MNICHOV 1938

Žáby v mlíku

Vojensko-historická mystifikace na téma Mnichov 1938

JAN DRNEK

NAKLADATELSTVÍ NAŠE VOJSKO

Jan Drnek
ŽÁBY V MLÍKU

Vojensko-historická mystifikace na téma Mnichov 1938

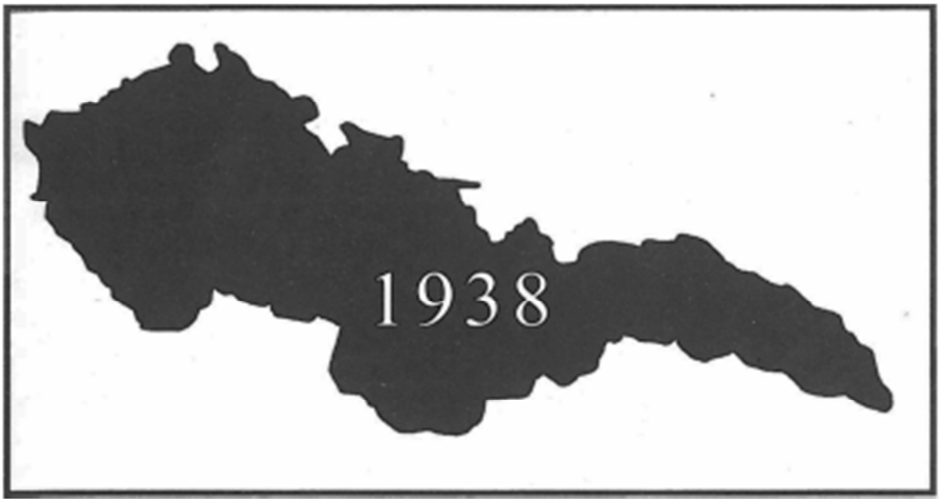

– To je… iracionální! Zaťal Chamberlain obě pěsti a zdvihl je teatrálně k prošedivělým spánkům. – To je opravdu vražedný optimismus.

– Dovolte, abych vám pověděl jednu starou ruskou bajku, opřel se vyslanec Majskij o parapet okna a napil se. – Je to o optimismu. Je to bajka o dvou žábách, které skákaly jednoho teplého večera kolem chléva venkovského statku. Hledaly něco dobrého k snědku a vskočily nízkým oknem dovnitř do chléva. Ke své smůle spadly právě do velkého vědra s mlékem. Byla to naprosto beznadějná situace. Oběma žábám bylo jasné, že se v mléce pravděpodobně utopí, neboť nebylo možno vylézt ani vyskočit a vedro bylo příliš hluboké. Žába pesimistka si řekla, že má-li se utopit, nebude se před smrtí ještě vysilovat a trápit. Klesla ke dnu a utopila se. Žába optimistka také věřila tomu, že se utopí, ale mínila, že jeden se nemá nikdy vzdávat, protože co kdyby…? Převalovala se a plácala sebou v mléce nesmírné dlouho, tak dlouho, až vysílením ztratila vědomí. Když znovu přišla k sobě, podivila se, že není utopená. A víte, co se stalo? Když sebou plácala a tloukla v tom mléce, utloukla pod sebou vrstvu másla, které ji nadnášelo a o které se pak mohla opřít, aby vyskočila. A to je rozdíl mezi dnešní Francií a Československem, pánové.

(Z jednání v britském ministerstvu zahraničí 1. 10. 1938)

PROLOG

Výtah z rozhovoru Josefa Vaňka, redaktora vědecko-technického časopisu Paralelní světy s Janem Volfem, autorem populární publikace Tajemství Chronoprojekce, u příležitosti vydání třetího dotisku knihy. Místo: Pražský knižní veletrh Palác kultury, velikonoce roku 2018.

Redaktor:
Mohl byste, pane Volfe, prozradit čtenářům, kde a jak vznikl váš zájem o alternativní historii?

Autor:
Vše začalo velice prostě a nevinně. V roce 2012 jsem, coby student oboru historických věd Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, nastoupil praktickou stáž jako výpomocná síla v Historiografickém ústavu profesora Wimerlleho v budově bývalého ministerstva obrany v Dejvicích.

Redaktor:
Promiňte, že vás přerušuji, pane Volfe, ale na tomto místě by bylo vhodné zmínit se krátce o Historiografickém ústavu vůbec. Existence tohoto zařízení zůstává ještě i dnes pro většinu našich čtenářů jakýmsi tajemstvím.

Autor:
Nejedná se o žádné tajemství. Historiografický ústav v Praze se zabývá prostě a jednoduše mapováním a zobrazováním skutečných dějin. Sama myšlenka vznikla již někdy koncem 20. století. Pan profesor Wimerlle ji pouze dovedl k praktickému uskutečnění a získal za to v roce 2008, jak víte, Nobelovu cenu. Celá teorie byla založena na kdysi velmi fantastickém předpokladu, že kdyby se podařilo zmapovat pohyb všech částic hmoty v daném prostoru, například všech částic hmoty (atomů) této planety a její atmosféry, dokázali bychom vypočítat také pohyb všech těchto částic směrem nazpět do minulosti, což by pak v souhrnu poskytovalo kompletní obraz našich skutečných dějin i dějin této planety.

Redaktor:
To ale znamená podchytit a zmapovat pohyb neuvěřitelného množství částic, jejich vzájemné působení, proměny, slučování a rozdělování, jejich dráhy a odrazy…

Autor:
Jistě, taková představa byla příliš velkou fantazií, ale jen do té doby, než nám moderní matematika, kybernetika a kompjuterová technika tuto možnost přiblížily a otevřely. Existuje, samozřejmě, velké množství matematických operací, o jejichž podstatě nemám nejmenší tušení, ale které umožňují jakési zkratky, jinak řečeno práci s celými kvanty částic a celými proudy jejich pohybu naráz. Pokud vím, největším problémem, který musel profesor Wimerlle zpočátku vyřešit, bylo zmapování skutečného pohybu celé masy částic hmoty v určitém relativně

krátkém časovém úseku, snad pouze několika vteřin. Něco jako základ pro výpočty, takový odrazový můstek. Nevím, jaké prostředky k tomuto záměru profesorův tým použil, ale ve své době se celou záležitostí zabývala armáda a profesor docílil spolupráce dokonce na úrovni Hlavního štábu NATO. Jednalo se o využití nějakých družicových systémů k určitým měřením, nebo něco v tom smyslu. Jisté je, že profesor dosáhl svého a armáda mu také poskytla finanční prostředky i počítače s dostatečně velkou kapacitou, aby toto nepředstavitelně velké množství dat mohlo být nejen zaznamenáno, ale aby s ním mohly být prováděny i složitě matematické operace. V roce 2004 profesor a jeho tým dosáhli důkazu a vytvořili počítačové obrazy velmi podobné filmu. Představili tehdy světu jako důkaz filmový záznam z nějakých nedávných zákulisních jednáni britské tajné služby, které naprosto nemohli získat jinou cestou, neboť taková jednání nemohla být filmována. Vyvolali tím tehdy velký skandál. O celou záležitost se okamžitě začaly zajímat tajné služby a profesor získal téměř neomezený přístup k finančním zdrojům, za cenu přísného utajení. Od té doby se jeho laboratoř rozrostla v rozsáhlý ústav a celý jeho aparát bez ustání mapuje a zaznamenává nové a nové úseky lidské historie.

Redaktor:
Takže se dnes již můžeme dozvědět, jak to bylo doopravdy s ukřižováním Ježíše Krista?

Autor:
Ne, tak daleko profesorův výzkum ještě nedospěl, ačkoliv jednoho dne jistě dospěje. Mapování probíhá od současnosti směrem dozadu, do minulosti. Čím dále do minulosti, tím složitější a náročnější matematické operace musí být zvládnuty a provedeny. Jde to jen velmi pomalu. Podle jednoho z posledních publikovaných odborných článků profesora Wimerlleho se mapování dostalo po 13 létech práce někam k třicetileté válce. Mapování je totiž nutno provádět plošně. Nemůžete si například vybrat pouze postavu prezidenta Kennedyho a postupovat do minulosti jen jeho sledováním až k početí a navázat sledováním jeho matky až k jejímu početí atakdále. To by vedlo k velikým chybám. Určitý časový úsek stanovený takzvanou kritickou fází, která má rozměr něco okolo dvou až tří hodin, musí být zmapován u všech sledovaných částic, tedy u souhrnu částic celé planety a její atmosféry, naráz. Celá vypočítaná kritická fáze je následně prověřována a jsou v ní eliminovány chyby. Pak teprve může být postupováno dále.

Redaktor:
Takže, jestli to dobře chápu, vezmeme-li si libovolné dvě hodiny času naší historie, které byly již zmapované, dostaneme množství obrazových záběrů dění v každém koutku naší planety včetně Antarktidy, zemského jádra a ložnic prominentů?

Autor:
Ne, takové množství obrazového materiálu zmapovaných 2 hodin historie sice

existuje, ale pouze potenciálně, v paměti počítačů. Teprve když přijde historik a vymezí kompjuteru zadání, například aby zobrazil dění v prostorové oblasti a časovém úseku hospody U Kalicha od 20:00 do 22:00 hodin dne 7. srpna 1914, vytvoří počítačový program obrazový záznam a pak uvidíme Josefa Švejka, nebo možná také jen Jaroslava Haška a hospodského Palivce. Celé je to mnohem složitější, ale i já jsem v otázkách počítačů jen laik a mé představy o tom, jak systém funguje, jsou laické. Do úvahy musíte vzít mnohé další náležitosti a faktory, například místo pozorovatele a směr pozorování, což v podstatě znamená cosi jako umístění kamery, ale ne doopravdy, jestli mi rozumíte. Jakmile počítač jednou disponuje ve své databázi informací o celém zmapovaném úseku historie, může stejný děj zobrazit zároveň z mnoha pohledů a míst, jakoby mnoha kamerami, chápete?

Redaktor:
Jistě, ale vraťme se k vaší knize. Jak souvisí váš svět alternativních dějin se světem skutečných, vědecky zmapovaných dějin? A co vás přivedlo právě k alternativní verzi Mnichovské krize v září 1938? Proč jste například nepopsal skutečné události té doby?

Autor:
To je jednoduché. Jako stážista ve Wimerllově ústavu jsem se po čase spřátelil s panem docentem Holubem, kterému jsem měl asistovat. Všechno začalo mojí studentskou seminární prací na téma Poslední den monarchie 1918. Pan docent Holub mi umožnil získat nějaké obrazové záznamy přímo z jednání císaře Karla a některých tehdejších českých politiků října 1918, kdy se Habsburk ještě pokoušel zachránit monarchii nabídkou federalizace. To mi dodalo odvahy a požádal jsem docenta Holuba o další službu. Jako budoucí historik totiž pracuji zcela soukromě také na vlastní rodové kronice, jakési genealogii Volfů. Při svém minulém pátrání v oblastních archivech jsem získal poměrně dobrý přehled o historii svého rodu nějakých 10 generací nazpět, což je slušný výsledek, protože my jsme nikdy nebyli žádní šlechtici, jen takový obyčejný venkovský rod a moc stop jsme po sobě v dějinách nezanechali. U jednoho ze svých předků jsem ale narazil na temná místa. Můj předek jménem Miroslav Volf byl bratrancem mého dědečka a složil v místním aeroklubu pilotní zkoušky. V roce 1939 uprchl do Polska a pak do Anglie kde u 311. československé perutě létal jako navigátor. V létě 1941 zahynul při jakési nevysvětlené a mírně záhadné nehodě při výcviku u Wolverhamptonu…

Redaktor:
Ano, jistě, tenhle Miroslav Volf se přece vyskytuje jako jedna z ústředních postav vaší knihy.

Autor:
A to je ta souvislost. Zkrátka mne zajímalo, jak se to tehdy ve Wolverhamptonu doopravdy seběhlo. Požádal jsem docenta Holuba o nějakou obrazovou sondu do života svého předka. Pan docent Holub mi vyhověl, zadal počítači určitá mnou zvolená data a za několik týdnů mi přinesl disk s obrazovým záznamem, aniž si

ho sám prohlédl. Jaké bylo mé překvapení, když jsem na záznamu z roku 1941 namísto očekávané tragédie spatřil v záběru spokojeného Miroslava žijícího v Praze a pracujícího pro Avii coby tovární zalétávač prvního československého proudového letounu Avia B-40. Samozřejmě byl šťastně ženatý a vychovával syna.

Redaktor:
Takže záznam z počítače neodpovídal rodové historii?

Autor:
Naprosto neodpovídal, ale nejen rodové historii. Považte, ze záznamu jasně vyplývalo, že v roce 1941 byla československá republika stále ještě svobodným a suverénním státem s velkou mezinárodní prestiži, v Evropě vládl hluboký mír a ani zmínka o nějakém Adolfu Hitlerovi. Musela v tom být chyba jako hrom. Pochopitelně jsem okamžitě upozornil docenta Holuba, ten svolal tým a začalo systematické zkoumání celého historického období. Zjistili neuvěřitelné věci. Na dalších obrazech z té doby nalezli jako kancléře Německé říše Konráda Adenauera a po nacistech ani památky. Maďarsko bylo dle záznamů členem Malé dohody a generál Husárek asistoval při výstavbě karpatského opevnění v rumunských horách namířeného proti SSSR. Generál Gajda tam figuroval jako náčelník generálního štábu Malé dohody a Beneš vyjednával s premiérem značně zmenšeného Polska generálem Sikorskim. Naprosté zděšení pak historikům způsobil pohled na Pyrenejský poloostrov. V Madridu vládla terorem jakási zbolševizovaná soldateska řízená NKVD a generál Franko si hryzal nehty na poušti v Maroku. Celá historie té doby byla zkrátka podle počítače jinak. Úplně naruby.

Redaktor:
Takže o tom je vaše kniha. Jak si to vysvětlujete? Je vůbec celý tento systém mapování historie spolehlivý?

Autor:
Docent Holub mi všechno vysvětlil později. Systém je poměrně spolehlivý, ale pochopitelně má své mouchy. Nejprve je třeba si připomenout starou zásadu řeckých filozofů, která praví, že celek je vždycky více než suma jeho částí. Zkrátka a jednoduše, zmapování pohybu všech částic hmoty nestačí k přesnému zachycení obrazu historie jako celku. V dějinách hrají svou roli také nehmotné myšlenky, ideje, rozhodnutí jednotlivců a snad i jevy a vlivy čistě duchovní podstaty. To vše je nezmapovatelné metodou profesora Wimerlleho. Navíc mapování probíhá v určitém prostoru planety a její atmosféry, ale ve skutečném vesmíru se nejedná o žádný uzavřený a izolovaný prostor. Některé částice hmoty již prostor planety opustily, a protože zde v současnosti nejsou, počítač nemohl zmapovat jejich pohyb do minulosti. To způsobuje mezery a chyby, které ve směru nazpět proti času, geometrickou řadou narůstají. Jiné částice hmoty naopak přibývají a to každým dnem, z okolního prostoru. Máme zde nezanedbatelné množství záření atakdále. Takové chyby lze ovšem eliminovat.

Cestujeme-li po dějinách, máme záchytné orientační body. Prostě víme přesně a nezpochybnitelně, jak se určité události staly, a v těchto bodech můžeme chyby způsobené počítačem najít, vystopovat, napravit a odstranit. Prostě chybějící částice počítači zadáme do programu jako korekce. Celkově potom vzniká dosti věrohodný záznam. Chyby způsobené výměnou hmoty s okolním vesmírem nehrají tak velkou roli v rozsahu pouhých tisíciletí, ty se vědcům pořádně objeví teprve tehdy, až budou zkoumat dinosaury. Přesto ale dokážou někdy způsobit v záznamu pěkný zmatek. Docent Holub vyprávěl, že na jednom ze záznamů zemřel císař František Josef I. následkem atentátu maďarského nacionalisty již roku 1853 a na trůn pak nastoupil jeho bratr Maxmilián, který tím pádem neodjel do Mexika, ale federalizoval říši, získal si přízeň národů a v roce 1866 drtivě porazil Prusy u Hradce Králové, načež znovu připojil k monarchii Slezsko. Vědci se zaměřili na onen atentát z roku 1853 a vystopovali okamžik změny. Představte si, že rozdíl v posunu hmoty mezi předpokladem a skutečností dovedl počítač k několikamilimetrové chybě v dráze vražedného nástroje. Nůž, který se ve skutečnosti svezl po límci císařova pláště, takto přeťal krční tepnu. Všechno ostatní vzniklo již matematickým hromaděním chyb vyplývajících z této jediné základní chyby. Několik milimetrů a změnilo to celé moderní dějiny Evropy.

Já jsem tehdy také odhalil jednu z takových chyb, s jakými se Wimerllovi asistenti dnes a denně perou. Docent Holub vystopoval onu chybu až k jejímu původu, totiž k rozhodnutí generála Krejčího, tehdejšího vrchního velitele československé armády, spojit se s doktorem Rašínem, vůdcem Výboru na obranu republiky, a společně zakázat prezidentu Benešovi mnichovskou kapitulaci. Víme, že ve skutečnosti k žádnému takovému rozhodnutí nedošlo, vojáci se nespojili s politickou opozicí a Mnichov skončil kapitulací. A víte, co bylo samotným základem chyby? Pouhá změna v *adrenalinové sekreci generála Krejčího. Počítač na základě chybějící hmoty v tělesně chemii generála chybně vyhodnotil jeho náladu a odhodlání. A také to změnilo celé evropské dějiny.*

Redaktor:

Už tomu rozumím! Takže tyhle vaše knihy, ta alternativní historie, to není jen nějaká vaše fantazie…

Autor:

Jistěže ne. Prostě jsem popsal chyby, které vytvořil počítač. Nějak mne to začalo zajímat, a protože všechny tyhle chyby se v Historiografickém ústavu i po jejich opravení dokumentují, požádal jsem docenta Holuba o přístup k této dokumentací chyb. A vidíte, je to dnes moje zaměstnání?[1] *a literatura je můj koníček. Víte, pane redaktore, historie, to jsou totiž vždycky především souvislosti.*

Předmluva

V zamračených pohraničních horách Čech a Moravy, poblíže průsmyků lanovek i moderních dálnic nacházejí turisté nezvyklé množství křížů a pomníků z bílého kamene. Čtou na nich německá a česká jména neznámých mužů padlých ve válce, která se současnému dekadentnímu, bezstarostnému a vykořeněnému světu může zdát nesmírně vzdálená. Značené turistické stezky a široké, pohodlné, udržované silnice, dovedou celé výpravy zájemců ke špičkově vybaveným hotelům a parkovištím poblíž ponurých, temných a výhružně vyhlížejících betonových pevností. Tato předpotopní monstra obrůstající mechem, nasáklá vlhkostí jsou dnes prázdná a pustá až na několik udržovaných muzejních sálů, v nichž zůstalo zakonzervováno původní zařízení. A přece zde ještě před půlstoletím spalo, žilo, žertovalo i bojovalo mnoho set a tisíc mužů ve vojenských stejnokrojích, po zrezivělých kolejnicích skrze podzemní tunely rozvážely malé drezíny celé vlaky dělostřeleckých nábojů, proviantu i poštu od blízkých a drahých tam kdesi doma ve vnitrozemí. Celá krajina vypadala jinak. Střelecké průseky protínaly husté lesy kužely palebných vějířů, roznětné hlídky ležely poblíž podminovaných mostů a silnic, terén vpředu pročesávala rozvědná družstva. Ve dvou, třech liniích se krajem táhly šachovnicově rozmístěné zamaskované kopečky ŘOPíků pospojované důmyslným systémem zákopů, ve kterých se za několika řadami překážek a ostnatých drátů krčily polní jednotky s dalšími kulomety, minomety, protitankovými děly a granáty. Vzadu za další terénní vlnou zakopávali dělostřelci své dalekonosné kanóny, houfnice a děla.

Zelený beton pevností dodnes nese čitelné stopy nepřátelských střel, ve stráni se v palebném postavení rozpadá rezivějící polní houfnice a luxusní, nevkusné hotely napodobující svou architekturou tvary původních pevností se jmenují Hanička, Adam, Hůrka nebo Bouda. Čas dávno smazal nápisy psané vápnem, "Věrni zůstaneme!" "Neprojdou!" "Pravda zvítězí!" a podobně. Motivy, přání a touhy, myšlenky a vůle mužů, kteří sem před šedesáti lety přišli zemřít, jsou pro nás dnes vzdáleny stejně jako nepochopitelné vzepětí husitských bratrstev a božích bojovníků před půl tisíciletím. Kdo by si ještě dnes, uprostřed přepychu a bohatství samosprávných sudetských žup a euroregionů, vzpomněl na taková jména jako Konrád Henlein, nebo K. H. Frank? Již padesát let žije Evropa v míru. Hranice nejsou dávno tím, čím bývaly kdysi a německé sousedy vnímáme nanejvýš jako svérázné, rozkřičené turisty nebo výhodné obchodní partnery. Nejsme již Čechy, jakými jsme bývali tehdy a snad je tomu i dobře. Jsme Bohemané, příslušníci několika národů Bohemie. Muži, kteří zde bojovali, se cítili ve svém češství docela jinak, Němce vnímali jako smrtelného nepřítele a nemysleli na Evropskou unii, neboť by jim myšlenka evropského sjednocení připadala jako nesmyslný sen. Mysleli na svou vlast, na Československou republiku. Jak vzdálená je nám dnes myšlenka umírat za nějaký kus země, za pomyslnou hraniční čáru a pár oprýskaných patníků se státním znakem, za ideu, za národ? Jak vzdálená je nám vůbec myšlenka umírat. Žijeme v bezpečné, dobře zásobené zemi, smíme hlasitě a veřejně vyjádřit jakýkoliv názor, studujeme, pracujeme a nikdo na tisíce kilometrů daleko od nás netrpí hladem či nedostatkem. Máme prostorné a světlé domy a byty, na nohy nás zvedne

nanejvýše tak myšlenka na nějakou ještě nevyzkoušenou zábavu, nebo myšlenka na nákup nějakého neobvyklého zboží. Užíváme silná a pohodlná auta, volně cestujeme téměř po celém světě a většina z nás se již ani nestará o to, kdo je právě prezidentem nebo předsedou vlády. Co je pro nás, rozmazlené Evropany, čest, sláva, povinnost k národu, hrdinství a pravda? Politika se stala jen jednou z mnoha specializovaných profesí. Usazeni a zajištěni uprostřed evropského superstátu tiše a nenápadně zapomínáme na vlastní kořeny, globalizujeme se a ztrácíme identitu. My Češi a Slováci, stejně jako Němci, Angličané, Francouzi, Maďaři, Poláci i Rusové.

A přece mohlo být všechno jinak. Historie nezná žádná kdyby… Toto a toto se prostě stalo. Můžeme si jen hrát s fantazií a známými fakty jako s obrázkovými kostkami, které pomícháme a ony vytvoří jiný, nečekaný obraz. Můžeme se jen dohadovat, co by se bylo stalo, kdyby se nejvyšší představitelé československé armády v onom chmurném měsíci září roku 1938 neodhodlali navštívit prezidenta Edwarda Beneše, kdyby mu zůstali zcela loajální a ponechali mu volnou ruku v bouřlivém politickém dění. Můžeme se domýšlet:

Prezident Beneš, slabý a do sebe zahleděný muž vystrašený tím, že spojenci a zvláště západní velmoci opustili republiku a ponechali ji napospas nacistickému Německu, sám, tváří v tvář krachu svého dvacetiletého politického úsilí, by byl pravděpodobně nařídil armádě kapitulovat a přijal by Mnichovský diktát. Pravděpodobně by pak do několika měsíců pohltili nacisté také zbytek Československa, pronikli by na balkánský poloostrov a učinili z tamních států své vazaly. Je dosti dobře možné, že sovětské Rusko, zklamané slabostí západu, by volilo raději nějakou formu dohody s nacisty. Pak by jistě došlo k rozdělení Polska a celé východní Evropy mezi totalitní komunistické a fašistické státy. Hitler by získal surovinovou, výrobní i strategickou základnu, v dobytém Československu by vyzbrojil další desítky vlastních divizí a rozhodl by se zbavit nože v zádech, tedy posledních evropských demokracií, jak věštil a varoval již před Mnichovem zrazený Edward Beneš. Bezpochyby by byl již natolik silný, aby porazil Francii a snad také Velkou Británii. Další úvahy jsou příliš velkou fantazií. S určitostí lze předpokládat pouze tolik, že by se oba totalitní a diktátorské režimy, Hitlerův a Stalinův, dostaly v krátké době do strašlivé, vražedné války o světovládu. Snad by byly vyhubeny a vyvražděny celé velké národy. Snad by nakonec musela bojovat také Amerika a nikdo nemůže říci, v jakém světě bychom dnes byli nuceni žít, snad jako otroci a nevolníci jakési panské rasy. Možná bychom nežili vůbec a obyvatelstvo české kotliny by hovořilo výhradně německy. Rozhodně bychom dnes nenakupovali laciné zboží v nadnárodních židovských řetězcích supermarketů.

Dějiny se však ubíraly jiným směrem a to zejména díky našim předkům, kteří věřili na pravdu, čest, národ a vlast a byli ochotni bojovat opuštěni celým světem proti mnohem silnějšímu nepříteli, i když se jejich boj zdál tak beznadějný a marný. Dějiny ukázaly, že nebyli šílenci. Mnichovská válka se dnes, z hlediska pozdějších událostí, jimiž byla poněkud zastíněna, zdá být jen nepatrnou epizodou. Netrvala dlouho, oproti následujícímu celoevropskému zápasu proti bolševismu, probíhajícímu šest dlouhých let. Hrdinský zápas našich předků upadl poněkud v zapomnění a zůstal stranou zájmu významných evropských historiků.

A zatímco Varšavský tribunál dopodrobna zkoumal a vynesl na světlo temné zločiny komunismu, zatímco byli téměř všichni Stalinovi soudruzi souzeni a jejich činy dopodrobna pitvány, zatímco komunistické stranické archivy i archivy NKVD byly do posledního písmenka přečteny a v mnoha historických odborných publikacích ze všech stran okomentovány, zůstal nacismus takřka neodsouzen. Zdálo se být nevhodné a politicky netaktické postavit před tentýž tribunál německé nacistické vůdce z let 1933 až 1938, neboť Německo se nacistického moru zbavilo vlastním úsilím a ve válce se Sovětským svazem neslo hlavní tíhu bojů, bylo hospodářsky vyčerpáno a po obnově politicky zcela vzkříšeno, zachráněno pro demokracii. Jako příklad může posloužit skutečnost globálního postavení všech komunistických stran v Evropě mimo zákon, v kontrastu s nacistickými a fašistickými stranami, z nichž pouze NSDAP byla nakrátko zakázána v samotném Německu a dodnes jako jedna z okrajových stran živořících na okraji politického spektra existuje a vyvíjí činnost, i když je pochopitelně, zcela neškodným pamětnickým klubem několika desítek nostalgických starců a nevybouřených nedospělých mladíčků stresovaných chaosem světa. Pro evropskou historiografii se zdá být i po půl století Mnichovská válka jaksi nevhodným tématem, neboť nač vytahovat na světlo zatuchlou a zasutou historii dotýkající se v nejcitlivějším místě národa, který je dnes doslova středním pilířem demokratické Evropské Unie. My se domníváme, že je toho třeba, neboť historie, má-li zůstat reálnou vědeckou disciplínou, musí být nelítostná. Historie musí dokázat ocenit nedílné zásluhy Německa a Němců o dnešek a o Evropu, stejně jako musí prosvítit temné kouty minulosti a vypořádat se s nacismem nejméně tak důsledně, jako to udělala s komunismem.

Rozhodli jsme se proto, předložit čtenářům tuto volnou mystifikaci událostí z podzimu roku 1938, zpracovanou po důkladném studiu archivních dokumentů, záznamů projevů a schůzí, pamětí politiků, důstojníků i prostých vojáků, ale také myšlenek a článků publikovaných v dobovém tisku, jako upomínku na vytrácející se tradiční evropské hodnoty a ideály. Prosíme čtenáře, aby přijal tuto knihu jako upomínku na světlou památku prostých i vysoce postavených mužů a žen, kteří neváhali obětovat svůj život za náš klidný, šťastný a v míru tlející dnešek.

Autor

EVROPA, září 1938

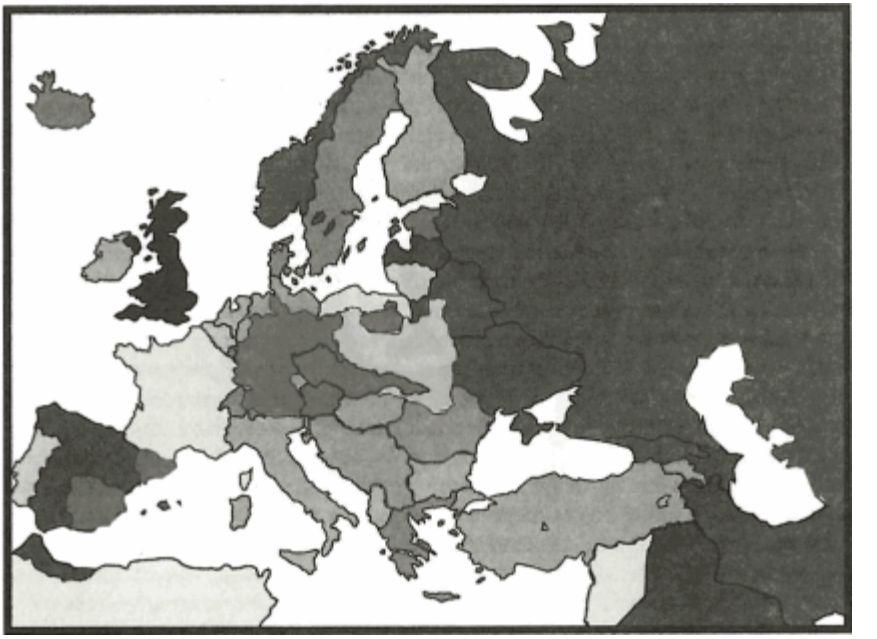

I. část

PŘEDEHRA

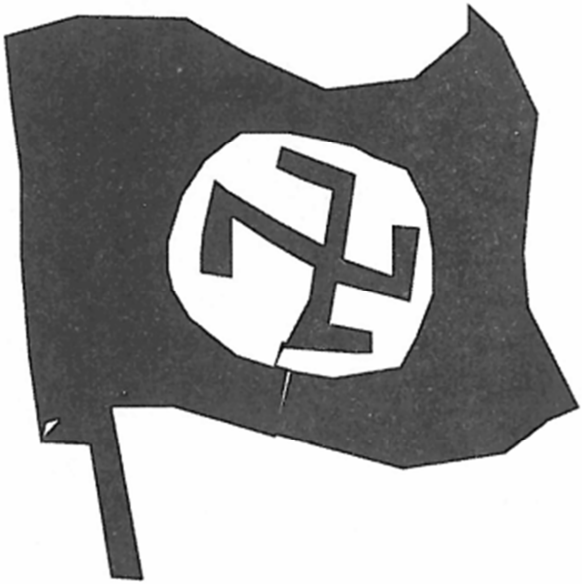

„Opravdu svou temnotou hlásáte spravedlnost?
Lidé soudíte dle práva?
V zemi jednáte, jak podlé srdce velí
Razíte si cestu násilím svých rukou

Bože vylámej jim zuby v ústech
Vyraz tesáky těch lvíčat, Hospodine!.“

Žalm č. 85

1920– Paříž

Generál Weygand stál uctivě stranou pracovny, když Clemenceau kývl na velkého maršála, aby přistoupil k mapě rozvinuté na empirovém stole.

– Výsledek Versailles, vzdychl Foch. – Tohle není mír, to je jen příměří na dvacet let. Pak se maršál zamračil a píchl prstem doprostřed barevné skvrny, která představovala nový státní útvar vzniklý na troskách habsburské monarchie – Československo.

– Hořké plody našeho vítězství. Pro tohle to totiž jednoho dne zase začne![2]

Léto 1932 – Hnědý dům – Mnichov

– Stále je tu ta otázka nedostatečného splynutí strany s armádou, poznamenal pomalu tloustnoucí Hermann Göring, a jeho buclatá ruka s několika blyštivými prsteny na okamžik strnula i se sklenicí na půl cestě od úst ke stolu.

Otázka byla adresována vůdci, ale vůdce jen velmi špatně snášel jakékoliv zmínky o nepříjemných výhledech na případné nastávající potíže. Zvláště nyní, když rozvíjel své vize budoucího velkého Německa. Netrpělivě mávl rukou.

– To přijde v pravý čas, milý Göringu. Nejdůležitější je otázka moci.

Večer se chýlil ke konci. Organizační otázky byly projednány a v síni zbyli jen oni a několik starých soudruhů. Teď už se nepracovalo, nyní nastal čas na sny. Adolf Hitler zaťal pěst a zahořely mu oči. Opět to cítili, tu zvláštní, magickou, podmanivou sílu, která vycházela z celé jeho osobnosti. Bez této podivné energie by byl vlastně jen směšným mužíkem, malým vzteklounem, přerostlým dítětem, které si občas jen hystericky dupne nožičkou. Ale to cosi, co z něho prýštilo všemi póry, to z něho dělalo velikána. To cosi cítili také jiní lidé, nejen oni, jeho nejbližší spolupracovníci, soudruzi. To cosi jim dávalo jistotu, že tento muž je povolán, aby sebešílenější sny měnil ve skutečnost.

Pěst dopadla na stůl.

– Mým prvním úkolem bude vytvořit čistý národní kádr. Jádro o 80 nebo o 100 miliónech uzavřeně sídlících Němců. Do tohoto jádra bude nutné spojit všechny Němce uvězněné v hranicích malých okolních států. Patří sem Rakousko, to je samozřejmé. Ale patří sem také Čechy a Morava a patří sem západní území Polska, až k jisté strategické hranici. A patří sem také, a to nesmíte přehlédnout, baltské státy. Přišel čas ukončit ten dávný historický spor se Slovany o střední Evropu. Českomoravskou pánev a celé východní území hraničící s Německem, osídlíme německými sedláky. Čechy budeme muset přemístit. Na Sibiř nebo do volyňských oblastí. V nových spolkových státech jim vykážeme rezervace, v nichž postupně splynou s místním obyvatelstvem, ale Češi jsou jako nůž v německém těle, nemohou tady zůstat. Češi musí z Evropy ven!

12. listopad 1935 – Jince, dělostřelecká střelnice v Brdech

Kapitán Führmann vyskočil z kabiny těžké Pragovky a napřáhl ruku k poručíku

Křížovi, důstojníkovi 102. dělostřeleckého pluku, který se i s 15 cm houfnicí vz. 25 dostavil do vojenského prostoru již o den dříve.

– Ale ne, zde jsme jen kolegové, ubezpečil Kříže, kterému ruka cukala ke štítku čepice, a evidentně si nebyl jist, jestli má hodnostně vyššímu důstojníkovi předpisově salutovat. Nechtěl se dopustit žádné zbytečné chyby či přestupku v subordinaci.

Navzájem se představili a poručík obdivné pohlédl na těleso těžkého 21 cm moždíře, které nadouvalo plachtu trakce za nákladním automobilem.

– To je pořádný macek, že? zamrkal spokojeně Führmann. – Však to byl také výkon, dostat ho sem po těchhle lesních pěšinách. Ale to, kolego, ještě není všechno. Támhle přijíždí to nejdůležitější.

Z lesa se s rachotem vykolébala supící kolona kolových traktorů, které táhly na třech vozech za sebou díly mohutné skládačky. Poručík Kříž musel jako specialista ocenit hvízdnutím to, co spatřil, když pochopil, co spatřil.

– To je přece třistapětka! Proti tomu mne sem poslali jen s párátkem.

Celý konvoj supěl a namáhal se ze všech sil, aby vytáhl do vrchu přes mýtinu nejtěžší československé dělo, moždíř ráže 30,5 cm.

– Je to nutné, ta zkouška, myslím, ubezpečoval se kapitán Führmann. – Němci takovou ráži vůbec nemají. Jejich nejtěžší kusy mají jen 22 cm. Kdyby naši tovární experti dokázali vyrobit něco, co odolá tomuhle esu, pak jsme před nimi bezpeční.

– Zavézt do postavení a připravit k palbě! Ještě nenabíjet! zavelel Führmann vojákům obsluhy seskakujícím z automobilů.

Oba důstojníci vystoupali do protilehlé stráně střelnice, aby si prohlédli terče. Tvořilo je sedm železobetonových desek vyrobených dle přesně stanovené technologie strojním míšením zavlhlé směsi z 1 dílu písku a 2,25 dílů štěrku, při použití 350 kg portlandského cementu na 1 krychlový metr. Firemní tabulka prozrazovala, že zakázku provedla stavební firma dr. K. Skorkovský.

O další den později byla všechna děla zastřílena na náhradní cíle a oba dělostřelečtí důstojníci tentokrát skutečně a bez řečí předpisově salutovali v čele svých nastoupených družstev. Tentokrát jim podávání rukou nikdo nenabízel. Vojákům málem padaly oči z důlků, když spatřili muže vystupující z osobních automobilů na blátivou cestu vedoucí skrze střelnici. Byl tu ministr národní obrany Machník s přednostou IV. odboru MNO generálem inženýrem Nosálem, armádní inspektor generál Syrový, šéf zbrojního odboru divizní generál Netík, náčelník ŘOP brigádní generál Husárek, spousta plukovníků a celá suita důstojníků, z nichž ani jediný nebyl hodností níže než oba dělostřelci. O něco později, podle poznávacích značek automobilů, dorazila plzeňská elita v civilních oblecích. Teprve po čase se kapitán s poručíkem naučili rozpoznávat alespoň nejdůležitější osoby. Celá plejáda ředitelů Škodovky - Novák, Ornst, Hromádko, Vamberský, Valenta, Beránek a Hruška. Jedním z nejdůležitějších mužů zde ale byl, jak se později ukázalo, zcela nenápadný starší pán v hubertusu, postávající stranou s dalekohledem na krku. Tento pán čekal netrpělivě na výsledek souboje střela kontra železobeton. Byl to profesor dr. ing. Bechyně.

Obsluhy pracovaly jako dobře namazané stroje. Nyní byla v sázce také čest

pluku. Nezasáhnout cíl by bylo nepředstavitelnou ostudou. Nejprve zásah staré klasické železobetonové desky, která zde zbyla z jakýchsi jiných ostrých střeleb. Povel k palbě dal poručík Kříž a patnácticentimetrový granát vz. 28 pronikl až k armatuře, kde vybuchl a vyrobil díru mezi zprohýbanými železnými pruty. Hlaveň byla zahřátá, velitel střelby dal pokyn k ostrému experimentu. Dalekohledy vylétly k očím. V palebném postavení se zablesklo a detonace jako by vytlačila všechny ostatní zvuky kamsi do lesů okolo střelnice.

První granát vyrobil do pokusné desky 28 cm hluboký ďolík. Druhý, do sousední desky, ještě o centimetr méně. Další dvě střely do stejných míst také ještě nedokázaly probít celou čtvercovou desku o tloušťce 1,5 metru a straně 3,5 metru. Ženisté se usmívali, škodováci dělali kyselé obličeje.

– Podívejte se, zvedl konečně profesor Bechyně jeden z odštěpků betonu. – Měl jsem již dříve námitky proti suchému betonu, ale bylo mi oponováno, že jde o vyzkoušenou francouzskou technologii. Zde vidíte, části nejsou dostatečně stmeleny cementem. Jestli je z tohoto materiálu postavena Maginotova linie, pak střílejte dále a uvidíte, jaké budou mít Francouzi problémy, až se na ně Němci oboří.

Uviděli to po páté a šesté ráně. Ze zápisu zkoušky jasně vysvítalo, že takový materiál by nebyl schopen odolat ani běžným rážím německých kanónů, při opakovaném zásahu. Z tohoto materiálu se pěchotní sruby na československých hranicích stavět nemohou.

Dalšího dne střílela obsluha kapitána Führmanna na desky o větších tloušťkách (2 m, 2,5 m, 3 m a dokonce 3,5 m) Výsledek byl ještě hrozivější. Dvoumetrová deska neodolala ani prvnímu zásahu 21 cm granátu z moždíře, se zpožděným zapalovačem. Toto by v praxi znamenalo úplné vyřazení pevnostní kasematy již prvním zásahem.

Zlatý hřeb programu se odbýval 15. listopadu. Pálil největší moždíř na nejtlustší desky. Osobně se zúčastnil ministr národní obrany. Osádka děla nasadila přílby a seběhla do úkrytu za palpostem, u děla zůstal jen kapitán Führmann s dělovodem. Po zásahu se celá země zatřásla jako při zemětřesení. Náraz měl sílu několika desítek rozjetých železničních vagónů. Granát opatřený zpožďovačem vnikl do betonu a v hloubce 23 cm explodoval. Materiál desky shledávali později ve čtyřicetimetrovém okruhu. Povrch i hloubku desky narušily silné trhliny. Druhý zásah, který desku definitivně zničil, byl již zbytečným plýtváním municí. Pevnost by nepřestála ani první zásah.

Experti plzeňské Škodovky byli nadmíru spokojení a tahali se radostně za dlouhé kníry či bradky. Zkouška dělala velmi dobrou reklamu pro podnikové výrobky.

– Pánové vezmou laskavě v úvahu, že toto je běžné, dalo by se říci normální střelivo. Nárazová energie třistapětky zde činí 2962 Mt. Kdyby se střílelo ráží 42 cm, pak by již nárazová energie činila 6351 Mt!

Profesor Bechyně pokýval hlavou. Byl spokojen, že zkoušky potvrdily jeho dřívější námitky. Toto nebylo způsobeno jen nekvalitní prací betonářů, zde šlo o špatnou technologii. Posbíral několik vzorků odštěpků.

– U Kloknerů to proměříme…

Generál Netík trval na tom, aby byl v konečném zápisu zmíněn perfektní výkon střeleckých obsluh i funkce vybraných děl. Generálové Husárek a Syrový si předsevzali energicky vystoupit proti podnikatelům, kteří zkušební objekty vystavěli a uplatnit důkladnou kontrolu nad všemi firmami, které v budoucnu vyhrají konkursní řízení na skutečné opevňovací zakázky.[3]

5. únor 1936 – Praha

Oba muži byli zajedno v názoru, že přítomnost dvou Moravců v jedné učebně Vysoké školy válečné je absurditou, která by nenapadla ani zdatného romanopisce.

– Součástí každé důstojnické zkoušky, otočil se konzultant plukovník Emanuel Moravec na podplukovníka Františka Moravce, – je prověření samostatného analytického úsudku při řešení obecných strategických situacích. Zde je vaše zadání. Pište si:

„Československo je napadeno Německem. Maďarsko a Rakousko jsou rovněž nepřátelské. Polsko je neutrální, ale potenciálně nepřátelské. Francie ještě nevyhlásila mobilizaci a Malá dohoda teprve začala mobilizovat. Uveďte, jaké je, dle vašeho názoru, vojenské řešení pro Československo.“

– Opakuji, jaké je vojenské řešení této situace? Na zpracování odpovědi máte hodinu času.

Konzultant se otočil a odcházel uličkou mezi stoly učebny k oknu. Vytáhl cigaretu, ale nestihl si ji ani zapálit.

– Mohu odevzdat, pane? Narovnal se zkoušený.

– Vy jste již hotov?

– Ano, pane plukovníku.

Konzultant se vrátil dlouhými kroky ke zkoušenému a vzal do ruky čistý bílý papír, na němž stála pouhá tři slova. Pokýval hlavou.

– Plně vystihující. Vaše povýšení, pane podplukovníku, bude součástí až celkového hodnocení. Já mohu pouze konstatovat, že cit pro strategickou analýzu vám zřejmě nechybí. U mne jste uspěl, můžete odejít.

Konzultant Emanuel Moravec* položil papír zpět na desku stolu. Krátká odpověď z pera zpravodajského důstojníka Františka Moravce zněla:

„Problém vojensky neřešitelný.“

7. březen 1936 – Paříž

Ministerský předseda Albert Sarraut nechal svolat svůj kabinet velmi narychlo. Ministři se sjížděli krátce před devátou hodinou k ministerstvu vnitra, neboť Sarraut zastával ve vládě Francouzské republiky také tento důležitý post. Byl vlivným mužem, mistrem zákulisní politiky. Jeho bratr držel již léta palec na tepu téměř nejdůležitějšího orgánu venkovského tisku, byl ředitelem listu Dépéche de Toulouse.

Sarraut postřehl první vyplašené novinářské vlaštovky kráčející rychlými čapími kroky v rozevlátých kabátech. Předjížděl automobil ministra zahraničí Flandina.

Ostatní automobily následovaly v rychlém sledu. Zástupce pro Ženevu, ministr Paul-Boncour, generál Maurin, ministr války, následován svým náčelníkem generálního štábu armády Gamelinem. Dále ministr pošt Mandel, vlastně Jeroboam Rothschild a další…

Bylo ještě příliš brzy. Ještě nebylo o čem jednat, ačkoliv všem bylo zcela jasné, co by to asi mělo být. Před desátou dostali k letmému nahlédnutí notu, kterou přinesl německý velvyslanec hrabě Welczek do ministerstva zahraničí na Quai ďOrsay. Sám ministerský předseda by byl rád jednal rychle a rázně, stejně působivě, jako jednali Němci, ale sám jednat nemohl.

– Zatracený locarnský pakt! Němci si s ním hlavu nelámou.

Albert Sarraut si s locarnským paktem hlavu lámat musel. Musel se o každém kroku nejprve dohodnout s Italy, Belgičany a dalšími státy, na prvním místě, ovšem, s Anglií, a v neposlední řadě si musel zajistit podporu své vlastní vlády.

Novináři, jejichž kordon již poněkud zhoustl, se vrhali na odcházející ministry. Vteřinovou pozornost jim věnoval pouze Paul-Boncour.

– Německé memorandum se bude podrobně zkoumat, pánové. Flandin to potvrdil prudkým kývnutím hlavy.

Toho dne oznamoval vůdce všeho německého lidu v říšském sněmu svému národu a hlavně celému světu:

– Ode dneška je tedy svrchovanost Říše v Porýní opět obnovena!

Současně s tím, přijal na Wilhelmstrasse německý ministr zahraničních věcí pozvané velvyslance evropských států, aby jim sdělil toto velké vůdcovo rozhodnutí a současně nabídl Francii a Belgii pakt o neútočení na čtvrt století. Zrána překročila německá vojska Rýn.

8. březen 1936 – Paříž

Ministři se tentokrát shromáždili v zasedací síni v přízemí. Okna zde vedla do doposud pošmourné a málo zelené zahrady, která sama o sobě působila depresivním dojmem, na stěnách visely portréty evropských panovníků. Císař František Josef, Viktor Emanuel II., papež Pius IX. a další. Působivá sbírka Napoleona III. z dob, kdy byl ještě pouze prezidentem. Duch staré Evropy tiše zíral na časy nového pohanství, bezuzdnosti a marastu moderní Francie. [4]

Přišel prezident Lebrun a pánové uhasili cigarety. Faladin, z titulu ministra zahraničí, podal přehled situace:

– Němci obsadili Porýní. Jednalo se ovšem ihned, nejprve s Brity. Myslím, že bez problémů dosáhneme toho, aby bylo do Paříže neprodleně svoláno matinee mocností podepsaných pod Locarnskou smlouvou.

To nestačí! Dusil se vzteky v duchu ministerský předseda. Někdo to musí říct nahlas.

V té chvíli se přihlásil o slovo ministr Mandel. To samo o sobě bylo událostí, neboť se tento Clemenceaův žák ještě nikdy za své kariéry v tomto shromáždění slova neujal. Hovořil nezvykle břitce.

– Jde o to, abychom věděli docela jasně, zda odpovíme na ránu ranou, nebo zda se omezíme jen na právnické námitky. Toto jsou otázky, na které bych rád dostal odpověď.

V nastalém ohromení a tichu si Sarraut opět připomněl, že Rotschild je Žid. Pochopitelně, má zájem na včasném zastavení Německého pochodu kamkoliv. Tím se, ovšem, stává mým politickým spojencem.

Následovala vřava a ministři ventilovali své vášně. Ministerský předseda Sarraut v duchu pilně sčítal své další spojence. Kromě Jeroboama Rothschilda, alias Mandela, jistě Paul Faladin, Paul-Boncour. Kdo další?

Jak se dalo čekat, všechno skončilo nechutným kompromisem. Ministerská rada se usnesla, že Maginotova linie bude ihned obsazena plným stavem vojska, africké oddíly na jihu země se dají na pochod k východní hranici a vojska, která již na hranici stojí, doplní své počty a bude jim vyhlášena pohotovost.

– To nestačí! ozval se ministerský předseda konečně nahlas. – Na takovou akci, jako je obsazení Rheinlandu, nemůže přece Francie odpovědět jen mobilizací! To je jako bychom si je pozvali do předsíně.

– Ale, namítl generál Maurin – Ministerská rada se usnesla na něčem, co se rovná částečné mobilizaci…

– Jistě, hřímal dále Sarraut. – A budeme při ní našlapovat v onucích, aby si Němci nevšimli, že mobilizujeme. To by je mohlo urazit a my jsme tak ohleduplní…

– Ale mobilizace, hlesl kdosi, – to je… To by znamenalo… Mobilizace je válka!

Ministerská rada nebyla pro Alberta Sarrauta tím podstatným. Posloužila mu jen k tomu, aby se zorientoval ve své vlastní vládě, když byly konečně vyloženy karty. Válku chtěl, stejně jako i jiní. Lépe válku nyní, než o kterýkoliv počet dnů déle. Němci jsou každou hodinou silnější. Tohle zbrojení je třeba zarazit a to nyní, když k tomu sami poskytují tak zřejmou záminku…

To podstatné se mělo odehrát v bytě ministerského předsedy v Avenue Victor Hugo 15. Navečer se zde sešli pánové od rozhlasu se svými přístroji a francouzský národ si mohl poslechnout svého ministerského předsedu, rozhořčeného, planoucího žárem.

– Takového kroku se může Německo odvážit jen proto, že je Francie nejednotná! Německý vůdce si je dobře vědom, jak je naše vlast rozervána politickými zápasy. V zahraničí si velmi dobře všímají takových skandálů, jako byl pokus o veřejné lynčování pana poslamce Leona Bluma radikálními studenty na veřejné ulici před necelým měsícem. Ale to může být směrodatné jen pro toho, kdo Francii nezná. Francie se vždy dovedla sjednotit, bylo-li toho třeba, zejména proti cizímu nepříteli. A já tímto slavnostně prohlašuji: Francie nebude s Německem vyjednávat, dokud je Strassburk v dosahu německých děl!

Pánové s přístroji odešli a ministerský předseda nechal uklidit pokoj. Očekával ještě jednu, noční návštěvu. Ještě den neskončil. Toto bylo stěžejní jednání, pro které si svým projevem pouze připravil půdu. Jen proto riskoval a zaujal před celým světem určité, zavazující stanovisko. Ano, bylo třeba učinit vše pro to, aby Francie již neměla možnost ustoupit, aby musela jít do války, jít hned a Německo porazit, odzbrojit a pacifikovat.

Do bytu vešli generálové Gamelin, Maurin, ministr námořnictva Piétri a ministr letectví Déat. Těmto ministrům byla svěřena celá národní obrana.

Zatímco pánové usedali a obsluha nalévala aperitiv, četl si Albert Sarraut v

jejich tvářích, neboť toto byl vrcholný okamžik jeho života. Buďto se půjde do toho, s podporou těchto mužů a celé armády, a on sám bude stát na hřbetu té slibné vlny národního pozdvižení, nebo Francie couvne a on i celý národ se nejprve pomalu, potom rychle, sesunou do propasti.

Gamelin. Čtyřiašedesát let. V devětadvaceti byl již kapitánem v Joffreově generálním štábu a osobně črtal proslulý rozkaz č. 4, který rozhodl o bitvě na Marně v roce 1914. V roce 1935 se stal Weygandovým nástupcem a převzal generální štáb armády. A to byl zároveň první úkol, v němž nikdy nedostal možnost se osvědčit. Doposud vždycky byl nad ním někdo, kdo mohl Gamelina vést. Tento generál uměl hrát vítečně roli druhého, ale první? Sarraut si s hrůzou uvědomoval jak málo se Gamelin pro roli velitele armády, kterou měl nyní sehrát v praxi, hodí. Kultivovaný, jemný, tichý muž se sklonem k filozofování a s malířským nadáním po matce. Náhle se Sarrautovi rozbřesklo. Gamelin je příliš měkký a smířlivý typ. Za svou kariéru vděčí právě těmto vlastnostem a mechanismům, které paradoxně vytváří mírová politika. V míru se vládnoucí politici zajišťují tím, že na místa svých spojenců a spolupracovníků dosazují právě takové průměrné, neprůrazné lidi, neboť od takových se nedají očekávat potíže. Vládní a správní aparát statuje již po několika letech míru prolezlý takovými lidmi skrz naskrz, stává se nemožné v něm cokoliv prosadit a mění se na samoúčelnou strukturu tvořenou nefungujícími kluby tupců, sobců a zbabělců. Proč se to nestalo také Němcům? Ne, ti jsou ve válce stále. Ti nikdy nepřestali bojovat. A tento Gamelin a Maginotova linie, to jsou dvě naděje Francouzů.

Pietri byl advokátem a zdatným administrátorem, Déat profesorem, který se k létání dostal pouze na základě své stranické příslušnosti.

– Pánové, odkašlal si ministerský předseda. – Vláda je odhodlána dát na obsazení Porýní náležitou odpověď. Jaká opatření navrhujete?

Gamelin vyhlížel napůl vylekaně, napůl jako kdyby chtěl začít recitovat nějaký klasický vševystihující text. Ruku se sklenicí zastavil nad stolem, a aniž ji donesl k ústům, opět ji postavil. V jeho obličeji nakonec převládl výraz nepředstíraného údivu. Vypadalo to, jako by vůbec nepochopil, o čem to ministerský předseda hovoří.

– Rozkazy vlády byly vykonány. Maginotova linie je obsazena, barevné vojsko se na jihu dalo na pochod k východním hranicím a vojska v pohraničí jsou ve stavu pohotovosti.

Ministerský předseda reagoval prudce.

– To jsou jen ochranná opatření, zajisté. To ale nestačí. To není odpověď hodná Francie. Potřebujeme víc. Potřebujeme generální mobilizaci, protože pakliže mobilizujeme, Němci své oddíly z Porýní ihned odvolají. Pakliže Němci oddíly neodvolají a my je k tomu nedonutíme, prohráli jsme. Takto věc stojí, pánové. Generální štáb jistě bude požadovat všeobecnou mobilizaci.

– Všeobecnou mobilizaci? opáčil Gamelin a z jeho obličeje se ani na moment neztratil onen měkký zasněný výraz umocněný plnou tváří, tmavýma očima a vysokým čelem.

– Ale, to by znamenalo válku!

– Neznamenalo, nesouhlasil Sarraut. – Když jsme obsadili ruhrskou oblast, nebylo žádné války. Armáda musí jen ukázat, že zde je a že se válečného

střetnutí neleká.

– Ale jít za Maginotovu linii, to není ve vojenském zájmu Francie, uvážil nesmírně pomalu generál Gamelin.

Ministerského předsedu téměř ranila mrtvice. Byl vzteky bez sebe. Tento nadějný generál zná jedinou doktrínu: zalézt za plot a doufat, že nepřítel bude příliš líný přes jeho ohradu přelézat. Zatracená Maginotova linie. Jistě, poskytla Francii ochranu, jaká zde ještě nebyla, ale zároveň dala celé zemi, všem byrokratickým krtkům, neprůstřelnou výmluvu, aby po celé desetiletí nemuseli pohnout zadkem. Ve Francii převládl dojem, že se nikdo o nic nemusí snažit, protože pevnostní pásmo nás ochrání jaksi samo. Je div, že ještě někoho nenapadlo úplně zrušit armádu.

– Il faut attaquer! pronesl v zoufalství proslulý Manginův výrok. Jenže před ministerským předsedou neseděl onen divoký a rvavý chlapík (prý ho otrávili), ale generál, jehož předností je psaní tichých a jemných básniček, a pak to, že s ním nikdo nikdy neměl žádných potíží.

– Musíte také uvážit, nechal se slyšet jeden z přítomných ministrů, že válečnické gesto, které by snad vedlo přímo k válce, by z hlediska vnitřní politiky… ehm… nyní, když stojíme před volbami, ani ne za čtyři týdny… Vystoupíme-li příliš energicky, dáme tím levici volební heslo, lepšího si snad ani nemohou přát. Všichni budou hlasovat proti lidem, kteří chtějí uvrhnout národ do války!

– A potom, připomněl Pietri, – nesmíte zapomenout na jedno. Je, bohužel, mnoho defétismu ve Francii a mnozí řeknou, že Němci přece neobsadili francouzské území, nýbrž své vlastní území…

– A Angličané, zesmutněl ministr Déat, – ti nám nyní nepomohou. Jednak sami nejsou hotovi se zbrojením a také, budou nám chtít oplatit stejnou mincí, že jsme je nepodpořili, když žádali sankce proti Itálii.

Toho dne, té noci, v pánském pokoji bytu ministerského předsedy Alberta Sarrauta v Avenue Victor Hugo 15 se rozhodlo o osudu Francie, jejíž představitelé nenalezli ochotu a sílu vystoupit proti Německu ozbrojenou mocí, a na druhé straně, ani k tomu, aby přijali mírovou nabídku vůdce všech Němců.

4. duben 1937 – Kraslice – severní Čechy

Přiblížila se jedenáctá a muži ve stínu starých lip potlačovali každou vteřinou se zvyšující nervozitu. V hodinách na věži kostela opět cvaklo a prudký závan větru rozkomíhal větve nad jejich hlavami. Kapitán Fryč se podíval na hodinky a srovnal čas s věžními hodinami. Plukovník František Moravec, přednosta výzvědné sekce druhého oddělení Hlavního štábu Československé armády, přecházel mezi kmeny, ponořen do stínu korun před slabým světlem poblikávajících plynových lamp, se občas napjatě podíval na svah mizící ve tmě směrem k německé hranici.

Celá scéna mu připadala neskutečná, jako vystřižená z nějakého starého anglického románu. Drama viselo ve vzduchu. Je to léčka? Potřebují tam v Abwehrabteilungu ulovit nějakou významnější rybu, aby se pomstili za několik zdařilých akcí Československé rozvědky z poslední doby? Tentokrát by jejich úlovek stál skutečně za to, proto bylo náměstí a celý prostor k hraničnímu potoku

nenápadně obklopeny dvojitým kordonem dvou tuctů mužů z řad místního četnictva i z řad důstojníků výzvědné služby. Moravec vybral samé specialisty na Německo.

Fryč vzdychl.

– Už to nemá smysl. Je čtvrt na dvanáct.

– Ještě chvíli, vymínil si plukovník Moravec. – Jestli to byla bouda, jistě si dokázali ověřit, jak jsme se zajistili, a nepřijdou, ale jestli ne…?

Nabídka, kterou plukovník Moravec obdržel v březnu poštou od neznámého muže podepisujícího se Karl, byla příliš lákavá, než aby jen tak kapituloval. Všichni důstojníci jeho skupiny se, ve vzácné shodě, od počátku sjednotili v názoru, že tohle jejich protivník, mírně řečeno, přepískl. Nabídka německých vojenských, přísně utajovaných materiálů nejvyšší důležitosti, vyznívala až příliš lákavě. Bylo téměř nepředstavitelné, že by ten muž mohl, za pouhých 100 000 říšských marek, dodat to, co sliboval. V té době měli Čechoslováci okolo 700 zpravodajských zdrojů na druhé straně hranic, ale to byly jen střípky k pracnému skládání velmi neúplné mozaiky obrazu veřejně tajného programu vyzbrojování Německa. A nyní jediný zdroj nabízel mnohokrát více a naráz. Plukovník Moravec se rozhodl to riskovat. Nabídku jednoznačně sepsal Němec, ten důkladný, systematicky uspořádaný seznam dokumentů, jako by velkododavatel sepisoval seznamy zboží, které posílá nejbližší lodní linkou. Analytici se shodli v názoru, že seznam sestavil odborník, velmi dobře se orientující ve vysoké vojenské a štábní problematice. Anebo odborník proto, že pracoval pro Abwehr…

Dusivé ticho rozřízl výstřel.

Plukovník se lekl a vzápětí si uvědomil, že střílel někdo z mužů ukrytých pod stromy. Všichni automaticky zaujali obranné pozice. Podplukovník Tichý se tvářil provinile a svůj revolver držel na otevřené dlani jako horkou bramboru.

– Pro Boha, proč si to nezajistíte? naštval se Fryč. – Teď už to můžeme opravdu zabalit…

Ani jedno okno okolo náměstí se neotevřelo, nerozsvítilo. Byl to divoký kraj, a čím dál divočejší. Lidé si zvykali do ničeho se nemíchat, nevystrkovat nos, nevidět a neslyšet.

– Půl dvanácté, konstatoval plukovník zklamaným hlasem. – Měli jste pravdu, byla to provokace…

A pak uviděl muže, který se vynořil ze tmy a zvolna kráčel ke kostelu. Prošel řetězem hlídek, aniž se ozvalo smluvené znamení a přicházel z opačné strany, než bylo domluveno. Střední postava, hnědý hubertus, klobouk. V každé ruce objemný a těžký kufr. A ještě k tomu velkou roli papíru pod paží. Jestli tento muž chtěl být nenápadný…? Vypadal jako strýček z Ameriky v černobílém filmu v Bio Illusion. Tichý s Fryčem souhlasně zavrtěli hlavami v záporném smyslu. Tohle nemohl být on.

Muž ale došel ke kostelu, poskládal okolo sebe hromadu krámů a začal si seřizovat hodinky. To bylo smluvené identifikační znamení.

O několik minut později se již služební limuzína řítila nočními silnicemi k chomutovské konspirační vile. Karl neměl času nazbyt, před svítáním musel překročit hranici. Druhý vůz tvořil ozbrojený doprovod. Byli zde, v severních Čechách doma, a přece na nepřátelském území.

Ve vile se Karl choval jako v přirozeném prostředí. Muž střední postavy, nesnažil se utajit vzpřímený vojenský postoj. Krátce ostříhán a hladce oholen, modré oči a energická brada. Byl naprosto klidný a mluvil jen německy. Události nyní dostaly rychlý spád. V kufrech byly „vzorky“ zboží. Jeden obsahoval materiály, které mohl Karl postrádat, ve druhém byly dokumenty k ofotografování. Laboratoř pracovala na plné obrátky, čtyřhodinový rozhovor s Karlem byl celý nahráván v odděleném pokoji. Důstojníci rozvědky běhali z místnosti do místnosti s vyvalenýma očima. Karl o sobě mnoho neprozradil. Kromě finančních důvodů prý hrál roli také nesouhlas s nacistickým režimem a svatba s uvědomělou lužickou Srbkou. Řekl, že částku 100 000 marek chápe jako úvěr, který si postupně odpracuje. Toto jsou pouhé „vzorky“.

– Vzorky! Zasténal později, po návratu do Prahy, plukovník Moravec. – Jsou to jen vzorky!?

Zmíněné vzorky představovaly kompletní plány německého krytu hranic v českém pohraničí, rozložení vojsk v první fázi válečných opatření, včetně náčrtů a podrobné dokumentace. Tyto vzorky byly penězi k nezaplacení. Chyběla zpravodajská část, což prozrazovalo, že Karl je zkušeným důstojníkem německé zpravodajské služby. Zmíněné vzorky dále obsahovaly, k plukovníkovu zděšení, také kopie svědčící o tom, že Němci vědí vše o československém krytu hranic.

– Starýho z tohoto určitě raní mrtvice, poznamenal velitel operačního oddělení plukovník Procházka. – Není pochyb o tom, že dokumenty jsou pravé. A není pochyb o tom, že zrádce je také odborník specialista.

– To nám ale usnadní pátrání, mínil Moravec. – K informacím obsaženým ve vyzrazeném plánu mělo přístup jen několik desítek důstojníků. Poměrně úzký okruh pátrání, myslím. Nu, čeká nás práce.

Dále tu byly originály rozkazů dokazující řízení podvratné činnosti sudetských Němců Abwehrabteilungem.

– Držíme v ruce nezvratný důkaz o tom, že hnutí sudetských Němců není jen spontánním lidovým hnutím. Konečně!

Karl, napříště klíčový československý agent A-54, neboli „Voral“, byl odvezen zpět do Kraslic a ještě před svítáním překročil hranice s kufry tajných dokumentů v rukou a 100 000,- markami v kapse.

9. květen 1937 – Praha

Plukovník Moravec se snažil postavit se v prezidentově pracovně takovým způsobem, aby jeho vyšší postava příliš nekontrastovala s malou a subtilní postavou Benešovou. Velmi dobře věděl, že otázka postavy je jedinou záležitostí, v níž tento suchar nemá své emoce příliš pod kontrolou. Beneš byl alergický na vysoké a urostlé lidi. Jaký to rozdíl, mezi tímto mužíkem, mistrem intrik a diplomatických kliček a slavné paměti Masarykem, vysokým, přímým mužem jasného pohledu a autority bezmála královské. Tenhle malý Narcis se pachtil po výhře a po úspěchu, Masaryk chodíval za pravdou. Dokonce i fotografové měli nařízeno nezabírat prezidenta z takových úhlů, které by příliš zdůrazňovaly

rozdíly v postavách přítomných mužů.

Prezident Beneš si šéfa československé rozvědky předvolal po patnácti měsících od svého nástupu, proto, aby si poslechl hlášení o vojenské situaci Německa.

Plukovník František Moravec si s ulehčením sedl na nabízené křeslo. Víno zde bylo připraveno jen pro něho, Beneš měl ve sklenici čistou vodu a uprostřed stolu mísu s ovocem. Plukovník znervózněl z toho, že si zde nemůže zapálit lulku. Beneš byl přísný nekuřák a snad nikdy v životě se nedotkl alkoholu. Moravce napadlo, zda Beneš vůbec konzumuje maso. Jak jsou si tihle chlapečci s vášnivou touhou ovládat jiné a vézt se na vlně moci, podobní. Hitler byl totéž v jiném vydání. Dokonce vegetarián a snad také homosexuál. Stejný skrček se skrčkovskými komplexy.

– Tedy, zahájil výklad na vyzvání.

Shrnul všechny své zpravodajské prameny i jejich věrohodnost a stupeň ověření. Téměř po půl hodině se prokousal k samému jádru informace.

– Podle našich zpráv se nyní německý wehrmacht sestává z 21 divizí, rozdělených do 5 armádních skupin. Podle odhadů se tento počet může za mobilizace zdvojnásobit. Pro více vojáků nemají Němci výzbroj. Koncem roku a začátkem příštího roku pravděpodobně vzroste počet německých divizí na 38. Víme, že nyní mají asi 5 pancéřových divizí a poslední jezdecká divize bude motorizována do konce roku. Co se týče Luftwaffe, je počet letadel již nyní vyšší než počet britských letadel. Koncem roku bude Luftwaffe silnější než francouzské letectvo a RAF dohromady. Podle analýz jejich vojenského výcviku máme poměrně jasnou představu o jejich novém způsobu boje, který stále propracovávají. Spočívá v masovém použití tanků v součinnosti s útočnými, zvláště pak střemhlavými bombardéry a rychlou, motorizovanou pěchotou.

– Víme o té metodě něco bližšího? Zajímal se Beneš. – Říkáte, že máme jasnou představu?

– Máme, kývl Moravec. – Účelem taktiky je vynutit si průnik nepřátelskou obrannou linií a zabránit tak vzniku poziční války, ze které mají všichni hrůzu. V praxi byla tato taktika vyzkoušena a precizována nedávno ve Španělsku. Jde o to, že v každé obranné linii se vyskytují skuliny a mezery, slabá místa. Pokud vybrané rychlé jednotky útočníka provedou infiltraci a vniknou do těchto mezer, následuje prudký vlom motocyklových oddílů a obrněné útočné vozby. Vlom je rozšířen na 1 až 2 kilometry a útočící vojska se nestarají o krytí svých křídel. Střílejí do boků obranné linie, pronikají ke štábům, k dělostřeleckým bateriím, skladům a dopravním uzlům za linií, nato se obracejí a útočí na linii z týlu. Zatímco běžná pěší jednotka se pohybuje v terénu rychlostí 25 až 30 km za den, tanky a motorizovaná pěchota útočníka se pohybují rychlostí až třikrát vyšší, což umožňuje manévrování, na které obránce nestihne reagovat. Protože ale wehrmacht doposud nestihla motorizovat své dělostřelectvo tak, aby stačilo manévrovat spolu s průlomovými jednotkami, zajišťuje zde dělostřeleckou podporu letectvo, zejména taktické střemhlavé bombardéry. V Aragonii se ukázalo, že moderní letectvo dokáže shodit k podpoře útoku právě tolik výbušnin, kolik vystřílí běžná dělostřelecká podpora. Pokud má ovšem k dispozici dostatek pum a benzínu, pokud disponuje dosažitelnými letišti. Tanky v útoku musí mít

také zajištěn přísun maziv a benzínu. Taktika Blitzkriegu sází na to, že se tanky v průlomu rychle zmocní zásob a skladišť obránce. Pancéřová divize wehrmachtu disponuje přibližně 300 tanky, nepříliš dobré kvality, ale dostatečné rychlosti. Pokud je nám známo, nestihli ještě motorizovat dostatek pěších jednotek k podpoře takových vlomů, ale mají rychlé motocyklové kulometné prapory.

– Takové vojsko jistě není budováno jen pro obranu, smutně pokýval hlavou Beneš.

– Ne, to nikoliv, souhlasil Moravec. – Ale nebezpečí bych neposuzoval jako okamžité. Alespoň nikoliv dokud nebudou dokončena jejich západní opevnění. Ovšem, vypadá to, že dokončení západního valu synchronizují s dobudováním své útočné armády. To bude dle našeho odhadu na podzim nebo na přelomu roku. Ze strategického hlediska zde re-okupace Porýní představuje přímé ohrožení Rakouska. To by naše obranné linie prodloužilo o nekrytých 600 kilometrů a značně by to zhoršilo naši situaci. Taktika, kterou jsem popsal, se hodí spíše pro rovinatý terén a jistě by neuspěla proti hornatým a opevněným úsekům našeho pohraničí se silně střeženými řídkými komunikacemi. Terén jižní Moravy ovšem takovou možnost průlomu nabízí. Vezmeme-li v úvahu, že francouzská armáda by nám mohla přijít na pomoc pouze rychlou ofenzívou údolím Mohanu, je jisté, že západní opevnění budou budována především tak, aby tento zásah znemožnila. Rakousko je již ohroženo bezprostředně, což naznačuje ostentativní odklon tradičního Mussoliniho zájmu o patronát nad Vídní do Středomoří…

Plukovník Moravec zaznamenal nevoli v prezidentově obličeji. Ach jistě, vzdálil se od čistě vojenských hledisek a dotkl se mezinárodní politiky. To si dovolil něco, co mu, podle názoru mistra diplomacie, nepřísluší. I kdyby měl Moravec tisíckrát pravdu, stejně na něho bude Beneš nyní hledět jako na drzouna, který neví, co mluví. Nikdo přece nemůže rozumět politice a diplomacii lépe než on. Byl uhlazeným politikem ještě v době, kdy Hitler prodával dopisnice.

– Pane prezidente, důrazně naléhal Moravec. – je zde jeden velmi vážný aspekt, o kterém musíte být informován. Intenzita německé zpravodajské činnosti proti našemu území maximálně vzrostla během posledních měsíců. Jen v roce 1936 bylo dopadeno více než 2900 špiónů. Zintenzivňuje se maďarská zpravodajská činnost proti nám. Zřejmě je koordinována s Berlínem. Žádná země, ani Německo, si nemůže dovolit financovat a udržovat zpravodajskou činnost na takové výši příliš dlouhou dobu. Z toho vyplývá, jsou-li naše kalkulace správné, že rok 1938 bude velmi důležitým rokem pro Československo. Říše začíná ve zvýšené míře používat sudetoněmecký problém k rozložení našeho státu zevnitř. Henleinovi se již daří rozvířit sudetoněmecký problém tak, že se z něho stává celoevropská záležitost…

– Jistě, jistě, v zásadě s vámi souhlasím, přerušil Beneš Moravcův monolog a nasadil v obličeji skeptický výraz.

Moravcovi poklesla ramena. Znal tu větu. V zásadě s vámi souhlasím, znamenalo v Benešově slovníku kategorický, diplomaticky vyjádřený nesouhlas. Zpravodajec si uvědomil, že zvolil nešikovný postup. Beneš nyní, i kdyby mu bylo cokoliv dokazováno a dokladováno, zaujme opačný postoj, jen aby mohl oponovat a poučit svoji oběť, neboť tím, že plukovník zasáhl do politických úvah,

docílil téhož, jako kdyby se byl na počátku rozhovoru nechal vyfotografovat těsně vedle malého Beneše. Prezident nyní již hovořil s blahosklonnou shovívavostí jako otec poučující malého kluka.

– Sudetoněmecká otázka je důležitá, co se obrany týče, přiznal. – Ale nic neukazuje na to, že by se Hitlerovi mohlo podařit vytvořit ze Sudet předmět pro mezinárodní arbitráž. Je možné, že použije násilí, ale v tom případě se můžeme plně spolehnout na námi vytvořený systém spojeneckých smluv. Nezapomínejte, že celková síla našich spojenců je stále mnohonásobně vyšší než německá. A to nepočítáme Anglii a Polsko, které by, v případě napadení, byly jistě na naší straně. Nepochybuji, že německý generální štáb bude v tomto světle posuzovat situaci realisticky. Hitler možná na blízkou budoucnost cosi proti nám připravuje, ale v tom případě bude tato akce zákonitě neúspěšná a nutně přivodí jeho pád. Takové režimy jako je Hitlerův, založené na násilí a zaměřené na nejnižší lidské instinkty, musí padnout svým prvním neúspěchem. To je sociologický zákon.

– Pane prezidente, upozornil Moravec na závěr. – Na příští zpravodajské konferenci za několik týdnů mám v úmyslu upozornit naše francouzské kolegy na tuto svoji interpretaci zvýšené německé špionážní činnosti proti nám. Ostatně, v poslední době se mi zdá, že postoj francouzské zpravodajské služby vůči nám není zvláště povzbuzující. Mají před námi tajnosti a není to zdaleka ona otevřená spolupráce jako kdysi. Začíná mi to dělat další vrásky…

– Vy jste profesionální pesimista, usmál se Beneš, spokojen, že se mu konečně podařilo přiměřeně pojmenovat problém této znepokojující rozmluvy. – Ale to je ve vašem případě více než správný postoj. Představuji si, že profesionální zpravodajec jím musí být a já vás rozhodně nechci zrazovat od toho, abyste byl ve střehu dnem i nocí. Vy pracujete dobře a musíte se snažit ze všech sil získávat zprávy o možném nebezpečí. Pokud cokoliv důležitého odhalíte, ozvěte se a já vás přijmu.

Plukovník Moravec si v duchu, na oplátku, pojmenoval Benešův problém jako problém přesvědčeného optimisty a maně si vzpomněl na jistý výrok Anthonyho Eden a, který tento britský konzervativní politik pronesl přede dvěma roky, po jakémsi rozhovoru právě s Benešem: „Člověk musí být asi optimistou, aby mohl být Čechem“.

20. květen 1937 – Amsterodam

Redaktor brněnského listu Bedřich Golombek seděl v lehkém ratanovém křesle na terase hotelu a zabýval se kontrolou a přezkoušením firemního fotoaparátu, který si konečně směl vybalit ze zapečetěného vaku. Podle úmluvy, kterou podepsala letecká společnost s německými úřady, musely být fotoaparáty cestujících zabaleny při přeletu nad Německem v zavazadlovém prostoru. Letecká trasa byla vytýčena stranou od čehokoliv významného zahlédnutelného shora. Bylo to tak zjevné, že si toho všimlo i několik zcela nezkušených redaktorů cestujících do Nizozemí na pozvání tamního ministerstva kultury.

Starosta Amsterodamu seděl v jiném ratanovém křesle na druhé straně kulatého stolku a neustále hovořil do slaného větru, který, přes svoji ostrost a sílu, již voněl jarem. V řeči se co chvíli vracel k válce. Téměř to vypadalo, jako nějaká

fascinace dávnými bojovými zážitky. Redaktora Golombeka napadlo, že starosta je snad zaníceným pacifistou a jak to u pacifistů bývá, neustále hovoří o válce a o násilí…

– Vaše země se ale války nezúčastnila, namítl kdosi.

– Válka nikomu nepřináší žádné požehnání, trval starosta zarputile na svém tématu. – Ani tomu, kdo ji začne, ani vítězi, ani poraženým.

Ale, pane starosto, vaše země byla přece úplně ušetřena a myslím, že se nedotknu vašich citů, když si dovolím říci, že dokonce na válce, jako neutrální stát, vydělala.

Starosta se pobaveně usmál.

– Na válce nikdo nevydělá, i když se mu zdá, že něco snad plyne do jeho pokladny. Já vás co nejdůtklivěji před válkou varuji. Řekněte to prosím všem svým krajanům. Nikdo nevydělá a všichni prodělají.

Starosta se po poledni zvedl, ukončil oficiální uvítání a odejel za svými povinnostmi. Rozhovor se stočil do ztracena. Čeští redaktoři se také rozešli za svými kontakty, nebo prostě jen za různými kulturními podněty. Redaktoru Golombekovi se však podivný rozhovor s první osobou města brzy začínal jevit v jiném světle. Za dvě hodiny po sedánku na terase měl domluvenu schůzku s vysokým úředníkem holandského ministerstva zahraničních věcí.

Holanďan se nejprve tvářil velmi nepřístupně a redaktor se na něm velmi obtížně pokoušel vymámit nějaké podklady pro svůj chystaný článek o životě německého obyvatelstva za západní hranicí Říše. Náhle však padla, z úst úředníka, nečekaná otázka.

– Jakou vy, pane redaktore, máte v armádě funkci? Golombeka dotaz dokonale zmátl.

– Já jsem civilista, proč se na tohle ptáte?

– Protože u vás, u Čechů, má přece každý nějakou funkci v armádě. Vy všichni se přece připravujete na válku, nebo ne?

– To přece nemyslíte vážně?

– Ale ano. Vy se připravujete na válku a pamatujte si, že uvrhnete Evropu do strašlivého neštěstí! Řekněte to, prosím všem u vás doma, řekněte to ministrům, vládě, pište o tom v novinách, říkejte to lidem na potkání. Vy nesmíte takto hnát Evropu do zkázy!

Golombek zalapal po dechu, ale úředník náhle nebyl k zastavení.

– Mluvím k vám nyní jako váš přítel, jako člověk k člověku. Vy děláte Němcům strašlivé psí kusy. Vy se chystáte na Německo, ačkoliv nevím, co z toho můžete mít. Vy je dráždíte a neuvědomujete si, že taková velmoc si to nedá jenom tak líbit. Proboha vás prosím, řekněte to tam u vás doma. Lidé, mějte rozum…!

– Já žasnu, že vysoký úředník zahraničního ministerstva Jejího Veličenstva má takové… nadechl se Golombek, ale jeho protějšek si nenechal vzít slovo.

– Prosím vás, teď ne úředník ale váš přítel, váš osobní přítel, který se vás nechtěl dotknout. Nebuďte pobouřený a nezlobte se na mne, myslím to s vámi dobře, s vámi, s vaší paní, vašimi dětmi, také s vaším bratrem a s vaší matkou, s vašimi spoluobčany… Nedrážděte ty Němce! Nespoléhejte se na nic a na nikoho, hleďte se s nimi dohodnout, vždyť oni jsou také slušní lidé a dohoda je možná, o

tom jsem přesvědčen!

– Ne, zatřásl Golombek rezolutně hlavou. – Já vím, vy, tady na západě, si možná myslíte, že střední Evropa je už asijská step plná zlodějů koní, lhářů a nerozumných proradných národů, ale to vy se velice mýlíte. Pokuste se, pane, poslouchat někdy něco jiného ne Goebbelsovu propagandu. Pokuste se naslouchat jiným zdrojům, než jsou ty německé…

Redaktor Golombek hovořil ještě dlouho. Vysvětloval, že na československých letištích doopravdy nepřistávají a necvičí sovětští piloti. Byly mu předloženy fotografie s vysvětlujícími titulky v němčině, podle nichž to měly být snímky rozvalin německých škol pobořených českými vlastenci. Golombekovi se orosilo čelo. Náhle a bez varování stanul tváří v tvář obludné, perverzní a nesmírně silné a přesvědčující lži. Mohl jen donekonečna opakovat, že tomu tak není, že toto je doopravdy lež. Ministerský úředník argumentoval tím, že tyto pobořené školy musely být někde takto vyfotografovány, aniž ho vůbec napadlo, že zdaleka nemusí běžet o snímky škol, že rozvaliny na snímcích mohou být jen rozvaliny budov, které se bourají, tak jako se staré budovy bourají všude na světě. Vysvětloval a cítil svou bezbrannost proti síle té lži. Cítil nedůvěřivost ministerského úředníka. Cítil, že tento muž nemá daleko k tomu, aby redaktora začal považovat za malého prolhaného kluka, který rozbil okno a nyní zatlouká a zatlouká… Znovu se zpotil, když si domýšlel, jak dlouho jsou již lidé v těchto zemích krmeni takovou lží, že je pro ně natolik těžké zjistit a rozeznávat pravdu.

Golombek vysvětlil, že v Československu se úřaduje dvojjazyčně například i v takovém městě, jako je Brno, a na dalších místech, kde to ani zákon nepředepisuje, neboť zde není předepsaných 20% německého obyvatelstva. Líčil vybavenost německých škol v Brně, která je nesrovnatelně lepší než vybavenost českých škol, zval úředníka do Československa, aby se sám přesvědčil, jak se věci mají.

Odešel teprve pozdě v noci doprovázen shovívavým, ale smutným úsměvem ministerského úředníka. Ještě jednou zopakoval své pozvání. Úředník přislíbil, že jistě přijede. Nepřijel nikdy. Asi se mu valně nechtělo do té malé země prohnaných a cynických lhářů.

31. srpen 1937 – Praha

Generál československého letectva ing. Jaroslav Fajfr sklapl desky. Konečně mohl, po uzavření všech odborných konzultací, vyhodnotit výsledky mezinárodního mírového meetingu vojenských letadel v Curychu.

Po pravdě řečeno se nemohl rozhodnout, zda se jednalo o úspěch či naopak o neúspěch. Dvacátá léta přesvědčivého primátu československých strojů a letců byla rozhodně pryč. Německé stíhačky Bf-109 byly skvělé stroje se schopností dosáhnout vysokých rychlostí. V tom se jim Avie nemohly rovnat, ačkoliv co se týkalo stoupavosti a manévru, stále ještě představovaly velmi ostrou konkurenci. V kategorii stoupání a sestupu do 3000 metrů B-534 s německými stroji prohrály. Zpočátku vše vypadalo nadějně, protože ve výstupu byly Avie jednoznačně rychlejší. Němci vše dohnali při sestupu. Na celokovové jednoplošníky Bf-109 s jejich stavitelnými vrtulemi Avie nestačily[5]. Jak vyšlo později najevo, německá

letadla létala na 100 oktanový benzín, kdežto československá liho-benzínová směs Biboli poskytovala jen 85 oktanů.

Generálovi mohlo být líto, že se českoslovenští letci nezúčastnili nadějné kategorie závodu ve výškovém letu. V této kategorii dosáhl vítěz výše 9000 metrů za 22 minut. Důvod československé neúčasti byl prostý. Nebylo žádoucí, aby potenciální nepřítel zjistil, že odlehčené dvouplošníky Avia B-534 dokáží totéž do 17 minut a v 8000 metrech je tento stroj průměrně za 12 minut. Tento údaj byl velmi důležitý, protože při vzdušných soubojích stíhacích strojů jsou ve výhodě letouny útočící z výšky. Kdo dříve dosáhne jisté výšky, získává při souboji výhodu, kterou mohly německé, moderně vyhlížející stroje, pouze do jisté míry eliminovat rychlostí horizontálního letu.

Pro některé kategorie sportovních akrobatických výkonů nemělo čs. letectvo vhodný stroj, avšak Avia B-122 hladce zvítězila v akrobatické kategorii motorů do 20 dm^3.

Pak zde byl alpský okružní let, rychlostní závod na 367 km ve vysokohorském terénu, se startem a přistáním v hlubokém údolním zářezu. Zvítězil tovární zalétávač Seidelmann časem necelých 57 minut. Opět ty zpropadené stavitelné vrtule a přistávací klapky. Na trati se projevila rychlostní převaha Bf-109, ale českým pilotům se podařil husarský kousek, když získávali čas startem přímo proti vysokohorským štítům a již při stoupání nasazovali na kurs, zatímco všechny ostatní stroje získávaly výšku opatrným kroužením v údolí.

Jednoznačným úspěchem Čechoslováků byl skupinový závod jednomístných letounů. Generál však dobře věděl, že piloti získali výhodu tím, že mezi zahraniční řadové vojenské stíhačky nasadili vlastní akrobatické stroje B-122. Naproti tomu ztratili celých 32 trestných bodů tím, že nasadili jen sedmičlennou skupinu vzdor propozicím, které předpisovaly devět strojů. I tak byl náskok vítězných Čechoslováků nesporný a v bodovém ohodnocení vysoký.

Němci předvedli v Curychu stroje Bf-109 V8, Bf-109 V9, Bf-109 B-2 s kompletní výzbrojí, Bf-109 V10, Bf-109 V-13. S V-desítkou Udet při zkouškách havaroval. Vše nasvědčovalo tomu, že Němci mají stíhačku Bf-109 již v řadové službě.

Generál Fajfr sklapl desky. Nemělo smysl hodnotit výsledky soutěže v kategoriích úspěch – neúspěch. To byly sportovní kategorie. Jediná měřítka, která vojáka mohla zajímat, se týkala možného budoucího ozbrojeného střetu na nebi. Zde byl závěr jednoznačný. Tento rok, nejvýše ještě příští rok mohlo československé stíhací letectvo nějakou dobu vzdorovat převaze německých samonosných jednoplošníků, o bombardérech nemluvě. Nemohlo však v žádném případě zvítězit a nemohlo ani pomýšlet na to, že by Luftwaffe zahnalo na útěk. Avia B-534 ještě nebyla úplně k nepotřebě a nějaké ztráty by nepříteli jistě způsobila, ale každým měsícem byla hodnota této stíhačky menší.

Generální štáb čekala tvrdá jednání se zástupci leteckých podniků. Ostatně již v květnu oznámilo MNO továrně Avia, že nadále bude armádou objednáván jen a pouze nový nadějný dolnoplošník B-35.

Září 1937 – Praha

František Kubka, bývalý redaktor Prager Presse a od června zaměstnanec

tiskového odboru ministerstva zahraničních věcí, stál mezi tichými, statisícovými zástupy, které lemovaly Karlovarskou silnici vedoucí do Prahy od Lán. Zdi budov se přízračně a mihotavě leskly ve svitu pochodní, které nesli jezdci v husitských kapalínech doprovázející dělovou lafetu s černou rakví. Celý pohřeb se odehrával v té pochmurné, truchlivé atmosféře středověku. Mělo to daleko do pyšné a nafoukané teatrálnosti, jakou mohl člověk spatřit při pochodňových průvodech nacistů v Norimberku či v Mnichově. Toto byl smutek a tíseň, přízrak katastrof a zítřků, které se již nikdy nerozední, ale zároveň zaťaté zuby a odhodlání sahající za hrob. Toto nebylo divadlo, to bylo skutečné. Hudba začala hrát smuteční pochod. Smutek je vždy skutečnější než frenetický jásot.

– Není to do zpěvu, že? poznamenal muž atletické postavy zachumlaný v plášti.

– Ani do pochodu, souhlasil Kubka. – My, Češi, neradi pochodujeme.

– Ale neměl by nás k tomu nikdo nutit, mínil muž, jako by chtěl setřást tíseň. – Pochodujeme neradi, ale jakmile se dáme na pochod, bývá to hrozné a jen tak se to nezastaví. A tohle je špatné znamení ve špatnou dobu.

– Beneš s ním pracoval po celých dvacet let, uklidňoval se Kubka. – On to zvládne. Zná jeho politiku jako své boty…

– Velkého muže nahradí malý, oponoval mírným hlasem atlet. To nebyla Masarykova politika, ale Benešova, už celá ta léta. Masarykova politika byla jiného druhu. Pravda, čest, poctivost, pracovitost a morálka. Věřte mi, pane, já Beneše znám. Hrával jsem s ním za Slávii fotbal, kdysi. Je to suchar, pedant, je pilný, to ano, ale ducha postrádá. To se nedá naučit. To je od Boha a buďto to člověk má vždycky, nebo to nikdy nezíská.

– Masaryk to byl prorok, souhlasil Kubka, Beneš je jeho zapisovatel.

– Je hrdý a trpělivý, sděloval muž monotónním hlasem. – Už tehdy, na hřišti. Ani se nehnul, když do něho odevšad strkali. Všechno vydržel, nerozčiloval se a nic hned neoplácel. Nikdy neopustil svou pozici a vždycky se usmíval, protože čekal na svou chvíli. Nikdy ale na nic nezapomínal a všechno vrátil i s úroky. Když bylo vítězství a radost, nikdy nikoho neobjímal a neposkakoval nadšením. Vždycky se kontroloval a fanaticky ctil kapitána. Jenže teď je kapitánem on a to není dobré.

František Kubka užasle naslouchal přesným charakteristikám bývalého fotbalisty. Nakonec si sám povzdechl.

– Je to paradox, ale zdá se mi, že Masaryk věřil v Boha, kdežto Beneš věří v Masaryka.

– To nestačí, řekl muž, než se rozloučil a odkráčel do tmy.

5. listopad 1937 – Berlín

Plukovník Friedrich Hossbach srovnal zápisy a dokončil sestavování konečného protokolu. Byla to jeho práce. Povinnosti zapisovatele führerovy vojenské kanceláře pokračovaly ještě dlouho do noci po ukončení zvláštní konference na říšském kancléřství. Stenograficky zachycené obsahy jednotlivých projevů a proslovů bylo nutno uspořádat, zbavit nevhodných výrazů a přeložit do odborné terminologie, podle toho zda jsou zápisy určeny politikům nebo čistě pro vojenské účely. Také bylo třeba připravit stručné výtahy podstatných obsahů.

Plukovník Hossbach dokončil všechny své povinnosti, ale přesto se nechystal odejít. Založil do stroje ještě jeden list papíru a důsledně opsal zvláštní protokol z předchozího jednání.

„Konference - ŘK 5. 11. 1937

Přítomni: vůdce, ministr války gen. polní marš. Blomberg, vrchní velitel branné moci gen. plk. svobodný pán von Fritsch, Vrchní vel. námořnictva gen. adm. dr. h. c. Raeder, vrchní vel. letectva gen. plk. Göring, ministr zahraničí svobodný pán von Neurath, zapisovatel plk. Hossbach.

Výtah z vůdcovy řeči:

– Vůdce se rozhodl projednávat záležitost v úzkém kruhu pro závažnost tématu. Je pravděpodobné, že by širší účast způsobila rozruch v mezinárodních kruzích. Jeho prohlášení je výsledkem podrobných studií a zkušeností ze čtyř a půl roku vlády. Základním tématem je další směr a rozvoj zahraniční politiky Německa. Kdyby vůdce zemřel, má být protokol pokládán za jeho poslední vůli a závěť.

– Cílem německé politiky je zvětšení životního prostoru pro ucelené rasově čisté těleso 85 miliónů Němců. Pokud by k rozšíření a sjednocení národa nedošlo, nastoupí sterilita a nárůst vnitřního napětí sociální povahy, pokles porodnosti a hospodářská krize. Je třeba řešit zajištění vyživovací situace národa a zajištění zdrojů surovin.

– Kdyby se expanze Německa uskutečnila zesilováním jeho pozic v zámoří zřizováním kolonií, vyvolalo by to okamžitou reakci koloniálních mocností a válku, na kterou není Německo doposud připraveno. Přirozenějším směrem rozšiřování životního prostoru se jeví střední a východní Evropa. Protože nelze nalézt žádný prostor bez majitele, je třeba počítat s lámáním odporu, s rizikem i porážkami, ale zde je možno dosáhnout největšího zisku za nejmenší cenu. Otázkou zůstává kdy, a jak se expanze uskuteční.

– V období let 1943-1945 je situace nejpříznivější. Výstavba armády a budování důstojnického sboru bude dokončena a její výzbroj bude moderní. Odkladem nastává nebezpečí, že výzbroj zastará a tajemství zvláštních zbraní nebude zachováno. Získávání záloh je omezeno, se staršími ročníky již nelze počítat.

– Po roce 1945 bude na vzestupu naopak vyzbrojování armád jiných zemí a síla Německa relativně klesne. Pak také hrozí krize vzhledem k nedostatku potravin a surovin, kterou nelze odvrátit, vzhledem k nedostatku deviz. Toto je slabý bod režimu. Nadto svět předvídá německý úder a bude zvyšovat protiopatření. Je jisto, že déle nelze čekat a jiné volby není.

– Kdyby sociální napětí ve Francii vedlo k vnitřní politické krizi takových rozměrů, že by zaměstnalo francouzskou armádu, pak by přišel čas k okamžité akci proti Tschechei. Stejný případ by nastal, kdyby Francie byla vázána válkou proti jinému nepříteli.

– Tschechei vyjadřuje značnou vůli účastnit se války po boku Francie, a proto ponechat tento státní útvar Německu v zádech, by znamenalo velkou pravděpodobnost úderu proti Slezsku západním směrem.

– Bude-li dosaženo společné hranice s Maďarskem, je možno najisto počítat s neutralitou Polska, které je zahraničně orientováno spíše proti Rusku nežli proti Německu. Kdyby však byla moc Německa otřesena, musí se počítat s útokem

Polska proti východnímu Prusku, Pomořansku a Slezsku.

– Vůdce osobně věří, že Anglie a snad také Francie se již mlčky zřekly Tschechei a smířily se s tím, že tuto otázku bude jednou řešit Německo. Postup Francie bez britské pomoci je nepravděpodobný. Obranná opatření Tschechei budou každým rokem zesilována a je tedy nutno zasáhnout co nejrychleji.

– Připojení Vídně a Tschechei bude znamenat získání potravin pro 5-6 mil. obyvatel (bylo by provedeno nucené vysídlení 2 až 3 mil. původních obyvatel). Dále by tím vznikla možnost postavení nové armády o síle 12 divizí (na 1 mil. obyvatel připadá 1 nová divize).

– Vojenské účasti Ruska je třeba čelit rychlostí a překvapivostí operací. Snad by Rusům svázaly ruce postoje Japonska na východě. Ze současného vývoje ve Středomoří, kde se Itálie hodlá angažovat ve Španělsku a obsadit Baleáry, by bylo možno předpokládat narůstání konfliktu, do něhož se bude angažovat Francie, které půjde o přístup k severoafrickým koloniím. Tím by nastala vhodná konstelace k zásahu proti Tschechei. Vůdce hodlá tuto akci provést snad již do konce roku 1938.“[7]

Plukovník Hossbach si při přepisování jednotlivých bodů dokumentu nemohl nevzpomenout na jiný dokument, který se jmenoval „Zpráva o stavu příprav pro válečně – hospodářskou mobilizaci.“ Tento dokument sestavil pro führera před pouhými dvěma roky tehdejší říšský ministr financí H. Schacht a tato jeho zpráva nezvratným způsobem dokladovala, že přetěžování státního rozpočtu zbrojením nastávajícího rozsahu musí nutně vést během několika let k naprostému krachu německé ekonomiky. Tehdy vzešlo pro tento dokument mnoho zlé krve, ale z Hitlerových současných závěrů vyplývalo, že jej přece jen vzal na vědomí. Rozhodl se však pro svérázné řešení. Vůdce zjevně hodlal čelit hospodářskému krachu válkou a hromaděním kořisti.

Hossbach vytáhl list z psacího stroje, složil jej a jeho kopii do dvou obálek a dříve než obálky vstrčil do aktovky, poznamenal si na okraje dvě jména, gen. Beck a H. B. Gisevius. Pak ještě spálil kopírovací papír a odešel z kanceláře.

21. únor 1938 – Paříž

O postojích a informovanosti USA těsně před nastávající evropskou krizí svědčí výňatek z depeše velvyslance USA v Paříži Williama Christiana Bullita státnímu departmentu USA.

„… Pokud jde o střední Evropu je můj odhad velmi pesimistický. Kdyby Francie a Anglie dovolily, aby Rakousko a Československo padly do německých rukou, sklouzly by do těchto rukou následně také Maďarsko a Rumunsko. Moc Říše by se zvětšila natolik, že by i Francie byla nevyhnutelně zničena v několika létech.

Myslím, že Hitler bude dost chytrý, aby nedal Francii příležitost zasáhnout na ochranu Československa. Bude jednat zřejmě stejně, jako jednal v případě Rakouska. Jakmile bude Rakousko pevně v Hitlerových rukou, bude muset Beneš zahájit jednání. Tato jednání pravděpodobně skončí autonomií pro sudetské Němce a to bude znamenat, že definitivní začlenění Sudet a Rakouska do Říše bude jen otázkou času.

Nyní, když Chamberlain vyloučil Edena, Vansittarta a Cranbornea, tři Angličany, kteří měli nejblíže k Quai ďOrsay, zdá se být jisté, že Anglie se bude radikálně přiklánět k stále větším ústupkům Německu. Jsem přesvědčen, že Chamberlain s poměrně klidnou myslí pozoruje převahu Německa nad Rakouskem, Československem, Maďarskem i Rumunskem. Za těchto okolností má Francie poměrně jasný výběr zahraniční politiky. Buďto může pokračovat v současných stranických sporech při projednávání finančních těžkostí, nebo se může sjednotit pod národní vládou, kdy by všechny třídy, od nejchudších po nejbohatší, byly ochotny přinést maximální oběti, aby byla udržena francouzská pozice ve střední a východní Evropě. Osobně toto považuji za možnost krajně vzdálenou. Podle všech náznaků se zdá, ze střední a východní Evropa sklouzne do německých rukou bez války.“

11. březen 1938 – Berlín

Říšský maršál Hermann Göring přecházel nervózně po koberci Hitlerovy pracovny, zatímco za širokými okny Domu letců šustily uniformy i taneční róby vybraných hostů. Celého tisíce vybraných hostů. Muži ve fracích, diplomaté a těžko skrývaná nervozita.

Právě ve vídeňském rozhlase domluvil spolkový kancléř Schuschnigg:

– Vláda ustupuje násilí, armáda dostala rozkaz neklást odpor. Bože chraň Rakousko!

Velvyslanci Velké Británie, Francie a Spojených států amerických zachovávali nepohnuté, kamenné tváře naznačující zdvořilou nezúčastněnost, Göringovo místo doposud zelo prázdnotou. Sněhobílá uniforma pořadatele plesu doposud chyběla.

V sázce bylo mnoho. Jak se zachová Itálie? Itálie, která se považuje za protektora Rakouska a před hrozícím nacistickým pučem[8] poslala své divize k Brennerskému průsmyku. Dají se Italové na pochod? To by zkomplikovalo situaci, a kdo ví, jestli by tváře zahraničních diplomatů udržely kamennou masku dnešního večera? A co ti zatracení generálové? Copak vůdci neustále, tolik let, nepřipomínal nutnost podřídit velení wehrmachtu co nejvíce kontrole strany? Göringovi opět před očima vyskočila scéna z té listopadové porady s Neurathem a nejvyššími představiteli armády. Tam vůdce poprvé v celém rozsahu seznámil generály se svými záměry pro nejbližší léta. Rakousko, Československo a Gdaňsk, pro začátek. Sjednocení všech Němců v jediném státě a vytvoření silné střední Evropy pod německou kuratelou.

– Osobně věřím, uzavřel, – že Anglie, a také Francie, jsou již s touto nevyhnutelností smířeny. Jistě, budou muset formálně protestovat, ale i oni uznávají, že má-li se Německo stát tou hrází, která zadrží bolševiky a nevpustí je do nitra Evropy, musí to být silné Německo. Těmto velmocím je jasné, že by jinak musely s Rusy bojovat dříve či později samy. Na to jsou Angličané, Francouzi i Američané příliš pohodlní. Silné Německo, které, dejme tomu, poskytne západu určité záruky míru, je také z jejich hlediska nejméně bolestivým řešením. Německo představuje jedinou baštu západu proti bolševizmu. Komunismus je náš společný nepřítel. Anglie velmi touží po klidu a míru a my brzy zjistíme, co

všechno bude za svůj klid ochotna zaplatit a obětovat. Chyby z Versailles je nutno napravit a západní mocnosti mají také zájem na tom, aby k těmto změnám došlo pokojně, abych tak řekl, evolucí!

Göring v průběhu vůdcovy řeči pozoroval rozpačité, a místy i zděšené obličeje generálů. Ne, dokonce i Beck s Fritschem, Halder či Brauchitsch, byli velmi dobře srozuměni s růstem velkoněmecké Říše na východ. Vyděsilo je, že k tomu má dojít tak brzy a tak rychle. Snášeli množství připomínek a dokladovali nepřipravenost armády, pokud by nyní došlo k válce. Stačilo počkat dva, tři roky, a Německo bude nepřemožitelné. Generálové si nevěřili.

– Bohužel, pravil vůdce, který se, k maršálovu překvapení, tentokrát nerozzuřil. – Čas je právě to, čeho nemáme nazbyt. Sověti rychle zbrojí. Na jejich západní hranici již dnes stojí tisíce letadel a tanků. Co nevidět začnou vznášet územní požadavky na Besarábii, polské Bělorusko, na baltské státy, a půjdou ještě dále, pokud se jim do cesty nepostaví odpovídající soupeř. Můžeme být tím soupeřem a zachránit Evropu před bolševickým morem, ale musíme získat přiměřenou výrobní a materiálovou základnu, mnoho levné pracovní síly a výhodnější strategickou pozici. Pouze ovládnutí české kotliny a části Polska nám může pomoci oddálit válku na východě tak dlouho, než budeme připraveni. Češi jsou, sami o sobě, dost rudí na to, aby s námi na našem úkolu spolupracovali dobrovolně.

Zazvonil telefon. Vůdce se napřímil a sáhl po sluchátku. Jeho obličej se postupně rozjasňoval.

– Vyřiďte Ducemu, vykřikl hystericky, – že mu to nikdy nezapomenu, nikdy, nikdy, nikdy!

Pak se vůdce konečně podíval na Göringa, který už se i sám sobě zdál beznadějně zapomenut.

– Hesenský vzkazuje, že Duce nemá v úmyslu zasáhnout vojensky. Zajímá ho teď Středomoří. Je třeba, Göringu, abyste se šel věnovat hostům. Co nevidět odjíždím do Vídně a vy mne tu budete zastupovat. Podrobné instrukce vám ještě sdělím.

Za hodinu se již říšský maršál Hermann Göring šklebil do kamenného obličeje britského velvyslance Nevilla Hendersona. Henderson měl v náprsní kapse telegram s příkazem spojit se s německým ministrem zahraničí a přednést formální protest proti zabrání Rakouska, ale to mohlo počkat. Zatím slyšel sám sebe, jak říká:

– Podívejte, dejme tomu, že se rakouský spolkový kancléř zachoval nemoudře, ale to není pro Německo žádnou omluvou pro to, aby vystupovalo jako utlačovatel.

Göring byl stále napjatý, co přijde dále. Henderson dodal v tónu, o poznání lehčím.

– Předpokládám, že se Schuschniggem a s jeho spolupracovníky bude nakládáno tak, jak je mezi džentlmeny zvykem…?

Göringova tvář se rozjasnila.

– Na to vám, jako osoba pověřená zastupováním vůdce, mohu dát své čestné slovo. Führer měl pravdu. Oni s tím v podstatě souhlasí. Už dávno odepsali

všechny ty malé státy mezi říší a Ruskem. A pokud budeme jen trochu obratní, půjde to dokonce bez přímého válečného konfliktu. Všechny ty mrňavé státečky si myslí, že dělají velkou politiku a že jim k tomu stačí pouze vytrvale tkát pavučiny a sítě vzájemných dohod a spojeneckých smluv. Ale jsou mrňaví a nedohlédnou až k tomu, o co se opravdu hraje. Všichni nakonec zůstanou zrazeni a sami, ale dozví se to až v poslední hodině, až už pro ně bude pozdě.

Henderson odešel uspokojen. Bylo po jedenácté a generalfeldmarschall požádal, aby k němu uvedli toho ustaraného a nervózního československého velvyslance, doktora Vojtěcha Mastného.

O několik dnů později se u německého ministra zahraničí Ribbentropa shromáždilo několik mužů, které se vůdce právě uvolil považovat za něco více, než za co považoval běžného uctívače hákových křížů zdvihajícího poslušně pravici kdesi u silnice. Ribbentrop zde velmi přátelsky uvítal Konráda Henleina a dokonce jej důvěrně vzal za rameno. Po tříhodinovém rozhovoru se malý provinciální „vůdce“ spokojeně usmíval. Činilo mu nesmírné potěšení podrobně rozpracovávat Hitlerovy směrnice z předchozího dne. Dostalo se mu ujištění, že československý a také sudetský problém bude vyřešen nejdéle na podzim téhož roku. On a jeho lidé k tomu mohou napomoci velmi jednoduchým způsobem. Budou československé vládě předkládat natolik nehorázné požadavky, aby je nemohla splnit. Zkrátka a jednoduše, maximální program.

15. březen 1938 – budova Hlavního štábu, Praha Dejvice

Poněkud obtloustlý generální armádní inspektor Jan Syrový se i přes celkovou robustnost své postavy pohyboval překvapivě jistě a rychle. Když odstrčil zdobenou židli a sklonil se nad mapou, zatřásl se na celém jeho zjevu pouze tučný podbradek. Přísně upjatá generálská uniforma vše ostatní dokonale skryla.

– Zatím se chovají způsobně, poznamenal a opřel se oběma rukama o stůl. – Nemáme žádných indicií, že by se kdekoli přiblížili ke státní hranici republiky blíže než 15 kilometrů.

– Způsobně? Ministr Machník zatáhl pod krkem za motýlka, který ho zřejmě náhle začal škrtit. – K Rakušanům nikoliv, pokud vím.

– Vyslance Mastného bez ustání ujišťují, že je to jen taková ta jejich „rodinná záležitost“, poznamenal prezidentův vojenský poradce generál Sylvestr Bláha.

– Nu, jistě, a Sudetendeutsche Partei do té rodiny asi patří také. A s ní 3 miliony našich Němců.

– Také myslím, že je to jen otázkou času, usoudil ministr zamyšleně a otočil se na plukovníka Moravce. – Máme již nějaké zprávy vojenského charakteru?

– Šéf zpravodajské služby právě absolvoval velmi riskantní a dobrodružnou cestu z Londýna. Do Prahy dorazil vlakem a Němci neměli nejmenší tušení o tom, že právě v těchto kritických dnech měli na svém území tuto pro ně velmi důležitou osobu.

– Něco již víme, promnul si plukovník hladce oholenou energicky vyhlížející bradu. – Operaci provedly především tankové útvary. Vrchním velením Hitler

pověřil Guderiana. Dokonce jej před tím narychlo povýšil na generalleutnanta. Pověřil jej velením téměř všech tankových svazů.

Armádní generál Ludvík Krejčí si významně odkašlal a dolil z karafy do sklenky vodu. Když získal pozornost, poznamenal:

– Z vojenského hlediska to lze považovat za velmi zvláštní manévr.[9] Pancéřové sbory urazily 650 kilometrů v co největším spěchu. Za 48 hodin. Naprosto bez podpory pěchoty. Tanky se jen tak utrhly ze řetězu. Vypadá to jako nějaká zkouška té nové ofenzivní taktiky.

– Ano, souhlasil. Moravec. – Vypadá to jako zkouška Blitzkriegu. Podle posledních zpráv to byla dosti neúspěšná zkouška. Mizerné organizační zajištění, ženijní oddíly zůstaly daleko vzadu. Naprosto ignorovali logistiku, a jak jsme předpovídali, tanky musely čerpat benzín u běžných čerpacích stanic, bez těch by se byly nepohnuly. Žádné zásobování. Munice a potraviny jen co uvezly samy tanky. Vysoká poruchovost, museli odstavit celou řadu strojů, snad celou čtvrtinu stavů. Přes to se nezastavili, dokud neprojeli celým Rakouskem. Nu, zřejmě neočekávali žádný odpor. Ale Němci se teprve učí. Podruhé to provedou lépe.

Plukovník Moravec se odmlčel. Hlavou mu táhlo mnoho nezodpovězených otázek, informace, které právě Radě obrany státu poskytl, získalo jeho oddělení od řadových a nevýznamných agentů. Jeho zpravodajské eso, A-54, se ze záhadných důvodů odmlčel. A to přes veškeré předchozí sliby.

– Mohou to zopakovat u nás? Vznesl ministr dotaz na velitele armády.

– Stěží takto, mračil se generál Krejčí. – Pohraniční opevnění a hornatý terén by je zdržely. Leda jako omezený průnik, ale bez podpory pěchoty? Naše hranice s Německem se právě prodloužila o 500 kilometrů. Je to část bez pevnostního krytí. Mohli by se o podobný výpad pokusit na jižní Moravě, ale i tak by nás museli překvapit. Pokud budeme mít dostatek času provést mobilizaci a některé nezbytné destrukce na Dyji, nemá takový jednorázový průnik provedený pouze poruchovými tanky šanci na úspěch. Pokud bychom namísto pevné linie organizovali elastickou síťovou obranu, pokud bychom pak dokázali místo průniku opět překrýt a obnovit frontu, samotné tanky v zázemí nadělají něco škody, ale postupně budou likvidovány záložními útvary. Jistě k nám nevpadnou hned zítra, stihneme vybudovat alespoň polní opevnění. Postaráme se o to, aby pronikající vozba nenalezla v dosahu svého dojezdu žádné pohonné látky, a následně zabráníme zásobování. Sebelepší tanky v sebevětším množství se bez paliva zastaví a promění se v bezmocné ocelové rakve.

– Vypadá to jako sázka na překvapení, vzal si opět slovo armádní generál Syrový. – Potřebují úspěch ihned a rychle. Zřejmě nejsou ještě připraveni na dlouhou válku. Nemají zásoby munice a bez rumunské nafty mnoho nedokážou. My jsme ta překážka mezi Berlínem a Ploještí. Pokud nedosáhnou úspěchu v několika dnech nebo hodinách, stojí na tenkém ledě. Jestliže to zkusí, bude to náhlý přepad. Musíme mít dobré informace a předejít je. Pak se ničeho neodváží.

– Souhlasím, vstoupil do diskuse ministr Machník. – Hitler možná na blízkou budoucnost něco připravuje, ale velmi tím riskuje, protože bude-li tato jeho akce neúspěšná, přivodí jeho pád. V tom se pan prezident nemýlí, režimy, jako je Hitlerův, založené na násilí a zaměřené na nejnižší lidské instinkty, musí padnout s prvním svým neúspěchem.

16. březen 1938 - Moskva

V Moskvě se československý velvyslanec Zdeněk Fierlinger zúčastnil tiskové konference Lidového komisariátu zahraničních věcí SSSR. Fierlinger podal souhrnnou zprávu o této konferenci ministru zahraničních věcí RČS dr. Kamilu Kroftovi. Mimo jiné v ní uvedl:

„Na otázku amerických novinářů, co hodlá učinit SSSR v případě útoku na RČS, prohlásil včera Litvinov, že samozřejmě vykoná svou spojeneckou povinnost. Na další otázku, jak může pomoci, odpověděl, že nějaký koridor se již najde.“

Proti připojení Rakouska protestovala vláda RČS, francouzská a britská vláda se také omezily pouze na formální protesty.

14. 3. 38 bylo zrušeno velitelství rakouské armády a jednotky zařazeny do německé branné moci. Někteří vojáci odmítli složit přísahu Hitlerovi a ochota důstojníků také nebyla nikterak závratně velká. 15. 3. 38 byl propuštěn generální inspektor armády a ministr národní obrany. Brzy nato 4 ze 7 velitelů divizí, celkem 55% generálů, 40% plukovníků a 35% nižšího důstojnictva. Přes 30 rakouských důstojníků bylo ještě v březnu odesláno do koncentračního tábora, někteří šlechtického původu z významných rodů. Mezi nimi, navzdory Göringovým slibům, také kancléř Schuschnigg se svou ženou.

Anschluss posílil válečný potenciál Německa, zejména výrobou speciální oceli. Zásoby rakouských deviz a zlata byly o 300% větší než v Německu. Lze se domnívat, že tato kořist zachránila Německo od bezprostředního hospodářského krachu, což byla jedna z příčin agrese.

Je známo, že již roku 1935 předložil Hitlerovi tehdejší ministr financí Hljalmar Schacht dokument „Zpráva o stavu příprav pro válečnou hospodářskou mobilizaci“, v níž hodnotil přetěžování státního rozpočtu zbrojením jako kritické a nutně vedoucí k naprostému krachu ekonomiky státu. Hitler studii odmítl, ale v roce 1937 se již začínaly v Německu projevovat první zásobovací potíže a před útokem na Československo bylo vážně uvažováno o zavedení přídělového potravinového systému a dalších opatření.

18. březen 1938 – Brno

Redaktor Golombek se vrátil do redakce z tiskové konference německého politika Otto Strassera, který se v oněch dnech uvolil navštívit Brno a utrousit zde několik moudrých rad pro zpozdilé Čechy. Přehršle povýšených řečí, ale nebylo toho dost ani na pořádný článek. Golombek si zapsal z celého obsáhlého monologu vlastně jen jedinou myšlenku.

„Vy Češi jste jako člověk, který drží v ruce namířenou pistoli a volá – Střelím, střelím! Ale na jeho tváři je vidět, že nestřeli. Musíte mířit a na vašich tvářích musí být vidět, že doopravdy střelíte! Jinak raději nesahejte na zbraň!“

Nějaký článek však Golombek vypotit musel. Učinil tak, ale bylo to ubohé dílko.

Odevzdal koncept, oblékl kabát a spěchal na nádraží, kde slíbil o šesté vyzvednout dlouholetého dopisovatele svého listu, který se vracel z Vídně, natrvalo. Měl za úkol dopisovatele prozatímně ubytovat v hotelu, než se někde něco najde.

Muž, kterého vyzvedl a vedl nyní po České ulici k náměstí, téměř nepromluvil. Bylo na něm vidět, jak je nervózní, vnitřně zničený a zdeptaný.

– Už jsi slyšel tuhle anekdotu? Pokusil se upříst hovor v lehčím tónu, aby pak hosta pozval někam na večeři. – To takhle běží zajíc z Německa a upaluje až mu mezi ušima sviští vítr. Zastaví ho jiný zajíc a ptá se ho, kam utíká a proč. Nu, prý v Německu zabíjejí osly. Osly? A proč tedy utíkáš, copak ty jsi osel? A zajíc povídá… To nejsem, ale jak jim to mám dokázat!?

Dopisovatel se zastavil a vrhl na Golombeka užaslý, strašlivě vážný pohled. Pak ho vzal za loket.

– Kamaráde. Já jsem už dlouhá léta novinářem, viděl jsem ledacos, byl jsem v bojích a revolucích, viděl jsem frygickou čapku na svatoštěpánské koruně, viděl jsem odjíždět bývalého císaře Karla a vždycky jsem se snažil u všeho být. Nemusím ti vykládat, že mne jen tak něco nevyděsí, ale to, co jsem viděl v posledních dnech, to je nad moje síly.

Golombek se lakonicky ušklíbl.

– Taky jsem viděl ledacos a u ledačehos jsem byl. Jestli tě vyděsilo to heilování a bláznění v krátkých kalhotách a v bílých ponožkách, ten křik „Ein volk, ein reich, ein führer!“. Pak se ti divím…

– Zbláznil ses!? Utrhl se zuřivě dopisovatel. – To nic není, o tom nemluvím. Viděl jsem mnohem děsivější věci. Stovky letadel všech druhů a z nich vybíhající zástupy mužů s lehkými děly a s kulomety, taková mračna letadel, že se vzduch třese. Sta tanků se hnalo vídeňskými ulicemi, ale ne nějakých plechovek. Kamaráde, my si tu lžeme do kapsy. Celá Evropa se krutě plete se svými vtipy o Německu. Hitler je hotový, vyzbrojený![10] A není síly, která by se mu mohla postavit. To vojsko, které jsem viděl, je dobře vyzbrojeno, motorizováno, oblečeno a je neobyčejně rychlé. Pracuje precizně, má dokonalou organizaci. A z té dokonalosti, preciznosti a rychlosti jde hrůza. Čekají nás hrozná léta! Dám ti dobrou radu. Odjeď do Ameriky.

– Radíš mi, abych utekl?!

– Ano, radím ti, abys utekl. Já určitě pojedu a ty si na mne vzpomeneš ještě tisíckrát.

– Snad vzpomenu, ale odejet nemohu. Víš, Masaryk měl pravdu, když říkal, že jsou věci mnohem horší než válka a smrt.

– Víš, že utekl Thomas Mann? Nyní se v údivu zastavil Golombek.

– Zítra to jistě bude v novinách. Ten neotálel s útěkem do Ameriky. Už prý má vybavené občanství. A tenhle pán jistě nemá špatné kontakty a informace. Ten pochopil rychle, kolik uhodilo.

To byla nečekaně tvrdá výstraha. Golombek znal příběh německého básníka a spisovatele, který utekl v poslední chvíli před gestapem z Německa. Sám Arne Novák pro něho vymohl v rodné Litomyšli udělení občanství bez zbytečných průtahů. Také byl pyšný na svou zem, která se stala útočištěm takových duchů evropské kultury a inteligence. A jestli nyní utekl i on… To bylo děsivější než

všechny ustrašené řeči o německé síle. Při téhle zprávě se zasvěceným zastavovalo srdce.

28. duben 1938 – Londýn – Praha

Československý vyslanec v Londýně Jan Masaryk poslal do Prahy následující depeši, která mohla mít zásadní význam pro další strategicko-politické úvahy prezidenta Beneše.

„Britsky ministr války vylíčil dnes přísně důvěrně vedoucím zástupcům tisku USA svůj názor na zahraniční politickou situaci. O Československu mluvil velmi pesimisticky. Nic prý nezachrání Československo před německým panstvím, dosažitelným snad i bez přímé invaze. Doslovně řekl: Osud Československa je zpečetěn. Německo se ve střední Evropě nažere dříve, než se mu postaví západ na odpor novou válkou. Než se demokratické státy rozhodnou k odporu, budou vtěleny do německé Říše minority v RČS a jinde. Až přesáhne německá útočnost rámec Evropy směrem k zámoří, nastane válka. RČS se nemůže bránit pro odkrytou jižní hranici a Francie a SSSR nemohou intervenovat.“

Není známo, zda již měl prezident Beneš k dispozici výše uvedenou depeši z Londýna, když téhož dne hovořil s britským vyslancem Newtonem. Mnohé ze záznamu rozhovoru ukazuje na to, že ano. Je možné, že prezident Beneš již od dubna roku 1938 znal dobře názory západních velmocí na věc Československa a věděl, jak se budou stavět k vzrůstajícímu ohrožení státu sousedním Německem. Pak ovšem hrál velmi vysokou hru s velmi špatnými kartami. Pokud při tom všem věřil, že se mu podaří zachovat Československo okleštěné do té doby, než vypukne světová válka všech proti Hitlerovi, zdá se být z dnešního úhlu pohledu tato jeho víra velmi naivní formou zoufalství.

Anglického vyslance Beneš neměl příliš rád. Z chladného Brita vyzařovala povýšenost každým tělesným pórem. Basil Cochrane Newton aspiroval na titul nejméně oblíbeného zahraničního politika v Praze. Prezident Beneš znal dobře názory svého návštěvníka na urovnání sporů Německa a sousedních národů, proto hovořil poměrně otevřeně:

– Zdá se, podle všech náznaků, že vláda Jeho Veličenstva má na vojenskou a hospodářskou situaci Československa tak chmurný názor, že z naší strany můžeme učinit jediný závěr. Měli bychom, s nejvyšší možnou ochotou, přijmout německou nadvládu. V Praze působí úzká, nicméně významná skupina politiků, jejichž názor koresponduje s vaším. S předáky agrární strany byste si velmi porozuměl.

– Ale situace sudetských Němců řešena být musí, v tom se mnou přece souhlasíte?

– Pane vyslanče, nasadil Beneš svůj oblíbený protektorský tón, který napovídal, že poučná přednáška bude dlouhá a protivný návštěvník bude po zásluze potrestán. – My, samozřejmě, považujeme za nutné, dospět k nějakému modu vivendi s Německem a pěstovat dobré sousedské vztahy, ale dívejte se na to našima očima. Po 17 let je již v Ženevě i jinde ve světě uznáváno, že zacházení s

menšinami je v Československu všeobecně na velmi dobré úrovni, že všechny podepsané smlouvy a dohody jsou dodržovány. Nevím, nakolik jste se ráčil informovat, ale u nás mají národnostní menšiny mnohem větší práva, než mají například v Polsku a dokonce než mají některé menšiny ve Velké Británii, nemluvě o situaci v koloniích. Sudetští Němci byli také v tomto státě poměrně spokojeni a jejich poměr k nám byl zcela uspokojivý, dokud se v Německu nedostal k moci nacionálně socialistický režim, konkrétně Adolf Hitler. Existuje mnoho dokladů o tom, že jsme se pokoušeli při každé příležitosti vytvořit dobré vztahy s Říší, přičemž jedinou naší podmínkou bylo to, že Československo zůstane v důvěrném spojení se západní Evropou. Bez nezávislosti malých zemí ve střední Evropě nebude zachován mír kdekoliv v Evropě a je iluzí myslet si opak. Pokud padne Československo, padne i Polsko a celý Balkán. Rovnováha sil bude porušena a doplatí na to především Francie a Británie. Vám by se líbilo, kdybychom přijali nadvládu Německa se vším všudy a stali se jeho otroky? Pak bychom, totiž, v nutně následující nějaké válce museli bojovat po boku pana Hitlera proti vám.

– Celý svět se bojí, že zvolíte třetí možnost, upozornil vyslanec Newton. – Že se stanete dobrovolně otroky bolševického Ruska a půjdete proti celé Evropě po jeho boku.

– To je neoprávněný názor, odsekl příkře Beneš. – Československé vztahy k Rusku jsou a vždycky zůstanou druhořadou záležitostí, závislou na stanovisku Francie a Velké Británie. Znáte znění naší smlouvy a její hlavní podmínku, totiž souhlas Francie. Kdyby se západní Evropa přestala o Rusko zajímat, přestalo by se rovněž zajímat Československo. Naše země bude vždy následovat politiku západní Evropy. Československo by vždy odmítlo být nástrojem ruské politiky. Toto byly vždy nejvyšší zahraničně-politické zásady prezidenta Masaryka a jsou a zůstanou i mými zásadami. Československo by nemohlo být tím co je, kdyby následovalo politiku Německa nebo politiku Ruska. Co se týče vás a vaší politiky, mám nyní neblahý dojem, že vláda Jeho Veličenstva velmi silně inklinuje k podceňování potenciálu Ruska, ale to nemá vliv na předchozí prohlášení o politické orientaci Československa. Alfou a omegou mé politiky je zachování malých nezávislých států ve střední Evropě, neboť to je jedinou možnou protiváhou a kontrolou proti přílišnému vlivu Ruska v Evropě. Rusko je navíc účinnou protiváhou germánského tlaku zde, ale jen za té podmínky, že se jeho hranice nebudou stýkat s hranicemi Říše, neboť to by vyvolalo velmi brzy celoevropský konflikt. Pokus vyloučit Rusko z Evropy by byl katastrofální, neboť to by vedlo pouze k jedinému protitahu, kdy by se Hitler domluvil se Stalinem proti zbytku Evropy. Sami nezastavíte ani Němce, ani Rusy. Potřebujete nás a potřebujete Rusko. Německo je vřed, který musí zůstat izolován, pak praskne a bude vyčištěn. Ale jak jsem řekl, československá politika zůstane vždy odvislá od politiky Francie a Británie.

Když se vyslanec Newton posadil do dusného a sluncem rozpáleného automobilu, vzdychl si. Věděl přesně, co by musel prezidentu Benešovi říci, kdyby chtěl v rozhovoru pokračovat s veškerou upřímností. Muselo by to znít nějak takhle:

– Vážený pane prezidente, pokud vážně tvrdíte, že politika vašeho státu je

závislá na politice Velké Británie, pak vás vyzýváme, abyste svůj národ odvedl co možno nejdále na Sibiř a uvolnil prostor Pražské kotliny, neboť britská politika si nyní přeje nakrmit pana Hitlera natolik, aby se Německo stalo účinnou protiváhou Francii a vehnat ho do konfliktu s Ruskem. Váš národ tomuto záměru překáží, a proto jsme vám vděční za vaši věrnost, která usnadní vaše zničení pokojnou cestou.

12. květen 1938 – Vejprty

Na schůzku s A-54 se zpravodajci dostavili jako obvykle s předstihem a v silném zastoupení. V konspirační vile byly předány informace o připravované a z Německa řízené agitační a sabotážní kampani proti republice. Byly to vskutku aktuální informace, protože kampaň měla být načasována tak, aby vyvrcholila těsně před sudetskými volbami, přesně za deset dnů, 22. května, protistátním pučem henleinovců. A-54 předal příslušná hesla k jednotlivým fázím připravované akce, udal některá místa shromažďování ilegálně pašované výzbroje a výbušnin. Jako úder palicí působila jeho závěrečná informace o chystaném vpádu ozbrojené sudetoněmecké legie právě organizované v Německu[11] za podpory omezeného počtu jednotek SS. Celá akce měla být řízena Heydrichem.

Informace byly později vyhodnoceny jako relevantní, neboť se do jisté míry doplňovaly s informacemi z jiných zdrojů. Agent byl služební Tatrou odvezen nazpět do Vejprt. Zde jej kapitán Fryč předal vojákům XXII. strážního praporu, aby nenápadně převzali jeho ochranu při přechodu hranice. Jeden z přítomných strážníků při pohledu na agenta náhle prudce zamžikal, udiveně vykulil oči a nadechl se, zřejmě k tomu, aby agenta oslovil.

Kapitán Fryč zareagoval neobyčejně bystře. Prudkým gestem ruky za agentovými zády na sebe přitáhl pozornost četníka a přiložil prst přes ústa. Černík pochopil a stáhl zpět nohu přichystanou k nakročení. Jeho obličej nabyl opět neutrálního výrazu. A-54 si zřejmě ničeho nevšiml.

Po odchodu agenta si Fryč okamžitě zavolal strážníka stranou.

– Vy toho muže znáte?

– Myslel jsem, že ano, přiznal muž v uniformě nyní poněkud zmateně. – Ale jistě. Nemohu se mýlit. Já pocházím z Mníšku u hranic a to je Paul Thümmel z Neuhausenu, od nás blízko přes kopec. Jako kluci jsme chodívali společně na třešně, nejprve sem do Čech, protože tady na jižních svazích uzrávaly dříve než u nich. Hranice byla tehdy nehlídaná. Pašoval se tudy cukr a tabák. Paul ho tu a tam přenášel také. To byla dvacátá léta. Jeho táta byl pekař a Paul hrával v tamním fotbalovém mužstvu…

– Paul Thümmel!? Užasl Fryč a pak sprostě zaklel. – Do p… No to je gól! Strážníku, musíte jet teď se mnou do Prahy…

Květen 1938 – Hitlerův boj

Není pochyb o tom, že Adolf Hitler toužil po válce. Nebyl snad přímo patologickým hromadným vrahem či „pijákem krve“, jak jej nazývali oponenti z řad vojenské i civilní opozice. Velmi dobře si uvědomoval, že mladá německá

generace, která se zrodila a vyrostla v atmosféře porážky, hospodářské krize a úpadku národa, potřebuje projít ohněm, aby se zocelila a získala sebevědomí. Hitler si byl také dobře vědom toho, že tento oheň musí být zakončen vítězstvím, nikoliv porážkou. Hodlal tento první oheň a první vítězství realizovat právě nyní, v rámci svých agresivních tahů proti menším a slabším protivníkům. Několikrát se nechal při různých příležitostech slyšet, že nová Říše potřebuje jak mučedníky, tak i oběti posvěcené vítězstvím. Naproti tomu, z důvodu hrozící hospodářské katastrofy, nutně potřeboval válečnou kořist v podobě devizových a zlatých rezerv, průmyslových podniků a zbraní svých obětí. To jej vedlo k obezřetnému postupu a ke snaze dosáhnout svého politickými prostředky, diplomatickým nátlakem a vojenskou demonstrací bez přímého boje.

Ani rakouský kancléř Schuschnigg nebyl v zásadě proti závislosti Rakouska na německé říši, ale představoval si cosi jako unii obou států. Své referendum z března 1938 formuloval velmi nešťastně. Jedna z otázek referenda poskytovala možnost obvinit každého občana Rakouska, který by odpověděl „Ne“, z vlastizrady. Voliči měli na hlasovací lístky uvést také své jméno a adresu. Schuschnigg svévolně zvedl spodní věkovou hranici oprávněných voličů na 24 let, což mělo vyřadit všechny mladší ročníky, z jejichž řad se rekrutovali převážně přesvědčení proněmečtí nacisté. Volební lístky referenda měly být odevzdávány do rukou stranických funkcionářů, nikoliv do uren. Fakticky neexistovala možnost odpovědět záporně, neboť lístek s přeškrtnutým „Ano“ byl podle propozic počítán jako neplatný. Když po 10. 4. 1938 uspořádali nacisté na území Rakouska nové referendum s otázkou, zda voliči uznávají Hitlera za svého führera a zda souhlasí s připojením Rakouska k říši, 99,08% dospělých obyvatel Hitlera podpořilo, což překvapilo i samotné nacisty, neboť tomuto novému referendu nepředcházel žádný mimořádný nátlak či represe.

Generál Heinz Guderian byl Hitlerem pochválen, když navrhl 11. března vyzdobit své tanky květinami a prapory. Také Seyss-Inquart, ultimativně vnucený prezidentu Miklasovi do jeho nové vlády (s úkolem pozvat vojsko Říše do Rakouska k obnovení ústavního pořádku), vyjádřil domněnku, že Rakousko by mělo být podstatou národně-socialistické, avšak po státoprávní stránce nezávislé. Hitler podepsal vykonávací rozkaz k invazi o několik hodin dříve, než se rakouský prezident Miklas rozhodl kapitulovat, rozpustit vládu a než do Berlína dorazil alibistický Seyss-Inquartův telegram[12] s pozváním německé branné moci. Byl tedy rozhodnut uskutečnit násilný akt v každém případě. Generálové Beck a Brauchitsch se v noci před invazí opakovaně pokoušeli zprostředkovat intervenci u Hitlera a ventilovali svůj strach ze světové války. Operační náčelník OKW generál Max von Viebahn se ráno po zprávách o překročení hranic vojsky Říše nervově zhroutil a zabarikádoval se ve své kanceláři. Byl ve funkci nahrazen generálem Alfredem Jodlem.

Německé vetřelce přivítaly již v Linci jásající davy veteránů ze světové války ověšených vyznamenáními. Hitlerův otevřený mercedes se stojícím a salutujícím vůdcem musel co chvíli zpomalovat kvůli zácpě v ulicích. Kardinál Theodor Innitzer, vídeňský arcibiskup, telefonoval Hitlerovi žádost o to, aby směl nechat rozeznít všechny zvony rakouských kostelů a ozdobit je vlajkami s hákovým křížem. Teprve toto bombastické uvítání přesvědčilo Hitlera, aby využil příležitosti

a definitivně Rakousko spojil s říší bez výraznější formy autonomie. V tento den si sotvakdo z obyvatel Vídně uvědomoval, že jejich starobylá císařská metropole právě poklesla na úroveň pouhého provinčního města.

Tentokrát Hitler ještě svůj boj nedostal. Dostal však svoji nezbytnou hospodářskou kořist, rakouský zlatý poklad, a dostal definitivně Duceho Itálii na svoji stranu.[13] Zvolil výhody mírové anexe, ale nemohl si nepovšimnout, že bezprostředně ohrožené Československo se nezmohlo vůbec k ničemu. Náhle se dokonce zdálo, jako by se ti ukrutní husité za svými horami snažili ze všech sil úzkostlivě vyhovět všem německým přáním. Československo se zkrátka jevilo jako nejvhodnější protivník pro zocelení wehrmachtu očistným, ale téměř jistě vítězným bojem. Československo se mělo stát důkazem, že ve válce vítězí především a na prvním místě nezlomná vůle po vítězství, teprve potom zbraně, strategie a taktika. O tom musel Adolf Hitler přesvědčit své generály. Musel ukázat, že jejich malomyslnost a nízká sebedůvěra pramení právě z nedostatku vůle k vítězství, té vůle, kterou ve vrchovaté míře disponuje on, führer. Proto ho potřebují a proto nebudou schopni zvítězit bez něho, i kdyby měli sebelepší zbraně.[14]

20. květen 1938 – Pražský hrad

Doktor Prokop Drtina, prezidentův osobní tajemník, spěchal rychlým krokem reprezentačními sály Pražského hradu do svého pokoje, aby připravil, co ještě bylo potřeba připravit pro zítřejší prezidentovu cestu do Tábora. V Táboře měl prezident přednést důležitou řeč. Projev si připravil sám a Drtinoví se doneslo pouze tolik, že tradiční Masarykovo heslo „Tábor je náš program!“ bylo pozměněno pro současnou dobu na „Tábor je pro nás příklad a také výstraha!“ Jenže proč výstraha? Protože dávat lidu zbraně je nebezpečné? Bál se prezident Beneš, stejně jako kdysi čeští předbělohorští stavové, ozbrojit lid? Mělo to být varování před levicovým či pravicovým radikalismem?

Drtina se udiveně zastavil ve dveřích. Uprostřed sekretářského pokoje stál sám prezident a zaníceně listoval v jakémsi zákoníku. Dr. Emil Sobota, znalec ve věci ústavního zákona, obíhal okolo a pokoušel se o výklad smyslu branného zákona republiky. Prezident Beneš se namáhal zjistit, jak daleko sahá jeho osobní pravomoc coby vrchního velitele armády k vyhlášení nějakých vojenských opatření. Ale k čemu vojenská opatření?

Prezident si povšiml užaslého výrazu svého tajemníka.

– Máme na krku mimořádné události, vysvětloval. – Rozvědka prý zjistila podezřelé pohyby německých vojsk k naší hranici, a jak se zdá, diplomatické kruhy to potvrzují.[15]

– Jsou zde pánové Machník (ministr národní obrany) Krejčí a Syrový (náčelník hlavního štábu a generální inspektor branné moci), doplnil vysvětlení doktor Sobota.

– Musím se tam vrátit, kapituloval Beneš nad zákoníkem. – Podívejte se zde na to, jestli jim můžeme povolit ten berajšoft…

– Jsou to celé tři německé armády, vysvětloval vystrašený doktor Sobota. – Reichenauova, Listova a Blaskowitzova. Pozítří máme volby do obcí, to bude pro

Sudety hotový plebiscit. Mají obavy, aby to nebylo spojeno s nějakým vnitřním převratem v Sudetech, že by jim pak Němci mohli jako přijít na pomoc. A my nemáme mobilizováno…

Příslušný § 27, povolující prezidentovi nařídit mimořádná vojenská opatření, byl konečně nalezen a předán do jednací místnosti.

– Ne, ne, ne, slyšel pak ještě tajemník Drtina za pootevřenými dveřmi kanceláře, rozčilený hlas prezidentův. – Svolám dnes vládu, to ano, ale říkám vám předem, že pět ročníků je mnoho, to by mohlo být vykládáno jako akt agrese z naší strany. Vláda jistě nebude souhlasit s více jak jedním ročníkem záloh. To by přece mělo stačit na obsazení opevnění. Kdyby došlo k nějakému útoku, musí být jasné, že to začali Němci. Pak bychom mobilizovali naplno.

Generálové zřejmě ještě s prezidentem o čemsi smlouvali, neboť za chvíli se opět ozval jeho kategoricky odporující hlas.

– Ne, říkám, že jsem pro jeden ročník. Pro tak rozsáhlou mobilizaci není dostatek důvodů. Kdybychom povolali do zbraně tolik vojska, nikdy nevíte, co z toho vzejde. To je jako zahrávat si s ohněm. Němci jen čekají na nějaký konflikt. Jakmile je vojsko jednou ve zbrani, kdo ho zadrží?! [16]

Drtina neslyšel reakci důstojníků, neboť dveře konečně někdo zavřel, ale to, co zaslechl, stačilo, aby dokonale pochopil onu druhou část pozměněného ústředního hesla zítřejšího táborského projevu pana prezidenta. „Tábor je pro nás příklad a také výstraha!“

Beneš se neobával levice, nikoliv, Beneš měl obavu z armády, která by chtěla bojovat, a snad také z vlastních důstojníků. Beneš bojovat nechtěl a spoléhal na diplomacii. Bylo mu jasné, že příliš velká armáda ve zbrani dává příliš velkou moc do rukou jejích velitelů a ti zdaleka nepatřili všichni k hradní straně.

Šéfredaktor hradního listu Národní osvobození si smluvil schůzku s Rudolfem Beranem ve známé hradní restauraci Na Vikárce. Po úvodních formalitách přešel k věci.

– Pane předsedo, chtěl bych s vámi hovořit o té kampani, kterou vede nyní Venkov proti prezidentovi. Víte, ani já se nedomnívám, že se v minulosti dělalo všechno zcela dobře, ale zamýšlím se nad tím, jestli je nyní vhodná doba rozpoutávat zde doma cosi jako nevyhlášenou občanskou válku. Zamýšlím se nad tím, jestli si tím nepodřezáváme sami pod sebou větev. Já vím, žijeme v demokratické zemi a máte plné právo projevovat nesouhlas, nebo opoziční postoje, ale přece jen…

Rudolf Beran se usmál jako záludný kulatý měsíček, který jediný ví, že tato noc nikdy neskončí. Na jeho oblé, poměrně malé hlavě ani bradě nebylo nic, zač by se mohl významně zatahat, co by mohl hladit nebo škrábat, aby získal čas. Tahal se tedy za kravatu posetou černobílými trojúhelníčky.

– Jaká je, pane redaktore, podle vašeho mínění, Benešova politická koncepce? Tuto odpověď nemusel redaktor Sychrava dlouho hledat.

– Benešova koncepce by se, podle mne, dala shrnout zhruba takto: Pracovat pro systém kolektivní bezpečnosti v Evropě. Dohodu s Němci ano, ale žádné ústupky, které by znamenaly porušení územní celistvosti RČS. V zájmu západních velmocí je, aby Německo nezesílilo příliš. Československo nebude

provokovat, bude obratně manévrovat, bude zdůrazňovat vůli po dorozumění vůči Hitlerovi i vůči Henleinovi. Československo bude získávat čas, opevňovat a zbrojit. Na henleinovský puč odpovědět zbraněmi, bude-li se Německo vměšovat, tedy bojovat. Ovšem jen tehdy, pokud útok na RČS nezůstane izolovanou akcí. Bojovat jen tehdy, pokud je jisté, že takový útok přeroste v celoevropský konflikt.

– Obdivuji váš postřeh, ocenil Beran. – To bylo, myslím, dost přesné. Ale, povězte mi, pane redaktore, co se stane, jestliže se ukáže, že základní pilíře této stavby jsou pouhými iluzorními kalkulacemi bez reálné hodnoty. Nám se například zdá, že jest velmi chybným předpokladem, že by se Francie za nás postavila, kdyby došlo k válce. Celá desetiletí jsme se na Francii doslova lepili, ponižovali jsme se a poklonkovali, ale nyní je Francie v úplném úpadku, vojensky, politicky i morálně. Rusko je příliš daleko a přes všechny řeči nám také nepomůže. Pro britské monarchisty je republika trnem v oku od samého vzniku. Nezdá se vám, že již nyní jsme vlastně osamoceni, že je načase změnit politiku, dokud je čas?

– Myslíte, abychom otevřeli dveře domácím fašistům? zhrozil se Sychravá. – Nebo budou vaše vláda a sám pan předseda Hodža ochotni přepustit vládu Henleinovi? Vždyť je to on, kdo předsedá nejsilnější československé straně po posledních volbách.

Beran si otřel vysoké čelo kapesníčkem a dolil si moselské bílé.

– Tak daleko zacházet, myslím, není třeba. Měl jsem na mysli vzít rozum do hrsti a pozměnit celkovou politickou orientaci. Měli bychom prostě uznat, že naše dvacetiletá zahraniční, ale i vnitřní národnostní politika na sto procent selhala, a přimknout se k nejbližším sousedům. Jsem přesvědčen, že potom by veškeré útoky i vzdory v našem pohraničí rázem ustaly. Nakonec, viděli bychom, že i Francouzi s Angličany by si oddechli, neboť by tím byl zažehnán konflikt, na který nejsou připraveni. Podívejte se, co způsobily radikální české postoje a snahy o absolutní samostatnost po vraždě knížete Václava. Václava oslavujeme jako světce, ale jaká byla jeho zahraniční politika? Realistická! Za několik stovek volů ročně, což, jak víme, byl pouze politický symbol ochoty ke spolupráci, dokázal zajistit po dlouhá léta v jistých mezích nezávislou přemyslovskou politiku v situaci, kdy Čechy byly obklopeny nepřáteli. Přimkl se k nejsilnějšímu sousedu a v jeho stínu si dělal vlastní politiku.

– Mám obavy, odtušil redaktor Lev Sychrava, že srovnávat nacistický hitlerovský režim s křesťanskou říší Jindřicha Ptáčníka by bylo jako srovnání, které by asi činila ovečka, kdyby volila, zda se má svěřit pod ochranu silného pastýře, nebo silného vlka. Nevěřte tomu, pane předsedo, že s Němci, tak jak jsou dnes, by byla nějaká džentlmenská dohoda. Ovládli by zde všechno, jakmile bychom jim otevřeli dveře. Jde jim o totální germanizaci prostoru. Ani vám by neponechali v rukou vaše banky a vaše podniky, vaše i naše listy a rozhlas… Mají v té smečce dost hladových vlků, které musí nakrmit, aby se nekousali navzájem. Zničili by naši inteligenci, naše politické strany… V mnohém, co jste říkal o Francii a o naší politice, bych s vámi mohl souhlasit a pan prezident při troše sebekritiky jistě také. Pokud jde o dnešní Německo a dnešní Němce, souhlasím s prezidentem. Soužití s nacisty není možné. Jde o naše holé národní i fyzické přežití.

– Tohle černé vidění věci je, jak já to vnímám, známka paniky jistých politických kruhů, kteří se ocitají tváří v tvář krachu své politiky a nedovedou a nemohou to již přiznat, uzavřel Rudolf Beran a dodal. – Toto naše setkání nebylo zbytečné, pane redaktore. Musíme si být vědomi toho, že se dělají chyby, ale máte pravdu. Je opravdu třeba více se starat o budoucnost, nežli jen rekriminovat dřívější politiku. Víme, nejsou zde pouze Němci. Je třeba usilovat také o nápravu vztahů s Polskem a se státy okolo Dunaje. Je třeba učinit ono dlouho odkládané urovnání se Slováky. Zde by měl pan prezident nyní napřít svoji politickou aktivitu.

– Nebo si myslíte, že by nyní Hitler tlačil na Maďarsko tak, jako tlačí na nás? Maďarsko je pro mne dostatečným příkladem toho, že nezávislý život po boku Říše jest možný. Zájem je zde přece oboustranný. Němci nemají jídla ani peněz, otevřený obchod s námi by byl oboustranně výhodnou záležitostí. Přemýšlejte o tom, pane redaktore.

Již 17. května zaslal Hitlerův pobočník major Schmundt z Obersalzbergu přísně tajný telegram adresovaný OKW s dotazem, kolik divizí je připraveno na hranicích Československa tak, aby se mohly dát do pohybu během dvanácti hodin, v případě mobilizace. Podplukovník Kurt Zeitzler odpověděl okamžitě: Dvanáct. Následoval další telegram, v němž si vůdce vyžádal přesnější údaje o stavu pohraničních opevnění.

20. května** zaslal generál Keitel Hitlerovi do Obersalzbergu depeši obsahující upravenou verzi plánu Grün. Hitler se, stejně jako v případě přepadu Rakouska, poté co vydal rozkazy generálnímu štábu, uchýlil na své venkovské sídlo. Začínala se tu v jeho jednání rýsovat jakási zákonitost, které si představitelé domácí opozice z řad generálů wehrmachtu zapomněli všimnout.

20. květen 1938 – Berghof

– Skvělé, výtečné! Mlátil Hitler pěstí pravé ruky do dlaně levé ruky a pobíhal netrpělivě po své vojenské kanceláři.

Zapisovatel plukovník Friedrich Hossbach přivedl dovnitř pozvaného Goebbelse a šéfa OKW generála Keitela.

– Mobilizovali! Rozjásaně jim mezi dveřmi sděloval vůdce. – Skutečně mobilizovali.

– Přišlo varování od Chamberlaina, podotkl zmatený ministr propagandy. – Veřejně prohlásil, že kdyby se proti Československu vojensky vystoupilo, znamenalo by to zákrok Francie a v tom případě by Anglie nemohla zůstat stranou konfliktu.

Hitler mávl netrpělivě rukou.

– Ještě ne, ušklíbl se vševědoucně. – Oni ještě nejsou zralí. Ještě není čas udeřit. Češi by nyní nezůstali sami. Důležité je postarat se o to, aby vypadali jako provokatéři. Je čas, aby Evropa viděla, jak jsou agresivní. Nechápete? Oni mobilizovali. Nyní je třeba urychleně stáhnout armádu z nástupních prostor. To zařiďte vy. Okamžitě! Ukázal na Keitela. – Do zítřka nesmí v těch lesích být jediný voják. A vy, ukázal na Goebbelse, zorganizujete na zítřejší den exkurs francouzské a anglické vojenské mise do těch míst. Jen ať všichni dobře vidí, že

Německo žádnou agresi nepřipravovalo. A zavolejte Canarisovi. Chci zprávu o jejich krytu hranic. Podle toho, jak budou nastupovat, vyhodnotíme jejich válečnou sestavu.[17]

– Rozumím, můj vůdče! pochopil Goebbels. – My jsme udiveni, my žasneme nad tím, co si to ti Čechoslováci vymýšlí. Začínáme mít obavy, aby ten zločinný agresivní národ nevyprovokoval nějakou evropskou krizi!

21. květen 1938 – Československo

Od časných ranních hodin uzavíraly pěší útvary doplněné zálohami stále těsněji státní hranici. Nebyl to ještě „Kryt“, jak se domníval Hitler, byl to teprve druhý stupeň uzávěry: „Ostraha“. V odpoledních hodinách zaujalo palebná postavení dělostřelectvo. Ještě během noci nastoupily do pozic týlové útvary. Počet jednotek SOS se zvětšil na 27 000 mužů. Na hraničních přechodech byly zřizovány zátarasy a připraveny některé budoucí ženijní destrukční akce. Munice byla rozvezena do palebných postavení, letectvo a protiletadlové dělostřelectvo vyhlásilo bojovou pohotovost. Stav armády se zvýšil ze 195 000 na 371 000 mužů doslova během několika hodin.

Byla to zkouška na ostro a vrchní velení armády si dalo záležet, aby odhalilo všechny nedostatky a slabá místa. Někde chyběla munice, u 2. leteckého pluku byl nedostatek protiletadlových kulometů. Chybělo až 30% spojovacího materiálu, u polních letek chybělo 30% důstojníků a 55% stíhacích pilotů. Někteří velitelé jednotek ostrahy nebyli obeznámeni s terénem a s krajinou, nedovedli se orientovat v prostoru hranic. Také motorová vozidla chyběla. Byl zjištěn nedostatek ženijního materiálu pro stavbu zátarasů, citelně chyběla kvalitní protitankové mina v dostatečném množství. Někde byly dokonce nedostatky ve výcviku záložníků při zacházení se zbraněmi a mnozí velitelé rot nedovedli správně zaujmout postavení v terénu a rozmístit zbraně, byli zahlceni administrativou a nezbýval jim čas zabývat se taktickými otázkami. Negativně se projevily spory v organizační podřízenosti jednotek SOS a nebyl doposud vypracován plán pro jejich použití. Díky nedostatečné součinnosti jejich jednotek s armádou se fašistům podařilo odvléci několik jednotlivců, provádějících nezávislé jednotlivé akce bez zajištění a podpory, do Německa.

Taková akce, jako byla květnová částečná mobilizace, je v mírových podmínkách pro každou armádu vzácnou příležitostí. Za stávajících podmínek navíc nikdo netušil, zda již doopravdy nejde o začátek války. Když se ukázalo, že ještě ne, zbývaly vrchnímu velení, Radě obrany státu, ministerskému sboru obrany státu, ministerstvu národní obrany a četným štábům, komisím a podkomisím, pouhé čtyři měsíce času k nápravě zjištěných nedostatků. Henleinovské povstání bylo znemožněno, jednotlivé oddělené vzpoury a bojůvky potlačeny a armádním jednotkám se dostalo důležitého křtu ohněm. Byli mrtví i ranění, byl zakoušen skutečný ostrý boj s teroristy. V zemi proběhly obecní volby, které prokázaly, že politické síly agitující pro dohodu s Němci za každou cenu, ztrácejí pozice i podporu veřejnosti.

V záznamnících ministra národní obrany a generálního inspektora československé armády se po poradě s nejvyšším armádním velením objevilo

několik podnětných poznámek:

– Musí být vytvářen tlak na vedení domácích zbrojovek v tom smyslu, aby byl omezen nebo úplně pozastaven exportní program a vývoz hotových zbraní či náhradních dílů z republiky (činí 50% výroby)

– Hutní výroba odlitků dělových hlavní, zatímní zásoba na 6 měsíců válečné výroby v Dubnici nestačí, je třeba přemístit z ohrožené Plzně a Vítkovic do týlu.

– ČKD je schopna měsíční produkce 20 nových LT-38 a 20 středních V-8-H + to, co vyrobí pobočný závod v Blansku (cca-300 tanků ročně).

– Urychleně uzavřít dohody s Poldinou hutí Kladno = lacinější výroba pancíře a lícování a výstroje LT-38 = celkové snížení ceny (zamezit nestydaté vydírání státu ze strany ČKD = důsledek kartelových dohod se Škodovkou). Zadat první objednávku 150 LT. Urychlit objednávku ST V-8-H.

– Škodovka a ČKD - formovat opravárenské čety k plukům útočné vozby.

– Okamžitě provést sjednocení výroby munice a střeliva větších ráží, které je prováděno mozaikovým systémem u 50 malých firem. Za válečného stavu by vznikl zmatek. Přenést na 2 – 3 místa na Slovensku.

– Tlak na okamžité zavedení nepřetržitého provozu zbrojních výrobních zařízení.

– Navrhnout a připravit přídělový systém potravin

– Omezit konkurenční boj leteckých firem a vyvíjet tlak na součinnost v tomto oboru.

– Zaměřit výrobu zejména na potřebné typy výzbroje, ukončit výrobu zastaralých typů, zejména v leteckém průmyslu.

– Pro nadějné prototypy okamžité zavádět sériovou výrobu. V úvahu připadají objednávky:

stíhací jednoplošník Avia B-35 samopal vzor 38

velkorážní 15 mm kulomet ZB-60, pistole vz. ČZ 38, PL kanón 8mm vz. 37, obranný granát vz. 38, protitanková puška a zbraně VV, protitanková mina (urgentní požadavek zaminování obranných pásem)

– Vojsku nechť jsou předány zhotovené prototypy, aby bylo možno vycvičit mužstvo v zacházení s nimi.

– V případě zhoršení situace a vyhlášení stavu ohrožení předat vojsku veškerou vyrobenou produkci zbrojovek, včetně pozastavených exportních zakázek.

– Nutno sjednotit složení pohonné letecké směsi s možnými dárci letadel (SSSR?)

– Doplnit výzbroj dostavěných pevnostních objektů opevnění (není pevnostní minomet! Montáž pancéřových zvonů!).

22. červenec 1938 – Hlavní velitelství čs. armády, Praha Dejvice

A-54 vešel do místnosti s aktovkou dokumentů pod paží.

– Dobrý den, pánové.

Zarazil se. V místnosti sedělo příliš mnoho důležitých důstojníků československé rozvědky na obyčejnou konspirační schůzku. U širokého okna

postával plukovník Moravec v tweedovém saku a žmoulal v ústech svou věčně vyhaslou lulku.

– Jen vstupte, Herr Hauptmann Thümmel.

Oslovení zapůsobilo jako rána pěstí od špičkového boxera. Agentovi se sevřel žaludek a změkla mu kolena. Instinktivně se ohlédl zpět ke dveřím, ale ty byly již zavřeny a za jeho zády stál podplukovník Pelikán, který ho přivezl z Vejprt, s odjištěným revolverem v ruce.

Vědí všechno! Vykřiklo cosi v agentově hlavě a bylo to jako jek poplachové sirény. Na moment jej strach úplně znehybnil.

– Tak přece pojďte blíž, přistrčil Moravec ke stolu prázdnou židli.

Thümmel na ni unaveně klesl. Nic jiného mu nezbývalo. Byl v pasti. Na stole před ním se povalovaly směnky na peníze, které od těchto Tschechei již obdržel, konspirativní dopisy, které jim sám poslal a sada fotografií, na nichž byl vyfotografován při různých setkáních s rozvědčíky.

– Jak to víte? Hlesl. Kapitán Fryč se usmál.

– Identifikoval vás jeden z četníků v pohraničí při květnové schůzce. Jste u nás znám jako zloděj třešní a pašerák cukru. Zbytek byl snadný.

Thümmel se na chvilku odmlčel. Zpracovával tu informaci. Pak kývl hlavou.

– Jsem zatčen?

Plukovník Moravec si konečně sedl, ale usedl na židli obkročmo, obráceně a založil ruce na opěradle.

– To záleží na vás, Herr Hauptmann. Před dvěma lety jste nám sám poradil, abychom pátrali po třech nejnebezpečnějších agentech Abwehru na našem území. Jedno z těch tří vámi udaných jmen znělo Paul Thümmel. Fantastické. Vojáci a četníci v celém pohraničí honili agenta Thümmela, zatímco rozvědka ho chránila a poskytovala mu krytí. Jaká ironie?

– Vyhodnotili jsme naši dosavadní spolupráci, neztrácel čas podplukovník Emil Strankmüller. – Řeknu vám některé závěry té analýzy. Převážně materiály vámi dodané sedí a jsou skutečně pravé. Na druhé straně, co se týče rozkrytí sítě Abwehru na našem území, narážíme na obtíže zvláštního druhu. Vámi udaní agenti jsou buďto již odhalení a zatčení, nebo již unikli, někteří dokonce zemřeli. Některé jsme dopadli, ale jen malé ryby. Zkrátka, spousta informací, ale k ničemu pořádnému nevedou. Nějak se, na základě vašich informací, nedaří zatáhnout sítě. Z ilegálních vysílaček, které jste prozradil, jsme na místě nalezli pouze tu v Užhorodě, tedy tu nejméně důležitou. Kdykoliv přijde krize, přerušíte spojení.

– Jaká je vaše hra ve skutečnosti? Převzal slovo Moravec. – Je zde několik verzí. Spolupracujete s námi jen pro peníze a snažíte se přitom nepoškodit příliš své lidi a Abwehr. Nebo jste součástí větší zpravodajské hry proti nám, máte za úkol získat naši důvěru předáním některých hodnotných informací, abychom pak spolkli nějakou kolosální dezinformaci. Nebo jste klasický dubler a zrazujete nás i říši?

– Proč bych vám to měl říkat? zvedl A-54 hlavu a bojovně vystrčil bradu.

Ale již v tu chvíli si uvědomoval proč. Jeho oči ulpěly na dokumentech a fotografiích rozházených po stole.

– Proč? usmál se Moravec. – Protože všechny verze přicházející v úvahu jsou pro vás smrtelné, jestliže tyto dokumenty svážeme do úhledného balíčku a

pošleme například takovému Heydrichovi. Nebo rovnou vašemu osobnímu příteli Himmlerovi? Co myslíte?

– Tak co jste? vyštěkl Fryč znenadání. – Která verze platí?

– Můžeme vás nejen zatknout, domlouval otcovským hlasem Moravec. – Můžeme vás Heydrichovi rovnou předat poste restante, vážený. A věřte, že to uděláme. Pokud se s námi nějakým způsobem nedohodnete tak, aby se nám to líbilo, jistě chápete, že nejjistějším řešením pro nás je vaše likvidace. Smrt. A proč bychom si špinili ruce sami, když to s rozkoší provedou vaši soukmenovci. Co říkáte?

Thümmelovi se na chvíli zdálo, že zahlédl skulinku v krunýři, který se okolo něho svíral.

– Jestliže jsem, jak sami říkáte, součástí širší zpravodajské hry proti Československu, pak mne moji nadřízení v Abwehru nanejvýš vyplísní za neopatrnost a přeřadí mne na jinou práci. Když mne předáte Himmlerovi, vytlučou ze mne, co jsem vám již předal. Ztratíte výhodu.

Strankmüller zavrtěl hlavou.

– Víme dobře, že neúspěch se u vás neodpouští. Některé materiály, domníváme se, jste nám prodal jaksi navíc a to by se soukmenovcům velmi nelíbilo. Naše analýzy říkají, že platná je první a druhá verze. A my si na to vsadíme.

– Co ode mne tedy chcete? Rezignoval náhle Thümmel. Plukovník Moravec se spokojeně usmál.

– Všechno! Úplně všechno, co víte a co můžete poskytnout. Všechno nebo nic a nic znamená v tomto případě likvidaci. Víte, vy jste můj nejlepší agent, milý Vorale. Všude jsem se s vámi chlubil, byl jste můj trumf před našimi generály i před prezidentem. Moji spolupracovníci mne zrazovali a kritizovali mou přílišnou důvěru ve vaše informace, ale já prostě potřebuji nějaký trumf, jestli mám být náčelníkem tohoto oddělení. Jsem chorobně ctižádostivý. A tak to také zůstane. Teď jste můj osobní agent. Neexistují žádné podmínky a žádné dohody. Prostě se vrátíte a budete dodávat naprosto přesné a diskrétní informace. Dokud se tyto informace budou ukazovat jako pravdivé, budete za ně nadále placen. Stačí však jediná zavádějící informace, stačí jediné nepříjemné odmlčení, jako bylo to v průběhu anschlussu Rakouska nebo to v průběhu květnové krize, a odkryjeme vás. Kdykoliv. Nebudu se ptát, jestli jste rozuměl, prostě to zkusím a zbytek je na vás, Herr Hauptmann. Ze všeho nejdříve seznámíte naše specialisty s podstatou té velké hry, kterou proti nám hraje Abwehr.

Plukovník Moravec se zvedl ze židle, kterou si před tím osedlal, a odešel zpět k oknu, tak, aby zmizel Thümmelovi ze zorného pole. Na stole se ocitla káva, nějaké zákusky, cigarety a koňak. Usvědčující důkazy byly symbolicky shrnuty stranou, ještě ale nebyly odklizeny.

– Dobrá, uvolnil Thümmel upjatou, strnulou pózu a sáhl po cigaretě. – Nejsem v situaci, kdy bych mohl klást podmínky, ale jednu bych přece jen měl. Kdyby došlo k útoku na Československo a kdyby měla wehrmacht obsadit Prahu, musíte mi slíbit, že dokumenty o mé spolupráci s vámi, budou včas zničeny nebo evakuovány na bezpečné místo. Přednostně, prosím! Je to i ve vašem zájmu. Jen tak budu moci spolupracovat s vaší službou i v případném exilu.

Plukovník Moravec beze slova kývl na souhlas. Paul Thümmel pokračoval již daleko uvolněněji.

– Jsem tedy váš. Věc se má tak… V pětatřicátém roce vydal Canaris rozkaz pro vybrané důstojníky Abwehru, podle něhož měli tito specialisté navázat kontakt s československými bezpečnostními složkami na různé úrovni, získat si jejich důvěru a později, ve správnou chvíli, předat klíčovou dezinformaci. Nevím doposud jakou a v jaké chvíli, ale lze odhadnout, že tato dezinformace bude souviset s vojenskou akcí proti vám. Zřejmě půjde o postavení armád, směr hlavního náporu, nebo o něco podobného. Včas se to dozvím.

Thümmel se rozhlédl po užaslých tvářích rozvědčíků.

– Ach tak, domyslel si. – To vás udivuje? K vojenské akci dojde tak jistě, jako že já jsem starý hlupák. Na to se můžete spolehnout. Dostal jsem za úkol předat vám pravdivé informace o chystané sudetské vzpouře v květnu. Odhalená skladiště zbraní v pohraničí a příprava povstání, to všechno vás mělo donutit mobilizovat. Hitler pak henleinovce nepodpořil a stáhl divize z nástupních prostor. To abyste před západem vypadali jako nervózní a nevěrohodní panikáři či dokonce jako agresoři. Až to začne doopravdy, jen tak vám nikdo neuvěří, že už to začalo. Pouhá psychologická hra. Mnozí vaši spojenci se potom nechají přesvědčit, že jste si začali vy, jako v květnu. Na podzim budete napadeni. Docela jistě. A nikdo na západě pro vás nehne ani prstem. Víme to, protože odposloucháváme[18] jejich velvyslanectví, stejně jako to vaše. Führer zná obsah všech telegramů a telefonátů mezi ministerstvy a vyslanci všech zemí v Německu včetně těch zakódovaných. Známe i obsah hovorů, které jdou před telefonní uzly a centrály v Německu. Führer ví přesně, kam jsou Angličané a Francouzi ochotni zajít a jaké jsou jejich skutečné záměry. Jsou už v podstatě domluveni. Budete na to úplně sami.

18. srpen 1938 – Londýn

Robert Gilbert Lord Vansittart, diplomatický poradce britské vlády, přijal generála von Kleista ve čtyři hodiny odpoledne. Nebyla to však rozmluva oficiální a von Kleist neměl žádných pověření od německých vládnoucích kruhů. Rozhovor se neuskutečnil v prostorách ministerstva zahraničí. Překladatele Vansittart nepotřeboval. Tento zkušený diplomat hovořil plynně deseti jazyky a němčina mezi ně, pochopitelně, patřila také.

– Jste jeden z mála lidí v této zemi, se kterým si mohu dovolit ten luxus otevřeného rozhovoru, upozornil von Kleist.

Vansittart chápavě kývl hlavou. Bylo mu jasné, že německý generál reprezentuje v tomto rozhovoru kruhy především v německé generalitě, které nebyly zcela nakloněny Hitlerově dobrodružné politice.

– Válka je nyní jistá, jestliže jí nezabráníme.

– Myslíte krajní nebezpečí? Nadzdvihl Vansittart udiveně jedno obočí.

– Ne, nemyslím žádné krajní nebezpečí. Mluvím o naprosté a úplné jistotě.

– Míníte tím, že nyní extrémisté vedou Hitlera?

– Vy tomu nerozumíte, posteskl si von Kleist. – Díváte se na věc jako demokrat a to je chyba. Je jen jediný skutečný extrémista a to je Hitler sám. On znamená

velké nebezpečí a sám o všem rozhoduje, včetně detailů. Hodně odvahy mu dodává Ribbentrop, který ho neustále přesvědčuje, že když dojde na činy, Anglie s Francií neudělají nic. Ale nebudu se zdržovat mluvením o Ribbentropovi, on není nic jiného, než zlý přitakávač a dodává Hitlerovi kuráž, ale jeho vliv v těch věcech není rozhodující. Hitler se již rozhodl sám. Armáda jej dosadila k moci, ale nedokázala ho kontrolovat a on jí přerostl přes hlavu. Nyní nedůvěřuje armáda vůdci a vůdce armádě. Již proto potřebuje válku. Jakmile armáda jednou uposlechne a dá se na pochod, jakmile jednou poteče krev, ulpí ta krev i na našich rukou a my, armáda, se staneme jeho spoluviníky. Pak již nebude pro nikoho úniku a Hitler to ví. Všichni generálové v německé armádě, kteří jsou mými přáteli, to vědí a také vědí, že válka je zcela jistá. Dokonce znají i datum, kdy má ta mina explodovat.

Vansittart byl skutečně příliš demokratem vychovaným v tradici demokratických institucí, aby mohl jen tak pochopit, že kolos, jakým je Německo, může zcela řídit jediný muž a tento muž může rozhodovat doslova o všem, tak, jak to nemohli dělat ani středověcí vládcové, vyjma například Čingischána. Již vůbec nemohl tento kultivovaný anglický lord rozumět psychologické podstatě temného spojenectví krve a společné viny, spojenectví, do něhož hodlal Adolf Hitler své generály svázat společně s nacistickou stranou a celým národem.

– Nedomníváte se, že Hitlera tím špatným směrem postrkují lidé jako Goebbels a Himmler?

– Ne. Opakuji, že s těmito lidmi není nutno vážně počítat. Pochybuji, že tito muži tlačí Hitlera k válce. V každém případě nic neznamenají. Hitler se rozhodl sám a oni se neodvažují myslet jinak.

– A Göring?

– Göring by se raději válce vyhnul, ale neudělá a nemůže udělat nic, aby válce zabránil. A totéž platí i o mých přátelích v armádě, ačkoliv ti jsou mnohem více proti válce než Göring.

– A myslíte tím všechny generály? Ujišťoval se užaslý Vansittart.

– Ano, myslím všechny, bez výjimky. Počítám do toho i generála von Reichenaua, který se doposud zdál být tím největším, předním extrémistou. Všichni jsou proti válce, ale nebudou mít sílu, aby ji zastavili, jestliže se jim nedostane pomoci a povzbuzení zvenčí. Jak jsem řekl, znají přesné datum a toho dne budou nuceni pochodovat.

– A které je to, podle vás, datum? Generál von Kleist se zasmál.

– Proč se ptáte? Jistě je znáte také.

– Ale nikoliv, my zde je neznáme! žasl Vansittart stále více, neboť mu nebylo jasné, jak může být určeno datum vypuknutí války, když ještě zbývá tolik prostoru pro politická manévrování… – Jak bychom mohli znát datum?

– Váš ministerský předseda je rozhodně zná a to velmi dobře, ujistil von Kleist, čímž ještě zvětšil diplomatův zmatek.

– Snad máte pravdu, i když nechápu, jak je to možné. Ale v takovém případě se musím zeptat, zda si vy sám myslíte, jestli by toto dobrodružství mohlo být zastaveno, neboť v takovém případě, přirozeně, záleží především na čase, který nám ještě zbývá…

Von Kleist se zatvářil nedůvěřivě a po další obdobné otázce odpověděl.

– Po 27. září bude příliš pozdě.

– Když jste si tedy jist, že datum, o kterém jste se zmínil, je pevně určená doba útoku, pak jistě existují nějaké hotové plány k válce. Do jaké doby, podle vašeho názoru, by mohl být ještě uplatněn nějaký odstrašující vliv? Myslím tím, v kterou dobu budou již přípravy k válce příliš daleko, než abychom je mohli, podle vašeho návrhu, nějak zastavit?

– Myslím, že byste je mohli zastavit ještě tak před sjezdem strany.

– A jaké prostředky byste pro to doporučil?

– Jsou dva prostředky. Hitler věří, že postoj Anglie a Francie v květnové krizi byl naprostý bluf. Musíte mu dát jasně na srozuměnou, že nemá pravdu!

– Ale, žasl stále Vansittart, – Francouzi vyhlásili své úmysly úplně jasně v nejméně půl tuctu veřejných projevů a náš ministerský předseda mluvil stejně jasně v dolní sněmovně 24. března.

Von Kleist zakroutil hlavou.

– To nestačí. Ty dojmy se již dávno ztratily a Ribbentrop tvrdí, že z nějakých pramenů úplně jistě ví, že Francie s Anglií neudělají zhola nic.

– A váš druhý prostředek?

– Velká část země má dnešního režimu již po krk a i ta část, která ještě není zcela zklamána, je hrozně pobouřena vyhlídkou na válku a podmínkami, do nichž by je válka zavedla. Už jsem vám řekl, že armáda, včetně Reichenaua, bude jednomyslně proti, pokud se jí dostane nějaké podpory. Přál bych si, aby některý z vašich oficiálních vedoucích státníků pronesl řeč, která by byla zaměřena na tyto živly v Německu, která by zdůraznila hrůzy války a popsala celkový obraz katastrofy.

– Nu, vidíte, podivil se Vansittart. – Já bych myslel, ohledně tohoto druhého prostředku, že taková řeč by měla zcela opačný výsledek. Že každý veřejný pokus ze zahraničí rozdělit Německo, by vedl spíše k jeho sjednocení a byl by více překážkou než podporou pro ty, kteří chtějí zkáze zabránit.

– V tom se mýlíte, řekl smutně von Kleist. – Nemohu vám prozradit více, abych neohrozil své přátele, ale věřte mi, že tento signál by byl velmi účinný.

Vansittart musel sám v sobě připustit, že v celé Anglii by nenalezl státníka, který by mohl mluvit za vládu Jeho Veličenstva takovým způsobem. Ale z myšlenky, že plány na válku jsou hotovy, generálové znají datum, ministerský předseda Británie zná též toto datum a všichni dělají, jako by běželo o mír a o dohodu, se mu roztřásla kolena. O to spíše, že sám byl zaměstnancem zpravodajské služby Jeho Veličenstva.

V této době se k opozici odmítl připojit Hitlerem odstavený generál von Fritsch, který konkrétní spolupráci odmítl slovy:

– Je to zbytečné. Tento muž je osudem Německa a tento osud musí svou cestou jít až do konce.

Generál Halder napsal v tajném dopise dr. Goerdelerovi:

„Armáda splní svou povinnost k vlasti i proti Hitlerově vládě, bude-li to situace vyžadovat.“

Ještě před von Kleistem jednal s Vansittartem Hans Boehm-Tettelbach s

vědomím generála Haldera a předal tajné memorandum opozičních důstojníků i politiků.

20. srpen – Berlín

Vládní rada říšského ministerstva vnitra dr. Hans Bernd Gisevius dospěl ke dveřím prostého zehlendorfského obydlí generála Haldera, budoucího šéfa generálního štábu wehrmachtu. Chvíli pozoroval dům a přemýšlel. Halder jistě dlouho nezůstane bydlet v takovémhle domě. Führer se brzy postará o nějakou šikovnou vilu, nejspíše někde v Grünewaldu, neboť tuhle hru na vděčnost ovládal mistrně. Hans Oster, který schůzku zprostředkoval, posuzoval všechny postavy takzvané opozice těmito zdánlivými maličkostmi. Podle Ostera bylo lze ze stupnice bytových změn, služebních aut a dotací s přesností téměř až trapnou vyčíst stupeň odhodlanosti a pevnosti takového muže. Podle této stupnice byl rozhovor s Halderem ještě uskutečnitelný, i když jeho pokušení teprve přicházelo.

Generála Haldera do kruhu spiklenců doporučil jeho odstupující předchůdce, generál Beck. Také jej poučil o tom, že ve všech choulostivých otázkách je možno se obracet na Hanse Ostera, Canarisova muže. Halder ovšem znal Ostera již z dřívějška, což bylo velmi podivnou okolností, neboť němečtí důstojníci se zpravidla nestýkali, jestliže nebyli stejné hodnosti. Takové byly odvěké armádní zvyklosti. Generál se s podplukovníkem nemohl přátelsky bavit jen tak na veřejnosti, neboť již to samo by zavdalo důvod k nejrůznějším podezřením. Nebylo žádoucí vzbuzovat pozornost Heydrichová gestapa, i když moc této instituce zatím končila přesně na té linii, na kterou byli armádní velitelé ochotni ustoupit. Ale tato moc nenápadně sílila s tím, jak generálové ustupovali. Halder proto raději s Osterem konspiroval tajně.

Před dvěma dny překvapil Halder Ostera otázkou, jaká technická a politická opatření se již stala pro případ státního převratu. Nikdo od nového šéfa OKH nečekal tak přímou řeč. Předivo vztahů mezi opozičníky bylo totiž velmi jemné a složité. Halder sám s opozičníky komunikoval pouze proto, že ho sám Hitler na svých štábních poradách přesvědčil, že je skutečně dostatečně šílený a žene se k válce. U Canarise si nikdo nemohl být jist jeho skutečným smýšlením a tím, co nakonec udělá. Z civilních politiků zde byli ministr Schacht a Goerdeler, z nichž Schacht byl nejrozhodnějším. Gürtner zůstával pasivní, Neurath lhostejný a uzavřený. Státní tajemník na ministerstvu zahraničí svobodný pán von Weizsäcker podporoval jen malý kroužek opozičních úředníků a dále nebyl ochoten zajít. Pruský ministr financí Johannes Popitz se teprve začínal ostýchavě zajímat o dění v opozici. Muži bez úřadu se drželi stranou a hledali vhodný zákop, ve kterém by se dalo všechno přežít do doby, než se systém vyčerpá a opotřebuje. Jaká naivita!

Beck radil Halderovi aby se spojil s Goerdelerem, bývalým starostou Lipska. Halder to zarputile odmítal a blokoval tím spojení mezi civilní a armádní opozicí. Halder chtěl toto spojení uskutečnit přes ministra Schachta, protože styk s ministrem nebyl podezřelý. Dlouho se dohadovali přes prostředníky o místě a čase schůzky. Civilisté mínili, že pro budoucnost bude důležité, aby voják přišel za civilistou a tím se symbolicky zavázal. K překvapení všech nakonec před

dvěma dny generál Halder ministra Schachta skutečně navštívil a hned v úvodu, bez okolků, udeřil kardinální otázkou:

– Jste ochoten převzít státní záležitosti a řídit je, kdyby Hitler skutečně hnal věci až k válce, takže by násilný převrat byl nezbytný?

Ministr odpověděl kladně. Dále se jednalo o čase převratu. Civilisté mínili, že míra je dovršena a musí se jednat ihned. Halder vymezil svoji představu puče na jakýsi mrtvý okamžik mezi tím, kdy Hitler vydá definitivní rozkaz k pochodu do války, a tím, kdy vypukne první přestřelka. Tvrdil, že tento časový úsek by čítal dva až tři dny. Jednomyslnost vládla v tom bodě, že Hitlera je nutno násilím odstranit dříve, než nějaké jeho nepředložené činy roznítí válečný světový požár, na který Německo rozhodně není připraveno.

Nyní zašel Halder ještě dále a pozval k sobě Giseviuse, neboť jej zajímala možnost užití policie pro případ puče.

Giseviův úžas byl nesmírný. Do domu jej pozval jakýsi postavou nepatrný profesor se skřipcem na nose a na ježka ostříhanými vlasy, mužík zarputilých rysů v nevýrazné tváři. Jen těžko v tomto důležitě se tvářícím šosákovi poznal bez uniformy budoucího šéfa generálního štábu wehrmachtu.

Halder nabídl občerstvení, sám usedl, nohu přes nohu a na kalhoty si rozprostřel bílý kapesník, aby ušetřil rudé lampasy na svých vojenských kalhotách. Dojem však mátl a Gisevius měl žasnout podruhé, když tento malý rezervovaný člověk náhle odhodil svou domácí podobu a začal hovořit, prudce a vášnivě, kousavými slovy. Náhle byl samý jed a samá žluč a o svém vůdci mluvil s opovržením, kousavě, nazýval jej Baedeckerem, Emilem, Aronem Hirschem nebo pijákem krve.

Náhle si sám Gisevius připadal jako umírněný opatrník a Halder mu to několikrát dal najevo ihned v úvodu své řeči, kterou zahájil právě jen běsněním proti Hitlerovi.

– Já ho znám, vpadl do řeči svého hosta. – On skutečně chce válku. Není pravdou, jak se povídá, že je hnán tím velkým dynamismem revoluce, nebo strháván vírem dění. Je to duševně chorý muž, zločinec. Cílevědomě směřuje k válce, patrně ze svého sexuálně-patologického založení. Prostě si přeje vidět krev.

Pak se Gisevius z úst nastupujícího velitele branné moci dozvěděl podrobnosti o koncentračních táborech, o Belsenu a Buchenwaldu.

– To je jen začátek, prorokoval Halder. – Takové tábory vybuduje prostřednictvím Himmlera a Heydricha všude, kam vstoupí na dobytých územích. Bude chtít, aby umírali lidé, celé národy, on potřebuje vidět krev a nakonec bude chtít, aby vykrvácel německý národ. On nechce jen nějaké území nebo moc, to všechno chce pro to, aby mohl ve velkém prolévat krev, mučit a vraždit. Je jako upír, který z krve žije. A čím nevinnější ta krev bude, tím se bude cítit lépe a tím silnější. A válka by mu umožnila jen větší a beztrestnější zvěrstva. Pozornost lidu by byla obrácena na fronty a on by tak mohl zatím v zázemí potichu vraždit. Gestapo by dostalo volnost prostřednictvím válečných zákonů a zrychlilo by se tempo tohoto temného řemesla. Věřte mi, je to skutečný piják krve.

Gisevius byl ohromen. Tohle skutečně nečekal. Vypadalo to, jako by Halder usiloval o konec hnědého teroru více než kdo jiný, koho zatím poznal.

– Policejní aparát je možno získat, převedl konečně Gisevius řeč na praktické otázky. – Himmler je ještě velmi zranitelný a možná si toho sám není vědom. Větší část Schupo tvoří bývalí vojáci a ti nenávidí černé (Gestapo) na smrt. Sám Artur Nebe stojí na naší straně, a kdybychom se na policii obrátili v pravý čas se správnou výzvou, nezaváhali by. Kriminální policie je také z větší části obsazena starými školenými úředníky a ručím za to, že rozkazy ke svévolným násilným aktům, které dostávají, jsou pro ně pravou denní duševní trýzní. Zde je nutno nasadit páky. Už generál von Fritsch upozorňoval na to, že teror je nutno napadnout nikoliv z linie politické, ale z linie kriminální!

– Jistě, souhlasil Halder živě. – Národ ve vůdce doposud věří a bude po nás požadovat důkazy. Jenže jakým způsobem opatřit věrohodné doklady a materiály střežené v onom zlověstném trojúhelníku Wilhelmstrasse – Carinhall – Princ Albrechtstrasse? Tam sedí váleční štváči a doklady o jejich zločinech leží v trezorech střežených Heydrichovými hrdlořezy…

– Pak bude nutno nejprve obsadit budovy gestapa, usoudil Gisevius. – Já vám ručím za to, že nejdéle do několika hodin po obsazení těch budov vám zjednám tolik dokladů, kolik bude libo. Budete moci spolehlivě uspokojit veškeré vzbouřené národní cítění důkazy o právoplatnosti akce. I tu nejtemnější mysl!

Gisevius si ve skrytu duše pomyslel, že tříštivá bomba by byla účinnější než celé stohy důkazů a sbírky věrohodných dokumentů, ale Halder měl zřejmě strach ze soudu dějin, z toho, aby nebyl národem odsouzen jako poťouchlý a podlý vrah, který zabil jejich milovaného vůdce.

– Zatím ještě valná většina dělnictva i vojska stojí za Hitlerem, upozornil Halder.

– Kdyby je Hitler povolal, hájili by systém se zbraní v ruce. Mám čtyři zetě a ti slouží všichni jako setníci u vojenských útvarů. Znám dobře jejich stanoviska. Oni jsou vzorkem toho, jak by se choval důstojnicky sbor, kdybychom jejich vůdce zatkli a obvinili. Stanovisko subalterního důstojnictva je pro každý převrat rozhodující a tyto mé zetě by možná nepřesvědčily ani nejhodnověrnější důkazy. Mimoto, dokazování je zdlouhavý proces a převrat musí proběhnout rychle a s dostatečnou podporou hned v jeho začátku…

Tato námitka se nedala odbýt. Halder měl v tomto bodě zřejmě pravdu. A potom doktora Giseviuse osvítila ta myšlenka. Bylo to úžasně jednoduché a nesmírně účinné. Bylo to zároveň cosi, co by mohlo sjednotit všechny rozpory v opozici. Heuréka!

– Měl bych řešení, řekl ihned. – Představme si, že se Hitlerovi něco stane. Bude zastřelen, vybuchne bomba, vykolejí jeho vlak, nebo spadne letadlo. Pokud se stačíme včas zmocnit ministerstva propagandy, rádiové a telefonní sítě, bude záhy celý národ informován o tom, že milovaný vůdce zahynul intrikou Himmlerovou a Heydrichovou, nebo koho ještě budeme chtít. Národ zařve zlobou jako raněný lev a policie pozatýká viníky. Než se gauleiteři, gestapo, strana a jiné složky vzpamatují, budeme mít v ruce celý správní aparát Říše.

– Převrat shora?! uklouzlo Halderovi. – Ale ovšem, to by…

– Nedoufejte v nějakou příznivou zahraničně-politickou situaci, kul Gisevius žhavý kov. – Spojenci příliš přeceňují naši válečnou hotovost a sílu, jsou vystrašení Goebbelsovou propagandou. Propaganda je zbraň příštích válek. Věřte, že oni by nakonec Hitlerovi dali volnou ruku.

Gisevius opouštěl dům generála Haldera pozdě k ránu se smíšenými pocity. Bylo jisté, že bez tohoto muže se převrat nepodaří. Generál v této funkci měl v ruce všechny nitky. Velitelskou moc nad vojskem, jehož větší část by jej jistě uposlechla. Měl pro svoji osobu kdykoliv přístup k Hitlerovi. Ale on sám svému vojsku již nevěřil, to bylo zřejmé. Halder byl jakousi kopií francouzského generalisima Gamelina. Vypadalo to, jako by se ti dva domluvili na nějakém tajném spiknutí. Tytéž myšlenkové postupy a nedávno Halder Gamelina dokonce navštívil a jednal s ním. Jakoby Gamelinova dröle de guerre byla jen kamarádská pomoc kolegovi Halderovi, aby mohl vytvořit svoji dröle de revolution. Děsil jej Hitlerův mýtus, děsilo jej, že by měl jednat nepokrytě a otevřeně proti tomuto mýtu. Připomněl si varování generála Becka:

– Halder učiní velmi energicky jakýkoliv první krok, ale nikdy neučiní druhý.

Druhého dne odpoledne se doktor Gisevius setkal s Osterem. Mimo vylíčení celého rozhovoru vyslovil úsudek, že generál Halder se pravděpodobně bojí své vlastní odvahy. Třetího dne ráno Hans Oster Gisevia informoval o tom, že jemu, Osterovi, Halder uložil, aby ve spolupráci s ním, s Giseviusem, připravil podrobný plán přípravy všech policejních opatření pro státní převrat.

20. 8. 1938 – kdesi na Šumavě

Plukovník František Moravec seděl v lehkém civilním obleku na břehu říčky a zarputile hleděl do zvolna se snižujících plamenů malého ohně. Letní noc nabízela zde ve vyšších polohách snesitelnou teplotu a čistý, ostrý vzduch bez komárů. Jasná obloha tvořila pouhou světlou a hvězdnatou uličku s potrhanými okraji, mezi temnými siluetami lesů svírajících údolí z obou břehů.

Plukovník si pomyslel, že tak nějak to začíná vypadat s jeho zemí. Kapitán Strankmüller právě odvezl čtyři osobní poradce lorda Runcimanna v rozverné náladě zpět do Prahy. Zbylo po nich jen několik pstruhů zvolna se dopékajících na ocelových jehlách na okraji ohniště, v sálavém teple uhlíků. V prostorném a nad poměry dobře vybaveném srubu ještě svítilo světlo, na stolech postávaly nedopité láhve a popelníky plné doutníkového popelu. Runcimannovy poradce sem pracovníci rozvědky vylákali na vějičku rybaření právě proto, aby se zbavili všech diplomatických obalů a protokolů. Rozvědka pracovala především s lidmi a zajímali ji lidé, ne tak jejich momentální role. Když bylo něco upito, znovu a znovu zaváděli rozvědčíci řeč na hlavní předmět lordovy mise a páčili z poradců jejich skutečné názory. Znovu a znovu jim předkládali nezvratné důkazy a neotřesitelné argumenty. Bylo to zbytečné. Poradci se chtěli bavit a problémy malého národa je v podstatě nezajímaly. Byli dokonale hluší k argumentům. Konečně se jeden z nich odhodlal zamezit neustálému otravování nepříjemným tématem sudetské krize.

– Jistě, že vám věřím, artikuloval špatně a malátně. – Samozřejmě, že důkazy jsou nezvratné. Lord Runcimann vám také věří a není slepý. Podle mého názoru je úplně lhostejné jak dalece a jak dobře dokážete, že tahle sudetská otázka je jen spiknutí proti republice. Ať dokážete cokoliv, Chamberlain nedopustí, aby se

tenhle váš problém vyvinul v celoevropský ozbrojený konflikt. Je mi to líto, pánové, ale válka prostě nebude…!

Lord Runcimann přicestoval do Československa 3. srpna 1938 a jeho mise byla od počátku absurdní. Přes Benešovy protesty označující sudetskou otázku za vnitřní záležitost republiky vyslal britský ministerský předseda tohoto svého emisara, jako by připravoval jakousi mezinárodní arbitráž. Runcimann byl typickým příslušníkem britské aristokracie a narodil se, jak to vypadalo, nejméně o sto let později, než by mu bylo vyhovovalo. Od počátku své mise jednal převážně s Henleinem, Frankem a jinými sudetoněmeckými pohlaváry, pobýval a nechával se hostit na zámcích proněmecky smýšlející šlechty a pečlivě se vyvaroval jednání i setkání, která by byla pod jeho úroveň, nebo která by mohla zvrátit jeho předem připravené závěry.

Oficiálně mělo jít o misi prostředníka mezi znesvářenými stranami. Prostředník by měl ale stát kdesi uprostřed a tuto podmínku lord Runcimann nesplnil nikdy. Své rozhodnutí o tom, co doporučit po návratu do Anglie, učinil již před tím, než započal své vyšetřování v zemi, o které nic nevěděl a kterou mu museli ukazovat na mapě, když se vydával na cestu.

Fraška vrcholila poté, kdy narostly incidenty vyvolávané v pohraničí ordnery. Lord i jeho poradci byli postaveni před důkazy o tom, jak jsou incidenty vyvolávány a jak jsou objednávány a řízeny z Berlína. Ačkoliv rozvědka dávno vlastnila tajnou německou radiotelegrafickou šifru, nebylo třeba toto tajemství prozrazovat. Rozkazy z Berlína byly vůdcům SdP vydávány bezostyšně v otevřené řeči, bez pokusů toto spojení maskovat. Rozvědka předvedla Runcimannovým poradcům své odposlouchávání, informovala je o tom, kde se uskuteční incidenty následujícího dne, dokonce kolik má být na německé straně raněných a který korespondent kterého berlínského deníku má být náhodným svědkem. Žádosti rozvědčíků i pracovníků ministerstva vnitra, aby byly tyto informace porovnány se skutečnými událostmi následujícího dne, byly vyslyšeny a porovnány, ale tím vše skončilo.

Mezi důkazy poskytnuté čs. rozvědkou (II. odd. Hlavního štábu) bylo potvrzené pašování zbraní, například 12. 8. ve Vidnavě ve Slezsku. Dále pak finanční podpora SdP od říšského zahraničního úřadu, od r. 1935 činila tato podpora 15 000,- RM měsíčně, od srpna 1938 okolo 18 000,– RM měsíčně. Dále podpora pomocí propagačních tiskovin a protistátních letáků tištěných prokazatelně v Říši. Také byly předloženy doklady o šikanování českých občanů v sudetské oblasti, o diskriminaci Čechů při obsazování funkcí, o záměrném propouštění českých dělníků i o otevřených násilnostech a inzultacích Čechů. Byly také předloženy důkazy o špionážní činnosti sudetských Němců ve prospěch Říše (v Tachově byla odhalena zvláštní kancelář pro nábor špiónů), o organizování ozbrojených formací a záškodnických teroristických komand, která prochází speciálním výcvikem v Říši.

Lordově misi muselo být naprosto jasné, jaká hra se v československém pohraničí hraje. Rozvědka oznamovala Runcimannovi, jaká pozvání od kterých činitelů z řad SdP má příštího dne obdržet, co má být předmětem debaty a jaké návrhy a námitky mu budou předloženy. Runcimannovi bylo krok za krokem

objasňováno, jak jeho samotného chtějí z Berlína zpracovávat. Runcimann pozvání přijímal a zpracovávat se nechal. Je dokonce známo, že zmínku o tomto řízení sudetoněmecké krize z Berlína včlenil do svého konečného hlášení po návratu domů. Navzdory tomu, jeho doporučení pro Chamberleina znělo ve smyslu věty:

„Čím dříve bude sudetoněmecké území odděleno od Československa, tím lépe.“

Plukovníku Moravcovi se zdálo, že se v celém světě všude okolo něho stmívá. Nástup nového pohanství na východě v podobě bolševického teroru, nyní také ve středu Evropy v podobě zupácké, obhroublé a narvané nacistické Říše. Diktatury v Itálii, ve Španělsku, v Portugalsku… K tomu všemu vlastní vláda pod tlakem silné levice, roztříštěnost a nejednotnost pravicových sil libující si v nesmyslném extremismu a Benešova sebevražedná národnostní politika. Zdálo se, že rozumní lidé se mění v nesvéprávné idioty blábolící o míru, jako by si zajíc chtěl naklonit a získat vlka tím, že se na něho bude usmívat a pozve ho do svého pelechu, aby ho seznámil se svou rodinou. Staré a zkušené civilizace doposud vyvažující a střežící světový řád ustupují šílenství a mají dojem, že šílence lze uspokojit, že když naplní všechny jeho potřeby, šílenství tím zmizí. Cožpak nikdo nechápe podstatu takových Hitlerů či Stalinů?

Francouzi než aby šli do valky raději by nechali vpochodovat wehrmacht do Paříže. Mají dojem, že se tím nic nezmění, že Hitler pouze převezme řízení jejich zahraniční politiky, že jim zůstanou jejich pole a vinice a stáda, že budou moci nadále obchodovat svobodně a po svém, říkat a dělat, co se jim zlíbí, že nikdo nesáhne na jejich svobody a plné sklepy, že si nadále budou moci kupovat své oblíbené noviny a číst si v nich o vzdálených bitvách a válkách, které ti Němci kdesi daleko vedou, zatímco své syny a muže budou nadále posílat pouze na pole.

Angličané jsou chytřejší, ale ne o mnoho. Také nechtějí nic slyšet o novodobém otrokářství a o germanizaci národů, smějí se těm řečem o panské rase germánských nadlidí, neboť to je takový nesmysl, že to ti Němci přece nemohou myslet vůbec vážně. A když se tací Češi nebo Poláci budou dožadovat splnění uzavřených spojeneckých smluv, když je budeme nutit, aby šli bojovat a krvácet, budeme to my, v kom rozeznají své nepřátele. Londýn svazuje historicky osvědčená kontinentální doktrína a tamním konzervativcům nedělá zdaleka takové starosti Hitler, jako spíše přízrak příliš silné Francie. Chamberlain ve skutečnosti usiluje o posílení Německa v naději na rovnováhu sil mezi Berlínem a Paříží. Rakousko a Sudety mají být tím výživným pokrmem, kterým Německo zesílí. Tam za kanálem nikdy nepřestali litovat rozpadu habsburské monarchie. Zkušenost jim říká, že podunajský prostor si může udržet stabilitu jen pod záštitou silného Ruska nebo silného Německa. Jestliže si mají nyní vybrat, budou to spíše Němci než komunisté.

To, co ve světě zbylo rozumného a svobodomyslného, se řítí do záhuby. Evropu čekají strašlivé války s nacismem a ještě strašnější války s bolševiky a nikdo není připraven a nikdo se ani nepřipravuje. Pravda a lež splývají, závazky a

smlouvy nic neplatí, vše je jen naoko, jen jako, každý se drží jen svého křesla a má dojem, že až se přihrnou Atillovy hordy, nabídne dobyvatel nějaká křesla také jim, i když to nebudou již ta nejvyšší křesla, stále budou ještě dost vysoká a významná, takže se vlastně nic nezmění. Svět zešílel. Poslední dvě desetiletí vychovala generace bláznů, psychopatů a hlupáků. A zničeni budou všichni.

V nacistickém Německu vrcholily přípravy na válku po celé léto.[19]

Srpen – září 1938 – výhledy a předpoklady

1. SUDETENLAND

První němečtí osadníci se v historických hranicích českého státu usídlili ve 13. století, na pozvání českých přemyslovských knížat a králů. Důvodem jejich pozvání byl zájem koruny o osídlení doposud pustého a liduprázdného pohraničního hvozdu. Příchodem osadníků jiné národnosti a vytvořením souvislého pásu cizojazyčného osídlení podél hranic se tehdejší mocný a významný středoevropský stát nemusel cítit nikterak ohrožen. Internacionální charakter středověké Evropy, zajišťovaný církví a platným právem, předpokládal věrnost poddaných tomu panovníkovi a tomu panovnickému rodu, který právě držel korunu království, bez ohledu na národnost. Poddaní ve středověku nebyli především Češi nebo Němci, ale byli především poddaní panovníka. Podle stejného principu se poddaní české národnosti podřizovali později vůli a vládě lucemburského či habsburského, čili nečeského rodu. Němci v této době také nereflektovali sami sebe jako jednotný národ. Německo bylo politicky roztříštěno do mnoha státních útvarů a národností sjednocených toliko v hranicích Svaté říše Římské, ovládané církví a císařským majestátem. Středověký národ byl vnímán a svou vlastní identitu také vnímal spíše ve smyslu Böhmische, národ Bohemie.

Němečtí osadníci vybudovali během staletí v českém pohraničí kvetoucí kulturní společenství úzce provázané s českým živlem, vystavěli množství prosperujících měst, hradů, vsí a pevností, aniž docházelo k rozmíškám či konfliktům národnostního charakteru. Naopak, v případě války stavěla tato města a zde vládnoucí šlechta ozbrojenou moc bojující pod prapory českého krále, ať jím byl právě kdokoli. V protestantských válkách 16. století Češi i Němci mnohokrát spolupracovali, zatímco katoličtí Bavoři se spojovali spíše s Habsburky.

Po začlenění českých zemí do rámce soustátí habsburské monarchie měli zdejší, sudetští Němci ještě méně důvodů cítit se jako utlačovaná národnostní menšina. Vládnoucí vrstva v říši byla německá i česká a na životě i úspěších rakouské monarchie se udílely obě národnosti. Rakousko poskytovalo ochranu proti Prusům, Habsburk byl do napoleonských válek císařem Svaté říše římské.

Po vraždění a umírání třicetileté války zbylo v české kotlině necelý milion obyvatel obojího jazyka, převážně zbídačelých nejnižších vrstev. Obnova české populace zůstala odkázána na tyto žalostné zbytky, zatímco německé etnikum bylo vydatně populačně doplňováno z říšského kádru. Česká, ale i německá šlechta zčásti odešla do exilu, střední luteránská šlechta, ke které měl nejnižší

stav blízko, zmizela úplně. Společenský život se stáhl do vesnické ulity. Poddanský stav v Čechách prodělal šokující rychlé vyvázání ze staré společenské struktury pán – poddaný, přestal rozumět mocným a v jeho vědomí jen zvolna zaplňoval vzniklé vakuum nový strukturální vztah stát – občan. Světovrchnost se lidu odcizila, zakořenila hluboká nedůvěra k jakékoliv moci a vládě, počátky a základ českého plebejství, které později rozvinul vzmáhající se měšťanský stav v charakteristickou šedou průměrnost. Tento proces naopak nepostihl Němce, Maďary, ani Poláky, nepostihl dokonce ani Slováky. Češi se vydali svou vlastní cestou rezignace a lidového oportunismu. Národ, který stvořili v 19. století obrozenečtí aktivisté, neměl již se středověkými Bohemany zhola nic společného, byl čistým a mýtickým konstruktem ve smyslu Tschechische.

Vše se začalo měnit s nástupem osvícenských absolutistických císařů, zejména Josefa II., který zrušil tradiční správní jednotku panství a nahradil ve správě země vlastníky půdy sobě loajálními úředníky. Vídeňský kongres r. 1815 již zcela rozbil tradiční feudální strukturu Evropy, omezil vliv církve na obyvatelstvo a nevědomky tím dal průchod náhražkové víře – nacionálním idejím, které vedly k postupnému rozbíjení evropského internacionalismu a k budování státních celků na národnostním základu. Zrušení poddanství a příliv venkovského obyvatelstva do měst vyvolal české obrozenecké hnutí a ve strachu z něho se zrodilo i sebeuvědomění Němců, jakožto národů spojených společnou řečí. Nutno dodat, že to byli především čeští obrozenci, kdo ve snaze vytvořit a rekonstruovat národ sáhli po němectví jako protikladu a použili Němce coby hrozbu, vůči které měl být národ vytvořen. Nový český národ se od počátku konstituoval nikoliv pro cosi, ale proti čemusi, proti fiktivní hrozbě germanizace. Germanizační hnutí v Rakousku sílilo umocňováno reakcí na české obrození. Bouřlivý rok 1848 doslova nastartoval na obou stranách psychózu strachu. Havlíčkova demagogie a Palackého odmítnutí podané ruky, totiž pozvání delegátů do frankfurtského sněmu, odstartovaly definitivní rozchod. Němci začali využívat své politické převahy v rámci monarchie, Češi střídali oportunizmus s drzostí. Zatímco německé obyvatelstvo Čech se mohlo obracet na zahraniční národní kádr a mocenské struktury Říše, Češi odkázaní jen sami na sebe si vypomohli ideou panslavismu, čímž dali druhé straně najevo, že nebezpečí je smrtelné. Právě panslavismus buditelů znepřátelil Čechům Poláky i původně přátelské Maďary. Objevily se vyslovené podvody, falšování dějin historickými mystifikacemi dotaženými k dokonalosti Aloisem Jiráskem a také podvrhy rukopisů. Sám Masaryk musel později na vlastní kůži zakusit sílu českého lpění na iluzi a na lži, když se pokoušel tyto podvody demaskovat. Avšak ani takto pokračující proces sebeuvědomění Slovanů, a potažmo i Čechů, žádné významnější otevřené konflikty nepřinesl. Panovala poměrně velká svoboda názorů a čeští národovci mohli nerušeni provozovat svá divadla, školy i kulturu, stejně jako určitou formu samosprávy. Vznikající a postupně narůstající konflikty se odehrávaly v rovině politické a intelektuální. Ani vilémovskou Německou říši, dílo kancléře Bismarcka, nenapadlo vznášet jakékoliv požadavky týkající se sudetských Němců vůči svému konkurentu a později spojenci Rakousko-Uhersku. Je nutno uvést, že sudetští Němci byli vždy pro-vídeňskou a mnohý spíše pro-berlínskou skupinou, která v opozici vzmáhajícímu se češství stále více prosazovala germanizační

snahy na území Čech a Moravy požadavkem oktrojování, ovšem dělo se tak ve stupňující se psychóze strachu. Němci velmi citlivě vnímali české pokrytectví a pozorně zaznamenávali jeho projevy, například tehdy, když se česká politická reprezentace v Říšské radě domáhala pro Země koruny české státoprávního principu, tedy historické zemské hranice, bez ohledu na mínění Němců, ale pro Slováky se titíž politici domáhali stanovení hranic dle principu národnostního, čímž zcela popírali uplatnění státoprávního principu pro Země koruny svatoštěpánské neboli Uhry.

Na pádu Říše a vlády Habsburků na konci roku 1918 se podílelo jak české národní uvědomění živené idejemi panslavismu, tak, a ještě více i německé a pangermánské sociální i nacionální hnutí ochromující Vídeň demonstracemi a generální stávkou. Konkrétním projevem vůle sudetských Němců po odtržení českého pohraničí bylo zřízení samostatných německých provincií bezprostředně po vzniku a mezinárodním uznání Československé republiky, v říjnu až listopadu roku 1918. Ani tyto provincie však neusilovaly o připojení k nějaké větší říši německy mluvících národů, k Německu nebo k vznikajícímu samostatnému Rakousku. Nebylo totiž oč stát a vůdcům provincií Deutschböhmen (severozápadní Čechy), Sudetenland (Jeseníky a Orlické hory), Böhmerwaldgau (Jižní Čechy) a Deutschmähren (Jižní Morava), bylo proti mysli spojovat svůj osud s právě poraženými státy postiženými bídou a válečnými reparacemi. Habsburská říše padla do značné míry proto, že se ve strachu z nacionalismu všech svých národů pokusila potlačit jejich vlastní identitu a nahradit ji novým konstruktem univerzálního Rakušana, čehosi, co nikdy neexistovalo. Nově vzniklé Československo, respektive síly, které se Praze dostaly k moci, udělaly naprosto stejnou chybu, když se na nový mnohonárodnostní stát pokusily naroubovat další umělý konstrukt univerzálního národa československého.

Republiku československou vyhlásila úzká intelektuální skupina nazývající se Národním výborem, aniž si vyžádala mandát vlastního národa i národů pod nový stát spadajících. Improvizované Národní shromáždění, které později odhlasovalo Zákon o vzniku republiky, sestávalo z poslanců Reichsrattu zvolených roku 1911 ve volbách které vypsal ještě vídeňský panovnický dvůr. V listopadu 1918 padl v novém národním československém shromáždění návrh, aby byl poslední habsburský císař Karel I. a zároveň český král Karel III. zbaven českého trůnu zákonnou cestou. O návrhu vůbec nebylo hlasováno. Nevznikla žádná zákonná norma, která by zrušila platnost Zlaté buly sicilské. Česká politická reprezentace tak v očích civilizovaného světa naprosto popřela jakoukoliv kontinuitu tisíc let platného zákona a práva a rozhodla se budovat svou existenci v úplné izolaci od historie jak svého národa, tak i civilizované Evropy vůbec. V očích světa se Češi stali pouhými vzbouřenci a renegáty, kterým podivná hříčka historie a výjimečné okolnosti přihrály vlastní stát, nezaslouženě a zdarma. Samotní Češi, kterým nezbylo, než aby se pevně přidrželi svých historických mystifikací, glorifikovaného husitství, habsburských křivd a nové heroické kapitoly zahraničních legií, tento kritický pohled světa nevnímali a až na vzácné výjimky vnímat nemohli. Z glorioly husitství a z mýtu odporu proti Habsburkům povstal nový lidový, politicky živený odpor proti všemu rakouskému, německému, proti Římu, proti církvi a katolicismu, nakonec i proti víře v křesťanského Boha vůbec. Vzkvétal český

měšťácký ateizmus razící heslo "Proti všem!" Náhražkou Boha se stal národ, náhražkou krále prezident, náhražkou dynastie stát a náhražkou historické pravdy pouhá iluze, o to více a o to zarputileji hájená a institucionalizovaná.

12. 12. 1918 podala rakouská vláda návrh na kantonální uspořádání Československa. Tento návrh byl pro vítězné státy Dohody nepřijatelný, neboť byl prezentován jako návrh na vytvoření Velkoněmecké republiky, tj. Rakouska s přilehlými sudetskými oblastmi. Ještě 4. 3. 1919 podávali někteří sudetští poslanci, již českoslovenští občané, protest proti skutečnosti, že nemohou volit své představitele do rakouského parlamentu. Teprve po tvrdé a prudké reakci Dohody, spojené s pohrůžkou vojenského zásahu, ustala zjevná a otevřená snaha Rakouska zasahovat do vnitřních záležitostí Československé republiky. Hranice nové republiky byly stanoveny mezinárodními dohodami tak, aby odpovídaly historickým hranicím Českého království a Moravského markrabství. Problémy se stanovením slovenských hranic jsou celkem známé. Československá vláda posléze rezignovala na možnost připojení dalších historických zemí Koruny české, jako větší část Slezska a oblast Lužických Srbů, navzdory velkému zájmu obyvatel Lužice o připojení.

Spor o stanovení severomoravských hranic s nově vznikajícím Polskem se stal opět konfliktem mezi principy národního sebeurčení a principy státoprávními. Podle prvního z nich mělo Těšínsko připadnout Polsku, neboť většina jeho obyvatel hovořila polsky. Podle druhého z nich příslušelo Knížectví těšínské od nepaměti Zemím koruny české. Češi sami ovšem popřeli historická právní hlediska již způsobem, jakým ustavili republiku. Poláci řešili při obsazením sporných území. Československo, podporováno větší částí dohodových politiků, přistoupilo k vojenskému řešení a po několikatýdenních bojích polskou armádu z větší části sporného území vytlačilo. Závěrečná dohoda o úpravě hranic s Polskem byla podepsána až dne 23. 4. 1925.

Maďarské územní a politické nároky v tzv. Horních Uhrách byly z evropského pohledu značně zdiskreditovány bolševickým pučem v této zemi a Maďarsko se tak ve svých územních nárocích ocitlo od počátku v nevýhodě. Pražští mocipáni však dokonale podcenili slovenskou otázku a vedeni doposud panslavistickými idejemi, automaticky pokládali Slováky za pouhou odnož českého národa. 2 miliony Slováků měly tak zvětšit populační kádr 6 milionového českého národa, čímž by se 3 milionová sudetoněmecká populace stala definitivně pouhou národnostní menšinou, nikoliv jedním z národů nového státu. Slovenský národ, jakkoliv se před válkou vzpíral násilné maďarizaci, měl však úplně jiného ducha než národ český. Řeč byla vlastně jedinou podobností mezi oběma národy. Silně zakořeněná křesťanská víra jak slovenských katolíků, tak i evangelíků vynášela do popředí zcela jiné hodnoty, než jaké vyznávali ateismem nakažení Češi. České úsilí sloučit slovenský národ s českým, aby se z něho při jeho nedostatečném počtu nestala také jen národnostní menšina, bylo na Slovensku chápáno jako agrese. Příliv vzdělaných Čechů a intelektuálů na Slovensko přinášel na jedné straně pomoc, na druhé straně zesiloval komplex méněcennosti. Republikánské ideje zde nikoho nenadchly, zvláště když je přinášeli militantní ateisté. Nová československá armáda, která se v bojích s Maďary na Slovensku příliš nevyznamenala, zanechala spíše rozpačitý dojem.

Nebyla předložena a ani nevznikla žádná realistická koncepce soužití těchto dvou hlavních národů v novém státě. Sliby federalizace, které učinil Masaryk v Pittsburku, se žádná z vlád nenamáhala realizovat a ve strachu z menšin nebyly uděleny žádné významnější pravomoci ani samosprávným orgánům. Praha od počátku budovala centralistický stát pod kuratelou Čechů, přesně takový, jaký vyčítala Habsburkům.

České úřady i politici měli nejednu dobrou příležitost, jak získat na svou stranu většinu Slováků. Byli zde Hlasisté, evangelíci sdružení ve Sv. Martině okolo Matice Slovenské, kteří získali ve volbách roku 1920 většinu ve Slovenské národní radě. Namísto efektivní spolupráce s těmito slovenskými buditeli byl orgán direktivně zrušen čechoslovakistou Šrobárem a poslanci kooptováni do parlamentu. Tam jejich hlasy zcela zanikly. Varovné hlasy slovenských katolíků Ferdinanda Jurigy a Andreje Hlinky nebyly vyslyšeny. Nějaký čas zachraňovala situaci spolupráce s převážně moravskými katolíky, kteří se také cítili znepokojeni pragocentrismem, ale ani Šrámkovi se nepodařilo v parlamentu prosadit myšlenky slovenské autonomie a posílení samosprávy. Nejhůře nesli Slováci proces laicizace školství, na Slovensku tradičně církevního, českými ateisty. Vznikající spor mezi oběma národy nabýval charakteru světonázorového. Sama Alice Masarykova v Bratislavě tvrdě narazila se svými přednáškami o humanismu již roku 1919. Když se Hlinka pokoušel na vlastní pěst sdělit svá varování mírotvorcům ve Versailles, byl jeho čin doma kriminalizován. Slováci začínali zvolna chápat, že k Maďarům a ještě spíše k Polákům mají coby národ duchovně blíže než k Čechům.

Ve volbách roku 1920 zaznamenali čechoslovakisté na Slovensku drtivou porážku, zato Hlinková Ľudová strana dosáhla 23% hlasů. Koncem tohoto roku opustili hlinkovští poslanci společný katolický klub a jejich strana přešla do opozice. Když v lednu 1922 neuspěli s návrhem na uzákonění autonomie Slovenska, roztržka se stala definitivní. Během dalších let republiky nabývala Ľudová strana na síle, až nakonec reprezentovala polovinu Slováků. Roku 1932 našli hlinkovci společnou řeč s luteránskými kolegy ze Sv. Martina a následující rok v Nitře uskutečnili statisícovou demonstraci za autonomii, přičemž dav vypískal z tribuny zástupce vlády. Zároveň začaly v této straně působit odstředivé tendence. Vytvořilo se pro-polské Sidorovo křídlo a Tukovo křídlo promaďarské. Tato křídla již nesměřovala k myšlence slovenské autonomie, ale daleko radikálně k přímému spojení Slovenska s Maďarskem nebo s Polskem. S těmito křídly se daleko snadněji mohli domluvit sudetoněmečtí separatisté.

Na druhé straně je možno tvrdit, že po celé období 20. až 30. let, byla situace menšin v Československu nesrovnatelně lepší než situace menšin v jiných evropských národnostně pestrých státech. Situace Němců v RČS byla vždy lepší než například situace německé menšiny v Polsku, o čemž svědčí i hromadné a spontánní přání Němců na Těšínsku, v období česko-polského konfliktu, žít spíše v RČS než v Polsku. Po celých dvacet let se Němci, jako jednotliví občané, těšili stejným právům jako Češi a statut těchto občanských práv byl vyšší než v bývalém Rakousku.

Češi a Slováci tvořili v roce 1938 jen 66,24% obyvatelstva RČS a zdaleka nebyli jednolitým státotvorným národem. 32,1% vojáků čs. armády bylo jiných

národností než české či slovenské. Samotný pojem sudetští Němci byl zaváděn již před světovou válkou Franzem Jesserem. Původně se název vztahoval na severní pohraniční oblasti státu, později zahrnul i ostatní Němce usídlené po celém území RČS. Statistiky oné doby jsou poněkud zkreslené, neboť také židovské obyvatelstvo často udávalo německou národnost. V každém případě tvořili sudetští Němci okolo 22,5% obyvatelstva RČS. Příčinou jejich separatistických snah nebyla československá zákonnost, demokratická ústava, ani nedostatek národnostních práv, či zjevný útlak, spíše obecně pociťovaná ztráta původního vlivu a postavení. Sudetští Němci se stali občany RČS v roce 1918 až 1919 proti své vůli. Když už se tak stalo, měl jim být dopřán podíl na tvorbě základních zákonů státu. Jejich požadavek na vytvoření spravedlivě zastoupeného zákonodárného sboru byl odmítnut. Sudetské Němce by ve 20. letech plně uspokojila územní samospráva podle vzoru švýcarského kantonálního systému, ale i toto bylo několikrát odmítnuto samotným Masarykem. Přestože ústava RČS umožňovala a predikovala vytvoření župního systému, byl nakonec zaveden systém zemský, značně byrokratizovaný. Zavedení češtiny jako úřední řeči znamenalo zároveň obsazení většiny důležitých míst češtinu ovládajícími, a tedy českými úředníky.

Němci, jichž bylo konec konců o 1,3 milionu více než Slováků, se nehodlali smířit s postavením menšiny, když se i Slovákům dostalo statutu státotvorného národa. Z politických stran se největšími germanobijci stali Národní demokraté, zatímco sociální demokraté, komunisté a později také agrárníci, se pokoušeli česko-německou propast přemostit. Největšího úspěchu v tomto úsilí dosáhla agrární strana, která se dokázala zachytit významnou měrou i na Slovensku. Agrárníci vytvořili spojenecký blok s německými i maďarskými zemědělci a jejich zásluhou vstoupili Němci v roce 1926 konečně i do československé vlády. Koncem desetiletí převládly v Sudetech aktivistické strany, agrární Bund der Landwirte (BdL), křesťanští sociálové a sociální demokraté. Nebyla jim však dostatečně včas podána přátelská ruka z české strany a následný nacistický převrat v Německu tyto poslední šance na smír postupně zvrátil v opak.

Z výše uvedených důvodů nacházely nacistické ideje přisuzující německému národu nadřazenou roli v dějinách a budoucím uspořádání světa v Sudetech živnou půdu. Příznakem tohoto pocitu je například neustálé protestování proti vyvěšování dvojjazyčných nápisů, státních symbolů RČS a proti zrovnoprávnění českého i německého jazyka v úředním styku. Protesty se zde očividně týkaly takových opatření, jakých se jinde národností menšiny prozatím teprve marně domáhaly. Sudetští Němci se cítili ohroženi zejména jakýmkoliv přistěhovalectvím Čechů do „jejich“ pohraničních oblastí, stejně jako rozvojem českého podnikání a nákupy nemovitostí. Národnostním útlakem se zde nazývalo zejména zakládání českých škol či institucí. Ačkoliv tyto české aktivity nikterak neumenšovaly zákonná práva sudetských Němců, byly vnímány jako násilná čechizace.

Již 19. 3. 1934 navrhoval německý říšský ministr zahraničních věcí, aby otázka německé menšiny v RČS byla řešena jen podporou Konráda Henleina, původem učitele tělocviku z Liberce. Henlein měl zatím a dočasně předstírat loajalitu čs. vládě a posilovat své hnutí. Mimo Henleina působily v Sudetech ještě agrární BdL, německá odnož sociální demokracie, odnož Komunistické strany, a DCV

(Německá křesťansko-sociální strana). Sudetendeutsche Heimatsfront Konráda Henleina vstoupila na politickou scénu na podzim roku 1933 a roku 1935 se přejmenovala na SdP (Sudetendeutsche partei). Sdružila stoupence německého fašismu a od podzimu roku 1934 zahájila boj o hegemonii nad německým obyvatelstvem republiky.

Po volbách v roce 1935 disponovala německá menšina v čs. parlamentu 72 poslanci (z celkového počtu 208) a 37 senátory (z celkového počtu 103). Dále provozovala tato menšina 1 vlastní německou univerzitu, 2 vysoké školy technického zaměření, 72 gymnázií a reálných škol, 10 učitelských ústavů, 7 průmyslových středních škol, 610 nižších středních škol, 455 měšťanských a 3310 obecných základních škol. Na všech těchto školách byla vyučovacím jazykem němčina. Pro Němce v RČS bylo vydáváno 143 jazykově specializovaných časopisů, 63 deníků, Němci bylo provozováno 3570 knihoven a 17 divadel. Pouze v roce 1936 bylo v němčině vydáno v RČS 1819 knižních titulů. Z parlamentních voleb v roce 1935 vyšla Henleinova SdP, díky všeobecné podpoře německého obyvatelstva, dokonce jako nejsilnější politická strana RČS, s více než 15% hlasů (44 poslanců).

Skutečnost, že jedna z politických stran národnostní menšiny se stala nejsilnější politickou stranou v celé zemi, se z pohledu zahraničí jevila jako tragikomická a vypovídala mnohé o menšinovosti této menšiny. Obecní volby z 22. 5. 1938 již nesly charakter všeobecného nacionálního plebiscitu, který měl přerůst v henleinovský puč podpořený vpádem wehrmachtu, jehož divize se shromažďovaly u hranic RČS. Tomuto vývoji zabránila jen včasná a precizně provedená částečná mobilizace čs. armády. Ministerstvo vnitra RČS ovládané agrární stranou dokonce povolilo SdP v roce 1938 zřízení ozbrojených oddílů, tzv. Freikorpsu, přesto, že bylo známo, k čemu mají tyto oddíly sloužit. V období mnichovské krize, po zákazu činnosti SdP a po útěku Konráda Henleina do Říše, bylo proti RČS nasazeno okolo 20 000 ozbrojených teroristů FK. Podporu SdP sudetoněmeckým obyvatelstvem si lze vysvětlit také hospodářskými důvody a příčinami.

Ne všechny příčiny rozkolu byly politického charakteru. Po rozpadu rakouské monarchie ztratil sudetoněmecký průmysl značnou část tradičních odbytišť a to vedlo k úpadku zdejšího hospodářství. Tento úpadek byl však popisován jako jeden z projevů útlaku menšin. Český průmysl, který byl tradičně zaměřen na své vnitrozemské zákazníky a po zřízení republiky rychle navazoval obchodní spojení se západem, představoval pro sudetské Němce stále ostřejší konkurenci. Německý průmysl pod vlivem všeobecné politické opozice vůči československé státnosti tak zmeškal nástup všeobecné konjunktury dvacátých let. Zdejší podnikatelé nebyli ochotní a schopní využívat a získávat československé půjčky. Krize třicátých let se v pohraničí z uvedených důvodů promítla ještě výrazněji než v českých oblastech. Pohraničí se stávalo hřbitovem průmyslu a státní sociální podpory na významné zmírnění rostoucí bídy nestačily. Poslední velkou šanci pro sudetské hospodářství představovaly podniky, banky a hospodářství, prodávané po nástupu německého nacismu židovskými vlastníky. Také tyto podniky byly však přivedeny k úpadku šovinistickými postoji nových německých majitelů, zejména neochotou spolupracovat s průmyslem a obchodem československým.

Velkoněmecká propaganda všechny tyto skutečnosti obratně využívala k vytváření demagogického obrazu utlačované německé menšiny v rámci RČS. Ve skutečnosti právě tato propaganda, která stupňovala státní zájmy na zbrojení, ještě více prohlubovala bídu a úpadek. Spolupráce sudetských Němců se sousední nacistickou říší, zjevné uplatňování špionáže a demonstrativně projevovaná nespolehlivost a neloajalita s RČS, způsobovaly neochotu státu na zadávání významných zbrojních zakázek zdejším podnikům, ačkoliv sudetoněmecké firmy získávaly přednost při zadávání vojensky méně důležitých staveb, jako jsou silnice a mosty mimo utajované oblasti. Z důvodu vzrůstajícího ohrožení státu Německem byly však největší zbrojní zakázky a podniky přesouvány dále na východ, na Slovensko, což sice poněkud mírnilo opoziční postoje Slováků, ale prohlubovalo česko-německý rozkol.

Až do roku 1938 byla řada sudetských Němců organizována v různých vlastních politických stranách, které vesměs uplatňovaly politiku spolupráce s ostatními čs. stranami v parlamentu. V roce 1938 však většina z nich zastavila činnost a členstvo přešlo k Henleinově SdP. S henleinovskou politikou nesouhlasily pouze takové strany, které od počátku stavěly na myšlenkách internacionálního charakteru, například německá sekce Čs. sociální demokracie a KSČ, což neznamenalo, že by tyto strany neměly k politice RČS výhrady.

Dnes je již zřejmé a snadno lze dovodit, jak by se byla vyvíjela situace sudetských Němců, kdyby se bylo bývalo Hitlerovi podařilo nenásilné připojení sudetských území k Říši. Odvody mužů k armádě by snížily lidský výrobní potenciál, zbytky zdejšího průmyslu by byly převzaty silnější říšskou podnikatelskou elitou a těžiště podnikání i finančnictví odvedeno do Říše. Velkoněmečtí soukmenovci by byli rychle vykoupili poslední zbytky zboží ve zdejších obchodech a skladech, Sudetenland by byl zůstal ještě provinciálnější a ještě okrajovější provincií, než se cítil být v rámci RČS. Těžko říci, jak by zklamaní obyvatelé Sudet na takový vývoj reagovali a zda by jim pocit příslušnosti k vyvolené rase vyvážil zvyšující se hospodářský úpadek země, politického i územního významu a důležitosti. S určitostí můžeme říci, že ona proklamovaná touha po návratu do Říše se nakonec části sudetských Němců splnila. Zda k jejich spokojenosti, musí posoudit oni sami.

O změně kurzu v přístupu k sudetským Němcům bylo rozhodnuto v roce 1936, kdy Himmler s Hessovým přispěním převzal řízení krajanské ústředny Volksdeutsche Mittelstelle a 19. 10. 1936 nahradil dosavadního vedoucího VoMi dr. Hanse Steinachera SS-obergruppenführerem Wernerem Lorenzem. Bezpečnostní služba SS začala okamžitě pronikat do struktur sudetoněmeckých nacionálních organizací. Konrád Henlein byl postupně zbaven svých původních autonomisticky orientovaných spolupracovníků (Heinrich, Brand, Rutta aj.) a po jeho boku se objevil exponent SS K. H. Frank, od ledna 1937 Henleinův oficiální zástupce. Henlein se tlakům na změnu politiky z autonomistické v konfrontační, podvolil.[20]

2. ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA

Vznikla dříve, než vznikl stát, který měla hájit a kterému měla sloužit. Prakticky

ihned po vypuknutí prvních bojů světové války usilovali čeští emigranti či osídlenci v zahraničí o vznik ozbrojených jednotek, které by bojovaly na straně vojsk Dohody. Mnozí vstupovali do srbských jednotek na balkánské frontě. Po překonání počáteční nedůvěry (Čechoslováci byli oficiálně vojáky Rakouska-Uherska) a po obrovských ztrátách v novém typu opotřebovávací války vznikaly ze zajatců habsburské monarchie československé legie v bojující Itálii a Francii. Nejdříve vznikly bojové formace v carském Rusku, z řad místních českých a slovenských usedlíků, k nimž se postupně přidávali také dobrovolníci z řad zajatců. Velení ruské armády však bylo velmi opatrné a omezovalo počty ozbrojených dobrovolníků na pouhé oddíly rozvědčíků roztroušené po celém úseku 3. armády. Teprve prozatímní vláda pod dojmem rozpadu morálky ruských divizí povolila soustředění a nasazení jedné celé brigády Čechoslováků u Zborova. 3500 legionářů zde založilo moderní československou vojenskou tradici provedením jediné úspěšné akce celé ruské ofenzívy. Nábor českých a slovenských zajatců ve velkém stylu byl umožněn teprve definitivním rozpadem vládních a správních struktur v důsledku bolševické revoluce. Následoval ústup z Ukrajiny na východ a další slavná epizoda, totiž odpor legií proti tlaku bolševického vedení a Rudé armády, tehdy složené z desetitisíců zbolševizovaných rakouských a maďarských zajatců. Po takzvaném čeljabinském incidentu dokázala elitní armáda o síle 60 až 70 000 mužů ovládnout celou transsibiřskou magistrálu a dočasně obnovit intervenční frontu na Volze. Zde, během sibiřské anabáze se budoucí velitelé a důstojníci již existujícího a mezitím vzniklého státu učili mobilní válce, operacím ve velkém prostoru. Legie se přesouvaly celou Sibiří vlastním pořádkem za neustálých bojů a dokázaly si zajistit vše potřebné, včetně zázemí, pojízdných dílen, zásobovacích statků, opravárenských závodů apod. Bylo vybudováno soběstačné hospodářství, pojízdné knihovny a štáby, dokonce malá letecká jednotka. Do vlasti se tito vojáci vraceli teprve v letech 1920 a 1921 okolo celé zeměkoule. Staly se ale pro profesora Masaryka cenným argumentem pro zřízení a uznání samostatného státu.

Legionářská tradice však přinesla ještě jeden, méně pozitivní precedens. Z větší části šlo o bývalé vojáky monarchie, kteří takto zradili svoji přísahu. Zůstávalo nevyslovenou otázkou, jakým právem může a má nová republika požadovat po svých vojácích splnění vojenské přísahy státu a národu, když její vlastní vojenská tradice byla založena zradou? Způsob vzniku čs. legií se později stal dobrým návodem pro vznik legie Freikorps.

Československá republika bezprostředně po svém vzniku na podzim roku 1918 takto vycvičené a bojem prošlé vojáky k dispozici neměla a jejich pomoc velmi postrádala. Pro zajišťování hranic a pořádku nového státu muselo být využito domácích sil, zejména jednotek sestavených z řad sokolů a demobilizovaných Čechů, bývalých rakouských vojáků, kteří se postupně vraceli z front domů. Záhy se vrátily též elitní útvary italských a francouzských legionářů. V zemi působila francouzská vojenská mise, jejíž důstojníci zastávali zpočátku všechny vysoké armádní posty až po velitele divizí a brigád… Tato skutečnost se stala pojistkou proti případným pokusům armády zasahovat do politického vývoje v zemi. Armáda byla od počátku neutrální silou loajální vládě a prezidentu republiky.

19. 3. 1920 schválilo Národní shromáždění branný zákon. Po celou dobu trvání republiky platil záložní systém na bázi všeobecné branné povinnosti. V důsledku tohoto systému dostalo téměř veškeré mužské obyvatelstvo republiky základní vojenský výcvik se zbraní a to umožňovalo v případě mobilizace ihned postavit do pole početnou vycvičenou armádu

Postupně se do vedoucích míst v armádě dostávali bývalí legionářští důstojníci, kteří dále studovali na vojenských akademiích, zvláště ve Francii. Nejvyšším velitelem armády zůstával prezident republiky a po něm ministr národní obrany, až na výjimky civilista. Teprve v roce 1938, pod tlakem zhoršující se situace a ohrožení, došlo k obsazení tohoto místa vojákem, též legionářským generálem Janem Syrovým.

První částečnou mobilizaci vyhlásila vláda RČS v roce 1921, kdy došlo v sousedním Maďarsku k pokusu o restauraci habsburského trůnu. Tato mobilizace odhalila nedostatky v kázni a morálce vojska. Toho roku bylo vyneseno 11 rozsudků smrti pro dezerci. V roce 1926 provedl v sousedním Polsku vojenský převrat generál Pilsudski a událost vyvolala v politické sféře obavy z podobného vývoje doma. Následně došlo k doposud nevyjasněné aféře okolo osoby náčelníka hlavního štábu, zasloužilého legionáře generála Radoly Gajdy. Byl obviněn ze špionáže ve prospěch SSSR, poslán na nucenou dovolenou a posléze přeložen do výslužby. Vzápětí bylo přidáno obvinění z přípravy státního převratu. Vyšetřování se protahovalo, až do roku 1928 kdy byl Gajda zbaven hodnosti. Gajda se stal odpůrcem hradní politiky a začal se realizovat v českém krajně pravicovém hnutí. Gajda i Syrový byli slavnými důstojníky z dob sibiřské anabáze. Gajda dokonce zůstal v Kolčakových službách i po odchodu legií z Ruska a úspěšně operoval s početnou bílou armádou po celé Sibiři. Jednou z vysvětlujících tezí aféry se stala domněnka, že se silně protibolševicky založený Gajda stal překážkou vládnímu záměru strategického zajištění republiky budoucím spojenectvím se Sovětským svazem. Další vysvětlující tezí byla obava republikánského vedení z Gajdových diktátorských sklonů a z vývoje analogického polskému plukovnickému puči. Zcela nepovšimnuta zůstala skutečnost, že většina významných diktátorů, Mussolini, Hitler i Pilsudski, vyrostla z kořenů a názorových východisek socialismu, k čemuž Gajda rozhodně neinklinoval.

Podobně dobrodružnou povahu a pověst jako generál Gajda měl další z ruských legionářů, generál Lev Prchala, který měl v roce 1933 velké šance stát se novým náčelníkem hlavního štábu. Také na něho přišlo udání, později vyšlo najevo, že Prchalův švagr je nacistou. Generál nebyl penzionován ani degradován, byl uklizen na Podkarpatskou Rus.

Náčelníkem generálního štábu se nakonec stal další z legionářů, generál Ludvík Krejčí, kterého nic nesvazovalo s pražskými poměry, který byl charakterním člověkem, spolehlivým a loajálním důstojníkem a výborným organizátorem. Zvláště tento generál se pohrůžkou vlastní demise zasadil o zavedení dvouleté vojenské služby v roce 1934. Generál Syrový se stal generálním armádním inspektorem.

Nový československý prezident dr. Edvard Beneš, zvolený v roce 1935, se ihned po svém nástupu začal zajímat o stav armády, o její kvalitativní růst, její

vyzbrojení i o výstavbu pohraničního opevnění. Vždycky ovšem zastával názor, že o nasazení armády musí rozhodnout politici. Též ministr obrany František Machník (1935-1938) se stal pilným podporovatelem růstu armády a staral se o její potřeby, zejména o perfektně fungující generální štáb obsazený skutečnými odborníky. V roce 1937 se důstojnicky sbor armády postavil proti přílišným snahám prezidenta Beneše o zásahy do vojenského vedení. Tím bylo zamezeno analogickému vývoji, k jakému došlo v sousedním Německu.

V roce 1937 byla dokončena reorganizace armády na úrovni divizí a z jezdeckých brigád vznikly 4 rychlé divize (poloobrněné, motorizované).

V čs. armádě nikdy nedošlo k podobnému vývoji jako ve Francii, kde budování Maginotovy linie orientovalo všechny armádní aktivity zcela a výhradně na obrannou doktrínu a k přílišnému spoléhání se na neproniknutelnou obranu. Snad vlivem aktivní služby a vysokého postavení bývalých legionářských důstojníků udržela si čs. armáda vždy dostatek mobility a nikdy zcela neopustila rozvíjení útočných prvků a plánů. Armáda byla rozdělena na obranné struktury (hraniční pásma a oblasti, hraničářské pluky) a záložní, mobilní jednotky (divize). Existovalo několik nástupových a mobilizačních plánů vypracovaných ve spolupráci s Francií a s malodohodovými spojenci podle toho, odkud se dal očekávat útok a kdo by byl nepřítelem. Také poslední, nejpesimističtější nástupový plán předpokládal pozvolný ústup na Moravu a případně i na Slovensko a udržení bojové činnosti do příchodu spojenecké pomoci. Předpokládal dokonce i agresi ze strany nepřátelského Maďarska. Nepředpokládal nepřátelskou aktivitu Polska. I tak šlo o plán velmi pesimistický. Žádný plán však nemohl připravit armádu na situaci, kdy bude čelit sama, úplně opuštěna a zcela obklíčena silnějšímu nepřáteli a hrozbě úplného zničení národa. Taková varianta byla považována za vojensky neřešitelnou. Na případnou válku se vždy pohlíželo jako na válku koaliční.

Na konci roku 1937 proběhlo velké velitelské cvičení „Zima a jaro 1938“. Mělo pokračovat i v následujícím roce, ale nikdo netušil, jak brzy a jak důkladně bude připravenost armády skutečně prověřena.

V roce 1934 byly vykonány přípravné práce k výstavbě některých úseků stálého pohraničního opevnění. Cílem opevňování nebylo vytvoření pocitu jistoty a nedotknutelnosti, jak tomu bylo ve Francii, ale vyrovnání části útočné síly a početní převahy předpokládaného nepřítele. 20. 3. 1935 vznikla Rada pro opevňování, která navrhovala průběh obranných linií a způsob opevnění. V čele rady stál generál Krejčí, což zaručovalo koordinaci se zájmy armády a s celkovou vojenskou doktrínou státu. Celý opevňovací program měl být splněn až v roce 1951. V roce 1938 však již byla dobudována souvislá linie těžkého opevnění v severní části státu, v prostoru Bohumín – Krkonoše, a trojitá linie lehčího opevnění na západě a na jihu Čech. Částečně byla opevněna maďarská hranice a po anexi Rakouska bylo urychleně budováno provizorní opevnění jižní hranice státu. Do systému opevnění patřila soustava polních opevnění, hraničních zátarasů a záseků, nejrůznějších destrukčních akcí včetně záměru vypouštění Vranovské přehrady na Dyji, minových polí a říčních závěr.

Do mobilizace bylo vybudováno celkem 9 632 těžkých i lehkých objektů opevnění.

3. WEHRMACHT

Všeobecná branná povinnost byla oficiálně v Německu zavedena až 7. září 1935. Od dvacátých let až do roku 1933 však existovaly v SSSR na základě tajných dohod výcvikové a vývojové základny pro výstavbu letectva (Lipeck), pro tankovou válku (Saratov) pro chemickou válku (Kazaň) a pro výcvik důstojnického sboru. Další základny byly zřízeny a provozovány také v Estonsku, Litvě a Lotyšsku, také v Itálii (Grotaglia).

Od roku 1935, kdy Německo začínalo otevřeně zbrojit, byla branná moc Říše rozdělena na samostatné složky: pozemní armádu (Heer, OKH), letectvo (Luftwaffe OKL) a námořnictvo (Kriegsmarine OKM). Jako spojovací a řídící složky fungovalo velitelství branné moci (Wehrmachtsamt OKW), spojující obranu, zpravodajství a válečné hospodářství. Bylo přebudováno z bývalého ministerstva války.

V roce 1938 mělo Německo okolo 400 generálů v činné službě a generální štáb disponoval 187 vyššími důstojníky. Téměř všichni velitelé vyšších jednotek získali zkušenosti v průběhu světové války, ale odborná erudice se uplatňovala až v druhé řadě. Prvořadý význam získávala loajalita. Armáda trpěla nedostatkem kvalitních a kvalifikovaných nižších důstojníků. Navíc generálové vyškolení ve světové válce byli příliš poznamenaní charakterem této poziční války a selhávali tam, kde bylo třeba improvizovat a řešit nenadálé změny bojové situace, zvláště tam, kde sám nepřítel nejednal podle šablony a podle plánu wehrmachtu, vypracovaného obvykle do úplných detailů. Štábní rozkazy počítaly jen velmi málo s vlastní iniciativou protivníka. Navzdory modernímu pojetí výzbroje a bojové taktiky armády převládaly v plánování a řízení štábů zastarávající metody detailního rozpracovávání operačních rozkazů a puntičkářského lpění na jejich plnění. Tato praxe zbavovala nižší velitele možností improvizace a uplatnění vlastní iniciativy (na rozdíl od československé armády) při náhlých změnách bojové situace a činila celou direktivní armádní mašinérii šablonovitou, těžkopádnou a strnulou.

Německo bylo hnáno k válce několika základními důvody:

1. Hrozící hospodářská krize, kterou bylo možno zažehnat pouze výbojem. Od roku 1935 probíhala utajovaná výroba zbraní ve 400 závodech. Hospodářsky nezvladatelné náklady na zbrojení nemohly být sanovány jinak, než z válečné kořisti. To předurčovalo orientaci v budování vojska na útočný typ armády.

2. Nedostatek zdrojů surovin a strategických devizových rezerv. Velký problém pro Němce představovalo zajištění dostatku pohonných hmot. V roce 1938 za mobilizačních podmínek nebyla pokryta spotřeba benzínu ze 45,5%, u leteckého benzínu chybělo pokrytí spotřeby dokonce z 86,6%, u lehkých olejů z 77,5%, u automobilových olejů z 86,6%, u leteckých olejů naprosto katastrofálně z 99%. Syntetická výroba se rozbíhala velmi pomalu a užívání náhražkových materiálů se projevovalo konstrukčními nedostatky i malou trvanlivostí zbraní.

3. Zpožďování výrobních zbrojních programů, které nutilo říši prodávat značné množství zbraní, a to i moderních, do zahraničí, z toho plynoucí neudržitelnost technologické převahy po delší dobu. Z důvodů vzrůstající hospodářské krize a

nedostatku deviz k nákupu nezbytných surovin, bylo Německo nuceno prodávat do zahraničí množství zbraní, a to i zbraní nejnovějších typů, jako letouny Ju-86, Do-17, He-111 a Bf-109. Prodej se často uskutečňoval i do zemí potenciálních protivníků, a proto nebylo velkým problémem seznamovat se zavčasu se současnou úrovní německého vyzbrojení.

V roce 1938 byli již z německé armády propuštěni všichni Židé. Ve wehrmachtu nesměli sloužit žádní vojáci jiné rasy, ani cizí státní příslušníci. Tím získala armáda kompaktní nacionální charakter. Ve většině vyšších jednotek armády byli nasazeni političtí důvěrníci NSDAP a byla vytvářena síť udavačů a konfidentů. Následovala zprvu nenápadná perzekuce a zejména předčasná penzionování označených osob. V hodnocení způsobilosti se na všech stupních velení prosazovalo hledisko loajality k režimu, nad kritérium odborné erudice.

Velké letní manévry v roce 1938 pomáhaly před světem zakrýt výstavbu 5 velkých polních armád určených k nástupu na Československo. V době těchto manévrů se wehrmacht sestávala zhruba z 56 divizí, avšak neúplných a na mírových stavech. Manévry odhalily také řadu nedostatků v organizaci. Selhávala vzájemná spolupráce mechanizovaných jednotek v terénu, spolupráce letectva s pěšími útočícími jednotkami, ukazovalo se, že obrněná vozidla jsou jen v malé míře schopna operovat v terénu a jsou odkázána na zpevněné cesty. Velitelství nezvládala řízení operací, vzájemnou spolupráci a základní logistické zajištění. Urychleně se k jednotkám zařazovaly pojízdné specializované opravárenské dílny a vyprošťovací vozidla. Štáby stále ještě navyklé na užívání hipomobilní přepravy předpokládaly vyživování zvířat alespoň po nějakou dobu z místních zdrojů a odtud zřejmě vyšla také myšlenka na doplňování zásob a pohonných hmot u místních čerpacích stanic.

Podle známého opozičního Beckova memoranda bylo prvního dne války schopno nasazení jen 9 divizí pěších, 3 obrněné, ostatní postupně. K plnému rozvinutí ofenzívy mohlo dojít až 7. dne války.

Německá branná moc mohla mít na podzim 1938 ve stavu 2 343 746 vojáků, z čehož 1 565 990 bylo zařazeno k bojovým jednotkám. To odpovídá stavu 96 divizí, kterými se chlubil Hitler.

Podle branného zákona z roku 1935 zahrnovala všeobecná branná povinnost celkem 30 ročníků, z nichž 12 prošlo světovou válkou, a byly to početně značně prořídlé ročníky. Tvořily II. zálohu. Následovalo asi 8 ročníků, které se již pro mládí nezúčastnily války a po ní nedostaly žádný válce odpovídající výcvik. Toto byly také obtížně nahraditelné průmyslové a výrobní kádry. I. zálohu tvořily ročníky ještě mladší (1909 až 1915), které absolvovaly alespoň základní výcvik na počátku znovuvyzbrojování a prošly předvojenskými sportovně-brannými organizacemi. Jejich výcvik však nebyl úplný a armáda z nich sestavovala záložní divize. Branci tří posledních použitelných ročníků představovali plnohodnotné základy aktivních divizí (asi 400 000 mužů v ročníku). Ročníky byly rovněž nepočetné, neboť se v nich projevovaly ztráty potenciálních otců ve světové válce. Mobilizace byla prováděna ve třech etapách.

1. etapa se nevyhlašovala a svolávacími lístky byla povolána část záložníků k doplnění mírových divizí na válečné počty. Každá z 38 mírových divizí postavila 1

nový prapor a tak bylo sestaveno 5 nových divizí.

2. etapa probíhala opět zastřeně a povolávala většinu I. zálohy. Každý již existující pěší pluk stavěl nový prapor a tím se stav armády zvyšoval na 55 aktivních divizí a vznikaly základy pro 22 zeměbraneckých divizí.

3. etapa znamenala všeobecnou veřejnou mobilizaci včetně uzpůsobení státního a hospodářského sektoru.

Před Mnichovem OKW zastavilo již zahájenou 2. etapu.

Německá válečná doktrína se již od časů Clausewitze a Moltkeho orientovala na ekonomicky výhodná úderná, rychlá a překvapivá tažení s využitím vysoké pohyblivosti a psychologického efektu. Tato strategie souvisela s uvězněním země ve středoevropském prostoru, s odkázaností na vlastní omezené surovinové zdroje a s obavami z námořní blokády. Proto byl vždy kladem důraz na překvapení a na přenesení války na území nepřítele, kde by se armáda mohla živit a zásobovat ze zdrojů nepřítele. Tato strategie selhala v roce 1915. Jejím vzkříšením a nejnovější verzí měl být blitzkrieg.

4. KLACEK NEBO ŠTÍT? (československá vojenská doktrína)

Již od počátku 30tých let soupeřily v československém pojetí obrany státu dvě základní, zásadně odlišné koncepce. Koncepce obrany a opevnění a koncepce silné motorizované manévrovací armády. Poloha republiky omezená na poměrně úzký koridor obklopený po téměř celé délce hranic potenciálními nepřáteli nepřála příznivcům silné manévrovací armády. Na území státu nebylo dost prostoru pro velké a rozsáhlé manévry vojska, které by muselo mít alespoň v nejnutnější míře krytá záda a zajištěný týl. Zato se zde nabízela přirozená přírodní pevnost obřích rozměrů s ústupovým koridorem směrem k východu. Tuto pevnost stačilo jen vylepšit prstencem železobetonových tvrzí, záseky, protitankovými zátarasy a minovými poli. S rozvojem letectva se bohužel ukázalo, že takové pevnosti bude k dokonalosti chybět odolná střecha.

Ve francouzské obranné doktríně převládla obranná a opevňovací koncepce postulující pasivní pojetí války, ačkoliv za i před Maginotovou linií měla Francie dostatek prostoru k vedení ofenzivních operací a manévrů pomocí mobilních tankových svazů a silného letectva. Velká Británie odolala pokušení vytvořit z mateřských ostrovů jedinou velkou pevnost za obřím vodním příkopem jedině díky své imperiální tradici a koloniální politice, která předpokládala kontrolu mnoha strategicky důležitých bodů po celém světě a zajištění průchodnosti důležitých zásobovacích tras.

Hitlerovské Německo vsadilo zcela na rychlou agresivní armádu, schopnou velkých manévrů a průlomů. Taková válečná doktrína byla v souladu s politikou agrese a dávnou národní ideou Drang nach Osten. Obranná postavení v poslední chvíli budovaná Němci zejména na západní hranici proti Maginotově linii souvisela s tragickou zkušeností války na dvou frontách a se strachem, ke kterému předurčovala Němce poloha země uprostřed mezi věčně se spojujícími nepřáteli Říše. Budování Siegfriedovy linie se uskutečnilo doslova na poslední chvíli a tvořilo pouze dočasný doplněk k mohutné, rychlé a pohyblivé lavině

tankových sborů podporovaných moderním letectvem.

Přirozenou pevnostní podobou Čech byl svého času fascinován již německý kancléř Bismarck:

„Čechy jsou ohromná polní pevnost, vybudovaná Bohem uprostřed evropské pevniny. Kdyby Německo pozřelo Rakousko a Rusko Halič, zůstaly by české země věčným bojištěm Evropy. Proto ten, kdo bude pánem Cech, bude i pánem Evropy.“

Kancléř se přes toto zjištění nikdy nepokusil natrvalo opanovat českou kotlinu. Prý dokonce prohlásil, že

„…vzhledem k výše uvedenému, musí v Čechách vždy panovat Češi, neboť to je mírumilovný a poklidný národ."

V prvním desetiletí nového Československa byla německá armáda ještě velmi slabá a vítězové první světové války ještě velmi silní. Důležité slovo, kromě francouzské vojenské mise, měli v československé armádě legionářští důstojníci, z nichž většinu tvořili velitelské sbory proslavených ruských legií. Tito důstojníci, z nichž mnozí zastávali důležitá místa v armádě, doplnili si vojenské vzdělání a získali generálské hodnosti, v sobě nosili silné dojmy z manévrovacích bojů na velkých členitých plochách Sibiře, kde poměrně malé, organizované a dobře vyzbrojené jednotky ovládaly obrovská území, nepředstavitelně dlouhé komunikace a rychlými přesuny zaskakovaly a ničily mnohem početnějšího nepřítele. Tito důstojníci nikdy nemohli být zastánci pouze opevňovací a pouze obranné vojenské doktríny. Jejich štáby vypracovaly několik pozoruhodných nástupních plánů, v nichž bylo počítáno s ofenzivními výpady silných a pohyblivých sborů do nitra Rakouska i Německa.

S tím, jak po roce 1933 přicházely informace o překotném budování, růstu a síle wehrmachtu, ztrácely plány ofenzivního výpadu na území nepřítele na významu a důležití armádní i političtí činitelé se klonili spíše k obranné doktríně, která by v podobě neprůchodného opevnění útočícího nepřítele vyčerpala a natolik pustila jeho divizím žilou, aby si potenciální agresor rozmyslel tuto kalvárii vůbec podstoupit.

Od začátku vypuknuvších sporů mezi obrannou a manévrovací koncepcí armády stál na straně obrany a opevňování především agrárnický tisk, zejména Venkov. Od samého začátku nešlo, pochopitelně, jen o ryze odborný vojenský problém. Byl to také zápas dvou důležitých podnikatelských skupin, na jedné straně stavebních firem, cementáren a hutí, na druhé straně strojírenských gigantů toužících vyvíjet a vyrábět především tanky a letadla. Probíhal zápas o miliardové státní investice.

Vojenské skupiny citující kancléře Bismarcka narážely na protiargumenty, například v podobě jiných citátů maršála Moltkeho:

„…Namísto opevnění je třeba stavět železnice urychlující koncentraci a manévr

armád. Opevnění jsou zbraně vyloženě defenzivní, jsou přikovány na místo. Pozemní armády jsou však silou, které je možno použít ofenzivně i defenzivně. Opevnění má sloužit jen k tomu, aby se naspořilo co nejvíce sil ofenzivně-defenzivních, tj. operačních armád… Musí se dbáti jednoho: aby zdůrazňováním potřeb defenzivních neubírala se operačním silám ofenzivnost, která je vyjádřena kvantem těžkých zbraní, které jsou mobilní. Kdo chce ucpat na hranicích všechny škvíry, drobí své síly a nakonec pak v místě, kde se nepřítel rozhodne prorazit, nesežene včas klacek, kterým by ho klepl…“

Od roku 1935 se zdálo, že v Československu na celé čáře zvítězili zastánci obranných a pasivních koncepcí. Byla zahájena výstavba podle velkorysého plánu železobetonových systémů vzájemně navazujících pohraničních pevností, ve strategických armádních plánech bylo postupně upuštěno od veškerých myšlenek na ofenzivní výpady na území nepřítele. V dalších letech pak zaostával vývoj a výroba moderního letectva schopného konkurovat německé Luftwaffe. Na jisté kvalitativní úrovni se ocitalo tankové a pancéřové vojsko a také dělostřelectvo, vyjma protiletadlového dělostřelectva. Kvantitativně však československé tankové jednotky s wehrmachtem soupeřit nemohly. Podobně jako ve Francii byly tankové a obrněné útvary rozptýleny u různých divizí a útvarů, zatímco Němci své tanky koncentrovaly do silných pancéřových divizí.

V roce 1933, kdy se rozhodovalo o podobě budoucí armády a válečné doktríny, nebyly k dispozici žádné dosti přesvědčivé prototypy tanků a letadel vhodných k vybavení silné manévrovací armády. Zastánci opevňování dočasně zvítězili také díky prosté řeči čísel. Kompletace pěší divize plně vyzbrojené a se zásobou munice stála v roce 1935 okolo 150 milionů Kč. Přitom se počítalo se schopností této divize bránit úsek 8 až 15 km. V roce 1938 bylo třeba ubránit nejméně 2000 km dlouhý úsek ohrožených hranic. Kdyby byli zvítězili zastánci teorie silného klacku, musela by čs. armáda disponovat 133 až 250 divizemi, a to bez strategických záloh. Tohoto počtu nemohlo být nikdy dosaženo již kvůli počtům mobilizovatelného obyvatelstva. V úvahu připadala maximálně pětina požadovaného počtu. Jen čáru Bohumín - Hřensko by bez opevnění musela bránit téměř celá existující mobilizovaná čs. armáda. Tutéž čáru při dokončení celého projektu těžkého i lehkého opevnění mohlo bránit jen asi 45 000 vycvičených mužů, ovšem pořizovací cena byla 1,3x vyšší než cena zmíněných divizí. Tento příklad nejlépe ukazuje, proč nakonec muselo dojít ke kompromisu.

Jak se mohlo stát, že v září 1938 nalezla československá armáda náhle ten správný poměr štítu a klacku, že byla tím nejvhodnějším a nejlépe možným způsobem skloubena teorie vyčerpávající obrany s včasným rozpomenutím se na doktrínu aktivní ofenzivní akce? Jak je možné, že bylo v pravý čas nalezeno a shromážděno dostatečné množství obrněné pancéřové techniky, kterou bylo možno ve správný okamžik dostatečně koncentrovat k rozhodujícímu proti úderu? Jak je možné, že československý generální štáb nepodlehl tak nenávratně a definitivně pasivní obranné doktríně, jako se to stalo francouzské armádě i francouzskému veřejnému mínění? Příčin se nabízí hned několik:

1. Paradoxně byla obranná a opevňovací frakce, v armádě reprezentovaná

především generálem Husárkem, velitelem ŘOP, natolik silná a vlivná, že se jí podařilo vybudovat systém opevnění kvalitou převyšující svůj vzor – Maginotovu linii. Tato linie však na podzim roku 1938 nebyla ještě zdaleka dokončena a i této vlivné armádní frakci bylo jasné, že přijde-li útok v dohledné době, není možno se spoléhat pouze a jen na tato pevnění.

2. Při nedostatku času a finančních prostředků bylo rozhodnuto pokrýt některé úseky obrany státu lehkým typem opevnění, totiž soustavou malých betonových, vzájemně se kryjících srubů. Tuto linii bylo nutno doplnit polním opevněním a musely ji bránit jednotky schopné operovat v terénu, částečně ustupovat a podnikat protiútoky. Zároveň musela být zajištěna dokonalá součinnost s polním dělostřelectvem i s ženijními útvary.

3. Hitler se rozhodl zaútočit na Československo v době, kdy nebyl ještě zcela připraven k válce a spoléhal se spíše na politické blufování. Tento záměr se mu zdařil pouze částečně, vyšachováním velmocí a rozbitím systému kolektivní bezpečnosti. Izoloval svoji kořist, ale tato kořist se, oproti všem předpokladům a navzdory zdravému rozumu, rozhodla k obraně. Tato kořist disponovala jak silným opevněním, tak početně i kvalitativně ještě stále srovnatelnou armádou. Kdyby byl Hitler zaútočil o pouhý rok později, byla by jeho mobilní kvalitativní i početní převaha již zcela zdrcující, zatímco československý obranný pevnostní systém by ještě zdaleka nebyl dostatečný. Dá se říci, že říjen 1938 byl tou poslední nevhodnou chvílí k útoku na Československo.

4. Československo mělo velmi dobrou a efektivně pracující zpravodajskou službu, která dokázala získat dostatek spolehlivých informací o skutečné výzbroji, o taktice a také o potížích a nedostatcích německé armády.

5. Velitelství wehrmachtu se dopustilo omylu, když vysunulo svá křídla daleko na východ, do Slezska a do Rakouska, a spolehlo se na dojem, který vzbuzuje takto dokonalé obklíčení Čech a Moravy, zatímco čs. armáda se spolehla na severní opevněné pásmo, na jihu soustředila právě proti slabšímu z těchto křídel podstatnou část svých záložních divizí a dosáhla v určitém místě momentální taktické převahy.

6. Této taktické převahy dokázal využít československý generální štáb vedený legionářskými důstojníky s odlišnou životní zkušeností, než jakou disponovali francouzští generálové vyškolení v podmínkách poziční války. Českoslovenští generálové opuštění spojenci museli v nouzi znovu oživit všechny své bojové znalosti a zkušenosti z „železniční války“ na magistrále, museli improvizovat a riskovat.

7. Vrchní velitel čs. armády generál Ludvík Krejčí byl sám příznivcem aktivní války a dlouhá léta nutných kompromisů v jednání se zastánci opevňovací, defenzivní doktríny jej přinutila vhodně kombinovat a doplňovat různé taktické teorie a postupy. V daném okamžiku správně odhadl směr hlavního německého náporu a účelně rozmístil operační část armády.

8. Dalším zastáncem ofenzivní válečné doktríny byl velitel II. armády generál Luža, který se v roce 1936 zúčastnil v SSSR manévrů Rudé armády, kde na něho silně zapůsobila ukázka kombinovaného úderu silných tankových koncentrovaných svazů podporovaných letectvem a výsadkem do týlu nepřítele. Generál Luža byl autorem obranné koncepce, v níž navrhoval silně a souvisle

opevnit sever a západ Čech a Moravy, zatímco jih a jihozápad by měl zůstat otevřen pro taktický manévr útočné vozby, na jejíž výstavbu by byly použity zbylé neprostavěné prostředky.

Dosažený kompromis ve formě Husárkova opevňovacího programu předpokládal budování souvislých sledů lehkého opevnění vyztuženého na hlavních směrech předpokládaného náporu nepřítele těžkými objekty. Výjimku tvořilo severomoravské pásmo pokládané za páteř obrany a bylo složeno ze souvislých sledů těžkého i lehkého opevnění.

Opevnění skýtalo také výhodu imunity obránců vůči naprosté převaze Luftwaffe. Tuto výhodu postrádaly mobilní manévrovací jednotky polní armády.

Program nemohl být z časových důvodů do září 1938 splněn ani ze své větší části. Celkem bylo vybudováno a alespoň hrubě vybetonováno 268 objektů těžkého opevnění, včetně 34 tvrzových objektů a 9982 pevnůstek lehkého opevnění. Náklady na tuto nedokončenou výstavbu včetně zátarasů proluk mezi objekty a liniemi dosáhly sumy 1 941 868 231 Kč. Výzbroj, vnitřní vybavení a základní dotace munice stály 806 309 000 Kč. Různé jiné položky finančního vyrovnání s dodavateli a stavebními firmami přišly na 534 213 914 Kč. Celková částka 2 282 391 145 Kč představovala asi 20 % částky plánované k dokončení celého projektu opevnění. Nebyla dodána ani jediná pancéřová věž objektů a pevnostní děla byla nahrazována improvizovaně při mobilizaci. U lehkých objektů byla instalována asi jen třetina lafetací pro těžké kulomety a nebylo dosaženo předepsaných zásob munice. Scházela většina dieselagregátů a ventilací, jakož i jiné zařízení. Nebyly instalovány žádné pevnostní minomety a chyběly radiostanice. Ani jediný objekt opevnění nebyl kompletně dohotoven a dovybaven.

S výjimkou severní Moravy sloužily všechny linie opevnění jen jako záchytné, krycí a zadržovací zařízení.

Polní výcvik pěchoty se zaměřoval na nácvik obranného, ale i útočného boje a kladl velký důraz na akce útočné a na manévrovací schopnosti jednotek i velitelství. Československé předpisy zdůrazňovaly, že obrana nikdy nesmí být samoúčelná. Útočnému boji a jeho nácviku se věnovalo obecně větší množství času než nácviku obrany, navíc se jednalo o útoky a manévry v členitém terénu, o noční a rychlé pochody a o způsoby „prosakování“ do mezer sestavy protivníka. Byl nacvičován manévr útočného přechodu vodních toků i srázů, zdolávání obranných překážek protivníka, odminování, boj zblízka apod. I nejpomalejší pěší jednotka dokázala při usilovném pochodu překonat s výzbrojí naráz 40 km v nepříznivém počasí. Hipomobilní dělostřelecké (i horské) baterie musely být schopny urazit za den 60 km a dragounské eskadrony přes 70 km, což vše bylo v tehdejší Evropě hodnoceno jako unikátní výkony.

V nácviku útoku a protiútoku byl kladen důraz na krytí boků a dokonalé zajištění přísunu zásob a posil. Vlastní útok se předpokládal po dokonalém vyhodnocení nepřátelských záměrů oddíly SPO a částmi vedoucími střetný boj po rozeznání těžiště náporu a akcí nepřítele. Platila zásada, že útok může být podniknut pouze tehdy, jsou-li k dispozici dostatečné vlastní síly alespoň k zastavení nepřítele. Útok muselo podporovat divizní dělostřelectvo a divize mohla účinně útočit v

pásmu 1 až 2 km (obrana v úseku 9 km).

Největší manévry, na nichž čs. armáda procvičovala jak obranu a zahrazení průlomu nepřítele, tak útočný manévr, proběhly v létě 1936 v severovýchodních Čechách. V roce 1938 byly manévry přerušeny.

Roku 1926 vydalo zemědělské Neubrtovo knihkupectví publikaci generála Jana Votruby s názvem „Jsme připraveni?“ a s podtitulem „Armáda blízké budoucnosti“. Generál Votruba zde několik let před prvními vážnými úvahami o opevnění pohraničí RČS rozvíjí myšlenku plně motorizované armády, která svoji nepočetnost nahrazuje manévrovatelností. Votruba předvídá existenci houfnic a těžkých minometů na pásových podvozcích, všudypřítomné bezdrátové spojení a rychlé pronikání do sestavy a týlu nepřítele vyzbrojeného těžkou technikou včetně tanků, ale beznadějně pomalého, bojujícího podle vzorů a regulí frontové války.

V druhé části knihy se Votruba projevuje jako rutinér štábní práce, popouští uzdu fantazii a rozehrává velmi zajímavý scénář této moderní války, který začíná útokem německých divizí přes Krušné hory ku Praze a přes Český les k Plzni. Zároveň je spřátelené Polsko napadeno Sovětským svazem, spojencem Německa, a Maďarsko, další spojenec Německa, útočí na Slovensko a na nezávislou Vídeň. O několik dnů později zahajuje boj také československý spojenec Francie. Ve Votrubové scénáři ještě neexistuje opevnění. Zatímco stálé hotovostní divize zadržují nepřátelský postup, moderní motodivize se rychlými přesuny probíjí do boků a do týlu německé severní armády a uzavírají kotel v oblasti Drážďan. Odtud ve spojení s Poláky postupují Slezskem a Saskem na Berlín, aby otevřely cestu francouzským jednotkám do Polska. Votrubova vize předpokládá polovinu československé armády plně motorizovanou, díky pohyblivým těžkým a protitankovým zbraním schopnou likvidovat i těžké a neohrabané tankové jednotky nepřítele. Předpokládá se tak rychlý pohyb motodivizí, že ani silnější německé letectvo nenachází tyto jednotky tam, kde byly pozorovacím letectvem zaznamenány, a nemůže je účinně zasahovat.

V roce 1938 však byla situace téměř právě opačná. Československá armáda disponovala pouze čtyřmi nedostatečně motorizovanými divizemi a spoléhala se na nedokončená pohraniční opevnění. Ofenzivní plány byly nahrazeny defenzivními ústupovými plány a výpady k Berlínu zapomenuty. Rakousko se stalo součástí Německa, Polsko se vůbec nechovalo přátelsky a Maďarsko teprve ne. Francouzský spojenec jevil pramálo ochoty vpadnout Německu do zad. Z větší části málo pohyblivá armáda měla daleko do Votrubových dvanáct let starých vizí, které naopak jako by převzala wehrmacht. Neexistovaly těžké zbraně na pásových podvozcích a dělostřelectvo zůstalo odkázáno většinou na koňské povozy. Spojařská technika zaostávala daleko za představami absolutního bezdrátového spojení. Optimismus a myšlenkový rozlet vyprchaly tváří v tvář realitě.

Přesto zůstává publikace „Jsme připraveni?“ důkazem skutečnosti, že Československo nebylo geografickými a politickými podmínkami předurčeno k pasivní obranné doktríně, že od počátku výstavby nové armády mladého státu existovaly jiné možnosti, myšlenky a doktríny. V září 1938 ještě tyto jiné možnosti naštěstí nebyly zcela zapomenuty a v myslích velících důstojníků snad přetrvávala alespoň jejich torza. Wehrmacht nesplnila přání starého českého

generála a teoretika a nezůstala monstrózní zákopovou armádou minulé války. Votrubovu myšlenku mobilní lehké armády během několika málo posledních let téměř uskutečnila právě německá armáda a němečtí generálové se chystali přesvědčit, zda ji dokážou s žádoucím efektem použít v praxi.

5. ČESKOSLOVENSKÉ ZBROJOVKY

Byly schopny zajišťovat válečné potřeby armády nejméně o 45 divizích a ještě stihly uspokojovat rozsáhlé exportní zakázky. Výroba byla však závislá na dovozu surovin a na možnostech nepřetržitého provozu nerušeného nálety a odvody dělnictva do armády. Pro případ války začaly již ve 30. letech budovat na nátlak MNO všechny velké zbrojařské firmy pobočné a záložní závody na Slovensku, nebo na východní Moravě. Po obsazení Rakouska wehrmachtem se většina těchto závodů dostala také na dosah Luftwaffe. Zbrojní výroba se proto začala urychleně přesouvat do oblasti horního Pováží. Toto soustředění umožnilo také koncentraci protiletadlové obrany. V srpnu a částečně září byla výroba v nových provozech a závodech ještě ochromena přívalem evakuovaného zařízení a materiálu z velkých zbrojovek. Začátkem září se však již začínala výroba rozbíhat. Toto velké stěhování pomohlo paradoxně řešit vztahy se Slovenskem, jehož obyvatelstvu evakuace přinášela zvýšenou zaměstnanost a možnosti výdělku. Ministerstvo propagandy RČS tohoto faktu neváhalo později využít pro utlumení separatistických tendencí na Slovensku a pro získání podpory federativnímu uspořádání.

Export redukovaný na spojenecké či neutrální státy pomáhal zbrojovkám udržovat zbrojní výrobu na určité úrovni a rychle přecházet na válečnou výrobu v případě potřeby. Export zbraní přinášel také největší zisky (až 150 Kč/kg) a umožňoval továrnám investovat více prostředků do výzkumu, vývoje a moderního technologického vybavení.

Úskalí složitého systému zbrojní výroby v RČS se naplno projevilo zejména v období soupeření mezi ČKD a plzeňskou Škodovkou. Od roku 1933 objednávalo MNO série tančíků vz. 33, u nichž zkoušky prokázaly značnou poruchovost, velká omezení v boji a jiné nedostatky. Tančíky se nehodily k podpoře jízdy, jak se původně předpokládalo, ale nanejvýše k průzkumu a podpoře pěchoty. Docházelo k ukroucení hřídelí, osádky trpěly vyčerpáním po jízdě v nepérovaných vozidlech, tančíky měly slabou výzbroj a byly pomalé. Velitelé pluků útočné vozby je odmítaly. Při zkouškách bylo jejich pancéřování prostřeleno pouhou pěchotní puškou, což komise nakonec přikázala maskovat vložením nýtu. Důvody uskutečněných objednávek byly politické. ČKD vydírala vládu pohrůžkou propuštění značného množství dělníků z důvodu nedostatku práce. Škodovka vyvíjela vlastní typy tančíků, ty však nakonec putovaly pouze do zahraničí.

V roce 1933 ukončila ČKD prototyp lehkého tanku PII (budoucího LT-34). Šlo o poměrně zdařilý projekt ing. Alexandra Saurina s malou poruchovostí a jednoduchou konstrukcí. Jedinou vadou byl malý motorický výkon a slabé pancéřování. ČKD si opět vynutila objednávku pohrůžkou výluky ve výrobě a propouštěním zaměstnanců. Pancéřové plechy dodávala Poldina huť v Kladně, jejíž materiál neměl v republice ještě dlouho konkurenci, ale kalkulace jejích

výrobků byla značně přehnaná. Škoda Plzeň dodávala kanón ráže 37mm a činila si nároky na dodávky celé kompletní otočné věže. Jednání trvala dlouho. V roce 1934 podepsaly obě firmy na nátlak ministerstva kartelovou smlouvu o výrobě tanků. Zakázky výroby se u tanků měly do budoucna dělit v poměru 1:1.

Roku 1936 předala Škodovka ke zkouškám prvních 5 prototypových tanků vlastní výroby, budoucích LT-35. Tank s větším výkonem i pancéřováním však jevil extrémní poruchovost a jeho konstrukce vyhlížela příliš složitě pro výcvik řidičů. Ačkoliv byly obě firmy zajedno v tom, že výroba by se měla uskutečnit a zakázky zadat, Škodovka přicházela se stále novými konstrukčními úpravami a to činilo potíže při rozdělování výroby. Následující smlouvy o omezení nových konstrukčních úprav zase zamezovaly vyloučení nedostatků LT-35. Obě firmy byly naopak vzácně jednotné při zamítání požadavku MNO na snížení ceny tanků a vyhrožovaly okamžitým přesměrováním dodávek na export do zahraničí.

23. 10. 1937 se na II. odboru MNO sešla porada, která rozhodla o sérii zkoušek nových konstrukcí tanků a pásových vozidel od 1. ledna 1938. Ze zkoušek vyšly vítězně 2 stroje, oba opět z konstrukční kanceláře Ing. Alexandra Surina z ČKD. Šlo o TNH, budoucí LT-38 a typ středního tanku V-8-H. Oba typy vykazovaly velmi málo konstrukčních vad a byly podrobeny jízdním zkouškám na 5000 km. Monopol ve výrobě LT i ST získávala ČKD. Generální štáb armády žádal již 1. 4. 1938 objednávku 150 LT-38 a 300 kusů V-8-H. Výzbrojní komise zasedala k jednáním o uzavření zakázky od 1. 6. 1938. Navzdory zhoršující se bezpečnostní situaci státu žádala ČKD nekompromisně přehnané ceny 646180,- Kč za jeden tank bez výzbroje a tvrdila, že na výrobě předchozích typů jen prodělávala. Teprve koncem června se podařilo uzavřít separátní smlouvy přímo s dodavateli ČKD, Poldinou hutí apod., čímž byla celková cena tanku značně snížena. Teprve 22. 7. 1938 byla ČKD zadána objednávka 150 LT-38 a teprve v září byla zadána objednávka 300 kusů typu V-8-H. Nebýt obstrukcí zbrojních firem, mohla být v říjnu 1938 československá armáda vybavena daleko větším množstvím daleko kvalitnějších tanků.

Podle Zákona na obranu státu mohlo MNO zastavit jakýkoliv export té zbrojovky, která by kvůli exportním ziskům ohrožovala a protahovala dodávky pro vlastní armádu, což se také dělo, zejména v případě plzeňské Škodovky a ČKD. V září 1938 byly podle tohoto zákona zabaveny zbrojovkám veškeré zásoby zbraní a munice určené pro export, dokonce i dodávky repasovaných starých děl z c. k. armády pro exotické zákazníky. Od mobilizace, kdy stát přešel na válečné hospodářství, již MNO určovalo všem zbrojovkám jak lokalizaci výroby, tak druh vyráběného zboží. Export byl dočasně vyloučen. MNO si také přivlastnilo všechny konstrukční novinky a tajné inovace. Přesto, nebo také právě proto, došlo ke značnému zpoždění dodávek polních a zejména pevnostních děl. Pevnosti byly nadále dozbrojovány dokonce i během války, uprostřed bojů.

Při své závislosti na surovinách by byl československý průmysl schopen plnit svou funkci efektivně, ale jen po určitou dobu války. Při celkové délce německo-československého konfliktu však zbrojovky svůj úkol splnily se ctí a po válce byla kapacita této výrobní základny teprve naplno rozvinuta novými zbrojními programy, zejména v oblasti letectví a obrněné techniky. Po válce byla také

uzavřena konečná kartelová dohoda mezi ČKD a Škodovkou, podle níž ČKD měla nadále vyvíjet motorickou a podvozkovou část tanků, k nimž Škodovka dodávala otočné věže a veškerou výzbroj i munici. Z této spolupráce pak vzniklo několik pozoruhodných strojů.

Taková byla historie a konstelace sil, které v září roku 1938 stanuly na středoevropském kolbišti proti sobě. Nahromaděné problémy, omyly, vášně a protivy mohly být řešeny pouze jakousi generální krizí, jejímž nejjednodušší a nejrychlejší podobou je válka.

II. část

ZÁŘÍ

„Pane, zůstaň s námi, neb den se nachýlil…“

3. září 1938 – štáb zvláštního cvičení – Ješín.

– Co tomu říkáte? zeptal se s pýchou v hlase divizní generál Karel Husárek, podnáčelník Hlavního štábu pověřený vedením ŘOP (Ředitelství opevňovacích prací).

– Myslím, že můžeme cvičení[21] končit, usoudil opatrně vrchní velitel armádní generál Krejčí. – Popravdě jsem čekal horší výsledky. Když uvážíme, že jediný prapor nám tady dokázal po čtyři dny a noci zadržovat útoky 2 cyklistických praporů s podporou 1 tankového praporu, dvou dělostřeleckých oddílů, ženijní rotou a pozorovacího letectva. To je jistá úspora lidského potenciálu. Další důležité závěry, pánové?

Příslušníci štábu zvláštního cvičení, které mělo na linii lehkého opevnění na tzv. Pražské čáře ověřit efektivitu a účinnost opevňování daného typu, začali hlásit z poznámek své postřehy.

– Ojedinělé vyřazení některých pevnůstek nebo srubů ještě nemusí vést k prolomení linie obrany. Alespoň zde se to v několika případech nepodařilo.

– Položení dýmové clony je výhodnější pro obránce. Útočící jednotky a vozidla ztrácí orientaci a protitankové kanóny reagují rychleji.

– Při průniku útočící pěchoty se osvědčilo postřelování vlastních pevnůstek tříštivou municí vlastním dělostřelectvem. Obrana je skryta a řopíkům palba neublíží. Zato nekrytá pěchota útočníka se ocitne v dešti střepin. Je to smrtelný a neprůchodný pás.

– Dělostřelecká palba nepřítele na pevnůstky je naprosto neefektivní, uzavřel generál dělostřelectva Jan Netík. – Podle mých výpočtů bylo například při střelbě 15 cm houfnicí ze vzdálenosti 6 a půl kilometru k docílení jednoho zásahu objektu zapotřebí 24 ran. To je při přesné střelbě. Předpokládáme-li chybu zaměření o jeden dílec, stoupá spotřeba munice až na tisíc ran na jeden zásah. Co se týká těžkých zátarasů, bylo potřeba průměrně 22 zásahů z téže houfnice k uvolnění 10 metrového průchodu. Těchto 22 zásahů odpovídá 468 ranám při přesné střelbě. Uvážíme-li, že tato houfnice je schopna vypálit za hodinu maximálně 30 ran…? A to nemáme žádný zvlášť členitý terén.

– Dobrá, usoudil Krejčí. – Odtrubme to a vypracujme celkové vyhodnocení.

Zdálo se, že československá kombinace pružné a statické obranné linie bude přesně tou správnou odpovědí na děsivý útočný stroj blitzkriegu. Hlavní štáb obdržel v srpnu úplnou analýzu nové německé taktiky od českého interbrigadisty F. O. Mikscheho, toho času majora generálního štábu španělské republikánské armády. Miksche rozčlenil blitzkrieg na fáze:

1. Infiltrace – pěchota a motocyklistické jednotky se vsakují do protivníkovy linie nikoliv v celé její šíří, nikoliv frontálně, ale zcela lokálně, v úzkých úsecích, v nichž existují slabiny a hluché prostory obranné linie. K tomu Němci často využívají speciálních jednotek oblečených do uniforem nepřítele. Tyto lehké jednotky se řítí vpřed bez rozvinutí křídel a střílí do boků a později dozadu, čímž jednak překvapivě pronikají celou linií a za druhé likvidují její opěrné body z boků a týlu. Tím je trhlina rozšiřována.

2. Irupce neboli průlom – do vzniklé trhliny (již od šíře 1 km) pronikají prudkým

náporem tankové a obrněné jednotky. Postupují také stále vpřed, přičemž o krytí jejich boků se stará střemhlavé bombardovací letectvo a nečekají na pomalou řadovou pěchotu. Obrněné jednotky a motorizovaná pěchota (4 i 5 divizí na úseku širokém jen 5 km) se snaží dosáhnout hlubokého týlu obránce, zničit jeho velící centra, rozrušit celistvost linie, zmocnit se jeho zásob munice a pohonných hmot, likvidovat dělostřelectvo. Opevněné body koncentrovaného odporu jsou obcházeny a ponechány dalším sledům útoku.

3. Aufrollen neboli svinutí – čelní útočné jednotky se po vražení klínů do statické obranné linie obrací v týlu linie do boků a nazpět a uzavírají její rozkouskované části do kotlů a kapes, které pak postupně ničí dělostřelectvo, letectvo a řadová pěchota. Zkázou každé linie je její orientace k pouze čelnímu směru boje.

Miksche ve své analýze vycházel z čerstvé osobní zkušenosti s německými jednotkami, které si novou taktiku na španělském aragonském bojišti zkoušely naostro. Zdůraznil zejména faktor neuvěřitelné rychlosti průnikových taktických manévrů wehrmachtu, faktor strojově přesné souhry a jednoty různých druhů zbraní, schopnost rychlé koncentrace jednotek a bezpečného velení a nakonec psychologický faktor překvapení.

Když se s Mikschovou studií seznámil vrchní velitel Ludvík Krejčí, odtušil lakonicky:

– Copak budou ale Němci dělat, když blitzkrieg selže?

Cvičení u Ješína mělo vést právě k ověření modifikace československé obranné taktiky na útok ve stylu blitzkrieg. Linie tvořená betonovými řopíky zůstávala statickou linií, kdežto polní jednotky rozmístěné mezi a za řopíky si podržely charakter síťové elastické linie. Po dobytí či vyřazení několika pevnůstek v řadě nepřítelem se mohly polní jednotky pružně stahovat včetně dělostřelectva a vytvářet okolo útočníků kapsy, zatímco nedotčené úseky statické linie zůstávaly útočníkům v zádech a v bocích, přičemž mohly pálit jak do boků, tak i do vlastního týlu. Pokud by došlo na druhou fázi Irupce, tedy průlomu klínů obrněných jednotek skrze celou šířku linie, narazily by tato jednotky čelně na čerstvé a volně manévrující polní divize, které by svou bojovou činností znemožnily otočení útočníka a provedení poslední fáze svinutí.

Zkouška u Ješína byla provedena záměrně na pražské obranné linii v poměrně přehledném a jen mírně pahorkatém terénu, v takovém, pro který byl blitzkrieg vyvinut a určen. Ve skutečnosti, kromě úseku jižní Moravy, čekalo útočící wehrmacht všude jen hornaté, lesnaté a těžko přístupné pohraničí s obdobnými, nebo ještě koncentrovanějšími liniemi opevnění. Zde se blitzkrieg mohl uplatnit opravdu jen stěží. Mohla zde úspěšně proběhnout pouze jeho první fáze, totiž infiltrace lehčími oddíly. Za nimi ovšem nemohly následovat obrněné rychlé jednotky, nehledě ke skutečnosti, že motorizace wehrmachtu doposud nikterak významně nepokročila a týkala se jen několika elitních útvarů. Podpora letectva zde také nemohla mít větší význam. Pokud by Němci i v takto obtížných a nestandardních podmínkách setrvali u taktiky blitzkriegu, mohla z toho československá obrana pouze těžit, neboť bezhlavě útočící jednotky rezignující na krytí svých křídel by bylo snadné odříznout od podpůrných jednotek, nevpustit do průlomů jednotky další fáze útoku, příliš vysunuté oddíly izolovat a zničit. Při tom všem si mohl útočník do poslední chvíle myslet, že se útok odvíjí podle jeho

představ.

Všem vyšším a zejména legionářským důstojníkům československé armády bylo jasné, že jediná, i když vrstvená statická obranná linie proti nové taktice útočníka neobstojí tak, jako obstála ve světové válce před dvaceti lety, kdy neexistovala motorizace pěchoty, rychlá pancéřovaná útočná vozba a účinné střemhlavé bombardéry nahrazující dělostřelectvo. Vyvíjení obranných metod proti taktice blitzkriegu již nyní jasně ukazovalo, kterým směrem se bude vývoj ubírat a jaké zbraně bude zapotřebí vyrábět. Zbrojovky dostávaly urychlené zakázky na výrobu velkého množství protipěchotních i protitankových min, kterými by bylo možno pokládat rozsáhlá neprostupná minová pole přes celou linii a mezi jejími vrstvami. Pěchota musela dostat účinné protitankové a protiletadlové zbraně. Nejlépe PT pušky, granátomety a spřažené čtyřhlavňové těžké PL kulomety. Pěchota v linii obrany musela zvýšit svou palebnou sílu větší koncentrací lehkých kulometů a automatických ručních zbraní, takzvaných samopalů. V týlu útočníka měly vznikat nenápadné ozbrojené partyzánské jednotky, nejlépe v civilních šatech, měly tam operovat speciální destrukční skupiny a měla tam zůstávat nedobytá hnízda či enklávy odporu, což by dohromady ve výsledném efektu narušovalo souhru útočících zbraní, až by se stroj zadřel, nebo alespoň zpomalil. Na významu nabývala schopnost nižších velitelů a samotných vojáků improvizovat v nepřehledné situaci. Štáby za frontou se musely cvičit v získávání přesných a včas doručených informací z bojiště, musely se umět bleskově rozhodovat.

– Vojenská byrokracie, pravil smutně na závěr generál Husárek, – v této válce pravděpodobně zcela vyhyne.

3. září 1938 – Berghof

Generál Brauchitsch, po vůdci vrchní velitel branných sil Říše se navzdory studenému alpskému klimatu potil. Každou chvíli mohla vypuknout válka, neboť režie objednaného „incidentu“ v Praze běžela na plné obrátky a pouze Luftwaffe si vymínila čekání na lepší počasí. Meteorolog Luftwaffe sliboval poslední jasnou oblohu na druhou půli září a potom dlouho samé deště a mlhy.

Wehrmacht bude muset zaútočit někdy do dvou, tří týdnů, a přitom ještě není jasno v základní strategické koncepci. Hitler od posledního jednání v Kielu nezměnil názor a odmítal tvrdošíjně plán generálního štábu na přeštípnutí Tschechei v půli kleštěmi II. a XIV. armády.

– Ne, nebudeme posilovat křídla, hřímal. – Tanky je třeba zapojit úplně jiným způsobem, a to koncentrovaně. Do jediné formace, která udeří severovýchodně od Norimberka, v jediném místě prorazí tamní slabá opevnění a povalí se přes Plzeň přímo do srdce Tschechei. Jakmile se nám toto podaří, je válka vyhrána.

– Ale, můj vůdče, poukázal opatrně Brauschitsch, – Tschechei si původně vůbec nebudovali opevnění z rakouské strany, jsou tam odkrytí, nazí, jakmile bychom…

Hitler mávl netrpělivě rukou nad mapami.

– Jenže jejich opevnění na Rundstedtově směru ve Slezsku jsou mohutnější, než bylo možno vůbec očekávat. II. armáda by tam dopadla jako u Verdunu.

Vykrvácíme tam při pokusu dosáhnout nemožného. Jediné, co neočekávají, je koncentrovaný tankový útok Reichenauovy armády od západu. Ten všechno rozhodne.

S vůdcem nemělo smyslu se dohadovat. Byl přesvědčen o neomylnosti svého instinktu a názoru na věc. Brauchitsch se při návratu rozhodl Hitlera prostě ignorovat.

4. září 1938 – Pražský hrad

Služební automobil zastavil na hradním nádvoří. Poslanci Henleinovy Sudetendeutsche partei se pohybovali nejistým krokem. Co mohlo znamenat takové náhlé předvolání před prezidenta republiky? Ernst Kundt a doktor Wilhelm Sebekowsky tušili potíže[22]. Československá vláda ustupovala příliš rychle a to značně komplikovalo plán na postupné zvyšování napětí. Ještě 24. dubna, když Henlein vyhlásil svých osm karlovarských bodů, vypadaly tyto požadavky nesplnitelně, provokativně a drze. Vláda republiky nemohla připustit, aby se ze Sudet stalo cosi jako stát ve státě, s úplnou kulturní autonomií a vlastní samosprávou. To věděl i Henlein. Ještě koncem srpna zůstávala vláda RČS neústupná a vůdce si mohl mnout ruce. Doktora Sebekowského velmi těšila role v rozvíjejícím se dramatu, i když to byla jen role poslíčka, který převážel sem a tam návrhy a odpovědi. Je lépe být pouhým poslíčkem v tak velkolepém dramatu, než dělat koncipienta v advokátní kanceláři.

Prezident Beneš vypadal tentokrát spokojeně. Nepřiměřeně spokojeně. Od pohledu bylo oběma vyjednavačům jasné, že přišel s nějakou formou dalších ústupků. Beneš byl mazaný diplomat a co když přijde s něčím, na co nejsou dost dobře připraveni? Není možné se usmiřovat nyní před norimberským sjezdem NSDAP. Právě nyní by bylo daleko vhodnější radikálně se nedohodnout. Právě nyní by lépe zaznělo ono stručné a pohrdavě vyrážené „nein!“

Prezident odbyl úvodní formality a položil před oba jednatele papír. – Napište, prosím, znovu, jaké požadavky pro německou menšinu si vaše strana klade. Já vám již předem slibuji, že je splním.

To bylo šokující. Řekl to jako zlatá rybka, která nabízí splnění tří přání. Jako monarcha, který má absolutní moc nařídit cokoliv. Po prezidentově replice zavládlo trapné ticho. Rozzlobené výrazy ve tvářích obou vyjednavačů podivně kontrastovaly s obsahem nabídky, která byla právě učiněna.

– Začněte, prosím. Myslím to vážně. Měli byste to sepsat. Je to pro vás významná příležitost.

Rozpačité pohledy. Má z nás legraci, baví se tím, došlo vyjednavačům. Po papíru nikdo nesáhl.

– Tak dobrá, budu psát sám, zvyšoval Beneš nátlak. – Stačí, když budete diktovat. Situace začínala být komicky trapná. Beneš, jak bylo jeho zvykem, nečekal a začal sám obšírně vykládat svá stanoviska. Choval se naprosto uvolněně a otevřeně. Jeho vstřícný krok obsahoval téměř všechny body karlovarských požadavků, dokonce i podíl zástupců SdP na vedoucích místech státního aparátu, v armádě, ministerstvech…

– My nejsme oprávněni takto… Ehmm… Musíme návrhy konzultovat s vedením

strany…

Oběma vyslancům bylo jasné, že prezident si svůj „čtvrtý plán“ pro sebe nenechá. Nic nesepsali ani nepřevzali a brunátní ponížením, kterého se jim dostalo, odejeli. Benešův plán schválil ihned 5. září ve večerních hodinách politický výbor vlády. Pak bylo třeba velkorysou nabídku co nejrychleji zveřejnit. Plán byl zaslán ústředí SdP jako oficiální dokument a Beneš poskytoval rozhovory žurnalistům.

– Můj bože, oni nám dali vše! Vykřikl Karl Herman Frank a byl to zděšený výkřik. – Jak jen tohle lze odmítnout?!

Byl vyrozuměn Konrád Henlein, který se v Aši chystal na sjezd do Norimberka. Zasedající vedení SdP dospělo k závěru, že Benešovy návrhy odmítnout nelze, aniž by se strana definitivně znemožnila, a to i v očích sudetského obyvatelstva. Ten starý lišák Beneš postavil stranu před neřešitelný rébus. Odmítnutí by nespolkl ani Runcimann, to vše nyní znamenalo konec nátlakové politiky sjednané s vůdcem. Bylo nutno okamžitě přerušit jednání s vládou, nějak to zařídit, aby se strana mohla cítit uražena. Ovšem, mělo se to zařídit dříve, než stihl Beneš vypotit tenhle kompromitující návrh. Podcenili jej.

7. září došlo v Moravské Ostravě ke konfliktu se třemi stovkami přívrženců SdP, které vedl doktor Hans Neuwirth. Záminkou se stalo zatčení několika desítek Němců, kteří se touto dobou již přiznali ke špionáži pro Canarisův Abwehr a k ilegálnímu pašování zbraní do republiky. Zatčenou skupinu vedl tajemník SdP Rudolf Brieger z Frývaldova. Nepovolená demonstrace byla z náměstí vytlačována četnictvem a oficiálně zvolení poslanci za SdP, Fritz Köllner a Franz May, se velmi snažili připlést se do největší skrumáže. Franz May provokoval velmi, mimo jiné také tím, že chytil za krk nezúčastněného okolojdoucího českého chodce a začal ho škrtit. Dostal ránu bičíkem a poté, co tuto skutečnost vykřičel do světa, demonstrace náhle skončila a dav se rozutekl. Záminka byla na světě a o nic více nešlo. Neběželo o osvobození právě zatčených diverzantů, neboť na ty se vzápětí zapomnělo, běželo o to, aby byl přiměřeně pohaněn poslanec.

I v tomto případě přistoupila československá strana k neslýchaným ústupkům. Strážník č. 367, který švihl bičíkem, byl degradován a bylo proti němu zavedeno trestní řízení. Bylo zavedeno vyšetřování dokonce i proti samotnému policejnímu řediteli. Redakce Die Zeit, listu SdP, svolala ještě týž večer tiskovou konferenci pro zahraniční novináře a vyjednavači strany Kundt a Sebekowsky dostali příležitost napravit své trapné selhání u prezidenta Beneše. Tentokrát navštívili samotného Lorda Runcimanna v hotelu Alkron, aby mu sdělili, že strana, na základě brutálního násilí spáchaného na sudetoněmeckém obyvatelstvu a na základě zbičování poslance této strany, přerušuje s okamžitou platností jakákoliv další jednání s vládou.

Mnohem později bylo odhaleno i zákulisí celé této zvláštní a narychlo sehrané epizody. Dr. Hans Neuwirth byl dlouholetým agentem Abwehru a byl řízen podplukovníkem Groscurthem, důstojníkem odpovědným za výstavbu diverzních skupin na území RČS. Již 6. září odpoledne jej K. H. Frank osobně informoval o chystané demonstraci v Moravské Ostravě. Podrobný postup s poslanci Köllnerem a Mayem, byl dohodnut až na místě v Německém domě. Tam se

ukázalo, že organizace SdP nemá ve městě příliš silné pozice a po celé odpoledne se organizátorům nepodařilo soustředit ani několik desítek příslušníků strany ochotných k sehrání frašky. Velkou část tohoto houfce navíc tvořily ženy z domácností. Bylo nutno telefonicky zavolat ředitele německého gymnázia Holze a jménem školního výboru jej vyzvat, aby se se svými žáky dostavil před budovu krajského soudu. Tím byla demonstrace posílena. Bylo pak již jen na Franzu Mayovi, aby sehrál svou hlavní roli a dostatečně provokoval. Dotyčný strážník do protokolu vypověděl, že udeřil poslance přes ruku, nikoliv přes tvář, pouze jedním švihnutím, a to ještě proto, že poslanec, kterého strážník vůbec neznal, se pokoušel strhnout koni hlavu a držel jej za uši. Runcimannův zástupce se pak dozvěděl, že poslanec May byl tlučen tasenou šavlí přes záda a do hlavy. Československá tisková služba zareagovala jako obvykle velmi pozdě a vydala oficiální komuniké teprve 9. září večer. Tou dobou již byly světové deníky „nakrmeny“ henleinovskou verzí celé události. Pražské ústředí nemělo ani tušení, jak rychle a precizně pracuje Goebbelsovo ministerstvo, které již dávno zřídilo v Berlíně samostatnou henleinovskou propagandistickou ústřednu budující síť důvěrníků po celé republice, sbírající a vyhodnocující veškeré zprávy. Zahraniční novináři čerpali většinu svých informací ze zdrojů této ústředny, jednoduše proto, že pracovala rychleji a pohotověji než ČTK. V novinářském řemesle je většinou důležitější přinést zprávu první, než přinést ji v úplnosti a prověřenou.

Hodžova vláda se ocitala mezi dvěma mlýnskými balvany, neboť se již také radikalizovala československá veřejnost a jen během 8. září obdržel ministerský předseda na 500 telegramů s protesty občanů proti přijímání karlovarských požadavků. Opakovala se symptomatická situace, kdy vláda a prezident již dávno ustoupili ke třetí obranné linii, zatímco lid setrvával v dojmu, že je třeba bránit linii první.

7. září 1938 – Londýn – československé velvyslanectví.

Vyslanec Jan Masaryk byl rozčilen a do telefonu téměř křičel.

– Pane ministře. Znovu opakuji, že není radno podceňovat schopnost Němců koordinovat tyto akce. Jestliže v prestižních britských Timesech vyšel takový redakční článek[23], jistě to navazuje na prezidentovu snahu vyrazit Henleinovi zbraň z ruky přijetím karlovarského memoranda, nebo jak to nazvat… A nejen to, je to signál pro naše i světové politiky. Ale závěr toho článku… Poslouchejte, přeložím vám to:

„Žádají-li sudetští Němci nyní více, než jim československá vláda hodlá svým posledním návrhem poskytnout, lze z toho jen vyvodit, že se uvnitř Československa necítí dohře. V tomto případě by stálo za to, aby československá vláda uvážila, zda má zcela odmítnout návrh, který je na několika místech příznivě přijímán. Československo by bylo učiněno stejnorodějším tím, že by odstoupilo své okraje s cizím obyvatelstvem, sousedícím s národem, s nímž ho spojuje národní příslušnost.“

Vyslanec Masaryk vstoje přecházel, jak mu kabel telefonu dovolil a netrpělivě naslouchal reakci ministra zahraničí na druhé straně drátu. Konečně se opět dostal ke slovu.

– Pane ministře, přece není možno, abychom byli takto naivní. Poslechněte, pod tím článkem je podepsán šéfredaktor Timesů Geoffrey Dawson a on je blízkým osobním přítelem ministra zahraničí Velké Británie. Víte, co se tím naznačuje? Toto jsou skutečné názory zdejší vlády! Je to tak, ať již navenek proklamují cokoliv. Oni již zvolna připravují svět i své voliče na to, co jim naservírují, až dojde na lámání chleba… Cože? Mám podat oficiální dementi? Výborně, to jsem chtěl slyšet. Mám již indicie, že totéž učiní u Halifaxe také Majskij za Sovětský svaz. Skvělé! Přeji dobrý den a dávejte si pozor, tam doma. Něco se chystá, když si takto připravují půdu. Britové tím článkem asi dávají signál pro norimberský sjezd.

Masaryk zavěsil a vzdychl ke svému sekretáři.

– Telegrafujte do Prahy úplné znění toho článku. Vsadím se, že to Benešovi ani nepředají.

Redaktor Golombek v brněnské redakci komentoval článek o pouhý den později, ovšem pouze ústně a v kruhu svých kolegů.

– Je to jasné jako facka. Každý si z toho může vybrat, co se mu hodí. Führer v tom uvidí britské svolení k politice volné ruky ve střední Evropě a Beneš by musel být úplně slepý, aby mu nedošlo, co mu tím sdělují z Downing Street. Dávají zkrátka najevo, že už jim na nějakém dalekém Československu zase tak urgentně nezáleží.

Redaktor Golombek netušil, jak dalece a komu všemu je situace jasná jako facka. Následujícího dne se s ním telefonicky rozloučil kolega bývalý vídeňský dopisovatel. Odjížděl, snad do Ameriky. Postupně se začínaly do redakce sbíhat nenápadné a zdánlivě nesouvisející zprávy o přeplněných letištních a nádražních halách v Praze a ve všech větších městech republiky. Golombek se mohl přesvědčit v Brně na vlastní oči. Pospíchali všichni, zvláště Židé a boháči, s objemnými kufry a zavazadly stáli dlouhé fronty u pokladen a zaplňovali čekárny. Prahu prý houfně opouštěli cizinci a berlínští novináři vyprazdňovali hotely, do nichž se před několika měsíci nastěhovali z Vídně. A to ještě nikdo netušil, jak se bude vyvíjet norimberský sjezd NSDAP. Nebo, právě proto, že to všichni tušili.

Redaktor Golombek také netušil, že v souvislosti s inkriminovaným článkem z Timesů, historicky poprvé, padlo i tvrdé a nekompromisní slovo ZRADA! Vyslovil je náměstek lidového komisaře zahraničních věcí SSSR Potěmkin před československým vyslancem Fierlingerem.

9. září 1938 – Norimberk

Zdánlivě se zatím nic mimořádného nedělo. Führer nebyl k nalezení, z rudo-bílo-černé záplavy praporů se co chvíli vynořil některý z potentátů NSDAP. Již 6. září zahájil Rudolf Hess, zařečnil si župní vedoucí Adolf Wagner, večer se zjevil zlý skřítek Goebbels, aby udělil několik národních cen. 7. září pochodovalo mnoho tisíc mužů pracovní fronty a řečnil Rosenberg. Den nato došlo na branné

hry a pochodňový průvod, o Československu nepadlo ani jediné slovo. Jen bubny, píšťaly, pochodně, svastikové kříže. Demonstrovaná jednota svalů, mozků, sil, nasměrovaná k vlčímu skoku osamělé lani. Tohle se nedalo rozbít tak snadno. Ten národ byl jako hypnotizovaný a nepřítel Říše by zde již stěží našel nějaké spojence uvnitř Německa. Němci by museli být poraženi a zničeni všichni a to by si vyžádalo krajní vypětí sil a krajní oběti celé Evropy. Zahraniční novináři a politici znervózněli. Vše, co bylo skutečně důležité, se řešilo v noci v Hitlerově norimberském hotelu Deutscher Hof.

Adolf Hitler v předsíni důtklivě napomínal generála Haldera, aby zachoval v tajnosti skutečnost, že de facto vystřídal ve funkci malomyslného náčelníka generálního štábu wehrmachtu Ludwiga Becka.

– Alespoň do konce října, než vyřídíme Fall Grün. Nyní by to způsobilo zmatek a nejistotu ve vojenských kruzích. To, zvláště nyní, nemůžeme potřebovat. Naopak.

Pak führer přešel do mapové místnosti k dlouhému stolu. Byli zde generálové Brauchitsch, Halder, Keitel, dále pobočníci a spojovací důstojníci Schmundt, Engel a Below.

Franz Halder se tvářil jako nějaký profesor a führer na něm rozpoznal nervozitu. Byl ve funkci teprve tři týdny a chtěl vůdci oponovat.

– Tedy, co do operativních záměrů štábu, odkašlal si. – dojde-li skutečně k boji, hlavním úkolem bude zabránit ústupu československé armády z prostoru Mähren – Böhmen. Pozemní armádu je třeba rychle porazit a vynutit si rozhodnutí. Tedy, jde o klešťovou variantu. Stěžejní úlohu sehraje II. a XIV. armáda. Cílové prostory - Olomouc a Brno. Rundstedt bude spolupracovat s Poláky a povede úder ze severu. Nemůžeme si dovolit vykrvácet na jejich opevněních, proto bude útok podpořen výsadkovou operací našeho speciálního výsadkového pluku ze Saganu do oblasti Freudenthal (Bruntál). Jakmile se zmocníme vhodných letištních ploch, přeskočíme těžká opevnění letecky a dopravíme na místo vycvičené jednotky s těžší výzbrojí v síle dvou praporů. Výsadek udeří do zad slabě opevněnému úseku u Herautz. Operace se zcela určitě podaří. Výsadek do týlu je zcela novým a neočekávaným typem infiltrace obranné linie.

Generál Halder sledoval se zatajeným dechem führerův výraz. Byl si dobře vědom jeho námitek proti takovému riziku. Před týdnem v Berghofu označil Hitler před Brauchitschem tuto operaci plýtváním silami na nový Verdun. Tehdy führer doporučoval první variantu[24], která kladla důraz na vyvíjení tlaku X. a XII. armády ve směru Mies – Pilsen – Prag. Argumentoval tím, že zde by bylo možno lépe využít spolupráce s obyvatelstvem Sudet. Henleinovci tu jsou doma a Sudety jsou zde územně nejhlubší, sahají téměř až k Plzni. Halder znal vůdcův názor, a proto i když vůdcův plán ignoroval, svůj podrobně odůvodnil.

– Obranné pásmo československého opevnění na severu má své slabiny. Máme své lidi v jejich týlu, vyzbrojené plamenomety a granáty. Abwehr vycvičil oddíly Kriegorganization. V Königsbrucku jsme vycvičili naše jednotky přímo na přesných maketách československých bunkrů tak, aby zvládaly technologii průlomu jejich vzájemného krytí. Nepřítel očekává dělostřelbu a bombardování, dlouhodobé obléhání, ale průlom provede pěchota, a to velmi rychle. Mravenci

zničí velkou hráz. Naučili jsme oddíly „K“ prostupovat přehradnou palbou a všemi typy clon. Nebudou útočit přímo na bunkry, ale proniknou do týlu a začnou celé pásmo likvidovat odzadu. Zároveň mají jiné oddíly za úkol likvidovat mosty, aby se k liniím nedostala munice a zásobování. Do kolon pochodujících městy budou padat granáty z oken a ze střech, muniční vozy vybuchnou, někteří naši specialisté jsou zaměstnáni u české železnice, mohou způsobit srážky, vykolejení a havárie, mohou zapříčinit zmatek v přesměrování transportů. Máme malá „K“ komanda, která se zaměří na likvidaci vyšších velitelů či přímo politického vedení. Ve městech za linií jsou již úkoly stanoveny a naplánovány na minutu přesně. Těžké opevnění není v celém úseku hranic a vojensky bude hranice jen slabě obsazena. Asi jen jedna divize na 120 kilometrů. Druhého dne budeme v Olomouci. Z jihu předpokládáme spolupráci XII. a XIV. armády. Soustavný tlak mnoha kolon na široké frontě. Tyto kolony se musí navzájem podporovat a hledat slabá místa. Po úderu severním směrem se XIV. armáda rychle otočí na východ a naruší případnou obrannou linii na slovenském pomezí. Nebudou sto použít svých záloh podle plánu. Prvního dne války vyvine bombardovací letectvo silný tlak na velká města a na zásobovací komunikace. Na hranicích proběhnou akce typu „Trojský kůň“. V noci a v den X+2 obsadí všechny průlomy speciální diverzní skupiny oblečené do československých uniforem a rozšíří koridory v opevněném pásmu. V X+3 vstoupí do akce motorizované jednotky a proniknou definitivně do týlu opevnění. Nejdéle v X+4 zahájíme systematický postup tankových svazů do nitra země, do srdce Böhmen. Na jihu a na západě to půjde ještě lépe a rychleji. Nyní získal führerův obličej odmítavý výraz. Samozřejmě nebyl přesvědčen.

– Ty pevnosti na severu nerozbijete, vpadl Halderovi doprostřed výkladu. – Nelze plánovat operace podle našich přání a tím spíše ne podle úmyslů nepřítele. Nemáme děla, která by byla s to ty pevnosti rozbít, to jsme již zjistili. A jsou-li nasazeny tanky do tak beznadějného podniku, nelze jich pak použít pro další operace. Některé úseky té severní linie jsou dokonalejší než Maginotova linie. Proto útok ve směru Pilsen bude snazší. Víte, na čem záleží nejvíce? Náš úspěch musí být okamžitý. Nemůžeme riskovat dlouhé tažení. Musí být, již v prvních dnech bojů, alespoň obsazeny Sudety. Tím nezatracuji plánovaný klešťový obchvat. Ten je bezesporu nejlepším řešením, v tom s vámi souhlasím. Z vojenského hlediska. Také všechna ta vaše opatření, o nichž jste mluvil, bezesporu využijeme. Ale z politického hlediska tam není jistý rychlý úspěch a na tom záleží nejvíce. Pohleďte sem.

Hitler zapíchl ukazovátko do prostoru řeky Dyje.

– V úseku Listovy armády bylo s výstavbou opevnění započato teprve nedávno. Nemohl tam ještě ani zaschnout beton v základech. Jenže útok tímto směrem sám o sobě bez včasného úspěchu na severu nestačí a XIV. armáda má potíže se zásobováním. Chápejme severní frontu zatím jako podpůrný útok. Uskutečníme tam rozhodně váš letecký výsadek a omezený pokus o průlom. To pro začátek odvrátí pozornost Tschechei tím směrem. Ale nebudeme se tam pouštět do žádných operací ve stylu en masse. Pouze v případě, že by se výsadkářům podařilo rychle a snadno dosáhnout průlomu, rozvineme operaci a pak bychom mohli zahájit současně i útok z Rakouska. Jinak ne. Musíme přesunout důraz na Reichenauovu západní formaci a koordinovat Reichenaua s

von Leebem. Pokud by byl úspěšný útok ze západu a z jihozápadu, dokonale to postačí. To bude znamenat konec Tschechei.

Přítomní generálové vznesli své námitky a hádka trvala celých pět hodin. Nad ránem Hitler ztratil trpělivost a nařídil soustředění tanků podle svého plánu, s výjimkou 3. pancéřové divize, která zůstane na severu k dispozici von Rundstedtovi, pro případ, že by výsadek přece jen uspěl. Jedna pancéřová divize na jihu, jedna na severu. Vše ostatní dostane Reichenau. Každá z pancéřových divizí bude podpořena jednou motorizovanou divizí. Dále jednali již jen o detailech. V půl čtvrté vůdce ukončil poradu překvapivou zvěstí, že armádě dává čas na přípravy do konce září. Bylo tedy od vyprovokování incidentu upuštěno? Měla mít ještě slovo diplomacie?

Brauchitsch se během porady[25] Hitlerovi téměř klaněl a všem generálům štábu se svými přehnanými projevy loajality dokonale zhnusil. Když generálové odešli, ulevil si Hitler na adresu svých ustrašených generálů:

- Jaká škoda, že nemohu dát každému ze svých gauleiterů armádu. Ti mají odvahu a věří mi.

10. září 1938 – Norimberk

Na programu sjezdu bylo zasedání vedoucích propagandy, úřadu pro agrární politiku, komise pro hospodářskou politiku, potom efektní nástup Hitlerjugend a shromáždění pracovní fronty.

Státní tajemník říšského ministra zahraničí Weizsäcker nechal vyhotovit zápis o návštěvě britského vyslance Hendersona. Byla to vysoce delikátní záležitost a padla i konkrétní jména. Henderson spolupracoval úžasným způsobem. Informoval Weizsäckera o tom, že jisté vojenské osoby z Říše sdělily do Londýna přesné datum německého útoku na Československo a žádaly, aby některý z významných britských státníků před tímto útokem Hitlera veřejně varoval. Weizsäcker požádal Hendersona, aby takovému kroku Londýna předešel, neboť tím by byli varováni především Tschechei, kteří by podnikli jistě nějaká nepříhodná opatření. Tím by se celá situace jen zkomplikovala, a to i pro Británii. Navíc se Hitler zřejmě ještě definitivně nerozhodl a příslušné kruhy v Londýně by se tak mohly blamovat na veřejnosti. Komická situace. Skutečně. Spiklenci se obracejí na Londýn a ten je ústy svého vyslance obratem zrazuje. Führer by měl být informován o neblahých aktivitách jistých nespokojených kruhů v armádě, ale Weizsäcker věděl, že varován nebude, neboť on sám k oněm spikleneckým kruhům nepřímo patřil, informace se pohybovaly v uzavřených kruzích zasvěcenců a spiklenců. Varováni budou jiní, Hitler nikoliv. Tato skutečnost činila situaci ještě o zlomek komičtější.

První se o Československo otřel Göring, a to před delegáty pracovní fronty. Na konci svého projevu řekl:

– Malá část Evropanů šikanuje dnes jiné, jí svěřené menšiny a stala se tak ohniskem neklidu v celé Evropě. Víme dobře, co se tam děje, víme, že je již nesnesitelné, jak tento nekulturní národnostní odštěpek tam dole, nikdo neví, odkud přišel, trvale utlačuje a obtěžuje kulturní starobylý národ. Je jasné, že tito

směšní trpaslíci z Prahy nejednají z vlastního popudu. Za vším stojí Moskva. Ale nedáme se zastrašit. My jsme vždycky byli práči a ne sráči!

Göring věděl, o čem mluví. Německo sice oficiálně nemobilizovalo, ale divize se tajně soustřeďovaly v pohraničí již od srpna. Ve Slezsku, v Sasku a v Bavorsku se konaly manévry, po nichž vojska zůstávala v nástupních prostorech. Na tato cvičení byly vždy povolávány některé ročníky záložníků a tyto ročníky se již domů nevracely. Oddíly pracovní služby se naopak soustředily na západě, aby kryly hranici s Francií. O tom všem informoval gdaňský komisař Společnosti národů Burckhardt britského premiéra právě v den Göringova projevu. Na stole Nevilla Chamberlaina se týž den objevila i zasvěcená zpráva Secret Service hovořící v podstatě stejnou řečí.

Československý prezident Beneš však byl informován vlastní rozvědkou pravděpodobně ještě lépe a ještě dříve. Benešovým problémem nebyla neinformovanost, ale způsob, jakým si závažné informace interpretoval.[26]

12. září 1938 – Ženeva

I. M. Majskij přijel z Londýna do Ženevy již 11. září a okamžitě postřehl změnu atmosféry. Oproti dřívějším dobám byla nebývale stísněná a dusná. Město celé bylo prosyceno zvláštním napětím, jakoby před bouří. Sovětský velvyslanec měl téměř strach podávat ruku, aby nepřeskočila jiskra statické elektřiny. Pár desítek kilometrů odsud v Norimberku ještě probíhal nacistický parteitag a ozvěna řevu zfanatizovaných davů zalétala do všech koutů Evropy.

12. září bylo zahájeno jednání Valného shromáždění Společnosti národů[27]. Vyslanci projednávali nejrůznější body programu jako bez ducha, bez patřičné pozornosti, bez soustředění. Téměř to vypadalo, jako by celé řeky slov měly pouze odplavit pozornost od té jediné skutečně důležité otázky. Zahájí Německo válku? Jak se k jeho hrozbám postaví toto shromáždění a tyto národy? Dokážou agresora odsoudit, a když ano, budou to jen planá slova, nebo za nimi stanou skutečné síly, armády a zbraně? Nechají Československo padnout jako Habeš a jiné země a budou se tvářit, že si nevšimli, že opět jedna demokratická země byla vytržena z jejich středu a pozřena dravci? Budou zde bečet jako poděšené stádo a vykupovat každý další den pro své bečení tělem jednoho z nich? Přibližně takto formuloval Majskij své postřehy v pozdním nočním rozhovoru s lidovým komisařem Litvinovem. Litvinov se zachmuřil.

– Nu, já si myslím, že tentokrát ještě Anglie i Francie couvnou. Myslím, že válka nebude. Jakov Zacharievič Suric (vyslanec v Paříži) se mnou souhlasí, ale zde soudruh Boris Jefimovič Štejn (vyslanec v Itálii) je opačného mínění.

– Já myslím, že válka přece jen bude. Češi ultimátum odmítnou, Anglie a Francie nemůže na ně činit nátlak v této situaci. Budou nuceni Čechy podpořit a dál už se události povalí jako lavina…

– Nejsem si jist, pochyboval Majskij. – Anglie nikoliv, ale Francie je smluvně zavázána Čechy podpořit, jenže bude totéž platit ve chvíli, kdy bude třeba zavelet do války? Válka je hrozné slovo a Francie podle mého názoru neobstojí. Také zůstává otázkou, jak se zachovají Češi, až toto slovo přestane být pouhým slovem. To mi připomíná, soudruhu lidový komisaři, měli bychom dodatečně

zdůraznit svoji ochotu dostát vlastním závazkům. Ještě v Londýně jsem kontaktoval Corbina, uvedl jsem ho do rozpaků zmínkou o vaší demarši z 2. září. Zdá se, že s tím dokumentem vůbec seznámen nebyl.

Litvinov zbledl.

– Něvazmožno. Bonnet. Eta sabaka! Kontaktujte členy francouzského a britského kabinetu…

– Druhého dne bylo zjištěno, že demarši SSSR potvrzující sovětskou ochotu dodržet své závazky vyplývající z francouzsko-sovětské obranné smlouvy, skutečně zadržel francouzský ministr zahraničí Bonnet. Musel ji zadržet, neboť již téměř dva měsíce vysvětloval francouzské váhání v československé otázce pasivitou a neochotou SSSR, který buďto nechce, nebo není schopen přijít spojencům na pomoc v případě ozbrojeného konfliktu s Německem. Bonnet se zachoval jako typický politický šejdíř, pojistil si možnost lhát ještě po nějakou dobu a zatajil Payartovu zprávu o sovětské demarši. – Nu, tedy nám nezbývá než zprostředkovat naši demarši všem jejím adresátům před tímto shromážděním. Učiním tak ve vhodné chvíli, ušklíbl se Litvinov a mrkl na Borise Štejna.

– Ještě se domníváte, že Francie půjde do války?

– Vy jste měl pravdu, přiznal římský vyslanec Štejn. – Nepůjdou. Ne, s tímto politickým vedením.

12. září 1938 – Louny, četnická stanice

Schůzka probíhala podle obvyklého scénáře. A-54 byl vyzvednut štábním kapitánem Fryčem ve večerních hodinách ve Vejprtech, tak, jak sám navrhl. Schůzka byla zorganizována jaksi mimo plán, na urgentní žádost samotného agenta. Přál si, aby byl k dispozici psací stroj, fotoaparát a specialista pyrotechnik.

Již 9. září se ozval agent G s hlášením, že do 24 hodin přejdou bojůvky SdP do plné pohotovosti. Všechno souviselo s Norimberkem. 10. září zprávu potvrdily i jiné zdroje. 11. září byly objeveny ilegální sklady zbraní v opuštěném kostelíku ve Valašském Meziříčí a styčný orgán z berlínského vyslanectví upozornil na možnost intervence wehrmachtu, která by se uskutečnila, pokud by henleinovské povstání dosáhlo odpovídajících dimenzí a získalo nástupní prostor pro armádu. Norimberk měl být signálem. A-54 se ozval právě včas.

Jednání začalo ve 22.00 večer, již po Hitlerově projevu. Agent přivezl na ukázku několik nejnovějších typů německých výbušnin. Nový typ ručního granátu a především lisovanou trhavinu tetryl v plechových krabicích s barevným potiskem Marila Rokycany či Fantolin. Nový typ vysílačky. Toto vše mohlo posloužit a také později posloužilo jako věcný důkaz pro zahraniční novináře o chystané německé agresi. Ale to nebylo to hlavní, nač se čekalo. A-54 rozvinul před užaslými zpravodajci náčrt kompletní radiotelegrafické sítě rozprostřené německou špionáží po celé republice. Místa, jména agentů, adresy, vysílačky. Speciálně agent upozornil na podvratnou činnost jistého důstojníka z velitelství 2. divize spolupracujícího s Abwehrem od květnové krize. Dále na jeho spojku v Plzni.

Nejzajímavější informace byly předány ústně a zpravodajci měli napilno, aby si stihli dělat podrobné poznámky. Podrobnosti o henleinovské vzpouře, která měla

začít právě nyní, bezprostředně po Hitlerově projevu. Data, místa, cíle, kompletní obraz celé nacistické akce. Akce měla začít vyřazením bezpečnostního aparátu republiky v celém pohraničí a pokračovat obsazením linie lehkého opevnění dříve, než bunkry a řopíky[28] stihne obsadit vojsko, o jehož povolání se nepochybovalo.

Mezi řečí probíhalo zuřivé fotografování ve speciálně upravené místnosti. Dvě vojenské příručky k rozpoznávání českých a sovětských letadel. Major Josef Štola z letecké sekce 2. oddělení je druhého dne zhodnotil jako nepřesné a překvapujícím způsobem zaostalé. O některých sovětských typech věděli Němci jen to, že existují. Většina textu byla vata, fantazie. A-54 dále předal dalších 5 map československého opevnění.

Již před tím, na srpnové schůzce, sdělil A-54 československým zpravodajcům téměř všechny podrobnosti týkající se operace Fall Grün, zvláště pak nástupních akcí pod krycím názvem Trojský kůň. Rozvědka, armádní velení i sám prezident Beneš byli dopodrobna informováni o nacvičování útoků speciálních skupin na kopie a makety bunkrů. Byla zde ofotografována a analyzována nová služební příručka pro wehrmacht s názvem Landesbefestigungen der Tschechoslowakei, zpracovaná 10. oddělením OKW, která obsahovala poznatky o čs. opevněních. Publikace byla určena důstojníkům pěchoty až po velitele rot. Přinášela snímky i náčrtky a také taktické pokyny pro boj proti jednotlivým typům objektů. Armáda se na základě této směrnice mohla velmi dobře připravit na všechny druhy útoků. Z příručky navíc jasně vyplývalo, že Němci zdaleka nevědí všechno a čekají je mnohá překvapení. Nevěděli nic o podzemním uspořádání pevností a o protitankových zbraních. Většina snímků pocházela z období výstavby. Kopie ofotografované příručky putovala okamžitě do operačního oddělení hlavního štábu armády, další dvě k Britům a do Paříže.

Špičkový agent, nyní ždímaný jako citrón, věděl ještě více. Například se zmínil o struktuře a úkolech nacistické vojenské záškodnické organizaci „K“. Rozvědka nyní věděla, co se nutně potřebovala dozvědět, totiž konkrétní údaje, hesla, plán nasazení, úkoly, výzbroj. A-54 potvrdil, že organizace „K“ je řízena právě z drážďanské centrály Abwheru, jejímž členem sám byl. Informace, které československé rozvědce předal 12. září, byly ucelené, přesné a pravdivé. O tom nebylo pochyb.

Informace, kterými ohromoval na utajené poradě o Zeleném plánu generál Halder, již čs. rozvědka dopodrobna znala od srpna. Rozpisy i načasování akcí záškodníků v den X+1 v jednotlivých oblastech týlu, poznámky a přehledy II. oddělení drážďanské ústředny, která byla řídícím ústředím Trojského koně. Trasy a údaje o přepravě zbraní do Sudet, druh maskování, překladiště a sklady. Agent prozradil i některé podrobnosti chystané výsadkové operace na Bruntálsku.

A-54 však rozvědčíky nejvíce ohromil odhalením skutečného cíle dezinformační kampaně Abwehru. On sám a nejen on, měl československou rozvědku přesvědčit o tom, že lokalizace hlavního úderu proti obranným liniím státu byla upřesněna v severních Čechách, na řece Bílině a Ohři a odsud na Prahu podél Labe. Šlo o to, aby na základě této informace byla československá obranná sestava v nevhodných pozicích, vázána k úsekům, v nichž bude wehrmacht útok pouze demonstrovat, a aby obrana nebyla schopna zachytit skutečný úder ve

správném směru. A-54 přinesl také tuto informaci: Hlavním směrem vojenského úderu proti RČS bude západní směr v ose Cheb – Plzeň – Praha. A-54 tentokrát neodmítal naučit se obsluhovat vysílačku, neboť k přerušení radiotelegrafického spojení republiky se světem mohlo ze strany Německa dojít každým dnem. A-54 poukázal na zjevné dezinformační prvky v kampani Abwehru jako například tvrzení, že se Himmler snaží zaujmout Keitelovo místo a postavil si tím proti sobě celý důstojnický sbor a že většina řadových důstojníků je proti válce s Československem.

Po svém odhalení Čechoslováky zůstával A-54 cenným pramenem informací, které byly postupně vyhodnoceny jako věrohodné a ověřeny. Jednou z takových informací, která se právě potvrzovala, byla informace o tom, že někdy v září dojde v Sudetech k masovému odepření poslušnosti a ke vzpouře, která by měla sloužit jako záminka k obsazení pohraničí německou armádou.

Schůzka končila hodinu po půlnoci. Major Frank a kapitáni Fryč s Tauerem odvezli agenta do Kraslic. Cesta do Sudet nebyla v poslední době žádným medem, ale nyní začínalo jít opravdu do tuhého. Na silnicích mohli spatřit rostoucí barikády a zátarasy. Konečně narazili na jednu, okolo které již nebylo možno projet.

– Do p…! zaklel Tauer.

Na silnici stála tlupa více než deseti výrostků. Jeden z nich vystřelil do vzduchu.

– Vy zůstaňte v autě, řekl A-54, který byl jako jediný z mužů v civilu.

Pak agent vystoupil a odvedl stranou velitele vzbouřenců. Situace vůbec nebyla záviděníhodná a zpravodajci, kteří věc evidentně od počátku podcenili, odjistili své služební zbraně. Kdyby se kdokoliv zmocnil jejich dokumentů, nepochybně by v nich okamžitě identifikoval členy zpravodajské služby RČS. Jistě by byli nuceni použít zbraní, což by skončilo buďto jejich smrtí, nebo, a to daleko spíše, odvlečením do Říše.

Vůdce vzbouřenců náhle zasalutoval a agent se vrátil do auta. Henleinovský gauleiter mezitím pořvával na své podřízené německé rozkazy a brzy byl v barikádě uvolněn průjezd.

– Co jste jim řekl?

– Tohle.

Agent ukázal svoji říšskou zpravodajskou legitimaci, aniž ji otevřel.

– Musel jsem je přesvědčit, že vy tři pracujete pro nás. Otočil jsem fakta. Pamatujte si heslo pro dnešní noc. Zní „patnáctý březen“. Pomocí hesla se dostanete zpět do Prahy.

– Patnáctý březen? Tomu nerozumím, užasl Fryč.

– To je jednoduché, usmál se agent. – Jedná se o patnáctý březen příštího roku. To je den, kdy bude obsazen zbytek Československa, pokud se nyní, bez boje, vzdáte pohraničního opevnění.

12. září 1938 – Paříž

Francouzský ministerský předseda a ministr národní obrany v jedné osobě seděl v pokoji, jenž býval kdysi dávno salonem Napoleonovy matky, a zíral na gobelín, který představoval vzdání se dobytého města Ludvíku XIV., jenž, jak

poznamenával nápis, „Svou armádu osobně vésti ráčil“. Přemýšlel o projevu, který má večer přednést německý vůdce na sjezdu své strany v Norimberku. Co řekne? Jistě, bude se to týkat sudetských Němců a Čechoslováků. A bude-li se to týkat Československa, bude se to týkat také Francie, skrze onu nešťastnou spojeneckou smlouvu. A Francie již dávno nebyla Francií Ludvíka XIV., tím méně Francií Napoleonovou. Ministerský předseda měl na stole vzkaz, původně ústní, volně přetlumočený a zaznamenaný v Praze vyslancem de Lacroixem. Byl to neoficiální vzkaz od československého prezidenta Beneše:

„Žádám pařížskou vládu, aby si s námi nehrála. Byli jsme ve své politice k Paříži naprosto jasní a upřímní. Ze všech států spojeneckých zůstali jsme my jediní vždy a za všech okolností Francii jednoznačně věrni, i když Poláci, Jihoslované a jiní ji opouštěli. Paříž sama musí vědět, jakou chce dělat za všech okolností politiku vůči nám. Opakuji, že s námi se nehraje. Maji-li v Paříži jakékoliv pochybnosti, anebo změnili-li svá stanoviska k nám, ať to řeknou jasně a včas. My se podle toho zařídíme. Politika páně Bonnetova jeví se nám jako obojetná a říkáme zcela otevřeně – Bude-li Paříž pokračovat ve své nynější politice k nám, dojde to tak daleko, že nakonec budou Maginotovu linii dobývat naše děla a naše tanky a Paříž budou bombardovat naše letadla… Nebudeme za to zodpovědní my, ale budeme do toho vnuceni a bude to pohroma naše i vaše.“

Ozvalo se zaklepání a v opatrně pootevřených dveřích se objevil pan Genebrier, ředitel kabinetu ministerského předsedy. Nahlédl do zšeřelé místnosti a pomyslel si, že pan Edouard Daladier vypadá jako obvykle, to jest jako nesmírně smutný pes.

– Je čas na zasedání, řekl.

Jako kdysi v podobné situaci jeho předchůdce Albert Sarraut, probojoval se i Edouard Daladier k jakémusi radikálnímu rozhodnutí. Musí se něco podniknout. Takhle to dál nejde.

– Sjednejte mi rozhovor se třemi šéfy generálních štábů, řekl krátce a důrazně. – A pak bych rád mluvil s generálem Weygandem.

Ministři se sešli v úzkém kruhu „conseil du cabinet“, což, na rozdíl od „conseil des ministres“, znamenalo, že si mohou tykat a oslovovat se prostě jen jmény, nikoliv tituly a funkcemi, jak to bylo nutné v přítomnosti presidenta. Albert Sarraut zde tentokrát seděl také, ale jen jako ministr vnitra. Hloučkem novinářů se nevrle protlačil vyčouhlý, jako čáp se pohybující ministr zahraničí Bonnet a kývl hlavou na pozdrav, jako by chtěl klovnout ostrým nosem do desky stolu.

– Čím více se pan ministr usmívá, tím hůře věci stojí, poznamenal jeden zkušenější novinář v předsálí.

Byl zde Paul Reynaud, vytrvalý, uhlazený, cynický sukničkář a kariérista, nyní ministr spravedlnosti a stále ještě starý Jéroboam Rothschild alias Georges Mandel, spravující právě ministerstvo kolonií. Dále Guy la Chambre, ministr letectví, velký a houbovitý ministr hospodářství Paternôtre, mecenáš radikálně-socialistické strany, ministr námořnictví César Campinchi a druhý Žid ve vládním kabinetu, Jean Zay, ministr obchodu.

Daladier se ujal slova.

– Jaká je situace? Sudetoněmecký problém vyžaduje naléhavého řešení. To není jen názorem Německa, ale i názorem Anglie. Včera se konalo zasedání britského kabinetu. Z jeho závěrů jasně vysvítá, že Angličané chtějí tento problém řešit ruku v ruce s Francií. My však budeme moci učinit závěry teprve, až si poslechneme dnešní řeč pana Hitlera. To jest za půldruhé hodiny. Je zde připraven přijímač. Bonnete, máte prozatím slovo.

Georges Bonnet si pravou rukou bez ustání přihlazoval vlasy.

– Četli jste Edenův článek v Times, řekl. – Já v něm podtrhuji každé slovo. Také jsem toho mínění, že jest nebezpečným blouzněním, myslet si, že konflikt, který ve střední Evropě jednou vypukne, dopustíme-li to, může být lokalizován pouze na území Československa, nebo Německa samého. Podobná situace zde již jednou nastala, když se velké mocnosti angažovaly ve věci malého Srbska. Byla z toho světová válka a milióny mrtvých. Proto se mi zdá bezpodmínečně nutným řešením, aby Praha povolila. Jak jsem slyšel, smířila se již tamní vláda s lidovým hlasováním v německy mluvících oblastech…

Ministerský předseda hledal očima spojence v nastalé diskusi, kterou se tak tak dařilo udržet pod kontrolou. Paul Reynaud a Georges Mandel odmítali otázku pražské kapitulace rázně. Camille Chautemps horoval pro hledání jakési střední cesty, při níž se člověk přece jen dostane dále a především si zachová své ministerské křeslo. To druhé zůstalo nevysloveno, pochopitelně.

Ministerský předseda sám se v závěru nechal strhnout k patetickému projevu o národní hrdosti a cti, na níž si nelze nechat sáhnout. Celá situace jako by se již podruhé přehrávala podle stejného scénáře, se stejnými herci v jiných rolích.

Po šesté byla schůzka přerušena, neboť v sedm měl začít Hitlerův projev. Georges Bonnet stíhal Daladiera velmi neklidnými a tázavými pohledy. Co chce dělat, ten blázen? Který vítr ho strhne v poslední chvíli?

Daladier chtěl znát mínění vojáků, nežli se definitivně vyjádří. Z Hitlerova projevu čišela válka. Chtěl ji, to bylo zřejmé. Po projevu se v jeho pracovně, pod heroickým goblénem, mezi sfingami a pozlacenými napoleonskými orly na empirovém nábytku, sešli všichni tři šéfové generálních štábů. Generál Gamelin za pozemní vojsko, admirál Darlan za námořnictvo a generál Vuillemin za letectvo. Ministerský předseda nehodlal diskutovat s ministry jako jeho neúspěšný předchůdce v šestatřicátém roce. Nyní nepotřeboval znát názory politiků, neboť ty v podstatě znal. Potřeboval se skutečně dozvědět fakta o možnostech Francie vést válku se stále silnějším Německem. Také to bez obalu řekl.

– Pánové, pozval jsem vás k sobě ve velmi vážné chvíli. Od toho, co mi zde řeknete, závisí rozhodnutí pro válku a osud Francie. Protože… bude-li Francie nucena vypovědět Německu válku kvůli Čechoslovákům, může se spolehnout na svoji armádu?

Bylo opět na Gamelinovi, aby začal jako prvý.

– Armáda je připravena, řekl stručně, ale poněkud mdlým a měkkým hlasem, který ostře kontrastoval s tak závažným tvrzením.

Daladier si přesto oddychl. Tentokrát Gamelin promluvil jinak než v roce 1936. Sám věděl, že armáda je již dlouho ve stavu pozvolné a ponenáhlé mobilizace. Chybělo jen málo, aby tento proces byl definitivně dokončen.

Snědý a ošlehaný Darlan promluvil energičtěji a bez okolků.

– Loďstvo je připraveno a budeme-li mít Home Fleet po boku, nemá se Francie na moři čeho obávat.

Naposledy byla řada na Vuilleminovi. Ani tento muž si nepotrpěl na fráze.

– Začne-li válka zítra, prohlásil nemilosrdně, – pak nebudeme mít po čtrnácti dnech ani jeden letoun. Pokud nějaké letouny nasadíme, musíme je obsadit pouze leteckými důstojníky z řad záložníků, protože z těchto strojů se již se žádným neshledáme. Své opravdové piloty si musíme zachovat, až budeme mít náležité letouny. V květnu jsme objednali letadla v Americe, v říjnu budou dodána první z nich, na jaře roku 1939 poslední. Po tu dobu jsme ve vzduchu bezmocní.

Nikdo se hodnou chvíli nepohnul. Pohlíželi zde na katastrofu.

– Tak to, pánové, vypadá po čtrnácti měsících vlády Lidové fronty, pokračoval do ticha Vuilleminův hlas. – Loni klesly měsíční dodávky letadel na pětatřicet. Počet letadel, která dokáže vyrobit Německo za měsíc, se odhaduje téměř na jeden tisíc![29] Ještě v dubnu letošního roku nemohly být vojenské správě dodány žádné stroje, neboť stávkující dělníci měli obsazenu jednu továrnu na součástky. Pochybuji, že by toto bylo v Německu možné. Pokud jde o počet, mají se naše letadla k Luftwaffe asi tak v poměru dvě ku pěti. Připočteme-li dnes celou Royal Air Force, stále z toho ještě vychází Luftwaffe v převaze. Veřejnosti se klamně předstíralo, že Francie má převahu. Dokonce ani československý generální štáb netuší, že když jim udáváme počet našich letadel, započítáváme do tohoto počtu i všechna jejich, československá spojenecká letadla. Já nejsem politik, ale letec, takže říkám věci, jak jsou. Dvě ku pěti! Pokud jde o kvalitu, mají německé stroje zásadní převahu. Stroje typu Messerschmitt by nám znemožnily každý denní nálet. Zůstali bychom odkázáni na noční lety a na průzkum pro pozemní vojsko. Co při tom můžeme očekávat, naznačují tyto události posledních osmi týdnů:

Generál Vuillemin vypočítal sedm smrtelných havárií z technických důvodů, nebo z důvodů nepřipravenosti pilotů. Téměř jedna havárie na týden. Pak ještě Vuillemin vylíčil dojmy ze své před třemi týdny uskutečněné návštěvy v Německu u maršála Göringa. Ukázali mu tam mnoho a velmi dobře věděli, že to, co uvidí, velitele francouzského letectva dokonale vystraší.

– Pánové, zvěstoval Vuillemin tichým prosebným hlasem zoufalce, – vy nevíte, jak mi bylo, když jsem spatřil ty stovky nejmodernějších strojů, stíhaček i bombardérů. Stovky na každém letišti. Předvedli mi jejich parametry. To se s našimi nedá vůbec srovnávat. Oni již ani nic neutajují. Docela klidně jsem si mohl prohlédnout nový Heinkel-111. A přitom ten generál Milch se ptal Udeta, jak jsou daleko se sériovou výrobou. A Udet odpověděl, že začíná právě běžet třetí pás a za týden že spustí čtvrtý. Dalo mi hodně práce zakrýt svůj šok. Oni již vlastně jsou ve válce, počínají si, jako by denně ztráceli na frontách desítky strojů a museli je nahrazovat. Jejich průmysl již chrlí ty stroje naplno ve válečném režimu…!

Edouard Daladier pohlížel tupě do lakované desky stolu. Nyní nejvíce připomínal toho, kým původně byl, syna venkovského pekaře.

Toto byla velmi studená sprcha. Že se moderní válka bez letectva nedá vést, bylo jasné i laikovi a civilistovi. Poslední schopné stroje odeslala francouzská vláda s jeho svolením na pomoc revolučnímu bojujícímu Španělsku. A Praha naléhá na válku.

Nazítří, v neděli, se sešla ministerská rada v Elysejském paláci. Daladier hovořil umírněně a ne válečnicky. Francie nemohla v nejbližší době vést žádnou válku. A nebyla to jen otázka statečnosti. Muži radikální, válečné strany se na něho dívali téměř soucitně. Jak dlouho bude ještě nutno snášet tuto trosku, toto zosobnění slabosti?! Prezident Lebrun ukončil schůzi bez výsledku.

Konečně se ministerský předseda sešel se starým generálem Weygandem, hrdinou světové války. Neměli se rádi a oba věděli, co si myslí ten druhý. Pravicový generál a levicový politik. Byl všeobecně známý Weygandův břitký výrok: „Z ignorace a z anarchie nemůže nikdy vyrůst vítězství!“ Generál byl zastáncem dynamické válečné školy, zuřivým odpůrcem oné pohodlné a rozmazlující statické obranné vojenské doktríny, pro kterou tolik holdoval Gamelin.

– Z vojenského stanoviska je to názor nesmyslný a nebezpečný, horlil. – Armáda se musí bít a boj vyžaduje obranu nebo útok, dle okolností. Čistě obranná strategie, to je nebezpečný názor, protože nám odcizuje naše přátele a spojence, protože přenechává iniciativu našim nepřátelům!

Daladierovy otázky toho dne zodpověděl Weygand bez servítek, stručně a jednoznačně.

– Francouzská a anglická politika záruk je z vojenského hlediska šílenstvím. Oba státy vzaly na sebe závazky, kterým prostě nemohou dostát. Tato armáda nemůže a neumí bojovat ani v Československu, ani v Polsku, ani kdekoliv jinde, nýbrž jen na našich bezprostředních hranicích. A už toto si vyžádá všechny její síly. Anglie není co do pozemního vojska vůbec vyzbrojena a nedá se od ní očekávat, že by na evropské bojiště vrhla jakkoliv významnou sílu. Celé je to jen bluf.

Ministerský předseda osaměl a jeho zrak opět spočinul na barvách gobelínu. Vzpomněl si, co mu celá tahle situace tak naléhavě a již tak dlouho připomíná. Ano. Právě taková situace, jako roku 1870…

12. září – Praha – Sudety

Sekční šéf ministerstva vnitra dr. Fischer se držel dlaní za čelo a masíroval si oba spánky, když naslouchal závěrečným větám Hitlerova projevu v Norimberku.

Tisíciletá Říše, svaté poslání německého národa, životní prostor pro vyvolenou rasu, řev šílejících davů a chraplavý hlas úžasným způsobem užívající emoce ve spojení se slovy. Velká slova malého muže. Dynamika řeči, která se jako řeka tu stáčela do vírů v klidných zátočinách, tu rvala balvany v dravém proudu, burácela jako slapová vlna, která právě rozrušila a protrhla okovy přehradní hráze.

– Říše, kterou vytvořím a která bude trvat tisíc let, bude říší německého národa, říší všech Němců, i těch, kteří ještě dnes žijí uvězněni v Československu. To, co teď řeknu, je určeno jim! Když tato mučená stvoření nemohou najít právo a pomoc sama, dostane se jim obojího od nás. Bezpráví páchané na nich musí skončit! Nejsem vůbec ochoten připustit, aby činností jiných státníků vznikla zde, v srdci Německa, druhá Palestina. Ubozí Arabové jsou bezbranní a snad i opuštění. Němci v Československu nejsou ani bezbranní, ani opuštění. To nechť se bere na vědomí!

Dr. Fischer byl již varován Moravcovým oddělením. V Norimberku byl dán signál a nyní se to začne. V zákoutích Hradu však panoval klamný klid. Nikdo zde nedupal, neřval primitivní hesla, neřinčela zde rozbíjená skla a netřaskaly výstřely. Od odpoledne pouze drnčely telefony. Policejní ředitelé pohraničních měst vznášeli varování vzhledem k Hitlerově chystané řeči v Norimberku a dožadovali se přesných směrnic. Sám ministr se ovšem tvářil sebejistě a optimisticky.

Jistě, vláda i prezident budou chtít pustit věci do nějaké míry z otěží, aby se vidělo, kdo je na koho agresivní. Taková naivita. Vždyť se to vidí již dávno. Viděl to Lord Runcimann a přesto doporučil Londýnu oddělit od Československa pohraničí. A kdo o tom podá věrohodné zprávy světu? ČTK, kterou beztak ovládají Preissovi a Beranovi nohsledi usilující o přimknutí se k Německu?

Pak začali telefony drnčet znovu a dr. Fischer pochopil, že se již nevyspí.

Dalším mužem, který pochopil, že se nevyspí, byl aktuár prezidia zemského úřadu Kozel. Na jeho stole se hromadily telegramy.

– V Českém Krumlově zraněno sedm lidí, jeden zabit v Perštejně. V Nejdku demonstruje 3000 lidí, v Perninku taktéž.

– Ve Vimperku 1500 lidí, směřují k náměstí.

– V Chebu kritická situace, vytloukána okna českých a židovských obchodníků, obkličovány budovy státních úřadů.

– Na některých místech jsou zcela odříznuty četnické stanice, přerušeno spojení. Četníci dostávají falešné zprávy, že Hitler je již v Chebu. Zvláště Habersbik se nehlásí. Okresní hejtman Grossmann neví, co si počít. Je sám Němec, ale je loajální vládě. Pokyny z Prahy neumožňují žádný radikální zásah. Nakonec vypravuje do Habersbriku autobus četníků. V Habersbriku se však již dávno střílí a jsou mrtví. Autobus se dostává do palby a z Falknova musí přijet ještě posila a obrněné auto. Celkem 6 mrtvých. 4 četníci, 2 henleinovci.

V poledne 13. září putovalo otřesné hlášení telefonem na ministerstvo do Prahy. ČTK vydala zprávu:

„V některých okresech došlo v pondělí v noci k politováníhodným událostem a srážkám s bezpečnostními orgány. Následkem toho se usnesla vláda, že ve všech krajích, kde bude porušen veřejný řád a pokoj, bude vyhlášeno stanné právo.“

V pohraničí byl v plném proudu pokus o puč. V 16.00 přepadly bojůvky SdP četnickou stanici v Gossengrünu (Krajková). Chebské ústředí SdP vydalo rozkaz zahájit akci ve Schwaderbachu (Bublava). Četníci byli překvapeni dosavadním zdánlivým klidem. Z Kraslic vyrazily dva autobusy s četníky a členy finanční stráže. Jeden zastavil v obci, druhý odjel na kopec k celnici. Byla to však past a četníci se dostali do křížové palby z okolních domů. 12 zbylých se vzdalo. Ordneři zde měli dvěstěnásobnou přesilu. Nejbližší vojenský oddíl s obrněnou technikou a kulomety dlel posádkou v Karlových Varech a generál Miroslav Fišera obdržel rozkaz nezasahovat. Když to ordnerům došlo, obklíčili i druhý autobus a

četnickou stanici. Nasadili i kulomety. Četníkům nezbylo než se vzdát. Okresní hejtman poslal do Schwaderbachu vše, co měl, majora četnictva Váju se sto dvaceti muži. Ti však před palbou ustoupili. Ordneři slavili úspěch. 42 zajatců, 4 mrtví, ukořistěné zbraně a munice. Ze Schwaderbachu uprchla skupina německých komunistů. Přesvědčovali majora Váju, aby městečko obsadil, nebo aby jim vydal zbraně. V obci zůstali v ohrožení ještě čeští civilisté, celé rodiny. Major namítl, že nemá rozkaz k zásahu, ale to byla lež, kterou se pojistil tím, že poslal do Kraslic zprávu: *„Taktická akce proti Schwaderbachu jest vůbec nemožná, protože by se mohlo střílet i na německou stranu.“*

V noci hlásil major Vája, že jsou do obce dodávány zbraně a ve tři hodiny má sudetoněmecká legie překročit hranice. Vymlouval se a žádal, aby operaci provedlo vojsko. Zprávy putovaly do Prahy.

Na velitelském stanovišti v Silberbachu (Stříbrná) se ohlásil poručík Balach s tankovou četou. Vojáci chtěli jít okamžitě do akce, ale nesměli. Konečně se ozvalo vojsko a generál Fišera dal vzbouřencům ultimátum celých 48 hodin. V Praze však stále panovala nervozita a obava ze zapojení vojska. Na poštovní úřad v Silberbachu doručili vzkaz z německé strany – *„Každá střela, která dopadne na německé území, bude považována za porušení hranic.“* Když se zpráva dostala do Prahy, bylo rozhodnuto, aby rozkaz k akci nebyl proveden.

Policisté reptali.

– Budeme čekat, až vzbouřenci sami odtáhnou a odvlečou zajatce s sebou? Takhle si vláda představuje obranu vlasti? Nyní Praha obětuje naše kamarády, zítra obětují nás. Okolo 18.00 hodin Schwaderbach opustili vzbouřenci a zajatce odvlekli do Říše. V Praze zavládlo ulehčení. Vskutku hrdinské válčení. Ordnerský předák Emil Leicht si pomyslel, že s těmi Čechy bude legrační pořízení, až přijde ten den…

Téhož odpoledne se vracela z Norimberského sjezdu delegace SdP. Veselí v autech. Henlein již dopředu avizoval svůj příjezd a nechal svolat schůzi politického výboru. Hodlal si promluvit s vyjednavači, kteří jednali s vládou. Henleina již na hranicích zarazil pesimismus německých celníků.

– V některých západních okresech se střílí, buďte opatrní.

– Nu ano, jistě, ale to jsou mé oddíly, kdo střílí.

– Rychle do Egeru (Chebu), zavýskl nadšený K. H. Frank. – To je revoluce!

Auta se rozjela svižněji. V Egeru však na celou delegaci čekala studená sprcha. Povstání přes veškerou pasivitu Prahy neuspělo. Nepodařilo se je rozvinout v obecnou vzpouru. Převládlo rozčarování podobné pesimismu celníků na hranicích. Jedna zpráva stíhala druhou. Praha konečně vyhlásila stanné právo. Hlavní štáb československé armády nařídil odpoledne heslem „5050“ velitelskou pohotovost.[30] Na hranice nastoupily tisíce příslušníků Stráže obrany státu, městy a vesnicemi rachotily tanky a obrněné vozy. Pouze na severozápadě trval ještě neklid, ale z toho již nemohlo vzejít žádné celonárodní pozdvižení. Mnoho příslušníků SdP bylo zastrašeno. I přes zjevnou neschopnost českých četníků a i přes zjevnou neochotu vlády cokoliv doopravdy rázně řešit Praha převzala iniciativu. Bude třeba začít pracně znovu rozdělovat, rozdmýchávat,

znepokojovat? Nebo již nastal čas sundat si rukavičky?[31]

K. H. Frank si neodpustil zaslat ministerskému předsedovi jakési ultimátum, jehož kopii předal také Berlínu a členu Runcimannovy mise Asthonu Gwatkinovi, který s ním ještě jednou otravoval Hodžu, veden zřejmým úmyslem udržet delegaci SdP za jednacím stolem. V tutéž dobu se ale sám Henlein telefonicky dohodl s Hitlerem o tom, že SdP přeruší veškerá jednání s vládou a přejde definitivně do stavu totální opozice uspokojitelné pouze připojením pohraničních oblastí k říši. Vůdce za to Konráda Henleina pochválil.

14. září – Praha

Dr. Ladislav Rašín, člen vedení strany národních demokratů a syn slavného otce, seděl v redakci měsíčníku Volná myšlenka s bývalým generálem Gajdou oblečeným v šedý civilní oblek a zíral přes řeku na Hradčany. Po chvíli se dostavil, tentokrát v kompletní uniformě, generál Lev Prchala, toho času šéf zemského velitelství v Košicích.

– Neuvěřitelné, konstatoval politik a poslanec poté, co si zamíchal kávu. – Máme 14. září, dva dny po vypuknutí jasného protistátního puče a jeho organizátoři, o nichž se ví přesně, kde se právě nacházejí a co přesně dělají, dále chodí svobodně po ulicích, dokonce i zde v Praze. Desítky mrtvých a odvlečených lidí, četníků, zastřelení a utýraní civilisté, někde i děti. Tisíce důkazů. A nic.

– To ještě není zdaleka konec. U Falknova se bojuje, podotkl Gajda. – Vypadá to spíše na permanentní revoluci. Prostě už nedají pokoj, dokud to nevyřešíme s Německem. A Hrad se bojí, aby nevyvolal vpád wehrmachtu na pomoc utlačovaným soukmenovcům.

– V tom bych s Benešem souhlasil, nečekané vzdychl Lev Prchala. – Ale pouze z toho důvodu, že jsme ještě nemobilizovali. Prezident se snaží udržet vlka za vraty namísto toho, aby nabil pušku. Armáda dokonce vůbec nesměla na mnoha místech zasahovat. Měli jsme mobilizovat a ne čekat, až nás překvapí. Mělo se mobilizovat hned v prvních minutách. Hned když začal ten šílenec řečnit. V květnu už jsme byli dávno ve zbrani a stačilo k tomu méně. Kdyby na nás Němci zaútočili nyní, musela by Francie do zbraně. Pokud se bude takto stupňovat napětí ještě pár týdnů, Paříž se z toho diplomaticky vykroutí. Copak to Beneš neví? Proč váhá?

– Podle mých informací se vláda stále ještě snaží vyjednávat s Henleinem.

– Vyjednávat?! O čem!? vybuchl Gajda. – Jestli mu dají republiku po kouskách, nebo najednou? Stejně mu jí dát chtějí, jen ještě neví, jak to mají naservírovat národu. Tady přece už vůbec nejde jen o Sudety a o volkdeutsche.

– Nu, zamyslel se generál Prchala. – Některým by se to snad i líbilo, že pane doktore?! Spojit se s vlkem a okusovat kosti z jeho kořistí. Mám na mysli našeho přítele a stranického šéfa pana Stříbrného. Také pánům Beranovi a Preissovi by se to líbilo a dalším…

– Není tak jednoduché jim porozumět, jako je odsoudit, oponoval rozvážně Rašín.

– Spojenectví s vlkem, jak říkáte, to by se jim zřejmě opravdu zamlouvalo, ale

neuvědomují si, že s vlkem není spojenectví možné. Odstoupení Sudet, to už je jiné kafe. Nezapomeňte, že jsou to právě oni, kdo dnes ovládá valnou část průmyslu a financí. V Sudetech mají svá želízka v ohni. Neradi by přišli o své akcie, statky, nebo peníze. Je v tom těžba, doly, hutě, pánové. Oni by se s Hitlerem domluvili, ale věřte mi, jakmile půjde o odtržení Sudet, jakmile jim dojde, kam to vše směřuje, oni budou první, kdo začne křičet po obraně a po mobilizaci. Problém té jejich protihradní opozice bych viděl v tom, že liberální, nemastná a neslaná politika Hradu právě k odtržení Sudet tak nějak směřuje. Zatím ještě skrytě, ale co nevidět to bude vysloveno. A tím si proti sobě Beneš postaví všechny, levici i pravici. Beneš snad také počítá s tím, že až odstoupení vejde ve známost, bude sám smeten. Snaží se věci utajit tak dlouho, aby se již potom nedaly změnit. Nemyslím, že by se naši hradní páni k povstalcům v Sudetech chovali mírně jen ze strachu z wehrmachtu. Jestli má Beneš doopravdy z něčeho nahnáno, tak z toho, že nás západ nechá na holičkách, že uvěří Němcům. Všechny ty oběti a naše mírnost, to není neschopnost, to je sebeukřižování. Celý svět má jasně vidět, že my jsme napadení. Všechny ty oběti mají vykoupit pomoc západu ve válce, která přijde. A ona přijde.

– Takže vy myslíte… Domníváte se, že by se dalo s vašimi stranami počítat, kdyby došlo na obranu?

– Jen když si to budou jejich vůdci schopni v plném rozsahu uvědomit. Rozumějte. Již příliš dlouho jsou upnuti k myšlence na spolupráci a na spojenectví se silným Německem. Myslím, že je nemůže přesvědčit nikdo jiný, než sami Němci, jak je to marné snění. Vy sám byste musel přesvědčit pány generály vojenskými argumenty.

– Takže, zachmuřil se generál, – ještě je brzy.

A přitom, usoudil Gajda, zítra může být pozdě.

14. září – Berlín

Když generál Witzleben, velitel berlínské vojenské posádky, vstoupil do vyhřátého loveckého salonku venkovského sídla říšského ministra Schachta, kupodivu nevystřelil pravicí do prostoru a nezvolal předpisové Heil Hitler, ale scvakl podpatky a zasalutoval po starém pruském způsobu.

– Posaďte se, generále, buďte vítán, nabídl Schacht téměř po sousedsku křeslo Witzlebenovi i jeho postupimskému divizionáři generálu hraběti Brockdorffovi. – Koňak? Kávu? Doutník?

Witzleben[32] poděkoval, sáhl po doutníku a po sklence francouzského koňaku. Kromě vojáků a ministra již v místnosti u sálajícího krbu seděl doktor Gisevius se sklenkou portského v ruce. Witzleben byl pověstným vášnivým nimrodem. Nevydržel sedět. Se sklenicí obcházel rozvěšené lovecké trofeje, znalecky zkoumal paroží a konverzoval.

– Jsou vám známy poslední události? ubezpečoval se Schacht. – Ten projev probíhal, podle mého názoru, přesně v duchu jeho… nu, řekněme té jeho pokračující nemoci. Povstání v Sudetech neuspělo. Ani se nerozvinulo. Tschechei reagují umírněně, přesto příliš rychle a pohotově. Takže se mu pouze podařilo je uvést do stavu bdělosti. Spolehl se na Henleina natolik, že vůbec nebyla

připravena armáda.

– Nejen to, doplnil Witzleben. – Je to celé uspěchané, jako ostatně všechno. Takto jen vyprovokujeme Brity a Francouze.

– Ano, přisvědčil Schacht. – Daladier uskutečnil nějaká separovaná jednání s Gamelinem a s Vuilleminem. Navíc to vypadá, že tamní vláda může co nevidět padnout pod tlakem ulice a v Paříži nastoupí radikálové. Levicové radikálové!

– Na poslední štábní poradě o Fall Grün, kývl smutně Witzleben, se ho Halder opět snažil přesvědčit, aby upustil od toho svého geniálního nápadu s důrazem na západní Reichenauovu armádu. Marně. Drží se toho jako pomatenec. Ovšem, proč jako…? Věří v nějakou svou šťastnou hvězdu. Věří, že mu projde všechno, co si zamane, že svět a realita, vojenská matematika, logistika, všechno se podřídí tomu, co on si přeje a po čem touží. Považuje se za Boha. Rozhodl se, že chce celé Československo, a to hned a za každou cenu.

Witzleben náhle přestal lamentovat a změnil téma.

– Všechno je zařízeno. Höppner stojí s třetí tankovou na pozicích jižně od města. Stačí povel a několikahodinový přesun. Ale přesto chápu takový převrat jako složitou taktickou záležitost a bude zřejmě třeba alespoň několikatýdenních příprav. Práce musí být rozdělena.

Ano, odklepl Gisevius popel z doutníku. – Hrabě Helldorf zajistil podporu většiny důstojnického sboru městské policejní posádky a vypracoval podrobné instrukce. Sledují všechny přítomné stranické pohlaváry, Göringa, Goebbelse, Himmlera. Ujistil mne, že jsou připraveni. Mají dokonce nějaké místo pro internaci. Generál Beck je ochoten ujmout se opět vysokého úřadu. Mám spojky a informátory v Hitlerově nejbližším okolí, přímo v jeho vojenské kanceláři. Vím o každém jeho kroku, pokud je v Berlíně.

– Zde přítomný generál Brockdorff by si vzal na starost vojenskou stránku věci, uvažoval Witzleben. – Pan doktor, kývl na Giseviuse, by si i nadále podržel úkol vypracovat přesné schéma potřebných policejních opatření. Pan ministr, ukázal na Schachta, by musel zajistit listinu členů politického direktoria.

– Keitel je mimo a Reichenau i všichni vůdcovi věrní generálové jsou také u vojska. Máme volné pole, připomněl Brockdorff.

– Pak není vůbec možné, aby to nevyšlo, usoudil Witzleben. – Přidržíme se verze převratu shora, který bude odůvodněn jako pokus nacistických pohlavárů svrhnout vůdce a podělit se o moc.

– Předpokladem je, že Hitler nepřežije. Nikoho nesmí ani napadnout, že bychom toho zločince uchovávali pro nějaký pozdější soudní tribunál. Myslím, že máme dostatečné prostředky, abychom zabránili válečné katastrofě. Ať s Halderem, nebo bez Haldera, ať na rozkaz shora nebo proti vlastním představeným, tentokráte se půjde do posledních důsledků. Kdo bude mít možnost, zastřelí ho.

Doktor Gisevius si oddechl. Co více si mohli přát. Přítomní přistoupili k rozhovorům o podrobnostech postupu. Do Berlína se generálové vrátili odpoledne, právě včas, aby generál Witzleben stihl zvednout telefon ve své pracovně.

Volajícím byl náčelník generálního štábu.

– Zdravím. Zde Halder. Právě jsem dostal závažné zprávy. Mohl byste mne

navštívit?

O půl hodiny později se v pracovně u generála Haldera sešla širší porada spiklenců. Všichni přítomní byli seznámeni s posledním vývojem, zvláště s faktem, že britský ministerský předseda se chystá odletět do Berchtesgadenu a jednat s führerem.

– To snad není pravda, užasl hrabě Helldorf. – Tomu starému bluferovi to vychází! Oni s ním budou vyjednávat!

– Říkal jsem vám to, mračil se přísně Halder. – Je zde ta tajná dohoda. Paříž a Londýn do války nepůjdou a dají tomu pijáku krve volné ruce. Já si skutečně myslím, že válka na dvou frontách nehrozí.

– Snad by bylo moudré ještě posečkat a zařídit se podle výsledku toho jednání, navrhl opatrně generál Müller Hillebrandt.

Po krátké diskusi, v níž vyšlo najevo, že přítomným opozičním spikleneckým generálům by také nikterak nebylo proti mysli, kdyby se podařilo spolknout sudetské území nebo i celý svět bez boje, dospěl generál Halder k závěru.

– Generále, oslovil Witzlebena. – Udržíte divizi na pozicích a vyčkáme. Musíme zůstat v kontaktu, ale berte prosím na vědomí, že kdyby se Führerovi dařilo vyšachovat Británii a Francii ze hry, nebyl byste oprávněn tímto kruhem pro záchranu Německa vydat povel k akci.

Generál Witzleben zklamaně, leč disciplinovaně kývl.

14. září – Berghof

Ráno dorazil Chamberlainův telegram přeložený Hitlerovým oblíbeným tlumočníkem Paulem Schmidtem se stručnou, ale naléhavou žádostí o schůzku kdekoliv a kdykoliv, neboť je zapotřebí rozhodnout, zda bude válka nebo mír. Vůdce reagoval okamžitě, ale nehodlal kvůli Chamberlainovi přerušit svoji alpskou idylku. Stanovil čas a místo schůzky na Berchtesgaden příštího dne.

Hitler si užíval posledních slunných dnů roku. Na stole z leštěného rudého untersbergského mramoru ve velké prosklené hale se vršily hnědé stránky přepsaných telefonních odposlechů. Hitler vzal do ruky jeden z nejpikantnějších zachycených rozhovorů, v jehož záhlaví stálo, že jde o ranní telefonát mezi československým ministerstvem zahraničí a poněkud obscénním londýnským vyslancem Janem Masarykem: vyslanec Tschechei naléhavě žádá Prahu o větší finanční obnos za účelem financování spiknutí, kterým by oni, Tschechei, spolu s Churchillem a s jeho pařížskými přáteli, mohli co nejrychleji svrhnout Chamberlainovu a Daladierovu vládu.

V noci dorazil na Berghof další přepis telefonátu mezi Prahou a Londýnem z 21.05 hodin.

Masaryk:… Už jste slyšel o Chamberlainovi?
Beneš:… Ne.
Masaryk:… Zítra o půl deváté odlétá do Berchtesgadenu!
Dlouhá odmlka
Beneš:… To není možné!?
Masaryk:… Je to fakt. Bude ho doprovázet ta svině Wilson. Jedou nás prodat,

věřte mi!

Hitler se spokojeně zašklebil. Věci se hýbaly tak, jak očekával. Chamberlain zadržuje telegramy z Prahy pro Masaryka, nyní již dokonce o několik dnů. Čím více se to bude dít, tím více se budou Tschechei muset spoléhat na telefon a tím lepší informace Forschungsamt získá.

Hitler hluboce litoval, že nebude moci Chamberlainovi předložit tyto stránky osobně, neboť by tím bezpochyby došlo k vyzrazení tajemství odposlechu. Toto potěšení si bude muset odpustit, neboť odposlech přinášel nečekané a nesmírně cenné plody. Uvážil, že by se mohl zmínit alespoň o chystané finanční dotaci odesílané z Prahy do Londýna za velmi choulostivým účelem. Měl k tomu dostat příležitost již velmi záhy.

15. září – Berghof

Tlumočník Dr. Paul Schmidt pozoroval Chamberlaina s profesionálním zájmem. Pracoval pro německé ministerstvo zahraničí již téměř od nástupu Hitlera k moci a byl svědkem ledasjakých jednání. Získal za tu dobu profesionální odhad povah a úmyslů osob, které sedávaly na protější straně stolu. Chamberlain jej překvapil. Po unylosti, jakou poznal u jeho bratra Sira Austena Chamberlaina z Locarna a z Ženevy, nebylo u tohoto muže ani stopy. Newille naslouchal Hitlerovým triádám velmi pozorně, i když své skutečné mínění dobře ukrýval za typicky anglickou pokerovou tváří. Ten muž byl plný života, bystře reagující, ale zároveň přátelský a svým způsobem otevřený. Před tímto jednáním mohl Schmidt podezřívat britského premiéra z naivity, nebo dokonce ze zbabělosti. Nyní již nikoliv.

Führer hned na začátku jednání, v soukromé pracovně v patře s výhledem na Untersberg, vyšachoval Ribbentropa a odsoudil jej k trpnému sezení v předpokoji s druhou garniturou. Pak spustil obvyklé divadlo. Probral v nepřetržitém dvouhodinovém monologu všechny křivdy, kterých se Německu od Velké Británie a světa vůbec dostalo v minulých desetiletích, počínaje versailleskou smlouvou, odzbrojením, vměšováním na hospodářském poli, přes agresivitu britského tisku až po nepřejícnou politiku Londýna ohledně rakouské otázky. Když Chamberlain nalezl skulinu, aby vyslovil přání dospět k řešení současné krize bez použití násilí, spustil Hitler další vodopád stížností na Benešovo násilí vůči sudetským Němcům, které v nejkratší době vyřeší „one way or another“.

– Proč jste mne pak nechal přijet sem? Podivil se ledově klidný Chamberlain. – Pak toto vše zjevně postrádá smyslu.

Hitler se v jediném okamžiku stáhl a uklidnil. Předehra skončila. Jednalo se o právu na národní sebeurčení. Chamberlain si posléze vymínil přerušení jednání, návrat do Londýna k poradám s vládním kabinetem, přičemž slíbil pokračovat v jednání v nejkratší možné době. Od Hitlera požadoval slib, že do té doby nebudou podniknuta vůči Československu žádná násilná opatření. Hitler souhlasil, s výhradou, že nedojde na české straně k žádným obzvlášť neslýchaným incidentům. Britové odjeli do Berchtegadenu k přenocování v hotelu Grand, kde došlo k několika nepříjemným hádkám s Ribbentropem. Následujícího dne hosté odcestovali do Mnichova a odletěli.

Dr. Paul Schmidt dospěl na základě svých pozorování k překvapivému poznatku. Chamberlain rozhodně není hlupák, není naivní ani prostoduchý, není líný ani zbabělý. Z oněch dvou státníků, kterým právě překládal u jednacího stolu, byl právě Chamberlain obdařen větší dávkou inteligence. Jeho politika ústupků musí mít nějaký smysl. Kdo tu vlastně hraje s kým jakou hru, začínalo být pro Paula Schmidta sporné. Kdo je zde loutkou a kdo loutkářem?

16. září – mezihra

Z Prahy byl odvolán německý vyslanec Ernst Eisenlohr a tak byla přerušena veškerá možnost jednat s Německem přímou diplomatickou cestou. Příštího dne vydal Hitler směrnici, která de facto znamenala zastavení výcviku a potlačení vyzbrojování organizace „K“. Zbraně a prostředky měl obdržet Henleinův Freikorps. Vůdce se rozhodl upřednostnit politické hledisko nad profesionálně vojenským. Vsadil na henleinovce coby pátou kolonu v Československu. V drážďanské centrále Abwehru vyvolala zpráva o tom takové pobouření, že rozzuřené důstojníky musel přijet uklidňovat sám viceadmirál Wilhellm Canaris. Prestiž a oblíbenost sudetských Němců v říši tímto vůdcovým krokem rozhodně zvýšena ani upevněna nebyla.

18. září – Pražský hrad – Londýn

Prezidentův tajemník doktor Prokop Drtina cítil a vdechoval onu těžkou a dusnou atmosféru Hradu, kudy chodil. Prezident sám pracoval většinou zavřený ve svém bytě. Čekalo se. Ale nač? Čekalo se na zprávy, na jakékoliv. Odpoledne volal vyslanec Masaryk z Londýna, že se mu nedaří spojit se ani s jedním ze zahraničních ministrů. Porady prý trvají za zamčenými dveřmi a je jisto, že se jedná o nás bez nás.[33]

Něco nepěkného se peklo a z Drtinových poznámek, tak, jak je sepisoval a řadil v posledních dnech od henleinovského puče, bylo možno do jisté míry uhodnout, z jakého těsta se peče.

– Po vyhlášení stanného práva osobní audience de Lacroixe u prezidenta. Výčitky Benešovi. Prý toto opatření (st. právo) vyvolá v Berlíně nepříznivou reakci. Netaktní poznámky v tom smyslu, že takové kroky by se neměly podnikat bez dohody s Francií. Poznámka: Bonnet to jistě využije k odůvodnění zrady na spojeneckých smlouvách.

– Zprávy z Londýna. Přijel Daladier. Probíhají jednání na nejvyšší úrovni.

– Bankéř Preiss prý chystá vlastní řešení krize. Ve Schwaderbachu se prý ještě střílí.

– Prezident povolává vyslance Newtona. Mluví se o krizovém plánu, tj. návrh na odstoupení pohraničních výběžků. Poznámka: marnost nad marnost, tohle nikoho neuspokojí. Dnes již ne.

– Karikaturisté zobrazují Chamberlaina jako muže s deštníkem.

– 14. září – vzpoura ve Verneřicích na Děčínsku. Henleinovci rozpoutávají střelbu, také v Chebu 6 mrtvých. Nalezeny ilegální sklady zbraní a munice. Proč nerozpustíme SdP a nevydáme zatykače? Henlein může předložit pánovi s

deštníkem nové důkazy o neustávajícím českém teroru. Nyní již nebude klid.

– 15. září – Pán s deštníkem přistál v Mnichově v poledne. Dostal vegetariánský oběd? Prý letěl poprvé v životě a má k létání odpor. To tedy musí být už skutečně zle…

– Večerní zpráva, Henlein uprchl do Říše. Všichni chtějí do Říše. Prý domů! Sundávají si rukavice, žádná jednání již nebudou. Co bude? Otevřený nátlak? Válka? Oni to chtějí.

Poznámka: Henlein právě vydal proklamaci (vydáno v Chebu, ale tam již on sám není…?). Prý dokazujeme (Češi), že soužití s námi v jednom státě je nemožné, prý nedostali právo na sebeurčení, jednání s vládou se ukázala jako marná, chtějí žít v civilizovaném světě, chtějí žít jako svobodný národ, chtějí mír a práci pro svou vlast, chtějí do Říše, jejich boj je spravedlivý…

Tak je to jisté, Henlein nejedná bez Hitlera. Mají to hezky načasované. Po půlhodinovém přehrávání Egerlander Marsche, oznámil německý rozhlas, že pan Neville Chamberlain poslal vůdci oficiální žádost o osobní setkání za účelem nalézti mírové řešení, vzhledem k narůstajícímu napětí. Vůdce určil datum schůzky na příští den odpoledne do Obersalzbergu.

– Tisková služba dodala článek z dnešního listu Popolo d'Italia. Nepodepsáno, autor radí Lordu Runcimannovi, aby Benešovi navrhl plebiscit pro všechny menšiny v RČS. Anglie prý si rozmyslí jít do války pro takové monstrum s podobou klobásy. Jistě objednávka nejvyšších míst, nenapsal-li to sám Duce. Mluva by odpovídala…

– Vídeňský rozhlas dokazuje, že v pozadí všech problémů stojí Moskva. Chtějí nás prohlásit za rudé? Usnadnilo by to Evropě souhlas s naším pozřením? Zajímavý nápad.

– Na Denisově nádraží prý stojí vlaky s německými uprchlíky ze Sudet (sociální demokraté a komunisté). Uprchli před soukmenovci. Kde jsou novináři? Proč to také netroubíme po světě?

– Začínají se hromadit telegramy s výzvami, aby nebyla porušena celistvost republiky. Instinkt lidu, nebo je hradní politika tak průhledná? Právě přišel protestovat osobně Gajda.

– 16. září – Hodža jednal s Newtonem, zřejmě o tom, jakou rozlohu by mohla Říše požadovat, aby se vlk nažral a koza zůstala ještě živá. Zbláznili se všichni?! Je přece jasné, že budou požadovat, dokud budeme dávat. Nemělo by se s tím vůbec začínat

– Runcimann se vrací do Londýna ke svým dvaceti loděnicím. Šťoural zde 6 týdnů a před tím prý netušil, kde nějaké Československo vůbec leží (tvrdí to Majskij). Proč posílají obchodníky, ti umí jen prodávat a nakupovat. Dnes balí kufry, zboží je oceněno, ještě je musí Hitlerovi dodat svázané.

Poslední schůze britských a francouzských ministrů skončila o půl jedné v noci. Chamberlain sice nepředložil Newtonovu depeši, v níž mu jeho pražský vyslanec referoval o svém rozhovoru s ministerským předsedou Hodžou a sděloval mu vlastní Hodžův názor, že plebiscit by, dle jeho názoru, tak, jako tak nepřinesl definitivní mírové řešení, ale přesto se v samém závěru svého pařížského protějšku zeptal:

– Počítáte s tím, že Beneš naše návrhy odmítne? Co bude dále, nastane-li tato alternativa?

Daladiera to evidentně zaskočilo.

– To je nemožné. To by Benešovi nebylo podobné. Vždyť by tím zvolil válku. Leda by tím na nás vyvíjel nátlak, protože pak by byly všechny návrhy zbytečné a spojenecká smlouva by vstoupila v platnost.

Chamberlain ztratil svůj klid a zvýšil hlas.

– Benešovi má být tedy samojedinému ponecháno osudové rozhodnutí, které by zatáhlo Francii a snad i Británii do války?!

Francouzský ministerský předseda se zamyslel.

– To jistě nikoliv. Na Beneše je třeba vyvinout ten nejsilnější tlak. Přijme řešení, které navrhujeme, znám Beneše.

– A co když ho známe špatně? Co když přece jen odmítne?

– Ne, neodmítne. Uděláme pro to vše, co můžeme udělat. Bez spojenců bude příliš vystrašen.

Daladier odletěl okamžitě do Paříže. Musel nyní svolat schůzi svého kabinetu. Byl si vědom pročeskoslovenské kliky ve své vládě. Reynaud, který nejvíce toužil po křesle ministerského předsedy a rád by sám vedl národ pod prapory, Mandel, který byl Žid a potření nacistů bylo jeho životním zájmem, Campinchi, Zay a další… Vojenské důvody, i ty Vuilleminovy, u nich nevážily více než vědomí povinnosti dodržet spojeneckou smlouvu. Daladier vsadil na britskou kartu. Musí být zastrašeni tak jako Praha. Musí jim sdělit, že Anglie se již pevně rozhodla Francii nepodpořit, pokud by ta vyhlásila mobilizaci.

To, co nakonec rozhodlo, však nebyly Daladierovy připravené argumenty, ale prosté Bonnetovo oznámení, že již jednal s československým vyslancem Osuským a že se Beneš již v podstatě vyjádřil pro odstoupení některých území ve svém pohraničí. Jednalo se, pochopitelně, o Benešův krizový plán vzdát se pouze některých výběžků, neuváženě a neoficiálně sdělený do Paříže, ale Bonnet jej neváhal představit jako plán totožný s Chamberlainovým a páně Hitlerovým plánem a jako plán oficiálně přijatý. Žurnalisté čekající v předpokoji byli zklamáni. Najisto očekávaná vládní krize se nekonala.

Halifax spěchal do Foreign Office. Čekal ho tam osobní dopis Jana Masaryka, československého velvyslance v Británii. Masaryk v dopise vyslovil naději, že v Londýně nepadne žádné rozhodnutí bez domluvy s jeho vládou. Jinak prý by Praha nemohla za takové rozhodnutí převzít zodpovědnost. Halifax věděl lépe než český velvyslanec, za co by Praha byla ochotna převzít zodpovědnost. Měl již také v kapse depeši od Newtona, který před tím hovořil s pražským ministerským předsedou Hodžou. V Praze přece jen nezáviselo vše pouze na Benešově vůli.

19. září – Pražský hrad

V pondělí hradní klima ještě zhoustlo. Jednání v Londýně skončila, ale Praha neměla nejmenších zpráv v jakém duchu, kromě neurčitých dohadů, snad informačních šumů uniklých z vyslanectví jednotlivých mocností. Tajemník Drtina sledoval úředníky a poslance střídající se u prezidenta. Posléze prezident dlouze telefonoval s Gottwaldem.

– Objednejte mi, prosím, pana poslance Gottwalda na odpoledne, snad tam naleznete nějakou skulinu v protokolu.

Odpoledne, však, přijela na hrad docela jiná návštěva. Dva vozy s diplomatickými značkami a s vlaječkami Francie a Velké Británie. Byli ohlášeni vyslanci Basil Newton a Victor Leopold de Lacroix. Před prezidentem hovořil upjatý a strohý Newton. Předčítal oficiální memorandum.

– Zástupci vlády britské a francouzské sešli se dnes k poradě o obecné situaci a prostudovali zprávu ministerského předsedy Velké Británie o jeho rozhovorech s panem Hitlerem. Britští ministři předložili svým francouzským kolegům závěry plynoucí ze zprávy, jež jim byla podána o díle vykonaném Lordem Runcimannem za jeho mise v Čechách. Obě strany jsou přesvědčeny, že po posledních událostech bylo dosaženo bodu, kdy setrvání oblastí převážně obývaných sudetskými Němci v rámci hranic československého státu nemůže býti fakticky nadále prodlužováno, aniž by byly ohroženy zájmy samotného Československa a zájmy evropského míru.

Beneš se ocitl na pokraji šoku. Ano, jistě, tehdy v květnu to již naznačovali, ale hovořili obecně, nyní to bylo až příliš konkrétní.

– Z těchto základních úvah byly obě vlády nuceny vyvodit závěr, že zachování míru a ochrana životních zájmů Československa mohou být účinně zajištěny jen tehdy, jestliže tyto okresy budou podstoupeny říši. Tohoto výsledku by mohlo být dosaženo buď přímým odstoupením, nebo plebiscitem. Jsme si vědomi obtíží, které vyplývají z plebiscitu, a známe dobře námitky, které jste uvedli proti takovému postupu, zvláště i jeho dalekosáhlé důsledky, kdyby záležitost byla projednána na tak širokém podkladě. Předpokládáme proto (leda byste naznačil něco opačného), že dáte přednost vyřízení problému sudetských Němců metodou přímého odstoupení a projednání záležitosti v takovém smyslu.

Beneš byl zdrcený. Ještě do poslední chvíle si mohl domýšlet a nalhávat, že se zde realizuje jeho tajný krizový plán, že jako krajní a nejhorší varianta bude uskutečněno odstoupení pohraničních výběžků. Předpokládal, že hází velmocím záchranný kruh, kterého se ony samy chopí, aby získaly argumenty k oponování Němcům, ale toto byla naprostá katastrofa. Tohle si nepředstavil ani v nejhorších snech.

– Okresy, jež by bylo podstoupiti, zahrnovaly by oblasti, které mají více jak 50% německého obyvatelstva, ale máme všechny možnosti doufati, že vymůžeme úpravu hranic tam, kde by to bylo nutné, vyjednáváním, a to pod ochranou mezinárodního výboru, jehož členem by byl i zástupce československý. Jsme přesvědčeni, že podstoupení méně rozlehlých oblastí na základě vyššího procenta by věc nerozřešilo. Jednou ze základních podmínek takové záruky by bylo zajištění nezávislosti československého státu tím, že by smlouvy dnes platné, které zahrnují vzájemné povinnosti vojenské povahy, byly nahrazeny obecnou zárukou proti každému nevyprovokovanému útoku…

Prezident Beneš se již nedokázal soustředit na zbytek textu. Záruky? Dělají si legraci? Kdo jednou zrazuje, zradí i podruhé. Jen si to usnadňují. Sebral síly a stručně vyslancům sdělil, že musí celou záležitost projednat s vládním kabinetem. Na odchodu byl dosti netaktně vyslanci upozorněn, že je třeba věc projednat a odpověď zaslat co nejrychleji, protože ve středu opět navštíví pan Chamberlain

pana Hitlera.

– Nemyslete, že nevím, jak je to těžké, pokusil se Newton setřít celkový dojem memoranda, – ale myslete na to, že volíte mezi blahem svého národa a utrpením a oběťmi strašné války.

Beneš zatoužil plivnout Newtonovi do obličeje, ale ovládl se. Vždycky se nakonec ovládl.

– Víte velmi dobře, že ani toto navrhované řešení nepřinese žádný mír. Jakmile ukážete Hitlerovi slabost, povede to jen k dalšímu nátlaku, k dalšímu stupňování požadavků a nakonec k obsazení celé republiky Německem. A to vše bude teprve začátek. Kdyby se tento plán měl opravdu uskutečnit, mělo by to nedozírné následky nejen pro Československo, ale i pro vaše země a pro celou ostatní Evropu. To si nezakrývejte.

Vyslanci již nediskutovali. Rozloučení bylo chladné.

Oba vyslanci nebyli u prezidenta ani celou hodinu. Prokop Drtina tušil, že došlo k něčemu, co situaci mimořádně zamíchá a zmate. Newton odcházel jako obvykle, povýšený, chladný, jakoby s maskou na obličeji, de Lacroix se styděl a bylo to na něm vidět.

Drtina byl okamžitě volán do kanceláře. Beneš se mu zdál poněkud zarudlý, ale to se při různých vzrušenějších politických rozhovorech stávalo. Kdo prezidenta neznal, nepovšiml by si navenek žádného mimořádného vzrušení, ale osobní tajemník prezidenta znal. Okamžitě postřehl nápadný chvat, s jakým jednal, jak již přemýšlel a kombinoval na kilometry a léta dopředu, jak přehazoval papíry a narychlo plánoval schůzky, jednání, protokoly. Kdyby bylo po jeho, kdyby se byl mohl rozdělit na několik Edvardů Benešů, uskutečnil by zřejmě vše, naráz, v jediný okamžik. Drtinu to vystrašilo. Nyní viděl, že se muselo stát něco neobvykle vážného, že se věci komplikují. Dostal do ruky listinu na světle modrém legačním anglickém papíře a úkol co nejrychleji ji přeložit.

Prezident odešel okamžitě do vedlejší kanceláře k ministru Nečasovi a pak do svého bytu. Nenechal ihned svolat vládu, zatím pouze politické ministry, což svědčilo o tom, že stále pokládá za kostru státní politiky stranický systém a šéfům stran přisuzuje více skutečné moci nežli vládnímu, správnímu a ústavnímu aparátu země. Drtinovi stačilo očima zběžně přelétnout text, který měl přeložit, aby mu bylo naprosto jasné, že jde o tu nejkrutější eventualitu, kterou si Čechoslováci mohli vůbec představit. Toto byl rozsudek, ortel. Budou předhozeni lvům. Horší by byla už jen okamžitá a celková okupace, ale není tohle vlastně jen úvod ke konečnému řešení?

Tíživé dusno se změnilo na truchlivou jistotu. Stín padl na jednání všech úředníků prezidentské kanceláře, jako by nějaký duch okamžitě tu zprávu rozšířil. Všichni začali jednat jako na povel, jako by se zde chystal nějaký monstrózní, protokolárně přesně stanovený pietní obřad. Jako by připravovali pohřeb. Náhle bylo jasné, že to všichni nějak vědí. Úřednice paní Lánová přepisovala Drtinův překlad tragickými pohyby, bez hlesu a přece s pláčem. Věděla, co bude v textu, ještě než přepsala na stroji oficiální název „Franco-britská proposice na řešení československé otázky z 18. září 1938.“

– Je to tak, řekl si Drtina v duchu. – Pro svět jsme jen otázkou, kterou je třeba vyřešit, zodpovědět. Nic více neznamenáme. Sami si tu otázku položili a sami si ji

řeší. Svět si již odpověděl.

Okolo 19.00 se k prezidentovi dostavil sovětský vyslanec Alexandrovský. Mezitím docházela hlášení o pohybech vojsk v sousedním Německu a o soustřeďování bojůvek Henleinova Freikorpsu proti pohraničí. Hlavní štáb uvažoval o vyhlášení mobilizace již 18. září, ale od takového opatření bylo upuštěno na nátlak politiků, kteří se obávali, že by tím bylo nepříznivě ovlivněno jednání v Londýně.

Ihned nato začalo jednání rady politických ministrů.

Alexandrovský Drtinu znal a na odchodu jej pozdravil. Pak se ještě vrátil a potutelně na tajemníka zamrkal.

– Nebojte se, půjde to dobře, prohodil žoviálně. – Nyní, pane tajemníku, je zapotřebí, abyste vy sami, celé Československo, byli pevní a abyste neustupovali.

Během závěrečných slov vyslanec lehce kývl hlavou ke dveřím prezidentovy kanceláře. Význam řeči byl jasný. On musí stát pevně, protože on, Beneš, je republika. Vyslanec jako by naznačoval: Nedovolte mu ustoupit, chystá se k tomu.

Berghofský plán však nebyl oznámen Masarykovi, který znovu zoufale telefonoval do Prahy:

– Strýčkové se zde sešli k jednání, ale nikomu se zatím s ničím nesvěřili. Hovoří se o odstoupení území, ale nic konkrétního, však víte. Nemám nejmenšího úmyslu tam (Downing Street) chodit. Dokud pro mne neposlali, tak si říkám, jen ať si naserou, pane prezidente…

V sedm hodin večer sdělil Beneš podstatu plánu i Janu Masarykovi a zeptal se ho, co si o plánu myslí lidé jako Churchill. Vyslanec odpověděl:

– Když jsem se jich ptal, řekli, že doufají, že tomu nebudeme nečinně přihlížet. 75%, to by byla jedna věc, ale 50%, to je nehorázné, nemožné!

19. září – Moskva – lidový komisariát zahraničních věcí

Lidový komisař pro zahraniční záležitosti Maxim Litvinov se probíral papíry na svém psacím stole, některé z nich bral střídavě do rukou, pročítal je a uvažoval. Jedním okem nepřestával ostražitě sledovat drobného muže sedícího v prosté židli na opačné straně stolu. Mužík působil živě a ve společenských salonech v Helsinkách byl navyklý šířit okolo sebe velmi příjemnou atmosféru. On i jeho žena Zoja byli velmi častými hosty nadějného finského politika Väinö Tannera.

Litvinov měl k dispozici příliš mnoho dobrých informací, než aby se nechal zmýlit zjevem Borise Nikolajeviče Rybkina. Uvědomoval si, že tento muž je ve skutečnosti velmi nebezpečný, zuřivý stalinista. Rybkin oficiálně vystupoval pod diplomatickým krytím druhého tajemníka vyslanectví a jeho žena Zoja působila ve funkci vedoucí oddělení Inturistu v Helsinkách. Oba pracovali pro GPU a Rybkin jako jediný z pěti špičkových sovětských agentů ve Finsku přežil Stalinovu poslední bestiální čistku. Stalinovo paranoidní běsnění naprosto rozvrátilo rezidentury NKVD v celé střední a východní Evropě. Agenti byli povoláni do

Moskvy a zde, i s celými svými rodinami, rovnou a bez soudu stříleni. Díky těmto čistkám naprosto chyběly informace z Rakouska, z Říše, naprosto se nedostávalo zpráv o tom, k čemu se nyní chytají nacisté. Drastický zásah způsobil dezorganizaci právě nyní, kdy bylo informací nejvíce zapotřebí, kdy Hitler, již téměř vyzbrojený, spouštěl svůj válečný stroj. Rybkin byl židovského původu. A přesto přežil tam na severu jako jediný. To, samo o sobě, vypovídalo o jeho přizpůsobivosti a bezohlednosti. Přinejmenším byl Rybkin Berijovým člověkem. Tento muž nebyl nevinným politikem. Rozhodně nikoliv.

– Takže vy jste jednal osobně s předsedou vlády Cajanderem… konstatoval Litvinov a hleděl do zvláštní zprávy.

– Nejen s ním, upozornil skřípavě Rybkin. – Také s ministrem zahraničí Holstim, s generálem Aarne Sihvou, s Helly Wuolijokiovou a s dalšími lidmi.

Litvinov si uvědomoval, že Rybkina pověřil Stalin jednáním, jaká by měl ve skutečnosti vést sovětský velvyslanec. To jen utvrzovalo jeho ostražitost vůči tomuto muži. Rozhodl se ho vyprovokovat.

– Zpráva vyslanectví se od vaší poněkud liší. Víte to, soudruhu Rybkine? Oni mají dojem, že Finsko bude přístupno dohodě, jakmile by Němci napadli Polsko a ohrozili nezávislost Baltu.

Rybkin se kysele ušklíbl.

– Co říká vyslanec, je irelevantní. To nemá žádný význam. Představitelé finské buržoazie se bojí sovětského i vlastního proletariátu více než německých fašistů. Nikdy nepřipustí pronájem těch ostrovů ani revizi hranic u Leningradu. Jsou si dobře vědomi, že by jim západní velmoci neodpustily, kdyby izolace Sovětského svazu byla znemožněna vyplutím sovětské flotily na Balt. Diplomatickou cestou to nepůjde.

– Soudruh Stalin, řekl Litvinov s rozmyslem, – je přesvědčen, že Německo plánuje vysazení svého expedičního sboru ve Finsku.

Rybkin kývl hlavou na souhlas.

– Holsti s tou možností hraje jako s diplomatickou kartou.

– A vy jste s ním hrál tu hru? Jakou kartou jste přebil tu jeho kartu, soudruhu?

– Dosti otevřeně jsem mu namítl, že Hitler se nyní chystá na Československo a všechny jeho doposud vyzbrojené divize budou vázány ve střední Evropě.

– Správně, soudruhu, ocenil Litvinov. – To bylo pohotové. Co řekl na tohle? Rybkin se samolibě usmál.

– Podivil se, proč si myslím, že Hitler půjde nyní proti Československu. Myslím, že to bylo dosti upřímné podivení.

– Skvělé… pochválil Litvinov. – A vaše mínění, soudruhu?

– V dubnu, během oslav výročí osvobození Helsinek, měl Cajander dlouhé separátní jednání s německým velvyslancem. Finové dokonce pozvali oficiální delegaci z Říše, prý kvůli podílu Německa na osvobození Finska od sovětského režimu. Prostě si myslím, že něco upekli.

– A kdyby Hitler dostal Československo bez boje, dalším krokem by nemuselo být Polsko, co myslíte?

Rybkin, alias agent Jester, zavrtěl hlavou.

– Ne, hned by to Polsko být nemuselo.

Tato informace v hlášení pro jeho komisariát nebyla. Nyní měl Litvinov

představu, jak bude vypadat druhá zpráva, kterou Stalinovi donese ta zrůda Berija.

Propustil Rybkina s formálním díkem a přešel k oknu. Potáhl z cigarety, vyfoukl kouř proti okenní tabulce a nechal ho odrazit zpět do tváře. Nepřítomně hleděl na Rudé náměstí a na zlaté cibule chrámu Vasila Blaženého. Přemýšlel. Konečně soustředil dostatek informací, aby mohl také rozdat své karty. Vlastně se skutečně podobali jen šíleným hráčům pokeru, všichni, včetně toho starého poďobaného gruzínského tygra. Ale hrála se vražedná hra o moc a rozhodčím byl on, tygr. Litvinov si ještě jednou ujasnil základní paradigmata té hry.

Stalin se musel, dříve či později, rozhodnout, zda půjde proti Němcům, nebo zda se s nimi dohodne proti západu. To rozhodnutí muselo přijít. Stalin se přiklonil k principům evropské bezpečnosti v roce 1934. Rok nato byla utlumena činnost Kominterny a podepsány spojenecké smlouvy s Francií a s Československem. Na západě se domnívali, že Stalina ke smířlivosti vedlo rozeznání podstaty fašistické nenávisti ke všemu levicovému a jeho tendence vyzbrojit se. Na západě se mýlili a Stalin byl ďábel, nebo s ďáblem alespoň kamarádil od té doby, co utekl ze semináře. Německo vyzbrojil a Hitlera vypěstoval sám Stalin. Existovalo mnoho důkazů o tajných německých vojenských a výzkumných základnách v SSSR ve 20. letech. Ze spolupráce měly prospěch obě strany, ale to nebylo důležité. Klíčem k pochopení ambivalentního vztahu fašismu a komunismu byla o staré leninské paradigma. Lenin se domníval, že komunizmus v jedné zemi mohl zvítězit jen díky sebevražedné válce, v níž se imperialisté oslabovali navzájem. Měl zvítězit na celém světě, ale to by válka musela trvat déle a musela by být ještě strašnější. Zkrátka a jednoduše, aby komunismus zvítězil všude, bylo zapotřebí ještě jedné šílené války. Měli ji opět vyvolat imperialistické mocnosti a katalyzátorem procesu se měla stát mocnost, která by dospěla k nejvyššímu stádiu imperializmu, totiž k fašizmu. Hitlerovi a jeho říši se v užším kruhu okolo Stalina posměšně přezdívalo „náš ledoborec revoluce“. Stalin již dvacet let zuřivě zbrojil a připravoval se na konečnou, poslední válku. Ale nehodlal ji začínat. K tomu měl Hitlera. Rudá armáda osvoboditelka měla do zničené Evropy vstoupit teprve poté, kdy se velmoci pobijí navzájem. Spolupráce na systému kolektivní bezpečnosti byla pro Stalina jen dočasným odkladem, než bude připraven. Jen kamufláží a pokryteckým přetvařováním, kterému se říkalo taktika revolučního boje a které se vysvětlovalo marxistickou dialektikou. Jenže systém kolektivní evropské bezpečnosti nyní ležel v troskách. Každý zachraňoval pouze svoji kůži. Pro Stalina to bylo příliš brzy. Ještě potřeboval pár let času.

On, Litvinov, nemohl změnit náhle, ze dne na den, to, co hájil jménem SSSR po celá třicátá léta. Nikdy nepochyboval o tom, že jakmile se Stalin rozhodne odhodit masku přetvářky, bude se muset jeho, Litvinova, zbavit, byť jen jako symbolu minulé bezpečnostní politiky. Zbavit se znamenalo v těchto poměrech likvidovat. Musel využít oněch několika roků, které mu zbývaly, a bez ustání přesvědčovat Stalina o tom, že jej, Litvinova, ještě potřebuje. Musel svoji politiku udržet životaschopnou a musel ji Stalinovi ukazovat jako zatím ještě perspektivní politiku. Jakmile by tato politická linie padla, padne i on a s ním celý diplomatický sbor rozesetý po Evropě. A ještě žádný z jeho předchůdců pád z této výšky nepřežil. Dokud se půjde proti Říši a proti Hitlerovi, bude on, Litvinov, v bezpečí,

bude potřebný, budou potřebné jeho kontakty a jeho prestiž. Jakmile by se starý Koba rozhodl domluvit s Němci na rozdělení Evropy, bezpochyby by jeho, Litvinova, musel odstranit a nahradit někým jiným, nejspíše Molotovem. Molotov sám byl pouze loutkou v Berijových rukou, stejně jako Dekanozov a celý ten spolek. NKVD tlačila spíše na dohodu s Hitlerem proti západu a její lidé šířili pomluvy o krátkozrakých lidech, kteří, ač jinak dobří soudruzi, nestačí na funkce, jež zastávají, neboť se poddali vulgárním antifašistickým emocím a zapomněli na provokační rozkladnou činnost našich takzvaných západních spojenců. Hlášení udavače leželo také v Litvinovově sejfu a pomlouvajícím byl v tomto případě přímo Molotov. Litvinov se, podle něho, prý příliš nadchl vidinou kolektivní bezpečnosti a přehlíží zjevnou snahu západu vmanévrovat Hitlera do války se SSSR. To mohl být pro Stalina velmi silný argument. Stalin by se byl s Hitlerem také jistě shodl v otázce protižidovské politiky. Naštěstí Němci zatím pokračují ve svém protikomunistickém štvaní. Ale to nemusí znamenat vůbec nic.

Vrátil se ke stolu a znovu probíral informace.

Bylo zde více upozornění na německé snahy o získání základny ve Finsku. Jedno z nich pocházelo od dalšího agenta, který přežil teror, od Semjona Rostovského. Další poslal sám Ždanov, vedoucí tajemník leningradské stranické organizace. Toto hlášení musel Litvinov s lítostí vyřadit. Znal dobře Stalinovu chorobnou nedůvěru k leningradským soudruhům. Táhlo se to již od časů Kirova. Byly tu zprávy z Polska, z Litvy, Lotyšska i Estonska. Němci si brousili zuby na Memel a slibovali Litevcům navrácení Vilna. V lotyšské a estonské armádě prokazatelně působili němečtí specialisté jako výcvikoví instruktoři. Měly se tam k světu místní fašistické organizace a Litvinov dokonce získal materiál dokazující, že se Berlín pokouší usmířit Poláky s Litvou, aby byl vytvořen silný, Říší vyzbrojený kordon, který udrží Sověty daleko od Baltu. To všechno byly těžké karty v jeho hře. Takové informace hovořily proti sázce na spojenectví s Hitlerem.

Stalin i Hitler si oba byli dobře vědomi jistých strategických daností, které si, jak se zdálo, na západě doposud nikdo neuvědomil. Německo a vše co k němu patřilo, bylo zcela závislé na dvou strategických surovinách. Na švédské železné rudě a na rumunské ropě. Obě naleziště ležela v blízkosti hranic SSSR, ale ještě ne dost blízko. Stalin potřeboval Finsko a Besarábii. Pak by se Rudá armáda ocitla doslova několik kilometrů od obou míst, baltská flotila by mohla zaminovat a blokovat Botnický záliv, znemožnit přepravu rudy po Baltu, vojensky obsadit Ploješti i Laleu a to vše během několika hodin. Od toho okamžiku do jednoho měsíce by se wehrmacht zcela zastavila a celá vojenská moc Německa by se zhroutila. Nebylo divu, že se Hitler snaží ovládnout nebo alespoň posílit Finsko jako prvý. Nebylo divu, že se snaží odstranit Československo z mapy, rozbít Malou dohodu a dostat se vojensky do Rumunska. Sovětský svaz taková zranitelná životně důležitá místa neměl, vzhledem k sibiřským nalezištím, ale Německo ano. Kdyby si západ uvědomoval, oč tu jde, bezpochyby by musela být jeho politika přesně opačná. Posílení Malé dohody a vybudování vojenských základen v severní Skandinávii, alespoň v Norsku. Pak by prst na aortě Německa drželi i oni a bylo by po problému. Stalin ještě nemohl svůj ledoborec revoluce správně nasměrovat proti západu. Ještě nikoliv. Teprve po připojení Finska a Besarábie mohl Hitlera ovládat a vydírat. Dokud k tomu nedojde, potřeboval

Stalin mírovou politiku a Litvinova.

Litvinov poskládal poslední kamínky v mozaice, která nyní vytvářela zajímavý obraz. Polsko se s Ruskem nikdy nespojí, ani nebude jednat, to bylo jisté. Kdyby bylo napadeno, mohla by Varšava vpustit na své území německé divize. Kdyby byly napadeny baltské státečky a Finsko, mohli by totéž učinit Finové. A nemuselo by zůstat jen u německých divizí. Zde by se přímo nabízela příležitost k válečnému spojenectví Německa s Británií. Pokud by se západ přiklonil k Hitlerovi, ocitl by se SSSR v dokonalé izolaci a ve velmi choulostivém postavení. Musí být posilováno sovětské spojenectví s Británií a s Francií. Anebo musí být Hitler naopak vržen nejprve do války proti západu. Proto byla nyní tak důležitá právě československá karta.

Všechno záleželo na tom, jestli se budou Češi bránit a jestli jim západ půjde na pomoc. Pokud dostane Hitler Československo zadarmo, bude lépe se s ním spojit a o východní Evropu se rozdělit. Pokud vypukne v Československu válka, budou nacistické divize vázány tam a samotní Britové se ničeho neodváží. Pak bude cesta do Polska, do Finska a na Balt volná a ještě bude možno tuto agresi vydávat za internacionální pomoc. Záminku nabídnou sami Poláci, jsou na to dost hloupí. Ale bude potřeba tak trochu připravit situaci. Poláky je třeba oficiálně varovat před vměšováním se v Československu, samozřejmě v zájmu kolektivní bezpečnosti, to západ ocení. Stejně to nevezmou na vědomí, jsou příliš pyšní a stále žijí ze svého vítězství u Varšavy ve dvacátém roce. Vůbec nepostřehli, jak se Rudá armáda změnila od té doby. Čechoslováky bude nutno materiálně podpořit a pracovat k tomu, aby se účinně bránili. Vlastně všechno záleží na tom, aby se bránili.

Litvinov nebyl bezbranný proti lidem z NKVD. Jeho styky mířily do armády a do GRU. Uvědomil si, že bude třeba poslat spolehlivého člověka s důvěrnou zprávou k Vorošilovovi. Začal sepisovat konečný návrh postupu pro Stalina. Věděl, že Berijova zpráva bude úplnější a detailnější než jeho zpráva, ale to není důležité. Důležité je, že obě zprávy ukazují na konfrontaci Čechů s Německem jako na výhodnější variantu. V tom Rybkinovo hlášení nevědomky zapracuje v Litvinovův prospěch. Stalin dostane strach z budování německých vojenských základen ve Finsku a bude souhlasit s tím, aby byla wehrmacht zaměstnána spíše v Československu. Němci sice Čechoslováky zardousí, ale budou z toho zápasu smrtelně unavení a pocuchaní. A než se opět stihnou narovnat a rozhlédnout se, bude Rudá armáda nejen na Baltu, ale také v Helsinkách a ve Varšavě, možná i na Slovensku nebo v Bukurešti. A ještě se tomu bude říkat osvobození. Československo musí být podpořeno politicky a materiálně aby se bránilo, ale zase ne příliš, aby tato válka nad míru nezničila Stalinův ledoborec revoluce. Ten bude Stalin ještě potřebovat proti západu, později. Československo bude nakonec zničeno a Hitler po jeho pozření opět rychle zesílí, ale to již bude Rudá armáda ovládat kohouty ropných vrtů a přepravní koridory pro švédskou rudu. Pak se začne Stalin s Hitlerem domlouvat a smiřovat. A on, Litvinov, zůstane zárukou kontinuity sovětské politiky včerejška i dneška. Molotova pak vyšle ústřední výbor kontrolovat nějaké přehrady do Kazachstánu.

19. září – Bayreuth – Sudety

14. září v 13.00 začala stanice Lipsko barvitě líčit nové incidenty v československém pohraničí. V Bodenbachu (Podmokly) se prý již dva dny odehrávají otřesné scény. V redakci Völkischer Beobachter připravovali tučné titulky na zítřejší ráno. „Žena a dítě rozdrceny tankem“, „Uštván českými krvavými psy.“ a „Česko-komunistické přípravy na masovou vraždu Němců v Ústí.“ Vysílačka Vídeň referovala o Rudolfu Beranovi jako o jediném slušném a seriózním českém politikovi. Rozbíhala se první vlna pečlivě naplánované štvavé kampaně. Bylo třeba napomáhat Čechoslovákům v jejich těžkém a životně důležitém rozhodnutí. Bylo třeba usnadnit světu, aby takové sousto spolkl bez přílišné hořkosti.

Druhého dne došlo na Frankovu a Henleinovu výzvu.

„Sudetští Němci ve vlasti!

Konrád Henlein a většina hlavních vedoucích SdP vyhledali přechodně německé říšské území, aby mohli v těchto rozhodujících hodinách bojovat na základě vaší vůle všemi potřebnými prostředky, svobodně a nezávisle za návrat naší německé vlasti do velké německé domoviny. Věřte nám, nádherná hodina návratu do naší velké německé Říše udeřila. Vězte, že vaše oběti nejsou marné a že krvavé činy českého bolševického teroru budou pomstěny.

Heil Hitler! K. H. Frank, zástupce Konráda Henleina.“

Z donndorfského zámku u Bayreuthu svítila do kraje všechna okna a před průčelím s okrasnými keři parkovalo stále několik aut. Sem se vedení SdP nastěhovalo již 14. září, krátce poté, co se československé bezpečnostní a vojenské útvary přiblížily na dostřel k Egeru. Říšská propaganda ještě několik hodin z taktických důvodů udržovala dojem, že se Henlein stále hrdinsky skrývá na území Československa, ale i tato lež začínala být čím dál více neudržitelná. 15. září vydal Konrád Henlein, jakoby ještě z Egeru, další proklamaci. Odvysílala ji lipská vysílačka.

„Moji soukmenovci!

Jako nositel vaší důvěry a při vědomí své odpovědnosti konstatuji před celou světovou veřejností, že nasazením kulometů, obrněných vozů a tanků proti bezbrannému sudetoněmeckému lidu dosáhl utlačovací systém českého národa svého vrcholu. Tím ukázal český národ celému světu, že soužití s ním v jednom státě se stalo nemožným… Chceme domů do Říše! Bůh žehnej nám a našemu spravedlivému boji!“

Po tomto úvodu proběhla Chamberlainova návštěva v Berchtesgadenu, zatímco na donndorfském zámku se shromažďovali muži nad mapami. Za svítání ležel na stole plán v hrubých obrysech hotov. Již žádné puče. Řádné sudetoněmecké vojsko, které bude spolupůsobit v koordinaci s wehrmachtem při osvobození vlasti. Vojsko permanentní infiltrace nejlépe střežené pevnosti světa.[34]

17. září přidělil Hitler plukovníka Friedricha Koechlinga, dosavadního referenta pro otázky mládeže, jako poradce Konrádu Henleinovi, udělil mu rozsáhlé

pravomoci a směrnice pro činnost Freikorpsu. Toho dne skončilo provizorium a v Donndorfu byl zaveden vojenský řád[35]. Vznikl politický štáb s pěti úřady pod vedením Sebekowského, s vlastní špionážní ústřednou a s vlastní propagandistickou centrálou, která měla Freikorpsu nahrazovat těžké dělostřelectvo. V jednotkách FK ustalo kamarádské tykání a byly stanoveny předpisy pro řádné podávání hlášení. Štáb každé skupiny dostal instruktora z řad důstojnictva wehrmachtu.

Konrád Henlein zažíval plíživý, pomalu se probouzející pocit zklamání. Orgány a struktury milované Říše se začínaly zmocňovat jeho plánů, jeho lidí, jeho království. Říšští prominenti a důstojníci nejrůznějších složek se začínali usazovat v blízkosti jeho štábu jaksi natrvalo, každý chtěl od počátku radit, později rozkazovat.

18. září přistály v Bayreuthu první Junkersy s puškami Mannlicher a těžkými kulomety Schwarzlose z rakouských skladišť. Henlein si začínal uvědomovat, že když všechno půjde dobře, bude zanedlouho velet celým dvěma divizím vojska. Zatím to ještě nebyla pravda. Stav FK dosáhl sotva poloviny naplánovaných počtů, asi 20 000 mužů, a měl k dispozici sotva 6000 pušek. Přesto se Henlein rozhodl předat rozhlasu prohlášení o nasazení Freikorpsu v plné síle 40 000 mužů. Zpráva měla zapůsobit doma v paralyzovaných Sudetech jako vzpruha. Henleina však čekalo další zklamání a studená sprcha. Čekal marně, zpráva nebyla vysílána. Před třetí hodinou se ozvala ústředna Volkdeutsche Mittelstelle. Fonogram měl tři body.

1. Vůdce zakázal nazývat Freikorps jménem Konráda Henleina.
2. Vůdce zakázal obracet se samostatně k tisku, rozhlasu a filmu. Cesta jde přes Berlín, starým způsobem.
3. Vůdce text výzvy změnil. Bude vysílána v upravené formě.

Konrád Henlein začínal hořce chápat, že ze sudetoněmeckého krále se stal německým králíkem s přísně vymezeným výběhem a přidělenou klecí.

V noci z 19. na 20. září nastal konečně čas nasazení Freikorpsu v boji. Bylo nařízeno, aby jednotliví velitelé skupin okamžitě informovali o výsledcích akcí ústřednu v Bayreuthu. Mělo být zajištěno, aby zprávy nerozšířila ČTK dříve než DNB.

Ve čtyři hodiny ráno v Habersbriku (Habartov) zaútočilo několik desítek mužů. Byli odraženi, zabili jednoho dozorce. Poté zaútočil celý oddíl, ale museli prchnout před přijíždějícím četnickým pohotovostním oddílem. K dalším útokům došlo v Braunau (Broumov) a ve Slavotíně. Okolo páté hodiny se v hlášeních objevilo jméno Malá Úpa. Celnice u Pomezních bud byla vypálena, u Seinbergu uskutečněn vpád na české území, dobyta celnice Ebersdorf. Dále Varnsdorf, přepad celnice v Hranicích na Znojemsku a další.

Celková bilance v bayreuthském štábu vyvolávala vesměs kyselé obličeje. Zvláště Koechling si hlasitě ulevoval. Kromě zdemolovaných celnic žádné podstatné úspěchy a cena nepřiměřená. Freikorps měl čtyřikrát větší ztráty než Češi, a to se ještě jeho bojovníci nesetkali s pravidelným vojskem, nýbrž jen s celníky a četníky pohraniční stráže. Navíc zavolal Koechlingovi z Berlína Jodl a

důrazně jej upozornil, že nasazení větších jednotek Freikorpsu vyvolalo přesuny československých vojenských jednotek směrem k hranicím, což nevhodně zkomplikovalo plány wehrmachtu.

Bylo na propagandě, aby napravila to, co nedokázaly zbraně. Agentura DNB začala rozšiřovat zprávy o českých ukrutnostech, o přepadu uprchlického tábora v Seidenbergu, opepřenou o postřelení místního starosty, jehož život visí na vlásku. Zmíněný umírající muž si tou dobou dával již několikáté pivo v hostinci Böhmischer Hof a po vyslechnutí zprávy se notně rozkašlal, neboť mu zaskočilo.

V Bayreuthu se po ulicích potkávali kurýři na motocyklech, dopisovatelé a kolony nákladních aut. Mezi nimi se proplétali uprchlíci ze Sudet. Zde již nic nepřipomínalo mír. Sudetští Němci vedli válku.

19. – 20. září – úřad vlády, Praha

Již předchozího dne 18. září večer v 19.30 (tedy v době, kdy jednání vládního kabinetu ještě ani nezačalo a kdy, dle svědectví Prokopa Drtiny, od prezidenta Beneše teprve odcházel vyslanec Alexandrovský), telefonoval francouzský vyslanec de Lacroix do Paříže toto:

„Osobnost, která by měla být dobře informována, mi sděluje, že odpověď, která má být v krátké době předána, vznikla, i když ne negativně, tedy přece jen pod vlivem přání pozdržení. Počítá se prý s pádem francouzské vlády. Tato osobnost poukazuje na to, že podle názoru jejího informátora by byla především účinnou velmi jasná, přímá výzva generála Gamelina generálu Krejčímu. Tato výzva by musela konkrétně rozebrat, proč je neomezené a okamžité přijetí francouzsko-britského návrhu nezbytné.“ (Bonnetovy paměti)

Kdo byl onen neznámý informátor a ona dobře informovaná osobnost, která věděla již před zasedáním kabinetu, na čem se vláda usnese? Bylo vše dohodnuto již před zasedáním? Byl to generál Ludvík Krejčí a tvořící se vojenská protikapitulantská klika, kdo tlačil na nepřijetí spojenecké propozice z 18. září 1938? Bylo z de Lacroixova hlediska třeba ovlivnit v Československu především armádní kruhy?

Přibližně ve stejnou dobu navštívil kdosi dobře informovaný také britského vyslance Newtona, informoval jej ve stejném duchu, až na výzvu k zastrašování československých generálů, a řekl o chystané odpovědi vlády cosi, co vyslanec později ve svém životopise interpretoval jako koncesi neústupným silám (concession to die-hard elements), která nemusí být konečná. Vláda RČS prý nakonec ustoupí, bude-li vystavena ihned dostatečně tvrdému tlaku.

Téhož večera probíhalo mnoho různých rozhovorů a setkání.[36] Ministerský předseda dr. Milan Hodža rozmlouval ve své kanceláři s de Lacroixem čekajícím na vládní odpověď. Také on cítil potřebu udělat si ve věci pořádek.

– Milý pane vyslanče, nechtěl byste mi konečně jasně říci, co se to vlastně děje s vaší vládou?

Francouzský vyslanec schoval tvář do obou dlaní a po chvíli ticha se hlasitě

rozvzlykal.

– Quel sale métier, jak špinavé řemeslo, mon president!

Hodžu vyslancovo pohnutí poněkud zaskočilo, ale uvážil, že právě toto je příležitost dozvědět se cosi více, cosi neformálního.

– Pane vyslanče, je mi to líto, ale musím se znovu zeptat. Jste si jist, že Francie se konfliktu vyhne, že couvne před válkou?

Da Lacroix se mezitím překvapivě rychle uklidnil.

– Nemám žádných oficiálních instrukcí v této věci, ale přesto vím, že odpověď je negativní. Chcete-li oficiální odpověď, bylo by nejlépe zatelefonovat přímo do Paříže.

– To by nyní byla příliš zdlouhavá procedura, ale bylo by třeba, aby československá vláda byla v této věci informována co nejotevřenějším způsobem, neboť, chápejte, jde o životně důležité státní záležitosti, je to otázka přežití státu!

Vyslanec se odmlčel.

– Pane vyslanče, naléhal ministerský předseda, – Dobrá, připusťme, že Francie s námi do války nepůjde. Nemohli bychom od vaší vlády obdržet v co nejkratší době nějaký oficiální telegram, který by toto jasně potvrzoval? Za sebe jsem si jist, že prezident se pak podřídí. Je to jediný prostředek, jak udržet mír…

Průběh rozhovoru mezi dr. Hodžou a de Lacroixem nebyl nikdy potvrzen jednotně. Poválečné verze obou politiků se lišily, i když jen v maličkostech. Co však bylo doloženo s jistotou je telegram, který záhy po ukončení rozhovoru, sestavil de Lacroix pro Bonneta:

„Ministerský předseda mne zavolal k sobě. Prohlásil, podle jeho slov, po dohodě s prezidentem republiky: Jestliže ještě dnes v noci ohlásím Benešovi, že Francie nebude za války, která vypukne mezi Německem a Československem, pro sudetské Němce a v důsledku francouzských závazků pochodovat, pak vezme prezident republiky toto sdělení na vědomí. Ministerský předseda svolá ihned vládu, jejíž všichni členové jsou již, i s prezidentem republiky, jakož i s ním, jednotní v tom, že je nutno ustoupit. Vedoucí muži Československa potřebují krytí, aby mohli přijmout francouzsko-britský návrh. Jsou si jisti armádou, jejíž vůdci prohlásili, že konflikt, v němž by stáli proti Německu osamoceně, by byl sebevraždou. Hodža prohlašuje, že krok, který podnikl, je jediným prostředkem k záchraně míru. Přeje si, aby se všechno, pokud možno, uzavřelo ještě před půlnocí anebo, v každém případě, během noci. Ministerský předseda učiní vyslanci Velké Británie stejné sdělení.“

Byla vláda RČS skutečně předem smluvena s prezidentem a velením armády v takovéto taktice vůči vlastnímu národu, jehož reakcí se bála? Skutečně si takto vláda RČS objednala ultimátum, aby mohla ospravedlnit kapitulaci před vlastním národem? Nebo je tento telegram, který se zachoval pouze v Bonnetově pozůstalosti, podvrh, jehož pomocí hodlal francouzský ministr zahraničí přesvědčit svoji vládu, aby ponechala Československo na holičkách, neboť je stejně již rozhodnuto kapitulovat. Beneš s Hodžou vedli o tomto případu prudkou a veřejnou při již počátkem čtyřicátých let – bezvýsledně. Je zajímavé, že dva

zcela odlišné prameny (de Lacroixův telegram a zápisky Julia Fučíka), se shodují v době, dokdy měla československá vláda západní návrhy odmítat a kdy je měla naopak narychlo přijmout.

Jisté je, že de Lacroixova depeše došla do Paříže po 22.00 hodině. Bonnet ji donesl Daladierovi a přesvědčil jej, že se již kvůli tomuto nemá svolávat zasedání vlády, že stačí, aby oba, společně s prezidentem Lebrunem, vyslali ihned de Lacroixovi nové instrukce. Na základě těchto instrukcí pak došlo ke známému nočnímu ultimativnímu zákroku vyslanců Lacroixe a Newtona u Beneše (asi ve 2.15 hod. ráno).

Na stejné rozpory a záhadná místa upozornila společná hodnotící komise českých a sovětských komunistů před parlamentními volbami v roce 1939. Její člen žurnalista Julius Fučík vyjádřil bez obalu domněnku, že existoval již předjednaný agrárnický plán, podle něhož měly být návrhy spojenců odmítány do půlnoci 19. září, a teprve poté, kdy by již nemohly být vzbouřeny masy dělnictva na závodech, přijaty. Tento výklad je do jisté míry tendenční předvolební agitkou KSČ (v těchto volbách probíhal zápas mezi KSČ a agrární stranou o hlasy venkovského obyvatelstva), ale nelze jej zcela zavrhnout, máme-li porozumět situaci v září 1938.

20. září – Pražský hrad

Pro prezidenta Edvarda Beneše to byla jedna z prvních nocí beze spánku. Počínaje minulou a touto nocí mohl pospávat jen příležitostně, po hodinách ukradených noci, v mezerách mezi tím či oním jednáním. Od nynějška jej budou vyrušovat o půlnoci i o polednách diplomaté, vyslanci, vojáci i domácí politici, a každý bude přicházet s tou naprosto nejdůležitější a neodkladnou otázkou, s něčím, co je životně důležité pro národ, pro stát, pro lidstvo…

Tuto noc se prezident souvisle spát ani nechystal. Musel do rána promyslet a sepsat text odpovědi na francouzsko-britskou propozici. Z Moskvy konečně došel Fierlingerův telegram:

„Vláda jednala o otázkách položených prezidentem Československé republiky vyslanci Alexandrovskému. Potěmkin mi právě sdělil odpověď na první otázku, zda je SSSR okamžitě odhodlán účinně pomoci, zůstane-li Francie věrna paktu, vláda odpovídá – Ano, okamžitě a účinně! Na druhou otázku, zda je v případě odvolání se k S. N., SSSR ochoten plnit své povinnosti dle článku 16. a 17., odpovídá vláda - Ano, v každém případě!“

Drtina doručil sdělení okamžitě do ještě probíhajícího jednání vlády. Političtí ministři jednali od ranních hodin. Přítomni byli i zahraniční ministr Krofta a ministr informací Vavrečka.

Dopoledne prezident opět přijal vyslance Alexandrovského, což spolu s faktem častějších styků Hradu s českými komunisty v doktoru Drtinovi zaselo myšlenku na to, že se Beneš chystá paralyzovat spojenecký postup příklonem k SSSR. Co měli Rusové za lubem?

Již odpoledne hlásil vyslanec Smutný, že Rusové prudce reagují na přesuny

polského vojska k Těšínsku, že již oficiálně varovali Polsko, kdyby podniklo jakoukoliv násilnou akci proti Československu, stane se pakt o neútočení mezi Polskou republikou a SSSR bezpředmětným.

Rusové dávali zřetelně najevo, že jsou připraveni pomoci. Jestliže veliký rudý generalisimus hovoří o bezpředmětnosti paktu o neútočení, je to jako by již vyhlásil válku. Takže to přece jen není úplná izolace. Bude-li stát při Československu Sovětský svaz, netroufnou si Poláci nic učinit a také Rumunsko bude stát pevně, což by zase vyřadilo ze hry Maďary na jihu. Pak by jedinou hrozbou zůstali Němci. V těchto dnech se z tzv. malé knihovny v prezidentově kanceláři stalo cosi jako vládní předpokoj. Přicházeli sem a zdržovali se zde úředníci a zástupci různých vládních činitelů, čekávali zde politici na audienci nebo prostě jen na zprávy. Téměř stále byl přítomen vyslanec Smutný, generál Bláha z vojenské kanceláře prezidenta, přicházel sekční šéf Schieszl, doktor Čihař a dr. Sobota. Často se zde vyskytovali vojenští činitelé, mezi nimi i generálové Krejčí, Syrový a Husárek.

Během večera ještě telefonoval vojenský atašé z Berlína:

– Zde, v hlavním městě Říše, vládne velmi stísněná nálada. Není sice v úplnosti jasné, co se děje, ale Němci si nejsou tak jisti sami sebou. Mají také strach. Podle mého nejlepšího svědomí musím prohlásit – žádné ústupky z naší strany a stát pevně.

Do předpokoje konečně vyšel ze dveří ministr Bechyně a vzdychl.

– Vláda se rozhodla britsko-francouzskou propozici odmítnout. Jsme pouze ochotni jednat o sudetoněmecké otázce na základě arbitrážní smlouvy z roku 1926.

– Vida, to vysvitlo opět sluníčko, přikročil k němu prezidentův tajemník a podíval se k oknu, jako by tam skutečně očekával jasné, podzimní, žluté slunce a modré, větrem vymetené horizonty zítřků. – Přikloníme se k Rusům?

– To zřejmě nikoliv takto otevřeně, mudroval Bechyně polohlasně, jak bylo zde v kuloárech zvykem. – Spíše se kalkuluje, že jasný náš nesouhlas vyvolá krizi v Paříži a v Londýně. Zvláště v Paříži má prý vláda na kahánku a mohla by padnout.

Před půlnocí upozornil rada Čermák prezidenta, aby očekával, že západní vyslanci budou ještě v noci žádat o audienci. Později upřesněno na druhou hodinu. Muselo jít o cosi mimořádného, když si vyslanci dovolili nechat v takovou hodinu vzbudit unaveného prezidenta, a když, nota bene, v tuto hodinu sami nespali, ale pracovali. Bylo jisté, že návštěvě musela předcházet prudká výměna depeší mezi Prahou, Londýnem a Paříží.

Ve 2,15 stáli de Lacroix a Newton před unaveným prezidentem.

21. září – Praha, byt prezidentova tajemníka – Hrad

Prezidentův tajemník doktor Prokop Drtina se probudil někdy mezi půlnocí a svítáním, ještě za úplné tmy, doma ve své posteli, do níž před pouhými několika hodinami ulehl pln optimismu a dobré nálady. Hlavou mu vrtal poslední telefonát dr. Remsy z Hradu o dalších dobrých zprávách ohledně postojů SSSR. Neklid v jeho nitru narůstal a tajemník si nakonec musel přiznat, že tento neklid se

nevztahuje k tomuto poslednímu telefonátu, ani obecně k postojům Rusů. Instinkt mu napovídal, že se cosi nepěkného děje. Snad na Hradě. Zmínka o SSSR jej však pohltila, takže zabředl do bezesných úvah.

V březnu tohoto roku Hitler ubezpečoval svět i Československo o nedotknutelnosti jeho hranic. S Henleinem se vyjednávalo a sudetští Němci nepůsobili žádné zjevné potíže. 8 karlovarských bodů požadovalo kulturní autonomii a zdál se to být krajní, téměř skandální požadavek. O podpoře Francie nebylo pochyb.

V květnu se henleinovci pokusili o puč, ale jednání pokračovala. Začaly zjevné nepokoje, Německo přesunulo svoji armádu k hranicím a vzneslo nárok na připojení Sudet k Říši, Československo mobilizovalo. Zabránilo se překvapení, ale nedotknutelnost hranic přestala platit. O podpoře Francie nebylo pochyb, Francie se ke svým závazkům hlásila jednoznačně.

12. září vypukl henleinovský puč a SdP odmítla nabízenou autonomii, byla zrušena jednání s vládou, sudetští Němci se jasně vyslovili pro odtržení Sudet. Hitler začal vyhrožovat válkou a podpora Francie začala být náhle nejistá. Prezident se odhodlal obětovat pohraniční výběžky.

18. září jsou henleinovci za hranicemi a organizují ozbrojená komanda proti republice, německé divize stojí v nástupních prostorech, hrozí se nám válkou a chtějí se po nás celé Sudety. Francie vylučuje pomoc a staví se na stranu Němců.

Tajemník již nevydržel ležet. Vstal, rozsvítil lampičku a pokusil se všechny body shrnout do přehledné tabulky.

měsíc 1938	**Postoj Německa oficiální**	**Požadavky SdP**	**Nabízeno vládou RČS Henleinovi**	**Podpora Francie**
Březen (anschluss)	Bez požadavků	Některé výhody	Jednání	Bezvýhradná
Květen, mobilizace	Autonomie Sudet	Max. autonomie	Některé ústupky	Bezvýhradná
Od 12. září	Odtržení Sudet	Připojení k Německu	Autonomie	Nejistá
Od 18. září	Odtržení Sudet	Připojení k Německu	Zákaz SdP	Podmíněná okleštěním

Drtinoví nedalo mnoho práce představit si pokračování této tabulky v blízké budoucnosti.

měsíc	Postoj Německa oficiální	Požadavky SdP	Nabízeno vládou RČS Henleinovi	Podpora Francie
Říjen?	Okupace celé RČS	Správa okupovaného území a germanizace	Odstoupení vlády, odevzdání Sudet	Formální protest

Tajemník měl stále dojem, že je tabulka neúplná, že zde cosi podstatného chybí. Pak mu svitlo. Pátý svislý sloupec by musel zachycovat průběžné postoje SSSR. Vypadalo by to asi takto:

MĚSÍC	Podpora SSSR
Březen (anschluss)	Jen když Francie
Květen, mobilizace	Jen když Francie
Od 12. Září	Ano, když Francie
Od 18. září	Snad i bez Francie

Tajemník Drtina dospěl k ráznému závěru. Je nutno hovořit s prezidentem, nejpozději brzy ráno, než dojde k prvním politickým jednáním. Náhle měl pocit, že vidí jasné řešení současné krize. Vždy byl jen loajálním úředníkem a ke svým politologickým schopnostem sám choval spíše nedůvěru, ale nyní byl přesvědčen, že na to přišel. Bylo to jasné vnuknutí, jisté, nezvratné vědomí, že nalezl řešení. Tušení, že se děje něco zlého, však nezmizelo.

Bylo půl třetí a pět minut, když zdvihl telefon a zavolal noční službě do hradní centrály.

– Zde Drtina, prosím vás, pan doktor Remsa již spí?

Služba odpověděla, že s dr. Remsou před malou chvílí hovořila. To bylo překvapující, v tak pozdní dobu, po takovém denním vypětí. Nechal se se svým kolegou neprodleně spojit.

– Zde Drtina, pane doktore, děje se něco na Hradě?

– Ó, tady se děje věcí. U prezidenta jsou dva páni v cylindrech a nahoře v jeho bytě již čekají političtí ministři.

– Cože, prezident neodpočívá?

– Nikoliv, opět se zde chystají nějaká jednání, vypadá to, že jde o urgentní a naléhavé záležitosti.

– Poslal byste pro mne vůz? Asi bych u toho měl být také.

Vůz dovezl Drtinu na Hrad za nějakých dvacet minut po telefonátu. Jeho neblahé tušení kulminovalo. Jistě, on sám byl jen jedním z mnoha úředníků, nemohl věci řídit ani změnit, ale něco snad přece jen mohl. Dospěl k nezvratnému přesvědčení, že musí stůj co stůj mluvit s Benešem, nežli se něco definitivně rozhodne.

Celé první poschodí bylo rozsvíceno jako při oficiální recepci. U prezidenta v předpokoji byli ti dva v cylindrech a jak jinak, jednalo se o Newtona a de Lacroixe. Těm dvěma se jistě velmi nechtělo předat svým vládám oficiální odmítnutí spojenecké propozice k odstoupení Sudet.

Tou dobou již proběhlo jakési jednání a také se průběžně jednalo s politickými ministry. Drtina zjistil, že na čtvrtou ranní jsou svoláni do Kolovratského paláce ostatní členové vlády.

To, co se tajemník chystal udělat, naprosto vybočovalo z rámce a z mezí jeho kompetencí. Obešel prezidentovu pracovnu úzkou chodbou (oktogonem) do sousedního pokoje, bez rozmýšlení otevřel dveře pracovny a požádal prezidenta, zda by nemohl na několik minut vyjít ven. Uvnitř zůstali oba osiřelí vyslanci.

– Pane prezidente, co nejponíženěji prosím za odpuštění, že vás takto vyrušuji, ale dnes, celou noc, cítím jakousi nezvládnutelnou pohnutku, že vím, jak celý ten problém vyřešit příznivě pro nás. Pochopte, musel jsem se alespoň pokusit s vámi hovořit, nenalezl bych již nikdy klid, kdybych to neučinil. Přijel jsem kvůli tomu na Hrad a…

Prezident mávl rezignovaně rukou. Byl unavený, nevyspalý a na jeho tváři se začínalo podepisovat stálé napětí posledních dnů a hodin. Přesto se v jeho pohledu objevila jiskra živého zájmu.

– To nevadí, nevadí, posaďte se, pane tajemníku, a prosím, abyste tu svoji myšlenku rozvedl.

Prezident sám se neposadil, ale přecházel po místnosti a naslouchal.

– Vycházím, pane prezidente, z jednoho předpokladu, o němž ovšem nevím, zda je správný, ale to víte vy. Je to předpoklad, že Rusko je ochotno nám bezpodmínečně přispět na pomoc a to za všech okolností, budeme-li napadeni, tedy i tehdy, nepůjde-li s námi do války Francie a Anglie. Moje analýza situace platí pouze za tohoto předpokladu.

Prezident pokyvoval hlavou, ale neříkal tak ani tak. Nepotvrdil Drtinův předpoklad a gestem ho vyzval k pokračování.

– V tom případě se mi jeví situace takto: Hitler skutečně věří, že my jsme nástrojem bolševizmu, a je přesvědčen, že jeho posláním je tento nástroj zničit. Neuvědomuje si, že tím nás sám žene do náruče Ruska, neboť opustí-li nás Anglie a Francie a bude-li nás podporovat Rusko, není nikdo schopen zabránit tomu, aby národ nebyl odhodlán bránit se, třebas s pomocí Ruska. Pak i vy, pane prezidente, setrváte-li na stanovisku nekapitulovat, budete nakonec odkázán na naše domácí komunisty a budete nesen vůlí širokých vrstev, které uvidí národní spásu ve spojení s Ruskem. Z toho pro mne vyplývá, že, aby se tomuto zabránilo, je třeba, aby Francouzi a Angličané přesvědčili Hitlera, že pro žádnou československou vládu, ani pro vás, není možné uskutečnění jeho územních požadavků vůči Československu, aniž by vláda byla smetena. Jestliže tedy chce

Hitler zabránit bolševizaci Československa a nechce-li, aby se z našeho státu doopravdy stal nástroj Sovětů, je nutno, aby československé vládě umožnil vyřešení sudetoněmecké otázky nějakým slušným kompromisem. Až doposud nebyla veřejnost nikterak systematicky připravována na jakékoliv zmenšování území státu. Já jsem přesvědčen, že nyní, po zkušenostech této krize, by naše veřejné mínění určitě bylo schopno přijmout nějaký rozumný kompromis a třebas i určité minimální územní ztráty, budou-li snesitelné. Je tedy na Francouzích a na Angličanech, aby přesvědčili Hitlera, že je v jeho rukou, stane-li se Československo nástupním prostorem bolševizmu proti Německu a pro světovou revoluci proti starým hospodářským řádům. Jinak myslím, že by přijetí britsko-francouzských návrhů znamenalo u nás revoluci, která smete vše.

Na prezidentovi bylo vidět, že ví dost o tom, co mu jeho tajemník hodlal sdělit, že se, s netrpělivostí sobě vlastní, chystá odpovědět. Drtina se odmlčel a Beneš zastavil své kroky před ním.

– To je dobrá úvaha, ale, jak jste sám řekl, děláte některé mylné závěry, neboť nemáte k dispozici všechny informace. Dnes totiž již nelze Hitlera o čemkoliv přesvědčovat a Angličané s Francouzi ho také o ničem přesvědčovat nehodlají. Oni již také vědí, že se s ním srazí později, jenže na to nejsou doposud připraveni a také se bojí revoluce, snad i revoluce v Paříži a v Londýně. Nás mu předhazují proto, aby tento čas získali a mohli se připravit. Chamberlain se na jedné straně dovolává míru a dohody s Hitlerem, a na druhé straně chystá do parlamentu na nejbližší dny ke schválení rekordní vojenský rozpočet. Hitler to ví, a proto se přesvědčovat nenechá. Hitlerovi nejde o prevenci proti bolševizmu u nás, jde mu o Prahu, tuto zemi. Sudety jsou pro něho jen předkrmem a brzy přijdou daleko horší věci. Máme pochopitelně možnost se bránit, ale máme ještě jednu možnost, totiž zdržovat Hitlera neustálým jednáním o ústupcích, než bude západ připraven. Pozřeni budeme tak jako tak. V prvém případě za cenu nezměrných obětí a snad i vybití celého národa, v druhém případě s nadějí, že zůstane zachována fyzická podstata národa do té doby, než bude Hitler poražen. Hitler se totiž nezastaví u nás. Hitler se pokusí získat celou Evropu a pak teprve vypukne válka, kterou Německo prohraje. Pak budeme moci obnovit republiku.

Prezident vzdychl, jako by se k něčemu odhodlával.

– Něco vám, jen mezi námi, prozradím, pane doktore. Když jsem konzultoval s vyslancem Alexandrovským případnou pomoc SSSR, položil jsem mu ony dvě základní otázky, tedy, zda nám pomohou v případě, že půjde na pomoc Francie, a zda by nás podpořili v případě arbitráže. Ale vyslanec Alexandrovský stále ještě čekal na třetí otázku. Nastalo dlouhé mlčení a pak mi ještě napověděl: Pane prezidente, nemáte ještě jinou otázku, která by se týkala Ruska, kdyby odvolání se ke Společnosti národů bylo nějakým uskokem znemožněno? A víte, pane doktore, co jsem mu odpověděl? Vůbec nic. Mlčel jsem a nechal jsem ho odejít.

Drtinovi údivem povyskočilo obočí a rozšířily se mu oční zorničky jako uživateli morfia. Bylo přece naprosto jasné, jakou otázku měl Beneš ještě Alexandrovkému položit. Tedy je to tak! Rusové čekají na jediné slovo a šli by na pomoc, i kdyby nešla Francie. A prezident tu otázku nevznesl? Pro Boha živého, proč?

– Představte si, pane doktore, co by se stalo, kdyby vývoj šel tím směrem, který naznačujete, kdybychom bojovali spolu se Sovětským svazem. Konflikt s námi by

se záhy změnil na celoevropskou válku, ale nikoliv ve válku s Německem, ale ve válku s bolševizmem. A my bychom se ocitli na špatné straně. Francie a Anglie by byly nuceny podpořit vojensky Hitlera, protože revoluce se také bojí. Hitler by tím dosáhl všeho, co chce, územních zisků na východě, sjednocení západní Evropy na své straně a využil by síly demokratických západních států pro své účely. Rusku by se nikdy nepodařilo obsadit v takové válce Evropu a ta by pak zůstala Němcům. A my, jako spojenec rudých, bychom již nikdy nezískali legitimní nárok na vlastní existenci. Takto, i kdyby nás Hitler obsadil, myslím celé Československo, bude mít těžší pozici, v budoucnu se srazí s Anglií, Francií, Rusy a snad také s Amerikou. A prohraje, protože v takové válce zvítězit nemůže. My budeme mít ještě mnoho příležitostí bojovat na straně spojenců a vysloužit si tak zrušení jakkoliv potupných diktátů vnucených nám a přijatých pod nátlakem. Tak, jako jsme to učinili za minulé války. I kdybychom vpustili Rudou armádu na naše území, třebas jako spojence, nikdy by odsud už dobrovolně neodešla. Sověty by pak definitivně ovládly Maďarsko, Rumunsko a také Polsko a Vídeň. V tom mají v Paříži a v Londýně pravdu. Nemůžeme však nyní předjímat celé dějiny Evropy na roky dopředu. Je zde dnes pouze jedna otázka. Zda potupné podmínky přijmeme, nebo nikoliv? A já jsem již rozhodnut: My musíme přijmout!

Drtina byl zděšen. Takto v celé šíři o věcech nikdy neuvažoval, ani nemohl. Ve vteřině na něho dopadla celá tíha Benešovy zodpovědnosti nejen před národem, ale i před dějinami, před celou Evropou. Prezident měl pravdu, chyběla mu spousta podkladů a informací pro přesnou analýzu. Prezident se musel rozhodnout, zda má národ podstoupit souboj, v němž může být zabit, nebo zda se má celý národ nechat zajmout a věznit, třebas i mučit, aby později, až bude věznitel zničen, mohl vyjít z vězení a žít dále se ctí mučedníka. V tomto případ se Benešova volba zdála být oprávněná. Přesto se Drtina nemohl zbavit pocitu, že oba, on i prezident, kalkulují chybně.

– Pane prezidente, to ale znamená revoluci!

Prezident, který již považoval rozhovor za ukončený a bral za kliku od audienční síně, aby se vrátil k oběma vyslancům, se ještě naposledy otočil.

– Možná, pane doktore, možná. Tu musíme potlačit. Musíme dokonce zapomenout na vlastní hrdost. Ale na tom, co jste řekl, je mnoho pravdy. Celou pravdu však neznáme.

Uvnitř audienčního pokoje se ve skutečnosti, před Drtinovou návštěvou i po ní, odehrálo toto: Newton se obřadně uklonil a četl:

„Podle názoru vlády Jeho Veličenstva nepostihuje odpověď československé vlády nikterak kritickou situaci, kterou anglo-francouzské návrhy měly odvrátit, a kdyby na ní bylo trváno, vedla by po uveřejnění, podle názoru vlády Jeho Veličenstva, k okamžitému německému vpádu. Vláda Jeho Veličenstva vybízí proto československou vládu, aby vzala tuto odpověď zpět a urychleně uvažovala o alternativě, která počítá s realitami…“

Dále již bylo malému muži z velkého hradu vše jasné. Zkrátka a jasně, neuděláte-li to, co chceme my, předhodíme vás lvům a ještě pak sami olížeme kosti. Reality…? Hloupost! Beneše poprvé napadlo, že téměř čtyřicet plně

vyzbrojených divizí, opevněné hranice a bojechtivý národ také nejsou reality k zahození nebo k přehlédnutí.

Lacroix přednesl něco velmi podobného Newtonovu memorandu, ale četl jen z rukopisných poznámek a jako vždy v poslední době byl dojat. Ti dva působili jako zlý a hodný četník. Jeden strohý, nemluvný a nekompromisní, druhý chápavý a lítostivý.

Konečně zaznamenal Benešův politický smysl pro důležité momenty cosi pozoruhodného uprostřed bezvýznamných diplomatických frází.

„Jestliže vláda franco-britské návrhy nebude moci okamžitě přijmouti a odmítne je a jestliže z takto vytvořené situace vznikne válka, bude za ni zodpovědno Československo a Francie se k této válce nepřipojí.“

– La France nes'y associera pas, opakoval si v duchu Beneš. – Tedy to konečně bylo vysloveno naplno a bez skrupulí. To jim to trvalo…

Beneš věděl, že nyní se musí zhostit své role a sehrát tu prastarou trapnou hru na zdrženou za pomoci technických poznámek, námitek a připomínek. Překvapilo ho, když oba vyslanci jeho hru rázně odmítli.

– Nejprve je, pane prezidente, třeba přijmout, potom je možno diskutovat.

– Jedná se, tedy, o ultimátum? zahrál prezident úžas.

– Pane prezidente, tato depeše má charakter ultimáta jen v tom smyslu, že představuje poslední radu našich vlád a zřejmě ten nejposlednější okamžik pro přijetí této rady, má-li být tato země zachráněna.

Vyslanci odešli a o prezidenta se pokusila slabost. Sedl si. Všechno se zdálo neskutečně absurdní. Jako by pastevec radil ovci, aby si nechala vlkem zpola okousat svalstvo, protože to je jediná možnost, jak zachránit vnitřnosti. Na prvý pohled krutá rada, ale i jakési řešení. Ani jedno nebyla pravda. Ovce by nemohla přežít okousaná, vlk by se nikdy nespokojil jen s okousáním bez úplného zakousnutí a pastevec nemá dávat rady, nýbrž ovci proti vlkovi bránit. Všechno obrátili vzhůru nohama.[37]

Osobní prezidentův lékař doktor Maixner nalezl k ránu prezidenta Beneše ve velmi bídném stavu. Zdálo se, že chvíli ani nechápe, kde je a s kým hovoří. Pohlédl na lékaře nepřítomnýma očima.

– Je to největší zrada dějin. Francie vzkázala, že nepomůže, ani kdybychom byli napadeni. Prohráli jsme…

– Ne, pane prezidente, napřímil se dr. Maixner, ačkoliv se měl spíše pokusit prezidenta zklidnit a přivést jej do duševní rovnováhy. – Nikoliv. Nikdy jsme ještě neprohráli, dokud jsme my zde a oni tam a mezi námi děla a zákopy.

V té samé chvíli se mladá spojovatelka v hradní telefonní ústředně opatrně rozhlédla, a když si ověřila, že je v místnosti skutečně sama, urychleně vytočila číslo komunistického poslance Ivana Sekaniny.

– Tady ústředna. Mám něco zvláštního. Před minutou telefonoval někdo z výboru politických ministrů Beranovi. Řekl: Už je všechno v pořádku! Beran se zasmál a odpověděl: Klaplo to. Pak zavěsili.

Sekanina ihned zavolal Fučíkovi a ten si to zapsal.

Vyslanci odešli vzápětí. Schůze politických ministrů skončila o páté hodině ranní. Prezident se, již opět pevný, vracel do svého bytu a na chodbě zahlédl svého tajemníka. Cosi jej napadlo, pokynul mu a vrátil se do knihovny.

– Abyste věděl, přijali jsme. A nyní musíme udržet pořádek! Protože, jak jsem řekl, tím se celý problém nevyřeší, půjde to dále a myslím, že Hitler se s tím nespokojí. Ten se nespokojí nikdy a s ničím. Hraje se o to, kdo koho dostane do izolace, zda my jeho, nebo on nás. Ale válka bude. Nevím přesně kdy, ale bude, hned nebo později. Kdybychom bojovali sami, nepřežili bychom ji jako národ. Proto můžeme bojovat jenom se spojenci, a pokud zůstaneme sami, pak raději vůbec. Začneme bojovat tehdy, až začne bojovat i západ. Do té doby musíme uchovat fyzickou národní podstatu, třebas i v područí.

Prezident pokrčil rameny.

– Neproděláváme to v historii poprvé. Je to tak, že jsme opět napřed než ti druzí. Nemohli prostě snést, že jsme sociálně před nimi a že jsme dokázali své problémy řešit.

Nezbývá nám, než vydržet. A co se týče Rusů, ti hrají přirozeně také jen svoji hru. Není jim možno věřit bez výhrad. Kdyby nás do toho dostali, tak nás v tom nechají. Pravděpodobně by se jim hodilo, že zaměstnáváme celou německou armádu, a pokusili by se ovládnout jiná území, o která mají strategický zájem. Proto již preventivně vyhrožují Polákům. Nu, dobrou noc. Nebo vlastně den…

Na chodbě před kabinetem ještě postávali generálové Krejčí[38] a Syrový. Oba byli před tím voláni do zasedání vlády. Beneš je nechal zavolat, neboť si dovedl představit, že to budou právě generálové, kteří řeknou to, co on říci nechtěl či nemohl. Generálové měli vzít veškerou naději i těm posledním neústupným ministrům, kteří se dožadovali obrany a stavěli se proti kapitulaci. Drtina to ovšem nevěděl a velmi ho zajímalo mínění vojáků.

– Co udělá armáda, pane generále? Podřídí se?

– Armáda, pane tajemníku, vzdychl si okamžitě generál Syrový, – udělá to, co vláda a parlament rozhodnou. Republika má jen velmi obtížnou možnost obrany, která by byla těžká, přinesla by mnoho ztrát a nakonec by netrvala dlouho, kdybychom se bránili sami.

Generál Krejčí však pobaveně uličnicky zamrkal.

– Leda, uvážil, – že bychom se pouze nebránili, že bychom Němce odrazili, obklíčili je, zničili jejich armádu, došli bychom si do Berlína pro Hitlera a postavili ho před mezinárodní tribunál.

Syrový se na svého kolegu podíval zděšeným pohledem.

– No jistě, obrátil se k němu Krejčí, kterého ta představa zřejmě rozehřála, takže začal živě gestikulovat. – Podívejte se, bylo by to asi tak, jako když rohovník bojuje se dvěma protivníky. Ránu zprava, ze severu, bychom takto vykryli předloktím. Ráně, která by současně přišla zleva, z jihu, bychom zároveň uhnuli, útočník by se rozmáchl do prázdna a takhle bychom mu shora volnou levou rukou srazili vaz. Pak by ten pravý na severu dostal levý hák do jater a mohli bychom se pustit do toho třetího vpředu. A to už by byl pořádný, poctivý direkt.

Potom vrchní velitel československé armády opět posmutněl.

– Otázkou je, zda by nám mezitím nehodili něco na hlavu. Za okny teprve začínal nový den.

Doktor Drtina zaznamenal ještě zvěst o tom, že Hodža nabídl po přijetí kapitulace demisi vlády, ale na přání prezidenta ji o několik dnů pozdržel[39]. Tajemník se rozhodl, že ráno pošle svoji ženu s rodinou k příbuzným na venkov do Hněvšína. Služebnou poslal také domů. Přecházel sám po svém krásném, právě restaurovaném, nově zařízeném bytě a bolestně si uvědomoval marnost všeho soukromého snažení. Zítra může být z tohoto domu jen hromada trosek, nebo v něm bude bydlet nějaký henleinovský či nacistický pohlavár.

Drtina celý dům zamkl a odstěhoval se na mnoho příštích dnů do své hradní kanceláře.

21. září – Praha na prahu revoluce

Prezident stál již dopoledne opět na nohou a zdál se být při síle a při své obvyklé úctyhodné výkonnosti. Přestože bylo rozhodnuto, nepřestával bojovat. Nejprve požádal anglického a francouzského vyslance, aby ono ultimátum, které mu v noci přednesli ústně, bylo oficiálně písemně potvrzeno z Paříže. Cíl byl jasný. Jestliže to celé byla jen Bonnetova hra, ověření nutně vyvolá ve francouzské vládě otevřenou krizi. V té chvíli již byl Beneš informován, že do Paříže přicestoval Winston Churchill a burcuje vnitřní francouzskou opozici. Ještě stále zůstávala naděje na zvrat. Newton zaútočil jako krysa zahnaná do kouta:

– Co to zde máte za vládu, když nedovede učinit vlastní rozhodnutí?! Beneš rovněž odsekl nezvykle ostře:

– Vám se to snadno mluví, pane vyslanče, když nejde o Anglii. Podíváme se, jak budete kurážný, až půjde o vás. Nám totiž nejde jen o nějakou část území, ale o všechno. A vy to dobře víte.

Oficiální písemné ultimátum došlo obratem, hned odpoledne, ale nebylo potvrzeno usnesením vlády, neboť ta se v Paříži teprve scházela. Beneš kalkuloval dobře. Bonnet se na tomto zasedání dostal do ostré palby opozice, která mu vyčetla příliš samostatné jednání nad rámec kompetencí ministerstva a svévolné vyvíjení nátlaku, kterým byla Praha dohnána ke kapitulaci. Pro Bonneta to vypadalo v jednu chvíli velmi špatně. Jeho křeslo zachránil pouze de Lacroixův telegram, kterým mohl dokladovat, že si sám Beneš a premiér Hodža takový nátlak objednali, aby mohli kapitulaci odůvodnit před vlastním národem. Tím byl zmařen Benešův záměr vyvolat krizi ve francouzské vládě.

Poté se prezident ještě jednou setkal s Alexandrovským, který mu potvrdil, že by stačilo, aby se Československo obrátilo se stížností proti útočníkovi do Ženevy a oznámilo to mezi jinými také Sovětskému svazu. Pak by se SSSR cítil autorizován poskytnout okamžitou pomoc.

Praha se začínala vzpamatovávat z ranního šoku způsobeného kapitulací. Obyvatelstvo, které mělo za to, že se doposud jedná o sudetoněmecké autonomii, se náhle dozvídalo, že vláda v noci ustoupila nestoudnému ultimátu vlastních spojenců, požadavku na odstoupení všech sporných území. Politické sekretariáty svolávaly schůze, na hrad pršely petice a usnesení, osobní dopisy občanů. Město přestávalo sténat a začínalo řvát jako raněné zvíře. Tisíce lidí

spontánně zastavovaly práci, srocovaly se na ulicích všech městeček a měst, vojsko v některých kasárnách vyžadovalo vydání zbraní.

V bytě doktora Preisse, předsedy představenstva Živnostenské banky a předsedy Svazu průmyslníků, se sešla odpolední schůzka zcela jiného typu než na závodech a na ulicích. Seděl zde předseda agrární strany Rudolf Beran, fašistický poslanec Jiří Stříbrný, doktor Ladislav Rašín z vedení národní demokracie, ministr Černý a ještě několik dalších mužů. Jediná žena, která mohla být přítomna, byla dcera hostitele, ale ta již mezitím odběhla žalovat na sekretariát KSČ, kde pateticky volala, aby bylo zabráněno tragédii, neboť otec hodlá zradit vlast a plánuje státní převrat. Po pravdě řečeno mýlila se pouze v předpokladu, že by se něco takového mohlo povést. Stejně velké oči jako dcera měl i její otec.

Doktor Rašín vylíčil svoji krátkou návštěvu u prezidenta, kterou uskutečnil okolo jedné hodiny.

– Beneš již to vzdal, pánové. Opakuje stále dokola tytéž argumenty. Nemusíme mít strach z Rusů, on je tak jako tak nechce žádat o pomoc. On se bojí, že kdyby je požádal, nikdy mu to západ nezapomene a nikdy potom nám již nedovolí obnovit republiku. V tom s ním ostatně souhlasím. A protože se tak od této cesty sám odřízl, ocitl se v pasti. Myslí zase již na celá desetiletí dopředu. Kalkuluje. Myslí, že musíme být na nějakou dobu pohlceni Němci a že jim to nebude stačit, že si nedají pokoje tak dlouho, až vyprovokují evropskou nebo světovou válku, a také si myslí, že tuto válku Němci nemohou vyhrát. V zoufalství se uchyluje k pomstychtivým úvahám, jak se západ sám potrestá za to, že jeho, Beneše, tak zradil, jak potom nahlédne své bláznovství a jak nám vítězní spojenci dovolí obnovit republiku v plné slávě… A v tom vypočítavém mučednictví s ním nesouhlasím. Beneš nyní usiluje o to, abychom vypadali co nejvíce znásilnění a zrazení, aby na všechny okolo nás padlo co nejvíce hanby a aby pocítili stud. S tím, že budeme nakonec úplně obsazeni Němci, se již smířil. Poslouchejte dobře, nejedná se o dohodu s Němci, Beneš si takové iluze nedělá. Předpokládá okupaci celé republiky. Dokonce prý již zná datum, kdy se to stane.

– Cožpak toto není ta pravá chvíle? bouřil mezitím Beran, pobíhaje bytem jako chycená gorila v bambusové kleci. – Kdo jiný se může dohodnout s Němci, když ne my? Beneš jistě nikoliv. Toho nanicovatého umíněného trpaslíka nemůže führer ani cítit. Stejně je to všechno jen kvůli němu. A také kvůli vám, národovcům. To vy jste celá ta léta podporovali Hrad v jeho nesmyslné zahraniční politice. Od začátku šlo o fiasko. Namísto soužití se sousedy jsme se schovali pod sukně vzdálené koloniální mocnosti věčně nestabilní a věčně zmítané nějakými revolucemi. A protože se právě zdála silná, chovali jsme se k sousedům jako bychom my sami byli velmoc, jako bychom nikoho nepotřebovali. Tolik ztracených nabídek a příležitostí, dokud byl čas. Jsme jako rozmazlené děcko na hřišti. Nechceme se kamarádit, přivlastňujeme si cizí hračky, na ostatní pliveme, a když se vyskytnou potíže, voláme maminku. Jenže maminka nás najednou nezná a my, ta trapnost, ještě nejsme jako národ dospělí. Takže nám asi přidělí poručníka.

– Dohodnete se s Němci? ironizoval Rašín. – Vy se nějak cítíte. O čem se s nimi chcete dohadovat? Aby vám nesáhli na majetek? Proč by vás šetřili? To mi

vysvětlete. Jakmile sem vtrhnou, nebudou se bavit již s nikým a vše si prostě vezmou.

– Pokud naše dobře zavedené hospodářství bude sloužit ku prospěchu nám i Říši, není důvod, proč by nás nenechali je řídit dál… domýšlel se bankéř Preiss.

Doktor Rašín vstal a přešel k oknu, aby sledoval srocující se hloučky dole na ulici.

– Tak není důvodu, říkáte. Pak jste jistě informován, že právě v těchto dnech odstoupil Schneider své podíly na plzeňské Škodovce Kruppovi a Göringovi. Víte to? Víte, jak dopadl vídeňský Rothschild?

Bankéř vytřeštil oči.

– Rothschild je Žid, ale… To nemůže být pravda. Odkud to víte?

– Mám své zdroje a nebyl to samozřejmě oficiální prodej. Nicméně dejte na mne, časem se to vše potvrdí. Již je vám jasné, co se stane se Škodovkou, s druhým největším zbrojařským podnikem v Evropě, jestliže Němci přijdou? Napovím vám. Celý váš majetek se již dnes jmenuje „Hermann Göring Werke“, příteli. To se stane. A stane se to s veškerým naším hospodářstvím. Ví to i Schneider ve Francii, a proto prodává. Čím myslíte, že si Hitler kupuje a získává celou tu smečku nohsledů a loupežníků? Těm nejde o národně socialistické ideály, ani o nadřazenost rasy. Slíbila se jim kořist a té se jim musí dostat, aby toho šíleného skřeta byli ochotni podporovat. Kde tu kořist vezmou? No přece nám, vám, všem a všude, kam vstoupí. Zde již nejde o nějakou dohodu a spolupráci s Němci, jako o ni šlo před třiatřicátým rokem, zde se jedná o loupež a provedou ji loupežníci.

– Měli bychom poslat k Hradu naše lidi, navrhl Stříbrný. – Masy se nyní dají vyprovokovat snadno a…

– A k čemu? vysmíval se již nepokrytě doktor Rašín. – Ke svržení vlády? O to se přece vůbec nemusíme starat. Vláda, která schválila kapitulaci, nemůže přežít ani do zítřejšího rána. Ta padne jistě, to ví i Hodža. Ale uvažte, jestli tím něco získáme. Ta vláda, která nyní padne, je, pokud se nemýlím, vaší vládou. Ministerským předsedou je agrárník. Ta vláda vzešla z voleb, které vyhrála pravice. A vláda, která nastoupí namísto ní, bude buďto levicovou vládou ulice, nebo, v lepším případě, jen likvidační komisí úředníků. Pobrat a odstěhovat, co se dá, a poslední zhasne… Já osobně bych si netroufl poslat nyní na ulici někoho s naší standartou nebo s odznakem strany. Tam dole jsou samí liberálové, levičáci, komunisté a socialisté odboráři, dělníci… To by mohlo být sebevražedné, nemyslíte? V bankovnictví máte sílu, ale tam dole na ulici silní nejsme, naopak, pánové!

Beran nevydržel. Vyskočil, máchal do prostoru rukama a zvýšeným hlasem vykřikoval:

– Ne vláda, ale Beneš musí padnout. To je ta ropucha na prameni. Nyní je příležitost svrhnout právě Beneše, vyhlásit stanné právo a izolovat domácí levičáky a komunisty. Těm by se náramně hodilo, kdyby nám přišli pomáhat Rusové. Tem až příliš moc dobře vyhovuje, že jsme zůstali odkázaní jen na ně. Pak bude třeba postavit znovu naši vládu a navíc obsadit prezidentské křeslo. Potom můžeme urychleně jednat s Němci. Takový převrat spojený s radikálním zásahem proti levici je musí přesvědčit, že tu bolševik nezvítězí. Proč by s námi

měli riskovat válku, když můžeme být spojenci?

– A když Beneš na pomoc Rusy povolá? ušklíbl se pobavený Gajda.

– Když Beneš povolá Rusy, my povoláme německou armádu, hřímal Beran.

– Teď již vám nerozumím vůbec, mávl rukou Gajda. Mám dojem, že jste se s těmi Němci pomátl.

– A nechcete nám říci, když jste takový chytrák, co je nyní ještě možno dělat? vyskočil bankéř. – Vy jste proti všemu, proti dohodě s Němci, proti bolševikům, proti svržení vlády, proti svržení Beneše, proti převratu, proti všemu… Máme tedy nechat jednat komunisty? Oni budou jednat, to se vsaďte. Za chvíli si prezidenta omotají kolem prstu. Beneš je stejně jen utajený bolševik.

Gajda vstal a začal zalamovat prsty.

– Je to horší, než jsem si zprvu myslel, pánové. Jediný doktor Rašín zde má zdravý rozum. To celé rozdělení, ta nejednotnost a krize, to není rozpor mezi stranickými programy. Zde jde již dělicí čára napříč stranami, vládami, národy i rodinami. Za prvé jsem proti kapitulaci a tím také proti Benešovi. Za druhé jsem proti dohodám s Němci, leda by to byly čestné dohody, pro nás přijatelné, ale to nebudou, to je již jasné. Jestliže se tedy vy budete snažit vyhovět Němcům, budu i proti vám, pánové, protože tím byste udělali totéž, co už dělá Beneš prostřednictvím Francie. Za třetí, vláda padne a nemá smysl se ji pokoušet svrhnout. Za čtvrté, postavím se třebas i za Beneše a budu mu sloužit, pokud odmítne kapitulovat a rozhodne se republiku bránit.

– A to je další otázka, otočil se od okna Rašín k šokovaným agrárníkům. – Kdo by nahradil Beneše, přinutíme-li ho k abdikaci? Vy snad? Za vámi půjde bankovnictví a peníze, ale nepůjde za vámi ulice a na ulici je nyní národ, ať se nám to líbí, nebo nelíbí. Dobrá. Já souhlasím s tím, co jste tu řekl o Benešově zahraniční politice. Zpackal, co mohl, a nebyl sám. Jsem pro převrat, ale řekněte mi, kdo takový převrat může provést, aby ho národ následoval? Tady jsem zajedno s panem Gajdou. Převrat totiž může provést jen jediná strana a tou je armáda. Vy máte na své straně vojáky? Beneš vládne dost dlouhou dobu a byl by blázen, kdyby se již dávno nepostaral o jejich loajalitu. A on se postaral. Zeptejte se zde pana exgenerála Gajdy, ten o tom ví své.

Doktor Rašín se rozhlédl napůl prosebným a napůl zoufalým pohledem po všech přítomných.

– Jestli můžeme něco skutečně účinného udělat, pánové, zbavme se všech iluzí a vyhledejme všechny kontakty, které ve vojsku máme. Jedině vrchní velení může provést převrat. Žádní plukovníci a kapitáni. Jen generálové. A pokud generálové provedou převrat, pak ne aby se spojovali s Němci. Učiní tak pro to, aby mobilizovali a bránili stát. A to je jediná skutečná cesta, jak obstát, aby nás národ následoval. Dejte na mne. Žádné dohody. V tom vás národ následovat nebude, naopak. Ano, byli jsme skutečně jako rozmazlené děti, nejen politikové, celý národ se tak choval. Ale ten národ nyní volá po dospělosti. Tuší a cítí, že dospělosti lze dosáhnout je tak, že se přestaneme doprošovat a postavíme se čelem k výzvě dějin. I kdybychom dostali napráskáno, budeme pak už dospělí a o to tu jde. Nyní nastal čas, kdy skutečně vládnout může jen ten, kdo stane pevně a řekne dost tomu věčnému couvání. Za takového vůdce národ umře, ale na všechny ostatní plivne. Jak na ty, kteří se spojí s Rusy, tak na ty, kdo se spojí s

Němci. Cizí poručníci by z nás zase udělali jen děti. Není nic mezi tím. Buďto moc, ale k tomu i válka, nebo osamělost a hanba všemi opuštěných zrádců, věčná historická infantilita vyžadující vždy nějakou guvernantku. Strana, která tento národ povede do zbraně, podrží vládu ještě celá desetiletí a vyhraje každé volby mnoho let po tom boji.

– Mluvíte mi z duše, doktore, vstal Gajda. – Hledejme cesty, jak přesvědčit nejvyšší generály. Jiné síly, se kterou by stálo za to se spojit, zde není. Ti jediní to mohou provést. Ti jediní se pak také mohou postavit komunistům, ba co, komunisté půjdou do toho boje s nimi, aby neztratili masy. A já za sebe vám říkám otevřeně, já půjdu také s nimi, proti Němcům, i proti bolševikům. Třebas jako vojín v první linii. Válka přinese jednotu, kapitulace přinese pouze totální rozpad, hnilobu a národní žumpu na dalších třista let.

– Jen jděte do ulic, vyzval přítomné doktor Rašín, již na odchodu, se zimníkem na ramennou a kloboukem na hlavě.

– Zkuste dnes řečnit k davům a přesvědčíte se sami, jaká je naše skutečná moc způsobit převrat.

Dveře za Gajdou a Rašínem se zvřely pomalu a neochotně. Doktor Preiss vzdychl a napil se.

– Jestli je pravda, že Francouz prodal své podíly na Škodovce Göringovi… Až doposud jsem věřil, že bych se s Hitlerem dohodl, ale takto… To bychom skutečně přišli o všechno, všichni.

– Možná mají pravdu a my nejsme schopni sami uvést do chodu tak velký plán jako je státní převrat, zvážil Beran. Ale to neznamená, že jsme bezmocní. Kdyby se, dejme tomu, Beneš dozvěděl nějakým postranním kanálem, že se takový převrat chystá, a kdyby se to dozvěděl ve správnou chvíli…?

Okolo půl páté dorazili na Hrad vojáci. Zemští velitelé, radikální generálové Lev Prchala s Vojtěchem Lužou. Vpadli právě doprostřed porady vojenských činitelů v prezidentské kanceláři. Kromě vrchního velitele generála Krejčího zde byl ještě generál Bláha, náčelník štábu generál Fiala a náčelník Ředitelství opevňovacích prací generál Husárek.

– Posaďte se, pánové, kývl zachmuřený Krejčí na nově příchozí. – Jdete pozdě. Je rozhodnuto o kapitulaci.

– Jak je o ní rozhodnuto? téměř se zajíkl Prchala. Odpovědí mu byl útrpný výraz v obličeji vrchního velitele.

Následoval vzrušený dialog o možnostech ruské pomoci, který vyústil v Prchalův výstup, kdy v záchvatu zuřivosti posílal hlasitě celou současnou vládu do vězení. Neovládal se a byl v šoku. Po skončení porady se generálové odebrali do budovy hlavního štábu.[40] Přidružil se k nim ještě generál Tomáš Miklík. Později Prchala s Lužou odletěli na noc do Brna.

V pět hodin odpoledne předal ministr Krofta Newtonovi a de Lacroixovi oficiální stanovisko vlády RČS, přijetí propozice z 18. září. Skřípal při tom v duchu zuby. Na Newtonovi bylo vidět, že jen stěží tají výsměch. Jeho plány vycházely. Československá vláda podmínila vydání Sudet vyhlášením nových mezinárodních závazků zbytku Československa. Ale bylo to plané gesto. I kdyby souhlasili také Němci, co znamenají jakékoliv záruky, tam, kde jedny takové

záruky právě nic nezaručily?

Oznámení o kapitulaci přečetl do rozhlasu známý herec Zdeněk Štěpánek, což bylo pro národ neklamným znamením, že žádný z ministrů k tomu nenalezl dostatek odvahy. Rozhlasová relace však neprobudila k aktivitě pouze Čechy. Oficiální ohlášení kapitulace probudilo již zastrašené Sudety, v opačném slova smyslu.

22. září 1938 – Pražský hrad.

Po odchodu z Preissova bytu zamířil doktor Rašín na jinou schůzku, a sice přímo do redakce Lidových novin, kde se navzájem svolávala elita známých osobností, politiků, poslanců a novinářů. Jakmile vešla ve známost ochota vlády ke kapitulaci, jako by někdo vyhlásil poplach. Mnoha osobnostem bylo rázem jasné, že je třeba dát národnímu živelnému odporu organizovaný výraz jakési instituce. Doktor Rašín se okamžitě dostal do středu tohoto dění. Za národní socialisty zde byl poslanec Richter, za živnostníky Jan Pekárek, za agrárníky Karol Rybárik, ale také komunisté Gottwald, Šverma a Kopecký, kromě poslanců mnozí další. Z tohoto důležitého jednání vzešel slavný Výbor na obranu republiky, jehož prvním a ihned stoprocentně úspěšným počinem bylo vyhlášení generální stávky a organizace mohutných demonstrací na příští den. Dr. Rašín si jako jeden z mála přítomných uvědomoval, že bez spolupráce s armádou zůstane VOR stále jen jakýmsi živelným organizmem. Z tohoto důvodu navrhl, aby VOR přijal pevnou organizační strukturu, tj. předsednictvo, ve kterém budou zastoupeny všechny zúčastněné politické strany a síly. Komunisté ochotně souhlasili a navrhli urychlené zřizování okresních a krajských poboček VOR. Sám Rašín byl vzápětí zvolen předsedou tohoto orgánu a získal tak určitý mandát k jednání s armádní generalitou. Nyní již nebyl pouhým politikem třetí ligy. Hned příštího dne se mělo ukázat, jak vlivná organizace za ním stojí. Vznikala zde mocná, na Hradu a vládě nezávislá, politická a nátlaková síla podporovaná většinou tisku, zaměřená k jedinému cíli. Ze zakládající schůze VOR vyšel apel, aby bylo prostřednictvím národně socialistického poslance Davida působeno na legionáře v armádě ve smyslu odmítnutí Benešovy kapitulace.

Ministr národní obrany generál Syrový vystoupal do 1. patra krátce po třiadvacáté hodině a jako prvního spatřil jednoho ze dvou prezidentových tajemníků dr. Prokopa Drtinu, který právě někomu sděloval, že prezident konečně usnul a nelze jej budit, neboť oněch pár hodin, které může nyní prospat, je jediných pár hodin spánku za posledních několik dnů. Paní Benešová prý kategoricky zakázala manžela budit, leda by probíhal nálet.

– Ten chlap by měl dělat chůvu a ne tajemníka, řekl si generál v duchu. – Stará se o starého pána jako komorník o krále. Taková absurdní situace…

Situace byla vskutku absurdní. Hrad se již od večera nacházel v obležení davů. Rozbitá skla v přízemí a kordony četnictva, neschopné s tím něco udělat, svědčily o tom, že tu nešlo o právě přátelskou návštěvu, ale o tisíce rozzlobených lidí, kteří se zvečera dozvěděli o tom, že vláda kapitulovala. Tohle nebyla spořádaná odborářská manifestace, tohle byla všehochuť ulice, komunisté, fašisté, chlapi z

fabrik i z kanceláří. Tohle byl národ naštvaný a smrtelně uražený, zrazený a prodaný někým komu věřil a komu dal moc. Byl to podraz a lidé to cítili. A ten, který stál na špici toho podrazu, který tahal za všechny nitky, který se choval, jako by vůle lidu vůbec nebyla důležitější než nějaké politologické a sociologické formulky zapšklého starého akademika, ten muž šel spát a nechtěl být rušen, ani když mu rozbíjejí okna u paláce.

Celá Praha byla vzhůru nohama. Vrchnímu veliteli armády právě telefonoval Drtina a bil na poplach, protože bylo jasné, že četnictvo takové pozdvižení nezvládne. Volal po armádě. Krejčí jej prý velmi ošklivě odbyl. Generál Syrový naprosto chápal, že se generál Krejčí do telefonu zachoval hrubě. Proč by měl asistovat sebevraždě několika hloupých úředníků, kteří vůbec netuší, s čím si zahrávají? Tohle byla Benešova práce a jen a jen Benešova vina, tak ať si trochu užije následky. A on si spí…!

Blázniví úředníci si na schodišti navzájem vysvětlovali, jak se nabíjí revolver. Vyslanec Smutný se ušklíbl. Byl to on, kdo nakonec oba generály na Hrad přivezl uprostřed noci. Museli dokonce odstavit vůz a přelézat jakési improvizované barikády. Nerudova ulice byla zatarasena úplně a také na mostech přes řeku vyrůstaly barikády, ale mosty podle posledních hlášení již zablokovaly pořádkové síly, čímž udržely největší davy ve vnitřní Praze. Město šílelo vztekem, a jak to vypadalo na venkově, se mohli jen dohadovat. Nikdo netušil, co se zatím děje v Sudetech a na hranicích. Kdyby se nyní Hitler rozhodl udeřit, vybral by si ten nejlepší okamžik.

– Pane generále, musíte na balkon, musíte promluvit. Lidé vás chtějí vidět… Syrový se zatvářil ještě otráveněji. On to snad má ještě nakonec zachraňovat? Chystal se příkře odmítnout, ale pak zaslechl, že dav skutečně skanduje jeho jméno.

– Co jim mám asi tak říkat?

– To je jedno, hlavně je musíme uklidnit a uvolnit nádvoří. Něco o tom, že se nevzdáme, že republiku nedáme a tak podobně.

– Ale my se vzdáme a republiku jim dáme, přisadil si Krejčí, který se viditelně bavil tím, co si vláda s Benešem nadrobili, i tím, jak do toho zapletli Syrového.

Teprve po delších dohadech a neustávajícím skandování se generál Syrový odhodlal vystoupit na balkón. Jakmile vyšel ven a s ním celá skupina důstojníků, zapnul někdo reflektory a ozářil celou suitu. Efekt se zdařil a novodobého jednookého Žižku přivítal bouřlivý jásot a potlesk. Národ žádal symboly. Generál si gestem vyžádal ticho a ticho, k překvapení všech, skutečně nastalo.

– Děkuji vám, odkašlal si. – Děkuji národu za to, že v takto tragických hodinách přišel sem, na hrad českých králů, aby řekl své vládě, co si doopravdy myslí. Děkuji, protože tato manifestace mi říká, že s tímto národem se mohu odvážit všeho. Tento národ je odhodlán přinést ty největší oběti k ochraně celistvosti své země. A já s vámi plně souhlasím, že to, co se děje tomuto mírumilovnému národu, je nepochopitelné bezpráví. Tváří v tvář agresivní německé politice vystavěné na lži a nenasytnosti, tváří v tvář bezprecedentní zradě spojenců, Anglie a Francie, vám já, generál Syrový, říkám, že tuto zemi bez boje nedáme.

Odpovědí byl strašlivý řev a jásot. Generál měl pocit, jako by dav vedl na

tenkých nitích. Začínal si uvědomovat, jak citlivě reagují ty tisíce na každé pronesené slovo, jak snadné by bylo je nyní proti někomu poslat, někoho smést a jiného podpořit. Ochutnal skutečnou moc, o které neměl v ponurých vojenských a ministerských kancelářích ani potuchy. Mohl sesadit všechny a stát se diktátorem. Mohl se pomstít Krejčímu za to, že mu vyfoukl post vrchního velitele armády, a říci těm lidem dole, že vrchní velitel nevěří ve schopnost lidu úspěšně ubránit vlast, nebo tak něco. Nyní mohl vše. Bylo to opojné a způsobovalo to závrať.

– Přátelé, bratři, občané, rozbít tento starobylý hrad nikomu a ničemu nepomůže. Představuji si, co by se stalo, kdyby nyní a náhle zaútočil nepřítel a našel naši zemi v takovém chaosu a zmatku. To, co se nyní děje, je právě to, nač nepřítel čeká. Panu Hitlerovi by se náramně hodilo, kdybychom mu ušetřili práci a pobíjeli se navzájem mezi sebou. Toto není cesta k vítězství, ale pokud jsme sem přišli, abychom svět ujistili o své odhodlanosti bránit sebe a svoji vlast, pak je všechno v nejlepším pořádku. Proto se nedejme svést provokatéry mezi námi. Neboť ti mají své úkoly jak rozložit národ a rozeštvat nás k bratrovražednému boji. Vaše rozhořčení je pochopitelné a lidské a vy nesmíte nikomu dovolit, aby ho zneužíval pro své vlastní sobecké zájmy. Vaše rozhořčení způsobilo rozhodnutí, které bylo učiněno po vzájemné dohodě vlády, prezidenta i armády.

– Ubezpečuji vás, neděje se žádná zrada. Uskutečňuje se zde dalekosáhlý a promyšlený plán na záchranu této země, této republiky. Proto se nyní v klidu rozejděme domů a nepřestávejme být ve střehu, neboť nebezpečí, jež nám hrozí, je vážné a úder může být veden náhle a zákeřně. Nevíme dne ani hodiny, kdy budeme povoláni…

Nyní již se táborový řečník Syrový nesetkával s jednoznačným souhlasem davu. Chvílemi nastávalo nechápavé ticho a jakási trapná nejistota, co to vše vlastně znamená, co chtěl řečník říci, jak se mají věci nyní vyvíjet dále… Chvílemi začínaly dokonce menší skupinky pískat a provokovat. Dav nebyl ochoten jásat, pokud byl posílán domů a pokud se nehovořilo o obraně. Dav chtěl slyšet cosi o tom, že se kapitulovat nebude, ale to mu ani novodobý Žižka nemohl slíbit.

– Ať žije tento národ! Ať žije republika Československá!

Kdosi začal zpívat hymnu a lidé na nádvoří se přidali. Syrový učinil poslední důstojné pokynutí a rychle ustoupil do pozadí. Poklepávali ho po ramenou a generál zjistil, že se silně potí. Tohle mu připadalo horší než zborovská zteč kdysi. Rázem zapomněl na onen omamný pocit vůdce davů a hleděl za sebou co nejrychleji zabouchnout dveře své útulné kanceláře.

Dav neodešel, ale znatelně ochladl a zklidnil se. To zatím stačilo. Generál si nepamatoval, kdo šel na balkón po něm, ale náhle si s překvapením všiml, že tam stojí sám Karel Hašler a zpívá nějakou odrhovačku z prvních let republiky. Starý zpěvák se ukázal být daleko obratnějším řečníkem. Přišel na nápad jít demonstrovat ke hrobu neznámého vojína, a ihned vmanipuloval aktivní skupinku mladíků s vlajkami (jistě národovecká mládež) do čela pochodu. Náměstí se za všeobecného křiku a veselí začalo vylidňovat. V kordonu před hradním křídlem se objevila jízdní policie. Tento oddíl pak zachytil a odrazil novou vlnu demonstrantů o chvíli později. Zde již policie namířila do davu pušky s nasazenými bajonety a zahnala demonstranty doslova na útěk. Zde byla revoluce zlomena a začínala ochabovat ve své živelnosti. Nesouhlas lidu začal mít uvážlivější a metodičtěji

uplatňovaný charakter.

Zajímavé pro bezpečnostní orgány se zdálo být složení nejaktivněji vystupujících zatčených demonstrantů. Byl zde Ital, bývalý Rakušan, Polák, Maďar a dva Židé. Někteří z demonstrantů se snažili zmocnit se zbraní četníků.

Generál Ludvík Krejčí zíral bez hlesu z okna na vlnící se davy a přemýšlel o tom, co by se bylo stalo, kdyby byl odpoledne vládu přesvědčil, že obrana státu je možná.[41]

– Nemůžeme se přece sami bránit, hlesl vedle něho do okenní tabulky unavený a vystrašený novodobý Žižka. – Nelze to… sami. Jak jim to máme říci?

Generála Krejčího stále cosi pudilo, aby si z nešťastného Žižky utahoval.

– Nejde již přece o to bránit se, uvažoval pomalu a nahlas. – To nestačí. Naším problémem je to, jak wehrmacht porazit, odzbrojit, dostat se do Berlína a donutit Němce kapitulovat.

Generál Syrový, který nebyl s to, pochopit, že jde o žert, bezmocně zalapal po dechu a vytřeštil oči.

K oběma velitelům přistoupil jakýsi důstojník.

– Bratře generále, měli bychom jet do štábu. Dostali jsme hlášení z Chebu. V pohraničí se opět bojuje.

22. září 1938 – české pohraničí

V Aši projížděla auta s hákovými kříži na karosériích, houkaly sirény, funkcionáři zakázané SdP pronášeli projevy a zpívalo se Deutschland Lied a Horst Wessel Lied. Představitelé státní moci pálili spisy a balili dokumenty k náhlému útěku. Svalnatí chlapi z Rote Wehr, organizace německých komunistů, vždy ochotní být k ruce státní policejní moci, urychleně nastoupili do posledního vlaku na Beroun. Poté přešly hranice jednotky Freikorpsu a obsadily linii Hazlov - Vojtanov - Libštejn. Česká policie byla ponechána sama sobě, bez rozkazů a bez pomoci. Praha se zmítala na hraně revoluce. Většinou byli napadení četníci odzbrojeni a odvlečeni do Říše. Aš se navrátila do Říše celá.

V Chebu se vojsko stáhlo bezmocně do kasáren. Velitel praporu SOS z Falknova nařídil stáhnout všechny předsunuté jednotky. Chebsko se také navracelo do Říše.

Ve 3 hodiny po půlnoci byl o nastalé, výjimečně příznivě se vyvíjející situaci v pohraničí, informován Konrád Henlein, do té doby podnikající inspekční cestu v Sasku. Anton Pfrögner jej zastihl telefonicky v Drážďanech. Vylíčil mu situaci na bojištích a také se zmínil o svých pokusech spojit se s vůdcem a vyzvat jej k pochodu do Československa. Spojení s Hitlerem nebylo zatím henleinovcům umožněno a z hlavního stanu byli ujištěni, že „einmarsch“ zatím nepřichází v úvahu, dokud probíhají jednání.

Ještě před polednem však zřejmě führer změnil názor generálního štábu a do Bayreuthu došly příkazy nasadit Freikorps. Všechny skupiny dostaly zelenou.

K ránu padla varnsdorfská celnice a během dne se, za pomoci některých okresních funkcionářů v německých službách, celý rumburský výběžek ocitl v rukou henleinovců.

Podobným způsobem padl javornický výběžek, Adršpašsko a další okrajové,

odlehlé části státu. Freikorps přešel k rozsáhlým akcím na úrovni celých okresů. V Aši se objevili říšští Němci a vojáci v uniformách SS, v Chebu se vyjednávalo o opuštění kasáren i města českými vojáky[42]. Hitler již věděl o lidovém pozdvižení v Československu. Padla tam vláda, která podepsala kapitulaci. Věděl také, že doposud nelze vydat rozkaz pro Fall Grün. Wehrmacht se nevydá na pochod, ale nové, rozsáhlejší incidenty mohly posloužit jako nástroj nátlaku na československé představitele při rozhodování o sestavení nové vlády.

22. září 1938 – Praha

Prezident vstal již před osmou ráno. U obou tajemníků se na stolech soustřeďovala aktuální hlášení.

– Levý blok zasedá v budově parlamentu a představitelé levicových stran se dohadují o společném postupu. V přilehlých ulicích na čtvrt miliónu lidí.

– Podniky zastavují práci, dělníci z Daňkovky a Kolbenky táhnou do středu Prahy.

– Kolony nákladních aut plné dělníků z Kladenska se blíží Velvarskou třídou.

– Vojsko a četnictvo v pohotovosti rozmístěno u barikád na mostech a ve strategicky zvolených objektech ve vnitřní Praze.

– Průchody a průjezdy Pražského hradu zataraseny pytli s pískem.

Noviny byly plné spojenecké zrady i nátlaku vyvíjeného vyslanci na prezidenta, včetně oficiálního prohlášení, vysvětlování a omluv Hodžovy vlády. Vysvětlovalo se v něm průměrnému občanu republiky, jak došlo k tomu, že Chamberlain bez vědomí československé vlády ujednal s Hitlerem územní ústupky na účet republiky a její vládě to předložil ultimativní formou. Také to, jak bylo sděleno, že československé odmítnutí by znamenalo válku, v níž by RČS nikdo nepomohl. Veřejnost zůstala pobouřena kapitulací vlády i přes toto vysvětlení. Panoval zmatek a dohady i o tom, kde mají zasedat političtí ministři toho rána. V Benešově bytě, u paní Benešové, se objevila paní Alice Masarykova.

– To je revoluce, to je revoluce! sípal zpocený ministr Bechyně.

– A co jste si mysleli, že z toho vzejde? Otázal se ho jízlivě vyslanec Smutný. Generál Syrový byl, zřejmě díky svému mimořádnému nočnímu úspěchu u publika, vyzván k vystoupení do rozhlasu a oháněl se nějakým konceptem u prezidenta. Ve svém vystoupení si pak pospíšil ujistit národ, že v 11.00 zasedla vláda, aby jednala o své demisi.

Jednání o nové vládě se však protahovala. Pronikly informace o tom, že mnozí ministři jsou proti kandidatuře generála Syrového na ministerského předsedu. Generál vůbec v tyto dny dělal pozoruhodnou politickou kariéru. Všimli si toho mnozí a kdosi v kuloárech malé knihovny prohlásil, že jde zhruba o takovou kariéru, jakou může učinit plavčík, když jej z posledního odrážejícího člunu od potápějící se lodi jmenují na té lodi kapitánem.

– Prezident je velmi unavený, konstatoval dr. Rašín poté, co absolvoval krátkou audienci u hlavy státu. – Zhubl a je bledý. Jestli si nedá pozor, bude co nevidět nemocný. V jeden okamžik si tiskl hlavu dlaněmi na spánky.

– Řekl jste mu to? strachoval se tajemník Drtina. – Upozorním doktora Maixnera.

– Nikoliv. Oznámil jsem mu pouze formální stanoviska jistých pravicově orientovaných kruhů před tím, než se dospěje opět k nějakým nevhodným a nezvratným rozhodnutím. A také před tím, než dopíše svůj rozhlasový projev.

Rašín se zamyslel.

– Apropó, všiml jsem si jednoho zajímavého aspektu této situace. Poprvé co jsem živ, hovoří tam dole na ulicích všichni řečníci a političtí vůdci naprosto stejnou řečí. To mi přijde velmi zvláštním jevem. Gottwald mluví stejně jako Gajda, jako Zenkl, jako Klofáč i zástupci kultury…

– A jako vy? provokoval Drtina, neboť mu bylo známo, že Dr. Rašín řečnil před budovou parlamentu hned po Gottwaldovi.

– A jako já, pochopitelně. Jenom ta armáda nám stále mlčí.

Dr. Rašín navštívil prezidenta republiky v rámci větší delegace politiků a zástupců stran, kteří řečnili na shromáždění před parlamentem. Gottwald, Richter, Pekárek, Rybářík a další. To bylo Drtinovi známo. Také již bylo známo, že si v ulicích podala ruce pravice s levicí, kromě počtem zanedbatelných radikálních skupin, že se Rašín objímal na jakémsi balkonu s Gottwaldem a prohlašoval, že odpouští komunistickým fanatikům vraždu svého otce. Nyní celá politická delegace jednotně naléhala na Beneše, aby odmítl kapitulaci a aby sestavil vládu národní obrany opírající se o všeobecný lidový souhlas a o politický konsensus všech sil ve státě.

Když se prezident Edvard Beneš okolo 19.00 hodin večer chystal přednést svůj rozhlasový projev, měl za sebou již celý maratón jednání na nejrůznějších úrovních. Nová vláda byla v podstatě dohodnuta. Jejím ministerským předsedou měl být generál Jan Syrový, ale nebylo to Benešovo přání. Ne, nebál se, že by generál mohl vést novou vládu nějakým radikálním způsobem k totální obraně republiky, to nebylo podobné tomuto muži prostředních kvalit, který byl jen loajálním a bezvýrazným vojenským úředníkem. Syrový by si s válkou a s vedením státu v tak krizové situaci, v plném vypětí a nasazení, nevěděl rady. Prezidentovi vadilo i vyhovovalo právě to, jak neurčitý a nevýznamný muž to byl. Syrový nebyl respektován ani armádou, nebyl mužem žádné určité politické strany a nestála za ním žádná síla, vyjma momentálního mínění ulice. Ulice z něho udělala hrdinu a symbol husitského vzepětí ve stylu – proti všem. Po určitém nátlaku prezident uznal, že diktátu lidu nelze vzdorovat. Chtějí mít symbol, mají ho mít. Souhlasil, neboť tento novodobý Žižka mohl jako symbol přinést určité uklidnění v národě a bylo jisté, že se nepostaví otevřeně na odpor jeho, Benešově, politice a vůli. Otázkou zůstávalo, co národ udělá, až zjistí, že byl podveden?

Beneš konzultoval své nové záměry s užším okruhem zasvěcených mužů, především s vrchním velitelem hlavního štábu generálem Krejčím a ministrem zahraničí Kroftou. Bylo nutno naplnit nový plán a urychleně jednat s Polskem o jeho neutralitě[43]. Bylo nutno napsat osobní dopis prezidentovi Rzeczpospolity a nabídnout mu třebas i nějaké územní ústupky na Těšínsku. Bylo třeba informovat Bělehrad, Bukurešť i Moskvu. Jugoslávci se v případném konfliktu angažovat

nebudou, jsou příliš sevřeni státy římského protokolu, ale Rumunsko by mohlo dostatečně zastrašit Maďary. Bylo již známo, že Hitler vyvíjí na Budapešť nátlak, a bylo také patrno, že Maďarsku se příliš nechce předčasně se angažovat. V Budapešti si dobře uvědomovali, že kdyby vypukla válka, nestihnou německá vojska přijít této malé zemi na pomoc včas. Také Horthyho pozice se ukazovala vrtkavou.

Generál Krejčí ožil, jakmile mu Beneš navrhl jednání s Polskem. Již dávno se na tuto myšlenku upnul a prezident si jej tímto plánem velmi získával. Také bylo stanoveno udržovat každodenní styk se sovětským vyslancem Alexandrovským a zkoumat možnosti vojenské materiálové pomoci. Ministerstva musela rozběhnout jednání s Rumuny a přesvědčit je, aby konečně uvolnili železniční koridor přes své území pro dopravu ruské pomoci na Slovensko. Výsledkem takového plánu by byla izolace Německa z východu. Pokud by došlo ke změnám ve Francii a v Británii, ocitl by se Hitler v naprosté izolaci a to by znamenalo diplomatické vítězství. Pak by mohl on, československý prezident, požadovat zrušení potupných podmínek z Berchtesgadenu a česko-německé narovnání prostřednictvím mezinárodní arbitráže.

Byl čas přistoupit k mikrofonu.

– Drazí spoluobčané, události, které prožíváme, jsou významu dějinného. Celá Evropa a celý svět prodělává velikou proměnu: nejde jen o nás. To se jen zdá, že naše otázka a její nynější bolestný ráz jest něco samo o sobě: jinde budou to mít v jiných formách a prožijeme ještě mnoho pohnutých chvil, nežli bude v tomto světadíle zase mír a pokoj. Proto jest pro nás důležité, abychom za všech okolností zachovali klid a rozvahu, a zejména jednotu v národě. Kdybychom se nechali unést vášní natolik, že bychom pak nestačili událostem a že bychom nepochopili jejich vývoj, tu bychom opravdu svoje nejdražší statky ohrozili. V této chvíli jsme museli postupovat podle situace, která nám všem je nyní sdostatek známa. Uvidíme záhy, co bude dál.

– Dívám se na ten vývoj pevně a nebojácně. Řekl jsem už, že jsem v životě nikdy nepocítil strachu a nebojím se ani dnes o náš stát. Mám svůj plán pro všechny případy a nedám se ničím mýlit. Přejeme si dohody, na níž se dnes pracuje, dohody mezi největšími národy světa. Dojde-li k ní a bude-li to dohoda důstojná, bude v ní i pro náš národ veliký prospěch a bude v ní obecné usmíření Anglie a Francie s Německem, naše s Německem a sousedy a také spolupráce naše se státy ostatními, zejména také Evropy východní. Proto jen klidně vyčkávejme v síle neztenčené a nerušené nějakými vzájemnými vnitřními spory, vzájemnou nedůvěrou nebo rozčilením a vášní. Náš lid je rozumný a realistický, měl vždy pochopení pro těžké situace a dovedl rozeznat, kdy je třeba jednat a kdy bojovat. Bude-li zapotřebí bojovat, dovedeme to až do posledního dechu. Bude-li zapotřebí a možno jednat, budeme jednat.

Další slova byla nabádáním k jednotě a klidu, k optimismu a neztrácení víry. Konečně přišlo něco, nač národ čekal.

– Právě byla sestavena nová vláda. Listina ministrů bude v nejbližších hodinách

sdělena veřejnosti. Byla sestavena za součinnosti všech stran. Politické strany za ní budou pevně a věrně stát, národní solidarita se v ní projeví. V této chvíli každý jako voják nechť setrvá na svém místě. Tím nejlépe slouží státu. A za druhé. Šíří se z nejrůznějších stran zprávy poplašné, nevěrohodné, dejte na ně pozor a klidněte ty, kdo jim věří. Také pozor na provokatéry. Opakuji: nebojte se o budoucnost vlasti. Bývaly doby horší a dožili jsme se vkrátku často zase dob slavných. Nebojte se o národ a stát. Ten má kořeny hluboké a pevné. Jak to prorokuje Smetanova Libuše ve svém proroctví: Můj drahý národ český neskoná. Ano, neskoná a všechny hrůzy doby slavně překoná!

Beneše samotného ohromovalo to, k čemu docházel ve svých analýzách a úvahách. Celé schéma budoucího vývoje vypadalo zatím příliš fantasticky a tragicky, ale Beneš byl zkušený sociolog a mnohokrát si již za uplynulých dvacet let vyzkoušel, jak se jeho prognózy naplňují. Pokud vycházel ze správné diagnózy, nemohl se mýlit. Československo bylo nyní v roli katalyzátoru velké politické reakce obřích ekonomických, iracionálních, vojenských a jiných sil v jediném alchymistickém tyglíku Evropy a mělo dvě možnosti: buďto roli katalyzátoru splní a jeho zápas vzápětí rozehraje celoevropský konflikt strašlivých rozměrů, nebo tuto roli odmítne splnit, bude prozatím pohlceno i jedním ze živlů a role katalyzátoru přejde na jiný stát, zřejmě Polsko. Beneš to vše viděl jasně. Jenže mužů, kteří viděli tak jako on jasně, bylo jen několik a v celé Evropě se dali spočítat na prstech jedné ruky. A bohužel, nezastávali právě žádné dosti důležité funkce. Funkce zastávali slepci. Ve Varšavě, v Paříži i v Londýně. Prezident si velmi dobře uvědomoval, že jeho jedinou nadějí jsou změny ve Francii a v Británii. Pokud tyto změny nenastanou, bude muset učinit věci, pro které jej jeho vlastní národ jistě odsoudí a znectí, ale bude to odsouzení dočasné, neboť dějiny a události mu posléze dají za pravdu.

V Praze a celé zemi seděli u rozhlasových přijímačů někteří dobře informovaní muži[44] a tiskli si hlavu v dlaních. Z celého prezidentova projevu, který byl očividně zaměřen k oslovení národních mas, tito muži zachycovali a vybírali jiné souvislosti a jiné věty, než na které slyšela ulice. A prostá analýza těchto důležitých vět a spojení dávala pochmurnou jistotu, že prezident Beneš bojovat nebude, že se již smířil a vzdal, že věnuje poslední zbytky svých vyčerpaných sil na to, aby národ odsunul z koryta dějin kamsi do temného houští, neboť to, co přijde, by podle jeho názoru tento národ smetlo. Národ to však cítil jinak. Tito dobře informovaní muži již také znali složení nové vlády a věděli cosi o tom, jakým způsobem byla vláda sestavována. Znali neochotu velké části staré vlády abdikovat. Věděli, že někteří ministři Hodžovy vlády se nebudou chtít vzdát svých míst. Znali nového ministerského předsedu a jeho povahu. Věděli, že tato vláda nebude vládou národní obrany, že je to jen Benešova likvidační úřednická komise, která má za úkol tiše a bezbolestně, pokud možno se zavázanýma očima, dovést národ přesvědčený, že jde války, do německého vězení, aby tam o chlebu a vodě přečkal bouři.

Tou dobou, krátce po projevu, přijímal prezident Beneš v naléhavé záležitosti ministra zahraničí doktora Kamila Kroftu.

– Pane prezidente, máme tu první zprávu z Godesbergu.

V Benešově tváři převládl napjatý výraz. Nyní to byl opět on, chladnokrevný a přitom vášnivý hráč, snad dokonce mistr, který hrál v politice stejně jako jiní v kartách nebo v šachu. Tohle byla jeho životní hra a dostal v ní velmi mizerné karty. Udržoval hru v chodu všemi prostředky, protože dokud se hrálo, ještě neprohrál. A dychtivě čekal na každé nové snímání, na každé nové rozdávání. Čekal na každou, sebenadějnější kartu.

– Vypadá to, že tam nastaly nějaké komplikace, usmál se Krofta. – Nevíme nic přesného, ale dnes se rozhodně nedohodli. Vypadá to, jako by Hitler příliš přepjal luk. Jako by předložil příliš přehnané požadavky. Chamberlain je zmatený, ale hlavní jednání budou probíhat zítra.

– Kdyby Bůh dopustil, vzdychl Beneš vroucně. – Pan Hitler zřejmě přece jen hledá záminku k válce. To by potvrzovalo naši domněnku, že mu nejde jen o pohraničí. Chce spolknout vše a to je naše jediná naděje. Mohl by se při tom zalknout.

22. září odpoledne – Godesberg

Plk. Friedrich Hossbach byl velmi zklamán tou skutečností, že musel zůstat v berlínské vůdcově vojenské kanceláři, v níž pracoval jako zapisovatel. Do Godesbergu jej s sebou nevzali. To samo o sobě vypovídalo cosi o tom, jak bude jednání probíhat. Hitler potřeboval minimalizovat okruh případných svědků. Hossbach však choval velký zájem o průběh a výsledky tamních jednání a nechal si vše později podrobně popsat Hitlerovým tlumočníkem dr. Schmidtem.

Jednalo se pouze ve čtyřech. Adolf Hitler, Neville Chamberlain, dále tlumočníci dr. Schmidt a Ivone Kirkpatrick. Ribbentrop opět zůstal odstaven ve vedlejším pokoji luxusního hotelu Dreesen.

Chamberlaina doprovázel (ta svině) Sir Horace Wilson. Celá britská delegace Hitlera konsternovala nedbalým oblečením a strojenou nestoudností. Zalykal se hněvem, neboť z odposlechů velmi dobře věděl, že jsou ochotni k dalším ústupkům, a zde mohl pozorovat jejich trapnou hru na zásadovost. Později v soukromí řekl Hendersonovi:

– Pokud mne ještě někdy přijdou navštívit vaši lidé v tak otřepaném obleku, pošlu svého vyslance v Londýně k vašemu králi ve svetru.

Chamberlain předstoupil plný úsměvů a spokojeného sebevědomí, které bylo spokojeným právě z pocitu dobře vykonané práce. Ribbentrop, který jej spolu s vůdcem uvítal, si stále nebyl jist, jestli je ten člověk takový omezený idiot, nebo jestli svou roli omezence hraje tak přesvědčivě. Uvnitř se britský státník postavil do formální úřední pózy a obřadně, jako by recitoval Shakespeara, přednesl přesné znění dohody mezi západními mocnostmi a Prahou.

– Britská, francouzská a československá vláda souhlasí s přijetím německých požadavků. Bez problémů budou říši podstoupeny ty okresy, ve kterých převažuje početně německé obyvatelstvo. Ve smíšeném a sporném území by měla hranici stanovit zvláštní komise. Zbylé Československo se zaváže k neutralitě a vojenské spojenecké smlouvy budou nahrazeny společnou mezinárodní zárukou.

Chamberlain dočetl, lehce se uklonil hlavou a konečně se uvolněně pohroužil do nabízeného křesla. Vypadal jako malý kluk, který čeká na odměnu za to, že otci doběhl se džbánkem pro pivo.

Hitler si vzdychl a skutečně ministerskému předsedovi Británie poděkoval za ochotu a za vynaložené úsilí.

– Byl tento plán, který jste zde načrtl, předán také československé vládě? zeptal se číhavě.

– Ano, jistě. To samozřejmě je… Hitler Chamberlaina zarazil gestem ruky.

– Je mi líto, ale tento plán již nestačí, prohlásil tvrdě a rezolutně.

Bylo to jako rána palicí. Chamberlaina změna v hostitelově tónu i význam jeho sdělení vyděsily natolik, že se instinktivně nadzvedl v křesle, jako by jeho tělo hodlalo utéct. Pak si opět sedl a zrudl studem, ponížením a částečně i vztekem.

– Je mi líto. Nejde o to Československu nějak ukřivdit, ale musí být odstraněny křivdy spáchané naopak na německém obyvatelstvu i na ostatních menšinách. Ve střední Evropě nenastane klid do té doby, dokud nebudou uspokojeny požadavky všech menšin vězněných v rámci umělého útvaru Československa. V pohraničí tam vládnou neudržitelné poměry. Ve vnitrozemí se nyní některé politické kruhy pokoušejí mobilizovat ulici a dovolávají se údajné ruské podpory. Oba víme, jaké kruhy to jsou a oč jim jde. Sázejí na probouzení vojensko-bolševických instinktů. Rozhodnutí musí padnout rychle, ihned! Musí být rozhodnuto dříve, než se těmto kruhům podaří ovládnout státní a vojenské instituce. Problém musí být vyřešen nejpozději do 1. října.

Teprve nyní chytil užaslý a již také pohoršený Chamberlain dech.

– Obávám se, že nerozumím. Prohlášení vůdce dost dobře nechápu. Opravdu nerozumím tomu, proč nemohou být přijaty britské návrhy, když obsahují vše, co pan říšský kancléř požadoval… Zásady pro dohodu byly přece stanoveny před tím a my jsme se jimi řídili. Nyní jde již jen o nalezení metody, jak je uplatnit.

Hitler ještě jednou zrekapituloval své stanovisko, a čím dále, tím netrpělivěji jezdil ukazováčkem po velké mapě. Chamberlainovi mapa nic neříkala. Nikdy v té zemi nebyl. Věděl pouze to, že hranice Čech jsou takovými hranicemi již po více než tisíc let, a tento člověk, který vypadal, že co nevidět přepadne z pouhé netrpělivosti do hysterie, nebo do nějakého záchvatu zuřivosti, dokola opakoval, že jde o území odpradávna německá a musí být k říši připojena ihned, rychle, do 1. října, jinak vydá vojskům povel k pochodu.

Britský premiér vstal a ukončil první rozhovor, právě včas.

– Musím konstatovat, že pan Hitler nám nikterak nepomohl v naší upřímné snaze zajistit ve střední Evropě mír a narovnání ve prospěch všech národů. Nyní musím konzultovat svůj neúspěch s Londýnem a seznámit Jeho Veličenstvo i celý kabinet s novými protinávrhy pana kancléře.

Po přeložení Hitler krátce kývl.

– Dveře k jednání nepovažuji za zcela uzavřené. Nechť tak pan premiér učiní, ale nechť má na paměti, že nejlepším řešením, podle našeho názoru, by bylo prosté obsazení sporného území vojskem a německými správními orgány.

Další schůzka byla stanovena na následující den. Chamberlain odejel do hotelu Petersberg, Hitler si nechal telefonicky spojit Jodla.

– Datum X nelze doposud stanovit. Snad se nám podaří získat vše bez války,

ale v této chvíli by zřejmě Československo nezůstalo izolováno od pomoci. Angličané nakonec povolí, tím jsem si jist. Možná získáme i více než jsme očekávali. Jestliže nakonec dojde na Fall Grün, bude to jistě nejdříve po 30. září. Kdyby k akci došlo dříve, museli bychom improvizovat.

Generál Jodl si vše pečlivě zaznamenal, ale jedno mu bylo jasné již nyní. Improvizovat se bude muset i na začátku října. Wehrmacht dokáže i nemožné, jen s improvizacemi se jaksi nikdy nepočítalo.

22. září večer – Praha

Večer poněkud povolilo napětí ve městě. Lidé se ještě shromažďovali okolo sovětského velvyslanectví a okolo sekretariátů jednotlivých stran.

Na Hrad dorazil vyslanec Maďarské republiky Wettstein a předal ministru zahraničí RČS notu, ve které Maďarsko požadovalo, aby bylo s touto národnostní menšinou jednáno stejně jako s Němci.[45]

– A vám je již známo, jak bude naloženo se sudetskými Němci? otázal se s ironickým úsměvem ministr Krofta.

Pak si vyslance předvolal na 26. září. S Maďary se příliš nespěchalo. Prozatím měli v zádech malodohodové armády. Poláci podali své požadavky již předchozího dne. Fierlinger telefonoval z Moskvy a oznámil, že s polskými požadavky seznámil sovětského ministra Potěmkina. Další audience se dostalo šéfovi Slovenské Ľudové strany Andreje Hlinky, Dr. Tisovi. Prezident Beneš mu předložil některé návrhy na nové uspořádání vztahů a poměrů ve společném státě. Prezident nezahálel a snažil se uspořádat vnitřní poměry ještě před tím, než bude muset čelit největšímu nebezpečí. Československá politika si v nastalém uklidnění a vyčkávání zajišťovala záda. Plukovník Moravec předložil za II. odd. zprávy o přesunech německých divizí k hranicím. Spolu s náporem henleinovců v Sudetech to vše vytvářelo dojem přípravy k všeobecnému německému útoku v dohledné době. Byla učiněna radikálnější rozhodnutí k zásahům proti postupujícím jednotkám Freikorpsu. Zpráva byla doplněna o varování před skutečností německého odposlechu mezistátních telefonních hovorů.

Prezident Beneš se ještě pokusil konzultovat godesberskou situaci s vyslancem de Lacroixem. Vznesl dotaz, zda Francie přijde republice na pomoc v případě, že Hitler britsko-francouzské návrhy definitivně odmítne. Z dalšího jednání vyplynulo, že prezident Beneš je stále, navzdory nátlaku ulice a většiny politických stran, ochoten obětovat pohraničí. Ve 20.00 hodin se sešla Hodžova vláda k poslednímu zasedání, k oficiální abdikaci a k oznámení složení nové vlády obrany republiky.

Toho dne v nočních hodinách se při pozdní večeři v hradní restauraci Na Vikárce, neplánovaně setkal u jednoho stolu ministr Kamil Krofta s Ladislavem Rašínem, který zde také čekal na výsledky jednání o nové vládě.

– Je to tragedie, vzdychl sotva usedl.

– Čekal jste něco jiného? zeptal se ironickým tónem Rašín.

– Myslím obecně, nechal si Krofta od číšníka nalít červeného vína, ochutnal a

kývl. Číšník dolil sklenici a ponořil láhev do blýskavého kbelíku s vodou, na stole.

– Myslím v celé Evropě. Kam to jen spějeme? Všude jsou slaboši a sotva některý padne, opět ho vystřídá slaboch. Ale všech těch slabochů je dohromady velká síla.

– Jste historik, usmál se Rašín, – asi bych vám neměl kázat o příčinách slabosti demokracie, ale mám na to svoji teorii.

– Sem s ní, ušklíbl se Krofta. Rašín upil a otřel si ústa ubrouskem.

– Pamatujete se na ty silné muže z konce první války? Co jich tady bylo… Joffre, Foch, Clemenceau, Lloyd George, Masaryk, Kramář…

– A váš otec, doplnil Krofta.

– Jistě, děkuji. Ale kde jsou? Tito muži nebyli jediní siláci své doby a ani dnes siláci nechybí ani v Paříži, ani v Londýně, ani zde v Praze. Ale nemají rozhodující slovo. Jak k tomu došlo, že silné muže nahradily v klíčových funkcích nuly, měkkoty, bábovky…?

– Čekám, že mi to řeknete, pokrčil rameny Krofta.

– Ano. Silní muži byli představiteli svých stran a svých mocenských bloků. Za války je národy potřebovaly a těžká doba je vynesla na výsluní. Ale sotva zestárli a odstoupili, střetly se zde ony mocenské bloky vedené jinými silnými muži a hrozil velký, zničující konflikt. V dnešních despotických režimech k tomu konfliktu skutečně došlo a vždy jedna ze stran zvítězila a zlikvidovala ty ostatní. V demokratických režimech se strany dohodly na kompromisu. Do čelních funkcí byl volen vždy nějaký takový bezvýrazný muž, bez vlastního záměru, bez ideje a bez pevné vůle. Takového neutrálního muže pak mohly manipulovat střídavě všechny strany a soutěž pokračovala. Jenže tací muži se obklopují zase jen podprůměrnými muži, aby se necítili ve funkcích ohrožováni. A navíc, ve většině stran došlo k podobnému vývoji mezi stranickými frakcemi. Tak se také do čela silných stran dostali bezvýrazní neutrální muži a obklopili se kruhem dalších podprůměrných a bezvýznamných mužů. Nakonec se jimi zaplnily celé státní a stranické aparáty, úřady a parlamenty. Ten vývoj postupuje stále rychleji. Bezvýrazní muži nehrají pro žádnou ze stran, hrají jen pro sebe. Rozkrádají, skandalizují, defraudují a zbytek silných si stále říká, že to je ještě dost dobrá cena za to, aby bylo zabráněno konfliktu a rozkladu státu či strany. Silní muži jsou ovšem stále více odděleni od skutečné moci. Přichází doba a potřeba silných mužů, rozhodných bojovníků, ale ti již na skutečnou moc nedosáhnou. A tak tu máme samé Daladiery, Bonnety, Chamberlainy a Beneše. A v čele armád máme takové generály Gameliny a generály Syrové. A Churchillové a Reynaudové mohou jen skřípat zuby. Dalo by se říci, že mírová politika degradovala své vládní a správní struktury na nefunkční, samoúčelné kluby sobců, zbabělců a politických trpaslíků.

– Pozoruhodné, obdivné zamrkal Krofta a naznačil sklenkou přípitek. – Nechtěl byste si o této teorii promluvit s prezidentem? Je přece sociolog a věří v sociologickou vědu. Musel byste ovšem vynechat jeho jméno ve svém výčtu.

– Chtěl, přiznal se Rašín. – Ale on by o tom nechtěl mluvit se mnou, předpokládám. Také už není čas na mluvení.

– Ještě jste nevyvodil žádný závěr pro Československo, připomněl Krofta. – Když jste to nakousl, bylo by seriózní naznačit nějakou možnost nápravy, zvratu,

nebo nějakou prognózu návratu silných mužů do naší politiky.

– Ke zvratu již dochází, řekl Rašín. – Jinými slovy, teď, anebo nikdy. Upřímně řečeno, ve vládních strukturách nevidím mnoho naděje. Není kým nahrazovat. Slabochy by museli vyměnit zase jen slaboši. Silní muži by museli překročit několik strmých schodů politické kariéry naráz, řekněme od vůdců frakcí přes vůdce stran a poslance až k ministrům a premiérovi. O prezidentovi nemluvím, to je jen symbol, bohužel. Symbol musí být zachován alespoň po dobu krize. Ale na rozdíl od Francie zde vidím naději v armádě. Snad je to tím, že jejím základem je stále ještě důstojnictvo bývalých legií, ale v armádě zůstali silní muži. Téměř všichni vrchní velitelé, generálové… Ale nikoliv všichni.

– Tak to jste strefil, kysele se usmál Krofta. – Ještě je to tajemství, ale za nového ministerského předsedu vybrali generála Syrového. Našeho zborovského Žižku. Ostatně, mezi slepci může být i jednooký králem.

23. září 1938 – Ženeva

Sovětský lidový komisař pro zahraniční záležitosti Maxim Maximovič Litvinov a londýnský velvyslanec Majskij odcházeli od anglického delegáta u Společnosti národů, viscounta De la Warra. Přítomen byl ještě anglický podsekretář ministerstva zahraničí Velké Británie Richard Austin Butler.

Rozhovor zorganizovala anglická strana za účelem zjistit skutečnou ochotu SSSR dostát smluvním závazkům po boku Francie v případě války proti Německu. Litvinov ochotu SSSR jít na pomoc Československu plně potvrdil a svá tvrzení doložil poměrně přesnou zprávou o soustředění sovětských divizí u hranic s Polskem. Sami Angličané dospěli k závěru, že Rumunsko otevře hranice pro sovětskou pomoc v tom okamžiku, kdy bude jisté, že Anglie a Francie půjdou do války.

V další části jednání navrhl Litvinov svolání konference za účasti Anglie, Francie a SSSR, která by si vytkla úkol připravit plán společných akcí a na kterou by bezpodmínečně navazovaly společné konzultace generálních štábů tří mocností.

Majskij podotkl, že taková konference by se rozhodně neměla konat zde v Ženevě, neboť pro Hitlera je Ženeva dnes již pouze symbolem bezbřehého a neúčinného tlachání. Angličané uznali, že tyto obavy jsou odůvodněné a navrhli jako místo jednání Londýn. Sovětští představitelé neměli námitek. De la Warre prohlásil, že o výsledku rozhovorů bude neprodleně informovat Foreign Office. Jakmile Londýn pošle odpověď, budou dojednány konkrétní termíny a podrobnosti.

Majskij se cestou k hotelu Richmond tvářil nadmíru zamyšleně.

– To, co jste právě navrhl Angličanům, znamená jistou válku. Promysleli to již v Moskvě? Rozhodli se opravdu vážně?

Litvinov se zastavil a řekl pevným hlasem.

Ano, jistě. Padlo rozhodnutí u Stalina. Nyní již stojí na polské hranici nejméně 30 divizí, aniž by to vyvolalo nějaký rozruch. Celý svět rozumí tomu, proč jsme je tam shromáždili[46]. A odvody a soustřeďování pokračují. Přisouvají tanky a letadla. Výsadkáře…

– A co když Francie zklame a nevystoupí proti Němcům, dostal se k jádru svých obav Majskij.

– Co s tím vším potom?

Litvinov se záhadně pousmál.

– To má podružný význam. Jakmile se vojska jednou soustředila, Stalin je rozpouštět nebude. Pouze ještě neohlásil, jestli bude chtít nejprve osvobodit Polsko a Balt, nebo spíše zřídit Podunajskou sovětskou republiku. O tom zřejmě rozhodnou Čechoslováci tím, jestli a jak budou bojovat.

23. září 1938 – české pohraničí

Ráno 22. září obsadil prapor říšskoněmeckých oddílů SS Totenkopf část pozic u Mühlbachu (Pomezí nad Ohří) a řídká družstva SOS se stáhla na čáru Kynšperk – Mühlbach – Libštejn – Hazlov. Teprve odpoledne přijely k Sorhofu u Chebu 3 tanky vz. 35 a obrněná auta a rozprášily oddíly SS a FS. Pěchota obsadila znovu pozice v blízkosti hranic.

Chebská filiálka Národní banky zahájila již v noci evakuaci peněz a movitého majetku do zázemí. Následovaly pobočky NB v Jablonci, Karlových Varech, Žatci, Krnově, Liberci, Opavě, Podmoklech, Teplicích, Trutnově, Ústí nad Labem a Varnsdorfu.

I nadále přetrvávaly rozpory mezi ministerstvy obrany a vnitra. Mírný postup MV vedl k nárůstu činnosti povstalců. V 18.30 hodin vydal hlavní štáb směrnici pro podpora jednotek příslušníků SOS (Stráže obrany státu).

Boje probíhaly v celém československém pohraničí po celý den. V Praze však již probíhala změna. Do funkce premiéra a zároveň ministra obrany nastupoval voják. Také prezident Beneš, v zájmu uklidnění veřejnosti, souhlasil s tím, že generál Syrový musí hned v prvních hodinách své vlády získat respekt a důvěru obyvatelstva. Konečně v 18.30 byl ministerstvem obrany vydán rozkaz, aby jednotky SOS obnovily na všech místech státní moc. Hlavní štáb vydal armádě podobný rozkaz, výslovně: „za použití jakýchkoliv prostředků“.

23. 9. 1938 v 9.30 hodin ráno, na žádost zemského velitelství Brno, povolil hlavní štáb použití jednoho praporu 2. rychlé divize zesíleného tančíky a obrněnými automobily k potlačení a k likvidaci povstání v javornickém a osoblažském výběžku.

V těchto dnech a hodinách získávalo Československo kromě prvních ztrát také nezanedbatelné množství vojáků, kteří již prošli prvním ohněm války. Jednotky a oddíly vojska získávaly neocenitelné zkušenosti v koordinaci a řízení svých akcí a ve spolupráci různých druhů vojsk v ostrém boji.

Během nočních a ranních hodin 23. září se stalo cosi, co velmi překvapilo československé policejní i armádní kruhy. Po páté hodině ranní nastoupila do protiútoku Stráž obrany státu (SOS). Vojáci nastupovali ve většině případů proti přesile, ale dobře vyzbrojeni. Již pouhé slovo „vojsko“ způsobilo, že řady nebojácných henleinovců z oddílů Freikorpsu u barikád a záseků značně prořídly. Fanatičtí vůdci v zápolí museli obracet zpět na bojiště celá nákladní auta svých prchajících bojovníků a někde muselo být použito zbraní k udržení morálky. Přesto českoslovenští pohraničníci postupovali poměrně rychle. Byly nasazeny

obrněné automobily a od Nové Huti vyjel dokonce obrněný vlak s osmicentimetrovým dělem, které rozbíjelo hnízda odporu v rychlém sledu. Proti obrněnému bodu Maute na Varnsdorfsku byly nasazeny tanky. Henleinovci se je pokusili zastavit hořícími sudy s benzínem, ale proti zkušeným tankistům nepořídili ničeho. Byli napadeni z boku a zničeni.

Ve vsích a městech jako kouzlem zmizely nacistické symboly a vlajky. Vlaky a nákladní automobily narychlo odvážely stovky uprchlíků z území dosud úspěšných henleinovských operací. Tyto územní zisky tály jako sněhové fleky pod vycházejícím sluncem. Spolu s německými uprchlíky odvezli Němci také stovky českých zajatců a rukojmích. Chebem projížděla obrněná auta s československými znaky na pancířích a byli bez odporu zatýkáni funkcionáři SdP. Vojska znovu obsadila ztracené zemské výběžky kromě Aše a stáhla se zpět za linii opevnění. Bojovalo se nakonec pouze v některých opěrných bodech a lokalitách. Představitelé armády byli překvapeni. Šlo to poměrně snadno.

23. září 1938 – Godesberg

Chamberlain poslal vůdci dopoledne jen kurýra s dopisem, ve kterém vysvětloval Hitlerovi (My dear Reichskanzler) své obavy z vystupňování německých požadavků. Nálada v Praze byla revoluční a podle všeho by Češi své vládě ani prezidentovi další ústupky již neakceptovali. Ostatně, národ doposud neakceptoval ani ústupky berchtesgadenské, které již Hitlerovi nestačily. Nebezpečím, které Chamberlain svému protějšku pouze naznačil, byla vlna lidové nespokojenosti, která se začínala zdvíhat ve Francii a v Anglii jako odpověď na československou generální stávku a na pád pražské vlády. Vše se mohlo změnit ze dne na den, pokud on, Chamberlain, nedosáhne nějakých důstojných dohod, nebo pokud se Hitlerovi otevřeně nepostaví. Jen tyto dvě varianty mohly zachránit vlády i mír. Ministerský předseda předvídal v dopise vůdci, že obtíže nastanou okolo šibeničního termínu 1. října. Veřejné mínění ve všech zúčastněných zemích by takové ultimátum nepřijalo a veškerý základ pro dohodu by byl zničen.

Daladier a britská vláda se již v noci shodli, že Československu by nadále nemělo být bráněno v mobilizaci, neboť hrozí akutní nebezpečí, že se Hitler odhodlá k pokusu o překvapivý vojenský útok. Bylo zde velké pokušení využít politických zmatků v Praze a lidové nespokojenosti, zvláště pokud by zachvátila i Paříž, tak jako při obsazení Rakouska.

Newton dostal znění této depeše do rukou, ale ještě ji oficiálním československým místům nepředal. Chamberlain vyvinul značné úsilí, aby celou záležitost zdržel, než se mu dostane odpovědi na dopis od Hitlera.

V hotelu Petersberg sledoval hlavní tlumočník dr. Paul Schmidt zmatek svého vůdce, který pobíhal pracovnou jako tygr klecí. Vůdce nebyl zvyklý na odpor a tenhle směšný Brit s deštníkem vypadal spíše jako věčně kývající obchodní příručí, než jako někdo, kdo by mohl zastávat vlastní názory a trvat na nich. Dr. Schmidt si pomyslil, že Hitler nemá mnoho zkušeností s tím, čeho je schopen takový obchodní příručí, když mu někdo začne kazit smluvené obchody.

Chamberlain se jim, Němcům, chystal prodat půl cizí země za mír pro zbytek světa. Žádná investice a slušný zisk. A vůdce chtěl více zboží a nejraděj by

neplatil. Vůdce nebyl zvyklý na obchodování, na smlouvání, ani na sebemenší odpor. Již pouhé Chamberlainovy pochyby jej urážely. Cítil se podveden. Měl dojem, že z toho rozměklého a třaslavého staříka vyrazí vše, půjde-li na to hned od začátku ztečí, a nyní vypadal jako balík z venkova, který neumí jíst příborem ve vznešené společnosti. Taktně se mu v dopise naznačovalo, že je hlupák, protože nepochopil svou šanci. Ani nyní Hitler nic nepochopil a přistižen při společenském prohřešku, smetl vztekle celou tabuli pod stůl. Odpověď byla krátká:

„Německá Říše je rozhodnuta těmto po desetiletí trvajícím pokusům odbývat právní nároky utlačovaných národů dilatorně učinit tak či tak konec.“

Skutečná odpověď byla delší, ale v první části vypočítával vůdce všechny Chamberlainovy návrhy, pro něho nepřijatelné. Dr. Schmidt neměl již dosti času zhotovit řádný překlad a dostal příkaz odvézt dopis do hotelu Petersberg v němčině. Chamberlain si vzkaz přečetl a slíbil, že se ještě vyjádří. To učinil přibližně za hodinu poté.

„Protože kancléř své stanovisko nezměnil, předám tento německý návrh československé vládě. Žádám proto o celkové memorandum a o mapu se zakreslenými novými požadavky. O přijetí či odmítnutí memoranda rozhodne československý kabinet. Domnívám se, že vzhledem k okolnostem je nyní britská mise již zde v Godesbergu zbytečná. Odjíždíme do Paříže konzultovat situaci s francouzskými kolegy.“

Ještě něco učinil Chamberlain v Godesbergu. Nechal zatelefonovat Halifaxovi do Londýna.

– Ztroskotali jsme. Máte volnou ruku oznámit Praze naše sdělení. Měl byste ale, dle názoru ministerského předsedy, při tom zdůraznit, že taková akce může přivodit akci z druhé strany, a proto by československá vláda udělala dobře, kdyby upustila od zbytečné publicity, dříve než akci provede.

To již se dal do pohybu také nacistický válečný stroj. Pluky v Bavorsku a v Sasku vyhlásily pohotovost. Jednotky SS střežící koncentrační tábory dostaly rozkaz k pohotovosti, a to k 25. září.

Plk. Friedrich Hossbach, zapisovatel Hitlerovy vojenské kanceláře, vyzpovídal doktora Schmidta a přečetl si texty vzájemných písemných vzkazů obou státníků. V duchu zaúpěl. Bylo stále jasnější, že Hitler je poloviční šílenec. Tento člověk nějak chorobně ztotožňuje Říši se svou vlastní osobou. Když se cítí uražen, je rázem uražena celá Říše do posledního nemluvněte. A je kvůli tomu schopen všechny zavléci do války. Toto je přece nejnevhodnější doba se urážet. I kdyby se wehrmacht nyní vydal na pochod a okamžitě zaútočil, zatáhne tím do války také západní mocnosti. Jestliže dá Čechům čas mobilizovat[47], bude útok ještě méně nadějný a za nesrovnatelně horších podmínek. Proč otálí, jestliže chce válku?

O půl jedenácté večer doručili Hitlerovi telegram. Beneš právě vyhlásil všeobecnou mobilizaci.

23. září 1938 – Praha

Někdy ještě v nočních hodinách nového dne se prezident Beneš od pařížského vyslance dozvěděl o Bonnetově podvodu, o onom textu, kterým se francouzský ministr zahraničí oháněl v parlamentu, když hrozil pád vlády, a podle něhož československá vláda spolu s armádními kruhy požádali Paříž, aby Francie předložila ultimátum, které by umožnilo pražské vládě přijmout potupné podmínky britsko-francouzského plánu a omluvit jím před veřejností svoji kapitulaci.

Beneše tato záležitost srazila hluboko do křesla. Takové bezprecedentní pohanění dokázalo zasáhnout dokonce i jeho, chladnokrevného politického hráče. Takový šejdířský podraz se neodpouští. Tento text jako by říkal, že československý ministerský předseda smlouval jménem prezidenta i armády s francouzským vyslancem zradu československých zájmů v nejkritičtější chvíli vlastního státu a navíc proti vlastnímu lidu. Tento text naznačoval, že si prezident republiky objednával v zahraničí nátlak, aby jím odůvodnil svoji vlastní zbabělost před národem.

Posléze se prezident vzchopil a učinil něco, co se poněkud vymykalo běžným zvyklostem hráče vyhrávajícího své partie pomalým, rafinovaným protokolárním způsobem. Nechal okamžitě zašifrovat a odtelegrafovat do Paříže ostrou protestní notu. Poté se spojil s vyslancem Osuským, aby celou věc kategoricky vyvracel a důležitým činitelům francouzského kabinetu doručil zaslané dementi. V textu se konstatovalo, mimo jiné, že vyslanci Newton a de Lacroix vedli samostatná jednání s předsedou vlády Hodžou, o nichž prezident nebyl informován, vládu i prezidenta se snažili zastrašovat tvrzením, že RČS zavléká svět do války, hrozili a napadali neuvěřitelným a nepřípustným způsobem a vydávali tento gangsterský způsob jednání i argumentaci za vůli svých vlád. V této souvislosti je tvrzení, že prezident se chtěl krýt před vlastním lidem, zatímco již počítal s ochotou kapitulovat, holou ničemností. Oba vyslanci vyvíjeli nátlak, který byl již sám o sobě ultimativní.

„Opakuji, to co se stalo, je ojedinělé v celé historii!“

Během rána pak jakoukoliv objednávku ultimáta ze své strany popřel neméně kategoricky také bývalý ministerský předseda Hodža. Pro Beneše z toho jasně vyplynula nová karta ve hře.

– Nepadne-li současná francouzská vláda, nebo alespoň Bonnet, Francie nám nikdy na pomoc nepůjde.

Dopoledne se konal slib nové vlády. Prezident Beneš se zdál být optimisticky naladěn. Stále ještě se nemohl vyrovnat s generálem Syrovým v čele této vlády, ale nedohodnou-li se Britové s Hitlerem v Godesbergu, snad bude lépe mít v čele vlády generála. Zprávy z pohraničí svědčily o tom, že také do tamní situace se nástup vojáka do čela vlády promítl příznivě.

Po nástupní audienci vlády, která byla čistě formální záležitostí, bez podrobného rozebírání nových politik a strategií, přijal prezident ještě předsedu hlinkovců dr. Tisa, načež se uchýlil do svého bytu, kde vyčkával.

Doktor Drtina se dostavil na Hrad v odpoledních hodinách, právě včas, aby, obrazně řečeno, vlastní hrudí zachytil telefonát rozzuřeného komunistického

poslance Gottwalda. Drtina musel již po prvních těžko srozumitelných větách uznat, že Gottwald má právo být rozčilen.

– Rozumíte tomu? Žádá se loajalita od komunistů i od dělnických mas, a když ji poskytujeme a jsme loajální, vláda dělá takové zákroky proti KSČ. Při vytváření nové vlády jsme působili doslova jako kmotři. Tento náš postoj je ale podmíněn činy nové vlády. Takto však…

Drtina rozuměl. Šlo o to, že již dopoledne policie obsadila budovu ústředí KSČ a zapečetila tiskárnu Rudého práva. Čemu tajemník zpočátku nerozuměl, bylo Gottwaldovo obviňování některých vládních činitelů ze sabotáže zájmů republiky. Porozuměl později. Prozatím poslance ujistil, že Hrad se nyní o zásahu proti KSČ dovídá prvně a vše potřebné bude zjištěno.

Vzápětí se vstupu k prezidentovi domáhal jiný poslanec, Rudolf Beran. Byl odkázán na mezery v prezidentově programu. Drtinoví se začínaly navazovat a spojovat jednotlivé nitky probíhajících událostí. Než se sešel s prezidentem, aby ho informoval, měl již zjištěno, že agrárníci budou od prezidenta žádat souhlas s tím, aby mohli samostatně jednat s Hitlerem v Berchtesgadenu.

Mezitím se Drtinovi podařilo zjistit také zajímavé souvislosti týkající se Gottwaldovy stížnosti. Dopoledne byl Rudému právu doručen zákaz kolportáže a pohrůžka zastavení listu. Komunisté nestihli ani reagovat, když došlo, již odpoledne, k policejní prohlídce v redakci, v administraci, ale také v politbyru v Karlíně. V hloučcích před budovou redakce působil provokatér, který popichoval dělníky proti vládě a státu, prohlašoval, že vláda chce zaprodat dělnickou třídu a podobná hesla. Když jej zajistila policie, ukázalo se, že jde o redaktora agrárnického listu Venkov. Odtud vedlo přímé spojení k agrárníkům vůbec a také k bývalé agrárnické vládě, která musela odstoupit, ale nechtělo se jí. Útok na KSČ byl zřejmě posledním zlomyslným aktem odstupujícího agrárnického ministra spravedlnosti Černého. Úmysl poštvat dělníky proti Hradu byl zjevný, stejně jako zásah proti komunistům byl zbytečný a nesmyslný.

Vzápětí přišel na hrad za komunisty intervenovat sám sovětský vyslanec Alexandrovský.

– Jdu podat stížnost prezidentovi. Pěkné věci provádíte komunistům ve chvíli, kdy se jedná o postoj SSSR.

Drtina dal vyslanci plně za pravdu. Alexandrovský hovořil bez emocí a dával najevo, že pozadí celé záležitosti je i pro něho zřejmé a že stojí o co nejrychlejší ukončení této nedůstojné frašky.

Prezidentův tajemník odvedl opravdu perfektní detektivní práci a mohl Benešovi předložit již kompletně odkrytou síť souvislostí, příčin a následků. Spojení mezi agrárnickými akcemi proti komunistům a Beranovou snahou jednat s Hitlerem osobně prezidenta viditelně zaskočilo.[48] Zřejmě neočekával, že by kdy byla pravice schopna zajít tak daleko ve svých pokusech o udržení vlády. Vydal okamžité příkazy k odvolání sankcí proti KSČ a přijal Alexandrovského.

Mezitím došla další potěšující zpráva od vyslance Smutného. SSSR učinil demarši ve Varšavě a pohrozil Polsku zrušením paktu o neútočení, jestliže jediný polský voják vstoupí na československou půdu. Pokud sovětské Rusko hrozilo něčím podobným, znamenalo to nejen zrušení paktu o neútočení, rovnalo se to vyhlášení války.

Sotva Drtina nepřímo pohrozil současnému ministru vnitra Janu Černému odhaleným provokatérem Venkova a podnítil tak jeho snahu o odvolání zákroků a sankcí proti KSČ, dorazil legační rada Tomeš z ministerstva zahraničních věcí od ministra Krofty a přinesl spěšnou depeši pro prezidenta. Tajemník proto nenásilně přerušil rozhovor se sovětským vyslancem, který byl již tak jako tak u konce.

– Uveďte Berana, dožadoval se Beneš netrpělivě.

Drtina beze slova otevřel obálku a předal depeši prezidentovi. Prezident zprávu přečetl a stanul nepohnutě. Vypadalo to, že čte věty stále znovu dokola.

– Ano, ano, kýval a přecházel po místnosti. Vše dělal prudce a energicky. Podíval se na svého tajemníka.

– Víte, co v tom je?

– Nevím, bylo to zalepené, nedovolil bych si…

– Přečtěte si to. To je válka. Angličané nám radí, abychom mobilizovali. Chamberlain v Godesbergu ztroskotal.

Pak se prezident vrhl k telefonu a žádal k aparátu nového ministerského předsedu generála Syrového. V obálce byl opis telegramu od Newtona.

„*Vláda Jeho Veličenstva nemůže již nadále raditi vládě československé, aby neučinila opatření, která považuje v zájmu bezpečnosti státu za nutná.*“

Prokop Drtina pocítil velkou úlevu, přesto, že se jeho svět řítil do války.

– Je to velmi opatrné, podotkl. – Mohou kdykoliv říci, že nás k mobilizaci přímo nevyzývali. Nechávají si prostor pro distanc.

Prezident mávl netrpělivě rukou v odmítavém gestu. Tajemník si z tohoto gesta odvodil, že ve skutečnosti k válce nedojde. Prezident předpokládá, že nyní se spojenci přihlásí ke svým závazkům a Hitler se neopováží zaútočit. Předvídá krach nacistické politiky. Karta se obrací. Hitler se dostává do mezinárodní izolace.

Prezident se domluvil s ministerským předsedou a nechal na Hrad svolat sedm vůdců politických stran, s nimi Hodžu, Syrového, ministra Kalfuse, pražského primátora Zenkla, náčelníka Sokola Bukovského a náčelníka generálního štábu generála Krejčího. Drtinu opět zarazila skutečnost, že prezident o takto závažné záležitosti jedná s politickými zástupci stran dříve, než s řádně svolaným vládním kabinetem. Bylo jasné, že hlava státu se na novou vládu příliš nespoléhá a spatřuje těžiště skutečné moci i nadále v konsensu politických stran.

Ministr Jan Černý potvrdil, že kroky namířené proti komunistům opravdu vzešly ještě z iniciativy jeho jmenovce, předchozího ministra dr. Josefa Černého, agrárníka. Ten také podepsal příkazy.

Porada byla vzrušená a Drtina chvílemi zaslechl dokonce jakési hlasité projevy nadšení a v jednu chvíli i potlesk. Konečně vyšel do předpokoje sociální demokrat Rudolf Bechyně. Od toho se vždy dala očekávat nějaká gesta či světodějná prohlášení. Tentokrát překonal všechna očekávání.

– Pánové, tato vláda, bude jednoho dne prohlášena za svatou.

Večer proběhla schůze nové vlády, kde již podával podrobný referát ministr Krofta. K dispozici byly také nejnovější požadavky. Z nich vyplývalo, že od 1. října

by se pod německou svrchovanost dostalo spolu se sudetskými Němci také 820 000 Čechů. Na území, kde se měl uskutečnit plebiscit, žilo 1 116 000 Čechů a jen 144 000 Němců. Byly tam nejen smíšené obce, ale na 450 ryze českých obcí. Při tom Hitler požadoval, aby se hlasování odehrálo za nacionálního stavu z 28. 10. 1918, to je za stavu odpovídajícího předválečným poměrům v rakousko-uherské monarchii.

– A to po nás žádají ti, kteří tak horlivě mluví do světa o principech sebeurčení národů, vzdychl Beneš. – Takový paskvil!

Po zhodnocení všech postojů západních spojenců i Sovětského svazu bylo klidně a věcně rozhodnuto provést plnou mobilizaci československé armády. Usnesení o mobilizaci bylo večer, před jednáním vlády, přijato jednomyslně. Přijali jej tedy i představitelé agrární strany a tím oficiálně spojili svůj osud s osudem republiky. To, o čem hodlal Rudolf Beran hovořit s prezidentem, ztratilo na významu.

Spojovatelka v hradní telefonní ústředně krátce po zasedání vlády informovala soudruhy v sekretariátu KSČ o tom, že po ukončení jednání telefonoval bývalý agrárnický ministr Josef Černý, který velmi stručně komusi neznámému sdělil, že *„Je to katastrofa“*

Generál Ludvík Krejčí telefonoval také, a sice dr. Ladislavu Rašínovi[49].

– Nyní čas pracuje pro naši věc. Jde o to, abychom stačili mobilizovat. Jakmile bude vojsko v nástupních prostorech, již nikdo nás nedonutí, abychom couvli. Ne, samozřejmě nevěřím příliš v pomoc ze západu. Hitler to bezpochyby ví, a proto nás zatím nenapadl. Ale kromě věrohodnější záminky k napadení tím nezíská vůbec nic, kdežto my získáváme mnoho. Ne, nikoliv, nemyslím, že by prezident byl nějak bojechtivý. Kdyby najisto počítal s válkou, sestavil by hned válečnou vládu. Tihle úředníci jako Syrový nemohou řídit stát v totálním nasazení. Podle mého soudu má za to, že Hitlera mobilizací zastrašíme a spojence to přinutí nás podporovat. Myslí, že se pak Hitler ještě rád uspokojí s původními ústupky. Ale v tomhle se zklame. Nu, dejme se do toho…

23. září 1938 – Plzeň, Skvrňany

Jan Volf prošel sedmou branou ven z fabriky již za tmy. Na seřadišti při chebské trati mocně dýmala lokomotiva a šíbovala sem a tam šňůrami těžkých nákladních vagónů.

Z fabrické brány vyjížděly přetížené nákladní automobily, jeden za druhým. Jan Volf byl od konce krize dílovedoucím jedné z poboček ústředního materiálového skladu Škodovky a některé informace se k němu dostávaly dříve než k dělníkům. Věděl, že vagóny jsou zde připravovány pro stěhování zásob a strojního vybavení na východ, snad do Dubnice[50], kde již stály vybudovány nové haly a záložní výrobní prostory. Nejprve odešly všechny dokončené vojenské zakázky, ty byly nakládány již od začátku léta. Pak začalo stěhování polotovarů a ústřední výrobní dokumentace, nyní došlo na stroje a zbylý materiál. Škodovka bude rozbita nálety, o tom se nepochybovalo.

Janu Volfovi se sevřelo srdce. Se Škodovkou srostl od konce první války, kdy

se jeho rodina přestěhovala z blízkých Blovic sem, do dělnických Skvrňan. Tatík to jistě takto nepociťoval. To byl známý opilec a oportunista. Za Rakouska sloužil jako pomocný četník, aby nemusel na frontu. Zavíral oči nad nepovolenými zabijačkami po venkovských statcích, a když jej Jan se sourozenci vozili k ránu na trakaři domů, zpitého na mol, padaly mu z kapes jitrnice a klobásy. Ale rodina nikdy neměla hlad, to se musí nechat. Starý Volf se postarat dovedl. Doma ve stole schovával dvanáctero legitimací a odznaků snad všech dostupných politických stran. Bral si je podle toho, co potřeboval a za kým šel s nějakou žádostí. Hrál si věčně na lidového advokáta a při tom psal *zel¿* namísto *zelí.*

Jan byl sociální demokrat. Odmalička cvičil v dorostu a vedl oddíl skvrňanských skautů DTJ. Bratr Karel, sestry i všichni čtyři bratranci byli nadšenou socialistickou generací. Hned poté, co Jan dosáhl plnoletosti, vystoupil z církve. Jeho životem byla fabrika, cvičení, slety a závody, branná a tělesná zdatnost, vše pro republiku. Bratranec Miroslav získal před rokem pilotní průkaz. Účastnil se na borském letišti, v Aeroklubu DTJ, státem financované akce „1000 pilotů republice“. Celá rodina věděla, že Miroslav a s ním dalších 21 členů borského Aeroklubu byli již 15. září povoláni k letkám do Německého Brodu. Byl v tom spatřován důkaz, že se něco bezpochyby chystá.

Jan minul hospodu Na růžku, před níž se shlukovali někteří chlapi proudící z fabriky z odpoledních směn. Sem nechodil, Růžek byla komunistická hospoda. To byli, z hlediska sociálních demokratů, odštěpenci. Jan vůbec nechodil do hospody kvůli pití. Vlastně byl téměř abstinent a nenáviděl opilce, což bylo zřejmě to jediné, co dokázal opravdu nenávidět, díky dětství v blízkosti takového otce…

Z hospody zazníval bujarý zpěv:

– Pode mléjném, náde mléjném, Hitler se páséééé

vém Staline, vém flintičku, zástřel to prásééé…

Zastavil se v klubovně oddílu a zastihl zde dva z pěti družinových rádců.

– Zdravím, bratři. Dobře, že jste tu. Od zítřka, a řekněte to všem družinám, pilně procvičovat signalizaci. Soustřeďte se na to. Co nevidět se může něco strhnout a potom bude myslím armáda i fabrika potřebovat spolehlivou signalizační síť, která se nedá rušit. Proberte všechno, morseovku, světelnou signalizaci za tmy, vlajky, semafor, všechno. A pěkně svižně a co nejvíce na dálku. Také budeme muset probrat nový systém vzájemného svolávání. Kdybychom museli opustit město, sejdeme se na tábořišti pod Třemšínem.

Jan spěchal domů. Přešel po lávce Vejprnický potok, ale ještě se musel zastavit v hospodě U Brantlů. To byl odjakživa hlavní stan skvrňanských sociálních demokratů. Musel vyřídit vzkaz. Pepu Šimandla zastihl hned u krajního stolu u piva a u karet, ale v celé místnosti vládlo nezvyklé a napjaté ticho. Byl zapnutý rozhlas nad pípou. Další zvláštnost. Tady se rozhlas obvykle nezapínal. V téhle hospodě bývalo sice rušno, ale hrávala tu do pozdních hodin harmonika. Tady se na „jedno pivo“ zastavovali ještě soudruzi jdoucí z odpoledních směn.

– Co se děje?

Planeta pokrčil rameny.

– Nevíme, už hodinu vyhrávají samý pochody a marše, furt dokolečka. Mezitím výzvy, aby se zůstalo u přijímačů.

– A do prkýnka, zapálil si Honza Volf cigaretu. – Že by to konečně ruplo? Už

slyším, jak mi v Klatovskejch v kasárnách řehtají koníčci…

– Myslíš si to, co my? opáčil Šimandl.

Bylo půl jedenácté. Hudba v rádiu ustala naráz a v hospodě padlo naprosté ticho přerušované jen rachotem těžkého nákladního vlaku supícího po náspu nad potokem. Hospodský zesílil přijímač.

– Občané! Prezident republiky nařizuje, na základě 23. paragrafu branného zákona, všeobecnou a úplnou mobilizaci československé branné moci.[51] Vyhlášky o tom budou ještě dnes vyvěšeny. Na základě mobilizační vyhlášky se povolávají v celé oblasti Československé republiky do činné vojenské služby tyto ročníky…

Chlapi začali naráz vstávat a hrnuli se platit. Nastalo potřásání rukama, objímání a plácání po zádech. Pár slov na rozloučenou, žádné velké zdržování. Hospoda se vyprazdňovala a hloučky sousedů a přátel spěchaly k siluetám tmavých dělnických činžáků, nyní rozsvícených neobvyklým množstvím zažloutlých oken. Všude bouchaly dveře a ozývaly se hlasy. Jan spěchal, napolo zachvácen radostí a úlevou, napůl starostí. Přišlo to velmi rychle. Teprve v březnu se mu narodil syn.

23. září 1938 – Godesberg

Nebyl by to Chamberlain, aby se ještě v poslední chvíli nepokusil pokračovat v roli zachránce světového míru, kterou si předepsal. Nečekal to od něho již nikdo, ani vlastní vláda, ani král, ani Francie, vůbec už to nečekali Čechoslováci. Hitler, toužící po první krvi, to při svém temném géniu pravděpodobně očekával, ale neměl co ztratit, neboť válka mu vyhovovala stejnou měrou.

Krátce před jedenáctou se objevil s Hendersonem, Wilsonem a překladatelem Kirkpatrickem ve slavnostní síni hotelu Dreesen. Hitler přivedl naproti Ribbentropa, Weizsäckera a Dr. Schmidta.

Kancléř měl úplně jinou náladu. Nazval Chamberlaina svým nordickým bratrem a děkoval mu za snahu nalézat za všech okolností řešení a kompromisy. Britská delegace nevěřila svým uším. Snad se tedy nakonec přece jen dohodnou.

Jenže Hitler neslevil ze svých požadavků ani o chlup. Začal hovořit především o časových termínech vyklizení Sudet Čechoslováky, jako by dohoda byla již hotovou věcí, o níž se nemusí jednat.

– S vyklízením území se začne 26. září. Do 28. září bude Německu předáno toto území…

– Ale takto nelze, vyděsil se Chamberlain. – To je ultimátum!

– Diktát, upřesnil Henderson.

– Pane říšský kancléři, já musím s politováním konstatovat, vy jste mi nevyšel ani trochu, vlastně vůbec vstříc…

Hitlerovi chvíli trvalo, než si poslechl překlad, ale ani pak jako by nechápal, oč vyslancům jde.

– Na spisu přece není napsáno ultimátum, ale jen memorandum, vysvětlil neomaleně.

Chamberlain byl tvrdohlavý jako buldok, ale vůdce jej vůbec nevnímal a nediskutoval s ním. Chladně popisoval technické detaily. Pak do místnosti vkročil

pobočník a s úklonou předal Hitlerovi vzkaz. Vůdce podal lístek Schmidtovi.

– Přeložte to panu Chamberlainovi.

Tlumočník četl.

„*Ve 22.30 nařídil Beneš rozhlasem všeobecnou mobilizaci.*“

– Tím je celá věc skončena a vyřízena, usoudil Hitler, který o mobilizaci věděl ještě před jednáním a celý výstup zaranžoval.

Další telegramy od henleinovců žádaly úpěnlivě ukončit jednání a velet do boje.

– Německo nikdy nemělo většího kejklíře a režiséra, pomyslel si Weizsäcker. To Schiller kdysi volal po vládě umělců. Tak nyní ji máme.

– Tedy, ukončil Hitler svou řeč, aby tím uvedl další nekonečnou repliku. – V pohraničí je neudržitelná situace. České vojsko tam stupňuje nesnesitelný teror. Memorandum je mé poslední slovo. Definitivně! Raději konec s hrůzami, než hrůzy bez konce. A česká mobilizace? Nu, ta mne nutí k jistým vojenským opatřením, která jsem nechtěl.

– Za takových okolností, prohlásil smutně Chamberlain, – nemají další rozhovory opravdu smysl. Udělal jsem vše, co jsem mohl, ale mé snahy vyzněly naprázdno. Odcestuji s těžkým srdcem, protože naděje, s nimiž jsem do Německa přijel, jsou zničeny.

– Nechtěl by si pan ministerský předseda přece jen ještě jednou přečíst memorandum? Vstoupil do debaty další herec dramatu Ribbentrop, přesně podle předem přiděleného scénáře.

A Chamberlain, s úlevným výdechem, opět usedl.

– Kvůli vám, vrněl náhle Hitler opět jako kocour, – kvůli vám, pane Chamberlaine, jsem ochoten v otázce termínů ke koncesi. Jste jedním z mála mužů, vůči kterým jsem to kdy dělal. Ať se tedy začne s vyklizováním pohraničí až 1. října.

Hitler uchopil pero a obřadným gestem v memorandu opravil datum.

Před druhou hodinou odcházel britský ministerský předseda z jednací síně unavený, ale spokojený. Hitler se přece jen ukázal jako slušný a cti dbalý muž, ochotný k rozumným kompromisům, navíc uznalý k jeho zásluhám. Hitlerovi poděkoval za pomoc při konečném vyřešení české otázky. Hitler zůstal sedět v zahradě hotelu a pozoroval plynoucí Rýn.

V Československu měli za to, že Velká Británie jde s nimi do války za spravedlivou věc, proti nenasytnému dravci. Zatím. Praha čekala první nálet již v noci, ale nepřišel.

Generálové v hlavním štábu si lámali hlavy, proč Hitler nespěchá a nechává je dokončit mobilizaci. To bylo proti všem pravidlům zdravého vojenského rozumu.

Henlein vysílal plamenné výzvy k sudetským Němcům, aby je nenapadlo splnit mobilizační povinnost a narukovat[52], ale Freikorps dostal instrukce v tom smyslu, že všechny velké a rozsáhlé akce jsou zrušeny, jednotky budou v malých skupinách určeny pouze k ochraně uprchlíků, kterých se nyní ze Sudet čekaly zástupy. Místa, kde se bojovalo, tvořila po posledních bojích vylidněnou zemi nikoho.

Přesně o půlnoci zhaslo na celém Pražském hradě světlo a asistenti vojenské kanceláře začali se zatemňováním oken. Praha vyhlásila svůj první „black-out“.

24. září 1938 – Londýn

Mister Chamberlain dorazil domů. Zatím nebylo zpráv o tom, zda do Prahy již dojel vojenský atašé plukovník Mason Macfarlane s celým godesbergským memorandem. Byl tedy zatím pověřen ministr Halifax, aby informoval Prahu skrze československého velvyslance. Halifax předvolal Jana Masaryka.

– Měl bych vás upozornit, že ani já, ani ministerský předseda nemůžeme v současné době poskytnout Československu v souvislosti s Hitlerovým memorandem nějaké rady. Ale jako člověk člověku, čistě mezi námi… nechť si vaše vláda dobře rozmyslí, nežli poskytne nějakou rezolutní zápornou odpověď. Pan ministerský předseda je, zcela soukromě, přesvědčen, že Hitler chce pouze Sudety a dostane-li je, nebude již předkládat žádné další požadavky.

– A vy tomu opravdu věříte? podíval se Masaryk na Halifaxe téměř soucitným pohledem. – Pan ministerský předseda byl přece také před Godesbergem přesvědčen, že Hitler bude naprosto uspokojen původním plánem. Podle mého soukromého názoru nebude Hitler spokojen nikdy a s ničím.

– Řekl jsem vám přece, že ministerský předseda je o tom skálopevně přesvědčen! zvýšil Halifax hlas.

– Nu, dobře. Nechcete-li vy, ani pan Chamberlain, dávat v souvislosti s memorandem žádné rady, jakou roli zde vlastně hraje pan ministerský předseda?

– Jen zprostředkuje informace, nic více. Jako listonoš, který přinese zprávu. Jan Masaryk se rozesmál.

– Mám vaší charakteristice rozumět tak, že ministerský předseda Velké Británie dělá poslíčka vyděrači, vrahu a lupiči Hitlerovi?!

To bylo velmi tvrdé a Halifaxe to viditelně zasáhlo. Masaryk očekával výbuch, ale dočkal se pouze rozpaků.

– Chcete-li tomu tak rozumět, tedy ano.

Masaryk učinil zadost své funkci formálním sdělením Praze, v němž se pravilo, že ministerský předseda Chamberlain je obsahem memoranda zcela zdrcen, ale své přátele informoval vyslanec v jiném duchu.[53]

„Nedělejte si doma žádných iluzí. Britové udělají vše pro to, aby nás nemuseli skutečně podpořit. Nezáleží jim na nás. Na nedělní odpoledne je do Londýna přizván Daladier a Bonnet k jednáním. Ve Francii probíhá od ranních hodin částečná mobilizace, ale to je pravděpodobně jen pro uspokojení vnitřní opozice. Pokud tyto vlády nepadnou, nikdo zde se za nás nepostaví, kdyby došlo na nejhorší.“

Britská vláda zasedala od půl jedenácté a Chamberlain se mnoho zapotil pod palbou otázek opozičních politiků. Toho dne byl obzvláště v ráži Duff Cooper.

– S memorandem nelze souhlasit. Nelze. Proč nemůžeme jasně říci Francii, že v případě konfliktu přijdeme na pomoc?

– Anglie přece nemůže jít cestou války. Nyní chybí již pouze poslední krok a mír bude zajištěn. Nejsme na válku připraveni. Znáte sami katastrofální poměr sil mezi Luftwaffe a RAF…

– A máte za to, že tento poměr sil se kapitulací Československa zlepší? Jste si

vědom toho, že až Hitler obsadí celé Československo, a on ho obsadí, na naší straně tím ubude 40 aktivních spojeneckých československých divizí a Hitler použije jejich výzbroj k vyzbrojení svých 40 divizí proti nám? Uvážili jste, jaký dopad na evropskou rovnováhu bude mít změna poměru sil o 80 divizí v náš neprospěch?! Máte ponětí, jak vyrovnáme a předhoníme Německo ve zbrojení, až se zmocní Škodových závodů a všech československých zbrojovek?

Britská vláda se nedohodla a byla nucena prohlásit diskusi za čistě akademickou. Chamberlain dostal zprávu, že mu československý vyslanec Masaryk hodlá položit jasnou otázku, zda Anglie jeho zemi podpoří v případě odmítnutí memoranda. Vyděsilo ho to a vymluvil se ze schůzky odkazem na mezinárodní konferenci, která se jistě uskuteční… Jistě. Mezinárodní konference! To bylo ono! To byl spásný nápad, kterého se britský premiér chytil jako tonoucí stébla. Vzkázal urychleně diplomatickou cestou do Prahy, zda by tamní vláda s podobným řešením souhlasila, a odpověď byla souhlasná. Teprve tehdy se uvolil vyslance Masaryka přijmout. Nestačil však žasnout, nakolik se tento kdysi rozverný bonviván Jan Masaryk náhle proměnil v sžíravě ironického a pronikavě přímého politika, který odložil diplomatické ohledy kamsi do čistírny. Nyní hovořil v ostrých strohých větách pronášených zřetelně pohrdavým tónem.

– Moje vláda, vyřizoval pražský vyslanec, – chce mít záruku, že během navrhovaných jednání nedojde k žádné překvapivé akci a že československý obranný systém zůstane po celou tu dobu intaktní. Proto nebudou odvolána žádná vojenská opatření až do konečného ujednání, na němž se mezinárodní konference usnese. Záleží ovšem také na charakteru oné konference. Moje vláda předpokládá, že půjde o záležitost v duchu mezinárodní arbitráže a RČS bude na konferenci plnoprávně zastoupena.

– Ale proč, pane vyslanče? užasl nechápající Chamberlain, – Proč tak neústupně trváte na názoru, že nemůžete odvolat vojska z pevností?

Masaryk naprosto netušil, jak má s tímto naivním snílkem jednat a nenaplivat mu přitom do tváře. Ó jak ten by si přál, aby všechny Čechy konečně někdo prodal do otroctví nebo vyhladil celý národ, neboť pak by mu ubylo problémů. Rozhodl se být tvrdý.

– Pane ministerský předsedo, dovoluji si vás upozornit, že jsme teprve včera mobilizovali a ony pevnosti obsadili vojskem a že se tak stalo na vaše a francouzské doporučení. Nechápu tedy váš údiv. Také by bylo třeba, aby si britská vláda již uvědomila, že nám válka nejen hrozí, my jsme ve válce! Naše hranice denně překračují stovky teroristů a záškodníků z Německa a páchají na našem území škody a zvěrstva. My již dávno bojujeme dnes a denně a to na svém, nikoliv na německém území. Na linii ašského výběžku jsme zaznamenali kromě bojůvek Freikorpsu také střety s regulérními skupinami vojsk SS. Máme o tom věcné důkazy i svědky. Pane ministerský předsedo, i kdybychom my sami dnes nebo zítra podnikli například preventivní nálet na Drážďany, nebude to z naší strany žádné zahájení války, neboť Německo již proti nám nevyhlášenou válku zahájilo, ne henleinovci, ale svými vlastními vojáky a zbraněmi!

Chamberlain se zatvářil vyděšeně a jeho koňská tvář se protáhla do tvaru otazníku. Nejraději by si byl utrhl obě uši, než aby musel takové věci slyšet a vzít je na vědomí.

Masaryk ještě téhož dne telegrafoval do Prahy.

„Je to neštěstí. Tento hloupý, špatně informovaný a malý člověk je anglickým premiérem. Jsem přesvědčen, že jím již dlouho být nemůže.“

24. září 1938 – Paříž

Francouzské vládě se dařilo podobně. Zde se tentokrát vzmužil dokonce i Daladier. Padesát poslanců jeho strany jej zavázalo hájit zájmy spojeneckého Československa. Německé memorandum byl nucen prohlásit za nepřijatelné. Bonnet se stáhl do pozadí, neboť mu bylo známo, že ani v Londýně není doposud rozhodnuto. Byl si jist, že konečné Daladierovo stanovisku velmi úzce souvisí s míněním Londýna a konečné rozhodnutí musí být vybojováno tam. Výsledkem jednání francouzské vlády bylo prohlášení, které uklidnilo ulice a potěšilo především československého velvyslance Osuského.

„Moje vláda prostudovala dokument a mapu. Jde, de facto, o ultimátum, jaké se zpravidla ukládá poraženému národu, a nikoliv o návrh suverénnímu státu, který již projevil největší možnou ochotu přinést oběti v zájmu evropského míru. Tyto návrhy přesahují dalece to, co jsme přijali v našem anglo-francouzském plánu. Má vláda mne pověřila, abych slavnostně prohlásil, že požadavky pana Hitlera jsou, v jejich současné formě, pro mou vládu naprosto a bezpodmínečně nepřijatelné. Proti těmto novým a krutým požadavkům pokládá moje vláda za svou povinnost postavit se na svrchovaný odpor a my tak, s pomocí Boží, učiníme. Národ svatého Václava, Jana Husa a Tomáše Masaryka nechce být národem otroků.“

Do večera postavila Francie ke své hranici 14 divizí a nástup dalšího vojska pokračoval. Polský vyslanec v Moskvě ujistil ministra Potěmkina o polské neutralitě za stávající situace. Jugoslávci a Rumuni[54] ujišťovali Československo o své připravenosti splnit spojenecké povinnosti.

24. září 1938 – české pohraničí

Od zahájení mobilizace zaznamenal Pfrögner pouze tři osamocené akce proti republice. Přepad celního úřadu v Hati, v Hlutschinu (Hlučín) a přestřelka v Sudlicích.

Všechny proběhly neúspěšně. Freikorps doslova dodělával. Namísto ohlášených 40 000 bojovníků byla ve zbrani sotva polovina. Nábory v uprchlických táborech se setkávaly s nezdarem. Výzbroj a výstroj, ve srovnání s československými pohraničníky, naprosto nedostatečná. Větší akce nemyslitelné. Velitel jedné ze skupin Robert Kobbe provedl hrdinskou akci proti „rudému obchodu“ v Horní Malé Úpě, pak se vloupal do sklepa Slezské boudy a odcizil stovky lahví s kořalkou. Ironií osudu byl okradeným majitelem člen SdP Ignaz Tippelt. Byly aktivovány některé doposud spící vysílačky.

Soukmenovci dlící ještě na území Sudet předávali zprávy o soustřeďování a

výzbroji mobilizovaných vojsk.

Ve Starých Purkarticích u Krnova na Bruntálsku bylo později dosaženo určitých úspěchů, neboť zde se henleinovci převlékli do československých uniforem a odzbrojili vojenskou destrukční hlídku. Československá armáda se ale učila rychle a štáb zkušeného generála Luži požádal ještě téhož večera o speciální dodávku kompletních německých uniforem. Náčelník generálního štábu generál Fiala navrhl a doporučil velitelům jednotlivých armád vytvoření zvláštních malých jednotek německy mluvících specialistů – rozvědčíků, vybavených německou výstrojí a výzbrojí. Další skupiny by mohly být vybaveny šedými uniformami Freikorpsu. V tom případě by nebylo nápadné, že vojáci hovoří také česky.

Zároveň s tím, jak se Československo připravovalo na válku, byla uvedena do chodu bezpečnostní opatření. Rozvědka vytahovala ze zaprášených šuplíků dávno zjištěné seznamy henleinovců, informátorů i spolupracovníku Abwehru. Začalo hromadné zatýkání a internování nebezpečných, či jen rizikových osob.

24. září 1938 – Praha

Mobilizace probíhala nad očekávání úspěšně. V prostorách Hradu přinesla mnohé změny. Natahovaly se nové telefonní linky. Reprezentační místnosti obsadila vojenská kancelář v čele s generálem Bláhou. Všichni zaměstnanci dostali přidělené plynové masky a kapesní svítilny s modrým, tlumeným sklem. Hradní stráž oblékla polní uniformy. Zátarasy postavené před několika dny proti demonstrantům, byly uvolněny. V kancelářích byla postavena polní lůžka a vojáci zabavili většinu hradního autoparku. Vláda byla doplněna o dva ministry bez portfeje, z nichž oba byli Slováci. Bezpartijní I. Karvaš a člen Hlinkovy strany M. Černák. Zřejmě šlo o výsledek Benešových rozhovorů s Tisem. Vláda však nebyla svolávána a prakticky nekonala nic.

Doktor Drtina poslal jeden z automobilů do Hnevšína pro svoji ženu, aby nastoupila na ošetřovně službu dobrovolné sestry.

Hlavní velitelství branné moci[55] se přesunulo do prozatímních prostor v Klánovicích u Prahy a připravovalo se přesunutí do připraveného ležení u Vyškova na Moravě. Z německých oblastí přicházelo málo záložníků, ale to bylo očekáváno. Údiv vzbuzovala i ta třetina či čtvrtina narukovavších sudetských Němců.

24. září 1938 – Brno

Redaktor Golombek mobilizaci očekával. Její vyhlášení vyslechl spolu s několika kolegy v redakci. Co neočekával nikdo, byla egyptská tma, která nastala vzápětí. Nějaký úředník bez rozmyslu uvedl v platnost starý předpis pro případ války a způsobil tím v celém městě nehoráznou paniku.

– Z Vídně jsou tady za devět minut, řekl kdosi v té naprosté tmě.

– Kdo? hlesl Golombek přiškrceným hlasem.

– Letadla. Německé bombardéry přece…

– Pojďme se postavit mezi dveře, tam je při náletu nejbezpečněji.

– Neblázněte, tohle ještě zdaleka není válka. Možná je to jen sabotáž. Někdo stojí o to, aby vypukla panika.

Golombek zvedl telefon a zavolal do velínu elektrárny. Bylo mu vysvětleno, že je nezbytné zhasnout dlouhé řady světel na brněnských výpadových silnicích, na nichž by mohla přistávat nepřátelská letadla, ovšem tato světla jsou zapojena na stejném okruhu jako celá městská síť a nelze je samostatně vypnout.

Ve městě nebyly připraveny žádné kryty pro obyvatelstvo. Nikdo příliš nepočítal s tím, jak válka zasáhne zázemí za frontou. Civilní obyvatelstvo nebylo informováno, jak se chovat při náletu, při odstřelování. Byly plynové masky, ale nebyla vědomost o bojových plynech a jejich účincích. Redaktor Golombek si uvědomil, že právě o takových věcech by měly veřejnost informovat noviny, a šel to zařídit.

Tmou se všemi směry valily zástupy a proudy lidí. Byli to muži a v rukou nesli dávno přichystané kufříky. Hnali se ke kasárnám. Nástup probíhal beze zpěvu a bez nadšení, ozývaly se pouze zvuky a věty loučení.

– Na shledanou po válce.

Zanedlouho naplnily ulice kolony těžkých aut s nákladem i s vojskem. Projížděly jako přízraky s přitlumenými reflektory a mezi nimi pochodovaly kolony vystrojených vojsk. Všechno ve tmě vypadalo jako sen. Strašidelný pohyb jakéhosi nezastavitelného stroje o mnoha chapadlech. Silnice k hranicím byly plné.

Redaktor Golombek vyrazil do terénu sbírat informace a dal se do řeči s důstojníkem, který u hlavního nádraží organizoval rozmístění protiletadlových kulometů.

– Věřím, že mezi těmi jejich plecháči naděláme velké díry, řekl důstojník. – Ale civilní obyvatelstvo strašně zkusí. Němci nebudou moci plýtvat municí na zakopané a zamaskované polní jednotky. Začnou s terorem, budou se snažit nám vybít a zničit zázemí.

– Jsme morálně silní, nezlomíme se, prorokoval Golombek. Důstojník se smutně pousmál.

– Morálka, tu máme, ale není to všechno. Potřebujeme divize. Chlapy a stroje.

Po mobilizační noci následoval nádherný podzimní den. Redaktor Golombek obdivoval čistou, vymetenou, modrou oblohu a vychutnával poslední hodiny míru. Střádal v mysli obrazy lesů a polí s dozrávající úrodou, dokud mu kdosi nepřipomněl, že takové počasí je jako stvořené k leteckým útokům.

V ulicích Brna již vládl klid. Vojáci odešli v noci k hranici a do záložních prostor. Až na protiletadlovou ochranu a malé posádky v kasárnách uniformy zmizely. Na věžích kostelů seděly hlásky u polních telefonů a přehlížely obzor. Kdosi organizoval kopání zákopů v parcích. Po silnicích směrem od města se hnalo auto za autem. Vozy přecpané lidmi a zavazadly, cípy peřin. K polednímu se pak auta vracela do města a jejich řidiči je odevzdávali vojenské přejímací komisi. Lidé, kteří mohli, odesílali své děti a celé rodiny na venkov, nejlépe co nejblíže ke slovenské hranici, neboť se předpokládalo, že kdyby německý útok uspěl, bude na slovenské hranici a v tamních horách, organizována další obranná linie. Lidé neměli stání, netrpělivě přecházeli sem a tam, aby se zase vraceli a hledali, čím

se zaměstnat. Nic náhle nemělo význam, dokud se nerozhodne. Vše bylo vedlejší. Dluhy, studia, daně a pojištění, živnost, objednané knihy a rozestavěný plot…

Golombek byl především redaktorem a rozhodl se sbírat materiál z ulic. Pokud se chtěl něco dozvědět, musel zajít pod Špilberk do hospody.

– Ach, tihle Angličani, rozdával rozumy starší muž u pultu a energicky tloukl půllitrem do desky stolu. – To je ale tanec. Co všechno nepodniknou, aby do toho nemuseli jít!

– Proč by do toho nešli? namítal hospodský, kterému rostly tržby jako málokdy před tím.

– Já nevím proč, přiznal stařec s půllitrem. – Ale zdá se mi, že do toho nechtějí. Půjdou, až se to bude hodit jim. Vzpomeňte si na Mahdiho.

Muži v lokále, kteří nevěděli zhola nic o Mahdim, o generálu Gordonovi, ani o městě Chartumu, se zahloubali do sebe, kývali hlavami a vzpomínali na Mahdiho.

– Já bych taky řek‘, že se to těm Angličanům zrovínka teď nehodí, mínil jiný muž.

– Nu, to se máme nač těšit. Jestli nepůjdou, sami Boše nerozneseme, vzdychl hospodský.

– Nerozneseme, řekl hlas, – ale bude je to stát milión vojáků, než si tady budou moct načepovat pivo. A do toho piva jim plivnu.

24. září 1938 – Vyšší Brod

Velitel létajícího oddílu 5. pěší divize štábní kapitán Uhlík se se svou kolonou vozidel prodral horskou šumavskou mlhou mezi první domy jihočeského městečka a úžasem otevřel ústa.

– To se mi snad jen zdá?

– Asi jsme zabloudili, bratře kapitáne, zažertoval šofér velitelského vozu. – Tohle nebude Vyšší Brod. Myslím, že jsme přejeli do Norimberka.

Vypadalo to tak a vůbec to nebylo vtipné. Z domů vlály dlouhé zplihlé prapory s hákovými kříži různých velikostí a tvarů. Obyvatele nebylo vidět.

Kapitán Uhlík nechal zastavit na náměstí a vběhl do místního hostince. Hostinský Eibl byl příslušníkem SOS a spolu s manželkou vařil stravu pro celou jednotku 250 mužů. Z těchto mužů jen 27 vykonávalo službu přímo ve městě. Ostatní byli rozmístěni na stanovištích v okolí.

– Zdravím! rozkřikl se kapitán po prázdné prostoře hospody. – Co se to zde děje? Kde máte hosty a co ta paráda venku?

– Bratře kapitáne! spráskl hospodský ruce. – Tohle mne zničí. Chápejte, že mne to existenčně zničí. Celý svůj kapitál mám investován do své živnosti a jsem převážně odkázán na německé obyvatelstvo z města. Jakmile se dozvěděli, že jsem nastoupil službu u SOS, ihned mne začali v plném rozsahu bojkotovat. Kdybych jen byl nenastoupil ke zbrani, mohl jsem tu v dobrém zajištění žít dále…

– Budete si muset vybrat, Eibl, poučil hospodského kapitán Uhlík. – Máme mobilizaci. Co nevidět sem dorazí pravidelná armáda. Buďto oblečete bílé podkolenky a pak si nestěžujte na Čechy, nebo jste na jedné lodi s námi a pak riskujete, že prohrajeme. Tak co se zde u všech čertů děje?

– Vždyť to vidíte sám, lamentoval Eibl a znechuceně usedl za fortelný dřevěný stůl. – Všichni se bojí. Množí se dezerce. Začal to vojín Hintermüller, ten vzal roha už devatenáctého i s celou výzbrojí. Celá policejní expozitura vzala do zaječích hned dvaadvacátého, když se proslechlo, že za čárou v Leonsfeldenu stojí ve zbrani 3000 německých vojáků hotových vpadnout sem kdykoliv v noci. Nejprve ti z Freikorpsu přišli vyjednávat s četníky, aby se držely společné hlídky a pak jim vyhrožovali. Pak obsadili Studánky celnici a zahnali vojáky. Vyhrožují starostovi. Už tady byla i hlídka od vás, od divize, ale ti zase odjeli na Dolní Dvořiště. Tady poblíž města se předevčírem střílelo a máme jednoho raněného. V Malontech se bojovalo, až vyhnali četníky. Na Kapličkách vyhráli naši a zastřelili jednoho ordnera. Byl to dělník odsud z Loučovic. Nedivte se, že je to tu jako po vymření. Tady jde o život.

Kapitán Uhlík vzdychl.

– Třesete se a berete do zaječích před několika ordnery. Necháváte se strašit jako malé děti. Co budete dělat, až přijde skutečná válka proti wehrmachtu?

Kapitán se nezdržoval dalším zjišťováním a zamířil přímo na obecní úřad. Starosta Schicht pouze vytřeštil oči, když se na něho bez varování rozkřikl.

– Co mají znamenat ty hrůzy venku? Máme se koukat na německé podvlékačky vyvěšené z oken? Koukejte, ať ty fábory do půl hodiny zmizí, nebo tohle město něco zažije!

Uhlík rozepnul kapsičku svých rajtek a vyndal kulaté hodinky a masivním řetězem.

– Ale pane štábní kapitáne, vždyť v Leonsfeldenu jsou…

– Já vím, 3000 německých vojáků, drak a ježibaba a k tomu sedm trpaslíků bez Sněhurky. Pojďte se podívat z okna! přikázal zostra.

Vyděšený starosta Schicht spatřil na dlažbě rozestavěné tři malé tanky a kulometná družstva obsazující křižovatky v rozích náměstí.

– Ještě nějaký nesmysl a dám povel ke střelbě do všech oken, ze kterých visí ty odporné hadry. Do každého ověšeného okna hodíme granát. Máte už jenom dvacet minut.

Starosta zakoktal a vyběhl z kanceláře. Během čtvrt hodiny se vyšebrodský Norimberk změnil opět v poklidné pošumavské městečko. Auta naježená hlavněmi pušek a kulometů odjela k Rožmberku.

28. září obnovili henleinovci nápor. Záškodníci stříleli ze střech i oken domů. Příslušníci SOS opustili v panice město, aniž dojedli oběd, který jim připravil hospodský Eibl. Bylo několik raněných a jeden nezvěstný vojín.

25. září 1938 – Londýn

Britsko-francouzské rozhovory skončily bez výsledku. Účastníci se prozatím rozcházeli beze shody. Za anglickou stranu Chamberlain, Halifax, Simon, Hore, Vansittart, Wilson, Cadogan, Bridges, Strang a Roberts. Za Francii Daladier, Bonnet, Corbin, Léger, Rochat, Henry, De Margerie.

Daladierův postoj byl jasný od počátku do konce. Hitler se chová jako agresor, dohoda s ním není možná. Spojenecké návrhy měly zabránit konfliktu, ale nikoliv za každou cenu. Pravděpodobně se Hitler pokusí o násilné obsazení a Francie

splní svou povinnost.

Britové se snažili zviklat Daladierovu zásadovou pozici konkrétními dotazy.

– Mohl by pan ministerský předseda konkrétněji vysvětlit, co si lze pod takovými slovy představit? Hodlá Francie vyhlásit Německu válku?

– Francie nemůže Československu pomoci přímo, ale mohla by mu pomáhat materiálně a tím, že na sebe bude vázat masu německé armády.

– A jak to Francie zamýšlí udělat? Zásobování Československa je nemožné, neboť ta země je obklopena nepřátelsky smýšlejícími režimy. Zamýšlí Francie vpadnout do Německa? Jak daleko? Jak aktivně budete postupovat? Zamýšlí váš generální štáb použít francouzského letectva nad německým územím?

– Bylo by přece směšné mobilizovat a potom ponechat vojsko sedět v pevnostech. Stejně směšné by bylo nepodnikat nic ve vzduchu. Domníváme se, že německá Siegfriedova linie není nic pevného a neprostupného. Naše morální závazky…

– Byla by to velmi slabá útěcha, kdyby se Francie pokoušela splnit svou morální povinnost a přitom by nebyla sama schopna se bránit a zhroutila by se. Co by se stalo, kdyby byla vyhlášena válka a na Paříž a jiná průmyslová centra by se snesl déšť pum? Podporovalo by pak ještě obyvatelstvo Francie vaši vládu a válečnou politiku?

– Hodlá se tedy Anglie podrobit? Co vlastně sleduje tato politika? Budeme stále ustupovat? Nejsme přece sami. Rusové mají pět tisíc kvalitních strojů! Británie má námořnictvo i letectvo. Víme přece, že Čechoslováci se již nepodrobí nátlaku a raději zahynou. Máme být horší než oni? Jak hodlá pan premiér zapůsobit na Čechy, aby se vzdali?

– Naše role je přece pouze rolí prostředníka, vyvlékl se ze všeho Chamberlain. – Přijetí či nepřijetí Hitlerových návrhů je věcí československé vlády, nikoliv naší. Jak to vypadá, již se v Praze rozhodli. Británie s Prahou vázána není a nemusí se rozhodovat k ničemu, jestliže Hitler zaútočí. Francie se musí rozhodnout sama.

V tu dobu se v Berlíně na Ribbentropově stole sešly dvě zprávy. První poslal chargé ďaffaires Hencke z Prahy a psalo se v ní:

„Český postoj budí dojem, jako by Beneš byl ochoten k válce. Dnes se skutečně věří, že může v případě útoku počítat s francouzskou, ruskou a snad i s anglickou vojenskou podporou. Přesto ale ustoupí, když mu Anglie a Francie vysvětlí, že když nesplní jejich návrhy, ponechají ho na holičkách. Vládu nelze brát vážně a armáda je loajální Benešovi. Beneš rozhodne a o Benešovi bych pokládal za jisté, že bez podpory ustoupí.“

Druhý telegram poslal německý velvyslanec z Londýna.

„Ministersky předseda Chamberlain prosí o předání tohoto přísně důvěrného sdělení: nepovažujte zprávu o odmítnutí Godesbergského memoranda československou vládou, jejíž uveřejnění v tisku je možno očekávat, za poslední slovo v této věci…“

V Londýně i v Paříži začaly příslušné orgány státní správy organizovat

hromadné kopání zákopů a protileteckých krytů. Stavěla se protiletadlová palebná postavení a kanóny i kulomety byly obkládány pískem. Školní mládež i zaměstnanci firem a podniků nacvičovali chování při náletu, při útoku plynem a podobně. Jeden z londýnských levicových deníků mínil, že vlády obou velmocí zastrašují vlastní obyvatelstvo válkou, aby přistupovalo povolněji k obětování Československa.

25. září 1938 – Hlavní velitelství čs. armády v Klánovicích

Asketicky štíhlý a přísný armádní generál Vojcechovský dorazil do vily jako prvý. Pozvání na mimořádnou štábní poradu jej zastihlo na cestě do Kutné Hory, kam právě stěhoval celé velitelství I. armády. Postupně přijížděli ostatní generálové, Lev Prchala a Vojtěch Luža. Armádní generál Vojtěch Votruba pozván nebyl, vzhledem k velké vzdálenosti velitelství III. armády rozmístěné na Slovensku a na Podkarpatské Rusi. Snad nebyl pozván také pro to, že nepatřil do klubu generálů – legionářů, ale tuto domněnku nikdo nikdy nevyslovil. K sestavě nejvyšších polních velitelů se přidružil jako poslední ještě náčelník generálního štábu brigádní generál Fiala, který přinesl do jednací místnosti mapy a dokumenty.

– Nabídněte si, pánové, vyzval hostitel, – a zapalte si. Jak vidíte, armáda si nebere protokolární servítky, jak to vídáme při jednání našich politiků.

Generál Krejčí bystře pozoroval reakce jednotlivých velitelů na tuto zjevnou narážku. Zasmáli se Luža a Prchala. Jejich radikalismem a odporem k hradnímu i vládnímu politikaření si byl jist. O Fialovi mínil, že se zařídí podle něho, podle vrchního velitele. Starý Rus jako prvý sáhl po sklenici.

– Děkuji za vaši účast, zamnul si generál Krejčí bradu. – Tento dík se, ovšem, týká jen první části jednání, ta je dobrovolná. Vaše účast na druhé části je dána rozkazem a bude se týkat přesunů jednotek v rámci celkové strategie[56]. Pochopitelně, očekávám hlášení o průběhu mobilizace a nástupu jednotek do pozic. Přesto, anebo právě proto vás, zejména co se týká té první části, zavazuji mlčením, a to až navěky. Ať již se později stane cokoliv.

Generál Prchala zvedl hlavu a bylo vidět, jak se probouzí jeho zájem, ale také nedůvěra, neboť si dobře pamatoval, jaké postoje Krejčí zastával po Berchtesgadenu. Vrchní velitel pokračoval takřka bez přechodu.

– Nejprve k celkové situaci. Před dvěma hodinami jsem sám přijel z Prahy. Jednají o oficiálním odmítnutí toho Godesbergského memoranda. Vládne tam neuvěřitelný zmatek. Syrového vláda přebírá funkce v nepořádku a ještě nebyla ani svolána. Kolují zprávy o tom, že někteří ministři Hodžovy vlády se zdráhají své funkce vůbec předat.Každý se drží svého jako klíště a při tom jim co nevidět může vše spadnout doslova na hlavu. Pokud Hitler zaútočí ve středu, jak vyhrožuje vyslanec Newton, mnoho si těch svých křesel neužijí. Zenkl již protestoval u prezidenta a prý dokonce hrozil rezignací, pokud nebude konečně svolána vláda celá. Beneš snad dodnes jednal, namísto s novou vládou, jen s politickými vůdci.

– Beran se pravděpodobně pokouší na vlastní pěst dohodnout s Hitlerem,

připomněl generál Fiala.

– Pokoušel, upřesnil Krejčí. – Mobilizace jim vzala dech a naději na veřejnou podporu. Ale jistě nevíme vše. Konzultoval jsem s generálem Bláhou. Je naprosto vyděšený, mimo sebe. Kdyby měla vypuknout válka, úplně se sesype, na to si vsadím. Domnívá se, že s Němci bojovat nelze.

Prchala si pomyslel, že Krejčí se to naposledy domníval také a veřejně.

– Co prezident? otřel si čelo generál Luža.

Hostitel pokrčil rameny, jako by si nevěděl rady s odpovědí.

– Těžko soudit, jsem voják a on je politik. Snaží se uvést novou vládu, ale dělá vše pro to, aby ve skutečnosti nevládla. Kdy kabinet zasedne, nikdo neví. Jakoby se jim do toho ani nechtělo. Pokud má Beneš nějaké informace z Paříže, tak je prozatím tají. Byl jsem z té jeho snahy soustředit a podržet veškerou moc ve svých rukou opětovně znechucen a bojím se, že jsem to v hradních předpokojích dával dost okatě najevo.

– To je ten náš starý monarchistický instinkt, pokýval smutně Lev Prchala. – Stařičkého mocnáře jsme vyprovodili, císaře Karla jsme se zbavili a namísto něho jsme dali Masarykovi kompetence, jakých by neměl ani kaiser. Beneš to zkouší po něm, ale nemá ani za mák jeho formátu. Ve skutečnosti jsme nikdy nepřísahali republice, ale králi. A ti kašpaři ode dvora? Budou nadále ujišťovat o věrnosti a oddanosti a přitom už nás západ hodil přes palubu. Ještě až se budou topit, nepřestanou breptat o tom, jaké máme skvělé kamarády za Rýnem a za La Manchem. Proč asi potřebuje Beneš tolik moci, že nemůže ani vládu nechat vládnout? Protože vláda by mohla přece jen trvat na obraně republiky a on to chce rozhodnout sám. Je schopen obejít i parlament a vydat území nějakým protiústavním aktem.

Do nastalého ticha se ozývaly známé zvuky z vedlejší telegrafní místnosti.

– Prezident se chová podivně, přiznal Krejčí. Na jednu stranu každého poučuje o tom, že se nyní Německo dostává do mezinárodní izolace, na druhé straně tam celý ten úřednický aparát od rána do večera snáší kdejaké mapy a všichni bádají o národnostním členění pohraničních okresů. Je to jako by si nechávali zadní vrátka k jednání o těch starých německých podmínkách z 19. září. Žijí ve snech, všichni. Je to jen politika zoufalství. Oni si myslí, že jim to projde, že když dají prst, nebude Hitler chtít celou ruku, a když si Hitler vzpomene, že chce k. tomu i nohu, doufají, že se spokojí s rukou… Tohle je nesmyslné. Takhle to nelze dělat, to vidí i politický laik! To si můžete poslechnout v kterékoliv hospodě na Malé Straně.

Generál Luža si přejel dlaněmi obličej.

– On ještě couvne, hlesl s despektem v hlase. – Beneš je nemocný a to napětí ho rozvrací uvnitř. Jestli Hitler zadupe, oni nám přikážou složit zbraně. Bez spojenců on bojovat nebude. Chamberlain hledí, jak ze všeho vycouvat, a Daladier mu nemůže vzdorovat dlouho. Francie jako by najednou úplně ztratila tvář. Anglie diktuje všechno.

– Já mám takový dojem, že Britové nikdy nepohřbili Berchtesgadenské ultimatum, ani tehdy ne, když nám kázali mobilizovat. A nevíte, proč si myslím, že to Beneš po celou tu dobu ví?!

– Říkám mu to už celá léta! vybuchl náhle Krejčí a udeřil dlaní do desky stolu. –

Ta jeho bezmezná víra ve Francii! Úplně se jim odevzdal do rukou a oni ho zradí. Cítím to! Vím to! Copak můžeme bojovat s Poláky v zádech? Mělo se s nimi jednat už dávno! Čert vezmi Těšínsko. Měli ho dostat a byli by nyní na naší straně.

Tak proto nás svolal, pomyslel si v duchu Lev Prchala. Je bezradný. Ve skutečnosti si neví rady. Neví, jak se zachovat, až mu prezident přikáže složit zbraně a odevzdat Sudety nepříteli. Neví už, jestli je legionář nebo politik. Je příliš dlouho ve vysokých funkcích a na to voják doplácí, změkne. Jeho svět přestane být jednoduchý a on již nedovede rozhodnout.

– Nemyslím, promluvil Vojcechovský, v jehož hlase stále ještě zazníval jemný východní přízvuk. – Poláci mají strach především z bolševiků. Bojí se o východní hranici. S Německem jako spojencem se cítí silnější, než by se cítili s námi. Oni nevidí Německo jako my, jako nepřítele. Spoléhají se na něj. Nešli by s námi na Němce, i kdyby dostali Těšínsko. Nyní už ne. A doplatí na to, samozřejmé.

– Jenže až po nás, usadil ho opět generál Krejčí. – Jak mohou být všichni tak slepí?

– Podle mých indicií, vstoupil do diskuse opět generál Luža, – jednal s Benešem vyslanec Alexandrovský. Předevčírem. Vím to od Drtiny, toho se snažil v předpokoji přesvědčit, aby prezidenta nenechali couvnout. Aby stál pevně. Rusové něco chystají. Možná to nebude přímo na naši podporu, snad nějaký ten materiál, letadla a tak podobně, jako se angažují ve Španělsku, ale jistě to pro Sověty bude dobrá záminka k tomu, aby se pustili do Poláků. To vidíme už nyní.

Generál Krejčí prudce zdvihl hlavu. Vypadal, jako by ho náhle cosi napadlo.

– Jedno je jisté, řekl po chvíli přemýšlení. – Politici jsou nejednotní. I ti hradní, i vláda. Nemluvě o našich komunistech a fašistech. Nedohodnou se a prezident je nedokáže sjednotit. Sjednotila je jedině mobilizace. Všichni by bojovali, kdyby… A Beneš se vzdá, jakmile ho Francie nepodpoří. Hitler zašel již příliš daleko. Nemůže couvnout, aniž by si zadal. Požene věci na ostří nože. Oni se zlomí, jako se zlomili po Berchtesgadenu. Včetně Syrového, to vám říkám. Jestli to bude trvat ještě chvilku, podlehnou tomu tlaku. Hitler to ví a vyčkává úmyslně. Jinak by nebylo možné, aby nás nechal beze všeho dokončit mobilizaci. Nejlépe by bylo, kdyby Němci zaútočili hned. To by pak nikdo nemohl couvnout a vše by se dalo do pohybu. Jestli ale připustíme demobilizaci armády, už nikdy nedostaneme příležitost…

Generál Luža si gestem ruky sjednal klid.

– Veliteli, bratře generále. Řeknu to já, aby to nezůstalo nevyřčeno. – Máme nyní vojenskou vládu, ale to je jen kamufláž. Syrový už dávno není voják, je politik. Ta jeho vláda je stejně, nebo ještě více kapitulační než předchozí Hodžova vláda. Otázka zní: jste toho mínění, že by… jaksi… armáda měla převzít moc a sjednotit národ?!

A je to venku, pomyslel si s úlevou Vojcechovský. Krejčí vypadal, že ho ta myšlenka vyděsila.

– Já sám toho mínění jsem, dodal Luža a pohladil si úzký knírek pod nosem.

– Přísahali jsme! Připomněl Krejčí.

– Ano, ale přísahali jsme republice a tu nezrazujeme. – Nepřísahal jsem Jeho Veličenstvu Edvardu Benešovi. Ostatně, prezident se zjevně chystá k

protiústavnímu aktu. Přijetí godesbergských podmínek by musel schválit parlament a ten ho nikdy neschválí. Jen vláda nestačí… Na tomto právním základu by bylo možno provést preventivní opatření, zatčení a internaci. A pak vznést žalobu pro vlastizradu. Tedy po válce, myslím…

– Kdybychom řekli ano, váhal vrchní velitel, – čistě hypoteticky. Kdybychom řekli ano, dovedete si představit, co by to znamenalo? Copak my můžeme vládnout? Nyní, když probíhá mobilizace? Chcete vládnout a při tom řídit bitvu, jaká tu ještě nebyla? Přemýšleli jste o tom, jak by národ přijal internaci prezidenta? Chcete vzít na sebe tuhle odpovědnost? Znamenalo by to přesvědčit a získat generála Syrového, bez plukovníka Moravce, bez rozvědky, bychom se vůbec neobešli. Moravec má velký vliv. A kdo by byl ve vládě? Agrárníci? Bankéř Preiss, nebo Národní souručenství? Gajda? Nebo, ještě hůře, snad komunisté?

Je to on, kdo by musel přijmout tu odpovědnost, uvědomil si Vojcechovský. Nalezne k tomu dostatek odvahy? Nenalezne. K převratu se rozhodne jedině tehdy, když najde někoho, kdo by pak vládl. Syrový ne, tomu nedůvěřuje a dobře dělá…

Hluboké ticho přerušovaly pouze vojenské kroky na chodbách velitelství. Po chvíli promluvit opět generál Luža.

– Pamatujete, bratři (na oslovení bratři položil důraz), tehdy v osmnáctém. Tehdy jsme také odmítli poslechnout Maxu s Čermákem a celou slavnou odbočku Národní rady. Tehdy jsme také vzali vše do vlastních rukou a řídili jsme se vlastním pořádkem. Také jsme bojovali proti přesile, obklopeni ze všech stran nepřítelem a nezalekli jsme se toho. A kdybychom to neudělali, tehdy v Čeljabinsku, v Penze, v Samaře… Kdybychom zaváhali, živořili bychom dodnes v komunistických táborech. A kde by bez nás byl Masaryk? Tehdy nám bylo všechno jasné a věděli jsme, co je třeba. Ale my dnes přece nemusíme řídit ty vlaky, jako tehdy. Můžeme pouze určit kolej, po které se nepojede, po které se nesmí jet dále. Nemusíme nikomu přikazovat, co má dělat, můžeme jen zakázat, co udělat nesmí. Tu moc nyní máme v rukou. Mohli bychom nechat politiky vládnout, jenom jim přibouchnout ta zadní vrátka kapitulace. Ať vládnou a řídí celý ten státní aparát jako doposud, s prezidentem v čele, ale ať jsou si přitom vědomi, že armáda zasáhne, pokud by se rozhodli kapitulovat.

– Celá vládní a politická struktura je spojena s myšlenkou mírového řešení, připomněl Krejčí. – Jakmile jim kapitulaci zakážeme, zhroutí se a nastane anarchie. Kdo bude vládnout, když zamezíme kapitulaci? Já to nebudu, protože to neumím.

– Jistě vláda národní obrany… zasmál se Fiala. – To měla být přece tahle vláda. Ale když jsme se dostali tak daleko, je zde řešení. Všichni o něm víme. Je zde již celá, hotová politická struktura schopná převzít moc. Cožpak jsme se již napůl nedohodli s tím Výborem na obranu republiky? Což vrátit Gajdu do zákopů a tak ho odstranit z politiky? Znamenalo by to vyzvat Ripku, Rašína, snad také Gottwalda, aby se vyjádřili jasně a závazně. Ale ty nemusíte moc přemlouvat, ti čekají na to, až se rozhoupeme my, armáda. Ať oni postaví vládu. Dokážou to přes jedinou noc, tím jsem si jist. V té skupině jsou zastoupeny protikapitulační frakce snad ze všech politických stran. Odbornou práci stejně vykonávají vysocí úředníci a aparát. Ponecháme si pod dohledem silová ministerstva a jinak

budeme moci konečně dělat své řemeslo. O to, že taková vláda nebude mít podporu v lidu, o to bych se nebál.

– A Beneš? vzdychl Krejčí. – Ten človíček vůbec není schopen s někým spolupracovat, není vůbec zvyklý se o vládu dělit…!

– Ale také není, zřejmě, schopný se vlády jen tak vzdát, uvážil generál Prchala. Cítí se ponížený od pánů Angličanů a Francouzů. Je skoro nemocný, jak touží jim plivnout do tváře za tu zradu. Chápejte, on to není schopen vidět tak, že západ zradil republiku, to zradili jeho! V tom je stejný jako ten šílený Hitler. Oba to berou osobně jako kluci v kuličkách. Beneš nepřipustí, aby vše vyřešil někdo jiný než on. Nebude schopen odejít a jen tak abdikovat, protože bude mít největší hrůzu z toho, jak by vypadal, kdybychom se ubránili nebo kdybychom uzavřeli čestný mír a nebyla by to jeho zásluha. Ono by to pak vypadalo, jako že on to pokazil a jiní to museli za něho napravovat. Kdepak, Beneš z toho vlaku nevystoupí, i když mu přehodíme výhybku. Rozumějte. Něco jiného je osamělý puč, jak ho snad chystal Gajda v šestadvacátém, a něco jiného by bylo, kdyby se Benešovi postavila celá generalita, nebo alespoň většina vyšších důstojníků a zároveň s tím i celá nová vládní a politická reprezentace podporovaná vojskem.

Důstojníci několik minut mlčky přemýšleli.

– Jak to chcete provést? Kdy a kde? zalomil rukama generál Krejčí. – Hodláte vpadnout na Hrad a zajmout prezidenta?

– Snad bych věděl, jak na to, upozornil na sebe podruhé náčelník generálního štábu generál Fiala. – Když dovolíte, vypracoval jsem už něco na způsob jízdního řádu. Poslouchejte…

V druhé půli štábní porady, na níž dorazili i další důstojníci, se generálové věnovali vojenským otázkám. První referenci přednesl za II. oddělení, které mezitím přešlo na válečnou organizaci, plukovník František Moravec.

– Nejprve abychom si udělali představu o zdrojích. První informace bude velmi zajímavá. Včera přijela do Prahy manželka tiskového atašé z Holandska, jméno není podstatné. Tato žena přivezla s nasazením života jednu důležitou verzi německého útočného plánu proti Československu. Protože se tato žena pohybuje v politických kruzích, zamířila se svým materiálem nikoliv k nám na Vítězné náměstí, ale na Hrad za prezidentem. Protože jej nezastihla, předala materiál přednostovi jeho vojenské kanceláře generálu Bláhovi. Ten o svém vlastním rozumu usoudil, že jde pouze o, cituji: *„Jednu z četných kombinací z neúředních pramenů“,* kterou nestojí za to se vážně zabývat. Takto pracuje Hrad.

Generál Krejčí se chytl dlaní za orosené čelo. Moravec pokračoval.

– Nebýt našeho člověka v této kanceláři, nikdy bychom se k materiálu nedostali. Přitom jde o nesmírně důležitý spis, který při srovnání potvrzuje pravost jiného, staršího materiálu pocházejícího z weidenského zdroje. Tento materiál je obsáhlý, ale teprve nyní je ověřený a můžeme ho brát vážně. Další podrobnosti jsme doplnili z příspěvků francouzské Service de Renseignement. A-54 se tentokrát, v kritickém okamžiku neodmlčel, takže je nám konečně známo podrobné rozmístění německých divizí na severu. Zatím nám chybí úplná lokalizace 4., 14. a 24. divize drážďanského sboru.

– Dobrá, mávl rukou vrchní velitel Krejčí. – A jak je to s tím plánem nástupu?

– Dosti podrobná studie, přinesl jsem ji písemně k prostudování. Němci vychází

ze zkušeností Italů v Etiopii a z vlastních operací ve Španělsku. Podle jejich názoru analyzují naši situaci mikroskopicky. My s tím souhlasíme, ale máme za chybná některá východiska.

– A to?

– Všechno je postaveno na bleskovém úderu, na principu Cannae. Jediná zničující bitva, která učiní zbytečnou zahraniční intervenci a pomoc. Vzhledem k naší dokončené mobilizaci a stavu opevnění je to chybné východisko. Dále nepočítají s Malou dohodou. Soudí, že Jugoslávie se nepohne a Rumunsko je v jejich očích neschopné a vojensky méněcenné. To je také částečně chybné východisko. Alespoň co se týče Maďarů.

– Ano, doplnil generál Fiala. Jugoslávci se zřejmě skutečně nepohnou, ale hlásí se již dnes tisíce dobrovolníků[57] a další tisíce jsou již prý na cestě. Rumunsko se pohne a zablokuje maďarskou intervenci, to je jisté.

– Dalším částečně chybným předpokladem je přílišná vzdálenost Ruska. Chybně předpokládají, že očekáváme přímou pomoc Ruska a spoléháme na ni, zatímco, pokud vím, spoléháme na materiální pomoc a ta vyloučena není, vzhledem k příkladu jejich pomoci Španělsku. Všeobecně podceňují velikost Rudé armády a tamní údajně decimovaný důstojnicky sbor. Jenže bleskové soustřeďování sovětských divizí na polské hranici svědčí o akceschopném důstojnickém sboru.

– A co se týká naší armády? Vyzvídal Krejčí.

– Nepředpokládá se, podle dokumentu, jednotnost politická a národnostní. Přeceňují záškodnickou a rozkladnou roli německých a maďarských vojáků a důstojníků. Předpokládají paniku generálního štábu, jakmile zjistíme, že se na armádu nemůžeme spolehnout. Českou bojovou morálku posuzují podle Švejka, nikoliv podle Zborova a Bachmače. Jsou si přesně vědomi převahy našeho dělostřelectva, ale považují svoji pěchotu za mnohonásobně kvalitativně převyšující úroveň naší pěchoty.

– A strategická část plánu?

– Dva údery od Lince a Vídně na sever, jeden úder z horního Slezska na jih, tedy příklon ke klešťové variantě, ale zřejmě jen na odlákání pozornosti. Mimo to stálý a nejsilnější tlak ze západu, severozápadu a jihozápadu. Bock, Reichenau a Leeb. Překvapivý má být mohutný tankový průnik na Prahu, zřejmě přes Plzeň. Na tento průnik chtějí vsadit všechno, protože oni kladou daleko větší důraz na psychologický aspekt operací než na ryze vojenské možnosti. Budou-li zastaveni nebo odraženi, pak teprve se budou zabývat skutečnými vojenskými možnostmi a začnou střízlivět. A54 se nás kdysi snažil opakovaně přesvědčit o tom, že hlavní úder půjde údolím Ohře ze severozápadu. Nyní je již jasné a jím samým potvrzené, že šlo o záměrné matení. Němci posilují hlavně západní směr a jižní křídlo kleští.

Po projednání dalších důležitých obranných otázek byl generálním štábem schválen závěr, v němž se pravilo, že nejvíce ohrožena je plzeňská obranná linie a část hranice mezi Vltavou a Vranovem nad Dyjí.

Generál Krejčí si učinil poznámku: *Vyměnit Bláhu!* Potom vykázal z místnosti nezasvěcené důstojníky kromě Františka Moravce, který byl zasvěcen po příjezdu generálem Lužou. Vztyčil se nad stolem a opřel se rukama o mapu. Zkoumavě a

vážně pohlédl všem přítomným, jednomu po druhém, postupně do očí.

– Tak. A nyní chci slyšet jasně a závazně, od každého z vás jednotlivě, jestli do toho půjdeme. Rozmyslete si to dobře, protože couvnout už nepřichází v úvahu. Za svoji osobu jsem dospěl k závěru, že jiná možnost není. Kdybychom se o to nepokusili, právem by na nás každý Čech či Slovák musel plivnout.

25. září 1938 – Pražský hrad

Neděle byla stejně jako sobota pro hradní personál poměrně klidným dnem, ve srovnání s politickou smrští uplynulého týdne. Dr. Prokop Drtina se ráno probudil na svém polním lůžku v improvizované noclehárně starého sálu míčovny a podivil se, že je doposud mír. Němci se chovali podivně. Mobilizace v Československu probíhala již druhý den a spěla ke svému vrcholu, jestliže Německo počítalo s válkou, a přepadením Československa, museli si generálové hlavního štábu uvědomovat, že nyní, po dokončení mobilizace a s každým dalším dnem prodlevy bude takový útok na německé straně představovat mnohonásobně větší úsilí a více obětí. Z vojenského hlediska vypadala situace nadějně, ale prezidentův sekretář Drtina přesto pocítil jakýsi osten znepokojení.

Prezidentův pokoj v soukromém hradním bytě byl o víkendu plný map a příslušné úřednictvo se věnovalo téměř výhradně shánění, snášení a porovnání statistik národnostního složení pohraničních okresů. Zde Drtinův pocit nepatřičnosti ještě zesílil. Snaha celé prezidentské kanceláře se zdála být podivně schizofrenická. Na jedné straně se otevřeně mobilizovalo, byla navenek deklarována odhodlanost bránit celistvost země do poslední kapky krve, a na straně druhé jako by se zde připravovaly podklady k odevzdání pohraničních okresů Hitlerovi. Tato rozpornost a nesjednocenost základní politické linie Hradu způsobovala stále větší napětí, znepokojení a oslabovala důvěru aparátu ve vedení státu.

Již dopoledne se z arcibiskupství ohlásila návštěva, kterou prezident nemohl dosti dobře odmítnout. Vlastně šlo o sousedskou návštěvu, z budovy stojící hned vedle hradní brány. V 10.00 byl do audienčního sálu, ve slavnostním rouchu, uveden arcibiskup pražský, církevní kníže a nejvyšší československý církevní hodnostář, kardinál Karel Kašpar.

– Buďte nám vítán, vaše excelence, učinil prezident Beneš neobratný pokus o úklonu.

– Bůh vám žehnej, pane prezidente, odpověděl stařičký arcibiskup, kterému již zřetelně mnoho nechybělo na sedmý křížek věku. – Neměl jste si dělat starosti s těmi oficialitami. Máte nyní příliš mnoho důležitějších úkolů než zabývat se slavnostmi na počest sluhy Božího, jako jsem já. Vlastně bych si spíše přál pohovořit s vámi krátce a osobně někde v soukromí.

Prezident odvedl hosta do své pracovny a omluvil se za nepořádek. Odsunul některé přes sebe naházené mapy a listy a uvolnil konferenční stolek.

– Zde, položil arcibiskup Kašpar na stolek objemné desky, jsem vám přinesl to, co může římskokatolická církev nabídnout zemi pro případ válečného střetnutí. Je v tom mnoho seznamů. Dáváme k dispozici veškeré kapacity našich budov a klášterů pro zřízení polních nemocnic a lazaretů. Také dáváme k dispozici

všechen dostupný personál řádových bratří a sester. Naše budovy a kláštery budou na střechách označeny velkými znaky červeného kříže, ovšem jen tehdy, pokud jich nezačne využívat vojsko ke svým vojenským účelům. To bychom neradi. Ve všech farnostech byly vyhlášeny sbírky financí, šatstva a potravin k vytvoření fondu, z něhož bude později dotována pomoc uprchlíkům a postiženému civilnímu obyvatelstvu. Mám zprávy, že v zahraničí se tak děje také. Pokud bude armáda potřebovat některé naše technické vybavení, je třeba o ně požádat a my poskytneme vše, čeho se můžeme vzdát.

– To je velkorysé, připustil Beneš. – Válka bude jistě strašná a vaše pomoc dvojnásob vítaná. Troufám si ovšem tvrdit, že zdaleka největší význam vašeho činu tkví v tom, že katolická církev v Čechách tímto činem definitivně spojuje svůj osud s osudem národa. Kéž by tomu tak bylo všude. Asi tušíte, kam tím mířím, excelence. Aniž bych vás chtěl urazit, napadá mne, že by k takovému neštěstí vůbec nemuselo dojít, kdyby se tak významné instituce, jako je římskokatolická církev, otevřeně a rázně vyslovily proti nacismu a proti německé agresi v celosvětovém měřítku. Kdyby tak Vatikán učinil již dříve.

Arcibiskup Kašpar se velmi smutně usmál.

– Nejsem, Bohu díky, tím, kdo by o takových věcech mohl rozhodovat, pane prezidente. Velmi dobře si totiž uvědomuji, před jaká strašlivá dilemata bych byl postaven. Jediný můj projev v postavení Svatého otce, by pro Církev Svatou znamenal bezpochyby ztrátu německých a rakouských diecézí. Němečtí luteráni, vyděšení po vzniku republiky ztrátou svých dominantních pozic ve státě, se již otevřeně přiklonili k Hitlerovi a někteří bludaři jej dokonce přivítali jako nového mesiáše. Obávám se, že němečtí katolíci nemohou riskovat perzekuci ve chvíli, kdy by neměli vůbec žádnou podporu v obyvatelstvu. Jde jim o přežití. Nezbývá jim nic jiného než dávat najevo chápavost a ustrašenost, aby se nejevili režimu jako nebezpeční. V tradičně katolickém Rakousku moji souvěrci dokonce nacisty přivítali a odpouštějí jim i takové věci jako hromadné rušení a zavírání církevních škol. Jsou přestrašení bolševismem a vytloukají klín klínem. Vůbec už nemluvím o nebezpečí, do kterého bych uvedl samotný Vatikán nyní, když se Mussolini tak spřátelil s Hitlerem. Církev je již více než tisíc let přísně hierarchizovanou organizací. Má monarchistickou strukturu, a i když se snaží jednat v souladu s Duchem Svatým, přece jen působí v tomto světě a z tohoto pohledu je i světskou institucí. Nevíme, zda by dokázala přežít dlouhá období pronásledování rozkouskována do oddělených osamocených ostrůvků, bez hlavy, bez školství, bez podpory věřících, bez ochoty k masovému martyriu.

Beneš nehodlal svého hosta zahánět do úzkých. Byl si dobře vědom, že právě arcibiskupovi Kašparovi osobní odvaha nechybí. Dokázal to v květnu 1936 kdy, navzdory běsnění německé vlády, odejel sám na generální vizitaci do Kladska, které zůstávalo formálně příslušné k pražské diecézi.

– Vaše excelence, velmi dobře chápu postavení papeže i postavení vaše. Myslím, že o to snáze nyní můžete pochopit mé vlastní postavení. Jako vy stojíte před volbou, zda riskovat zánik církve pro hrdinskou pózu, kterou by dějiny ocenily jen tehdy, kdyby to nebyly nadále již pouze nacistické dějiny, stejně tak já stojím před volbou, zda riskovat zánik a snad i vyhlazení národa pro jedno hrdinské vzepětí se zbraní v ruce, navíc pro takové hrdinství, které nám nyní

neschválí ani jediná ze světových velmocí, snad vyjma komunistického Ruska.

Arcibiskup, k Benešovu překvapení, nabízenou ruku sdílení společného bolestného osudu nepřijal. Jeho obličej se zachmuřil.

– V tomto bodě, pane prezidente, se myslím rozcházíme. Naše dilema je vskutku podobné, ale naše pozice v těchto událostech rozhodně není stejná a snad ani podobná. Dovolte, abych to vysvětlil. Moc a postavení církevního hodnostáře se odvozuje od vůle Boží a děje se jmenováním shora. Já, jako hodnostář, se zpovídám jen svým nadřízeným a pak, samozřejmě, i nejvyšší instanci, Bohu, neboť jsem na svém místě z vůle Boží, stejně jako Svatý otec ve Vatikánu. Vaše moc a postavení, právě proto, že jste demokrat, je odvozována z vůle lidu a svému lidu se také musíte zodpovídat ze svých rozhodnutí. A vůli lidu této země přece známe všichni. Před několika dny byla ta vůle jasně deklarována napříč celým spektrem politických sil v zemi, na ulici i v tisku.

Prezident Beneš se prudce zapřel do křesla, jako by se hodlal odtáhnout z dosahu toho muže, který mu říkal tak neomaleně takové hrozné věci. Arcibiskup si unaveně podepřel spánek rukou s velkým zlatým prstenem a znovu zdvihl oči k prezidentovi.

– Já nebo Svatý otec se můžeme domnívat, že činíme podle vůle Boží, a můžeme se mýlit a zodpovídat se z toho na onom světě. Já musím být poslušný instrukcí Vatikánu, i kdybych měl tisíc chutí vykřičet svoji vlastní pravdu do celého světa. Ale vy jste demokraticky zvolený prezident a vy musíte jednat v souladu s přáním svých voličů, celého národa, který je nyní tak jednotný, jako nikdy nebyl… Nejste oprávněn brát břemeno rozhodnutí pouze na svá bedra a riskovat, že se sám mýlíte. Rozumíte mi, co chci říct?

Beneš se v křesle doslova scvrkl jako sušená švestka. Zíral do země a třásl se po celém těle.

– Promiňte moji neomalenost, ale musel jsem k vám tak kázat, třebas k tomu nejsem oprávněn, omluvil se arcibiskup. Tento národ, ve svých politických dějinách, vlastně neměl skutečnou konzervativní pravici. Strany, které dnes chápete jako pravicové, jsou ve skutečnosti pouze pragmatické. Nemají pravicovou ideu. Ta se vždy odvíjí od prvního hybatele, tj. od Boha. Ti, kdo se dnes nazývají pravicí a nevěří v Boha, ve skutečnosti ztratili zdroj veškeré moci. Musí moc hledat v sobě, v lidech, v penězích, funkcích a majetku. Levice hledá moc v davu a v masách. Všichni jen bloudí. Ani vy, pane prezidente, nehledáte zdroj moci u Boha. A proto jste tak bezmocný. Sám nemůžete nic chtít. Jste pouze symbolem a výrazem toho, co chtějí ostatní, ulice, davy, masy. Bez nich jste ničím.

– Národ chce válku! vyrazil ze sebe Beneš, jako by právě odhalil tuto pro něho strašlivou skutečnost. – Národ chce bojovat osamocen, proti mnohonásobné přesile vyzbrojené moderními zbraněmi a jištěné obrovským průmyslovým potenciálem. Národ chce bojovat bez pomoci, za trapného přihlížení světa, s bolševickými armádami v zádech, obklopen nepřáteli, obklíčen, zrazen… Jak to může skončit? To je zoufalství!… Na to nepotřebují mne, ale generály! Já už se opravdu mohu jen modlit!

– Modlit se, to je výtečný nápad, pochválil prezidenta arcibiskup. – Víte, Bůh je ta moc a pomůže každému, kdo o to požádá. Jenom to musíte alespoň jednou

zkusit, požádat ho. A pak mu musíte dát prostor, aby mohl jednat. Nechtít všechno udělat sám a nepředepisovat Bohu, jak vám má pomoct. Udělá to po svém, tak, jak byste nikdy nečekal. Máte pravdu, že situace národa je zoufalá, ale věřte mi, že Bůh si právě zoufalé okamžiky vybírá ke svým zásahům, aby bylo dostatečně zjevné, že je to On, kdo zasáhl, že to nemohl být nikdo z lidí, že to musel být zázrak. Jsem přesvědčen, že Bůh vás povede, ale aby vás mohl vést, musíte udělat krok, musíte vykročit, protože stojícího Bůh nemůže nikam dovést. Musíte vykročit, třebas do tmy a třebas sám.

– Národ se modlí k Žižkovi, k cepům a sudlicím, vyhrkl prezident jako ze snu.

– Také vy jste se dovolával husitských tradic ve svém táborském projevu, připomněl nesmlouvavě arcibiskup a zvedal se k odchodu. – Samozřejmě, můžete volat k Husovi, potíž je v tom, že si vůbec nejsme jisti, zda se právě mistr Jan Hus nachází na dosti dobrém místě k tomu, aby mohl za někoho orodovat. Můžete se rozpomenout na svatého Václava, což bych osobně považoval za mnohem lepší variantu, ale se svatým Václavem přispěchají sami Němci. Václav je přece příkladem rozumně kolaborujícího panovníka, který platil poplatky říši a všem bylo dobře. Já osobně bych se modlil a volal přímo k našemu Pánu Ježíši Kristu. To je skutečná jistota.

Arcibiskup Kašpar se zvedl, udělal krok ke zhroucenému prezidentovi a označil jej na čele znamením kříže.

– Bůh Všemohoucí ti žehnej, synu, aby ses rozhodl správně. Bůh ti pomoz učinit takové správné rozhodnutí, i kdybys neměl sílu učinit ho sám. Nechť On vede tvé kroky a vkládá do tvých úst správná slova. Nechť On vrátí tvé duši mír. Ve jménu Otce, Syna i Ducha Svatého, amen.

Nazítří, 26. září zaslal kardinál Kašpar prezidentu Benešovi osobní list, ve kterém shrnul své hodnocení situace a závěry naznačené již v rozhovoru z předchozího dne. Vyjádřil se k situaci ze svého osobního i z čistě teologického hlediska. Mimo jiné napsal:

„*Mýlí se všichni ti, kdož za jednáním pana Hitlera, pana Stalina a všech temných sil v nynější Evropě hledají jakési zištné důvody, neboť zde běží o čisté a nesmlouvavé zlo. Toto zlo se navenek projevuje v mnoha stravitelnějších formách a halí své požadavky do jaksi pochopitelných a jaksi zdůvodněných formulací, takže si někteří státníci mohou myslet, že vše pochopili a že věcem přišli na kloub. Domnívají se, že Němcům jde o sjednocení národa a že budou uspokojeni, jakmile včlení Sudety do Říše. Jiní se domnívají, že Hitler řeší jen obtížnou hospodářskou a surovinovou situaci Německa a bude uspokojen, jakmile se mu umožní získat potravinovou a surovinovou základnu pro svůj stát. Někteří také připouští, že Němci usilují o nápravu křivd z Versailles a jakmile se jim dostane zadostiučinění, bude si moci Evropa oddechnout. Někteří mají dojem, že zlo bude odstraněno zajištěním sociální spravedlnosti a blahobytu pro jednoho každého člověka. To vše je velký a tragický omyl Dalo by se říci, omyl všech, kdo ztratili ze zřetele skutečný pravicový étos. Zlu nejde a nikdy nešlo o hmotné, materiální, národnostní a další pochopitelné zájmy. Zlo je totiž nepochopitelné. Usiluje jen o utrpení a o zlo samo. Zlo je samoúčelné, nesmyslné, je samo pro*

sebe, ale je mocné a inteligentní. Jakmile se dá na pochod, může být zastaveno zase jen za použití prostředků, které nadělají škody a mnoho dalšího zla. Evropa a muži, kteří jí vládli, bývali moudřejší v dřívějších časech. Dávní císaři a králové, kardinálové a papežové věděli více o podstatě zla a věděli také, že je třeba je odmítat a potírat v samých začátcích jeho projevů. Dnešní politikové a vůdci nedovedou již pohlížet na existenci zla jako bezdůvodné a svévolné duchovní síly. Hovoří-li se dnes o zlu, pak pouze o takovém zlu, u kterého je znám nějaký důvod, nějaký konkrétní zájem a účel. Moderní sekularistická doba prosáklá tím, čemu říkáme věda, nás svádí k pyšnému a mylnému mínění, že můžeme něco vědět a něčemu porozumět jen vlastními silami, že to, co z našeho pohledu nemá důvod, neexistuje. Takové nazírání na svět naši civilizaci oslabilo a stalo se velkým vítězstvím ďábla, neboť, jak se dnes ukazuje, nejsou mocní muži tohoto světa schopni pohlédnout do tváře ryzího, bezdůvodného zla a čelit mu. Hledání důvodů pro existenci zla tyto jinak vynikající muže svádí k výmluvám a k domněnkám, že pominou-li nacionální, sociální, ekonomické či politické důvody, zlo zmizí. Jenže zlo nezmizí, a to až do konce našich časů, bez ohledu na důvody, které jsou, tak nebo tak, vždy falešné a nevystihující. Zlo půjde dál a nebude nikdy a ničím nasyceno a ukojeno a všechny oběti, včetně obětovaných národů a států, jsou marné, protože nástup zla nezastaví. Nástup tohoto zla může být zastaven teprve tehdy, až se najde dostatek mužů a žen, kteří se postaví zpříma, kteří naleznou odvahu pohlédnout mu do očí a říci – Ve jménu Božím tě odmítáme a budeme ti odpírat, i kdyby při tom měla zahynout naše pozemská těla. A zde, pane prezidente, zde končí politika.“

Pro prezidenta Beneše však politika nemohla skončit. Nikdy a nikde.

26. září 1938 – Berlín.

Jednání svolané na pátou odpolední hodinu do konferenční místnosti říšského kancléřství bylo dokonalým důkazem toho, že se britský ministerský předseda nehodlá vzdát. Poté, co britsko-francouzské rozhovory skončily bez společné dohody, vyvinul Chamberlain pozoruhodné úsilí. Rozvířil diplomatickou aktivitu, k níž nebyl zmocněn ani vlastní vládou, ani panovníkem, ani francouzským spojencem. Nadiktoval osobní dopis Hitlerovi, konstatoval v něm naprosto odmítavý postoj pražské vlády a požádal o souhlas k svolání mezinárodní schůzky mezi Německem a Československem, na níž by se dohodlo, jakým způsobem má být území vydáno.

Vezme-li se v úvahu fakt, že Praha v té době naprosto odmítala smířit se s rozsahem území, které mělo být odstoupeno, musel Chamberlain vědět, že jakékoliv jednání o způsobu předání je předem vyloučeno jako bezpředmětné. Britský premiér musel tedy sledovat jiný záměr. Potřeboval něco, čím by přesvědčil Daladiera o tom, že Praha couvá a není již třeba si za ni pálit prsty?

Britská a francouzská vláda zahájily porady za přítomnosti představitelů generálních štábů. Schůzky se zúčastnil také generál Gamelin. Vrchní velitel francouzské armády se tvářil optimisticky. Vyslovil naději, že československá

armáda by mohla útočníka přece jen nějakou dobu zadržovat. O možnostech SSSR se hovořilo velmi zdrženlivě. Hodnocení Rudé armády se Gamelin vyhnul, zato zdůraznil, že její vstup do války závisí na Polsku a jeho činech, takže je velmi důležité udržet neutralitu Polska. Celková strategická situace se přítomným jevila jako zmatená.[58] Chyběly informace a čísla. Generál Gamelin prohlásil, že k hranicím s Německem se přesunulo 15 divizí a většina polních letek. Daladier navrhoval další jednání s Hitlerem a svolání mezinárodní arbitrážní komise, dokazoval, že nároky Německa směřují nejen k získání Sudet, ale k obsazení celého Československa. Chamberlain oznámil, že vysílá do Berlína ještě vyslance Horace Wilsona, jinak schůzka skončila o polednách, opět bez výsledku. Přítomní spíše vzali na vědomí, že Češi se budou bránit a válce se pravděpodobně nelze vyhnout.

K jednání v Berlíně se v pondělí dostavilo celkem pět mužů. Adolf Hitler, Joachim Ribbentrop, Chamberlainův muž John Horace Wilson, tajemník britského vyslanectví Ivone Kirkpatrick a tlumočník dr. Paul Schmidt.

Vůdce okázale zuřil již od prvních slov, které se Wilson snažil přečíst. Zuřivě gestikuloval a neslušně vykřikoval, aniž si poslechl předčítané texty.

– Problém musí být vyřešen ihned! Nepřipustím…! Ihned… bez dalšího odkladu…! K naprosté a neovladatelné zuřivosti jej přivedla zmínka o tom, že československá vláda pokládá godesbergské memorandum za úplně nepřijatelné.

Dr. Schmidt pozoroval svého vůdce s přímo vědeckým zaujetím. Připadal mu jako rozmazlený malý fracek, kterému odpírají hračku a který dupe nožičkami o podlahu, zmítá se v záchvatech, až promodrává. To velké a šílené dítě zde, v přítomnosti zahraničních diplomatů, vykřikovalo neartikulovaná, ze souvislostí vytržená slova, teatrálně běhalo ke dveřím a vracelo se a oni stále trpělivě čekali, až se uklidní. Ti důstojní mužové mezistátní politiky dělali, jako když to nevidí, jako když je to absurdní divadlo neuráží.

– Žádná další jednání už nemají smysl. Wilson začal Hitlera dokonce konejšit.

– Ne, nemohu se už nadále smiřovat se situací. Nebudu! A nebudu!

Náhle se zuřící vůdce ve vteřině uklidnil, nabyl důstojného vzhledu a lišácky mrkl na vyslance.

– Víte o tom, že Masaryk v Londýně organizuje svržení Chamberlaina?

Na to se nedalo nikterak reagovat a dr. Schmidt konečně s hrůzou pochopil, že tohle není jen herec a taškář, který sehrává svá psychopatická představení, aby čehosi dosáhl. Hitler je skutečný a nefalšovaný psychopat, který občas hraje roli normálního zdravého muže.

– Když to území nedostanu, tak si pro ně půjdu! Panu Benešovi už nemůžu dovolit, aby mne vodil za nos! Už nestrpím, aby mi Praha dělala průtahy! Ať se to stane vyjednáváním, nebo násilím, 1. října bude území Sudet svobodné! Počkám již pouze dva dny! Jestli do 28. září do 14.00 nezačne vyklízení Sudet, dáme se na pochod!

Jak se k večeru ukázalo, bylo toto diplomatické jednání pro Hitlera výtečným zahřívacím kolem, generálkou na večerní projev ve Sportpalastu[59]. Wilson mu

zapomněl sdělit, že rozhodnutí Francie splnit své spojenecké závazky se nepodařilo zlomit.

Hitler byl toho dne příliš zaneprázdněn, než aby mohl přijmout armádní deputaci složenou z generálů von Hannekena, von Leeba a plukovníka Bodenschatze. Tato delegace byla poslána pryč, ale až poté, co si pánové vyměnili několik zdvořilostních frází se zapisovatelem plukovníkem Hossbachem ve vojenské vůdcově kanceláři. Vůdce toho dne skutečně nebyl dostatečně naladěn, aby mohl přijmout zástupce armády a nechal se od nich přemlouvat k umírněnějšímu postupu ve věci Československa.

Chamberlain si nechal Hitlerův projev přetlumočit a téměř rezignoval. Setkal se s Churchillem, na schůzi své vlády připustil, že francouzští politici jsou pevně rozhodnuti jít Československu na pomoc a podpořil rozhodnutí mobilizovat Royal Navy.

Pozdě v noci vydala Foreign Office prohlášení, z něhož francouzského ministra zahraničí Bonneta málem trefil šlak.

„V posledním týdnu se pokoušel pan Chamberlain spolu s německým kancléřem najít způsob mírumilovného řešení československé otázky. Ještě stále je toho možno dosáhnout vyjednáváním. Kdyby však přes všechno úsilí vynakládané ministerským předsedou Německo napadlo Československo, mělo by to za bezprostřední následek, že by Francie byla nucena přispět Československu na pomoc a Velká Británie a Rusko by se určitě postavily po bok Francie. Ještě není pozdě zabránit této velké tragédii, není ani pozdě pro všechny národy, aby trvaly na řešení svobodným vyjednáváním…“

V úterý příštího dne se Wilson ještě jednou vydal do říšského kancléřství a dozvěděl se zde v podstatě tolik, že česká vláda má z německého hlediska pouze dvě možnosti. Přijmout memorandum jak je, nebo jej odmítnout a v tom případě vůdce Čechy rozdrtí (I will smash the Czechs!). A bude k tomu klidně ještě válčit s celým světem druhou volnou rukou.

Wilson slíbil, že se znovu pokusí přivést Čechy k rozumu a dostalo se mu za to Hitlerovy poklony:

– Velmi bych to uvítal. Vždyť lepšího přítele než jsem já by si ani Anglie nemohla přát.

Dr. Schmidt se rozkašlal, neboť mu pravděpodobně zaskočilo.

Několik minut nato byl Hitler již opět velmi klidný a nechal vzkázat generálu Keitelovi, že úderné prvosledové oddíly mohou zaujmout výchozí postavení, tak, aby mohly zaútočit 30. září. Nato se rozklepaly dálnopisy a sedm divizí opustilo výcvikové prostory. Jedenadvacet zesílených pluků se přesouvalo do míst, která jim předurčil Zelený plán.

26 – 27. září 1938 – Pražský hrad – vila inženýra K. v Zátiší

Generál Bláha poslouchal z prezidentova pověření Hitlerův projev ve Sportpalastu, neboť měl za úkol jej Benešovi později přetlumočit. Bylo to pro něho

bolestné naslouchání, vůdce se především zaměřil na osobu Bláhova velitele a prezidenta. Hitler chápal věci tak, že tu *„stojí dva muži proti sobě“* a kvůli tomu se mají bít celé národy, snad i celý svět. Tak důležití to jsou muži, zvláště jeden z nich, který s úžasným nádechem a posvátnou sebeúctou vyrážel své *„ICH“* a s nesmírným opovržením pak ono *„und Herr Benesch“*.

– *Zde stojím Já a tam stojí pan Beneš a ta celá československá lež. Mezi Mnou a jím musí být rozhodnuto!*

V pozadí podmalováno esesáckým hulákáním a skandováním.

– *Wir wollen Krieg!*

– Nu, poznamenal prezident později, – To je pro mne jistě velká čest.

Generál Bláha však z naslouchání vůdcovu entusiasmu a charismatu utrpěl psychickou újmu, nějakou dobu pak pouze nesouvisle koktal a vůbec dospěl k názoru, že tohle není jen tak, protože nemůže být jinak, než, že Hitler je vtělením ďábla a stojí za ním zlé mocnosti z jiného světa. Dlužno dodat, že Bláhova domněnka nikdy nebyla přesvědčivě vyvrácena.

Dr. Prokop Drtina strávil většinu svého plodného věku úřadováním po kancelářích vysokých politických činitelů. Vypracoval se na jednoho ze dvou osobních sekretářů prezidenta republiky. Přesto, nebo právě proto, nebyl bázlivým člověkem. Také on čekal již od 23. září, kdy to Němci spustí, a jeho srdce si přálo, aby to spustili, neboť nástin budoucnosti, jak jej předpovídal v nedávném nočním rozhovoru prezident Beneš, jej děsil daleko více než jakkoliv hrozná válka. Byl připraven zahodit pero a bránit svou vlast, svého prezidenta, se zbraní v ruce, bude-li to nutné. Nebyl však připraven na to, že bude republika pozřena Německem a celý národ bude odsouzen k trpnému čekání na to, až jej osvobodí nějací jiní vítězové. Jak dny ubíhaly, naděje pohasínala. Již celá léta měl Drtina možnost sledovat zblízka dění v předpokoji prezidentské kanceláře, rukama mu procházely dopisy, memoranda, výhrůžky a ultimata, blahopřání a nejrůznější požadavky. Sledoval bedlivě svého prezidenta i jeho reakce na ony různé podněty a informace. Nyní se nemohl zbavit neblahého, osudového pocitu, že se věci opět nehýbou dobrým směrem. Nebyl jediným, komu se tak zdálo.[60]

Onoho dne odpoledne vpadl na Hrad plukovník Emanuel Moravec, který měl vlastně být u svého pluku, někde na obranné linii u Znojma. Dokonce i tam, v poli, si tento vnímavý vojenský teoretik, dovedl dát dvě a dvě dohromady a vyšlo mu z toho, že mobilizace není míněna vážně, že vše se děje jen naoko, jen jako divadlo pro západní spojence a jako prostředek nátlaku na Hitlera, aby se spokojil s tím, co už se rozhodli mu dát zdarma před mobilizací, jen aby nechtěl více.

Moravec nevydržel, bez konzultace se svým nadřízeným velitelem sedl do auta a řítil se do Prahy. Zablácený a zpocený, bez jakéhokoliv ohlašování vrazil do Benešovy kanceláře, právě doprostřed jednání prezidenta s novým předsedou vlády generálem Syrovým. Seděli nad mapami a bylo jasné, o čem přemýšlejí.

– Vypovězte válku! vykřikl vetřelec zoufale, bez pozdravu, a bylo to vlastně vše, proč přijel.

– Sedněte si, prosím, ukázal udivený Beneš na prázdní křeslo.

– Ne! vyskočil šokovaný generál Syrový. – Zůstaňte stát! Syrový zbrunátněl

vztekem, ale Moravec jako by ho vůbec neviděl.

– O čem se ještě radíte? Vypovězte válku, jinak jsme ztraceni. Musíme bojovat ihned, jen tak nás budou muset podporovat. Ještě dva dny a oni nás hodí přes palubu! Zradí nás! Jedinou nadějí je jít do toho ihned!

Beneš, jak bylo jeho zvykem, zahájil krátkou přednášku o tom, že zdaleka není nic jisté a rozhodnuté, nyní prý zasahuje v náš prospěch i Amerika, je třeba vyčkat, jak se věci vyvinou, a pracovat k politické izolaci Německa.

– A co Rusko? vyhrkl zmatený Moravec.

– To je problém, rozhodil rukama Beneš. – Hitler už tak v nás vidí fórpost bolševismu a Británie k tomu nemá daleko…

V tuto chvíli již nevydržel Syrový, začal hrozivě řvát, jako by byl zupákem někde na execíráku, tak, že se to rozléhalo po celé chodbě.

– Kde je vaše divize, pane plukovníku?! U Znojma? A vy jste tady? To je porušení vojenské kázně! Půjdete před válečný soud! A teď čelem vzad a odchod!

Plukovník Emanuel Moravec svěsil hlavu a odpotácel se kamsi ven z Hradu.

Dr. Drtina právě, za pomoci dr. Schenka, dopsal konečnou verzi prezidentského dopisu prezidentovi USA Rooseveltovi do Londýna, což naprosto neumenšovalo jeho narůstající pocit marnosti a beznaděje. Jako by Spojené státy mohly nějak pomoci. Jako by chtěly pomoci, tam daleko za oceánem, zahleděny samy do sebe a do svých starostí. Musela by to být velká, možná další světová válka, aby to jimi pohnulo. A to by tak jako tak přispěchaly až teprve tehdy, kdyby se cítily ohroženy samy. Přišly by opět až nakonec, jako vítězové. Američané by přišli snad teprve tehdy, až by se Hitler dotkl Británie. Kde bude zatím malé a bezvýznamné Československo?

V kanceláři se náhle objevil dr. Čihař a gestem požádal o soukromý rozhovor. Bylo znát, že má na srdci cosi naléhavého.

– Vojáci chtějí, aby prezident odjel ihned z Prahy, ždímal Drtinův loket.

– Proč?

– Zřejmě očekávají nějaký nálet.

– Vždyť prezident má kryt zde, v Jelením příkopu.

– Říkají, že to není dost bezpečné. Bude-li nálet, půjde především o Hrad.

– Bylo by prý lépe, kdyby prezident odejel alespoň na noc do Zátiší. Vždyť to není daleko, ráno se může vrátit.

Neblahý pocit prezidentova tajemníka prudce vzrostl.

– Prezident je hrozně unaven. Kdo ví, jak bude v novém prostředí spát? Neodpočine si tam a on si musí nutně odpočinout, vždyť…

Do místnosti doslova vtrhl generál Bláha. Bylo vidět, jak je vystrašený a rozčílený. Ostatně jako obvykle v těchto dnech. Drtina se nemohl ubránit podezření, že tento zasloužilý legionář spěchá především pro to, aby sám byl co nejdříve mimo ohrožený Hrad, někde v dobře schovaném krytu. Ale bylo za tím jistě ještě cosi navíc. Někdo ho musel pořádně vyděsit.

– Tak pojďme, pojďme, naléhal.

– Půjdeme za prezidentem? připojil se Čihař.

– Já nikoliv, pánové, vymluvil se dr. Drtina. – Přesvědčit ho musíte sami.

– Ale vždyť přece…

Bláha strhl dr. Čihaře s sebou jako prudce odtékající voda korkovou zátku. Drtina dostihl Čihaře ještě u šaten, neboť jeho obavy se stupňovaly.

– Nepodléhejte Bláhovi a buďte pevný. Je to panikář a má nahnáno. Je sto něco provést.

– Ale když to chtějí vojáci? rozhodil Čihař bezradně ruce.

– Vojáci?! To přece musíte vědět kteří vojáci? Kdo, konkrétně!? Rozčilený generál Bláha se vracel pro Čihaře.

– Pojďme, pojďme, čas kvapí!

– Pane generále, pokusil se ještě Drtina. – Já jsem toho názoru, že by pan prezident odjíždět neměl. Politicky je to nešťastné. Bude se to vykládat tak, že utekl.

Generál zaváhal, ale pak se rozhodl více poodkrýt karty.

– Přeje si to sám náčelník generálního štábu!

– Jak si to může přát, když je již na velitelství ve Vyškově?

– Tlumočil mi to druhý náměstek štábu, generál Gajdoš. Poslal plukovníka Hvížďálka.

– Nu, prosím, kapituloval konečně Drtina. – Ale… Ví o tom vláda?

– Jistě, že ano, pojďme…

O půl hodiny později přikvačil dr. Čihař oblečený v hubertusu s výzvou, aby bylo vše připraveno za čtvrt hodiny k odjezdu, a odejel s plukovníkem Ptákem napřed.

– A pan prezident s tím souhlasí?

– Nu, nejprve byl proti, ale pak usoudil, že přání vojáků musí nyní respektovat i on. To vysvětlení, ta věta o poslušnosti a vojácích Drtinu z neznámého důvodu vnitřně uklidnila a zahřála. Nebyl čas o tom přemítat.

Zamračené a sychravé podzimní nebe nepropustilo svit ani jediné z hvězd. Zatemnělá Praha působila přízračně. Toto byl osudový podzim, ale město i Hrad takových temných časů přežili již povícero. Pouze pro současnou generaci lidí to bylo nové. Na Malé Straně míjeli vojenské transporty přesouvající se ve tmě.

Drtina, který se vezl v automobilu s prezidentem a jeho příbuznými, pomyslel na to, jestli se ještě kdy na Hrad budou vracet. Toto byla temnota, která srážela krev v žilách. Temnota po konci jednoho světa a před začátkem něčeho úplně jiného, neboť ať se již dále bude dít cokoliv, svět, společnost, národ, to vše bude už jiné. Starý krásný věk republiky skončil.

Do vily v Zátiší dorazila prezidentova autokolona za necelou hodinu. Intendanti běhali po domě a zajišťovali ochranu. Dr. Prokopa Drtinu opět velmi rozrušila skutečnost, že zde ještě nefunguje telefonické spojení. To byla nejen trapná, ale i podivná situace. Osobně si prohlédl protiletecký kryt, zatímco se prezident s rodinou ubytovával v patře vily a chystal se ke spánku. Nežli jeho tajemník dokončil prohlídku, usnul v křesle, kam padl jako kámen do bezedné tůně. Byly mu však dopřány pouze dvě hodiny spánku.

O půl jedenácté přihrčely dvě nákladní pragovky a několik osobních automobilů. Vylekaný Drtina vyběhl na zápraží. Zděšeně zíral na družstva vojáků v matně se lesknoucích přílbách, seskakující z vozů v plné polní. Důstojník vykřikoval rozkazy a pěšáci se rozbíhali po blízkém okolí vily. Ještě to mohla být běžná

vojenská ostraha. Vypukla snad již válka? ulekl se Drtina, a kupodivu, opět pocítil náznak úlevy. Ten pocit zmizel, jakmile uviděl pozdní návštěvníky vystupující z osobních automobilů. Armádní generál Ludvík Krejčí, za ním velitelé zemských vojenských okruhů Prchala, Luža, Vojcechovský. Samí legionáři. S nimi šéf rozvědky…!

Drtinoví se málem zastavilo srdce. Propána, celé vrchní velení! Co tady dělají nyní, uprostřed mobilizace? Copak nemají své úkoly a své vlastní úseky, svá velitelství? A náhle to věděl. Náhle to všechno dávalo smysl. Ten urychlený a nesmyslný odjezd prezidenta mimo Prahu, který si vyžádal generální štáb i nefungující telefonické spojení… Takže se rozhodli!

Otočil se, aby varoval prezidenta, ale ten se již probudil a vyšel z místnosti na chodbu jen tak, v županu. Generálové vystoupali po schodech a vešli. Za nimi se kolébal vyděšený Bláha, jako naondulovaný pinči za hladovými vlky. Přicházel ještě plukovník František Moravec. Je to něco velkého, napadlo Drtinu, něco širokého, jakési spiknutí na širším základě… Strážný před vchodem se vypjal do předpisového postoje a salutoval. Drtina se postavil před prezidenta. Změřili si ho kritickými, ale také soucitnými pohledy.

– Zanechejte těch nesmyslů a odveďte z domu všechny civilisty, poručil stroze generál Krejčí při pohledu na jeho gesto. – Pane prezidente, vaší osobě nehrozí žádné nebezpečí. Chceme s vámi jen projednat v klidu a pokud možno diskrétně nějaké otázky týkající se obrany republiky.

– Ale rodina pana prezidenta… namítl Drtina.

Nyní se generál podíval naopak velmi ostře a přísně. Jakmile se rozhodli, stali se z těchto vojáků úplně jiní lidé. Přísní, věcní, vedení nezvratnou vůlí, která jim již nedovoluje uhýbat a lavírovat. Co chtějí, to provedou. Takoví budou, jakmile se začne bojovat. A nejen oni.

– Řekl jsem všechny civilisty! Učiňte tak sám, pokud nechcete, aby tak učinili vojáci. Venku je oddíl, který prezidentově doprovodu poskytne veškerou myslitelnou ochranu.

Generálův hlas zazněl dostatečně rázně a netrpělivě, aby Drtina i prezident pochopili, že nemají na vybranou. Armáda, pokud byla uvedena do chodu, se podobala rozjetému parnímu válci a to, co vojáci chtěli s prezidentem prodiskutovat, bylo natolik závažné, že na tom rozhodně nemohl pranic změnit nějaký osobní sekretář fňukající nad chvilkovým nepohodlím civilních osob. Jeho snaha byla vlastně směšná.

– Běžte, pane tajemníku, udělejte to, jak si páni generálové přejí, hlesl tiše prezident. A potom se obrátil na Krejčího. – Asi je to důležité a nevyhnutelné. Pánové, následujte mne do pokoje.

Drtina odvedl vystrašené rodinné příslušníky a majitelku domu, prozatím do protileteckého krytu.

– Co se to děje, pane tajemníku? Je to vzpoura, spiknutí? Chtějí vojáci prezidenta internovat? Dožadovala se prezidentova neteř paní Klučková vysvětlení.

– Nevím. Snad nikoliv. Snad jde pouze o nějaké vyjasnění kompetencí v nastávajícím boji. Víte, že měl večer mluvit Hitler do rozhlasu, snad je to reakce na ten projev, koktal Drtina. – Sečkejte zde, prosím. Půjdu tam a pokusím se

zjistit alespoň, oč vlastně jde.

V tu chvíli Drtina lhal, neboť již nějakou dobu věděl. Byl si jist, že ví velmi dobře, oč tady jde, jen se ještě dostatečně neorientoval v tom, zda z toho může mít radost, nebo zda se má o pana prezidenta bát.

Kromě prezidenta netušil nikdo z přítomných generálů, že pokoj je od další místnosti oddělen pouze portiérou. Doktor Drtina vešel druhými dveřmi a zůstal stát v přítmí. Pomalu začínal rozeznávat jednotlivé osoby po hlasech. Tiše a unaveně promlouval prezident.

– Pánové, nejsem si jist, zda jste tuto situaci pochopili politicky správně. I když nám spojenci doporučili mobilizovat, neznamená to ještě, že chtějí Hitlera zastavit úplně. Osobně jsem přesvědčen, že se nikdy nevzdali myšlenky odevzdat Hitlerovi alespoň část našeho pohraničí s převážně německým obyvatelstvem. V podstatě uznávají Hitlerův nárok sjednotit v říši celé německy mluvící těleso. Naše mobilizace jim slouží pouze jako donucovací prostředek k tomu, aby Hitler byl ochoten přijmout jejich plán a aby upustil od svých přehnaných nároků z Godesbergu. Nikdy Angličané nepůjdou do války pro to, aby Němci zůstali odděleni od Němců. Je to smutné, ale oni to takhle vidí. Hitlera zničit nechtějí, pouze nyní zkouší, zda jej udrží na uzdě a v určitých mezích. Možná nepůjdou do války vůbec nikdy. Nejsou zřejmě na válku připraveni, pokračuje tam vnitřní rozpad a krize, nejen ve vládě, v celých jejich národech. Nevíme, co ve skutečnosti o stavu jejich armád ví Hitler… Snad jde jen o to, aby Němci uvěřili, že oni bojovat budou a my také. Jestliže tomu neuvěří, jestliže budou Němci přesvědčeni, že jde o blufování, pak není pomoci…

Drtina za portiérou si uvědomil, že prezident hovoří podivně. Samé snad, možná, jestli… Co se to děje? Snad hodina pravdy? Také si povšiml, že s nejvyšší generalitou nepřijel Syrový.

– Pane prezidente, je třeba, abychom si vyjasnili jednu věc.

To mluvil Luža. Ten byl snad nejvíce radikálním antibenešovcem.

– Jak bylo řečeno. Jsme již pevně rozhodnuti zabránit kapitulaci, bude-li to nutné. Logické argumenty známe a nejsme jen chladné myslící stroje. Máme svou čest a hrdost a máme srdce, ačkoliv to není politologická kategorie. Ať je to jakkoliv složité a ať jsou spojenci jakkoliv slepí, my prostě nemůžeme souhlasit ani s původními požadavky z 19. září, ani s ultimatem, ani s jediným metrem odebraným Československu. Armáda mobilizovala s přesvědčením, že bude bránit hranici, ve které český stát existuje již více než tisíc let, tedy celé území státu. Sneseme nanejvýš a podpoříme jakousi autonomii těch území v rámci státu. Máte pravdu v tom, že nedokážeme vládnout zemi a nemáme času nazbyt, abychom se to ještě učili. Raději bychom vás viděli nadále jako prezidenta této země. Nezlobte se, ale budu velmi upřímný. Vaše kroky a jednání, abych tak řekl… nu, v případu berchtesgadenského ultimata, nám nedávají záruku, že opět nebudeme jako republika a její politická reprezentace couvat, že nakonec nebudeme muset kapitulovat. Nebojíme se války. Bojíme se jen a jen ponižující ostudné kapitulace. Nejen armáda, ale i národ…

– Sám dobře víte, že ještě není konec, vstoupil do hovoru bručivým hlasem vrchní velitel generál Krejčí. – Pokud Němci nezaútočili dodnes, znamená to jen jediné, a sice že probíhají jednání s Brity a s Francií i mezi nimi navzájem.

Odpovězte prosím upřímně. Jaké rozhodnutí učiníte, jestliže spojenci couvnou. Jestli podpoří Hitlera v jeho nárocích na Sudety, jestli nás zradí, pak…

Bylo slyšet hlasitý prezidentův povzdech.

– Pánové, sami říkáte, že bychom se mohli sami bránit pouze několik týdnů nebo měsíc, či dva… Ale co potom? Naděje, že naše národní tragédie a ozbrojený odpor mohou západ pohnout k nějaké akci, jestliže se již před tím velmoci rozhodly dát Hitlerovi volnou ruku, je planou nadějí. Španělsku také nepomohli. Skutečnost je taková, že nejsou na válku připraveni. Nejsou na ni morálně připraveni, nejsou vyzbrojeni a jejich vojenská doktrína je ryze obranného charakteru. Již jednou šli do války kvůli malému Srbsku a podruhé to neudělají, neboť jsou ještě stále zděšeni z miliónů mrtvých, které toto gesto tehdy přineslo. Oni dnes mají za to, že minulá válka by nebyla, kdyby byli obětovali Srbsko. Jsou přesvědčeni, že by se bylo nerozpadlo Rakousko-Uhersko a nevzniklo by množství malých zranitelných států. Hitler by nikdy nezískal moc a střední Evropa by byla zůstala stabilní. Už chápete? Oni považují vznik samostatného Československa za velkou politickou chybu. Rusko nám také nepomůže, nebuďme naivní, ti v Moskvě sledují jen vlastní cíle. A kdyby nám přišli na pomoc, byla by to pro nás snad ještě větší tragédie, neboť pak bychom byli, z pohledu spojenců, těmi, kdo zavlekli bolševismus do nitra Evropy. Komunistický zásah by teprve vehnal Británii i Francii do spojenectví s Hitlerem. Již nikdy by nám nedovolili obnovit československý stát. Nyní jde o to, kdo koho dostane do izolace. Zatím to vypadá, že je v izolaci Hitler, ale kdyby se mu podařilo izolovat nás od spojenců, nikdo nám nepřijde na pomoc, padneme marně. Byla by to fyzická likvidace celého národa a nepřinesla by nám vůbec nic. Západ by nás již vždycky vnímal jako problémový národ, se kterým jsou jen samé potíže, když se mu nechá samostatnost. Před mobilizací mi pan Halifax tlumočil obavu, že pokud bychom se bránili a prohráli s ruskou pomocí, proti vůli spojenců, nebylo by již nikdy možno obnovit československý stát v původních hranicích.

Prezident vkládal do svého hlasu veškerou naléhavost, jaké byl schopen. Drtina jej ještě nikdy neslyšel hovořit s takovou přesvědčivostí. Hrál nyní hru o všechno. Když generály nepřesvědčí a neumluví, události se pohrnou vpřed živelně, bez plánu. A budoucnost bez plánu vnímal Beneš jako dravci jícen naplněný hrůzou a tmou.

– Pan Halifax, pan Chamberlain i pan Bonnet, poznamenal jízlivě plukovník Moravec. – Ještě před půl rokem tihle pánové se stejnou neústupností mínili, že jsme jejich spojenci a že oni nás v žádném případě Hitlerovi nevydají. Mínění a názory těchto pánů se mění příliš rychle a příliš zásadně na to, aby je bylo možno brát jako neměnné principy a postoje. Obávám se, že oni budou vždy a každému tlumočit jen to, co jim momentálně vyhovuje. Chamberlain je pouhý předměstský kupec. Je to hokynář a namísto postelí nyní prodává cizí státy jistému šílenému lakýrníkovi. A po válce, ať již v ní zvítězí kdokoliv, bude tento svět jistě úplně jiný, včetně všech západních vlád a názorů. Kdo si po té bouři vzpomene, co říkal nějaký politik nějaké dávno padlé vlády, která se dopouštěla jednoho omylu za druhým? Jejich slova nemají žádnou váhu.

– Když dovolíte, pane prezidente…

Zřejmě hovořil generál Prchala a snažil se dojednání vrátit smírnější tón.

– Když dovolíte, nemohu s vaší logikou souhlasit. Některé premisy se mi zdají být chybné. I pro případ katastrofální porážky, nemyslím, že by došlo k úplné fyzické likvidaci národa. A pak, vzpomeňte na Bílou horu.[61] Má se to fyzické tělo, které snad přežije kapitulací, opět stávat národem po tři sta let? Máme tu základ vynikající národní tradice. Od doby Rakouska jsme nebyli poraženi a hlavně, necouvali jsme. Tento duch národa nesmí být zabit. Tělo se opět vzchopí, přežije-li duch. Přežijeme i porážku a zahojíme se.

Nyní se konečně ujal slova generál Krejčí.

– Pane prezidente. Vy sám jste předvídal, že Německu nejde jen o Sudety, že se pokusí o nadvládu nad celou Evropou. Snad máte pravdu v tom, že západ nechává Němcům volnou ruku v expanzi na východ a snad i v tom, že nás obětují, aby je silné Německo zaštítilo před bolševiky. Jenže podle našeho mínění s tím Němci začali příliš brzy. Nejsou vyzbrojeni na takové tažení. Nemohou nyní postavit do zbraně veškerý svůj lidský potenciál, protože nemají čím vyzbrojit nové divize. Mají zjevný nedostatek pohonných hmot a snad i munice. Myslím, že ani Hitler si nemůže dovolit bojovat s námi po celé měsíce. Snad by i zvítězil, ale jeho armádu to poničí, jeho politiku to zdrží. Sázel na překvapení a to se mu již nyní nepodaří, jsme připraveni. Mobilizace proběhla na jedničku. Válka s námi, pokud by nebyla okamžitě úspěšná, jeho armádu dočista pocuchá. Vítězství nad námi by znamenalo zároveň jeho prohru. Ztratil by náskok a tempo ve zbrojení. Spojenci by pak byli příliš silní a on by je již nikdy nedohonil. V okamžiku, kdy zaútočí a narazí na trvalejší odpor, ocitne se v neřešitelné pasti. Není hloupý a myslím, že si je toho vědom. A jestli ne on, pak generalita wehrmachtu určitě. Doplatí na nás tak či tak, budeme-li se bránit…

– Když ho necháme aby nás spolkl jen tak, vstoupil do hovoru opět Luža, – přijdou naráz spojenci o čtyřicet našich divizí a Hitler rázem čtyřicet svých divizí vyzbrojí naší technikou a našimi zbraněmi. V jediný okamžik přečísli Francii i Británii o rovných osmdesát divizí! Taková je prostá vojenská matematika. Jsou snad Chamberlain a Daladier šílení, že si to neuvědomují? My jsme to, kdo musí nyní Evropě otevřít oči a Londýn i Paříž si to budou ještě po staletí připomínat s hanbou. Ten historický úkol oslabit říši připadl nám!

Prezident mlčel. Bylo to těžké a dusivé mlčení. Podle přízvuku pak promluvil Vojcechovský.

– Ještě je zde otázka samotného vojska. To je otázka nejdůležitější. Domnívám se, že i kdybychom nařídili kapitulaci, jednotlivé útvary již nebudou ochotny opustit pozice a opevnění. Někteří snad ano, ale většina zůstane a bude bojovat na vlastní pěst. Dojde k ještě většímu masakru, než kdybychom se bránili všichni a organizovaně. Je to tak. Vojsko poslechne na slovo a naprosto disciplinovaně jakýkoliv rozkaz k boji, vojáci jsou hotovi k největším obětem, ale neuposlechnou rozkaz ke kapitulaci.[62] O tom jsem přesvědčen. Tím jsem si jist. Jakmile jediný útvar odmítne opustit svůj obranný perimetr a začne se bránit, strhne to řetězovou reakci. Velení pak budou přebírat poručíci a desátníci, celé jednotky se budou bít živelně a padnou teprve bez užitku. Toto nemůžeme dopustit, pane prezidente. Uposlechneme jakýkoliv váš rozkaz, kromě rozkazu kapitulovat. Již není cesty zpět! Taková je pravda, kterou byste měl zvážit. Ani vaše, ani naše autorita není

tak velká, aby vrátila vojáky domů. Uvedli jsme do chodu stroj, který nelze zastavit, lze s ním jen projet krizí, nebo ho velmi nešikovnou manipulací havarovat a rozbít. To jsme vám přišli říct.

– Říkáte, že armáda by neuposlechla rozkazu ke kapitulaci? v prezidentově hlase zazněla panika. – Ale co Maďaři a Poláci? Vždyť jsme úplně obklíčeni! Pokusil se vojákům domlouvat prezident.

Chraptěl a Drtina za portiérou si uvědomil, jak je již unaven, nahlodán a vystrašen. Ví, že vojáci mají pravdu, ale ještě ji nepřijal. On nikdy nepřijme jinou pravdu než tu svoji. Padly zde vojenské argumenty, které si zřejmě doposud neuvědomil ze zorného úhlu politika. Zejména zmínka o případné neposlušnosti armády v případě kapitulace jej vystrašila. To by způsobilo jistě hrozné věci. Mobilizace, ta všechno změnila. Po mobilizaci je všechno úplně jiné než před ní a prezident si neuvědomil, že mobilizací budou rozdány jiné mocenské karty, kdežto vojáci ano. Prezident chtěl použít mobilizaci politicky, ale uvedl do chodu cosi, co úplně vychýlilo mocenskou rovnováhu v zemi. Vždyť před mobilizací byli skeptičtí i generálové. Prezident vždy jednal především s šéfy politických stran a strany považoval za skutečnou moc v zemi, nikoliv vládu. Zapomněl však na armádu, poslušnou apolitickou sílu, která se ovšem stávala největší mocí, jakmile byla mobilizována. Nyní jej zaskočilo, že také tato nejsilnější strana může projevit svou vlastní politickou vůli.

– Nebude to tak horké, vysvětloval Krejčí. – Zde vidím další chybné premisy vaší logiky. Maďaři se zřejmě nepohnou. Jsou si vědomi rumunských divizí, které se již touto dobou přesouvají k jejich hranici. S Poláky je to jiné. Ti, domnívám se, zkusí ukousnout svůj díl koláče. Ale mohli by se o to pokusit příliš brzy a vyprovokovat tak Rusy. Tím bychom Poláky dostali ze hry a všem notně zamíchali karty. Můžeme také zařídit my sami, aby to Poláci uspěchali.

Zapraskala madla u křesla. Někdo z přítomných prudce vyskočil. Podle následujícího hlasu to byl prezident. Nyní ztratil všechno sebeovládání, neboť jeho opatrné vysvětlování k ničemu nevedlo. Tyto vojáky logické nitky spoutat nemohly. Prezident téměř křičel, zoufalým, vysokým hlasem.

– Ne, ne, a ne! Já odmítám vést národ na jatka, kvůli nějakému prázdnému hrdinství!

Ihned potom prezident zmlkl a nikterak svůj výkřik nerozváděl, zřejmě se lekl něčeho, co svým výstupem vyvolal. Vztyčil se zřejmě také generál Krejčí a i on odhodil veškeré ohledy a skrupule.

– Tak hrdinství je prázdné? řekl výhružným hlasem. – Zřejmě je hrdinství pro vás jen nějaká zaniklá historická zkamenělina, nějaká antická relikvie vykopaná bláznivým jazykozpytcem v ruinách Říma. Něco, co patří do muzea. Tak mne dobře poslouchejte, pane prezidente, já vám teď také něco řeknu. Poslouchám vás a domýšlím se, kdo může říci tak úděsnou nehoráznost, že hrdinství je prázdné. Kdo je ten člověk? Není to náhodou jen starý vyschlý pavouk, který už sám nežije a má namísto krve vodu a namísto mozku logaritmické pravítko? Není to jen intrikán, zvyklý řídit běh věcí od psacího stolu, soukat a snovat nitky státní politiky vědecky a s abstraktní úvahou, ale když se davy lidí, to bušící horké srdce národa, dostaví až k jeho branám, pošle na ně komedianta Hašlera a policajty, protože se sám bojí vylézt alespoň na balkón, aby se neušpinil od té nerozumné,

živelné a tepající ulice? Její horký dech by mohl spálit a zpřevracet jeho papíry. A takový suchar klidně řekne, že hrdinství je prázdné, protože sám je prázdný jako vykradená pokladna, na které už naskakují pouze čísla. Takový suchar řekne, že nepovede národ na jatka a zamkne ten národ do chlévů, kam si pro něj řezníci stejně přijdou, takže žádným jatkám neunikne. Vaše argumenty jsou iluze. Vaše řeči jsou prázdné, pane! A jestli to chcete vědět, tak jste stejný jako ten Hitler. Také si hrajete s národy pro vlastní potěšení ze hry. Také hazardujete s důvěrou a s vírou lidí, necitelně, matematicky a surově. Vedete svůj boj s tím druhým chlápkem a oba k tomu požíváte celých národů. Ani byste neměl odvahu mu prostě jít sám dát pár facek. A když ho nebudete moci potrestat prostřednictvím Francouzů a Britů, tak ode všeho utečete a národ, proti kterému jste vy sám toho bláznivého Hitlera poštval, v tom necháte. Tfuj!

– Já vám také něco řeknu, povstal rozpálený Prchala. – Já myslím, vážený pane prezidente, že vám osobně by docela vyhovovalo, kdyby nás ti Němci spolkli, kdyby pohltili bez boje celý stát. Kdyby se zde vyzbrojili našimi zbraněmi a naším průmyslem. Celý šťastný byste pak někde za bukem sledoval, jak s našimi tanky míří na Paříž. To by, panečku, byla pomsta, za to, jak vás, Beneše, znectili a zradili před celou Evropou. Hitler sám by vás pak pomstil a vy byste se usmíval a pošklebovaI za tu zradu. Že by při tom trpěl celý národ? Co na tom? Co záleží na národu, když přece urazili vás, velkého státníka, jeho neomylnost, že? Ale tento národ, jak se možná domníváte, neslouží vám, pane, k nějaké politické hře, nebo k vašemu zadostiučinění, ale vy jste tu, abyste sloužil jemu. A když vám ten národ něco říká, tak mu budete naslouchat a budete mu skutečně sloužit a jestli chce ten národ bojovat, tak půjdete bojovat s ním, a jestli ten národ chce padnout, tak vy spolu s ním poslušně padnete a zemřete, namísto učeného mudrování. A jestli ne, pak se poděkujete a odejdete po svých, kam budete chtít, ale už ne jako prezident. To je to, co jsme vám přišli říct. My budeme kalkulovat a jednat, dokud to půjde, ale bojovat budeme, ne jen když to bude výhodné a vítězství jisté. My budeme dávat rány, jakmile na nás někdo napřáhne a jakmile nás bude chtít někdo okrást, tak ho praštíme přes ruce a i kdyby jich bylo přesila, tak jim stejně alespoň přerazíme hnáty a vyškrábeme oči, než nás zabijí. I kdyby nás to mělo stát život. A uvidíte, o kom z nás budou dějiny hovořit jako o muži, který dělal prázdná gesta.

– Nikdy… zachroptěl ohromený prezident. – Nikdy za vámi národ nepůjde… Národ mohou vést jen politici, já jsem národem zvolený prezident.

– Vy jste jen výsledek politického handlu! otočil se Krejčí jako bodnutý vosou. – Ale dobrá. Chcete to zkusit? Vsadíte si na to? Já vsázím na to, že až národ vyzveme k boji, půjde za námi, za prázdnými hrdiny. A vsadím si na to, že na svého duchaplného prezidenta rychle a s úlevou zapomene. Pak je zde ještě právní aspekt. V Parlamentu kapitulaci neprosadíte, to jistě dobře víte, pane prezidente. Pokud byste podepsal nějaký rozkaz, který by poškodil, umenšil nebo vydal republiku nepříteli pouze z titulu prezidenta, nebo pokud by o tom rozhodla pouze tato vláda, pak vás upozorňuji, že byste porušil ústavu republiky a já osobně vás přijdu zatknout. A vojenské vlády se také bát nemusíte. Tam v Praze v podhradí čeká již celý zástup zkušených politiků ze všech našich partají, takových politiků, které dnes národ nosí ulicemi na ramenou. A s nimi spousta

odborníků a vysoce vzdělaných úředníků. I kdybychom vás všechny museli zatknout a internovat celou vládu pro vlastizradu, nebudeme muset vládnout sami. Nebudeme mít vůbec žádný problém ještě této noci sestavit novou vládu, takovou, kterou ráno celý národ uvítá s jásotem! My jsme se vás sem nepřišli prosit o svolení, to byste špatně chápal. My jsme vám přišli nabídnout poslední šanci.

– Pánové, povstal plukovník Moravec. – Navrhuji pauzu. Prosím. Alespoň čtvrt hodiny na rozmyšlenou.

Nastalo dlouhé ticho. Drtiny se zmocnila hrůza z toho posledního prudkého výstupu. Dostal o prezidenta strach. Každé z těch slov bylo přesně cíleno a muselo Beneše smrtelně zasahovat. Všechna zlost, za léta nastřádaná v těch vojácích, náhle vyvřela v jediném okamžiku. Prezident byl postaven před něco, s čím nepočítal, před čím ho nikdo nemohl ochránit. Tak pečlivě ze svého života vylučoval všechny emoce, učil se je ovládat a potlačovat, aby mu nepřekážely v práci, a náhle jim nedovedl čelit, ani vlastním, ani cizím. Tak brutální útok jím musel otřást do morku kostí. Drtina opatrně vycouval na chodbu, vběhl do kuchyně, posbíral na podnos nějaké láhve, ovoce a zákusky. Vysvětlil důstojníkovi strážícímu dveře do místnosti, oč mu jde, a ten beze slova zaklepal na dveře obývacího pokoje.

– Pane generále, tajemník přinesl občerstvení.

– Samozřejmě, pojďte s tím dovnitř.

Krejčí kývl a důstojník Drtinu vpustil.

– Děkujeme vám, pane tajemníku.

Beneš stál u okna, hleděl do venkovní temnoty, třásl se a mnul si celý obličej. Po svém tajemníkovi a po nabízeném občerstvení se ani nepodíval. Vojáci se příliš pobízet nenechali. Benešovi bylo náhle vše jasné. Pochopil a musel v několika minutách přijmout to, jak jsou karty rozdány. Nebylo jeho zvykem se urážet, vždy si udržoval jakousi vyšší rovinu, ale nyní viděl, jak falešná důstojnost to byla, protože nyní by nejraději skočil Krejčímu do obličeje a vydrápal mu oči. Tak strašné věci mu řekli. Tak ho zahnali ke zdi! Ve vteřinách mu zpřeházeli celý ten pořádek světa po léta pracně budovaný a odkrývaný. Svedou na něho všechnu vinu za současný stav. Mají pravdu, národ by je nyní následoval i proti kulometům po otevřené pláni. Není východiska. Jsou rozhodnuti. Buďto půjde s nimi proti těm kulometům, nebo navždy zmizí z politiky a nikdo jej zpátky nezavolá. Mají pravdu, on není nepostradatelný, je zde ten Výbor na obranu republiky. Celá plejáda známých jmen od Rašína až po Gottwalda.

Benešovi konečně svitlo. Pochopil, že akce generálů není jen tak nějaká osamělá vzpoura zoufalých vojáků. Nemůže být. Naopak, vše již muselo být nějak domluveno za jeho zády. Stínová vláda, podpora hlavních stran, všechno upekli již před tím, než ho sem vylákali. Dávají mu poslední šanci, aby se přidal. Ne již aby vládl, aby o něčem rozhodoval, ale může se připojit nebo navždy zmizet.

Doktor Drtina se tajně vkradl zpět za portiéru. Nikoho uvnitř v místnosti nenapadlo, jak je možné, že přišel s podnosem právě ve vhodnou chvíli. Šlo o příliš důležité věci a muži uvnitř byli maximálně soustředěni. I tak trvalo ještě

dobrých deset minut, než se prezident vrátil do svého křesla. Již se netřásl. Deset minut mu stačilo na to, aby provedl největší vnitřní veletoč svého života.

– Dobrá, vzdychl rezignujícím hlasem. – Rozhodli jste se nepřipustit kapitulaci. Na osobní útoky není dost času. Nemám sílu a nemohu si dovolit bojovat ke všemu navíc s vlastní armádou. Bez vás nic nezmohu a vy beze mne také ne. Musíme spolupracovat. Snad ještě doceníte, že mít chladně a abstraktně kalkulujícího pavouka ve své pavučině nemusí být k zahození. Přesvědčím vás o tom…

Drtina s údivem zaznamenal proměnu a oživení v prezidentově tónu.

– S vaším rozhodnutím zřejmě nemohu nic pořídit. S armádou, která odmítne rozkaz ke kapitulaci, také nepořídím ničeho. Tato fakta mi nebyla známa. Zřejmě zde nejste jen za sebe a domýšlím se, že vše je již dojednáno. Vidím, že jste připraveni jít do posledních důsledků a nejsem hlupák, abych vám to usnadnil. Kdybych se postavil na odpor, přinutil bych vás mne izolovat a to by národ ještě více rozštěpilo. To by uvolnilo mnoho skrytých politických ambicí a vášní. Tím bychom vše ještě zhoršili. Říkal jsem vám již dříve, že mám jakýsi plán. Je to velmi riskantní plán, ale snad, za této situace, do které jste mne postavili, jediný možný politický plán. Je založen právě na Polácích a na sovětském Rusku. Poslouchejte. Rusko nám nepomůže, leda snad materiálně. Rusko sleduje své vlastní cíle a to je obsazení malých baltských států, snad Finska a zcela jistě polského východu. Bílé Rusi. Máme jedinou naději a ta je založena právě v tom, že nás Poláci napadnou.

Nyní byli překvapeni vojáci. Generál Krejčí údivem poposedl. Mnohokrát veřejně proklamoval myšlenku spojenectví s Polskem a koaliční i opoziční politici si velmi dobře uvědomovali, jak právě tento rys hradní politiky Benešovi zazlívá. Tato myšlenka vyslovená ústy prezidenta starého generála šokovala. Ten lišák! Vnukli jsme mu tu myšlenku s Poláky a Rusy a on ji nyní bude vydávat za svůj tajemný plán. Ale budiž. Jen když to pomůže. Vlastně se bojí, že by se k moci dostala opozice, kdybychom jej internovali třebas jen na několik dnů. Bojí se, že by to nebyl on, kdo na všechno přišel a kdo všechno vymyslel. Vidí, že se z toho nevyvlékne. Půjde tedy do toho s námi, když mu dovolíme, aby to prohlásil za svůj plán. Nechá nás postavit vládu, ale musí to být on, kdo ji bude nakonec jmenovat. Tak se udrží nahoře nad stranami.

– Samozřejmě, usmál se nucené Beneš. – Nikdy jsem neschvaloval, aby někdo, a zvláště my, napadl jako prvý jiný národ a stát. Ale je to východisko. Uděláme Němcům to, co oni dělají nám. Provokují naše sudetské Němce, aby vyvolávali neklid a vytvářeli tak záminku k zásahu. Pokud my vyprovokujeme Poláky, aby nás napadli jako první, zjevně a otevřeně, poskytneme tím Rusům dostatečnou a věrohodnou záminku k tažení do Polska. Je jasné, že na to jen čekají. Jejich vyslanec to naznačuje každý den. Tak by se těžiště evropské války přeneslo na severovýchod od našich hranic. Němci by se nemohli nadále tvářit, že se jich to netýká a bojovat s námi boj na dlouhé lokte. A bude na vás, pánové, aby to byl boj na dlouhé lokte, jinak jsme ztraceni. Doufám, že jste své možnosti nepřecenili. Jestli nedokážete ubránit stát alespoň dva, tři týdny, pak vše padne na vaše hlavy. Pokud by proti nám nezaznamenali větších úspěchů v prvních dvou týdnech, museli by jít na pomoc Polákům, aby se rudí nedostali příliš blízko

k jejich vlastní hranici, do Varšavy nebo i dále. Museli by s námi pak jednat alespoň o příměří, aby si uvolnili ruce proti silnějšímu nepříteli, než jsme my. A aby s námi vojáci mohli jednat o příměří, museli by se zbavit Hitlera. Britové a Francouzi by pak měli opravdu velký zájem přesvědčit Němce i Rusy k zastavení bojů. Snad by namísto nás obětovali Polsko, nebo jen jeho část. To je ten plán. Je zde však jedna důležitá podmínka. Máme-li zachovat svoji státnost, nikdy, ani v nejvyšší nouzi, bychom se nesměli otevřeně spojit se Sověty. Nesměli bychom dovolit jakékoliv operace Rudé armády na našem vlastním území. Snad bychom potom museli vyhlásit ozbrojenou neutralitu. To je vlastně má osobní podmínka, mám-li se postavit celou autoritou úřadu otevřeně proti kapitulaci.

Zavládlo ticho rušené pravidelným tikotem starých pendlovek na stěně. Generálové se probírali z úžasu. Toto řešení nebylo jen vojenské, jak se původně domnívali, ale také politické. A přitom se samo nabízelo… Beneš se po onom emotivním výstupu neurazil, ale spolupracoval. Vykolejili jej tak jako nikdy nikdo před tím, ale on jen přeskočil na jejich kolej a hrnul se dále. Jako pragmatik zvážil situaci, analyzoval fakta, přivlastnil si jejich argumenty a zvolil cestu, která ho ještě mohla udržet v sedle. Co na tom, že změnil názor a v deseti minutách se otočil na pětníku? Vše se dá odůvodnit…

Ticho přerušil plukovník Moravec.

– Jedno bych viděl jako jisté. S Hitlerem nevydržíme bojovat dlouho, ale on s námi také nemůže bojovat několik měsíců a zničit při tom svoji armádu. Patová situace, myslím. Pokud je dostatečně šílený, a to on je, zničí to jeho diktaturu. V každém punktu je velmi důležité, aby nedosáhl nějakého překvapení či rychlého úspěchu. Nesmíme mu dovolit ani ten úspěch, že by obsadil pouze Sudety a zastavil boje. Tím by se mohl před národem chlubit a ušetřit vlastní armádu. Musíme bojovat již od hranic. O Sudety. A pokud se mu podaří obsadit Sudety ještě před uzavřením příměří, před změnou strategické situace v Evropě, pak musí být součástí uzavíraného příměří také vyklizení již dobytých a obsazených Sudet. Už žádný Berchtesgaden!

– Tohle právě přenecháme prezidentovi a nové vládě, usadil rozvědčíka generál Krejčí. – To není naše parketa. My nebudeme mluvit do politiky. Jak bylo řečeno, jsme zde jen proto, aby se nekapitulovalo. S výjimkou kapitulace je naším nejvyšším velitelem stále pan prezident. Naším úkolem je vyhrát válku. A tu, pochopitelně, vedeme o celý stát.

– Není třeba se obávat, ožil znovu o jeden stupeň prezident, – jestliže už máme jednou bojovat, tedy o všechno, nejen o kousek. Nyní chci slyšet, zda máte vy sami představu, jakou bychom museli sestavit vládu, aby byla uchována vnitřní jednota státu? Jste vy, vojáci, sami ochotni akceptovat v armádě znovu generála Gajdu? Mé osobě již přislíbil loajalitu, pod touž podmínkou, kterou si kladete vy. Za Gajdou půjde krajní pravice. Když mu vrátíme hodnost a dostane nějaké velení, bude pravice loajální. Tím jsem si jist. Museli bychom to vše provést okamžitě. Ještě dnes v noci. Zítra je téměř pozdě. Změna je možná, nová vláda ještě nezasedala. Pravda, národ bude na naší straně, jakmile se veřejně prohlásíme proti kapitulaci, a pravice i radikální levice se budou muset přidat, nechtějí-li spáchat politickou sebevraždu. To znamená přivést ulici do paláců a křesel, pánové. Ale ještě více bychom museli. Jen abyste si udělali představu.

Museli bychom provést úplné narovnání s menšinami a veřejně uznat, že Československo je mnohonárodní stát. To by znamenalo závazný příslib autonomie pro Rusíny, Němce, Maďary i Poláky. Konec čechoslovakismu. Slováky budeme muset neprodleně uznat za druhý federativní národ, což je možno odůvodnit skutečností, že se chovají státotvorně a neodmítají narukovat. Ihned po boji budeme muset provést radikální reformu samosprávy. Mám na mysli župní a kantonální systém. Ihned zítra nebo pozítří musíme mít vše na papíře a dát závazný návrh nového ústavního zákona do novin a do rozhlasu. Vidím to jako nezbytné, pokud má být naše rozhodnutí pro válku srozumitelné našim menšinám i v zahraničí. Můžeme toto akceptovat? Nerozloží to stát? Můžeme sestavit vládu, která toto bude garantovat a toto provede? Vždyť potom již to nikdy nebude tatáž republika, kterou jsme znali dodnes. Opozice to nepřijme hladce! Jenže kdo vlastně bude zítra opozicí? Jaké vy máte návrhy? S kým jste v kontaktu?

– Armáda je apolitická, připomněl Prchala. – Část vládních míst by museli na dobu branné pohotovosti státu dostat vojáci. Silová ministerstva. Z praktických důvodů. Ale jen po dobu války a jen profesionálové typu Syrového. Národ si uvědomí, že jde o převrat, toto neutajíme, ale jestliže zůstanete v úřadě vy, pane prezidente, a generál Syrový, nikdo se nad tím nepozastaví. Tím jsem si jist.

Beneš vzdychl potřetí. Jenže namísto vyčerpání a únavy náhle ožil. Sypal z rukávu nové nápady a jejich kombinace, pohlcen vizemi možností, které nabízel náhlý obrat! Věci i jejich souvislosti se nyní musely promyslet znovu pod novými zornými úhly. Drtina dostal velký strach o jeho zdraví. Beneš dnes určitě neusne. Bůh ví odkud stále čerpal energii?

– Nemohu vám slíbit nic více, než že se ráno pokusím svolat předsedy stran a vládu. Doufejme, že k tomu budeme mít ještě dostatek času. Nůž na krk jim musíte nasadit vy, armáda. Musíte je tam postavit před hotovou věc, tak jako mne, a ihned o tom zpravit národ. Novou vládu bychom museli sestavit ještě dnes v noci. Já slibuji, že se otevřeně postavím za vás. Vaše dosavadní projevy v kabinetu, pane vrchní veliteli, prozatím vyznívaly převážně v pesimistickém duchu. Jste si jisti současným předsedou vlády…?

– Generál Syrový by měl podržet funkci ministra obrany, je dobrý vojenský úředník, pospíšil Krejčí zpečetit právě uzavřenou dohodu s prezidentem. – Tedy, pokud zůstanete vy, pane prezidente. Je zcela oddán vaší osobě. Proto zde není dnes s námi. A pro národ je symbolem to jeho oko. My vám, pane prezidente, také slibujeme naprostou věrnost, s jedinou výjimkou a tou by byla kapitulace. Nesmí být učiněn žádný, ani zákulisní, ani zjevný pokus přimět nás ke kapitulaci. Pak by se vlády chopila armáda, ať již by to znamenalo cokoliv. Neodstavíte nás žádným trikem, to je vážné varování.

– A ministerský předseda? usmál se Beneš jako by přeslechl. – Souhlasím, že generál Syrový tu funkci nezvládne, ale ministerstvo ano. Hodža je již nepřijatelný. Snad Beran? Agrárníci se chtějí dohodnout s Němci a pokusili se na mne poštvat ulici tím trikem se sankcemi proti KSČ. Nelze jim věřit. Proti vládě Syrového přímo běsní a jsou ve spojení s Bonnetem. Agrárníci nemohou vládnout, máme-li bojovat s Němci. Takže snad dokonce Gottwald?

Generál Krejčí se podvědomě otřásl.

– Nikoliv. To by musel být někdo přijatelný pro všechny strany. A zároveň dost radikální osoba. Pochopitelně, někdo z toho politického tábora, který není příliš svázán s minulou orientací na Francii.

– Ale také nikdo, kdo se příliš orientuje na Sovětský svaz, pospíšil si prezident.

– Přesně. O nás, pane prezidente, nemusíte mít obavy, že bychom protlačovali komunisty do čela vlády. Myslím, že všichni známe takového muže, který je dosti politicky vyhraněný, dosti samostatný a energický, aby mohl tu funkci zastat. Vy ho znáte také. A národ ho uvítá jako muže činu, protože řečí už bylo dost.

Před vilou u chodníku, vedle zaparkovaného vozu Praga Alfa, stál sekční šéf Schieszl a zíral na hlídkující vojsko, které uzavřelo přístup k domu. Drtina mu vykročil v ústrety. Schieszl spustil lamentaci.

– Pane kolego, co jste to provedl? Já o tom nic nevěděl a ministerský předseda zuří, jak je možné, že prezident bez jeho vědomí odjede z Prahy?!

– Vidíte, odtušil Drtina, – a mně bylo řečeno, že se pan prezident rozhodl odejet na přání ministerského předsedy.

– To je právě ta intrika, rozkládal Schieszl ze široka. To nebyl Syrový, ale Hodža. A já mám silné podezření, že to má pana prezidenta zkompromitovat a vidím v tom prsty dra Černého. Pan prezident se musí ihned vrátit, obávám se, že z toho udělají pěknou ostudu. Co tady vůbec…?

Sekční šéf Schieszl vypoulil oči a s pootevřenými ústy hleděl na generálskou suitu, která vycházela ze dveří vily[63].

– Uklidněte se, kolego, doporučil mu Drtina. – Jak můžete vidět, byly v tom zcela jiné prsty než ty Hodžovy. Ten si již ani neškrtne. Pan prezident skutečně ihned odjede zpět do Prahy a věci se dají do pohybu. Budete žasnout, jaký kolotoč se ještě v noci roztočí. Mohu vám už dnes prozradit malé tajemství. Pánové si právě navzájem zakázali kapitulovat. Budeme se bránit za každou cenu, i kdybychom zůstali sami. A pravděpodobně zahyneme. Neradujete se?

– Ale, to bude hrozná válka… sklouzlo sekčnímu šéfovi Schieszlovi ze rtů.

– Ano, bude to hrozná válka, potvrdil dr. Prokop Drtina a jeho srdce se smálo. – Budu si o tom dělat průběžně nějaké poznámky.

27. září 1938 dopoledne – Berlín – Wilhelmstrasse.

Na konci třídy Unter den Linden se objevilo čelo první divizní kolony. Zároveň spatřil Max Verner, velitel jednoho ze dvou čelně jedoucích tanků PzKpfw II., z poklopu svého rachotícího pancéřového stroje budovu říšského kancléřství. Znervózněl, neboť on, ani jeho velitelé, ani jeho podřízení, nebyli na tuto nečekanou vojenskou přehlídku připraveni. 2. motorizovaná divize byla podle všech rozkazů pouze na přesunu ze Štětina k budoucímu bojišti, do nástupních prostorů kdesi v Sasku. Průjezd divize nebyl původně plánován středem hlavního města.

Max Verner a mnozí jiní vojáci této divize, kromě nejvyšších velitelů, neměli tušení, že jde o Goebbelsův nápad. Neměli ani tušení, že ono čekání před Berlínem a následný spěch s řazením do přehlídkových kolon souvisí s načasováním na šestnáctou hodinu. V armádě to tak bylo vždy, nejprve se čeká,

aby se mohlo spěchat a pak se spěchá, aby se mohlo čekat. Říšský ministr propagandy hodlal využít přesouvající se elitní divizi k demonstraci síly, k tomu, aby vnesl trochu opojení a ducha německé převahy do srdcí desetitisíců obyvatel města spěchajících právě tou dobou z ranních směn.

Před Maxovým tankem se pomalu sunulo čelo kolony sestavené z terénních velitelských vozů a několika nákladních automobilů, těch několika, které wehrmacht zatím vlastnil. Vzadu následovaly pěší pochodující útvary a dělostřelectvo. Max Verner nepřestával jedním okem kontrolovat odstup od velitelského tanku. Radiová stanice byla pouze jednosměrná, mohl přijímat rozkazy svého velitele, ale nemohl odpovídat. Vojáci vpředu na autech začali zpívat…

– In der Heimat, in der Heimat, da gibt's ein Wiedersehn…

Budova kancléřství se blížila. Max mohl nyní již rozeznat postavy na balkonu. Jeho pravice vystřelila k pozdravu, jakmile to učinili ti vpředu na náklaďácích, neboť nahoře za zábradlím stál sám vůdce a zdravil. Něco však bylo v nepořádku. Vůdcova ruka poklesla, právě když okolo budovy projížděl Maxův pancíř. Na moment se statečného tankisty zmocnila panika. Zahlédl vůdcův zklamaný výraz a pak… Adolf Hitler se pomalu otočil a zmizel za těžkými závěsy, aniž vyčkal průjezdu celé kolony. A pak to dobrému vojáku Maxovi Vernerovi došlo. Široká třída zela prázdnotou, nepočítaje tu a tam hlouček udivených občanů a všehovšudy jedinou nadšením poskakující skupinu Hitlerovy mládeže ve stejnokrojích. Rozhodně nic, co by se dalo nazvat oslavou teutonského válečnického ducha[64].

– S tímhle národem přece nemohu vést válku! Hřímal rozlícený führer na Goebbelse, který právě vešel.

– Tak to není, můj vůdče, chlácholil malý ministr.

Hitler byl ve skutečnosti vystrašený a Goebbels ze zkušenosti věděl, že bude následovat deprese. Přitom ještě v poledne Wilsonovi vyhrožoval, že 1. října za každou cenu obsadí Sudety.

– Bylo to jen nečekané, lidé nestačili zareagovat. Je to moje chyba, mělo se to ohlásit rozhlasem…

Malý velký muž si narazil klobouk hluboko do čela, zachumlal se do pláště a vyrazil ven na ulici, právě když se kolona přiblížila k Wilhelmstrasse. Vrátil se pozdě a skleslý. Bylo mu jasné, že nejde o nedopatření. Jestliže obyvatelé hlavního města manifestují takto okázalým způsobem nesouhlas s válečným úsilím Říše, bedlivé zraky cizích velvyslanců nezůstaly slepé.

Goebbels měl pravdu, ale jistě by mu bylo velmi zlepšilo náladu, kdyby tušil, že mezi diplomatickými reakcemi byla i jedna, která se od posměšných vtipů a posměšků ostatních velmi lišila. Téhož večera dostal britský ministr zahraničí Halifax urgentní telegram od berlínského vyslance Hendersona.

„Wehrmacht přesouvá pancéřové divize k české hranici. Hitler je zjevně odhodlán zahájit válku za každou cenu. Budeme vtaženi do této války kvůli československým Němcům? Chce vláda Jeho Veličenstva mír? Existuje jediná cesta: je třeba vyvinutí maximálního tlaku na Paříž a na Prahu. Návrh: Francie nechť se zaváže radit se s Londýnem před podniknutím jakékoliv akce!“

V tu samou chvíli zasedali na říšském ministerstvu války nejvýznamnější, notně postrašení a dalo by se říci, opoziční generálové a sestavovali (pro dějiny) dokument, jenž později vešel do historie pod názvem Denkschrift (Pamětní spis). Spis byl téhož dne předán na říšské kancléřství. Sestával z osmnácti stran rozdělených do pěti kapitol a tří dodatků. V první kapitole upozornili generálové na pokračující rozpory mezi názory politického a vojenského vedení Říše a zdůraznili jednu z nejvýznamnějších divergencí, totiž nízkou podporu obyvatelstva pro vedení války. Říkalo se zde, že napadením Československa by bylo Německo zataženo do evropské války, na kterou není Říše ani její obyvatelstvo připravena. Ve druhé kapitole se upozorňovalo na špatný stav reichswehru a kázeňské nedostatky, na celkovou nepřipravenost armády. Třetí kapitola volně pokračovala vypočítáváním nedostatků výstroje a výzbroje, závad Siegfriedovy linie, otevřenosti německého terénu vpádu z prostoru Givetu do Belgie. Dále se zmiňoval nedostatek důstojníků a velících kádrů, který ochromoval celých 18 divizí. Dokument vypočítal věcné důvody, pro které musí Německo prohrát každou válku, kromě striktně lokální. Aby mohlo zvítězit nad Československem, muselo by se jednat o naprostou izolaci tohoto státu a tato izolace by musela vydržet po řadu týdnů či měsíců. Podle výzkumů věří v možnost německého vítězství méně než pouhá pětina důstojníků reichswehru. Dokument v dodatku obsahoval vojenské hodnocení Československa a zde zkušení generálové soudili, že československá armáda se dokáže udržet nejméně 3 měsíce, i kdyby bojovala bez spojenců, a Německo by v té době muselo udržovat další nemalé síly na polských a francouzských hranicích. Odhadovalo se, že v Rakousku by mohlo dojít k lidovému povstání, což by si vyžádalo dalších čtvrt miliónu mužů a vyprovokovalo by to zřejmě i československou protiofenzívu.

Dokument představoval jakési alibistické varování Hitlerovi, ale nevyžadoval konkrétní odpověď. Vůdce na něj také nikterak neodpověděl. Dokument však byl, mimo jiné, určitou veřejnou platformou pro názorové sjednocení již dosti širokých armádních kruhů skeptických k válce, nebo k válce nyní a za stávajících podmínek.

S vlastním dobře míněným varováním navštívil vůdce osobně také admirál Raeder. O několik hodin později vešla ve známost mobilizace britského loďstva, což Raederovo varování podtrhlo silnou čarou.

Max Verner opouštěl poslední čtvrti hlavního města. Uvidí ho ještě někdy? Jeho tank již dávno nejel v přehlídkovém tvaru. Divize se přesouvala v běžných rozestupech, roztažena na mnoho desítek kilometrů. Max se cítil opuštěn těmi lidmi tam v zázemí, v Berlíně i jinde v Německu. Berlín zůstával za ním, možná již navždy, stejně jako jeho pravý domov, jeho rodné město i rodina. Před ním byly jen šedé, mlčící hory zahalené v prvních podzimních mlhách, obsazené cizí, plně mobilizovanou a dobře vyzbrojenou armádou, která je očekávala v jakési betonové pevnostní linii. Té armádě veleli generálové, kteří před dvaceti lety obsadili a ovládli celou Sibiř s neskutečně menším vojskem, než jaké měli k dispozici nyní, a drželi ty strašlivé prostory proti mnohonásobně větší přesile, než jaká proti nim postupovala dnes. Maxův otec proti nim bojoval u Tarnopolu a

potom u Bachmače. Vyprávěl o tom, jak ho český granát připravil u stanice Česnokovka o nohu. Maxe Vernera přemáhal velmi špatný pocit a velmi zlé tušení.

27. září 1938 – Londýn

Chamberlain dostal na stůl urychleně odeslanou zprávu z Paříže. Jednalo se o výsledek ostré potyčky, která se odehrála v odpoledním zasedání francouzské vlády, mezi Bonnetem a Daladierem. Daladier narazil na odpor při své snaze vyhlásit všeobecnou mobilizaci. Bonnetovy argumenty byly prosté:

– Francie je v obtížné diplomatické a vojenské situaci. I když Velká Británie splní své závazky, může nyní poslat nanejvýše dvě divize a nějaké letectvo. Na moři se bojovat zřejmě zatím nebude a ruská pomoc je velmi pochybná. Tamní generální štáb a veškerý důstojnický sbor jsou naprosto zdecimovány proběhnuvšími čistkami, které ještě pokračují, nehledě k tomu, jaké následky by přineslo vpuštění komunistických armád do nitra Evropy.

Generál Vuillemin podpořil Bonneta tvrzením, že francouzské letectvo nepřežije dva týdny a nezmůže se na žádné ofenzivní operace. Spojenecké závazky by se daly zatím nejlépe plnit materiálními dodávkami a zásobováním, jenže jak tuto pomoc dostat na československé bojiště je také neřešitelnou otázkou.

Daladier zuřil:

– Když je pan Bonnet rozhodnut nechat spojence na holičkách, měl to snad říci dříve, jasněji a měl to říci Čechoslovákům.

Zprávu o výsledních vládního jednání v Paříži, které jako obvykle nebyly žádné, neboť vláda se neshodla, doplňovala zpráva vyslance E. Phippse. Phipps se sešel samostatně s Bonnetem. Bonnetova představa byla prostá. Wehrmacht bez varování, ještě před 1. říjnem, obsadí sudetské území podle plánu z 19. září a Hitler vyzve mezinárodní společenství, aby definitivní hranice určila mezinárodní komise.

Informace, které Chamberlain na svém stole porovnal a vyhodnotil[65], stačily k tomu, aby nechal československému prezidentu Benešovi odeslat ostré varování, v němž naznačil, že podle jeho informací dostaly německé branné síly rozkaz překročit československou hranici již 28. října po 14.00 hod., pokud nedojde k přijetí Godesbergského memoranda. To by znamenalo, že Češi budou rozdrceni a nebude v moci spojenců tento osud žádnými prostředky odvrátit.

– Bu, bu, bu! konstatoval pracovník britského velvyslanectví, který depeši přijal a rozšifroval.

Zatímco Hitler prožíval jednu z nejhorších krizí a pochybností týkající se jeho bezprostředních závěrů, zatímco upadal do deprese, navzdory svému fanatickému projevu z předchozího dne, pronášel britský ministerský předseda rozhlasový projev k anglickému národu:

– Jak hrozné, nepředstavitelné, neuvěřitelné je, že bychom tu měli kopat zákopy a zkoušet si plynové masky kvůli jakémusi sporu ve vzdálené zemi, mezi lidmi, o nichž nic nevíme. Neváhal bych odejet na třetí návštěvu do Německa,

kdybych byl přesvědčen, že to bude k něčemu dobré… Já sám jsem do hloubi duše člověkem míru. Ozbrojený konflikt mezi národy mne děsí jako noční můra, ale kdybychom se přesvědčili, že se nějaký národ rozhodl ovládnout svět strachem ze své síly, cítil bych nutnost postavit se mu na odpor. Pod takovou nadvládou by pro lidi, kteří věří ve svobodu, život nestál za to, aby byl žit. Ale válka je strašná věc a než se do ní pustíme, musíme si být naprosto jasně vědomi, že v sázce jsou skutečně významné věci…

Konzervativní poslanec Winston Churchill znechuceně vypnul přijímač a sáhl do krabice s doutníky. Chamberlain mu připadal jako nedochůdče, jako méněcenný muž, který netuší a nikdy nezažil pocity mužů, kteří stojí a pochodují pod rozevlátými prapory. Churchill v sobě cítil Marlboroughovu krev a byl si jist, že on by byl skvělým vůdcem. Je úplně lhostejné, zda je armáda připravena. Podstatné je začít boj. Chamberlain vůbec netuší, jaké jsou zákonitosti války. Vítěznou armádu nelze vybudovat ani nadchnout, dokud je mír. Vítězství se tvoří tak, že se začne bojovat, třebas jen s hrstkou otrhanců. Vše ostatní se pak zařídí samo. Prvotní porážky jsou přece klíčem k velkým vítězstvím budoucnosti. Toto není mír, ale jen louže, v níž se válejí chrochtající měšťácká prasata, lačná po jakémkoliv žrádle, bez touhy, bez dojetí a bez vytržení, bez vůle k slávě a k oběti. Winston před sebou viděl jasně, jak by to probíhalo. Jistě, prohrávali by, Francouzi i oni a na prahu porážky, téměř bez prostředků, zbaveni všech slabochů a zbabělců, s hrstkou ryzích a nejskvělejších mužů by odvrátili poslední osudnou porážku. Trvalo by to léta a možná celá desetiletí, než by získali převahu, a on by byl tím, kdo pozdvihl národ ze zoufalství a ukoval ho ke slávě a k vítězství. Jeho doba přijde. Chamberlain padne tak jako tak a Němce nikdo nezastaví, až bude téměř pozdě, pak bude na tahu on!

Winston si nesmírně přál spatřit zápas toho hrdinného národa Čechů, který Germánům vzdoruje již celé tisíciletí. Vůbec nebyl přesvědčen, že jejich armáda musí prohrát.

– To by byla legrace, kdyby si na nich Hitler vylámal zuby…

27. září 1938 – Praha

K mimořádné schůzi nové vlády[66] generála Syrového svolané až na večer 27. září se zatím nedostavil pouze prezident republiky a ministerský předseda, generál Syrový. V jednacím sále již zasedli ministři Krofta, Černý, Kalfus, Šubrt, Fajnor, Janáček, Kamenický, Nosál, Reich, Horák, Mentl, Dunovský, Fric, Vavrečka, Bukovský, Zenkl a Karvaš. Odděleně zasedli též přizvaní zástupci koaličních stran, dr. Hodža, Beran, dr. Černý, Hampl, Bechyně, dr. Dérer, dr. Franke, dr. Šrámek, Ježek a dr. Hodač.

Tajemník rozdal po stolech propozici s programem pro jednání vlády, ale prezident s ministerským předsedou stále nepřicházeli. To bylo podivné. Na stoly byly rozdány ještě mapy se zakreslením Berchtesgadenských a Godesbergských požadavků.

Hodža se naklonil a důvěrným hlasem sděloval Rudolfu Beranovi nově získanou informaci:

– Mám to od Newtona. Chamberlainovi prý Hitler včera řekl, že zítra o 14.00 hodině začne Německo útok, jestliže nebude do té doby sudetská otázka vyřešena.

– To se nesmí stát! vyděsil se šéf agrární strany. – Ví o tom Beneš?

– Samozřejmě že ví, byl u něho brzy ráno vyslanec Smutný a Beneš prý mu odsekl, že Hitler není takový hlupák, aby nám sděloval předem hodinu útoku, a to ještě na den svatého Václava.

– Beneš je hlupák! vztekal se Beran. – Přesně v ten den vyvraždili Přemyslovci Slavníkův rod. Také se tomu tehdy nevěřilo…

Řeč obou politiků přerušil hluk motorů z hradního nádvoří a následující křik hrubých hlasů, odrážející se od zdí paláce v uzavřeném prostoru, jako ve skalní soutěsce. Světla reflektorů se roztančila na zdech. Rudolf Beran přešel k oknu a strnul. Do setmělého hradního nádvoří vjížděla celá kolona vojenských nákladních automobilů. Z aut vyskakovali vojáci a evidentně obsazovali Hrad. Byl tam i obrněný vůz!

– Je zde vojsko!? Co to má znamenat?

Také ostatní ministři se za neustávajícího dohadování postavili k oknům. Mezitím se přísné a strohé vojenské hlasy rozlehly také po jindy tichých chodbách a vzápětí zadupaly těžké, klusající boty. Pak se rozlétly dveře jednacího sálu.

Dovnitř vešli nejprve dva vojáci v plné zbroji, s nasazenými bodáky a s přílbami na hlavách. Toto nevypadalo na hradní stráž. Zmatek politiků byl dokonalý. Ztichli, sedíce nebo postávajíce podél stěn. Vojáci beze slova zaujali pozici vedle dveří sálu, dva uvnitř, dva venku. Dovnitř, do středu sálu, prudce vkráčel generál Prchala.

Generál vešel v nablýskaných holínkách, bez pozdravu a za ním několik nižších důstojníků.

– Pane generále, můžete nám vysvětlit, co to… pokusil se Hodža.

– Ticho! zahřměl pánovitě generál a prudkým pohybem vzal se stolu právě přinesené mapy i program schůze.

Zíral na zakreslená území určená k odstupu Němcům a jeho obličej zbrunátněl.

– Tak o tomhle vy tady jednáte!? zeptal se výhružně, obcházel stojící politiky a ukazoval jim zblízka mapu.

– Pane generále, já protestuji. Co tohle má znamenat? Chtěl se rozčílit Beran, ale generál vzápětí spustil takový řev, že Beran zděšeně couvl zpět k oknu.

– Jak…? Co vy protestujete, člověče!? Já protestuji! Deset miliónů lidí protestuje, protože takové vši jako jste vy, jim celá léta ukrádají chleba, aby bylo na zbraně, a pak jim řeknete, aby ty zbraně zase klidně zahodili do kanálu! Milión vojáků, které jste poslali na hranice, protestuje, protože oni tam sedí v zákopech a čekají, že budou bránit každý centimetr své země, cedit svou krev a takové vši, jako jste vy tady, zatím malují mapy a plánují zradu! Ano, zradu! Protiústavní akt bez souhlasu parlamentu! Vlastizradu!

– Má to být snad převrat?! osmělil se sociální demokrat Bechyně, zralý na infarkt.

– Co převrat!? zařval opět navýsost rozlícený Prchala. – Postřílet vás nechám. Jako psy vás dám stáhnout z kůže. Jako psy!

Vojáci u vchodu namířili hlavně svých pušek na členy vlády a na koaliční

politiky. Generál Prchala se ale beze slova otočil a vypochodoval z místnosti.

– To je revoluce, sípal Bechyně. – To je vojenský puč.

Vzápětí vpochodovala do sálu celá řada jiných uniformovaných generálů, mezi nimi vrchní velitel generál Krejčí, plukovník Moravec a konečně také generál Syrový. S vojáky, k údivu všech, vstoupil i prezident, naprosto klidný a vyrovnaný. Za generály vstoupila nesourodá skupina zástupců nekoaličních politických stran, mezi nimi Klement Gottwald a Ladislav Rašín. Skupina vojáků nosila rychle do sálu další židle a křesla.

– Sedněte si, prosím, pánové, vyzval prezident přítomné.

Generál Krejčí vzal ze stolu další mapu, obřadně ji po celé délce roztrhl a odhodil cáry na zem. Prezident Beneš povstal.

– Jak jste již asi zaznamenali, máme zde změněnou situaci. Nebojte se, já jsem stále prezidentem této republiky, nejsem ani zajatcem, ani nejsem svůj vlastní dvojník. To, že se armáda chopila moci, je pravdou jen částečně. Armáda se chopila moci jen proto, aby nám, politikům, zakázala kapitulovat, nebo vydat nepříteli byť jen jediný centimetr země. A já s ní, po dlouhém celodenním jednání a důkladné analýze, souhlasím. Jinými slovy, budeme bojovat, nebo se Hitler vzdá svých úmyslů. Pan ministerský předseda generál Syrový mi již předložil abdikační listinu své vlády a učinil tak sám, z vlastní svobodné vůle.

Syrový souhlasně kývl.

– Vláda, kterou nyní, ještě dnes, ihned a zde na místě musíme znovu jmenovat, bude částečně vojenská, neboť má vládnout po dobu války. Částečně bude vládou odborníků a budou v ní zastoupeny všechny významné politické síly v zemi. Vrchní velení armády, já sám a zástupci některých stran, jsme se již shodli, že nejvhodnější osobou pro úřad ministerského předsedy, z hlediska celonárodního konsensu, bude zde přítomný doktor Ladislav Rašín doporučený Výborem na obranu republiky.

Mezi politiky nastal šum, ale výraznější protest se neozval. Počáteční výstup rozzuřeného generála Prchaly byl dosti výmluvným argumentem a dojem z něho ještě neodezněl. Někteří přítomní dokonce nesměle zatleskali. Prezident pokračoval.

– Svoboda tisku a jiné demokratické vymoženosti zůstanou pochopitelně zachovány. Pokud vypukne válka, jsem rozhodnut během válečných operací zůstat za všech okolností s armádou jako její vrchní velitel. Vy víte, že jsem se válce pokoušel zabránit. Bratr generál Krejčí vám později vysvětlí, proč jsme se já i vrchní velení armády, rozhodli nakonec podstoupit boj. Vím, že tato válka bude hrozná. Nakonec se budeme s Němci bít všichni, uniformovaní i neuniformovaní. Půjdeme do ní i bez spojenců a nebude to ani rychlé, ani jednoduché působit na to, aby se Evropa vzpamatovala. Ale budeme se bránit do posledního dechu, až do samého konce, děj se co děj. Nastala totiž poslední hodina, kdy je Němce ještě možno alespoň oslabit a zpomalit, aby jiní získali čas. Kdybychom to neučinili, Hitler by zítra pohltil zbytek kontinentu a bylo by to rychlé, ničivé a úplné vítězství diktatury. Já sám budu ustupovat s vojskem jen po určitou dobu. Až se budeme muset zastavit a území dále neopouštět, zůstanu s těmi, kdo se budou bít do posledního dechu. Prezident republiky nesmí být zajat.

Rudolf Beran nevěřícně otřásl hlavou, jako by se pokoušel vyklepat vodu z uší a

probudit ze zlého snu. Povstal generál Ludvík Krejčí.

– Úkolem tohoto jednání je sestavit skutečnou vládu národní jednoty, vládu, která by od počátku deklarovala úmysl bránit republiku a za žádnou cenu nepřipustit vojenskou kapitulaci. Jakmile pominou boje nebo přímé ohrožení, bude tato krizová vláda rozpuštěna a vypsány nové, regulérní volby. Armáda si nadále udrží svoji politickou nestrannost. Je třeba jednat rychle, neboť nepřítel zaútočí pravděpodobně v noci na 1. října. Proto přebíráme faktickou moc v zemi a nezajímá nás, co tomu říkají šéfové politických stran. Pokud se někdo z vás nechce zúčastnit společné obrany země, může v klidu odejít.

Ministr zahraničí dr. Kamil Krofta se krátce zasmál.

– Takže je to převrat? No konečně! To vám to ale trvalo…

– Vy se neradujte, pane doktore, ušklíbl se Beneš. – Vy se své funkce jen tak lehce nezbavíte.

Vyslanec Newton stanul před ministrem o půl desáté večer. Dr. Krofta, který kvůli návštěvě opustil historicky nejvýznamnější zasedání vlády, si nemohl nevšimnout, s jakými obtížemi udržuje jeho protějšek upjatou formální pózu. Anglický „Time-table“ pročetl ministr vsedě a pouze zběžně. Nyní to byl pro něho již cár papíru, který jen potvrzoval o několik hodin mladší předpoklad analytiků. Newtonův protokolární postoj uprostřed místnosti a nervózní, zaťaté ruce prozrazovaly, že toto ještě není vše. To nejdůležitější nebylo svěřeno papíru. Kritická informace má být předána ústně. Vyslanec se nadechl a upřel pohled do kouta místnosti, jako by tam hledal nějakou neutrální zónu.

– Československá vláda si musí uvědomit, že nebude-li moci být tento plán uskutečněn, je jedinou další alternativou je vpád a násilné rozkouskování této země, i když by to mohlo vést k všeobecnému konfliktu s nepředstavitelnými lidskými ztrátami na jeho konci, ať by dopadl jak chtěl, nemohlo by být Československo obnoveno ve svých současných hranicích!

To, jak se český ministr choval a díval, vyvádělo vyslance z míry. Ano, bylo to nehorázné a přednesl to zde nejen z titulu svého úřadu. Bylo i jeho osobním přesvědčením, že tato malá země by konečně měla přestat překážet britské moderní politice. Přesto chtěl mít poslání co nejdříve za sebou. Očekával rozhořčení, výčitky, bezradnost a zklamání na druhé straně, stejně jako tomu bylo 21. září. Vždyť neuplynuly ani čtyři dny od chvíle, kdy jeho vláda doporučovala právě tomuto ministrovi mobilizovat a zavazovala se svou podporou jeho malé a spřátelené zemi.

Ministr Krofta se tvářil spíše pobaveně, jako by sledoval nějaký zdařilý kabaretní výstup. Přehodil si nohu přes nohu a pokynul ke druhému křeslu u kulatého secesního konferenčního stolku.

– Tak už se konečně posaďte. Víte, chtěl bych vám vyprávět jeden příběh. Ministr si dolil do sklenice minerálku a Newtonovi nabídl víno. Rozšafnost českého ministra zahraničí byla vrcholně podezřelou skutečností. Newton věděl, že je zde v Praze neoblíbeným politikem, ale náhle vycítil, že zde něco není v obvyklém pořádku. Něco se změnilo.

– Znáte tu story o pastevci, který pásl své stádo u lesa a náhle vidí, jak se z houštiny vynořil veliký šedý vlk a mlsně se rozhlíží po jeho stádu. Pastevec s

sebou neměl žádnou zbraň, pro hůl by musel běžet k lesu, ale tam stál vlk. Tedy se zamyslel a za chvíli povídá vlkovi. „Hej, vlku! Mám nápad. My spolu uděláme byznys. Já ti dám každý den jednu svoji ovci a ty se zavážeš, že už nikdy nebudeš žrát ostatním ovcím jejich trávu“[67].

– Dovolte, ale…, učinil vyslanec pokus vstát z křesla.

– Že neznáte? bavil se ministr, – To se vám nedivím. Já jsem podobný příběh do dnešního dne také neznal a nebýt vaší vlády, která mne přesvědčila, že je to skutečný příběh, považoval bych jej za tu nejstupidnější bajku, jakou jsem kdy slyšel. Jsem vzděláním historik, pane vyslanče, ale zřejmě bych v celých dějinách marně hledal precedens pro něco podobně hanebného, jako je tento váš papír. Považte, že země, které jsme se snažili být již po desítky let dobrými spojenci, nás tu dnes nutí, abychom vpustili do země agresora, který spolehlivě vyvraždí a uvězní všechnu naši inteligenci, který z nás, při troše štěstí, udělá stádo technicky kvalifikovaných otroků, zadupe do země naši kulturu a možná nás úplně vyhubí. A proč to žádáte? Jen proto, abyste vy, hrdinní synové Albionu, tvůrci dějin a civilizací, nemuseli ještě pár mizerných dnů zvednout ze židlí zadky.

– Vyprošuji si vaše urážky. Musím vám připomenout, že německá Říše vznáší nárok pouze na pohraniční okresy s převážně německým obyvatelstvem, zrudl vyslanec Newton.

– Samozřejmě, že nikoliv, odsekl pohotově Krofta. – Říše žádá i okresy obývané pouze německou menšinou a pan Hitler je zakreslil do map tak šikovně, aby získal všechna naše pohraniční opevnění a přerušil naše strategicky důležité spoje, aby nám ulámal, s vaší pomocí, zuby i drápky a mohl nás spolknout bez obav, že ho pak budeme škrábat v krku. A až se to stane, Velká Británie bude dělat, jako by nic neslyšela, neviděla, nepamatovala…

Newton prudce vstal a lehce se uklonil hlavou.

– Pane ministře, přetlumočil jsem vám názor a veškerá dobře míněná doporučení vlády Velké Británie. Nyní se poroučím.

– Přetlumočil jste je na špatnou adresu, ušklíbl se Krofta a Newton znovu strnul.

– Pane vyslanče. Dovoluji si vás informovat jako první osobu o té skutečnosti, že vláda, jíž jsem členem, dnes odpoledne podala demisi. Právě nyní probíhají jednání politické reprezentace a vytváří se zde nová vláda, která bude bezpochyby vládou národní jednoty na širokém koaličním základě a s velkým zastoupením armádních kruhů. Jinými slovy, nedáme bez boje ani jediný metr své půdy. Podařilo se vám, vaší vládě a taktéž francouzské diplomacii vynikajícím způsobem sjednotit tuto věčně rozhádanou zemi a zahnat ji do zákopu. Budeme se bránit. Je to nyní tak prosté a jasné. Budeme se bít, fašisté, národovci, Židé, komunisté i benešovci, jako jeden muž. A není již síly, která by na tom mohla něco změnit. Budeme se bránit, ať to stojí, co to stojí! Až do dnešního dne jsem byl přesvědčen, že Velká Británie či Francie by jednaly stejně, kdyby šlo o jejich zemi. Nyní již si tím tolik jist nejsem. A tyhle mapy, které jste přinesl, můžete vrátit panu Chamberlainovi. My už nyní máme své, jiné, vojenské a speciální mapy.

– Budete bojovat bez podpory Francie? užasl vyslanec, který si, sám za sebe, zřejmě takovou alternativu vývoje nedokázal nikdy ani představit.

– Možná, ale vy nejste Francie. Vy nejste ani Británie.

– Nebuďte směšný, ztrácel vyslanec diplomatický glanc. – Francie nemůže

bojovat bez britských letadel. Jestliže neposkytneme Francii letadla, nebude bojovat ani Francie.

– O směšnosti si promluvme za dva nebo tři měsíce, navrhl Krofta. – Nebo za tři roky. 1 kdybychom padli celý národ, nikdy se o nás nebude v učebnicích historie hovořit jako o směšných lidech, stejně jako se dnes nedíváme s ironií na oněch 300 lakedaimónských. Zato si můžete představit, jak se bude hovořit o vás. Ale já se s vámi vsadím, že nakonec nebudeme bojovat sami. Nakonec budete bojovat i vy i Paříž i mnozí jiní. A kdo ví, jestli se my na to pak nebudeme jen z dálky dívat.

Vyslanec Newton za sebou zavřel dveře a musel se na okamžik zastavit. Byl ohromen, cítil návaly paniky. To znamená krach celé Chamberlainovy mise. Všechno se zhroutilo, celá politika, celá ta pečlivě vykalkulovaná stavba. Luk se zlomil. Co se to jen s tímto národem tak náhle stalo? Co jsme udělali špatně? Kdo mohl čekat, takový obrat?! Celá britská politika se od této chvíle stává jedinou velkou ostudnou skvrnou, kterou z jejích dějin jen tak někdo nevymaže. V celém světě se již nenajde jediný stát, který by byl ochoten stát se britským spojencem a uvěřit britskému slibu. Zrada je odůvodnitelná jen kdyby přinesla mír, ale zrada, která by mír nezachránila, zůstane zradou. Uvědomil si, že chodby Hradu jsou plné vojáků ve zbrani.

Potom spatřil pomalu a majestátně se otevírající vysoké dveře jednacího sálu, ze kterých vycházely skupinky politiků a mezi nimi nebývalé množství vojenských uniforem. Zaregistroval přítomnost zpravodajce Františka Moravce v uniformě, vůdce komunistů Klementa Gottwalda, narvaného a obtloustlého agrárníka Berana, Stříbrného, některé sociální demokraty, národovce i zástupce lidovců. V čele, po boku prezidenta, kráčel muž, kterého obklopovala skupinka generálů včetně nejvyššího armádního velitele Ludvíka Krejčího. Vyslanec okamžitě pochopil, že ministerským předsedou nové vlády, představitelem a sjednotitelem národa v ohrožení, se právě stal národní demokrat, tvrdý odpůrce kapitulantství, muž, který tolik oponoval Benešově prozápadní politice, doktor Ladislav Rašín.

– Touhle ovečkou se vlk nutně zadáví, zaúpěl v duchu. – Ano, dokážou je zranit, tyhle umanuté Čechy, a snad je dokážou zpola zakousnout, ale sežrat je Němci nikdy nedokážou. A na nás bude, abychom tuhle ovečku potom dorazili, protože v opačném případě ten strašný bekot uslyšíme ještě po celá staletí.

Vyslanec Newton o celý půlden zmeškal zásadní zlom v československé politice, jež se od nynějška přestávala vázat na názory a mínění spojenců, kterým již nebylo možno důvěřovat. Zájmy státu začínaly být v příkrém rozporu se zájmy Chamberlainovými, Halifaxovými a Bonnetovými, kteří v očích střední Evropy již nereprezentovali spojenecký protiněmecký blok.

27. září 1938 – Pražský hrad – Vladislavský sál.

Vláda národní jednoty jmenovaná jen před několika hodinami se urychleně sešla, zatím bez přítomnosti prezidenta, velmi rychle, v časové tísni, na prahu noci, pod gotickým klenutím Vladislavského sálu. Sál, většinou určený pro audience, zahraniční návštěvy a slavnostní ceremoniály, jako by tlačil na přítomné staletími českých dějin. Zítra nebo za hodinu mohl zmizet v sutinách jako i mnoho jiných budov, lidí a věcí.

– Pánové, zahájil bez okolků jednání nový ministerský předseda dr. Ladislav Rašín, syn významného politika a státníka Aloise Rašína. – Není příliš o čem diskutovat. Mám tím na mysli otázky diplomatické. Všichni, nebo jistě alespoň mnozí, jste měli tu čest poslechnout si večerní projev páně Chamberlaina. Dovolím si ocitovat jen malý výňatek z překladu:

„Nechť sebevíce musíme sympatizovat s malým národem, nemůžeme za žádných okolností zaplést celou britskou říši do války, prostě jen kvůli takové zemi. Jestliže musíme bojovat, pak se musí jednat o závažnější věci.“

– Opakuji, pánové, naši mnohokrát deklarovaní spojenci nepůjdou do války JEN KVŮLI TAKOVÉ NĚJAKÉ ZEMI, jako jsme my. To by se muselo jednat o závažnější věci. Nezbývá, než z této malé a bezvýznamné krize udělat onu velmi závažnou věc. A to půjde lépe, než se mnozí pánové za horami a za kanálem domnívají. Nemůžeme si dělat vůbec žádných iluzí. Již v tuto chvíli si pan Chamberlain opět dopisuje s Hitlerem. Informoval o tom sněmovnu a mělo to dokonalý účinek, máme ověřeno, že pan ministerský předseda sklidil bouřlivé ovace. Usilují o novou schůzku. Udělají vše pro to, aby nás nemuseli podpořit vojensky. Možná z toho bude dokonce nějaká vzájemná smlouva o neútočení. Nový evropský mír postavený jako dvojdomek britské a německé Říše. Francouzi tam budou dělat vrátného a naše kosti dají do základů. Je jisté, že za panem Chamberlainem stojí také většina veřejného mínění Velké Británie. Od pana Strassera* máme důvěrnou informaci vynesenou přímo z kanceláře francouzského státního sekretáře Viennota, z níž vyplývá, že Paříž kvůli nám do války nepůjde! Už je to rozhodnuto. Od této chvíle jsme sami a pan Chamberlain se nechává poroučet. Ze starého přátelství nám sděluje, že Němci zřejmě zaútočí již zítra. To je sice v rozporu s informacemi naší rozvědky a snad to má být jen zastrašování, abychom byli vděční za nové aktivity britského ministerského předsedy, ale jistotu mít nemůžeme. Nastal čas, abychom si vyjasnili, jaké jsou naše vyhlídky v nadcházejícím střetnutí. Pane ministře obrany, máte slovo.

– Konzultoval jsem tuto otázku před dvěma hodinami s panem armádním generálem Krejčím, zabručel obtloustlý jednooký generál, kterého si s novodobým Žižkou mohl plést snad již pouze některý sentimentální malíř ikon nebo slepý uctívač Aloise Jiráska.

Ano, před několika dny, po velkých demonstracích proti přijetí berchtesgadenského ultimáta a po pádu Hodžovy agrárnické vlády, jeho zjev na nějakou dobu uklidnil davy. Po pravdě řečeno, to uklidnění nezpůsobil snad ani tak zjev robustního jednookého generála, jako skutečnost, že se vlády v zemi ujímá konečně voják. Lidé v tom viděli záruku, že se země bude bránit. Politici i generalita však věděli své. Kdyby se Beneš rozhodl kapitulovat, Syrový by vyklidil celé pohraničí. Učinil by to bez pokusu oponovat, bez pokusu přesvědčit prezidenta nějakými argumenty. A nebyla by to jen loajalita. Naslouchal by s otevřenou pusou Benešovým politologickým rozborům mezinárodního vývoje na dvacet let kupředu. Zborovská a omská sláva starého legionáře zůstaly daleko vzadu v minulosti. Překrylo je dvacet let mírové kariéry, soupeření s generálem Krejčím a s dalšími bývalými bratry ve zbrani. Během oněch dvaceti let se také

přišlo na to, že Syrový nemá schopnosti štábního důstojníka a pravděpodobně by mohl vést do bitvy nejvýše divizi, rozhodně ne celé uskupení armád. Přišel na to sám a vydal se cestou pilného a spolehlivého vojenského úředníka.

Nyní byl generál Syrový zmaten. Tušil, že prezident by západu tak radikální odpor nekladl. Věděl, nebo alespoň tušil, že za změnami posledních dnů a hodin stojí generálská klika, antikapitulační živly. Nemohl jim odporovat. Nedokázal se otevřeně postavit za prezidenta, jako by se nedokázal postavit proti němu. Nedokázal ani odmítnout podíl na nové vládě, protože to by znamenalo definitivní konec kariéry. Dělalo mu potíže zvládat postavení ministra, formálně řídit vrchního velitele československých branných sil a vědět při tom, že skutečnou moc drží právě oni, Krejčí, Prchala, Luža, Vojcechovský, Moravec a Ingr. A ovšem také Rašín. Hrál své ministrování jako roli divadelního kusu a nesmírně se potil při vědomí, že neexistuje scénář, že se bude muset improvizovat. Nemohl se připravit na další jednání. Pan ministr obrany, generál Syrový, potřeboval nalézt sám sebe dříve, než to doopravdy začne.

– Z porady generálního štábu, jíž jsem byl přítomen, vyplývá zhruba toto. Mobilizace je, až na nepatrné výjimky, dokončena. Náš nepřítel zřejmě nerozumně vsadil na politickou kartu, tedy na to, že dostane Sudety bez boje, až naši spojenci zradí a my budeme izolováni. Je jisté, že panu Hitlerovi nevyšlo načasování celé akce proti nám. Plán přepadení RČS počítal s překvapením a to je již nyní vyloučeno. Politické vyhlídky znáte nejlépe sami. Z vojenského hlediska to značí, že německé armády nejsou připraveny k útoku tak dobře, jak se to snaží předstírat jejich propaganda. Rozhodně nejsou připraveny k plnému nasazení od 1. října. Snad jen některé divize. Rozhodně nebudou sto zahájit náhlý koordinovaný a silný nápor po celé délce naší obranné linie. Ani při celkovém počtu téměř 80 divizí, které byly pro válku vyčleněny na obou stranách, nemůže dojít k vytvoření souvislé a plně obsazené fronty, tak jak vznikala ve světové válce například na francouzském či italském bojišti. Při celkové délce československé hranice od Opavy až k Bratislavě není ani jedna z bojujících stran schopna zřídit souvislé zákopové pásmo, obsadit je vojskem a zajistit dělostřeleckými bateriemi. Československá armáda je schopna, díky pevnostním pásmům, krýt celkovou délku hranice ještě lépe než útočník, naproti tomu trpí nedostatečným zázemím a malým manévrovacím prostorem. Generálové wehrmachtu musí svoji mobilní, lehkou a k zákopové válce nevhodnou armádu soustředit v několika oblastech a pokusit se o proražení obrany a o překvapivý průnik do nitra země. Výhodou útočníka je čas. Pokud zůstane válka omezena pouze na tuto jedinou frontu proti Československu a pokud by nedošlo k ekonomickému zhroucení Německa, mohl by se útočník o průnik pokoušet poměrně dlouhou dobu, mohl by mezitím využívat převahy Luftwaffe a ničit zázemí státu. Zbrojní výroba a výzkum na straně Německa nepočítá s nálety nad vlastní zázemí a to mu poskytuje dojem beztrestnosti.

My si nemůžeme dovolit dokonce ani úspěšnou obranu trvající více než 3–4 měsíce, neboť pak by došlo k posílení útočníka nově vycvičenými jednotkami. V nastávajícím boji velmi záleží na tom, jak dobře odhadne vrchní velení úmysly útočníka a jak správně rozmístí záložní a mobilní útvary. Jedinou nadějí Československa bude přežití prvního náporu, dále pak, při delším trvání války,

svedení úspěšné generální bitvy na Vltavě či na Českomoravské vysočině s efektem značného poškození wehrmachtu. Další naší nadějí bude udržení Polska a Maďarska mimo boj. I kdyby se některý z těchto dalších států přece jen proti nám angažoval, jsme si jisti, že takový zásah vyvolá větší celoevropskou válku, v níž by se nám dostalo mocného spojence. Německo by pak muselo bojovat na více frontách a tříštit své síly.

Nově jmenovaný ministr propagandy za komunistickou stranu Klement Gottwald si s úžasem uvědomil, že ministr obrany zde sděluje jen jakési obecné závěry, které mohly dosti dobře vzejít z konzultací jeho ministerstva, například s ministerstvem zahraničí, ale rozhodně by neměly být prezentovány jako odborné závěry generálního štábu. Velitel armády se nemá co pouštět do politických úvah. Klement Gottwald seděl ve vládním kabinetu poprvé a bylo to poprvé v historii této země, kdy ve vládě mohl sedět nějaký komunista, ale i přes svoji nedostatečnou znalost vládních fines, zvyklostí a předepsané etikety pochopil, že je přinejmenším směšné, aby armádní generál Krejčí používal svého nadřízeného, samotného ministra obrany, k vyřizování vlastních politických úsudků vládě. Byla to do očí bijící podivnost. Generál Syrový jako by zde stál v roli pouhého poslíčka a tlumočníka názorů generálního štábu a jako by právě generální štáb byl skutečnou vládou země.

Konečně se ministrův monolog posunul k očekávanému a tematický přiměřenému předmětu konzultací s generálem Krejčím.

– Budeme čelit přibližně stejnému, nebo jen nepatrně vyššímu počtu mužů, než máme sami ve zbrani. A to i v případě, že by byla všechna vojska útočníka plně připravena. Celkem okolo 40 divizí, z nichž jen 3 jsou tankové a doposud nikoliv na plných počtech. Ani pěší divize nepřítele ještě nejsou na plných počtech a mnoho z nich tvoří divize landwehru převážně složené z veteránů první války. Branná povinnost je v Německu zavedena teprve třetím rokem a vycvičit dostatečně rychle nové divize a vyzbrojit je tak, aby mohly zasáhnout do této války, se nepříteli v dohledné době zřejmě nepodaří. Za rok bychom byli v daleko horší situaci než dnes, vzdor pokroku v opevňování. Nepřítel má převahu v tankových formacích, ale není to převaha ani dvojnásobná a my ji vykryjeme pomocí opevnění, eliminuje ji sám členitý terén bojiště. Největší zbraní nepřítele a zřejmě i pravým důvodem francouzské zbabělosti je Luftwaffe. Ani tato převaha však není dvojnásobná, spočívá spíše v kvalitě strojů, jistou šanci pro nás představuje skutečnost, že Luftwaffe nemá dostatek vycvičených pilotů, nemá zřejmě ani dostatek surovin pro průmysl, pum a pohonných hmot. V říjnu očekáváme velmi špatné počasí, zataženou oblohu, mlhy a deště. To vše napovídá, že nejsme tak zcela v beznadějné situaci, i když válka rozhodně nebude procházka. Nepřítel, až na opevnění, je na tom strategicky lépe a my jsme izolováni. Pomoc z Ruska není doposud jistá, ani přepravní koridory nejsou ještě vyjednány. Pokud zaútočí polská armáda, bude velmi obtížné vzdorovat déle než…

– Dovolte, vpadl do generálova monologu nový ministerský předseda. – Nechci zpochybňovat vojenské závěry generálního štábu, které nám sdělujete. Chtěl bych jen hned na úvod vyjasnit jednu záležitost. Tato vláda nebyla sestavena proto, aby si zoufala a aby se trápila tím, že něco nelze. Tato vláda existuje za

jediným účelem, a sice aby problémy řešila a zabývala se tím, jak zařídit, aby to šlo. Jestliže nám dělá potíže představit si boj za nevýhodných podmínek proti mírné přesile, prostě si představíme, že jsme úplně sami, že čelíme troj nebo pětinásobné přesile a že musíme nepřítele nejen zadržet a odrazit, ale že ho musíme porazit a zničit, donutit kapitulovat. Je to jasné?! Ode dneška nemáme problém, jak se ubránit, ale jak zničit německou armádu! Pane ministře, pokračujte. Prosím za prominutí, že jsem vás přerušil.

Některým členům vlády nadskočilo údivem obočí a někteří ministři rychle znovu nahlíželi do svých listin. Jediní, kdo se spokojeně šklebili, byli Gottwald a Krofta. Syrový se s rozpaky chystal dokončit výklad.

– Podle toho, co víme od vyslance Mastného, má generál Vuillemin z Luftwaffe veliký strach, poznamenal dosti netaktně ministr zahraničí Krofta. – Vuillemin prý byl velmi vyděšený po své exkursi v Německu u Göringa.

– Máte pravdu, pane ministře, Vuillemin je velmi vystrašený, souhlasil Syrový. – Prý mu tam toho ukázali opravdu mnoho. Naše rozvědka soudí, že mu tam ukázali doslova všechno, co mají. A museli to pak, po ukončení jeho návštěvy, rychle rozvážet zpět po celé říši. Nové Heinkely 111, tedy oněch několik prototypů, které předváděli, dokonce museli odvézt rychle zpět do dílen k dokončení. Chtěli pana generála vystrašit a dokázali to.

– Děkuji, zdvihl Krofta zdvořile dlaň na znamení smíru. – Tuto informaci jsem neměl. Syrový pokračoval.

– Co do strategické situace, obklopuje nás celkem 5 armád. Druhá armáda generála Rundstedta stojí proti nejtěžšímu opevnění na severní Moravě. Osmá armáda generála Bocka proti Krušnohoří, na západní Čechy směruje generál Reichenau s desátou armádou. Proti jižním Čechám nastupuje generál Leeb s dvanáctou armádou a proti jižní Moravě generál List se čtrnáctou armádou. Proti Těšínsku ještě stojí tři, snad čtyři polské divize, z nichž jedna jezdecká a několik tankových rot. V zásadě mohou zvolit dvojí postup. Mohou se pokusit útočit především proti severní a jižní Moravě, čímž by Rundstedt s von Listem vytvořili kleště, které by republiku přeštíply ve dví a naše celé tři armády by zůstaly obklíčeny v tomto malém prostoru. Tam by nás zničili.

Generál Syrový během výkladu rozbalil před sebou na stole mapu a tučným prstem v ní ukazoval kamsi na Českomoravskou vysočinu a Polabí.

Druhá možnost spočívá v důrazu na tlak ze západu. V takovém případě by druhá a čtrnáctá armáda pouze zaměstnávala naše moravské divize, zatímco zbylé tři armády by nás zatlačovaly postupně na východ, snad až na Slovensko. Velkou roli by potom hrála Reichenauova nejvíce motorizovaná desátá armáda.

– A víme, kterou z těchto variant wehrmacht zvolí? otázal se ministr pro železniční přepravu.

Ne, to nevíme, sdělil přímočaře a po vojensku Syrový. – Je to zajisté otázka velmi důležitá, neboť náš generální štáb bude muset rozmístit armádu tak, aby mohla čelit spíše jedné z těchto možností. Zvolíme-li chybně, můžeme prohrát vše. Naštěstí podle toho, co mi sdělil náčelník generálního štábu, je možno na naší straně udělat jakýsi kompromis. Poloha naší republiky nepřináší jen samé potíže a těžkosti. Naše vnitřní spoje a komunikace jsou, na rozdíl od útočníka, krátké. Můžeme své divize relativně rychle přemístit. Ale to, co platí pro nás, platí

také pro útočníka. Vsadí-li na chybnou variantu nebo vsadí-li na tu variantu, na kterou my budeme připraveni, čeká ho nepochybně dlouhé a obtížné tažení s velkými ztrátami.

Klement Gottwald žmoulal a hladil nervózně svoji dýmku, kterou zde v sále nemohl zapálit. Zeptal se opatrně.

– A… pane generále, promiňte trochu netaktní, osobní dotaz. Kterou z variant byste zvolil vy, kdybyste byl tím, kdo na německé straně rozhoduje?

– To bych musel být Adolfem Hitlerem, poprvé se usmál jednooký generál. Bylo vidět, že jej dotaz skutečně pobavil. – O takových věcech již v Německu generalita nerozhoduje. Pan Hitler je génius a odborník na všechno. Ale budiž. Budu přemýšlet nahlas, jako führer, asi takto: První, klešťová varianta, je výhodnější ve svém důsledku, neboť eliminuje téměř celou československou armádu a umožní ji dokonale zničit nebo přimět ke kapitulaci. Je to ale varianta s velkými riziky. Totiž, na severu se Rundstedtovi zřejmě nepodaří prorazit přes nejtěžší opevnění. Alespoň ne rychle. Na jihu je von List odkázán na jedinou zásobovací tepnu, železnici vedoucí Lincem. Kromě toho je toto křídlo v nebezpečí bočního úderu slovenských divizí, které by byly uvolněny, když Maďarsko zůstane neutrální. Čelisti těchto kleští jsou příliš slabé. Byla by to sázka na československou neochotu riskovat protiofenzívu. Kdybych zvolil druhou variantu, pravděpodobnost úspěchu je velká, ale bude to tvrdě vybojovaný úspěch, pochod přes mnoho opěrných linií, boj ve městech, přechody řek a horstev. Jako útočník bych musel počítat s tím, že z mé armády po vítězství mnoho nezbude, rozhodně se nadlouho nebudu moci pouštět do dalších dobrodružství a sám budu ohrožen jinými. Bude zničeno mnoho vojenské techniky a československá armáda bude jen zatlačena na východ, nikoliv zničena, bude tam kdesi operovat dále, bude dělat potíže a nakonec se spojí s Rusy nebo s Rumuny.

– A kdybyste zvolil, pane generále, také nějaký kompromis, myslím plný tlak ze všech směrů naráz…?

– To bych udělal velkou chybu, pane ministře, otočil se Syrový směrem ke komunistickému politikovi. – To by můj tlak nebyl v žádném místě dost silný a došlo by k poziční opotřebovací válce, na kterou, jako Němec, bych možná neměl dosti zásob a, vzhledem k mezinárodní situaci, ani dosti času.

Potom generál prudce svraštil čelo a náhle se rozhodl.

– Já bych zvolil přece jen tlak ze západu na východ, do nitra Čech. Je to jistější varianta. Ale Hitler zvolí kleště. Dejte na mne, pánové, on neodolá, zvolí kleště a poláme je. Dostaneme ho levým hákem.

V sále se ozval spontánní potlesk, adresovaný ministru obrany, ani ne tak pro jeho brilantní vojenský úsudek, jako pro onu náhlou osobní proměnu, kterou mohli všichni zaznamenat v okamžiku, kdy se musel rozhodnout sám za sebe, kdy musel zaujmout osobní stanovisko. V jeho postoji, pohledu a hlasu zaznělo cosi jako příslib takového ministra obrany, jakého si tento národ zasluhoval a přál mít.

Jakmile se prezident Beneš dostavil do vládního kabinetu, zjistil, že se nachází uprostřed úplně jiné vlády, než jakou kdy tato země měla. Vliv vojáků a vliv Rašínův se projevil bleskurychle. Byly systematicky probírány jednotlivé úkoly,

bez politického hašteření, bez zbytečného přehazování argumentů, narážek, urážek a prázdných polemik. Tato vláda hlasovala rychle a veškeré připomínky byly věcné. Metodicky byly konkrétním ministrům přidělovány úkoly a vypadalo to, že se celá ministerstva v příštích dnech nezastaví ve dne ani v noci.

Prezident pochopil, že tato vláda bude jednat zcela samostatně a nebude čekat se vším až na jeho rozhodnutí. Již to nebyl on, kdo vládě zadával úkoly, nyní se této iniciativy chopil nový premiér Rašín. Beneš se upřímně snažil novému stylu vlády přizpůsobit. Dělalo mu to jisté potíže, ale toto byl válečný kabinet ve všem všudy. Pouze v otázkách politických vystupoval prezident razantně a neústupně, ale tak se to od něho také očekávalo. Setkával se však s velkou potíží. Vždycky byl zvyklý dlouze témata rozvádět, dokazovat, vyvozovat logické konstrukce a svého protivníka přesvědčovat. Tato vláda jednala rychle a kdykoliv se doktor Beneš pokusil vysvětlovat, narážel na odpor, cítil netrpělivost a nervozitu ministrů. Pouze v okamžiku, kdy se pokusil ministr Gottwald protlačit do jednání vlády myšlenku znárodnění největších podniků a jejich kontrolu jakousi radou pracujících, rozhořčeně vyskočil.

– Vy jste komunista, ukázal prstem a zvýšil hlas. – My vás respektujeme, ale nesmíte zacházet příliš daleko. Zde nejednáme o nějakých utopiích. Měl byste být spokojen, protože to, co nyní zažijete a co zde projednáváme, není nic jiného, než válečný státní socialismus, i když ho nenastolila a neovládá vaše strana. A uvidíme, jak se vám bude líbit v praxi!

Za tuto repliku sklidil prezident velmi bouřlivý potlesk.

27. září 1938 – Pohořelice na Moravě.

Plukovník Emanuel Moravec dorazil na štáb etapní služby IV. armády, jehož byl náčelníkem, až v úterý odpoledne, tedy více než 24 hodin po zoufalém výstupu v prezidentské kanceláři. Se svým osobním Praga-Lada zvládl cestu z Prahy za necelé čtyři hodiny, ale ještě s ním notně lomcovala kocovina.

Po odchodu z hradu se opil a přespal doma ve svém pražském bytě. Po pravdě řečeno, začínalo mu být vše dokonale jedno[68]. Už ho unavovalo být bystrozraký, dohlédnout následků všeho dění i hlouposti mnohých a jen stále plout proti proudu. Vše marnost. Co se jen navolal, co se jen nahádal s Čapkem o jeho civilismu, jakou paseku ve veřejném mínění způsobil, když začátkem třicátých let vyzval článkem v Legionářském sjednocení zkostnatělé starorakouské parlamentárníky z vídeňské Café Lyra, ty neplodné šedesátníky usazené v politice jako žáby na prameni, aby uvolnili cestu mladým legionářským politikům. Málem ho to vše stálo existenci. Zachránilo jej pouze to, že potřebovali vojenského odborného teoretika jeho formátu. Přestal se hádat a psal tedy odbornou literaturu. To mu přineslo alespoň slušnou existenci, ale klid nikoliv. Vždyť právě proto, že byl odborníkem, viděl, kam to všechno dojde. A došlo. Strašné konce, když se zbabělci spolehnou na zrádce.

K Moravcovu velkému podivení na něho na velitelství armády nečekalo žádné degradování, ani jiné lahůdky od toho naboba Syrového. Podivné, při tom jak mu zvedl mandle. Dokonce zde snad nezaznamenali ani jeho dvoudenní nepřítomnost. Většina důstojníků armádního štábu byla s Lužou stále někde v

terénu při kontrole vojsk. Nemělo smysl otálet. Moravec odejel k velitelství etapy.

Letmo pozdravil proviantního důstojníka etapního štábu, který přispěchal s informacemi a s požadavky traťového železničního velitelství. Na psacím stole se hromadily svodky z armádních skladišť vyprazdňovaných s pokračující mobilizací. K čemu to všechno? Nezáleželo na ničem. Nazáleželo ani na něm samotném. Vždyť nebyl na svém místě dva dny a nikdo ho nepostrádá. Vše jde dál vlastní cestou, samospádem jako stroj. Sáhl do skříňky pro láhev koňaku, aby zahnal nepolevující kocovinu a depresi.

– Nechte toho, zadržel majora Berku a zvrátil do sebe sklenku. – Zbytečná práce. Bojovat se nebude. Byl jsem na Hradě. Již tam studují mapy a kreslí, kolik země vydají Hitlerovi bez boje. Tohle je jenom komedie. Oni to vzdají i s celým tím směšným Žižkou.

– Ale ne, opáčil major. Copak to nevíte? Syrový již přece není premiérem. Před chvílí mluvil do rozhlasu prezident. Byla jmenována vojenská vláda a ministerským předsedou je teď Rašín.

Moravec vytřeštil oči, vstal ze židle tak prudce, že se převrátila, a nahrbil se. Majorovi připomínal v té chvíli mohutného býka, který si nedopatřením zapomněl doma rohy, a přesto jako by se chystal rozběhnout a rozrazit holou olysalou mohutnou lebkou všechny překážky vršící se před ním. Vypadal jako ten taliánský Duce na propagačních fotografiích.

– Co to říkáte? Kdy to hlásili?! Co ještě říkal Beneš?

– Nu, byl jako vyměněný, to je pravda. Říkal, že si s generály navzájem zakázali kapitulovat a že již je rozhodnuto odmítnout všechny anglické, německé i francouzské návrhy a požadavky. Říkal, že buďto Hitler couvne, nebo se bude bojovat. Syrový je teď zase jen ministrem obrany. Rašín má mluvit za hodinu.

Moravec zvadl a vydechl. Celé jeho tělo jako by se sykotem upouštělo páru. Uvolňoval se a jeho ústa se nezadržitelně rozjížděla do vítězného zářivého úsměvu. Pak praštil pěstí do stolu a radostně zaklel

– Takže to, k čertu, nebylo marné! Přece jen jsem je dokázal přesvědčit!

27. září 1938, večer – Londýn

– V noci na středu 28. září náhle začaly povolovat nervy všem. Přesun 2. motorizované divize Berlínem a nulový ohlas veřejnosti, uvedly vůdce na pokraj hlubokých depresí. Pochyboval? Jestli ano, zatím nepodnikl žádné rozhodné kroky.

V Londýně se na pracovním stole ministerského předsedy Chamberlaina začaly sbírat podivné informace. Henderson průběžně přinášel zmatené telegramy pražského vyslance Newtona. V Praze se něco stalo. Navenek nic zvláštního, Beneš zůstával ve svém úřadu a ráno, aniž proběhla tiskem jakákoliv zpráva o abdikaci, bez varování jmenoval v bleskové nástupní audienci novou vládu. Jenže tohle zřejmě nebyla TA vláda, která měla být jmenována. Především, v jejím čele nestál generál Syrový, loajální vojenský úředník, ale jakýsi doktor Rašín, syn Aloise Rašína, bývalého ministra financí, zavražděného bláznivým anarchistou před patnácti lety. Lord Halifax bleskově pátral po informacích o novém českém premiérovi. Tenhle Rašín junior byl znám jako radikální kritik Benešovy koncepce

a vazeb na Francii. Národovec, který se až příliš přátelil s generalitou české armády, s bývalými legionáři… To samo o sobě nebylo dobré. Na druhé straně bylo o Rašínovi známo, že odporuje také svým kolegům na pravici, těm, kteří se chtěli s Němci spojit i za cenu vytvoření loutkového státu. Nyní se zřejmě stal politikem zdravého středu, politikem národního smíru. To vůbec nebylo dobré, neboť Rašín byl přesně tou postavou, po které volaly lidové masy zprava i zleva. Záhadou zůstával Beneš. Rašína by si byl rozhodně do čela vlády nevybral dobrovolně a sám. Jenže ho náhle jmenoval a v Praze vše ztichlo. Všichni sklopili hlavy a neozval se ani hlas protestu, byť i Rašín měl mnoho odpůrců. Všichni jako by kouzlem drží ústa a krok, včetně Beneše. Došlo snad k vojenskému převratu? Byl Rašín mužem generálské kliky? Jak to, že zůstal ve funkci Beneš? V případě převratu by vojáci internovali právě jeho, prezidenta. Ponechali ho v křesle jen jako loutku, aby uklidnili národ? To nedávalo smysl, Beneš byl velmi samotářský a autoritativní politik, kterému vždy dělalo těžkosti poslouchat druhé. Beneš sám chtěl každého vždycky poučovat. Takovou roli by Beneš nesnesl. Jestli zůstal prezidentem, museli mu ponechat také veškerou ústavní moc. A jestli mu ponechali moc, pak by Rašín musel být jeho člověkem, což rozhodně nebyl.

Dále tu byla záhada složení nové československé vlády. Vláda národního sjednocení. Každý pes jiná ves, komunista Gottwald, výrazné zastoupení Slováků a dokonce jeden sudetský Němec. A především, velké zastoupení vojáků. Všechna silová ministerstva. V Praze prý naráz utichly veškeré nepokoje a protesty, jako by zmizely strany a odlišné zájmy, skončily stávky a průmysl chrlí náboje a děla, Škodovku stěhují na Slovensko dnem i nocí. Pak ale Rašín nemůže být Benešovým mužem. Beneš potřebuje obětního beránka, někoho, kdo schválí kapitulaci. Tato vláda se ale kapitulovat nechystá.

A konečně… Chamberlainův Time-Table byl příkře odmítnut. Vyslanec Newton měl dojem, že si z něho ten československý ministr zahraničních věcí dělá legraci. Prý již nebudou jednat nejen o tomto anglickém návrhu, ale ani o jakémkoliv z předchozích návrhů k řešení krize. Ministr Krofta se vyjádřil v tom smyslu, že jediné, co by mohlo připadat v úvahu, by byla mezinárodní arbitráž. No vida, a Beneš již před tím couval a přijal berchtesgadenské ultimátum. Jak to, že nyní i on bere všechno zpět? Přepjali jsme luk tak, že praskl? Odhadli jsme ho špatně? Nebo tam v Praze dospěli k závěru, že válku je třeba začít co nejdříve, aby Francie nestačila vycouvat ze svých závazků? Chamberlain byl zděšen. Doposud mohl na Hitlera mávat alespoň nějakou ochotou k ústupkům na české straně, ale nyní mu vzali veškerý manévrovací prostor. Zničili jeho dílo.

Z toho všeho vyplývalo jediné: Češi se rozhodli pro válku. Všichni a jednotně, dokonce i s tím nanicovatým Benešem v čele. Je s podivem, co se tam mohlo stát, že to ten věčně rozhádaný národ tak semklo? Naskýtá se otázka, zda je možno do budoucna považovat Beneše za politického partnera. Co on nyní může rozhodnout? Kdo vlastně rozhoduje v Praze? Generální štáb? Ten Rašín? Češi se rozhodli bojovat se spojenci nebo sami, jsou zřejmě připraveni na všechno. Možná dostali nějaká ujištění z Moskvy![69] Hodlají do toho zatáhnout rudé? Muže s deštníkem polil studený pot.

Hodlají se nám, proradnému západu, pomstít tím, že vpustí komunisty do Evropy? To by bylo šílenství! To by byl konec všeho. Chamberlainovi bylo jasné,

že pak by museli do války všichni, ale Velkou Británii by do té války vedl někdo jiný než on. On slíbil národu, že zachrání mír za každou cenu a zatím by jen přivolal ještě strašnější válku…

Když si však ministerský předseda představil sám sebe v situaci Beneše nebo vůbec nějakého Čecha, přišlo mu náhle celkem logické, že mají-li Češi zaniknout, udělají to alespoň s pořádným rámusem a nadělají při tom zrádcům i nepříteli co možno největší škody. Nit, na které vedli tu ovečku před vlčí noru, byla vždy tenká a nyní se přetrhla. Výsledek je nasnadě: on, Chamberlain, právě ztratil možnost ovečku vést. Jako pastýř se nyní musí rozhodnout, zda se spojí s vlkem proti ovečce, nebo zda se pokusí odradit vlka od jeho úmyslů. Jenže, jde to vůbec ještě?

Jak zareaguje Hitler? Odmítne jednat a zaútočí bez prodlení? Touží po krvi stejně jako ti Češi. A západ? Londýn a Paříž? Vyjdeme z toho s nálepkou zrádců a zbabělců. V Paříži vypukne revoluce a všichni křiklouni zde ve sněmovně se rázem proberou k životu. Ne, tohle by nešlo. Je třeba, aby celý svět viděl, že vláda Jeho Veličenstva udělala vše pro zachování míru a také pro zachování, byť okleštěného, Československa. Všichni musí vidět, že ten národ měl šanci přežít a dokonce ve vlastním státě, kdyby nebyl tak pyšný a samolibý. Nastal čas oprášit jeden starý Hendersonův nápad. Konference na mezinárodní úrovni s vyloučením Rusů.

Chamberlain se chopil pera a začal stylizovat svůj dopis Hitlerovi.

„Po přečtení Vašeho dopisu jsem přesvědčen, že vše podstatné můžete dostat bez války a bez odkladu. Jsem ochoten přijet sám ihned do Berlína a jednat o vyřešení krize s Vámi i se zástupci Francie a Itálie, přejete-li si. Jsem přesvědčen, že do týdne můžeme dosáhnout dohody. Nechť jakkoli nedůvěřujete záměrům pražské vlády, nemůžete pochybovat o tom, že vlády britská a francouzská mají moc, aby se postaraly o správné, okamžité a úplné splnění slibů…“

Dopis ještě nebyl odeslán, když se ozvali z Paříže. Volal přímo Bonnet a ještě vůbec neuvěřil podivným změnám v Praze, prudkému obratu Benešovy smířlivé politiky v radikální odpor. V Paříži vládl strach, že válka může vypuknout již druhého dne. Bonnet se děsil okamžiku, kdy tyto informace proniknou mezi francouzskou veřejnost a k opozici. Chamberlain Bonneta i Daladiera pro myšlenku mezinárodní konference snadno získal. Nic přece nebrání tomu, aby obě západní mocnosti daly Hitlerovi záruku k vyklizení Sudet. I kdyby pak Češi odmítli a Hitler zahájil válku, celý svět by musel uznat, že se tak nestalo vinou Francie nebo Británie.

A tak ve chvíli, kdy se sám vůdce potácel nad propastí a stačilo jej postrčit nebo ponechat, až se zřítí do svých hlubokých depresí a odjede sám do Berghofu poslouchat Wagnera, píchat si glukózové injekce a cpát se šlehačkou, našly se ochotné francouzské a anglické ruce, které rozmazlovaného šílence včas zachytily a přenesly na pevnou půdu. Jakmile ji ucítil pod nohami, začal si dupat.

Chamberlain, kterému se zdálo, že vidí pootevřené dveře jak z toho ven, začal koncipovat další dopis, tentokrát Mussolinimu.

27. září 1938, večer – Vyškov, generální štáb čs. armády

Ve chvíli, kdy se členové nové vlády rozcházeli do svých postelí a Neville Chamberlain dočasně zachraňoval šíleného diktátora před krutým vystřízlivěním, vrchní velitel československé armády generál Krejčí pročítal a glosoval materiál plukovníka Františka Krátkého: „Instrukce pro evakuaci výrobního potenciálu zbrojního průmyslu do zázemí.“ Hodlal je okamžitě odeslat na ministerstvo obrany, neboť generál Syrový byl zároveň s ministerskou funkcí prezidentem pověřen řízením nejvyššího úřadu hospodářského. Byl nejvyšší čas, aby se vlaky daly do pohybu, než začne bombardování železničních uzlů.

Do místnosti vstoupila stráž.

– Pane generále, dostavil se pan bratr Gajda.

– Jistě, ať jde dovnitř.

Radola Gajda jako by vůbec nestárnul[70]. Jeho krabicovitá, čtverhranná hlava se sice v posledních letech, která věnoval politice, poněkud zakulatila, ale to jen vyhladilo vrásky z obličeje šestačtyřicetiletého muže. Gajda byl mužem v plné síle, zoceleným a nezlomeným minulou perzekucí.

– Vítejte, pane poslanče, řekl Krejčí stručně namísto pozdravu a ukázal rukou na židli. – Prezident mne informoval, že jste ho navštívil a ujistil jste jej o své loajalitě pro případ války? Nu, nebudeme to obcházet. Zde převezměte výnos, kterým se vám vrací původní hodnost. Vítejte zpět v aktivní službě a zde vezměte svoji sklenici. Je to vodka, vím, že ji pijete rád, bratře generále. Ale prý jste po ní vždy trochu nostalgický. Na to nyní nemáme čas.

Gajda nevěřícně zíral do tištěných řádků s prezidentskou pečetí a neobratně uchopil sklenku.

– Ale pak, tedy… Co mé zařazení?

– Živjo! zavelel Krejčí a ťukl svou sklenkou do Gajdovy. Záměrně pronesl ruský přípitek. Byla to upomínka na Sibiř a na legie.

– Podívejte, bratře generále, vysvětlil Gajdovi. – Já nedělám do politiky a s vaším případem jsem nikdy neměl nic společného. Nyní nastala doba, kdy nemáme ani dost vojáků, ani dost času. Zkrátka, nebudu se vám jménem armády omlouvat za to superarbitrování, ani si nebudu povídat o politice. Vy jste odborník a voják, vyžádal jsem si vás pro tohle, nikoliv z nějakého sentimentu. Očekávám od vás přesné a iniciativní plnění rozkazů. Také očekávám, neboť vím, že jste nadaným improvizátorem, dostatek kreativity a vlastního úsudku. Rozhodl jsem se přidělit vás na takové místo, kde se vaše zvláštní povahové vlastnosti plně uplatní.

Gajda do sebe konečně převrhl obsah sklenky a dolil si druhou.

– Začínám být zvědavý, bratře veliteli. V jeho hlase se ještě ozývala trocha ironie.

– Je to prosté. Na všech postech a funkcích, které by odpovídaly vaší hodnosti a zkušenosti, mám nyní zapracované lidi. V případě, že by padl některý z velitelů armád, nastoupíte na jeho místo. Zatím budete pověřen organizací, výcvikem, vyzbrojením a velením všech dobrovolnických jednotek, které, jak předpokládáme, se na našem území začnou tvořit. První skupiny z Jugoslávie a z

Rumunska již dorazily a hlásí se prý tisíce dalších. Vy máte s Jihoslovany nějakou praxi, že? Rozumíte si s nimi asi nejlépe z nás všech. Místo soustředění je určeno ve výcvikových táborech Humenné a Rachov, zbraně jsou již na místě. Postavíte-li pluk, budete velet pluku. Postavíte-li armádu, budete velet armádě. Budete podřízen Velitelství cizích dobrovolníků v Košicích, jmenovitě brigádnímu generálovi Bártovi. Prozatím jste jmenován náčelníkem jeho štábu. Odjedete ještě dnes v noci, dostanete auto s řidičem. Jakmile zformujete nějaké bojeschopné jednotky, budete velet samostatně, podle dalšího zařazení k některé z armád. Dotazy?

Generál Gajda sklapl podpatky a zasalutoval, ačkoliv ještě neměl na sobě uniformu.

– Rozumím a provedu. Jen… Smím-li, mohu se seznámit s celkovou koncepcí obrany?

– Jistě, ukázal Krejčí ke stolu pokrytému změtí map a papírů. Dokonce jsem vás o to hodlal sám požádat. Jsme příliš zaměřeni na obrannou doktrínu a vy jste byl u Kolčaka odborníkem na mobilní válku.

Po necelé půlhodině rozhovoru a vysvětlování začal generál Krejčí diktovat štábnímu písaři první poznámky a postřehy:

– Němci jsou příliš zaměřeni na Hartovu koncepci průlomů silnými tankovými svazy. Pokud budou tyto formace vpuštěny do vnitrozemí, mohou být postupně ničeny, jestliže zároveň zabráníme pěchotě a podpůrným útvarům, aby je následovaly.

– Němci jsou nedbalí v krytí a jištění boků.

– Listově XIV. armádě se téměř jistě podaří průlom na Moravském poli. Včasný úder záložních jednotek od Bratislavy by vedl k obklíčení, při souběžném zablokování zásobovací komunikace. Fronta by mohla být posunuta k Dunaji a nabízí se obnovení Rakouské republiky a získání dalších dobrovolníků ve Vídni.

– Pro tuto alternativu je třeba již nyní vytvořit zárodek a velitelství armádního sboru, kterému by později byly přiděleny určené jednotky. Toto velitelství sboru se od počátku musí připravit na svůj úkol a musí vědět, které jednotky pravděpodobně později dostane přiděleny. Musí být připraveny nástupní prostory této protiofenzivy, zásobování a motorizované prostředky přepravy.

– Po likvidaci polských divizí možno napadnout levé křídlo Rundstedtovy II. armády, demonstrovat obchvat a opět se stáhnout za linie opevnění. Cíl – ukořistění techniky a zásob, podlomení morálky.

– S tanky bojovat především ve městech a v ulicích – snadnější likvidace improvizovanými prostředky.

– Pluky hrubého dalekonosného dělostřelectva možno využít k postřelování hlubokého zázemí a nástupních prostorů nepřítele. Těžká děla musí být včas dopravena do statických pozic u linie obrany. Bombardování by později znemožnilo přepravu.

– Wehrmacht je stále ještě převážně odkázán na koně, zaměřit se na likvidaci a nepohyblivost koní.

– Frontálním útokům bránit, povolovat průniky kolon nepřítele po jediné komunikaci, kde mohou být ničeny z boků.

– Užívat a vyrábět levné obranné prostředky ve velkém množství, např. protitankové rozsocháče, miny apod.

– Zformovat záškodnické oddíly v německých uniformách a oddíly vydávající se za Freikorps.

Když se generál Krejčí začal shánět po vojenském řidiči pro generála Gajdu, zatvářil se adjutant svobodník Jeřábek rozpačitě.

– Malý moment, pane generále, šofér musí vyměnit vůz.

– Jak to? Zpřísněl velitel armády. – To už máme poruchy?

– Nikoliv, zašklebil se četař u vchodu místnosti. – Někdo mu do nádrže nasypal cukr, zřejmě vtip…

Generál Krejčí zbrunátněl, neboť v této situaci skutečně nebylo příhodné pěstovat podobné vtipy, ale než mohl cokoliv vykřiknout, položil mu ruku na rameno Gajda.

– To je nápad! Cukr do nádrží! Německé tanky také jezdí na benzín a v Rakousku při anschlussu neměly tankové jednotky dostatek zásob. Mohly jet dále jen díky tomu, že doplňovaly nádrže u běžných civilních čerpacích stanic. Je to zřejmě jejich osvědčený způsob, jak se pohybovat na nepřátelském území po vyčerpání zásob. Pokud se jim podaří průlom, budou se o to snažit i zde. Představme si, jednotka naší armády se dává na ústup. Tanky nepřítele obsadí městečko a doplní zásoby pohonných hmot. Jenže v tom benzínu je cukr. Hodně cukru. Tanky se zastaví a nejsou schopny pohybu. Mezitím celou oblast obklíčí pěchota, dělostřelecký oddíl ji uzavře palbou. Němci jsou v pasti a tanky převezmou naši vojáci, vyčistí nádrže a otočí zpět!

Generál Krejčí spolkl vztek a zapsal si další poznámku pro instrukci ženijním a destrukčním oddílům. Udělal uznalou grimasu.

– Hodně štěstí, bratře veliteli.

– Budeme ho potřebovat. Udělám vše, co bude v mých silách.

Po půlnoci se ozval Hrad. Volal prezidentův tajemník doktor Drtina a upozornil vrchního velitele na zoufalý psychický stav náčelníka prezidentovy vojenské kanceláře generála Bláhy. Bláha prý se doslova hroutil strachem z bombardování a trpěl naprostou nevírou v možnost obrany republiky. Zhroutil se, když mu prezident vylíčil, jaká to bude hrozná válka, že se budou s Němci bít všichni, uniformovaní i civilisté, i ženy a intelektuálové a že on sám, prezident, padne nakonec se svým národem se zbraní v ruce.

– Co když má pravdu on, a my jsme naivní snílkové, zažertoval Krejčí. Musel násilím potlačit hurónský smích, který se mu dral z hrudi.

– Vy jste, pane generále, ten, kdo to musí vědět a rozhodnout. Ale připadá mi sebevražedné, abychom se k válce připravovali s důstojníky, kteří věří, že ji prohrajeme a trpí hysterií.

– Máte samozřejmě pravdu, pane doktore, usmál se Krejčí. – Všiml jsem si toho také, ale zapomněl jsem, v tom shonu. Promluvím s prezidentem. Pana generála Bláhu odvelíme někam na východ. Potřebujeme nyní každého organizačně schopného vojáka. A tam v zázemí bude snad méně nervózní.

– Prezident bude chtít na tuto funkci někoho, koho zná a koho je ochoten

akceptovat.

– Upokojte se, pane doktore. Mám takového muže a zařídím to. Generál Krejčí zavěsil telefon a otočil se k poručíkovi noční služby.

– Zjistíte spojení na prezidentova vojenského poradce, pana profesora plukovníka Emanuela Moravce. Myslím, že ho nyní zastihnete někde ve velitelství etapní služby IV. armády. Nebo v Brně. Snad v redakci Lidovek. Až ho budete mít na drátě, zavolejte mne.

27. září 1938 – Olomouc, štáb II. armády (Jirásek)

Na noc svolal generál Vojtěch Luža, velitel II. armády, mimořádné jednání zástupců oddělení štábu a to na podnět velitele II. oddělení generálního štábu HVOA plukovníka Františka Moravce. Kromě Moravce přiletěl mimořádným letadlem do Olomouce ještě generál letectva ing. Jaroslav Fajfr. Náčelník štábu II. armády plukovník František Vejmelka povolal velitele všech vyšších jednotek, tedy 8. a 7. divize generály Jelínka a Klubala i velitele hraničních oblastí 36 a 37, generály Líčku a Birulu.

– Budu stručný bratři důstojníci, předeslal generál Luža, připomínající svými brýlemi a přísným vzhledem nějakého bolševického lidového komisaře z počátků revoluce. – Hlavní slovo k vám povede zde bratr plukovník Moravec, z pověření generálního štábu. Podle zjištění rozvědky se první útok wehrmachtu uskuteční zde na úseku naší armády a bude veden překvapivým způsobem, novými druhy zbraní a dosti neobvyklou taktikou. Naším úkolem je obrátit moment překvapení proti nepříteli a využít jeho taktického risku, abychom mu způsobili hned v prvních hodinách citelné ztráty. Prosím, bratře plukovníku, máte slovo.

– Děkuji, kývl plukovník Moravec a rozložil před sebou na stole mapy a dokumenty. – Dovolte, pánové, abych vám předložil tyto mapy a plány. Jsou to vojenské mapy, dosti podrobné, místy dokonce podrobnější, než jakými disponují vaše štáby. Jsou to mapy vyhotovené v měřítku 1:75 000 s barevně dotištěnými podrobnostmi a údaji. Jsou to mapy celého pohraničního opevnění v úsecích HO-36 a HO-37, včetně zákresu palebných sektorů a hluchých míst nepokrytých palbou pevnostních objektů. Nejzajímavější na těchto mapách je však skutečnost, že nejsou naše, že jsme je dostali od jednoho z našich skvělých agentů, přímo z německého generálního štábu.

Důstojníci reagovali různě. Někteří jako by přestali dýchat, generál Líčka prudce přitáhl jeden z nákresů a zkoumal jej, plukovník Vejmelka třeštil nechápavě oči. Sám Luža zachoval klid, neboť již byl informován.

– Abwehr je výkonný soupeř, pokračoval plukovník Moravec. – Je zcela na vás, abyste zhodnotili, co nepřítel skutečně ví a v čem se mýlí[71]. Proč jsme však zde? K takovému odhalení našeho hraničního krytu došlo pochopitelně na všech úsecích obrany státu, ale na tento váš úsek se nepřítel zaměřuje s největší pozorností. A nezajímá ho pouze linie opevnění. To nikoliv. Pozornost Abwehru a místních henleinovských agentů se zaměřuje sem, do okolí Bruntálu, sem, k vesnicím Leskovec, Valšov, Karlovec, Bílčice, Dvorce a Brunzejf. Také sem, na kótu 507 Skalka západně od Horního Benešova a jižně od nedostavěného úseku opevnění u Heraltic. V tomto velkém trojúhelníku pořizují agenti pro Abwehr

nákresy a fotografie, zejména letecké. Jsou zde prováděny zkoušky únosnosti půdy a již na jaře se z nějakého záhadného důvodu mnoho německých sedláků právě v této oblasti rozhodlo znenadání změnit osev svých polí tak, aby sklizeň byla dokončena co nejdříve. Pole, o kterých je řeč, jsme zde vyznačili a sklizeň je na nich skutečně dokončena a při tom pole zůstala doposud nezorána. S něčím podobným jsme se ještě nesetkali. Zde jsou letecké fotografie těch míst. Dále jsme zaregistrovali jisté zkrášlovací svépomocné akce, které ve sledovaném prostoru od jara provádí a organizuje několik německých starostů zdejších obcí. Jde o takové úpravy, při nichž ordneři vybrané plochy zpevňují a vyrovnávají a v některých místech jsou káceny stromy i keře. Zde jsme pro vás připravili seznamy dobrovolných okrašlovacích komand. Na fotografování se nám nejvíce podílí pan továrník Macholdt z Frývaldova a jeho známý, o kterého se postaráme sami, protože nosí stejnou uniformu jako vy nebo já. Pan Moricke, letecký atašé při německém velvyslanectví v Praze, to vše řídí a koordinuje. Zpravodajské úkony jsou natolik specializované, že nemůže být pochyb o jejich významu.

– Desant? Vravíte vzdušný výsadok?! vyhrkl přednosta operačního oddělení štábu armády major Jurech.

Moravec pouze kývl na souhlas a ukázal na generála Fajfra, který převzal slovo.

– Německo zatím disponuje jedinou jednotkou letecké pěchoty neboli desantu, kterou může v tomto prostoru nasadit. Během léta byla sestavena 7. výsadková divize pod velením generála Karla Studenta. První pokusy byly zaznamenány již ve Španělsku, ale s velmi hubeným výsledkem. V SSSR nám i Němcům již od roku 1935 předvádějí, že výsadek je účinný teprve při masovém nasazení kombinovaných jednotek lehké a těžší pěchoty a při dodržení časové i prostorové koordinace všech jednotlivých akcí. Nejprve základní informace. Pro přepravu užívá Luftwaffe letouny Ju-52 s kapacitou 20 mužů s plnou výstrojí nebo tří tun materiálu. Možná použijí také nějaké dopravní letouny a vhodné jsou i Ju-86. Základem 7. výsadkové divize je I/Fallschirmjäger Regiment s 5 prapory po 4 rotách. Podle našich informací však prošly výcvikem nejvýše tak tři prapory této jednotky a to je k provedení odpovídající účinné operace málo. Předpokládáme, že tito vycvičení muži seskočí v první vlně na padácích nebo s bezmotorovými kluzáky, pravděpodobně za prvního svítání. V dalších vlnách se zřejmě počítá s přistáváním přepravních letounů, které přímo do prostoru dopraví asi dva pluky letecké pěchoty i s těžší výzbrojí. Pro výsadek byly zřejmě určeny 4 vybrané perutě leteckého pluku KG–153 z letišť Mersenburt, Finsterwalde, Altenburg a Lignitz, dále z malých polních letišť jižně od Breslau. Již víme, že pro akci byly vyčleněny ještě další 3 perutě Ju-52 a dva bombardovací pluky KG-152 a KG-172, které budou mít transportní funkci. Dohromady to bude asi 250 letounů. Kapacita přepravy činí asi tak 1200 mužů ve 100 letounech. Počítejme 1000 mužů v první vlně, 2000 později, včetně 7. výsadkové dělostřelecké baterie, ale její výcvik také ještě není dokončen, takže nasazení nejisté. Stíhací pluk určený ke krytí operace se bude moci uplatnit teprve za světla a za předpokladu lepšího počasí, tedy teprve tehdy, až bude výsadek již na zemi rozvíjet první bojové akce. Bezmotorový kluzák typu DFS–230 přesune 10 mužů nebo 1 tunu materiálu. Ju-52 může vléci za sebou až tři kluzáky ve formaci V. Kluzáky jsou levné a mohli

jich rychle vyrobit velké množství, neboť se jedná jen o draky bez motorů.

Poté se ujal slova sám generál Luža.

– Generální štáb vyhodnotil spolu se zpravodajským oddělením celou situaci a všechny dostupné informace a dospěl k následujícímu modelu, jak asi bude celá operace Bruntál probíhat.

– Nemusíte si dělat poznámky, připomněl plukovník Moravec, – plány a chronologicky řazený itinerář akcí jsou pro vás připraveny.

– Nepřítel, předeslal Luža, – může zvítězit velmi rychle pouze v tom případě, že provede klešťový manévr ze Slezska a z Rakouska do středu Moravy. Zde na severu se to Rundstedtově II. armádě může podařit pouze tehdy, jestliže rychle a účinně překoná naše těžká opevněná pásma. Na tom, zda uspěje zdejší severní nápor, zřejmě závisí i útok jižní čelisti kleští, protože XIV. armáda u Vídně je špatně zásobovatelná a pokud by zaútočila sama, logistické podmínky neumožní Němcům rozvinutí průlomu. V opačném případě čeká wehrmacht dlouhé a krvavé obléhání. V úvahu připadají dva hlavní úseky, na nichž je opevnění nedokončeno nebo je řídké. Za prvé celý prostor Jeseníku, proti kterému stojí 8. pěší divize generála Mansteina, za druhé tento krátký úsek u Velkých Heraltic, kam se pro silnici od Krnova snadno probojují tanky 3. tankové divize nepřítele. Výsadková akce má mít dvojí význam, za prvé jde o nový typ infiltrace obranné linie, totiž její napadení z týlu právě u Heraltic z kóty 507, za druhé zadržování nástupu jednotek naší 8. pěší divize od Šternberku.

– Předpokládáme, ozval se opět plukovník Moravec – že v první fázi se celé území pokusí ovládnout místní bojůvky ordnerů cvičené ve výcvikových táborech Borknedorf a Neuhammer. Den či dva před útokem jim budou Němci muset v celé oblasti shazovat kontejnery s výzbrojí a materiálem. Ordneři se budou snažit zablokovat silnice pro přísun našich jednotek a uvolňovat je naopak pro rychlé přesuny výsadkářů a později motorizovaných skupin předvoje wehrmachtu.

– Tak, potvrdil generál Luža. – Nejprve, ještě v noci nad ránem, bez stíhacího krytí a těžší výzbroje, seskočí na jmenovaných a označených místech asi 1000 vycvičených výsadkářů, zejména a nejdříve na kótě 507 Skalka. Ti ze Skalky se budou snažit o přesun k obranné linii z týlu, ti ostatní mají za úkol urychleně upravit přistávací plochy pro těžké přepravní letouny druhé vlny. Ti ze Skalky proniknou k dokončeným opevněním a budou se snažit je likvidovat vhazováním trhavin a granátů do větracích otvorů, střílen a dveří, vléváním hořlavin, plynů a užitím plamenometů. Současně zaútočí z prostoru lesa u Sosnové od severu motorizované jednotky 3. tankové divize a za nimi se do průlomu pohrne pěchota s tanky, aby posílila výsadkáře a směřovala sem k Olomouci. Druhá část desantu připraví přistání dalších vln společně s ordnery asi tak do hodiny po zahájení operace. To se stane nejspíše u Valšova, Leskovce nad Moravicí a Brunzejfu. Třetí část výsadkářů se pokusí proniknout ke komunikačním uzlům na jihu a vybudovat zátarasy proti nástupu našich záloh. Tato část bude pravděpodobně doplněna ještě pomocným výsadkem u Svobodných Heřmanic. Předsunuté pásmo zátarasů bude budováno asi někde u Bílčic a Kerhartic, s čelem na Moravský Beroun. Ještě se zřejmě uvažuje o pomocném výsadku na kótě Hohenberg u Bruntálu, čímž by výsadkáři dostali pod kontrolu silnice od Krnova do údolí Moravice. Pamatujme na to, že po svítání bude mít celý výsadek krytí

stíhacích perutí Luftwaffe, které ovládnou vzdušný prostor a budou napadat naše přesuny záloh, pokud bychom je přesouvali teprve v reakci na výsadek.

– To přece nedokážou koordinovat… usuzoval generál Líčka.

– Dobrý postřeh, bratře, zhodnotil Luža, ale nebudeme se na to spoléhat.

– Pokud tomu dobře rozumím, začal opatrně plukovník Vejmelka, – bude osud dalších výsadkových vln závislý na tom, zda se první vlně a ordnerům podaří připravit přistávací plochy pro těžké letouny. První vlna nebude mít těžké zbraně a je závislá na spolupráci s domácími ordnery. Výsadek první vlny se musí uskutečnit ještě za tmy, a to bez stíhacího krytí. My známe přesně místa seskoku a máme v oblasti dost vojáku. Nápor na pohraniční opevněnou linii uspěje jen za předpokladu, že uspěje výsadek. Ale pánové, bratři…! Pak je to celé postavené jen a jen na faktoru překvapení! A jestli je takhle postavený celý Fall Grün, pak jsme již zvítězili…!

28. září 1938 – Řím

Britský vyslanec Perth se ohlásil u Ciana, nejmladšího ministra zahraničí na světě, po desáté dopoledne. Perth dostal ráno od Foreign Office souhlas k provedení předem dohodnutého plánu. Získat Mussoliniho pro mírové řešení československé krize.

Ciano naslouchal pozorně. Také Italům se zatím evropská válka příliš nehodila do jejich plánů. Perth předal demarši, kterou mohl pokládat za oficiální žádost, aby Mussolini převzal roli zprostředkovatele. Ciano pospíchal za Ducem a když se vrátil, jeho tvář byla vážná.

– Pane vyslanče, dnes vypukne nepřátelství a naše místo je po boku Německa. Brit strnul a nedokázal potlačit drobné slzení v očích. Pak se Ciano usmál.

– Duce ale vyhoví panu Chamberlainovi a doporučí Hitlerovi, aby své rozhodnutí odložil o 24 hodin.

Další se odehrálo již mezi Římem a Berlínem. Duce se nabídl a vůdce, který právě jednal s Poncetem, předběžně souhlasil, ovšem ve vedlejší místnosti.

Britové vypadali, jako by se oni, zástupci velké Říše, doprošovali dříve nevýznamných států o mír. Ve skutečnosti tyto loutky vedl na nitích Chamberlain.

28. září 1938 – Londýn

Chamberlain se připravoval na zasedání parlamentu a netrpělivě očekával zprávy z Berlína. Bylo mu známo, že francouzská vláda zašla ještě dále než britský Time-table. Francouzi rozpracovali obsazení Sudet po etapách od 1. do 10. října. Za toto prodlení měl Hitler dostat ještě více, než očekával v godesbergském memorandu. Do Berlína s návrhem odletěl vyslanec Francois-Poncet a československá vláda ještě nebyla, pro jistotu, vyrozuměna, neboť v Praze se děly podivné věci a Chamberlain si mohl spočítat, že nyní by Praha návrhy odmítla rezolutně. Vzkaz pro Hitlera byl jednoduchý:

„*Jste přirozeně přesvědčen, že válku vyhrajete, stejně jako my věříme, že*

můžeme porazit vás. Ale proč byste riskoval, když mohou být vaše podstatné požadavky splněny bez války?!“

Důležité vzkazy dostal ministerský předseda do ruky ještě včas, aby stihl dramaticky zrežírovat svůj výstup ve sněmovně. Zasedání začínalo ve 14.45 hod. Bylo zaplněno do posledního místa. Na diplomatické lavici seděli zástupci Německa a Itálie, ale také Majskij a Jan Masaryk.

Chamberlain podával souhrnnou zprávu o československé krizi již přes hodinu, když vešel jeho tajemník Lord Dunglass a zamířil s kusem papíru k Johnu Simonovi. Ten na Chamberlaina významně kývl. Zvláštním způsobem se to stalo právě, když ministerský předseda oznamoval, že Ducemu se podařilo zadržet válku o čtyřiadvacet hodin, za což může Anglie poděkovat jemu, Chamberlainovi. Načasování vstupu bylo podivné, neboť podle záznamu Alexandra Cadogana došla zpráva od Neville Hendersona již v 15.15 hod., ale na papírku ji Dunglass přinesl do sněmovny až o hodinu později. Vzhledem k důležitosti zprávy šlo o záměrné vyčkávání.

Sněmovna strnule zírala na papírek, který mohl stejně dobře znamenat německou mobilizaci a tedy válku. Premiér však zvěstoval:

– Pan Hitler mi právě sděluje, že mne zve, abych se s ním zítra ráno setkal v Mnichově. Pozval také pana Mussoliniho a monsieura Daladiera. Signore Mussolini pozvání přijal a já nepochybuji, že přijede také monsieur Daladier. Jak zní má odpověď, vám nemusím říkat.

– Thank God for the Prime Minister! Zazněl výkřik z předních lavic a bouře potlesku.

Nesouhlas otevřeně riskovali pouze tři poslanci, Anthony Eden, Harold Nicholson a komunista William Gallacher. Chamberlainova režie vyšla dokonale. Byl velkým mužem velké politiky a slavil úspěchy na všech frontách, na světové i domácí. Dokonce i Winston Churchill mu přišel poblahopřát k tomuto úspěchu.

Jana Masaryka zastavil neznámý novinář s otázkou, co tomu, jako vyslanec dotčené země, říká?

– Proč dotčené země? podivil se Masaryk. – Jestliže se ti čtyři pánové rozhodli sejít a o něčem rokovat, nechť jim k tomu dopomáhá Bůh. Československo přizváno nebylo, tedy se ho to zřejmě netýká.

– Ale ta věc se vás týká, vždyť jde o to, zda budete napadeni a zda budete muset bojovat!

– O to již dávno nejde, bohorovně odvětil Masaryk. – My přece budeme napadeni a budeme bojovat. A jestli ti čtyři pánové budou rokovat o tom, jak si nejlépe umýt ruce, jde o čistě hygienickou otázku a ta nás doopravdy nezajímá. My potíže s hygienou nemáme, my jsme v tomto čistí, víte…

– Nezajímá vás, že zůstanete bez spojenců, pakliže se v Mnichově dohodnou o ústupcích? Budete muset bojovat sami.

– Nu, pokud chtějí pánové dělat nějaké ústupky, je to také jejich věc. My budeme bojovat jistě, ale to přece víme již dávno. Na tom schůzování těch pánů nic změnit nemůže[72].

Ještě večer otiskl bulvární list plné znění tohoto rozhovoru pod tučným titulkem:

ČESKOSLOVENSKO HODILO BRITÁNII PŘES PALUBU!

– Informoval jste Prahu? zeptal se ministerský předseda ministra Halifaxe ihned po návratu na Downing Street.

Halifax byl bledý jako stěna a držel v ruce hustě popsaný telegram.

– Jako byste se mne zeptal, jestli jsem již ty lidičky v hořícím domě varoval, že by mohl vypuknout požár. Podívejte se. Nejnovější oficiální deklarace prezidenta a vlády Československa. Právě to v Praze vyšlo tiskem a ještě dnes to má schvalovat parlament. Přečtěte si to.

Chamberlain četl a potom jadrně zaklel.

– Tohle nám ještě chybělo. Ani to s námi nekonzultovali. Za chvíli toho budou plné noviny v celé Evropě.

ČESKOSLOVENSKO BUDE FEDERACÍ ROVNOPRÁVNÝCH NÁRODŮ

Vláda navrhuje zřízení národnostních autonomních oblastí

1938, 28. září, Praha

Vláda Republiky Československé, spolu s prezidentem republiky, se na středečním zasedání kabinetu rozhodli postupovat k docílení trvalé a účinné úpravy národnostních otázek v republice vypracováním návrhu nového ústavního zákona, který by mohl vyřešit všechny hlavní a sporné otázky konkrétně a prakticky takto:

Československá republika bude napříště federativním státem uspořádaným na základě rovnoprávného vztahu dvou státotvorných národů, Čechů a Slováků.

Stát bude řízen jednotnou vládou a jedním prezidentem, bude zastávat jednotnou zahraniční a obrannou politiku. Státoprávní moc bude prakticky uplatňována dvoukomorovým parlamentem doplněným o Národní shromáždění zástupců obou rovnoprávných národů.

V ostatních záležitostech budou Čechy i Slovensko řízeny vlastními vládami a vlastními parlamenty se zastoupením všech národnostních menšin.

Kromě tohoto uspořádání následně vzniknou tyto autonomní národnostní oblasti:

a) Na území Čech a Moravy – Německá autonomní oblast (zahrnující sudetské území)

– Polská autonomní oblast (zahrnující území historického Těšínská a části Slezska)

b) Na území Slovenska – Rusínská autonomní oblast (zahrnující území Podkarpatské Rusi)

– Maďarská autonomní oblast (zahrnující území jižního Slovenska). Bude-li tento nový ústavní zákon přijat parlamentem Československé republiky, budou následně bez prodlení zahájeny rozhovory s politickými a kulturními zástupci výše zmíněných národnostních menšin týkající se konkrétního a

praktického uspořádání nově zřízených autonomních oblastí.

Tímto vláda a prezident československé republiky dávají najevo ochotu starat se o zájmy jednotlivých národnostních skupin na území státu a zároveň přijímají jako závazek starat se o jednotu a soudržnost státu. Vzhledem k současné napjaté politické situaci a vzhledem k zjevnému ohrožení republiky vnějším nepřítelem, deklarují tímto vláda, prezident i armáda republiky svou nezvratnou vůli bránit vlast a demokracii rozumem i silou proti jakémukoliv druhu agrese, včetně vojenského napadení státu. V tomto svém úsilí se obrací také na příslušníky zmíněných národnostních menšin na území státu a spoléhá se na jejich plnou podporu ve svém úsilí, které je nyní zaměřeno také na ochranu jejich jsoucích i budoucích práv a svobod, na jejich ochranu před pohlcením jinými nacionálně kompaktními státy.

– Podívejte, podepsal to i Tiso.

Britského ministerského předsedu polil studený pot, když si uvědomil, že stačilo málo a tento dokument by vešel ve známost ještě před právě proběhnuvším zasedáním parlamentu. I tak budou problémy, protože článek nadzdvihne veřejné mínění. Dokonce může dojít k úplnému zvratu a veřejnost začne volat po vojenské podpoře Československa.

– Bude se muset udělat nějaké prohlášení v tom smyslu, že jde o pouhý trik, kterým se hodlá zachránit Beneš, když mu teče do bot. Ano, jistě. Deklarace je jednou věcí a praktické naplnění slibuje věcí jinou. Čert jim věř, Čechům zatraceným…

28. září 1938 – Praha

Telefonní středisko FORPRES, zřízené ve Štěpánské ulici již dříve pro zahraniční žurnalisty, bylo náhle přeplněné. Ještě před čtyřiadvaceti hodinami zde bylo poloprázdno a žurnalisté neměli téměř co na práci, neboť nemělo smysl, aby svým listům posílali stále stejná hlášení ve znění: V Praze je klid, vojáci odešli k hranicím, nálada ve městě zdrženlivá a uměle tlumená ministerstvem propagandy. Západní spojenci nejsou v oblibě obyvatelstva…

Úřad pro propagandu nově řízený ministrem Klementem Gottwaldem se rázem probudil jako Šípková Růženka po stu letech spánku. Do úřadu vtrhla smečka mladých agresivních komunistů, kteří měli o propagandě úplně jiné představy než liberální intelektuálové jemného jazyka i mravů. Prvním aktem tohoto probuzení bylo zřízení a uvolnění dalších prostor pro pořádání velkých tiskových konferencí a celkové rozšíření telefonické ústředny v rozsáhlé tiskové informační středisko. Od 20.00 hodin večer zde byl pro zahraniční žurnalisty poskytován stálý servis[73], instalovány radiové přijímače, a dokonce silná vysílačka, pro případ přerušení telefonního spojení. Na dveřích konferenčního sálu se objevil program tiskových konferencí pro nejbližší, také noční, hodiny. Měli se zde v rychlém sledu střídat politici, poslanci i nejrůznější odborníci, zástupci ministerstev, policie a armády, které zajišťoval Gottwaldův sekretariát podle zájmu žurnalistů či podle toho, co vláda potřebovala světu sdělit. Vybraný asistent zprostředkovával žurnalistům

přehled o všech zpravodajsky zajímavých akcích a událostech na území města i státu. Pro žurnalisty byl připraven speciální autobus k výjezdům do zajímavých oblastí či nějakým horkým důkazům o fašistické agresi.

Po tiskové konferenci zahájené ministrem pro sjednocení zákonů a organizace, věnované nově připravovanému ústavnímu zákonu o federaci, se dostavil zástupce ministra vnitra s přehledem příčin a průběhu událostí v Sudetech. Byly předkládány věcné důkazy o zvěrstvech ordnerů, fotografie, zbraně a uniformy dokladující přítomnost jednotek SS na území republiky v Chebu a v Aši.

Miroslav Rutt zveřejnil apel Obce československých spisovatelů:

„*My, spisovatelé a kulturní pracovníci, obracíme se k vám jménem českého a slovenského národa v nejosudovější chvíli svých dějin a žalujeme: Byli jsme již poněkolikáté oklamáni a podvedeni. Podmínky, na které jsme po Berchtesgadenu přistoupili na naléhání spojenců, nebyly dodrženy a naši spojenci se spojili s našimi nepřáteli, aby společně hospodářsky, vojensky i politicky zmrzačili naši zem a učinili ji neschopnou obrany i samostatného života.*

Namísto dodržení smluv, ke kterým se naši spojenci zavázali a které my jsme po celá léta svědomitě plnili, jsme vystaveni ultimátům a výhrůžkám od spojenců, stejně jako od nepřítele. Neslýchaný požadavek na odstoupení českých krajů, v nichž kromě Němců žije na milión Čechů, před celým světem odhaluje pravdu a dokazuje, že zde nejde o žádné řešení národnostní otázky, že velmocím nejde o řešení menšinového problému, nýbrž jde o znásilnění národa, který se ničím neprovinil…“

Kromě vojenských tajemství přestalo v Československu existovat jakékoliv informační embargo. Zmizela blokáda choulostivých témat. Zmizela ona věčná opatrnost a obava zapříčiněná vše svazujícím strachem „abychom si někoho nepohněvali a všechno ještě nezhoršili“. Renomované agentury začaly chrlit do světa zajímavé a žádané informace.

Naprostou bombou pak bylo prohlášení, které do rozhlasu učinil náčelník československé rozvědky, plukovník František Moravec.

– Žijeme v podivném světě uskoků a chytrácké politiky, která se v mnohém podobá spíše povedenému varietnímu vystoupení. Hlavním mágem na tomto evropském jevišti se zdá být bezkonkurenční říšskoněmecký kancléř Adolf Hitler. Je to skutečný génius, který svým neomylným instinktem dokáže vždy a všude přesně odhadnout myšlenky i záměry protivníků, dokáže je vyvést z konceptu a dokáže vždy dosáhnout svého. Je to však skutečné kouzlo génia, nebo jen podlý iluzionistický trik? Chtěl bych nyní poodkrýt pro celou Evropu tajemství tohoto mága. Již počátkem měsíce září obdržela československá rozvědka úžasnou a dech vyrážející informaci. Velkoněmecká Říše disponuje utajeným speciálním útvarem nazývaným Forschungsamt, který se zabývá odposlechem veškerého telefonického a telegrafního provozu na linkách procházejících územím německé Říše. Slyšíte dobře, vážení posluchači, i vy, ve Francii a v Anglii i všude jinde v zahraničí. Denně, již déle než rok, jsou odposlouchávány vaše hovory, vaše zastupitelství, vaše vyslanectví a hotely, v nichž spíte při návštěvách Německa. Vaše zakódované telefonáty a telegramy posílané mezi ministerstvy a

vyslanectvími přes Německo jsou speciálním oddělením dekódovány a panem mágem Hitlerem pročítány. Dost možná, že to vůbec není geniální mág obdařený nadpřirozenými schopnostmi, ale obyčejný podvodník a šejdíř. To však není ještě ta nejhorší zpráva. V polovině měsíce jsme tuto skutečnost, ve spolupráci s britskou rozvědkou, ověřili vypuštěním falešné, ale senzační informace. Vzápětí použil pan Hitler tuto informaci při jednání s panem Chamberlainem. Tím byla skutečnost odposlouchávání nade vší pochybnost ověřena. Vlády obou zemí i vláda Francie byly na skutečnost odposlechu vlastními rozvědkami upozorněny. A co se stalo? Tyto vlády, zejména pak vlády v Paříži a v Londýně, odmítly vzít tuto ověřenou skutečnost na vědomí! Ptáme se vás, tam ve Francii, tam v Anglii. Vy věříte svým vládám? Věříte naivním lidem ve fracích, kteří jezdí na jednání s úmysly a záměry, o nichž protivník již dávno ví? Věříte a necháváte se vést muži, kteří vědomě vyzrazují nepříteli vše, co vědí?! Vládnou vám lidé, kteří chtějí vyhrát hru tím, že nejprve všechny karty vyloží na stůl a odhalí protihráči svou strategii. Budete jednoho dne spojenci muže, který vás odposlouchává a manipuluje s vámi? Věříte snílkům, kteří odmítají informace vlastní rozvědky jen proto, že jsou pro ně nepříjemné a s jejich představou světa neslučitelné? Pak jen klidně spěte, lidé tam za velkoněmeckou říší. Jen věřte a těšte se, známý iluzionista Adolf Hitler takto jistě brzy zavítá i k vám do vašich měst a zemí a předvede vám mnohá další překvapivá kouzla a představení. Možná to bude nějaký ohňostroj a potom egyptská tma. Možná při tom všem vaše státy a vaše národy zmizí.

Vystoupení plukovníka Moravce bylo předem konzultováno a doporučeno ministrem Klementem Gottwaldem a v Německu i v dalších zemích způsobilo nepředstavitelný poprask. Prohlášení se ihned chopil světový tisk a telefonní provoz v Německu poklesl takřka na nulu. Goebbelsovo ministerstvo informaci okamžitě dementovalo a prohlásilo ji za podlý pokus Tschechei zdiskreditovat jak Německo, tak i své bývalé spojence v očích veřejnosti, neboť o vůdcově géniu i jeho cti nemůže být pochyb. Pokles provozu telefonní sítě však svědčil jasně o tom, jak o věci smýšlí obyvatelstvo Říše i okolních zemí.

Hitler i Göring zuřili. Na koberec byl předvolán admirál Canaris, ale únik informace skrze Abwehr nebylo možno prokázat a Canaris taková obvinění rezolutně odmítal. O odposlechu vědělo pouze několik nejvyšších důstojníků z Hitlerova, Göringova a zejména Himmlerova okolí a Canaris sám. Přesto šéf Abwehru tušil, že věci zašly příliš daleko[74]. Na jeho osobu padl stín podezření a ortel nad ním a jeho organizací bude zanedlouho vynesen. Starý admirál věděl, že pokud se něco nečekaného nepřihodí, jeho dny jsou již sečteny.

Josef Goebbels v přítomnosti vůdce poznamenal, že jmenování rudého ministra propagandy v Praze bylo velmi podlým činem Tschechei, z něhož pro německou věc vyplynou ještě veliké nepříjemnosti.

Redaktor Golombek si zabalil v hotelu kufr a za hodinu na to stál na ruzyňském letišti. Zahraniční lety již vybavovala jen Praha. Přijel v noci a ubytoval se v hotelu, kde měl připraveno apartmá na státní útraty. I on byl nyní v žoldu tohoto státu. Nepřestávalo ho překvapovat, jak rychle se vojenský svět zmocňovat toho

civilního. Prošel přes několikanásobnou kontrolu, musel otevírat kufr, zda není záškodníkem a nenese bombu. Vchody a okna byly obkládány pytli s pískem, vojenská vozidla stále převážela nějaký materiál. V rozích letiště rozeznal dovedně zamaskovaná palebná postavení protiletadlových kanónů a těžkých kulometů. Po vzletových drahách rolovala vojenská letadla více než ta civilní. Civilních zbylo jen několik a většinu z nich stejně v hangárech urychleně přezbrojovali na bombardéry a transportní letouny pro armádní účely.

Golombek byl zařazen až do čtvrté odlétající skupiny české inteligence zahajující na výzvu vlády boj o národ ze zahraničí. S první skupinou viděl odlétat nejdůležitější československé spisovatele a novináře. Františka Halase, Adolfa Hoffmeistra, Vítězslava Nezvala, Marii Majerovou, Václava Černého, Rudolfa Medka, Ivana Olbrachta, Ferdinanda Peroutku, Jaroslava Seiferta, Vančuru, Jilemnického, Langra. Na poslední chvíli přivezl k letadlu hradní automobil Karla Čapka, který se chtěl ještě krátce rozloučit s prezidentem Benešem. Byly zavřeny dveře speciálu, letoun roztočil vrtule a pomalu roloval na startovací dráhu. O několik minut později zmizel ve výšce jako stříbrná tečka.

– Pánové a dámy, kdo je zařazen do druhé odletové skupiny, dostaví se dopředu k odbavení, halasil letištní zřízenec.

Československo zachraňovalo svoji inteligenci pro nějaké budoucí časy. Byly jich stovky. Celá armáda s knihami, pery a zápisníky. Nebyl čas na přílišná loučení a sentimentální rozněžňování. Nikdo z nich netušil, zda a kam se ještě bude moci kdy vrátit. Očekávaly je žurnalistické asociace, Ochranný svaz německých spisovatelů ve Francii, Pařížská spisovatelská Association, dále Writers for Intellectual Liberty v Londýně, League of American Writers, Sindicado generál de abogados, Comité mondial contre la guerre et le fascisme, Mouvement populaire Paix et Liberté a mnohé další kulturní, právní a vědecké instituce. Republika zároveň vysílala do nepřátelského týlu svoji pátou kolonu, zbraň, kterou Hitlerovo Německo v důsledku předchozích represí postrádalo a proti níž byla jakkoliv lživá propaganda jen jako klacíky proti mečům. Na této kulturní frontě byla Říše proti Československu prakticky bezbranná.

28. září 1938 – Španělsko[75] – levantská fronta

Velitel 129. mezinárodní brigády na úseku Manzanera – Sarrión, Vacek Kolmar vylezl na skalnatý výstupek ve vyprahlých levantských horách a pronesl krátkou řeč k dobrovolníkům.

– Obracím se zvláště k vám, kteří jste zde z Československa. Ve chvíli, kdy je ohrožena vaše vlast, kdy se Československá republika ocitá na prahu války, musíme si uvědomit, že naše daleká vlast je ohrožena stejným fašistickým nebezpečím, jakému čelíte zde. Každý z nás nyní cítí naléhavé nutkání odejet zpět, domů, aby tam posloužil vlastní armádě svými válečnými zkušenostmi. Já také. Riskovali bychom však, že republika, opuštěná a zrazená spojenci, stejně jako jimi bylo zrazeno Španělsko, nakonec přece jen raději složí zbraně. Zde zůstaňte a bijte fašisty v levantských horách, stejně, jako by to byly hory v našem pohraničí.

V řadách zaprášených, vyprahlých a otrhaných vojáků, kteří již dlouho

nepřipomínali ani tak pravidelné vojsko, jako spíše jen svérázný partyzánský oddíl, se ozvaly výkřiky nadšeného souhlasu. Sovětský dobrovolník (pravděpodobně příslušník NKVD) působící jako poradce u štábu divize vystoupil kupředu.

– Navrhuji, aby útočící jednotky v následujícím protiúderu na počest boje československého lidu vyhlásily soutěž o to, která z jednotek vztyčí jako prvá svůj prapor na kótě, kde se nachází střed nepřátelského postavení.

Hromové Hurá přesvědčilo velitele Kolmara, že by se této motivující iniciativě neměl stavět na odpor.

28. září 1938 – Vyškov

Od půlnoci byla vyhlášena u všech armádních útvarů zvýšená bojová pohotovost. Den před tím obdržel prezident Beneš od britského vyslance Newtona poněkud škodolibou informaci o pravděpodobnosti německého útoku 28. září. Kdyby byl Newton přišel se svou informací jen o den dříve a naznačil k tomu, že spojenci již nejsou takovými spojenci, jakými bývali, dokud o nic nešlo, Beneš by se byl možná zhrozil a začal by uvažovat o přijetí godesbergského memoranda. Nyní se zhrozit nesměl, protože daleko hroznější než za horami ukryté německé bodáky, byly v zádech svědící bodáky jeho vlastních českých vojáků. Generálové se také nezhrozili, neboť měli své vlastní informace, ale generální štáb usoudil, že opatrnosti nikdy nezbývá.

Dezinformaci o útoku chystaném na 28. září způsobil pravděpodobně přestrašený Horace Wilson, kterému v Godesbergu řekl střečkující Hitler, že pokud nebude pohraničí vyklizeno, vydá 28. září povel k útoku. Hitler se nedopustil omylu, ale britští politikové neměli ponětí o složitém mechanismu moderní armády, která od vydání povelu potřebuje dva až tři dny k rozvinutí z pochodových proudů do bojových sestav. Vydat povel 28. září znamenalo, že k samotnému napadení dojde nejdříve 30. září až 1. října.

Od rána se nedělo nic. Divizní generál Vojtěch Luža převzal přesně o půlnoci plné velení nad II. armádou a zaujal své místo ve štábu v Olomouci. V časných ranních hodinách byly vydány první rozkazy. Jeho jednotky byly již na plných válečných počtech. 12. pěší divize dokončovala na Podkarpatské Rusi mobilizaci a přesouvala se na severní Moravu. Tato divize určená k podpoře Lužova úseku však nepatřila ke stavu II. armády, ale ke stavu záloh HVOA.

V předpolí pevnostního pásma se již tu a tam bojovalo, zatím pouze útvary SOS s ordnery. Vesnice v zemi nikoho byly dávno prázdné a vylidněný kraj ožíval pouze v noci. Toho dne odpoledne ustal všude v předpolí i v pevnostech hlavního pásma veškerý pohyb vojsk i materiálu. Na slezské straně, podle hlášení rozvědky, stály tři „osmičkové“ divize wehrmachtu, 8., 18. a 28. pěší.

13. pěší pluk příslušný k 7. pěší divizi, bránil linii s více než 150 objekty LO vzor 37. Osádky opevnění odpočívaly okolo svých zbraní, záložní jednotky měly pohotovost. Dělostřelci posedávali u kanónů a houfnic, z otevřených beden vyčuhovaly hroty granátů a šrapnelů, které stačilo načasovat, nabít a vypálit. V bezprostřední blízkosti hranic ležely znervóznělé roznětné hlídky u podminovaných objektů. Jejich úkolem bylo na povel vyhodit do povětří střežené

budovy, silnice, mosty a lávky, vše, za co by se postupující nepřítel mohl krýt, a vše, co by mu mohlo usnadnit cestu.

Čas od času přelétly nad hlavami vojáků výzvědné letouny, ale nepřítel se nepohnul.

Ve 21.00 získalo zpravodajské oddělení hlavního štábu informaci od generála Syrového o připravované konferenci v Mnichově a předalo ji do račického zámečku u Vyškova.

– Pro Kristovy rány, zhrozil se náčelník generálního štábu generál Fiala. – Co je to za sprosťárnu? Mussolini, Hitler, Daladier a Chamberlain se tam jedou pobratřit a skamarádit, protože to nebezpečné a zlé Československo je všechny ohrožuje?

– Jde o ten starý obchod, soudil generál Netík, vrchní velitel dělostřelectva. – Nechtějí se ho vzdát. Každý získá něco. Hitler území a otroky, Duce se bude moci vrhnout na Středomoří a za zády bude mít vděčného führera, Daladier oddálí blamáž své slavné armády, nu a Chamberlain, ten to všechno spískal, aby mu ještě pár pátků zůstalo křeslo.

– Jde mi mráz po zádech, když si představím, jak by se asi v téhle chvíli zachoval Beneš a Syrového vláda, vzdychl vrchní velitel, generál Krejčí.

– Jak si stojíme s těmi sovětskými letadly? zeptal se celkem zbytečně brigádní generál Fajfr, velitel československého letectva. – Z našeho Žižky nevypadne ani slůvko a při tom bychom měli být u toho…

– Tohle je záležitost ministerstva zahraničí, vysvětloval Krejčí skupince generálů nad mapami. – Na Kroftu bych si vsadil, ten jen tak něco nezkazí. Náš Žižka má asi teď jiné starosti, ráno ho Beneš pověřil řízením nejvyššího hospodářského úřadu. Bude teď konkurovat samotnému Todtovi. Nebo dokonce Göringovi.

Generálové se od srdce zasmáli.

– Jenže Göring se o letadla alespoň stará.

– S letadly to není tak jednoduché. Jsou pro nás připravena a dostaneme je, jakmile Krofta vyjedná koridor přes Rumunsko. Přes Polsko to nepůjde. Leda, až bychom se začali vzájemně masírovat, pak by to vše bylo rychlejší.

– Pánové, zvážněl generál Krejčí. – Nedělejme si moc nadějí na ruskou pomoc. Probíral jsem to s resortem zahraničí. Krofta je chytrý, tlačí na Rusy s nějakým velkým požadavkem, který oni z mezinárodních důvodů nemohou naplnit, a tak nás nakonec odbudou alespoň stroji a my dosáhneme svého. Jde o to, aby je dodali včas[76]. Beneš musí nyní vytěžit Alexandrovského, však se stále podbízel s nějakou pomocí. Fierlinger v Moskvě tlačí na Potěmkina. Chtějí, abychom za ně udělali špinavou práci a pocuchali Němce, ale za to budou muset zaplatit letadly. Pane generále, kývl na Fajfra, – jak jsme na tom s letišti tam na východě?

– To je problém, zachmuřil se generál, – jen pokud nám pošlou čtyřmotorové TB trojky, to jsou těžké stroje a mohou přistávat pouze na betonové dráze. My bychom potřebovali spíše stíhačky, nejlépe Polikarpovy I-šestnáctky, tyhle Raty jsou srovnatelné s německými dolnoplošníky, ale potřebují zase delší startovní dráhy než naše Avie. Takové dráhy už máme. Raty jsou rychlé, malé živé a obratné stroje. Naši piloti by je zvládli bez velkého přeškolování, ale musíme je sem dostat včas. Musíme jen dobudovat letiště v Užhorodu, abychom zkrátili přelet z Vinice, zatím by se muselo létat do Košic s mezipřistáním. Letišť je

obecně dostatek, a když na nich přednostně postavíme ruské stroje, budeme muset naše letky přemístit a rozptýlit, takže budou méně zasažitelné nepřátelskými nálety. Letiště nových parametrů budujeme zatím přednostně na východním Slovensku. Je zde ale další problém. Nemůžeme u ruských strojů vyměnit letecké motory, jako u té poslední dodávky SB-2. Naše pohonná směs „Biboli“ se do jejich motorů používat nedá. Musíme tedy dopravit i ruský benzín. Jejich stroje mají odlišnou munici, ale na tom už pracují v Dubnici. Potřebujeme jejich náhradní díly, dílny pro opravy jejich strojů se teprve organizují. Ten koridor přes Rumunsko…

Generál Krejčí se zamračil.

– Pánové, posmíváme se zde Syrového úředníkům, ale mně se nezdá, že bychom pracovali o mnoho lépe. Máme nedostatky a problémy? Proč je už neřešíme? Proč nestačí jediné slovo a nevyskakuje zde pan generál Nosek a neburcuje své ženisty? Proč neběžíme k telefonům a netaháme z postelí pana předsedu branného výboru senátu Klofáče? Nebo pana generála Syrového, našeho vrchního hospodáře? Jak myslíte, že bude vypadat válka? Samozřejmě, že po každém náletu budou naše letiště úplně rozbitá a my je budeme muset okamžitě, ale okamžitě, spravit! To znamená celé pluky civilistů, dobrovolníků, ženijní jednotky, buldozery, tuny zeminy a betonu, železné armatury a já nevím co ještě! Chcete to všechno organizovat až pod palbou? Nasaďme nezaměstnané, zadejme to firmám. Vojsko musí bojovat!

Generál Fajfr vzdychl. – I kdyby Rusové stroje dodali brzy, musíme je přezbrojit a naše piloty přeškolit nejdéle do dvou týdnů, jinak nám už nebudou k ničemu. Když se tohle všechno podaří, budeme potřebovat upravená letiště s veškerým technickým zajištěním také zde na Moravě a především na západním Slovensku. Do bitev, které se odehrají zde v českém prostoru, nemohou zasahovat od Košic. Jenže západní Slovensko i Morava leží v dosahu Luftwaffe a budou bombardovány, jakmile Němci postřehnou to nebezpečí. Zde musí být především soustředěny ženijní čety. Každopádně musíme pro začátek vystačit s naším letectvem. Ruské stroje, pokud dorazí, bychom měli nasadit teprve pro hlavní bitvu, masově a naráz. Ale máte pravdu, bratře veliteli. Můžeme udělat daleko víc.

Vrchní velitel se dostával do varu a generálové hlavního štábu hleděli do země. Generál Fajfr se rděl jako rajské jablko v plném létě.

– To všechno musíme zařídit ihned a okamžitě! Ne teprve až to začne. Co bude prvním cílem Luftwaffe? Jistě, že letiště! A jestli na nich budou stát vyrovnané řady našich letadel, ztratíme je hned v prvních minutách války. Na ploše by měly stát vyrovnané řady atrap a maket letadel. Proč ještě nemáme obsazena oficiální a známá letiště maketami, které přilákají cizí bombardéry a zbaví je pum, zatímco naše stroje budou startovat z polních letišť?! Pane generále Fajfre, do dvou hodin chci mít na stole podrobný plán přesunu ruských strojů z východu, jak budou přeskakovat z jednoho letiště na druhé, až se dostanou sem. Na východě musí být připraven veškerý materiál pro přezbrojení. Naše kulomety a palubní kanóny, minimálně palubní radiostanice, protože jak víme, ruské stroje nemají žádné. V prvé řadě ať Rusové pošlou alespoň pár stíhaček, abychom mohli začít s přeškolováním pilotů. SB-2 již zde máme a piloti je znají. Jestliže mají být

vytvořeny nové letky, jistě jste již zajistil jejich velitelskou strukturu. Předpokládám, že jste již dávno v kontaktu s generálem Šmuškevičem, který tam ve Španělsku, přímo v boji, mohl studovat vlastnosti těch nových ruských strojů a také nové taktiky německých a italských eskader. Doufám, že takový instruktor již dávno přednáší našim pilotům, protože až ruské stroje dorazí, nebudeme mít čas teprve zjišťovat, co s nimi jde či nejde podnikat. Doufám, že jste, pane generále, již zorganizoval nějaký společný letecký štáb pro koordinaci leteckého boje s těmi Rusy zde u nás, že máte připraveno přeškolovací středisko na východě, do kterého můžeme odesílat přebytečné piloty bez strojů, až to zde vypukne. Pane generále Krátký, vy okamžitě po skončení porady vytáhnete z postele příslušné osoby, i kdyby samotného ministra, a budete tvrdě a nekompromisně vyžadovat, aby nám vysvětlil, jak je zařízeno zásobování rumunskou ropou a její rafinace. Budete znát stav zásob a budete mít plán jejich doplňování, protože zásobování ropou a benzínem je naše veliká výhoda před Němci. I když nám zůstanou jenom dva tanky a Němci jich nasadí ještě dva tisíce, ty naše dva budou jezdit a ty jejich se zastaví! Rozumíte?!

– Pane generále, dovolte mi odejít!

Generálové zodpovědní za jednotlivé resorty se zvedali jeden po druhém, jak porada pokračovala a téměř poklusem odbíhali do svých kanceláří k telefonům a ke svým štábům.

– Vedeme indiánskou válku, otočil se Krejčí na plukovníka jezdectva Buršíka, velitele útočné vozby. – Jako jsou třeba makety letadel, budete muset bleskově najít někoho, kdo nám postaví stovky maket tanků a vozidel. Bleskově znamená do pozítří. Na utajení té výroby rezignujte. Pilot ze vzduchu nerozpozná, zda se jedná o maketu nebo o skutečný tank, i když bude vědět, že máme makety. Každá zničená maketa za pár korun, znamená zneškodněnou německou pumu za tisíce říšských marek. A oni právě pum nemají ještě nazbyt!

– Už mne to napadlo, usmál se šťastně Buršík. – Když jste mluvil o těch letadlech. Napadlo mne, že daleko rychlejší by bylo vyrábět makety tanků z pryže, nafukovací, jako balóny. Máme na to zavedené a nevyužité firmy. Jakmile spustí linku, půjde to po stovkách kusů denně a každý náklaďák jich převeze několik desítek. Mám to poznamenáno.

– To nestačí. Skvělý nápad, ale poznámky nepomohou. Běžte to zařídit! Ihned! Můžete odejít, pane plukovníku.

Díky několika energickým mužům v generálním štábu a v nové vládě, se válečný potenciál Československé republiky, doslova za minutu dvanáct, začal zbavovat letitých návyků a nánosů nejrůznějších byrokratických omezujících pravidel, obručí opatrnických předpisů, zákazů a závor všeho druhu. Národ v sobě objevoval a uvolňoval ohromující náboj kreativity umocněný aktuálním nebezpečím. Během pouhých hodin a dnů se nyní měnily věci, které se před tím nepodařilo změnit a realizovat po celá léta. Firmám se hrnuly státní zakázky a neomezený přísun surovin. Platit se mělo po válce, anebo také vůbec nikdy, pokud dojde k osudné porážce. Ani generál Krejčí, ani premiér Rašín, netušili, zda se to stalo včas, zda to bude stačit a zda to bude k něčemu dobré. Byli si však jisti, že postaru by se válka vyhrát nedala. Teprve onen koperníkovský

Rašínův obrat, teprve tento nový úhel pohledu na situaci otevřel netušené možnosti a obzory všech vojenských i civilních oborů a resortů, podchytil chaotické a neúčelné pouliční nadšení a usměrnil jej do jediného proudu, který pomalu a jistě nabíral sílu horské řeky odvalující z cesty balvany a bláto.

Doktor Rašín své heslo hřímal do rozhlasu, donekonečna jej opakoval všem novinářům, tak dlouho, až se objevilo v úvodnících většiny listů:

„Nestačí se jen bránit, je třeba zvítězit a nestačí nepřítele odrazit, je třeba ho zničit! Proti metodické, ale bezduché německé důslednosti postavíme onu legendární, opět probuzenou českou schopnost improvizace. Proti rutině život a příležitost pro všechny, kdo něco dokážou a kdo mají nápad. Důslednosti je ovšem také potřeba, metodičnosti a vytrvalosti také, aby se zabránilo chaosu a těkání z jednoho nápadu na druhý. Dotáhněme vše do konce a dělejme vše s nápadem, ale úplně a důsledně, nevzdávejme nic, co je slibné, a zachovejme vše, co je funkční a co přináší výsledky. Jak jinak by bylo možné, aby sedláci s vidlemi a cepy poráželi na hlavu pancéřově křižácké voje, aby prostí čeští sedláci a poddaní, kteří nikdy neopustili rodnou vesnici a nebyli ani za nejbližším kopcem, náhle zpřevraceli vzhůru nohama celou válečnou školu středověku?! Na množství nehleďme a nepřátel se nelekejme. Ani překážek a potíží se nelekejme. Buďme svorní a držme se zákona, je-li nám dán, ale neříkejme, že něco nejde. Pokud otevřeme ústa na našich poradách, kabinetech, štábech i v bojích, otevírejme je pro to, abychom řekli, jak na to, aby to šlo, aby to bylo! A k tomu nám dopomáhej Bůh! Neboť bude-li Bůh s námi, kdo proti nám?!“

Již mobilizace a napětí předchozích dnů a týdnů vyřazovaly nervově slabé a málo odolné osoby v řadách armády. Jednotlivci, kteří se zhroutili, byli nahrazováni. Naopak se přihlásilo mnoho odolných starců, již ve výslužbě, tvrdých jako křemen a s ohněm v očích. Extrémním případem byla sebevražda velitele 32. pěšího pluku, plukovníka Vysušila. Zastřelil se v důsledku vyčerpání.

Generální štáb vydal přípravné rozkazy k přesunu 1. a 2. rychlé divize. Generál Krejčí systematicky, ale nepozorovaně posiloval obranu jižních Čech a jihozápadní Moravy. Jednotky se přesouvaly bez identifikačních znaků, většinou pod rouškou tmy. Němečtí informátoři v českém pohraničí měli být neustále mateni. Záložní divize směřovaly do prostorů středního toku Vltavy a na Vysočinu, odkud mohly být vrženy do protiútoku jak západním, tak i jižním směrem. S nejhorším krytím, maskováním a s největším rámusem se přesouvalo vojsko směřující do severozápadních Čech. Některé menší útvary připnuly distinkce a identifikační znaky jiných, mnohdy značně vzdálených divizí. Rozvědčíci v uniformách prostých vojáků trousili poznámky a zapřádali hovory po sudetských hospodách, neboť bylo třeba přesvědčit drážďanskou centrálu Abwehru o tom, že československá rozvědka skočila na špek a že generální štáb armády nyní očekává hlavní nápor ze severozápadního směru, přes Krušné hory do severních Čech. Generál Votruba obdržel tajný rozkaz připravit jižní divize své armády, konkrétně 3. rychlou divizi, 10. a 11. pěší k rychlému přesunu na Bratislavu, kdyby se ukázalo, že maďarská armáda zůstane mimo hru.

Na horním toku Dyje byl ženisty 2. vojskové skupiny připraven odstřel hráze

Vranovské přehrady. Generál ing. Václav Nosek, velitel ženijního vojska, opatrně protestoval a argumentoval, zda by nebylo lépe vypouštět přehradu a Hevlínský rybník postupně, aby došlo k zatopení nížin a lužních lesů na jižní moravské hranici, jak bylo původně plánováno a propočítáno.

– Generál von List má k dispozici jednu obrněnou a jednu motorizovanou divizi. Jen rozmáčením terénu můžeme zpomalit postup tankových kolon na Brno. Jestliže budeme s odstřelem hráze váhat, mohou nás překvapit a prorazit dříve než odstřel provedeme. Rozuměl jsem plánu tak, že podmáčení terénu je preventivním opatřením…

– Rozuměl jste plánu dokonale, kontroval Krejčí. – Ale nepřítel mu jistě již také porozuměl. Proto se nyní zachováme nerozumně. Necháme se nepřítelem překvapit a necháme jeho obrněné kolony proniknout přes Dyji.

– Ale to tankům nezabrání v postupu do vnitrozemí…

– Snad, usmíval se Krejčí mazaně jako náčelník Komančů na válečné stezce. – Tam je čekají zálohy, uzávěry a jiná překvapení, zato jim zabráníme v návratu zpět, až se jim rozlije za zády celé moře vody a utopí je. Všiml jste si, že Listová armáda vůbec nemá pěší divize vyjma jednu lehkou? A to je důležité. Jestliže jsme si dali za úkol zničit německou armádu a nemůžeme se za ní honit po celém Německu, je lépe, když se slétnou sami k nám jako vosy na med. Ne naráz, ale po kouskách. Pak je lapneme do sáčku a vhodíme do kamen.

Generál Krejčí aktuálně informoval velitele všech čtyř armád, že nebezpečí nepřátelského útoku bude největší v noci z 30. září na 1. října. Vlastně je to už jisté.

28. září 1938 – Cosel

Generál Manstein seděl u stolu jako opařený. Nedobrá nálada byla znát i na ostatních účastnících štábní porady hlavního velitelství II. armády, kterou narychlo svolal její velitel generál Rundstedt. Kromě Mansteina byli přítomni také ostatní velitelé divizí a vyšších jednotek, včetně náčelníků štábů. Byli zde generálové Fessmann, Geyr von Schweppenburg, Hans von Salmuth, Johannes Blaskowitz, Ulex von Kleist, Ernst von Busch, Haupt, Kuntzen a někteří další. Již sama skutečnost, že tito muži nesetrvali v tak napjatou dobu u svých divizí, z nichž většina ještě prováděla přesun k nástupním pozicím podél československých hranic, byla pozoruhodná.

Generál Rundstedt si vyňal monokl z oka.

– Byl jsem v Berlíně a v Zossen, oznámil stručně. – OKW vydalo povel „Aufmarsch“ a vy víte, co to znamená. Nejpozději 1. října ráno má být zahájen útok na Československo.

– To není možné! vykřikl spontánně generál Blaskowitz. – Jednotky nejsou dosud na pozicích. Přechod na válečnou sestavu probíhá teprve tři dny![77]

Zvedla se bouře hlasů.

Situace všeobecně vypadala takto:

4. pěší divize byla neúplná a teprve se přesouvala na východ okolo Laubanu, vzdálena od svých předepsaných pozic nejméně den pochodu.

32. pěší divize dosáhla úrovně Liegnitz teprve svými čelními sledy a obracela

se k jihu.

12. pěší divize zařazena do druhého sledu ještě neukončila soustřeďování a byla na polovičním stavu.

8. pěší divize se také nacházela na přesunu u Niesse a přitom její význam pro první úder byl klíčový. Potřebovala nejméně dva dny na zaujetí pozic.

18. pěší divize se přesouvala u Waldenburku a ráno mohly být první sledy na svých pozicích.

28. pěší divize byla taktéž na pochodu ke kladskému výběžku. V Glatz sídlilo zatím pouze velitelství.

30. motorizovaná divize nebyla úplná a dozbrojená a teprve se ke kladskému výběžku dopravovala.

3. lehká divize teprve vznikala, chybělo celé dělostřelectvo, tankový pluk měl jen jeden prapor a chyběly týlové složky. Byla zcela neschopna plánovaného nasazení u Frýdlantu.

3. obrněná divize již sice stála v plánovaném postavení proti Krnovu, ale úplně jí chyběly roty těžkých tanků. Její význam pro útok byl ovšem naprosto klíčový, neboť byla určena k provedení průlomu v součinnosti se 7. výsadkovou divizí u Bruntálu.

7. výsadková divize podléhala velení Luftwaffe a hlásila plnou připravenost. Každý však věděl, že z jejího stavu prošly úplným výcvikem necelé dva prapory a už vůbec nemohla být nasazena její lehká dělostřelecká baterie.

– Všechny okolnosti jsou mi známy, shrnul připomínky Rundstedt. – Můžete mi věřit, že u ostatních armád to vypadá podobně. A nejen tolik, že není dokončeno soustředění. Není čas na přeskupení jednotek a štáby divizí všeobecně nestačily zpracovat a vydat detailní rozkazy, takže jednotky od úrovně praporů budou zřejmě odkázány na improvizaci. Prvosledové jednotky dostaly pouze hrubá zadání a nestihnou provést rekognoskaci na svých úsecích. To všechno bylo také řečeno v Zossen.

– Útok bude odložen? zeptal se s nadějí v hlase generál Busch.

– Dříve než do poloviny října nebudeme připraveni, naléhal Manstein. Rundstedt si opět nasadil monokl a sdělil to, co jemu a ostatním velitelům armád sdělil generál Keitel když v Zossen tlumočil vůdcovo vysvětlení jak daná situace vznikla.

– Vývoj po 20. září ukazuje na to, že Francie a Británie bojovat nebudou, což se nyní potvrzuje. Nečeká nás tedy válka na dvou frontách. Zatím. Vůdce jedná v Mnichově a pravděpodobně dosáhne celkové izolace Československa. Až do včerejška se předpokládalo, že Československo pod tlakem situace kapituluje a předá říši Sudety mírovou cestou. Československá armáda bude opuštěna a nemá naději na vítězství. Jednotlivé divize byly proto v posledním týdnu připravovány spíše k soustředění poblíž průsmyků a komunikací, kterými se mírové obsazování Sudet mělo odehrávat, s dozbrojením se sečkávalo. Podle posledních informací se však v Praze chopili vlády vojáci a Tschechei dali najevo, že navzdory své izolaci a navzdory mnichovským jednáním, budou své území bránit za každou cenu.

– A to rozzlobilo vůdce natolik, že chce vidět krev a to ihned, domýšlel si Hans von Salmuth, Rundstedtův náčelník štábu.

Generál chmurně kývl.

– Vznesli jsme, společně s dalšími veliteli armád, množství oprávněných námitek a připomínek. Jednotky vesměs nemají ještě těžké zbraně. Není zajištěna koordinace nástupu s Luftwaffe. Teprve nyní dostáváme nové informace o rozmístění a sestavě protivníka, mnohdy neúplné, je špatná povětrnostní situace a ta se předvídá až do poloviny měsíce, atakdále, atak dále.

– To vůdce musí brát v úvahu, nejsme schopni takto ihned udeřit, zmateně se dovolával pomoci Manstein. – To je diletantské válčení.

– Rozhodl to opět Göring, prozradil generál. – Tvrdí, že vyhraje válku ze vzduchu. Argumentoval tím, jak se letectvo osvědčilo při anschlussu. Ve skutečnosti je útok nařízen proto, že vůdce již toto datum vyslovil veřejně a vůdce nesmí ztratit tvář. A je to ještě mnohem horší. Vůdce shledal některé naše námitky závažnými a rozhodl nikoliv podle Fall Grün, ale podle momentální připravenosti armád takto - 1. října zahájí boj pouze jedna z připravených armád, ta, jejíž úspěch je klíčový pro všechny další útoky a operace. Hádejte, která to bude.

– Hrom a peklo! zaklel Blaskowitz, který pochopil jako prvý. – To nemohou myslet vážně!

– Ale ano, potvrdil Rundstedt. – Naše obětavost prý získá ostatním potřebný čas. Jsme nejsilnější armádou proti Československu a náš útok, vzhledem k opevnění, očekávají nejméně ze všech. Pokud se podaří překvapivý průlom ve směru na Bruntál a na Olomouc, připojí se ze západu během dvou dnů Reichenau a z jihu von Leeb. VIII. armáda se nemá pokoušet o průlom, má jen vázat síly nepřítele, neboť Tschechei se z Krušných hor stáhnou sami, když se probije Reichenau na Prahu, již proto, aby vyrovnali frontu. XIV. armáda je na tom se zásobami nejhůře a nemá vhodné složení pro útok v rovině. Von List zaútočí teprve tehdy, když se podaří naše akce a nepřítel stáhne některé své divize na Moravě k severu, aby nám čelil.

– To je šílenství, usoudil kdosi.

– Z vojenského hlediska jistě, potvrdil Rundstedt, ale já jsem také nevěřil tomu, že vůdce vyšachuje ze hry Francii. A stalo se. V každém případě OKW potvrdilo vůdcův rozkaz a my splníme se ctí svoji povinnost. Nyní dokončíte soustředění svých divizí ve stanovených dislokacích a pokusíte se je v co nejkratším čase reorganizovat[78], aby mohly být postupně nasazovány do průlomu. 12. divize musí počítat s dalším případným přesunem k východu, kdyby toho bylo třeba. 30. motorizovaná musí být připravena u Glatz (Kladsko), kdyby se podařilo otevřít zadní vrátka na Grulich (Skalka). A to již v den X+1. Po večeři se sejdu s veliteli a náčelníky štábů klíčových divizí, tj. 3. pancéřové a 5. pěší. Počká zde také generál Manstein. Děkuji vám, pánové, a dejme se do toho.

Noční porada se odbývala jen v úzkém kruhu, byla věcná a namáhavá. Československá armáda již několik dní stála na pozicích, které bez ustání vylepšovala, naproti tomu německá armáda teprve zahajovala přechod na válečnou sestavu. Důstojníci nižších jednotek měli zažít skutečný šok z nových instrukcí a rozkazů svých velitelů.

Generál Rundstedt přinesl na poradu dvoje desky.

– Toto, řekl, – je Zeitzlerova zpráva o stavu opevnění v našem úseku obrany z

15. května. Dnes máme 28., téměř již 29. září. Toto je nový elaborát. Zachycuje 4 měsíce usilovné práce na české straně hranic. Můžete si obě verze porovnat, budete na to mít čas. Výškové fotografie poskytly údaje o dalších dokončených nebo alespoň vybetonovaných stavbách. Doposud otevřené proluky jsou kryty většinou dvouřadou linií malých pevnůstek a polních opevnění. Také palebné úhly a perimetry doznaly změn. Zesílilo vzájemné krytí pevností a objektů. Na příslušný výcvik nemáme čas. Podrobnosti zjistit nelze, spolupracovníci Abwehru jsou zřejmě po mobilizaci pacifikováni a pohyb obyvatelstva v pohraničí podroben kontrole, ustrnul. Zátarasy, hlavně v osadách, destrukční práce, palebné systémy a dosah palebných vějířů, krytí z týlu…

– Copak OKW úplně spalo, ty 4 měsíce? vyděsil se generál Manstein.

– To já nemohu posoudit, vymluvil se Rundstedt. – OKW, pokud pochybilo, napravilo své pochybení rozhodně energickým a… velmi pozoruhodným způsobem. Zakázalo nám útočit na linii lehkých opevnění mezi Bohumínem a Krkonošemi.

Velitel 3. divize otevřel úžasem ústa a prudce se zapřel do křesla.

– Jestli tomu rozumím, tak II. armáda je jediná, která má v den X provést průlom ve směru Olomouc a zároveň nesmí útočit po celé délce svého úseku?

– Potřebovali bychom chytrou horákyni, soudil Manstein.

– Takto, upřesnil Rundstedt, – bude na všech úsecích prováděna demonstrační činnost, která má vázat vojska nepřítele na hranici. O skutečný průlom se musíme pokusit zde, proti Bruntálu. Vy, generále Fessmanne, zajistíte přesně, podle vám již známých propozic a instrukcí, aby se v noci na den X. co možno nenápadně soustředil zde v tomto lese u Zossen (Sosnové) ženijní motorizovaný oddíl praporu Rathenow, cyklistický prapor Freinwalde, dvě roty pancéřových granátníků a vše, co zde podle vám již známých propozic Unternehmen Freudenthal má čekat na signál výsadkářů. Vaše jednotky pak zlikvidují malé obranné lehké objekty opevnění (velké zde nestojí) pouze v nutném úseku tak, aby průjezdový koridor nemohl být ostřelován z boků. A poženete se přímo sem, na Olomouc. O všechno ostatní se postará pěchota a jednotky druhého sledu.

Po detailnějším rozboru operace Rundstedt osaměl pouze s generálem Erichem von Mansteinem.

– Vás, milý Mansteine, jsem chtěl dnes jmenovat velitelem 18. divize. Generál Manstein se za stolem bezděčně vypjal.

– Ale neudělal jsem to, ze zcela zvláštního důvodu. Předpokládejme, že celá ta Studentova a Göringova hra na válku u Bruntálu ztroskotá a skočí zmasakrováním výsadkového pluku. Mým úkolem je dosáhnout i přesto průlomu a já ho dosáhnu. Vy mi nyní předvedete ten svůj plán průniku tankových kolon přes horské pásmo a já vám pak vymyslím velitelskou funkci pro tuto operaci.

Horské, zalesněné a opevnění prosté pásmo se v celé obranné linii severní Moravy nacházelo jen jedno. Byl jím masiv Jeseníku.

29. září 1938 – Praha

Ministr zahraničních věcí doktor Kamil Krofta přijal vyslance Alexandrovského

ve své pracovně. Již v ranních hodinách.

– Pane vyslanče, vezměte prosím na vědomí, že toto jednání je pro náš stát navýsost důležité.

Alexandrovský krátce kývl.

– Vím. Rozhodli jste se tedy pevně.

– Ano. Rozhodli jsme se. Ale nejprve dovolte, abych omluvil skutečnost, že jste, jako obvykle, nebyl přijat k audienci panem prezidentem. Pan prezident je zcela vyčerpán. Není v ohrožení života, ale nutně si potřebuje odpočinout. V současné době je velmi indisponován.

– Jistě, to je pochopitelné. Musel prodělat úžasné vypětí. A nyní ta konference…

– Ano, Mnichov. Nás to již nezlomí, jak jste řekl, jsme rozhodnuti pevně. Ale, mezi námi, obávám se, že zůstaneme politicky zcela izolováni. Francie i Británie si umyjí ruce.

Alexandrovský opět kývl.

– Tomu nasvědčuje výběr pozvaných. Mohu vám prozradit, že se Sovětský svaz také pokoušel zúčastnit se té konference. Přes všechno úsilí, nebyli jsme pozváni, stejně jako vy. Je to Chamberlainova intrika, zdá se.

– Pane vyslanče, naklonil se náhle Krofta nad konferenční stolek s vodkou, ledem a občerstvením. – Před několika dny jste nabízel prezidentu Benešovi vyslovení jisté třetí otázky. Vím, že ji nevyslovil, ale nyní se mnohé změnilo. Já namísto otázky vyslovím prosbu. Potřebujeme vaši pomoc. Budeme se bránit a budeme napadeni hned po té mnichovské konferenci. Nyní je situace taková, že nás západní velmoci nepodpoří, alespoň ne hned zpočátku. Snad i tam dojde k převratům a revolucím, ale nyní jsme sami a potřebujeme vaši pomoc.

Alexandrovský si odkašlal a krátce se zamyslel.

– Pane ministře, lhal bych, kdybych tvrdil, že jsem netušil, oč v tomto jednání běží. Přemýšlel jsem předem, co mohu odpovědět na jasně položenou otázku, nyní přímo výzvu. Oficiálně mohu informovat Moskvu diplomatickou cestou a vyžádat si odpověď. Zcela na rovinu vám, mezi čtyřma očima, soukromě, říkám, že bude negativní nebo velmi opožděná. Oficiální pomoc Sovětského svazu bude připadat v úvahu až poté, kdy vy, jako napadený stát, podáte oficiální protest u Společnosti národů a bude svolána mezinárodní konference. Ale oni takové věci mohou a dovedou zdržovat. Moskva nebude jednat bez souhlasu Společnosti národů.

– Myslel jsem si to, svěsil hlavu Krofta. – Tedy nám dejte stroje. Neoficiálně. Na oficiální cesty není již času. Dodejte nám co nejrychleji moderní letadla. Ujišťuji vás, že na tom po válce nebudete škodní. Španělsku jste je dodali, a nejen letadla. Nebylo by asi vhodné připomínat panu maršálu Stalinovi jisté služby, které mu pan prezident Beneš v minulém roce prokázal, ale naše vztahy byly vždy výjimečně plodné a otevřené. Uděláme to stejně jako v posledním případě, jenže ve velkém. Bude otevřen letový koridor přes rumunské území na Podkarpatskou Rus. Právě bylo dokončeno nejvýchodněji položené letiště, které umožní přelet i pro stíhací letouny bez mezipřistání na rumunském území. To je dohodnuto, král Carol je nám nakloněn. Sovětský svaz zatím soustředil vojska pouze u polské hranice, a pokud to tak zůstane, Rumuni povolí koridor. Tam si

letadla převezmeme a jejich výsostné znaky budou okamžitě změněny na československé. Pokud s tím budete mít nějaké problémy, dokážeme připravit dokumenty svědčící o tom, že tyto stroje byly nakoupeny již před jistou dobou, ale může to zůstat zcela utajeno. Dejte nám několik set strojů! Hlavně potřebujeme stíhačky. Dejte nám munici, pro začátek palivo, nějaké náhradní díly a další si vyrobíme sami.

– Dost, dost, pane ministře, umlčel Alexandrovský Kroftu gestem ruky. – Nehodlám trpět, abyste se přede mnou ponižoval a prosil.

Sovětský vyslanec obřadně vstal.

– Za svoji osobu vám slibuji, že učiním vše, co bude v mých silách, abyste dostali ta letadla, o která žádáte. Abyste je dostali rychle. Můj hlas v Moskvě neváží tolik, kolik si myslíte, ale udělám vše, co budu moci, i kdyby mne to stálo odvolání z funkce. Slibuji.

Krofta splaskl úlevou jako horkovzdušný balón.

– Bude-li třeba, po válce se svět dozví pravdu. A jestli se celá Evropa bude muset schovávat studem, tak Sovětský svaz bude moci stát vzpřímen. Technické podrobnosti budou dojednány s vojenskými odborníky. A nyní, myslím, že by vás ještě rád soukromě přijal náš nový ministr informací, pan Klement Gottwald.

Alexandrovský se potutelně usmál.

– Klement Gottwald, pane ministře, je pro nás soudruh.

Prezident Beneš se původně, chystal připravit důvěrný dopis polskému prezidentovi Mościckému, ale od této práce upustil. Takový krok by byl krokem zcela v duchu jeho staré politické koncepce. Nyní si uvědomil, že z hlediska celkového nového plánu na zatažení Sovětského svazu do války není dohoda s Polskem žádoucí, ba právě naopak. Prezident Beneš tak jako tak soudil, že by to k ničemu nevedlo. Takový dopis by byl jen jeho vlastním alibi pro svět, ale na světovém mínění se nyní také nedalo nic změnit. Na žádném alibi už nezáleželo. Nepsal tedy nic. Nebylo třeba Poláky provokovat, stačilo je neusmiřovat a mlčet. Polsko jako by již bylo mrtvé, jen o tom ještě nevědělo. Vůbec se mnoho věcí náramně zjednodušilo tím rozhodnutím pro boj.

O polské nároky se nyní již v Mnichově, zatím jen diplomaticky, pralo Německo. Poláci připadali Benešovi jako dokonalí šílenci. Zpupní, hrdí, velmocensky nafouklí a slepí. Jejich země byla jedinou velkou rovinou, po které se již od dob Hunů a Tatarů, vždy jedním či druhým směrem, hnaly velké jezdecké armády. Byla ideálním terénem pro bleskovou tankovou válku a vynikajícím nástupním prostorem pro Rusy na Německo a pro Němce do Ruska. Polsko nebylo předurčeno k samostatnosti. Jako améba se v celých dějinách přelévalo od Slezska po Ukrajinu, sem a zase tam. Usilovali o ně všichni. Jedinou jeho spásou mohlo být spojenectví s jinými státy nemajícími tento zájem, a právě od takových spojenectví se Polsko odřízlo. Zůstane samo a dohodnou se o ně. Rozdělí si ho opět. I zde si, ovšem, musel Beneš přiznat, že jednou z hlavních potíží ve vztahu k Polsku je, jako i v jiných případech, on sám. Byla to Beckova nenávist k jeho osobě a byl to on, kdo ji vyvolával. Byla to celá série jeho i Masarykových chyb počínaje neblahým zablokováním přesunů spojeneckých transportů přes československé území v roce 1920, kdy Poláci krváceli u Varšavy a nutně

potřebovali pomoc. Byl to pro katolické Poláky zhoubný český ateismus a oportunismus. Byla to silná komunistická základna a dávný, nikdy nevykořeněný český panslavismus, který v moderních dějinách vyústil ve věčné tendence spojovat se s Ruskem, nyní komunistickým, a Poláky tím více nenáviděným. Stejně jako Němci chápali Poláci Československo jako nůž ve svých zádech. To vše se ovšem týkalo jen a jen Čechů, nikoliv Slováků. Se Slováky měli Poláci společného daleko více. Se Slováky by se dohodnout dokázali. A pochopitelně, Slováci s nimi.

Prezident vypadal skutečně vyčerpaně. Osobní lékař dr. Maixner konstatoval prudké zvýšení tlaku a únavu, ztrátu schopnosti spát a odpočívat. Ale nebylo to s ním beznadějné. Šlo zřejmě o důsledek vypětí posledních dnů. Nyní zažíval Beneš naopak pocit uvolnění, neboť jiní přebírali jeho břímě a on sám již nebyl tím jediným mužem, na jehož bedrech vše spočívalo. Měl nyní pocit, že se propadá do jakési prázdnoty a nedůležitosti. Hodlal s tím něco dělat, jakmile se sám vzpamatuje, neboť tato pozice mu ulevovala, ale současně nevyhovovala. Beneš chtěl být tím důležitým mužem. Z této pozice však začínal vidět některé věci jinak. Začínal chápat mnohé.

Svolání mnichovské konference bylo pro Beneše další tvrdou ranou. Tušil, jakým způsobem bude probíhat. Znal dokonale zájmy spojenců i nepřátel republiky. Věděl, že jediný, kdo by pro Československo mohl ztratit slovo, je francouzský premiér Daladier, a ten byl nyní pod silným tlakem Anglie. Dovedl si dokonce představit, že konference poskytne záruky nikoliv Československu, ale Německu. Snad bude začátkem nového britsko-francouzsko-německého spojenectví proti východu a budou následovat příslušné smlouvy v tom duchu. Proto se tolik děsil Gottwaldovy účasti ve vládě. Měl strach, aby to na západě nebylo vykládáno jako nástup bolševismu a otevřeného spojenectví se SSSR.

To by byla diplomatická katastrofa, ale nemohl odporovat zájmu vojáků sjednotit národ a angažovat pro obranu i komunisty. Generálové i Rašín však měli pravdu. Pro Československo byla již západní spojenectví ztracena v každém případě. Bylo by pohlceno válečnou i mírovou cestou. Nebylo zbytí, neboť i v případě kapitulace by český národ byl zdecimován a ujařmen, inteligence vybita a odstraněna, majetek zabaven, Židé a další národy vyhnáni, celé území násilně germanizováno. Zbývala poslední sázka na odpor, sázka na obrat veřejného mínění ve Francii a v Anglii, sázka na Stalinovu chamtivost v Polsku.

Jen několika strohými slovy schválil prezident Beneš rozhodnutí Rašínovy vlády nevyslat do Mnichova žádného zástupce, aby tam potupně čekal kdesi v předpokoji na výsledný ortel, ale s okamžitou platností odvolat domů veškeré zaměstnance berlínského velvyslanectví.

29. září 1938 – Jižní Čechy

Vyčerpané jednotky SOS ustupovaly ze svých stanovišť do vnitrozemí. Padla Přední Výtoň a Frymburk. Očekával se útok na Malonty. Bylo slyšet detonace silných výbuchů a noční oblohu co chvíli osvítila záře ohně. Přední hlídky v prostoru Kaplice začaly s destrukcí střežených podminovaných objektů. Přestávaly jezdit vlaky a spojení bylo přerušeno. Hrozilo nebezpečí, že nepřítel v

noci obsadí celý pravý břeh Vltavy a armáda přijde o možnost způsobit wehrmachtu ztráty již při průchodu nejvyšším pohraničním horstvem.

Poručík Feigl, velitel cyklistické roty zařazené do celku samostatného předzvědného oddílu HO-31, byl spěšně probuzen a ještě rozespalý volán k telefonu. Na druhém konci drátu se vztekal sám velitel oblasti, brigádní generál Bedřich Neuman.

– Poslyšte, bratře poručíku. Vybrali jsme vás a vaši jednotku k delikátnímu úkolu. Ti poserové z pohraničí utíkají už před několika darebáky z Freikorpsu. Čeho se pak můžeme nadít, až nastane skutečně válka? A válka nastane, snad již zítra, tím si buďte všichni jisti. Vrchní velení armády odmítlo kapitulaci. Takže je třeba ukázat zuby. Jde o to, předvést nepříteli i obyvatelstvu nějakou exemplární odstrašující akci, a to přímo v ohnisku oblasti. Obsadíte Vyšší Brod a nebudete brát ohledy na nic. Kdo se postaví se zbraní v ruce, zastřelit. Kdo bude odporovat, zatknout a odvézt do vnitrozemí. Bude vás podporovat obrněný vlak s celou posádkou. Vyrazíte ihned, obsadíte městečko a ubezpečuji vás, že máte úplně volné ruce ke splnění rozkazu. Jasné?

Krátce na to, pár minut po půlnoci, zazněl poplachový signál. Nastoupilo 5 důstojníků, 209 mužů a nižší velitelé. Bylo vydáno 150 pušek, 45 pistolí, 9 lehkých a 4 těžké kulomety. Byly rozděleny úkoly. Cyklisté vyrazili na 70 kilometrů dlouhý tichý a neslyšný přesun nocí k hranici.

Vyšší Brod opět zdobily nacistické vlajky a symboly. Henleinovské hlídky zburcovaly všech 200 mužů Freikorpsu poté, co zaslechly přijíždějící vlak. Muži s puškami přibíhali ve skupinkách k nádraží, aby se vlaku zmocnili. Pohled na supící monstrum pokryté železným pancířem jim vzal dech. Několik výstřelů z ručnice mělo pouze ten účinek, že neopatrné ordnery začaly kosit dávky z kulometů. Vzápětí zahájil palbu 8 cm kanón a proměnil budovu nádraží v hořící trosky. Než henleinovcům došlo, že je skutečně zle, dopadaly již granáty mezi domy. Zmatku využily skupiny cyklistů poručíka Feigla a pronikaly do města z okolních svahů. V prostoru křižovatky u kláštera byla jedna ze skupin napadena střelbou z klášterní věže. Vojín Antonín Mejzlík, průzkumník roty, byl zabit při pokusu projít křižovatkou. To rozzuřilo ostatní vojáky. A poručík Feigl nařídil ostrou palbu kanónem na klášter.

V předpolí Vyššího Brodu se k jednotce konečně připojili náhle zmužilí příslušníci SOS. Kulometnému družstvu, které se dostalo do hluchého prostoru pod věží, se podařilo zasáhnout střelce nahoře o pár vteřin dříve, než ve věži explodoval dělostřelecký granát.

Vojáky nemohlo již nic zadržet. Do domů, ze kterých se střílelo, házeli bez milosti ruční granáty a vyvlékali ven překvapené ordnery ven. Zanedlouho bylo město zcela pod kontrolou. Freikorps ztratil 32 mužů a několik raněných. Okolo dalších 30 ordnerů bylo zajato, zbytek prchal nocí po silnici k Leonfeldenu. Zde se H

henleinovci dostali do nastražené pasti, neboť poručík Feigl vyslal jedno družstvo se dvěma kulomety, aby únikovou cestu uzavřelo. Nenadálá křížová palba zkosila další vzbouřence a jejich útěk se proměnil v krvavou noční můru. Až ke státní hranici byli napadáni, pronásledováni a zabíjeni.

Ráno se obyvatelstvo Vyššího Brodu, vyděšené tvrdým a nemilosrdným zásahem vojska a noční bitvou, muselo dívat na to, jak je opat Tecelin Jaksch vyváděn z kláštera v poutech a eskortován do pancéřového vlaku. Hospodský Eibl musel uvařit zvlášť dobrou snídani.

Ti, kterým se podařilo uprchnout přes hranici, šířili hroznou zvěst o vyšebrodské bitvě. Henleinovci se rychle stahovali z dalších míst za českou hranicí zpět do bezpečí.

29. září 1938 – Čs. pohraničí[79]

Freikorps měl již 149 mrtvých, 255 zraněných a 16 nezvěstných jen z posledních dnů. Začínaly prosakovat otázky, zda je moudré tahat českého lva za ocas, právě když se probouzí. Velitelé i bojovníci Freikorpsu se již těšili na svoji novou roli po obsazení Sudet, kdy by celá organizace měla přejít pod Himmlera a doma plnit jen policejní úkoly. Nyní se po nich však chtělo, aby opět zintenzívnili záškodnickou činnost proti Československu. Jenže tam, za hranicí státu, již nečekaly bezmocné hrstky civilistů a celníků. Tam byly obranné linie černající se pravidelným vojskem s těžkou výzbrojí. Hitler potřeboval aktuální snímky vypálených německých domů, znásilněných žen a jiných důkazů o českých bolševických zvěrstvech. Některé jednotky Freikorpsu začaly naplňovat tyto požadavky tím, že se v prázdných rodných vsích věnovali drancování a krádežím majetku svých uprchlých soukmenovců. Náčelník štábu byl nucen urychleně vydat přísný zákaz přenášet přes hranice věci a cennosti a prodávat je v Říši.

V okamžiku, kdy führer zahajoval mnichovskou konferenci, přestala si československá armáda v Sudetech hrát na válku a dostala pokyn, aby bylo henleinovcům předvedeno, co válka skutečně jest.

Oddíly Freikorpsu postupující na Chebsku od Aše k osadě Starý Albenreuth (Mýtina) se dostaly do palby těžkých zbraní a byly zahnány do minových polí. Mnoho ordnerů se muselo potupně vzdát a byl zde zajat i oddíl příslušníků SS. Tato fakta bleskově putovala do Prahy a tam je začala okamžitě troubit do světa reorganizovaná ČTK.

U Falknova připravil jiný oddíl Freikorpsu léčku četnickým posilám, o nichž se předpokládalo, že přijedou jako obvykle v autobusu. Byl zahájen přepad a vyčkávalo se na četnické posily. Nepřijeli však četníci v autobusech, ale armádní obrněná vozidla, která celou bojůvku bez milosti rozstřílela.

U Tršnice se armádnímu těžkému kulometu podařil husarský kousek a sestřelil nad územím republiky německý pozorovací letoun. To bylo pro tisk již velké sousto. Zatímco Chamberlain naslouchal vůdcovým nářkům na česko-bolševický teror, v Londýně již rozhlas a noviny rozšiřovaly šokující informace o napadení suverénního státu – Československa pravidelnými vojenskými jednotkami Říše, bez vyhlášení války[80].

Pozdě odpoledne musel Pfrögner čelit telefonátu rozběsněného Jodla a následně vydal hlavní štáb v Bayreuthu rozkaz k ukončení bojových akcí a stažení jednotek z čs. území, s výjimkou ašského výběžku. Ozbrojenci prchali a za nimi se pozvolna začínaly valit nejprve skupinky, pak již souvislé zástupy

soukmenovců s nejnutnějším majetkem a s celými rodinami. Nikdo je nezadržoval.

29. září 1938 – Mnichov

Daladier se s Chamberlainem před odletem do Mnichova již nesešel. Považoval za nutné sejít se ještě s generálem Gamelinem, ale ten jej pouze nabádal, aby nebyly vyklízeny všechny československé obranné pozice a opevnění. Také francouzská armáda se tedy ještě nevzdávala naděje. Daladier usoudil, že Gamelina s sebou do Mnichova pro jistotu nevezme.

Chamberlainovi připravili v Hestonu jeho nejbližší spolupracovníci a političtí přátelé okázalé rozloučení. Byl zde Halifax, Simon, Mc Donald, italský vyslanec Grandi a jiní. Doufalo se v Chamberlainův velkolepý projev. Namísto projevu se přítomným dostalo pouze neobratně zakoktaného otcovského poučení:

– Když jsem byl chlapec, říkával jsem: Když nemáš hned napoprvé úspěch, zkoušej to znovu. To činím i nyní.

Konference byla zahájena ve 12.45 hodin. Chamberlain přiletěl stříbřitým Lockheedem, führer přijel svým osobním vlakem. Cestou přibral v Kufsteinu Duceho a měli tedy dosti času probrat cestou některé choulostivé okolnosti. Nejprve Mussolinimu připravil jisté překvapení, když mu prozradil svůj trik s tajnou pozvolnou mobilizací, která již byla téměř dokončena. Duce si dobře pamatoval, že mu ještě včera führer telefonicky slíbil mobilizaci pozdržet o 48 hodin.

– Československo nepřijme podmínky a nebude kapitulovat, mínil Hitler nad mapami v salónním voze. – To je již jisté. Podle mých indicií se v Praze chopila moci armáda, ačkoliv to maskují. Beneš je nyní jen figura, ale o něho nejde. Československo v této podobě poutá mých 40 divizí a to je neúnosné. V této podobě bude zlikvidováno, i když budeme muset napnout všechny síly. Prvním úderem tento útvar oklestíme, tak, jak to schválí dnes konference. Pak bude stačit pouhých 12 divizí, aby byl zbytek udržen v šachu.

Duce se rychle učil polykat ta příliš velká a překvapivá sousta. Do dnešního dne se domníval, že jde skutečně jen o sudetské Němce. Nyní se dozvěděl, že jde o zmrzačení Československa do neživotaschopné podoby.

– Nedivte se, ozřejmil mu vůdce. – To vše je teprve začátek a musíme mít volné ruce. Přijde den, kdy se my dva budeme muset společně bít proti Francii a Anglii. Je důležité, aby se to stalo, dokud my dva stojíme v čele svých národů a dokud jsme mladí a při síle.

– Ale, polkl opět Mussolini, – skončí-li konference úspěšně, nebude přece třeba vůbec válčit?

Hitler se na svého spojence podíval se shovívavým úsměvem.

– Možná, možná. Ale musí to proběhnout rychle a bez zbytečných tahanic. S okamžitým výsledkem.

Od tohoto okamžiku byl Mussolini ochoten udělat vše pro úspěch konference a přistoupit na cokoliv, aby nemusel válčit. Výsledek byl zaručen dříve, než se vůbec začalo, ale konečné slovo budou mít stejně Češi.

Hitler zahájil konferenci patetickým řečněním o Československu[81], které

ohrožuje mír v Evropě. Musí být rozhodnuto rychle a nyní. Chamberlain poděkoval vůdci za svolání konference, která poskytne Evropě nový oddech, a Mussolini mínil, že se přítomní v zásadě ve svých názorech neliší a že je třeba dohodnout se ještě dnes, neboť odklad by neúměrně zvyšoval napětí. Pak Duce vytáhl list papíru a předložil „svůj“ návrh řešení. Kromě Hitlera netušil nikdo, že návrh je dílem Weizsäckerovým.

Vyklizování pohraničí bude zahájeno 1. října. Obsazování převážně německého území německými vojsky začne po etapách taktéž 1. října.

Anglie, Francie a Itálie zaručují Německu, že území bude – bez toho, že by bylo stávající zařízení zničeno – do 10. října vyklizeno. V opačném případě nebude Německu bráněno, aby území obsadilo silou.

Základem pro lidové hlasování se stane, ve smyslu memoranda, modus sárského plebiscitu.

Modality vyklizení upřesní mezinárodní komise, v níž budou zastoupeny Německo, Anglie, Francie, Itálie a Československo.

Sporná území budou až do plebiscitu obsazena mezinárodními silami. Definitivní hranice stanoví mezinárodní komise.

Pak si pánové klepali pochvalně na ramena a vyjadřovali si navzájem díky. Chamberlain neuváženě podotkl, že by jen přivítal, kdyby mohl být přítomen československý zástupce, protože bez něho by se sotva daly přijmout požadované záruky.

Tento faux-pass rozzuřil Hitlera k tradiční nepříčetnosti.

– Mne vůbec nezajímá ujištění české vlády, štěkal. – Mne zajímá to, jak je donutit, aby návrh přijali. Existuje jednotný názor, že území bude podstoupeno Německu. Češi se s námi, se zbytkem Evropy, vůbec nehodlají o tom bavit. Před několika hodinami evakuovali celé své velvyslanectví. Češi se nechtějí dohodnout a touží po válce. Nebudu se s nimi dohadovat. Já je donutím…!

V tu chvíli se vzmužil a pochlapil Daladier.

– O tom nemůže být ani řeči, že by česká vláda takovou dohodu neakceptovala. Jsme její ručitelé. Žádám, aby se o tomto bodu vůbec nediskutovalo. Francouzská vláda prostě nestrpí, aby se Praha pokoušela o nějaké průtahy.

Ostatním účastníkům poklesla čelist údivem. Dokonce i Chamberlain vypadal zaraženě. Hodlá hned Francie vyslat své divize nyní proti Československu a vybojovat to za Hitlera? Jak jinak chce být ručitelem?

V Chamberlainovi se vzápětí probudil bývalý podnikatel a obchodník. Svedl řeč na praktické otázky.

– Co se stane s budovami a zařízením, které československá vláda v odstoupeném pohraničí vybudovala z vlastních nákladů? Jak mám, například, rozumět bodu, v němž se praví, že z tohoto území má být odehnán veškerý dobytek?

Hitler se zlobně zašklebil.

– Náš čas je příliš drahý na to, aby byl promrhán takovými lapáliemi, odsekl. Jestliže česká vláda návrhy nepřijme, pak je jasné, že autorita ztělesněná podpisy čtyř státníků čtyř velmocí, nestačí na to, aby tento tvrdohlavý, umíněný a

zaslepený národ pochopil a přijal své pravé místo v mírové Evropě. V takovém případě může otázku vyřešit již pouze použití násilí. Nehodlám absolvovat a akceptovat žádná další jednání. Tato schůzka je poslední, to berte prosím na vědomí. A přijměte jako projev mé dobré vůle, že mobilizace zatím nebude vyhlášena.

Po dvouhodinové přestávce se již jednalo jen o technických podrobnostech. Potíže nenastaly žádné. Hitler si dokonale ověřil, že oba premiéři jsou naprosté nuly, kramáři, slaboši a zbabělci. Jsou pro svůj klid a své zájmy ochotni obětovat všechno i všechny své přátele, prodat kohokoliv pod cenou, včetně své pověsti a renomé svých vlastních zemí.

Krátce po půlnoci byl rozsudek přepracován do formy mezistátní dohody a připraven k podpisu. Byl doplněn o dodatky o zárukách nových hranic, které byly vhodné nanejvýše tak pro nějaký humoristický časopis, vzhledem k okolnostem, a také o řešení územních požadavků polské a maďarské menšiny. Pánové si navzájem pogratulovali.

Francois-Poncet, který byl pověřen, aby výsledek doručil do Prahy, prohodil ke Schmidtovi.

– Nyní jdu k umírajícímu, abych mu dal poslední pomazání, ale nemám ani olej, který bych mohl na jeho rány přiložit.

Dr. Schmidt okamžitě opáčil.

– Nezaměňujte pojmy, pane vyslančce. Je-li někdo odsouzen, ještě zdaleka neumírá a může nám připravit nepříjemná překvapení.

Chamberlain unaveně zívl.

– Na odpověď se nečeká. Dohodu, samozřejmě, považujeme za přijatou.

Hitler, který měl přece jen lepší informace než jeho noví spojenci, zastavil Daladiera s opatrnou otázkou.

– Co míníte, že se stane, když česká vláda návrh velmocí nepřijme? Francouzský premiér mávl otráveně rukou.

– Potom ji k tomu přinutíme.

První zvláštní hlášení se dostalo do éteru až po druhé hodině ranní. Krátce nato vysílali povšechnou informaci ostatní německé stanice. Tiskové služby čekaly na úřední zprávu.

Nebyl by to Chamberlain, kdyby ještě před odjezdem nevnutil Hitlerovi soukromou schůzku. Byl vůdcem přijat v jeho hotelovém pokoji na Prinz-Regenten-Platz a požádal jej:

– Pane říšský kancléři, pokud budou Češi natolik domýšliví, jak okolnosti naznačují, a pokud tuto naši dohodu odmítnou, hodláte přikázat bombardování civilních objektů?

Hitler se dostal do značných rozpaků. Přes všechno, co již o Chamberlainovi věděl, nemohl uvěřit, že má před sebou takového prosťáčka.

– Samozřejmě, že nikoliv, ujistil ho. – My nejsme barbaři. Ale nemůžeme předpokládat, zda Tschechei neumístí mezi civilní stavby také vojenské objekty a nebezpečné zbraně. V takovém případě neručíme za přesnost zásahů.

– Jistě, uklidnil se Chamberlain a vytáhl z kapsy kus papíru.

Hitler zíral na strojem v rychlosti sepsanou dohodu, která končila slovy:

„Chápeme dohodu podepsanou včera v noci a anglo-německou námořní dohodu jako symbol touhy našich dvou národů nikdy proti sobě nejít do války.“

– Kdybyste podepsal tohle, značně by to zjednodušilo moji vlastní pozici v Londýně a tím i všechna naše příští jednání.

Hitler podepsal beze slova a Chamberlain odešel. Vzápětí se do Führerbau dostavil Ribbentrop.

– Ten muž je neuvěřitelný hlupák, Mein Führer, ale přece jen chovám jistou pochybnost o tom zda bylo dobré podepsat mu takovou dohodu.

– Ach, ten kus papíru? zamumlal Hitler, – Ten pro budoucnost nemá naprosto žádný význam.

30. září 1938 – Praha

Po páté hodině ranní obdržel dr. Ort, který měl noční službu na ministerstvu zahraničních věcí, oficiální žádost z německého velvyslanectví. Chargé ďaffaires Hencke žádal o přijetí na 6.00 hodin. Ministr Krofta rozhodl, že německého vyslance přijme osobně ve stanovenou hodinu. Setkání proběhlo v čistě formálním duchu. Hencke odevzdal usnesení čtyř velmocí z Mnichova a dopis zvoucí československého zástupce na 17.00 do Berlína. Mapu prý dodá anglické vyslanectví.

– Žádný československý zástupce se dnes, ani nikdy jindy, do Berlína nedostaví, leda, že by se jednalo o poctivou dohodu mezi našimi zeměmi, předeslal dr. Krofta. – Do 17.00 předáme německému vyslanectví zde v Praze naši závaznou odpověď.

V 8.00 hodin poslal zplnomocněný zástupce SSSR v RČS, vyslanec Alexandrovský, rychlý telegram lidovému komisariátu zahraničních věcí Sovětského svazu.

Beneš mne požádal, abych položil vládě SSSR tuto otázku: Velmoci, aniž se dokonce otázaly Československa, obětovaly jej nejhanebnějším způsobem Hitlerovi pro své vlastní zájmy. Definitivní vyřešení všech formalit bylo přenecháno Československu. To znamená, že Československo je postaveno před volbu, buďto podstoupit válku s Německem a mít proti sobě Anglii i Francii, přinejmenším, pokud jde o postoj jejich vlád, které rovněž zpracovávají veřejné mínění a líčí Československo jako příčinu války, nebo kapitulovat před agresorem. Ani parlament, ani politické strany nemohou již zaujmout kapitulační postoj, neboť armáda a větší část politické reprezentace je pevně rozhodnuta bojovat a bránit stát. Beneš chce znát postoj SSSR k této možnosti a v nejbližších hodinách zřejmě požádá oficiálním dopisem soudruha maršála Stalina o materiální pomoc (konkrétně odeslání letadel na východní Slovensko) a o důraznou politickou podporu v otázce postojů a chování Polska. Postoj SSSR musí znát co nejrychleji, tj. do 13.00 – 14.00 hodin pražského času, tj. asi do 16.00 - 17.00 hodin času moskevského.

Byl jsem dále ujištěn, že vrchní velitel čs. armády hodlá v nejbližších hodinách navázat přímý kontakt s lidovým komisařem obrany Vorošilovem, neboť jednání s Rumunskem o uvolnění severního přepravního koridoru jsou u konce. Beneš upozorňuje, že Československo je poslední překážkou německé expanze na Balkán a postoj Rumunska, Bulharska i Jugoslávie, vzhledem k činnosti tamních reakčních kruhů, závisí na osudu Československa. Příklon Rumunska k Německu by znamenal zisk tamních ropných nalezišť ve prospěch Německa.

S. Alexandrovskij

Ve stejnou dobu poslal také velvyslanec SSSR ve Velké Británii krátký telegram lidovému komisariátu zahraničních věcí SSSR.

„Obdržel jsem informaci ze zasvěcených kruhů, že dnes večer, během první schůze mezinárodní komise k zajištění naplňování mnichovské dohody čtyř velmocí o Československu, má být Chamberlainovi oficiálně předložena k podepsání anglo-německá deklarace o neútočení. Návrh této deklarace již byl předán Halifaxovi.“

Majskij

Československý rozhlas oznámil stručný obsah mnichovské dohody již v 8.30 hodin, což samo o sobě svědčilo o jasném postoji vlády. Kdyby vláda RČS kalkulovala s možností kapitulace, pokusila by se, v duchu dřívější praxe z 21. září, znění ultimáta před národem utajit až do okamžiku oficiální kapitulace. Okamžitě po uveřejnění obsahu ultimáta čtyř mocností následovala série domácích komentářů. Na odpoledne byl ohlášen projev prezidenta republiky a ministerského předsedy.

Na půl desátou se začali sjíždět na Pražský hrad vládní ministři a předsedové politických stran k nejdůležitější schůzi svého života. Do zasedání se dostavil také nejvyšší velitel armády generál Krejčí.

Ministr zahraničí Kamil Krofta zahájil schůzi tím, že přítomné seznámil s událostmi posledních dnů a hodin.

Po něm se ujal slova předseda vlády Ladislav Rašín.

– Vzhledem k tomu, že rozhodnutí v této věci padlo již před několika dny, není úkolem této vlády rokovat o přijetí či nepřijetí mnichovského ultimáta. Tato vláda nedostala při svém vzniku mandát toto ultimátum přijmout, musí jej tedy odmítnout. Vzhledem k mezinárodní situaci je třeba konečný výrok pozdržet až do zmíněné 17. hodiny. Existuje důvodná obava, že Německo zaútočí v tom okamžiku, kdy pochopí, že jeho sázka na autoritu Anglie a Francie nevyšla, že naše pohraniční okresy bez boje nevydáme. Bude-li tento fakt znám až ve večerních hodinách, německé divize se pravděpodobně dají na pochod teprve k ránu zítřejšího dne. Potřebujeme nyní každou minutu klidu navíc, neboť každou minutou jsme silnější a připravenější.

Ministrům při těchto slovech běhal mráz po zádech. Doktor Rašín pokračoval.

– Nikdo nemá nejmenšího práva vydávat cizí území nepříteli výměnou za vlastní klid. Je to ten nejsprostší a nejopovrženíhodnější obchod v zatímních dějinách Evropy. Byli bychom ještě opovrženíhodnějšími lidmi, kdybychom jej

přijali. Čekáme nyní na vyjádření Sovětského svazu, který byl požádán o pomoc, alespoň materiální. Ze všech bývalých spojeneckých států se dnes můžeme plně spoléhat pouze na Rumunsko, které již vyhlásilo omezenou mobilizaci a stahuje své divize k maďarské hranici. Je také jisté, že si svým odporem k mnichovskému ultimátu znepřátelíme většinu politické elity Anglie a Francie. Ne však jejich národy. Nejsme bez šancí, ani bez naděje. Jsme nyní, tváří v tvář zániku národa, jednotní jako nikdy jindy ve své historii a není důvodu očekávat nějaké vnitřní bouře. Naše četnictvo bude mít zde v zázemí na práci pouze starost o těžce zkoušené civilní obyvatelstvo a o organizaci evakuací a záchranných prací. Jsme o krok vpředu před naším nepřítelem, který nyní musí vyčkávat. My již jednáme, neboť výsledek známe. Jednejme tedy věcně o praktických záležitostech příštích dnů a hodin a nerozptylujme se již planou politikou.

Po těchto projevech seznámil generál Ludvík Krejčí vládu o momentální připravenosti armády a celkové strategické situaci.

– Útok očekáváme po půlnoci 1. října, tedy zítra ráno. Bezpochyby bude zahájen brutálními nálety na naše železniční a komunikační uzly, na naše zbrojní a průmyslové podniky, na elektrárny a městská centra. Již zítra touto dobou se může svatovítský chrám proměnit v pouhou hromadu kamení. Ale rozbitím chrámu nelze zabít Boha a zničením měst nelze zlomit ducha národa. Očekáváme, že nepřítel se bude snažit terorizovat a děsit civilní obyvatelstvo ze vzduchu, aby podlomil morálku obyvatelstva a jeho odhodlání k odporu. Tato tíha, pokud dopadne dle předpokladu na hlavy civilního obyvatelstva, může uchránit od zkázy podstatnou část našeho vojenského potenciálu, který bude v další fázi bojů rozhodujícím faktorem války. Pro vládu a další státoprávní orgány republiky jsou připraveny chráněné kryty, v nichž budete nadále řídit chod státu a jeho vnitřní i vnější politiku. Také pro vás to znamená permanentní mobilizaci. Kromě armády je zde ještě ozbrojená složka četnictva, dále budou vyzbrojeni sokolové a část zaměstnanců železnic. V ohrožených městech mohou být vyzbrojovány oddíly domobrany pod velením armádních důstojníků. Od civilního obyvatelstva očekáváme, že se bude s maximálním nasazením věnovat charitativní, lazaretní a jiné podobné službě, že podá maximální výkon při zbrojní i civilní výrobě a při zajištění hospodářského chodu republiky. Každý, kdo bude pracovat pro stát, dostane najíst a bude kdykoliv ošetřen zdarma. Kdokoliv by se pokusil využít situace a neštěstí druhých k vlastnímu obohacení, bude na místě zastřelen. Právo a zákon budou platit stejně jako kdykoliv před tím. Občané budou nadále informováni rozhlasem a tiskem, neboť vyjma vojenských tajemství, zůstává v platnosti i úplná svoboda slova.

V dalším jednání prezident Beneš odmítl výzvu vlády, aby se ještě v poslední chvíli odebral do zahraničí a zařídil se podle vývoje situace na bojištích.

– Vy víte, že nejsem přesvědčen o našem vítězství, ani o našich možnostech úspěšně se bránit. Ale můj úděl je spojen pevně s republikou. Přijal jsem ten závazek od prezidenta osvoboditele Tomáše Masaryka a bude-li třeba, padnu při obraně své vlasti.

Okolo poledne podepsali členové vlády spolu s prezidentem strohé a věcné

odmítnutí mnichovské dohody. Prezident Beneš si hned vzápětí předvolal předsedu republikánské strany Rudolfa Berana, aby si, po krátkém osobním rozhovoru, vymohl od tohoto kontroverzního politika příslib loajality vládě a politice odporu vůči kapitulaci.

– Znám vaše osobní názory a respektuji vaše právo na tyto názory, zdůraznil nakonec Beneš. – Žijeme v demokratické republice a já musím respektovat vaše právo na to, abyste tyto své názory prezentoval veřejně, dokonce také v rozhlase a v tisku. I když nyní prožíváme výjimečnou situaci, která by mne a vládu opravňovala k výjimečným opatřením v zájmu zachování vnitřní jednoty a klidu, je vám dopřáno podle libosti kritizovat moji osobu a svalovat na moji hlavu veškerou vinu za současný stav Československa i celého vesmíru. Ujišťuji vás však, jakmile by byla zaznamenána jakákoliv aktivita kohokoliv, která by byla namířena k podrývání válečného úsilí státu, bude tento člověk uvězněn a izolován s okamžitou platností, ať je to již kdokoliv. Pokud byste naopak zatoužil zapojit své zkušenosti a svůj nesporný intelekt do služeb národního úsilí, budu prvním, kdo vám nabídne místo, na kterém by se vaše osobnost mohla plně uplatnit v zájmu státu. Jakmile tento boj skončí a nebezpečí pomine, budou vypsány nové volby a není vyloučeno, že v nich zvítězíte vy a vaše strana. A já jsem připraven to respektovat. Zároveň vám osobně ručím za to, že nepřipustím, aby byla republika bolševizována nebo aby se stala nástupním prostorem pro ruskou expanzi do nitra Evropy. V tomto bodě přijímám předem jakoukoliv vaši angažovanost, podnět či spolupráci.

Beran chvíli zíral na prezidenta překvapeným pohledem, ale pak opět sklouzl ke skeptickému výrazu tváře.

– Vidím, že jste skutečně rozhodnuti. Nic vám nezabrání v tom bláznivém hazardu. Vaše rozhodnutí to není, natolik, myslím, vás znám. To jiní rozhodli za vás. Ale dobrá, jsem také Čech a povím vám něco, co vám nepoví ani vaši nejlepší poradci, ani generálové. Pravda je taková, že Adolf Hitler Československo nutně potřebuje. Potřebuje ho celé a je to pro něho otázkou přežití Německa. Německo, díky svým zbrojním a sociálním programům, stojí nyní již před státním bankrotem. Potřebuje nutně naše devizové prostředky, zásoby surovin, potravin, naše zlato, naftu a celý zbrojní průmysl. Především pro to anektovali Rakousko. Ale celé státní bohatství Vídně zachránilo říši jen na jediný necelý rok. Musí to celé zopakovat s námi. Chápete? Nejde jen o Sudety a pokud bychom mu je vydali, vezme si rychle i zbytek. Ale ani to ho neuspokojí. Bude chtít také Polsko a přístup na Balkán. Bude chtít Ukrajinu, protože počítá s britskou blokádou a bez potravin Německo padne. On nepovolí, dokud tuhle válku nevyhraje, protože opak by znamenal konec pro nacisty i pro Německo. Krizi a bídu, konec na mnoho let…

– Ale pak nechápu vaše vstřícné postoje k Německu… nadechl se prudce Beneš. Beran se smutně usmál a pokrčil rameny.

– To je jednoduché. Doufal jsem, že kdybychom dokázali některé jejich požadavky uspokojit sami, dobrovolnou spoluprací v oblasti obchodu a průmyslu, zůstal by český kapitál v českých rukou a předešli bychom vojenskému řešení. Tak jako Maďaři.

– To již nebude možné, vzdychl Beneš. – To ale znamená, pokud se nemýlíte,

že kdyby Hitler ztratil naději získat zde to, po čem touží, kdyby se například dozvěděl, že veškeré zlato a devizy byly vyvezeny ze země, kdyby si byl jist, že naše průmyslové podniky vyhodíme do vzduchu, přestěhujeme na východ a že nedostane ani naši výzbroj, protože armáda v případě nutnosti ustoupí na Slovensko a potom, v případě potřeby, předá svou techniku Rumunsku, nebo Polsku, to by pak…

Beran zavrtěl hlavou.

– Československo má, samozřejmě, pro Hitlera a jeho generály také strategickou a nacionálně ideovou hodnotu, ale kdyby, jak říkáte, věděl, že může v nejlepším případě dostat jen spálenou zemi, to by jistě velkou měrou oslabilo jeho motivaci. Vybojovat vyčerpávající válku a nezískat nic než území, to by mohl ztratit přízeň německého velkokapitálu a přiblížit krach své vlády. Ale muselo by to být zařízeno tak, aby uvěřil, že to myslíme vážně. Nějaké oficiální prohlášení ho jen tak nepřesvědčí.

Prezident Beneš hleděl tupě do stěny za Beranovou hlavou. Do jeho sociologických a politologických rovnic přibývaly další, doposud nezařazené proměnné a to vytvářelo bezpočet nových souvislostí i kombinací, které si dříve neuvědomil.

– Děkuji vám, kývl konečně. – Musím to celé promyslet, bude to spíše práce pro tajnou službu, ale ať už tato válka dopadne jakkoliv, nezapomenu na tento váš příspěvek k obraně vlasti.

– Nebuďte patetický, odtušil Beran na odchodu. – Já na to nezapomenu také, tím spíše, že se ta spálená země týká převážně akcií mých a mých přátel. Ta karta se od začátku měla hrát úplně jinak. S Maďary, s Poláky i s našimi Němci.

Po Beranově odchodu nechal prezident poslat pro styčného důstojníka Moravcova II. oddělení přiděleného ke kanceláři Hradu a vlády.

Během prezidentova rozhovoru s Beranem byl připraven nový koncept prohlášení ke shromáždění Společnosti národů v Ženevě a výzva k mimořádnému jednání Společnosti národů. Prezident provedl drobné úpravy a dokumenty podepsal. Pak byly listiny odeslány do Ženevy, aby je zdejší zástupce republiky uvedl v život, neboť první výstřely na československé půdě již padly a republika již de-facto napadena byla.

Pak odejel prezident do rozhlasu a vládní představitelé postupně odletěli zvláštními letadly na Slovensko i se svými rodinami.

Před 17. hodinou přijeli vyslanci čtyř zemí společně. Od první minuty po vystoupení z automobilů bylo zřejmé, že atmosféra Hradu se znatelně proměňuje. Nikdo je nepřišel oficiálně uvést. De Lacroix, Newton a italský vyslanec Fransoni věděli, kudy mají jít. Procházeli schodišti a chodbami Hradu, v nichž panoval čilý a hlučný ruch, na rozdíl od obřadného slavnostního ticha minulých dnů. Skupinky mužů stěhovaly těžké bedny s dokumenty a kusy nábytku, na nádvoří je jiní muži nakládali do těžkých aut. Vedle ozdobné kašny hořela velká vatra, na které byly páleny listiny a dokumenty z kdovíjakých důvodů. Několik úředníků si při míjení vyslanců zřetelně odplivlo. V prostorách Hradu již nebyl k zastižení téměř žádný oficiální činitel. Z těchto všech znaků nebylo možno s jistotou usuzovat na

rozhodnutí československé vlády ohledně kapitulace, ale de Lacroixe se přesto zmocňovala panika a otrlého Newtona alespoň velmi nepříjemné znepokojení. Některé známky rozhodnutí již byly patrny před tím. To jak se náhle změnila práce zdejších rozhlasových a tiskových médií, náhlý hromadný odjezd spisovatelů a umělců do zahraničí, zveřejnění návrhu nového ústavního zákona a jiné…

– Ach, to jste vy, vstal ministr Krofta neochotně z křesla své téměř vyklizené kanceláře, v níž se nikdo ani nenamáhal připravit jakkoliv důstojné prostředí pro přijetí významných vyslanců. – Musíte mne omluvit, pánové, máme naspěch, odlétám. Ale vezmeme to zkrátka.

Krofta sebral se stolu několik listů oficiální odpovědi v příslušných překladech a rozdal je vyslancům. Svoji řeč odříkal vstoje, vážným a důrazným hlasem.

– Jménem prezidenta republiky, jakož i jménem své vlády, prohlašuji, že vlády či představitelé Francie, Anglie, ani žádného jiného státu nebyli Československou republikou nikdy zmocněni k tomu, aby obchodovali s územím československého suverénního státu a prodávaly je někomu za mír. Z tohoto důvodu necítíme nižádné potřeby vyjadřovat se k dohodám, které cizí země učinily v Mnichově o naší zemi, bez našeho vědomí a zmocnění. Žádnou podobnou dohodu nemůžeme považovat pro nás za platnou a směrodatnou. V souvislosti s dohodou v Mnichově musíme konstatovat své podivení a překvapení nad chováním Francie, státu, s nímž máme v platnosti spojeneckou smlouvu. Velká Británie, která se v minulém století tolik zasazovala o zrušení otroctví, nyní překvapivě hodlá prodat do otroctví celý jeden svébytný národ a Francie ji v tom poslušně následuje. Domníváme se, že bezprecedentní zrada, spáchaná na platných závazcích na věrnosti Československa vůči spojencům, není dílem národů Británie a Francie, ale je pouze hanebností a zneužitím moci části politických zástupců těchto národů. Postojem Itálie či Německa překvapeni nejsme. Vyřiďte prosím vašim vládám a národům naše nejhlubší opovržení a zhnusení nad hnijícími plody evropské demokracie. Prohlašujeme dále, že Československá republika byla již před třemi dny, bez vyhlášení války, napadena pravidelnými útvary německé armády, která doposud okupuje ašský výběžek. Důkazy o tom byly poskytnuty mezinárodní veřejnosti. Jsme tedy jako první napadeni agresorem a máme právo se bránit. Oficiální vyjádření jste obdrželi. Zůstáváme otevřeni řádnému arbitrážnímu jednání pod patronací Společnosti národů. Pravděpodobně se již neuvidíme, neboť my všichni zde zřejmě naplníme svůj osud a padneme v boji. Naše starosti tímto rozhodnutím skončily, vaše začínají. Osobně doporučuji návštěvu zpovědníka a poroučím se. Morituri te salutant, pánové…

Krofta se otočil zády a pokračoval v balení jakýchsi listin z otevřené skříně. Fransoni se užasle nadechl a potom zcela nekonvenčně, obdivné hvízdl. Newton byl ve tváři brunátný a naběhly mu na krku žíly. De Lacroix vypadal na to, že půjde skočit z mostu do Vltavy. Jedno věděli jistě. Na odchod z tohoto setkání nikdy nezapomenou. De Lacroix i Newton do večera toho dne opustili Prahu a vrátili se domů. De Lacroix následujícího dne rezignoval s poznámkou, že zemřít by snad bylo lepší.

30. září 1938 – Paříž

Vládní dvoumotorový Bloch 220 musel změnit kurz a přistát na náhradním letišti St. Denis. Pařížské Le Bourget bylo obleženo davy a probíhala zde bitva demonstrantů s policií. Bonnet, Gamelin, Chautemps a vysocí státní úředníci museli uprchnout v automobilech a nyní očekávali svého ministerského předsedu zde.

Skupina školáků a místních obyvatel sice skandovala: Ať žije mír, ale bylo to nepřesvědčivé.

Daladier nasával dusivé chladné prázdno. Přijímal gratulace od svých příznivců a jako ve snu se posadil do uzavřeného vozu.

30. září 1938 – Londýn

Chamberlainovo přijetí doma bylo méně bouřlivé. Ulice lemovaly sice skupinky lidí, ale málokdo zamával či zajásal. Okolo jeho londýnského sídla na Downing Street se shromáždil zástup skalních příznivců politiky appeassmentu. Ministerský předseda přednesl z balkonu krátký projev:

– Moji milí přátelé. Je to již podruhé v našich dějinách, co byl z Německa přivezen čestný mír. Věřím, že je zachráněn mír pro celou naši dobu. Piece for our time!

Zástup dole strnul v užaslém mlčení. Někdo se nahlas zasmál. Potom jiná skupinka začala tleskat a strhla dav k nepříliš dojemným ovacím.

Na jiném místě řečnil jiný konzervativní politik, Winston Churchill, do rozhlasového mikrofonu.

– Když jsme před dvaceti lety ve Versailles souhlasili se vznikem nezávislé Československé republiky, přivedli jsme na svět jediný stát na východ od hranic Francie, který beze zbytku přijal demokratické zřízení a po celou dobu své existence v něm vytrval. Československo bylo a je dodnes jediným ostrovem demokracie uprostřed diktátorských režimů a nikdy nepřestalo být věrné naší západní politice. My jsme jej dnes obětovali a předhodili lvům. Československo se nyní, námi ostudně opuštěno, bude samo pokoušet vést válku proti zrůdné tyranii, jíž se nemůže rovnat nic z temného, politováníhodného výčtu lidských zločinů. Ale nemylme se. Čechoslováci dnes bojují i za nás a my se na to budeme jen dívat, tak, jako se zvrhlí Římané dívali na křesťany předhazované v aréně dravcům. Cítím se zahanben, pokořen a vinen. Cítím, že zrazujeme vše, zač jsme doposud bojovali. Kdybychom my byli dnes napadeni nepřítelem, jsem přesvědčen, že Československo by nám neváhalo přispěchat okamžitě na pomoc, ačkoli k tomu není zavázáno žádnou smlouvou. My jsme však hanebně selhali. Za dlouholetou věrnost tomu malému statečnému národu v srdci Evropy můžeme nabídnout jen jeho vlastní krev, slzy a pot. Jejich armády možná budou poraženy, ale padnou na poli cti a slávy a jejich svědomí bude čisté. Nám zbývá jen stud a bezmoc. A pak, nebude to trvat dlouho, válka sáhne svým spárem i po nás, až budeme také sami, opuštěni všemi, neboť dnešním dnem počínaje jsme v očích světa zbabělci, na jejichž slovo spoléhat nelze. Anglie měla na vybranou

mezi hanbou a válkou. Zvolila hanbu a bude mít nakonec i válku.
Tato řeč měla podstatně větší ohlas, ale ani zde se neozval žádný jásot.

Ministerský předseda Chamberlain zíral do několika newspaperů z posledních dvou dnů a roztřásly se mu ruce. Celá legie levicových, liberálních i katolických českých intelektuálů se již stihla spojit se svými anglickými kolegy. Noviny byly plné článků, úvah a komentářů. Byly zde otištěny fotografie sestřeleného německého letadla a psalo se o důkazech německé vojenské přítomnosti v západních Čechách, o přepadení suverénního státu bez vypovězení války. Chamberlainovi bylo jasné, kam tohle zde v Londýně během několika týdnů dospěje. Na BBC prý již mluvil Masaryk a Čapek. Poprvé tajně záviděl Hitlerovi jeho absolutní kontrolu nad sdělovacími prostředky. Ze stolu spadl připravený návrh novoročenky, fotografie stříbrného letadla letícího do Mnichova. Okolo 18.30 hodin došel telegram z Prahy:

„Kapitulace odmítnuta. Češi se rozhodli pro válku. Armáda v pohotovosti, úřady evakuovány na východ včetně Hradu. Vracím se. Newton.“

Chamberlain zíral několik minut bez pohnutí do stěny salónku vyděšenýma očima. Češi odmítli kapitulaci za naprosto beznadějných podmínek. Vše se zhroutilo. Sázka na Beneše nevyšla. Bude válka namísto slibovaného míru. A on? Namísto mírotvorce jej dějiny zaznamenají jako padoucha. A je při tom úplně lhostejné, jestli to Češi prohrají nebo ne. Pán s deštníkem si uvědomil:
– Češi se mi pomstili. Podcenil jsem Benešovu nenávist a pomstychtivost.

Krátce po setmění byl na ministerstvo zahraničí doručen telegram, který oznamoval, že Československá republika, prostřednictvím svého ženevského zástupce, s podporou SSSR, právě iniciovala mimořádné zasedání Společnosti národů, neboť se již považuje za napadený stát[82].

30. září 1938 – Berlín

Ve Witzlebenově kanceláři na okrskovém velitelství sedělo zvečera několik důležitých hodnostářů. Generál Beck a vládní rada říšského ministerstva vnitra dr. Hans Berda Gisevius. Ulice, do kterých se zvolna snášel soumrak, zely prázdnotou, v celém městě panovala stísněná, dusivá atmosféra. Spiklenci zatím nerozsvěceli.
Od setkání na Schachtově statku 14. září přípravy k převratu značně pokročily. Doktor Gisevius pracoval celé ty dny právě zde, v zasedací síni sousedící s vojenskou kanceláří generála Witzlebena. To bylo místo dokonale zabezpečené před Gestapem. Witzleben místnost zamkl tak, že se do ní nemohl dostat nikdo nepovolaný jinak, než přes generálův psací stůl. Oficiálně byl pracujícímu Giseviovi vystaven dokument podle něhož byl najat k pořádání rodinných dokumentů. Když generál odjížděl, byl Gisevius jediným, kdo držel klíče od kanceláře.
Zde byl studován plán Berlína a otázky organizace říšské policie. Sám generál

Artur Nebe sem neúnavně přinášel nové a nové dokumenty. Hans Oster vyčaroval ze sejfů Obrany pečlivě hlídané sbírky dalších dokumentů. Spiklenci začínali teprve nyní s údivem chápat rozsah nacistické pavučiny rafinovaně rozpřadané po celém území Říše v naprostém utajení. Byly zde dislokovány desítky a stovky základen. Řádové hrady, junkerské školy SS, koncentrační tábory s hlídkami ze Svazů umrlčích lebek, tajná skladiště a garnisony Waffen SS. Byly to takové dislokace, o nichž nebyla zmínka ani ve statistikách ministerstva války, což zjistil Oster. SS si ve vší tichosti zřizovala těžce ozbrojené klíčové pozice. Měl-li vypuknout převrat, bylo skutečně za minutu dvanáct.

Od počátku bylo jisté, že těžiště akce bude v prvních hodinách a dnech u vojáků. Teprve po zajištění zvratu bude nutno odevzdat moc civilistům, protože národ by vojenskou diktaturu snášel velmi nelibě. Proto o sestavování ministerských listin probíhaly tvrdé boje. Musela být sestavena jednoduchá a srozumitelná proklamace odůvodňující, proč k převratu došlo. Další spor proběhl o Göringovu osobu. Některým vojákům Göring učaroval a chtěli jej zapojit jako prostředníka mezi stranu a brannou moc. Zdravé jádro opozičníků si však uvědomovalo všechna rizika takové operace. Göring by byl pro národ i pro vojáky jediným vhodným kandidátem na nového říšského kancléře, snad by i rozpustil stranu, ale nacismu by nebylo odtroubeno, nebyl by odstraněn systém. Byl by zachován mír, ale všechna ta zločinnost pod povrchem by bujela dále, ještě skrytěji. Nebezpečí by se stalo latentním a dlouhodobým. Göring, ta žoviální obluda, ten ponordičtěný renesanční tyran, musí být zatčen nebo zlikvidován s ostatními nacisty i s jeho ponurou gardou umrlčích lebek.

Další bod, na němž se všichni shodovali, byla bezpodmínečná fyzická likvidace Adolfa Hitlera. Jeho pouhá existence by mohla vojsku i národu způsobit těžké konflikty svědomí. Průmyslníci, agrárníci a všichni, kteří měli co společného s obchodem a finančnictvím, za Hitlerem stáli, neboť jeho politika jim přinášela zisky. Lid ještě nevěřil, že je vůdce žene do nekonečné války. Vlastní štváče spatřoval lid v Himmlerovi či v Ribbentropovi, což nahrávalo převratové verzi o spiknutí těchto pohlavárů proti Hitlerovi. Vraždu bude možno shodit na ně.

Nakonec byl odsouhlasen základní scénář převratu. Vydat jasné vojenské heslo a zároveň vytvořit neprůhlednou zamlženou politickou situaci. Nastane-li zmatek, vojáci, kteří jsou jednoduchého založení a tuhé disciplíny, raději poslechnou jasných rozkazů svých nadřízených, než aby zkoumali složitou politickou hru. Vojáci nebyli zvyklí užívat vlastní rozum a dospívat k vlastním rozhodnutím. Ani ohromení nacisté neměli vědět, čeho se v chaosu protichůdných zpráv držet. Pohlaváři budou zatčeni, obviněni ze spiknutí a zlikvidováni. Branná moc bude vyzvána k obraně vlastních velitelů proti spiknutí SS. Celkem vzato, vojáci ve své drtivé většině čekají na příležitost k zúčtování s černou pakáží. Útvary SS budou rozpuštěny oficiálním výnosem a jejich příslušníci budou vyzváni, aby se hlásili u nejbližší služebny branné moci, jinak budou stíháni podle stanného práva, jako účastníci esesáckého puče.

Klíč k úspěchu byl jasný. Vystupovat energicky a nekompromisně a současně mlžit a působit zmatek.

Civilní politický aparát by měl nadále fungovat podle zákona vnitřní gravitace, jako v každé byrokracii. Stačilo by vyměnit několik špiček a úředníci vděčně

přijmou další příkazy shora, bez nichž si připadají opuštění a zapomenutí. Ukázalo se, že najít náhradu za každého říšského místodržícího, vrchního prezidenta a podobně, nebude problém. K dispozici bylo dost školených úředníků schopných zaplnit mezery.

Mnohem problematičtější se ukazovala příprava klíčové vojenské akce. Důstojnicky sbor se stal příliš názorově a politicky nestejnorodým. Navíc zde stálo vedle sebe samostatné letectvo a vojsko. Jednotky, které by měl pod svým přímým komandem jeden pučistický generál, by snad stačily k pochodu na Berlín nebo k ovládnutí jedné provincie. Od obyvatelstva nebylo možno očekávat, že vyzbrojí milice a přidá se k povstání. K občanské válce nemělo a nesmělo dojít. To by Německo oslabilo více než skutečná válka. Zpočátku bude každý generál odkázán sám na sebe a na svůj úsudek. Zvítězí ten, kdo se první dostane ke sdělovacím prostředkům. Berlínský okrskový velitel by musel obsadit vedle služeben strany zároveň ministerstvo války a zabránit vydání protirozkazu. Muselo by být umlčeno ministerstvo propagandy, nejbližší a pak i vzdálené vysílací stanice, vojenské vysílačky, veškerá telefonní a telegrafní síť, dálnopisné stanice ministerstev. Policejní služebny atakdále… První telegram z Berlína okrskovým velitelům by musel obsahovat instrukce, jaké služebny obsadit a koho zatknout. Zároveň vydat nařízení ohledně stanného práva.

V hraběti Brockdorffovi našli spiklenci pravého spolupracovníka, který se mohl odvážit všeho. Witzleben konejšil Haldera v tom smyslu, že jeho přípravy se týkají pouze případu, kdy převrat uvede v chod vrchní velitel vojska, ale mezitím vyzbrojoval a připravoval své věrné velitele a jednotky. Ve skutečnosti by se byl Witzleben nerozpakoval vstrčit za mříže jak Haldera, tak Brauchitsche, nemluvě již o Blombergovi.

Doktor Gisevius s generálem Brockdorffem naoko provázeli po Berlíně svoji známou, paní Strunckovou, a objížděli s v automobilu centrální komplexy gestapáckých budov, plánovali jejich obklíčení a obsazení tak, aby nikdo nemohl nikudy uniknout.

Když Tschechei mobilizovali, přípravy byly ještě urychleny. Bylo čím dál jasnější, že Hitler žene Německo skutečně do války. Převrat se stal realitou, od jejíhož uskutečnění dělily spiklence pouhé dny a pak jen hodiny. A náhle přišel šok. Mnichov.

Spiklenci se sešli velmi rychle.

– Je to již jisté, informoval dr. Gisevius. – Československo odmítlo Mnichov. Odmítli vyslat zástupce do Berlína a přestali komunikovat. Budou se bránit.

– Witzleben vypadal jako ztělesněná smrt. Co na to on?.

– Hossbach s ním byl ve vojenské kanceláři. Čekal prý, že začne opět vyvádět, že dostane záchvat a vydá nějaké rozkazy, ale on prý měl radost. Zavolal Keitela a řekl mu, aby postupoval podle Zeleného plánu, prý přesně podle plánu, protože Francouzi a Britové jsou prý mimo hru a Československo je nyní možno obsadit celé. Halder mu namítl, že to možná nepůjde tak rychle, mají ta opevnění, je to hornatá krajina a mají dobře vyzbrojenou armádu. Hitler prý oponoval, že prohrát nemůžeme a i kdyby to šlo špatně, mohou se divize zastavit na linii, kterou stanovil Mnichov a stále to ještě bude vítězství. Pokud prý zabereme jen Sudety,

mezinárodní veřejnost nepohne pro Beneše ani prstem. A pokud prý to půjde dobře, dokončíme to, než se ostatní vzpamatují.

– Takže válka bude, konstatoval ministr Schacht. Jen za jiných okolností. Bude to jen mezi námi a Tschechei a ne na dvou frontách.

– Nebuďme naivní! vykřikl rozhořčeně generál Beck. – Za prvé nebude obsazení Tschechei procházka růžovým sadem a za druhé, pokud to wehrmacht nedokáže vyřídit do několika dnů, nedělejme si iluze, že tento konflikt zůstane lokálním konfliktem. Já sám jsem mimo hru. Dostal jsem pověření na západním valu. Budu symbolicky hlídat Siegfriedovu linii. A doslechl jsem se, že připravují mé penzionování. Pokud je mi známo, vynutili si velitelé armád postavených proti Československu štábní poradu s OKW. Chtěli Hitlera, ale ten před nimi ujel. Ani jedna z armád není na válečné sestavě, nemají plné stavy a po Godesbergu ti pitomci usoudili, že dostanou Tschechei zadarmo, mírovou cestou. OKW nepřipravilo nástupní plány detailně a neudělaly to ani štáby armád. Divize jsou doposud na pochodu a to do takových pozic, které odpovídají pokojnému obsazení Sudet. Od úrovně praporů níž musí jednotky improvizovat. Přechod na válečnou sestavu by vyžadoval ještě nejméně dva, tři týdny přeskupení, průzkumu a doplnění. Teprve nyní Abwehr poskytl nejnovější informace o vyzbrojení jejich obranných linií a jsou to takové informace, že z toho velitelům vstávají vlasy na hlavě. Není ani pomyšlení na to, že by se ještě provedl odpovídající výcvik. Rundstedt, List a Leeb byli rozhodně proti útoku již od 1. října. Reichenau se nevyjádřil a Göring všechny přeřval a vysvětlil jim, jak Luftwaffe vyhraje válku sama ze vzduchu. Pche, copak nikdo neviděl předpověď počasí? Nakonec prý Keitel, Jodl a Blobmerg řekli, že se s tím nedá nic dělat, protože vůdce vydal rozkaz a z politických důvodů nelze otálet. Jistěže lze ještě počkat, ale ten upír chce vidět krev…

– Mou 2. divizi odveleli k hranici, poznamenal věcně Witzleben, – ale je tady Höppner s 1. lehkou divizí. Máme úderný oddíl s jasnými rozkazy, tak přece… Tohle je šílenství. Rusové nezůstanou sedět. A když nezůstanou sedět Rusové, budou se muset pohnout i Francouzi a Britové. Ten šílenec zničí Německo, ještě než stačilo nabrat sílu. Je čas jednat!

– Je pozdě, konstatoval Gisevius. Hitler už odejel. Je v Berghofu. Všechno jede podle plánu. Měli jsme to předvídat, protože on vždycky uteče, když vypukne krize.

– Hitler něco ví?! Vyděsil se generál Beck.

– To bychom tu již neseděli, uklidnil jej a všechny spiklence von Witzleben. – Ale jistě něco tuší. Utekl z Berlína na Berghof, aby nemusel generálům vysvětlovat, proč je postavil do neřešitelné situace. Tam za ním nemůžeme.

– Zítra vypukne válka, sdělil suše generál Beck.

– Já vím, svěsil Witzleben ramena. A nemůžeme s tím vůbec nic dělat. Můžeme to spustit jen tady. Ale proti vůdci, který právě zaznamenal tak významný diplomatický úspěch, jako je vyšachování spojenců ze hry, by se vojsko stěží postavilo. Zatím. Musíme počkat, jak se to bude vyvíjet. Přece bude muset zase přijet do Berlína. A on přijede, když se to bude vyvíjet špatně.

Na stole vrchního velitele pozemních vojsk Říše (OKH) zazvonil telefon.

Generál Walter von Brauchitsch byl nervózní a podrážděný, neboť kola se dávala do pohybu a do hodiny H zbývalo jen pramálo času.

– Brauchitsch!

– Zde Hjalmar Schacht. Měl byste, Herr General čas na jednu otázku?

– Co chcete, pane bývalý ministře, odsekl generál uštěpačně. – Nemám času nazbyt.

– Já vím, řekl Schacht mírným hlasem. – Chystáte válku. Právě na to se chci zeptat.

– Na co?

– Na to, zda si uvědomujete, že jste přísahal na ústavu, mimo jiné. A podle ústavy musí být vyhlášení války schváleno Reichstagem. Nebojíte se, že byste za to mohl být jednoho dne souzen?[83]

Brauchitsch zbrunátněl vztekem.

– Vy idiote, zařval. – Kdo vám řekl, že bude někdo někomu vyhlašovat válku? A ještě k vaší osobě. Pokud se někdy pokusíte vkročit na půdu OKH, sem, do Zossen, nechám vás zatknout! A než se zeptáte proč, odpovím vám, proto, že jste zrádce. Vy i ti ostatní!

30. září 1938 – Praha – Vyškov

Prezidenta s rodinou odvezli na letiště a pak speciálem do Turčianského Sv. Martina. Tentokrát s ním odejeli také mnozí pracovníci jeho kanceláře, nejen doktor Drtina. Mezi hosty prezidenta Beneše patřil i jeho dávný vojenský poradce a nový šéf jeho vojenské kanceláře, plukovník Emanuel Moravec, který do letadla přinesl telegram ze sovětského vyslanectví:

„K vašemu telegramu z ranních hodin dne 30. 9. 1938. Na vaši otázku odpověděl lidový komisař zahraničních věcí SSSR Potěmkin, takto:

SSSR poskytne Československé republice vojenskou i materiální pomoc, bude-li RČS napadena, okamžitě, jakmile bude celá záležitost předložena Společnosti národů na zákl. čl 16 a 17. Po tomto předložení bude jednání SSSR určováno nikoliv již spojeneckým paktem československo-francouzsko-sovětským, nýbrž stane se autonomním rozhodnutím sovětské vlády, stejně jako použití hospodářských a politických prostředků. SSSR pak vstoupí do ozbrojeného konfliktu nikoliv jako agresor, ale jako člen Společnosti národů.

Lid SSSR hluboce cítí s pracujícím lidem a osudem RČS a je nadchnut vaší odvahou postavit se na odpor zločinnému komplotu imperialistických velmocí a Německa. Vláda SSSR učiní vše, co bude v jejích silách, pro politickou i vojenskou podporu RČS“

Prezident Beneš se hořce usmál.

– Vidíte, vždy jsem Krejčímu říkal, že Alexandrovský vede jen řeči. Znáte sám nejlépe ženevský mechanismus. Francie a Anglie tamní jednání zablokují a zdrží. Rusové vědí, že nebudou muset přijít včas.

Emanuel Moravec si odkašlal.

– Myslím, že váš pesimismus není tak docela na místě, pane prezidente. Co se

týče nějaké otevřené vojenské ofenzívy, pak máte jistě pravdu, ale oni to tak nenechají. Nemohou. Byli by sami proti sobě. Československo představuje jedinou překážku pro Německo v dunajském směru. Sověti nemohou připustit, aby Hitler ovládl balkánské státy a spojil je v jediný, jim nepřátelský blok. Tím by se sami izolovali od Evropy. To by znamenalo jasný nástup proti nim, vzhledem k ochotě Polska stát se také německým vazalem. I kdyby nic jiného, Sověti nemohou připustit, aby se Hitler zmocnil rumunské nafty. S rumunskou naftou a s maďarskou pšenicí by se velké Německo stalo do jisté míry soběstačným pro válku na východě. Myslím, že něco přece jen podniknou.

– To je možné, zachmuřil se ještě více Beneš. – Ale ne pro nás. Pod záminkou pomoci budou hledět zmocnit strategických oblastí Polska a Rumunska. Nafty a nástupních prostorů se zmocní oni a nás nechají padnout.

– Ale to přece stačí, vykřikl nadšeně Moravec. – To by se neobešlo bez konfliktu s Německem. Budeme-li se bránit dostatečně dlouho, mohlo by pak vázání německých divizí v Čechách Hitlerovi nesmírně zkomplikovat život. A velmoci by také nemohly mlčet.

– To nemohly, souhlasil Beneš. – Pravděpodobně by se pak spojily s Německem. Víte, že jsem proti odmítnutí kapitulace za těchto podmínek, ale není to již mou věcí. Myslím však, že obrana za každou cenu je politicky naivním gestem.

Plukovník Moravec se usmál.

– Já vím, ale Bůh často nepodporuje ty, kteří mají vše přesně spočítáno. Naopak. Podporuje blázny, kteří mají víru a odvahu. Kdyby Bůh zasahoval pouze tam, kde se nalézá materiální a početní převaha, již by tento národ dávno neexistoval. Někdy mám z celé historie podivný pocit, že Bůh se projevuje právě tam, kde lidské prostředky nestačí, tak aby bylo zřejmé, že to je ON.

Do hovoru vstoupil Drtina, aby odvedl prezidenta k telefonu.

– Máme na radiostanici vrchního velitele.

Za okamžik se prezident vrátil ke svému poradci. Jeho tvář vyjadřovala překvapení.

– Zřejmě jste měl pravdu, pane plukovníku, přiznal. – Generál Krejčí mi právě oznámil, že s ním vstoupil do přímého kontaktu maršál Vorošilov. Na cestě do Košic jsou prý již týmy vysokých leteckých důstojníků a také Rumunsko povolilo přelet sovětských strojů řízených civilními posádkami, a to okamžitě, neboť Rumunsko uznává, že jsme již byli napadeni. Pan generál Fajfr je očekává.

Plukovník Moravec zvedl významně ukazovák a pokýval zasvěceně hlavou.

– A nyní je na řadě Polsko. Ti chudáci ani nevědí, do čeho se to namočili.

Počasí se začínalo kazit. Fičel studený vítr a ze vzduchu byla cítit voda. V Praze před vyslanectvím SSSR netrpělivě podupával Ivan Sekanina. Čekal na svého šéfa, který vedl na vyslanectví utajené jednání s předsedou Kominterny. Dimitrov přijel do Prahy na zapřenou již před týdnem, aby zde setrval k dispozici, pokud by se Moskva rozhodla pod záminkou pomoci obsadit vojensky státy Malé dohody a vytvořit z nich Podunajskou sovětskou republiku. Sekanina si zvedl límec pláště. Konečně ze dveří budovy rychlými kroky vyšla zavalitá postava Klementa Gottwalda.

Sekanina roztáhl plášť, aby si soudruh předseda mohl zapálit v závětří dýmku. Gottwaldovi bylo málokdy do hovoru, když nekouřil. Tentokrát mu nebylo do řeči vůbec.

– Tak co? Půjdou do toho?

Gottwaldův zrak zůstal sklopený k chodníku. Pomalu zavrtěl hlavou.

– Nepůjdou…?

Zklamání v Sekaninově hlase bylo obrovské.

– Tak to ani my…?

– My musíme, řekl konečně soudruh předseda. – My musíme. Bosí Habešané se bránili holemi proti tankům, a my, s takovou armádou, bychom neměli?

Před soumrakem vystoupal kapitán Bartík po dřevěných rozvrzaných schodech na půdu starého činžáku a propletl se pod šňůrami s rozvěšeným prádlem. U jednoho z vikýřů seděl v civilu oblečený muž s nohama pohodlně opřenýma o trám a pozoroval triedrem cosi ve zšeřelých ulicích a střechách starého města. Na druhé židli vedle muže stála termoska s kávou, ležel tu zápisník, popelník, krabička cigaret a zapojený vojenský polní telefon.

– Pojďte se podívat, kapitáne, podal muž Bartíkovi dalekohled. – Začalo to asi před dvěma hodinami.

Kapitán věděl přesně, kam má zaostřit. Vyhledal ve změti stříšek a střech tu správnou. Vedle nápadné antény okamžitě rozeznal změny. Několik cihlových komínů chrlilo bez ustání sloupy a chuchvalce hustého dýmu.

Bartík vrátil muži triedr a pokýval hlavou.

– Tak je to jisté. Němci na ambasádě pálí dokumentaci jako o život. Myslí to tedy vážně. Zítra to vypukne naostro. Po setmění to tady vykliďte, já musím rychle na velitelství.

Večer 30. září se již ministři a všichni členové vlády i zástupci důležitých zemských úřadů sjížděli do Turčianského Svatého Martina, malého města mimo dosah německých bombardérů, které bylo stanoveno prozatímním hlavním městem Československé republiky. V kuloárech se objevila úvaha o tom, že na volbu města měl vliv také jeho symbolický historický význam, neboť právě zde se slovenští intelektuálové v roce 1918 vyslovili pro společný stát s Čechy. Dalším faktorem volby mohla být snaha paralyzovat separatistickou HSĽS přímo v jejím srdci, ale hlavní roli hrála zřejmě nepřístupnost města mezi horskými masivy. Svatý Martin byl především centrem slovenských luteránů soustředěných okolo národní strany, z jejichž řad se rekrutovalo nejvíce přesvědčených čechoslovakistů. Šlo tedy o relativně nejpřátelštější prostředí v rámci celého Slovenska.

V noci byl převezen také prezident republiky. Ministerský předseda Rašín mu ihned po příjezdu předal soukromý dopis došlý z Francie.

– Kdopak nám píše? Je to důležité?

– Jeden francouzský voják, odpověděl Rašín tajuplně. – Přečtěte si to, prosím, přišlo to z generálního štábu.

Jsem voják vázaný přísahou poslušnosti své vládě. V této době, která je tak

plná těžkých zkoušek pro vaši vlast, nemohu, než vám dát svou radu. Soustřeďte své síly na Moravě. Nedovolte Němcům proniknout moravskou branou a odříznout Čechy od Slovenska. To je problém, o kterém jsme tak často debatovali na našich společných konferencích. Bůh vám pomáhej!
generál Gamelin

– Můj Bože, nač ještě taková komedie? Co tomu říká Krejčí?
– Řekl jen jednu větu: Namísto divizí prý posílají požehnání.
– To nevadí, jen to dejte do tisku. A pak do muzea.

Generál Ludvík Krejčí hodlal podniknout večerní objížďku po jednotlivých sekcích svého generálního štábu rozmístěných v různých objektech v okolí Vyškova[84] a potom ulehnout a naposledy se vyspat. Vše bylo zařízeno, co zařídit mohl. Vše již běželo svou cestou. Osobní tajnou směrnicí č. 2 bylo rozhodnuto dosáhnout taktické převahy na Moravském poli a uvolnit levé křídlo obranné linie ofenzivní akcí, až pro ni nastane vhodná situace.

Ze západu byl očekáván trvale vzrůstající tlak a pomalý ústup na další obranné linie, na severu urputná obrana linie těžkých opevnění a navíc mezihra s Poláky, kterou bude muset zvládnout Prchalova armáda sama, snad s přispěním některých záložních divizí.

Před vchodem vyškovské vojenské školy, v jejímž sklepení umístilo své pracovny II. zpravodajské oddělení, postával plukovník František Moravec. Generál Krejčí vystoupil z automobilu.

– Něco nového?

– Nic neočekávaného. Zajišťujeme a zatýkáme všechny záškodnické skupiny, o kterých víme. Některé z nich budou nahrazeny našimi lidmi a ti pak, ve vhodnou chvíli, naváží kontakt s německými kolonami. Bude to v několika případech, kde známe hesla a identifikační znaky. A-54 odvedl dobrou práci. Na severu začali Němci shazovat kontejnery s výzbrojí pro místní ordnery, takže před svítáním s jistotou očekáváme výsadkovou operaci. Nu, máme je všechny. Jsme připraveni.

– A jak, jako zpravodajec, hodnotíte naše vyhlídky?

– Mohlo to být horší, usmál se Moravec. – Plán Grün selhal, ještě než začal. Němci budou muset improvizovat a to je něco, co jim právě moc nejde.

– Plán Grün selhal? nadzdvihl Krejčí pobaveně jedno obočí.

– Jistě. Ten plán předpokládal překvapení, které by předešlo naši mobilizaci, a toho nedosáhli. Počítali s infiltrací našich linií bojůvkami FS, ale to také nevyšlo. Ti se mohou angažovat jen v předpolí a k liniím se neodvažují. Příliš velkého přečíslení také nedosáhli, naše šance jsou vyrovnané. Wehrmacht je lehký a útočný typ armády vyzbrojené pro rychlost přesunů, soustředění převahy na místě průlomu a na razanci v místě schwerpunktu. Ale co si počnou s takovou armádou, mají-li obléhat pevnost? Jestliže jejich první údery narazí na zeď a budou odraženy nebo uváznou, vnese to do jejich myšlení zmatek a nejistotu. Jedinou slabinou na naší straně bylo letectvo, ale to již teď není tak jisté[85]. Fall Grün předpokládal naši naprostou izolaci a ta je také ve hvězdách. Maďarsko se neodváží. Rumuni již začali s vyvoláváním přestřelek na jejich společné hranici. Budapešť si v takové pozici nic nedovolí, leda kdyby Němci příliš vyhrávali, pak

snad. Přidali by se až v závěru, ale jistě nikoliv od začátku. Poláci se o něco pokusí, ale tím nám nahrají do karet. Je to všechno sázka do loterie, ale nepřeje Bůh odvážným?!

– Co byste udělal vy, být na Hitlerově místě, zeptal se záludně Krejčí.

– Já? Já bych nezaútočil. Snažil bych se vytvářet trvalý tlak a dusno, takové napětí. Brnkal bych alespoň týden na naše nervy. To by nás mohlo rozložit vnitřně. Ale führer je netrpělivý, chce toho ještě mnoho stihnout, dokud je mladý a při síle. A myslí si. že má plán. Myslí si, že má taktickou doktrínu, proti které není obrany.

– A kdyby Hitler zaútočil a postoupil pouze na čáru, kterou stanovil Mnichov?

– Pak bychom my nesměli přestat bojovat a nesměli bychom přijmout žádné příměří, dokud by se nezačalo jednat o plné obnově hranic a o sudetské autonomii. Ale i kdyby, je lépe prohrát než se vzdát. Pro národ je to dobré.

Vrchní velitel smutně, ale souhlasně kývl. Pak tajuplně mrkl a dodal.

– Nic se nebojte. Za pár hodin to vypukne. A nebudeme čekat, až začnou Němci, začneme sami. Tak dobrou noc.

Generál Krejčí se vrátil do Habrovan do hotelu a šel si lehnout. Službu konajícímu důstojníkovi přikázal, aby ho vzbudil až v osm hodin ráno.

– Nálety a nějaký nápor na severu hranic očekáváme. Vzbuďte mne, jen kdyby došlo k něčemu neočekávanému, kdyby došlo k průlomu nebo něco podobného. Budu muset být vyspalý v dalších dnech.

30. září 1938 večer – Sagan, Slezsko

Generál Kurt Student, od 1. srpna 1938 velitel 7. výsadkové divize, nahlásil OKL připravenost své jednotky k úderu, který měl provést během několika hodin. Věřil si, stejně jako muži, které pozval do důstojnického kasina k poslednímu přípitku na zdar podniku. – Na Německo. Jeden národ! Jedna Říše! Jeden führer!

Své sklenky pozdvihli velitelé výsadkových rot, major Zahn, nadporučík Brandis, nadporučík Hubner, poručík Pagels, kapitán Pelz. Dále tu byl instruktor a velitel prvního seskoku major Choltitz, velitel 7. vzdušné dělostřelecké baterie nadporučík Schramm, dva velitelé transportních letek Ju-52 a několik dalších důstojníků. Ostatní důležití muži této nastávající akce, která zahájí první skutečnou válku nového Německa, se přípitku nemohli zúčastnit, neboť dleli u svých jednotek soustředěných při letištích okolo Breslau a Liegnitz, kde probíhaly poslední přípravy.

Harmonogram operace Unternehmen Freudenthal byl dávno a na mnoha poradách donekonečna omílán, při cvičeních na věrohodných maketách donekonečna nacvičován.

Za úsvitu, krátce po 6.00 hodin ráno seskočí část praporu I/Fallsh. JG. Rgt. 1, těsně za linií čs. opevnění, do prostoru západně od Sattig (Sádek), kde prozatím končila výstavba těžkého opevnění a dvojitá linie záchytného opevnění byla teprve ve stavu rozpracování. Konkrétně se jednalo o prostor východně od Ober Beneschau (Horní Benešov) mezi kótou 507 Gudrich (Skalka), kótou 598 Ziegeberg a bezejmennou kótou 391.

Po seskoku se výsadkáři shromáždí, najdou shozené kontejnery s výzbrojí a zásobami a zaujmou základní obranné postavení (některé kontejnery měly být shazovány již v noci a shromážděny místními ordnery). Pak budou vytvořeny úderné jednotky rozdělené do tří částí.

1. skupina okamžitě zaútočí z týlu na postavení čs. armády v otevřených okopech a využije momentu překvapení k jejich likvidaci. Pak počká na příchod vysazené letecké pěchoty s těžšími zbraněmi a s nimi zaútočí na doposud nedobyté pevnůstky.

2. skupina naváže kontakt s aktivovanými ordnery a pomocí jejich bojůvek zajistí vytyčení a úpravu vyhlédnutých přistávacích ploch u Spachendorfu (Leskovec) a Braunseifenu (Brunzejf), tak, aby na nich bez prodlení a do 30 až 45 minut po seskoku mohla přistávat letadla s řadovou pěchotou a výstrojí.

3. skupina doplní své řady aktivovanými a ozbrojenými ordnery a pronikne k určeným křižovatkám a komunikačním uzlům na jihu. Zde je nutno vybudovat uzávěry schopné zadržet protiúdery československých záloh. Část této skupiny vyskočí přímo na polích u Hermannstadt (Heřmanice), aby byla od počátku blíž blokovaným křižovatkám Raase (Rázová) – Hartau (Slezská Harta) a Eckersdorf (Jakartice). Tato skupina musí vydržet 90 až 120 minut, než bude posílena vysazenou pěchotou. Hlavní pozornost bude věnována uzávěrám ve směru od Heidenlitsch (Bílčice) a Gersdorf (Kehartice), čelem na Moravský Beroun.

Až se uvolní z akce samotní parašutisté, začnou v malých skupinkách v širokém okolí přepadat nic netušící menší jednotky nepřátelské armády a vázat je na místě palbou, začnou ničit vedení, rušit spojovací síť a bránit roznětným hlídkám v destrukci mostů a silnic.

Později, pokud bude volná kapacita přepravních letadel, může být ještě shozen výsadek nedocvičených rot na kótu 665,5 Hohnberg (Velký Tetřev). Tyto jednotky zablokují v lesnaté krajině severozápadně od hlavní akce, silniční křižovatky od Rautenberg (Roudno).

1. skupina se po shromáždění oboří na 4 malé pevnůstky u Koschendorf (Košetice) a případně také u Horních Životic. Dále na východ u lesa Birkenwaldu mají být pevnůstky záchytné linie paralyzovány nálety střemhlavých bombardérů Ju-87A.

Technologie dobývání pevnůstek byla také mnohokrát detailně nacvičena. Protože nelze použít dělostřeleckou palbu, nahradí ji střemhlavé bombardování. Toto bombardování začne ještě ve chvíli, kdy se výsadkáři budou shromažďovat asi 1000 m odtud. Bomby paralyzují obránce, donutí je schovat se a uzavřít pevnůstky, znemožní jim výhled, a i když přímo pevnůstky zřejmě nedokážou zasáhnout, nadělají v jejich okolí dostatek kráterů vhodných k ukrývání útočníků. Kromě demoralizujícího strašení budou bombardéry také shazovat zamlžovací krabice, které zcela znemožní pozorování z bunkrů. Po zakončení náletů vystřelením světlic vyrazí úderníci ke svým určeným objektům. Dostanou-li se k jejich zdem, ihned zablokují výstupní otvory pro vypouštění obranných granátů. Současně vhodí granáty ke střílnám a do vchodů, což by mělo na obránce dělat dojem, že bombardování ještě pokračuje a umrtvit jejich aktivitu. Pokud budou nalezeny volné otvory, útočníci do nich nalijí hořlavinu.

Mezitím musí být zamezeno pozorování bojiště ze vzdálenějších objektů, na

které nebude veden přímý útok. Jejich střílny je třeba ostřelovat z kulometů, protitankových pušek a kanónů[86]. Plamenomety pak donutí obránce k odstoupení od střílen, čímž bude bunkr vyřazen z palebné přehrady v čelním směru. Nakonec přijdou velké sdružené nálože umístěné ke střílnám a vchodovým dveřím.

Útočníci s sebou ponesou důmyslná zařízení k zasouvání a balení náloží na dálku, lehké skládací žebříky a štíty k zakrývání výhledu ze střílen. Nacvičeno bylo zahrnování střílen zeminou a jejich zalití rychle tuhnoucí tekutou hmotou. V tomto okamžiku by objekt mohlo zachránit jen ostřelování útočníků z jiného, vedlejšího objektu. Ale sousední bunkry budou také napadeny alespoň palbou a v umělé mlze mohou střílet jen naslepo. Vzájemné spojení objektů v linii bylo zřejmě odkázáno doposud jen na optickou signalizaci. V objektech, dle zjištění rozvědky, také nebylo ještě instalováno ventilační zařízení a proto mohly osádky pálit pouze krátkými dávkami, aby nezvýšily koncentraci kysličníku uhelnatého na neúnosnou mez.

Až bude vyřazeno několik objektů v linii vedle sebe z čelní palebné přehrady, výsadkáři dají signál rychlým motorizovaným jednotkám 3. pancéřové divize ukrytým a přes noc tajně soustředěným v lese Zossen (Sosnová) a Hůrky u Kl. Herautz (Malé Heraltice), naproti linii napadené z týlu.

Odtud jako první vyrazí skupinky ženistů specialistů a spolu s výsadkáři zlikvidují střílny posledních pevnůstek v daném úseku. Za nimi pojedou těžké tříosé obrněné automobily s 20 mm kanóny a roty motocyklistů s kulomety v přívěsných vozících. Půjde o 3 až 4 motorizované pěší roty a několik ženijních čet. Malorážové kanóny získají převahu na bojišti, neboť mohou pálit na bunkry ze vzdálenosti, na kterou již kulomety střílen nejsou účinné. Tak budou postupně likvidovány vzdálenější objekty. Navíc budou okamžitě přisunuty 2 baterie (8 děl) velmi účinných 88 mm PL kanónů.

Obrněná auta a motocyklové roty projedou bez zdržování, třeba i ještě částečně osiřelovanou linií, a co nejdříve se dostanou k parašutistům bránícím zátarasy a uzávěry. To už se bude průlomem přesouvat pěchota. Další pevnůstky se umlčovat nebudou a jejich osádky budou buďto ponechány v blažené nevědomosti o tom, že linie je prolomena, nebo budou zaměstnány z čela bojovou demonstrací.

Letectvo zasadí mohutný úder čs. zálohám v prostoru Olomouce a Troppau (Opava), aby tyto síly neohrožovaly boky průlomu. Rozhodná bitva bude svedena až v rovinách před Olomoucí, jakmile útočící vojska dosáhnou silnice I. třídy od Troppau, prudce se zlepší možnost rychlých přesunů tankových kolon do vnitrozemí a pomocné jednotky mezitím uvolní v obranné linii další průchody.

– Pro mne je to příliš citlivá operace, svěřil se věčný pochybovač major Choltitz, než se důstojníci rozešli ke krátkému spánku, nebo k posledním přípravám. – Příliš mnoho vše záleží na načasování. Každé zdržení se promítne do synchronizace dalších akcí. Stačí větší prodleva mezi výsadkem a čelním útokem a výsadek utlučou čepicemi.

– Jste pesimista, majore, ušklíbl se generál Student. – Ale to je dobře. Proto vás tady mám. Někdo nás musí držet při zemi od počátku, nebo pak z té velké výšky narazíme příliš tvrdě. – Tak ještě poslední. Váš oblíbený koňak.

– Nemám prostě dobrý pocit, omlouval se Choltitz.

– Nebojte se, na zemi máme spojence. Neseskakujeme vlastně ani na nepřátelské území. Tschechei jsou tam cizí, nikoliv my. Kraj je sice dosti vylidněný, ale o to větší operační prostor pro Henleinovy muže, Militärorganisation, Freikorps a další. Nedávno tam, právě do naší oblasti, vyslal Abwehr skupiny instruktorů K a S, odborníky na špinavou práci vyškolené v Neuhammeru a Brokendorfu. Již nyní máme v rukou prakticky celé předpolí až k obranné linii. Obyvatelstvo vás uvítá s muzikou[87]. A pak, stejně s tím už nemůžeme nic dělat. Jsme vojáci a poslechneme rozkaz. Prozit!

30. září 1938 - Oxford

V aule starobylé anglické univerzity hlučelo onoho odpoledne na sedmdesát anglických a francouzských spisovatelů, kteří zde společně s třiceti československými spisovateli vyslanými do Velké Británie na kulturní misi Československou obcí spisovatelskou. Bylo zde připravováno společné prohlášení kulturní fronty zúčastněných zemí. Plně zde byl zastoupen Pen klub a pařížská Association. Z Čechoslováků byli přítomní mimo jiné oba bratři Čapkové, Ferdinand Peroutka, Václav Černý, Jan Čep, Ivan Olbracht, Adolf Hoffmeister, Josef Hora a Jaroslav Durych. O přestávce probíhala separátní jednání a rozhovory v prostorách univerzity.

Stařičký G. H. Wells se nevrle dožadoval svého odpoledního čaje, což vzbudilo na tváři Karla Čapka pobavený úsměv.

– Být vámi, nesmál bych se tolik, mračil se Wells. – To nejhorší nás i vás teprve čeká. Myslíte, že to bude nějaká procházka?

– Rozhodně ne, mister, zvážněl Čapek, jako by se náhle zastyděl. – Ale nesouhlasil bych s vámi v tom ohledu, že nejhorší nás teprve čeká. Bude to všechno jistě hrozné, ale nejhorší bitvu, jsme my, Čechoslováci, již vybojovali. Věřte mi, celou dnešní noc jsem nespal a čekal na zprávy z Prahy, neboť právě tam tuto noc zuřil nejtěžší boj této nadcházející války. Byl to boj s pokušením přijmout mnichovský diktát velmocí a vyhnout se válce. A jak to vypadá, v tom boji jsme zvítězili.

G. H. Wells nadzdvihl udiveně obočí.

– Promiňte, kolego, ale jestli je pro vás Čechy nejtěžším bojem to, oč Němci nemusí vůbec bojovat, pak mám vážné obavy, jestli si uvědomujete, co bude pravděpodobně za pár hodin následovat?

Nyní vypadal starý spisovatel skutečně ustaraně.

– Viděl jsem v Německu pochodovat wehrmacht a viděl jsem pochodovat jejich mládež a jejich dělníky, ten strojově přesný rytmus. Němce nemusí nikdo přemlouvat. Ti půjdou jako stroje, protože válka je jejich druhá přirozenost. A byl jsem tam u vás v Československu, však víte kdy.

– V červnu, přitakal Čapek a otřel si brýle. – O XVI. kongresu Penklubu.

– Tak, a věřte, že jsem se tehdy zajímal o váš národ jako o celek. Mnoho vynikajících mužů a jmen, nádherné lidové slavnosti a písně. Slyšel jsem zpívat dělníky v pražských pubech při akordeonu, slyšel jsem tenhle soul venkovského lidu, i housle po kavárnách, a bralo mne to za srdce, ale sorry, nedovedu si

představit, jak lidé, kteří zpívají tak měkké, lahodné a prosté písně, mohou zároveň bojovat proti tankům a letadlům nacistické Říše? Nechal jsem si přeložit některé texty. Užasl jsem, jak pacifistické jsou to texty, jak prosté všeho militarismu. Poslechněte si, co zpívají pochodující Němci!

Karel Čapek byl v pokušení se znovu usmát. Litoval, že u tohoto rozhovoru nemůže být bývalý prezident Masaryk. Ten by jistě ocenil tuto nádhernou přihrávku na oblíbené téma. Zamyslel se.

– With pleasure, mister, to nestačí. Překvapil jste mne a mile potěšil tím zájmem o duši mého národa, ale poslechnout si pár písní a textů, to nestačí k pochopení. To o nás stále nevíte nic. Než se ozvaly husitské chorály, zpívali si venkovští nevolníci stejně měkké a vláčné písně. Titíž muži, kteří tak zpívali o slavnostech a po hospodách, pak, před dvaceti lety, pochodovali celou Sibiří, řídili obrněné vlaky a ovládali tisíce kilometrů magistrály a po čtyři dlouhé roky nepřetržitě bojovali daleko od domova.

– Pak tomu tedy skutečně nerozumím, přiznal se Wells. Karel Čapek se odhodlal k výkladu.

– Němci, řekl, – Ti žijí z idejí. Celou svou bytostí, prací, rodinným životem, válkou i mírem se upínají k té staré prusko-kalvínské ideji silného panského národa předurčeného k nadvládě. Jsou blízcí toho, aby se z nich stala monstra, která o ničem nepochybují a pochodují a umírají, stejně jako se milují a rodí děti, jen pro národ. Jde asi o průmět toho starého řeckého filozofického sporu o univerzálie. Zatímco pro vás Anglosasy nebo pro nás Čechy je na prvém místě jednotlivina, tedy člověk, osoba, občan, pro Němce je první a poslední ona idea národa. Národ je vše, jednotlivec nic. Proto oni nás nebo vás nikdy nepochopí. Proto Němci nikdy nepochopí občanský princip a demokracii. Proto naši sudetští Němci chtějí do Říše, i když se v Československu vlastně mají lépe, než se budou mít v Říši. Proto se s námi nikdy nemohli sžít. Proto také nemám strach, že by se Velká Británie mohla stát spojencem Německa. Jsme v tomto úplně jiní, odlišní. Česká radost i smutek jsou existenciální individuální povahy. Nedokážeme svoji existenci na světě odůvodnit jednoduše jen národem. Jsme individualisté a cítíme odpovědnost za smrt i za život každý sám za sebe. Nemáme nic předurčeno a tak pociťujeme nejistotu. Nás zajímá dřeň samého života a každý se s tím musíme vyrovnávat sám jako osobnost. Obávám se, že Němci pěstují své kolektivní ideje právě proto, že náš způsob je pro ně příliš bolestivý a namáhavý. Schovávají se za víru v národ, aby nemuseli zápasit o víru v sebe a v člověka. Jsou slabí a nepřipravení všude tam, kde se musí zabývat sami sebou, svou vinou, hříchem, svou úlohou zde na světě. Jako jednotlivci selhávají a pancéřují se pyšnými kolektivními vizemi. Neustále hovoří o síle a tvrdosti, aby se nemuseli vyrovnávat se slabostmi, chtějí vládnout, aby unikli nutnosti pokory a pokání. Nejsou dost silní na to, aby přijímali milosrdenství. Bojí se milovat, aby nebyli vystavení trýzni ztrácení. Proto si myslím, že my Češi jsme ve skutečnosti silnější. My už víme a cítíme, že je to jen mezi námi a Prozřetelností. Povšimněte si, jak jsou ty lidové písně, ve své většině, smutné. Šohaj ztratil lásku a tedy se nechá upsat na vojnu. Všechno pro něho ztrácí smysl, a když nemůže mít lásku na zemi, nezáleží mu na životě, na ničem. Bude strašlivým bojovníkem, neopájí se pocitem síly, ale je silný ve svém rozhodnutí,

protože mu jde o nejvyšší zisk, o lásku. A zaplatí za ni nejvyšší cenu.

– Zajímavé, odkašlal si Wells, ale stále mi není jasný ten rozdíl. Z vašeho výkladu pro mne vyplývá, že Němec i Čech budou bojovat do poslední kapky krve, což bude jistě strašné, ale Němců je přece jen o něco víc.

– Němec, vysvětloval trpělivě Čapek, – dostane rozkaz a půjde, ale jen potud, pokud bude přesvědčen o velikosti a nadřazenosti svého národa, pokud se bude cítit být kolečkem ve velkém stroji, který nemůže selhat. Jakmile neuspěje napoprvé, jakmile se věci zkomplikují a bude zpochybněna ta samozřejmá národní nadřazenost, jakmile se ukáže, že jiní jsou stejně dobří nebo i lepší než Němci, jakmile se porouchá nebo zastaví stroj, bude uveden do zmatku a do pochybností, s nimiž není zvyklý se vyrovnávat. Bude z něho mravenec, který ztratil mraveniště. Českému nebo slovenskému vojáku nelze nic zpochybnit. Bojuje za národ jen proto, že tak může být milován. Němec bojuje za národ jen proto, že v něm vidí štít před osobním existenciálním traumatem. Slovan buďto bojuje za lásku a ta trvá i po smrti, nebo nahlédl nemožnost lásky na tomto světě a nezáleží mu na životě. Nezáleží mu na tom, jak je národ silný, to nemá na jeho odhodlání tak velký vliv. I kdyby byl posledním Čechem na zemi, bude se tím spíše bít. Jeho odhodlání není závislé na obrazu národa. Nikdo mu nikdy neslíbil, že je nepřemožitelný nebo nejsilnější a nejlepší jenom proto, že se narodil právě tady, že je Čech. On prošel svým smutkem jako modlitbou, ve které všechno odevzdává a všeho se vzdává. Tou písní a smutkem se rozloučil se vším. Je smířený se smrtí. Ty smutné písně jsou vlastně něco jako očistný rituál. Německý voják cítí jakousi povinnost, český voják se rozhodl sám za sebe a provedl svobodnou volbu. Povinnost se může ukázat mylná, rozkazy lze zrušit, nadřízení mohou zklamat, ale osobní rozhodnutí nic a nikdo nezruší. Srdce dobrovolníka. Rozumíte, mister? I kdyby nás porazili vojensky a obsadili stát, nezbaví se nás. jakmile do nás jednou strčili. Budou nás mít za krkem, v kožichu, ve všech svobodných armádách světa a ve všech válkách, co jich kdy povedou, vždycky proti sobě až do skonání světa. Čím více zabijí našich blízkých, čím více našich lásek zmaří, tím spíše se nevzdáme. Poslechněte, přeložím vám část textu jedné lidové písně, kterou zpívají vojáci, když pochodují.

Přijdi Jano k nám, ale nechoď sám
Vem si sebou kamarády přes zelený háj
V zeleném háji, na tě čekají
Tam tě Jano přemilený tam tě zabijí

Nezabijí mne, nebojím se já
Mám šavličku ocelovou vysekám se já
Nevysekáš se, je jich na tě moc
Nebudeš moct zavolati milá dobrou noc
Dobrou noc dávám všem hezkým pannám
Jen té jedné nevěrnici dobrou noc nedám.

G. H Wells se konečně dočkal svého čaje a zamyšleně otáčel šálkem na talířku. Čapek pro výsledný dojem přezpíval základní melodický motiv a vítězoslavně

zvolal.

– Slyšíte to tam? Nikde žádný národ, vlast, povinnost… Jen milá a šavle. Duel o lásce a smrti. To je celý život prostého Čecha. Nechtěl bych v žádném zeleném háji potkat eskadronu dragounů, kteří před tím zpívali tuhle píseň. Nacisté stále vytahují ty staré severské báje a normanské pověsti o bersercích, šílených bojovnících, kteří ztratili přirozený strach ze smrti. Mohlo by se jim stát, že takových pár set tisíc berserků potkají právě v českých horách. Němci čerpají sílu z národních odlidštěných idejí, česká síla jde ze země, z lásky, z masa a krve.

– Jinými slovy, shrnul Wells, – ujišťujete mne, že národ zpěváků takových jemných melodických a měkkých písní nejsou zbabělci.

– Právě naopak, potvrdil Čapek. – Náš největší problém tkví v tom, abychom každý sám za sebe dospěli k rozhodnutí a nahlédli, že není jiné cesty než bojovat. To se právě stalo. Když národ doma odmítl Mnichov, znamená to, že jsme každý sám za sebe poručili duši Bohu, vzdali se všeho pozemského a domluvili jsme se s naší vládou, že jsme připraveni na cokoliv. Vláda to pochopila a vyslovila. A jakmile se to stalo, je probuzena hrozná síla, vytrvalá a neústupná. Němci to netuší, nerozumí tomu natolik, aby si uvědomili, co probouzejí. Udělají chybu, jestliže zaútočí. Měli nás nechat na pochybách a dát nám naději, to by nás bylo rozložilo a uhasilo náš zápal. Oni zažehují nebezpečný oheň. Nyní budeme zpívat už jen samé chorály. A ujišťuji vás, že z našich bojových chorálů jde po zádech mráz. Nyní se cítíme zrazení všemi spojenci, Evropou, pro kterou jsme chtěli být dobří a prospěšní a která nás surově a lhostejně odkopla. Jsme odhozeni na smetiště i těmi, které jsme měli rádi a na ničem nám již nezáleží. Je to stejné jako v té písni. Vojáka zradila milá a zbývá mu už jen šavle. Nás Čechy zradil demokratický svět, něco čemu jsme věřili. Berou nám to, co jsme milovali. Zbyly nám jen pušky a děla. Nevím, zda je zřejmý dosah toho konstatování. Chtěli jsme lásku, ale když není možná láska, jediným ekvivalentem pro Slovana je zbraň. Už to nelze zastavit. Už jsme se rozloučili, zazpívali si a vše odevzdali Bohu. Jestliže nyní Němci přijdou, nepostačí jim pouze zvítězit v bitvě a dohnat armádu ke kapitulaci, nepostačí jim obsadit zemi a převzít její správu. Budou nás muset vyhladit do jednoho, ale někteří utečou a budou stále pracovat proti nim. Byli jsme zrazeni a většina našich lidí nestojí o to být otroky, ale také nestojí o to, aby je zrádci litovali. Žádný soucit nesneseme. Už nestojíme o tu vaši Evropu a civilizaci. Ta zklamala. Není cesty zpět. Buďto ubráníme svůj hrad a v něm se před vámi všemi zavřeme, nebo pro nás vůbec nemá smysl tady přežít a zůstat. A toto není naše první národní zkušenost se spojenci. Evropa nás prodala již podpisem vestfálského míru Habsburkům. Vy vůbec netušíte, jak to v nás po těch 300 let vězí. To mohlo být odpuštěno, když jste nám pomohli zřídit vlastní stát v osmnáctém, ale po Mnichovu se vše zase probudilo. Je to jako sedlina v našich duších od té doby, co jste nám upálili Jana Husa. Už chápete, kde se bere ten smutek, ten pocit zavrženosti a nelásky? Možná nevíte, že když se v nějakém tom našem venkovském pubu začnou zpívat takové až do morku kostí teskné, rozvláčné a měkké písně, hospodský posílá pro četníky, protože je jisté, že taková noc skončí zuřivou a nekontrolovatelnou rvačkou. Ne ze vzteku, ale z beznaděje, z rezignace na možnost být milováni. Smrt proti smutku ze světa a ze života.

– To jsem nevěděl, konstatoval tiše a nejisté slavný spisovatel a položil šálek na stůl, protože se mu zachvěla ruka. – Mister Czsapek, vy jste opravdový vypravěč a writer. Víte, že jsem se vás teď doopravdy na chvíli bál?

Karel Čapek se rozesmál tak, že mu spadly brýle na špičku nosu.

Toho večera schválilo společné shromáždění spisovatelů tuto rezoluci:

K SVĚDOMÍ SVĚTA

My, podepsaní evropští spisovatelé, hlásíce se k zásadám pravdy a svobody, přiznáváme svou plnou důvěru a pomoc národu československému. Vidíme, že záměry agresorů a hanebná selhávání demokratických vlád hrozící uvrhnout svět do války nebyly dány žádným nesprávným jednáním ani československého národa, ani jeho vlády.

Odmítáme fašistické štvaní, které vyvolalo fanatické násilnosti zevně i uvnitř československých hranic. Odsuzujeme nesmyslné, zjevné a barbarské překrucování pravdy, kterým je klamán i sám německý lid.

Nemyslíme si, že by hanebná mnichovská zrada československých spojenců mohla přinést světu mír a cítíme hanbu za představitele vlád a států, kteří tento zločinný dokument podepsali. Tyto vlády a politické reprezentace demokratické Evropy pomohly Německu uvrhnout svět, mír a civilizaci do strašlivého nebezpečí. Cítíme, že je tím ohrožena sama kultura ve svých základech, a proto se my, spisovatelé, cítíme oprávněni k tomuto vystoupení na obranu ohrožených hodnot a na obranu československého lidu.

Mezi námi, československými spisovateli a německými spisovateli ve vyhnanství, jest nyní osudová spojitost. Cítíme se spojení duchem i činem bez ohledu na národnost, vyznání a rasu. V hodině, která je pro Československo i pro nás všechny osudová, distancujeme se od zrady vlád Velké Británie a Francie, distancujeme se od fašistických lží a násilí, vyhlašujeme finanční sbírku na pomoc bojujícímu Československu a zavazujeme se cílevědomě a vytrvale vyvracet štvavě lhaní namířené proti Československu, jakož i vyvíjet tlak na vlády a představitele našich vlastních zemí, dokud nebude dosaženo odvolání hanebné zrady spáchané na nejvěrnějším spojenci a příteli, na demokratickém Československu.

Pod textem, který byl zveřejněn následujícího rána ve všech západoevropských i amerických listech, bylo napočítáno 158 podpisů.

30. září 1938 – Hitlerův boj

Když se Adolf Hitler 30. září v Berghofu dozvěděl o československém oficiálním odmítnutí Mnichovského ultimáta, zatleskal dětinsky rukama, plácl se do stehen a prohlásil:

– Jetzt gehts los! Voran! (Jde se na to! Vpřed!)

Osobní lékař doktor Morell se ve svých zápisech zmiňuje o führerově vysloveně dobré náladě. Toho dne se nechal vůdce vyvézt výtahem se svými věrnými gauleitery do Orlího hnízda, fantastického čajového pavilónku, který pro něho nechal vybudovat Martin Bormann na skalním útesu Kehlsteinu. Zde pak řečnil o

mladé generaci, která potřebuje válku, aby se zocelila. Válka proti Československu se prý pro tento účel docela dobře hodí a bude pro Říši akcí „l‘art pour l‘art“ (umění pro umění).

Hitler byl nepochybně připraven, ještě protentokrát, vyřídit Československo pouze politickým nátlakem. Kořist zde získaná by byla nemalá. Silně industrializovaná země, výzbroj pro 40 dalších německých divizí, zlato a zásoby deviz, pohonných hmot i munice, práce pro německé dělníky a mnoho dalších lákadel.

Ještě koncem léta 1938 si Hitler nepochybně válku přál. Představoval si, že takový lokálně omezený boj s přiměřenými oběťmi a při zřejmé jistotě, že není možno prohrát, by dokázal s konečnou platností přetavit Rakušany a sudetské Němce v hodnotnou součást německého wehrmachtu a vrátit národu bojové sebevědomí pro další tažení na východ. Bezpochyby si také přál vstoupit do Sudet a do Prahy jako vítěz a opět zažít opojný pocit přízně jásajících davů tak, jak jej zažil v Rakousku v březnu a jak jej začínal postrádat v samotném Německu, kde se mu obyvatelstvo zřetelně odcizovalo od chvíle, kdy jeho jednání začalo zavánět válkou. Vakuum narůstající mezi vůdcem a masami v Říši doposud v Rakousku a v Sudetech neexistovalo.

Sám Konrád Henlein nebyl operací Fall Grün nikterak nadšen a existují svědectví o tom, že 23. srpna se v Bayreuthu snažil Hitlerovi rozmluvit použití síly. Henlein by se byl spokojil s autonomií či odtržením samotných Sudet, kdežto Hitlerovi šlo od počátku o celé Československo. Konzervativní nacistický ministr hrabě Schwerin von Krosik varoval Hitlera memorandem, v němž mu dokladoval, že „…*německá veřejnost postrádá vnitřní přesvědčení bojovat v nové válce a nebude schopna nést dlouhodobě strádání války, malé či velké…*“ Hitler si byl též vědom vnitřní generálské opozice ve vlastním táboře, ale netušil nic o její organizaci a odhodlání, naopak věřil, že vše a všichni budou spojeni v jedno, jakmile nastane ozbrojený zápas a nebude jiného vyhnutí než slavně zvítězit.

Operace Fall Grün měla být, ve své původní verzi, odstartována diplomaticky únosným a přesto dostatečně pobuřujícím incidentem, například nastrojeným atentátem na člena německého diplomatického sboru v Praze. Major Schmundt jednal s vůdcem o tomto řešení ještě 30. srpna 1938 v noci. Velení armády navrhovalo, aby byl incident režírován v období, kdy zavládne vhodné počasí pro úder Luftwaffe, aby se odehrál dostatečně brzy ráno, neboť bylo nutno, aby se oficiální zpráva o incidentu dostala do hlavního stanu OKW před polednem dne, který by předcházel úderu. Muselo by být také upuštěno od varování diplomatického sboru v Praze před prvním náletem, aby bylo docíleno psychologického šoku. Hitler pak v Kielu na palubě lodi Grille nastínil Halderovi a Keitelovi další zásady akce. Prý bude nutno koncentrovat tanky do jediné silné formace, která severovýchodně od Norimberku udeří, prolomí chabou obranu doposud nemobilizované československé armády, a než se Tschechei vzpamatují, povalí se tanky Plzní na Prahu. Generální štáb zásadně nesouhlasil, ale Hitlerovi nebylo možno již účinně oponovat. Generálové se tedy pokusili Hitlerův návrh v konkrétních plánech ignorovat, ale Hitler si svou představu vynutil při jednání v hotelu Deutscher Hof během Norimberského sjezdu začátkem září. Bezpochyby se nemýlil, když generálům tvrdil, že:

– Není pochyb o tom, že vámi plánovaná obchvatná operace je ideálním řešením, ale její výsledek je pro nás nyní nejistý, především proto, že z politických důvodů musíme dosáhnout bleskového vítězství. Historie ukazuje, jak obtížné je odvolat operaci, která byla jen napůl úspěšná, to je ona známá cesta k hrůzám, jako byl Verdun.

Kdyby byl Hitler setrval u tohoto svého záměru a uskutečnil jej, aniž by před tím politickým nátlakem a henleinovským terorem vyprovokoval československou mobilizaci, mohl být zcela jistě úspěšný a mohl se zmocnit celého státu dříve, než by byli stačili spojenci nebo obránci vůbec zareagovat.

Byl to Chamberlain, kdo Hitlerovi vyrazil z ruky zbraň, když mu nabídl, že osobně zprostředkuje mírové odstoupení sudetského území Německu. Pro Hitlera vyjednávání znamenalo nebezpečí ztráty iniciativy, neboť takovouto nabídku nemohl dosti dobře veřejně odmítnout.

Od Chamberlainovy berchtesgadenské návštěvy v polovině září se vůdce zjevně přiklonil k jinému scénáři. Získat sudetské území mírovou cestou a zbytek Československa spolknout později, překvapivě, někdy na jaře 1939. Od této chvíle se také začínala zhoršovat vyhlídka na rychlé vojenské tažení. Čechoslováci nakonec mobilizovali celou armádu a stačili zaujmout bojovou sestavu, odstěhovat průmyslovou výrobu na východ, evakuovat své vládní a státosprávní orgány z Prahy. Čím více se Hitler orientoval na dosažení diplomatické izolace RČS, tím méně důsledně dbal na skutečnou bojeschopnost německých divizí, které se soustřeďovaly v nástupních prostorách okolo hranic Československa, ale zůstávaly zatím na mírových sestavách vhodných nanejvýš k poklidnému obsazení Sudet pomocí hlavních komunikací a bez odporu.

A pak, 27. září, se náhle celá situace radikálně změnila. Československo odmítlo ultimátum a přijalo boj. V Hitlerově srdci ožila stará touha po stmelovací svaté německé válce za životní prostor. Navíc si nemohl dovolit ztratit tvář a ustoupit od vynucení svých požadavků silou, nyní, ihned, okamžitě, jak vyhrožoval v minulých dnech před desítkami cizích evropských diplomatů. Těžko říci, zda si v tu chvíli uvědomil, jak moc se situace změnila za poslední dva týdny. Československo také potřebovalo očistnou a stmelovací válku za národní existenci. Československá armáda byla plně připravena, wehrmacht ještě nikoliv. Nebyla dodržena podmínka vhodného počasí pro Luftwaffe. Masa tanků, která měla proniknout od západu na Plzeň, byla již československou rozvědkou identifikována a záměr odhalen, pevnostní linie obsazeny, cesta do srdce Čech mnohonásobně přehrazena a zálohy přisunuty. Pátá kolona Henleinova Freikorpsu byla ve velké míře eliminována a Němci v Sudetech zastrašeni. Opozice v řadách německých politiků i wehrmachtu byla zděšena a nekompetentní vojenská rozhodnutí, stejně jako omezený úspěch vůdcovy diplomatické hry, nutily mnoho vysokých důstojníků, doposud neutrálních, k vážnému zamyšlení. Po 27. září již bylo Chamberlainovi i Hitlerovi jasné, že válka je nevyhnutelná. Chamberlain inicioval mnichovská jednání především proto, aby získal alibi, aby mohl tvrdit, že se do posledního okamžiku snažil válce zabránit. Punc zrady však ze svého a francouzského národa nesmyl. Hitler na mnichovská jednání přistoupil, neboť mu zaručovala izolaci Československa a znamenala definitivní zpřetrhání závazků Francie k jeho oběti. Pozice západních appeaserů

byly konečným československým odmítnutím Mnichova podkopány a zisk ze spojenecké zrady se zdál být malý, neurčitý a sporný. Západní politici ztráceli podporu svých národů.

Adolf Hitler si válku přál, ale válka, která přicházela, musela nutně být jiná válka, než o jaké snil a kterou naplánoval Fall Grün. Pravděpodobně zde učinil zásadní chybu svého života. Dal přednost svým snům před chladnokrevnou kalkulací všech nových a měnících se faktorů a již zde vkročil do pasti, kterou si sám připravil.

30. září 1938 noc – Rekapitulace

Nad Československem se snesla noc. Ubíhaly poslední hodiny míru a vojáci v zákopech, v pevnostech i ve svých postaveních to věděli, stejně jako důstojníci, letci a generální štáby obou armád. Psaly se poslední dopisy a záznamy do deníků. Ti, kdo měli pevnější nervy, se pokoušeli ještě o několik hodin spánku. Stráže a hlídky pozorovaly své úseky a perimetry se zvýšenou bdělostí. Té noci se z rozhlasových přijímačů v celém Československu neozývaly již žádné projevy státníků a politiků, již žádný vůdce nedštil oheň a síru. Nikdo již ne vyhrožoval, neštěkal a nepokoušel se nadchnout masy. To vše bylo zbytečné. Dvě síly zde stály sjednoceny proti sobě. Nastal okamžik pravdy. Před půlnocí se z rozhlasu, kromě procítěně zahrané státní hymny, ozval poprvé temný husitský chorál Kdož sú boží bojovníci. Němečtí vojáci kroutící ladičkami svých přijímačů u hranic, které měly být překročeny, jej slyšeli také a mnohým přebíhal po zádech mráz. Některým vnímavějším jedincům se zdálo, jako by celý ten německý triumfalistický křik posledních let náhle neopatrně probudil v hloubi země cosi, jakousi nesmírně starou sílu, kterou bylo velmi těžké pojmenovat a která měla raději zůstat spát.

Ve zhasnutém a zatemnělém Československu tu sílu mohl pojmenovat a popsat téměř každý. Každý cítil tu strašlivou tíhu ponížení a urážky, tíhu zrady spáchanou na národě spojenci. Každý v sobě cítil nejprve vztek a pak chladnou odhodlanou zuřivost stavěnou proti strachu ze smrti a ze zániku. Tato historická, mnohokrát v dějinách již probuzená a posilovaná vražedná a nebezpečná zlost vznikala vždy, když národ zůstal opuštěn a zrazen, když na něho plivali jako na nedůležitý odpad kulturní Evropy, vždy když si svět od Čechů vzal vše, co mu mohli nabídnout, a pak je odkopl do zapomnění. Tato zlost byla kdesi hluboko v kostech a v genech národa a zvolna se přetavila v klidnou, ale neústupnou vzdorovitou zarputilost. Kdyby národ v této chvíli kapituloval, poplival by sám sebe a doslova by sám sebe ztratil. A jako obvykle, nalezl národ také líc této hořké mince, totiž úžasný a po generace nepoznaný opojný pocit vnitřní jednoty. Československou odhodlanost bylo možno nahlížet jako jistou formu vzpoury proti všemu, proti všem, ale nejen to. Kromě nejstarší vrstvy obyvatelstva byli všichni, zvláště mladší občané spjati s republikou celým svým životem. Prožili v ní své dětství, své lásky a úspěchy, získali v ní vzdělání a hrdost. Naprostá většina vojáků v pevnostech a zákopech si bez republiky nedokázala představit svůj další život. Republiku vnímali jako podmínku svého dalšího žití. Náhle již nebylo oč se handrkovat, co komu vyčítat, proč si závidět. Náhle byli všichni jedním národem a

měli společně sdílet svůj osud v bratrství. Již nebyly strany, zájmy ustoupily do pozadí, majetek neznamenal nic, funkce byla břemenem a moc byla napřena k obraně před jinou mocí. Nebylo bohatých a chudých. Národ pociťoval dlouho nepoznanou rovnost před bombami, před smrtí a před Bohem. Mnozí zjistili, že celý jejich život byl ničím proti této chvíli, že pro tuto osudovou hodinu se narodili a toto je jejich hodina. Republikou zavál duch legií, duch ozbrojené revolty proti zaprodanému světu. Vše se zdálo být úžasně jednoduché a srozumitelné. Všechno, anebo nic, zítra nebo nikdy. Pravda zvítězí. Nebýt otroky, umřít svobodní. Padnout čestně. Nebát se a nekrást. Nepřátel se nelekejme, na množství nehleďme!

Není jisté, zda tyto tradiční, periodicky se vracející historické pocity s národem sdílel také prezident Beneš, Byl osamělým hráčem a poslední měsíc mu vzal vše, več doufal, na čem po dvacet let své kariéry pracoval. Byla to jeho stavba, která se zřítila. Nejprve se pohnuly základy, neboť půda, na které stavěl, nebyla pevná. Systém mezinárodních dohod se rozpadl jako domeček z karet. Pak musel spolknout další hořkou pilulku, když mu světoví a evropští státníci dali jasně a bez skrupulí najevo, že on sám není tak významným politikem, za jakého se považoval a jeho význam a jeho osoba jsou něčím, bez čeho se svět klidně obejde. Nakonec se zhroutila vnitřní konstrukce domu. Jeho politiku odsoudila naprostá většina politiků i stran, odleva doprava. Jedni mu vyčetli to, jiní ono. Může mít jeden člověk pravdu a vidět jasně, když naprostá většina chytrých a myslících lidí okolo něho říká něco jiného?

Těžko dnes, po tolika letech, uvažovat o tom, jak by se události září 1938 odvíjely, kdyby se nebyl našel dosti důrazný a významný politik, jakým byl doktor Ladislav Rašín, kdyby tento politik nebyl přijatelný pro většinu národa, nedokázal se dohodnout s komunisty i s většinou radikální pravice, kdyby byl generál Krejčí zachoval úplnou a bezpodmínečnou loajalitu politice svého prezidenta, kdyby se byl Výbor na obranu republiky sám rozpustil po abdikaci Hodžovy vlády, kdyby k sobě nenašli cestu opoziční politikové a generalita armády, kdyby, kdyby…

Zdá se, dnes, kdy jsou již známy dochované dokumenty a svědectví účastníků těch dnů, že kdyby byl zůstal ministerským předsedou generál Syrový a úřadoval se svou vládou byť jen o dva, tři dny déle, než skutečně úřadoval, byla by tato vláda zřejmě přijala také mnichovský diktát, tak, jako předchozí Hodžova vláda přijala berchtesgadenský diktát. Vláda Syrového byla, de-facto, vytvořena prezidentem Benešem právě k tomu, aby takové nestoudné požadavky přijala, neboť Beneš, jakkoliv sám toužil postavit se Němcům se zbraní v ruce, byl již rozhodnut obětovat republiku, třebas celou a beze zbytku, než aby bojoval osamocen. Beneš příliš ztotožňoval Československo se svou vlastní osobou, stejně, jako to činil Hitler s Německem. Věděl, že nejde jen o Sudety, a věděl, že Československo bude pohlceno celé. Byl by se dopustil protiústavního aktu a vnutil národu i armádě kapitulaci, ale také věděl, že by pak prezidentskou funkci již neudržel. Dovedl si vypočítat, že Hitler vyzbrojený československými moderními zbraněmi by nakonec namísto něho, Beneše, sám potrestal zrádce. Nejprve Poláky, pak Francouze i Angličany. Německo by rostlo a sílilo a nakonec by byl musel do války celý svět, aby národy uhájily holé přežití, a to vše jen díky tomu, že svět v září 1938 Beneše zradil. Benešova touha po zadostiučinění za

zradu by se byla dozajista bohatě naplnila a po vítězném zápase by spojenci byli nuceni uznat svoji chybu a československý národ by dostal nazpět svůj stát. Stačilo by jen vydržet a čekat, v emigraci znovu organizovat legie a přihlásit se k vítězům. Všeobecná národní vůle k boji Benešovi připadala politicky kontraproduktivní a neefektivní. Děsil se představy, že se Německo bojem s Čechoslováky vyčerpá, zredukuje své ambice, spokojí se s pohlcením Československa a při tom zůstane. Západ se spokojeně vyzbrojí a nepotrestán zajistí své bezpečí, v Německu se podaří nacistický režim zakonzervovat v nějaké mírnější formě a Berlín nakonec podepíše s Paříží a s Londýnem spojenecké smlouvy, ve strachu z bolševického nebezpečí. Pro Československo by tento scénář znamenal dalších tři sta let temna.

Je pozoruhodné, jak rychle ustoupil Beneš do pozadí a jak rychle pouštěl státní otěže z rukou, jakmile mu bylo znemožněno, aby držel v ruce všechny nitky všech dějů a aby řídil československé spřežení sám, byť prostřednictvím jiných. Beneš se ve skutečnosti neuměl a nemohl o moc dělit. Byl z rodu sólistů, samovládců, i když svou samovládu praktikoval chytře, zastřeně a skrze mnohé. Nedovedl si ponechat jen některé pravomoci a uplatňovat svůj vliv pouze v některých, jemu příslušejících oblastech, respektovat silnou a samostatnou vládu i armádu. Mnozí historikové popisují Benešův stav po 27. září jako tichou abdikaci. V každém případě je třeba vzdát tomuto muži hold za to, že když si uvědomil konec své samovlády, odpustil si jakákoliv poslední politická gesta a veřejně legitimoval nastoupivší Rašínovu polovojenskou vládu svým setrváním ve funkci prezidenta.

A ostatní politické síly v zemi? Komunisté měli svůj boj proti fašismu a jako internacionalisté mohli na celé záležitosti jen a jen vydělat. Mohli se nezapomenutelně prezentovat jako vůdci lidu. Poslanec KSČ Gottwald se poprvé dostal přímo do vlády a je třeba přiznat, že ministerstvo propagandy nemohl za války nikdo řídit lépe než tento razantní demagog. Kdyby republika boj prohrála, mohl se se svými soudruhy uchýlit do Sovětského svazu a odtud pokračovat libovolně dlouho. Válka zvýšila naděje komunistů na pozdější vstup Rudé armády do republiky a na její bolševizaci. Pozice SSSR jako jediného věrného pomocníka osamělému Československu úžasně nahrávala do karet právě KSČ, což se mohlo projevit hned v prvních poválečných volbách.

Větší část Strany národní jednoty a krajní pravice se solidarizovala s Rašínovou vládou, neboť Rašín byl, do značné míry, opozičním poslancem a antibenešovsky naladěným rozhněvaným mužem. Radikálové museli uprostřed rozezleného národa mlčet a tvářit se, že jsou s ním. Rudolf Beran, bankéř Preiss, bývalý ministr Černý a další zprostředkovatelé česko-německého dialogu museli spolupracovat, nebo ustoupit ze scény a příliš nepřekážet. Mohli se projevit a přihlásit o své zprostředkující role až teprve v případě, kdyby Německo vojensky zvítězilo. Je sporné, zda by pak o ně měl ještě někdo zájem. Gajda se přidal na Rašínovu stranu a s ním jeho přívrženci. SdP byla zrušena a rozehnána. HSĽS se svým separatistickým křídlem se také musela držet stranou, neboť na Slovensko přicházelo čím dále tím více českých divizí a na jihu Maďaři i na severu Poláci hrozili územními požadavky.

Největším a nejzáslužnějším počinem jak prezidenta Beneše, tak i nové Rašínovy vlády, byl včas vyhlášený a publikovaný návrh nového ústavního

zákona. Příslib federalizace státu a zřízení autonomních národnostních oblastí byl vpravdě velkolepým státnickým počinem, který sebral mnoho větru z plachet nacionalistickým zahraničním tlakům v hodině dvanácté a velkou měrou přispěl k tomu, že republika nastupovala do přicházejícího boje jednotná a odhodlaná. Národnostním menšinám bylo nyní dáno najevo, že namísto splynutí s mateřskými národy, v nichž by se byly utopily jako kapky v moři, mohou bojovat za vlastní samosprávu a za možnost vládnout si samy. Vůdci těchto národnostních menšin a zde převažujících politických stran museli pochopit, že se jim nabízí podstatně větší moc a význam, než by byli získali připojením k velkému státnímu celku Polska či Maďarska. Kromě sudetoněmeckých předáků to pochopili téměř všichni. Slováci se dočkali faktického zrovnoprávnění s Čechy a byli ochotni vnímat Československo opět jako společnou záležitost. Tímto geniálním počinem byl proces rozkladu státu zastaven a obrácen zpět. Vše mělo být navíc spojeno, stvrzeno a zataveno nadcházejícím ohněm.

Nahlédneme-li na celkovou strategicko-politickou situaci Československa, nebyla natolik zoufalá, jak si ji ve svých černých dnech maloval Beneš. Rumunsko zachovalo věrnost, Jugoslávie váhala, ale přisouvala vojsko k maďarské hranici, SSSR ať by již učinil jakýkoliv krok, mohlo to bojujícímu státu jen a jen ulevit. Že tento bolševický obr situace využije, bylo nabíledni. Beneš správně předvídal rychlý vývoj původně lokálního česko-německého konfliktu v konflikt větší, ne-li přímo celoevropský. Nedovedl si, ale představit jinou možnost jak udržet republiku mimo tento konflikt, než zvednout ruce nad hlavu a usednout někam stranou. Rašín a Krejčí si jiný způsob představit dovedli a rozhodli se ho riskovat.

Armáda mohla doufat, že bude čelit wehrmachtu sice po nějakou dobu osamocena, ale že bude čelit pouze wehrmachtu. Bylo již téměř jisté, že Maďarsko se vojensky angažovat nebude, majíc aktivní a agresivní rumunské divize v zádech. Německý generální štáb naproti tomu s maďarskou účastí počítal a měl za to, že III. československá Votrubova armáda se do bojů nezapojí a zůstane vázána bojem v pozicích na Slovensku. Slovenské divize do svých propočtů nezahrnul.

Útok polských divizí byl sice předvídán a očekáván, ale mohl se uskutečnit pouze v omezených a vojensky pokrytých úsecích, vzhledem k hornaté hranici, a mohl celkovému strategickému plánu jen prospět tím, že uvede do pohybu Rudou armádu. Generálové hlavního štábu věřili, že právě omezený a krátce trvající polský útok je klíčem k řešení beznadějné situace, neboť Československo si nyní nemohlo přát nic jiného, než rozšíření konfliktu z lokální války na válku všeobecnou…

Rozvědka věřila, že dokázala včas podchytit a likvidovat větší část německé páté kolony v týlu bojujících armád a že existence takových organizovaných skupin a sítí dokázala využít ke svým cílům.

Celkově nabyl večer 30. září 1938 generální štáb československé armády téměř jistoty ohledně správného odhadu těžišť a hlavních směrů německého úderu a stačil své síly rozmístit tak, aby mohl tomuto úderu nejen úspěšně čelit, ale také nepřítele tu a tam něčím překvapit. Změna vojenského myšlení z pouhé obranné doktríny, která uvažovala jen o době odolávání útoku, v ofenzivní

doktrínu, která si za cíl vytkla vítězství a likvidaci protivníka, způsobila úžasnou proměnu na všech stupních velení a řízení operací. To byl vpravdě koperníkovský obrat v myšlení malého národa. Toto byla již jiná armáda a jiná republika, než na konci léta. Tato republika již nefňukala a nestěžovala si, nežalovala a přestala se dovolávat pomoci jiných. Doposud mladičký stát měl nastávajícím bojem složit maturitu a stát se dospělým mezi jinými státy. Kdyby couvl, kdyby tak neučinil, zůstal by navěky infantilním zapouzdřeným děckem, zpupným v převaze a naříkajícím v potížích, děckem, kterému by namísto hrdosti zbyla jen kombinace strachu a pýchy. Bylo více než jisté, že Československo se stane dospělým i tehdy, bude-li poraženo. Národ to cítil, prezident Beneš nikoliv.

Také britským a francouzským mírotvůrcům se jejich záměry nezdařily tak, jak sami očekávali. Chamberlain, Bonnet, Halifax a další, ti všichni vsadili svoji politiku na věčně ustupujícího Beneše, neboť jemu rozuměli tak dobře, jako rozuměli sami sobě. Předpokládali, že Beneš nakonec ustoupí, Mnichov bude přijat, obtížné Československo pohlceno Hitlerem a oni sami svou politickou pozici doma upevní jako oslavovaní zachránci míru. Když došlo na pražské politické scéně k převratu, odmítli vzít tuto změnu na vědomí, neboť jí neporozuměli a nehodila se do jejich plánů, pavučin a intrik. To, jak radikálně Československo odmítlo Mnichov i kapitulaci, je dokonale zaskočilo a zmátlo. Nyní stáli před faktem středoevropské války a netušili, jak se budou moci a smět zachovat. Byli natolik bystří, aby si domýšleli, že konflikt nezůstane lokální válkou. Jejich domácí pozice nebyly upevněny, ale naopak zpochybněny. Jejich pověst utrpěla, namísto čestného míru přinesli svým národům hanbu a ostudu. V jejich vlastních zemích se začínala sbírat mohutná vlna nesouhlasu a opozice sílila, jejich vlastní armády byly ve zmatku a zaostalé. Početné obce československých spisovatelů, básníků, herců a vědců známých a zvučných jmen vyvracely, ve spojení s internacionální kulturní frontou, veškeré lži, předsudky a nepravdy minulých dnů.

Celá Evropa zatajila dech, neboť nyní mnohé záviselo na tom, jak úspěšně a jak dlouho se bude Československo bránit.

III. část

ŘÍJEN

„Nepřátel se nelekejte, na množství nehleďte.“

1. říjen 1938 nad ránem – Slezsko – Bruntálsko

Major Choltitz vstal z lůžka krátce po třetí hodině, ještě za tmy, a oblékl si polní uniformu. Neblahý pocit a tlak v okolí žaludku, pociťovaný již předchozího večera, nezmizel. Vojenský sluha mu na probuzení podal sklenku koňaku, neboť major Choltitz miloval koňak. Zcela soukromě se těšil na válku s Francií, protože v takové zemi bylo možno ukořistit značné zásoby tohoto výtečného pití. V těch odporných plebejských Tschechei se mohl, při troše štěstí, dostat k vínu, jinak tam prý pili jen pivo a rum. Tfuj! Země sedláků s pupky nafouklými od té pivní břečky. Nic pro bývalé páže ode dvora saské královny. Co také čekat v zemi, kde postavili šlechtu mimo zákon?

V instruktážní místnosti na něho čekali napjatí velitelé výsadkových rot a velitelé transportních letek, taktéž v polních uniformách.

– Heil Hitler!

Ostré scvaknutí podpatků a odpověď.

– Pánové, máme tu čest být prvním pravidelným útvarem německé armády, která se dostane do boje s nepřítelem.[88] Začala operace UNTERNEHMEN FREUDENTAHL a vy víte, že je to pro nás, pro novou a perspektivní zbraň německé branné moci, něco jako generální zkouška. Města a ženské vás neminou, o to nemusíte mít strach. OKL soudí, že kdybychom zamířili rovnou na hluboká týlová letiště, vystavili bychom tuto elitní jednotku velkému riziku okamžitého rozptýlení po místních nevěstincích a hampejzech. Proto skáčeme přímo za linií protivníka. Nejprve práce, potom zábava. Všichni znáte své úkoly, přesto je krátce probereme ještě jednou a naposledy. Existuje určitá, byť málo pravděpodobná možnost, že se motorizovaným oddílům 3. divize nepodaří prolomit obrannou linii. V takovém případě zůstaneme odkázáni jen sami na sebe a na leteckou podporu. Právě proto, že seskočíme v těsné blízkosti hranice, máme pak možnost se probít nazpět, nebo setrvat v týlu nepřítele a působit zde rozvrat. Taktické řešení, jež bylo zvoleno, je bezpečnější a hlavně prospěšnější zájmům Říše. Seřiďte si čas. Start v 04.30 hodin. Nyní velitelé rot zopakují své úkoly. Prosím…

Třímotorové, nyní již zastarávající Junkersy Ju-52 rolovaly na startovací dráhu letiště v Saganu, vířily vzduch a v pravidelných odstupech se zvedaly kamsi do tmy, kde těsně pod mraky kroužily a shromažďovaly se. Nebe bylo již druhý den úplně zatažené a nyní rezonovalo hlubokými tóny. Major Choltitz seděl s částí Hübnerovy roty v jednom z prvních letounů. Pozoroval maskované výsadkáře ověšené jen nejnutnější výstrojí, přesto připomínající vánoční stromečky. Krčili se, jako by hluk leteckých motorů mohl být slyšen odsud ze Slezska až někde v Praze.

Každý z dvanácti mužů namačkaných ve dvou řadách v trupu mezi balíky s materiálem nesl u sebe dlouhý útočný nůž, pistoli M. 08 se dvěma zásobníky po 8 ranách, dále obušek Totschläger, množství nejrůznějších pěstních zabijáků a boxerů, lehčí muži po čtyřech granátech se zkrácenou rukojetí. Jeden muž v letadle měl 9 mm samopal Schmeiser na krku. Ve 4 kontejnerech shazovaných s nimi byly jejich pušky, lehký kulomet, granáty a 5 mm granátomet, plamenomet se

třemi náplněmi, samopaly a další vytyčovací terče, zamlžovací krabice, kilogramové nálože uschopněné k sdružování do svazků, plechovky s hořlavinou, potraviny a nejnutnější léky.

Generál Kurt Student, velitel divize, postával na okraji vzletové dráhy v Liegnitz, odkud startovala převážně letecká pěchota. Trápilo jej mnoho pochybností ohledně chystané akce. Konečně naostro. Akce byla plánována a nacvičována za světla, ale nyní musely být zahájena ještě za tmy. Nikdo nevěděl, do jaké míry je protivník již zburcován. Bylo pět hodin ráno.

Při plánování akce nikdo nepočítal s provedenou a ukončenou mobilizací protivníka, s plnými stavy československé armády, připravené a stojící na pozicích. K vysazení se hodila pouze 5. a 8. rota, na poslední chvíli se štáb rozhodl zařadit také Pelzovy nedocvičené muže. Kompletní výstroj dostaly ještě 3 roty, které si ale generál troufl nasadit pouze jako leteckou pěchotu. Před týdnem mu přidali protitankovou a sanitní rotu. „Zirkus Schramm“ také musel zůstat na zemi, protože výcvik dělostřelců – výsadkářů značně zaostával za požadavky akce. Právě odlétal plukovník Paul von Hase se svým plukem IR 50. Choltitzovi skuteční výsadkáři ze Saganu již byli ve vzduchu půl hodiny a zřejmě právě seskakovali nad cílem, aby zaútočili na linii a do hodiny připravili přistávací plochy pro pěchotu. Pak se to stalo.

Generál Student se pomalu otočil a odcházel do operační místnosti, aby odsud, podle přicházejících zpráv, vyhodnocoval a řídil akci. Sám hodlal odletět na místo teprve s posledním transportem, až bude prostor výsadku zajištěn a všichni jeho muži na pozicích, až bude známa reakce protivníka. Akce připomínala dobře promazaný rozbíhající se stroj.

Nečekaně se ozvala ohromující detonace a plochu i budovy ozářil oheň výbuchu. Vzápětí těsně následovaly další dvě exploze. Generál zahlédl mechaniky, kteří se náhle v jeho okolí zastavovali a vyděšeně ukazovali směrem za velitelova záda. Ohlédl se, neboť očekával, že došlo ke kolizi na vzletové dráze. A pak to sám spatřil. Z ještě temného, pomalu, svítáním ředěného nebe se vyloupl těžký přízračný letoun pohybující se v ostrém úhlu v protisměru ke startujícím a řadícím se Junkersům. Pod jeho zádí, mezi startujícími letouny rozkvétala jedna exploze za druhou.

– Nálet! Achtung!

Hlasy po celém letišti signalizovaly naprosté překvapení. Jako kuličky na počitadle se z mraků vylupovaly další dvoumotorové, poměrně moderní bombardéry a jejich pumy zasahovaly především plně naložené Junkersy rolující po vzletové dráze, ničily její povrch a působily neuvěřitelnou paseku mezi stroji namačkanými na odstavných plochách. Letadla vybuchovala jedno od druhého. Hořely již desítky strojů i s nákladem a posádkami, vzduchem létaly trosky, po zemi tekl hořící benzín. Vybuchovala naložená munice. Několik pum zalétlo také mezi hangáry a budovy.

Generál musel v prvním okamžiku sám doběhnout do bezpečí. Bylo to naprosté a šokující překvapení. Pak si uvědomil, že to, co tam nahoře spatřil, byly pravděpodobně bombardéry sovětského typu SB-2. Ale Sověti přece nemohli útočit zde ve Slezsku?! Nepřátelské stroje se díky řevu motorů startujících Junkersů a díky ještě trvající tmě mohly přiblížit naprosto nepozorovaně. Stíhací

ochrana, pokud již byla ve vzduchu, zřejmě kroužila příliš vysoko a nebyla schopna rozeznat cizí stroje od množství vlastních, kroužících již nad letištěm. A především nikdo neočekával, že by německé letiště mohlo být kýmkoliv napadeno. Ještě teď se ta myšlenka zdála být absurdní. Československému letectvu, neboť toto byli jistě Tschechei, ta myšlenka nepřišla absurdní nikdy.

Teprve v bunkru si generál srovnal myšlenky a domýšlel celý dosah katastrofy. Tschechei nezbylo nic jiného, nežli raději riskovat zničení vlastních strojů v akci, protože by stejně za pár hodin byly zničeny na zemi. Proto podnikli obtížný nálet za tmy na překrásně osvětlený cíl v blízkosti vlastních hranic.[89] V noci byly shazovány nad Československem kontejnery se zbraněmi a nebe nad jižní hranicí Slezska se hemžilo leteckými konvoji. Hlásná služba Luftwaffe také nebyla schopna rozeznat ve tmě cizí nálet od vlastních vracejících se rojů. Nepřátelských bombardérů nemohlo být mnoho, ale jejich piloti letěli najisto a nemohli minout tak lákavé cíle. Protiletadlové baterie tu a tam vystřelily, ale střelci měli svázané ruce přítomností vlastních letadel všude v okolí. Škody budou obrovské a většina nalétávajících bombardérů drzého Tchechei zmizí beze škod ještě ve tmě.

Výsadek startující z jiných letišť nelze zastavit. Generál Student se vzpamatoval, a zatímco nahoře ještě vše vybuchovalo a hořelo, zatímco byly rozžaty světlomety a houstla palba z protiletadlových kanónů, sháněl spojaře, kde se dalo. Bylo nutno zjistit situaci na dalších letištích, varovat každého, kdo ještě mohl být varován, a zajistit přepravu letecké pěchoty alespoň v nějaké rozumné míře, neboť seskakující výsadkáři nesměli být ponecháni svému osudu.

A náhle si generál uvědomil to nejdůležitější. Nepřítel o této operaci ví!

Major Choltitz o leteckém přepadu slezských letišť neměl tušení. Uvědomoval si, že celá akce byla nakonec zahájena za úplně jiných podmínek, než jak byla nacvičována. Navzdory tomu neměli Tschechei příliš mnoho šancí Studentův útok zastavit. Dopadový prostor byl příliš blízko státních hranic a mimo velká města či tovární komplexy na to, aby mohlo účinněji zasáhnout protiletadlové dělostřelectvo. Měli-li Češi jaké, bylo určeno k obraně pozemních cílů kdesi ve vnitrozemí. Letadla musela, kvůli mrakům, letět v poměrně malé výšce, takže je zaregistrují již pohraniční hlídky hlásné služby, ale budou si myslet, že letí bombardéry a pouze zalarmují dělostřelce u důležitých objektů v zázemí. Než se vzpamatují, letadla obrátí a zmizí zpět ve Slezsku. K postavením protiletadlové obrany ani nedolétnou. Krajinu ovládali ordneři. Než se některé vyšší velitelství dozví, že byla proražena obranná linie, bude už dávno pozdě. Přesto patřil major Dietrich Choltitz k největším kritikům této operace už při jejím plánování. Něco jiného bylo totiž provést úspěšný seskok a něco jiného bylo probojovat se včas na místo úderu. Pluk seskakoval na území, kde se pohybovalo mnoho útvarů mobilizované nepřátelské armády, i když rozvědka a henleinovští špióni lokalizovali jejich dislokace dosti daleko na to, aby tyto pravidelné jednotky stihly úspěšně zasáhnout. Pokud by selhalo utajení, budou výsadkáři představovat něco jako housku se salámem pro horského medvěda. Vůbec nikdo už nemohl předpokládat, bez ostré zkoušky, jak dopadne čelní nápor 3. tankové divize na linii opevnění. Majorovi bylo jasné, že kdyby 3. divize neprorazila linii hned na první pokus a kdyby potom výsadkový pluk zůstal uvězněn ve vnitrozemí,

znamenalo by to jeho zkázu, neboť oni sami se skrze linii ke svým jako celistvý útvar neprobijí a ve dne, za světla, mají stejnou šanci jako sněhová koule uprostřed léta. Ale i tak mohou jeho výsadkáři nadělat mnoho škody a zmatku.

Major vstal a kymácel se do pilotní kabiny. Pilot, zkušený poručík, který si vysloužil ostruhy již v roce 1936, kdy pomáhal přepravovat muže a zásoby generála Franka z Maroka na kontinent[90], mlčky ukázal dolů. Světelné body rozeseté po zemi řídly a dále ležela černá temnota pohraničních hor a zatemněných měst. Pouze vrcholky kopců již byly osvětleny a východní nebe vysílalo stále větší koncentraci světelných paprsků do krajiny. Tma se držela jako sedlina v zalesněných údolích, ale pilot se mohl orientovat podle matných stužek větších řek, podle bodů v krajině, svého vypočítaného kurzu i podle času. Země pod letadly se zdála ospalá a netečná. Navigátor se začal řídit říčními hladinami Opavy a Moravice občas probleskujícími skrze přízemní mlhu. Tam, kde si obě matné, ale světlající stuhy byly nejblíže, ležel uprostřed Freudenthal. Kdesi na východě za ním se nacházel operační prostor v podobě rovnostranného trojúhelníku o odvěsnách v délce 10 až 15 km. Letadla přilétala od severozápadu, nad horským hřebenem Jeseníku a nad lysým temenem hory Praděd.

Major Choltitz, stejně jako operační oddělení divizního štábu, se nejvíce spoléhali na domácí aktivitu páté kolony, ordnerů z řad místního obyvatelstva. Pověřené skupiny měly na vhodném místě instalovat navigační terče. Jeho úkol byl jasný. Výsadkový pluk, který přiletí do půl hodiny po nich, potřeboval široké a pevné pole pro dosed letounů s lehkými vozidly, minomety a se zásobami munice. Minulé dvě noci byly již domácím bojůvkám shazovány kontejnery se zbraněmi a materiálem, aniž to vzbudilo nějaký rozruch. Tschechei budou překvapení, alespoň zprvu. Pokud bylo známo, československá armáda ještě tuto novou zbraň nezavedla. Divize výsadkářů postavili a vycvičili zatím jen Rusové a ti prý již zvládli padákový shoz pancéřové těžké techniky. Major Choltitz i jeho nadřízený, generál Student, si dovedli představit leteckou přepravu celých divizí včetně dělostřelectva a pásových obrněných vozidel do týlu vyděšeného nepřítele. Výsadkáři jsou předurčeni být elitou, a jakmile se tato zbraň osvědčí, jejich prestiž stoupne. Major Choltitz se domýšlel, že tím stoupne také jeho osobní prestiž a jednoho dne může velet celé výsadkové armádě. Proto tak nesmírně záleželo na tom, aby se stoprocentně vydařilo hned první bojové nasazení výsadkářů. Kdyby výsadkový pluk hned napoprvé v ostré akci selhal, vyvolá to napříště nedůvěru v OKW a peníze i zbraně půjdou na jiné účely. A až se major vybouří… nejraděj by, ovšem, odešel na fešácký odpočinek, třebas jako vojenský velitel nějakého velkého města v civilizované západní Evropě. V úvahu by připadala Praha, ale tam se již chystají angažmá pro jiné. Praha je srdce Čech a spolkne ji některý z vysokých stranických funkcionářů posedlých arizováním dobytého lebensraumu, nejspíše sám Heydrich. Ale co takhle Marseille, nebo Amsterodam, nebo snad dokonce Paříž! Život v hlubokém zázemí a koňak tekoucí proudem. Pařížské dámy a kavárny… Montmartr… Přes momentálně povznesenou náladu neměl major Choltitz dobré tušení, naopak. Nikdy se neměl ocitnout tady, v nějakém zapadákově. Začátky jsou vždy těžké.

Pilot strčil do majorova lokte a probudil jej ze zasnění nad ztemnělou hrubou a nevlídnou českou krajinou. Vpředu, skrze cáry mraků, bylo vidět skupinu domů

utopených v přízemní mlze, které se zvětšovaly, jak Junkersy ztrácely výšku. Byl to Ober Beneschau (Horní Benešov) a pár kilometrů za ním rozeznal chaloupky Horních Životic. Samé horní – dolní… Nyní dovedl identifikovat kóty se stejnou jistotou, jako to činil na pískovém stole v instruktážním kursu. Bezpečně rozeznal všechny tři, Gudrich (Skalka), Ziegeberg a K 391. Mezi Gudrichem a kótou 391 ležel malý, dobře viditelný lesík, skvělý orientační bod. Na obě strany od lesíka se nacházely oba vymezené dopadové prostory, skryté mezi kopci. Zahlédl záblesk a okamžitě se mu ulevilo. Terče byly rozmístěny, zřejmě klaplo spojení s ordnery. Letadla měnila formaci a řadila se do zástupu s přesně dodržovanými rozestupy.[91] Nikdo na ně doposud nestřílel, nikdo se dole na zemi neprobudil. Stíhací Bf-109 kroužily doposud někde ve výšce.

Touto dobou již musel seskakovat zajišťovací oddíl. Major přikývl a pak se odebral ke svým výsadkářům.

– Jdeme na to! Seskok! zavelel, když se nad kabinkou pilota rozblikalo modré světlo, ačkoliv jeho hlas beze zbytku pohltil zvuk motoru.

Zahákl lanko a muž před ním otevřel dveře v boku letounu. Ihned vypadl ven, vytlačen spojenou řadou, jako by jej surová studená ruka větru vyrvala z relativního bezpečí trupu a mrštila do prostoru. Sám se vrhl ven nacvičeným „štičím skokem“ a absolvoval 3 sekundy volného pádu, než 6 metrové lanko vytrhlo padák.

Jakmile jemu samému zmizela půda pod nohama, uvědomil si, že právě zahájil válku a již nic nelze vzít nazpět. Zároveň zesílil jeho neblahý pocit, že něco je špatně. Sevřel se mu žaludek a do tváře ho udeřil studený podzimní vítr. Pohledem vzhůru zkontroloval a trhnutím stabilizoval polohu padáku. Když se přestal bláznivě komíhat, pokusil se zorientovat. Zjistil, že se snáší poněkud stranou od velkého čtverce vyznačeného rohovými terči. Dopadne někde blíž k lesu, ale na tom celkem nezáleželo. Důležité bylo, aby letouny s těžšími zbraněmi a zásobami přistály bezpečně. Zatím šlo všechno až příliš dobře. Věci se nikdy nedějí úplně dobře, vždy je třeba překonávat překážky a zádrhele. Rovná a pohodlná je pouze cesta do pekel.

Den již zesvětlal natolik, že rozeznával podrobnosti dole na zemi. Tak mohl major sledovat ty, kteří vyskočili dříve než on a nyní dopadali na zem. Viděl postavy zbavující se padáků a ženoucí se k okraji pole se zbraněmi v rukou. Viděl mávající a signalizující postavy a viděl zoufale se zmítající muže, které silný vítr odnášel do korun stromů. Pak s hrůzou zahlédl několik naposledy vyskočivších vojáků, které poslední Junkers vysadil s odchylkou kurzu a vítr je odnášel až někam tam, kde podle fotografií začínaly polní okopy a drátěné překážky týlu pohraničního opevnění. Rozeznal šachovnici podivných ostrůvků křovin, zřejmě zamaskovaných bunkrů.

Hübner byl prvý na zemi a organizoval výsadkáře své útočné skupiny. Vítr roloval po poli odhozené padákové plátno.

Major Choltitz se vzepřel nohama o vzduch, jako by se chtěl vyšplhat zpět nahoru po padákových lanech, neboť jakmile se dostal pod úroveň sedel mezi kótami, vítr rázem utichl a sestup se překvapivě zrychlil. Potom dopadl a vyrobil dva zdařilé kotouly. Zůstal nezraněn a otřes z pádu byl předem překonán dramatem, který prožíval. Vymotal se z popruhů a lan padáku. Odepnul přezky a

ponechal si jen pouzdro na mapy. Musel urazit téměř půl kilometru, než dohnal čelo Brandisovy skupiny formující se za pochodu. Ta byla skoro úplná. Vydal povel a výsadkáři bez řečí vyrazili za svým úkolem. Brzy ztratili z dohledu Hübnerovy muže, kteří vyráželi opačným směrem, rojnicí k prvním týlovým okopům a drátěným zátarasům. Z okopů padlo několik ojedinělých ran, ale pak bylo vidět osamocené postavy hlídek spěšně se stahujících zpět do kopce k další linii. Vypadalo to, že obránce je dokonale překvapen a zaskočen. Z výšky se snášely první stíhací jednoplošníky a z palubních zbraní postřelovaly nepřátelské okopy.

– Kde jsou henleinovci? podivil se Choltitz.

– Nejsou tu, pane majore, křičel do řevu nalétávajících stíhaček jeho adjutant. – Bude to asi na nás, ukázal směrem, kde tušil v krajině improvizovanou přistávací plochu.

– Jawohl. Máte kontejnery?

– Asi jen polovinu, ten zatracený vítr to zanáší stranou. Ale dohledáme je, až najdeme ty zatracené ordnery se vším, co naši shodili v noci…

Z Brandisových mužů 2. skupiny se již shromáždilo víc než 300 vojáků. Některá družstva vítr zanesl příliš daleko a soustřeďování se opožďovalo.

Na louce polehávali dva nebo tři muži, kterým dopad způsobil zranění. Byli určeni k strážení zanechaného materiálu. Jeden muž byl nalezen mrtev. Henleinovci se neobjevovali a nikdo nedával smluvené signály. Z mraků se oddělily první Stuky a za úděsného vytí shodily 250kg pumy na betonové bunkry. Československá letadla se neobjevovala.

Choltitz se rozhodl, že půjde podle plánu s 2. skupinou zajistit letištní plochy a přitom zkontroluje dopad 3. skupiny na pole u vsi Hermannstadt (Heřmanice). Tato skupina se nesměla opozdit, neboť na její práci záleželo, zda bude mít první vlna transportních letounů kde přistát, nebo zda se bude muset po vyčerpání pohonných hmot vrátit. Naposledy přehlédl ze stráně zmatek okolo lesíka pod sebou. Kdyby byl nepřítel v pohotovosti a zaútočil na rozptýlenou zmatenou lehce ozbrojenou pěchotu, nutně by musel celý výsadek zničit. Zdálo se, že mají pro začátek až neuvěřitelné štěstí.

Záhy se ukázala nereálnost teoretiky vypracované časové posloupnosti operace. K nejvzdálenější ploše u Brunzejfu to skupina měla dobrých 6 km. To byla hodina ostré chůze. Když Choltitz se skupinou nadporučíka Brandise dorazili po půl hodině k Spachenforfu (Lestkovci), nenalezli tu ani jednoho henleinovce. Přitom jich tu už desítky měly dávno upravovat určenou plochu. Ba co víc, vesnice po cestě také zela prázdnotou. Opuštěné domy, pobíhající psi. To bylo podezřelé.

– Pozatýkali je? podivil se Brandis.

– Není to podivné? přemýšlel Choltitz nahlas, – že by Tschechei učinili taková opatření a vysídlili celou oblast, když na druhé straně vůbec nezajistili svoji obrannou linii z týlu?

– Třebas z té linie museli stáhnout potřebné čety na to zatýkání.

– Proč nás ale nechali seskočit a zformovat? Nic tady nedává smysl.

Major opět pocítil kdesi uvnitř ostré varování svého instinktu. Nebylo mnoho času na přemýšlení. Naštěstí se přilétající Junkersy také nepochopitelně

opožďovaly, ale první roje záhy zakroužily nahoře nad nimi. Pole bylo v zoufalém stavu. Odsud zdola vynikly nerovnosti, které z fotografií nikdo nevyčetl. Půda nasáklá vodou a rozblácená, dolíky zalité loužemi kalné břečky. Naštěstí kdosi alespoň vykácel náletová křoviska. Nakonec se první dva roje stejně musely vracet nevyložené zpět.[92] Pouze se jim podařilo uskutečnit shozy materiálu na padácích, ale rozptyl dopadu byl strašlivý. Major proklínal ordnery a nechal označit nejvhodnější přistávací dráhu. Muže, které mohl postrádat, pak ihned odeslal k silnicím.

Mezitím se 1. skupina pod velením nadporučíka Hübnera přiblížila odzadu v rojnicích k druhé záchytné linii zákopů a drátů. Stuky shodily svůj náklad na pevnůstky a odlétly doplnit munici. V tom okamžiku se náhle objevily československé stíhačky. Avie byly sice také dvouplošníky jako Arada a Heinkely, ovšem s nesrovnatelně lepšími parametry co do stoupavosti a evropská špička co do manévrovacích schopností pomalejších letadel. Mezi pomalými a pumami zatíženými Heinkely způsobily stíhačky masakr a těsně před tím, než se přihnaly přivolané Bf-109, zmizely ostrým stoupáním v mracích.

Českoslovenští stíhači nebojovali beze ztrát, ale v důsledku jejich útoku skončilo střemhlavé bombardování dříve, než se první skupinky výsadkářů dostaly dýmovou clonou až ke zdem bunkrů. Ještě než celý svah pokryl kouř z letouny shazovaných dýmovnic, pochopil Hübner náhle, při pohledu z bezprostředního týlu, systém linie, na kterou útočil. Vojenští architekti vůbec nespoléhali především na čelní palbu. První řada bunkrů stála těsně pod čarou horizontu, postavena tak, že je vrchol kopce chránil před dělostřelbou. Z pohledu útočníka nebyly vůbec viditelné. Útočník měl se svými motorizovanými prostředky přejet vrchol terénní vlny, a jakmile by se spustil po svahu dolů, ocitl by se uprostřed dvou až tří řad šachovnicově rozmístěných pevnůstek. První, neviditelnou linii by měl náhle v zádech. Proto byla čelní řada bunkrů uzpůsobena pro palbu do boků a dozadu. Teprve druhá a třetí řada schovaná na svahu mohla pálit bočně i čelně, po všem, co se ocitlo na horizontu. Útočník se měl po překonání horizontu nejdříve utkat nikoliv s první, ale až s druhou a třetí řadou, a kdyby přesto pokračoval, schytal by oheň zezadu. Navíc zde byly dělostřelecké polní baterie kdesi daleko vzadu, zastřílené a zaměřené na procházející silnici a také na vlastní pevnůstky. Mezi tím vším zákopy, dráty, minová pole a improvizovaná kulometná hnízda. Tohle měla být stavebně nedokončená linie. Pak bylo ale všechno špatně.

Náhle krajina ožila. Z dýmu vylétly světlice a krajinu proťaly dlouhé šňůry světélkujících trasovacích střel kulometů. V několika vteřinách neexistovalo na zemi žádné bezpečné místo. Dlouhé křížové dávky, které spustily naráz ze všech stran, kosily přibíhající parašutisty tam, kde podle map a propočtů měly být hluché prostory.[93] Celé hloučky výsadkářů zjistily, že se nalézají přímo v metných prostorech československých polních minometů. Další výsadkáři napadali vyhlédnutá kulometná hnízda a stanoviště nepřítele, která byla jen prázdnými zaminovanými pastmi. Skupinky, kterým se pod ochranou dýmové clony přece jen podařilo doběhnout k bezpečným zadním zdem některé pevnůstky, ani nedostaly čas podivit se nad možností boční a zadní palby z bunkrů. Jakákoliv možnost přesunů plamenometů a kulometů, případně lehkých děl, kdyby je

výsadkáři měli, by bývala byla beznadějná. Celá 1. skupina byla v pěti minutách buďto mrtva, zraněna, nebo přibita k zemi. Pokusy zadýmit okolí se míjely účinkem, protože pevnostní kulomety byly vybaveny lafetací umožňující střelbu v mlze i za tmy pomocí panoramatické mapy předpolí. Střelec mohl pálit na cíle, které neviděl a v žádném případ nestřílel naslepo. Naopak útočníci v mlze ztráceli orientaci a optický kontakt mezi sebou.

Nadporučík Hübner byl smrtelně zraněn do břicha a než zemřel, postěžoval si desátníku Schwarzovi:

– Jestli to takhle vypadá všude, tak jsme i s celým führerem ta nejpitomější parta idiotů.

S dvouhodinovým zpožděním byl u Lestkovce připraven první přistávací pás. Přistály na něm letouny druhé vlny a major Choltitz se teprve nyní dozvěděl, že Tschechei bombardovali ještě za tmy, po jeho odletu, několik slezských letišť a i když zaútočili s omezeným počtem strojů a munice, způsobily nepředstavitelné škody transportnímu letectvu Říše. Tím se celá akce zpozdila. Jeho neblahý pocit zesílil. Selhalo utajení. Ze severovýchodu byla slyšet tlumená palba a bombardování, ale pak všechno utichalo. Nyní již zřejmě prorazily motorizované pancéřové oddíly pěchoty a za moment se všem dostane posily kolon pravidelného vojska.

Přistávala první letadla. Muži, kteří z nich vyskakovali, byli připraveni, že s druhou vlnou přijdou do rozvinuté operace a budou pomáhat dorazit nepřítele, nyní zjišťovali, že vystoupili jako jedni z prvních a musí celé to vítězství zajistit sami. Sled letounů byl dávno pomíchaný, a tak se z prvních strojů vykládal materiál potřebný až v závěrečných fázích a specialisté této vlny nacházeli pouze zbraně a materiál pro úplně jiné specialisty jiných úkolů a skupin, zatímco svůj najít nemohli. První letouny odvezly zpět zbraně vhodné pro zahájení boje a organizovat se dařilo jen družstva, která seděla i s celou svou výstrojí v jednom letounu. Do hodiny stály na kraji pole tři odtažené zničené Junkersy, z nichž jeden zavadil křídlem o hrbol, a dva si poškodily podvozek.

Major Choltitz si začínal zoufat. Hledání materiálu, jeho rozbalování a třídění pohltilo veškerou energii a bojový zápal nejlepších mužů Říše. Oheň v jejich očích pohasínal, jak se zvolna měnili ve vyčerpané skladníky. Vznikalo strašlivé zpožďování akcí, které neustále narůstalo. Jednu četu za druhou posílal major do kraje na určené křižovatky, aby posílily výsadkáře třetí skupiny seskoku a družstva u zátarasů. Jiní muži upravovali další přistávací a vzletové plochy. Některé odeslal k Heidenbitschu (Bílčicům) a na další vybraná místa. Stohy vyloženého a zatím nepotřebného materiálu se kupily na okrajích přistávacího pásu a letouny se začaly opožďovat s rolováním k odletu, čímž vznikala na improvizovaném letišti tlačenice zvyšující riziko kolizí. Počasí se zhoršovalo minutu od minuty a vál silný vítr, který hnal první kapky studeného deště.

Major Choltitz si všiml, že letoun právě klesající na přistání manévr nedokončil, přehnal se nad dráhou a rychle nabíral výšku. Nalétávající roj změnil směr a po něm i další Junkersy všude v dohledu. Transportní letectvo se vracelo domů.

Zastavil a zaposlouchal se. Všude v kraji byla slyšet zesilující střelba. Nejen od hranice. Rozeznal dunění těžších dělostřeleckých ráží, což mohlo znamenat, že

se podařilo přisunout protiletadlové 88 mm kanóny, které nyní podle plánu ostřelují pevnůstky. Mohlo to ovšem znamenat i něco jiného. Nepřicházely žádné spojky, aby jej informovaly o tom, co se děje a na jaké síly nepřítele kde výsadkáři narazili. Ve stále nižších mracích se letadla přestávala být schopna orientovat a ani stíhací ochrana nedokázala zjistit, co se kde v prostoru odehrává. Vzápětí rozeznal dělostřelbu jihovýchodně od své pozice. Tam se tanky nebo dělostřelectvo 3. divize ještě v žádném případě nemohly dostat. Tam byla pouze kulometná výsadkářská družstva u improvizovaných zátarasů. Jestliže šlo o palbu dělostřelectva Tschechei, ozývala se z míst, kde nebyla předpokládána. Konečně byl porušen rádiový klid a Choltitz dostal první hlášení Hübnerova radisty, kterému se podařilo odplazit z ostřelovaného pole kamsi do křoví a podat zprávu o zkáze 1. skupiny. Radista vyděšeně sípal do vysílačky a polohlasem popisoval obraz, který se mu naskytl na silnici mezi betonovými pevnůstkami záchytné linie. Viděl rozstřílené a hořící poloobrněné automobily, zpřevracené motocykly a sidecary, plazící se muže, silnici i příkopy poseté bezvládnými těly, zatímco palbou oprýskané, ale nezničené pevnosti stále chrlily proudy střel. Dělové granáty zcela zdemolovaly silnici a vyrvaly v ní hluboké krátery, načež dělostřelectvo přeneslo palbu kamsi za horizont, pravděpodobně do soustřeďovacího prostoru v lese u Zossen. Stíhačky a střemhlavé Stuky se snažily baterie umlčet a dělostřelba skutečně slábla, ale bylo již pozdě. Tschechei shromažďovali a odváděli německé vojáky, kteří přežili masakr na silnici. 1. skupina nedokázala splnit úkol a pancíře od Zossen (Sosnové) neprorazily. Linie odolala a od hranice pomoc nepřijede. Celá akce byla zbytečná, spas se, kdo můžeš!

Major si ani nestihl uvědomit celou hrůzu své situace, když mezi letouny namačkanými na louce vybuchl první dělostřelecký granát. Pak vypuklo peklo na všech stranách. Těžké kulomety a protiletadlové kanóny rvaly pomalu startující, bezmocné Junkersy. Nemohlo být ani pomyšlení na odlet těch, které již přistály. Vzpomněl si na absenci henleinovců a na ranní bombardování letišť. Pochopil, že tohle všechno je pouze gigantická past. Během deseti minut hořelo celé letiště, aniž výsadkáři vůbec spatřili nepřítele, s nímž by se mohli utkat. Major udělal to jediné, co mu zbývalo. Vydal výsadku povel k ústupu na hranici. Louku křižovalo několik proudů světélkujícího střeliva. Muži padali k zemi a svíjeli se, nebo zalehávali za hromady výstroje. Hořící letadla vybuchovala a oheň přiváděl k druhotným výbuchům uskladněnou munici. Bylo třeba se dostat pryč a shromáždit muže jinde. Vše se rozpadlo v chaos bez velení, bez cíle a bez záměru. Nižší velitelé i vojáci začínali propadat panice, nebo se snažili se svými oddíly zmizet.

Rozehnal se přískoky k lesu. Zbývalo mu jen třicet kroků, když proti němu vyjel na louku obrněný automobil s otočnou věží a kropil prostor před sebou ze dvou kulometů. Major padl na zem a plížil se stranou. Pak hodil po obrněnci granát, ale nezdržoval se zjišťováním výsledku výbuchu. Konečně se mohl nasoukat do jakéhosi příkopu u polní cesty. Napravo od něho vyletěl do povětří spojař i s vysílačkou. Nebylo možno dávat si pozor. Každý pohyb byl nyní sázkou do loterie.

Konečně se schoval v houští při kraji lesa. Za ním vše hořelo, vybuchovalo. Slyšel výkřiky. Orientoval se podle úsťových ohňů z kulometů a pušek ukrytých

střelců. Nehodlal s nimi bojovat, nehodlal střílet a prozradit tak svoji polohu, hodlal se jim potichu vyhnout. Snad se podaří uniknout také dalším mužům a skupinkám, zvláště těm, kteří dopadli úplně mimo prostor, a bude se s nimi moci později spojit na určeném shromaždišti. Pohyboval se jako ve snu. Dokonce i skrz stromy zahlédl ohnivou pochodeň, která se přehnala nad lesem. Hořící Junkers se zapíchl někam do svahu vpředu a záři následovala detonace. Československá letadla nebylo nikde vidět. Luftwaffe byla přítomná, ale zřejmě bezmocná a také pod palbou.

Majoru Choltitzovi trvalo téměř hodinu, než se prodral pichlavým trním a lesem na druhou stranu. Zde našel zatím klid. Zdálo se, jako by palba za jeho zády také slábla. Zato krajina ožívala. Viděl několik vozidel a koňských spřežení přesunující se po silnicích, tu a tam vylétl z mraků Messerschmitt, ale pilot většinou sám dezorientovaný zmatkem na zemi pomíchaných jednotek musel rychle manévrovat a uhýbat palbě. Bylo zřejmé, že zbylá transportní letadla opustila vzdušný prostor a ani stíhací letectvo není schopno poskytnout nějakou koordinovanou leteckou ochranu obklíčeným výsadkářům. Kraj byl plný Tschechei a jejich vojska. Jak se mohli tak mýlit?[94] Někdo to pořádně zbabral!

Major Choltitz rozpoznal násep horské silnice sypané štěrkem a pustil se dále v jeho stínu. Zdálo se, že zatím unikl. O kilometr dále rozeznal shluk budov. Statek u potoka se utápěl v přízemní mlze. Major potřeboval civilní šaty. Nikde se nic nehýbalo, nekokrhali kohouti, ani se neozval žádný pes. Musel obléci alespoň něco civilního přes uniformu. Věděl, že co nevidět nastane hon na uprchlíky. Musel se někde ukrýt do tmy, jestli chtěl přežít. Statek vypadal jako vyklizený. Uvědomil si, že je v Sudetech a proběhla zde vyčišťovací vysídlovací operace, zřejmě v noci před výsadkem. Jestliže to byl český statek, uprchli obyvatelé do vnitrozemí, jestli byl majitel Němec, utekl do Říše, nebo byl vyhnán. Statek musel být s největší pravděpodobností opuštěný.

Major se plížil podél zdi ke stodole. Skutečně, neviděl žádné domácí zvířectvo. Všude pusto a mrtvo. Vytlučené okno a vylomené dveře obytného stavení. Z komínů nestoupal kouř, ale snad zde zbyly nějaké staré pracovní hadry… Otevřel malá dvířka ve velkých vratech do stodoly. Mířil před sebe odjištěnou parabelou. Ucítil nádherně vonící seno. Jeho oči přivykaly šeru. Začínal před sebou rozeznávat tmavou velkou hmotu. Pravděpodobně schovaný zemědělský stroj nebo vůz. Na vůz to bylo příliš velké. Přikročil blíž a do čehosi narazil. Sáhl na to rukou a poznal ten tvar. Užasl. Byla to letecká vrtule.[95] Jedna z hromad sena náhle ožila. Ze strany vyskočil rozcuchaný chlap v kombinéze mechanika a vrazil mu do boku vidle.

Major Choltitz vystřelil do udusané země a zhroutil se. Chlap odkopl pistoli z jeho dosahu a jadrně česky zaklel. Pak rozsvítil svítilnu, a když spatřil distinkce, hvízdl. Major Choltitz umíral s proděravělými střevy a z dálky zaslechl zvonění zvonů. Nejspíše to bylo z Notre Damme, jeho burš nachystal ranní sklenku koňaku. Paříž voněla senem.

Muž opatrně vyhlédl ze vrat stodoly a hvízdl silněji. Na dvůr statku vyběhli muži v leteckých uniformách. Jakýsi civilista svlékl polomrtvému Němci kožené pouzdro na mapy a podíval se dovnitř. Vytáhl mapy a dokumenty. Chvilku je studoval, pak hvízdl potřetí.

1. říjen 1938 dopoledne – Hranice na Moravě, štáb HP-XIII (Rostislav)

Divizní generál Emil Fiala běhal po místnosti jako tygr v úzké kleci a občas s něčím pořádně praštil.

– No, jen se podívejte, co nám sem posílají…! Křikl vyzývavě na plukovníka Procházku, svého náčelníka štábu, a mával proužkem bílého papíru utrženého z telegrafu.

Plukovník Jan Procházka stěží potlačil pobavený úsměv, neboť papír vlál za zuřícím velitelem hraničního pásma jako bílá stuha za cvičenkami o sokolském sletu Na Maninách.

– Podívejte se na to! Chtěl jsem po Palackém, aby mi sem nahoru poslali nějaké posilové hrubé baterie, abychom dosáhli na polské komunikace, kdyby se ti Šlonzáci hnuli. Stejně nevědí, co s nimi. A oni, namísto aby mi pomohli, si ze mne dělají legraci.

– Dovolíte? převzal plukovník Procházka papír a přelétl očima Morse-značky.

Pak sám propukl v nehorázný řehot. Kdyby přepsal tečky a čárky do liter, stálo by na papírku zhruba toto:

POSILAME OKAMZITE 2 ZALOZNI TEZKE LUKY. PALACKY

– Co je na tom asi tak k smíchu? rozzuřil se generál Fiala ještě ohnivěji. – Začala válka, kousek odsud se to v noci řezalo s parašutisty, každou chvíli to vypukne naplno a oni mi namísto kanónů pošlo dva luky! Slovy dva! Luky! Copak si tady hrajeme na indiány?

Plukovník Procházka konečně popadl dech.

– To je gól. Veliteli, nezlobte se, ale tohle nevydržím.

Pak se znovu rozesmál, a když se uklidnil, vzal ze stolu tužku a před ony směšné a urážlivé luky přikreslil značku (. - -.). Pak papírek podal zpět generálovi.

– Asi to mělo být takhle.

– Kriste Pane, vzal generál nadarmo jméno Boží. – To se mi ulevilo. Tak přece nám posílají alespoň dva pluky. Ale to vypadá na jednadvacítky moždíře.[96] Co s těmi obludami budeme dělat?

Pouhých půl hodiny na to obdržel službu konající spojař hlavního velitelství armády (Palacký), v račickém zámečku, odpověď, která se do rukou náčelníka generálního štábu dostala teprve za dvě další hodiny, protože Luftwaffe právě zahájila nálet, ve kterém račický zámeček vzal z větší části za své.[97]

DEKUJI ZA LUKY, NEZAPOMEŇTE NA SIPY A NA TĚTIVY. VYMĚNIT TELEGRAFISTU.

1. říjen 1938 dopoledne – Ženeva

Dr. Arnošt Heidrich, zástupce Československa v Ženevě, měl za sebou bezesnou noc. S prvním svítáním přistoupil k obloukovému oknu své pracovny v nejvyšším poschodí hotelu Bâtiment Électoral a jakoby duchem nepřítomen sledoval mlhy převalující se nad ocelově studenou hladinou jezera a odsud

vzhůru po svazích jurského masivu pohoří Saléve. Pro mlhu nebylo možno zahlédnout ani mramorové stěny Montblanku v pozadí. Po ulici přešli dva četníci v dvourohých kloboucích a historických napoleonských uniformách. Mířili kamsi ke katedrále, jejíž věže se občas přízračně vynořily z mlžného oparu, za moment zšedly a zmizely docela.

Až na několik administrativních pracovníků československé mise zde zůstal doktor Heidrich docela sám. Ty tam byly doby početných zastoupení republiky v čele s Benešem a Chvalkovským, doby hlučných zasedání, velkých příprav a organizací takových zasedání. Navíc již neměl přímé spojení s Prahou. Měl pouze pevné instrukce, kterých se musel držet. O tom, že začala válka, se dozvěděl v noci z úst službu konajícího telefonisty v tiskovém odboru paláce v Arianině parku.[98] Hruď se mu sevřela strachem a zároveň úlevou.

– Tedy bojujeme. Jak dlouho? Kolik to bude stát životů? Jak to může skončit za této mezinárodní situace?

Včera, 30. září, vlastně před několika hodinami, přijalo Valné shromáždění Společnosti národů rezoluci o reformě společnosti. Tímto „reformním“ činem se společnost definitivně připravila o jakoukoliv možnost sankční politiky proti agresorům. Ženevští bohové míru se usnesli právě včas, pouhých několik hodin před tím, než začala na Šumavě dunět děla zbrusu nové agresivní války.

Jedinou výhodou této skutečnosti bylo to, že delegáti zůstávali v hojném počtu zde v Ženevě a byli po ruce pro nové mimořádné shromáždění. Ale k čemu může být takové shromáždění, jehož členové v předvečer nové války vedené přímo v srdci Evropy konstatovali, že Společnost národů v minulých letech opustilo tolik velmocí a států, až to celou společnost učinilo dokonale bezzubou a neschopnou praktických kroků.

Doktor Heidrich si ještě pamatoval na první velké sankční tažení před třemi roky proti Itálii. 3. října 1935 se italská vojska dala na pochod do Habeše[99]. Teprve o dva dny později pověřila Rada SN sankční výbor vypracováním zprávy. Valné shromáždění se sešlo až 9. října a to tehdy držel předsednictví Beneš, který vše popoháněl kupředu. Na 50 států mělo vyhlásit sankce národu, s nímž byla většina z nich spřátelena. Rakušané a Maďaři se distancovali ihned a bez okolků. Z 54 delegací se, přes všechno, celých 50 usneslo na tom, že Itálie jest agresorem a porušila závazky paktu, jehož je členem. Pak, jako když se rozjíždí velmi pomalý stroj, byla zahájena jednání dle článku 16 paktu, o rozsahu a trvání sankcí, podmínkách jejich uvalení a mnoha dalších okolnostech. Teprve tehdy byl vytvořen další výbor ze zástupců mocností schvalujících sankce proti Itálii. Výbor zahájil činnost 11. října a zákazy dovozního i obchodního charakteru vstoupily v platnost 18. listopadu. – Půl druhého měsíce po zahájení bojů, zamumlal pro sebe doktor Heidrich.

Tehdy mu tato doba přišla dosti krátkou a podivoval se dokonce nad tím, jak Společnost národů zareagovala pružně. Dnes bylo napadeno Československo a on náhle pochopil, jak zoufale pomalé, marné a neúčinné by takové sankční tažení bylo v případě jeho země a Německa. Za půl druhého měsíce se válka buďto rozvine v celoevropský konflikt, nebo už bude po ní a po Československu. Jenže po včerejší „reformě“ nebyla na žádné sankce proti Německu ani ta nejmenší naděje, nehledě k tomu, že by sankce v současné situaci nebyly vůbec

nic platné. Německo mohlo být zásobováno libovolně přes území svých vlastních spojenců a sympatizantů, států, které již dříve vystoupily ze Společnosti národů.

Ani protiitalské sankční tažení neskončilo nikterak slavně. Netrvalo ani po dobu jednoho roku. Již 6. července 1936 doporučil koordinační výbor všem členům zrušení sankcí od 15. července.[100] Chilský zástupce tehdy konstatoval, že sankce jsou zbytečné, když je již válka s Habeší skončena a tamní vláda ztratila faktickou moc, stejně jako země svou svrchovanost. To znamenalo jen jedno: když bude útočník úspěšný a dokáže svou kořist dostatečně rychle zardousit a pozřít, ostatní mu to přestanou mít za zlé. Itálie tehdy přesto odešla ze společnosti, Frankovo Španělsko, které zřejmě do několika měsíců ovládne celý poloostrov, se k odchodu chystalo každým okamžikem.

Ozvalo se zaklepání na dveře a dovnitř vkročil sekretář, který přinesl telegram od Litvinova. Sovětský delegát a člen rady doktoru Heidrichovi sděloval, že ještě dnes podá návrh na svolání mimořádného jednání rady. Dr. Arnošt Heidrich si ovšem nedovedl představit, že by Litvinov mohl dosáhnout čehokoliv, byť jen pouhého označení Německa za agresora.

1. říjen 1938 dopoledne – Wiesbaden – Německý Brod

Když generál 2. letecké armády Hugo Sperrl vydával okolo 4.00 hodiny ráno ve svém štábu ve Wiesbadenu heslo „Schwalbenflug“, jímž se odkládal povel ke startu prvních bombardovacích perutí a povel k zahájení letecké ofenzívy proti Československu, věděl, jako všichni ostatní, že podmínky stanovené Zeleným plánem nejsou zcela splněny. Nevyhovovalo počasí. Již dva dny bylo nad západní částí Čech zataženo a těžké deštné mraky si páraly svá břicha o vrcholy pohraničních hor. Meteorologové předpovídali stejně mizerné počasí po dobu několika týdnů. V úvahu připadalo jen taktické bombardovací letectvo, v žádném případě výškové. Stroje budou muset i tak letět nízko a stanou se zranitelnější palbou protiletadlového dělostřelectva. Perutě by musely startovat teprve za plného světla a podpora postupujících pozemních sil bude nutně omezena na minimum. Naštěstí protiletadlová zbraň zřejmě nebyla v československé armádě na požadované úrovni. Také nebyl splněn moment překvapení, neboť úder byl zahájen paradesantním výsadkem ze Slezska a československá armáda musela již být v pohotovosti.[101] Generál nemohl doufat, že se podaří překvapit nepřátelské letectvo na zemi a zničit je na letištích. Směrnice „Planstudie Grün“ pro takovou situaci předpisovaly nejprve uskutečnit zesílený průzkum a teprve po vyhodnocení výzvědných letů vydat povel k hromadným náletům. Generál Sperrl nemohl tušit, že ve stejné chvíli, kdy vydával povel k pozastavení ofenzívy, byly již letky československého bombardovacího letectva dobrých dvacet minut ve vzduchu.

Zadní střelec, rotmistr Miroslav Volf, se vsoukal do těsné zasklené kabiny a překontroloval mechanické funkce dvouhlavňového kulometu vz. 30. Náměr, odměr, založení zásobníků. Dva nábojové pásy po 500 ranách a další dva bubnové zásobníky, dohromady 150 ran. Ruční pákou vyzkoušel otáčení věže.

– Zadní horní věž v pořádku, nahlásil palubním aviofonem do přední kabiny, kde se krčil velitel letounu, současně navigátor a bambometčík a v případě potřeby také přední střelec.

Po něm se zahlásila dolní věž, jejíž střelec byl současně radiotelegrafistou, a oba piloti. Nastalo vyčkávání. Letiště v Německém Brodě osvětlovalo naprosté minimum světel. Jejich odlesky svítily v rovnoběžných čarách odrazy od plechu trupu. MB-200 byla podle Miroslavova mínění stará kraksna, která se nedala srovnat s moderními typy zaváděnými Luftwaffe, jako byl například Ju-87 Stuka, Heinkel 111 nebo Do-17, ale byla to spolehlivá kraksna. Bombardér, kterým byly vybaveny obě těžké bombardovací perutě československého letectva, vykazoval minimální poruchovost. Nyní nesl 1200 kg pum a mohl nést ještě větší náklad. Pro tyto letouny byl dostatek náhradních dílů ve všech letištních skladech. Vycvičené týmy mechaniků znaly letoun do nejmenších podrobností a dílenské čety dokázaly provádět opravy jako na běžícím pásu. Také bylo dost vycvičených pilotů. Miroslav sám mohl pilotovat. Pilotní zkoušky absolvoval již před rokem v rámci akce „1000 pilotů republice“. Mohl po zalétání pilotovat stíhačku stejně jako bombardér, od svých 16 let navštěvoval jako dorostenec DTJ borský Aeroklub v Plzni, ale po mobilizaci byl jen záložníkem a letectvo doposud disponovalo zalátanými piloty z řad důstojníků z povolání. První nálet bylo třeba svěřit zkušenějším. Instruktáž před startem vyzněla stručně.

– Válka vypukne každou hodinou a pravidelné jednotky wehrmachtu již vkročily bez vyhlášení války na území státu. Nejsme tedy agresorem, provádíme preventivní obranný úder. Luftwaffe zřejmě udeří po svítání. Nad Bavorskem stojí souvislá nízká oblačnost, která se zvolna přesouvá přes Šumavu nad území republiky. K ránu se zvedne také mlha, zvláště v horských oblastech. To značně ztíží orientaci. Koukejte, ať jste do svítání zpátky. Záměnná a záložní letiště jsou Lípa a Petrkov. Po příletu stroje rozptýlit a zamaskovat. Na letištích jsou připraveny makety pro nepřátelské bombardéry. Pochopili jste, že letectvo nemá šanci v přímém souboji s Luftwaffe a povede záškodnický, partyzánský boj. Necháme je zaútočit a až budou přesvědčeni, že nás zničili, udeříme znovu. Cíle na dnes jsou tyto. 85. letka zničí železniční uzel v Linci, 86. provede to samé v Křemži. Jde o to ztížit, nebo úplně přerušit zásobování XIV. německé armády v Rakousku, která by v součinnosti s úderem na severní Moravě mohla odříznout naše armády v Čechách. Dobře si pamatujte trasu. Pozorovatelé věnují zvýšenou pozornost rozmístění protiletadlových baterií. Poletíte tam, pokud přežijete, ještě jednou, až poženeme nácky podél Dunaje zpátky do Říše. Stíhací letky jsou připraveny k vaší ochraně až teprve při návratu nad územím státu. Využijte mraků, protože nepřátelské stíhačky jsou rychlejší než vy. Pokuste se o návrat daným koridorem, protože za sebou určitě vylákáte nějaké agilní sršně a přivedete je k připravené závoře pozemní protiletadlové obrany. Přeji vám hodně štěstí.

Trup letadla začal vibrovat a rotmistr Volf postřehl pohyb směrového ocasního křídla oproti siluetám hangárů a stožárů. Ke startu se připravilo 8 těžkých bombardérů MB-200 a dva elegantnější trupy lehčích B-71. Dále dva starší dvouplošníky Ab-101. Dvě přidělené stíhačky B-534 doposud letka neobdržela,

ačkoliv měly dorazit každým dnem. 85. letka v počtu dvanácti letounů se s duněním zdvíhala od země, zaujímala rozevřenou sestavu a nabírala kurs k jiho-jiho-západu. K cíli to bylo jen slabých 20 minut.

Velitel skupiny „BS“ HVOA vyslal letky starších těžkých bombardérů MB-200 okamžitě po krátkém rozhovoru s generálem Fajfrem,[102] který již obdržel hlášení hlídek o přeletu větších nepřátelských formací přes hranice v sektoru 36. hraniční oblasti. Plukovník Plass, velitel letectva II. armády na severní Moravě, požádal ve stejnou dobu o zásah bombardovací perutě proti základnám 7. paradesantní divize ve Slezsku. Velení československého letectva souhlasilo s překvapivými nočními nálety těžkých bombardérů na Linec a další cíle při Dunaji, protože operační oddělení předpokládalo jejich brzké zničení již v prvních hodinách či dnech války. Těžké, pomalé a velké stroje nebylo možno dost dobře schovat či zamaskovat tak jako malé a pohyblivé stíhačky. Tyto stroje by leteckou ofenzívu nepřítele tak jako tak nepřežily a takto, při včasném nasazení, mohly dosluhující a ke zkáze předurčené obludy přinést ještě užitek.

Piloti těžkých Junkersů, vracející se z neúspěšné akce po shozu paradesantního pluku do Saganu, tak spatřili, ke svému nesmírnému úžasu, svá vlastní letiště v moři plamenů. Nebyli to Němci, ale českoslovenští piloti, kdo nepřítele zaskočil a nalezl jeho města a letiště nezatemněná a nepřipravená. 40 tun bomb bylo jen v Saganu a v Liegnitz svrženo na vzletové a přistávací dráhy i na vyrovnané řady strojů druhé výsadkové vlny připravené k brzkému startu nad Československo, natankované a přeplněné nákladem i municí. Podařilo se zasáhnout opravárenské dílny i ubikace pilotů. Zásah startového velitelského stanoviště byl zřejmě dílem náhody, neboť českoslovenští piloti útočili bez předchozího studia terénu a bez znalosti plánů letiště. Více škod než samotné pumy však způsobily výbuchy vlastní německé munice a benzínu. Exploze skladu byla patrná ze vzdálenosti několika desítek kilometrů. Němci přespříliš důvěřovali své absolutní vzdušné převaze a příliš sázeli na moment překvapení.

První výsadková operace německé armády stála wehrmacht 632 mrtvých či nezvěstných speciálně vycvičených mužů. Téměř jeden a půl tisíce mužů bylo zajato nebo zraněno. Protiletadlová obrana sestřelila 14 dopravních Ju-52 a zničila na zemi více než 20 strojů. Nálet provedený 71. a 72. letkou lehkých bombardérů zastihl a zničil blíže neurčený počet letounů druhé výsadkové vlny připravených ke startu. Československé letectvo ztratilo toho dne 6 bombardérů B-71. Zbytku se podařilo, díky všeobecnému zmatku a překvapení, uniknout na záměnná letiště. Vracející se výsadková letadla Luftwaffe musela být navedena na jiná letiště v zázemí nebo přistávat v polích.

Na velitelství 2. letecké armády ve Wiesbadenu zazvonil telefon. Sperrlův náčelník štábu lehce pobledl a vypoulil oči. Pak pomalu a jako ve snu položil sluchátko.

– Pane generále, vzpamatoval se, – letectvo Tschechei právě bombarduje Linz. Generál Hugo Sperrl nevěřícně zamžikal očima. Tschechei udělali přesně to, co měl udělat on a celá Luftwaffe. Zaútočili navzdory mrakům a počasí. Věděl velmi dobře, co to znamená. Překvapení a zaskočení se nekoná, a když, tak na německé straně.

– Tschechei vědí, že jejich letadla brzy zničíme, hádal jako ve snu. – Snaží se jich využit, dokud mohou nadělat nějaké škody. Proto riskují. Chtějí přerušit železnici, jedinou zásobovací trasu pro Listovu XIV. armádu. Varujte generála Kesselringa a generála Felmyho. Ať zatemní města a letiště. Varujte velitele leteckých sborů, pokud ještě není pozdě. Ale tolik bombardérů Tschechei nemají, to už by byli zde. Masserschmitty je dostanou při návratu.

Vzápětí se rozezvonily další telefony. Na jednom z nich se vysvětlení dožadoval sám Brauchitsch, na jiných linkách zuřil generál Student, jemuž právě na zemi a pak na vlastním letišti masakrovali Tschechei téměř celou výsadkovou divizi. Vypukl zmatek. Nikdo nevěděl co se děje, kolik ti Tschechei vlastně mají letadel a kam ještě pod ochranou mlhy a mraků míří jejich „zastaralé a neschopné“ bombardovací perutě. Nižší velitelé se dožadovali rozkazů. Na mnoha příhraničních letištích vzlétly celkem zbytečně roje stíhacích letadel k ochraně. Několik stíhacích letek bylo vysláno za odlétajícími českými bombardéry a po celé délce hranic vzlétla pozorovací letadla. Jisté bylo, že Tschechei už nikdo nepřekvapí. Začala další válka s odvěkým nepřítelem.

Miroslav Volf litoval, že ze své stísněné pozice horního střelce nemůže sledovat nalétávání na cíl. Mohl pozorovat šikmo přes křídlo cíl až teprve při odletu, a to ještě jen z velké dálky. Vyhodnocení prováděl navigátor a spodní střelec. Ti měli přímý výhled. Cíl byl jako třešnička na narozeninovém dortu. Němci se vůbec nenamáhali se zatemněním. Cíl prozrazovaly řady světel i přes mračný opar nad městem.

– Hohó, ti náckové si myslí, že se válka bude týkat jenom nás, ulevoval si druhý pilot do aviofonu.

– Přechod na sestavu stupňovitě vpravo! předával radiotelegrafista povely velitele letky. – Klesání na výšku 1500 metrů!

– Páni, to je jako strefit se do lunaparku… Blížíme se. Seřaďovací nádraží. Mám to v zaměřovači. Teď!

Bombardér nadskočil a Miroslav si uvědomil, že byly shozeny pumy. Byli o více než tunu lehčí. Poté začal letoun opět stoupat a letka nabrala kurs 45° k severovýchodu. První kužel světlometu propíchl oblohu, ale bylo pozdě. Miroslav zahlédl několik ohnivých květů daleko za zádí letounu. Protiletecká obrana se probudila. Konečně mohl pozorovat z šikmého úhlu první vzdalující se světla na zemi. Vzápětí se vše rozplizlo a zamlžilo. Stroje unikaly do mraků. Hukot motorů a vibrace přehlušovaly jakékoliv jiné zvuky ze země, ale i přes mlžný závoj mraku pozoroval Miroslav rozrůstající se růžovou skvrnu za ocasním křídlem.

Friedrich Polaček, náčelník hauptbahnhofu v Linci, té noci nespal. Ke své velké rozmrzelosti měl službu a postával u kolejiště v železničářské uniformě s plácačkou pod paží. Bolela ho hlava a trpěl migrénou. Za ta léta měl již vyzkoušeno, že bolesti přicházejí vždy v důsledku poklesu tlaku. Nebe se zatahovalo a nyní si mohl být jist, že nad ránem začne pršet. Spát ale nesměl. Po hlavní trati se přednostně přesouval jeden vojenský transport za druhým. Všechno na Moravské pole. Na kontrolu se dokonce dostavil pobočník velitele linecké posádky major Schwarz.

– Herr Polaček, tak už to vypukne. Není vám to líto? Vy přece máte původem české jméno?

– To je dvě generace zpátky, Herr Schwarz, vysvětlil alibisticky Polaček. – To jsme ještě sloužili jedné říši. Já jsem dnes Rakušan. Narodil jsem se tady a můj otec také. Jsme železničářská rodina.

Major nabídl Poláčkovi cigaretu a náčelník stanice si nedovolil odmítnout, přestože ho bolela hlava. Pomyslel si, že utrpení této noci nebude konce.

– Herr Polaček, víte, že jedna divize wehrmachtu potřebuje k přesunu více než stovku vlaků?

– Nepovídejte? odtušil Polaček, protože jej to skutečně překvapilo. – Tak proto je to teď samý vojenský transport.

– Buďte rád, že jste u dráhy, doporučil major a zapálil oběma cigaretu. – Vás neodvedou.

Polaček zvedl hlavu. Temné dunění, které se zřejmě ozývalo již nějakou dobu a doposud zanikalo v kakofonii nejrůznějších zvuků těžkého vlaku, řinčení a vrzání vagónů, nyní přerostlo práh slyšitelnosti. Šlo to odněkud shora, ale ozývalo se to jakoby odevšad. Bylo to jako nejspodnější temný tón kostelních varhan. Polaček doposud nic podobného neslyšel. Major se zaposlouchal také a na moment se zachmuřil. Pak se jeho tvář rozjasnila.

– Tak už letí, řekl zasvěceně. – To budou staré dobré Dorniery, sedmnáctky. Pokud vojsko zaútočí ráno, je třeba zničit před tím jejich letectvo ještě na letištích.

Polaček naslouchal s posvátnou úctou. Ten hukot zněl velmi výhružně. Bylo mu upřímně líto těch tam doma ve staré vlasti. Dnes tedy začne zabíjení. Nu, snad to nebude trvat dlouho a Češi kapitulují. Německé převaze nemohou odolávat, to je bláznovství. Vojáci z odstaveného vlaku vyskakovali na nástupiště a také si ukazovali vzhůru. Všech se zmocňovala rozjařenost budoucích vítězů.

Náhle ho major Schwarz popadl za paži a vytřeštil oči. Do sílícího hučení zazněl jiný zvuk. Ostrý a výšku nabírající hvizd.

– No to snad není… To je přece… Achtung! zařval major a rozběhl se k vojenskému vlaku. – Achtung! Nieder! mával rukama na povykující vojáky.

Potom Polaček spatřil něco neuvěřitelného. Projíždějící vlak se mu rozsvítil před očima. Vyvalil se sloup ohně, vagóny cosi nadzvedlo několik metrů nad kolejiště a mrštilo jimi stranou. Další vozy do nich narážely a pak se ozval zvuk jako když se trhá silné plátno, ale bylo to mnohem silnější. Jako blesk, který udeří bezprostředně vedle člověka. Polaček shledal, že se válí na zemi, odhozen tlakovou vlnou. Ozývaly se další výbuchy po celém nádraží. Polaček propadl panice. Vůbec nevěděl, co dělá. Vstal a instinktivně se hnal do tmy, kamsi mimo nádraží. Cosi mu napovídalo, že cílem toho pekla jsou vlaky a koleje. Zapadl do vlhkého úvozu u silnice a skrčil se na dno, do kaluží špinavé vody. Peklo nahoře nad ním pokračovalo. Nebe se trhalo záblesky a strašlivými detonacemi. Vedle něho se do příkopu vrhali německy nadávající vojáci. Odněkud byl slyšet štěkající kulomet. Ječely sirény a důstojníci řvali rozkazy.

Konečně přestaly vybuchovat pumy. Nálet trval jen krátce a přece jakoby celou věčnost. Polaček zvedl hlavu a podíval se k nádraží. Nacházel se na okraji bahnhofplatzu. Několik vteřin bylo relativní ticho přerušované dalšími výbuchy munice z hořících vlaků. Hořely i některé domy v okolí nádraží. Polačka polilo

horko. Nádražní budova! Jeho byt! Jeho rodina! Hnal se zpět a spadl do čerstvého několik metrů hlubokého trychtýře. Z hlíny okolo něho se kouřilo a stromy aleje ležely na zemi ohořelými korunami od kráteru ven. Přelezl je a zíral na nádražní budovu. Podle siluety na pozadí požárů hořících vlaků viděl, že polovina domu je pryč. Brečel zoufalstvím a běžel k troskám. Pak slyšel brečet děti. Vřískala jeho dcera.

– Není mrtvá, do prdele! Není mrtvá!

Ani manželka nebyla mrtvá. Uviděl je všechny stísněné v rohu bytu v patře budovy. Uviděl je, protože obývacímu pokoji chyběla jedna stěna. Ložnice zůstala celá, zato po kanceláři byla veta. Vydal se vzhůru, vstříc své rodině. Lezl po troskách mezi menšími plameny a uvědomil si, že stále ještě křečovitě svírá nádražáckou plácačku. Vztekle ji odmrštil.

Na odstavné koleji vybuchovaly cisterny s naftou, jedna za druhou. Ohnivý květ a pak detonace. Vše zahlcoval neprůhledný, černý štiplavý dým. Z města přijížděly první hasičské vozy a sanitky. Zkroucené dráty kolejí trčely do různých stran jako obludné hlavolamy a celý prostor nádraží byl rozryt, přeorán krátery po bombách. Major Schwarz ležel podél bývalé koleje roztroušen na deseti metrech. Zasáhly jej nějaké kusy železa odletující od vybuchujícího vlaku. Někdo z hasičů vykřikl, že byl úplně rozbit železniční most přes Dunaj. Nejvíce pum prý ale spadlo na železniční spoje při jihovýchodním okraji města. Tam je to prý hotová spoušť.

Polaček konečně dostal svou rodinu na pevnou zem. Rozhlédl se po celé hrůze okolo sebe. Spatřil desítky povalujících se těl, požáry, zničené vlaky a kolejiště k nepoznání.

– Pff, kdo by to řekl? potřásl udiveně hlavou a uvědomil si, že už ho hlava nebolí. Migréna zmizela.

Těžké bombardéry[103] vyletěly z mraků nečekaně již po třech minutách letu. Přelétly souvislou a pomalu postupující frontu. Současně se rozeřval druhý pilot.

– Jsou tady! Pozor! Zadní věž, máš mesouna na pěti hodinách. To nejsou naši! Miroslav se zapřel do sedačky a natočil hlavně udaným směrem, ale v pomalu šednoucí tmě, mezi cáry mraků, neviděl nic. Zaslechl palbu ze spodní věže a stále ještě nic neviděl.

Pak zahlédl přímo proti sobě plamínek protivníkova kulometu. Zmáčkl spoušť a slyšel nárazy projektilů o trup letadla. Přikrčil se a nad ním se přehnala temná hmota.

– Jste v pořádku? Hlaste se, zajímal se navigátor. – Jsou to stodevítky. Mějte oči na stopkách. Oni nás také nevidí. Držte formaci a vytrvejte, navedeme je nad naše TOPLy. Už jsme skoro na hranici.

– Hoříme, levý motor v tahu! hlásil poplašeným hlasem jeden z pilotů. Miroslav již mohl oheň vidět také, když otočil krk dozadu, co mohl.

– Do prkýnka dubovýho, zaklel navigátor. – Vydržet, byl jsem u zkušebních letů. Jeden motor nás udrží v rovině, jsme bez nákladu.

– Jo, jenže teď děláme terč, ozřejmil Miroslav do „hubafonu“.

– Tak nežvaň a střílej! Je tady zase!

Něco nalétávalo podruhé. Miroslav útočníka neviděl, ale vytušil. Vystřelil

nazdařbůh do tmy. Zároveň zahlédl plamen protivníkova kulometu. Světelné střelivo mu ukázalo, že se nestrefil jen o kousek. Bleskurychle opravil náměr a plamen proti němu se zvětšil.

– Zásah! Dostal jsem ho! Tady horní zadní střelec, dostal jsem stodevítku!

– Neodpověděl mu nikdo.

– Hej, co je s vámi! Hlaste se!

– Neozývají se, odtušil dolní střelec. – Dostali to. Navigátor, pilot, hlaste se!

– Nic, řekl Miroslav. Dostala to přední kabina. Jsme neovladatelní, jdeme mimo formaci.

Pocítil paniku a přinutil se zhluboka dýchat.

– Vyskoč! Přikázal dolní střelec, který podle předpisu přebíral velení. – Jdeme ven. Tady nic nezachráníš a jdou po nás další.

Letoun se znatelně naklonil.

– Nazdar na zemi, vykřikl Miroslav a vlezl dovnitř do trupu. Zkontroloval padák a zahlédl kolegu, který právě vyskakoval z otevřených dvířek v trupu. Ledový vichr jej téměř vytáhl ven. Zadní kolo ho minulo o půl metru. Padal do tmy a netušil, jako vysoko se nachází. Výškoměr byl v pilotní kabině. Otevřel se mu padák. Podíval se za neovladatelným strojem, který se již dostával do kotrmelců a řítil se k zemi. Zadoufal, že seskakuje nad vlastním územím.

První akce letectva na obou stranách se odehrávaly, oproti předpokladům, ještě za poslední tmy a svítání. Českoslovenští piloti nalézali své cíle snadněji, neboť je mohli vidět pyšně osvětlené a nepřipravené k obraně. Některé letky dostaly pokyn využít za hranicí RČS světelných ohňových linií zapálených Němci jako směrová navigace k českým městům a objektům. Těchto navigačních linií bylo v opačném směru možno využít k navedení vlastních bombardérů přímo na nepřátelská letiště, pokud se nacházela v dosahu. Návrat strojů se odehrával většinou již za svítání, jejich stíhání a nalezení bylo však velmi ztíženo nízkou pokrývkou mraků. Československé bombardéry napadly toho prvního válečného rána jen malý počet nepřátelských cílů, ale byly úspěšné a většinu strojů Luftwaffe nalezli přímo na vzletových a odstavných plochách, stejně jako automobily a sklady s municí. Otálení se Luftwaffe vymstilo. Bombardéry vzlétly většinou až během dopoledne. Navzdory špatné viditelnosti napadaly větší známá česká a moravská civilní a vojenská letiště. To, co však Němci bombardovali na velkých letištích, byly často makety a prázdné budovy. Letky, které útočily podle světelných linií ohňů zapálených soukmenovci v českém zázemí, většinou shodily svůj náklad do neobydlených oblastí, zabloudily, nebo se dostávaly přímo do palby protiletadlových baterií. Na letištích bylo prvního dne zničeno pouze 6% československých letounů, a to převážně letounů II. linie. Československé letectvo zničilo tohoto prvého dne na zemi více německých strojů než Luftwaffe českých. Němci naráželi na slabou a nedobře vybavenou protiletadlovou dělostřeleckou obranu, ale tato obrana byla připravena a také stíhací letky kroužily již schovány v mracích. Zdaleka všechny letouny útočníka nebyly moderní či kvalitní stroje a bombardérů rychlejších než československé stíhačky měli Němci jen několik desítek. Luftwaffe utrpěla v prvních bojích, co do počtu zničených strojů, ztráty srovnatelné s obránci a nebýt modernějšího stíhacího

doprovodu, ztráty by byly ještě větší. Přesto se Luftwaffe podařilo již během dopoledne převzít iniciativu a prosadit svoji vzdušnou převahu.

Vrchní velitel letectva generál Jaroslav Fajfr vydal rozkazy k prvním preventivním náletům ihned poté, kdy obdržel informaci o započatém pokusu shodit v týlu II. armády výsadkáře. Pro stíhací letectvo byl vypracován zvláštní plán nasazení, podle něhož měla stíhací letadla před svítáním přeletět na skrytá a blíže k hranicím vysunutá letiště, pak startovat podle potřeby a podle pohybů nepřítele k bojovým akcím, vracet se na svá mateřská letiště a po nočních opravách a znovuvyzbrojení se opět přesouvat na bojová skrytá letiště. Československé letectvo bylo nuceno vést partyzánskou válku a hrálo si se silnou Luftwaffe na schovávanou.

Velitelé letectva věděli, že válka začala a jako většina československých velících generálů byli dopodrobna seznámeni s Plánem Zelený, který již dávno před 1. říjnem získala rozvědka. Dovedli odhadnout začátek nepřátelské aktivity i směry náletových koridorů nad republikou. Generál Fajfr měl po svém boku zkušeného sovětského leteckého důstojníka Šmukševiče, španělského interbrigadistu. Také v tomto ohledu bylo uskutečnění výsadkové operace v okolí Bruntálu chybou wehrmachtu. Obránce byl varován, jakmile první noční svazy Luftwaffe zahájily shazování kontejnerů pro ordnery, a získal jistotu, že právě toto je den X.

Masivní nálety Luftwaffe však zadrženy být nemohly. Dokonce ani první sled německého vzdušného útoku nemohl být zadržen. Mohl být pouze citelně napadán. Zpožděné sledy letounů Luftwaffe útočily již za světla a nacházely své cíle spolehlivěji. Avšak škody prvního útoku byly minimalizovány počasím i ztrátou momentu překvapení. Většina letounů byla rozptýlena a maskována, většina munice ukryta. Československé letectvo ve své podstatě zatím přežilo. V příštích dnech musela Luftwaffe dělit svoji pozornost mezi nálety na civilní objekty a podporu pozemním silám.

1. říjen 1938 brzy ráno – Liegnitz

Velitel II. armády Generál Rundstedt se ve štábu 8. pěší divize zjevil znenadání, ještě dopoledne. Velitel operace FRIEWALDAU generál Erich von Manstein jej přivítal s pruskou řízností a úplně vypustil obvyklé Heil Hitler. Oba muži byli z docela jiné školy a navazovali na zcela jinou tradici. Původně také nepřísahali vůdci, ale Německu, a když byla přísaha změněna, skřípali zuby. Rozuměli si od prvního dne, kdy se potkali, jako dva zapomenutí rytíři uprostřed bažiny neurozenosti, která zase jednou stoupala a bublala, ač její materiál byl nízký a zapáchající.

– Herr General, neměl byste tak často oblékat tento čestný plášť velitele 18. pěšího pluku. Moji podřízení si vás pletou s pouhým plukovníkem.

– Shledávám to zábavným, generále, usmál se Rundstedt.

– Nechte si objednat nějaký teplý plášť, než tato válka skončí, máme tu sníh… Rundstedt se usmál ještě pobaveněji.

– Už mi to navrhovali při návratu do aktivní služby, ale řekněte sám, jsem tak starý, že už to nestojí za to.

– Nikoliv. Jste plný síly a jste jeden z nejlepších, které máme.

Po téměř rituální výměně komplimentů oba muži zamířili k dlouhému stolu.

– Takže jste připraven mne zkusit přesvědčit, můj milý Mansteine? zeptal se s jistou opatrností Rundstedt. – A jste stále odhodlán?

Mansteinovi zajiskřily oči.

– Jawohl, Herr General. Pojďte se podívat, vedl svého velitele k plastické mapě rozložené po stole uprostřed místnosti. – Bylo by škoda zastavit přípravy. Čela jsou ve výchozích postaveních a první úderné skupiny mají své rozkazy. Trojský kůň je také venku ze stáje. Kdybychom to zastavili, odepíšeme naši pátou kolonu.

– To záleží na vás, usmál se Rundstedt na svého podřízeného. – Dnes ovšem máte mnohem větší šanci prosadit svůj plán, než jste měl včera.

– Operace Freudentahl nebyla úspěšná? nadzdvihl Manstein obočí. – Předvídal jste to. Rundstedt si pohrdavě odfrkl.

– Byla zamýšlena jen jako experiment a nebylo v mé moci ji Göringovi odepřít, i když jsem si byl vždycky jist, že jde o druh šílenství. Ale všechno zlé je k něčemu dobré. Musel jsem vyhovět požadavkům OKW a zahájit bojové akce na svém úseku, kvůli odlákání pozornosti od Reichenauova hlavního úderu. Jsem rád, že namísto mé armády nakonec krvácela převážně Luftwaffe. Navíc mi ten masakr pomohl přesvědčit OKW, že se mýlí ve svých příliš optimistických prognózách. Bez té pohromy bych nebyl získal souhlas vrchního velení s vaším plánem. Všichni jsme Tschechei podcenili. Akce byla zřejmě vyzrazena předem. Zmasakrovali větší část výsadkového pluku krátce po seskoku a právě jsem dostal hlášení, že bombardovali také jiná letiště než Liegnitz. Dokonce Linz a Krems na jihu. Kolega generál Student si nyní přikládá studené obklady. Druhou vlnu výsadku mu zničili přímo na startovní dráze a on sám má prý jakousi žhavou střepinu v hýždi a prodlévá v lazaretu. Takže jim stará infanterie bude ještě dobrá.

Generál Manstein zíral strnule do prázdna a vraštil husté černé obočí.

– Operace byla zrazena? Co ještě bude zrazeno?

Generál Rundstedt vylíčil Mansteinovi vše, co sám zatím z kusých hlášení o debaklu operace Freudentahl věděl. Tankové pluky 3. pancéřové divize zůstaly bojem zatím nedotčeny, ale chyběly jim roty těžkých tanků. Zato se Tschechei podařilo úplně rozbít 39. ženijní prapor Rathenow, 3. motocyklistický prapor Freinwalde a důkladně pocuchat 1. prapor 3. motostřeleckého pluku Eberswalde. Tanky se musely vrátit do výchozích postavení, aniž zasáhly do bitvy. Dělostřelectvo přeneslo palbu před linii, na místa jejich soustředění.

– Takové škody, sepjal Manstein ruce. – Ta ukvapenost! Tak dobré jednotky a tak precizní výcvik… Jestlipak to nyní nepozastaví vývoj naší vertikální strategie?

– Zřejmě. Ale Göringovi to patří, napříště si rozmyslí vměšovat se do ryze vojenských operací. Budiž to varování také pro vás, milý Mansteine. Válka již začala a Tschechei jsou na nohou. Čekají na nás. Nebude to jen procházka, jak si namlouvá führer. Trojský kůň již může být dávno prozrazen. Nespoléhejte se tolik na překvapení, jako na ně spoléhal kolega Student. Tschechei mají pozoruhodně dobré informace. Celý slavný Freikorps zlikvidovali ve svém týlu velmi operativně, pohotově a tiše. Vlastně s tím čekali až do poslední chvíle, ale všechny aktivisty sledovali a noc před seskokem zasáhli. Cokoliv, co bylo plánováno, může být již prozrazeno. Jen vaše operace nikoliv. Ta plánována

nebyla. Tohle nemohlo být zrazeno, protože je to jen mezi námi a teprve od této chvíle. Nutnost improvizace v sobě nese jistý prvek překvapení, zdá se.

– Chápu, potřásl Manstein hlavou, operace FREUDENTAHL nám udělala dobrou službu v tom smyslu, že odlákala pozornost nepřítele dále na východ k Jägerdorfu (Krnovu).

– To mluví pro vás, soudil vrchní velitel II. armády. – To je ale jediný zisk z té frašky. Něco ovšem podnikat musíme. Váš plán je riskantní, ale odvážný. Nápor celé divize proti nejhornatějšímu a nejneschůdnějšímu úseku fronty jistě čekat nebudou, zvláště ne tak rychle po Freudentahlu. Ale nejásejte předčasně, rozhodnut ještě nejsem. Nerad nesu odpovědnost za nějaké improvizace.

Von Manstein se sklonil k mapě a vypadalo to, jako by svým mohutným orlím nosem kloval potištěný papír.

– Tedy od začátku. Koncentrace útoku do čtyř úzkých úseků podél komunikací. Z toho jeden k odlákání záloh na východ, jeden podpůrný a dva hlavní. Útok z předem zajištěného předpolí povedou kolony. Každá z kolon bude mít motocyklový průzkum a v čele přímo tankový prapor s vřazenými ženijními četami na pancéřových vozech. Vřazena budou i vozidla s 20 mm rychlopalnými kanóny. Následují nákladní vozy s pěchotou a opět tankové roty. Pěchota zajistí boky průlomu, tanky pojedou dál. V rychlém sledu musí za tanky projíždět další prapory motorizované pěchoty a dělostřelectvo. Pokud se průlom podaří, bude záležet na rychlém nasazení záloh. Cílem je proniknout za horskou bariéru, vstoupit do bitvy s polními jednotkami nepřítele v příhodném terénu, rozvinout křídla a pravé stočit nazpět k otevření kladské brány. Obranu nepřítele předpokládáme hlubokou, ale řídkou, koncentrovanou pouze u závor a zátarasů při komunikacích s minimem dělostřelectva, organizovanou spíše k zadržení protínající pěchoty, rozhodně ne tankových kolon.

– Teď mi to ukažte podrobně, poručil si Rundstedt.

– Podpůrný útok od Jägerdorfu na Freudentahl. Začne o hodinu dříve než ostatní s nejméně hodinovou dělostřeleckou baráží a přesvědčí Tschechei, že se stále pokoušíme vést útok na stejném místě na východě. Udeříme za svítání pouze jedním plukem 3. pancéřové divize na Jägerdorf (Krnov) a údolím Troppau (Opavy) se u Herautz (Heraltic), pokusíme prorazit na Freudenthal (Bruntál) a ovládnout údolí Moravice. Nebudeme, jak nyní víme, podpořeni desantem, ale očekáváme v nedostavěném úseku pouze záchytnou linii a polní obranná zařízení. Tento směr útoku zřejmě nebude úspěšný ihned napoprvé, neboť kromě pohraničních jednotek je v zápolí celá československá pěší divize, kterou zburcoval výsadek. Nebudeme spoléhat na jeho úspěch. Kdyby se však úspěch dostavil, rozvineme jej. Nyní hlavní útok. 8. divize je rozmístěna zde, v oblouku od Ratbor (Ratiboře) po Glatz (Kladsko). Na pravém křídle sousedí s prostorem 30. motorizované divize, která již dnes večer bude také připravena a čeká, že vyřadíme těžká opevnění zde u Grulich (Králíků) a otevřeme dveře jejím kolonám. Až se pozornost obrany plně soustředí směrem na východ, vyrazí tři další kolony. Zde, levá na Würbenthal (Vrbno), střední na Freiwaldau (Frývaldov) a pravá od jezera Ottmach přes Ramzovské sedlo. Střední, frývaldovský směr bych považoval také za odlehčující. Je to jediná dosti široká silnice, a proto bude silněji střežena. Silnice na Würbenthal skýtá levému křídlu větší naději na úspěch, údolí

vypadá širší a v určitých místech by umožnilo rozvinutí kolon do šířky, obcházení překážek atakdále… Mosty přes řeku budou zničené destrukčními četami, ale to není podstatné, vzhledem k mělkému toku. A toto je můj černý kůň, Herr General. Ta pravá cesta přes Ramzovské sedlo. Pro tanky na hranici schůdnosti, prudké dlouhé stoupání a serpentiny. Zde nás nebudou čekat vůbec. Jejich těžká opevnění končí dělostřeleckou tvrzí Hůrka, zde. Podle našich zpráv se zatím se stavbou dále na východ nedostali. Budou tam lehké zábrany, nějaká ta ocelová závora a kulometná hnízda. S tím se vyrovnáme. Jakmile překonáme sedlo, dostaneme se velmi rychle jak do Schönbergu (Šumperku), tak do Grulichu (Králíků) a otevřeme vám dveře z Glatz. Až po Freiwaldau to půjde dobře, protože toto předpolí kontroluje Freikorps. Potom záleží na rychlosti, s jakou dokážeme provést tanky a vozidla přes hory. Na silnicích bude vždy nějaká uzávěra, snad ztratíme několik strojů, ale není tam souvislá ani těžká fortifikace. Od Troppau po Grulich je nestihli ještě postavit, to potvrzují také Sudetendeutsche, kteří k nám přešli. Pokud víme, jen samá polní opevnění a dřevěná lešení, staveniště připravená k betonáži, ale neuskutečněno. Příští rok bychom se tudy již nedostali. Největší naší výhodou bude rychlost náporu. Očekávají nápor po křídlech okolo těch hor, odsud z Glatz a od Jägerdorfu, ale my se náhle ocitneme zde, v Mährisch Schönberg (Moravském Šumperku), za jejich zády.

– Nablízku je jejich 7. pěší divize, upozornil von Rundstedt. Na letectvo příliš nespoléhejte, v tomto počasí. Luftwaffe dostane slovo teprve tehdy, až vy uskutečníte průlom a začnete s rozvinutím sestavy. Pak bude muset zablokovat protiakce jejich polních manévrovacích jednotek. Průnik přes hory bude vyžadovat masové nasazení ženijních útvarů. Převelím vám prapor zákopníků od štábu armády a zařídím, abyste si mohl vyžádat pomoc od 3. pancéřové divize až do výše jednoho tankového pluku. Budete mít tedy pěší divizi, tankový pluk, motorizovaný pluk a všechny ženisty v oblasti. Zálohu tvoří 30. motorizovaná a 28. pěší. Jestliže uspějete, dostanete napříště pod komando celý armádní sbor.

– Děkuji, Herr General! sklapl Manstein podpatky a polkl radostí, neboť velitel armády byl jeho plánem zřejmě osloven. – Spolehněte se na nás. Než stačí zálohy zasáhnout, vpadneme jim do zad a otevřeme přechod přes jejich opevnění u Grulich.

– 8. divize se mi zdá příliš roztažena do šířky, zchladil Rundstedt generálovo nadšení. Stojí proti vám pohraniční jednotky v síle jedné divize plus dvě polní divize umístěné na křídlech. Jistě, jejich mobilizované vojsko se nedá srovnávat s kvalitou německého tankisty nebo pěšáka, ale mají na své straně výhodu terénu. Pak tu máme přinejmenším dvě divize proti jejich jedné.

Von Rundstedt se chvíli starostlivě tahal za bradu, nakonec vzdychl a vedl dlouhý monolog.

– Je to riskantní záměr, provést tanky přes horské pásmo za takových podmínek, ale shodneme se v tom, že jiná možnost není. Mám rozkaz dostat se do Olomouce a podle Fall Grün to má být do tří dnů. Nelíbí se mi to, ale nelíbí se mi celá tahle válka a já nemám proti těm opevněním jinou možnost, než vám to dovolit, můj milý Mansteine. Všechno ostatní je jen plýtvání lidmi a municí. Útok 3. divize od Jägerdorfu narazí na lehká opevnění a pokud je prolomí, dostane se okamžitě do bitvy s polní armádou, která stojí bezprostředně za linií. Upřímně

vám řeknu, že bych považoval za obzvláštní náhodu a štěstí, kdyby se podařilo prorazit právě tudy. Ve směru od západu máme silné a těžké, zcela dokončené opevnění táhnoucí se hřebeny Orlauberg (Orlických hor) až sem ke Grulich (Králíkům), kde stojí dělostřelecká tvrz. Linie je dokončena ještě dále k severovýchodu. Tudy neprojde ani myš. Zbývá nám úsek široký zhruba 30 kilometrů, kde není vybetonováno zhola nic a lze očekávat pouze běžná polní obranná opatření. Jenže právě tento úsek tvoří horské pásmo, jehož vrcholy dosahují přes tisíc metrů výšky. Nemůžeme tam soustředit naráz více než jednu jedinou divizi. Pakliže vyplýtváme pěchotu na to, aby vytlačila z hor pěchotu obránce, docílíme nejvýše mnohadenního vyčerpávajícího přetlačování a právě na tohle jsou tam připraveni. Nezbývá nám, než koncentrovat nápor v několika bodech a musí to být komunikace. O ty jde především. Tři silnice a jedna horská železniční trať, která již bude stejně zničena. Na silnicích můžeme s jistotou očekávat několikanásobné uzávěry a boční palbu z okolních kopců. Zapojíme-li dalekonosné dělostřelectvo, riskujeme jeho zkázu, neboť Tschechei ho mají také a jistě lépe zaměřené. Výhoda domácího hřiště. O kulometná hnízda se budou muset postarat dvacítky umístěné na náklaďácích. Luftwaffe nám v těch horách nepomůže. Střemhlavé bombardéry v lesích z výšky nic nerozeznají. Je to stejné jako s tím výsadkem. Zbývá nám jediná účinná zbraň, a to je překvapení a rychlost. Jestliže dnešní neúspěšná operace Freudentahl odvedla pozornost obránce směrem na východ, pak pro nás splnila účel a my překvapivě prorazíme. Jestliže na nás v těch horách čekají…? Bůh nám buď milostiv.

– Je to možné! řekl řinčivým tvrdým hlasem Manstein. – Musí se to povést. Pokud to vyjde, přesvědčím Keitela a Guderiana o svém plánu proti Francii. Pokud projdou tanky přímo přes hory Freiwaldau (Jeseníky), provedu je i přes Ardeny.

– To už budete velet tankové armádě, ubezpečil horlivého generála Rundstedt. Tak dobrá, Mansteine. Dejte se do toho. Ale kdyby útok uvázl, slibte mi, že v těch kopcích nenecháte zničit celou divizi. Kdyby byly ztráty příliš velké, stáhneme se zpět. Zbytek 3. pancéřové divize ponechám na sever od Jägerdorfu, abychom ji mohli vrhnout buďto jižně, nebo k vaší podpoře, pokud prorazíte.

Generál Rundstedt stále váhal a přemýšlel.

– Přidám vám pro jistotu ještě jeden motorizovaný regiment od 30. divize. Čela těch kolon musí být palebně silná. Celou 28. divizi potřebuji zde, nebo proti hluchým prostorům v Orlauberg (Orlických horách), pokud nedobudeme Grulich. Tu vám nepůjčím, té máte vy jen otevřít dveře. Více vojska v oblasti nemám, ale kdyby bylo nejhůře, nahoře u Schweidnicz (Svídnice) se formuje budoucí 12. pěší divize a severně od vás také máme nějaké zálohy. Ale raději bych je nenasazoval, oboje tvoří jen landwehr. I tak budete mít dohromady nějakých 180 tanků a dostatek motorizované pěchoty. Více nepotřebujete. Nu, hodně štěstí, Mansteine.

Po poradě se generál Rundstedt, jeden z nejstarších a nejpodivínštějších generálů wehrmachtu, odebral do své pracovny, kde se pohodlně usadil ke stolu, jako by zkoumal mapy a spisy na něm rozložené. Ve skutečnosti pootevřel zásuvku, ve které měl rozevřenu knihu a četl si. Byl vášnivým čtenářem

detektivek a přímo je hltal, ačkoliv si uvědomoval, že nepůsobí dobrým dojmem, když si velitel armády v okamžiku vrcholného nasazení své armády v pracovně namísto práce docela civilně čte. Byl to skvělý překlad jednoho autora z Tschechei a odehrávalo se to v aristokratickém prostředí starého irského šlechtického sídla. Autor se jmenoval Eduard Fiker a generál mohl sotva tušit, že za několik málo hodin bude tento spisovatel detektivek střílet lehkým kulometem na jeho muže, mnoho jich zabije, sám bude raněn a napíše o tom knihu.

1. říjen 1938 dopoledne – Olomouc, Šumperk

Brigádní generál Líčka, velitel hraniční oblasti 36, nespal tak dobře, jako vrchní velení ve Vyškově. Bylo šest hodin ráno.

– Pořád se mi to nelíbí, mudroval nad několika hlášeními. – Jaký je váš názor, bratře plukovníku? Vy jste byl na linii.

Plukovník Čejka se teprve před hodinou vrátil z inspekční cesty po postavení svého 13. pěšího pluku,[104] aby ještě zavčasu zkontroloval stav 5. hraničního pluku, organizovaného ze záložníků, právě vystrojovaného a vyzbrojovaného ve zdejších kasárnách. Potřásl hlavou.

– Přímo na Hůrku a na Králíky útočit nebudou, to by nemělo smysl a oni to vědí. A jestli, bude to jen manévr k odlákání pozornosti. Musí mít v záloze ještě něco jiného. Je vůbec jisté, že zaútočí dnes?

– To si pište, plukovníku, že dnes. Dokonce už to dnes začalo. Ještě to asi nevíte, ale východně od Bruntálu se bojuje. Němci tam shodili celý pluk výsadkářů, ale byli jsme připraveni. Snad to mělo být v součinnosti s náporem jejich 3. tankové přes Krnov, vzdychl generál, ale tam se již přesunuje část jednotek Mánesa (8. pěší divize). Tam je připravena past. Výsadkáři už to mají spočítané a čelní útok od Lichnova přes Sosnovský les prý byl odražen. Východněji na Opavu také nepůjdou, tam jsou těžká opevnění. Bude to někde tady, v horách. Jinou možnost prostě nemají. Musí se o něco pokusit tam, kde nemáme dobudováno pevnostní pásmo.

Plukovník Čejka nejprve zalapal po dechu a pak se podrbal na hlavě.

– Takže už jsme v tom. Ozbrojené formace henleinovců to teď zkoušejí každou noc. Ale soudil bych, že dnes to nebude jen takové běžné oťukávání pozic. Snaží se i za cenu ztrát udržet Albrechtice a dostat pod kontrolu Frývaldov. Včera se pokusili vyřadit elektrárnu v Kolštejně. Kladu si otázku, proč by plýtvali silami, kdyby předpokládali, že dvojitý křídelní útok od Krnova na Bruntál a z Kladska přes Králíky na Šumperk odřízne celé horské pásmo Jeseníku? Máte asi pravdu, bratře generále. To by přece bylo zbytečné úsilí, kdyby předpokládali, že jim obchvat oběma křídly ušetří horskou turistiku.

– To stojí za úvahu, sklonil se generál nad mapou. – Dobrá myšlenka. Kdyby zamýšleli ten dnešní útok jen jako průzkum bojem, nebo nějakou demonstraci, nikdy by neriskovali výsadek. Kdepak, dnes to byl vážný pokus o průlom. Vzadu čekala v pohotovosti celá 3. tanková divize, a kdyby prorazili, tak my zde bychom už brali nohy na ramena. Jenže jim to nevyšlo. Mají ztráty, a když nedokázali prorazit přes pouhou záchytnou linii, určitě to nebudou zkoušet proti těžkému opevnění. A přitom proti nám postavili snad nejsilnější armádu. Jestliže to chtějí

za každou cenu zkusit a vědí, že přes opevnění to nepůjde, zbývají jim jenom ty hory! Freikorps získává předmostí a wehrmacht se pokusí udělat průlom tam, kde to nejméně očekáváme. Rozhodně nebudou plýtvat infanterií. Aby prosákli horami, potřebovali by nejméně čtyři pěší divize, ale pokud je mi známo, mají v dosahu jen jednu či dvě, zbytek tanky a motory. Pokud vyloučíme Králíky a Krnovský směr, máme zde v podstatě pouze tři schůdné cesty skrze hory. Zde, v Ramzovském sedle, aby získali železnicí, nebo někde podél Keprníku, přímo od Frývaldova, nebo ještě dále na východ, ve směru na Vrbno. A sotva se jim podaří prolomit linii, pustí se tudy doprava, do zad Hůrce, aby tím otevřeli dokořán dveře u Králíků z kladského výběžku na Šumperk… Ale to nejde.

– Proč? zamžikal plukovník Čejka překvapen závěrem generálovy úvahy.

– Protože na křídlech toho předpokládaného průlomu máme dvě polní divize a mezí nimi se formuje skupina 34. pluku[105]. Němci o nich vědí, po dnešku dozajista vědí, že tu máme spoustu vojska v pohotovosti. A středem přes hory to nejde.

– Pravda, potvrdil plukovník. – Vždyť jsem procházel celou oblast již od včerejška. Jsme tam nahoře připraveni a jediný pluk se v těch horách může bránit celé týdny. Aby Náckové ovládli silnice, museli by nejprve dostat pod kontrolu okolní svahy. Jsou to dlouhá a úzká údolí.

– Takhle přemýšlet nemohou, odtušil generál. – Protože i kdyby přešli přes 6. pluk, než by se pěchota probila horami k Šumperku, nebo k pevnostem odzadu, smetl by je protiútok. Přece jim už musí být jasné, že nás nemohou překvapit. Výsadkáři mohli zdržovat nástup záloh, ale to jsme zarazili v zárodku. Co jiného by mohli nasadit, aby se tím dostali dost daleko a dost rychle kupředu a zastavili tím nástup záloh, než otevřou tak velký průlom a sami přisunou tolik sil, aby mohli svést regulérní bitvu v přijatelném terénu?

Generál vypadl chvíli bezradný, zíral nehybně do mapy a vraštil čelo. Potom zapíchl prst někam severně od Ještědu.

– Leda by sem přes ty kopce dostali obrněná vozidla a tanky! Pak by protiútok Aleše (7, pěší divize), pokud by byli dostatečně rychlí a pokud by nás překvapili, mohli odrazit a zadržet náš protiútok na dost dlouhou dobu, aby si otevřeli další dveře z Kladska nebo z Krnova a přivedli posily. Rozumíte? Otočil se generál na štábního podplukovníka Ejma, který přihlížel. – – Představte si velkou kolonu tanků a transportérů, jak se náhle valí z těch hor dolů do širších údolí. Naše dělostřelecké baterie bychom ani nestihli evakuovat. Pěchota nemá protitankové zbraně a při masivní soustředěné podpoře Luftwaffe…? Než se nedějeme, vyřadí z provozu naše velitelství, naše skladiště, způsobí zmatek a za nimi projde pěchota. Jejích tanky zadrží protiútok Aleše, než budou hotovi u Králíků a pak se sem povalí celá 30. motorizovaná divize, která tam čeká. Z celé obrany Jeseníku pak zbudou jen ostrůvky pěšáků obklíčené v horách, zatímco tanky se povalí na Olomouc a na HVOA. Strašná představa. To by byl konec!

– Tanky? užasl Čejka. – To je přece nemožné! Jak by tudy mohli projet? Jsou tam zátarasy, nad Rumburkem a v Ramzovském sedle máme přece jen několik těžkých dělostřeleckých srubů, pokud vím, alespoň dva strategicky umístěné. Tanky bez přímé podpory pěchoty? Bez čekání na podpůrné jednotky? I kdyby projely tanky a nám zůstaly okolní hory, pěchotu a dělostřelectvo za nimi nepustíme. To je ten jejich blitzkrieg?

– A právě o těch dělostřeleckých srubech v Ramzovském sedle možná nevědí, usoudil generál. – Jsou to čerstvé stavby a ještě z nich nesundali bednění, ale jsou hotové.

– Ano, souhlasil plukovník Čejka. – Prohlížel jsem si je. Dva římani. Číslo 50 pro čelní palbu těsně za horizontem sedla s patnáctičlennou posádkou. Trochu atypický, ale s pancéřovým krytím střílny. A č. 52 kontroluje boční palbou ze stráně silnici ještě před sedlem. Ten je větší, pro 33 mužů. V obou jsou protitankové kanóny i kulomety. A oba mají ještě bednění.

– No právě, rozhodil generál rukama. – Pro jejich zvědy musela ta místa vypadat stejně jako ostatní staveniště, zatím jen připravená k betonáži. Také nemusí mít žádné informace o záchytné linii lehkých objektů a kulometných hnízd. Možná je to pitomost a jen tady panikaříme, ale nevěřím, že se náckové spokojí s jednou nezdařenou výsadkovou operací. Pro všechny případy zavolám do štábu Jiráska (velitelství II. armády). Ať nám bratr Luža povolí použít protitankový dělostřelecký prapor Aleše. A Florián by si měl vyžádat podporu od Mánesa. Máme tři důležité silnice. Důležité směry budou Vrbno a Ramzová. Vy, plukovníku, se nyní vrátíte nahoru ke hranici, protože jestli to zkusí a jestli ještě nezačali, pak někdy zítra po ránu. Nestačí pouze přehradit komunikace. Kolony musíme ničit po celé délce, po celé silnici, ještě než se k těm závorám dostanou. Stáhněte jednotky SOS a připravte je na takovou možnost. Vybudujte kulometná hnízda ve svazích, pokud tam již nejsou. Volné roty rozdělte na družstva a každé dostane minomet i kulomet. A já vám vysvětlím, co bude vaším úkolem, kdyby přece jen přijely tanky.

1. říjen 1938 svítání – severní Čechy

Desátník Krsek zpozorněl. Nebyl v lese žádným nováčkem, o čemž by byla mohla vyprávět celá Brdská zimní brigáda, svérázná a drsná trampská parta, se kterou trávil každý víkend v některém z brdských campů. Na Zlatém dnu nebo v hospodě u Zrzavého paviána v Halounech jej nazývali generálem Packardem. Zde byl jen desátníkem a velitelem předsunuté hlídky o síle jednoho družstva.

Ranní svítání bylo vždycky zvláštním časem. Šero plné přeludů, ve kterém předměty, stromy, větve i postavy ztrácejí pevný tvar a přelévají se podle lidských očekávání a fantazie. Čas, který všechny bojovné indiánské kmeny volily pro svůj zákeřný a neočekávaný útok. Hodina mezi vlkem a psem.

Packard nechal dalekohled v pouzdře. Nemělo smyslu snažit se shora z kopců zahlédnout něco tam dole. Městečko Chrastava a celé předpolí až daleko na sever k Žitavě se topilo na dně mléčného jezera. Z majestátně se převalující mlhy čněl proti světlajícímu obzoru jen vrchol pohraničního kopce Oybinu.

– Tiše, tam… ukázal Packard k okraji lesa.

Navzdory matoucímu šeru a mize nebylo pochyb. Okrajem lesa, tak aby se vyhnuli otevřené mýtině, přebíhala řada přikrčených postav, v zástupu za sebou.

– Osm, deset, počítal vojín Turek polohlasem. – Jedno družstvo. Ordneři…?

– Packard zavrtěl nesouhlasně hlavou. Vojín Frejka vytáhl zpod pláště signální pistoli, ostatní odjistili pušky a přikrčili se v mělkém dolíku. Packard však položil Frejkovi na pistoli ruku.

– Ještě ne, pardi. Je to jen družstvo. Nějaký zvědný oddíl. Potřebujeme zajatce.

– To jsou naši, vyhrkl náhle Turek. – Mají uniformy.

– Tiše. Nejsou to naši. Jen mají uniformy. Mrzký Kiowa se marně maskuje za bílého muže, protože nemají pásky.

Světlé pásky na levém rukávu byly rozpoznávacím znamením, které předchozího dne přikázal zavést pro přední hlídky velitel Hraniční oblasti 33, divizní generál František Melichar. Zkušený voják již dávno před starým traperem předpokládal, že přední oddíly nepřítele přijdou v československých uniformách, aby co nejdéle mátly obránce. Přikázal stažení oddílů SOS vyčerpaných každodenními přestřelkami s ordnery a vyslání smíšených hlídek pravidelného vojska a pohraniční stráže s příslušným označením.

Desátník-generál Packard rozdělil svých dvanáct mužů a připravil léčku. Mlha, která stoupala z údolí, dobře nesla zvuky a tak mohl za chvíli zaslechnout tlumené dusáni těžkých bot nepřátelského oddílu. Zazněl tlumený povel v komolené češtině a vojín Kunc tázavě vzhlédl na svého velitele. Vzápětí kdosi předal povel německy. Nepřítel vysílal také smíšené hlídky vedené domácími Němci. Nyní již nebylo pochyb.

Nepřátelské komando doklusalo mezi první stromy a zastavilo se.

– Hende hoch! zahřímal Packard a po obou stranách se v mlází objevily hlavně československých pušek.

– Odhodit zbraně, jste obklíčeni! upřesnil Packard ve své mateřštině a zdvihl se proti německému veliteli.

– Ale kamaráde… zašklebil se Němec v československé uniformě s hodností četaře. Vzápětí se pokusil namířit na desátníka parabelum, ale zůstalo jen u pokusu. Němec se chytil za prsa, ze kterých mu trčel ukázkově vržený bajonet, a padl dopředu.

– Mne nebudeš nazývat kamarádem, skunku, zahřímal Packard, který vždy na osadním campu Zlaté dno vyhrával malované placky ve všech potlachových[106] soutěžích ve vrhu nožem. Ostatní Němci strnuli bez pohybu.

Bylo třeba odzbrojit a zajmout německou hlídku dříve, než spustí poplach. Nebylo jasné, jak daleko či blízko jsou další Němci. Ti konečně pochopili, že pro jejich komando válka končí dříve, než pořádně začala.

Vzdorovat v nahloučené skupině hlavním trčícím na všech stranách z mlází by se rovnalo sebevraždě. Byli odzbrojeni a prohledáni. Packard nechal na mýtině dva muže s příkazem pozorovat a před postupujícím nepřítelem se stáhnout bez boje. Pak vedl zajatce pod namířenými hlavněmi do kopce. Na hřebeni se zastavil. Na východě vycházelo za mraky slunce a matně prosvětlovalo mléčné moře pod sebou. Vojín Turek na jeho pokyn konečně vytáhl signální pistoli a k nebi se vznesla zelená raketa. Téměř ve stejný okamžik vylétla vzhůru stejná zelená raketa o dva kilometry dále vpravo a níže po svahu se z toho směru ozvalo několik výstřelů. Následovala kulometná dávka.

– Tak hybaj, skunkové, už to začalo, rýpl starý traper Packard-kožená punčocha hlavní do zad nejbližšího Němce a vedl skupinu k vlastním liniím.

1. říjen 1938 ráno – Vyškov, vrchní velitelství (Palacký)

Generál Krejčí vstal podle plánu v osm hodin. S uspokojením přehlédl počasí a nasál chladný vlhký vzduch. Vyčistil si zuby panákem vodky a nechal si uvařit ranní kávu. Pak se odejel do operační místnosti skryté ve mlýně Chobot, aby si vyslechl hlášení.

Tak už to začalo, pomyslel si. Pocítil úlevu. Nyní, ať již válka dopadne jakkoliv, nelze nic zastavit. Ať se stane cokoliv, hanba to nebude.

První ucelená informace o likvidaci nočního pokusu o výsadek u Bruntálu, která přišla k poledni, mu rozehrála na tváři škodolibý úsměv.

– Celý pluk již první den? To není špatné.

– Jistě více než pluk, likvidovali jsme dva pěší prapory desantu, který seskočil na padácích, a další dva až tři prapory letecké pěchoty, která přistála v letadlech na lukách. Dostali jsme většinu jejich nejlepších instruktorů a velitelů rot. Také bylo zničeno zatím neurčené množství letounů s materiálem, řádově desítky. Útok motorizované pěchoty 3. divize byl odražen pouhou záchytnou linií LO posílenou v noci protitankovými kanóny. Ti ostatní to vzdali a vrátili se. Tanky se ani neobjevily. Ovšem ti parašutisté, to prý byla až další vlna desantu, ta první byla podle hlášení zastižena našimi bombardéry přímo na vzletových plochách slezských letišť a zle pošramocena. Tak jako tak jim nevycházela koordinace akcí. První vlna, to, co z ní přilétlo, se musela vrátit, protože nestihli připravit přistávací plochy. Druhou jsme zničili na letištích a zřejmě teprve třetí přistála.

Referoval náčelník štábu generál Fiala.

– Letecké útoky čekáme každým okamžikem, jakmile se zlepší počasí. Zatím došlo jen k jednotlivým nekoordinovaným a slabým akcím, jako reakce na naše noční nálety. Jediný skutečně masivní nápor Luftwaffe byl podniknut na podporu výsadku. Také už bombardovali Plzeň, Brno a Budějovice. Máme zde první informace od velitelů armád. V oblasti II. armády se útočník zatím soustředí proti neopevněnému pásmu u Jeseníku, v oblouku od Krnova po Králíky. Nepřítel vůbec neútočí na těžká opevnění, spíše hledá slabá místa v obraně. Vypadá to, že ještě nemají v bojové pohotovosti dostatek divizí a zkouší prorazit pouze tam, kde byli připraveni. Mobilizují na poslední chvíli a ještě se přesunují. To znamená, že nápor bude teprve postupně sílit. V severních Čechách se soustředí v pásmu od Liberce po Českou Lípu a pak ještě ve směru Most. Nikde se nepříteli nepodařilo překročit první obrannou linii. Jsou to jen předzvědné oddíly. Vlastně to vypadá na demonstrační činnost. Hodlají vázat naše síly.

– To jsme předvídali, poznamenal plukovník Moravec.

– Silné tankové kolony byly zjištěny ve směru Cheb a Domažlice, ale prozatím neútočí, jen se soustředí v předpolí. Na jihu totéž. Jen demonstrace. V oblasti IV. armády jsou hlášeny přestřelky. Ke skutečnému a vážnému pokusu došlo jen u Bruntálu a u Krnova.

– III. armáda hlásí až neobvyklý klid na hranicích s Maďarskem i Polskem, doplnil plukovník Pták. – Ustaly dokonce i obvyklé teroristické provokace. Čekáme na podrobnější hlášení od zpravodajců a od civilních orgánů. Pro velitele HO-31 (Blažej) byl v noci schválen příkaz k postupnému vypuštění rybníků v celé oblasti toku Lužnice a Vltavy, což způsobí zatopení a podmáčení terénu. Proti údolí Lužnice prosakují čelní útvary 27. pěší divize a v týlu je dozbrojována 45.

pěší. Pokud chtějí v té oblasti vážně postupovat na sever, pak zřejmě vůbec nemají informace o našich zálohách na Vysočině. Však jsme změnili nástupový plán na poslední chvíli. Zatím bych doporučoval vyčkat, až budou jasné hlavní směry nástupu nepřítele a pak znovu zvážit rozložení záložních divizí.

– Ano, vyčkáme, uvážil vrchní velitel. – Je to vlastně podivně diletantské vedení války. Žádný celkový koordinovaný nápor se nekoná. Jako by vůbec nebyli připraveni. Ale proč s tím tedy vůbec začínají? Pevnosti nelze dobíjet tak, že zaútočíme vždy jen na jednom místě hradeb, je třeba přilnout k celému obvodu naráz. Jestli chtěli zaútočit z chodu, dělají to špatně, jde jen o ťukání na brány. Jestli nás hodlají obléhat, pak nám ponechali jednu stranu otevřenou a nebude to mít žádný účinek. Budeme se zatím věnovat logistickým otázkám. Informujte Rusy po vojenské linii a zjistěte, co je s těmi letadly. Oba naše centrální podzemní tanky pohonných hmot leží poměrně blízko hranic a musí být hájeny za každou cenu. Rozvážení zásob střeliva a benzínu je nutno urychlit, dokud je špatné počasí. Luftwaffe se okamžitě zaměří na železnici, jakmile to jen trochu půjde. A ještě něco, dokud je čas, dejte vyhlásit pro civilní obyvatelstvo naléhavou výzvu. Pokud dojde k hromadným útěkům obyvatelstva z měst před nálety nebo z přímo ohrožených oblastí, ať se každý snaží rozptýlit se po lesích a v nepřehledném terénu. Ať se neprchá po silnicích a po cestách. Prchající dav na cestě bude snadným cílem nepřátelského letectva a hlavně bychom pak měli ucpané cesty pro rychlé přesuny vojska. Ať obyvatelstvo nevytváří žádné velké skupiny nebo tábory. Vše bude napadáno letectvem. Ztráty budou minimální, pokud lidé zachovají chladnou hlavu a rozptýlí se. Pro uprchlíky je nutno zařídit distribuci vojenských stanů a polních kuchyní z rezerv.

– Podle našich indicií má přijít hlavní nápor snad zítra nad ránem, a to ze západu, poznamenal plukovník Moravec.

Ano, souhlasil Krejčí. – Tomu by odpovídalo celé to mohutné soustředění útočné vozby. Od Chebu po Domažlice jsou to dvě motorizované divize, jedna lehká a jedna tanková. Po pravdě řečeno, nemáme v té oblasti příliš mnoho vojska schopného takovou lavinu zastavit. Snad až na plzeňské čáře. Na několik dnů…

– Vidím dvě možnosti, jak se s tím plechovým cirkusem mohou dostat k Plzni, přitáhl si generál Fiala opět mapu. – Buďto údolím Mže ke Stříbru, nebo touto pahorkatinou přes Tachov a Horšovský Týn. Dále k jihovýchodu by museli nejprve pěší divize uvolnit omezené komunikace přes horský masiv. U Domažlic máme silnou uzávěru. V celém tomto úseku budou čtyřem motorizovaným divizím čelit dva roztroušené pěší a dva hraničářské pluky.

– Chtěl bych něco navrhnout, dodal si odvahy plukovník Moravec. – Je to vlastně hloupý návrh a předem se za něj stydím, ale řeč faktů je nezvratná. Celé území před plzeňskou čárou je obydleno sudetskými Němci, nám nepřátelského smýšlení. Jestli máme mít nějakou šanci se ubránit, musíme tuto hrozbu eliminovat. Bratr Luža dokázal přes noc vyčistit celý úsek, ve kterém měli seskočit výsadkáři. Kdyby to neudělal, možná by německý desant uspěl a civilní obyvatelstvo by zaznamenalo těžké ztráty na životech. Takto, po válce, se budou moci vrátit na své majetky.

– Už vidím, kam směřujete, pokýval smutně hlavou generál Krejčí. – Jistě,

vedeme válku, kterou jsme nechtěli, a nemůžeme si tedy brát lekce z Gutha Jarkovského, jestliže chceme zvítězit. Goebbels to patřičně propagandisticky využije, ale on už to stejně nějakou dobu hlásá. Doposud hlásal lži. Prý vyháníme sudetské Němce po statisících. Já si dovedu představit ty statisíce, jak se v zástupech valí proti bezmocným německým tankům, ucpávají cesty, znemožňují nálety Luftwaffe a v zázemí způsobují zásobovací a ubytovací krizi. A je to velmi lákavá představa, kdybychom to vhodně načasovali…

– Bratře generále, oznámil plukovník Pták. – volá pan prezident.

Ještě než generál Krejčí stihl dokončit hovor, přišly alarmující zprávy z Vojcechovského štábu. V Chebu opět vypuklo henleinovské povstání a dva prapory SS–Totenkopf zahájily postup na toto město směrem od ašské linie.

1. říjen 1938 odpoledne – Olomouc, velitelství II. armády (Jirásek)

V 11.15 zažila Olomouc první nálet, který trval ve třech vlnách až do 13.00 hodin. Německé Stuky se soustředily spíše na vojenské letiště Nový dvůr, kde zničily zpevněné plochy, makety letadel a přilehlé budovy, ale zcela pominuly čtyři utajená náhradní letiště v nejbližším okolí. Litovel, Červenka, Senice a Tovačov zůstaly nedotčeny. Zatím. Bylo též poškozeno nádraží, kam se ihned sesypaly železniční a ženijní čety 2. ženijního pluku. Výškové bombardéry se kvůli mrakům nedokázaly zaměřovat, a ačkoliv Luftwaffe nasadila svoji první letku nejmodernějších He-111, pumy dopadly většinou mimo cíl. Heinkely se musely vracet na wagramské letiště, neboť ranní poškození slezských letišť prozatím vylučovalo systém kyvadlových přeletů jih-sever a naopak.

Generál Luža vyslechl zprávu plukovníka Skály o napadení otáčejících se bombardérů letouny 49. a 53. stíhací letky V. perutě[107]. Ztráty na obou stranách nebyly doposud vyčísleny. Letecká podpora II. armády byla vůbec slabá.

Generál sundal brýle a usilovně je čistil. Jeho úkolem bylo ubránit severní hranici a necouvnout ani o metr. Nesměl připustit ani to nejmenší prolomení obranných linií. Nemohl manévrovat ani riskovat. Napadlo ho, že vrchní velení až příliš spoléhá na neprostupnost severní hranice. Naštěstí doposud nevstoupily do konfliktu polské divize, ale když tuto skutečnost konzultoval s generálem Fialou, připadalo mu, že náčelník generálního štábu je tím rozčarován. Pochopitelně. V Hlavním štábu měli na zřeteli politický plán na zatažení Ruska do války proti Polákům. Dobrý plán, jenže nyní byl Luža ochoten děkovat nebesům, že Poláci s válkou nespěchají. Jednoho po druhém. Nejprve rozbít hlavu Rundstedtovi a potom Bortonowskému, ale ne všem najednou.

Generál tuto noc, na rozdíl od jiných velitelů armád, spal jen 2 hodiny. Kdyby se bývalo nepodařilo zlikvidovat pokus o výsadek u Bruntálu, zažila by II. armáda horké chvilky, neboť útok 3. divize wehrmachu na Krnov by byl s jistotou uspěl. A kdyby uspěli Němci, přidali by se vzápětí i Poláci. Dost na tom, že již v první den války musela armáda nasadit některé útvary polních divizí. Takto mohl generál sám ohlásit první významný úspěch. Němci snad počítali s neúspěchem operace, šlo o nový a nevyzkoušený druh zbraně. Ale ztráty na lidech a materiálu je musely šokovat. Pro české velitele z toho plynulo mnohé poučení, pokud bude

československá armáda někdy uvažovat o zavedení výsadkového typu vojsk.

Generál se sklonil nad mapou,[108] kterou přinesl náčelník jeho štábu, generál Vejmelka. Poradě byl přítomen ještě velitel armádního letectva plukovník Plass.

– Začíná se to rýsovat, usoudil Vejmelka. – 30. motorizovaná se nám, podle hlášení leteckého průzkumu, soustředí u Kladska a zde, podél toku Nisy. 8. pěší divize se zatím nejvíce zapojila do přímých bojů a náš 36. pluk vede zadržovací ústupové boje o Frývaldov. Téměř celé pásmo frývaldovského výběžku je již obsazeno nepřítelem. Ztratili jsme předpolí a veškeré jednotky stahujeme na hlavní obrannou linii.

– Malá změna, poznamenal plukovník Plass a ukázal na posunuté značky na mapě. – Právě jsem obdržel hlášení leteckého průzkumu. Vypadá to, jako by se část tankových jednotek 3. divize přesouvala z východu také směrem na Frývaldov. Tanky procházejí kupředu, skrze linie 8. pěší divize. Zároveň byly pozorovány obdobné pohyby motorizovaných kolon z Kladska, asi od 30. motorizované od západu. Objíždějí severně Kralický Sněžník. Není to zaručená informace, protože německé stíhací letectvo má v celé oblasti značnou převahu a taková informace nás stála již dva stroje, ale co to znamená, kdyby tomu tak bylo? Co se děje, jestliže Rundstedt posiluje 8. pěší tanky od 3. tankové a motorizovanou pěchotou od 30. motorizované? Úsek 8. pěší divize leží proti horskému pásmu. Tam budou potřebovat pěchotu, ale ne tanky. Čekal bych, že tanky najdou uplatnění spíše tam, kde byly před tím…

– Dobrý postřeh na letce.

Generál Luža si pohladil úzký knírek pod nosem, kterým jako by chtěl konkurovat samotnému německému führerovi.

– Mně to začíná přece jen dávat jistý smysl. Ti v Kladsku se chovají, jako by jen stáli u dveří a čekali, až jim někdo otevře zevnitř. Zatím se bije jen pěchota o Kralický Sněžník a na opevnění jsme zaznamenali dělostřeleckou palbu, pochopitelně neúčinnou. To vše je oťukávání. Začínám se přiklánět k názoru bratra generála Ličky. Ten se dovtípil, i když neměl informace průzkumu. Tanky se zřejmě pokusí prorazit přes Jeseník. Tudy a tudy. 8. pěší se svým složením pro takový záměr nehodí, ale oni musí udeřit rychle, aby neztratili moment překvapení. Přesunout pěší divizi jinam a jiné divize k Frývaldovu by trvalo příliš dlouho. Taková rošáda by neunikla našemu průzkumu. Takže improvizují. Postaví kolony s pancéřovými čely a až obrněnci prorazí, využijí pěšáky k rozšíření a zabezpečení průlomů. Nesmějí prorazit! Stáhneme tam všechny tři prapory 7. dělostřeleckého pluku od Aleše, ale bude to stačit?

– Ten pluk je nedozbrojený, upozornil plukovník Vejmelka. – Právě ho přezbrojují a děla jsou na cestě. Do zítřka je nedodají.

– Nedá se nic dělat, rozhodl se generál. – Zkompletujte to na dva prapory a přesuňte je. Okamžitě. K útoku dojde nejpozději zítra ráno. Třetí prapor počká na kanóny v Šumperku. Hlavně sežeňte všechny protitankové oddíly, které jsou v dosahu, a do rána mohou být na pozicích tam nahoře. Četnické oddíly si vezmou na starost všechny vesnice v tom pásmu až po národnostní hranici. Nechci žádné sabotáže za linií obrany! Hrubé baterie se zaměří na přístupové komunikace a přeruší je, ale až za těmi tanky. Chci, aby uvázly v horách. Chci, aby měli ztráty. Velké ztráty. Stejně jako ten výsadek. Vymysleli další šílenou akci a

předpokládají, že takové riziko bychom od nich nikdy nečekali. Poskytují nám jedinečnou šanci připravit je o spoustu tanků a vozidel. Aktivujte naše skryté dělostřelecké pozorovatele ve Frývaldově a v okolí. Bude to těsné. Bude nesmírně důležité, aby neprorazili. Vlastně na tom záleží vše. I kdyby prorazili, linie se nesmí zhroutit. Jednotky zůstanou na pozicích a budou se snažit uzavřít za nimi komunikace. Informujte Hůrku, ať nejsou překvapeni, kdyby přišel útok od jihovýchodu. Kladská brána musí zůstat zavřená, ať se děje cokoliv. Vy, plukovníku, připravte protiletadlovou obranu našich dělostřeleckých postavení, protože Luftwaffe se je jistě pokusí umlčet.

– Nějak se mi nezdá, že by sázeli jen na tohle, upozornil plukovník Plass – Co když zároveň zaútočí Poláci na Těšín? Co když půjde o koordinovaný dvojitý útok?

– To by bylo zlé, usoudil Vejmelka. – Zatím ale nemáme žádných zpráv, že by se Poláci pokoušeli přisunout větší útvary do blízkosti hranic. Tam jsou jen hraničáři a nějaká nacionalistická domobrana. Polní pluky leží nejméně na jeden denní pochod od hranice, mezi Katovicemi a Novým Targem. Kdyby nastupovali současně s Němci, útočili by jako první a snažili by se odlákat naše zálohy na východ. Pro jistotu požádáme Palackého, aby alarmoval 12. divizi. Spolu s 8. divizí by jejich nápor mohli udržet do té doby, než Rundstedt pochopí, že si musí dát pauzu, jinak mu nebudou stačit rakve. Ale chtěli by těšínské nádraží, ti Poláci, a celou tuhle strategickou železnici, to je jednou jisté. Tuze moc by ji chtěli.

– Jistě, ta železnice! narovnal se generál Luža, jako by dostal žihadlo. Zavolejte Palackého. Podplukovník Krupička. Zavolejte Opavu a Ostravu, hlavní nádraží. Potřebujeme vagóny a mašiny. Potřebujeme všechny ty jejich forychtunky pro nakládku a vykládku materiálu. Chápete to, pánové? Máme železnici a můžeme zde udělat totéž, co na magistrále. Čatlošův projekt! Tam jsme také vítězili proti přesile jednoduchým trikem. Přepravili jsme vojsko vždy tam, kde ho bylo nejvíce třeba. Poráželi jsme jednoho nepřítele po druhém. Když budeme mít stálou polní hotovost na kolejích, můžeme našimi dělostřeleckými bateriemi libovolně manévrovat od Ostravy po Kladsko. Rozumíte? Tato železnice musí být udržována a opravována bez ustání, protože ji budou bombardovat denně. Je třeba vyčlenit k tomu specialisty. V Kroměříži je 2. ženijní pluk. Protivzdušná obrana a naše řídké letectvo bude zasahovat jen v případě takového nutného denního přesunu. Ale musíme mít ty vlaky. Použijeme zvláštní skupinu 34. pluku a doplníme ji. Vytvoříme z ní stálý mobilní sbor, schopný rychlého nasazení na ohrožené úseky po celé délce hranic. Máme obrněný vlak u HO-36. My musíme mít vojsko na kolejích!

13. a 36. pěší pluk hájily přes 150 opevněných objektů, ale málokde se nepřítel dostal až na dosah pevnostních kulometů a zamaskovaných houfnic. Jednotlivé roty 5. hraničářského pluku, tak jak byly vyzbrojovány, stoupaly do hor a vytvářely v členitém lesnatém terénu předsunutá postavení, minometná a kulometná hnízda, obsazovaná většinou pouhým družstvem. Bojovalo se ještě v předpolí. Tam, kde německá pěchota postoupila k linii malých srubů vz. 37 a 38, zavládl v řadách útočníků zmatek. Bylo to pozorováno a hlášeno z více míst. Pěšáci zřejmě nenesli výzbroj ke zdolání srubů, a jakmile se dostávali do jejich křížové palby,

ustupovali a hledali hluché prostory. Nad celou hranicí bez ustání přelétala německá letadla, která postřelovala terén a plýtvala pumami, ale to vše nemělo zde v horách téměř žádný přímý dopad na morálku a akceschopnost obránců. Pod korunami hustých jehličnatých stromů nemohli piloti a bombometčíci nic podstatného postřehnout. Těžké souvislé bombardování z výšky bylo úplně vyloučeno a bylo by ještě větším plýtváním municí. Nízko nalétávající stíhačky a střemhlavé Junkersy se vystavovaly palbě protiletadlových 20 mm kanónů. Veškerou tíhu bojů nesli němečtí pěšáci. Postupovali do strmých strání proti zásekům z pokácených stromů a proti zamaskovaným kulometným hnízdům. Vlekli své minomety a plamenomety, bedny s municí, kulomety a běžnou výstroj. Vyčištění každého takového záseku stálo mnoho padlých a hodiny úsilí. Při tom všem se osádka ohroženého záseku stačila většinou včas stáhnout a zaujmout podobné předem připravené postavení o několik desítek či stovek metrů výše. Střely olupovaly šedou kůru mohutných jedlí a smrků, které zde všude stály jako velké můří nohy obřích draků, zaťaté do země spáry svých houbovitých kořenů. Všechno zde, v této zemi, vypadalo jako v pohádkách o začarovaném lese zlého kouzelníka. Mlha, zákeřné přepady, miny a granáty, zákeřná střelba ze zálohy, dělostřelecké a minometné přepady, proti nimž nebylo obrany. A hory byly ještě hluboké a vysoké a po dobytí jednoho hřebene bude nutno dobývat další a vyšší a tam někde vpředu teprve ležela hlavní opevněná linie obránců této začarované země, tam teprve vstoupí do hry dělostřelectvo a těžké zbraně. Čím hlouběji postoupila německá pěchota do českých lesů, tím hůře mohla být zásobována. Daleko od silnic, po lesních cestách mohly zásobovací oddíly postupovat zase jen pěšky, nanejvýš s koňskými povozy. Takové zásobovací trasy byly vždy znovu přepadány záškodnickými oddíly nepřítele, který znal terén. Wehrmacht vsadila na psychologický efekt rychlých průlomů a postupů do týlu nepřítele, na paniku a rezignaci, kterou taková taktika slibovala, ale blesková válka se nekonala. Namísto ní se začínala rodit koncepce psychologické války na straně obránce. Šlo o záměr působit co největší ztráty na živé síle a technice nepřítele. Zlomit morálku vojáka, který za strašných ztrát vytlačí obránce z jeho postavení a druhý den ho tam najde znovu a musí začít od začátku, přičemž dokonce i do nástupních prostor dopadají československé dělostřelecké granáty, ničí komunikace a objekty v předpolí na německé straně a nenechávají vojsko ani v noci v klidu. Zlomit odhodlání vojáka, kterému mizí před očima jeden kamarád za druhým, který vidí odjíždět přeplněné lazaretní vlaky, kterému dochází náboje, který je denně vystaven strachu, stresu, blátu a zimě a před sebou vidí stále tytéž zamračené a zákeřné hory plné kulometů, pušek, min, zátarasů a pevností a cítí se opuštěn vlastním letectvem a vlastními tanky, které mu nemohou, zde v těch hrozných hvozdech, přes všechnu propagandu minulých let, ani trochu pomoci.

1. říjen 1938 – Novohradské hory

Rotmistr Miroslav Volf prožil jeden z nejpodivuhodnějších dnů svého života. Účastnil se jedné z prvních bojových akcí války. Bombardoval rakouský Linec, sestřelil nejmodernější německou stíhačku a sám byl sestřelen při zpátečním letu. Z celé pětičlenné sádky letounu se zachránil pouze on a druhý, spodní střelec.

Seskočil padákem do hustého lesa a svého kolegu nenalezl.

Ještě hodinu po svítání neměl nejmenší tušení, zda se nachází na německém, nebo již na českém území. Pro jistotu se vytrvale probíjel na sever. Šel mimo cesty, skrýval se v lesích, byl promoklý od neustávajícího deště a měl hlad. Záhy zaslechl dunění vzdálené bouřky. Nejprve pouze ojedinělé hromy. Později zvuky houstly a slévaly se v neustávající tlumené hřmění. Nedokázal určit zda zvuk kanonády přichází zpředu, nebo zezadu, jestli je fronta před ním a on na německé straně, nebo naopak. Spíše lokalizoval dělostřelbu kdesi nalevo od sebe, na západě. Pak se schovával před nízko letícími, zřejmě německými stíhačkami. Letěly také k severu, jenže to mu neprozrazovalo nic o jeho poloze vzhledem k hranicím.

Konečně se dostal na okraj lesa a uviděl pod sebou v údolí jakousi vesničku. Domy vypadaly opuštěné a ani z jednoho komína nestoupal dým. V tomto kraji nebylo možno rozeznat česká stavení od německých. Miroslav stál ukrytý na okraji rozlehlé pískovny. Les dosahoval až těsně k hornímu okraji desetimetrového srázu, pouze v jednom místě stromy chyběly. Končila tam lesní cesta, kterou přerušila rozšiřující se těžba. Miroslav se mimoděk přikrčil, neboť zahlédl pohybující se postavy. Na dálku rozpoznal, že se jedná o civilisty. Rozhodl se zjistit více a kradl se lesem tak, aby jeho směr zkřížil cestu. Ještě než se mu podařilo připlížit mokrým podrostem až na okraj cesty, zaslechl zvuk silných motorů. Konečně bude moci zjistit více.

Zůstal schovaný v hustém mlází. Plazil se mezi nízkým smrčím a získal výhled na širší část lesní cesty, která zde vytvářela točnu, po níž se pravděpodobně otáčely povozy svážející klády z lesa. Nyní bylo rozšířené místo obsazené asi patnácti chlapy v civilních šatech. Dva muži měli na sobě československou uniformu a přílby na hlavách. Miroslav málem zajásal a vyběhl z lesa, když si uvědomil, že chlapi si všichni, včetně vojáků, připjali na levý rukáv červenou pásku s hákovým křížem. Náhle bylo vše jasné. Ordneři, henleinovci. Záškodnická skupina. Musel se tudíž nacházet v pohraničí. Potom uviděl u cesty několik ležících těl v hraničářských uniformách SOS. Málem se zalkl vzteky.

Zvuk silných motorů zesílil a ze zatáčky vyrazila motorka se sidecarem. Oba vojáci měli na sobě šedé německé uniformy a charakteristickou přílbu.

Vedoucí ordnerů vyšel na cestu a pozdravil ledabylým vzpažením ruky. Motocyklista zastavil. Když utichl motor, ohlásil se henleinovec smluveným heslem:

– Blücher! Heil Hitler.

Hovor pokračoval v němčině, které Miroslav příliš nerozuměl. Pochopil, že ordneři vyčistili cestu a ovládají blízkou vesnici, kam mohou navést přijíždějící kolonu.

Motocyklista kývl a otočil stroj, aby informoval svého velitele. Krátce pohlédl na zakrvácené mrtvoly československých vojáků, přidal plyn a zmizel v zatáčce. Kolona čítala vpředu šest lehčích tanků, které Miroslavovi připomínaly předpotopní obludy. Za tanky následovala tři plně obsazená nákladní auta a několik motorek se sidecary. Z prvního náklaďáku vyskočil oficír, který vytahoval z pouzdra mapu a domlouval se s velitelem ordnerů. Henleinovec rozkládal rukama, ukazoval cosi v mapě a potom ve směru, kterým odbočovala užší cesta

do lesa. Miroslav užasl. Tato cesta, to již věděl, vedla ke srázu nad pískovnou. Hodlají snad tanky zaujmout palebné postavení nad vesnicí? Nedávalo to smysl. Přesto si ordner naskočil na pancíř prvního tanku a ten se rozjel naznačeným směrem.

Miroslav se nyní mohl přesunout lesem hlučněji, neboť řvoucí motory tanků vytvářely dokonalou akustickou clonu. Pak uviděl neuvěřitelnou věc. První tank vedený ordnerem se prodíral po úzké lesní cestě a hranami pancíře porážel a vyvracel malé stromky po stranách. Na místě, kde musel tank nutně zastavit, ordner vylezl na věž a ukazoval stále kupředu. Tank nezastavil, neboť řidič měl omezený výhled a spoléhal se na navigátora. Sunul se dále, dokud se před ním neotevřela propast, kterou do poslední chvíle nemohl spatřit. Ordner seskočil z pancíře na stranu do lesa. A náhle bylo pozdě. Mohutný, těžký stroj se převážil dopředu, záď krátce vystřelila vzhůru a obrněnec se zřítil do hloubky. S rachotem se převracel po prudkém svahu až na dno pískovny, kde začal hořet. Ordner vykročil vstříc druhému tanku a naváděl jej stejně jako prvý. Bylo to neuvěřitelné a Miroslavovi se posléze rozbřesklo. Toto byla past na německou kolonu a civilisté nebyli ordneři, ale skuteční českoslovenští hraničáři.

Teprve řidič čtvrtého tanku postřehl, že se děje cosi nepatřičného, spatřil dým stoupající z pískovny a zastavil svůj stroj včas. Velitel tanku se vysoukal z poklopu, civilista vytáhl pistoli a střelil ho přímo do hlavy. Pak vyskočil na pancíř a zbytek zásobníku vystřílel dovnitř. Mohl použít granát, ale chtěl dostat nepoškozený tank. Ze všech stran se ozvala střelba, hlavně odzadu, z vozové točny. Past sklapla. Zbylé dva tanky se nemohly otočit na úzké cestě, nemohly ani couvat, vzhledem k nákladním autům za sebou. Z lesa štěkaly kulomety a kosily německé pěšáky seskakující z korby. Poslední auto vybuchlo a zatarasilo cestu zpět. Zabití českoslovenští vojáci u cesty museli být skuteční ordneři oblečení do hraničářských uniforem.

Velitel kolony vyběhl z kabiny prvního náklaďáku a běžel k lesu po okraji srázu. Pouzdro na mapy ho tlouklo do boku. Miroslav vytáhl z kombinézy pistoli a zastoupil oficírovi cestu.

– Hende hoch! řekl, na co stačila jeho němčina.

– Německý oficír zastavil, jako by spatřil smrt, naprosto ustrnul v předklonu a zíral na Miroslava. Jistě očekával v té strašné a nepoddajné zemi ledacos, ale ani v nejdivočejších snech si nedovedl představit, že bude již v prvních hodinách války zajat uprostřed jižních pohraničních lesů českým pilotem.

Miroslav německého velitele odzbrojil, vzal mu i pouzdro na dokumenty a vedl jej zpět k vojákům, kteří na pilota uprostřed lesů zírali neméně udiveně.

– Hej hoši, zazubil se zadní střelec Miroslav Volf. – Nevíte, kde je tady nádraží a kdy jede vlak na Německý Brod?

2. říjen 1938 ráno – Chebsko

Max Werner si nasadil tankistickou kuklu a vyhoupl se do velitelské pozice v poklopu tanku. Motor zaburácel a stroj se trhavými pohyby zařadil na své místo v koloně. Max se rozhlédl. Čelo kolony tvořily samé PzKpfw II. Nyní se celá tato železná masa pomalým, obludným a nezadržitelným pohybem sunula po úzké

silničce údolím říčky Odravy, hlavního přítoku Ohře, směr severovýchod, přímo na Eger (Cheb). Mlha zahalovala již od rozbřesku vše do vzdálenosti několika desítek metrů. Pouze vpravo bylo lze tušit zdvíhající se hřeben nějakého horstva.

Pěší jednotky vpředu byly v akci již od 6.00 hodin předchozího dne a hlásily dotyk s nepřítelem. Boje byly zmatené, linie žádná a protivníci se v mlze hledali navzájem, jako by hráli na babu. Nebyla to však nevinná hra, padli již první mrtví a zranění. Vypukla válka.

Maxův tank byl předposledním strojem první rotní kolony praporu. Před ním se jako loutka vedená na provázcích sunul velitelský tank s radiostanicí. Pouze velitel mohl vydávat rozkazy jednosměrnou radiostanicí. Ostatní tanky byly vybaveny jen přijímači. Nemohly odpovídat nebo se domlouvat. Velitelé mohli jen přijímat rozkazy a plnit je. Za první částí kolony se řadila vozidla ženijní roty. Velení zřejmě dostalo informace o protitankových uzávěrách, na něž kdesi v údolním zářezu malé říčky narazil motocyklový průzkumný oddíl. Přesto, jiná možnost nebyla. Horami by tanky neprojely. Pokud se podaří překonat uzávěru a projet skrze hranici, mělo se, podle mapy, údolí rozevřít do relativní roviny jihozápadně pod Egerem a to byla přijatelnější krajina k rozvinutí tankových formací. Max se znovu rozhlédl po celé koloně ztrácející se v mlze. Mohl jen tušit tu strašlivou sílu železa, motorů a ohně. Jak by mohl někdo takovou sílu zastavit? Muselo by být na československé straně nasazeno mnoho baterií protitankového dělostřelectva, aby způsobily byť jen malý zmatek v takové secvičené lavině oceli. V mlze navíc nebylo možno zamířit a nepřítel tanky uvidí, až bude pro něho pozdě.

Maxův tank se nečekaně zhoupl a zastavil. Celá kolona zastavila. Z mlhy před tanky vyrazila motospojka a voják v sidecaru za kulometem cosi křičel na velitelský tank. Pak to Max uviděl na vlastní oči. Mlha vpředu ztmavla a jednotlivé skvrny nabývaly podobu postav. Velitel signalizoval „nestřílet“. Vracející se jednotky prvního sledu? Co se tam vpředu stalo?

Nebyli to vojáci, ale civilové a za okamžik byli tu. Dlouhý a zdánlivě nekonečný zástup uprchlíků se valil po úzké silničce od českých hranic. Většinou venkovani. Nesli své uzlíky, táhli káry a vozíky plně naložené nejrůznějším majetkem od peřin a balíků šatstva až po hodiny s kukačkou. Někteří z nich tanky obcházeli, ale povozy se nemohly vyhnout a tarasily cestu. Přibývalo jich. Někteří vyjížděli do pole a uvízli tam. Náhle jich bylo všude plno. Valili se jako řeka, lhostejní ke všemu.

Velitel tankového praporu zjevně netušil, co si má počít. Uprchlíků byly tisíce a nemohl prostě jen vydat povel kupředu. Ti lidé byli soukmenovci, sudetští Němci prchající před krvežíznivou soldateskou Tschechei. Muži a synové většiny těch lidiček již dávno bojovali na straně Říše. Konečně přišel povel vypnout motory. Celý plánovaný postup se zastavil a pěchota vpředu zůstávala bez podpory. Nikdo nemohl říci, jak je zástup dlouhý. Vypadalo to, že zde tankový prapor 2. motorizované divize, čelo a hrot celého útoku, zůstane trčet hodiny.

2. říjen 1938 – Londýn

Ministr zahraniční Lord Halifax vypadal velmi zuřivě, ale zůstával stranou a

přenechal slovo o něco klidnějšímu Chamberlainovi,[109] který uvítal předvolaného sovětského velvyslance.

– Čechoslováci porušili mnichovskou dohodu, víte to? Včera ráno zaútočili letecky na Německo a vyvolali válku.

Majskij se usmál, jako by na tuto otázku dlouho čekal a vychutnával si svoji roli.

– Jistě, máme své informace, ale obávám se, že vaše interpretace je chybná, pane ministerský předsedo. Československo žádnou mnichovskou dohodu neuzavřelo, tedy ji nemohlo porušit. Jediný, kdo zde porušil své dohody, obávám se, je Francie. A stalo se to právě v Mnichově, pokud se nemýlím.

– Ale Československo je nyní agresorem! vyštěkl Halifax netrpělivě. – Zatahují Evropu do války.

– Ani zde nemohu souhlasit, usmál se labužnicky Majskij. – Pokud vím, Československo předložilo již před Mnichovem přesvědčující důkazy o tom, že na jeho území pronikly pravidelné jednotky SS v ašském výběžku a také nad jeho územím bylo sestřeleno německé letadlo. A ty preventivní noční nálety? To máte tak. Když do vás někdo strčí a ještě napřáhne k ráně, nebudete čekat, až udeří, že? To byste nemusel přežít. Raději udeříte sám. Přesně tak chápu jejich postup a přesně tak si ho vyloží celý civilizovaný svět. Ostatně, není nanejvýš zajímavé, že Německo nevyhlásilo mobilizaci a přesto mělo včera v noci na československých hranicích připraveno 5 svých kompletních armád k útoku?

Chamberlain kroutil hlavou v zuřivém nesouhlasu, ale neodpověděl. Posléze vznesl strohý dotaz.

– Sovětský svaz bude Československo podporovat?

– Neznám ještě oficiální stanovisko, vymluvil se Majskij. – Snad pouze vojenským materiálem, pokud to bude možné. Pokud by se rozhodla Francie vyhlásit Německu válku, pak určitě dodržíme své závazky v plném rozsahu. Také to zřejmě záleží na tom, co vzejde z mimořádného jednání Společnosti národů pozítří. A také to záleží na postoji a jednání Polska. To je ovšem, zatím, můj soukromý názor. Přejete-li si, vznesu oficiální dotaz do Moskvy.

– Vždyť je to šílenství! vykřikl náhle Halifax, který se přestával kontrolovat. – Copak mohou zvítězit sami? Obklíčené malé Československo proti celé německé armádě? Chtěli jsme je toho uchránit…!

– Oni si nemyslí, že jste je chtěli ochránit, oponoval s rozkoší Majskij. – Oni věřili, že jim pomůžete, a nyní zjišťují, že jste je prodali. Oni věří, že lépe je zemřít, než být otroky. Tak je to prosté.

– To je… iracionální! zaťal Chamberlain obě pěsti a zdvihl je teatrálně k prošedivělým spánkům. – To je opravdu vražedný optimismus.

– Dovolte, abych vám pověděl jednu starou ruskou bajku, opřel se Majskij o parapet okna a napil se. – Je o optimismu. Je to bajka o dvou žábách, které skákaly jednoho teplého večera kolem chléva venkovského statku. Hledaly něco dobrého k snědku a vskočily nízkým oknem dovnitř do chléva. Ke své smůle spadly právě do velkého vědra s mlékem. Naprosto beznadějná situace. Oběma žábám bylo jasné, že se v mléce pravděpodobně utopí, neboť nebylo možno vylézt ani vyskočit a vědro bylo příliš hluboké. Žába pesimistka si řekla, že má-li se utopit, nebude se před smrtí ještě vysilovat a trápit. Klesla ke dnu a utopila se. Žába optimistka také předpokládala, že se utopí, ale také věřila, že jeden se

nemá nikdy vzdávat, protože co kdyby…? Převalovala se a plácala sebou v mléce nesmírně dlouho, tak dlouho, až vysílením ztratila vědomí. Když znovu přišla k sobě, podivila se, že není utopená. A víte co se stalo? Když sebou plácala a tloukla v tom mléce, utloukla pod sebou vrstvu másla, které ji nadnášelo a o které se pak mohla opřít, aby vyskočila. A to je rozdíl mezi vámi a Československem, pánové.

Zcela jiná atmosféra vládla toho dne v Chartwellu, kam se na své venkovské sídlo uchýlil Winston Churchill. Pozdě večer zde přijal několik politiků, představitelů opozice ve vlastní konzervativní straně.

– Jsem rozhodnut podat demisi, předeslal po několika minutách hovoru Duff Cooper, jediný člen vládního kabinetu zde přítomný. – Nesnesu to. Taková ostuda. Prodali jsme je a oni bojují. Newille se strašlivě zmýlil. Clivedencům[110] jejich hra nevychází! Nemohu na tom mít spoluúčast.

Winston si dolil brandy a potáhl z doutníku.

– Uklidněte se, příteli, ještě bych s tou demisí posečkal. Británie se během týdne docela změní, věřte mi.

– Je čas, řekl rozhodně Anthony Eden. – Je čas, abychom se do toho vložili. I za cenu nějaké dohody s labouristy a s ostatními. Winstone, vy nás musíte vést. Uděláme vás premiérem. Proneste řeč a vyvoláme v parlamentu hlasování o důvěře v Chamberlainův kabinet. Attlee bude souhlasit s tím, abyste vládu národní jednoty vedl vy.

– Není čas, mínil konečně Churchill. – Ještě není čas. Nevyhráli bychom nyní v parlamentu hlasování o důvěře. To musí vyvolat opozice, jinak poškodíme stranu. Pravda je taková, že na Československu zatím nikomu nezáleží a Británie touto válkou bezprostředně ohrožena není. Ba naopak, všichni se v duchu konejší představou toho, jak Německo vykrvácí na československých pevnostech a západ mezitím posílí. Pravda je ovšem taková, že Británie mírem zesílit nemůže, neboť právě mír udržuje u moci ty, kdož oslabení způsobují.

– Bude to stejné jako ve Španělsku, rozčiloval se Eden. – Budeme se jen dívat, jak je tam pobíjejí.

– Španělsko nebylo připraveno, usoudil Churchill. – Je to rozdělený národ. To Čechoslováci nejsou. Kdyby bylo Španělsko z jednoho kusu a napadl je cizí národ, v žádném případě by neuspěl tak jako Franko. A kromě toho, nemyslím, že by si tamní obyvatelstvo nebo okolní Evropa, polepšili, kdyby byl Franko poražen a zvítězili tam komunisté. On je diktátor, ale není fašista. Československo připraveno je. A nebylo překvapeno. Naopak, překvapili Němce a udeřili první. Kdo by to byl řekl? Ti se nezaleknou. Tam nestojí revoluce proti secvičené armádě. To je armáda proti armádě. A mají ducha a vůli. Podle mých informací se zatím wehrmachtu žádný blitzkrieg nepodařil. Tamní válka se rychle změní v poziční boje. A za těchto okolností, vzdor tomu, že je to ostuda pro Británii i pro Francii, bude konzervativní většina hlasovat ještě stále pro Chamberlaina.

– A kdy bude čas něco podniknout? zeptal se trpce Duff Cooper. – Až bude Československo rozbito, obyvatelstvo povražděno a jediná demokracie ve středu Evropy zničena?

– Ne, to ne, zatočil Churchill sklenkou proti světlu. – Řeknu vám, kdy bude čas. Čas bude, až do hry vstoupí bolševické Rusko. Potom se situace úplně změní. V Německu, ve Francii i v Británii.

2. říjen 1938 ráno – Jeseník, operace FRIEWALDAU

Desátník Fiker ležel spolu s jinými muži ve stráni Keprníku a bezmocně zatínal zuby. Vojína Kuděje, svého zástupce, ztratil při přechodu přes otevřenou planinu pod Ramzovským sedlem. Granát mu utrhl nohu. Dělostřelecká palba zde byla zvláště soustředěná. Nyní se musel dívat na to, jak se nepřátelské tanky pomalu a nezadržitelně probíjejí skrze zátarasy a uzávěry k vrcholu sedla. Rozmístil své družstvo podle předpisu, granátníky a kulometčíky do palebného postavení, úderný hlouček napravo. Prozatím nevydal rozkaz k palbě. Fikerovo družstvo bylo jedním z oněch skrytých družstev, která zde měla pouze zaujmout postavení a vyčkat na svůj čas určený červenou světlicí. Nepřátelskou palbu k sobě přitahovalo zatím jen několik kulometných hnízd k tomu určených. V mlze se lesem a houštinami pomalu přesouvaly stovky pěšáků, o nichž nepřítel neměl tušení, neboť se vůbec nesnažil ovládnout a kontrolovat hory, nepřítel se zakoval do oceli a zajímala ho jen silnice a železnice.

V jednom z Fikerem pozorovaných lehkých tanků 15. panzer regimentu 3. tankové divize seděl kulometčík Ferdinand Mayer a snažil se krátkými dávkami věžového kulometu krýt ženisty, kteří odklízeli zábrany a vyplňovali překop napříč úzkou silničkou. Čelo kolony postřelovaly minomety a dávky z kulometných hnízd na stráních okolních kopců, ale zdálo se, že nepřítel je zaskočen, obrana řídká a obránci nedisponují v tomto úseku žádným dělostřelectvem schopným vést účinnou protitankovou palbu. České dělostřelectvo vedlo pouze vzdálenou přehradnou palbu na Frývaldov a na jiná místa ve svém předpolí. Baterie ukryté kdesi za horskými hřbety byly velmi dobře zastřílené, neboť zaměřování bylo vyzkoušeno ještě v době míru. Tato palba ztrpčovala život jednotkám v týlu, ale postupující kolony přestřelovala. S kulometnými hnízdy bojovala 20 mm děla umístěná na kolopásech a nákladních vozech.

V příkopech u cesty leželo několik nehybných těl obránců již dobytých postavení, ale těl v německých uniformách zde leželo daleko více. Nepřítel svá postavení v horském sedle bránil úporně a nemanévroval jako všude na jiných úsecích obrany. Tschechei zde neustupovali a raději padli ve svých pozicích. To vše svědčilo o tom, že právě tento úsek obrany je pro obránce klíčový a obránce to již pochopil. Nyní záleželo na rychlosti. Tschechei nesměli dostat šanci přisunout do hor posily a do týlu zálohy. Ženijní rota měla mnoho padlých, ale ztráty bylo nutno akceptovat, protože jakmile bude sedlo vyčištěno a linie proražena, pohnou se kupředu tanky a ty již nepřítel nezastaví. Nic nezabrání rychlému postupu na Schönberg, do zad pevnostem u Grulich. Zátarasy byly složité a velmi důmyslné konstrukce, i když se jednalo jen o polní typ opevnění. Zvláště důmyslné byly protitankové rozsocháče svařené a nýtované z částí železných traverz a kolejnic. Mayer tento typ překážky neznal a oceňoval jej, coby tankista. Ježek neboli rozsocháč nešlo rozbít výbušninou jako betonové jehlany a dračí zuby. Ježek se po výbuchu nálože pouze se odkutálel o kus dál a zůstával

pro tank stejně nepřekonatelný. Pěšáci museli ježky odvalit ručně, ale ty byly spojeny drátem a na mnohých byly navěšeny granáty a balíčky s trhavinou. Mayer netušil, že předchůdcem tohoto českého vynálezu byla mnohem menší trojhranná kotvice s ostrými hroty, která o několik století dříve, rozsypána před vozovou hradbou selských vojsk, naprosto rozvracela jízdní útoky železných rytířů a likvidovala jejich koně.

Nad vrcholem Keprníku se zaleskla křídla Ju-87. Stuka nalétávala s děsivým jekotem křídlových sirén do protější stráně a Mayer sledoval, jak se od trupu odpoutala dvacetikilogramová puma mířená na jedno z doposud aktivních kulometných hnízd. Pilot rychle zvedl stroj, aby se sám dostal z dosahu kulometů a stráň zahalil oheň a dým výbuchu. Do všech stran se rozprskla vyvržená hlína a kusy stromů. Kulomet však po chvíli obnovil palbu. Střemhlavé bombardování nebylo příliš účinné proti tak malým cílům a letadla spíše jen plýtvala municí. Velení zřejmě letectvu nařídilo neničit souběžně procházející železnici. Mohla být pro Němce užitečná.

Desátník Fiker bezmocně sledoval tanky projíždějící vesnicemi pod sedlem. Prorazily již několik zátarasů a blížily se nezadržitelně k nejvyššímu bodu hřebenu. Vesnice hořely a dým se povaloval v údolním zářezu jako clona, která však neoslepovala kulometčíky a střelce v kopcích, ale jako ve vatě se v ní motali oslepení němečtí vojáci i jejich vozidla. Dva nehybné stroje trčely podél silnice, ale celou kolonu nebylo možno zničit. To ani nebylo jeho úkolem. Nařídil přesun družstva, dle instrukcí, na dostřel k silnici, neboť zahlédl červenou světlici. Kulometčík Vrána zamířil lehký kulomet vzor 26 na nákladní automobil vyjíždějící z dýmové clony. Střely ráže 7,92 mm rvaly plachtu a posléze zasáhly také kabinu řidiče. Palbou nezranění ženisté vyskakovali podél silnice a hledali úkryt. Následující tank odsunul náklaďák za krajnici a pokračoval. Nyní ožilo ve stráni několik dalších doposud mlčících kulometů a zhoustla palba z pušek. Na Fikerovu pozici se okamžitě zaměřilo 20 mm dvojče a jeho palba rvala křoviska i větve v okolí. Desátník nechal přemístit kulomet a jeho střelec za okamžik vyřadil další náklaďák. Úkolem záložáků 36. pěšího pluku nebylo zastavovat tanky, ale likvidovat ženijní družstva a nevpustit za tanky pěchotu. Tak zněly rozkazy.[111]

Mayerův tank se sunul na konci první roty po silničce vedle horské železniční trati, která také procházela sedlem. Kolona pronikla dvěma vesnicemi (Ramzová a Ostružná) a blížila se k místu, kde se údolí na horizontu zužovalo k hrdlu. To bylo také nejvyšší místo terénu, jímž procházela a kde se křížila silnice i železnice. Konečně nechali za sebou dým a řidič tanku přestal kašlat. Konečně byla odstraněna poslední závora a kolona se přehoupla přes vrchol sedla. Ostrý záblesk ve stráni přímo nad silnicí Majerovi zabolel do očí. Následovala detonace a první velitelský stroj kolony se otočil napříč silnicí. Byl bez levého pásu. Osádka stroje se pokoušela vylézt, aby znovu navlékla pás. Kulometčíka již v poklopu zasáhla a zkroutila kulometná palba. Druhý záblesk a stroj vybuchl. Všechny zbylé tanky a rychlopalná děla zahájily palbu do místa, z něhož vycházely výstřely. Bylo zde několik novějších PzKpfw II. vyzbrojených již kanónem, ale zoufale chyběly těžké tanky. Protitankové dělo ve stráni střílelo dál a zasáhlo

další tank tak silně, že mu výbuch munice oderval věž. Střelec Mayer v hrůze zíral na podivuhodný kanón, který střílel stále ze stejného místa jako na střelnici, navzdory skutečnosti, že byl právě doslova zasypán střelami z několika 20 mm děl. To místo přece před chvílí vybuchlo?! Potom dostal zásah stroj stojící přímo před ním. Další protitankové dělo se zastřílelo zleva, za stráně na okraji lesa. Černý a mastný benzínový dým pronikl do průzorů Mayerova tanku a řidič se opět rozkašlal. Mayer náhle pochopil. Kolona vjela do křížové palby dvou betonových pevností, které zde byly postaveny[112] navzdory Fressmannovým žvástům o tom, že Tschechei zde ještě žádné pevnosti nestihli postavit.

Mayer si byl jist, že pro něho tím válka definitivně končí. Rozstřílené přední stroje zatarasily cestu po silnici a na rozvinutí do stran nebylo údolí dost široké, nehledě na les a členitý terén. Kupředu nebude možno postupovat, zvláště ne proti skrytým a pro tanky nezničitelným kanónům. Pěchota neměla šanci, neboť celé sedlo postřelovaly kulomety. Vrátit se nelze, neboť kolona vzadu tarasí silnici až někam k hranicím. Zpanikařil, otevřel poklop a vyskočil ven.

Fikerův kulometčík počkal, až se Němec vysouká celý a elegantně ho smetl krátkou dávkou. Srub číslo 52 ve stráni zahájil boční palbu protitankovým kanónem a vyřadil dva lehčí stroje ve svahu pod sedlem. Čelo kolony, několik desítek vozidel, zůstalo uvězněno v pasti. Vylétla zelená světlice a ve stráních okolo se probudilo dalších několik kulometných i minometných družstev. Děla z pevnůstek pálila dále. Kolona podobná přeseknuté žížale se také bránila palbou, ale ta postupně slábla.

O několik minut dříve a o několik kilometrů východněji projel liduprázdnou vesnicí Heřmanovice jiný tank PzKpfw II., příslušný k I. praporu druhému pluku téže divize, jehož velitelem a střelcem zároveň byl desátník Joachim Krebs. Zdálo se mu, že o pancíř tanku zazvonilo několik neškodných střel z lehkých pěchotních zbraní. Domy ve vsi hořely a po celém okolí se válel hustý dým. Několik strojů bylo již vyřazeno granáty vrhanými z bezprostřední blízkosti, z příkopů vedle silnice ukrytými pěšáky. Tanková kolona postupovala se ztrátami, ale poměrně bystře kupředu, po pravém břehu Schwarze Troppau. Pěchota zůstala daleko vzadu, mezi tanky popojíždělo několik vozů ženijních rot. Ženisté co chvíli opouštěli vozy, klusali podél kolony kupředu, odstraňovali jednu překážku za druhou a likvidovali zátarasy za cenu úděsných ztrát. Celé údolí bylo pod kulometnou palbou z obou stran, z kulometných hnízd, která nebylo možno dobývat a ničit. Přesto postup pokračoval. Tlačenice vznikla teprve pod kopcem Mühlbergem, protože na čelo kolony se zaměřilo několik protitankových kanónů rozmístěných v údolním zářezu. Krebse tato palba zasáhnout nemohla, jeho stroj popojížděl příliš daleko za čelem kolony. Přestřelka trvala téměř půl hodiny, než se předním tankům středních typů ve spolupráci s rychlopalným dělostřelectvem podařilo umlčet protivníkovy kanóny. Nad údolím se s hukotem přehnalo několik desítek projektilů velkorážních baterií, které velitel požádal, aby z týlu poslali své pozdravy tomuto údolí. Konečně se opět mohlo pokračovat vpřed. Pouze na tom záleželo. Vpřed, všechno ostatní bylo nepodstatné.

Když tank projížděl oním místem, stáhly se desátníku Krebsovi mimoděk vnitřnosti do malého uzlíku. Nemohl nevidět stranou silnice rozstřílené a nehybné

stroje. Kolona zde ztratila více než jednu četu. Další vesnice, vlastně jen shluky usedlostí roztahané podél silnice a říčky. Opět plameny a hustý dým, v němž se řidiči a jejich stroje motali jako slepci, bez valného výhledu do okolí, do příkopů a křovisek, z nichž stále vyskakovali nepřátelští vojáci a strkali do pásů tanků trhaviny upevněné na dlouhých tyčích. Desátník Krebs jednoho z nich zastřelil právě u tabulky se jménem vesnice. Mnichov! To jej, navzdory situaci, rozesmálo. Krebs věděl, že Mnichov znamená totéž co München a Krebs München viděl, byl tam na sjezdu NSDAP, ještě před tím, než ho povolala armáda v rámci plíživé mobilizace proti Československu. Tato díra vyčůraná do sněhu neměla s Mnichovem nic společného. Vlastně to byla drzost, takhle si pojmenovat několik chatrčí v horách.

Od hořící vesnice se ale silnice rozdvojovala a tanky mohly postupovat po zpevněné vozovce po obou březích Troppau. Postup se zrychlil. Kolona konečně vyjížděla ze sevření strání a lesů do volnějšího prostoru. Údolí se rozšiřovalo, ale rozvinutí tanků do rojnice stále ještě nepřicházelo v úvahu. Můstek přes říčku byl vyhozen do vzduchu a tanky jej objížděly vodou. Zde začínala železnice. Byli na druhé straně hlavního horského pásma. V dohledu se objevila větší vesnice a Krebsův velitel roty soudil, že je to Würbenthal (Vrbno pod Pradědem), důležitá ves před Freudenthalem (Bruntálem). Spatřil vlastně jen špici kostela, neboť vesnici a celý údolní úsek zahalovala dýmová clona.

Krebs spatřil také roj dvouplošníků, který se rozvinul, a jednotlivé stroje jako by hodlaly tanky přeletět směrem k hranici. Byly to dvouplošníky Š-328, pozorovací letouny, pomalé a lehké. Co mohla tato letadla svést proti německému nástupu. Navíc se každým okamžikem musely objevit Bf-109. Luftwaffe ovládala nebe v oblasti bojů. Letouny letěly dosti vysoko, pod spodní hranicí mraků, zřejmě jen na pozorovací misi, takže je bylo těžko zahlédnout z jiného letounu, ale ze země proti mrakům ano. Náhle se však let vedoucího stroje zlomil a dvouplošník padal střemhlav na tankovou kolonu. Krebs měl pocit, že se pilot zbláznil. Hodlá tanky postřelovat z kulometu? Zamířil svůj kanón vzhůru, ale zjistil, že úhel je příliš ostrý a nemůže zvednout hlaveň tak vysoko, aby letadlo zasáhl. Klidně, ale v úžasu sledoval letoun, který se choval tak, jako by se byla chovala německá Stuka ve střemhlavém náletu.[113] A náhle to uviděl. Od trupu českého dvouplošníků se oddělila jedna jediná puma a padala přímo na něho. Myšlenky se mu zastavily. To přece nebylo možné? Tschechei nemají střemhlavé bombardéry! Tank před ním vybuchl a exploze vehnala štiplavý dým s horkým vzduchem do otevřeného průzoru. Krebs se prudce rozkašlal. Byl hodnou chvíli ohlušen. Když začal vnímat, zaznamenal, že tanky před ním i za ním sjíždějí z cesty a pokouší se rozvinout v terénu. Jenže na to bylo údolí ještě stále příliš úzké. Zaslechl svist dělostřeleckých granátů a ústťové ohně výstřelů vyskakovaly v celé protější stráni.* Podle exploze rozeznal velkou ráži. Pak již vybuchovalo vše, kam se podíval. Ale v černém mastném dýmu z hořících tanků toho moc neviděl.

2. říjen 1938 večer – Slezsko, Liegnitz (Lehnice)

Večer začalo hustě pršet. Generál Manstein zíral do map a občas si pohladil téměř bílé vlasy. Již věděl, že operace FRIEWALDAU skoro uspěla,[114] ale na to

nikdo nebude brát ohled. OKW bude tankový úder skrze horské pásmo hodnotit jako naprostý hazard. Manstein věděl, že příště by to již dokázal. A kdyby to byl dokázal, nezůstal by jen velitelem divize. Nyní se jistě nestane ani tím. To, co se stalo, jej v mnohém poučilo. Příčiny neúspěchu byly zřejmé. Poznamenal si je na rub mapy:

– Základní poznatek: Tanky lze provést horami k schwerpunktu útoku, ale nelze je provést horami, které jsou samy již hlubokou obrannou linií, aniž bychom hory před tím ovládali. Postup tankových kolon dlouhým a úzkým údolím při současném postřelování a napadání nepřítelem přináší neúnosné ztráty na lidech a technice.

– Infiltraci a průnik skrze obrannou linii nepřítele lze vést jen tehdy a tam, kde jsou zálohy obránce natolik vzdáleny od linie, že nemohou být včas přisunuty. Rozhodující je faktor času a moment překvapení. V tomto případě bylo dosaženo momentu překvapení, ale ten byl znehodnocen faktorem času.

– Soustředění tankového praporu divize k průlomu horským pásmem nestačí, neboť zatímco postupující kolona účinně bojuje jen na svém čele, nepřítel ji poškozuje po celé délce z obou boků. Přesun dalších praporů od 3. obrněné divize přišel pozdě, ale i kdyby přišel včas, hory jsou zde dostatečně hluboké a obrana dostatečně členěna na to, aby obránce zničil každou sebekoncentrovanější kolonu tanků dříve, než horami projede do otevřené krajiny. Počet tanků zde není rozhodující.

– Průlom vyžaduje větší účast podpůrných jednotek přímo v tankových kolonách. Podpůrné jednotky (dělostřelectvo, ženisté, pěchota) musí být také chráněny pancířem a plně motorizovány, hipotrakce je zde příliš zranitelná.

– Útok byl proveden z chodu, bez důkladného průzkumu, zvědové z řad domácího odboje neodhalili dohotovené a vybetonované pevnostní stavby v Ramzovském sedle. Také chyběly komplexní informace o druhé linii betonových kulometných pevnůstek podél horního toku říčky Troppau. Tato linie by pravděpodobně zastavila i prolínání pěších praporů horami.

– Neúčinná letecká podpora. Střemhlavé bombardování nestačí, v horském terénu proti rozptýleným hnízdům odporu nepřítele je nepřesné. Ovládnutí vzdušného prostoru nezabrání obráncům ukrytým v horách v likvidaci vozby i živé síly útočníka.

– Pěchota nepronikla, na rozdíl od tanků, v dostatečné koncentraci. Nepodařilo se zajistit křídla průniku tak, aby tanky mohla následovat pěchota, aniž by byla pobíjena palbou z boků. Z téhož důvodu nedorazilo včas těžké dělostřelectvo, což se v údolí před vsí Würbenthal stalo osudným nedostatkem.

– Nepřítel použil zvědné letouny jako střemhlavé bombardéry – nebylo předvídáno.

– Nepřítel nebyl dostatečně překvapen a zaskočen, nespoléhal se pouze na pevnosti, jak bylo předpokládáno. Syndrom Maginotovy linie není zde tak silný jako u Francouzů. Přítomnost velkého počtu baterií dělostřelectva svědčí o přisunutí jednotek záložní pěší divize přímo k linii v horách, což nasvědčuje těsné a nepředvídatelné blízkosti záloh. Záloha měla být zaměstnána dále na východě, např. polským útokem.

– Selhala výsadková operace (zrada?). Operace Trojský kůň jako celek neuspěla. Oddíly Freikorps dobyly jen ojedinělá postavení v předhůří, ale tato postavení neměla větší význam pro celkový záměr průlomu. FS je účinnou zbraní jen při střetu s hraničáři. Ve střetu s pravidelnou armádou selhává…

– Chyběla podpora dělostřelectva. PzKpfw II nedisponuje dost silným kanónem a nedokáže likvidovat protitankovou baterii. PzKpfw III bylo nasazeno malé množství, zcela chybí těžké tanky. A kanóny ráže 88 cm. Dalekonosně dělostřelectvo nepřítele bylo zastřílené a cíleně poškozovalo návratové trasy motorizovaných útvarů, což způsobilo velké konečné ztráty na technice.

Informace se pomalu doplňovaly. Tankové roty, kterým se podařilo proniknout kupředu, se nevrátily. Byly ztraceny. Nevrátila se celá čela kolon, neboť obránce vystihl slabinu útoku kolonami a likvidoval nejen čelní, ale i zadní stroje, čímž kolony záměrně znehybnil na místě. Vrátilo se pouze několik tankistů, kteří měli to štěstí a pronikli horami zpět. Byli vyděšení a potvrzovali poplašnou zprávu, že některé kulomety Tschechei dokážou již ze 100 metrů prostřelit boční pancíř německých lehkých PzKpfw. Pěchota zaznamenala obrovské ztráty a divizní ženijní útvary byly téměř likvidovány. Lazarety v zápolí se plnily zraněnými muži. Nepřítel naopak zaznamenal ztráty na letectvu a Luftwaffe nadělala prý paseku v jeho protitankových bateriích, ale k úspěchu to nestačilo. Úzké údolí potoka bylo zataraseno zničenou technikou, útok se nemohl rozvinout a nepřicházelo v úvahu jej opakovat. Nepřátelští pěšáci byli poschováváni všude podél cest a komunikací, pálili na tanky z bezprostřední blízkosti bez ohledu na vlastní životy, v nepřehledném křovinatém terénu vyskakovali přímo na pancíře projíždějících tanků, stříleli do průzorů a upevňovali zde výbušniny, než byli sami zabiti. Jen několika strojům a zadním částem kolon se podařilo ustoupit. Tschechei obnovili obrannou linii v Ramzovském sedle, nad Frývaldovem a u Mühlbergu, včetně zátarasů. Silnice již přehradily nové uzávěry a improvizované protitankové příkopy.

Dále na východě byl dvěma prapory 3. pancéřové divize zničen a dobyt Krnov, ale útok se zastavil v ohybu říčky Troppau před druhou linií lehkého opevnění, podle stejného scénáře. Jednotky decimované v úzkém údolí boční i čelní palbou se stáhly zpět k hranici a pouze část z nich operovala dále v předpolí. Nápor z Kladska byl nedůrazný a rozpačitý, neboť spoléhal na tankový průlom do zad těžkých opevnění, který se neuskutečnil. Československé dělostřelectvo postřelovalo údolí Nisy sevřené obrannou linií ze tří stran a zasahovalo nástupní prostory 30. motorizované divize. Opevnění napříč Jeseníkem bylo nyní posilováno a vrstveno do hloubky. Nebylo možno očekávat, že noční boje povedou k úspěchu. Zřejmě i nadále budou pokračovat vyčerpávající střety menších pěších jednotek v horách. Zde na severu nehodlali obránci manévrovat. Snažili se držet hranici zuby nehty, za každou cenu.

2. říjen 1938 podvečer – Chebsko

Max Werner spatřil záři po levé ruce. Odrážela se od nízkých mraků. Tam hořel Eger (Cheb). Ráno toho dne se stal velitelem tankové roty, když dosavadní velitel

padl. Prapor pronikal pomalu a za velmi slabé letecké podpory k železniční trati Eger – Pilsen. Proudy uprchlíků brzdily postup po celý den a horské pásmo po pravé ruce chránící vstup do Böhmerwaldu (Českého lesa) se vůbec nepodařilo překonat. Tanky prolomily postavení hraničářů a částí 18. pěšího pluku československé armády a postupovaly severovýchodním směrem, a zatímco o Eger bojovala 1. lehká divize, které se podařilo ve městě odříznout a obklíčit část III. praporu 18. pluku, zbytek Tschechei se stáhl do horských postavení na linii Žandov – Kynšperk.

Přišel rozkaz probojovat se podél železniční trati západním směrem na Dolní Žandov. Před městečkem stál obrněný vlak[115], který neustále ustupoval a pálil 8 cm kanónem. Za vlakem zůstávala trať úplně zničena a zorána železničním pluhem.

Tanky čekaly na dělostřelectvo, neboť pronikat do sevřených údolí podél železnice, aniž by byla zároveň obsazena a dobyta postavení nepřítele ve stráních a na okolních hřebenech, by bylo holým šílenstvím. Původně zamýšlený rychlý a překvapivý průnik se nepodařilo rozvinout, všechno zdrželi uprchlíci záměrně vyhánění českou armádou k hranicím. Tato země vůbec nebyla vhodná pro tankové útoky. Žádný blitzkrieg se zde nemohl uskutečnit, žádné rychlé přesuny tankových kolon a vyvolávání zmatku v zázemí zde nebylo myslitelné. Tschechei se rvali jako lvi a i v těch řídkých případech, kdy se tankům podařilo prorazit, pěšáci neuprchli, ale dál zadržovali německou pěchotu. Samotné tanky neměly šanci ohrozit dělostřelecká postavení Tschechei, neboť ta byla umístěna v kopcích. Luftwaffe zasahovala jen velmi nepřesně a plýtvala municí, pokud se piloti právě nespletli a nesypali pumy do vlastních postavení. Podpora letectva měla spíše psychologický význam, který však jako by na Tschechei vůbec nepůsobil. Toto byla pevnost, kterou bylo třeba vyhladovět a obklíčit, dobývat pásmo za pásmem, linii za linií za vynaložení obrovské energie a hrozivých ztrát. Pomalý postup s sebou nesl jedinou výhodu, totiž možnost využívat kombinace všech druhů zbraní, které postupovaly spolu.

Žandov již také hořel a mezi domky se krylo mnoho obránců. Zdálo se, že Tschechei nemají žádnou účinnou protitankovou pušku, ani sériově vyráběnou protitankovou minu, ale na protitankové dělostřelecké baterie bylo třeba dávat pozor. A také na jednotlivé ukryté pěšáky a pasti. V ulicích Egeru prý měla 1. lehká divize velké ztráty na strojích a automobilech v boji zblízka. Prý tam také padlo mnoho civilistů.

Velitel praporu nařídil útok. Vesnici měl prapor získat ještě před setměním. Maxův tank zpomalil a pustil před sebe jiné stroje. Max se s nimi mohl domlouvat pouze optickou signalizací, protože velící tank s jednosměrnou vysílačkou byl zničen jakousi improvizovanou minou již v průsmyku kolem poledne. Náhle spatřil tři československé tanky shazující maskování a vyrážející z úzkých uliček na otevřenou louku. Byly to lehké tanky vz. 34, ale byly jen tři. Max očekával, že se ještě ukážou nějaké další, ale skutečně to byly jen tři stroje proti rozvinutým dvěma rotám německých PzKpfw I. Lákají je? Je to nalíčená past? Zdálo se mu, že se české tanky snaží spáchat sebevraždu. Všechno pochopil v okamžiku, kdy první český tank vystřelil. Náhle Maxovi došlo, v čem spočívá ona nepochopitelná odvaha. Český tank střílel kanónem dosti velké ráže, nikoliv pouze kulometem, a

hned první ranou vyřadil protijedoucí lehký PzKpfw, a to dokonce čelním zásahem. Německé tanky tohoto typu neměly kanón, ale pouze těžký dvojitý kulomet, proti nepřátelskému cementovanému pancíři neúčinný.

Do boje se zapojila zamaskovaná dělostřelecká baterie obránců. Po trati se opět přiblížil obrněnec. Po několika minutách se německý oddíl stáhl a zanechal na poli čtyři nehybné stroje[116]. Dělostřelecký oddíl zasypal městečko granáty ráže 105 mm. Na kraj se snesl soumrak plný vzdálené palby a osamělých kulometných dávek. Začalo hustě pršet a Max Werner zjistil, že tahle válka se mu opravdu nelíbí. Tímhle tempem nebude do tří dnů po válce, a dokonce ani do týdne ne. Artillerie Regiment dorazil v noci a za svítání zahájila děla palbu na vesnici a na kulometná hnízda v horách… O půl hodiny později bylo postavení jednotky omylem bombardováno vlastními letadly.

2. říjen 1938 – Plzeň

Anna Volfová přežila první nálet na Škodovku. V noci spala oblečená a syna uložila do proutěné ošatky, do které dala také zásobu jídla a bandasku s čistou vodou. V noci se ale nic nestalo a ráno vstávala brzy. Když se rozezněla poplachová siréna, bylo již téměř poledne. Seběhla do sklepa spolu s dvěma rodinami, které ještě obývaly dělnický činžák. Dunění leteckých motorů a svist padajících bomb slyšeli až do úkrytu. První exploze se ozvala překvapivě blízko. Anna cítila, jak se zatřásla zeď domu, a na hlavu se jí sypala omítka ze stropu. Uvědomila si, že sklep je příliš neochrání, pokud dům dostane přímý zásah. Následovalo několik minut strachu. Bomby vybuchovaly všude okolo a zdálo se, že každou chvíli musí některá zasáhnout dům. Děti brečely a sousedka sténala hrůzou. Starý Kadlec hlasitě klel. Konečně, po několika minutách, které se zdály být věčností, bylo po všem.[117]

Anna ulici téměř nepoznala. Rozkašlala se, když vdechla dým a prach. Všechno se změnilo. Některé domy již nestály, jiné hořely. V troskách se válel stožár elektrického vedení a z okraje zasypané ulice stříkal proud vody z porušeného potrubí.

– Škodovku to vůbec nesebralo, řekl soused Čejka. Minuli fabriku a nasypali to sem. A to byl asi jen začátek.

– Máme smůlu, že Skvrňany stojí hned vedle, doplnil řezník Ruml.

– No, to se na to vykašlu, takhle to bude vypadat celou válku, mínil starý knihař Pinďuch.

Anna zaslechla první zoufalý nářek. U kanálové mříže se povalovala noha v červeném střevíčku. Dětská noha. Zvedl se jí žaludek. Někteří lidé sháněli sousedy a kdosi prosil o pomoc, protože jeho rodina byla zřejmě zasypána v nějakém sklepě. Přibíhali muži s nářadím. Přes potok již přijížděla první nákladní auta s vojáky plzeňské posádky. Ti vyskakovali s nářadím v rukou a okamžitě se pouštěli do překopávání ruin. Obyvatelé ukazovali mladému poručíkovi místa, kde zůstali pravděpodobně zasypáni ve sklepích lidé. Družstvo pyrotechniků pátralo po nevybuchlé munici a po zápalných fosforových bombách. Hasiči se snažili utlumit požáry.

Anna vynesla ošatku do bytu, protože dům zůstal neporušen. Padl na ni děs a

hrůza jí sevřela žaludek. Jestli bude válka trvat měsíc, z města nezbude nic. Vzpomněla si, že bratranec jejího muže Jana, Míra, který narukoval k letectvu, před bombardováním varoval. Jan mu tehdy odporoval, nechtěl strašit svoji rodinu. Tvrdil, že bombardování bude zaměřeno především na Škodovku. Míra vysvětloval, že rozptyl pum při výškovém bombardování pokryje plochu čtverce, jehož strana se rovná jedné třetině výšky letadla. Chlapské počty…

Anna zjistila, že neteče voda. Elektřinu v bytě stejně ještě zavedenu neměli. Nakrmila syna a vydala se hledat několik sousedů. Do večera se zabalila a vyšla na ulici s košatinovým kočárkem. Na zádech měla ranec, zbytek zásob a šatstva v kočárku. Odcházelo jich osm. Další přijdou za nimi. Do tmy prošli městem a vydali se ke Starému Plzenci a potom dále údolím Úslavy. Všichni byli jednotáři, a věděli, kam jdou. Léta již trávili dovolené ve stanových táborech v podbrdských lesích nedaleko Třemšína u rybníka a u vsi Leletice. Byla tam dřevěná bouda a uskladněné stany i podsady, majetek DTJ. Budou se přesouvat v noci a za tři, čtyři dny budou na místě. Táboření pro ně nebude nic nového. První den mohou přežít v Blovicích, kde měl Jenda Volf příbuzné. Byly čtyři ženy s dětmi a tři starší muži. Řezník Ruml je viděl odcházet a zaběhl do svého rozbitého krámku. Přinesl jim uzený bok a nějaké salámy. Ve vesnici bude pro ně dost jídla i práce.

2. říjen 1938 večer – Vyškov

Generální štáb československé armády hodnotil druhý den války, ale po prožitém náletu se generál Krejčí rozhodí přestěhovat operační místnost do hlubokých klášterních sklepů. S nastávající nocí docházely další a další informace. Na severu to bylo o fous, ale vyčerpal se tak alespoň první prudký nápor nepřítele hned v prvních hodinách války. Wehrmacht téměř neprováděla průzkum bojem a německé jednotky se plně spoléhaly na zprávy Abwehru a uprchlých ordnerů. Bitva o Jeseníky ještě pokračovala a byla první skutečnou bitvou války. II. armáda generála Rundstedta byla toho dne blízko velkému vítězství, ale den pro ni musel skončit zklamáním. 8. pěší divize wehrmachtu se nadále mohla jen pokoušet o postupné pronikání horským pásmem Jeseníku a dostávala se do šarvátek s obránci nad Frývaldovem, aniž vůbec pronikla k záchytné linii.

18. divize v Orlických horách přestala útočit, šetřila síly na později a jen znepokojovala obránce. 28. pěší divize v kladském výběžku podnikla jediný silnější nápor proti těžkému opevnění, zřejmě v naději na odlákání československých sil z oblasti hlavního náporu 3. pancéřové divize, ale její vojáci se po průniku prvním obranným pásmem pod hustou palbou opět stáhli. Dělostřelectvo se zde pokoušelo zcela neúspěšně vyřadit některé z betonových pevností a dočkalo se pádné odpovědi stejných kalibrů. Nápor části 8. a části 3. divize na krnovský úsek byl zjevně zamýšlen, po zničení včerejšího desantu, jen pro odvedení pozornosti. Hlavní operace, průnik skrze Jeseníky, selhala díky mnoha okolnostem, zejména díky předvídavosti a odhodlanosti důstojníků štábu II. armády, dále díky krajině samé a díky obětavosti řadových vojáků. Generál Krejčí byl přesvědčen, že ani v případě průniku tankových kolon Ramzovským sedlem a údolím u Vrbna by Rundstedtovy jednotky nedosáhly dostatečného

průlomu. Za prvé se v oblasti II. Lužovy armády nacházely mobilní zálohy příliš blízko samotné obranné linie a útočník by na ně narazil dříve, než by stihl rozvinout kolony do bojových formací, za druhé by mu v zádech zůstalo několik nedotčených pěších pluků a dělostřeleckých oddílů, které by linii opět uzavřely.

Na Moravském poli vládl zatím relativní klid. XIV. armáda se nehýbala, což znamenalo opatrnost OKH v nasazení takzvané klešťové varianty po neúspěších na severu.

XII. armáda se pokusila o průnik Šumavou a Novohradskými horami, ale tanky všude v kopcovitém terénu selhávaly a německá pěchota snažící se prolínat skrze lesy zde narážela na rovnocenného soupeře znalého terénu a jeho silné dělostřelectvo. Generál Netík dokazoval, že příští nápor půjde údolím Lužnice, od Českých Velenic, ale tam čekala na vetřelce jiná překvapení.

X. armáda útočila ve dvou směrech a její útok byl, vzhledem k nedostatečně zastoupené obraně na západě, druhý nejprudší. Nápor 10. pěší divize na Domažlice se zastavil až na opevněné linii před Kdyní a 1. lehká divize obsadila Cheb. Ostatně, v Chebu, který opustila většina obyvatel, se ještě bojovalo a obklíčené skupiny vojáků 18. pěšího pluku[118] působily nepříteli velké ztráty na obrněné vozbě. V ulicích prý přišli Němci o mnoho tanků a bojovalo se o každý dům. Cheb byl však jediným městem toho dne skutečně obsazeným, jediným prokazatelným úspěchem wehrmachtu. II. motorizovaná divize se snažila pronikat do vnitrozemí údolím Mže a skrze tachovskou pahorkatinu. Její kolony nenarazily na žádnou souvislou obrannou linii, ale vzhledem k množství motorizovaných prostředků zůstaly odkázány na malé nepevné silnice, často v údolních hrdlech přehrazené. Oddíly se dostávaly do palebných léček a byly přepadány nepřítelem, který se pohyboval v menších skupinách v nepřehledném terénu všude okolo komunikací. Němci nenaráželi na žádná centra odporu, která by mohli obcházet, jen na překážky, vždy tam, kde obcházení nebylo v terénu možné. Jakmile se kolony zastavily, způsobovaly jim ztráty přepady. Stále bylo třeba čekat na pěchotu, dalekonosné dělostřelectvo a na technické oddíly. Taktika blitzkriegu velela pronikat za obrannou linii a ničit nervová centra nepřítele. Zde neexistovala linie a přece pronikání vázlo. Daleko na západ neexistovala žádná nervová centra a pokud se čelní jednotky otočily, aby provedly svinutí a udeřili nepříteli do zad, zjistily, že tam žádný nepřítel není, že do svých kotlů a kapes uzavírají jen vzduch. Němečtí velitelé postupující podle šablonovitých výcvikových dispozic a podle příruček jen ztráceli čas.

VIII. armáda váhavě tlačila v úseku Chomutov – Hřensko, což korespondovalo s tvrzením Moravcova špičkového agenta A-54. Von Bock se skutečně neodhodlal k žádnému generálnímu průlomu, jako tomu bylo na severní Moravě. Němci útočili z předpolí obsazeného henleinovci, ale pokus o rozvinutí útoku k obranné horské linii byl poměrně snadno odražen. Ještě za tmy bombardovala česká letadla nástupní prostory 14. divize. Skutečně se zdálo, že již večer dochází útočníkům dech a přísun munice. Pravé křídlo Bockova náporu představovala 20. motorizovaná divize, nehodící se pro boj v horských podmínkách. Přesto některé oddíly nepřítele prorazily obranné pásmo na hřebenech Krušných hor a zastavila je teprve lehká opevnění na linii Bíliny. Tyto skupiny však byly bez podpory odříznuty a obklíčeny. Během noci byla obnovena obranná linie na hřebenech.

Zdálo se, že 8. armáda nemá zatím k dispozici více zformovaných a použitelných sil. Od Žitavy prováděla 4. pěší divize pouhou demonstraci. Generál Krejčí začínal uvažovat o stažení některých jednotek z týlu této fronty do boku západního úderu X. armády, pokud by tento zaznamenal nějaký výrazný úspěch. 1. pěší divize se například mohla přesunout přes Rakovník k Žatci a udeřit jižním směrem podél přítoků Mže.

Luftwaffe, jak se dalo očekávat, ovládla hned prvního dne nebe nad republikou, ale nepodařilo se jí ani během dvou dnů zničit žádnou významnou část československého letectva a sama utrpěla určité ztráty při leteckých přepadech[119]. Počasí eliminovalo možnosti výškového bombardovacího letectva, mraky znesnadňovaly orientaci stíhačů, nahrávaly zákeřným přepadům a víceméně náhodným střetnutím. Letouny musely v tomto počasí operovat v malých výškách a protiletecká obrana byla tak účinnější. V příštích dnech na tom měli němečtí piloti být ještě hůře. Meteorologové slibovali vytrvalý déšť a nízkou hustou oblačnost nejméně na týden, spíše na dva. Těch několik desítek náletů, které stihla Luftwaffe uskutečnit, než se nebe zcela zatáhlo, nebylo namířeno na města, ale spíše na velká letiště a kupodivu i na některé zbrojovky. Nejvíce škod prý zatím utrpěla Plzeň, jinak obyvatelstvo příliš zasaženo nebylo. Cesty zůstaly volné a nehrnuly se po nich žádné zástupy uprchlíků. Na Pražský hrad bylo shozeno několik pum, zřejmě jako demonstrace síly, ale i protiletadlové dělostřelectvo z blízkého Petřína zaznamenalo nějaké úspěchy. Aktivní co do počtu vzletů byly taktické a střemhlavé bombardéry určené k přímé podpoře bojujících jednotek, ale jejich zásahy zcela postrádaly v horském terénu účinnost. Jednotky zůstávaly většinou na pozicích, neprobíhaly žádné významné přesuny po železnicích a nebylo, kromě železnice samé, co zasahovat.

Charakter bojů se během druhého dne zvolna měnil. Na méně exponovaných úsecích obrany začal den indiánskými střety předních hlídek a k večeru se změnil v souvislý nápor pěchoty podporovaný dělostřelectvem obou stran. Německá armáda postupně zjistila, že její trojský kůň domácích záškodníků selhal a mnohdy byl tento záměr použit proti ní. Další akce ordnerů byly odvolávány. Na hlavních směrech byl soustředěný nápor otupen a k večeru přešel v namáhavou poziční válku. Té se československá armáda prozatím obávat nemusela, neboť na takový boj byla vycvičena a výhodněji rozmístěna.

Maďaři se do pozdních hodin nepohnuli a Rumunsko splnilo všechny své sliby včetně uvolnění severního železničního koridoru pro dopravu zbraní a výzbroje ze SSSR. Letadla prý již přelétala a výzbroj putovala ve vlacích na Zakarpatskou Rus. Rumunsko se pouze kategoricky bránilo povolit přepravu sovětských vojsk.

Generál Fiala vyjádřil přání, aby se nyní pohnuli Poláci, neboť jak předpokládal, nápor II. armády wehrmachtu proti severní hranici bude nejméně týden kvůli nutné reorganizaci a přeskupení postrádat říz. Vrchní velitel s ním zcela souhlasil. Ano nyní měli Čechoslováci na severu volné ruce, aby uvítali své slovanské bratry u Jablůnkova či u Těšína a udělili „polské velmoci“ přiměřenou lekci.

– Zatím to jde, vzdychl, – ale jestli v tom zůstaneme sami, pak tuhle válku stejně dříve či později prohrajeme. Němci pomalu dozbrojují a reorganizují další divize. Počasí nám také věčně přát nebude, a kdyby zmrzla půda, bude to pro jejich motorizované jednotky znamenat velkou výhodu.

Rozmístění záloh se ukázalo být optimální vzhledem k hlavním nástupovým směrům nepřítele. Nejen záložní divize, ale dokonce ani mobilní divize jednotlivých armád zatím vůbec nemusely zasáhnout do bojů, vyjma případu 7 a 8. divize u Jeseníku. Zatím nepřítele zadržovaly jen útvary hraničních oblastí a pásem.[120]

Generální štáb se zatím mohl soustředit na logistické otázky, na problematiku výroby střeliva, zásobování benzínem a na využití obyvatelstva k budování dalších obranných linií. Armáda pro první dva dny války splnila svoji povinnost. Bylo na politicích v Turčianském Svatém Martině, aby z tohoto faktu vytěžili, co se vytěžit dá.

2. říjen 1938 před půlnocí – Berlín

Generál Keitel, náčelník OKW, se ztěžka opíral o parapet a zíral do noci na osvětlenou Bendlerstrasse. Uklidňoval se po prudké hádce s náčelníkem operačního oddělení Jodlem o to, kdo zpraví vůdce o výsledcích prvních dnů tažení. Sám příliš překvapen nebyl. Nikdy si nemyslel, že by nová nevyzkoušená taktika mohla být ihned účinná v hornaté zemi proměněné v pevnost. Sám Hitler navíc ulámal armádě kusadla tím, že v poslední chvíli pozměnil Fall Grün a zakázal soustředit se na klešťový obchvat, ačkoliv to sám před tím navrhl. XIV. armáda nesměla vůbec zaútočit, dokud nebude prolomena severní opevněná linie. Hitler také příliš spoléhá na nové zbraně. Výsadkový pluk je zničen. Počasí omezilo leteckou ofenzívu na trapné příštipkaření. Fall Grün předpokládal zcela jiné podmínky a letní počasí. Kdyby byla hranice Československa bránila jen mírová sestava armády a kdyby teprve vyhlašovali mobilizaci, z čehož vycházel Fall Grün, byl by se průlom na severu nepochybně zdařil, neboť by 8. záložní divize Tschechei nestála tam, kde skutečně stála, v zemi by panoval zmatek a tanky by prorazily. Jenže Fall Grün byl zahájen za zcela jiných podmínek, než na jakých byl založen.

Všemu pak nasadila korunu nesmyslná uspěchanost. Vůdce vůbec nebral v úvahu připomínky generálů a hlášení velitelů armád stojících proti Tschechei, z nichž jasně vyplývalo, že vojska ještě nejsou připravena, že mnoho divizí se doposud přesunuje a celé sbory ještě nestihly změnit mírovou sestavu na válečnou. Chtěl za každou cenu zaútočit okamžitě, protože jej popudila pýcha těch Tschechei, kteří odmítli pracně zorganizovaný politický komplot a přes očividnou zradu spojenců se rozhodli vzdorovat mu sami. Byli to Jodl a Göring, kdo odmítli vůdce o této skutečnosti náležitě informovat a vysvětlit mu situaci.

Nyní jsou polní lazarety plné a tisíce vojáků se děsí byť jen pohlédnout tam na ty zamračené hory. V jednotkách i štábech vládne rozčarování a překvapení. Všichni začínají na Tschechei hledět jinýma očima. Československý rozhlas neustále vysílá revoluční pochody a husitské výhružné chorály. Ministerstvo propagandy tam ovládl jakýsi rudý Goebbels. Československá propaganda nabyla na přesvědčivosti. Nakonec rudí přece jen ovládnou celé Československo, vpustí dovnitř bolševickou armádu a pak to přestane být legrace. Na obzoru se rýsuje dlouhé obléhání pevnosti, která vězí v německém mase jako stará zapouzdřená střepina. Týdny, měsíce, pokud se nestane zázrak, než budou

vyhladověni a vyčerpáni. Vždyť zatím bojuje pouze pohraniční vojsko a české polní divize ještě nezasáhly. A Německo čeká dalších 5 až 6 let zbrojení, než bude znovu připraveno k válce. Jenže mezitím může přijít hospodářská krize vyvolaná nedostatkem surovin a předimenzovaným zbrojním rozpočtem. Rumunsko zastavilo přísun ropy, vlastní syntetická výroba benzínu a pryže nepokryje ani třetinu mírové spotřeby, natož válečné. Kdyby se pohnula Francie, byl by to konec.

Prvního dne bylo zničeno a ztraceno celkem 62 tanků! Keitela ten údaj šokoval. To byl počet, jakým disponovala každá kompletní pěší divize. Kdyby wehrmacht ztratila tolik strojů každý den války, bylo by vojsko do tří týdnů bez jediného tanku. České pancíře zatím zasahovaly jen ojediněle a číhaly kdesi ve vnitrozemí. Freikorps a „Ku“ komanda, navzdory některým dílčím úspěchům, jako celek také selhaly. Československá rozvědka byla podezřele dobře informována a zahájila masivní zatýkání záškodníků ihned s vyhlášením mobilizace, již od 23. září. Celé skupiny byly internovány v zajateckých táborech kdesi na východě. Celé oblasti bojů byly vyklizeny. 30. 9 a 1. 10. zřejmě vyvolala československá armáda nějakými záměrnými represemi či hrozbami hromadný útěk sudetského obyvatelstva do Říše, což na hlavních směrech znemožnilo a zdrželo nástup útočících jednotek wehrmachtu. Koordinace selhala. Celé pohraničí bylo již nyní úplně paralyzováno strachem a kontrolováno vojskem. Směšné bojůvky křiklounů z Freikorpsu se proti pravidelné armádě vůbec neodvažovaly nastoupit. Čeští velitelé večer před dnem X určili pro pohraniční hlídky vhodná rozlišovací znamení, takže v drtivé většině případů neuspěly ani útoky vojáků wehrmachtu a SS převlečených do československých uniforem. Nyní již nebylo v zásobě žádné podobné překvapení. Nyní zbýval již pouze úporný boj, pomalý a draze vykoupený postup. Horthyho drží v šachu Rumuni a Becka zase Rusové, ti se nepohnou. Jenže kdo má tohle všechno vysvětlovat vůdci? Generál Keitel se rozhodl sdělit do Berghofu radostnou zvěst o dobytí Egeru,[121] Friewaldau a o některých výsledcích bombardování. Dále jen strohá fakta s doporučením přeskupit síly, mezitím zaměstnávat nepřítele a provést ještě jednou a důkladně celý klešťový manévr, jakmile počasí dovolí masivní nasazení Luftwaffe. A samozřejmě, nepolevovat v tlaku od západu.

2. říjen 1938 večer – Všetaty

Kapitán Vodička se v houstnoucí tmě snažil rozeznat vagóny zaklesnuté do sebe a vyhozené z kolejí. Železničáři a vojáci vyběhli z nádražní budovy i z blízkého hostince pár okamžiků poté, co se ozval třesk a skřípění železa. Lazaretní vlak od Litoměřic narazil do cisternového vagónu, který stál ze záhadných důvodů přímo na hlavní koleji. Uvědomil si, že na tomto nádraží a v této chvíli je to on, kdo má nejvyšší hodnost.

– Tohle přece nemohla bejt žádná náhoda! vykřikoval jakýsi železničář. – Kruciprdel, vždyť ta cisterna taky mohla bejt plná benzínu!

Ozývaly se výkřiky a vojáci se bez povelu rozběhli vytahovat pasažéry z nabouraného vlaku. Lokomotiva supěla a z jejího kotle unikala se sykotem pára.

– Kde je náčelník stanice? vkročil kapitán rázně doprostřed hloučku

železničářů.

– Tady, pan přednosta Synek, uvolnili mu cestu k postaršímu muži v modré uniformě.

– Kapitán Vodička, představil se. – I. prapor 4. pěšího pluku. Velím momentálně tomu vlaku na odstavné koleji. Máte nějakou představu, co se tu vlastně stalo? Jak k tomu došlo?

Náčelník Synek se znalecky rozhlédl po zatemnělém nádraží.

– Přesně vám to řeknu až ve dne. Ta cisterna na té koleji neměla co dělat. Před půl hodinou vzadu za nádražím šíbovali zásobovací transport, ale ne na téhle koleji. Ta cisterna se musela uvolnit a někdo musel přehodit výhybku, takže vjela na hlavní kolej.

– Výhybka se nepřehodí sama a cisterna se taky sama neuvolní, protestoval jiný železničář v montérkách umazaných od smíru.

– To je pravda, přiznal přednosta. – Tohle musel někdo udělat naschvál.

– Jeden člověk? vyšetřoval Vodička. Náčelník uvažoval.

– Jo, to mohl udělat jeden člověk. Nejdřív si přehodil výhybku, potom počkal, až bude náklaďák šíbovat tím směrem a odpojil cisternu. Vlak couval, zastavil před výhybkou a cisterna, když byla na konci soupravy, prostě pokračovala dál a najela na hlavní kolej.

– Kdo věděl, že je cisterna prázdná? napadlo kapitána Vodičku náhle.

– To nemohl vědět nikdo, usoudil další železničář v hloučku. – To nikdo nezkoumá. Alespoň ne na tomhle malým nádraží. Řadíme vlaky a vagóny podle rozpisu a ten nám sem pošlou přímo z Prahy přes telegraf. Ten hajzlík musel předpokládat, že je plná, proto to udělal!

Kapitán Vodička poslal nejbližšího vojáka pro velitele čety podporučíka Schrama. Ten přiběhl téměř okamžitě od vykolejeného vlaku.

– Jsem tady, veliteli.

– Schrame, máme tu zřejmě sabotáž. Vezměte četu a musíte pročesat v rojnici okolí. Hledáme někoho, kdo se schovává, nebo se pokouší zmizet ve tmě.

– Provedu! Podporučík odklusal a křikl několik jmen a povelů.

Kapitán Vodička se rozhlédl. Nádraží bylo skutečně malé a všude kolem dlouhá, ve dne přehledná pole, snad nějaké příkopy a strouhy. Na východní straně se krčilo několik domů, ale v určité vzdálenosti od nádraží. Přednostovi přikázal, aby obešel své lidi a zjistil, kdo ze stálého personálu nádraží chybí.

Ostatní vojáci pomáhali raněným z vlaku a dopravovali je do nádražního hostince. Náraz naštěstí nebyl silný, protože lazaretní vlak jel pomalu a ve stanici musel značně přibrzdit. Cisterna byla prázdná a poměrně lehká. Kdyby v ní byla nafta či benzín, stálo by nyní nádraží v jednom plameni. Pasažérů lazaretního vlaku také nebylo mnoho. Dva vagóny, všehovšudy nějakých třicet vojáků a strážní. Přesto již vyprostili dva mrtvé.

– Chybí Hans Fremud, posunovač, oznámil po další půlhodině přednosta Synek. – Všechny ostatní jsem našel.

– Němec? zeptal se stručně Vodička.

– Jo, souhlasil Synek. – Místní kluk, z vedlejší vsi. Vzali jsme ho před rokem, protože nikdo z rodiny neměl práci. Přímo s náckama ho tady nikdo neviděl a žádnejch vylomenin se nezúčastňoval, ale je pravda, že poslední dobou jezdíval

občas do Litoměřic…

Pak, za necelých dvacet minut, Hanse Fremunda přivedli. Hubený, s roztrženým špinavým svetrem a šmouhou od krve u nosu. Ve tváři vzdorovitý výraz.

– Schovával se ve strouze u silnice, kývl podporučík směrem do polí. Pokoušel se o útěk.

– Byl jsi to ty? zeptal se Vodička ledva dvacetiletého kluka, který se pokoušel cukat. – Ty jsi odpojil cisternu?

– Ja! vmetl mu mladík do tváře. – Heil Hitler!

– Ty hajzle, zaklel někdo z železničářů… – Takovýho hada jsme tady měli.

Kapitána Vodičku napadlo, kolik takových hadů ještě číhá na všech možných nádražích v republice na svoji příležitost. A nejen na nádražích. Někteří nosí uniformu a mají zbraně a tváří se jako poslušní vojáci…

– Proč jsi to udělal?

– Pro Říši! pokusil se kluk o plivnutí.

Vodička chtěl delikventovi ukázat raněné a mrtvé z lazaretního vlaku a zeptat se ho, jestli árijští hrdinové bojují s nemocnými a nemohoucími. Potom měl v úmyslu zatknout jej, uvěznit do rána v nějaké zděné místnosti a za svítání předat četníkům, ale k tomu již nedošlo. Pokus o plivnutí byl tou poslední kapkou pro rozzuřené železničáře. Sesypali se na kluka v celé skupině a vytrhli ho vojákům z rukou. Někteří měli v rukou železné sochory, kterými před tím páčili propletené a zaklesnuté konstrukce nabouraných vagónů. Když je vojáci odtrhli, měl kluk rozbitou hlavu a byl dokonce i něčím propíchnutý.

Kapitán Vodička se otočil a odcházel beze slova. Nebylo k tomu co dodat, začala válka. Železničáři uvolňovali trať a kapitán si v hospodě poručil dvojitého panáka rumu.

Den nato se hnuli k Litoměřicům a tam spatřil ubitého kluka znovu. Vodičku ani ve snu nenapadlo, že by ho ve Všetatech nepohřbili. Byl opět večer a tratě ožívaly, sotva skončily nálety německých stíhaček. Do litoměřického dolního nádraží vjížděl další vojenský transport. Vodička nejprve myslel, že se mu to jen zdá. Na čelním plátu kotle lokomotivy spatřil přivázanou rozbitou mrtvolu Hanse Fremunda s velkou cedulí SABOTÉR. Zaklel a vydal se rychlým krokem k četnické stanici.

3. říjen 1938 – Buitre a casy del Pescador

Byli to především českoslovenští dobrovolníci, kdo prolomil nepřátelská postavení. Útočili za neustávající kulometné palby po strmých svazích a dobíjeli hluboce členité line italské divize Littorio, pozici za pozicí. Prapor Dimitrov útočil na kótu po celé čtyři hodiny. Horský hřeben nakonec dobyli bodákovým útokem a postoupili o pět kilometrů. Český dobrovolník Hofman pronikl zcela sám do nepřátelského týlu, ukořistil zde lehký kulomet a rozstřílel nepřátelský štáb. Byl raněn do nohy a snesen do údolí. Na kótě vlála československá vlajka.

Na levantské frontě nasadili frankisté 19 divizí a 2 jízdní brigády, celkem 645 děl a 400 letadel. K tomu je třeba připočíst italský armádní sbor posílený 5. navarrskou divizí s 38 pěšími a 2 tankovými prapory, s 1 mechanizovaným

praporem a leteckým krytím legie Condor. Na západním křídle fronty, před Teruelem, měli frankisté v dělostřelectvu převahu 4:1, v letectvu 10:1, v těžkém dělostřelectvu 10:1 a v protiletadlových hlavních dokonce 15:1.

Byli to právě tito nedostatečně vyzbrojení dobrovolníci, kteří v praktickém boji dokazovali, že je možné odolávat daleko silnějšímu nepříteli s mnohem lepší výzbrojí po celé měsíce a roky, zadržovat jeho postup a dokonce podnikat úspěšné protiútoky.

Brigádní velitel Vacek Kolmar zastavil pokynem ruky nosítka s transponovaným dobrovolníkem Hofmanem.[122]

– Dokázali jste to. Jste pašáci. Je to zlé?

– Ne, je to jen noha, usmál se Hofman.

– Mám pro vás dobrou zprávu, řekl Kolmar. – Československo bylo předevčírem ráno přepadeno německou nacistickou armádou, ale jak to vypadá, Němci narazili na důstojného soupeře. České letectvo již bombardovalo některá německá města a nikde nebylo překonáno pohraniční opevnění. Wehrmacht má prý velké ztráty.

Raněný dobrovolník Hofman se prudce nadechl a zavřel obě oči.

– Takže se bijí! Nevzdali se. Bojují…!

– A zvítězí. Pryč s tyrany a zrádci všemi, citoval sovětský poradce.

– Amen, vydechl dobrovolník Hofman.

3. října 1938 – Španělsko

Velvyslanec Stohrer, říšskému ministru zahraničí:

„*Vývoj krize ve střední Evropě je přirozeně sledován v nacionalistickém Španělsku s nejživějším zájmem. Dosti všeobecně se má za to, že pokud potrvá československá kampaň po delší dobu, bude nakonec Německo nuceno odvolat svoji materiální i vojenskou pomoc k vlastní potřebě. Vojenská situace generála Franka není ani dnes nikterak skvělá a v naznačeném případě by se jeho pozice stala neudržitelnou, vítězství nacionalistické věci by bylo mimořádně ohroženo a nastoupil by zde rudý teror.*

Únava z války je v nacionalistické oblasti Španělska v týlu i na frontě patrná a projevuje se den za dnem stále více. Podle mínění německých a italských vojenských kruhů, a mínění prvých musí být pro mne ve vojenských otázkách směrodatné, nelze vůbec očekávat, že by Franko vyhrál válku v nejbližší budoucnosti, jestliže se Německo a Itálie nerozhodnou přinést jeho věci další a značné vojenské a materiální oběti. Je politováníhodné, že Frankovy jednotky jsou nyní drceny a uvázly v ohbí Elbra. Ztráty jsou prý značné. Ve svém telegramu č. 290 z 30. září jsem žádal, aby generalissimovi byly dány k dispozici dodávky materiálu, které mu byly slíbeny, avšak zřejmě byly zadrženy v důsledku kritické situace ve střední Evropě. Nyní bych viděl jako jisté, že tyto dodávky již generalissimus neobdrží. Ještě jedna taková ofenzíva rudých, jako je ona na Elbru, a bez dalších německých či italských posil, při pokračující pomoci Sovětského Ruska, bude dosavadní vývoj na frontách zcela zvrácen.

Sevilla 3. 10. 1938 Stohrer.“

3. říjen 1938 – Turčianský sv. Martin

Celé údolí říčky Turiec mezi dvěma Fatrami ztratilo pestré podzimní zbarvení. Hnědý příval rozvodněného toku místy opouštěl pouto břehů a podmáčel celé okolí. Voda stékala prudkými potoky z hor po rozblácených cestách a vyrývala do nich strouhy, obnažovala kamení, splavovala hlínu. Vše bylo náhle šedé, nevýrazné. Krajina bez tváře sevřená mezi stěny lesů a hor.

Doktor Maixner vyšel ven ze dveří sálu. Byl jedním z nutně omezeného počtu mužů a žen, vybraných k tomu, aby zde, v poměrně luxusní budově Matice slovenské, zajistili hlavě státu dostatečné pohodlí a soustředění. Že měl být Svatý Martin záložním hlavním městem republiky, to vzbuzovalo vždycky úsměvy na rtech. S úšklebky se mezi personálem Hradu říkávalo, že v takové díře Němci rozhodně vládu ani prezidenta hledat nebudou. Maďaři by zase Slovákům nikdy neuvěřili, že dovolili takto zneuctít posvátnou nacionalistickou půdu samým jádrem nákazy pražského čechoslovakistického moru. A náhle to taková legrace nebyla.

Plukovník Emanuel Moravec se odtrhl od okna knihovny a přikročil ke stolku s mapou u roztopeného krbu, za kterým seděl nastydlý prezident jako skřítek zachumlaný do dek. Beneš kašlal, smrkal a kýchal. Nemoc působila jako fyzický ventil všeho napětí nastřádaného v minulých dnech, týdnech a měsících. Nic strašného, jen jakási mírnější forma chřipky. Byla to známka uvolnění a nový náčelník prezidentovy vojenské kanceláře si uvědomil, že také Beneš pociťuje toto uvolnění. Konečně se bojovalo. Konečně bylo rozhodnuto a nebylo cesty zpět. Navíc to zatím nevyhlíželo špatně.

– Vypadá to, že z pěti armád, které nás ohrožují, vyvíjejí zatím významnější aktivitu jen dvě, ukazoval Moravec prezidentovi. – Včera nejaktivněji a nejzuřivěji zaútočila II. armáda generála Rundstedta proti severní Moravě, ale vůbec se nepohnula XIV. armáda generála von Lista u Vídně. Zdánlivě to nedává smysl, ale když se na to podíváme podrobněji, je jasné, že Hitler zavrhl klešťovou variantu. Nežli dovolí Listovi vyrazit na sever k Brnu, chce mít jistotu, že na severu wehrmacht prorazila opevnění. Jenže ho neprorazila, naopak, byl to prý debakl, a to dvakrát za sebou ve dvou dnech. Přišli o celý výsadkový pluk a divize, které se pokusily prorazit přes Jeseník, jsou staženy a zle zdecimovány.[123] Za těchto okolností nepovolí OKW Listovi zaútočit od jihu. Kdyby se byl průlom na severu podařil, List by byl zaútočil ještě dnes v noci. Také tam zřejmě vázne zásobování. Až se bude jižní Listova armáda skutečně chystat ke skoku, poznáme to pravděpodobně podle nezbytných přesunů. Takový útok by se jistě neobešel bez účasti tankové divize, je to konec konců jediný skutečný tankový terén, který se u nás wehrmachtu nabízí. 2. tanková divize je ale zatím dislokována příliš daleko od fronty, na jihu u Štokeravy. Kromě toho má List ještě dvě lehké a jednu motorizovanou divizi, ale nemá žádnou pěší divizi a bez té by byl takový útok katastrofální. Potřeboval by tam alespoň dvě, tři pěší divize, aby se mohl odvážit. Nyní jim zbývá jen soustavný a stále gradující tlak od západu. Na západě je hluboké pásmo Sudet, ale nyní vylidněné. Nemohou se nadít podpory obyvatelstva. Podle došlých zpráv tam nejzuřivěji tlačí X. Reichenauova

armáda. Převeleli k ní nejvíce pancéřových a motorizovaných jednotek, ale to jim v těch kopcích nebude mnoho co platné. Tlak na jižní Čechy od von Leebovy armády je váhavý a také von Bockova VIII. armáda proti Krušným horám se chová velmi opatrně. Zřejmě hodlají měnit střídavě místa největšího náporu, aby zjistili naše slabiny. Ale s tím nevystačí. Takovou taktikou se válka vyhrát nedá. Tím jen poškodí a demoralizují své nejlepší divize.

– Válka bude tedy dlouhodobá, pochopil Beneš.

– Nechci předbíhat, ale vypadá to, že ano. Wehrmacht je vybudována jako lehká útočná armáda a jako taková by měla úspěch tam, kde se lze rozmáchnout k dlouhým a rychlým přesunům do týlu nepřítele. Jenže zde není rychlost nic platná. Na nás by potřebovali mohutně stavěnou robustní armádu, která se zapře nohama o zem a dokáže vyvíjet dlouhodobý vytrvalý tlak. K tomu nemají potřebné těžké dělostřelectvo a nemají patřičné zásoby munice.

– Ale jejich letectvo, upozornil prezident.

– Podívejte se z okna, pane prezidente, usmál se Moravec. – V tomhle nedokáže létat ani vrána. Kromě toho, na západě se mýlí, když předpokládají, že samotné letectvo může vyhrát válku. Nemůže. Tohle počasí bude trvat celé týdny, nastalo období dešťů a na žádné hromadné nálety nelze pomýšlet. Od země jdou mlhy a mraky se vlečou příliš nízko. V tomto se nedá navigovat na cíl, to je pro letadla hotové bludiště. Pozorovací letectvo uvidí útržky přesunů nebo postavení, ale nikoliv celkovou situaci na bojišti. Jistě, Luftwaffe může jednotlivými vzlety občas podpořit své bojující jednotky, ale to k vítězství nestačí. Nízko letící letouny je lehčí zasáhnout a sestřelit. V té mlze nikdo nerozpozná makety od skutečných objektů. V několika případech už bombardovali své vlastní linie. Máme štěstí. Samotná nebesa stojí při nás.

– Tedy se domníváte, že vydržíme. Ale co až se do nás pustí polská armáda.

– Právě to bychom přece potřebovali, vzdychl bezmyšlenkovitě Moravec.

– Politicky ano, souhlasil Beneš. – Já se ale ptám, jestli to vydržíme po vojenské stránce.

– Neříkal bych to, přejel si plukovník vysoké čelo rukou, – kdyby byla nějaká jistota, že Polsko nezaútočí vůbec. Jenže oni se chovají velmi agresivně. Rzeczpospolita je v této naší rovnici skutečnou neznámou a my ji musíme eliminovat. Máme-li tuto hrozbu eliminovat, je dobré udělat to ve chvíli, kdy nemohou koordinovat své akce s Němci. Rundstedt je nyní na severu otřesen a několik dní bude útočit pouze symbolicky, aby nevzbudil nevoli v Berlíně. Musí své divize přeskupit a doplnit. Kdyby Poláci zaútočili nyní, bude mít bratr Luža dosti volné ruce, aby jim udělil odstrašující lekci, než se opět bude muset věnovat wehrmachtu. Nyní, asi tak po tři, čtyři dny, nastane ta nejvhodnější příležitost. V nejlepším případě týden, ale to je asi příliš dlouho. Němci se zkonsolidují dříve.

– A bratr generál Luža je dosti silný, aby polské armádě mohl udělit takovou lekci? tázal se znepokojený Beneš.

– Proti Těšínu stojí jediný armádní sbor Waclaw pod velením generála Bortonowského, vysvětloval plukovník trpělivě. – Tři pěší divize, dvě jízdní brigády, nějaká ta jejich nacionalistická garda nevalné hodnoty. Pak ještě jeden značně improvizovaný tankový prapor a nějaké menší doplňkové jednotky, pokud je nám známo. Nejvýše nějakých 30 až 40000 mužů, ale roztahaných od

Przemyslu přes Krakov až po Bohumín. A to jsou ještě ty nejlépe vyzbrojené polské jednotky. My jsme v tom úseku opevněni, nablízku stojí jedna Lužova a dvě rezervní divize zálohy hlavního velitelství. Pravda, jsou od frontové linie poněkud dále, takže vlastně všechno bude záležet na tom, kdo dříve dokáže přisunout své zálohy. Řekl bych, že útočníky ze směru od Olše vpustí Luža někam do údolí pod Beskydský hřeben a tam jim udělí ponaučení. U Těšína je otevřený terén, tam bude vše záviset na dělostřelectvu, případně na tankových jednotkách. Bratr Luža je dosti moudrý a předvídavý velitel, aby se s nimi příliš dlouho nepřetlačoval. Než se odhodlají to zkusit znovu, budou mít problémy s bolševiky na východě.

– To je pravděpodobné, usoudil Beneš. – Ale není to jisté. Rudí na něco takového, pravda, jen čekají. Ale nesměli bychom to prokazatelně vyprovokovat my sami. Gottwald musí být připraven začít do světa křičet o polské rozpínavosti a o agresi. Tak, jak to jen umí.

Vzápětí prezident mohutně kýchl, celý se nafoukl a zase splaskl. Kapičky rýmy se zachytily na jeho knírku jako na kartáčku.

– Dejžto Pánbůh, poznamenal Emanuel Moravec a začal balit své mapy. Prezidentský tajemník Prokop Drtina se upřímně snažil, aby si prezident nepřipadal zde na Slovensku (jak lehce by byl mohl říci v cizině) tak nesmírně odstrčený a schovaný, odříznutý od světového dění. V Praze byl zvyklý mít denní servis zpráv z celého světa. Drtina zprostředkovával každých půl dne souhrn nejčerstvějších informací, ačkoliv to bylo nesmírně obtížné. Spojení přes Německo, Maďarsko a Polsko z pochopitelných důvodů nefungovalo. Nedostávalo se žádných světových novin, rádiový signál byl neustále něčím rušen a jistě odposloucháván. Čerstvé zprávy obstarával František Kubka, nový kulturní atašé na Fierlingerově vyslanectví v Moskvě.[124] Byly to však zprávy filtrované a zkreslené bolševickou propagandou. Museli být porovnávány s vysíláním rumunských stanic a na tomto základě pak probíhala analýza zachyceného vysílání z území znepřátelených států. Telefonní linky fungovaly jen před Rusko a přes Bukurešť, ale běžné vysílání BBC a západních stanic se dalo zachytit ještě i v Čechách a z Prahy je vysílali sem, do centrály, z níž Gottwald improvizoval jakýsi přehled pro všechny členy vlády.

Počáteční chaos způsobený stěhováním se pomalu ustaloval v jakýsi denní řád. Brzy ráno byl u prezidenta doktor Maixner a po něm ihned plukovník Moravec s čerstvým přehledem z bojišť. Změnu na postu velitele prezidentovy vojenské kanceláře Drtina přivítal. Tušil, že Moravec je spíše vojenský teoretik, než frontový velitel, ale alespoň neděsil prezidenta svou vlastní hrůzou jako před tím generál Bláha a o vojenství něco věděl. Dovedl také dosti dobře prognostikovat budoucí vývoj. Naopak, prezident začínal mít pod jeho vlivem o poznání bojovnější náladu.

To se projevilo hned dopoledne, kdy se setkal se zástupci Hlinkový strany, aby s nimi jednal o federalizaci státu. Naproti tomu onen tlustý černopláštník Tiso působil dojmem trapného zmatení. Naprosto nedovedl odhadnout události příštích dnů a týdnů. Netušil, zda spolupracovat spíše s Čechy, kteří tuto válku pravděpodobně prohrají, ale co kdyby…, nebo zda se chovat rezervovaně a jednat s Maďary o samostatnost, kterou by byl musel zaplatit nejméně třetinou

území Slovenska včetně Podkarpatské Rusi. Prezident si dal záležet, aby všechny separatisty[125] hned zpočátku postrašil předpovědí, že Sověti vstoupí do války co nevidět a že je to jisté.

Benešův zájem byl jasný. Když už musel jednat s ľuďáky o federalizaci, chtěl si podržet v ruce co nejvíce nitek. Hledal vhodného kandidáta na funkce v prozatímní slovenské vládě, která by potom připravovala na Slovensku regulérní volby. Tiso vůbec nevěděl, čí je a o co se hraje. Tiso by byl ideálním obětním beránkem. Hodila by se pro něho nějaká nutná funkce, na kterou dotyčný později doplatí, a přesto musí být vykonávána. Nicméně, dr. Tiso byl prvním mužem Hlinkový strany a Beneš v žádném případě nemohl jednat se Sidorovou propolskou frakcí, ani s Tukovými maďarony. Tyto frakce mu naopak nabízely možnost působit k rozložení HSĽS zevnitř, dle hesla – rozděl a panuj. Zatím vedl Beneš pouze předběžné rozhovory, neboť vše se mělo vyvíjet až podle vývoje války. Pakliže bude prohrána, osud Slovenska může být Čechům lhostejný. Bylo nutno poněkud zastrašovat radikální separatisty a dodávat odvahy jejich domácím odpůrcům. K tomu měl nyní Beneš v ruce velmi účinný argument. Stačilo poukázat na to, jak dopadli Němci v Sudetech, jak museli nakonec téměř všichni utíkat a zanechat majetky na místě, navzdory tomu, že se zaprodali Říši. I kdyby Německo vyhrálo válku, Sudety budou stejně tak zdevastované a zničené, že se tam bude všechno stavět znovu na zelené louce. Gottwaldovi lidé již sami iniciativně odjeli obstarat náležitě odstrašující fotografie z těch krajů plných vojska a změněných v bojiště. HSĽS byla, jak se ukazovalo během jednání, značně nejednotným útvarem, který vykazoval celé názorové spektrum politiků. Právě Tiso, který měl podporu zdravého jádra strany, mohl být vhodným partnerem pro Beneše, pokud by se otevřeně postavil do čela těch, kteří připouštěli autonomii pod ochranou RČS.

Na improvizované schůzi šéfů či zástupců českých politických stran bylo ustanoveno, aby si jednotliví politici vybrali slovenské partnery k separátním jednáním s cílem prohlubovat jejich názorové rozdíly až k oslabení a snad i rozpadu HSĽS.[126]

Milan Hodža, bývalý ministerský předseda, který zde sice zastupoval agrární stranu, nikoliv však její pragmatický proud, zde předložil model řešení, který Beneš a zvláště pak Národní demokraté slyšet nechtěli, ale vyslechnout museli:

– Pánové. Připusťme objektivně, že to byla právě agrární strana, kdo se v uplynulých dvaceti letech domohl na Slovensku alespoň nějaké voličské přízně. Neříkám to proto, že jsem agrárník, ale proto, aby bylo pochopeno, že jsme se slovenskou otázkou z hlediska národní integrace důkladně zabývali. Tedy jde o to konkretizovat federativní zákon. Nestačí ho jen vyhlásit a ke všemu ještě v podobě návrhu a záměru. Slováci potřebují slyšet konkrétní závazná a pak i zaprotokolovaná prohlášení. Potřebují mít něco v ruce. Něco, co by uznal i doktor Hletko v Pittsburgu a mnozí další. Potřebují, a my také potřebujeme, skutečné smíření. To ovšem nelze uskutečnit na bázi čechoslovakismu. Nejsme jeden národ a oni se nepočeští. Nelze v to doufat a v našich slovech se nesmí ozvat ani stín tohoto mylného smýšlení. Pana Kramáře už musíme jednou provždy konečně pohřbít.

– A máte vy takové konkrétní návrhy? ozval se skepticky Rudolf Bechyně.

– Jistě, jinak bych si nebyl bral slovo, usmál se Hodža. – Integrace různých dvou národů se musí odehrávat vždy na principech, které jsou svoji povahou nadnárodní. Já vidím dva. Princip hospodářský, o který se pokusila agrární strana, ale který se zastavil na otázkách ideologických. Zde je třeba jen navázat. Za druhé princip náboženský, který je pro Slováky snad ze všeho nejdůležitější. Bohužel, z naší strany až příliš citlivě vnímají onen agresivní ateistický osten a odpor k českému sekularismu je žene do náruče Polákům. Proto se integrace v této navýsost důležité oblasti musí ujmout zde Msgr. Šrámek a jeho strana. S plnou podporou vlády.

– Děkuji za přihrávku na smeč, užasl zástupce Lidové strany. – Musí být hodně zle, že něco takového přichází. Přihřeji si tedy svoji polívku a rovnou vám říkám, že nemá valného smyslu pouštět se na tento tenký led, pokud republika nepodpoří obnovu církevního školství.

– Po federalizaci to bude záležitostí slovenské vlády, namítl Beneš.

– To je možné, nenechal si Šrámek vzít slovo, – Ale pak nemůžeme hovořit o čemsi, co nás má spojovat. Jedná se také o moravské a české křesťany. Jedná se o to, a zde bych souhlasil s panem Hodžou, nestavět další zeď, ale ty stávající bourat. Ublíží snad duální systém církevního a světského školství republice více, než jí ublíží nechuť Slováků a našich křesťanů angažovat se pro stát? A když jsme u toho, je zde i otázka odluky církve od státu a promítnutí této odluky do daňového systému…

– Pro Pána, kolego, dost! zdvihl Hodža ruku. – Zadržte, kolego. Vůbec nezpochybňuji, co jste právě řekl, naopak. Ale jednáme nyní o otázkách integrace dvou a snad i více národů. V jedné zemi. Dokončím svůj projekt, jestli dovolíte. Tedy dvouproudá integrace nadnárodními principy hospodářství a víry. Za druhé viditelná a slyšitelná gesta jako znamení, že jsme my, Češi, pochopili. Například nový název státu. Republika Česko-Slovenská. Nesmějte se, pro Slováky by byla ona pomlčka oddělující názvy dvou národů velmi významným ukazatelem, že jsme pochopili. A sjednotila by nás více, než cokoliv jiného. Jistě by nám neublížilo, kdyby zde pan prezident, v nějakém vhodném rozhlasovém projevu, vyzdvihl význam a práci Andreje Hlinky. Víte přece, že v srpnu, na smrtelném loži, nabádal své spolustraníky, aby hleděli zachovat Československo. Já bych šel dokonce ještě dále a jeho versailleský exces z počátků republiky bych prohlásil za záblesk jasnozřivosti, která nebyla vyslyšena. Nasypme si trochu popel na hlavu, pánové. Pozměňme doktrínu, ale trvejme na jednotě v osudovém okamžiku státu. Něco za něco. A uvidíme, jaké mají Slováci uši, jak dobře nás uslyší.

V dalším rozhovoru nabídl doktor Milan Hodža za svoji stranu působení na slovenské kontakty v hospodářské sféře a Msgr. Šrámek souhlasil s tím, že ve spolupráci s prezidentem a předsedou vlády připraví návrhy jistých, náboženských reforem. Hlavním cílem všech jednání zůstalo působení na získání slovenského nacionálně angažovaného jádra HSĽS a jeho oddělení od radikálních propolských a promaďarských frakcí.

Prokopa Drtinu napadlo, že by nebylo špatné, kdyby rozvědka dodala nějaké konkrétní důkazy o Tukově práci pro maďarskou tajnou službu. Prezident Beneš si konečně ujasnil, jakým způsobem by mohl být využit nanicovatý Dr. Tiso. Všechny ty krásné návrhy a nápady by mohl luďákům přednášet přímo on, kdyby

pochopil, že tak upevní svoji pozici v čele strany, neboť to bude on, kdo přesvědčil ty tvrdohlavé Čechy. Jistě. Doktor Tiso bude přímo ideální hlásným troubou. Jestli chtějí být Slováci rovnocenným národem, budou se muset v praktické politice přiučit ještě mnohé.

3. říjen 1938 – Německý Brod

Střelec Mirek Volf seskočil z hořícího bombardéru MB-200 kdesi jižně od Kaplice v lesích Novohradských hor a připletl se do akce jedné z rot III. praporu 1. pěšího pluku příslušného k hraniční oblasti 31. Měl vcelku štěstí, protože se nedostal do žádné rozsáhlé bojové operce. V hustých a hlubokých příhraničních hvozdech probíhala hra na slepou bábu. Menší jednotky obou stran, zatím jen předzvědné oddíly, zde vedly cosi na způsob indiánské války, vzájemného oťukávání, přepadů a postupného prolínání.

Akci, jejímž svědkem se stal a v níž také účinkoval, velel nadporučík Hrdina z Českých Budějovic. Po zběžném výslechu se hrdinou dne stal Miroslav sám, neboť byl tím, kdo již v prvních hodinách války bombardoval nepřátelské město, a každému veliteli bylo jasné, že zásahy lineckého hauptbahnhofu nemalou měrou ztíží zásobování německých vojsk také v této oblasti. V příštích dnech to Miroslav zažil ještě mnohokrát. Všude ho zvali na panáka a dávali mu cigarety z vlastních zásob.

S rotou průzkumníků nadporučíka Hrdiny musel toho dne prodělat ještě jednu akci. Po likvidaci pancéřové kolony hlásila hlídka příjezd další, tentokráte lehce vyzbrojené zásobovací německé kolony.

V předchozí akci získali Hrdinovi vojáci množství německých uniforem a zbraní, takže jejich vzhled byl nyní daleko věrohodnější. Více mrtvých německých vojáků mohli také nyní obléci do vlastních uniforem a jejich těla aranžovat takovým způsobem, aby byla jasně viditelná z vozidel a povozů jedoucích po lesní cestě. Vše ukazovalo na tuhý boj s českými obránci a nebylo pochyb, že se předzvědný oddíl wehrmachtu probojoval dále do vnitrozemí.

Vybraní německy hovořící vojáci Hrdinovy roty se vyzbrojili praporky, rukávovými páskami a dvěma ukořistěnými motocykly s lodičkou a kulometem. Tato skupina pak vyrazila vstříc Němcům a celou zásobovací kolonu, neporušenou a důvěřující, navedla přímo do obranných linií svého praporu. Čechoslováci získali množství munice do německých zbraní, další zásoby, jednu polní kuchyni a celkem 6 nákladních automobilů.

K večeru byl Miroslav Volf předveden k zástupci velitele praporu podplukovníku Klapálkovi, kterého, po vylíčení své anabáze, požádal o pomoc při co nejrychlejším přesunu ke své letce do Německého Brodu, neboť pilotů byl vždy nedostatek.

Miroslav mohl vyrazit téměř ihned. Velitelství praporu vypravilo ukořistěné automobily označené československými vlaječkami na utajenou koncovou přepřahací stanici zásobovacích tras[127] v lesích severně od Nových Hradů. Přesun bylo nejbezpečnější uskutečnit v noci a ta právě nastávala. S prázdnými automobily, které u Nových Hradů převzala zásobovací jednotka, se ještě téže noci Miroslav dostal do Třeboně. To již náklaďáky nebyly prázdné. Cestou na

jejich plošiny naložila jakási jiná jednotka své raněné a několik německých zajatců. Miroslav se po dobu dvou hodin jízdy stal dobrovolným strážcem zajatců a v Třeboni využil jednoho z mála řídkých železničních transportů, aby se dostal dále k severu do Soběslavi.

V Soběslavi se hlásil na velitelství VI. Sboru (Rázus) s doporučením podplukovníka Klapálka a znovu musel vyprávět o bombardování Lince. Vyprávěl rád, neboť všude jeho příběh viditelně zlepšoval náladu a pozvedal morálku. Intendanční důstojník mu poradil, aby den přečkal v městečku u Lužnice a dále cestoval opět teprve v noci, kdy nejsou vlaky ostřelovány německými stíhači. Poslechl a využil dne k tomu, aby si prohlédl větší tankovou jednotku zamaskovanou v blízkém lesnatém údolí při řece. Pohovořil s tankisty, kterým vysvětloval, jak se tanky jeví z pohledu pilota, jaké maskování je nejúčinnější a čeho se vystříhat. Upozornil tankisty na hustý dým z výfuku, který pilotům nejspolehlivěji prozradí skutečnou polohu vozidla v terénu a poradil pozorovatelům nošení brýlí s kouřovými skly, protože pokud má stíhač či střemhlavý bombardér dost času na manévr, vždy raději přilétá ze slunce. Po celý den bylo od jihu a hlavně od jihovýchodu slyšet temné dunění těžkých dělostřeleckých baterií. Němci zjevně vedli hlavní nápor údolím Lužnice.

Večer, hned po setmění, využil lazaretního vlaku, aby se dostal do Tábora. Ze starobylé husitské pevnosti nezahlédl nic, kromě vzdálených věží. Pohyboval se jen po nádraží a nemohl si nevšimnout patrných následků bombardování. Nekonal se zde evidentně žádný cílený masový nálet, to zatím Luftwaffe nedovolovalo počasí a velké stroje s těžkým nákladem pum mohly bombardovat jen z velkých výšek za jasného počasí. Skrze tyto nízké mraky by nikdo nádraží nezaměřil. Lehké pumy zde shazovaly zřejmě jen osamocené roje starších nízko letících dvouplošných Henschelů nebo střemhlavé Stuky.

Okolo půlnoci se Miroslav vyhoupl na pomalu projíždějící improvizovaný obrněný vlak, který se přesouval na Moravu a seskočil z něho v Jihlavě. 3. října za svítání se k velkému údivu svých spolubojovníků objevil na letišti v Německém Brodě.

Letiště bylo prakticky v ruinách. Miroslav ho téměř nepoznal. Kouřící trosky hangárů a torza budov, vzletové i přistávací dráhy plné kráterů a děr, zmrzačené kostry vozidel, rozervané vyhořelé cisterny a žádná letadla, kromě zbytků dvou rozbitých Blochů. Personál černý od sazí, unavený a vyčerpaný. Piloti a členové osádek se zarudlýma očima a podivnými zatrpklými výrazy ve tvářích.

– Nekoukej, řekl mu navigátor Šíp, kterého potkal již nedaleko místa, kde stávala brána. Pak Miroslava objal a poplácal po zádech. – Sypou to do nás každej den. Jen počkej za chvíli, jak se udělá větší světlo, jsou tady zase. Ale už není co ničit. Zbyly jenom dva Blochy a jedna jedenasedmdesátka a ty převeleli. Z obou perutí udělali jen jednu. My jsme likvidační sbor. Třetina chlapů je nezvěstnejch a třetina to má za sebou. Ale to je jedno. Kdybych měl osedlat husu a lítat na ní, tak budu. Když nebude zbytí, vezmu flintu a půjdu do zákopu. Ale nepřestanu, dokud… Jdi ke starýmu…

Kapitán Nikolaj Petrov vypadal ještě o poznání starší a nemocnější než mužstvo. Zvedl udiveně hlavu a stěží potlačil výraz překvapení.

– Kde se poflakujete, Volfe? Skoro jsme dostali Německo na kolena a vy u toho

nejste…

Miroslav předpisově zasalutoval a nadechl se. Velitel právě zaniklé letky ho však nepustil ke slovu.

– To nám budete vyprávět později. Teď si najděte nějakou díru, kam se schováte, až zase přiletí, aby se nám pomstili za to, jak jste jim rozkopal hračky v Linci. A až odletí, tak rychle spravit alespoň jednu dráhu. Večer tady přistane autobus a balíme to.

– Kam? Vydechl Miroslav, který se náhle lekl, že by velitelova slova mohla znamenat československou kapitulaci.

– Košice, mrkl kapitán a jeho obličej se náhle rozjasnil. – Přišly ty ruský aeroplány. Prý stovky letadel. Samé Raty a Antky. Potřebujou tam každýho, kdo udrží knipl. Bude z vás stíhač. Do týdne jsme zase ve vzduchu. Necháme Nácky, ať si ty kolejničky opraví a pak jim je rozkopeme znovu!

3. říjen 1938 – Paříž, velvyslanectví Rzeczpospolity

Na Francii začínala doléhat noční můra výčitek a prvních velkých demonstrací. Československo bojovalo. O několik set kilometrů dále na východ umírali lidé, kteří se na francouzské spojenectví tolik spoléhali. Bojovali zoufalý boj, zrazeni všemi. O několik set kilometrů jižněji bojovalo svůj zoufalý boj republikánské Španělsko. V Paříži teklo šampaňské, hrála hudba, divadla inzerovala svá představení, svítilo tisíce světel…

Polský velvyslanec pan Lukasiewicz pořádal slavnostní večer v zahradě vyslanectví na Rue St. Dominique 57.

– Neztrácejme nervy, radil každému, koho vítal. – Nebe je s námi.

– My neztrácíme nervy, ubezpečil jej Pierre Laval a rozhlédl se znaleckým okem po zahradní párty osvětlené elektrickými světly, která byly aranžována ve tvaru několikaramenných svícnů. – My nemusíme ztrácet nervy, pane vyslanče. V Mnichově se nám podařilo položit velmi solidní základ budoucí pevné a jednotné Evropy založené na dobrém vztahu dvou velmocí, Francie a Německa.

Nemělo by se zapomínat na dobré vztahy s východoevropskou velmocí, usmál se Lukasiewicz. – Polsko také patří do civilizované křesťanské Evropy.

Pierre Lavalovi dalo velkou práci, aby zachoval dekorum a nezasmál se té bezbřehé nafoukanosti.

– Jistě, jistě. Ale Polsko si bude muset zvolit v budoucí Evropě vhodného spojence. Jste mezi dvěma mlýnskými kameny. Dříve či později se budete muset dohodnout s Němci. Od Francie je Polsko přece jen… ehm… poněkud odděleno říšským územím a rudé Rusko máte hned za dveřmi. Kdyby se rudí dali do pohybu, budete potřebovat spojence.

Vyslanec zatřásl vzdorovitě hlavou a pohrdavým tónem odpověděl

– S rudými se vypořádáme kdykoliv. To není žádný problém. Pamatujte, že Polsko patří dnes mezi velmoci. S Němci můžeme jednat jen jako rovný s rovným. Ostatně, máme s nimi pakt o neútočení. Až bude poraženo Československo, dostaneme další území na jihu a dosáhneme společné hranice s Maďarskem. S Rumuny a s Maďary se dohodneme proti rudým velmi snadno a společně dosáhneme úplného odříznutí Ruska od kontinentální Evropy.

– Jistě, jistě, to je pravděpodobné, odtušil diplomaticky Lával, neboť si doposud nebyl tak docela jist, s jakým druhem šílenství zde má co do činění. – Jen jsem chtěl naznačit, že by bylo poněkud netaktické zahájit válku s Čechoslováky nyní, dokud se ještě brání. Tím by rudí dostali záminku, po které touží. Nebylo by to vhodné, dokud je wehrmacht zaměstnána válkou v českých horách.

– K tomu, abychom dali rudým lekci, nepotřebujeme wehrmacht, k tomu máme skvělou jízdu, zamrkal Lukasiewicz soucitně na nic nechápajícího Lávala a omluvil se, neboť jej volaly hostitelské povinnosti.

Hosté byli okouzleni podívanou, která se jim naskytla. Stoly na trávníku pokryté podzimními astrami na ohnivě rudých ubrusech. Komu bylo venku zima, mohl přejít do vytopeného, stejně vyzdobeného sálu. Ve svícnech uvnitř budovy hořely pravé voskovice. Bez ustání vyhrávala hudba, dvojice tančily a všude se pohybovaly nádherné ženy. Lukasiewicz vybíral své hosty zásadně podle krásy dam, v čemž si nezadal s berlínským velvyslancem Lipskim. Věděl, že to ocení zejména znalec žen Paul Reynaud nebo Hoare Belisha, anglický Žid, ale shodou okolností též současný Chamberlainův ministr války. Nádherný pohled byl na princeznu Bourbonsko-Parmskou či na princeznu Faucigny-Lucinge. Přišli i Rothschildové.

Vyslanec Lukasiewicz dal nenápadný pokyn, aby byli vpuštěni vybraní zástupci tisku a povolil reportérům půlhodinu vyrušování magnéziovými blesky fotoaparátů. Jejich zájem se okamžitě soustředil na manželku geniálního pianisty Artura Rubinsteina, kterou Lukasiewicz sám vyzval k tanci. Tančili mazurku.

Slavnost se protahovala. Třikrát už museli vyměnit ve svícnech voskovice a všech se zmocnilo opojení.

– Wonderful, your dancing! opakovala jistá Američanka polskému velvyslaneckému radovi hraběti Mollovi. Ten se zarazil a gestem přivolal překladatele.

– Řekněte té dámě, že Danzig je a zůstane součástí polské říše.

Venku v zahradě začínal ohňostroj. Vyletovaly různobarevné rakety, na zamračeném nebi se otáčela umělá slunce, ze kterých sršely jiskry.

– Efektní, ale trochu nepříjemně to připomíná válku, postěžoval si Pierre Laval po straně Paulu Reynaudovi. – Kolik mají ti Poláci vůbec divizí? Copak zešíleli?

– Abyste pochopil Poláky, radil Reynaud, musíte si je představit jako nějaké středověké město obehnané kamennými valy. Vládne tam velmi úzká elita vojenských špiček a velkostatkářské šlechty. Dole v tom městě narůstají jisté tlaky na změnu toho stavu. Řekněme, že jakési demokratizační tendence. Jak se dá sjednotit takové uvnitř se rozkládající město? Jedině na hradbách. Je třeba získat věrohodného nepřítele a vyprovokovat stav ohrožení, to všechny obyvatele sjednotí a z různých zájmových skupin to udělá obránce táhnoucí za jeden provaz. Mají středověkou mentalitu. Jen ty fortifikace nemají.

– Pozoruhodné, kývl uznale Laval. – To je velmi vystihující obraz, myslím… Nenapadá vás při tom, jak je možné, že Francie, která sama trpí snad ještě větším roztříštěním zájmů a sil, nehledá žádného společného nepřítele?

Reynaud pokrčil rameny. Na Lávala to byl bystrý postřeh.

– Není zde nikdo, kdo by měl zájem udržet město jednotné…

Laval znovu kývl, ale pomyslel si při tom, že Reynaud ve skutečnosti ví o

někom, kdo by rád udržel město jednotné, třebas proti společnému nepříteli. On sám, přece…

Společnost vyrazila hlasité jednotné – Áááách! Následoval spontánní potlesk. Vysoko na noční obloze vzplál velký polský orel. To bylo působivé. Ale pak se stalo cosi strašného. Blikající světlo levého křídla předčasně uhaslo a vzápětí zmizelo také druhé křídlo. To, co zbylo na nočním nebi, připomínalo stejně dobře mrtvolu, mumii nebo flambovanou vánoční pečeni. Pak celé monstrum naráz vzplálo a trosky padaly k zemi. Sluhové rychle hasili a odnášeli hořící cáry.

Hudba zmlkla a sám vyslanec Lukasiewicz stál u dveří ochromen hrůzou. Brzy nato se společnost rozešla. Spisovatel Fabre-Luce kráčel s přítelem k Alexandrovu mostu a zamyšleně poznamenal.

– Je to absurdní. Celou dobu, co jsem tam vešel, se nemohu zbavit utkvělé představy, že šlo o slavnost na rozloučenou. Předminulé Polsko zašlo v podobné orgii.

3. říjen 1938 – Berlín, Schlachtensee

Sturmbannführer SS Alfred Naujocks projel okolo stráže hlídající vjezd do vilové prominentní čtvrti u berlínských jezer. Stráž se vypjala do pozoru a Naujocks ohnutým ukazovákem přivolal vojáka v černé uniformě příslušníka Himmlerových Waffen SS, k sobě. Nechal chvíli působit své hodnostní označení a potom promluvil polohlasem, jakoby pouze oznamovacím tónem. Byla v tom ale nezastřená výhrůžka a voják ji pochopil. Roztřásl se jako ratlík na mrazu.

– Poslouchejte mne dobře. Jedu navštívit gruppenführera Heydricha. Jde o čistě soukromé rodinné posezení. Tato návštěva nebude zaznamenána v knize návštěv. Je vám to jasné?!

– Jistě, Herr Sturmbannführer! Nic nebude zaznamenáno. Při takovém druhu návštěvy není záznam vůbec potřeba. Heil Hitler!

Naujocks projel pod otevřenou závorou a pokračoval stromořadím. Jezero se v šedém podzimním dni blýskalo jen matně, jako by bylo olověné. Pod tlusté kmeny buků se snášela záplava suchého listí a pokrývala zemi souvislou bronzovou krytinou. Automobil minul Canarisovu vilu a za okamžik zastavil u sousedů. Vrata otevírali hranatí chlapi v pláštích.

– Vítám vás, soukmenovče, povstal Heydrich doposud zabořený do velkého ušáku u sálajícího krbu a pohybem ruky poslal dvě obrovské dogy zpět do kouta.

Jeho vysoká postava nepřestávala Naujockse fascinovat. Dokonalý chlap. A ještě něco navíc. Chladné oči se stále leskly, jako uhrančivé oči hada. Tvář nebyla tak docela árijského typu, spíše mongoloidní, ale kdo by se to byl odvážil všemocnému tvůrci a veliteli Sicherheitsdienstu třebas jen naznačit. Heydrich neměl žádných tak blízkých přátel, aby připadaly v úvahu jakékoliv důvěrnosti, byť šlo o vcelku přátelské setkání. V Heydrichovi sedělo zlo, čisté, nelidské, inteligentní, fascinující a krásné zlo. Zlo, které přitahovalo a hypnotizovalo. Zlo, které nutilo slabé povahy klanět se mu a vzývat jej, jako by byl vládcem. Dokonce i führer byl proti němu lidský.

Naujocks v sobě cítil také zlo a znal jej, věděl o tom, na rozdíl od Heydricha,

který byl svým zlem tak pohlcen a s ním natolik srostl, že jej již nebyl sto odlišit od svého já. Naujocksovo zlo bylo jiného druhu. Bylo to zlo z rodu rarachů, zlo potměšilé, rváčské a do jisté míry snad i vtipné.

– Pojďte, sedněte si.

Sluha přinesl občerstvení a tiše se vytratil.

– Pijte a povídejte, jaké tam u vás teď vyvádíte skopičiny…

Heydrich hovořil jakoby žertem, ale neusmíval se. Jestliže se ke svému podřízenému choval tak přátelsky, musel mít na srdci něco opravdu důležitého. Naujocks věděl velmi dobře o jakých skopičinách je řeč. Právě spolu s Heydrichem se navyváděli něco skopičin. Ta poslední byla opravdu vydařená a přispěla k vyvraždění valné části bolševického generálního štábu i celého důstojnického sboru. On a Heydrich vytvořili oněch 15 falešných dokumentů, které usvědčovaly vysoké sovětské vojenské představitele ze spolupráce s Abwehrem.* Heydrich s Canarisem pak zorganizovali jejich podvržení Stalinovi „přirozenou cestou“, přes naivního československého prezidenta Beneše.[128] Byl to stoprocentní úspěch. Beneš a Stalin – hlupák a paranoik.

– Akce Trojský kůň příliš neuspěla, ušklíbl se Heydrich na adresu šéfa Abwehru, neboť Trojský kůň byl akcí vojenské rozvědky.

– Na deset procent je přehnaný odhad, zamračil se Naujocks. – Naprostou většinu skupin „K“ pozatýkala jejich rozvědka po 26. září. Zřejmě tehdy se rozhodli, že budou bojovat, ale o našich lidech museli vědět již dávno. Sledovali všechny. Z některých vytloukli hesla a identifikační znaky. Použili to v několika případech s úspěchem, aby navedli jednotky wehrmachtu do léček.

Heydrich zakroutil nechápavě hlavou.

– Mají na své straně někoho z Abwehru, soudil Naujocks. – Některé informace nemohli dostat odjinud. Je to někdo ve vyšších kruzích.

– Abwehr, téměř si odplivl Heydrich opovržením. – Canaris je měkký a nedůsledný. Ještě není čas, ale bude třeba ho dostat pod kontrolu i s celým Abwehrem. I tak je na můj vkus příliš velkým obdivovatelem všeho anglického. Ale… už se na tom pracuje.

– Proč jste mne zavolal? zeptal se Naujocks přímo. – Chystá se nějaká speciální skopičina? Předem slibuji, že se zase rád pobavím.

Heydrich se na chvíli odmlčel, hleděl do krbu a přemýšlel.

– Jste obeznámen s vývojem na frontě? zeptal se náhle.

– S celkovou situací ne, přiznal Naujocks. – Pracoval jsem teď takříkajíc v zúženém prostoru. Samé konkrétní úkoly. Sabotáže, bomby, spolupráce s Freikorpsem. Víte, ti chlapíci ze Sudet nejsou a nikdy nebudou žádnou armádou, chybí jim disciplína, kázeň a nikdy nebudou schopni bojovat a uvažovat metodicky, jako wehrmacht. Ale jsou úžasně operativní a dovedou improvizovat. Bojují ze zálohy, jako indiáni. V dostatečném počtu by dokázali destabilizovat celá rozsáhlá území. Někdy mne napadají myšlenky na takový typ lehce vyzbrojené armády. Jen automatické zbraně a výbušniny. Představuji si napadení státu takovou zvolna se prolínající armádou. Žádná fronta, žádné oficiální vyhlášení války, žádné uniformy. Napadený stát by byl vlastně ve válce, měl by mrtvé a raněné, každý den výbuchy a destrukce, každý den ze zálohy zastřelení politikové a generálové a žádná spojitost s námi. Žádná možnost prohlásit se za

námi napadený stát…

– To se hodí, zdvihl Heydrich ukazovák. – Celkově to na frontě totiž vypadá tak, že se generálové opět přecenili. Žádný blitz se nekoná a konat nebude. Všechny armády uvázly hned na první obranné linii. Postupují teď jako šneci. Luftwaffe se vymlouvá na počasí a Tschechei se brání velmi úporně. Narůstají nám ztráty a to není dobré pro německého ducha. Jestli to takhle půjde dál, budou potíže. Máme zde opozici ve vojsku. Celá řada generálů s válkou nesouhlasila. Ti idioti si stále myslí, že když dovolili führerovi být kancléřem, měl by je nyní poslouchat a sloužit jejich zájmům. Veřejnost také neprojevuje dvakrát velké vlastenectví. Sám führer si na to stěžoval. A nejhorší je, že jsme v tom sami. Maďaři jsou vystrašení z Rumunů v zádech a Polákům, těm by se chtělo, jenže vrchní velení, Varšava, se bojí Rusů, i když do světa vytrubují, že ne.

Naujocks napjatě poslouchal, ale stále v té řeči nenacházel nic pro sebe. Stále mu z toho nevyplýval žádný úkol pro zkušeného teroristu a záškodníka.

– Dostalo se mi do ruky Rundstedtovo hlášení o té katastrofální ofenzívě na severu. Ztratili tam většinu tanků, o lidech nemluvě, pokračoval Heydrich. – Vtip je v tom, že to vůbec nemusela být katastrofa, naopak. Kdyby, například, o několik kilometrů dále souběžně zaútočil i polský sbor, bylo by to již všechno za námi a my bychom pochodovali Prahou.

– Jde o ty Poláky? uhodl Naujocks.

– Správný postřeh, soukmenovče. Jde o malou provokaci. Poláci by mohli být tím kamínkem, který strhne lavinu, jenže se k ničemu nemají a vyčkávají, ale kdyby je napadli Tschechei sami, vlastně, například, kdyby skupina mužů v československých uniformách překročila hranici a provedla v Polsku nějaký ukázkový, docela přiměřeně malý masakr, šli by do toho bez zaváhání. Tedy, ti zfanatizovaní a slávychtiví místní velitelé by to mohli spustit dříve, než jim to Varšava stihne zakázat. Potřebují záminku, aby ti napadení byli oni, a pak se nějaká hraniční divize zblázní a zaútočí dříve, než se vzpamatují v centru. Už nebudou moci couvnout a zastavit to. To by Tschechei značně zkomplikovalo situaci a našim statečným jednotkám by to ulevilo. Rusové by neměli důvod zaútočit, kdyby Poláci mohli prokázat, že se jen brání, že byli napadeni. Možná by se rozhoupal i ten starý oprýmkovaný sysel Horthy a vylezl by z té své budapešťské nory. A i kdyby se Rusové pohnuli, co dokážou se svým důstojnickým sborem? Stalin zdecimoval vlastní armádu lépe než mor a třicetiletá válka. Poláci by je zastavili a boj na východě by se vlekl ještě celé měsíce. Nakonec by Poláci jistě prohráli, o tom si nedělám iluze, ale rudí by na tom byli příliš zle, než aby se chtěli ještě hádat s námi. Nu, a wehrmacht, která mezitím vyřídí Tschechei, by mohla slíznout šlehačku. Takový Danzig, Pomořansko, možná i Krakov.

– Máte představu, kdo by to měl provést? Zeptal se Naujocks. – Myslím jednotku. A ví o tom vůdce?

Heydrich se zamračil.

– Nemůžeme nechávat všechna rozhodnutí na vůdci. Není v Berlíně. A pak, vůdce by jistě nic nenamítal proti vstupu Poláků do války po našem boku. Ale nesmíme udělat chybu. Poláci nesmí vědět, že jsme to byli my. Za žádných okolností to nesmí vyjít najevo. Ti, kdo to provedou, by pak mohli třebas hrdinně

padnout při návratu. Naše čelní pohraniční jednotka prostě postřílí několik drzých Tschechei, kteří se odvážili obchvatem přes Polsko na německé území. Kdyby vyšlo najevo, že za tím stojíme my, mohli by Poláci vytušit, že jsou jaksi na řadě, jakmile budeme hotovi s Tschechei. A ještě něco, měli by to provést naši bratránkové z Freikorpsu.

– Freikorps? Užasl Naujocks. – Tomu nerozumím…

– Je to jednoduché, soukmenovče, osvětlil Heydrich. – Když se věc nepodaří a vůdce bude hledat viníka, padne vina na sudetské teroristy. Když se vše podaří a my urychlíme s pomocí Poláků válku, přihlásíme se o odměnu. Navíc, ti ze Sudet mluví většinou česky.

– Jistě, chápu, stará zásada, usmál se Naujocks a chvíli přemýšlel. Náhle se zeptal věcně.

– Kdy to má být?

– Včera bylo pozdě, ozřejmil Heydrich. – Okamžitě. Nejdéle do dvou dnů. Všechno zůstane jen mezi námi. Já a vy. Nikdo jiný. Zavolám Frankovi, aby vám uvolnil muže, které si vyberete a československé uniformy. Zajistíte si na polském území nějakou základnu u místních vlastenců. Zbytek bude čistě na vaší improvizaci. Musí to být rychlé a efektní. Akce nevyžaduje žádný speciální výcvik. Přepadnete nějaký vlak nebo celnici a ponecháte naživu svědky, kteří viděli uniformy a slyšeli české rozkazy.

Oba soukmenovci začali diskutovat o podrobnostech.

3. říjen 1938 – Sklenné – západní Jeseník

Major Führmann, velitel 1. baterie 11. praporu 305. dělostřeleckého pluku, stál po kotníky zabořen v rozměklé oranici a sledoval zpevněnou cestu pod sebou na dně úvozu, po níž pomalu a neúprosně sunula podivná monstra. Generátorový vůz benzíno-elektrického vlaku BE vz. C zarputile bafal i bzučel, jak se jeho šestiválcový motor pokoušel rozhýbat mohutné dynamo. Za sebou vlekl do mírného kopce tři vlečňáky s rozloženými částmi jediného moždíře ráže 30,5, nejmohutnějšího děla československé armády. Major kontroloval zrakem, zda se široká kola tahače neboří příliš. Celý náklad složený z generátorového vleku a ložiskové, lafetové a hlavňové části, vážil jistě více než 30 tun. Jako velitel baterie musel během nastávající noci přesunout posledním úsekem do budoucího palebného postavení celkem tři takové transporty. Potom jeho vojáky čekala osmihodinová směna při kopání okopů, maskování, zapouštění ložiska a sestavování děla.

– Teprve pozítří bude baterie schopna poprvé vystřelit. Ale potom ať se náckové naproti v Kladsku těší. Máme je jako na dlani.

Major si byl jist, že Němci proti Československu nedisponují žádnou podobnou srovnatelnou ráží. Zato disponují střemhlavými bombardéry a ty také mohou nadělat paseku.

Sešel na silnici, po které se nějaký motocyklista pokoušel objet a předjet jeho svěřence. Motocykl zastavil před ním.

– Kapitán Kříž, představil se důstojník, aniž z motorky slezl. – Velitel 1. baterie I. praporu 302 houfnicového. Máme se přesouvat po vás. Máte nějaký odhad, jak

dlouho budou ta vaše monstra na silnici? Nechceme vyrážet, dokud nebude komunikace volná. Chceme to stihnout za tmy.

Major se usmál.

– Jen klid, kapitáne Kříži. V pětatřicátém v Jincích jsme to zvládli oba a bylo to do většího kopce.

Kapitán Kříž si protřel zrak a nechápavě zíral na majora. Pak mu v očích svitlo.

– Kapitán Führmann! No jistě! Vlastně už major…

– Máte dnes moji hodnost. Vy jste byl tehdy poručík.

– Jistě, jistě, kýval Kříž hlavou. – Tehdy nám to šlo dobře. Když o tom přemýšlím, asi jsme se zasloužili o to, že teď tyhle betonové ratejny něco vydrží…!

Kapitán Kříž ukázal rukou přes smrákající se pole směrem k pevnostem u Králíků.

– A pak s námi začali zacházet, jako bychom patřili do starého železa. Prý - jste pomalí, těžkopádní, nestihnete jít dopředu s motorizovanou infanterií a nestihli byste ani utéct.

– Pche, ulevil si major Führmann. – Jakápak motorizovaná infanterie? V těchhle kopcích okolo celého státu jsou koně pořád ještě nejspolehlivější způsob, jak dostat kusy do postavení. Jsem zvědav, co tady zmohou náckové s celou svou motorizací…

– Ještě jim budou naše macandy dobré, uzavřel Kříž a našlápl motorku. – Jsem rád, že vás mám někde na blízku a že jsme se potkali, majore. Jestli to nebude příliš horké, přijedu na partičku mariáše.

4. říjen 1938 - Cosel

V dopoledních hodinách se k poradě štábu II. armády v coselských kasárnách dostavil generál Fedor von Bock, velitel 1. skupiny armád wehrmachtu. Štábní porada, v podstatě již ukončená, byla celá věnována sčítání ztrát po minulých bojích, reorganizaci vyšších jednotek a urychlenému přechodu dalších divizí, do bojů doposud nezapojených, na válečnou sestavu. Generálům bylo dáno na vědomí, aby ještě neopouštěli město kvůli možnosti svolání další porady v odpoledních hodinách dne.

– Vypadáte unaveně, Rundstedte, konstatoval generál Bock při pohledu na bledého, nevyspalého a jak se zdálo i přepracovaného velitele II. armády.

– Máme za sebou velmi rušné dny, mávl Rundstedt rukou. – A velmi málo z toho, co se událo, nás může uvést do povznesené nálady.

Von Bock kývl a zvážněl.

– Jste si vědom, generále, že führer na vaše výsledky nebude pohlížet příliš příznivě? Vkládal do II. armády velké naděje. Dostal jste velení nad největším seskupením divizí a také čest zaútočit jako prvý.

– Čest? Jsem připraven rezignovat na svoji funkci, stroze a upjatě oznámil starý generál. – Ale necítím se tím vším vinen. Führer po nás žádal zázraky a do Vánoc je ještě daleko. Naposledy, než byl vydán povel k pochodu, jsem v Zossen varoval Keitela i Jodla, že je třeba pozdržet nástup do útoku nejméně o dva týdny. A nebyl jsem sám. Před Mnichovem byl vydán rozkaz jen k zaujetí mírové

sestavy. Předpokládali, že Mnichov Tschechei zlomí. Víte sám dobře, že mé divize měly jen obsazovat Sudety bez výstřelu. A pak jsme náhle, přes noc, měli zaútočit. Většina divizí ještě nebyla na místech, a když byly, musely se přesunout na válečné pozice. Prvé dva dny jsem měl k dispozici jen tři divize schopné vyslat do akce alespoň některé pluky. Operaci Freudentahl jsem nezkazil já, tu zvrzalo letectvo. Samotný motorizovaný oddíl neměl šanci čelně otevřít průchod v opevnění, když selhal útok z týlu. Výsadkáři prý neměli dostatek informací o možnostech obrany těch pevnůstek, koordinace a načasování prý bylo naprosto nerealisticky naplánováno, akce byla prozrazena a průzkum neodhalil včas polní útvary v místě výsadku, selhali Henleinovi lidé a nejen v tom místě…

– Jistě, kývl von Bock, – ale co ta Mansteinova partyzánština?

– Musím se generála Mansteina zastat, zdvihl Rundstedt dlaň před oči. – Nabídl jediný plán, který měl jakousi šanci na to, abychom splnili rozkaz s tím, co jsme měli k dispozici při tomto diletantském, uspěchaném vedení války!

– Ano, souhlasil nerad generál von Bock. – Nejprve jsme nechali Tschechei mobilizovat a zakopat se na pozicích. Pak, namísto soustředěného útoku plnou silou a ze všech stran najednou, který by Tschechei jistě nezadrželi, se wehrmacht pouští pouze do ojedinělých akcí vždy jen několika divizemi v jediném místě. A divíme se, že to nejde. Luftwaffe je paralyzována počasím, tankové jednotky v kopcích neuspějí, pěchota je proti opevněním bezmocná. Máme zbytečné ztráty a morálka vojska je citelně narušena. Zakládá se tu na jakýsi mýtus neporazitelnosti Tschechei. Začíná to probouzením starých středověkých mýtů a zkušeností. A navíc jsou věci příliš daleko. Již nelze odpoutat vojska od nepřítele, přeskupit je a změnit celkovou strategii. To by otřáslo důvěrou ve vrchní velení, ve führera, v armádu a říši. Musíme v tom prostě nějak pokračovat. A vlastně nikdo nemá představu jak. Improvizací se válka vyhrát nedá.

Rundstedt se uklidnil a přitáhl mapu jižní hranice Slezska.

– Podívejme se na to, generále. Vezměte situaci mé armády ve směru od západu na východ. Tschechei odepsali velmi realisticky oba severní výběžky a průchody od Zittau (Žitavy) uzavřeli na zkrácené linii opřené o Lužické a Jizerské hory. U Reichenbergu (Liberce) a Chrastavy postavili mohutné několikařadé uzávěry, které končí až na strmých svazích Jizerských hor. Ty mají částečně vysokohorský charakter a jsou hustě zalesněné. 4. divize u Zittau nepodléhá mému velení, ale uzávěry před Reichenbergem sama neprorazí, to je nemožné. Tam měla stát tanková divize. Postavení 3. lehké divize proti Jizerským horám je dočasné a nemá smysl, aby se pokoušela útočit s technikou terénem, který je neprůchodný i pro pěchotu. Z naší strany tam nevedou žádné komunikace, naopak, z jižních svahů těch hor vede mnoho zásobovacích tras do vnitrozemí pro posilování obránců. I přes neprůchodnost v těch horách mají linii lehkých objektů a polní zařízení. Dále na západ se táhnou dlouhé hřebeny Krkonoš. Pro nás úplně neprůchodné. Tschechei mohou klidně soustředit síly na obranu uzávěry přes jedinou komunikaci v tomto prostoru u Harrachova, Novosvětským průsmykem. Z jižní strany hor vybudovali Tschechei novou vojenskou silnici, která jim umožňuje rychlý nástup ostrahy, posilových jednotek, munice i těžšího dělostřelectva. Slibněji vyhlížejí až průsmyky na východním konci Krkonoš, ale ty jsou již uzavřeny liniemi těžkého opevnění. Pak zde máme oblast Trautenau

(Trutnova). Celý výběžek Braunau (Broumova) přehrazují tři pásma horských hřebenů s lehkým opevněním dvou z nich a těžkým opevněním u kořene výběžku, opět na nejkratší linii obrany. Jsou tam dvě, nebo již tři dělostřelecké těžké tvrze. Tyto tvrze blokují jediné větší silnice na Žacléř a v Bělověském průsmyku u Náchoda[129]. Kdyby Tschechei podnikli protiútok k severovýchodu před Braunau a přes Jauering (Javorník), mohou rychle obsadit Eulengebirge (Soví hory) a odříznout výběžek Glatz (Kladsko) i se všemi našimi vojsky, která se tam připravují k nástupu na Grulich (Králíky). Celé Glatz je velmi ohroženou oblastí, neboť ho obklopují hory a vesměs těžké opevnění, a to ze tří stran. V současné době odtud rychle evakuujeme 30. motorizovanou divizi, protože Tschechei přisunuli těžké kusy a postřelují celou oblast i hlavní komunikace z několika směrů. Orlické hory. Opět hustě zalesněný terén a velmi strmé svahy, které daleko strměji klesají k naší straně, než do vnitrozemí. Hrot výběžku je u Grulich opevněn tak těžce a hustě, že zde útok vůbec nepřichází v úvahu. Pak je zde frývaldovský výběžek. Tschechei v něm vybudovali jen lehkou obrannou linii a rezignovali na vyčištění celého výběžku. Tento úsek byl vyhodnocen jako jediná možnost pro útok, která nám zbyla. Hory jsou členité, ale vede jimi množství použitelných komunikací. My ovládáme celé předpolí. Rozvědka ovšem nedokázala identifikovat několik důležitých a na poslední chvíli vybudovaných těžkých objektů na klíčových komunikacích. Zde a zde. Kdyby tam ty uzávěry nebyly, prorazili bychom. Kdybychom o nich včas věděli, nepokoušeli bychom se o to vůbec. Druhým nadějným koridorem pro průlom byla silnice přes Wurbenthal (Vrbno) a také zde jsme měli velkou šanci uspět. Kolonu zastavilo masivní soustředění těžšího i protitankového dělostřelectva zde ve stráni proti vyústění údolí od severu. Tuto abnormální koncentraci hlavní nelze vysvětlit jinak, než že nepřítel o akci věděl, nebo ji předvídal včas. Poslední možné místo na východ je pak oblast Herautz (Heraltice) a sám víte, jak tam dopadla kombinovaná operace i s celým slavným výsadkem. A to je pouze jednořadá linie lehkých objektů a poměrně příhodný terén pro motorizované oddíly.

– Tschechei si také vypočítali, že nemáte jinou možnost než tudy, konstatoval zachmuřený von Bock.

– Samozřejmě, protože celá další linie na východ je již silně opevněna těžkými objekty. Jak jen mohli v OKW počítat s překvapením ještě týden po té, co oni provedli mobilizaci? Jejich armáda byla na pozicích. Prorazili bychom, kdyby hraniční linii bránily jen krycí jednotky a kdyby Luftwaffe zablokovala nástup polních divizí k hranici, a to ještě jen na určitých místech a za předpokladu, že bychom byli připraveni. Zkoušet Tschechei překvapit za stávajících okolností, kdy oni jsou připraveni, a my nejsme, je šílenství!

– Generále, vzdychl von Bock. – Snažíte se mi vysvětlit, že vůbec nevidíte žádnou možnost prolomení nepřátelské obrany na celém úseku II. armády?!

– Ne, to jsem říci nechtěl, oponoval unavený Rundstedt. – Já tvrdím, že nelze dosáhnout překvapení a nelze dosáhnout rozhodnutí v několika dnech. Je třeba vázat jejich síly a znepokojovat obránce předstíranými útoky vzdálenými od sebe tak daleko, aby je to donutilo k neustálým riskantním přesunům záložních jednotek. Je třeba, aby plýtvali municí a nevyspali se. Je třeba narušovat jejich zásobovací komunikace a potom, nakonec, zahájit nápor a počítat s tím, že bude

mnohokrát odražen. Musí to být dobře připravený nápor na slabé místo obrany a musí to být vytrvalý dlouhotrvající nápor se silnou dělostřeleckou a leteckou podporou. Já tvrdím, že je nutno počítat s nejméně dvěma týdny znepokojování a útočných demonstrací. Pak je nutno počítat s jedním či dvěma týdny nepřetržitého náporu. Mohlo by to jít, ale nepůjde to rychle. I kdyby mi OKW přidělilo o deset, patnáct divizí více, než mám k dispozici, nepůjde to rychle, neboť terén eliminuje možný počet naráz nasazených jednotek na maximálně tři, pět divizí.[130] Znamenalo by to jen větší masakr a více mrtvých na naší straně. Také kvůli letecké podpoře je třeba počkat na vyjasnění oblohy.

– Jaká je nyní morálka vašich vojáků generále? zeptal se znenadání von Bock.

– Řekněme, uvážil generál Rundstedt, – že je patrné jisté rozčarování. Jsou zmatení. Bylo chybou slibovat národu nějaký rychlý úspěch.

Generál von Bock se zamyslel.

– Zmatení a rozčarovaní. A jak zmatení a rozčarovaní budou po dvou týdnech bezvýsledných válečných demonstrací? A jak zmatení a rozčarovaní budou po dalších týdnech krvavě odrážených náporů? Co řeknou vojáci, až začne docházet zásoba střeliva? Morálka německého vojáka je jistě veliká, ale…

– Ale potřebovali bychom nějaký úspěch, doplnil Rundstedt.

– Leda, uvážil von Bock, – leda bychom se smířili s tím, že takového úspěchu bude dosaženo v úseku jiné armády. Jste připraven, Herr General, smířit se s tím, že smetanu slízne nakonec někdo jiný?

– Sloužím Německu, konstatoval Rundstedt disciplinovaně. – Řekněme, že se těžiště náporu přesune dočasně na jinou, lépe situovanou armádu.

Generál Fedor von Bock zdvihl udiveně obočí, ale Rundstedt pokračoval.

– A až bude více takových armád, jejichž vojáci budou rozčarovaní a zmatení, možná jim v Berlíně něco dojde.

5. říjen 1938 – Ženeva

Doktor Arnošt Heidrich sebral všechny své síly, aby učinil to, co učinit musel. Nezbývalo nic jiného, než poslední, zoufalé gesto.

Valné shromáždění Společnosti národů jednalo již druhý den, stejně bouřlivě a stejně marně. 3. října, ihned po zahájení zasedání, přednesl svoji ohnivou řeč Maxim Litvinov a doktoru Heidrichovi bylo v tu chvíli lhostejné, že se jedná o zástupce agresivní bolševické mocnosti. Litvinov nehovořil jako bolševik. Hovořil věcně. Vypočítal všechny kroky Německa a všechny zbytečné a zbabělé ústupky nejmocnějších států světa, které vedly k této válce. Vypočítal všechny body a odstavce zakládajícího paktu Společnosti Národů, které byly porušeny samotnými jejími zakladateli, a v závěru zvolal:

– To, čeho jsme v těchto dnech svědky, překračuje všechny meze mezinárodního práva i prosté lidské slušnosti. Kdo se zde může ještě dovolat spravedlnosti, když nejen, že není odsouzen agresor a nejsou učiněny nezbytné kroky k zastavení jeho řádění, ale ti, kdo se nejvíce ohánějí mírem a mají tohoto slova plná ústa, se ve finále dramatu s agresorem spojí, aby mu pomohli zadusit malé a slabé. Proto vyzývám toto shromáždění, aby konečně nazvalo věci pravými jmény. Aby nazvalo agresora agresorem, zrádce nazvalo zrádci a

tyranovy pomahače nazvalo kolaboranty. A pak, až toto bude vykonáno, až budou označení viníci a až bude jasně řečeno, že toto nesmí být, toto se v civilizovaném světě nesmí dít, potom nechť toto shromáždění vyzve všechny zbylé slušné a čestné lidi světa do zbraně k zastavení obludy, která nám všem každým dalším soustem přerůstá přes hlavu. Já za všechen pracující lid Sovětského svazu mohu prohlásit, že my nezaváháme ani na jedinou vteřinu. Mohu na to přísahat! Budeme bojovat, dokud fašistického tyrana Hitlera s celou jeho smečkou a všemi posluhovači nesmeteme z povrchu země. My se nelekneme!

Poté sovětský delegát přečetl text návrhu sovětsko-československé deklarace odsuzující agresi proti RČS.

Nyní si Arnošt Heidrich uvědomoval, jak to vše bylo od začátku marné a k marnosti odsouzené. Británie a Francie ovládaly Společnost národů od počátku její existence. Spojené státy doposud dokonce ani neráčily ratifikovat Zakládací pakt League of Nations. Zástupci obou zrádných velmocí se odvolávali na jeden ze základních ženevských protokolů[131] z 2. 10. 1924 o mírovém řešení mezinárodních konfliktů. Zrada byla nazvána snahou o naplnění tohoto protokolu. Lával, pověstný jako „bílá kravata“, prezentoval mnichovský pakt čtyř velmocí jako akt důsledného lpění na jednou nastoupené cestě k celosvětovému míru.

– A bylo to právě Československo, které nepřijetím tohoto aktu spravedlnosti pro národnostní menšinu sudetských Němců zavdalo přímý podnět k válce. Mohli bychom tedy označit Československo za prvotního rušitele míru a přímého viníka této nové a nebezpečné války v srdci Evropy. Československu byla jasně ukázána cesta k mírovému řešení krize při zachování jeho státnosti, ale pan Beneš, který se vždy tak zasazoval o světový mír a o princip sebeurčení národů, tuto cestu odmítá vidět, pokud jde o jeho vlastní zájmy…

Zástupce Rumunska, ministr zahraničí Titulescu, upozornil shromáždění na prováděcí předpis rady, podle něhož měly být sporné otázky ve věcech národnostních menšin nejprve podrobně zkoumány menšinovým oddělením sekretariátu a pak, na přání jedné ze stran, podstoupeny mezinárodnímu soudu v Haagu.

– Československo, jako jedna ze stran, jak všichni dobře víme, se haagské arbitráže dovolávalo, ale záležitost nebyla řešena v Haagu, nýbrž jakousi improvizovanou nátlakovou skupinou Německa a Itálie, tedy nečlenů paktu, k nimž se ke své i všeobecné hanbě připojily zakládající členové Francie a Británie, čímž samy tyto dvě velmoci, tyto dva pilíře Společnosti národů, společnost svévolně obešly. Je dnes velmi zjevná příčina tohoto obcházení společnosti. Všichni víme, že menšinové oddělení sekretariátu společnosti by nikdy nepřipustilo ke zkoumání a k dalšímu projednání stížnostní spis, který by obsahoval požadavek zrušení politických svazků mezi sudetoněmeckou menšinou a československým státem. To by bylo proti všem regulím. Proto také sudetští Němci žádný stížnostní spis ke Společnosti národů nepodali, a proto se Německo uchýlilo k brutálnímu vojenskému nátlaku a nakonec k přímé agresi.

Nemohlo zde být shody. Bylo naivní očekávat, že se v mnichovanech pohne svědomí a že budou ochotni označit Německo za agresora, jestliže mu agresi před tím sami posvětili. Muselo by dojít k velkým a skutečně zásadním otřesům a

převratům na politické scéně těchto zemí, aby se cokoliv změnilo. Arnošt Heidrich si znovu uvědomil, že Beneš to pravděpodobně věděl, když jej vybavil takovými dokumenty, jaké k němu dorazily do Ženevy již dva dny před zahájením války. Hlasování o tom, zda je možno označit Německo za agresora, prozatím vůbec nebylo zahájeno a Litvinovův návrh na takové hlasování neprošel. Laval, Simons i Apponyi hleděli, aby se stroj Společnosti národů rozjížděl co nejpomaleji. Bylo doporučeno zkoumání sudetoněmecké problematiky menšinovým oddělením i přes neexistenci stížnostního spisu, bylo rozhodnuto o vyslání vojenských pozorovatelů neutrálních členských států na československé bojiště a dále bylo doporučeno vytvoření specializovaného výboru neintervence, který měl zabránit vměšování dalších států a národů do právě vzniklého konfliktu tak, aby nedocházelo k zásobování bojujících stran vojenským materiálem, jako v případě Španělska.

– To je jako když bezzubá stařena zakazuje psovi žrát biftek, poznamenal Majskij směrem k Janu Masarykovi, který právě přijel s novými zprávami z Londýna. – Je to marné.

Doktor Arnošt Heidrich vystoupil k řečništi a rozložil papíry na pult před sebe. Naposledy se rozhlédl po důvěrně známém sále o 2000 sedadlech, nyní sotva z poloviny obsazených delegáty. Vnímal uklidňující, důvěrně hnědý odstín a kaskádovitě se snižující schody jednotlivých tribun a galerií, z nichž pouze galerie pro tiskové zástupce byla zaplněna do posledního místa. Odkašlal si.

– Vážené shromáždění, vážení delegáti. Budu dnes velmi stručný. Již déle než rok sedávám zde v tomto sále spolu s většinou z vás. Po celý tento čas i před ním je mi souzeno sledovat velmi smutné a ponuré představení. Nejprve Habeš a Čína, potom Španělsko a dnes také má země jsou předhazovány vlkům jen proto, že ozbrojení hlídači stáda ještě nechtějí být vytrhováni z klidného spánku. Zdá se, že staré, mocné, moudré a zkušené národy pozbyly své cti i rozumu. Zrada je nazývána pomocí, slabost je nazývána silou a agrese mírovou misí. Jsme obviňováni z činů, které jsme nespáchali a zjevné zločiny páchané na nás i na jiných jsou záměrně přehlíženy. Pravda je překrucována tak, aby pokud možno nebyla k rozpoznání od lži, lež je zde omlouvána a zlehčována. Ale dosti o tom, neboť jsme k výše uvedeným skutečnostem snesli dostatek důkazů a dokladů. Demokraticky zvolená vláda mé země, Republiky Československé, po zhodnocení všech zde již uvedených faktů a skutečností, ve svém tajném sídle usoudila, že tato společnost a tato Evropa, k nimž jsme se vždy hlásili a k nimž jsme toužili patřit a s nimi žít v míru a přátelství, nejen, že nás již nedokáže ani nechce ochránit a zastat se nás, ale navíc setrvání v takové společnosti takových národů se pro nás stává nebezpečným a sebevražedným podnikem. Dnešním dnem se vláda i parlament Republiky Československé usnesly po osmnácti letech členství vystoupit ze Společnosti národů a odvolat svého delegáta. Je nám totiž stydno setrvat nadále v jedné místnosti s mnohými zde přítomnými pány. Co bude následovat, netuší nikdo z nás. My doma se budeme bít dokud nezahyneme, ale nedáme se lacino, na to se může spolehnout každý. Až se jednoho dne z mraků, které se nyní stahují nad světem, snese krupobití a bouře také na vaše hlavy a až v mramorových chodbách tohoto paláce ustájí barbarské hordy své koně, my zde snad již ani nebudeme, ale pak prosím vzpomeňte na to,

že jsme volali silně a nahlas, dokud byl ještě čas. Tímto odevzdávám svůj mandát.

Doktor Arnošt Heidrich v závěru své řeči zadrhoval hlasem a po tvářích se mu koulely slzy. Jeho proslov nebyl odměněn potleskem, ale užaslým, hrobovým tichem. K velkému překvapení československého vyslance i většiny přítomných se jako další řečník postavil za řečnický pult sovětský delegát Maxim Litvinov a jménem pracujícího lidu Sovětského svazu také on ohlásil vystoupení své země ze Společnosti národů. Generálnímu tajemníku společnosti nezbylo než vyhlásit přestávku v jednání a odročit zasedání na následující den. Nikdo již nebyl ochoten mluvit.

Ze sálu proudili muži se skloněnými hlavami do impozantní haly oddechu, okolo mohutných sloupů a pilířů ze zeleného švédského mramoru, okolo obrovských oken s výhledem na lhostejnou jezerní hladinu a devadesáti metrový pulsující gejzír, a mnohým běžel po zádech mráz, neboť toto nebyly pouze dvě zklamané rezignace. Toto bylo celkové fiasko myšlenky a naděje na kolektivní bezpečnost světa. Od této chvíle se Společnost národů měnila v účelový a ve skutečnosti bezmocný zájmový klub Velké Británie a Francie, zemí, k nimž se mnozí zvolna začínali otáčet zády.[132]

Toho dne se odcházející delegáti stali svědky další nepředvídané tragédie, totiž demonstrativního sebeupálení mladého muže židovského původu, který se přímo před vchodem budovy polil hořlavinou a pak se proměnil v živoucí pochodeň.

Pierre Laval „Bílá kravata“, který se cestou ke svému vozu ocitl právě před křepčící a ječící ohnivou postavou, učinil instinktivní pokus odvrátit se a pevně sevřel víčka obou očí. Zjistil podivuhodnou věc. Ani křečovitě zavřené oči jej neuchránily oné hrozné a děsivé záře, která přes slabou kůži víček nadále pronikala až k sítnici. Ministr Laval později zapsal, že právě tehdy si byl takto drsně nucen uvědomit, že *„jsou věci, které nelze nevidět, ať již pro svoji slepotu učiníme cokoliv…“*

5. říjen 1938 – Těšínsko, polská hranice

Naujocksova skupina přebrodila Odru jižně od Ratiboře ještě za ranní tmy. Německou hranici Poláci nikterak intenzívně nehlídali. Neměli důvod. Všechno šlo dobře. Muži vybraní velitelem Slezské skupiny Freikorps převážně z řad bohumínských Němců ovládali češtinu stejně jako němčinu a někteří z nich dokonce hovořili polsky. Jednalo se o dobrovolníky. Byli oblečení v civilu jako skupina lesních dělníků. Celkem Naujocks vedl dvanáct mužů, proti čemuž se vyskytly námitky, neboť celkové číslo 13 zakládalo nevhodné asociace. Někteří nesli sekery a pily, všichni měli v batohu československou uniformu, výbušniny a krátké nebo skládací zbraně. Lesnatý a vylidněný kraj umožňoval maximálně bezpečný přesun. Skupina musela urazit dobrých dvacet kilometrů, aby akce nemohla být spojována s blízkou říšskou hranicí. Nesměli se přesouvat ani příliš blízko česko-polské hranice, neboť zde mohli neplánovaně narazit na polské pohraniční hlídky. Po několika hodinách chůze mohli kopírovat železniční trať do Wodzislawi. Také zde žili Šlonzáci, německá menšina, kterou jednoho dne bude muset Říše vzít pod svoji ochranu. Naujocks sledoval provoz na trati, ale za celé

dvě hodiny pochodu podél trati, neprojel jediný vlak. Vůbec nic.

Na okraji Turzy se skupina ukryla a jeden z mužů šel do vsi, aby zaklepal na dveře Schneiderova statku. Německý sedlák Schneider, dlouholetý spolupracovník Abwehru, předal svému soukmenovci dopodrobna odpozorovaný jízdní řád. Po trati Turza – Strumień, vzhledem k poloze podél českých hranic, nejezdily žádné významné transporty, jen místní lokálka převážející starousedlíky za prací a někdy, jednou za měsíc, nákladní transport s vytěženým dřevem.

– Dávejte pozor na vojenské vlaky, ty rozváží podél hranice hlídky. Poznáte je podle krátkého komína. Civilní vagóny nemají kamna a komín, vojenské ano.

Schneider na oplátku obdržel balíček letáků, které měl rozházet po vsi a okolí. Byly tištěny v polštině a vyzývaly zdejší obyvatelstvo k souhlasu s připojením zbytku historického Těšínská k RČS. Letáky slibovaly autonomii a zdůrazňovaly výhody československé demokracie před vojenskou diktaturou fašistického Polska.

Nyní zbývalo již jen posledních deset kilometrů k místu, kde trať křižovala jeden z malých přítoků Odry. Potok tekoucí ve směru z polského vnitrozemí k české hranici přinutil projektanty trati ke stavbě malého viaduktu. To bylo místo, které Naujocks vybral pro svoji provokaci. Ordneři instalovali trhaviny a skryli se do zálohy. Na lokálku podle Schneiderova rozpisu nemuseli čekat nyní ani půl hodiny. I za ten krátký čas se do nich zakousla zima. Zde v kopcích stále ležela nízká mlha a všechno bylo vlhké. Za dva, tři týdny zde již napadne sníh. Převlékli se do československých uniforem, nasadili si přílby připomínající tvarem nerozvinutý klobouk muchomůrky zelené.

– Ten masakr musí někdo přežít, upozorňoval naposledy Naujocks. – Někdo musí poznat uniformy a donést Polákům zprávu. Ale i tak by mělo být hodně krve, aby to Poláky dostatečně popudilo. Kdyby se něco stalo, sraz je na Schneiderově statku.

Celá akce vycházela od počátku skvěle. Nálože rozvalily kamennou klenbu viaduktu a kolejový svršek i s lokomotivou přijíždějící lokálky se propadl do vzniklé trhliny. Vyrazila pára a dým. Ordneři zahájili křížovou palbu z obou stran do oken jediného vagónu. Projektily prorážely dřevěné stěny jako papír. Sám Naujocks vyskočil, aby do vozu hodil ruční granát. Ale v tom jej cosi silně udeřilo do břicha.

Seděl v mokré, vysoké trávě a držel se za žaludek oběma rukama. Uniformou mu mezi prsty prosakovala krev. Z posledních sil zíral na záblesky výstřelů u oken vagónu. Než se mu zatmělo před očima, spatřil ještě, jak z vozu vyskakuje silné mužstvo v uniformách polských nacionalistů Obrony Narodowej a i přes určité ztráty ve vlastních řadách se rozvíjí do rojnic, které obchvacují postavení útočníků na obou stranách.

Naujocksův oddíl se čistě náhodou zaměřil na civilní vlak, který tentokrát, kromě několika civilistů, využili příslušníci polských nacionalistických bojůvek provokující svými manévry a nácviky teroristických akcí podél československé hranice. Ve vlaku sedělo více než tři desítky po zuby ozbrojených dobrovolníků. Velitel skupiny staršina Piotrowski měl k dispozici dokonce radiostanici a zalamoval posily, v domnění, že na polské území zaútočila československá armáda. Zaskočení ordneři se obrátili na útěk, aby se zbavili uniforem. Nesměli padnout

do zajetí. Skupina ležící v záloze severně od trati prchala do blízkého lesa, vstříc oddílům, které vyrazily od Wodzislawi.

Z jižní skupiny zbyli čtyři muži, kterým nezbývalo nic jiného, než prchat směrem na jih. Poláci je nepronásledovali příliš daleko, neboť Piotrowski uvážil, že v údolí potoka může být připravena československá záloha. Tato skupina padla do rukou československé přední hlídky, kterou vedl desátník Lacina. Lacina se nejprve domníval, že muži přibíhající podél hranice potokem jsou zbloudilí českoslovenští vojáci a zavolal na ně. Ordneři udělali chybu a ve svém zmatení začali střílet. Po krátké přestřelce, v níž byl zabit jeden voják Lacinova družstva a dva z ordnerů těžce raněni, byl zbytek komanda zajat. O dvě hodiny později seděli ordneři v ostravské vyšetřovně československé vojenské rozvědky, kam speciálním letadlem přiletěl z Vyškova kapitán Strankmüller, důstojník II. oddělení Ministerstva národní obrany.

Útok na vlak se odehrál přibližně v půl čtvrté odpoledne. O sedmé hodině večer měli Čechoslováci jasno o celé akci a kapitán Strankmüller, který bystře rozeznal závažnost situace, se nezdržoval s hlášením pro Hlavní štáb a raději telefonoval rovnou na velitelství Jiráska, II. armády do Olomouce, aby informoval generála Lužu. V deset hodin večer byla vyhlášena pohotovost všech jednotek Hraniční oblasti 37. Později informované HVOA povolilo uvést do pohotovosti 12. pěší divizi záloh dislokovanou západně od Olomouce a 22. pěší divizi záloh dislokovanou u Vsetína.

5. říjen 1938 – Krakov, štáb vojskové skupiny Slask (Waclaw)

Divizní generál Wladyslaw Bortonowski byl vzteky bez sebe. Štáb skupiny vojsk Waclaw umístěný v krakovském Wawelu urychleně soustřeďoval vlaky i automobily pro transport polských vojsk k Těšínu. I tak bylo zřejmé, že 21. pěší divize nebude připravena k útoku a soustředěna do nástupních prostor dříve než ráno následujícího dne. Improvizovaná obrněná brigáda stále ještě postrádala protitankové prapory a dělostřelecký prapor teprve sundával děla z vagónů.

Generál byl ctižádostivým velitelem a doposud zastával spíše úřednickou funkci inspektora Armády Pomoří. Velení úderné skupiny Slask bylo jeho první velkou příležitostí a prvním samostatným velením tak velké vojenské skupiny na tak horkém, téměř již válečném úseku. Toužil po své velké bitvě jako málokdo jiný, ale nikdy si nemyslel, že k tomu dojde takto, že Čechoslováci budou tak nesmírně naivní a hloupí, aby si něco začali sami, ve svém obtížném postavení. Vždycky si představoval, že povel přijde z Varšavy a bude to regulérní nástup podle všech pravidel a ve spolupráci s wehrmachtem.

Náčelník štábu skupiny plukovník Izdebski nemohl pochopit, proč Čechoslováci zvolili takový způsob provokace právě v okamžiku, kdy mají co do činění s Němci po celé své hranici. Nabádal k rozvaze, ale jen do té doby, než mu přinesli ukázat české letáky posbírané ve vsi blízko onoho incidentu. To byl nesporný důkaz.

– Je to podivné. Čeho tím chtějí dosáhnout? Pochopil bych, kdyby se pokusili soustředěným náporem několika divizí obchvátit naše vojska soustředěná u hranic, obsadit území k Visle a zastrašit nás, nebo nás prostě vyřadit ze hry,

protože pro jejich boj s Němci nepochybně představujeme určité riziko, ale tohle? Nelákají nás do nějaké pasti?

Generál Bortonowski* si byl vědom, že armáda baží po slávě a celá země touží oplatit Čechoslovákům porážku z počátku dvacátých let v tuhém boji o Těšínsko.

– Oni stále ještě žijí z té minulé války, hřímal, – ale tehdy jsme měli armádu na východní frontě, dnes jsme zde a máme k dispozici dost velkou sílu, aby…

– Varšava bude mít možná námitky, připomněl plukovník Nowak. – Asi budou chtít nejprve smluvit nějakou koordinaci s Němci, poslat oficiální nótu, ultimátum, nebo co já vím…

– Takový incident nás plně opravňuje zasáhnout, odporoval Bortonowski. – To je zjevné narušení státní hranice, vraždění našich lidí a máme na to dostatek důkazů. Nemůžeme již déle mlčet. V oblasti je jezdecká eskadrona, ať zahájí průzkum bojem, než dorazí horská divize a zaujme výchozí postavení.

5. října 1938 si generál Bortonowski byl jistě vědom rozdílu mezi pouhou eliminací pohraničního konfliktu na jedné straně a vyvoláním válečného střetnutí na straně druhé, ale stejně jako jiní důstojníci polních armád podezříval vládnoucí kruhy ve Varšavě z přílišné opatrnosti. Strachoval se, že by se takto omezeného incidentu neodvážili využít k útoku na Československo a promarnili by tím jedinečnou šanci dosáhnout úspěchu ve chvíli oslabení československé branné moci válkou s Německem. Bortonowski vsadil vše na jednu kartu. Předpokládal, že když zvítězí, stane se národním hrdinou, kterého se nikdo neodváží kritizovat za unáhlenost.

6. říjen 1938 – Olomouc, velitelství II. armády – (JIRÁSEK)

Po půlnoci svolal generál Luža štáb 11. armády a vysvětlil důstojníkům situaci zjištěnou výslechem zajatců.

– Je to německá provokace, předeslal. – Provedli to Heydrichovi lidé a použili k tomu Freikorps v našich uniformách. Vše mělo vypadat tak, jako by československá armáda provedla výpad přes hranici. Jenže se spletli a zaútočili na polovojenský transport. Hlídky zadržely jednu skupinu, která se snažila uprchnout přes naše hranice. Rozhazovali prý tam po vesnicích nějaké provokační česky psané letáky.

– K ránu můžeme čekat útok, pokýval smutně hlavou náčelník štábu generál Vejmelka. – Jedinou naší výhodou je, že budou spěchat. Nebude to žádný řádně připravený nástup. Bude to improvizovaný výpad těch jednotek, které se jim během noci podaří přisunout.

– Na hranicích se střílí už nyní. Zaznamenali jsme několikeré narušení státní hranice jízdními oddíly. Hlavní velitelství se snaží o spojení s Varšavou, prozradil Luža, ale nespoléhal bych na to. Poláci jsou celí žhaví, aby nám oplatili za Těšínskou válku. Co říká operační oddělení?

Major Štěpán Jurech se nadechl.

– Ako sa pozerám, po taktickej stránke rozmýšľam… tri varianty. Po prvé, Poláci zoberú rozum do rúk a dohovorí sa s našim Hlavným štábom. Po druhé, možno zaútočí táto južná skupina Václav a po prvom nápore ich Varšava odvolá

naspäť. Po tretej, útok prijde s ránom a Varšava im to požehná. Potom sa budeme biť po dva, tri dni, možno týždeň, kým zasiahnú Sověti.

– SOS je v žádném případě nezadrží, mínil plukovník Vejmelka. – Záložní divize zasáhnou jako celek nejdříve po dvou dnech bojů, dříve se nepodaří rozvinout bojovou sestavu blíže k bojišti. Naše pásmo opevnění končí u Bohumína. 8. divize leží až na Bruntálsku a je nyní pocuchaná, protože odrážela první nápor wehrmachtu v Jeseníku.

– Hranici všude neudržíme a výsledek bude záviset na tom, komu se v oblasti podaří rychleji soustředit převahu sil. Bude to závod o Moravskou bránu. Za žádnou cenu nesmíme Polákům dovolit, aby vrazili klín mezi 8 a 22. divizi.

– A co náš projekt Magistrála?[133] ozval se plukovník ženijního oddělení Josef Petřík. – Mohli bychom to vyzkoušet v praxi. Přesun bojeschopných jednotek podél hranice. Hlavně kanóny.

– Možná, usoudil generál Luža. – Němci teď tlačí spíše na úseky v Orlických horách. Mohli bychom přesunout některé jednotky ze Šumperska. Povězte nám, jak si to konkrétně představujete…

6. říjen 1938 – Varšava

Maršál Edward Rydz-Śmigły dorazil do Bruhlovského paláce temnými varšavskými ulicemi okolo šesté hodiny ranní, ještě rozespalý, o to víc navztekaný a rozmrzelý. Letmo pozdravil státního podtajemníka Arciszewského, který jej uvedl do pracovny ministra zahraničních věcí Rzeczpospolity.

– Konečně jste tady, vydechl ministr Beck.

– Proč mne neinformovali dříve? Vybuchl Rydz-Śzmigly.

– Generál Bortonowski si dal na čas, soudil Beck a z jeho hlasu zazníval ustaraný tón. – Sami jsme se o tom dozvěděli před hodinou a není jasné, co se tam vlastně děje.

– Ozbrojený vpád přes státní hranici také není žádná legrace, odporoval Śmigły. – Samozřejmě, Bortonowski musel nejprve učinit nutná vojenská opatření ve svém sektoru. Jak se to vyvíjí? Už víme jakou silou Čechoslováci útočí?

– To je právě ono, vzdychl Beck. – Podle Bortonowského jde o rozsáhlý předem připravený útok. Podle jiných informací to byl jen ojedinělý incident. Přepad jednoho polovojenského transportu Slezské brigády Obrany Narodowej, který jel náhodou v civilním vlaku. Rozváželi hlídky podél hranice. Na naší straně mělo být všehovšudy pět padlých a nějací ranění. Těch Čechoslováků bylo jen něco okolo deseti.

– Ale to je neuvěřitelná drzost! téměř řval Śmigły. – To je to, nač jsme čekali, nebo snad ne? Nyní nás už nikdo nebude moci označit za agresora.

Józef Beck si otřel zpocené čelo.

– Právě že ano. Před hodinou nás kontaktoval z Moskvy Potěmkin. Tvrdí, že čeští vojáci vůbec nepřekročili hranici.

– Žvásty, mávl Śmigły rukou a chystal se k popuzenému výbuchu. – Vždyť snad máme nějaké zajatce.

– Počkejte, zarazil ho Beck. – Není to tak jednoduché. – České pohraniční hlídky prý zadržely krátce po incidentu nějaké muže v československých

uniformách prchajících z našeho území k nim. Došlo k přestřelce a zajali je. Jejich rozvědka si je podala a vyšlo najevo, že jsou to převlečení sudetendeutsche. Byli prý vedení agentem Abwehru. Naujocksem. Jestli mají pravdu, jedná se o německou provokaci. Rozumíte? Chtějí nás zatáhnout do války. Je to německá akce! A Bortonowski jim na to skočil. A Rusové o tom nepochybují! Pro Stalina je tohle stejně tak příležitost k válce jako pro nás. Chápete, oč jde? Maršál se prudce nadechl, ale zase splaskl. Vstal, cinkal šavlí a přistoupil k mapě.

– Takhle tedy… Je to opravdu příliš blízko říšské hranice, ten incident. Kdyby to byli skutečně Češi, provedli by akci spíše někde u Těšína, tady. Útok na tuhle trať? Ta opravdu není vůbec strategicky významná. Kdyby nás chtěli Češi zasáhnout účinně, útočili by spíše na elektrárnu, nebo na vysílačku, někde v oblasti s vyšší koncentrací obyvatelstva. Tohle je pustina. Konzultoval jste to s německým vyslancem?

– Jistěže. Němci to samozřejmě popírají, hovořil dále Beck. – Dovedete si představit, kdyby se ukázalo, že šlo skutečně o německou akci, jak by ta skutečnost narušila vztahy mezi námi a Němci? A ten rudý komisař se neopomněl zmínit, že o celé záležitosti hodlá bezodkladně informovat Litvinova a Stalina. Tohle je nešťastná záležitost. Nejlépe by bylo protahovat vyšetřování, dokud se nevyjasní frontová situace. Kdybychom počkali, až začnou Češi doopravdy prohrávat a ustupovat, můžeme incident stále ještě použít jako záminku k zabrání Záolší. Musíme zastavit Bortonowského, nebo se musíme připravit na válku s Rudými. A ta přijde ihned. Na to se můžeme spolehnout

Zazvonil telefon a Beck se k přístroji vrhl. Odpovídal jednoslabičně a nakonec zavěsil.

– Pozdě, řekl jako ve snách. – Předsunuté jednotky divize Bielsko právě obsadily českou část Těšína a drží strategicky významnou železnici. Nemůžeme to zastavit. Zašlo to příliš daleko… Nedovedu si představit, že bychom nyní odvolali armádu zpět a omlouvali se Čechům…

Nyní se vrhl k telefonu maršál, aby nechal svolat svůj generální štáb.

Začínalo se stmívat, když na nádvoří hradu, před budovou krakovského velitelství zastavilo s rachotem nákladní auto.

– Už je přivezli, pane generále, hlásil intendant.

Generál Bortonowski přistoupil k oknu a díval se, jak vojáci vyhánějí z korby náklaďáku svázané postavy v československých uniformách. Dělali to nevybíravě, pažbami a kopanci. Dva zajatci spadli z plošiny na dlažbu nástupiště a nemohli se zvednout na nohy. Začínali se sbíhat okolojdoucí vojáci. Plivali na zajatce a ve vzduchu viselo násilí.

– Tak dost tam dole! vykřikl generál. – Chcete mi přivést do kanceláře dvě hroudy bláta?

Vojáci na nástupišti vystřízlivěli a stavěli se do pozoru. Staršina, který velel vozu se zajatci, shledal, že je ve skupince momentálně nejvyšší šarží a zavelel rozchod. Pak se otočil k oknu a zasalutoval.

– Pane generále, staršina Kovalewski. Přivezl jsem zajatce podle rozkazu.

– Rozumím, staršino. Tak mi je sem přiveďte, ale před tím z nich oloupejte to bláto.

– To jsou ti z Wodzislawi? zeptal se plukovník Izdebski, který mezitím vstoupil do pracovny.

– Zřejmě ano, ale jsou jen dva, dodal zklamaně generál. Izdebski se ušklíbl.

– Buďme za ně rádi. Chlapi z ON prý na ně pořádali hon po okolních lesích jako na králíky.

Staršina Kovalewski mezitím dostrkal oba zajatce až na práh generálovy pracovny. Byl to rozložitý udělaný chlap s rukama jako lopaty, typický sedlák. Nedělalo mu potíže smýkat oběma zajatci najednou.

– Schnelle! Schnelle! Poháněl je.

Kovalewski se opět vypjal do pozoru. Oba zajatci vypadali strašlivě. Napuchlé obličeje plné modrých a žlutých podlitin, ledva oloupaná zaschlá krev na hlavě, pod nosem a v uších. Jeden z nich měl viditelně bezvládnou pravou ruku.

– Ale staršino, Češi jsou naši slovanští bratři a rozumí polským povelům. Proč je komandujete německy? podivil se generál.

– Pane generále, hlásím, že tihle rozumí lépe německy než česky.

– Cože?

– Hned vám to předvedu, pane generále. S vaším dovolením, mrkl staršina.

Hned potom vystřelila jeho lopatovitá pravačka a sevřela jednoho ze zajatců bolestivým stiskem vzadu za krkem. Kovalewski držel zajatce bez zjevné námahy tak vysoko, že ten musel stát na špičkách bot, v nichž mu chyběly tkaničky. Staršina zařval německy na svoji oběť, aby nahlásila hodnost, zařazení, jednotku a velitele.

Zajatec vyhověl okamžitě. Snažil se zoufalým křikem vyrážet své odpovědi co nejhlasitěji a nejzřetelněji. Bylo vidět, že si s ním skutečně již někdo důkladně pohrál.

Izdebski si pomyslel, že tento chlapík rozhodně bude mluvit pravdu. Ten skutečně nemá náladu na nějaké zpravodajské hříčky. Německy rozuměl, ale tenhle dialekt neznal. Přesto mohl Bortonowskému přeložit to nejdůležitější ze zajatcova sdělení.

– 3. četa 1. roty 1. skupiny Sudetendeutsches Freikorps. Velitel skupiny Fritz Kollner. Operační oblast Slezsko. Přidělen ke skupině zvláštního poslání pod velením instruktora SS, jméno nezná… Krycí název akce… odkašlal si rozpačitě plukovník Izdebski, – nu, dalo by se to přeložit jako „Skopičina“. Cíl akce, sabotáž železniční trati, zabít několik cestujících a nechat se poznat jako českoslovenští vojáci. Dále rozházet letáky s pročeskoslovenskou agitací. Celkové cíle mu nejsou známy, byl jenom voják…

Generál Bortonowski měl pocit, že se pod ním podlaha kanceláře lehce zhoupla. Takže to nebyli Češi, ale nějací všiví převlečení sudeťáci z Freikorpsu, kteří se chtěli pomstít českým untermeschenn tím, že na ně poštvou polskou armádu, protože wehrmachtu se válka nějak nedaří. A navíc je za tím vším SS.[134]

– Kriste na nebi, zasténal. – Tohle jsme si nezasloužili. To ne…! Potom si domyslel, co musí udělat.

– Pojďte sem dovnitř!

Pozval staršinu a přikázal strážnému na chodbě střežit zajatce.

– Staršino Kovalewski. Jste dobrý Polák?

Hromotluk se vypjal ježatou hlavou až někam pod kazetový strop kanceláře.

– Sloužím Rzeczpospolitě, pane generále!

– A jako dobrý Polák, přejete si, aby se Těšínsko vrátilo z českého područí do Rzeczpospolity?

– Jistě, pane generále! civěl vyjukaně staršina.

– Pak jistě chápete, co by se stalo, kdyby se někdo, kdokoliv, například Rusové nebo Čechoslováci, dozvěděl, že tihle záškodníci nebyli Češi, ale sudetští Němci. Chápete situaci? V ranních hodinách zahájila naše armáda útok na Československo a Německo nám v tom bude pomáhat. Celý svět si myslí, že to byli Čechoslováci, kdo nás tam u té trati napadl první. Kdyby se někdo dozvěděl, že to byli Němci, stalo by se co? Stalo by se to, že by nás Říše nepodpořila a Polsko by vypadalo jako agresor, který začal válku bez důvodu.

Kovalewskému se hrůzou rozšířily zorničky.

– Ti zajatci… Eskortujete je ke generálnímu štábu do Varšavy a tam je předáte příslušnému oddělení rozvědky. Napíšeme vám papíry. Ovšem, nejlépe by bylo, kdyby se cestou pokusili o útěk a vy byste neměl jinou možnost než… Rozumíte mi, Kovalewski?!

Staršina musel celou záležitost nějakou dobu zpracovávat ve své sedlácké hlavě, ale jakmile pochopil, zasvítily mu oči.

– Rozumím, pane generále! Velmi dobře rozumím! Provedu! Můžete se na mne spolehnout! Vrátím se ještě v noci.

– To musíte, abyste mne o všem informoval, doplnil Bortonowski. – Jděte.

Plukovník Izdebski se otočil k oknu, za kterým se mezitím setmělo, a pomyslel si, že Kristus na nebesích má jistě svou vlastní představu o tom, co si kdo zaslouží. Dost možná, že si ve skutečnosti nezaslouží nikdo nic.

Jednotkám 23. PD se nepodařil průlom linie a byly směrovány koridorem přes Těšín. Hlavní útok byl zastaven u Havířova a bočně napaden čs. posilami u Domaslavic.

6. říjen 1938 – Polský zájezd

Polský útok započal v šest hodin ráno v několika směrech. Byl připravován již několik měsíců, polská rozvědka sledovala výstavbu československých pohraničních opevnění od samého jejího začátku a o statických liniích lehkých objektů měla vcelku dobrou představu. Od 5. do 19. září probíhaly na Volyni velké manévry za osobní účasti maršálka Rydz-Śmigłyho, zaměřené na secvičení jízdní brigády s obrněnými motorizovanými jednotkami za leteckého krytí. Proběhla také premiéra zárodečného výsadkového oddílu. Manévry ukončila vojenská přehlídka v Lucku. Všechna sláva a okázalost sloužila za prvé k demonstraci síly namířené jak proti snahám Sovětů o získání přepravního koridoru do RČS, tak i proti Německu, za druhé jako záminka k soustředění vojsk armádního sboru Slask. Zároveň nechal maršálek převelet 161. a 162. stíhací eskadru na letiště v Monastěři u Buczacza, aby zde číhaly a překazily jakoukoliv snahu Sovětů přepravit posily do RČS vzduchem.

Vojska skupiny Slask se však soustřeďovala pomalu, vzhledem k tomu, jak rychle gradovala česko-německá krize. 16. září dal maršálek Śmigły souhlas s

vysláním školního praporu hraničního pluku Osowiec k posílení pohraniční stráže na slezském úseku. Teprve 19. září bylo rozhodnuto o přesunu dalších vojsk a z Volyně se k Těšínu hnuly 21. PD a 10. motorizovaná jezdecká brigáda. Domovskou slezskou 23. PD bylo nutno urychleně stáhnout z manévrů u Jasla a Gorlice. S prvními vojenskými akcemi proti RČS se počítalo nejdříve v polovině října 1938, až bude čs. obrana rozbita Němci a uvedena v chaos. Ofenzivní plány byly však vypracovány již delší dobu a generál Bortonowski je pouze převzal a uvedl ve skutečnost, aniž se zajímal o to, co se mezitím změnilo na československé straně.

4. října vypadala situace na polské straně následovně. Části 4. PD pod velením plukovníka M. Boltuce zaujímaly výchozí postavení ve středu linie, přímo proti Těšínu. Jejich úkolem nebylo nic víc, než proražení lehké obranné linie Čechoslováků. Na pravém křídle, severně od Těšína až k Pogwizdówu, zaujímaly pozice pěší prapory 23. PD vedené brig. generálem J. Sadowskim a za nimi, kdesi u Skoczówa, se horečně shromažďovaly úderné jednotky Velkopolské jízdní brigády generála R. Abrahama spolu s jednotkami 10. motorizované jízdní brigády plukovníka A. Trzaska-Durskiho. Těmto úderným jednotkám měla pěchota 23. PD otevřít cestu skrze obrannou linii. Poté měly průlomem projít jízdní a motorizované jednotky improvizované tankové skupiny, stočit se k severozápadu a obsadit Havířov. Na jižním, levém křídle, jižně od Těšína, se 21. PD pod velením brig. generála J. Kustroně měla pokusit o přímý útok od Leszna na Třinec. Po jeho obsazení se měly pěší jednotky taktéž stočit na severozápad do boku českých obránců ustupujících od Těšína před náporem 4. PD. Nejjižněji nastupovala část 10. motorizované brigády k průniku horskými průsmyky přímo na Jablunkov s úkolem obsadit a zajistit strategický tunel a průsmyk na klíčové trati ve směru na Čadcu a tím zablokovat jedinou přístupovou cestu pro posily československé 16. PD. Pak měla motorizovaná pěchota zajistit celé údolí s tratí od Jablunkova po Třinec.

Včetně důstojníků a poddůstojníků čítala celá skupina Slask 35 966 mužů, ovšem pouze teoreticky. Početní stavy pěších divizí byly nekompletní, i když se je štáb snažil doplnit dobrovolnickými prapory Obrony Narodowej. Přes veškerou snahu chybělo plných 8 praporů, což znamená po jednom pluku u každé divize. Dále skupina disponovala počtem 8371 koní, 267 osobními automobily, 707 nákladními automobily a 459 motocykly. 10. motorizovaná brigáda dohromady s improvizovanou tankovou skupinou disponovala 103 tanky a 9 obrněnými automobily. U tanků šlo vlastně o slabě pancéřované tančíky. U pěších praporů se vyskytovalo 1012 automatů a lehkých kulometů, 455 těžkých kulometů. Dělostřelecké oddíly a 18. motorizovaný děl. prapor měly ve stavu celkem 117 děl, k některým doposud chyběly obsluhy a některé teprve přisouvala železnice. Dva protitankové prapory improvizované tankové skupiny se nacházely také teprve na přesunu se 117 PT děly. Činnost skupiny měly krýt 4 stíhací eskadry, jedna průzkumná a 2 lehké bombardovací eskadry + 5 čet obslužného personálu.

Jednotky 10. motorizované brigády zahajující ofenzívu na levém křídle útoku obešly hřeben Beskyd, poměrně snadno prorazily údolím říčky Olše a obsadily Jablunkov. To byl také zatím jejich poslední úspěch, neboť obránci celou noc

přesouvali do ohrožené oblasti směrem od Žiliny přes Čadcu dělostřelectvo 22. divize záloh. Polská motorizovaná pěchota, která prorazila jen uzávěru v průsmyku a ponechala si v zádech celý horský hřbet Jablunkovských hor a nedobytou linii československého lehkého opevnění obsazenou 190. strážním a 8. pěším plukem, byla masakrována v úzkém údolí soustředěnou palbou a musela couvnout do lépe udržitelných pozic, téměř až zpátky na hranici. Některé oddíly se však probily na dosah ke strategickému průsmyku a železničnímu mostu, kde končila jakákoliv možnost využít rychlosti vozidel. Pěchota musela postupovat bez nich.

Předvoj polské 4. PD obsadil ještě za tmy vyklizený Český Těšín, ale již o několik kilometrů dále byl se svou lehkou výzbrojí zastaven kulomety řopíků obranné linie obsazené oddíly Stráže obrany státu a pěchota musela čekat, až dorazí oddíly dělostřelectva. Československá linie byla sice statická, ale vrstvená do hloubky, protnutá polními zákopy, řadami železných rozsocháčů „čmeláků“ a hustými propletenci ostnatých drátů napájených smrtícím elektrickým napětím.

Třetí, nejsevernější proud sestávající z praporů 23. pěší divize (Katowice) narazil krátce po přechodu hranice na stejné potíže. Severní obranná linie od Bohumína po Fryštát zesílená 4 těžkými dělostřeleckými sruby nebyla napadena vůbec. Jakmile se hlavnímu štábu HO-37 podařilo identifikovat skutečný rozsah polské ofenzivy, mohla bez obav odčerpávat jednotky z této severní linie a předisponovat je jižněji k Havířovu, kam mezitím po železnici přijížděly dělostřelecké baterie z východu i protitankové prapory 8. PD. Československá strana získávala čas a přisouvala na Ostravsko podél severních opevněných úseků jeden vlak vojska za druhým. Přesuny mohly probíhat pouze v noci, neboť ve dne vzrostla aktivita Luftwaffe, která reagovala na změnu situace a snažila se nastupující Poláky podpořit alespoň ze vzduchu. Ráno se přidalo polské letectvo. To učinilo z polského státu v očích ostatního světa definitivně spojence Německa. Od Nového Jičína k ránu přicházely první prapory 12. PD, zatímco útvary 16. PD obsazovaly ohroženou hranici od Oravy až po Dukelský průsmyk a místy přecházely hranici. Polské útvary, jejichž postup na jižním křídle selhal a ve středu fronty naopak za pomoci dělostřelectva prorazil slabě hájenou linii lehkého opevnění, se koncentrovaly v oblasti Těšína. Poté, co se pěchotě a dělostřelectvu 23. PD podařilo za velkých ztrát prolomit také obrannou linii u Markiowice severně od Těšína, nastoupily do čela útoku ty kolony Vickersů improvizované tankové brigády, které se již podařilo přisunout po železnici. Neúplný tankový prapor se rozvinul do nehájeného, plochého a rovinatého terénu ve směru na Havířov, dle bitevního plánu s cílem zajistit větší městské aglomerace a především vpadnout do zad severní silně opevněné linii na Bohumínsku. Za tanky a transportéry zůstávaly desítky nedobytých pevnůstek a polních opevnění, o které bojovala řadová pěchota, čímž docházelo k jejímu opožďování za čelem útoku. Poláci opojeni snadným vítězstvím postupovali po solidních komunikacích do nitra Moravské brány, aniž se starali o horské hřebeny a výšiny po obou stranách. Elitní polské útvary pochodovaly přímo do nitra obrovské přírodní nálevky.

Polská 10. motorizovaná brigáda, která prorazila obranu Beskyd a pronikla údolím Olše do údolí Jablunkova, spěchala obsadit strategický železniční 300 metrový tunel v Jablunkovském průsmyku a zajistit tak cestu k výpadu na Čadcu

a severozápadní Slovensko. Nepodařilo se splnit ani jeden z těchto úkolů. 22. PD (Hviezdoslav) během předcházející noci obsadila hřeben nad železničním tunelem i jeho okolí dvěma prapory 7. horského pluku doplněného četou protitankových kanónů od 87. pěšího pluku. V průběhu dopoledne dorazily na místo baterie III. horského dělostřeleckého oddílu 204. pluku. Zbytek divize dokončoval právě kompletaci své výzbroje a stavů v okolí Žiliny a okamžitě přesouval další jednotky do ohrožené oblasti. Pěchota doplněná třemi LT tanky vz. 34 vytlačila po několika hodinách bojů polské jednotky od průsmyku zpět údolím a obsadila opět Mosty u Jablunkova.

12. PD soustředěná u Vsetína, která dosáhla právě 5. 10. 38 vyššího stupně pohotovosti a doplnění baterií 12. dělostřeleckého pluku, se během noci přesunula po železnici k Frýdku-Místku, kde uzavřela Moravskou bránu čelem k předpokládanému hlavnímu směru polského náporu. Hlavním směrem polského útoku ovšem nebyl Frýdek-Místek, ale Havířov. Čelo polského útoku se tedy začalo stáčet k severozápadu, aniž narazilo na předvoj 12. PD, která se tímto ocitla Polákům v boku. Zdálo se, že vše vychází podle plánu až do 14.00 hodin odpoledne, kdy se čelo polského tankového praporu dostalo do křížové palby 8. dělostřeleckého pluku Mánesu přesunutého ráno k Havířovu spolu s četou LT a dalšími podpůrnými jednotkami. Opakované pokusy prorazit stály polské síly více než 20 zničených tanků. Teprve k večeru hlavní štáb gen. Sadowskeho pochopil, že u Havířova narazil na připraveného soupeře rovnocenné síly, který přisouvá další jednotky a pomalu získává v oblasti převahu.

Obrana Havířova a československý protiútok u Jablunkova uzavřely severozápadní a jižní stranu vznikající kapsy, do které mezitím napochodovaly pěší útvary 4. PD spolu s Velkopolskou jízdní brigádou, aby posílily útok na Havířov. Zatímco hraniční prapory zapomenuté v různých částech linie u Těšína a držící zalesněný hřbet Jablunkovských hor devastovaly týl polského útoku, prostor na bocích chystané kapsy posilovaly dělostřelecké baterie 133. dplk. HO XIII (Rostislav), 79. motorizované kanónové roty a pěší útvary, které byly právě k dispozici. Slezské Beskydy, hraniční hřeben severně od Jablunkova zůstal v držení 8. pěšího pluku HO-37, který byl vybaven kanónovou a minometnou rotou a nyní stál v zádech polské motorizované brigádě i útvarům 21. PD, jíž se před tím podařilo obsadit Třinec a pochodovala nyní k severozápadu, aby se spojila s hlavním proudem 4. PD. Se soumrakem již bylo jasné, že křídla polského útoku selhávají ve svém úsilí rozvinout se a i když pěchota doposud držela Těšín a Třinec, její pomíchané útvary se tísnily v rozlehlém údolí při hlavní silnici z Těšína k Frýdku-Místku. Namísto plánovaného severozápadního směru Havířov – Bohumín zůstával pro polské jednotky volný pouze západní a jihozápadní směr. Poláci ovšem netušili, že jihozápad již rychle uzavírá soustřeďující se 12. PD zálohy HVOA.

V tomto okamžiku měl generál Bortonowski vydat povel k okamžitému stažení všech postupujících jednotek na výchozí linii Těšín – Třinec, přeskupit je, důsledně likvidovat zbytky linie lehkého opevnění v oblasti a přehodnotit cíle dalšího postupu. Bortonowski, ač zkušený velitel, tento logický krok neučinil, a to i přes naléhání náčelníka štábu plukovníka Izdebskiho. Velmi dobře si uvědomoval, jaký dopad by měl jakýkoliv ústup na morálku vojska. V noci se

rozhodl využít nadšení vojska, předsunout kupředu zbylé tanky a jezdeckou brigádu a za svítání udeřit západním směrem, což by mu umožnilo obejít dělostřeleckou bariéru před Havířovem obchvatem zleva. Jednotky 21. PD (Bielsko) dostaly rozkaz udržet Třinec a zajistit koridor proti útokům od Jablunkova. Zbytky 10. motorizované brigády, které se naprosto nehodily k obtížnému dobíjení a čištění Jablunkovského horského hřebenu, dostaly rozkaz ke stažení na Ustroň a odtud k Lesznu k posílení Třinecké obrany.

Generál Rundstedt byl generálem Halderem z OKH vyzýván, aby uvedl do chodu podpůrnou akci na svém úseku fronty. Bránil se probíhající reorganizací své 3. pancéřové divize.

– Cokoliv, naléhal Halder. – Cokoliv, co by rozptýlilo pozornost Tschechei a zabránilo jim soustředit síly proti Polákům. Toto je šance. Pokud by se Poláci dostali do zad pevnostem u Bohumína, prolomíme tamní obranu v součinnosti s nimi.

– To je schweinerei a ne válka, vztekal se stařičký Rundstedt, protože nebyl na nadcházející polskou akci upozorněn předem.[135]

Uvážil, že jediná nedotčená síla, kterou má nyní k dispozici, je 28. pěší divize stojící proti úseku v Orlických horách. I přes okamžité zahájení přípravy mohl provést útok nejdříve za 48 hodin. Polské velení, nedůvěřivé a pyšné na svůj válečný úspěch, odmítlo vpustit posilové jednotky wehrmachtu do prostoru Moravské brány přes vlastní území.

Odpoledne, v době začínajícího náporu tanků na Havířov se velení HO-37 dostalo do jiné, skutečně absurdní situace, když od Bohumína k Havířovu vyrazilo několik desítek ozbrojených bohumínských Němců, členů Freikorpsu, kteří nabízeli své služby československé armádě, neboť usoudili, že obsazení Bohumína Poláky by pro zdejší německou enklávu znamenalo nesrovnatelně horší alternativu než zůstat v područí Prahy. Generál Birula, velitel hraniční oblasti, se chystal nechat eskortovat zmatené Němce domů, aby nenadělali v liniích více škody než užitku, ale přítomný zpravodajský důstojník si uvědomil propagandistickou hodnotu této bizardní situace a informoval plukovníka Strankmüllera, který dal obratem vědět Gottwaldovým lidem ve Sv. Martině. Sudetským dobrovolníkům byla nakonec svěřena pěší ostraha dvou dělostřeleckých baterií a ještě s posledním světlem dne dorazili do Havířova experti Úřadu pro propagandu s fotoaparáty a zápisníky.

Varšava byla od samého rána doslova zabalena bíločervenými vlajkami. Příslušníci nacionalistického tábora Obóz Zjednocenia Narodowego pořádali v ulicích ryčné pochody. Noviny psaly o těšínském vítězství, které zahajuje novou etapu pochodu Pilsudského Polska do tábora osy Varšava – Berlín – Řím. Levicové listy Polonia a Zwrot opatrně varovaly před německou rozpínavostí v případě vítězství Berlína nad Prahou a ptaly se, jestli si Polsko nepomáhá kopat vlastní hrob? Ještě dopoledne zavřela policie redakci jediného komunistického listu Ochotnika Wolności. Celkově však převažovaly nadšené reakce veřejnosti na zprávu o vstupu Polska do války s Československem.

V ostrém kontrastu s náladou ulice však byl stav ministra zahraničí Józefa Becka, který se dostavil na schůzku s maršálem Rydz-Śmigłym krátce po poledni.

– Byl jsem u prezidenta, řekl zničeně. – Sověti nám, podle očekávání, vypověděli pakt o neútočení. Nepochybně bude následovat nějaké ultimátum. Myslím, že bychom měli připravit mobilizaci a nenápadně posílat své divize na východní hranici.

– To je mrzuté, vzdychl maršál. – Čechoslováci Bortonowského zastavili pár kilometrů od Havířova a pomalu získávají v oblasti převahu. Jejich dělostřelectvo nepřečíslíme a nasadili tam dokonce nějaké velmi dobré tanky. Bortonowski to zpackal. Jednal příliš ukvapeně a nic na tom nemění fakt, že se stal miláčkem ulice. Pokud nám nyní hrozí napadení rudými hordami z východu, nebudeme moci Bortonowského posílit. Jedinou šancí by bylo požádat Říši o synchronní nápor na slezské frontě.

– Nejde to zastavit, hrozil se Beck. – Viděl jste, co se děje na ulicích? Nyní nelze ukončit válku s Čechy. Německý vyslanec se vyjadřuje vyhýbavě. Přislíbil pouze jakousi leteckou podporu a o možnosti odlehčovací operace na Náchodsku řekl, že nejdříve za dva dny. Prý jsme je měli včas informovat a koordinovat akce s velitelem II. armády generálem von Rundstedtem. Na polské území Němce vpustit nelze, to přece víte. Požadovali by v oblasti vrchní velení, a kdo ví, zda by byli po vítězství ochotni oblast vyklidit.

– Wehrmacht zatím postupuje jen v západních Čechách, informoval Śmigły, – ale nesmírně pomalu. Nakonec Čechy porazí, ale pro nás to bude pozdě. My už budeme mít na krku rudé. Co si o tom myslí prezident?

– Co asi? Chtěl by to zastavit.

– Ne, to už nelze. Využijeme konfliktu s Čechy k provedení mobilizace. Není třeba zatím veřejnost děsit rudým nebezpečím. Pokud bude armáda mobilizována včas, mohli bychom rudé odrazit, nebo zadržet tak dlouho, než budou Němci hotovi s Československem.

6. říjen 1938 – Košice

Miroslav Volf dosedl s malou živou Ratou (Krysou) na dráhu a roloval k hangáru. Stále si nemohl zvyknout. Již podruhé málem zapomněl před přistáním vysunout podvozek. Všechna letadla, která doposud pilotoval, měla podvozek pevný a stále vysunutý. Kabina, ve které seděl, byla nepohodlná a těsná, dovolovala mu jen nepatrný pohyb rukama kupředu, nahoru a dolů. Celý kokpit mu připomínal malou košili po bratrovi. Skleněná střecha jakoby byla jen druhem helmy, těsně přiléhající k hlavě a vůbec, jako by si musel před vzletem celou stíhačku oblékat, jako by byla jen druhem kombinézy. Musel ale uznat, že ve vzduchu to vše tvořilo výhodu. Pohyby, které by byl v československém stroji učinil v kabině sám jako osoba, musel nyní dělat s celým strojem. Stroj se stal jeho součástí a sotva si na to pilot zvykl, daleko lépe se mu manévrovalo. Bylo to, jako by pistolníkovi namísto ruky implantovali rovnou pistoli. Již neřídil zbraň, ale sám se stal zbraní.

Jinak byla sovětská I-16 Rata typicky ruským produktem. Přístroje pouze základní. Úplně chyběl ukazatel stavu paliva a radiostanice teprve připravovali slovenští mechanici k montáži. Přístroje i ukazatele byly chaoticky rozmístěny a vůbec, byl to nezvyk…

Když se Miroslav spouštěl po křídle na trávník, zahlédl přílet další stíhačky. Věděl, že je to pravděpodobně Jim Santer, jeden z britských dobrovolníků. Na trávníku již čekal instruktor 44. stíhací letky poručík Antonín Liška a ruský kapitán Ivan Serov, veterán ze Španělska.

– Nu kakoj paljot u těbja, tavarišč?

Miroslav se usmál a ukázal zaťatou pěst. Zavrtěl záporně hlavou.

– Nemůžu si zvyknout. Je to strašně citlivé řízení. Stroj je nestabilní, krátká a lehká křídla. Mám strach, že v rychlejším obratu udělám přemet. Celé se to třese. Ale je to rychlé a to je dobře.

– Budět charašo, uklidnil pilota Serov a plácl ho po rameni. – Ty budeš s étym samaljotom skorij vměstě s mesršmitom! Ja znaju. Ja uže ostréljal mnogo mesršmitov s étym samaljotom…!

Poručík Liška spěchal vstříc rolujícímu Santerovi. Miroslav poručíka znal ještě z domova z aeroklubu, v němž působil před nástupem na akademii v Prostějově.

Uvědomil si, že Britové nemají s kabinou takové problémy jako čeští piloti. Byli na stísněné poměry zvyklí ze Spitfirů, ale Spitfire byl celkově stabilnější stroj. Rata měla i jiné vady. Kupodivu byla pomalá při střemhlavém útoku shora. Stoupavost měla dobrou a čeští piloti se s její labilitou vyrovnávali naopak lépe než Britové, neboť na živý a ostře se obracející stroj byli zvyklí z domácí špičkové stíhačky Avia. To byl však dvouplošník, snad s ještě lepší stoupavostí, než měly dolnoplošníky Rata a německá Bf-109. V souboji s moderními dolnoplošníky mohla Avia rychle unikat vzhůru, mohla se rychleji otočit v otočce s menším poloměrem, ale postrádala rychlost. Hladké jednoplošníky se zatahovacím podvozkem unikly dříve, než se Avia dostala do palebné pozice za ocasem protivníka. Tyhle Raty nejsou sice Spitfire, ale mezi Messerschmitty dokážou jistě nadělat paseku.

Miroslav odcházel podat hlášení. Před očima se mu míhaly zcela jiné obrazy, než ty, které viděl v Německém Brodě. V hlubokém zázemí se nemuseli obávat náletů. Jen zde na Košickém letišti stála v hangárech i na odstavných plochách nejméně stovka stíhaček a přilétaly další. Pomyslel na to, že přijímají i jiná slovenská letiště. Prý dostali od Rusů desítky nových lehkých bombardérů SB-2. A nyní, když skončilo příměří s Poláky, přelétávaly sovětské stroje bez skrupulí přímo přes jihovýchodní cíp polského území. Všude se rojily hloučky mechaniků s nářadím a kompletovali stroje součástmi, které již před jejich příletem přivezly železniční transporty přes Rumunsko. Do některých strojů byla montována i československá výzbroj, radiostanice a jiné součástky. Největším problémem byla jiná pohonná směs, ale zatím tu šťáva byla, alespoň v dovezených cisternách.

Velitelství posílalo na Slovensko nyní každého volného pilota. Byli vytahováni instruktoři civilních škol a piloti aerolinek, byl učiněn masivní nábor mezi dobrovolníky. Prý bylo potřeba shromáždit a zaškolit okolo 1000 pilotů, nemluvě o osádkách bombardérů.

Miroslav přiletěl do Košic spolu se zbytkem 85. perutě a s kapitánem Petrovem, po jednom mezipřistání, ráno 4. října. Řekli jim, že na zvládnutí nových strojů mají týden. Nyní létali druhý den a brzy přijde zařazení do nově vytvářených perutí. Bude třeba zvládnout nejen samotné létání, ale také manévr v roji a v letce, nový způsob boje[136].

Mezitím se Miroslav dozvěděl o pustošivém bombardování Plzně. Zatínal zuby a čekal na den, kdy začne tyhle skopčácké Heinkely a Dorniery sundávat z oblohy jako přezrálé švestky.

7. říjen 1938 – Tošonovice – Krakow

Vojín Andrzej Buzek si pomyslel, že na takové legrace už je přece jen příliš starým kozákem. Tiskl se mezi nízké torzo jakési bývalé zahradní zídky a mrtvolu svého koně, který mu mohl posloužit ještě alespoň tím, že zachycoval svým masem část granátových střepin. Bylo mu záhadou, jak sem tak narychlo dokázali Čechoslováci dostat tolik dělových a minometných hlavní. Výbuchy přeorávaly vylidněnou a hořící vesnici z jedné strany na druhou a obracely ruiny domů ještě jednou naruby. Vzduchem létaly nejen granáty, ale také kamení a kusy zdí, hořící trámy a předměty. Plameny označená vesnice poskytovala velmi dobrý terč. Hvizd a jek neustával.

Andrzej si domyslil, že z tohoto pekla je nikdo vysekat nedokáže. Štěkot kulometů slyšitelný mezi jednotlivými salvami se již neozýval jen zpředu od silnice, ale postupně také z boků. Pochopil. Tohle měla být lekce jednou pro vždy. Česká děla hovořila srozumitelným jazykem. Chtěli jste válku? Máte ji mít!

Andrzej Buzek válku nechtěl. Pamatoval si ještě tu první, ale žil na polské straně Těšína a nemohl dost dobře odmítnout nábor do dobrovolnických jednotek. Koně si přivedl vlastního a tak byl zařazen k jízdní brigádě. Zpočátku všechno vypadalo snadné. Čechoslováci zaměstnaní náporem wehrmachtu na západní frontě vyklízeli jednu pozici za druhou a jejich proslulá opevněná linie se ukázala řidší a prostupnější, než se zdála. Vše nasvědčovalo tomu, že se armádě Rzeczpospolity podařilo obránce zaskočit, protože ti stále ustupovali a přitom se předpokládalo, že nejúporněji budou bránit právě onu strategicky důležitou trať do Žiliny. Poláky mělo varovat již to, že obránci stihli evakuovat Český Těšín a odsunout odsud částečně i civilní obyvatelstvo. Museli tedy předpokládat, že se město stane bojištěm.

Nadzdvihl hlavu, protože uslyšel úplně jiný zvuk. Na dně kráteru po granátu se krčili tři mladíci z pomocného oddílu Obrony Narodowej. Teď ale nevypadali jako hrdinové. Nejméně dva z nich prožívali granátový šok a třetí se je pokoušel udržet při zemi. Doslova vyli hrůzou a jejich vypoulené oči svědčily o tom, že si již neuvědomuj, co dělají. Pěkní vojáci. Andrzej by si byl znechuceně odplivl, kdyby to nemuselo být do blátivé hlíny pod vlastní obličej. Nyní přicházely ke slovu instinkty a ty velely šílícím mladíkům utéct z toho pekla kamkoliv a okamžitě. Třetí je nemohl udržet oba. Konečně se mu jeden vysmekl a vyšplhal přes okraj kráteru. Vztyčil se a dal se do běhu k silnici. Náhle rozhodil ruce a odletěl bokem do plaňkového plotu. Pár vteřin stačilo ostřelovačům a kulometčíkům ukrytým ve tmě v polích, aby postavu jasně viditelnou proti plamenům zasáhli.

Andrzejovi bylo na zvracení. Právě tihle národní hrdinové udělali z Českého Těšína bojiště. Češi město vyklidili a přenechali je polské armádě nepoškozené. Polní oddíly jím pak jen prošly a pokračovaly v rozvíjení útoku Moravskou branou k jihozápadu. Teprve několik kilometrů za městem narazila armáda na obrannou linii. To tihle hrdinové vraždili a znásilňovali zbylé neozbrojené civilisty a

zapalovali jejich domy. Andrzej už jednou viděl Těšín hořet. V onom pro Polsko tak strašném a zároveň slavném dvacátém roce. Tehdy byl Těšín ještě jediným městem a vraždili se zde navzájem civilisté. Chlapi fárali do šachet s dlouhými noži pod kabáty a ve štolách ukrývali železné sochory. Bojovalo se všude po ulicích, v dolech, ve fabrikách. Bojovalo se tajně a zákeřně a bojovalo se i potom, co přišli francouzští veteráni, aby si vynutili klid na důležité zásobovací dohodové trati. Nic nepomohlo. Nakonec nastoupily československé legie právě doraziviší z fronty na západě a zahnaly polskou armádu i s nacionalisty až někam za Vislu. V kraji zůstalo mnoho zlé krve, protože i po uzavření mírových dohod připadla Čechoslovákům celá železnice a všechny důležité doly v oblasti. Nyní se polská armáda nahrnula přes hranice jako velká voda. A znovu bez rozmyslu. Všechno to násilí, teror a oheň bylo zbytečné, zvláště pokud měl Těšín znovu patřit Polsku. Bylo to nepochopitelné. Nacionalisté si hráli na válku a teď ji mají. Andrzej si umínil, že se pokusí přežít do rána. Za světla snad přiletí německá letadla a pomohou zbytkům armády stáhnout se zpět z téhle pasti. Ale mnoho polských hrdinů tady v tom údolním kotli do rána nezbude. Andrzej se začal tiše modlit.

Kapitán Kozlowski z 18. motorizovaného dělostřeleckého oddílu odložil hliníkovou misku s obědem na lavici, vystoupil z vagónu a vydal se podél stojícího vlaku k tomu, co zbylo z nádraží Skoczów. Kráter uprostřed kolejiště byl skutečně impozantní. Vypadalo to na bombu, ale československé letectvo, pokud bylo Kozlowskému známo, se prozatím příliš neangažovalo, zvláště ne nad polským územím. Zde viděl létat jen polské Potézy.

Vojáci transportu i vojáci ze skoczówské posádky se shromažďovali na okraji úctyhodné jámy a diskutovali na stejné téma.

– Tady žádnej aeroplán neletěl, ubezpečoval muž v železničářské uniformě. – Najednou to prostě přiletělo a bum! Roztrhalo to většinu chlapů, co stáli na nástupišti. Něco takovýho jsem v životě neviděl. Žádnej zvuk motoru, žádný dunění za kopcem. Postě to najednou přisvištělo vzduchem.

Kozlowski zíral na kolejnice zkroucené okolo kráteru jako konečky ozdobných mašliček na krabici s vánočním dárečkem, zíral na rozmetané trosky dvou vagónů, houfnic a nákladních tahačů.

– Já vám povím, co to je, procpal se do prvé řady jiný, starší železničář. – S tímhle rozstříleli Rakušáci v šestnáctým roce Francouzům Douaumont na Meuse. Byl jsem tam. A byla to nějaká pevnost! Je to moždíř, asi tak třicetapůlka. Nemohla bejt slyšet žádná rána, střílí odněkud z těch hor nad Jablunkovem, takovejch dobrejch 20 kilometrů daleko.

– 30,5 cm? užasl Kozlowski. – To snad vystřelí celej takovej vlak, ne?

– Celej ne, ale po jednotlivejch vagónech určitě, potvrdil starý veterán zachmuřeně. – Tam do těch kopců na ně nedosáhneme, takže se musíme smířit s tím, že vlaky nějakej čas teď nepojedou. Mají nás tady jako na podnose s takovým kanónem. A jestli jich mají víc…?

Kozlowski byl natolik dlouho vojákem, aby věděl, že nejlépe bude vyčkat rozkazů shora a nacpat si do žaludku odloženou játrovou omáčku, dokud je vůbec nějaká možnost se v klidu najíst. Nastoupil zpět do vagónu, ale sotva polkl několik lžic, zaslechl podivný, sílící hvizd, který se během vteřiny změnil v uši

drásající jek. Náhle měl játrovou omáčku všude na uniformě, neboť neznámá síla nadzdvihla celý vagón, trhla s ním a zase jej drsně posadila do kolejiště. Následovala strašlivá detonace, která jako by vyrazila v okamžiku vzduch z celého okolí do několikakilometrové vzdálenosti. Ještě půl minuty mu zvonilo v uších. Zvenku se ozval křik a hlasité povely.

Kozlowski se s klením zvedl z podlahy vozu a smířil se s tím, že oběd nedokončí. A to si celé kousky smažených jater šetřil až nakonec. Otevřel okno, aby zjistil, která část vlaku dostala zásah. Jeho pohled padl na šedé kamení náspu. To, co spatřil ponejprv, vypadalo tak trochu jako nějaké dekadentní umělecké zátiší. S úžasným kontrastem se tam na černém kamení vyjímala úplně čerstvá, jasně červená, velká játra. Tahle však nebyla vepřová. Kozlowski se bez varování začal dávit.

Minutu nato otřásla celou zemí další exploze granátu. Vojáci urychleně vykládali zdravá nákladní auta a houfnice z vagónů a připravovali se k dlouhému pěšímu pochodu na bojiště.

Andrzej Buzek se dočkal svítání tím, že přelézal z jednoho kráteru po dělostřeleckém granátu do druhého. Vybíral si vždy, pokud to bylo možné, čerstvé krátery. Jako zkušený starý kozák věděl, že děla většinou nestřílejí dvakrát do stejného místa. K ránu zahalila údolí milosrdná mlha a znemožnila nepříteli kulometné ostřelování vesnice. Tou dobou se dostal do jakéhosi pevného a odolně vyhlížejícího sklepa, ve kterém se již tísnilo ke dvacítce mužů. Zkušeným zrakem postřehl, že přežili téměř samí starší ostřílení vojáci. Bylo zde i mnoho raněných, ovázaných špinavými hadry. Ve sklepě seděli dva radisté s vysílačkou a snažili se navázat spojení. Informace, které mohli z éteru odposlechnout, nenaplnily nikoho optimismem. Na jedné z dalších frekvencí zaslechli zoufale naříkavý hlas tankové jednotky, která se s prvním světlem ocitla uprostřed těžkého náletu bombardérů a ke své hrůze rozeznala na křídlech nalétávajících strojů hákové kříže. Nikdo již nerozuměl tomu, co se zde vlastně děje. Náhodně sešlé hloučky vojáků bez velení bloudily po bojišti a snažily se o návrat k vlastním liniím, nebo volaly o posily. Další zprávy prozradily selhání útoku na Jablunkovský železniční tunel. Konečně bylo navázáno spojení a nejvyšší důstojník ve sklepě, poručík Kazaczuk, byl vyzván k udržení pozic za každou cenu, neboť posily již jsou na cestě. Kromě sklepa však žádné další pozice neexistovaly.

Po desáté hodině dopolední utichla dělostřelecká palba a po jedenácté se rozplynul mlžný opar. Posily nedorazily, zato se přes pole a mezi troskami prvních domů pomalu a neúprosně přibližovala rojnice mužů v československých uniformách, doprovázená obrněným automobilem.

Toho rána se Andrzej Buzek stal zajatcem a nikdy toho nelitoval.

Generál Bortonowski se zdrceně díval na telefon. Maršál Rydz-Śmigły mu právě, takříkajíc, po vojensku „umyl hlavu“. Nazval jeho akci nezodpovědným dobrodružstvím a vysvětlil mu, že rudé Rusko právě před několika hodinami, v důsledku jeho akce proti Těšínu, vypovědělo pakt o neutečení, což se, de-facto, rovná vyhlášení války a za sovětskou hranicí již také byly zaznamenány pohyby

vojsk směrem k této hranici. Polská vláda je nyní nucena mobilizovat. Vysvětlil nešťastnému Bortonowskému, že bez konzultace s vrchním velením naletěl na provokaci německého Abwehru, že domnělí českoslovenští útočníci byli ve skutečnosti vyškolení záškodníci vratislavské skupiny Freikorps. Bortonowski to samozřejmě věděl, ale nemohl přiznat, že to ví, a bylo pro něho překvapením, že to ví také maršál. Napadlo jej, jestli si nepustil pusu na špacír staršina Kowalewski, kterého nechal povýšit a přeložit až někam k Vilnu.[137]

– K vaší i naší smůle, pane generále, se skutečným československým pohraničníkům podařilo jednu skupinu těchto záškodníků na svém území dopadnout a jejich rozvědka velmi rychle rozkryla pozadí celé akce. Mají důkazy. Pochopitelně o tom informovali nejen Rusy. Československý vyslanec Slavík navštívil v té věci již také našeho pana prezidenta Moścického a ujistil jej, že československá vláda považuje vaši akci za velké nedorozumění a nikoliv za vyhlášení války. Právě před malou chvílí nás Britové co nejnaléhavěji vyzvali ke stažení vaší vojskové skupiny z českého území. Ten český bolševický ministr propagandy řve do celého světa zvěsti o tom, jak jsme zaslepení a jak jste naletěl Němcům. Západ nás varuje, že pokud se česko-německý konflikt rozšíří v celoevropskou válku, bude to vinou Polska a Polsko si prý ponese následky.

– Ale to mám nyní své jednotky prostě stáhnout? vykřikl zoufale Bortonowski do sluchátka. – Polská armáda má zbaběle utíkat před těmi umouněnci? Má se snad jednoho dne v Evropě tradovat příběh o tom, jak čeští vojáci, bojující s přesilou wehrmachtu, jen tak, mimochodem, ještě levou rukou zahnali armádu Rzeczpospolity za Olši?!

– Nikoliv! zařval na druhé straně drátu rozzuřený Śmigły. – To jste takový pitomec? Zde ve Varšavě z vás davy již udělali málem svatého. Nemůžeme oficiálně uznat, že jde o naši chybu, a já vám nemohu vydat rozkaz k ústupu, aniž bych riskoval revoluci. Dostal jste nás do pěkné pasti. Kdybyste se totiž nebyl ukvapil, stačilo počkat, až Čechoslováky vyřídí wehrmacht, a pak celé území Těšínská osvobodit bez boje. Je to tak již dávno s Němci dohodnuto! Ne, nebudu vám dávat žádný oficiální rozkaz k ústupu. Pouze nedostanete žádné posily. Vůbec žádné. Všechny vojenské transporty nyní směřují na východ. Oficiálně zachraňujeme Evropu před bolševiky. A vy se, v rámci změny priorit, na východ přesunete také se vším, co vám tam zbylo, protože jste dostal pod velení nejlépe vyzbrojené jednotky tohoto státu, než jste je nechal zničit. Před tím ale zabezpečíte hranici tak, aby Čechoslováci nepostupovali na území Polska jako ve dvacátém roce. Jestli tak toužíte po vítězné bitvě, budete ji mít, ale ne u Těšína, nýbrž u Tarnopolu! Jednejte ihned!

– Ale veřejnost…

– Veřejnosti bude sděleno, že jste slavně zvítězil a udělil drzým Čechoslovákům zaslouženou lekci a jen kvůli rudému nebezpečí vám uniklo definitivní vítězství, neboť jste se rozběhl tak, že byste se byl zastavil až v Brně nebo i v Praze. Do týdne vás chci mít u Tarnopolu. Jednejte, není času na zbytečné řeči.

Generál Bortonowski pochopil. Jeho povinností je nyní statečně padnout v boji proti rudým, protože viníkem celoevropského konfliktu bude po válce prohlášen on samojediný, ať již zvítězí kterákoliv strana. Pro všechny bude jen slávychtivým pitomcem, který zatáhl Polsko do strašné války kvůli své ctižádosti.

A pokud nedostane posily, dočká se ještě mnohem větší potupy, neboť po celodenních bojích se postup na české území zcela zhroutil. Ba co víc, předvoj 4. pěší divize v noci slepě napochodoval do pasti, kde jej české dělostřelectvo do rána zcela zmasakrovalo stejně jako Velkopolskou jezdeckou brigádu. Noc změnila všechno. Hlavní masa útočících vojsk chystající se k rannímu obchvatu Havířova byla zaskočena bočním útokem celé nepřátelské pěší divize ve směru od Frýdku. Útok kompletní divize rozvinuté do bojové sestavy nikdo neočekával, neboť průzkum v této oblasti ještě zvečera žádné soustředění nezjistil. Padlí se budou počítat na tisíce a bylo ztraceno dokonce několik desítek tanků. Česká strana získávala převahu a přebírala iniciativu. Neměl téměř žádné další tanky, Češi je měli a o mnoho lepší. Neměl dostatek dělostřelectva, zatímco české granáty začínaly dopadat již i do ulic Polského Těšína. Ztratil mnoho mužů v Jablunkovském průsmyku a české záškodnické skupiny v polských uniformách zničily na několika místech železniční trať do Katovic, nemluvě o těch dalekonosných kanónech extrémních ráží, které již vyřadily několik vlaků a zničily přístupové komunikace hluboko za frontou. Linie pevnůstek u Těšína nebyla ještě zdaleka dobyta, pouze některé její úseky nutné k průchodu větších jednotek. Od Jablunkova zahajoval nepřítel silný nápor na Těšín a také přes hranici ve směru na Ustroň. Od Fryštátu a Havířova se blížily silné skupiny se záměrem odříznout polské jednotky uvnitř Moravské brány. Mohl bojovat ještě den nebo dva, ale Němci přijdou se svou ofenzívou západně od Sových hor pozdě. Jistě se takto, do zítřka nejpozději, boje změní v ústup. Jenže jak vydat takový rozkaz? Jak nyní, když na něho hledí celý národ, vydat rozkaz k ústupu z dobytého území? To přece není možné! Nemůže to svést na Rydz-Śmigłyho, to by mu maršál nikdy nezapomněl, to by bylo totéž jako spáchat sebevraždu…

Krátce před půlnocí tohoto dne přinesl intendant maršálu Śmigłymu spěšný telegram z Krakova.

„*GENERAL BORTONOWSKI MRTEV VLASTNI RUKOU. V KANCELARI NALEZEN ROZKAZ K PRESUNU SBORU NA TARNOPOL. PROVEDU PRESUN, PROSIM POTVRDTE ROZKAZ.*

PLK. IZDEBSKI“

Za deset minut nato telefonoval ministr Beck. SSSR zaslal oficiální demarši proti soustřeďování polských vojsk na společné východní hranici. Protest byl podepřen ultimátem. Pokud Polsko nenařídí do 24 hodin demobilizaci, bude SSSR považovat tato vojenská opatření za přípravu přímé agrese proti svému území a učiní příslušná opatření. Rydz-Śmigły jadrně zaklel. Stejně jako Beck a Mościcki věděl, že nařídit demobilizaci a ještě k tomu se stáhnout z Československa by znamenalo bez pochyby pád jeho vlády při náladě, která v ulicích nyní vládla a kterou sami pomáhali vytvářet, neboť dlouhé roky udržovala jejich režim u moci. Ne, mobilizaci je nutno urychlit! Ať už to přinese jakékoliv následky…

Teprve 8. října po ránu se říšskému minstru propagandy Josefu Goebbelsovi dostal do rukou čerstvý výtisk Daily Workeru s tučným titulkem na první stránce „Freikorps bojuje po boku československé armády na Těšínsku“. Pod titulkem se skvěla výmluvná fotografie sudetských soukmenovců s páskami na rukávech a

puškami v rukou, pokuřujících pospolu s českými dělostřelci vedle 15 mm houfnice v palebném postavení. Timesy přinesly podobné fotografie a reportáž pod titulkem „Sudettendeutsche raději bojují za Čechy, než by žili s Poláky“. Toho rána měl říšský ministr propagandy blíže k infarktu než kdykoliv jindy.

7. - 8. říjen 1938 noc – generální štáb, mlýn Chobot

Noční poradu v operačním oddělení generálního štábu československé armády zahájil náčelník štábu, generál Bohumil Fiala, souhrnnou zprávou o stavu vojsk a front na úsecích jednotlivých sborů a armád.

– Trvale nejtěžší boje, předeslal tento statný, hlubokým hlasem mluvící, téměř padesátiletý důstojník, – se odehrávají v operačním prostoru HP-XI. Jednotky HO-32 jsou setrvale vystaveny náporu Reichenauovy X. armády a od prvního dne bojují s několikanásobnou přesilou. I když jim do jisté míry pomáhá terén, v současné době je tento útvar asi na 60% svého původního stavu a v úsecích hlavního náporu musel být již po několika dnech doplňován a nahrazován útvary I. sboru, tedy 2. a 5. pěší divize. 2. pěší divize také již zaznamenala asi 20% ztráty. 5. divize je na tom o něco lépe, necelých 15% ztrát. Všechny tyto jednotky musely opustit rozsáhlé předpolí obrany a bijí se na záchytné linii, nebo k ní ustupují. Wehrmacht zde má nepochybně mnohem větší ztráty než naše armáda, ale přisouvá čerstvé jednotky mobilizované v druhé vlně a pozvolna se probojovává skrze nejvyšší hory do šumavského předhůří. Na západním směru se nyní naše jednotky stahují a soustředí na obrannou linii „plzeňské čáry“, která bude pro nepřítele nepochybně tvrdým oříškem. Zde budou mít bránící se vojska možnost opřít se o souvislý několikasledový řad malých objektů LO. Centrem této obranné linie je městečko Stříbro. Na sever od Stříbra se jednotky 1. vojskové skupiny bijí v těžko prostupném terénu Tepelské plošiny a vedou zadržovací boje v údolních zářezech přítoků Mže. Na Střelu byly vysunuty čelní sledy 1. divize. Ještě severněji se jednotky 1. vojskové skupiny drží na obranné linii Ohře proti VIII. armádě wehrmachtu. Zde leží těžiště náporu ve směru přes Most na Prahu, ale zatím se nepříteli nepodařilo prorazit obranu na Bílině, v úseku HP-XII, konkrétně HO-33. Nepřítel na severu nevyvíjí tak velký tlak jako za západního směru a spíše se snaží jen vázat naše vojska. Na západě máme ještě jeden problém a tím problémem je několik skupin československých vojsk v řádu roty až praporu, které brání své pozice ve Slavkovském lese tak úspěšně, že jim hrozí odtržení od ustupujících mateřských jednotek. Mluvím o zbytcích pěších a hraničářských pluků HO-32. V současné chvíli se větší enklávy odporu rozpouštějí do malých záškodnických skupin a zaměřují se na narušování komunikací útočníka. Je na nás, abychom zvážili, zda tyto skupiny odvolat, aby se probily ke svým liniím, dokud je to možné, nebo zda je ponechat na pozicích pro záškodnickou válku.

– Jak je na tom 1. vojsková skupina? zeptal se věcně generál Netík.

– Špatně, konstatoval příkře generál Fiala. – Nyní, dle hlášení generála Vojcechovského, již jen na 70% původních stavů. Generál Vojcechovský zvažuje, zda má nasadit do tamních bojů alespoň část 18. divize dislokované za Prahou.

– Pak je zde ještě 13. divize zálohy a tu bychom museli nasadit my, uvážil

operační podnáčelník generál Miklík. – Původně jsme s ní počítali pro jižní a jihozápadní směr.

– 13. divize byla dislokována u Sázavy a měla být připravena k přesunu na Pelhřimov, na jižní frontu, přisvědčil plukovník Josef Kohoutek.

– Dost! Zastavte, pánové, povstal generál Krejčí a opřel se oběma rukama o okraj stolu. – Naše dilema nezní, kam se kterou divizí, naše dilema zní, kde svedeme generální bitvu? Pakliže se rozhodneme ustupovat až na pomezí Čech a Moravy a vybojovat to zde, obětovat Plzeň a snad také Prahu, pak nemá smysl ponechávat nějaké zapomenuté vojskové skupinky Němcům v zádech, neboť by zůstaly hluboko v německém týlu a byly by zničeny. Jestliže ovšem budeme bojovat o všechno již na „pražské čáře“, v Brdech a na Vltavě, pak by existence takových záškodnických skupin v týlu nepřítele mohla pro jeho útok či obranu znamenat vážnou potíž. Nůž v zádech, zásobovací problémy a infiltrační faktor v případě protiútoku. Toto vše a také případné pohyby záložních divizí, závisí na zásadním rozhodnutí tohoto štábu. Blíží se čas, abychom se rozhodli!

Generál Krejčí usedl, ale na jeho řeč okamžitě navázal Generál Fiala.

– Tak jako tak, nejzápadnější jednotky Vojcechovského armády odolávají sedmý den naprosté přesile nepřátelských vojsk. Jistě, velmi účinně zdržují jeho postup a pouští žilou jeho nejlepším divizím, ale budou muset být v několika dalších dnech vystřídány nebo se stanou úplně nebojeschopné. Prapory hraničních oblastí jsou dnes na stavech pouhých rot. Vrchní velitel má pravdu. Tyto jednotky musíme vystřídat a nahradit, pokud se rozhodneme i nadále ustupovat. Pokud náš ústup dostane nějakou nejzazší mez, dejme tomu do tří až pěti následujících dnů, můžeme tyto jednotky nechat dále vést ústupové boje a vyčerpávat nepřítele, ale s tím vědomím, že je pak nebude možno již reorganizovat. Následující dny budou natolik těžké, že z těchto jednotek zbudou jen pouhá torza a zbytky mužstva budeme moci nanejvýš rozdělit mezi nové čerstvé divize nastupující do protiútoku. Jinými slovy, další ústup v několika dalších týdnech částečně opotřebuje a poznamená všechny naše jednotky, včetně záložních divizí. Rozhodneme-li se pro protiútok, pak tyto jednotky musíme zcela obětovat, abychom nastoupili později s čerstvými silami.

– Protiofenzíva na západě za stávajících podmínek by, podle mého názoru, nepřinesla žádný výrazný úspěch, podotkl plukovník Josef Pták.

Generál Krejčí souhlasně kývl.

– Také si to myslím. Ze severu nám bezprostřední nebezpečí nehrozí. II. Rundstedtova armáda zaznamenala velké ztráty hned v prvních dnech při pokusu o průlom v Jeseníku. Další ztráty zaznamenali při zastíracím náporu na naše opevnění v průběhu polské kampaně, která odeznívá. Poláci byli nuceni ukončit nástup a stáhnout se k Těšínu poté, co utrpěli značné ztráty ve frýdecké kapse. Tím se velitelství Jirásek uvolnilo množství jednotek. Ty byly operativně nasazeny na úseky předpokládaného německého odlehčovacího útoku, který pak na Náchodsku narazil na silnou obranu a byl odražen s dalšími ztrátami. Nyní již nemá Rundstedt k dispozici dostatek sil k tomu, aby se pokusil o průlom. Nezmůže se na víc, než na to, aby nás znepokojoval a vázal na severu celou naši II. armádu, a to také bude dělat. Ale zde, na jihu, proti Moravě a jižním Čechám, stojí dvě početné armády a naše opevnění zde jsou víceméně jen přírodního a

polního charakteru. K provedení skutečně úspěšné protiofenzívy na západě bychom se museli zbavit jednoho z těchto křídel. Von Rundstedta, nebo von Lista. Jedině tak bychom mohli uvolnit dostatečné síly. Jsou dvě možnosti. Buďto se nám podaří uvolnit sevření na křídlech a budeme moci svést bitvu více na západě, nebo musíme ustupovat tak daleko na východ, aby svírající křídla přestala být křídly. Rizikové jsou obě varianty. Tu první si lze jen velmi těžko představit, v případě druhé by vyklizení Čech a Moravy mohlo aktivizovat Maďary a znovu Poláky, kteří by potom převzali roli svírajících křídel namísto Němců. V žádném případě nehodlám připustit nasazení záloh tak daleko na západě. Obranný boj by rychle vstřebal všechny naše volné záložní divize a tím bychom se připravili o šanci svést rozhodující bitvu, i kdyby se k ní naskytla příležitost.

Přítomní členové štábu se dlouze odmlčeli a posléze generál Miklík píchl prstem do obří plastické mapy kamsi na Moravské pole.

– Toto je, dle mého názoru, Achillova pata nepřítele. To příliš vysunuté jižní křídlo. Dvě motorizované jednotky bez podpory pěchoty. Jen je nějak vylákat k akci. Donutit je k přechodu přes Dyji. Jak bychom jen mohli vyprovokovat nějaký dostatečně bezhlavý útok na Břeclav, na Znojmo, na Brno…?

– Ano, souhlasil opět generál Krejčí. – Máte pravdu. V tomto prostoru jsme soustředili částečnou převahu a mám dojem, že si generálové von List a von Leeb nejsou dosti dobře vědomi, jak velké síly tu na ně čekají. Díky bezpříkladným obětem Vojcechovského západní armády musela v německých štábech vzniknout představa přeceňující naše celkové nasazení na západě. Určitě nemají tušení, že jsme zde schopni nalíčit past. Jenže nejprve musíme zvěř vyprovokovat, aby do pasti vlezla. Jenže wehrmacht nejsou Poláci. Von List se vyprovokovat nenechá. Musel byste vyprovokovat samotného Hitlera. Nyní čas pracuje proti nám. Nejdéle do dvou dnů musíme přijmout zásadní rozhodnutí.

Porada pokračovala dlouho do noci a důstojníci se v poměrně depresivní náladě věnovali otázkám zásobování a otázkám přípravy stovek převzatých sovětských letounů k jejich bojovému nasazení. Vše bylo únavné, tíživé a nic neslibovalo naději na obrat. Euforie a radost plynoucí z faktu, že armáda unesla a nad očekávání dobře zadržela první nápory nepřítele, pomalu vyprchávala, neboť toto vše bylo hrdinské a pozoruhodné, ale konečné porážce to zabránit nemohlo.

Generál letectva Fajfr připomněl, že nové letky by mohly být připraveny k hromadnému nasazení nejdříve okolo 15. října, tedy asi za týden. Tato informace vymezovala nejbližší možný termín počátku protiútoku, který by masivní podporu nových letek nutně vyžadoval. Generál Fiala odhadoval, že do dvou dnů by mohl být vydán rozkaz ke stažení I. sboru a zbytků HP-XI na linii Vltava – Labe, kam by v takovém případě do 15. října dorazil i nepřítel. Vojska by získala čas na přeskupení a následné soustředění sil wehrmachtu k náporu na Prahu ve středu linie by umožnilo provést protiofenzívu po obou křídlech s podporou letectva, při souběžném udržení linií na severu a na jihu Moravy. Jiná varianta, k níž se přikláněl také generál Krejčí, doporučovala udržet obrannou linii na Vltavě jako statickou a vrhnout zálohy i letectvo k ofenzívě do Rakouska. Teprve po likvidaci jižního německého křídla by pak mohla být vybojována bitva na Vltavě s tím, že by se levé československé křídlo stočilo podél Dunaje směrem na Linec, obešlo

by vltavskou frontu a napadlo von Leebovu XII. armádu v jižních Čechách, což by přinutilo k ústupu i von Reichenaua.

Hodinu po půlnoci přinesl službu konající intendant vrchnímu veliteli jakýsi vzkaz na lísku hnědého papíru. Generál Krejčí se omluvil a odešel z jednání. Vrátil se po čtvrt hodině a okamžitě přerušil zanícený, hádkou hrozící rozhovor štábních důstojníků. Jeho obličej byl vážný.

– Bratři, myslím, že je zde cosi, co by mohlo, samo o sobě, vyřešit naše dilema. Zatím jsme obdrželi pouze první zmatené zprávy, ale i z těchto útržkovitých informací je zřejmé, že Sověti zahájili dnes v noci vpád do Polska. Zatím není jisté s jakou silou, zda po celé délce hranic, nebo jen lokálně, nejprudší boje probíhají prý na severu, ve směru na Vilno. To by pro nás byla také dobrá zpráva, protože by to znamenalo, že se Sověti nebudou pokoušet především proniknout na československé území. Prezident byl urgentně informován vyslancem Fierlingerem, kterého vyrozuměl v Moskvě Potěmkin. Tím je vše potvrzeno.

Někdo z generálů ostře a klukovsky hvízdl. Místností proběhla vlna vzrušeného šumu a generál Fiala rychle vytahoval zpod jiných papírů mapu, na které by mohl vidět východní hranici Polska.

– Tak proto Bortonowski nedostal posily! vykřikl kdosi. – Poláci mobilizují, ale přesouvají vše na východní hranici!

Vrchní velitel přemýšlel dále nahlas.

– Mluvil jsem s prezidentem. Myslí, že pokud se tyto zprávy do rána potvrdí, bude to pro Němce znamenat velké dilema. Ocitnou se pod tlakem a čas začne pracovat pro nás a proti vládám v Paříži i v Londýně. Němci si budou nepochybně vědomi, že se tím všechno mění, že se nyní začne veřejné mínění Evropy obracet proti této válce, ve strachu z Rudé armády. Pro nás to znamená, že Němci sami budou muset uvolnit alespoň část von Rundstedtových a von Bockových divizí pro ochranu východních hranic, nebo pro pomoc Polákům. A to co nejrychleji, ale oni nemohou. Kdyby to udělali, oslabí tím své severní křídlo. My bychom si pak uvolnili ruce pro aktivní boj na jihu a na západě.

– Udělají chybu! vyhrklo náhle z generála Miklíka, jehož oči jasnozřivě zasvítily. – Oni udělají chybu! Hitler nebude chtít ukončit tuto válku smírem. To by pro něho bylo jako porážka. To nepřipustí. Ale zároveň bude muset něco podniknout, protože Rusové budou postupovat k západu. To je ten tlak, který ho dožene k nějaké bláznivé akci! Máme je, kde jsme je chtěli mít!

– Zase máte zřejmě pravdu, potvrdil generál Krejčí. – Na západě to jde ztuha. Na severu není a již nebude pro wehrmacht šance na průlom. Hitler bude chtít rychlý úspěch. Zbývá mu jediné místo, kde se o něco podobného může pokusit, nebo si to alespoň myslí. Doposud váhal s nasazením jižního křídla, bylo příliš vysunuté, se špatnou možností logistického zajištění. Ale k rychlé a překvapivé akci by je mohlo postrčit, když jim poteče do bot. Budou se chtít dostat na Moravu dříve než Rusové. Jestli si na to vsadíme, pak je rozhodnuto. Pánové, bratři. Jestliže je rozhodnuto, pak budou muset naše jednotky na západě možná zcela a úplně vykrvácet. Ne, žádný ústup na Vltavu. Budeme se bít u Plzně, u Budějovic a v Brdech. A do několika dnů budeme moci zastavit ústup, zbavit se sevření na jihu, přesunout divize k západu a ukázat Němcům tohle.

Vrchní velitel učinil těsně nad mapou nečekaný a energický pohyb známý všem

milovníkům rohovnického sportu. Byl to ukázkový, razantní levý hák.

Do všech unavených, deprimovaných mužů nacházejících se v místnosti jako by informace o změně strategické situace v Evropě nalily novou energii. Muži vysedávající již mnoho týdnů nad mapami v marných úvahách, muži vysušení a zahlcení výpočty, s očima oteklýma od zkoumání map a papírů, muži spící všehovšudy nějaké tři, čtyři hodiny denně, probouzení při každé nové zprávě a zpracovávající přívaly informací po celé nekonečné noci, ožili. Tito muži se náhle znovu obraceli k mapám a papírům, hotovi ihned podnikat nové nekonečné výpočty a měření, blokovat telefonní linky, organizovat, přemýšlet a kalkulovat.

– Pojďme to prověřit, navrhl generál Fiala.

– Jistě, pokusíme se o modelovou situaci.

– Bude to vyžadovat rozpracování několika variant, mísily se další hlasy. – Potřebujeme nějaké čerstvé snímky severního Rakouska.

– Až po přestávce, přerušil vrchní velitel jednání štábu. – Myslím, že se stejně jako já dusíte nedočkavostí seznámit se s novými informacemi z východní fronty.

Do rána bylo jasné, že nejde jen o lokální výpad jedné sovětské armády k Vilnu, ale o široce založenou ofenzívu celé západní sestavy několika armád Sovětů do Polska. A k překvapení všech, také do Pobaltí. Sovětský svaz uvedl do pohybu velkou křížovou výpravu na západ. Úlevu přineslo zjištění, že československý spojenec, Rumunsko, napaden nebyl. Rumuni byli na diplomatické úrovni naopak ujištěni o neporušitelnosti svých východních hranic. Polská armáda byla částečně připravena, zachytila první nápor, ale mobilizace, nyní již oficiálně přiznávaná, probíhala zoufale pomalu a nejlépe vyzbrojené divize prodlévaly stále ještě kdesi na západě země. Jak dlouho mohla vydržet Rzeczpospolita sama odolávat takové přesile,[138] bez těžkých zbraní a důkladné linie opevnění, v podmínkách nížinaté, jako stůl rovné, a nyní i navíc rozbahněné krajiny?

Podle informací, které přišly dopoledne, se také polský armádní sbor Waclaw, stojící doposud jako stálá hrozba proti Těšínsku u Katovic a u Krakova, začal přesouvat kamsi na východní bojiště. V důsledku pominutí této odražené, ale stálé polské hrozby, se na československé straně uvolnily první dvě pěší záložní divize (12. a 22.) pro další nasazení. Tato změna uvolnila ruce také 16. pěší divizi dislokované zatím k ochraně československé vlády v okolí Žiliny a Turčianského Svatého Martina. Odtud již nebylo daleko k myšlence na použití všech polních divizí slovenské III. armády na západě, pokud by bylo jisté, že i Maďaři zůstanou za Dunajem. Starý generál se spokojeně usmíval. Už zase, tak jako kdysi, ucítil na tváři, jak to ostře fičí ze Sibiře.

8. říjen 1938 – Berghof-Zossen

Vůdce se vrátil z Berghofu večer, ten samý den, co do horského hnízda k ránu dorazil uřícený Hermann Göring.

Tlustý maršál v pomačkané světle modré uniformě vyběhl z automobilu ještě dříve, než vůbec zastavilo na malém parkovišti po absolvování poslední zatáčky. Směšně rozkýval své mohutné tělo, vklopýtal celý schvácený po pěti schodech pokrytých kobercem do níže položené haly a mávl rukou na pozdrav Gruppenführerovi Schaubovi, členu vůdcovy družiny.

– Kde je vůdce? Vezu důležité informace.

Překvapený Schaub beze slova ukázal kamsi do hloubi haly k jakési soše ženské postavy a zdobené skříňce s vázou. Hermann Göring se znovu uvedl do pohybu a setrvačností zdolal tři mohutné mramorové schody dělící halu. To již uviděl svého vůdce, který se oddával dopolednímu čaji, sedíce v křesle, celý zabalený dekou. Vůdce pozoroval skrze zasklenou stěnu haly majestátný mohutný Untersberg se třemi vrcholy, Wotanovu horu, v níž, podle Hitlerem hýčkané pověsti měl spát věčným spánkem sám císař Barbarossa se svými rytíři.

– Můj vůdče! Nesu zlé zprávy.

Hitler zvědavě pohlédl na bachratého Göringa a v duchu se mírně znepokojil. Hermann vypadal strašně. Byl vyděšený a měl na první pohled strach. Jako by mu vrazi byli doslova v patách. Hitler si byl vědom, že Göringa jen tak něco nezastraší, býval konec konců frontovým pilotem. Znal ovšem jeho teatrální způsoby a sklon všechno přehánět, ale Göring musel přiletět letadlem, tedy se cosi skutečně dělo. Nastal nečekaný zvrat ve válce?

– Můj milý Göringu, posaďte se, ukázal na prázdnou pohovku. – Neexistují neřešitelné situace. Myslím, že to zatím jde dobře. Víte, že jsme již téměř v Pilsen (Plzni)?

Göring zapadl ztěžka do pohovky, až péra zasténala. Ale byl to solidní německý výrobek a jako takový něco vydržel.

– Pokoušejí se snad Francouzi o Siegfriedovu linii? Ti žabožrouti budou již co nevidět našimi spojenci.[139]

– Rusové, vydechl Göring bez úvodu. – Rudí se dali do pohybu. Překročili hranice Polska. Dnes ráno.

Nyní se polekal také Hitler, ale navenek zachoval chladnou masku. Jeho geniální intuice mu nyní dala zažít skutečný příval mrazivého strachu. Měl co dělat, aby se ovládl, ale musel. Byl vůdce. On byl Německo.

– Uklidněte se, vyzval Göringa, již bez zlehčujícího nádechu ironie v hlase. – Rudí se hnuli? Kam? Poslali na pomoc Benešovi svá vojska?

Göring zoufale zavrtěl hlavou.

– Vpadli frontálně do Polska, do Litvy, do Estonska i do Lotyšska. Směřují na Vilno, na Memel, na Lvov a Tallin… Ještě v noci bombardovali polská letiště. Postupují s celými tankovými sbory, jakmile se dostanou k pevným silnicím, budou postupovat rychle. Je to hotový rudý blitzkrieg.

Hitler dlouhé minuty tiše zíral na zasněžené štíty hor, jako by ho právě v této chvíli nejvíce zajímalo přírodní panorama. Pak tiše vzdychl a jeho hlas zněl chraplavě.

– Takže Stalin vede svou vlastní válku. Využil toho, že jsme vázáni s Tschechei. Vůdce odhodil deku tak prudce, že ležící fena Blondie vyskočila na nohy a rozhlížela se po příčině znepokojení svého pána.

– Co Rumuni? Napadli rudí Rumunsko? Besarabii?

– Nic tomu nenasvědčuje, informoval stále skleslejší Göring. – Podle zpráv, které jsou k dispozici, napadli zatím jen Polsko a baltské republiky. Vlastně ještě nedospěli k litevským hranicím, ale to je jen otázka času.

– To přece není možné! začal se Hitler vztekat. – Rudá armáda je přece v rozkladu! Popravili většinu svého důstojnického sboru a jejich generální štáb se

třese strachem ze zatčení. A co Poláci? Jak se brání polská armáda?

– Ještě nejsou žádné hodnověrné zprávy. Letěl jsem za vámi ihned po prvních zprávách, můj vůdče. Večer se sejde vrchní velení v Zossen. Myslím, že vás chtěli informovat až potom, ale hned jsem usoudil, že byste tam měl být. Generálové jsou bez vás vystrašení. Válka nejde tak dobře, jak se vám OKW snaží namluvit. Stále se nemohu zbavit dojmu, že jejich morálka postrádá německého ducha. Zvláště se to týká velitelů armád, kteří bojují s Tschechei.

Hitlerův obličej ztvrdl a zamračil se.

– Dobře, že jste mne informoval, Hermanne. Nezapomenu na to. Vracíme se do Berlína! Hned. Okamžitě! Musím se do toho vložit! Tuhle válku musím vzít do rukou osobně.[140]

Maurice Bavaud se zklamaně vztyčil z podřepu na horské stezce a z jeho zorného pole zmizelo několik svůdně modrých netřesků v uvadající zeleni na okraji louky. Dnešek měl být jeho dnem. Již týden se vydával za pokojného turistu a amatérského botanika a vyrážel den co den do kopců, nahoru k Berghofu. Konečně si ověřil přesný čas führerových denních pěších procházek a pevně se rozhodl k akci. Do kabely na rostlinné vzorky vložil revolver a ve stráni u silnice zamaskoval jízdní kolo. Jenže toho dne si Hitler do přírody nevyšlápl. Po silnici, kousek pod jeho stanovištěm, se přehnala kolona vozů. Za předním sklem Hitlerova mercedesu zahlédl soustředěnou tvář osobního vůdcova šoféra Kempkeho.

Maurice Bavaud, švýcarský číšník a antifašista, dalo by se říci, až fanatický, vztekle nakopl nejbližší kámen. Toho krvežíznivého skřeta chránil sám ďábel. Sestoupil na silnici, vytáhl z úkrytu kolo a klesaje do údolí ke svému hotelu, přemýšlel o nejbližší další příležitosti, která se bezpochyby naskytne 9. listopadu, neboť toho dne Hitler neopomene pronést plamenný projev ke své „staré gardě“ v mnichovské pivnici Bürgerbräukeller.

Aniž to mohl Maurice Bavaud tušit, na 9. listopad netrpělivě čekal také jistý švábský hodinář z Kostnice jménem Georg Elser. Elser byl dávným členem německé Rotte Front a rozzuřilo jej zavedení úředního dozoru nad dělnickou třídou i duchovenstvem. Pomalu dokončoval prototyp časované bomby řízené a spouštěné paralelně dvěma důmyslnými hodinovými mechanismy. Tohoto 8. října se Elser již nacházel v Mnichově a dokonce se mu podařilo získat ubytování v blízkém penzionu. Leželo před ním třicet nocí, po které bude usilovně dlabat díru pro nálož za dřevěné obložení do mohutného sloupu, před nímž právě vloni Hitler řečnil a před nímž býval obvykle instalován řečnický pultík. Zdálo se, že 9. listopadu si stará garda přijde na své.

Hitler vypadal nyní daleko menší než obvykle. Přesto, že měřil sto sedmdesát centimetrů, hrbil se a jeho magické oči horečnatě žhnuly. Po chodbách generálního štábu postávalo mnoho důstojníků, co chvíli někdo zařval Heil Hitler a vylétl les pravic. Vůdce se vždycky zastavil a hleděl na vojáky nepřítomným, tupým pohledem. Göring si povšiml, že jakmile vůdce některou skupinu minul, dávali se důstojníci opět bezostyšně do hovoru. Žádné uctivé ticho, tak jako jindy.

Zamračení generálové stáli okolo velkého stolu úplně pokrytého souborem zpřeházených map posetých značkami. To, že se po více než týdnu vrátil do Berlína Hitler, je nepříjemně zaskočilo. Führer měl, podle jejich představ, obdržet teprve souhrnnou zprávu s vypracovaným návrhem řešení nové složité situace. Takto se celé jednání, na němž bude muset být vyřčeno mnoho nepříjemných skutečností, bude odehrávat před vůdcem a jeho ušima. Nikdo je neinformoval o jeho příjezdu a těsně po zahájení porady náhle vůdce, s tlustým Göringem v patách, vkročil do jednacího sálu. Pro většinu přítomných to bylo naprosté a omračující překvapení. Musel mu někdo dát vědět a přivézt ho letadlem. Nyní byl zde. Generálové se tak tak stačili vzpamatovat, aby scvakli podpatky a vyrazili ze sebe ukázkové Heil Hitler! Pak opět oněměli.

– Pokračujte pánové, mávl vůdce znechuceně paží a opřel se o stůl. Generál Keitel podával zprávu o celé situaci a ukazoval na mapě hůlkou.

– Vitebská armádní skupina postupuje zde, podél Dviny po polsko-lotyšské hranici a druhým proudem z Polocka ve směru Vilno. Jižní křídlo vitebské skupiny směřuje sem, přes Litvu na Grodno. Nasadili zde minimálně dvě tankové divize. Poláci se brání, ale dá se předpokládat rychlý postup Rusů skrze Lotyšsko k západu a pak od severu do Litvy. Tím by odřízli severní skupinu polských vojsk a dostali by se do jejich týlu. Naše hranice ve východním Prusku bude bezpochyby během několika dnů zcela obnažena. Zda ji Rusové překročí, to se dnes můžeme jen dohadovat. Máme tam III. armádu o pěti divizích. Jednu z těchto divizí tvoří jen landwehr. Z Pomořanska můžeme přes Gdaňsk přisunout IV. armádu, to jest čtyři divize. Divize na západní frontě jsou vesměs svou kvalitou podřadné a přesun nebude rychlý. Poláci doposud nepožádali o pomoc a v této chvíli by náš přesun koridorem považovali za napadení.

– Dále, co podnikají rudí? projevil vůdce netrpělivost. Generál Keitel zapíchl ukazovátko jižněji a pokračoval.

– Bobrujská armádní skupina. Severní křídlo podporuje útok na Grodno přes Barnoviči, zbytek směřuje podél řeky Pripeť přímo na Pinsk ve směru na Brest. Na tomto směru zatím nebyla identifikována žádná tanková divize. Nevyhnuli se pinským bažinám, zřejmě proto, že zde Poláci útok neočekávali a nevybudovali žádná obranná postavení. Žitomirská armádní skupina vrhla nejméně deset divizí ve směru Rovno a Luck. Právě jsme dostali zprávu, že mezi těmito městy byla vysazena výsadková brigáda včetně několika desítek tanků a dvou dělostřeleckých baterií. Zřejmě hodlají vpadnout do zad polským postavením u Rovna a vytvořit kotel, ve kterém uvízne několik tisíc polských vojáků. Další paradesantní výsadky lze očekávat. Rudí vycvičili již několik brigád desantu s těžkou výzbrojí.

Zmínka o brilantně zvládnutím masivním výsadku v týlu nepřítele s obrněnou technikou přítomné generály šokovala. Německý výsadek u Freudentahlu skončil fiaskem. Úspěchy Rudé armády nevypadaly na debakl technicky zaostalé revoluční masy ochromené Stalinovými čistkami mezi důstojnickým sborem. To, co se valilo na Poláky, nebyli hordy ze stepi, ale precizně pracující stroj války. Keitel posunul ukazovátko ještě o něco níže.

– Vinická armádní skupina útočí na Tarnopol, ale některé ruské jednotky se stáčí severněji směrem na Sokal. Zřejmě se snaží obejít opevnění Lvova. Obě

jižní skupiny dohromady vrhly na ukrajinskou frontu jistě přes dvacet divizí. Oděská skupina se zatím nepohnula. Nejjižnější útočná skupina postupuje proti proudu Dněstru od Kamence Podolského ke Stanislavi. Celý postup je jištěn ze vzduchu mohutným náporem letectva a byla již bombardována i velká města, Pinsk, Brest, Lvov… Podle mého odhadu mohou Poláci zdržovat tento nápor po dva, tři týdny, ale jejich fronta bude tak jako tak prolomena mezi Brestem a Vladimírem. Budou se muset stáhnout do připravených postavení na řekách Bug a Němen. Pak ovšem, pokud se Polákům nedostane pomoci, padne Halič i Varšava. Rusové mobilizují a přisunují další jednotky z vnitrozemí. Zatím nejsou žádné známky, že by koordinovali své akce s armádou Tschechei, ale obávám se, že nejdéle za týden mohou první ruské divize vstoupit přes Karpaty na území Slovenska a budou tam přivítány jako osvoboditelé. Ať už si to československá vláda bude přát, nebo nebude. Armáda Tschechei cvičí ve výcvikových táborech na Podkarpatské Rusi tisíce zahraničních dobrovolníků, z nichž většina je nepochybně komunistického smýšlení. Ti mohou rudým otevřít cestu přes Jasinský průsmyk. Tschechei střeží jen jižní hranici proti Maďarům. Poláci nemají kam ustoupit vzhledem k nepřátelství s Tschechei.

Následovalo ohromení a hrobové ticho. Generálové si s hrůzou začínali uvědomovat celý dosah vyřčených informací. Mnozí přítomní se upamatovávali na své pochybnosti a obavy připomínané před mnichovskou konferencí, před útokem na Československo. Německo se rázem dostávalo do nesmírně prekérní situace. Uvědomuje si to vůdce?

– Do týdne se ty rudé hordy probijí přes Karpaty? hlesl Hitler.

Pak se vypjal jako natažený luk a přitáhl mapu, na kterou již delší dobu soustředil pozornost.

– Pak nám nezbývá nic jiného, než abychom do týdne byli v Karpatech my sami a přivítali tam ty psy osobně, se vší německou pohostinností. V jakém stádiu je nyní obsazování zbytku Československa?

Führerova otázka zjevně platila generálu Halderovi, náčelníku generálního štábu. Ten se mírně potil, vzdychl a převzal ukazovátko. Byl to nakonec on, kdo má führerovi sdělit pravdu?

– Můj vůdče. Naši válku s Tschechei bych nenazýval obsazováním zbytku státu. Po osm dnů vedeme velmi úporné boje. Přes nesporné úspěchy našich zbraní armáda Tschechei nerezignuje. Naplnily se naše obavy jak z náročného terénu, tak i z odolnosti jejich pevností a obranných linií. Bohužel proti nám stojí i nepřízeň počasí. Tschechei vážou téměř čtyřicet našich nejlepších divizí a zatím nám nedovolili obsadit ani celou oblast Sudet. Fall Grün předpokládal překvapení, ale my jsme zahájili útok na horskou a plně obsazenou a mobilizovanou pevnost. Jejich armáda stála na pozicích, zatímco některé naše divize ani dnes nejsou ještě bojeschopné. Rozkaz k útoku přišel příliš brzy a jeho splnění nás donutilo nasazovat armádu do války po částech, podle toho, jak naše divize přecházejí na bojovou sestavu. Tschechei nám ji po částech ničí. Převahu máme pouze v počtech tanků, ale naše tanková vojska nedokážou samostatně pronikat kopcovitým terénem a tanky PzKpfw I. a II. postrádají silný kanón, na rozdíl od nepřátelských tanků, které jsou jím vyzbrojeny. Převahu má jistě Luftwaffe, ale stabilně zlé počasí a nízká oblačnost nedovolují plné rozvinutí letecké ofenzívy. V

tomto dešti se letištní plochy rychle mění v kaluže bláta. Naše bombardovací letky jsou stále ještě příležitostně napadány českými stíhačkami. Jednotky aktivizované v akci Trojský kůň z 80% selhaly, nebo byly likvidovány a plány na jejich nasazení použity nepřítelem proti nám. Je zřejmé, že nepřítel byl o mnohých našich plánech a záměrech informován předem.

V úseku II. armády se vůbec nepodařilo překonat pohraniční opevněné pásmo a opakované pokusy vedly k opotřebování a dezorganizaci tří nejlepších von Rundstedtových divizí. Tschechei dokonce v průběhu bojů dozbrojují své pevnosti. Přesunuli zbrojní výrobu na východ již před válkou. Při pokusu o průnik horským pásmem u Frývaldova byla zdecimována 8. pěší divize a část 3. tankové divize. A to hned první den války, nemluvě o masakru podstatné části 7. výsadkové divize, jejíž seskok nepřítel očekával. Na severu Čech se zatím podařilo obsadit pouze malá předpolí. Polské jednotky také nezaznamenaly větších úspěchů a byly dokonce zahnány zpět na vlastní území pod tlakem záložních divizí nepřítele. Poláci měli velké ztráty, protože svoji akci nekoordinovali s námi a von Rundstedtova II. armáda ochromená předchozími boji v horách Frývaldova, nebyla právě schopna důrazněji podpořit zbrklý polský útok. Nyní Varšava stahuje svůj slezský sbor na východní frontu a naše levé křídlo ve Slezsku zůstává zcela obnaženo z boku.

Generál Halder popisoval situaci na mapě suše a bez pohnutí, jako nějaký středoškolský profesor přednášející o tažení Alexandra Makedonského do Persie. Vykládal na stůl strohá fakta jako vědma tarotové karty. Jeho ukazovátko sklouzlo po mapě k západu.

– VIII. armáda teprve po osmi dnech bojů překonala obrannou linii Krušných hor, a to za cenu značných ztrát pěchoty. V současné době se stejně tvrdé boje odehrávají na druhé obranné linii nepřítele na řekách Bílině a Ohři. Obávám se, že wehrmacht ve všech těchto bojích zaznamenala mnohem větší ztráty na lidech a na vojenském materiálu než obránci. Největší část sudetského území zatím osvobodila X. armáda ve směru od západu. Čelo útoku tvoří 2. a 13. motorizovaná divize, za nimi se připravuje 1. pancéřová k úderu na Prahu. V těchto hodinách jsme ale narazili na silně opevněnou druhou linii u Mies (Stříbra) před krajovým centrem Pilsen, která postup dočasně zastavila. Na Falknov a Karlsbad (Karlovy Vary) tlačí 9. pěší podporovaná 1. lehkou divizí.

V hornatém terénu Šumavy je myslitelný pouze boj pěších divizí. Máme tam 5., 7., 10 a 17. pěší přímo v dotyku s nepřítelem, 31., 15. a 25. pěší dozbrojujeme v záloze poblíž Ulmu. Naši početní převahu v horách eliminují lesy a obranné linie. Postup se zde rozmělňuje na jednotlivé šarvátky s obránci. Situace je taková, že v předem připravených obranných postaveních stačí nepříteli jeden pluk jako ekvivalent naší pěší divizi. Pancéřová technika je decimována v úzkých údolích, neboť může postupovat jen po několika postřelovaných a zatarasených komunikacích. Doposud nás zadržovaly krycí hraniční útvary nepřítele, nyní se již bijeme s polními jednotkami, 2. a 5. divize I. armády. Ale to je stále jen kryt, hlavní síla Tschechei sedí někde za Vltavou a čeká, až budeme vyčerpáni. XII. armáda zaznamenala také územní zisky, ale nyní zcela uvízla v rozmoklém a zatopeném terénu jižních Čech. Tschechei protrhli hráze rybníků a zastavili postup 27. pěší divize údolím Lužnice. 1. horská divize byla velmi úspěšná při průniku

pohraničními horami od Passau, ale pak uvízla ve slatích horního toku Vltavy a byla silně poškozena. Nyní ji rychle nahrazujeme 45. pěší divizí. XIV. armáda získala malá předmostí za tokem Dyje, ale ve shodě s vašimi pokyny doposud nebyl vydán rozkaz k jejímu generálnímu nástupu. Snažíme se zajistit zásobování pro případný manévr celé XIV. armády na severovýchod. Letectvo Tschechei opakovaně zničilo železniční uzel v Linci, za cenu vlastních velkých ztrát. Maďarská armáda je vázána boji na rumunské hranici a není ochotna zaútočit na sever proti Slovensku, dokud wehrmacht nepronikne alespoň na Moravu. Nepřítele zde znepokojuje pouze maďarské letectvo. To je také zřejmě důvod, proč rudí nezaútočili v Besarábii. Vyhovuje jim, že Rumuni zaměstnávají Budapest. Wehrmacht se zatím nedostala vůbec do bojů se záložními divizemi nepřítele. Neznáme přesnou nynější lokalizaci jejich záložních divizí a vycházíme jen ze zjištěné mobilizační sestavy. Ta byla ovšem zcela jistě změněna. Naše čelní jednotky jsou vyčerpány a vyžadují reorganizaci. Potřebovali bychom se přeskupit podle nově vzniklé situace a pak teprve zahájit druhý nápor. Československá obrana je rozčleněna do velké hloubky, dost možná do celého území státu. Obyvatelstvo stále buduje v zázemí nové linie. Čekají nás boje v pohoří Brdy, na Vltavě a před Prahou. Rozhodující bitva, pokud bude svedena, pak teprve někde na pomezí Moravy. Můj vůdče, nepochybuji, že zvítězíme, ale nedosáhneme toho za týden. I kdyby nepřítel rozhodující bitvu prohrál, stále ještě bude schopen zaujmout novou obrannou linii na hranicích Slovenska. Obávám se, že po vítězném obsazení Tschechei nebudeme schopni okamžitě zahájit boje s rudými.

Hitler civěl rozšířenýma očima do mapy před sebou a třásl se jako v zimnici. Jeho obličej byl bledý a pohled nabíral nádech nepříčetnosti. Hlášení, která mu z OKW posílali do Berghofu zněla tónem nadšení a pýchy na úspěchy wehrmachtu. Ne, nehlásili mu žádná lživá fakta, jen vydávali za vítězství to, co se nyní ukazuje jako pohroma. Postup do Sudet? Ano, jistě, ale bez fanfár, s velkými ztrátami, za cenu mrzačení celých divizí a doposud nebyla prolomena ani jediná skutečná obranná linie. Doposud mají zálohy. Nebyla svedena rozhodující bitva. Všechno to teprve začne. Ale Německo nemá už čas!

Hlášení doplnil generál Keitel.

– Můj vůdče. Tschechei byli připraveni lépe, než jsme očekávali. Vojáci bojují hrdinně, ale i kdybychom nyní zvítězili okamžitě, budeme muset vlastní divize nejprve reorganizovat, než je přesuneme proti Rusům, či do Polska. Postup rudých v Polsku nebude tak rychlý, jak to vypadá, ale ani tak pomalý, jak jsme doufali. Jsou tam velmi špatné cesty, nic pro tankový útok. A v nynějších deštích se celé Polsko změní v bažinu. To poskytne Polákům šanci na uplatnění kavalerie, ale ruský nástup skrze pinská blata v tomto období svědčí o tom, že jsou schopni plného nasazení i v takových podmínkách. Navrhuji jednat s Prahou o příměří a nejprve zabezpečit východní hranice proti Rudé armádě, případně obsadit část Polska. Potom…

– Navrhujete jednat o příměří? zasténal Hitler a roztřásl se. Vzápětí vybuchl a začal bez varování hystericky sípat a křičet.

– Příměří? Moji generálové navrhují příměří? Nikdy! Nikdy! Nikdy! mlátil do stolu pěstí. – To by nebylo příměří, ale porážka! Chcete pak dobývat ta pohraniční

opevnění znovu? S tím nikdy nebudu souhlasit! Ani já, ani německý národ. Nedovolím, aby Herr Benesch nade mnou triumfoval! Už nikdy bychom si nezískali v Evropě respekt a všichni ti líní a bezzubí psi za Rýnem, ty kavárenské drbny, ti by nám pak vpadli do zad.

Hitler získával sebekontrolu a začal prudce přecházet po místnosti, jako by chtěl diktovat sekretářce prohlášení.

– To mám z toho, že jsem se v první fázi války spolehl na své generály. Nyní již zůstanu zde, v Berlíně, a budu osobně řídit všechny další operace. A všechny zrádce a zbabělce pošlu na popraviště. Takhle se vede válka? Musím svým generálům vysvětlovat, jak mají vést válku? Chcete nechat vykrvácet výkvět Německa v nějakých lesích a pak prostě kapitulovat? Copak jste se nic nenaučili? Tohle není ta minulá zákopová válka. Nesmí být! Tohle musí být rychlé a tvrdé údery, které nepřítele připraví o dech. Musíme nepřítele vystrašit, zlomit mu páteř, zničit jeho morálku! Zlomit je na těle i na duši.

Náhle se vůdce opět vrhl ke stolu a uchopil ukazovátko.

– Řeknu vám, jak to uděláme. Řeknu vám, jak máte zvítězit. XIV. armáda neprodleně využije svých předmostí, otevře průlom zde a vynutí si postup na Brno. Dostane se jí veškeré myslitelné podpory Luftwaffe. Nebudeme čekat na žádné zásobování. Uděláme to okamžitě, nečekaně a tvrdě. Zásobíme se u nich, v Brně a v jejich městech. 2. pancéřová divize bude stažena z těchto proklatých bažin a přesune se do čela hlavního útoku.[141] Ten musí začít do dvou, tří dnů. Ostatní armády zesílí nápor, bez ohledu na ztráty, aby byl nepřítel dostatečně zaměstnán. Luftwaffe, otočil se na Göringa a zapíchl mu ukazováček do hrudi, – Luftwaffe si přestane hrát na válku a zahájí velké a těžké nálety na obydlené aglomerace. Srovnáte jejich města se zemí. Nebojte se jich. Vždyť už nemají žádné letectvo ani protileteckou obranu.

– Rozumím, můj vůdče! vyštěkl tlustý maršál. – Smažeme jejich města z mapy.

– Ne, ještě nerozumíte, ale já vám to vysvětlím. Nyní již nejde o to, abychom zachovali ty jejich továrny pro nás. Vybudujeme je pak znovu. Nyní jde o to, aby Tschechei utrpěli šok. Donutit je zalézt do děr. Vyhnat na cesty tisíce uprchlíků. Zničit jejich zásoby a železnice, přišpendlit je k zemi jako motýly do nějaké muzeální sbírky. Znemožnit jim každý pohyb, ve dne i v noci. Proč si myslíte, že Tschechei tak tvrdošíjně bombardují naše železnice v Linci? Proč myslíte, že na to obětují všechny své bombardéry? Proč se za každou cenu snaží zabránit zásobování XIV. armády? Proč se tak bojí jejího útoku na svůj měkký podbřišek? Protože jsou tam, na jihu, úplně nazí a bezbranní. Ale teď nastal čas!

Hitler se znovu otočil ke shromážděným generálům.

– Tschechei nejsou dobří vojáci. Nebudou bránit svá postavení na Moravě do posledního muže, jako by to učinil německý voják bez zaváhání. Budou se snažit manévrovat, a na to nemají dost prostoru. Brzy se zatáhne smyčka, pak je obstoupí dělostřelectvo a zničí je do posledního muže. Žádného příměří nedosáhnou. Jsem pevně rozhodnut Tschechei vyhladit z povrchu země a udělit tak Evropě lekci německé vůle. A nemyslete si, pánové, že to budou mít rudí s Poláky jednoduché. Vlastně je dobře, že zaútočili nyní, dokud je v rozkladu jejich důstojnický sbor. Bolševický útok je totiž přesně to, co přinutí Angličany a Francouze, aby bojovali na naší straně fronty. Nemylte se, pánové. My nemáme k

dispozici jen vlastní divize. Strach z rudých donutí Británii škemrat o mé spojenectví! Také maďarská armáda se připojí útokem na Slovensko v tom okamžiku, kdy naše pancéřová divize překročí Dyji. Jsem o tom přesvědčen. Horthy na toto znamení čeká a mnohokrát mne o tom ubezpečil. To vše, co se děje, ve skutečnosti znamená naše vítězství. Už teď si v Paříži a v Londýně ustrašenci říkají: Kéž by Německá říše byla silnější!

Poté co nechal dopadnout naposledy na stůl svou zaťatou pěst, se Hitler náhle prudce otočil a bez pozdravu vypochodoval ze sálu. Ve dveřích se ještě jednou otočil a prorocky prohlásil.

– Válka, pánové, může být krutá a možná dokonce beznadějná, ale dokud budu živ, o kapitulaci nemůže být řeči. A pokud je někdo z vás přesvědčen, že mé kroky nevycházejí z hluboké oddanosti k Německu, pak mu dávám právo mne zastřelit.

Plukovník Hossbach, generál Halder a mnozí jiní si tiše pomysleli, že to je zajímavé řešení této německé kvadratury kruhu. Generálové se po sobě bezradně rozhlíželi a Keitel, sotva se zavřely dveře, si vyčerpaně otřel pot z čela.

– Führer se vyjádřil dosti jasně, usoudil.

Generál Halder se soucitným pohledem otočil na plukovníka Wöhlera zastupujícího zde generála Von Lista.

– Ostatní již krváceli. Jestli tomu dobře rozumím, tak nyní je řada na vás.

O několik hodin později tloukl generál Witzleben hlavou o zeď, střídavě vstával a sedal si.

– Ten idiot! Ten kretén! Ten kašpar! Nejprve zahájí válku, kterou nemůže vyhrát a pak na tom nesmyslu bude trvat, aby nemusel přiznat svůj omyl. A bude nás to stát vše. Kvůli několika čtverečním kilometrům sudetského území nechá armádu vykrvácet a rudí se zatím pohodlně dostanou až sem, do Berlína. Copak si skutečně myslí, že by Poláci mohli zadržet tisíce tanků, výsadkářů a 5000 letadel? Ten jejich koňský a šavličkový cirkus?

– Třeba se mu skutečně podaří zapojit do války proti Sovětům Horthyho, Francouze a Angličany, usoudil generál Halder na druhém konci stolu. – Tschechei se přece vzbouřili také proti jejich vůli, když odmítli mnichovské ultimátum. Oni se ustavili ručiteli dohod z Mnichova.

– Nic si nepředstírejme, sedl si Witzleben a uklidnil se. – Těm se do války nechce. Jestli půjdou, tak jim bude trvat týdny a měsíce, než si na kontinent přestěhují svůj vercajk na vaření čaje. Budou čekat, jak všechno dopadne. Nechají nás i Poláky vykrvácet ve válce s Rusy a pak si nás, oslabené, dají k lunchi. A ještě se s rudými pohádají o zákusek. Zase budou diktovat Evropě oni. Zase budou tím třetím vzadu. Byli jsme tak blízko vítězství, kdyby ten skřet nezaútočil na Československo předčasně. Stále je do všeho hrr. Má pocit, že musí stihnout ještě za svého života dosáhnout světovlády. Vůbec mu nejde o Německo, o sebe mu jde.

– To může být pravda, přiznal Halder. – Vždycky tvrdil, že on je Německo. Ale ještě s tím počkejme.

– Počkat? bouchl Witzleben do stolu. – Nač ještě čekat? Až nás všechny nažene na frontu a hnutí se rozpadne? Je nyní konečně v Berlíně, organizace je

připravena a stále ještě máme věrné jednotky u Postupimi. Můžeme to vyřídit během jediné noci. Máme ho na dosah. Angličané se s námi rádi spojí, když zde nebudou vládnout nacisté, ten mor a ten… skřet! Odplivl si na podlahu. – Sepp Dietrich je se svými tanky až v Mnichově. Nestačil by zasáhnout, kdybychom to spustili. Máme v Durynsku věrné divize.

– Ještě dva nebo tři dny, usoudil Halder. – Pokud by selhal útok XIV. armády, budu pro. Pak již by nebyla naděje na rychlé vítězství. Mezitím se také jistě dovíme, jak dopadnou führerova jednání se západem o protibolševické koalici.

– Čekat, zoufal si Witzleben. – Stále jen čekáme, už léta čekáme a je to stále horší a horší. Asi máte pravdu, Herr General, ale jednou na samé čekání zajdeme všichni. My i celé Německo. Copak se tady nenajde jediný muž schopný činu?

8. říjen 1938 – Kladruby – Stříbro

Kladrubský benediktinský klášter, perla baroka a Santiniho jedinečné dílo, hořel. Z kostela, který příliš vyčníval nad nepřehlednou lesnatou krajinu, zbyly jen kouřící trosky, ale ve zdech rozlehlé stavby se přesto opevňovaly další a další oddíly uniformovaných mužů. Kladruby dávno nestřežila jen jediná rota strážního praporu XVI. ze stavu 153. ZLO pluku[142] (130 mužů) pod velením nadporučíka Josefa Dolejšího, tak jako na začátku války. Stahovaly se sem zbytky nejrůznějších jednotek HO-32 ustupující za stálých zadržovacích bojů od západu a jihozápadu, od Boru a Tachova. Byly rozmístěny i čerstvé prapory 2. pěší divize. Největší ucelené útvary příslušely ke slavným plzeňským i klatovským Pětatřicátníkům, 35. pěšímu pluku Foligno. Zbytek tvořily trosky hraničářských praporů a zle zdecimované hloučky SOS bojující nepřetržitě již od první henleinovské vzpoury. Dospěla sem jedna rota 21. motorizovaného ženijního praporu od Přimdy[143] a další zbytky 18. pěšího pluku byly odesílány k severní části obranné linie nad Stříbrem.

Tvořila se zde podivuhodná a nesourodá směsice unavených mužů v uválených, potrhaných a mnohdy i zakrvácených uniformách. Byli to ale muži do jednoho prošlí ohněm bitvy, ohněm, který přežili, aniž se zhroutili. Mnozí bojovali již ve druhé válce. Byli to muži dávno zbavení strachu, muži bez naděje, ale o to zarputilejší a neústupnější. Sešli se tu již jen tací muži, neboť slabí, ustrašení či neschopní jedinci padli jako první. Tito muži nevěděli nic o svých rodinách a blízkých a představovali si, že takto vypadá válka na všech frontách v republice. Do jednoho nabývali dojmu, že válka trvá již sto let a bude trvat věčně. Spojovála je horečnatá vášeň zabít před smrtí ještě co nejvíce Němců a zničit co nejvíce jejich techniky. Jejich velitelé smýšleli stejně a této své vášnivé touze podřizovali vše. Vojenský dril a předpisy zde neznamenaly mnoho. Zbyla pouze důvěra, respekt k velitelům, dobrovolnost, houževnatost, spolupráce a přátelství k muži po levici i po pravici, neboť nebylo nikoho jiného, koho by bylo možno milovat.

Ani nejzuřivější nálety nebyly s to zaměřit a jakkoliv účinně zasahovat desítky malých betonových řopíků skrytých ve složitých meandrech říčky Úhlavky, kolem níž se táhla do hloubky členěná pásma polních zařízení, zákopů a řad ostnatých drátů, kam nyní velitel úseku XVI. strážního praporu plukovník František Sklenář rozmisťoval se svým štábem ve Stříbře přicházející vojska.

– Největší starost mi dělá tenhle úsek, ukázal plukovník tužkou na mapu v místech údolního zářezu Úhlavky mezi Kladruby a stříbrským nádražím, před nímž ústila Úhlavka do řeky Mže. – V celém úseku 10 km nestihli vybetonovat ani jediný řopík. Nemůžeme tady útočníka zadržet jen s kulomety a v zákopech. Je to Achillova pata celé linie.

– Nevidím to tak černě, odporoval mu štábní ženijní důstojník kapitán Náhlík. – Za prvé je v tom úseku údolní zářez vůbec nejhlubší. Tanky se k nám do stráně nevyškrábou, o tom jsem přesvědčen. Právě z toho důvodu nechávali ten úsek nakonec.

– Nebude třeba, aby používali tanky, usoudil plukovník. – Stačí jim pěchota, pokud nás nahoře na stráních dokážou přibít minometnou a dělostřeleckou palbou. Budou mít ztráty, to jistě, ale prorazí i za cenu ztrát a pak mají celé Stříbro jako na dlani a pokud se odsud stočí k severu na město, uvolní silnici pro tanky a pro motorizovanou pěchotu a pak bude celá linie prolomena.

– Chtěl bych se na to osobně podívat, vyzval velitele Náhlík. – Ještě je čas si to prohlédnout.

Sotva se motocykl s oběma muži rozjel, uvědomil si plukovník, že Náhlík je v civilu dlouholetým škodováckým inženýrem a jistě nebude bezpředmětné, když zkušený konstruktér celou situaci přehlédne vlastníma očima. Vojenská čezeta byla rozhodně tím správně zvoleným dopravním prostředkem. Projela všude po udržovaných lesních cestách nyní rozšířených pro náklaďáky s municí a materiálem.

Konečně zastavili v místě, odkud měli železničním viaduktem dobrou viditelnost na poslední úsek údolního zářezu, před místem, kde říčka mizela pod vysokým kamenným železničním mostem, aby se po několika stech metrech vlila do Mže. Po pravé ruce prosvítalo mezi vrcholky borovic stříbrské nádraží a za ním v údolí městečko. Protilehlý svah byl původně také zarostlý borovým lesem, ale nyní zde horečně pracovalo množství vojáků i civilistů. Ve spěchu káceli stromy a přetahovali kmeny na druhou stranu údolí. Chvátali, aby vše stihli před tím, než k linii dorazí protivníkovy jednotky. Ty měly být na protějším oholeném svahu vystaveny palbě nekryté, zatímco obránci mohli silných borových kmenů využít pro zpevnění vlastní linie, pro budování zemních krytů a palebných postavení.

– Protější svah je nižší, konstatoval Náhlík spokojeně, poté, co se několik minut rozhlížel. – Za ním vidím jen mírně se zvedající rovinu, pole a louky, bez lesa. To znamená, že odsud i ze zápolí můžeme postřelovat jakékoliv soustředění a rozvinutí vojska k útoku, jeho přesuny a podobně. Znamená to, že zde proti nám nepostaví dělostřelecké baterie. Měli bychom je jako na dlani.

– Když vykácíme celou stráň, doplnil plukovník Sklenář, – nezbude jim žádná možnost krytí. Dříve než se vůbec dostanou tak blízko, aby mohli zaútočit, musí projít nejméně dva kilometry odkrytí a pod palbou, z jakéhokoliv směru. Nástupové prostory útočníka vidím dva. První je napravo, údolí Mže a vede ke Stříbru. Druhý támhle nalevo za horizontem a tam leží Kladruby. To jsou jediná místa, kde se mohou soustředit a odkud mohou vyrazit. Tam je můžeme zasáhnout jen dělostřelbou, případně letecky, pokud by něco takového bylo možné. Jsou to také jediná dvě místa, kudy mohou prorazit s tanky na Plzeň.

Kapitán Náhlík přestal přemýšlet a zapálil si cigaretu.

– Ten klest ze stromů bych ponechal na svahu. Neschovají se za něj a když do těch hromad umístíme hořlaviny, můžeme alespoň na několik hodin zahltit údolí kouřem. To by spolu s minami a překážkami rozvrátilo první nápor. Ale to nestačí. Dole po březích říčky se táhnou louky, odhaduji od deseti do padesáti metrů rovinka na každé straně až k patě svahu. Představme si, že by celé to ploché dno údolí bylo zatopeno vodou, možná až dva metry vysoko. Rázem bychom získali slušnou říční překážku, širší než Mže, odsud až po Kladruby.

– A jak to chcete udělat? usmál se pochybovačně plukovník. – Míníte nyní začít se stavbou přehrady? Žádné hrdlo zde nevidím…

Zmlkl a užasle sledoval Náhlíkův prst, který ukazoval na starý železniční viadukt.

– Vy myslíte…?

– Jistě, trať nám už k ničemu není. U Ošelína je stejně most rozbitý bombou. Kdybychom se jednoho dne chtěli hnát vpřed, lehce si vypomůžeme železnou mostní konstrukcí. Takhle by most stejně představoval pro Němce jen lávku přes údolí. Nejprve bych použil ty velké klády odnaproti a položil bych je napříč přes obloukové průchody, dvojitě. Pilíře nám poslouží jako piloty, o ty je zapřeme. Pak bych odpálil svršek mostu, tak, aby se zřítil před a za dřevěnou hráz do vody, a zpevnil ji. Zbytek dokončí několik desítek náklaďáků zeminy z okopů. Voda se sice za den, dva přelije přes korunu hráze, ale to nám nevadí. Pilíře vydrží a proud hráz nerozruší, protože bude z kamenných kvádrů a klád. A vodu zvedneme o více než dva metry v celém úseku až po Kladruby. Navíc můžeme hráz podminovat, a kdyby se náckové přece jen probili do Stříbra, pustíme na ně vlnu a spláchneme je ze silnice do řeky.

Plukovník uznale kývl.

– Tak se do toho dejte, tohle je vaše práce, bratře kapitáne. Mimochodem, vy jste ve fabrice pracoval v konstrukci?

– Ne, to ne, ušklíbl se Náhlík. – Já se starám o kanalizaci. Věčně se ucpává.

9. říjen 1938 – Kladruby u Stříbra

Od půlnoci do ranního šera se viditelné záblesky nad západním obzorem slily v zlověstnou bouři v níž byly jednotlivé zášlehy výstřelů a výbuchů doprovázeny nepřetržitým duněním, které sílilo. Za svítání dělostřelba za obzorem polevila. Němci prorazili silniční uzávěry u Plané a v Boru u Tachova. Nadporučík Josef Dolejší si pomyslel, že nyní zbývají již pouze hodiny, než sem k linii dospěje předvoj wehrmachtu. Podle hlášení průzkumu sem na Stříbro a na střed plzeňské čáry[144] postupovala 2. motorizovaná divize von Reichenauovy X. armády. Krycí jednotky nemohly přesilu nepřítele trvale zadržovat v pohraničních průsmycích a to také nebylo jejich úkolem. Měly pouze získat čas pro přípravu této obranné linie a krýt ústup vojska. Nyní se z jejich zbytků stanou záškodnické oddíly operující v týlu nepřítele v prostoru od Českého lesa až po Tachov.

Ozvalo se zaklepání na masivní dveře hospodského sklepa a strážný přivedl dovnitř desátníka od dragounů. Velitel roty tázavě vzhlédl.

– Desátník Volf! ohlásil se příchozí a naznačil ledabylý postoj v pozoru. – Náhradní korouhev čtvrtého dragounského. Bratře nadporučíku, mohu promluvit?

– Doufám, že je to důležité, desátníku, zavrčel nadporučík Dolejší. – Bošové jsou tady za chvíli a dovolenky se nevydávají.

Desátník ocenil vtip úsměvem.

– Bratře veliteli, chtěl jsem vám navrhnout… Napadlo mne, jak bychom mohli využít část eskadrony, až sem Němci přijdou.

Nadporučík se údivem napřímil.

– Děláte si legraci, desátníku? Vaše úkoly jsou již určeny a odkdy se poddůstojníci zabývají strategickými úvahami?

– Prosím jen, abyste mne vyslechl, bratře veliteli.

Nadporučík se nemohl ubránit dojmu, že na tom chlapovi je něco zvláštního. Přinejmenším se snaží sdělit něco důležitého.

– Mluvte, ale stručně.

– Rozkaz, veliteli. Víte, znám tenhle kraj velmi dobře. Působil jsem zde mnoho let jako vedoucí skautského oddílu ze Skvrňan. Myslím ten kraj na západ od nás, který za chvíli obsadí nepřítel. Je tam mnoho lesů, údolíček, lomů a rybníků. Je to nepřehledný a členitý terén. Němci tam určitě budou chtít ukrýt svůj trén, velitelství, skladiště a své ležení, jakmile přijdou na to, že přes linii neprojdou jenom tak z chodu. Naše eskadrona má plnit kurýrní úkoly, ale na to je nás zde příliš mnoho, takže většina dragounů by po dlouhou dobu neměla žádnou práci a nakonec bychom stejně bojovali v zákopech s pěchotou. Mluvil jsem o tom s vojáky… zkrátka, kdyby se několik družstev převléklo do civilních šatů a poschovávaly se v tom terénu v předpolí, určitě by nás Němci nenašli ihned, protože se budou držet cest. Jsme vesměs dobří střelci. Mohli bychom se rychle přesouvat a likvidovat nějaké jejich muniční kolony. Mohli bychom ze zálohy působit škody. Zaměřili bychom se na důstojníky, na vyšší hodnosti. Připravili bychom je o velení, než by nás stihli pochytat. Já vím, jak se tam ukrýt.

Nadporučík Dolejší užasl.

– A vy byste se toho odvážili?

– Už jsme to projednali v ubikaci a shodli jsme se na tom, že bychom takto dokázali způsobit nepříteli mnohem větší škody než tady v zákopech. Do zákopů je teď dostatek pěšího vojska a…

– A vám by se do zákopů příliš nechtělo, doplnil si nadporučík. Desátník pokrčil rameny.

– Jsme dragouni, bratře veliteli. Náš výcvik byl zaměřen spíše k samostatným akcím. Nebojíme se boje, ale umíme to i jinak než pěchota. Je mezi námi hodně skautů, všichni hráli bojové hry, ovládají různé způsoby signalizace a maskování. Zde v linii bychom jen čekali, až nás zasáhne bomba.

– Nu, že se nebojíte, to vám věřím, odtušil nadporučík. – Kolik družstev byste postavili?

Desátník viditelně ožil.

– Šest družstev po osmi mužích, bratře veliteli. Potřebujeme jenom ručnice, civilní šaty, dobré mapy a nějaké výbušniny. V každém družstvu bude expert na výbušniny, velitel, spojař a někdo, kdo mluví dobře německy.

Nadporučík se krátce zamyslel. Padesát mužů nyní postrádat mohl. Tak jako tak by se poflakovali někde za linií. Jízda potřebuje ofenzivní úkoly.

– Přiveďte mi sem velitele těch družstev. Rozdělíme si operační prostor. Ale

rychle, za hodinu se tam naproti už nemusí dostat ani myš.

Desátník zasalutoval a zmizel. Bylo slyšet, že po schodech nahoru běží. Do místnosti vešel znovu intendant.

– Bratře nadporučíku, dorazily sem dva protiletadlové kanóny, zbytky nějaké škodovácké baterie. Poslali je z Plzně ke štábu pluku. Jsou to osm třicetpětky na podvozku a náklaďák s municí. Umístíme je někam?

– Co s nimi budeme dělat tady? chytil se nadporučík opět za hlavu. – Pošlete je do Stříbra, ať chrání velitelství praporu.

– Oni říkají, že to právě mají v úmyslu, ale nejlépe se prý mohou zaměřovat odsud z oblasti kláštera.

– No tak dobře, ale ať si vyberou místo sami, když jsou takoví specialisti. Ale ne tady nebo v klášteře, tím by na nás přitahovali pozornost Luftwaffe. Ať si vylezou nahoru někam k tomu bílému kříži na hraně srázu nad údolím, říká se tam Na Kalvárii. Tam budou mít rozhled a nakonec možná půjdou Stuky po nich namísto po mém velitelství…

O hodinu později zaslechli vojáci v okopech kolem starobylého kláštera dlouhý sykavý hvizd a potom mohutnou detonaci doprovázející výbuch, který rozmetal dům poblíž kladrubského kostela. Válka dorazila na plzeňskou obrannou linii konečně také po zemi. Nízkým, klouzavým a zprvu zákeřně tichým letem se přiřítily Messerschmitty Bf-109 a vrhly se na vše, co se pohybovalo.

9. říjen 1938 – britské velvyslanectví Berlín – říšské kancléřství

Noviny již psaly o tom, že se Hitler náhle vrátil z hor do Berlína a také o rudé záplavě, která se valí na Polsko. První úvodníky nasadily optimistickou notu a popisovaly hrdinný boj polského lidu, jenž nyní vzdoruje sevřen mezi rudé stepní nájezdníky a neméně rudé Československo. Komentátor listu Gazeta Polska z tohoto stavu věcí vyvozoval nezpochybnitelný závěr, podle kterého Říše podporuje spravedlivý polský boj proti komunistickému spiknutí právě tím, že potírá rudé Tschechei. Po vítězství v Československu přejde wehrmacht plynule do ofenzívy proti rudým na východě, kde, do té doby, bude hrdinná polská armáda masakrovat útočící rudé hordy a odrážet jejich ataky.

– Zřejmě již nejsou s to rozumně uvažovat, mínil britský vyslanec Henderson[145] k vyslaneckému tajemníkovi Harrisonovi.

– Máte na mysli Berlín, nebo Varšavu?

– Oboje, ozřejmil Henderson. Zde se píše, že k Vilnu byly soustředěny tři polské útočné divize, tanková brigáda a jedna jezdecká brigáda. Jenže co to je proti ruskému náporu v té oblasti? Rumunsku se dvakrát nechce naplnit spojeneckou smlouvu s Polskem, protože to by už nyní rudé hordy drancovaly Besarábii. Ti jsou spokojení, že si jich zatím Rusko nevšímá, dokud pomáhají těm drzým narudlým Čechoslovákům.

– *Polsky národ nastupuje dokonale vyzbrojen a věří, že to, co přichází, povede jeho meč k vítězství,* citoval Harrison pro změnu z polského tisku. – *Hranice Zikmunda III. Vasy budou pro Polsko zajištěny.* Hranice Zikmunda Vasy? To by bylo nejen celé Bělorusko, ale i území před Moskvou. Vláda prý ponechává

armádní sbor Waclaw u Krakova, neboť vojska Rzeczpospolity jsou sdostatek silná, aby dokázala vybojovat válku na obou frontách.

– To jistě, zasmál se pobaveně velvyslanec. – Slavný sbor Waclaw vlezl do léčky, dostal napráskáno od pouhých dvou českých záložních divizí a byl zahnán na vlastní území. Ostatně, naše informace naznačují něco docela jiného. V Krakově zůstávají pouze symbolické jednotky zadního odřadu. Sbor Waclaw zahájil již včera v noci utajený přesun ke Lvovu a Čechoslováci postupují k Visle. Vypadá to, že Polská vláda vydává prohlášení a vojsko si dělá naprosto jen to, co samo uzná za vhodné.

Po poledni zavolal zahraniční úřad telefonicky britské velvyslanectví.

– Vůdce si přeje přijmout velvyslance o půl druhé v novém říšském kancléřství.

Mohutnými bronzovými vraty nového říšského kancléřství projel tmavý Buick britského velvyslance krátce před oznámenou hodinou a předjel před schodiště v čestném nádvoří. Ostrým povelem byla uvedena do pohybu rota vířících bubeníků přesně podle mírového ceremonielu. Četa čestné stráže vzdala poctu. Státní ministr Meissner oba hosty uvítal v portálu říšské kanceláře a vedl je mozaikovou síní obloženou načervenalým, shora jasně osvětleným mramorem, od něhož se jako od pozadí odráželi heraldičtí orli v šedivých a zlatých odstínech. Také podlaha, po níž kráčeli, byla vykládána zlatou mozaikou. Účinek sálu neoslaboval žádný koberec, přesto se zde neozývala ozvěna kroků. Henderson s Harissonem prošli okrouhlým pokojem do mramorové galerie obřích rozměrů, ale nemuseli projít celých 146 metrů její délky, neboť vůdcova pracovna se nacházela přesně uprostřed galerie. Dva strážní SS stáli jako sochy před starými drahocennými nazelenalými gobelíny. Meissner návštěvníky ohlásil a dovnitř je uvedl dr. Schmidt, který měl opět působit jako tlumočník.

Vůdce neočekával návštěvníky sám. Byl u něho ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop, což ještě zvyšovalo význam okamžiku.

– Teče jim do bot, uvědomil si Henderson. – Ale ještě věří, že z toho vykličkují i s československou prémií v kapse.

Nad mramorovým krbem visel Bismarckův portrét od Lenbacha. Hitler byl od pohledu unavený, nevyspalý, sinalý a bylo více než jindy znát, jak je nadnášen jakousi nelidskou, ohromující vůlí, bez níž by se byl dávno, jako pouhý člověk, zhroutil.

– Jsme uprostřed velkého dějinného zlomu, předeslal zamyšleně Hitler. – Nyní musí všichni vidět, jak je ono tvrzení, že Německo chce dobyti světa, nesmyslné. Je k smíchu. Rusko dobylo již celé šestiny světa a pak se tamní vlády zmocnili komunisté. Když jsme se snažili vypořádat s československými provokacemi a s terorem páchaným na našich soukmenovcích v Sudetech, byli jsme Londýnem i Paříží upozorňováni, že rudé Rusko půjde Československu na pomoc. Jenže rudé Rusko nepřišlo vůbec na pomoc Československu. Rudí přepadli zcela neutrální státy východní Evropy. Proti Polsku vytáhli pod průhlednou záminkou jakéhosi pohraničního incidentu, který však ani nevedl k vypovězení války mezi Tschechei a Poláky. Ale rudí napadli také další, zcela neutrální státy a národy na Baltu.

– Británie již vyslala na Balt své válečné loďstvo, upozornil Hitlera Henderson.

– To jsme velmi ocenili, napřímil se poněkud Hitler. – Nicméně se domnívám, že pouze toto bolševiky na Baltu neodstraší. Domnívám se, že Mnichov z našich zemí dělá cosi jako spojence. Já sám chápu Mnichov jako vyvrcholení snahy všech evropských velmocí zajistit bezpečnost, klid a mír pro celý evropský kontinent. Tehdy šlo o to pacifikovat teror rudých Tschechei, nyní jde znovu o nebezpečí pro Evropu. Nyní jsou to rudé sověty. Německo nebude moci bojovat na dvou frontách. Duce již přislíbil pomoc, ale je příliš zaměstnán ve Středomoří. Pokud nás nepodpoří všichni naši spojenci z Mnichova, Německo padne. Milióny uprchlíků a nešťastníků zaplaví Francii a rozvrátí její obranyschopnost. A rudí se nezastaví, dokud neobsadí vše, dokud nedojdou do Lisabonu, do Taranta, do Glasgowa a do Rejkjaviku.

Hitlera se opět zmocnilo zanícení. Jeho oči se rozhořely a začal užívat rukou jako starověký mág, k prudké a složité gestikulaci.

– Co tedy očekáváte od Velké Británie? zeptal se věcně Henderson.

Britský vyslanec byl osobně přesvědčen, že by bylo naprosto v pořádku, kdyby Němci zhltli to malé zarputilé Československo. Také s Hitlerem souhlasil v tom, že mnichovský pakt je možno chápat v širším měřítku, než jen jako dohodu namířenou účelově proti Benešovi. Češi jej dráždili už tím, že se Mnichovu nepodrobili, ale také on musel respektovat změnu situace a měnící se priority zájmů doma v Londýně. Ovšem tento vždy tak geniální německý führer jako by náhle nechápal nic.

– Je nutno přesvědčit Paříž, téměř zasténal Hitler a jeho pohled se stal rázem neuvěřitelně prosebným. – Je tam zmatek. Německo nemá na Paříž žádného vlivu. Tamní socialisté jsou nám nepřátelští. Někdo se musí pokusit Francii sjednotit proti novému nebezpečí. Británie je jako jediná schopna otevřít naplno své koloniální surovinové zdroje pro Evropu. Britská flotila může ostřelovat Leningrad a vyslat do Finska expediční sbor. To by pro rudé znamenalo velké ohrožení. Finové budou souhlasit, učinili jsme předběžná jednání. Oni sami se rudých bojí. Tím sjednotíme celou Skandinávii. Také je nutno ukončit válku ve Španělsku a umožnit generálu Frankovi, aby konsolidoval tamní situaci. Pak bude moci přispět také Duce. Musíme postupovat jednotně. Jen to rudé zastaví!

– Přesunete wehrmacht do Polska? znovu se věcně tázal Henderson. Nyní Hitler vyskočil a přistoupil k nástěnné mapě.

– Československo je téměř vyřízeno, začal ukazovat. – Během několika dnů budeme zde, přes Moravu, v Karpatech a napadneme útok rudých z jihu. Vpadneme sem, do jejich boku. Využijeme československé severní opevnění k obraně Karpat. Odsud se odrazíme. Nějaké divize máme ve východním Prusku a odsud zaútočíme dolů. Takhle, ze severu. Tím vzniknou kleště, které je sevřou.

– A čelo? nechápal britský vyslanec. – Kdo se rudým postaví na hlavní frontě? Polská armáda nevydrží sama. To přece víte.

Hitler prudce vydechl.

– Umožníme přesun francouzských divizí na polské území. Ihned, jakmile se rozhodnou. Francie má přece s Polskem spojeneckou smlouvu. Paříž dostane k dispozici celou naši železniční síť, naše letiště, všechno, co máme. Poláci rudé nezastaví, ale zpomalí. Francouzské divize by se jim mohly postavit už někde na

Visle a zopakovat varšavskou operaci. Pokud budeme jednat rychle, stihnou si zde Francouzi vybudovat i polní obrannou linii. Chápete? Vždycky mně šlo o německo-britské dorozumění, ale nyní již nejde jen o to, nyní je v sázce všechno. Celá Evropa a její civilizace! Musíme se sjednotit a postupovat společně!

Doktor Schmidt předal britskému velvyslanci německy psanou listinu, která obsahovala jakési nové návrhy na celoevropské spojenectví a na řešení nastalé krize. V podstatě asi tolik, kolik již vůdce řekl a ukázal sám.

– Zde jsou obsaženy vývody, které jsem vám nyní sám sdělil. Osobně doporučuji, abyste můj návrh do Londýna nejen telegrafoval, ale abyste tam sám odletěl vše osobně vysvětlit vašemu ministerskému předsedovi. Nemělo by se zanedbat nic, co by britské vládě dostatečně objasnilo důtklivost naší situace i našeho návrhu.

– Poletíte-li do Londýna, dostanete ihned k dispozici pro tento let německý letoun.

Oba britští vyslanci opustili nové říšské kancléřství a rozhovořili se teprve v automobilu.

– Fííí, to je ale obrat!

– Chtěl by se vyhnout svolání Společnosti národů, učinil Harrison první zasvěcenou poznámku. – To chtěl ostatně vždycky.

– Skvělý postřeh! pochválil kolegu velvyslanec. – Společnost národů je mrtvola. Jednak by zůstala u pouhé proklamace a za druhé by po Hitlerovi požadovala ukončení války s Československem.

– Za pár dnů bude wehrmacht v Karpatech, usmál se Harrison. – To jistě. Ten lišák! Ti zatracení Češi mají ještě nějaká esa v rukávu, to cítím v kostech. Nelíbí se mi to.

– Ano, poletím do Londýna, oznámil Henderson. – Ale myslím, že se tam velmi dobře shodnu s Lordem Halifaxem.[146] Odpověď může pár dnů počkat. Uvidíme, zda budou Němci mezitím v Karpatech…

– A nebo v troubě, dodal nepokrytě sarkasticky tajemník Harrison. – Ale expediční sbor do Finska, to není vůbec tak marný nápad.

– Jestli se Hitlerovi skutečně podaří bleskově ukončit válku proti Praze, jestli zvítězí a postaví se rudým, budu ho podporovat, jak to jen svedu, zamyslel se Henderson. – Ale jestli jen blufuje a vede Německo do neštěstí… Nu, pak máme o čem přemýšlet.

9. říjen 1938 – Paříž

Jules Romains byl především francouzským spisovatelem, ale ve skutečnosti podnikal, z příkazu vlády, nejrůznější neoficiální cesty do všech možných zemí, které nebyly právě Francii vysloveně nepřátelské. Jako věhlasný umělec byl zván na večírky a soukromé oslavy, kde zapřádal a vedl diskrétní rozhovory s mnoha vlivnými lidmi. Vlivní lidé v oněch zemích mu svěřovali myšlenky a informace, které by nikdy nesvěřili žádnému z francouzských diplomatů.

Sovětský nástup do Polska a do Pobaltí vyvolal v Paříži šok. Doposud byly sice všelijaké potíže se socialisty a s odboráři, kteří cítili s bojujícím lidem

Československa, ale od podepsání mnichovské dohody vládla v pařížských ulicích i v politických kruzích jakási sladkokyselá směs studu a ulehčení. Strach ze silné německé Říše opadl. Nebezpečí přestalo být ze dne na den aktuální, neboť věci se řešily samy. Wehrmacht se statečně vysiloval v českých pohraničních horách a Čechoslováci tak jako tak nemohli zvítězit. Výsledek se zdál být jistý a uspokojivý. Československý problém do měsíce zmizí a Německo bude natolik oslabeno, že bude trvat celá léta, nežli se vzpamatuje, natož aby ještě někoho ohrožovalo.

Nástup rudých divizí do polských rovin působil na Francouze jako ledový závan sibiřské zimy. Jak hlásal Paul Reynaud – Trest za naši zradu. Poláci nemohou vydržet a krvácející wehrmacht Rusy nezadrží. Zato by se s Rusy mohli lehce dohodnout všemi zrazení Tschéchoslovaqués. Válka byla opět za dveřmi, byla tu a byla tu bezprostředně. Vzájemné oslabování německých a československých vojsk se nyní jevilo jako čiré šílenství a hazard s osudem Evropy. Okamžité vyplutí britského loďstva na Balt svědčilo o vážnosti situace. Jestliže tihle neskutečně ospalí, důkladní a pomalí Britové reagují tak rychle, musí jít opravdu do tuhého. Vzápětí přišla zpráva i o napadení Finska a mělo se za to, že tento rudý Attila významu hranic naprosto odmítá porozumět. Lidé znovu zaplňovali ulice. Kominterna aktivizovala francouzské komunisty a znovu propukaly stávky na podporu napadeného Československa, znovu se objevil radikální požadavek levice na splnění spojeneckých povinností a smytí mnichovské hanby, stejně jako požadavek na podporu republikánské vlády ve Španělsku. Pravicové síly naopak nabádaly ke spojenectví s Říší proti rudému nebezpečí. Politikové středu odpovídali – Ano, spojme se proti bolševismu, třebas i s Říší, ale jen když zanechá války v Československu.

Spisovatel Jules Romains zatoužil hovořit s někým od armády a jen tak zkusmo zavolal okolo poledne do francouzského generálního štábu. Ve dvě hodiny odpoledne zazvonil telefon v jeho vlastním bytě a Romains zaslechl velmi příjemný hlas.

– Zde kapitán Huet z osobního štábu generála Gamelina. Mám tu čest mluvit s panem Romainsem? Ano? Tedy vám musím při této příležitosti sdělit, že mne vaše knihy velmi nadchly. Ale vlastně vám mám vyřídit, že vás generál Gamelin dnes, kdykoliv po půl šesté, očekává.

Generál Gamelin? Vybuchlo v Rimainsově hlavě. Sám vrchní velitel? Copak má v tyto dny čas na nějakého spisovatele?!

– Jak prosím? Já se mám setkat s…

– Ano, pan generál se zařídí zcela podle vás. Určete si hodinu. Pošleme pro vás ze štábu vůz. Ale musí to být až po půl šesté.

– Přece jen bych, zajíkl se Romains, – Bylo by vhodnější, kdyby pan generál rozhodl o hodině setkání sám…

– Ale naprosto nikoliv. Pan generál, jak bylo řečeno, se zařídí podle vás.

– Nuže, pak tedy, prosím, v půl sedmé.

Jules Romains měl dojem, že se mu to jen zdá. Francii hrozí válečná krize, a vrchní velitel generál Gamelin plýtvá časem na spisovatele a ještě jej nechá rozhodovat o svém vlastním večeru. Člověk by předpokládal, že se již nyní rozjíždí soukolí mobilizace, ale zřejmě je času dost…

V půl šesté zastavil u Romainsova domu automobil řízený vojákem. Šofér směřoval do Vincennes, kde, jak bylo všeobecně známo, ačkoliv to být známo nemělo, sídlil ve starém zámku hlavní stan francouzské armády. Automobil vyjel zcela jiným směrem a vezl spisovatele velkými oklikami, jako by chtěl zmýlit nějakého sovětského pozorovatele či špióna. Když dorazili na místo, voják vedl spisovatele stromořadím do jakýchsi dveří, pak místností, která byla zařízena stroze jako obyčejná kasárenská strážnice, a nakonec jej předal službu konajícímu důstojníkovi. Kromě těchto dvou mužů v uniformách nebyl v celém prostoru k zahlédnutí již nikdo jiný. Nikdo nepobíhal, nikdo s nikým o ničem nejednal, nebyly slyšet žádné kroky, telefony a telegrafy, nikde nikdo neladil vysílačky a nevykřikoval rozkazy. Jen hrobové ticho kasemat. To byly prostory, v nichž měl vrchní velitel zřízenu svou podzemní pracovnu.

– Pan Romains? řekl měkký tázavý hlas.

Generál Gamelin se vlídně usmíval, zatímco světlo ještě více podtrhovalo chudobu pracovny.

Vyškolený a velmi vnímavý pozorovatel Romains pohlížel do úplně uvolněného, měkkého a meditativně laděného obličeje vrchního velitele ozbrojených sil Francie a s mrazením v zádech začínal chápat, že tento muž, v jehož rukou spočívá nyní snad dokonce záchrana kontinentální Evropy, je zcela uvolněný, klidný a nedělá si vůbec žádné starosti. Naopak, generál Gamelin se zjevně domníval, že má na všechno dosti času, že se nyní věci hýbou ke spáse světa samovolným, setrvačným pohybem, který není třeba narušovat.

Generál se přirozeně zajímal o poslední spisovatelovu cestu do Varšavy. Romains mu vyprávěl o svém rozhovoru s ministrem zahraničí Beckem ve starém Bruhlovském paláci ve Varšavě a také o tom, co se dozvěděl při několika důvěrnějších rozhovorech na večírcích polského státního podtajemníka Arciszewského.

– Poláci mají neuvěřitelnou sebedůvěru. Považují se za jednu z evropských velmocí a jejich víru v sebe nelze žádným způsobem nahlodat. Blahopřejí si ke svému pevnému spojenectví s Říší, ale podle mého názoru by byli neváhali rozdat si to i s Němci. Kdyby se Německo pokusilo využít této nové války k zabrání gdaňského koridoru, zcela jistě by Poláci bojovali na dvou frontách. Nezaváhali by ani na okamžik. Rusko a Rudou armádu si pamatují jen ze začátku dvacátých let, soudí ji podle bitvy u Varšavy a hrubě ji podceňují. Vycítil jsem, že jedinou ozbrojenou mocí, před kterou mají jakýsi respekt. je československá armáda. Dobře si pamatují výprask, jaký od Čechoslováků dostali v šestadvacátém u Opavy, ale nikdy by to nahlas nepřiznali, dokonce ani v soukromí. Čechoslováky také upřímně nenávidí. Je to iracionální zášť a ta jejich uzavřenost, to přesvědčení o vlastní síle a moci, je, řekl bych, poněkud idealistické a patologické. Jakoby z minulého století. Jsou na tom skvělém obrazu silného národa jaksi závislí. Nemohou se té pýchy sami zbavit. Nepoučí se, dokud nebude pozdě. A přesvědčil jsem se, že se to netýká pouze politických či armádních špiček, ale, až na výjimky, všeho polského lidu.

Generál překvapeně zamrkal.

– Myslíte, že nyní doufají v německou pomoc proti rudým?

– Nejsem si jist, jak se tam změnila situace po sedmém říjnu, ale ještě v září

překypoval pan Beck takovou sebedůvěrou, že naprosto vylučoval možnost vstupu jakéhokoliv cizího vojska na polské území, a to i v případě bezprostředního ohrožení. Podle toho, co jsem zaslechl o jejich nejnovější válečné epizodě na Těšínsku, prý sice žádali Němce o pomoc proti Čechoslovákům, ale při tom odmítli jejich obrněné divizi vstup do Moravské brány skrze maličký cíp polského území. Jestliže v nějakou pomoc Německa nyní doufají, podle mého mínění o ni nikdy sami nepožádají, dokud nebudou úplně na lopatkách.

Generál nabyl zasmušilého výrazu.

– Poláci nemají žádných opevnění, tak jako my nebo Československo. Vyhlásili mobilizaci teprve několik hodin po napadení a nejlepší jednotky, které před tím již mobilizovali skrytě, rozmístili na jihozápadě země, tedy úplně na druhém konci, než je nyní potřebují. Navíc tam zřejmě neexistuje žádná koordinace mezi vládou a velením armády. A tato válka bude docela jiná než ta minulá. Nejedná se již, tak jako v minulé válce, o dlouhé linie zákopů a vleklé dělostřelecké souboje, o tu strašlivou spotřebu materiálu a lidí na obou stranách až do úplného vyčerpání. To je dnes docela minulostí. Musíme se podívat hluboko do dějin, abychom našli přiměřené příklady toho, co nyní Poláky očekává. Vezměme například války osmnáctého století…

Ne, pomyslil si Jules Romains, kterého jímala hrůza. To není generál a vojevůdce. To je jen profesor, který je šťasten, že může přednášet. Pro Boha! V Daladierovi máme profesora, který si hraje na státníka a v Gamelinovi vojevůdce, který je ve skutečnosti docentem!

– Armády dnešní doby zcela změnily svoji podstatu, pokračoval generál v zanícené přednášce. – Podobají se nanejvýše drahocenným nástrojům, které stály mnoho prostředků a je v nich nahromaděna úderná síla strašlivé hodnoty. Udržování takového nástroje je stále dražší a v budoucnu bude pohlcovat značnou část státních rozpočtů, ale když bude taková síla uvolněna, nezalehne jen tak do zákopů… Ne, tato síla je pěstována a vytvářena k jediné velké ráně, která ohromí a rozvrátí nepřítele. A Sověti mají hned několik takových nástrojů. Vybudovali je v posledních deseti letech za cenu strašlivé bídy, otroctví vlastního národa a hladomorů. Jejich základna těžkého průmyslu leží v hloubce území a nelze ji zničit žádným bombardováním. Jejich nástroje jsou ocelové, pancéřové, moderní…

– Ano, souhlasil Romains. – Kdežto polská armáda je, až na pár specializovaných jednotek, stále jen jezdeckou armádou dvacátých let. Ukázalo se to jasně, když před několika dny obdrželi druhý výprask na československé hranici a to i přesto, že Češi jsou nyní velmi zaměstnáni odporem proti wehrmachtu. Jak myslíte, pane generále, že bude válka na východě pokračovat?

Gamelin mluvil tišeji a tišeji, ale nyní odpověděl téměř šeptem. Jeho hlas dostal temné zabarvení a zněl velmi ponuře, vzhledem k betonové ponurosti podzemních kasemat. Pohlížel strnule před sebe, jakoby v duchu všechno jasně a barevně viděl.

– Rozhodnutí nastane mnohem rychleji, nežli si všichni myslí. Ano, nastane zběsilou rychlostí a bude strašné. Polská armáda se po několika dnech odporu zhroutí, rudí jediným úderem obsadí Varšavu a pohrnou se dále. Vstoupí do

Československa a pod záminkou pomoci si je zcela podrobí. Do dvou, tří týdnů rozdrtí vyčerpaný wehrmacht a přiženou se až sem… A také na Balkán, k Dardanelám, do Egypta…

– A… kdy myslíte, že dospějí k Maginotově linii? Hlesl vyděšený Romains. Generál Gamelin se kousl do rtů a potom zašeptal.

– Jejich tankové divize se poženou Německem rychlostí šedesát, devadesát kilometrů za den. Wehrmacht bude rozdrcen do druhého listopadového týdne a pak se sem na nás pohrnou statisíce uprchlíků z Říše. Ta vlna uprchlíků zde ve Francii způsobí naprostý kolaps a rozvrat. Potravinová krize, ucpané cesty, demoralizace obyvatelstva, vzpoury, stávky a revoluce a pak… Ne, nejprve rudí přeskupí a reorganizují své jednotky. Doplní arzenál zbraněmi, které zabaví v Říši a v Československu. Koncem listopadu. Ano, to je pravděpodobné. Koncem listopadu to začne a v prvním prosincovém týdnu padne rozhodnutí. Jistě, začátek prosince přinese rozhodnutí.

Spisovatel Romains byl zvyklý na ledacos, ale tohle jej naplňovalo úžasem. Nejvyšší velitel francouzských a britských armád na kontinentu tu před ním rozprávěl o tak hrůzných věcech s naprostým klidem. Zadumaně tu předvídal rozbití evropských armád a obsazení Německa i vlastního státu komunistickými barbary, jako by to dělal někdo úplně nezúčastněný. Jako by tu hovořil profesor historie o něčem, co se kdysi stalo, ale dnes nás to již neznepokojuje. Mluvil jako pozorovatel vzdálený veškerému činu a prožitku. Popisoval děje, jako by se jeho samého netýkaly. On vůbec necítí touhu jednat a při tom předpovídá své vlastní zemi zkázu během dvou měsíců…

10. říjen 1938 – Kladruby u Stříbra

Němci zahájili útok ihned za svítání. V noci přisunuli k obranné linii dostatečné množství vojska i techniky a přeskupili se. Ještě za šera spustili palebnou dělostřeleckou přípravu a zároveň se znovu přihnala Luftwaffe v podobě stíhaček a střemhlavých bombardérů.

– Přece jen to ti náckové nejprve zkouší z chodu, usoudil nadporučík Josef Dolejší, velitel 1. kladrubské roty XVI. strážního praporu, sotva vyskočil z vojenské Pragovky a zahlédl rotného Jeřábka, prozatímního velitele ostrovských kasáren.

– Přece jen jste se rozhodl přestěhovat velitelství? ušklíbl se rotný Jeřábek.

– Steinbachův hostinec bude touhle dobou už jenom hromadou šutrů, usoudil Dolejší. – Stuky se zaměřují na každý krtinec. Silnici úplně přeorali.

– Tady jsme lépe schovaní, souhlasil Jeřábek, – Ale přesto bych si dovolil doporučit vaší ctěné pozornosti spíše podzemní kryty. Připravili jsme je támhle ve stráni v lese. Tyhle novostavby dříve či později ze vzduchu objeví taky.

Nadporučík se rozhlédl po čerstvě dostavěných a zastřešených třech budovách budoucích kasáren, která již pověřená nýřanská firma nestihla dobudovat v plném rozsahu. Ano, budovy příliš svítily novotou.

– Jak to vypadá dole u řeky? zajímal se Jeřábek. – Ještě tu máme nějaké zálohy, kdyby bylo potřeba…

– Zatím nikoliv. Jak říkám, útočí z chodu a to znamená, že nestihli přisunout a

soustředit více dalekonosných baterií. Tohle vypadá pouze na jeden oddíl divizního dělostřelectva. Žádný zázrak a žádný Verdun. To přežijeme. Letectvo je sice nepříjemné a co nevidět zmrazí veškerý pohyb za linií, ale my žádný velký pohyb nepotřebujeme, jsme zakopaní a zásobení. To podstatné stejně nezasáhnou ze vzduchu. Pokud budeme potřebovat přesouvat vojáky nebo zásoby, uděláme to v noci.

– Tak ať se tady cítíte jako doma, šklebil se nenapodobitelným způsobem Jeřábek. – Pojďte si prohlédnout ta apartmá ve stráni.

Ve stejném okamžiku se podél lesa přiblížil dragoun cválající na hnědé klisně, obkroužil oba diskutující velitele a sehnul se z koně k nadporučíkovi.

– Bratře veliteli. Už to začalo. Bratr četař First vzkazuje, že od Kladrub se co nevidět pohne celá kolona tanků a motorizované pěchoty. Jestli se pokusí prorazit okolo kláštera, zřejmě je nebudou schopni zadržet. Pěchotu ano, ale tanky nikoliv.

Řetězy německých pěšáků se vynořovaly z mlhy po celé délce obranného písma a postupovaly učebnicovým systémem kryjících se skupin. Jedna skupina se snažila prudkou palbou udržet obránce schované, zatímco druhá postupovala. Pak si skupiny úlohy vyměnily. Jenže žádná podobná taktika nemohla uspět proti linii s velkou hustotou betonových pevnůstek, které se vzájemně kryly vražednou kulometnou palbou. Střelci v pevnůstkách, nemuseli schovávat hlavy při nepřátelské palbě a útočníci navíc ještě přesně nevěděli, kde jsou pevnůstky umístěny a zamaskovány, který palebný perimetr pokrývají jejich kulomety. Tam, kde chyběly pevnůstky, byla vybudována kulometná hnízda se střílnami v mezerách mezi tlustými kmeny borovic. Taková hnízda nemohl zničit ani zásah minometného granátu. Pevnůstky vz. 36 uvítaly útočníky čelní palbou, a když se německá pěchota přece jen dostala do koryta říčky, mezi řopíky, spustily pevnůstky vz. 37 vražednou boční palbu, čímž, spolu s minomety v zápolí, vytvářely zcela neprůchodné pásmo. Kdyby se útočník probojoval i tímto pásmem, přes zátarasy, ostnaté dráty a minová pole, teprve by narazil na zákopy obsazené řadovou pěchotou obránce.

Během hodiny byl německý útok odvolán. Za cenu několika stovek mrtvých a raněných vojáků wehrmachtu, jejichž těla se převalovala v mělkém korytě Úhlavky a ležela rozseta po stráních a lukách okolo, se velitelům formací podařilo identifikovat polohu nejbližších pevnůstek a zakreslit do map přibližný rozsah palebných vějířů. Jenže přímo v okolí kladrubského kláštera a zvláště okolo silnice k Heřmanově Huti, stály pevnůstky ve dvou, někde i ve třech liniích a spolu se zákopy vytvářely několik pásem. Němečtí velitelé konečně získali jistotu. Hluché prostory neexistují. Většinou šlo o modernější typy řopíků vz. 37, čelně kryté masivním železobetonovým pancířem a valem, stavěné pro boční palbu, nezničitelné polními kanóny nepřítele.

Nadporučík Dolejší, vedený dragounem na hnědé klisně, přiškrtil plyn vojenské čezety a vedl svou motorku pryč ze silnice ještě před tím, než začala prudce spadat lesem dolů ke klášteru, u jehož brány pak ostře zatáčela vpravo na Kladruby. Odbočili doprava po lesní cestě a celkem bez námahy se dostali až k okraji srázu u Kalvárie. Zde, v hustém podrostu nadporučík zaparkoval motorku a

dragoun svoji klisnu. Pěšky se po několika krocích dostali nad sráz. Kopec v tomto místě vybíhal jako ostroh nad kotlinu s městečkem a ze skal nad říčkou byl výtečný výhled do celého údolí. Za kameny ležel již pozorovatel četař Libor First s triedrem u očí.

Nadporučík přehlédl bojiště. Němci se kryli v rozvalinách kladrubských domů a stáhli své rojnice od říčky.

– Kristepane, tolik hezkých světlovlasých a modrookých Árijců se nikdy nevrátí ke svým freulain do svých rodných hófů a stadtů, zkrátka zúrick!

Na prvý pohled zaznamenal velitel čety o poznání vzdutou hladinu říčky. U Stříbra se tedy podařilo včas nasypat hráz. To bylo dobré, ačkoliv zde i tak zůstávalo koryto příliš mělké na to, aby zadrželo tanky a vozidla. Německé panzery mohly projet prakticky kdekoliv mimo silniční můstek. Můstek byl podminován, ale jeho vyhození do vzduchu nemohlo obráncům přinést žádnou výhodu, leda když by na něm právě stál tank.

Roje německých stíhaček snášející se z oblohy a vynořující se z nízkých mraků jako lovící jestřábi, stejně jako svištící granáty obnovené dělostřelecké palby, sice působily sugestivním dojmem, ale škody, které to vše mohlo obráncům způsobit, vůbec nebyly relevantní spotřebovanému materiálu a munici.

Daleko větším dojmem na nadporučíka Dolejšího zapůsobila kolona tanků řadících se na hlavní kladrubské ulici. Zatím jich napočítal dvanáct, ale po silnici od Benešovic přijížděly zvolna další tři stroje. V postranních ulicích stála připravená pancéřovaná trojnápravová auta naložená po zuby ozbrojenou pěchotou. Triedr ukázal čilý ruch okolo železných obrů. Z výfuků stoupal kouř a velitelé tanků v kuklách seděli v otevřených poklopech svých strojů. Zjevně byl připravován bezprostřední útok.

– Nemáme nic, čím bychom je mohli zastavit, konstatoval ponuře četař First. Jsou to sice jen lehčí typy, ale i tak, nemáme, čím je zastavit. Některým z nich prý je možno prostřelit pancíř z boku, ale nemáme zde žádné protitankové kanóny, ani velké ráže. Praporní KPÚV stáhli do Stříbra. Jsou tady jen dvě houfnice. Uzávěra nezadrží panzery nadlouho.[147]

Nadporučík věděl, že houfnice vrhá své střely v parabole spíše shora a hodí se k postřelování nepřátelských okopů nebo staveb, ale tanky nezastaví. Těžké kulomety měly jen dvě pevnůstky u silnice. Palba z pevnůstek pancíře také nezastaví. Palba dalekonosných děl z týlu mohla zasáhnout část Kladrub, ale kopec nad klášterem vytvářel mrtvý prostor široký několik set metrů, včetně samotné Úhlavky. Právě proto se tanky mohly bezpečně soustředit zde a zaútočit.

Kolona se dávala do pomalého pohybu a tanky popojížděly ulicí dolů k mostu přes říčku.

– Jestli projedou tanky, budou mít potíže u štábu praporu ve Vlkýši, uvažoval nadporučík nahlas. – Naše zákopy neohrozí, k nim se ze silnice nedostanou. Ale jestli projedou ti obrněnci i s pěchotou, pak pěšáci vpadnou do zad obráncům v zákopech a pokud to zkombinují s dalším čelním náporem, mohla by linie vzít rychlý konec a to by…

Další nadporučíkova úvaha zanikla v burácení nedalekého protiletadlového kanónu, který se pokoušel sundat z oblohy některou z útočících Stuk. Bez

výsledku. Jediným dopadem marného pokusu bylo to, že se dva Junkersy oddělily od své formace a po křídle sklouzly k místu, z něhož přicházela palba.

– Kryjte se! křikl četař a seskočil z plochého kamene, na kterém doposud ležel.

Poručík ho následoval a v běhu si uvědomil, že střemhlavé bombardéry nejsou příliš přesné co do zásahu cíle. Baterie protiletadlových kanónů se nacházela jen několik desítek metrů od jeho pozorovacího stanoviště. Sám je sem včera poslal a potom na ně zapomněl. Sklouzl ze skály a schoval se pod převis.

Krátký hvizd pum následoval zvuk detonace. Bylo to velmi blízko. Přes hlavu schovaných vojáků přelétla sprška hlíny, větví a kusy na třísky rozštípaných kmenů stromů.

– Do prkýnka, to bylo o fous, ulevil si četař.

Nadporučík beze slova vykročil k místu, kde zaparkoval motorku. Našel místo ní jen změť zprohýbaných plechů, drátů a trubek. Hnědá klisna zmizela, ale ne docela. Kusy roztrhaného těla spatřil v širokém okolí kráteru.

Vztekle kopl do zbytků motocyklu, ale nezdržoval se. Spěchal dál po cestě, aby našel dělostřelce, kteří se po udělené lekci raději odmlčeli. Po dvaceti metrech na ně narazil. Vstříc mu vykročil desátník, který se snažil zbavit svoji uniformu hlíny a prachu. Tvář měl ušpiněnou od střelného prachu.

– Desátník Bystřický, pane.

Nadporučík pohledem hodnotil kanón v palebném postavení. Autoaretovaná hlaveň s klínovým závěrem a zpruhovými vrátníky. Čtyřkolový podvozek odpružený mohutnými listovými pery zajištěný opěrkami, pivotová lafeta. Špičkový škodovácký výrobek. To bylo ono. Jestli zbývala nějaká šance, tak byla tady.

– Nadporučík Dolejší. Jsem velitelem celého tohoto úseku obrany, naznačil pozdrav ke štítku čepice, kterou ztratil při výbuchu bomby. – Vy velíte těmhle packalům, co nezasáhnou ani vrata od stodoly?

– Promiňte, pane, naštval se desátník. – Tohle je 8,35 cm kanón vzor 22. Je určen k obraně proti velkým formacím bombardovacího letectva. Má velký dostřel a úctyhodný balistický výkon, ale prostě se nehodí k zasahování stíhaček. To je jako strefit vosu kamenem. Tohle dělo střílí jen jednotlivé rány s kadencí 12 výstřelů za minutu. Na rychlé malé letouny bychom potřebovali vícehlavňový Oerlikon s větším rozptylem, jestli mi rozumíte. My nejsme zařízeni na nepřímo vedenou palbu.

– To je v pořádku, já potřebuji přímo řízenou palbu, usoudil poručík. – Hodně přímo zaměřovanou palbu. Raději teď nezkoušejte nic, nebo přitáhnete pozornost Friců. A pojďte se mnou, rychle!

Z okraje srázu ukázal desátníkovi Polívkovi postupující kolonu tanků dole v městečku.

– Můžete střílet dolů? Desátník se vyděsil.

– Ale pane, veliteli… My jsme protiletadlový kanón, tohle nebylo nikdy cvičeno ani plánováno… To naše předpisy nikde…

– Houbeles. Kašlat na předpisy! Vy jste především jediné dva kanóny, které mám po ruce. A jestli ti oplechovaní Fricové prorazí, a oni prorazí, nebudete už vůbec nic. Ani vy, ani my. Rozumíte mi? Je to jediná šance. Takže, můžete střílet tam dolů?

Desátník zíral rozšířenýma očima do údolí.

– Pane, máme jen tříštivé šrapnely…

– To nevadí. Tyhle hromady plechu se dají prostřelit z boku i flobertkou. Vy máte především, pokud jsem to dobře pochopil, velkou úsťovou rychlost, jinak by nebyl možný ten vysoký dostřel. Máte velkou ráži. A tyhle vaše roury jsou zařízeny na přímou zaměřovanou palbu. Oni mají benzínové motory. Tak co? Budete tady stát a čekat, až si sem pro vás dojdou, nebo se pokusíte je zastavit?!

Desátník si mnul bradu.

– Teoreticky by to šlo. Ale nemáme záporný úhel náměru, abychom mohli sklopit hlaveň dolů. Nejde to ani do roviny…

– Ale máte podvozky na kolech. Spustíte ty krámy prostě kousek po svahu a zarazíte je o stromy, navrhoval poručík. – Prostě je nakloníte a tím získáte ten úhel. Tahače mají navijáky, takže po několika salvách můžete děla rychle vytáhnout a přemístit o kousek vedle, aby vás nezaměřili. Vyhlédněte si předem náhradní postavení.

Motory tanků dole v městečku zaburácely na plno a ze zadních partií pancéřových oblud se vyvalila oblaka dýmu. Kolona se hnula a bylo vidět, jak pásy železných oblud vytrhávají celé kusy asfaltu ze silnice. Útok započal.

– Desátníku, nabádal poručík, – Dávejte pozor. Vyřídíte dva tanky vpředu na čele kolony a hned potom jeden vzadu, aby se nemohly pohnout ani utéct. Pak se přemístíte a budete pokračovat libovolně. Jasné? Dva vpředu a jeden vzadu a přemístit.

– Jo, zkusíme to, rezignoval desátník a rozběhl se ke svým obsluhám. Nadporučík se vrátil na pozorovací stanoviště a poslal dragouna se zprávou ke štábu do Vlkýše. Triedrem sledoval čelo kolony. Tankisté nenaletěli na vějičku mostu a již před ním naváděli své stroje po obou stranách přes mělkou říčku. Roznětná hlídka odpálila můstek, i když její příslušníci věděli, že se pravděpodobně nestihnou vrátit včas do svých linií. Výbuch zasypal okolí troskami, ale na postup železných monster to nemělo žádný vliv. Několik tanků pálilo ze svých kulometů. Pouze některé typy (PzKpf II.) měly 20 mm kanón, který však z dálky vypadal jako titěrná hračka pro děti a ani nejbližším řopíkům nemohl ublížit.

Podél silnice ve svahu se chystala pěchotní družstva zastavit všemi prostředky nápor pancířů i pěchoty, která je měla následovat. Muži vyzbrojení granáty zalehávali do příkopů s vědomím, že nic jiného pravděpodobně dělat nemohou. První tanky projely řekou, vyšplhaly zpět na silnici a zahájily neúprosný postup do kopce ke klášteru. Po celé délce linie vyrazily opět rojnice pěšáků a zaměstnávaly osádky pevnůstek i zákopů. Čelo tankové kolony zastavilo před uzávěrou a ženijní družstva vyrazila odstranit překážku, zatímco kulomety panzerů držely obránce úseku v šachu, na dně jejich okopů.

Výbuch improvizované miny ukryté v uzávěře roztrhal několik německých pěšáků, ale další ženisté z obrněného transportéru za čelním tankem je nahradili. Konečně byl střed překážky rozebrán a rozsocháče odvaleny na stranu. Celní tank vyrazil kupředu a hranou pancíře odsouval zbytek překážky. Obránci zahájili zuřivou palbu bez ohledu na vlastní ztráty, ale bylo pozdě.

A potom prosvítil mlhavou šeď zamračeného dne jasný záblesk ze stráně

napravo od pozorovatelny. Vypadalo to, jako kdyby nějaký blesk švihl horizontálně, směrem k ocelovým monstrům. Granát vybuchl těsně vedle silnice a nadporučík si všiml nezvykle rovné dráhy střely.

– Velká úsťová rychlost, zabručel. – Dobré pro míření.

Pro střelce byla poloha kanónu nezvyklá a musel se naučit zaměřovat. Vzápětí, dříve než se němečtí tankisté stihli vyděsit, šlehl ze stráně druhý výstřel a první tank v řadě rozkvetl jako ohnivý pugét. Benzínový motor vybuchoval při sebemenším poškození a toto byl přímý zásah velkou ráží a velkou silou. Kanón konstruovaný k dostřelu 13 kilometrů zasahoval ze vzdálenosti nejvýše pěti set metrů. Hořící tank vyplnil odstraněný střed uzávěry jako nová součást překážky. Posádka se vůbec nepokusila opustit stroj. A potom šly střely jedna za druhou, jeden zášleh střídal druhý. Třetímu tanku výbuch oderval věž.

– Kristepane! vyrazil obdivné četař First a zapomněl zavřít ústa, stejně jako všichni přihlížející vojáci v zákopech a stejně jako zděšením zamrzlí tankisté.

– Kadence 12 ran za minutu, ušklíbl se zlomyslně nadporučík. – Tohle nečekali, preví ti.

V krátké chvíli hořely tři německé stroje a kolona se zmateně zastavila. Kanóny ve stráni pálily nemilosrdně dál a každému veliteli tam na druhé straně v městečku muselo být jasné, že než by stihl přivolat náležitou leteckou podporu, přijde o všechny své tanky. Tohle bylo dokonalé překvapení. Kde ti proklatí Tschechei získali tak výkonný velkorážní protitankový kanón?

Kolona nemohla vpřed ani vzad. Tanky se pokoušely obrátit na místě, některé vyjížděly mimo silnici a hnaly se pryč, zpět za řeku. Dobrá polovina z nich však zpět nedojela. Protiletadlové kanóny se na několik minut odmlčely a změnily postavení, což Němcům zachránilo zbylé stroje. Salva dělostřeleckých granátů, která se vzápětí přihnala s děsivým vytím a skučením od severozápadu, udeřila do prázdna. Do čtvrt hodiny pálili protiletadlovci ostošest dál do ulic města, po všem, co představovalo cíl, zejména po vozidlech přeplněných pěchotou. Sekundární výbuch u silniční odbočky na Milevsko prozradil zásah muničního vozu. Nadporučík rychle vyslal četaře Firsta.

– Ať to zase zastaví a přemístí se. Ať zamaskují kanóny a odmlčí se. Za chvíli tu budou Stuky. Rychle je jděte zastavit! Máte je na starost. Musíte mi je uchránit. Budou střílet, jen když se objeví tanky. Na letadla ať se vykašlou. A nesmíte je pustit pryč! Potřebujeme je tady, na celém úseku. Dokud tu budou oni, tanky neprorazí.

Potom se nadporučík Dolejší vrátil na vozovou cestu a spěchal k silnici, kamkoliv k fungujícímu polnímu telefonu, aby oznámil svým nadřízeným, k čemu jsou dobré protiletadlové 8,35 cm kanóny vz. 22, které proti malým letadlům mnoho nezmohou, zato spolehlivě vyřídí kterýkoliv na světě existující tank, ba i celou kolonu tanků.[148] Bylo mu jasné, že československá armáda právě získala velký trumf ve hře. Geniální protitankovou zbraň. A kdyby se podařilo vyrobit a dodat takovým bateriím i průbojné protipancéřové střelivo, nemusela by německá tanková převaha znamenat zase tak velké nebezpečí.

10. říjen 1938 – Londýn, Chartwell

Spisovatel Romains se ještě v noci, pln strachu a hrůzy zvláštního, doposud nepoznaného druhu, rozjel do Londýna. Jeho jméno mělo přece jen nějaký zvuk a tak, již dvacet čtyři hodiny po audienci u Gamelina, seděl ve venkovsky klidném Chartwellu u šálku čaje, u sklenky brandy a dobrého kouření. To jej však neuklidnilo. Přetlumočil Churchillovi celý svůj rozhovor s Gamelinem a zbytek si britský politik odvodil sám z toho, čím jeho návštěvník téměř zapáchal. Z toho muže doslova, všemi póry těla, tryskal strach, ale nebyl to nějaký jednoduchý strach z nepřítele. Toto byl složitější pocit. Byl to strach z vlastních spoluobčanů, děs z civilizace, která se zvrhla ve vlastní karikaturu, která volila do svého čela kašpary, šašky a neschopné ekvilibristy, zatímco ztrácela pojem o tom, co je vlastně důležité, co vlastně chtít, k čemu směřovat. Byl to děs z národa, který ze samého liberalismu zdegeneroval v bezvědomá hovada, který raději bude žít pouhé dva měsíce, jen když se po tu dobu nebude muset ničím znepokojovat.

– Je to… zeptal se Romains rozechvělým hlasem, – Je to v Británii stejné?

Churchill se zamyslel a zvolna se potěšujícím způsobem usmál. – Je to úžasné, jaký vy spisovatelé máte dar pojmenovat podstatu věcí. Ale mohu vás uklidnit. Věřte mi, já znám Anglii velmi dobře. S námi je to jiné. Ale kdyby… Řekněte mi, pane Romainsi, co byste nyní podnikl, kdybych vám řekl, že je to s britskými obyvateli stejné jako s Francouzi, Holanďany či Belgičany…?

– Odejel bych do Ameriky, vypálil spisovatel bez přemýšlení. – Teď! Okamžitě! Churchill potřásl hlavou a znovu se usmál.

– Studoval jste někdy život a zvyky krabů? To jsou zajímaví tvorové, pane Romainsi, a my ostrované k nim máme velmi blízko. Krabi v některých obdobích svého života ztrácejí ochranný krunýř a pak jsou téměř bezbranní. V takových dobách svlékání raději zalezou do nějaké štěrbiny ve skále a tam trpělivě čekají, až jim zase naroste nový krunýř. Jakmile je to však dokonáno, vylezou a rázem jsou nepřemožitelnými bojovníky. Anglie ztratila vinou nezodpovědných a nestatečných ministrů svůj krunýř, ale nedejte se mýlit, anglický národ to nezměnilo. Musíme čekat v nějaké skalní štěrbině, až nám náš nový krunýř ztvrdne a zesílí. A již se k tomu okamžiku velmi blížíme. To mi věřte. A víte, že ti Čechoslováci jsou nám v tomto hodně podobní? Hitler se s nimi spletl. Chystal se je pozřít právě v období, kdy se jejich krunýř stal velmi tvrdým a silným. A vyláme si zuby, jak to tak vypadá.

– A Polsko? A Francie? Vyhrkl Romains zcela pohlcený tím obrazem.

Churchill zatřepal před očima sklenkou zlatavé brandy a odpověděl jediným slovem.

– Kdepak.

Po spisovatelově odchodu si Winston Churchill přitáhl k ruce telefonní přístroj a dlouho hovořil s kýmsi na anglickém velvyslanectví v Paříži. V rozhovoru několikrát padlo jméno Arthur William Pearls. Pak mu manželka ohlásila dalšího návštěvníka.

Profesor Frederick Lindemann se zdál být o poznání ustaranější než jindy.

– Nějaké potíže s radarem? odhadl Winston, ale již v té chvíli věděl, že se mýlí. Jeho osobní poradce a člen technické podkomise tajného vládního výboru pro otázky protivzdušné obrany, trpěl toho dne nějakou jinou noční můrou.

– Něco mnohem vážnějšího, Winstone, odtušil profesor a posadil se. Jen nevím, jestli to také tak budou vidět jiní. Na první pohled to vypadá… ehmm… trochu fantasticky.

Churchill whisky nenabízel, profesor pil v tuto denní hodinu zásadně pouze čaj. A když tvrdil, že má něco vážného, jistě se nemýlil, při svém vzdělání a rozsáhlých znalostech.

– Tak tohle, milý profesore, je v našich dnech, zcela standardní situace. Když jsem důležitým lidem tvrdil, že Němci budují letectvo, vypadalo to nedůležitě a pak bylo pozdě. Když jsem na konci minulé války tvrdil, že rozbití habsburské monarchie se stane pohromou pro Evropu, vytvořili Československo. Když jsem jim letos v létě říkal, že Československo bude kamenem úrazu také pro nás a že ho nesmí nyní obětovat, vypadalo to také nedůležitě a hodili jsme je přes palubu. A vidíte, už to tak nedůležitě nevypadá. Tak copak máte na srdci?

Profesor pohlédl z okna na typicky podzimní britské počasí. Déšť se hnal od moře a bičoval zavřená okna.

– Víte, co je to uran? Milý Winstone?

Počkejte, zavzpomínal Churchill. – Manželé Curieovi, výzkum českého smolince, radioaktivita…

– Správně, položil profesor šálek. – Jenže od dob Joliota Curie výzkumy značně pokročily. Uran je těžký prvek. Jeho atomy mají mnoho volných elektronů. Je to prostě velký nestabilní atom a uvolněné částice vyzařují do prostoru. To je přirozená radioaktivita. Teoreticky lze jádro tohoto nestabilního atomu uranu rozbít, když jej bombardujeme volnými neutrony. Pak se uranový atom rozštěpí na dva menší, neškodné atomy, ale uvolní se z něho také několik dalších volných neutronů a určité kvantum energie. Ty další volné neutrony rozbijí dalších několik nestabilních atomů uranu a uvolní se více energie a více volných neutronů. Celé to pokračuje jako řetězová reakce, jenže se to odehraje v obrovském měřítku a ve zlomku vteřiny. Rozumíte? Winston Churchill položil před profesora papír a tužku.

– Omluvte moji nedovzdělanost a pokuste se to nakreslit, prosím.

Profesor Lindemann zopakoval výklad a doprovodil jej čárkami, kolečky a šipkami na papíře.

– Je třeba pochopit, že se v nepatrném okamžiku uvolní v jediném místě nesmírné množství energie.

– Exploze…! pochopil Churchill. – Jak silná?

– Silnější než všechno, co známe. Je to energie, kterou je poháněno slunce. Nikdo to doposud nevyzkoušel, ale ti, kdo se tím zabývají, tvrdí, že jediný kilogram čistého uranu by uvolnil ekvivalent energie rovnající se několika desítkám tisíců tun klasického trinitrotoluenu. Jediná nevelká puma by stačila na celý Londýn a možná i na jeho okolí.

Winston Churchill vytřeštil oči a strnule odložil doutník na okraj bronzového popelníku ve tvaru fregaty.

– To… myslíte vážně?

– Přišel s tím za mnou doktor John Cockroft, fyzik z Mondovy laboratoře v Cambridge. Na celou záležitost ho upozornil jistý jeho kolega, doktor Paul Rosbaud. Rosbaud je Rakušan a pracuje nyní ve Sprignerově nakladatelství. Rediguje vydávání vědeckých publikací a má přehled o tom, co publikují jeho

kolegové v Říši, cestuje a má možnosti libovolně kontaktovat různé vědce. Princip štěpení uranu prý je již na světě. Objevil jej jistý Otto Hahn v berlínském Chemickém ústavu císaře Viléma. Jenomže Hahn naštěstí není nacista, a proto pověřil Rosbauda, aby nás nějak informoval. Rosbaud zná prý i některé podrobnosti toho experimentu. Ale takový experiment se nedá dost dobře utajit a někteří němečtí vědci se již o jeho výsledky zajímají. To všechno je pouze začátek. Znáte evropské vědce. Považují vědu za nadnárodní záležitost a každý svůj objev vydávají za majetek celého lidstva. Budou chtít objev štěpení uranu roztroubit do celého světa, budou o něm zaníceně diskutovat ve veřejných vědecko-populárních časopisech. Nikoho, kromě Němců, nenapadne, že objev lze využít vojensky. Do několika měsíců se o nápad začnou zajímat Todtovi lidé. Kdo tu bombu vyrobí první, vyhrál válku a všechny další války, protože potom už žádné nebudou.

– Jak dlouho by trvala výroba takové bomby? Sedl si konečně Winston a uklidnil se.

Dva, tři, čtyři roky výzkumu a experimentů. Je nutno mít čistou látku. Na jednu pumu budou třeba snad i tuny uranové rudy. Nejprve musí být vyvinuta průmyslová metoda čištění uranu. Potom technické otázky okolo samotné bomby. Něco jiného jsou experimenty a návod k použití, něco úplně jiného bude pak průmyslová výroba. Vyžádá si to větší rozpočet, než celé naše nynější vojenské letectví. Bude k tomu třeba vybudovat továrny, celé tovární komplexy, haly, laboratoře, bude to polykat spoustu peněz a lidí. Ale Němci by to mohli dokázat.

– Hitler věří na zázračné zbraně, rozpomněl se Churchill. Jakmile pochopí, že by tím mohl držet celý svět v šachu, že by mu stačila jediná bomba na New York, nebo na Moskvu, udělá pro to všechno na světě. Je šílenec. To znamená, že na tom musíme začít pracovat dříve než on! Ale kdo o tom bude přesvědčovat vládu Jeho Veličenstva? zapochyboval Winston a zvadl.

– Vlastně už se tu na tom pracuje, upozornil profesor. – Máme na ostrovech dost kvalifikovaných vědeckých pracovníků. Hitler si podřezává větev, protože všechny skutečné vědecké kapacity sám vyhnal z Německa. Špičkoví němečtí fyzikové a chemici jsou Židé a většinou emigrovali do USA. Ale dokázal by to i bez nich.

Winston vypadal na to, že ho již máloco překvapí.

– Takže zastavit to nelze. Ve vědeckých kruzích je objev ve své podstatě známý, usoudil. – Unést, nebo zastavit jednoho, dva vědce, by nepomohlo.

– Jistě, že ne, je zapotřebí okamžitě a tajně evakuovat z Německa všechny vědecké kapacity, všechny mozky, kteří tam zbyli a zaměstnat je zde u nás. Shromáždit ty, kteří utekli před Hitlerem do Dánska, do Švédska i jinam. Je třeba působit na zdravý rozum těch lidí, aby objev nezveřejňovali, ani na něj neupozorňovali. Ale ve hře je ještě něco jiného. Vlastně jsem za vámi přišel hlavně kvůli tomuhle, zvážněl Lindemann, pokud to ještě bylo vůbec možné. – Štěpný materiál bude brzy vzácnější než zlato. Dá se prý získat z thoria, nebo z uranu. Thorium se těží zatím jen v Brazílii a v Indii, tam ho máme pod kontrolou. Zbývá uran. Uranová ruda se těžila v belgickém Kongu a její zásoby jsou uloženy kdesi poblíž Bruselu. Odtud je musíme rychle evakuovat. Ale nejrozsáhlejší blízká ložiska té nejčistší uranové rudy leží právě v Československu. Přesněji, v

pohraniční oblasti, v severozápadních Sudetech. Jáchymovský smolinec. Chápete to?

Winstona Churchilla polilo horko.

– Dobrý Bože! To nám ještě scházelo, zamumlal přes tlustý doutník.

Dále již dokázal uvažovat sám. Československo se rázem stalo tím nejdůležitějším státem na světě. Jakmile se zvěst o možnosti výroby uranové bomby rozkřikne, přetrhnou se Němci, aby tento státeček ovládli. A nejen to. Ruští bolševici se přetrhnou, aby tento státeček osvobodili navždy a pro sebe. Všechny režimy světa se budou snažit Československo ovládnout. Československo musí zůstat svobodnou demokratickou zemí. A to za každou cenu v původních hranicích. Ten stát v budoucnu nesmírně zbohatne, ale to není podstatné, budiž jim to přáno, oni ještě netuší, že jsou vlastníci statisíců tun nejvzácnější suroviny na světě. Ale prodej uranové rudy musí podléhat přísné mezinárodní kontrole. Británie i Francie, dokonce i Amerika, budou muset jít kvůli němu do války, bude-li to nutné, a to ihned, dokud se tam ti lidé brání, dokud se nacistům nerozbřesklo!

– Profesore, myslím, že máte pravdu. Nevýhodou té věci je, že zní tak fantasticky. Přesto musíme udělat vše, co se dá. Musí být informována SIS, abychom vyloučili komunistické agenty. Také MI-6. Bude třeba podchytit toho Rosbauda, aby pracoval pro nás a systematicky. Musíme vytipovat vědce a přesvědčit je k odchodu z Německa…

Po odchodu profesora Lindemanna přemýšlel Churchill dále. On sám je nyní na politickém nebi spíše v nemilosti, ačkoliv jeho popularita v národě není zanedbatelná a vzrůstá, ale nikdo ve vládě mu nebude naslouchat, jeho aktivita bude pokládána jen za pokus vyšvihnout se do vládních kruhů, ovšem je zde Duff Cooper, první lord admirality. Uvažuje o tom, že podá demisi na protest proti Chamberlainově zaslepenosti. To se nesmí stát! Získání kontroly nad veškerou těžbou a nad ložisky uranové rudy musí být prioritou všech spojenců, všech demokratických zemí. Dalším krokem bude pak vlastní výzkum, ale nejprve musí být zachráněno Československo a to tak, aby nikdo netušil kvůli čemu se to děje. Bůh jim pomáhej, aby se udrželi, než se věci dají do pohybu. Vlastně, Bůh jim už pomáhat začal, jak se zdá.

Pohled zkušeného válečníka zalétl k nástěnné mapě. Třetí den po zahájení ruského útoku na Polsko padl Pinsk, Baranoviči, Rovno, Stanislav. Jedna polská divize zůstala obklíčena u Tarnopolu, další ruské paradesantní brigády byly vysazeny před Vilnem, před Brestem a poblíž litevského Kovna. Nikdo netušil, kolik jich rudí ještě mají. Finové se zatím úspěšně brání na Mannerheimově linii. Wehrmacht beznadějně uvázl v českých Sudetech.

Winston Churchill probral v duchu řádku známých jmen a zamířil k telefonnímu přístroji. Byl čas na malý čaj o páté s několika důvěrnými přáteli. Včetně profesora Lindemanna, ovšem…

11. říjen 1938 – rybník Škaredý, Plzeňská linie

Desátník Jan Volf se hnal lesem a byl v pokušení odhodit ručnici, která mu

překážela. Vířil nohama spadané listí a široké, plandavé, selské nohavice mu ztěžovaly úprk. Za sebou slyšel motory postupující německé kolony. Věděl již, že první nápor Němců na obrannou linii byl odražen a odvodil si z toho následující. Němci přisunou posily, které utáboří zde v lesích, protože dalekonosné baterie 32. dělostřeleckého pluku již začaly útočníkům míchat karty a pobyt v otevřeném terénu nebo ve vsích se stával nebezpečným. Jistě, budou tábořit v lese. O tom svědčila i skutečnost, že početné a dobře vyzbrojené skupiny včetně pancéřových nákladních aut a kolopásů se zde, v blízkosti obranné linie, přesouvaly raději po rozblácených a rozměklých lesních cestách, než po pohodlné a zpevněné silnici.

Jan Volf vyběhl z lesa a zabořil se nohama do řídkého bláta pod nánosem měděného bukového listí. Věděl, kde je. Stál na břehu Malé Fučky, lesního rybníka, který se ve skutečnosti, na mapě, nazýval Škaredým. Krajinu znal. Na druhé straně rybníka v lese tábořilo jeho družstvo dobrovolníků předstírající dřevorubeckou partu. Den před tím se skupina spojila se třemi německými socialisty z Rotte Wehr, kteří se v kraji potloukali se stejným cílem. Musel skupinu varovat před příjezdem německé kolony, musel je stáhnout hlouběji do lesa, sledovat kolonu a teprve až Němci postaví ležení, připravit plán. Ale věděl, že už to nestihne. Kdyby běžel po pevné vozové cestě po hrázi rybníka, viděli by ho němečtí průzkumníci na motocyklech, než by přeběhl. Obíhat rybník po břehu lesem bylo dlouhé a také by nedoběhl včas. Zbývala naděje, že záškodníci sami zaslechnou zvuky motorů a ukryjí se. Nyní musel myslet na to, aby se schoval sám.

A náhle věděl, jak a kam se může schovat. Jednou se tady již úspěšně schovával při bojových hrách v rámci skautské lesní školy ve dvaatřicátém. Tehdy ho pronásledovatelé nenašli. Nyní se mu ta vzpomínka vybavila a vlastně to byl možná jediný způsob, jak si zachránit život.

Běžel po hrázi téměř až k dřevěnému čapu. Tam, kde byla voda dost hluboká, vstoupil do ní, ale opatrně, aby po hladině nerozvířil usvědčující kola. Ručnici schoval do kořenů pod břehem, kde byla v suchu. Kdysi tam schovával oddílový luk a šípy. Ulomil dutý rákos a v poslední chvíli ponořil pod hladinu v hustém orobinci také hlavu. Měl strach a téměř nevnímal chlad rybniční vody. Dýchal rákosem.

Voda přenášela k jeho uším notně zesílené zvuky. Slyšel by býval i ozvuk kroků osamělého pěšího muže dupajícího po cestě, natož pak dunění nákladních a kolopásových vozidel. Musel vydržet, než celá kolona přejede. Modlil se, aby nebyla dlouhá, protože nyní se do něho zakousla zima. Voda v tomto lesním rybníce pocházela ze studených potoků v okolí, hlavně z Borovanského. A náhle všechny vodou zesilované zvuky přehlušila dunivá, ohlušující rána. Exploze.

Uvědomil si, co se stalo. Jeho muži nalíčili léčku, namísto aby se stáhli a pozorovali Němce. To bylo bláznivé a nebezpečné.

Zaklonil hlavu a opatrně vystrčil obličej nad hladinu. Mohl doufat, že i tak je ještě dostatečně kryt rákosím. Cesta na hrázi vedla ve výši jednoho metru nad hladinou vody a rákosí převyšovalo její úroveň.

Rozeznal palbu z pušek a z německých automatů. Slyšel německé povely a výkřiky. Opatrně vyhlédl.

Před ním na cestě kupodivu nestál žádný náklaďák plný otrlých chlapů v

uniformách, ale vojenský čtyřsedadlový terénní vůz neznámého typu. Ve voze, kromě řidiče, seděl jakýsi velící důstojník, podle výložek a prýmků, zřejmě dost vysoce postavený. Kolona stála a vpředu palba houstla. Staccato výstřelů odrážela ozvěna lesů okolo rybníka zpět. Vyrábělo to notný hluk. Šofér na pokyn důstojníka vystoupil z vozu a přikrčen spěchal kupředu zjistit, oč jde.

Jan Volf si opět vzpomněl na svoji skautskou akci tehdy před léty. Situace se neodolatelně opakovala. Bylo to neuvěřitelné. Dvakrát stejná příležitost a na stejném místě. Opatrně se pohnul, aby nerozčeřil vodu, a sáhl mezi kořeny pro ručnici. Krátce se vztyčil, zamířil mezi rákosím a zmáčkl spoušť. Byla to čistá rána, jejíž zvuk úplně zanikl v hluku palby tam vpředu. Neviděl přesně kam zasáhl. Oficír sebou jen cukl a zůstal sedět na místě. Pouze jeho hlava poklesla na hruď. Vypadal, jako když spí.

Jan Volf rychle schoval zbraň zpět na suché místo a ponořil se. Oči tentokrát ponechal nad hladinou. Zanedlouho střelba vpředu před čelem kolony utichla a auta se pohnula dál. Šofér se vrátil, nasedl a nastartoval. Díval se kupředu na cestu a něco vykládal důstojníkovi na zadním sedadle. Jakmile se vůz rozjel, oficírovo tělo se svezlo ke straně, na bok na sedačku. Šofér se dozadu nedíval, sledoval úzkou silnici na hrázi před sebou.

Konečně kolona přejela a zmizela v lese. Jan Volf nemohl uvěřit svému štěstí. Vydrápal se z rybníka mokrý jako hastrman, vylovil ručnici zpod břehu a zmizel opět mezi stromy, aby obešel rybník kryt podrostem na březích a aby se pokusil najít to, co zbylo z jeho družstva, případně aby se někde osušil a zahřál. Do vesnice se neodvážil, přece jen se nalézal ještě hluboko v Sudetech.

Po dalších dvou dnech se desátníku Janu Volfovi se zbylými třemi muži původního družstva a jedním Němcem socialistou podařilo přejít hájenou obrannou linii kousek od Mileva, ke svým. Ze 48 vyslaných záškodníků se vrátilo 25 mužů. Nepřítele však připravili o několik muničních vozů, nahlásili více než 10 zastřelených důstojníků v hodnosti vyšší než poručík. Záškodnickému družstvu četaře Váchala se podařilo připravit léčku v kamenolomu při silnici na Milevo. Jeho muži nalezli kamenolom opuštěný dělníky krátce před odstřelem skály a nastrkali do navrtaných děr připravené trhací tyče. Váchal si uvědomil, že dno kamenolomu představuje jedinou možnost pro německé motorizované jednotky, jak pokračovat v postupu podél zarostlého břehu Úhlavky po překročení silnice, a počkal, až sami Němci tuto možnost objeví. Mohutný výbuch smetl a pohřbil celou část německé kolony pod kamennou stěnou. Vojín Smetana při akci zahynul, ale skálu se mu podařilo odpálit včas. Kamenný zával a betonový řopík ve svahu za říčkou učinili tento směr pro Němce nadlouho neprůchodným.

Teprve po válce se Jan Volf dozvěděl, že v oněch dnech v lesích na Kladrubsku, při přestřelce s českými záškodníky, byl střelou ze zálohy zabit také velitel 2. motorizované divize wehrmachtu, generál F. Bader.

11. říjen 1938 – jižní Morava

Od brzkých ranních hodin se do generálního štábu československé armády začaly hrnout poplašné informace. Německá XIV. armáda se po celodenní

dělostřelecké přípravě pohnula. Kolony obrněnců překonaly Dyji a prolamovaly polní opevnění na druhé straně. Dlouho očekávaný útok započal.

Generál Krejčí svolal poradu štábu o osmé ranní.

– Pánové, bratři, zdá se, podle posledních zpráv, že krysa skočila na špek.

– Jen aby ho nepřeskočila a neskočila nám na hrdlo, strachoval se generál Nosek, velitel ženijních vojsk. – Já bych navrhoval okamžité zatopení celé oblasti a přesun 2. rychlé divize více na východ. Ten ústup jim nevydržíme dlouho předstírat. Brzy to může být až příliš skutečné a bylo by dobré mít na blízku také nějaké vlastní tanky.

– Zesílený nápor je hlášen na všech frontách, upozornil generál Bohumil Fiala. – Zvláště na plzeňské čáře. Tam byly stavy wehrmachtu doplněny jednotkami druhého sledu. Předzvědné oddíly identifikovaly čerstvou 15. a 25. pěší divizi. Z hlášení okrsku Plzeň vyplývá, že se Němci snaží prorazit bez ohledu na ztráty.

Vrchní velitel si znovu přitáhl mapu.

– Nebál bych se toho. Něco musíme riskovat. A pak, máme zde na jihu jasnou převahu. Wehrmacht může nasadit čtyři, nejvýše pět divizí, a to na celé frontě od Jindřichova Hradce po Bratislavu a nastupuje bez záloh. I se zálohami je v této oblasti devět divizí našich, plus téměř nedotčené pohraniční jednotky prvního sledu. Tři další slovenské divize jsou připraveny ke skrytému přesunu na západ a 3. rychlá divize již dokonce stojí u Trnavy, kde ji doplňujeme tanky ze zabavených vývozních zakázek ČKD a Škodovky. To je dvanáct divizí proti pěti. Na západní frontě vojáci již druhý týden krvácí a svádí obranné boje proti přesile, aby nám umožnili tuto převahu získat, a my bychom měli váhat ji použít? Stejně se již musíme rozhodnout. Buďto couvneme a svedeme se zálohami generální bitvu, nebo musíme zálohami začít doplňovat obranné linie. Prvosledová vojska jsou příliš decimována, mají ztráty a pokrývají obranné linie řídce. Jakmile smeteme von Listovu armádu, musíme podepřít vltavskou linii a Prahu. Ať se nám to líbí nebo ne, wehrmacht co nevidět obsadí Plzeň.

– Pokud obsadí Plzeň, usoudil podnáčelník pro operace, generál Miklík, situace se jim zkomplikuje. Musíme udržet Brdy. Při postupu na Prahu nebudou Němci schopni přes Brdy koordinovat operace X. a XII. armády. X. armáda půjde ku Praze a nebude mít žádné informace, co se děje zde na jihu. Čeho se u útočníka musíme bát, to není množství jeho vojska, ale rychlost manévru. Pokud by von List dokázal nasadit pancéřovou a motorizovanou divizi tak, abychom ho nedokázali zastavit, pokud prolomí linii a pak protrhne onen pytel, který na něho chystáme pod Brnem, mohl by velmi rychle obejít Brno, vyhnout se pouličním bojům a během dalších dvou hodin ho máme zde, přímo v kuchyni. Jen si to představme. Likvidace Hlavního štábu, zmatek v tom, jak použít naši číselnou převahu. Zničení spojů. Jednotky sice v převaze, ale ve srovnání s rychlostí útoku statické a orientované na jih. Pak by von List provedl svinutí, stočil by své kolony k západu a během pouhého půl dne by mohl napadnout kteroukoliv z našich divizí z týlu a to ve fázi, kdy by se teprve těžkopádně obracela. Pokud by se obracela, protože k tomu by nyní neměl kdo vydat rozkaz. Co by nám byla platná převaha, když by mezi námi mohli řádit jako liška v kurníku.

– Tedy vidíte dvě základní rizika, konkretizoval plukovník Buršík. – Zastavení čela průlomu pod Brnem a odříznutí přísunu zásob a palivových složek přes Dyji.

Elastický pytel, do kterého liška již strká hlavu, nesmí být protržen a musí být včas podvázán.

– Rozumíte přesně, uznal generál Krejčí. Je třeba dvou uskupení. Jedno bude na sebe vázat útočníka a k tomu není nutná zvláštní reorganizace. K vázání a zastavení útočníka můžeme využít všechny síly, které máme zde, severně od Dyje. Chápu vaše obavy. Původně jsme počítali s tím, že část těchto jednotek budeme muset použít k zatažení a podvázání pytle. To nyní nebude potřeba. Druhé uskupení, to, které nepřátelskému průlomu vpadne do boku a podváže pytel, vytvoří jiné jednotky a ty budou nastupovat ve směru od Bratislavy.

Generál Miklík překvapeně zamrkal a přešel k velkému stolu s plastickou mapou jižní Moravy. Krejčí ho následoval a ukazoval na mapě hůlkou.

– Takže první uskupení: 6. divize se nepříteli postaví u Brna a zastaví čelo útoku. Bude posílena všemi jednotkami HO-38, zvláště dělostřeleckými oddíly, které se sem předem stáhnou od Dyje. To se již děje. Boky pytle vytvoří 19. a 20. PD. V záloze poněkud západně zůstává 14. PD a vzhledem k uvolnění tlaku na severu sem k Brnu rychle stáhneme 12. a 22. PD od Vsetína. Dno pytle posílíme i sborovým dělostřelectvem III. sboru a HP-XIV. Podle hlášení nasadil von List svou motorizovanou divizi poněkud východněji, než jsme očekávali, zde u Břeclavi. Přece jen tak úplně nerezignoval na krytí boků. Tím ale oslabil razanci čela průlomu. Guderianovy tanky budou postrádat pěchotu, zatímco 29. MD uvízne v lužních lesích. Proti ní nastoupí 22. a 12. PD, aby se 20. PD mohla plně věnovat levému boku Guderianova průlomu. Západně od vranovské přehrady budeme držet pozice na Slavonické příčce a nepovolíme. Můžeme zde přejít dokonce do protiútoku, podle situace.[149] Hráz bude odstřelena ve chvíli, kdy tok řeky přejde celá pancéřová divize a začne jej překonávat 4. lehká nebo jiná, podpůrná divize, kterou musí Němci nutně nasadit v patách předsunuté 2. PD, jestli chtějí rozvinout průnik v průlom a nechtějí své tanky obětovat. Po dva dny, předpokládám, budeme nápor tanků na Brno zpomalovat se stále větší intenzitou a třetí den jej zastavíme u předem vybudovaných příček masivním nasazením dělostřelectva. Třetí den bychom také mohli sklapnout past a protrhnout hráze. Ve stejné chvíli překročí naše druhé uskupení na čele s 3. rychlou divizí Dunaj, s využitím předmostí na Petržalce, a zahájí postup na západ s podporou pěších slovenských divizí. VII. sbor, tedy 15. PD, přejde řeku Moravu severně od Malacek a zaútočí do boku německého průlomu, tedy do boku 29. motorizované někde pod Břeclaví. Následovat ji bude 9. PD. 10. a 11. PD zahájí ještě dnešní noci utajený přesun západním směrem a později budou následovat a podporovat postup 3. rychlé divize. Jejich původní postavení proti maďarské hranici obsadí generál Votruba vším, co má doposud k dispozici Gajda. Myslím jednotky interbrigadistů. Podle mých informací dostaly základní výcvik zhruba 2 divize, něco mezi 20 až 30 000 dobrovolníky. Všechna vyšší velitelská místa máme obsazena našimi důstojníky. K zadržování Maďarů to musí stačit. Takový je můj plán. Potom se Krejčí obrátil na generála Fajfra.

– Vy, bratře, vypracujete návrh plánu letecké ofenzívy, který by nám umožnil získat převahu v prostoru bojů. Bude to premiéra strojů, které jsme dostali od Rusů takříkajíc na jedno použití, protože pak o ně nepochybně přijdeme. Pokud to bude možné, měli bychom alespoň na dva, tři kritické dny letecky paralyzovat

Luftwaffe a zbavit tak Guderiana létajícího dělostřelectva, se kterým najisto počítá. Je třeba okamžitě a potom znovu a znovu ničit zásobovací uzel v Linci. Bez ohledu na ztráty. Máte tři dny do zahájení operací.

– Bude to čirá improvizace! vydechl nedůvěřivý generál Miklík.

– Ne tak docela, oponoval Krejčí. – Základní logistické výpočty máme. Můžeme totiž použít fragmenty bývalých plánů a pouze je jinak seskládáme. Pokud to dokážeme rychle, přinutíme také Němce improvizovat a v tom jsou velmi slabí.

– Bude to možné, bratře veliteli, soudil generál Fajfr. Potřebný počet[150] pilotů je přecvičen na Raty a na Kaťuše. Stíhačky byly přezbrojeny. Byla vyrobena i dodána dostatečná zásoba jejich pohonné směsi a Sověti dodali střelivo do palubních zbraní. Měli jsme na to dva týdny, jsme připraveni. Luftwaffe takový nápor neočekává. Mají za to, že naše letectvo mele z posledního a čekají na lepší počasí, aby zahájili masivní nálety na města z velkých výšek. Střemhlavé Stuky budou proti Ratám bezbranné a Němcům jich už stejně moc nezbývá. Tanky zůstanou bez dělostřelecké podpory.

Generál Krejčí se zamyslel.

– Naše záložní divize, myslím 16. PD, by se snad mohla pokusit o výpad proti polskému území na severu. Kdyby to nic jiného nepřineslo, načasujeme tento výpad tak, aby odvedl pozornost od operací zde, na jihu. Kdyby velitelé těchto jednotek zjistili, že Poláky přestalo bavit hlídat nás ve Slezsku, mohou výpad proměnit ve skutečný nápor a to tak, že se stočí západním směrem a napadnou levý bok Rundstedtovy armády. Tím bychom odlehčili bratru Prchalovi na severu. Ale nepřehánět to, pobrat kořist a opět se stáhnout. Jen taková spanilá jízda, nic víc. Leda, a to by stálo za úvahu, obsadit Kladsko. Na severu nebudeme mít žádné letecké krytí. Tuto variantu rozpracuje štáb generála Luži. My se tím nemůžeme zdržovat, pánové. Nemáme mnoho času. Obkličovací manévr musíme zahájit nejdéle do 15. října. Přemyslu Otakaru II. se dostane klidu na věčnosti. Odčiníme bitvu na Moravském poli.

Krátká slovní přestřelka se v hlavním štábu ve sklepích račického zámečku strhla o jmenování velitele nového armádního sboru Přemysl Otakar. Někteří velitelé se bouřili proti jmenování generála Gajdy. Naproti tomu vrchní velitel Ludvík Krejčí tohoto problematického a nevyzpytatelného muže navrhoval od samého začátku diskuse.

– Prezidentovi se to vůbec nebude líbit, mínil plukovník Moravec.

– Toho jsem si vědom, potvrdil generál Krejčí. – Prezidentovi se nelíbí celá tahle válka, a přece ji vedeme. Naproti tomu se Gajdovo jmenování bude jistě zamlouvat doktoru Rašínovi. Já osobně znám jediného velitele, který je schopen během čtyř dnů reorganizovat sbor o pěti divizích, ujmout se velení, přesunout jednotky na výchozí postavení, pátý den zaútočit a hnát nepřítele bez přestávky 200 kilometrů. Při tom všem se postarat o přísun zásob a munice, řídit operace tak, aby se jednotky nepřekrývaly a nemíchaly, udržet si přehled o situaci, vynořit se tam, kde ho nikdo nečeká a nakopat Fricům zadky tak, že si to budou ještě dlouho pamatovat. Viděl jsem Gajdu na Sibiři přesouvat celé eskadrony a pluky na stovky verst naprostou pustinou, viděl jsem ho domlouvat se s kozáckými atamany, kterým sotva rozuměl a oni ho poslouchali a udělali přesně to, co jim řekl a vycedili pro něho poslední kapku krve. Jistě, ten chlap je nebezpečný,

protože neumí nic jiného než komandovat všechny a všude, chce vždycky hrát první housle a všechny si podřídit, ale jestli nemáme tuhle válku prohrát a vydat národ tomu svinskému kaprálovi na milost a nemilost, tak sakra potřebujeme nebezpečného chlapa. A já jiného nemám!

Po generálově rozhořčeném výstupu se ve štábní místnosti rozhostilo dlouhé ticho, které přerušil teprve náčelník štábu generál Fiala.

– Nebude mít čas udělat průzkum. Musíme provést průzkum dříve, než se přesunou divize a než zorganizuje štáb bývalého sboru Tajovský. My se budeme muset postarat o přísun zásob. Nechme ho velet a postarejme se o zbytek. Jedině tak má šanci překvapit von Lista. Když to půjde dobře, možná ohrozíme i Vídeň. Ale to by muselo jít opravdu všechno moc dobře…

O desáté hodině zazvonil v Košicích na stole generála Radoly Gajdy telefon.

– Velitelství cizích dobrovolníků, zde Gajda.

– Zde Krejčí. Bratře generále, konec zahálení, nastal čas činů. Všeho nechte a sbalte si osobní věci. Posílám pro vás letadlo a někoho, kdo to tam převezme po vás.

První Gajdovou reakcí byla zlost. Už zase s ním šíbují někam na odstavnou kolej.

– Oč jde, bratře veliteli? Myslel jsem, že nasadíte mé dobrovolníky na frontu? Bylo mi to slíbeno. Nezahálel jsem zde…

– Slíbil jsem vám šanci a nyní ji dostanete. Potřebuji vás mít do večera v Bratislavě a v letadle se dozvíte základní informace. Jste pověřen velením úderného sboru. Přecházíme do ofenzivy.

Gajda zalapal po dechu.

– Rozumím, bratře veliteli. Za hodinu jsem na letišti! Kdo převezme výcvik dobrovolníků?

– Přiletí tím letadlem, ujistil Krejčí.

Generál Gajda zavěsil, minutu zíral do zdi a rovnal si myšlenky. Pak hlasitě vyjádřil závěr, ke kterému dospěl.

– Teče vám do bot, prevíti.

Bylo třeba skutečně jednat rychle. OKW ani štáb generála Lista nemohli zatím tušit zdaleka vše o značné československé převaze v oblasti Moravského pole. Kdyby tušili, nikdy by nebyl zahájen útok na Brno, bez náležitého krytí boků a bez souběžného útoku na Bratislavu. Tím by však značně stoupla náročnost logistického zajištění jižní čelisti německých kleští. Ukázala by se potřeba přesunu dalších divizí na toto bojiště a zahájení operace by bylo značně oddáleno, takže, vzhledem k postupu Sovětů v Polsku, by možná vůbec ztratila na významu. Slepota Abwehru i německých generálů se dnes, z odstupu mnoha desítek let, jeví jako pozoruhodné selhání. Podle von Listových výpočtů měla být Bratislava obsazena pouze posádkou, která by byla sotva uhájila předmostí Petržalku, natož aby podnikala výpady.

Nikdo netušil, že v okolí Bratislavy se již soustřeďuje nově vytvářený armádní sbor čítající celkem 5 divizí. Zvláštním rozkazem vrchního velitele československé armády generála Ludvíka Krejčího, ze dne 11. října, ponechal

štáb velení III. armády a celého území Slovenska i Podkarpatské Rusi generálu Františku Votrubovi. Tímto rozkazem byl také vytvořen z VIII. sboru (Tajovský) v Uherském Hradišti úderný armádní sbor s krycím názvem Přemysl Otakar, jehož velení se téhož dne ujal generál Radola Gajda. Tajovský do této chvíle disponoval pouze jedním dělostřeleckým plukem a dvěma divizemi. Dvě kompletní záložní divize (9. a 15. PD) stály na pozicích západně od Piešťan a Myjavy již od mobilizace a byly Gajdovu sboru ihned převeleny. 3. RD dislokovaná v okolí Nitry a 10. PD u Krupiny již pod velení VIII. sboru spadaly a bez odkladu zahájily přesun na západ k Bratislavě. 11. PD, ležící u Zvolena, byla převelena ze stavu záloh III. armády od V. sboru a přesouvala se souběžně s 10. PD poněkud severněji. Letectvo pokrylo celou oblast a nedovolilo maďarským pilotům žádné zvedné lety. Velení von Listovy armády se plně soustředilo na bleskový útok k Brnu a k obraně vlastního pravého boku teprve přesouvalo ze západu jedinou tamní volnou záložní jednotku, a sice 3. horskou divizi. Tak se stalo, že v údolí Dunaje měla jediná německá divize, zatím na přesunu, čelit až pětinásobné přesile, a ještě šlo o divizi s výcvikem a vybavením pro horský terén nasazenou do největší nížiny a roviny, kterou lze v celém Rakousku nalézt.

Generál Krejčí se nezmýlil, když prosadil jmenování velitelem zvláštního sboru Přemysl Otakar generála Gajdu. Bylo třeba postavit do čela útoku velitele prokazatelně schopného rychlých rozhodnutí a improvizací, velitele ochotného riskovat, velitele zkušeného v organizaci a provedení dlouhých překvapivých přesunů vojsk a manévrování na velké vzdálenosti. Generál Votruba tak přišel o několik polních divizí. III. armáda byla urychleně doplňována již vyzbrojenými jednotkami kompletovanými doposud ve výcvikových táborech interbrigadistů, jejichž přesun mohl trvat i několik dnů. Již 12. října přiletěl generál Gajda do Bratislavy, aby urychleně sestavil štáb svého sboru. Jako základ použil důstojníky štábu původního VIII. sboru.

I bez hrozby úderného sboru ve svém boku měl německý útok na severu narazit na silné armádní uskupení generála Luži o nejméně pěti československých divizích. Přímo na Dyji stála zakopaná HO-38 v síle nejméně jedné pěší divize. Okamžitě mohl být nasazen III. armádní sbor čítající 6., 19. a 14. PD. K dispozici byla také záložní 20. PD a ze severovýchodu se urychleně přesouvaly 12. a 22. PD zálohy HVOA. Na západě s HO-38 těsně sousedila 2. vojsková skupina, také v síle jedné divize, o něco severněji v okolí Jihlavy číhaly zálohy HVOA ve složení 13. částečně motorizované PD a dvou rychlých divizí s celek téměř 300 tanky. Německý generální štáb byl zřejmě sveden klamným dojmem, že Češi melou z posledního, neboť na západních bojištích, které bránily slabší jednotky, za pomoci připravených obranných linií, proti převaze wehrmachtu, to tak vypadalo. Málokdo postřehl, že terén a předem připravená obranná postavení dovolují velení I. armády nasazovat proti německým divizím pouhé pluky a prapory s velkým efektem co do zadržování a zpožďování.

Generální štáb československé armády, naopak netušil nic o Hitlerově nekompromisním, ale šíleném příkazu zahájit ofenzívu a dosáhnout do týdne karpatských průsmyků na severním Slovensku. HVOA stále pátralo po nějaké německé léčce, neboť generálnímu štábu připadalo neuvěřitelné, že by wehrmacht nastupovala za daných okolností do takto nezajištěné ofenzívy.

Generál von List zaútočit musel, ať již o situaci věděl nebo tušil cokoliv. Kdyby se byl mohl rozhodovat samostatně, ofenzívu by byl jistě odložil. Musel vsadit vše na jednu kartu, anebo rezignovat. Rozhodl se vzít na sebe roli obětního beránka zodpovědného za případný neúspěch, zaútočit a udělat to rázně a rychle.

11. října v 8.00, po asi hodinové dělostřelecké přípravě, započal útok 2. pancéřové divize wehrmachtu ve směru na Mikulov a útok 2. lehké divize ve směru na Znojmo. Ještě dále k západu nastupovala ve směru na Želetavu 4. lehká divize. A na východě 29. motorizovaná divize proti Břeclavi. Jednalo se tedy u útok na celé jihomoravské frontě od Břeclavi až po Slavonice, přičemž zpočátku nemělo být obráncům jasné, kam bude směřovat hlavní úder. Štáb XIV. armády předsunul obě lehké divize (4. a 2. LD) před 2. horskou divizi, která původně u hranic stála, protože výzbroj 2. HD se k provedení rychlého průlomu nehodila. Zmíněná horská divize stála nyní v druhém sledu a lehké divize, obě v síle pouhé brigády, zahajovaly předzvědný boj.

Generál List si byl vědom, že v této oblasti, na druhém břehu Dyje, stojí od západu k východu proti jeho jednotkám 2. vojsková skupina a jednotky HO-38. Za nimi v druhé linii operuje ještě československá rychlá divize, o jejíž dislokaci měl pouze mlhavou představu, pod Brnem pak 6. pěší divize a nad Břeclaví 20. pěší divize. O přítomnosti dalších divizí v oblasti pravděpodobně informován nebyl. Vůdcův urgentní rozkaz provést útok za každou cenu a co nejrychlejším tempem v co nejkratším termínu znemožnil jeho štábu provedení řádného průzkumu a rekognoskace obranných linií. Přesuny jednotek z druhé linie kupředu do čela útoku na poslední chvíli způsobily také jistý zmatek a zablokování silnic v severojižním směru. Štáb XIV. armády si pravděpodobně uvědomoval, že kdesi severně od Brna musí stát ještě 2. rychlá československá divize, neboť její postavení zde určovaly mobilizační plány získané Abwehrem, ale od počátku války se mohlo ledacos změnit a 2. RD mohla být dávno převelena na západ k obraně Prahy. Němečtí generálové ale dozajista neměli ponětí o armádním sboru v síle pěti divizí, který se právě začínal formovat v pravém boku XIV německé armády. Toto netušili ani největší pesimisté operačního oddělení Listová štábu. Přesto byla učiněna určitá opatření.

11. října dopoledne dostala 3. horská divize wehrmachtu, přesouvaná do zápolí za Dunaj, změněný rozkaz k přesunu do Vídně a odtud východním směrem ke slovenské hranici, kde se měla roztáhnout v linii od Bratislavy po Malacky a střežit pravý bok nastávající ofenzívy. První část rozkazu byla provedena liknavě, neboť vídeňská oblast byla ještě zaplněna jinými jednotkami připravujícími se ke vstupu do nitra Moravy. Teprve po vyprázdnění oblasti, k poledni 14. října, vstoupily první jednotky 3. horské divize do ulic Vídně a do večera se začaly rozmisťovat po obou březích Dunaje směrem na východ. Některé se vydaly na severozápad ke Gänserndorfu a celá divize se tak rozptýlila, aniž ještě zaujala souvislou, pevnou obrannou linii. Tento manévr způsobil, že na jih od Dunaje nezůstala žádná německá záloha, ani vojenská jednotka do velikosti praporu, když rána dopadla.

2. lehká divize wehrmachtu již dříve překonala tok Dyje a pěšáci 6. střeleckého pluku vybudovali předmostí ve vsi Hevlín v ohbí Dyje, západně od Mikulova. Bylo

to však problematické předmostí a československé dělostřelectvo ovládající výšiny severně nad Hevlínem nedovolilo Němcům rozvinout útok. Byly sváděny nekonečné boje o kótu 192 Nad cihelnou a celé předmostí bylo postřelováno z betonového srubu č. 16 (2 km západně od Hevlína). Dělostřelci chránění betonem jediných dvou dokončených srubů v této oblasti znemožňovali postavení pontonových mostů pro přechod těžší techniky. 2. lehká divize doposud postrádala oba plánované dělostřelecké pluky a pevnůstky mohly být postřelovány pouze malými rážemi 42. protitankového oddílu Gera.

11. října ráno však pevnostní dělo śrubu č. 16 z nevysvětlitelných důvodů zmlklo. Pravděpodobně došlo k vyčerpání munice. Německé PT dělostřelectvo přešlo rychle řeku, potom postřelovalo pole mezi srubem a výšinami a znemožnilo tak přísun dalšího střeliva. Bunkr byl ponechán osudu a velitel 58. ženijního praporu Reisa nařídil urychlené vybudování pontonových mostů. Do večera se podařilo postavit a ukotvit pontony s 16 tunovou nosností. Okamžitě byla do Hevlína přesunuta zbylá protitanková 20 mm děla. Velitel praporu nařídil pontony zdvojit a dosáhl tak nosnosti, která umožňovala přesun tanků a pancéřové techniky 66. panzer regimentu. Obránci nepochopili vážnost situace, ani hrozící nebezpečí a nepřivolali vlastní tanky.

V noci na 12. října jednotky 7. předzvědného oddílu Kissingen odřízly a obsadily kótu 192, což umožnilo krytí tankových kolon postupujících po silnici severně do pahorků, ke vsi Hrábětice a západně ke vsi Dyjákovice. Ráno se na severním břehu Dyje nacházelo již 32 tanků a jednotky držely předmostí v ohybu řeky o šířce 10 km a hloubce 7 km. Z výhodných palebných úhlů postřelovali nyní Němci také obklíčené betonové objekty č. 15 a č. 16, ale nedočkali se odpovědi. Vyslaná pěchotní družstva nalezla bunkry prázdné. Českoslovenští obránci se v noci stáhli na sever ke svým.

Mikulov byl obsazen jediným mohutným náporem tanků 3. panzer regimentu Mödling ze stavu 2. obrněné divize, neboť nebyl chráněn řekou, pouze mělkým vodním kanálem. Dyje zde vytvářela oblouk a obtékala městečko poloměrem dobrých 10 km severně. Mikulov také nechránila žádná betonová tvrz, neboť plánované opevnění zde ještě nebylo dokončeno, vyjma jedinoho srubu č. 29 při železnici na Znojmo. Tato pevnost však nemohla zabránit tankovým kolonám v obsazení městečka a v rozvinutí útoku na sever k Dyji. Pevnůstka nebyla ani vyzbrojena kanónem a obránci ji těsně před útokem také evakuovali.

Útok tanků zastavila až vysoká hladina Dyje. Bylo nutno počkat na přisunutí dělostřelectva, které by zaměstnalo nepřítele a umožnilo vybudování přechodů přes řeku, neboť mosty byly dávno vyhozeny do povětří. Dříve než vlastní dělostřelci, však přijely po druhém, severním břehu řeky tanky 2. lehké divize, které se probojovávaly na severozápad z předmostí u Hevlína a otevřely tak cestu za Dyji i Guderianovým kolonám. V noci na 12. říjen se na severní břeh Dyje dostaly již desítky německých tanků.* Obrana na Dyji byla prolomena.

Je zaznamenáno noční zjevení několika československých tanků, které se uprostřed přesunu ukázaly v blízkosti severního břehu Dyje a vyděsily německé tankisty, neboť doposud přepravené PzKpfw I s českými tanky nemohly soupeřit, pokud by došlo k boji. Velitel roty poručík Hildebrant, nařídil střílet na tanky Tschechei vším, co je po ruce. Sám dokonce dvakrát vystřelil ze signální pistole.

Nepřátelské stroje se náhle rychle obrátily a zmizely ve tmě. Tschechei pravděpodobně považovali světlice za trasovací střely protitankového děla a chtěli se soubojem počkat až na světlo. Ráno však bylo pozdě. Útok dvou divizí k severu započal. Lehké opevnění bylo lavinou oceli po několikahodinovém zdržení překonáno. Československé divize se za nastávajících obranných bojů stahovaly a vytvářely tak oblouk o poloměru 50 km, v jehož středu ustupovala obrana HO-38 k Brnu. Od Znojma ustupovaly jednotky HO-38 pomaleji a zůstávaly spíše na západní straně oblouku. 20. pěší divize se rozestavěla na východě a zůstala u hranice, přičemž brzdila nástup 29. motorizované na Břeclav.

12. října rozvinula 2. lehká divize wehrmachtu svůj útok dále na západě, proti Znojmu. Přímo do města se její čelní jednotky probily ráno 13. října. Severně od města však narazily na velmi tvrdý odpor a nedokázaly rozvinout útok, neboť se díky absenci vlastního dělostřelectva neprosadily proti poměrně hustě zastoupeným československým bateriím.

Je pozoruhodné, že štáb XIV. von Listový armády nevyvodil z nastalé situace žádné důsledky. Na prvý pohled bylo zřejmé, že československá strana je dosti silná, aby kladla odpor na linii obrany u Dyje, jestliže se k tomu rozhodne, mnohem déle a houževnatěji, než se zatím dělo. Čím více na západ, tím prudší a tvrdošíjnější odpor musely jednotky wehrmachtu překonávat a západně od Vranovské přehrady dokonce přešli Češi do drtivého protiútoku, který se stále více měnil v nebezpečný průlom. Naproti tomu na hlavním směru útoku, v ose Mikulov, Moravský Krumlov, Brno, se československá vojska nacházela ve zmatku a rychle se stahovala, přičemž opouštěla jednu obrannou linii po druhé, vždy již po několika hodinách bojů. Při letmém pohledu na mapu muselo být každému odborníkovi jasné, že zde vzniká velký a nebezpečný pytel, který, jakmile by byl hrot německé ofenzívy zastaven, se stane gigantickou pastí. Při zevrubnějším zkoumání situace by zkušení němečtí generálové museli vytušit záměr, ale tentokrát pracoval štáb XIV. armády pod vůdcovou knutou, se šibeničním termínem – do týdne se probojovat na Slovensko a otevřít vrata do nitra Moravy. Generál von List musel vůdci každý den osobně hlásit postup svých divizí a jeho strategický pohled byl zúžen na úkol prorazit za každou cenu. Jednotky obránce zůstávající v pozicích na bocích německého postupu, měly být likvidovány teprve ve fázi svinutí, až se spolu s ostatními československými silami ocitnou v uzavřeném kotli.

12. říjen 1938 – Bratislava

Generál Eminger, velitel 3. rychlé divize, rezignovaně pohlédl z okna bratislavského hradu k Dunaji a pomyslel si, že toho chlapa měli nejen ponechat na penzi, ale měli ho internovat, nejlépe v nějakém ústavu pro duševní poruchy. Ostatní přítomní velitelé vyšších jednotek nového sboru Přemysl Otakar pouze nevěřícně zírali na rychle se pohybující masité rty generály Gajdy. Je to šílenec, nebo není?

– To, co navrhujete, bratře generále, dodal si Eminger odvahy, – zní sice krásně, ale na můj vkus až příliš fantasticky. Abych řekl pravdu, připadám si jako

v nějakém Čapkově nejnovějším románu.

– Není to můj nápad, opravil Gajda. – Je to úkol, který jsem dostal od generálního štábu. Byl jsem tím úkolem pověřen, je to rozkaz a já ho splním. Ten rozkaz splním, i kdybych měl veliteli divizí jmenovat plukovníky. Totéž očekávám od vás, pánové. A můžete začít hned teď, třebas tím, že mi sdělíte veškeré své protiargumenty a pochyby. Chci vědět všechno, co by nám mohlo bránit v úderu na Vídeň.

Generál Eminger vyložil z plátěných desek na stůl připravené svodky, tabulky a mapky.

– 3. divize je sice nazvána rychlou, ale v podstatě jde jen o torzo divize. Kompletní zůstala jezdecká brigáda. Motorizované prapory č. 5 a č. 6 byly odveleny na západ ke 2. rychlé divizi. Z celé obrněné brigády zůstala jediná rota LT-35, tj. 16 strojů. Všechno odveleno. Kromě toho mi přidali jednu posilovou rotu LT, takže mám v současné době ve stavu celých 32 tanků a jedinou četu 4 obrněných automobilů. S tímhle chce HVOA obsadit Vídeň? S polovinou jednoho tankového praporu?

– Tomašík (10. PD) a Dobrovský (11. PD), navázal chmurně generál Hošek, mají po 3 tancích, dohromady 6 strojů a jsou teprve na přesunu. Mizivá motorizace obou divizí. Nemáme ani dost koňských potahů. Obě divize mobilizovaly částečně v maďarské zóně. Jediným kladem je to, že jsme již stihli nahradit a vyměnit nespolehlivé záložníky, ale nejsme vybaveni pro ofenzivní úkoly.

– Hodža (9. PD) a Jánošík (15. PD), doplnil generál Hudeček, bývalý velitel sboru Tajovský, nyní Gajdův náčelník štábu, – jsou na tom velmi podobně. Dohromady 6 tanků a žádné obrněné vozy. O něco lépe jsme na tom s motorizací, ale u našich divizí nebyly předpokládány žádné dlouhé přesuny. Měli jsme podle nástupového plánu pouze udeřit do boku divizím wehrmachtu, které by se probojovaly do údolí řeky Moravy.

– Proti pancéřové divizi byste byli stejně v troubě, glosoval generál Gajda a netrpělivě si pohrával s barevnou tužkou. – Ale dobrá. Nejprve poopravím vaše výpočty. Od štábu hraniční oblasti 39 sem k nám nyní směřuje dalších 6 tanků a 2 obrněné vlaky. To máme dohromady 50 tanků.

– To je stále málo, konstatoval generál Eminger. – Na Brno útočí Guderianova divize s nějakými 300 tanky.

– Jen s 200 tanky, opáčil Gajda. Podle mých indicií nemají Guderianovy tankové pluky po třetím praporu. Jsou neúplné. Svatopluk (HP-XIV) disponuje 49 tanky a 40 tančíky, které v defenzivě nepotřebují. Soustředili pod Brnem na šest stovek děl a téměř 150 protitankových kanónů. Mají přes 700 těžkých kulometů a na 250 minometů. A to jen Svatopluk, bratři. Jsou tam i další jednotky. Takže 3. rychlá divize může počítat téměř se stovkou tanků. Už jsou na cestě i s osádkami. Kromě toho, Guderian nedostal žádné těžké tanky a PzKpfw lze považovat také pouze za tančíky. Jinou hodnotu nemají. Ale to není důležité. S 2. pancéřovou se bít nebudeme. Důležité je znát celkový plán.

Gajda odsunul na okraj stolu všechny přebytečné papíry a předměty z velké reliéfové mapy horního Rakouska a jižní Moravy.

– Guderian zahájil nápor včera, zde přes Dyji přímo na Brno. Nepostupuje tak

rychle, jak by si přál. Nejméně den ztratí, než soustředí celou divizi za řekou. Musí projít přes několik obranných linií a jak jsem řekl, proti silné dělostřelecké sestavě. Cílem je nechat jeho jednotky vyčerpat. Nedopustit průlom. Když půjde vše podle předpokladu, přibližně za dva, tři dny bude stát několik kilometrů od Brna, ale značně pocuchaný. Nemá moc munice ani benzínu. Samotné tanky, bez podpory pěchoty, vítězství nezajistí. Proto v jeho boku postupuje 2. lehká divize, ale tu za ním nepustíme. Jakmile se pokusí o přechod řeky, bude provalena hráz Vranovské přehrady a zatopeno celé údolí Dyje. Prostě je spláchneme. Guderian by měl být odříznut, protože přes bahno a vodu své tanky zpět do Rakouska nedostane. V té chvíli se do jeho boků zakousne 20. a 19. pěší divize, 6. divize ho zablokuje ze severu. Nemůže ustoupit. 29. motorizovaná divize u Břeclavi narazí na naše záložní divize. Ty sice nejsou ani trochu motorizované, ale Němcům v tom bahně bude také veškerá motorizace na pendrek. Dovedete si představit, co udělá vodní vlna s lužními lesy v té oblasti? Tímto jsem popsal činnost střední obranné skupiny. Pak zde máme dvě další skupiny a ty jsou obě útočné. My jsme jedna z nich. Západní skupina snad již přešla do protiútoku od Slavonic na jih. Kazimír (1. RD) byl posílen Ondřejem (2. RD). Dohromady 180 tanků a nějaká obrněná vozidla. Síly, které v té oblasti wehrmacht drží, nemohou takový nápor zadržet. Podle mého názoru, pokud se něco neočekávaného nestane a pokud si Hlavní velitelství zachová ofenzivního ducha, v několika dnech budou naše tanky u Dunaje.

– Průlom na jih? Ale jak budou mít kryté boky? užasl generál Všetička.

– Levý bok není třeba krýt, vysvětloval Gajda. – Tam již žádné jednotky Němci nemají, všechny soustředili ke Znojmu a k Brnu. Na pravém křídle stojí u Soběslavi Vojtěch (4. RD) s téměř 130 tanky. Ještě tu máme volný Úprk (13. PD) a na západ by se mohla pohnout částečně motorizovaná 14. PD, pokud jí nebude zapotřebí pod Brnem. Von Leeb bude mít dostatek vlastních starostí a von List zůstane s celou XIV. armádou odříznut zde na severu od Dunaje. Je třeba ještě dodat, že Linec bude opět těžce bombardován a útočné operace probíhají převážně v noci.

– A my? svraštil obočí generál Kukačka. Generál Gajda se zářivě usmál.

– My zaútočíme asi za 3 dny, až toto celé bude již v chodu. Nezastírám, že je operace postavena z velké části na překvapení a na předpokladu, že se Maďaři nepohnou. A oni se nepohnou, protože nyní mají nahnáno z Rusa. Oni se nikdy nepohnou, dokud není jisté, jak to dopadne. V okamžiku našeho úderu bude pozornost wehrmachtu zcela soustředěna na sever a na západ Rakouska. Ujišťuji vás, že nás vůbec nebudou očekávat. Jánošík (15. PD) a Hodža (9. PD) přejdou řeku Moravu do Rakouska jižně od Břeclavi, zahájí postup podél Dyje k západu, zlikvidují zbytky 2. lehké divize nepřítele a obrátí se k severu, do zad 29. motorizované. Cílem této dílčí operace je udržet 29. MD v bažinách a donutit ke kapitulaci. David, Tomašík a Dobrovský se během jediné noci probojují za podpory dunajské flotily a obrněných vlaků do Vídně, kde zůstaly jen mizivé vojenské posádky. Jde o to způsobit Berlínu psychologický šok.

Obsazení Vídně a okolí má následující význam. Je tam velmi mnoho motorových vozidel všech druhů a typů. A skladiště. Rekvírujeme je. Všechny naše jednotky se zde pokusí motorizovat, zajmeme a zlikvidujeme co největší

množství nacistických pohlavárů a poženeme se dále na západ, podél Dunaje s cílem spojit se s tankovými jednotkami Kazimíra a Ondřeje, které by měly mezitím postupovat od severu na Křemži. Také bychom měli obdržet nějaké ty německé panzery, pokud se je podaří zabavit Guderianovi pod Brnem v provozuschopném stavu. A zapomněl jsem vám sdělit, že nás od prvních hodin bude krýt mohutná letecká ofenzíva, do které mají být nasazeny téměř všechny letouny dodané z Ruska. Já, bratři, jsem je před několika dny viděl v Košicích. Naši piloti je zvládají docela slušně. Budeme mít dobrý letecký průzkum a kdekoliv se setkáme s odporem, nahradí letectvo dělostřelecké baterie. Přesuny nebudou rušeny. My máme jediný úkol, nezastavit se za žádnou cenu a neustále se hrnout kupředu. To se týká zejména Davida. Dobrovský půjde ve druhém sledu, bude zajišťovat týl postupu a bude se motorizovat. Tomašík půjde v patách Davidovi a bude pro něho obstarávat vše potřebné. Budou připraveny vlaky, a jakmile naše letectvo paralyzuje Luftwaffe, začnou převážet pěší prapory obou divizí kupředu, za Davidem, protože ten bude na západ postupovat jen podle tratí.

– Musím přiznat, vzdychl generál Eminger, – Že takto to celé vyhlíží poněkud optimističtěji. Netušili jsme nic o tom chystaném úderu od Slavonic, nedoufali jsme v leteckou podporu a konec konců, nenapadla mne ta myšlenka na motorizaci pěchoty ve Vídni. Souhlasím s vámi, bratře, že jakmile se tam dostaneme, mohli bychom si značně polepšit. A pokud bychom dostali Guderianovy tanky…?! Němci by se mohli náhle ocitnout bez jižního křídla…

– Nebojte se, bratři, nakopeme jim zadky, ujistil Gajda a zašklebil se. Příroda jej obdařila skutečně nechutně velkými ústy.

– A co dislokace velitelství divizí? zajímal se generál Beneš.

– Žádné dislokace, zpřísněl Gajdův pohled. – Žádná dislokovaná velitelství, toto není zákopová válka. Mate štábní autokolony a umístíte svá velitelství ve vozech. Budete se přesouvat prostě tam, kde toho bude potřeba, abyste věděli o situaci úplně všechno. Já sám budu mít velitelství ve voze. Spojení zajistí vysílačky. Od této chvíle budeme válčit a velet pouze tímto způsobem. Žádné hotely nebo zámečky. Ještě nějaké dotazy? Tak do toho. Ode dneška se moc nevyspíme…

Další dotazy byly již čistě technického charakteru a zaměřovaly se spíše na logistiku. Pouze generál Eminger si pomyslel, že Gajdův nadšený optimismus je třeba brát s rezervou, ale konec konců, své bitvy tenhle sibiřský geroj pravidelně vyhrával a kdyby třetina toho, co říkal, byla pravdou, zůstává slušná šance na úspěch operace.

V následujících hodinách a dnech se začaly některé útvary 3. rychlé divize původně soustředěné v pahorcích východně od Nitry nenápadně a za tmy přesouvat k západu. V noci ze 13. na 14. října již byla celá divize soustředěna při komunikacích v okolí Leopoldova, k ránu na 15. říjen stálo čelo kolony v Trnavě a po poledni, když začala letecká ofenziva, mohla vozidla i tanky proudit po hlavní silnici na Bratislavu, kde je očekával kompletní tankový prapor poslaný HVOA. Gajda vydával jeden rozkaz za druhým. Podobal se některým německým generálům svou snahou velet přímo z frontové linie.

Silná letecká ochrana znemožňovala nepříteli jakékoliv zvědné lety nad oblastmi přesunu, ale zájem nepřítele se tak jako tak soustředil spíše k severu.

Na hranici s Maďarskem zůstávala vojska hraničních oblastí, zatímco vyklízené pozice po divizích vyčleněných pro zvláštní sbor zaujímaly urychleně vystrojené a vyzbrojené útvary zahraničních dobrovolníků z táborů na východě.

V patách za 3. rychlou divizí postupovaly na západ útvary 10. pěší divize. 11. pěší divize, která měla být do bojů nasazena později, se přesouvala o něco severněji, trasou přes Zvolen, Kremnicu a Topolčany. Zde se zatím zastavila a přeskupila pro rychlý nástup na hranici. Nový sbor dostal veškerou prioritu co do zásobování municí. HVOA poskytlo sboru maximum mobilních prostředků, kterými disponovaly rezervní a záložní útvary, maximum automobilů, tahačů a podpůrných i zásobovacích jednotek. Ke sboru byly převeleny také ženijní oddíly HVOA.[151] Generální štáb československé armády vsázel vše na jednu kartu.

14. říjen 1938 – Londýn

Debatu o válečné situaci ve střední Evropě si na tento den vyžádala parlamentní opozice, která nepochybně hodlala využít sílící vlnu odporu proti politice vlády, rychle se šířící zejména mezi britským dělnictvem. Skupina vnitřní opozice v konzervativní straně okolo Winstona Churchilla byla však také již zformována a sledovala vlastní cíle. Situace se zdála být politicky velmi třaskavá a napětí rostlo od prvního dne československé války. Po nástupu sovětských vojsk proti polskému státu však ulice doslova vřely. Pravicové kruhy nekompromisně vyžadovaly mobilizaci armády a vyslání kontingentu do Francie nebo alespoň do ohroženého Finska, zatímco v Glasgowě chystali dělníci stávku na podporu Československa a SSSR. Mezi nejdůležitější požadavky labouristů a odborářů patřilo radikální zvýšení tlaku na nacistické Německo, neboť se mělo za to, že ukončení agrese proti demokratickému Československu učiní také postup Rudé armády bezpředmětným. Vládní kruhy byly důrazně varovány, aby se nepokoušely poskytnout Hitlerovi konkrétní vojenskou pomoc proti SSSR. V takovém případě by okamžitě vypukla generální stávka. Vstup SSSR do války rozdělil Británii.

Sněmovna byla zaplněna do posledního místa poslanci ve stavu značného podráždění. Napětí jako by se zhmotnilo ve viditelné struny natažené mezi stranami, na které mohl rozhodný politik šikovně zabrnkat a zahrát.

Úvodní prohlášení premiéra Chamberlaina rozebírající současnou politickou situaci, nikterak neutlumilo atmosféru zjevného nepřátelství. Poslanci jeho řeč přerušovali výkřiky a výsměšně tomuto „muži s deštníkem“ připomínali jeho nedávné výroky o Hitlerovi, který zmeškal vlak a o zachráněném míru pro Evropu. Tam, kde se ještě před dvěma týdny ozýval nadšený potlesk, a vládla úleva, znělo nyní jen pohrdání a výsměch. Jeden řečník za druhým, z obou stran sněmovny, útočil na ospalou a zbabělou politiku vlády, která sama zmeškala vlak.

Sir Roger Keys, planoucí touhou vyznamenat se v nastávající válce, ostře kritizoval krach politiky neintervence ve Španělsku.

– Když jsem viděl, jak nešťastně se věci vyvíjejí, jak se naše plány ukazují jeden za druhým být pouze našimi marnými iluzemi, neustále jsem naléhal na admiralitu a na tento kabinet, aby mi byla svěřena odpovědnost vést flotilu ve Středozemním moři, která by zastavila italskou intervenci a dodávky zbraní pro

tuto těžce zkoušenou zemi…

Jeden z nejostřejších projevů přednesl z lavic za vládou lord Amery, který v závěru, za bouřlivého souhlasu parlamentu, citoval Cromwellova naléhavá slova adresovaná před staletími Dlouhému parlamentu:

– Už jste tu seděli dost dlouho, aniž jste udělali cokoliv dobrého. Odejděte, říkám vám, a nebraňte nám, abychom se vás zbavili. Ve jménu Božím, jděte!

Sám Churchill pociťoval tato hrozná slova prudkým sevřením žaludku, zvláště proto, že tato slova přicházela od Chamberlainova mnohaletého přítele a kolegy z Birminghamu, zkušeného člena tajné rady.

K večeru byla debata odročena na příští den.

15. říjen 1938 – Židlochovice

Velitel 2. pancéřové divize generál Heinz Guderian se probojoval se svými tanky do Židlochovic. Bylo ráno 15. října, začínal třetí den na území nepřítele. Krajina se zvedala v mírných a k severu výraznějších pahorcích, postup byl také stále obtížnější. Ale na předměstí Brna zbývalo již jen nějakých 10 kilometrů. K večeru nebo v noci tam jeho čelní jednotka mohla dorazit. Právě proto se generál Guderian, německou generalitou přezdívaný jako „uspěchaný Heinz“, dostavil do čela útoku a osobně se ujal velení I. praporu 3. panzer regimentu Mödling, o němž doufal, že vjede do ulic hlavního města Moravy jako první. Uspěchaný Heinz u toho nesměl chybět.**

Odpor obránců zhoustl. Po dvou dnech postupu již Guderianovi došlo, že toto nebude právě ukázkový případ průniku obrannou linií. Vlastně již pronikl se svými tanky několika obrannými liniemi a stále se před ním aktivovaly další a další. Stále ještě nepřicházelo v úvahu stočit se na křídlo a uzavřít zbytky překonaných linií v nějakém kotli. Jak se postup zpomaloval, sílily protiútoky nepřítele z obou boků. Takové reakce obrany by při rychlém postupu byly nemožné. Pancéřová divize pronikala do sestavy obránce jako vosa do medu a generál Guderian se mohl pouze kojit nadějí, že již konečně prorazí do volného týlu a začne manévrovat ve velkém stylu. Takto musel oslabovat čelo útoku a další a další jednotky nasazovat na bocích. Navíc, při neustálém popojíždění a taktizování spotřebovaly stroje celou rezervu benzínu. Zásobování vázlo. Guderian si byl velmi dobře vědom hrozby nedostatku pohonných hmot u svého sboru, neboť zásobování po železnici přes Linec bylo podle posledních zpráv již zcela přerušeno a zásoby převážela nákladní auta, kterých bylo obecně málo. Zásobování se dělo občas také pod palbou, když se některým zbylým letkám Čechoslováků podařilo nad oblast proniknout navzdory převaze Luftwaffe.

Zrychlený postup do Židlochovic si vynutila zpráva průzkumného Fieseleru, který v městečku objevil civilní benzínovou stanici s podzemní nádrží. Zpráva dávala tušit větší tank pohonných hmot, který ustupující armáda Tschechei nestihla evakuovat, nebo takové maličkosti nevěnovala pozornost. Někdy jsou to však maličkosti, co může vyhrát válku.

Guderian okamžitě rozpoznal význam této informace. Luftwaffe, na jeho urgentní žádost, soustředila svůj nápor na cesty a okolí Židlochovic, aby co nejúčinněji paralyzovala obranu města a zejména všechna dělostřelecká

postavení zjištěná v okolních pahorcích, z nich by městečko mohlo být později po obsazení ostřelováno.

Nyní byly tanky zde. Obyvatelé stejně městečko opustili s ustupující armádou. Poručík nechal zajistit okolí a osobně si prohlédl stanici. Podzemní tank byl ze dvou třetin plný a obsahoval dosti velké množství kvalitního benzínu. Hotový poklad. Tschechei sice stačili rozbít a zničit čerpací stanici, ale již přijížděla ženijní rota. Po spuštění provizorního čerpadla mohly tanky okamžitě doplnit nádrže. Spojaři odeslali informaci všem nablízku se pohybujícím motorizovaným kolonám.

Guderian přikázal naplnit vše. Čerpaly nejprve tanky, pak nákladní automobily a tahače. Dále bylo třeba naplnit sudy a kanystry a naložit jimi povozy zásobovací kolony. To bude práce těch, kteří přijdou za nimi. Guderian zde byl hotov, jeho osádky si odpočinuly a mohl vydat povel k dalšímu postupu. V této operaci rozhodovala rychlost.

Pak se přihnala motospojka. Strojům, které natankovaly jako první a vyrazili po silnici dál na sever, začaly jeden po druhém, vysazovat motory. Startéry kašlaly a tankisté se marně pokoušeli nastartovat znovu. Konečně to Guderianovi došlo. S benzínem nebylo něco v pořádku. Od začátku. Příliš lákavá kořist. Ulekl se, až kdesi hluboko v něm cosi hrklo. V tu chvíli si uvědomil, že s nečekaně obtížným postupem divize také není něco v pořádku. Zíral na nehybné tanky a nemohl si to srovnat v hlavě. Musel vpřed, za každou cenu vpřed, nesměl zklamat, ale cítil nebezpečí. Instinktivně se přikrčil, ale doposud se nic nestalo. Cítil nebezpečí někde velmi blízko, ale zatím byl v kraji klid. Až příliš nápadný klid. Jeho tanky stály roztaženy v koloně na přehledné otevřené silnici a nedokázaly se pohnout, nedokázaly zaujmout útočnou ani obrannou sestavu.

Pak jeden z ženistů objevil v domku poblíž čerpací stanice papírové pytle od cukru. Velkoobchodní balení. Generál zoufale zaklel, neboť okamžitě pochopil. Ten cukr měli nyní všichni v nádržích a znehodnotili jím i původní obsah nádrží, sudů a kanystrů. Byli přikováni na místě. Tanky nebylo možno nyní dostrkat ani do nějakých obranných palebných postavení. Zděšené obličeje vojáků hovořily za vše. Bylo by třeba vypustit všechen benzín, vyprázdnit nádrže, zdlouhavě je čistit, také motory vyčistit a čekat na nové zásoby kvalitního paliva. To si vyžádá celé hodiny práce a čekání možná po celý den. A zatím… Rozběhl se k radiostanici. Musí být varovány ostatní jednotky před tímhle trikem. Bude třeba přivolat pomoc a zásoby… Jednotku musí na čele postupu vystřídat jiný prapor. Musí se pohnout za každou cenu kupředu!

Nad Židlochovicemi se přehnala letka stíhaček. Byl to však zcela jiný zvuk motorů, než jaký byl generál zvyklý slýchat v minulých dnech. Zdvihl hlavu. Stíhačky nalétávaly na město. Byly to jiné stíhačky, krátké buclaté trupy. Pak už jen v úžasu sledoval proud střel z palubních kulometů vyrývající brázdu do dláždění malého náměstíčka a směřující k benzínovému tanku.

Obrovský výbuch zničil vše, co se nalézalo v okolí, a rozmetal do vzdálenosti mnoha desítek metrů vozy, techniku, radiostanici i cáry těl vojáků. V dusivém černém dýmu se potácely hořící postavy. Z okolních kopců zahájily palbu doposud ukryté baterie. Nyní si byl již Guderian jist, že vlezl on i celý zbytek praporu do obří pasti. A nejen prapor, zřejmě i celá divize lezla do pasti. Ústup

Tschechei byl zřejmě jen předstíraný. Teď to teprve začne. Doposud měli vše zadarmo, teď budou platit. Pak jej cosi udeřilo do hlavy a ztratil vědomí.

Když se probral, třeštila mu hlava. Nějací muži zvedli jeho bezvládné tělo a nesli ho kamsi na obvaziště. Domy ve vsi hořely a okolí halil hustý dým. V kouři zahlédl pohyb mnoha vojáků v přílbách jiného tvaru, než nosili vojáci wehrmachtu. Tito vojáci lezli po jeho pancířích, po nejlepších strojích, jakými wehrmacht disponoval, vypouštěli nádrže, čistili je a doplňovali novým palivem. Československá armáda získala jen v tomto místě 22 středních německých tanků PzKpfw II a obrátila je proti jejich původním majitelům. Bylo také získáno množství kolopásových pancéřovaných a trojnápravových vozidel. Nad městem zněly motory dalších a dalších letek cizích stíhaček.

Na paralelních směrech postupu k severu narazily tankové a motorizované kolony 2. pancéřové divize na mohutné uzávěry a zátarasy, minová pole, betonové stěny, příkopy, pasti, rozsocháče, velkou koncentraci dělostřelectva i letectva. Tanky samotné prorazit nemohly. Motorizovaná pěchota nepřicházela, pouhé 3 prapory, kterými disponovala divize nestačily. Obránce začínal obchvacovat boky průlomu. Masa tanků zůstávala sevřena uprostřed pahorkatiny, která nabízela postup údolím Svratky jen k severu nebo k jihu. Pokus o obchvat Brna severozápadním směrem, který provedl 4. panzerregiment Schweinfurt, byl zastaven na právě aktivované dvousledové linii lehkého opevnění u Pohořelic. Vzápětí přišly éterem alarmující zprávy o zatopeném údolí Dyje. Velení divize postrádající energického a nyní nezvěstného Guderiana si začínalo uvědomovat, že prorazit zpět do Rakouska je nemožné. Útok se hodinu od hodiny měnil stále více v jakousi improvizovanou kruhovou obranu, v níž tanky namísto manévrování plnily funkci železné vozové hradby, a uvnitř kruhu brzy nezbylo místečko, kam by nedopadaly dělostřelecké granáty soustředěných československých baterií nebo bomby nových i starých československých letounů. Vlastní dělostřelectvo zůstalo citelně oslabené. Docházela munice a chyběly některé dělostřelecké oddíly. Zbytek rozptýlených baterií byl rychle ničen a umlčován převahou nepřítele, neboť ani baterie nemohly manévrovat. Další zprávy potvrdily to, čeho se štáb divize obával. Posily nepřijdou, protože zbytek armády má co dělat s rozsáhlým protiútokem Tschechei. Lehká divize byla utopena a tanky zůstaly odkázány samy na sebe. Tschechei stačilo počkat, až Němcům dojde vše potřebné, benzín i munice. Že československé tanky stojí již 10 km od Krems (Kremže), se Guderian nedozvěděl. Československá armáda mezitím zahájila operaci Levý hák.

15. říjen 1938 – Londýn

Na začátku parlamentní debaty byly přečteny nové zprávy z bojišť, především zpráva o vývoji nové německé ofenzívy do nitra Moravy a o zuřivých bojích na takzvané plzeňské linii. Zesílily také přestřelky na maďarsko-rumunských hranicích. V londýnských ulicích probíhala bitva mezi policií a demonstranty. Bylo cítit, že krize kulminuje.

Pan Herbert Morrison jménem opozice oznámil úmysl vymoci si hlasování o

vyslovení nedůvěry vládě. Ministerského předsedu Chamberlaina nenapadlo nic lepšího, než apelovat na své staré a osobní přátele, aby se za něho postavili.

Churchill zoufalstvím téměř zavyl a schoval obličej do dlaní. To bylo od Chamberlaina velmi nešťastné gesto. Zde se jednalo o Británii a ten sobecký člověk se dovolával podpory a starých přátelství výhradně pro sebe. Jak daleko je ochoten zajít, aby si udržel křeslo? Co ještě pro svoji kariéru obětuje, Evropu, svět?! Samozřejmě, měl právo se dovolávat podpory přátel, neboť ne jednomu z nich v minulosti velmi pomohl, ale ne v této situaci! Copak již ztratil soudnost?

Stařičký Lloyd George se naklonil k Winstonovi a polohlasem mu poradil přímo do ucha.

– Pozor, příteli, i vy jste přítelem ministerského předsedy. Nenechte se nyní vmanévrovat do postavení protileteckého krytu, který chrání kolegy před létajícími střepinami.

Pak Lloyd George povstal a obrátil se k Chamberlainovi. Sněmovna se rázem utišila, neboť tento starý muž dovedl Británii k vítězství v minulé válce a požíval výjimečné úcty.

– Domnívám se, že otázka nezní, kdo jsou přátelé pana ministerského předsedy. Jde o mnohem závažnější záležitost. Ministerský předseda zde volal po obětech. Národ je připraven ke každé oběti, pokud bude mít energické vedení a pokud mu bude vláda jasně ukazovat cíl, pokud bude mít národ jistotu, že ti, kdo jej vedou, vědí, co chtějí a dělají vskutku jen to nejlepší. Se vší vážností říkám. Nastal čas, kdy by ministerský předseda měl dát národu příklad v přinášení obětí, protože vítězství Británie v nové evropské politice, a případně i válce, nemůže nic prospět více, než když on sám obětuje svůj úřad.

Hovořili někteří ministři. Winston Churchill by byl, za běžných okolností, vystoupil na obranu svého stranického kolegy, ale ve hře bylo nyní mnoho závažných věcí a tato vláda je skutečně vyřešit nemohla. Její pozice byla neudržitelná a vše směřovalo správným směrem. Mrzelo jej, že nemůže povstat a jednoduše strhnout pozornost sněmovny na svoji osobu, ale tajné informace, jimiž disponoval on a někteří zasvěcení, by stěny této budovy neudržely a vše by mohlo být ztraceno. Nyní šlo o mnoho, o celou budoucnost Británie. Ministerskému předsedovi Chamberlainovi Winston již tyto informace také sdělil, před dvěma dny, při společném obědě na Downing Street, ale ten starý a zřejmě nemocný muž jim buďto neporozuměl, nebo je nedocenil. On skutečně není schopen dělat samostatnou a aktivní politiku. Winston Churchill se rozhodl mlčet a nepodpořit jej.

V 11.00 hodin sněmovna přistoupila k hlasování. Vláda získala většinu 81 mandátů. Winstona samého to udivilo, ale znamenalo to, že konzervativní strana zůstává tím, kdo sestaví novou vládu. Přesto 30 konzervativců hlasovalo s labouristickou a liberální opozicí a 50 dalších se zdrželo hlasování. Výsledek hlasování byl, de facto i de iure, důkazem nedostatku důvěry ve stávající vládu.

Po skončení debaty byl Winston Churchill pozván do Chamberlainovy kanceláře.

– Nemohu takto pokračovat dále. Měla by být vytvořena národní vláda. Jediná strana nemůže nadále nést celé břemeno.

– Tato debata, namítl Churchill pokrytecky, – vás sice poškodila, ale stále ještě

disponujete spolehlivou většinou. Pak tedy vy sám posilte vládu ze všech stran a pokračujte.

Winston si v tuto chvíli připadal jako Jidáš. Sám byl tím, kdo si nejvíce přál Chamberlainovo odstoupení, ale zároveň musel zůstat jeho kolegou a důvěryhodným osobním přítelem. Bude to přece on, Chamberlain, kdo navrhne králi nového předsedu vlády.

– Ne, zakroutil starý muž hlavou. – Takto bychom neobstáli a strana by nakonec přišla o moc. Má osoba již neuklidní ulice a národ. Někdo musí vytvořit vládu, v níž by byly zastoupeny všechny strany.

Okolo půlnoci odcházel Winston Churchill s pocitem, že věci jsou na té nejlepší cestě.

15. říjen 1938 – noc – Plzeň

Desátník Jan Volf měl slzy v očích, když po několika dnech bojů, v nastupujícím soumraku, zahlédl pod sebou, v kotlině na soutoku pěti řek, město Plzeň. Jeho dojetí ještě zesílilo, když v koloně náhradní korouhve projížděl mezi prvními domky západního předměstí, po Domažlické silnici. Těch několik dnů zcela změnilo vše. On sám již nebyl tím Honzou Volfem, který touto Domažlickou tratí nastupoval 23. září ke svému pluku do Dobřan. Příliš mnoho kolegů a kamarádů viděl v oněch dnech umírat a sám byl lehce zraněn do levé paže. Válka převrátila naruby vše, co ho kdysi, za jeho prezenční služby v Klatovech, učili o boji jezdectva. Z dragounů tato válka udělala jen jiný druh pěchoty, pěchoty, která se mohla rychleji přemisťovat a zalepovat tak mezery na různých místech obranné linie. Změnila se také jejich výzbroj. Jezdci nyní vezli též ruční granáty, kulomety a sem tam nějaký minomet. Koně se změnily v nosiče. Desátník Volf sám příliš obtěžkán nebyl, neboť ho i s celou náhradní korouhví přidělili ke štábu pluku pro výkon kurýrní služby. Převážel rozkazy a informace, někdy opravoval přerušené polní telefonní vedení. 4. pluk nadále hájil svoji obrannou linii jižně od Stříbra spolu se 153. pěším plukem ZLO a hájil ji dobře. Nyní se linie hroutila. Bylo jisté, že plzeňská čára pod náhle zesíleným náporem nepřítele padne. 153. pluk kryl doposud ústup, ale na stříbrské silnici již prorazily tankové kolony wehrmachtu. Jako první, krom štábů, ustupovaly dělostřelecké pluky. Protáhly Plzní a zaujímaly postavení východně od města. Město samo nebylo možno hájit. Plzeň ležela v mělké kotlině, jako omeleta na obří pánvi, a teprve za ní na východě se terén opět zdvíhal k brdské pahorkatině, další přirozené obranné linii. Zde na kopcích za městem se nyní rozkládaly pluky 2. pěší plzeňské divize.

Plzeň sama se také změnila k nepoznání. Pluk se přesouval v noci, aby se nestal terčem Messerschmittů a střemhlavých Stuk. Luftwaffe ve dne již zcela ovládala nebe. Škodovka hořela, to bylo zřejmé již z dálky. Když Jan Volf projížděl okolo 7. brány, naskytl se mu pohled na milované Skvrňany. Sevřelo se mu srdce. Domy v troskách, ulice zavalené sutinami, nikde žádní lidé, kromě hasičů a vojska. Místy zářily do noci požáry. Některé tovární komíny byly zlomeny v půlce, některé známé haly a budovy již nestály na svých místech. Ani svůj dům přes údolí potoka nezahlédl. Myslel na rodinu. Žijí? Kam se uchýlili, pokud stačili

utéct? Desátník Volf si o sobě vždycky myslel, že nedokáže nikoho doopravdy nenávidět, ale nyní věděl, že do nejdelší smrti nepřestane nenávidět Němce. Neexistoval způsob, jak napravit to, co jemu a jeho zemi způsobili. Až do poslední chvilky svého života je bude zabíjet a ničit. Nikdy se nesmíří s žádnou porážkou, nebo kapitulací. Nikdy nepřestane. Stejně jako jemu se vedlo také mnoha dalším československým vojákům.

Blíže ke středu města nebyly stopy po bombardování tolik patrné jako v okolí Škodovky. Náměstí se zdálo být celkem zachovalé, pouze za denního světla by byli vojáci zahlédli stopy po leteckém ostřelování věže chrámu sv. Bartoloměje. Letounům Luftwaffe zde z pochopitelných důvodů vadila hlásná hlídka a kulometné protiletadlové dvojče. V okolí kostela stály polní kuchyně. Vojáci dostali rozkaz sesednout a byla jim podávána polévka, horký čaj s rumem a studený proviant na další dva dny. Po půlnoci zazněl signál k nástupu.

Z oken budovy renesanční radnice se vyklonila skupina důstojníků, mezi nimiž vojáci rozpoznali náčelníka štábu 2. divize. Čerstvě povýšený plukovník Kopecký vystřelil do vzduchu z revolveru, čímž získal pozornost shromážděného vojska, a přiložil k ústům hlásnou troubu.

– Bratři vojáci. Mám tu čest vám oznámit radostnou novinu. Podstoupili jste tvrdé boje na hranicích i zde, před městem Plzní. Své pozice jste hájili skvěle a jistě jste se při tom ptali, proč jsou naše západní linie obsazeny jen řídce, takže nedokážou trvale vzdorovat koncentraci nepřátelských vojsk. Jistě jste se ptali, kde jsou další československé divize a kdy budou nasazeny do boje? Nyní vám již mohu tyto otázky zodpovědět. Naše vrchní velení se rozhodlo soustředit vojenskou převahu v oblasti jižní Moravy, a proto jste vy museli podstoupit nerovný boj. Ale vyplatilo se. Pod Brnem se podařilo obklíčit a téměř zničit německou tankovou divizi. A nejen to. Dnes večer zahájila československá armáda mohutnou ofenzívu ve směru od Bratislavy. Obřím levým hákem je obkličována téměř celá XIV. armáda nepřátele u Znojma. Pět nepřátelských divizí se musí vzdát nebo budou v nejbližších dnech zničeny. A nyní, jako zákusek, to nejlepší. Máme z generálního štábu potvrzeno, že v tuto chvíli vstupují tanky 3. rychlé divize československé armády pod velením generála Gajdy téměř bez boje na předměstí Vídně!

Náměstí ustrnulo užaslým tichem a vzápětí vybuchlo nadšeným spontánním řevem tisíců hrdel. Vlna jásotu a křiku se nesla dále do přilehlých ulic. Vojáci se objímali a připíjeli si. Civilisté, kteří zůstali ve městě, otevírali okna. Konečně se křik utišil a plukovník pokračoval.

– To vše se podařilo díky vaší statečnosti. Překvapení a šok na straně Němců jsou dokonalé. Pronásledujeme nepřítele, který ve zmatku ustupuje, a v dalších dnech a hodinách udeří tento smrtelný levý hák do boku XII. německé armády v okolí Lince a osvobodí celé jižní Čechy a severní Rakousko. Přes Brdy nám sem na pomoc směřuje 13. pěší divize a 3. vojsková skupina od Vltavy. Plzeň uhájit nemůžeme, ale plzeňská čára byla prolomena zatím jen na jediném místě a toto město, to přísahám, bude tím posledním, co ještě dostanou. A pak je poženeme nazpět do té jejich Říše! Vydržet a bojovat. Pravda zvítězí!

9. – 16. říjen 1938 – operace KLÍN

Podle původního Hitlerova rozhodnutí měl být hlavní nápor XII. a XIV. armády wehrmachtu veden údolím Vltavy k severu a souběžně i údolím Lužnice. Na úspěch XII. armády v uvedených osách postupu měl navazovat prudký průlom XIV. armády ve směru Slavonice – Telč – Jihlava. Obě armády měly při tomto útoku úzce spolupracovat a koordinovat svou aktivitu. Po sovětském útoku na Polsko se však situace, plány a záměry radikálně změnily. Když 9. října seznamoval generál von List velitele vyšších jednotek své armády s nejnovějším führerovým rozkazem zahájit útok na „měkké břicho“ československých obranných linií, jednalo se již o improvizaci mimo původní plán. Západně dislokovaným divizím připadla v improvizovaném plánu úloha vést v úseku Nová Bystřice – Vranov pouze odlehčující úder, který by vázal v linii obrany větší počet československých jednotek a v případě úspěchu, po prolomení linie, mohl být rozvinut v průlom směřující k Jihlavě a Moravským Budějovicům. Těžiště skutečné ofenzívy přenesl Hitler dále na východ do oblasti Znojmo – Mikulov – Břeclav a tam také nechal odvelet motorizované a těžké jednotky. V úseku Slavonice – Vranov zbyla neúplná 4. lehká divize disponující pouze jediným praporem lehkých tanků, oddílem tančíků, ženijním praporem, dvěma prapory motostřelců a praporem protitankovým. Protože tato jednotka v síle pouhé brigády postrádala polní dělostřelectvo, měla být proti hranici prováděna bojová demonstrace nasazením 2. horské divize zahrnující celkem 5 praporů horské pěchoty a podpůrné jednotky. Jako záloha byla vyčleněna 44. pěší divize, která sice disponovala 5 prapory pravidelné pěchoty a 5 dělostřeleckými prapory, ale byla složena z landwehru, veteránů zákopové války.

V úvahu pro pokus o průlom do linií československé obrany připadal zhruba 50 kilometrový úsek mezi začátkem vzdutí Vranovské přehrady u Vysočan na východě, a Novou Bystřicí na západě. V tomto úseku však československá obrana položila důmyslný systém lehkých a polních opevnění, takzvanou „slavonickou příčku“. Zdokonalování opevnění probíhalo nepřetržitě i po zahájení války a generální štáb von Listový armády postrádal přesnější informace o současném stavu linie, neboť i toto území bylo po 28. září systematicky vysídleno a Abwehr zde ztratil všechny své informátory. Pro přesun dělostřelectva a motorizované techniky připadalo v tomto úseku v úvahu pouze několik komunikací a hraničních přechodů. Byla to především železniční spojka Waidhofen – Slavonice, Reetz – Drozdov. Převážnou část hranice činily neprůchodnou hory a údolí řeky Thaya (rakouská Dyje).

Z československé strany hájily slavonickou příčku jednotky 2. vojskové skupiny (Jaromír) čítající 31. a 38. pěší pluk (6 praporů) a 51. dělostřelecký pluk (3 oddíly). V oblasti působily ještě 3 prapory 3. hraničního pluku a dva strážní prapory č. 36 a č. 37. Dohromady 11 pěších praporů na 50 kilometrech opevněného úseku obrany včetně polní dělostřelecké podpory.

Po rozhodnutí HVOA provést operaci LEVÝ HÁK se do prostoru Telče a Želetavy (30 km za linií) začaly 10. října přesouvat prapory obrněných brigád 1. a 2. rychlé divize ze severu. V oblasti Telče se soustředily 1., 2., a 3. tankový prapor, v oblasti Želetavy pak 5. a 6. tankový prapor.

Týž den, 10. října 1938, zahájil I. motorizovaný prapor 10. pluku 4. lehké divize

wehrmachtu s několika desítkami tanků nápor na malé pohraniční městečko Slavonice a I. motorizovaný prapor 11. pluku téže divize nápor na Písečné a Rancířov, údolím malé severojižně tekoucí říčky Moravské Dyje. Útok tanků a motorizované pěchoty narazil na překážky a zátarasy, a protože sám postrádal dělostřeleckou podporu, byl posílen 1. a 2. prap. 109. děl. pluku 44. pěší divize. Bývalí rakouští horští myslivci 37. pluku 1. horské divize pomáhali těžké kanóny dopravit terénem do výhodných postavení a pokrývat palbou jak zmíněná tři městečka, tak i všechny příjezdové komunikace. Zároveň zahájila Luftwaffe nálety střemhlavých bombardérů k podpoře pozemního útoku.

Velitel 2. vojskové skupiny, po vyhodnocení situace, oznámil veliteli III. sboru (Málek) generálu Sergeji Ingrovi svůj vlastní úsudek, podle kterého bude obranná linie, pokud zůstane hájena pouze silami Jaromíra, do 2 dnů prolomena, avšak jen v úzkém, 15 až 20 km širokém úseku, přičemž rozvinutí německého útoku závisí na počtu nasazených zde tankových a motorizovaných jednotek. V té době ještě velitel 2. vojskové skupiny předpokládal, že 4. lehká divize wehrmachtu je na plných počtech a disponuje celou motorizovanou brigádou včetně všech podpůrných jednotek. Kdyby tomu tak bylo, měla by sílu ekvivalentní československé rychlé divizi. Teprve k večeru byli hlídkou 36. strážního praporu získáni zajatci příslušející ke 2. horské divizi a výslechem vyšlo najevo, že útočící lehká divize vůbec nedisponuje vlastním dělostřelectvem a vypůjčené dělostřelecké baterie 44. pěší divize nejsou vhodné k manévrování v lesnatém a kopcovitém terénu. Generál Ingr si snadno představil, že za těchto okolností se stane pánem situace ten, kdo ovládne komunikace.

Stejně jako na jiných úsecích, ani zde se na německé straně nenašel nikdo, kdo by od Čechoslováků očekával jinou bojovou činnost, než obrannou. V jistém smyslu způsobila tento determinující pohled Goebbelsova propaganda svým neustálým ujišťováním o tom, že armáda Tschechei je slabá a nejednotná, proto se musí spoléhat pouze na své opevnění. Úkolem wehrmachtu pak mělo být toto opevnění prorazit a proniknout do vnitrozemí, kde již bude vše snadné.

Generální štáb IV. armády (Neruda) na základě zjištěných faktů správně odhadl odlehčovací charakter útoku u Slavonic, a protože ještě nebylo zcela jisté, zda zbylé síly IV. armády budou stačit k zachycení hlavního náporu Guderianových tanků na Brno, požádal generál Prchala HVOA o uvolnění části záloh, tj. 1. RD k zachycení náporu, v případě prolomení linie obrany. HVOA souhlasilo a uvolnilo pro akci 1. tankový prapor. Ten se pod velením majora Růžičky po půlnoci přesunul z Telče oklikou přes Strmilov a Klenovou do Starého Města, na které od Kautzenu útočilo pouze několik rot horské pěchoty a oddíl malých tančíků. Generál Ingr ignoroval podmínku HVOA a ve chvíli, kdy hrozilo bezprostřední nebezpečí prolomení linie u Slavonic, vydal majoru Růžičkovi povel k preventivní akci na území nepřítele.

Těsně před svítáním, ráno 11. října, prorazily desítky LT-35, bez odporu, přes hranici do Kautzenu a v 9.00 hodin udeřily zcela nečekaně z nechráněného boku na nástupiště německé ofenzivy, městečko Dobersberg. Panzery 1. praporu 33. pluku 4. LD právě vstupující do hořících Slavonic, zůstaly zcela odříznuty a napadeny zezadu. Část jich byla zničena a zabavena přímo v Dobersbergu a okolí. Zároveň byl zcela likvidován 50. protitankový prapor LD, aniž měl možnost

zasáhnout do boje. Tento prapor představoval pro československé tanky největší nebezpečí. Německý nápor na linii obrany se zhroutil v několika hodinách. Snadné vítězství zaskočilo štáb IV. armády i HVOA.[152] Kdo neselhal, byli polní velitelé samotných jednotek. Po krátké konzultaci mezi veliteli obou rychlých divizí a III. sboru bylo rozhodnuto, opět bez konzultace s HVOA, zajistit vítězství na tomto úseku dalším krátkým výpadem do území nepřítele. V hlášení byla akce prezentována jako průzkum bojem. Generál Koutňák vytušil příležitost a na jeho rozkaz 2. RD vrhla oba své tankové prapory od Želetavy přímo k Rancířovu, zbylé 2 tankové prapory 1. RD postoupily od Telče do Nové Bystřice a odtud se hnaly jihovýchodním směrem přímo na Waidhofen. Velitel 1. tankového praporu mjr. Růžička obdržel v Dobersbergu rozkaz tlačit nepřítele opatrně k Waidhofenu ze severu, ale sotva s tím začal, velitelství 2. tankového praporu již hlásilo užaslým štábům obsazení Waidhofenu hlavní silnicí od Nové Bystřice. Tím se zbylé části 4. LD ocitly v sevření mezi dvěma československými tankovými prapory. Po setmění, večer 11. října, vyrazily tankové kolony 2. RD z Rancířova na Raabs a z Uherčic k železniční stanici Geras. 44. PD wehrmachtu přišla o většinu baterií 109. děl. pluku, které nestihla včas stáhnout k jihu, neboť byly odkázány na koňské potahy. Německé jednotky prchaly v překvapivém zmatku. Nastalo naprosté zhroucení nejen německé ofenzívy, ale také rezignace Němců na jakoukoliv rozhodnější obranu. Na obranu se totiž wehrmacht v tomto úseku nepřipravovala nikdy. Po cestách nacházeli Čechoslováci opuštěnou těžkou techniku a německá pěchota, jakmile zjistila přítomnost nepřátelských tanků ve svém týlu, prchala do okolních lesů. Němcům nezbyly téměř žádné motorizované jednotky a zbytky rozbitých útvarů se stahovaly po dosud volných komunikacích k jihovýchodu, jak jen dokázaly.

Když se 12. října v ranních hodinách dozvěděl generál von List o fiasku ofenzívy ve směru na Slavonice, neodpovídaly již tyto informace zdaleka skutečnosti. Pod rouškou noci, zbaveny pozornosti Luftwaffe, se tankové kolony rychlých Československých divizí probojovaly přes Waidhofen k železničnímu uzlu Gopfritz, přes 30 km do hloubky nepřátelského území. Tanky postupující od Uherčic na Geras dosáhly Hötzelsdorfu a přiblížily se na dohled důležité křižovatce a železniční stanici v Hornu. Zde, na čáře Sigmundsherberg – Horn – Zwettl, zorganizovala konečně velitelství prchajících zbytků 44. PD a 2. HD improvizovanou obrannou linii zesílenou zbylými dělostřeleckými bateriemi 3. prap. 131. děl. pluku a 3. prap. 132 děl. pluku přisouvanými z jihu.

12. října ráno byli také důstojníci generálního štábu IV. armády i HVOA postaveni před naprosto šokující a nečekanou situaci. Tankové jednotky, v rámci takzvaného průzkumu bojem, pronikly bez vědomí generálního štábu hluboko do území nepřítele a likvidovaly jeho dělostřelectvo i těžkou techniku, předháněly na silnicích jeho pěchotu a zaháněly ji do lesů. V kopcích a lesích na sever od jimi držených komunikací, až po československou hranici, zůstávaly celé skupiny pěchoty a rakouských horských myslivců vyzbrojené pěchotními zbraněmi. Na jihu organizoval nepřítel novou obrannou linii. Bylo nutno tanky buďto urychleně stáhnout do lépe hájitelných pozic, nebo vrhnout do průlomu pěší jednotky a vyčistit celé území. Rozhodovaly minuty a generální štáb nebyl schopen učinit

konečné rozhodnutí. Rovnováhu sil a názorů opět zvrátil velitel III. sboru generál Sergej Ingr, který v 11.00 oznámil, že na vlastní zodpovědnost vydal rozkaz k postupu 2 pěších pluků 2. VS k jihu a nařídil zahájit vyčišťovací operace celého záboru až k nové linii nepřítele.

Po krátké a ostré debatě v Hlavním vyškovském štábu odmítl vrchní velitel generál Krejčí návrhy na potrestání příliš samostatně jednajících velitelů III. sboru a záložních rychlých divizí. Neváhal celý incident označit za selhání nejvyššího velení. Několik minut po této debatě náčelník gen. štábu generál Fiala převedl zvláštním rozkazem obě motorizované divize ze stavu záloh HVOA pod velení generála Prchaly, konkrétně jimi posílil III. sbor generála Ingra. Posílenému sboru bylo zadáno vyčistit obsazený prostor a pokusit se obsadit strategické body Horn a Zwettl, pokud možno zaujmout postavení na nové linii, která by se dala hájit v případě protiútoku nepřítele. 43. pluk pěchoty ze stavu částečně motorizované 14. PD obdržel rozkaz velitele sboru, aby se všemi dostupnými automobily okamžitě posílil tankové prapory v oblasti Hornu. Od III. sboru byla naopak odvelena 19. pěší divize k HP-XIV. generála Hasala s úkolem držet levý bok Guderianova postupu na Brno.

Po celý 12. říjen, dokud nepolevila aktivita Luftwaffe, omezila se čs. armáda na soustředění sil a pokračoval i obkličovací postup pěších jednotek v celé obsazené oblasti. Touto dobou se v Bratislavě generál Gajda teprve ujímal velení sboru a generál Guderian soustřeďoval své tanky u Mikulova, na severním břehu Dyje.

13. října pokračovaly pokusy československých vojsk o další postup k jihu, většinou neúspěšně a nedůrazné. Bylo však třeba čekat na přísun dělostřeleckých baterií a narychlo motorizované pěchoty. Nastal krátký závod o to, která strana dříve soustředí na nové linii potřebnou převahu. V noci na 14. říjen byla improvizovaná linie Horn-Zwettl prolomena v několika místech, zbylé dělostřelecké baterie byly zničeny nebo padly do rukou útočníka a celé roty byly nuceny vzdát se do zajetí. Údolím řeky Kamp, od Hornu na Hadersdorf se opět valily československé tanky a stejně tak i opačným směrem ve směru Zwettl.

Když ráno 14. října začala do Brna přicházet hlášení velitelů tankových praporů z oblasti Hadersdorfu, pochopilo ohromené velení IV. armády skutečný význam událostí v kontextu celkové situace severorakouského bojiště. Štáby si uvědomily, že nyní se již jedná jednoznačně o průlom, že jednotky wehrmachtu, které zde byly rozbity nebo zajaty, představovaly se vší pravděpodobností jedinou významnější vojenskou sílu nepřítele v celé oblasti. Na rozdíl od vojáků a nižších velitelů potřebovali vyšší a štábní důstojníci jistý čas na to, aby vstřebali jasně se nabízející poznání, že také československá armáda může vést manévrovací boj na území nepřítele a není vázána pouze na svá opevnění. I když byl v mírových dobách manévrovací ofenzivní boj nacvičován, teprve nyní velení pochopilo, jak málo v jeho možnost samo věřilo. Obrana vlastního území připadala všem přirozená a morálně oprávněná, ale vpád na cizí území vyvolával v důstojnících Hlavního štábu dojem, že se dopouštějí čehosi svatokrádežného. Konečně byla tato vnitřní zábrana zlomena a odhozena i poslední opatrnost. Řízení operace převzal přímo generál Prchala, byl jí přidělen kódový název KLÍN, jednotky obdržely plnou podporu a bylo rozhodnuto o maximálním nasazení III. sboru, tedy obou RD a pěších jednotek 2. vojskové skupiny na tomto směru. Zbytek 14. PD

obdržel rozkaz přesunout se ve směru Nová Bystřice – Jindřichův Hradec a vázat na sebe jednotky 27. pěší divize XII. armády generála von Leeba postupující k severu údolím Lužnice. Po půlnoci 15. října vjely československé tanky do ulic Křemže a obrátily se západním směrem podél Dunaje. Rychlý průnik tankových kolon znemožnil bojujícím jednotkám i zálohám wehrmachtu ustoupit za Dunaj a izoloval je v horské oblasti Waldviertel mezi Zwettlem a Dunajem, zbavené veškeré těžší výzbroje a zásob. Rozptýlené německé jednotky dále zatlačovala do hor přicházející československá pěchota. Toho dne byla konečně zahájena letecká ofenzíva, která paralyzovala aktivitu Luftwaffe na nejbližší rozhodující dny a umožnila provést řádný letecký průzkum celého údolí Dunaje. Předzvědný oddíl motorizovaného 43. pluku 14. PD se večer 16. října spojil v Zierzdorfu s předsunutou jednotkou 3. RD postupující od Vídně západním směrem. V noci 16. října dorazily tanky 3. RD do již obsazené Křemže, čímž bylo definitivně dokončeno obklíčení XIV. von Listovy armády v severním Rakousku, přerušeno její zásobování a zabaveny veškeré vojenské transporty směřující k podpoře německé ofenzívy u Brna, mimo jiné i transporty přivážející opožděnou dodávku PzKpfw III pro těžké prapory Guderianovy 2. PD. Celkem 22 těžkých tanků získaných vojáky 3. RD bez vady a kazu ve Stokeravě nechal generál Eminger s potěšením okamžitě vyložit, natankovat a po řádném označení zařadit do stavu divize.

Mobilní útvary 1. RD přenechaly obkličování von Listovy armády Gajdovu sboru a po proniknutí k Dunaji zahnuly ostře k západu, aby obešly hornatý masiv Weinsbergerwaldu a aby prorazily po silnici od Křemže k Linci, dříve než zmatené německé jednotky stihnou přerušit komunikace uzávěrami. Rychlým obcházením horských hřebenů Weinsbergerwaldu se české pancéřové kolony ocitly v zádech ustupujícím zbytkům 44. PD a 2. HD wehrmachtu a tyto jednotky zůstaly uzavřeny v lesnatých horách, bez možnosti ustoupit k Dunaji, nebo se včas po neschůdných horských cestách přesunout k jednotkám von Leebovy XII. armády severně od Lince. Von Leeb měl ovšem dost svých starostí, neboť do jeho nejseverněji vysunutých pluků mezitím s koncentrovanou energií beranidla narazilo druhé velké uskupení 130 československých tanků 4. RD ze severu od Soběslavi. 18. října se oddíly všech tří rychlých divizí (1. RD, 2. RD a 3. RD) probojovaly na dohled k Linci. Němečtí generálové v Zossen se konečně s jistotou dozvěděli, kde jsou všechny československé tanky.

15. říjen 1938 – operace LEVÝ HÁK

Na bratislavské nádraží nad přístaviště přivážely vlaky množství vojenského materiálu, zásob, děl, munice a vojska. Byl večer 15. října. V přístavu panoval nezvyklý ruch. Remorkéry a vlečné čluny míjející trup dělového člunu *Prezident Masaryk* popotahovaly dlouhé řetězy dřevěných a pontonových prámů, na které stovky rukou a ramena jeřábů přenášely tuny nákladu. Nejprve vypluly motorové čluny Omn 32 a 33 a minové prámy MiPI, MiPII, aby provedly odminování toku řeky za hranicí Rakouska. Ve 20.00 hodin se dělový člun pohnul, podplul most a v oblaku hustého dýmu vyrazil proti proudu.

Předměstí Petržalka, oproti jiným úsekům obrany, bylo na slovenské straně

opevněno velmi silně. Bylo zde dokončeno a vyzbrojeno 25 těžkých betonových objektů v půlkruhu na několika málo kilometrech půdy. Dělostřelecké baterie za řekou pokrývaly celé území palebnými sektory. Vedly odsud tři silnice do Rakouska, z nichž nejsevernější směřovala podél Dunaje po jeho jižním břehu na Vídeň. Po severním břehu vedla silnice na Vídeň přímo z města. Dělostřelecké baterie 50. praporu se rozduněly brzy večer a přenesly palebnou baráž na rakouské území, aniž se objevil nepřítel. Šrapnely drtily slabá polní opevnění podél výpadovek na rakouské straně a vyháněly jejich obránce. Zároveň vyrazila pěchota, aby pronikla vystřílenými průseky v zátarasech a pozice obsadila. Palba se přesouvala před čelem útoku hlouběji do vnitrozemí. Ženisté se vrhli na odstranění silničních uzávěr a překážek a do zad obránců se vylodily oddíly z prámů plujících proti proudu Dunaje. Hodinu po zahájení palby vyrazily po silnicích na obou březích veletoku zesílené kolony 3. RD.

Generál Gajda podnikl riskantní opatření a proti všem válečným pravidlům nechal ke 3. RD převelet tankové roty ostatních pěších divizí sboru. Navíc obdržela 3. divize 42 LT od HO-38. Tím získal generál Eminger na čele útoku údernou sílu přibližně 80 tanků a 30 tančíků, která by se sice nemohla ani takto posílena měřit s výzbrojí běžné německé pancéřové divize, ale proti rozstrkané a nepřipravené 3. HD nastupující na druhé straně hranice byla silou bohatě dostačující.

– Ukážeme jim, jak se má dělat blitzkrieg, komentoval Gajda svá opatření.

Jezdecká brigáda divize rozvinula své pluky do kraje okolo silnic. Dragouni byli vybaveni zvýšeným množstvím kulometů a minometů, takže se kdykoliv mohli proměnit v rychle se přesouvající pěchotu, schopnou bleskových obchvatů hnízd odporu bránícího se nepřítele. Přesun dělostřelectva a zásob měl probíhat také po železnici i po řece tak daleko, jak to jen půjde. Nejdůležitějším faktorem úderu byl čas a překvapení.

Setmělo se a aktivita Luftwaffe ochabla. Již dopoledne toho dne překročily řeku Moravu jižně od Malacek první oddíly 15. PD[153] likvidovaly slabou obranu překvapených pohraničních oddílů a vojáků 3. HD, kteří teprve přicházeli od Gänserndorfu a neměli vybudována žádná obranná postavení. Večer byla téměř celá divize za řekou a s vlastní i ukořistěnou technikou se otočila k severu, do zad 29. MD wehrmachtu, která právě obsadila Břeclav a nyní se ve zmatku obracela proti nečekanému nepříteli. Jakákoliv obrana však byla marná, neboť tato motorizovaná divize se ocitla mezi kladivem 15. PD od jihu a kovadlinou 20. a 21. PD od severozápadu. Velení neplýtvalo životy pěšáků. Ke slovu se dostalo těžké dělostřelectvo.

Kolony jediného pluku tanků 3. RD, které se bez překážek rozvinuly po obou březích Dunaje, rychle postupovaly pohodlnými silnicemi k západu proti proudu řeky a cestou doslova zametaly další zcela zděšené a nepřipravené jednotky 3. HD wehrmachtu.[154]

Podporučík Miroslav Volf kroužil se svou ratou kdesi v mracích. Věděl, že se letka nachází nedaleko samotné Vídně a jeho nově vmontovaný výškoměr ukazoval cifru 3000 m.

102. letka startovala 15. října ráno,[155] ještě za úsvitu, z Bučovic u Slavkova.

Letiště bylo sice v uplynulém týdnu opakovaně bombardováno, ale vzletovou dráhu se podařilo opravit a letka se na ni přesunula pouhý den před akcí z lépe střežené Chtělnice u Piešťan.

Stále se nic nedělo. Mlžné cáry povolovaly Miroslavovi výhled jen na rozmazanou čmouhu stroje velitele letky kapitána Pacáka.

Částečný výhled dovolila pilotům 102. letky trhlina v mracích kdesi nad jižní hranicí státu. Náhle vylétli z deště do volného prostoru a jen co vzduch rozehnal vodu na sklech kokpitů, dostalo se jim výhledu jako v čestné lóži nějakého obřího divadla. Spatřili bitvu, která se odehrávala dole pod nimi. Miroslav rozeznával dva pontonové mosty přes matně se lesknoucí stuhu Dyje a město, které hořelo (později se dozvěděl, že viděl Znojmo). Sloupy černého kouře stoupaly v krajině všude, kam oko dohlédlo. Po silnicích se posouvaly dlouhé konvoje vozidel a záblesky jasně prozrazovaly palebná postavení baterií. Nad celou fantastickou scénou se míhaly drobné a rychlé křížky německých stíhaček. Z výšky to vypadalo, že Bf-109 létají chaoticky a těsně nad povrchem země jako poplašení moli z otevřené skříně po babičce.

– Tady čtyřka, veliteli, nepůjdem na ně? ozvalo se z radiostanice.

– Tady jedna. Čtyřko, zachovejte rádiový klid. Tohle je práce pro jiné. My máme svůj úkol. Držte pusu a kurz.

Bojový úkol 102. letky Rudých krys (bojové neoficiální přezdívky jednotlivých letek zavedli britští dobrovolní piloti) byl znám od noční instruktáže a právě se začínal naplňovat.

– Tady jednotka. Přistávají, tak jdeme na to. Následujte mne.

Jeden stroj za druhým klouzal po křídle do levotočivé spirály dolů. Miroslav odjistil palubní zbraně.

Za okamžik vylétl z mraků a spatřil stroje letky řadící se do stupňovité sestavy pro útok. Před nimi leželo letiště. Prvotřídní letiště Wagram s pevnou asfaltovou dráhou, na které, jeden za druhým, nalétávaly na přistání německé Heinkely 111. Toto byla ta správná chvíle. Nyní byly německé bombardéry vracející se z náletu odkudsi ze severu úplně bezbranné. Připadali si bezpeční. Teď nikdo nečekal útok. Velitelský stroj zahájil palbu a Miroslav mohl vidět střely rvoucí z trupu bombardéru kusy plechu. Sám se zaměřil na Heinkely rolující po přistávací dráze. Řítil se v předpisovém 40° úhlu. Z 600 metrové výšky stiskl spoušť a sledoval stopovky střel. Byl si jist, že zasáhl nejméně tři stroje seřazené na okraji dráhy. 150 m nad povrchem země vyrovnal let a vznesl se. Cítil, jak ho přetížení zatlačuje do sedačky. Nabíral výšku a opisoval oblouk. Při druhém nalétnutí mohl již sledovat spoušť, kterou první nálet natropil na letišti. Několik bezbranných německých bombardéru se řítilo v plamenech z oblohy. Na ploše okolo dráhy vybuchovaly další, jeden od druhého. Teprve nyní se ozvala protiletadlová obrana. Po třetím nalétnutí vystoupali zpět do mraků. Vraceli se se ztrátou jediného stroje. Miroslav věděl, že takovéto moderní Heinkely bude Luftwaffe postrádat dvojnásob. Německo jich před Mnichovem stihlo vyrobit jen pár desítek a zbývaly z nich trosky. Pokud bude Luftwaffe nucena nasadit do akcí starší typy bombardéru, teprve s nimi neobstojí.

– Tady jednička, zapraskal ve sluchátku hlas velitele. – Všem strojům. Zkontrolujte si munici a palivo. Teď to můžete zkusit ještě samostatně, za chvíli

jsme nad hranicí. Rozpouštím formaci a čekám na váš návrat. Zpět každý za sebe.

Ozvalo se zavýsknutí jiného pilota. Miroslav snížil výšku letu, tak, aby se dostal pod mraky. Za dvě minuty to uviděl. Scéna bitvy se úplně změnila. Messerschmitty zmizely z oblohy. Z vojenských kolon na silnicích zbyly jen trosky a zmatek. Největší změnou prošla samotná řeka. Byla nejméně čtyřikrát širší než ráno. Voda se valila jako potopa a hrnula plochým údolím povozy, auta, zvířata, domy i muže. Pontonové mosty zmizely úplně. Celé údolí bylo pod dělostřeleckou palbou. Na pohled katastrofa. Inferno. Oheň a voda ničící německou ofenzívu.

Miroslav si vybral jižní břeh řeky a rozehnal palbou shluk vojáků, kteří unikli potopě a snažili se zachránit, co se dalo. Na tomto břehu stála celá kolona vozidel. Zjevně šlo o nějakou plně motorizovanou jednotku. Miroslav se otočil a nalétával znovu. Nepokoušel se prohánět vojáky, ale snažil se zničit co nejvíce odstavených vozů. Před čtvrtém nalétnutím ucítil několik úderů do trupu letounu. Vzápětí ho Rata přestala poslouchat. Byl to překvapující pocit. Až do této chvíle se stroj choval tak, jako by byl součástí jeho kombinézy. Když se podíval dolů, stroj se naklonil nosem k zemi, když se otočil do strany, stroj uhnul z kurzu. Nyní se stíhačka řítila oblohou aniž reagovala na ovládací páky. Nemohl s tím vůbec nic udělat. Podle kurzu se hnal někam přímo na Mnichov, ale Miroslav věděl, že tak daleko docela jistě nedoletí. Pokusil se přistát, ale nereagovaly ani výškové klapky. Netušil, čím byl zasažen, snad nějakým pohotovým kulometem. Vlastně měl štěstí. Dostali ho ve chvíli, kdy se již chystal k návratu. Neviděl oheň, ani kouř a motor běžel jako hodinky, ale palivo mohlo stačit právě tak k návratu na Slavkovské letiště. Měl tedy před sebou přibližně 60 kilometrů usilovného letu přesně opačným směrem, kamsi k jihozápadu, do hloubi rakouského území. Pak mu dojde šťáva a když bude mít štěstí, povede se mu včas najít nějakou šikovnou rovnou louku.

Palivo došlo po patnácti minutách letu. Po celou dobu se řítil těsně pod spodním okrajem těžkých mraků, aniž třebas jen zahlédl nepřátelské letadlo, nebo vojáka. První kolonu vozidel spatřil právě ve chvíli, kdy motor zaškytal a ztichl. Ale i tato kolona stála roztroušena po stranách silnice, některé vozy převrácené, tu a tam plameny a dým. Československé bombardování toho dne bylo opravdu úspěšné. O to větší budou mít náckové vztek, jestli teď dostanou do rukou československého pilota.

Uslyšel vítr svištící okolo trupu. Vrtule se otáčela opačným směrem a pomaleji. Zkusil vysunout podvozek ruční pákou. Alespoň tohle fungovalo. Klesal a přeletěl velkou silniční křižovatku. Nemohl uvěřit svému štěstí. Velká, německá, důkladná a široká silnice běžela údolím právě ve směru jeho letu. Vedle ní železnice. Nebýt té silnice, nikdy by v okolní krajině nepřistál. Vyskočit z této výšky nepřipadalo v úvahu. Padák by se ani nerozvinul.

Na přistání za těchto okolností nebylo vůbec nic těžkého. Silnice zela prázdnotou, jen občas, opět, nějaké to převrácené nákladní auto u krajnice. Přistál do mírného vrchu a letadlo setrvačností vyjelo téměř až k horizontu a zastavilo. Byl zdráv a zatím živ. Opět havaroval na nepřátelském území.

Miroslav vyskočil z kabiny, vzal si několik nejnutnějších věcí a chvíli si masíroval stehna i lýtka ztuhlá sezením. Udělal několik dřepů a vykročil silnicí na

vrchol kopce, aby se rozhlédl po krajině. Věděl, že musí někam do lesa a pokud možno na sever. Konečně se přiblížil k silničnímu ukazateli tak blízko, aby přečetl nápis – HORN – 1 km.

Nyní věděl přesně, kde je a co najde za horizontem. Změkla mu kolena, protože mapu severního Rakouska znal podrobně z instruktáže a nyní si mohl být jist, že mezi ním a hranicí stojí dvě až tři německé divize. Kromě toho se tam nahoře bojuje. Přemýšlel o tom, že si opatří německou uniformu, když se před ním na horizontu s řevem vynořil tank, jako velká železná želva. Monstrum zastavilo a zahoupalo se na místě. Z poklopu se vyklonil velitel tanku a nevěřícně zíral na letoun stojící uprostřed vozovky. Potom se velitel vydrápal ven, seskočil na silnici a rozběhl se k Miroslavovi.

– To je ale pech, zaklel Miroslav a sáhl po pistoli.

Tankista doběhl na několik kroků a zuřivě mával vztyčeným prstem.

– Co tady blbneš s tím letadlem? pokřikoval česky s jemným žižkovským přízvukem. – Já potřebuju mít silnici volnou!

Miroslav úžasem otevřel ústa a zíral na velký husitský kalich svítící bíle na čelním pancíři tanku, jako by spatřil svatého Mikuláše. Český LT-35 tak hluboko v rakouském území prostě musel být zázrak.

Vrchní velitel XIV. armády, generál von List, opouštěl své vídeňské velitelství ve spěchu krátce před 17.00 hodinou večer 15. října. Doprovázel ho operační důstojník jeho štábu Otto Wohler. Zprávy z fronty se zdály být alarmující. Generál von List chtěl na vlastní oči vidět, co se tam na severu děje. Již od únorového anschlussu se osobně věnoval přípravám k invazi z prostoru Rakouska na Moravu. Osobně plánoval překročení toku Dyje a řídil budování německých obranných postavení na jižním břehu řeky. Osobně vybíral nejslabší místa nepřátelské obrany a určil schwerpunkt útoku. Jenže očekával, že před hlavním úderem budou jeho jednotky posíleny a doplněny hlavně o dvě až tři kvalitní pěší divize. Tento slib OKW nesplnilo. 8. října se führer náhle a nečekaně rozhodl pro překotný okamžitý úder celé XIV. armády k Brnu, tedy pro operaci, kterou na samém začátku války zakázal generálu Halderovi. Do 8. října se von List připravoval zaútočit především na Slavonice a Vranov s podporou von Leebovy XII. armády na levém boku. Pak musel opřekot stěhovat celé divize ke Znojmu a k Břeclavi. Prodloužily se zásobovací trasy. Vozidla spotřebovávala vzácný benzín a Tschechei bez ustání bombardovali lineckou železnici. Nakonec prováděl rozkaz k útoku bez pěchoty a s nedozbrojenou tankovou divizí. Namísto dřívější sebedůvěry útočil naplněn skepticismem a neblahým tušením. Celá tato válka byla jediným velkým zmatkem a lezla mu na nervy. Nyní chápal, co se Wohlerovi snažil v Zossen naznačit von Rundstedt. Generál List nepochyboval o tom, že Guderianovy tanky prolomí obranu Tschechei. Děsil se toho, co přijde pak. Které jednotky budou osvobozená území obsazovat a kde pro ně armáda vezme zásoby? Jak a čím je tam na sever dopraví?

– Není myslitelné, aby pancéřová divize neuspěla, jestliže jednou překročila řeku a otevřela průlom, domýšlel se Wohler, ale zároveň si s mrazením v zádech připomněl situaci dále na západě, kde, jak již věděl, Tschechei přešli do protiútoku a přerušili zásobovací trasy až v Hornu.

Zprávu o rozsahu průlomu dostal generál List ráno 14. října, ale nebyl informován o celé síle tankového uskupení Tschechei a spoléhal na divize druhého sledu, které ustupující 4. lehkou divizi proti náporu ze severu podrží. Také předpokládal, že útočníkům dojde dech, jakmile se podaří průlom na Brno, že potom budou muset couvnout a vyrovnat frontu. Nemohou přece útočit s vědomím, že mají v týlu Guderianovy tanky. Potom, dnes ráno, jako by z říše pohádek a snů, přišla neskutečná letecká ofenzíva. Nebe náhle plné ruských strojů s československými znaky na křídlech, Luftwaffe zaskočena, letouny řítící se všude v plamenech z oblohy, zničená letiště u Vídně, bombardované silnice a mosty, rozbité a hořící vojenské kolony podél přesunových tras. Dělo se něco hrozivého a nikdo kromě něho, generála von Lista, jako by to neviděl. OKW i OKL reagovaly příliš pomalu a těžkopádně na to, jak hrozivé to začínalo být. Generálové – úředníci v Zossen nedokázali improvizovat. Improvizoval pouze Hitler.

– Myslím, že problém je jinde, mínil von List netrpělivě sledující ubíhající kilometry silnice na sever ve směru Znojmo. – Pancéřová divize průlom otevřela zcela správně, ale postupuje příliš pomalu a má-li být tento manévr využit, je třeba, aby se do toho vložila infanterie. To je důsledek představ, že válku vyhrají samotné tanky. Zřejmě také vázne nástup 2. lehké divize. Měla být již také na druhé straně a hlídat levé křídlo průlomu. Na tomto úseku se ale něco děje. Nemáme žádné spojení, to je již samo o sobě podivné. Nemohou být pod takovou palbou, jestliže jim již 2. pancéřová otevřela cestu, ale ten letecký přepad dnes ráno, to je moc divné. Poslední radiodepeše hovořila o stoupající hladině řeky. Že by ty vytrvalé deště?

– A nyní vázne zásobování, připomněl Wohler. – Ti lajdáci z Luftwaffe stále ještě nedokázali zajistit vzdušný prostor natolik, aby Tschechei nepodnikali žádné nálety a protiútoky. Kde vzali ta letadla? To jsou již rudí opravdu na Slovensku?

– Zkuste projet až do Znojma, křikl generál na šoféra štábního vozu. – Najděte nějaký ponton.

Tento požadavek se však ukázal jako nesplnitelný. Od hranice se vracela kupředu vyslaná spojka na motocyklu. Voják v černém gumovém plášti zastavil smykem v blátě vedle štábního vozu, sundal brýle a zasalutoval.

– Herr General, nebude možné tam projet. Řeka je rozlitá. Tschechei protrhli hráze té přehrady na západě. Celá 2. divize je pod vodou. Celý jeden pluk to prý utopilo. Vlna smetla pontony a celá oblast je pod silnou palbou.

– Jedeme, kam to půjde, rozhodl generál. – Chci to vidět na vlastní oči. Další nepředpokládaný faktor, pomyslel si. Co přijde dál?

Za čtvrt hodiny, při průjezdu Retzem, uslyšeli vzdálené dunění dělostřelby a za půl hodiny musel vůz zastavit, protože silnice končila v kalné a prudce dotírající vodě. Mělkým údolím se hrnula voda připomínající deltu Amazonky. Proud odnášel těla vojáků i koňské mrtvoly, součásti výzbroje, převaloval celé vozy i kmeny stromů. Generál von List nemusel namáhat své mozkové závity, aby si domyslel, že 2. lehká divize je a ještě dlouho zůstane nebojeschopná. Pouze část o síle jednoho praporu stačila postoupit natolik vysoko a daleko na sever za řeku, aby ji přívalová vlna nezasáhla. Tato část vojska byla ovšem také ztracena, protože čelila velké přesile nepřítele od severu a vojákům docházela munice.

Nemohl pro ty vojáky nic udělat. Nemohl zatím vůbec nic udělat, dokud neopadne hladina řeky. Lehká divize neměla téměř žádné dělostřelectvo, zatímco Tschechei na druhé straně soustředili velmi silné baterie. Za současného stavu nebylo možno vojsko evakuovat zpět, ani je zásobovat. Dělostřelecká munice stejně už docházela. Padala podzimní temnota rušená pouze záblesky dělostřelby. Velitelé vozidel křičeli rozkazy ke zhasnutí světel.

Generál vystoupil a chodil po břehu nedbaje hvizdu dělostřeleckých granátů, které dopadaly také do rozvodněné řeky, zdvíhaly do výše gejzíry vody a občas dolétly i sem, na jižní břeh. Nebyla to nehoda. Tschechei to měli takto naplánované. Všude se z vln drápali na zem mokří a vysílení vojáci 7. pluku. Až voda opadne, promění se kraj v bažinu, kterou neprojede žádná těžší technika. Do takové bažiny nebude možné vrhnout ani jednotky některé z druhosledových horských divizí. Vše začínalo být více než jasné. Tschechei odpálili hráze nikoliv proto, aby zabránili wehrmachtu v útoku, to by byli udělali již při přechodu pancéřové Guderianovy divize, oni zaplavili tok řeky až nyní proto, aby zničili motorizovanou pěchotu a přitom zabránili 2. pancéřové v ústupu! To ale znamená, že tam nahoře u Brna je připravena léčka. Toto není žádný průnik, to je záměrný ústup a lákání do pasti. Tschechei zde musí mít soustředěny nějaké zálohy, museli shromáždit rezervy zde, nikoliv na západní frontě proti Reichenauovi a nyní mají převahu. OKW ubezpečovalo, že záložní divize Tschechei udrží bojovou demonstrací VIII. armády a podvrženými zpravodajskými informacemi v severozápadních Čechách. Ale ty zálohy jsou dnes tady! Ten letecký přepad ráno, to byl jen začátek…

Generál se vrátil do štábního vozu, rozprostřel mapu oblasti a dělal si celkovou představu o situaci. Za prvé je jasné, že obrněná divize, příliš vysunutá k severu, bude bez posil a hlavně bez pěchoty zastavena a snad dokonce obklíčena nepřítelem. Posily včas dopravit nelze, pracně vybudované přechody a mosty jistě vzaly za své také níže po proudu. Celé pásmo od Znojma po Břeclav je nyní zatopeno. Na západě nad přehradou bojuje 44. pěší a 2. horská divize, ale nepostupují. Naopak, je na ně vyvíjen velký tlak nepřítele a jednotky jsou zatlačovány k Hornu. Tudy rozhodně nelze oblast obejít a hrozí zde snad dokonce zhroucení obrany a katastrofa. Generál netušil, jestli tam na severozápadě ještě probíhá obrana, nebo zda již jde o nepřátelský průlom na území Říše.

– Uvidíme, jak vypadá situace na východě, řekl List s nadějí v hlase. – V oblasti 29. motorizované divize již vlna musela ztratit mnoho ze své síly a vydatnosti. Kdyby se podařilo prolomit frontu u Břeclavi, nejen, že vyprostíme 2. pancéřovou, ale podepřeme a doplníme její útok k severovýchodu.

– Můžeme obejít Brno, navrhl Wohler. – V pouličních bojích bychom mohli ztratit mnoho tanků.

– Ano, souhlasil generál List. – To je možná právě ta jejich past, vlákat nás do pouličních bojů. Prý to udělali v Egeru. Myslel jsem na to již dříve, instruoval jsem Guderiana, ale on je moc ctižádostivý. Budeme postupovat proti proudu údolím Moravy. Pravý břeh nám bude krýt tenhle hřeben Malých Karpat. Mezitím nějak přisuneme od Lince zálohy, které pak udeří do boku toho nástupu Tschechei na Krems. 2. pancéřová obejde Brno a obsadí Vyškov, nervové centrum té české

stvůry.

Radista náhle vytřeštil oči a strhl sluchátka z hlavy.

– Herr General. Vysílají v otevřené řeči. Volají o pomoc a nedodržují vůbec žádná pravidla pro spojení.

– Kdo volá?

– Ze štábu 3. horské divize. Prý na ně útočí obrněná vozba. České panzery jedou od Prešpurku.

Generál List tupě zíral do mapy a snažil se pochopit. Tolik vojska zde přece Tschechei nemohou mít, aby nalíčili past u Brna, tlačili na Horn a ještě útočili ze Slovenska.

– Ze Slovenska! zařval generál, který najednou pochopil. – Stáhli armádu ze Slovenska! Tak docílili převahy zde! Ten zbabělec Horthy se ani nepokusil vázat armádu Tschechei na Slovensku!

Ale to vše měl být pouze začátek. Okolo desáté hodiny večer se již mapa ve štábním voze značkami jen hemžila. Mohutné a zřejmě do poslední chvíle utajené uskupení československých záloh nastupuje od východu na Vídeň. Po Dunaji jedou dělové čluny, či co to je? 29. motorizovaná sice obsadila Břeclav a unikla utopení, ale nacházela se v kleštích mezi útokem ze severu a z jihu a její oddíly byly stejně zaháněny do zatopených a rozbahněných území rozsáhlých lužních lesů okolo soutoku Thaya (Dyje) a Mähren (Moravy). Spojení s Linz (Lincem) přerušeno a z oblasti Krems (Kremže), pár kilometrů odsud, jsou hlášeny silné tankové svazy nepřítele! Někde se dokonce české tanky objevují v týlu ještě bojujících německých jednotek. Až u Dunaje! Je tam zmatek a panika. Pancéřová divize na severu v obklíčení pár kilometrů před Brnem a 2. lehká divize utopena. Generál Guderian nezvěstný a podle zachyceného vysílání je většina jeho tanků nepohyblivá. Prý načerpali nějaký závadný benzín. O 3. horské divizi nemělo cenu uvažovat jako o jednotce vyššího řádu. Byla rozprášena a rozmetána po Moravském poli, dříve než stihla začít bojovat. Ještě dále na západě se valila přesila Tschechei a nezadržitelně vrážela klín mezi jeho armádu a XII. armádu von Leeba, přičemž prý již zřejmě přestala existovat 4. lehká divize jako organizovaná jednotka. Obě lehké a jedna horská divize rozmetány, pancéřová divize odříznuta, bez možnosti stažení. Tschechei ve Vídni a před Lincem! Všude samé tanky. Kolik těch tankových divizí vlastně ti Tschechei mají? Katastrofa! Svět se zbláznil!

– Nemohu tomu zabránit…! užasl generál von List a mínil tím naprosté zničení nebo obklíčení svých jednotek.

Skutečně to byl šach mat. Věděl i před tím, že útok je za stávajících podmínek velkým rizikem, že může být odražen, ale takto dokonale a takto rychle? Byl přečíslen, překvapen, přistižen s nekrytým bokem a s velkolepými záměry v Karpatech. Nyní nemá k dispozici ani jediný pluk, který by mohl postavit do cesty tomu, co se na něho valilo od východu, od severu a dokonce i od západu. A valila se sem zřejmě síla, která naprosto uzavře možnost ústupu jednotkám severně od Dyje a která všechno vojsko mezi Dyjí a Dunajem srazí do jednoho zmateného chumlu, nebo požene před sebou dále na západ, dokud nenarazí na jednotky XII. armády. Pochopil to ve vteřině. Úmysly nepřítele byly konečně odhaleny beze

zbytku, ale pro XIV. armádu příliš pozdě.

Generál si s hrůzou začínal domýšlet, co se stane potom. Divize XII. armády generála von Leeba jsou orientovány čelem k severu a zakousnuty hluboko do území jižních Čech. Nebudou se moci rychleji přeskupit, až na ně znenadání dopadne boční úder. Von Leeb je závislý na tom, že on, generál List, zaměstnává nepřítele a dává mu zabrat. Von Leeb nyní spíše očekává, že po obsazení Brna nepřátelská obrana Čech ochabne a Tschechei se stáhnou do vnitrozemí. Ani ve snu by ho nenapadlo, že XIV. armáda již neexistuje a ani on nemá již vůbec krytý pravý bok.

– Tak je to, zoufal si generál List nahlas. – Jsem poražen. A nejen poražen. Nemohu ani ustoupit! Ti Tschechei zničili celou moji armádu během jediného dne. To si nemohu zodpovědět. Co mám nyní říct vůdci?

– Pane generále, naléhal Wohler. – To není vaše vina, to ta uspěchanost. Do týdne obsadit Karpaty! To přece bylo od začátku šílenství. Nestačili jsme provést průzkum, zajistit boky průlomu, přisunout zásoby a pěchotu. Kdybychom měli dost času, byli bychom tu přehradu zajistili sami, nebo ji vyprázdnili už před tím a zaútočili bychom, až voda opadne.

Potom se Wohler zamyslel.

– Do Vídně se již vracet nemůžeme. Tam budou dříve tanky Tschechei a zdejší posádka včetně SS je velmi slabá na to aby je zadržela. Kromě toho, sami Rakušané…

– Já vím, řekl odevzdaně generál List, hrdý pruský důstojník, který nechal během jediného dne zničit celou jednu armádu wehrmachtu a zhatil tak poslední naděje na rychlé vítězství německých zbraní. – Sto tisíc vojáků bude zabito, zraněno, nebo padne do zajetí… Na jih od Donau žádné další německé jednotky nejsou. Většinu vojáků oněch lehkých, horských a 1. pěší divize, které byly dnes rozprášeny, tvořili Rakušané. Jak ti musí být zklamáni wehrmachtem?! V celém Rakousku nyní dostanou opoziční živly odvahu k odporu a k tomu i zbraně.

– Zůstanu zde, u svých vojáků, napřímil se List. – Budu organizovat odpor všech zbylých jednotek a zadržovat nápor nepřítele na západ. Vy si vezmete vůz a okamžitě, co nejrychleji se pokusíte projet ke štábu XII. armády. Oni se musí připravit, než to tam přijde. Tschechei mohou být u Linz už za dva dny a mohou způsobit katastrofu. Von Leeb musí přeskupit svoje jednotky. Jeďte jižními cestami, ty snad ještě nebudou odříznuté. A kdyby byly, překročte Donau a pokračujte k západu. Cestou informujte 2. horskou a 44. pěší divizi o tom, co se zde děje. Kdyby nebylo zbytí, ať neustupují za žádnou cenu na Vídeň, ale ať ustupují za Donau, nebo na Linz. Ať se nesnaží o spojení s námi! Nám nepomohou. S námi je konec!

– Herr General, vy nemůžete padnout do zajetí, vy…

– Jeďte, to je rozkaz! Křikl přísně armádní generál bez armády. Wilhelm von List ukázal do tmy a otočil se k hloučku důstojníků. – Radiovůz zůstane zde. Pokuste se navázat spojení se štábem XII. armády a s OKW. A vy, Wohlere, musíte prorazit do Lince!

Friedrich Polaček, náčelník hauptbahnhofu v Linci, přestěhoval svou rodinu do Vídně ke staré tetě, která obývala sama dvoupatrový činžák v Simmeringu na

východním předměstí. Dostal na to dva dny volna jen díky známosti a věděl, že ihned poté bude muset spěchat zpátky do Lince, aby dohlédl na zprovoznění již dvakrát bombardovaného hauptbahnhofu.

Cesta do Vídně nebyla žádný med. Železnice v celých úsecích nejezdila a na kolejích zůstávaly odstaveny dlouhé řady vagónů naložených vojenským materiálem. Silnice k východu byly také ucpány automobily a povozy spěchajícími zásobovat desítky tisíc vojáků bojujících prý již kdesi na Moravě. Situace prý vypadala nyní nadějně pro Říši, ale Polaček si o tom myslel své. Před tím se také říkalo, že za tři dny bude po všem. Stačilo mu vidět ty stovky odstavených aut a zchromlých koní podél silnice, na kterou československá letadla v noci rozházela tuny malých, ostrých trojhranných kotvic. Ještě teď je tam sbírají.

Polaček byl ve Vídni od Božího rána a nemohl ani přejít ulici, neboť od jihu se přes Dunaj po Reichs Brücke přesouvala nějaká další divize, která protáhla městem a zase je opustila směrem k východu a k severovýchodu. Polaček ubytoval rodinu a vydal se na Arsenal do gasthausu, aby pochytil nějaká vídeňácká moudra o situaci. Staří Vídeňáci byli skeptičtí a prorokovali, že válka se protáhne a kdo ví, jestli zase hned nebudeme válčit s Rusem. Nacisté již jim lezli krkem, ale nikdo to nedával najevo, protože v sále hlasitě pokřikovala skupinka mladíků, evidentně hakeknkrajclerů. Všeobecně se mínilo, že ti noví vojáci z dnešního rána táhnou asi na Prešpurk, protože na severu je vojska víc než dost, tak kam by šli jinam, když jdou na východ?

Hospodský si netroufal zavřít kvůli rozkřičeným a opilým nacistům, nechtěl si přidělávat problémy. Okolo půlnoci Polaček zaplatil a vyšel ven z hospody. To, co uviděl, ho ohromilo. Ulicí v zuřivém chvatu táhlo vojsko, nebo spíše to, co z vojska zbylo. Bylo to jako zástup přízraků. Bez zpěvů, bez standart, v němém tichu téměř běželi, jeli na vozech, na koních i na automobilech, jako kulhavá pohádková strašidla.

Okamžitě se vrátil do hospody a křikl na zbytek hostů, aby se běželi podívat. Hospodský na něho pohlédl s vděčností. Hosté se vyhrnuli ven a oněměli tou podívanou. Vojáci byli špinaví, potrhaní, většinou zranění, s ranami provizorně ovázanými zakrváceným plátnem, ale nejděsivější byli jejich oči. Prázdné, hrůzou rozšířené pohledy, ze kterých čišel bezmezný strach a panika. Valili se ulicí opačným směrem než ráno a nevěnovali pozornost ničemu a nikomu okolo sebe. Mnozí už neměli zbraně a někteří postrádali části uniforem. Na východě se muselo odehrát cosi strašného. Teprve nyní si Polaček uvědomil, že již je od večera slyšet z východu vzdálené dunění, které nyní ještě zesilovalo. Nad střechami se rozlévala jemná narůžovělá záře odrážející se od nízkých mraků a nebe vibrovalo zvukem, který si Polaček tak dobře zapamatoval z oné první válečné noci v rodném Linci. Bombardéry!

Opilí nacisté zírali nechápavě. Pak se jeden z mladíků rozhodl, že tomu přijde na kloub, a vstoupil do cesty prchajícím vojákům.

– Heil Hitler! vzpažil předpisově a lehce se zakymácel.

Statný Tyrolák s ovázanou hlavou mladíka smetl z cesty jedinou ranou pažby své manlicherovky. Na konci ulice se ozval rachot tankových pásů. Ustupující vojáci začali zběsile prchat, a to i kulhající pěšáci. Někteří se schovávali do domů a několik se jich procpalo přes dav čumilů do hospody. Jiní přeskakovali zídky a

schovávali se ve tmě dvorků. Za několik vteřin byla ulice prázdná. Na všechny padla hrůza, která jim nedovolila se hnout z místa.

Polaček nemohl uvěřit tomu, co viděly jeho oči. Ulicí pomalu projížděla těžká hmota obrovského tanku, jemuž z pancíře trčel velký kanón a dvojice kulometů těkala z jedné strany ulice na druhou. Na boku matného a zabláceného pancíře byl vápnem namalován dvojitý kříž na třech kopečcích a pod ním bílý kostrbatě načmáraný nápis – *Mor ho!*

Na konci ulice zatáčely další, podobné tanky, po stranách cválali dragouni v lesklých kónických přílbách a ostré povely popoháněly trojitá spřežení táhnoucí těžké kanóny. Nikdo s nimi nebojoval, nikdo na ně nestřílel. Hlouček nacistů se rozprchnul jako první. Polaček tušil, že návrat do Lince se o nějaký ten pátek protáhne.

Friedrich Bürger, velitel IV. vídeňské skupiny Freikorpsu, byl velmi nervózní. Odpoledne zastavil před budovou jeho štábu zablácený Horch a z něho bez jakéhokoliv varování a bez ohlášení vystoupil náčelník hlavního štábu Freikorpsu Anton Pfrögner a vůdcem jmenovaný velitel ordnerů plukovník Koechling s nezbytnou šavlí na boku pomačkané uniformy. Z druhého automobilu se vysoukala vysoká postava Karla Hermanna Franka.

Bürgerova pravice vystřelila vzhůru. Pánové však nepřijeli na kontrolu, jak se zpočátku domníval. Frank si upravoval uniformu a pospíchal dovnitř do kanceláře, neboť venku se spustil další ze série dlouhých vytrvalých dešťů. Oficíři svorně nadávali na silnice rozbité přesuny vojska a bombardováním. Z Lince popojížděli od jedné skrumáže k druhé celých pět hodin. Několikrát museli čekat, až se zácpa uvolní, přestože v jednom z automobilů seděl velitel FS a v druhém jeho zástupce, tajný rezident Abwehru. Železniční spojení bylo úplně přerušeno a veškeré zásobování jednotek bojujících kdesi na Moravě se muselo odbývat po hlavní silnici.

– Kolik bojeschopných mužů má vaše skupina nyní? zeptal se Frank Bürgera strohým hlasem a opřel se rukama o stůl.

Bürger musel čelit jeho mělkému rybímu pohledu.

– Vlastně je těžké to zjistit přesně, postěžoval si. – Některé menší oddíly doprovázejí pluky polních divizí. Byly jim přiděleny jako znalci místních poměrů na moravském území. Několik oddílů je dislokováno v menších posádkách podél řeky Dyje, zde, zde a zde, ukázal na mapě. – Aby byly pohotově pro pořádkovou službu. Tady ve Vídni máme nyní asi 300 mužů. Dohromady to může být kolem 3000 mužů. Měli jsme velké ztráty při posledních akcích před 1. říjnem.

Frank mlčky kývl a hotovil se k odchodu.

– Plukovník Koechling vás seznámí s instrukcemi, které vezeme z Berlína. Budeme ubytováni v Schönbrunnu a o desáté vás očekáváme na večeři. Já jedu napřed a zařídím to.

Frank zmizel ve dveřích bez pozdravu. Bylo na něm znát únavu a rozladění. Nejprve hodlal uvést do pořádku sám sebe.

– Je to jednoduché, Bürgere, svlékl si plukovník Koechling kabát uniformy a odepnul šavli.

Mezitím přinesli kávu a zákusky.

– SS si vyžádala celý Freikorps ke spolupráci na obsazeném území. Naplňuje se plán, který byl před několika týdny domluven se samotným Himmlerem. V první fázi soustředíte všechny své skupiny a oddíly do jednoho místa. Vybereme nějaká slušná kasárna kousek od původní hranice. To bude především vaše práce. Obergruppenführer Heydrich nám pomůže vyreklamovat zpět vaše oddíly od polních útvarů. Lidé od SS provedou příslušnou instruktáž a vaši muži budou přidělováni do smíšených skupin společně s SS.

– Máte hodně případů dezerce? zeptal se bez okolků a přímo k věci Pfrögner.

– Ti z první linie, připustil neochotně Bürger. – Nebyli vycvičeni pro frontu. Bojují raději jako partyzáni v týlu nepřítele. Ale tady na Moravě je celý kraj hustě obsazen vojskem a podpora civilistů za řekou slábne. Mnoho našich soukmenovců muselo již utíkat sem k nám a nechali ve vlasti celý majetek, prý tam zůstaly celé pusté kraje, celé ulice prázdných domů. Akce byly čím dále tím riskantnější a bylo mnoho ztrát.

– S tím už je konec, ubezpečil Bürgera plukovník. – V západních Sudetech wehrmacht postupuje až k Plzni. Sudetské území je osvobozeno téměř celé a tamní skupina FS již spolupracuje výhradně s oddíly SS. Jedná se o vyčištění a zajištění obsazeného území. Nebude dlouho trvat a vrátíte se domů. Všichni.

– Budete své muže nasazovat podle místa jejich bydliště, upřesnil Pfrögner. – Jsou to vesměs místní rodáci, že? SS potřebují vědět přesně, kdo z místních civilistů a správních úředníků je spolehlivý. Jde o to, pozatýkat komunisty a zrádce. Někteří z vybraných budou později pověřeni k výkonu místní samosprávy. A o těch dezercích, to našim říšským soukmenovcům neříkejte, mají pocit, že krvácí za nás…

– Říšským soukmenovcům nikoliv, souhlasil Bürger. – Odsud se ovšem vrátíme docela rádi. Něco vám ukážu, podívejte.

Friedrich Bürger vytáhl ze skříňky hromádku fotografií a vybral z nich jednu.

– Tohle jsme vyfotografovali předevčírem nedaleko odtud.

Černobílý snímek ukazoval jakési podloubí. Na tmavším podkladu oprýskané omítky byly rozeznatelné vyškrábané svastiky staršího data a zbrusu nový, jasně bílý vápenný nápis:

NEŽLI TOTO, RADĚJ OTTO!

– Chápete, pánové? Vídeň nikdy nebyla národně socialistickým městem. To kosmopolitické prostředí, ti Židé zde a Tschechei. Monarchistická tradice. Zpočátku to tak nevypadalo, ale když zde strávíte několik dnů, všechno na vás padá. Pracují tu staré mýty, různé reminiscence a nostalgie. S Vídní budou ještě potíže. My ale máme práci tam doma.

Friedrich Bürger měl na mysli práci, které dobře rozuměl. Očistu a konsolidaci dobytého území, kterou jeho lidé mohli provádět s radostí a velmi účinně.

Před desátou projeli velitelé FS okolo západního nádraží a zaparkovali před vykrojeným průčelím starého císařského paláce.

– V pravém křídle sídlí Seyss-Inquart, informoval Bürger.

– To je dobrý nacista. On Vídeň zkrotí. Nebude to trvat dlouho a také vy budete

mít kancelář v jednom z křídel brněnského Špilberku, prorokoval Pfrögner.

– A vy v jednom z křídel Pražského hradu, oplatil mu Bürger kompliment.

Okna paláce byla osvětlena jen spoře. Vídeň sama sice doposud bombardována nebyla, ale nepřátelské letectvo každou chvíli dokazovalo, že dovede být stále ještě dostatečně aktivní, aby narušovalo a ztěžovalo spojení s říší.

Večeře trvala do půlnoci. K. H. Frank nechal upravit tabuli do menšího salonku v levém křídle a nepřizval k ní žádného z místních nacistických pohlavárů. Chtěl mít celou záležitost jen v přísně omezeném složení. Opět vypadal perfektně. Vykoupal se a byl čerstvě oholen, jeho uniforma nestrpěla nejmenší smítko. Naleštěné holínky a uhlazené způsoby při stolování. Během večeře informoval své hosty o tom, že na severu byla definitivně prolomena obrana Tschechei a Guderianovy tanky již zřejmě bojují o Brno.

– To bude pro Tschechei smrtelná rána, mínil. – Jakmile obsadíme jejich generální štáb a rozvineme útok na sever od Brna, zaútočí ze Slezska znovu Rundstedt a hlavní síly Tschechei se ocitnou v obklíčení u Vltavy. Do týdne bude führer projíždět Prahou. Pak přivítáme rudé v Karpatech, v opevnění, která pro nás Tschechei tak pěkně postavili. My už je budeme umět využít.

Krátce poté, co hodiny odbily půlnoc, se nízko nad městem přehnala letadla. Tomu nikdo z přítomných nevěnoval příliš pozornosti. Luftwaffe byla v této oblasti velmi aktivní a na dobrých letištích u Vídně přistávaly celé letky bombardérů přelétající ze Slezska. Noční nálety byly ovšem novinkou. Teprve když se ozvaly silné detonace někde v blízkosti centra, všichni strnuli.

– No to snad…

Zaštěkal protiletadlový těžký kulomet. Další detonace roztřásla okenní tabulky a rozhoupala sklenice s vínem na stole.

– To je z Landstrasse, usoudil Bürger. – Bombardují Bahnhof?!

– Nálet? zdvihl Frank udiveně obočí. – Zde?

– Zřejmě, ale proč Landstrasse? Proč nebombardují raději West Bahnhof? To je přece centrální nádraží… Bombardují východní čtvrti…

– Zhasnout světla! vyskočil Frank. – Rychle! Co dělá Luftwaffe? Jak to, že ti sebevrazi pronikají až sem a k tomu v noci?

Na chodbách paláce zadupaly těžké boty pobíhajících strážných a až do salonku byly slyšet štěkající povely. Zazněla poplachová siréna ve městě.

– Kvůli tomu snad nemusí celé město do krytů? Žasl Frank, a když Bürger zhasl světla v místnosti, přešel k velkému obloukovému oknu.

Odhrnul těžký, na podlahu splývající závěs a zíral ven do noci. Palác se ponořil do tmy, park zůstal spoře osvětlen světlometem. Zatím nebylo vidět nic zvláštního, žádné výbuchy ani plameny. Pouze několik kuželů světlometů prohledávalo noční nebe, ale těžké mraky vracely jejich světlo zpět na zem. V půlkruhu budovy předjelo několik automobilů a bylo vidět, jak kdosi chvatně nasedá. Automobily se okamžitě dávaly do pohybu a ujížděly jako o závod.

– Jdu zjistit, co se to děje, řekl Pfrögner a odběhl z místnosti.

Park opět ztichl a pouze opadávající listy okrasných stromů narušovaly dušičkovou nehybnost. Fontány bez vodotrysků působily v přízemní mlze ještě mrtvolnějším dojmem. Pak Frank i Bürger zaslechli sílící zvuk motorů. Někde v

parku se rozkašlal kulomet a přidalo se staccato chaotických výstřelů z ručnic. Nezřetelné malé postavy se v improvizované rojnici stahovaly zpět k paláci parkem a střílely kamsi do tmy za sebe.

Karl Herman Frank doufal, že se mu to jen zdá. Nebyl přece ještě na frontě. Byl v dalekém zápolí, v říšském ospalém městě Vídni. Nejprve pomyslel na nějaké povstání. Z mlhy a temnoty parku se vynořilo něco velkého a těžkého, něco, co se pomalu ale neúprosně sunulo stromořadím. Pak spatřil další podobné neforemné a řvoucí stíny okolo a z nejbližší temné hroudy se pomalu, stále zřetelněji stával docela obyčejný tank. Frank nebyl mocen slova. Vydal jen jakýsi přiškrcený, neartikulovaný zvuk. To, co na vlastní oči viděl, jej ochromilo. Bylo to něco tak neuvěřitelného, v tuto chvíli a hodinu, zde na tomto místě, že se to prostě a jednoduše nedalo přijmout rozumem. Guderianovy divize lámaly obranu Brna a pronikaly do nitra Moravy, kraj na sever od Vídně byl plný německého vojska a Vídeň od války oddělovalo několik polních divizí, její bezpečnost zajišťovala 3. letecká armáda… A přece zde, v centru Vídně, probíhal nálet nějakých cizích letadel a parkem se blížila rota nějakých cizích tanků. Došlo snad ve Vídni k nějakému povstání? To nebylo myslitelné… Pomyslel na Rusy.

Kanón prvního z tanků vypálil s ohlušujícím randálem zřejmě přímo do portálu vchodu paláce, aniž bral sebemenší ohled na jeho historickou hodnotu. Parkem přijížděla další ocelová monstra a jejich zdvojené kulomety kosily muže před budovou. Jeden z tanků přejel pásem okraj fontány a rozdrtil mramorové leštěné desky, jako by byly z perníku. Frank poznal na obráncích Schönbrunnu uniformy SS.

– Rychle, zadní část budovy je volná! nabádal Pfrögner. – Tschechei zaútočili od Prešpurku. Na Ost-Bahnhof střílí obrněný vlak!

Koechling s Bürgerem vytahovali o překot z pouzder své parabely a odjišťovali je. Všichni vyběhli ven na chodbu. Pouze Frank nemohl udělat jediný krok. Tento mistr rychlé akce se ocitl v dokonalém šoku. Jeho svět byl náhle a v jediné minutě dokonale zpřeházen. Jestliže byly tanky Tschechei ve vídeňských ulicích, pak přestal být na světě pořádek. Tohle prostě nemělo, nesmělo být! Zíral na postupující tanky a díval se tak na něco, co nemohlo existovat. A přece to existovalo. A čišela z toho otázka velká jako hora. Kde jsou všechny ty německé divize, které mají útočit na Brno? Frank se ocitl v jakési husté kaši. Cítil, že jeho mozek odmítá pracovat, kalkulovat a hledat východiska.[156] Cosi se zadrhlo. Cosi hrozného se stalo. Uvědomil si strašný dosah té skutečnosti, kterou jeho mozek odmítal zpracovat. Vídeň je plná Židů a polovina jejích obyvatel jsou Tschechei usídlení zde od doby habsburské monarchie…

Parkem přijížděla nákladní auta nacpaná vojáky ve známých kónických přílbách, které naposledy vídal v ulicích Egeru, vojáků, kteří seskakovali a vytvářeli stahující se kruh okolo paláce.

Jiná auta a jiné tanky v tuto chvíli obkličovaly Arsenal, vídeňský rathaus, budovu parlamentu, rosauerská kasárna a mnoho jiných důležitých objektů, aniž se setkávaly s významnějším odporem. Tanky pak pokračovaly dále k západu, zatímco vojska druhého sledu ve spolupráci s důstojníky rozvědky zajišťovala dopadené a zatčené nacisty, vídeňské archivy a materiály. Jiné jednotky rekvírovaly veškerý vojenský materiál, výzbroj a munici, hlavně pak osobní i

nákladní automobily, vlaky a lodě. Tím vším byly vybavovány další jednotky procházející Vídní od východu k západu.

16. říjen 1938 – Plzeň

V 6.00 hodin ráno vjel do Plzně silnicí od Křimic první německý tank. Kolona měla jen několik strojů a dvacet nákladních automobilů. Ze čtyř tankových rot 2. motorizované divize, která ještě před třemi týdny hrdě defilovala po Wilhemstrasse, zbývalo po dvou týdnech bojů pouze půl druhé roty. Ze 46 tanků PzKpfw I. a 22 tanků PzKpfw II. zbývalo necelých 30 strojů.[157] Obrněným vozidlům pěchoty se vedlo ještě hůře. Za překonání plzeňské obranné linie zaplatila divize strašlivou cenu. Pěší prapory doposud bojovaly kdesi vzadu, v lesích a údolních zářezech podél říček a potoků vnitřních Sudet, protože nějaký pitomec vymyslel, že tanky musí za každou cenu stále vpřed a dobýt Prahu mohou i bez pěchoty a doprovodných zbraní. Sám leutnant Max Verner se vezl na náklaďáku s municí. O vlásek utekl z vlastního hořícího tanku, zasaženého protitankovým dělem neznámého typu kdesi u kláštera v Kladrau. Tankový pluk 2. MD redukovaný na 28 strojů dosáhl tedy metropole západních Čech, ale bylo na prvý pohled zřejmé, že pokud nebude reorganizován a doplněn o další jednotky, stěží může pokračovat v útoku do nitra země. Plzeň byla prozatím konečná stanice.

Město připomínalo inferno. Světoznámá Škodovka hořela a přilehlé čtvrti se proměnily v hromady ruin. Suť zřícených domů tarasila v mnoha úsecích silnici. Postup kolony se tím velmi zpomaloval. Pouze tanky byly schopny překonávat hromady cihel a nakupeného materiálu. Neozývala se téměř žádná střelba. Němečtí obyvatelé města, kteří spěchali přivítat osvoboditele, hlásili, že se československá armáda stáhla na obrannou linii za městem, že ve městě nejsou už žádní vojáci.

Ozvala se silná detonace. Vyletěl do povětří kamenný můstek přes potok protékající středem rozbombardované čtvrti a tank, který se na můstku nacházel, se propadl spolu s troskami do potočního koryta. Posádka vylézala na břeh a zjišťovala škody. Další tanky změnily směr a přejížděly mělké koryto několik metrů stranou. Pro kolová vozidla se však bude muset postavit přemostění. Maxovi začínalo být jasné, jak bude obsazování města vypadat. Ztráty zde budou pouze na německé straně.

Nákladní auto se zastavilo definitivně a vojáci se pustili do odklízení trosek. Max Verner, který se jako pouhý pěšák cítil poněkud nahý, vzal svoji tornu a seskočil z korby vozu. Vyšplhal se na pancíř jednoho z projíždějících tanků. Desetitunové kolosy projely potokem a rachotily po úzké silnici do protilehlého svahu. Na vrcholu kopce se tanky ocitly přímo před vysokou zdí obrovské továrny. Za zdí bylo vidět zář ohně, proti které se rýsoval její zubatý hřeben. Silnice se stáčela podél hradby. Kolona prudce zabrzdila. Vpředu jedoucí tank se náhle smeknul a bláznivě se roztočil na poměrně široké dlážděné silnici. Max seskočil a odjistil ukořistěnou pušku. Spolu s ostatními vojáky běžel vpřed podél řady domů. Zcela neovladatelný stroj sklouzl k obrubníku, kde jeho pásy náhle zabraly. Stroj se otřásl a prudce vyrazil kupředu přes chodník. Předním pancířem se zabořil do zdi

vyhořelého domu, který se okamžitě zřítil a pohřbil tank pod svými troskami. Teprve nyní bylo jasnější, co se zde vlastně odehrálo. Maxovi také uklouzla noha, ale udržel rovnováhu. Dlažební kostky po celé šířce ulice se nepřirozeně leskly, jakoby po dešti. Několik vojáků mezitím doběhlo k prázdným sudům převráceným a povalujícím se u krajnice. Tschechei zpřevraceli na kluzké dlažební kostky několik desítek sudů vyjetého strojního oleje, zřejmě z vedle stojící fabriky. Mastné dlažební kostky vytvořily neprůjezdnou past pro každý těžší stroj, zejména pro pásová vozidla. Max Verner vzdychl. Tankisté vytahovali lopaty a začali posypávat naolejovanou ulici troskami sutě ze zříceného domu. Silnice byla polita olejem v délce téměř dvou set metrů.

Max Verner se stal svědkem toho, jak byly vyřazeny dva tanky ještě dříve, než vůbec pořádně vjely do města. Nepřítel při tom neztratil ani jediného muže. Jeho síly v pořádku ustoupily a zaujaly nová bojová postavení. Mezi vojáky kolovaly výhružné zvěsti o doposud nedotčené československé armádě čekající kdesi za Prahou ve vnitrozemí na to, až opotřebované a zmrzačené německé vojsko vleze do připravené pasti.

Na místo se dostavil poručík Schiller a organizoval z přítomných vojáků družstva, která posílal prohledávat okolní domy, v nichž by se mohli skrývat ostřelovači. Max Verner se stal velitelem jednoho takového družstva o sedmi mužích. Dům, do něhož vnikli, byl prázdný, jako by jej před pěti minutami někdo opustil. Dokonce svítilo světlo, to znamenalo, že nebyl přerušen elektrický proud. Vyráželi dveře bytů, v nichž se sice netopilo, ale na stěnách doposud visely obrazy, v kredencích doposud stály nezaprášené hrníčky a přehozy přikrývaly ustlané postele. Na stěně visel velký portrét T. G. Masaryka a pod ním přišpendlený papír s nápisem: MY SE VRÁTÍME! Jeden z vojáků obraz rozstřelil. Max neodolal a zapnul staromódní rádio Telefunken. Kupodivu nebyla naladěna žádná československá stanice. Z přístroje zazněla angličtina. Tschechei poslouchali před tím, než opustili byt, Londýn.

Anglicky Max Verner nerozuměl, ale jeden z vojáků zvýšil pozornost a vytřeštil na rádio oči. Klekl si k přístroji a zesílil poslech.

– Pane desátníku, dům je prázdný! zahlásil jiný vojín s distinkcemi ženijních vojsk.

– Psst! Tiše! vyžadoval vojín u přijímače a přejel si rukou obličej. Nevěřícně kroutil hlavou. – To není možné. To musí být jen propaganda…

– Vy tomu rozumíte? Zajímal se Max.

– Jsem v civilu učitelem, ovládám angličtinu, vysvětlil nepřítomně vojín.

– Co tedy říkají?

– To není možné. To je neuvěřitelné, Herr Leutnant. Londýn hlásí, že včera zahájila armáda Tschechei velkou protiofenzívu na jižním křídle od Prešpurku. Celá XIV. armáda generála von Lista je prý obklíčena jižně od Brna a některé jednotky prý již složily zbraně. Prý Tschechei protrhli nějaké přehrady a utopili celou 2. lehkou divizi. V noci prý divize Tschechei obsadily Vídeň a směřují na Linz. Nějaké jejich tanky jsou prý již v Krems…

Max Verner cítil, jak se ho zmocňuje panika. Tak je to. Německé divize jsou poničené, na polovině svého stavu a Tschechei přecházejí do protiútoku. XIV. armáda zaútočila na sever a vlezla do připravené pasti. A my zde, lezeme do

pasti také.

– Měl jste pravdu, přisvědčil bývalému učiteli. – To nemůže být takhle. Je to jen vylhaná propaganda, která má oslabit bojového ducha postupujících německých vojsk. Kdyby to byla pravda, již bychom byli informováni od našich velitelů. Německá armáda nemůže být poražena od nějakých Tschechei. To je nesmyslné…

Max vytáhl parabelum a rozstřelil reproduktor přístroje, který zmlkl. Se schodů scházel Max Verner jako poslední, vojáci mezitím opustili dům. Ještě jednou nahlédl do bytů.

– Scheisse! zaklel v duchu a připomněl si pyšného mlčenlivého führera nahoře na balkóně nad Wilhelmstrasse při slavnostním průjezdu jeho divize Berlínem. – Ti lidé zde žili mírumilovně po celá léta a my jsme jim ze života udělali peklo. A za to jednoho nepříliš vzdáleného dne pořádně zaplatíme. Scheisse! Zaklel již nahlas zoufale. – Scheisse!

Major Hans Groskopf, zvláštní přidělenec skupiny pro koordinaci válečného hospodářství dr. Todta procházel zbylými budovami ústředního skladu materiálu Škodových závodů. Do Plzně přicestoval až po úplném obsazení města v 11.00 dopoledne, aby zhodnotil stav výrobního zařízení, materiálu a odhadl náklady na obnovení zbrojní produkce tohoto velkého podniku i nýřanské muniční továrny.

Bylo to zbytečné. Jeho zpráva bude strohá. Procházel prázdnými halami, v nichž zůstal tu a tam některý pokažený a zrezivělý stroj. Vše, co bylo funkční, bylo již odvezeno někam na východ. Skladiště zela prázdnotou. Vozidla podniku zřejmě již převzala armáda a vlaky odjely s materiálem. Konstrukce budov na prvý pohled narušené natolik, že by bylo třeba je zbourat a postavit nové. Vymontovány byly dokonce i elektrické rozvody a paroplynová potrubí. Vítr proháněl troskami hejna špinavých a ohořelých papírů. Před půl hodinou zahynulo pět německých vojáků, když se pokoušeli v kovárnách rozhýbat starý mnohatunový gigant hydraulického lisu, který nebylo možno nikam stěhovat a odvážet. Byl plný výbušnin. Vyrabované kanceláře bez listin i bez nábytku, sklepy budov zatopeny vodou. Použitelné zde byly jen cihly. Kolejové svršky dočista zmizely, armáda jich zřejmě použila k opravám bombardovaných železnic. Vše důkladně zaminováno.

– Kdy to jen ti Tschechei mohli stihnout odstěhovat?

Bylo zřejmé, že odvážení muselo začít již dlouho před započetím bojů. Přesun proběhl pravděpodobně již před 1. říjnem a Luftwaffe zde plýtvala drahocennými pumami. Bylo to stejné, jako by letectvo bombardovalo pouhou maketu závodu.

– Počítali s válkou. Vždycky s ní počítali. Führer si dělal iluze, když se domníval, že se mu podaří dohnat je ke kapitulaci politickým tlakem.

Venku se ozval zesilující jekot a potom známý, strašlivě zesílený zvuk trhající se látky zakončený detonací. Vysypala se další skla oken. A podlaha budovy se zatřásla. Padala omítka.

Vzápětí se nízko nad fabrikou přehnal roj stíhaček, které střílely do ulic z palubních kulometů. Do haly vešel rychlým krokem vojenský burš.

– Pane majore, pojďme ven. Tschechei začínají odstřelovat město z okolních výšin a z letadel.

Odpoledne přišly alarmující zprávy z Berlína.

16. říjen 1938 – Berlín, Wilhelmstrasse

Plukovník Friedrich Hossbach zahajoval den, o němž netušil, že má být vůbec nejtěžším dnem jeho života. Toho dne měl starý voják a přesvědčený německý vlastenec vejít do historie. Hossbach celou noc nespal. Strávil ty dlouhé a temné hodiny ve vojenské vůdcově kanceláři a bylo mu stále hůře a hůře, jak přicházely další informace, které se pokoušel sestavit do přehledu pro ranní hlášení.

Führer netušil nic zlého. Poslední zpráva, kterou mu lidé z OKW sdělili ještě večer, než se odebral do soukromí, byla zpráva o tom, že 2. pancéřová divize vede úporné boje pouhých 10 km jižně od Brna a 2. lehká divize obsadila Znojmo. Na západě se 2. motorizované divizi podařilo prorazit plzeňskou obrannou linii a tanky směřují na Plzeň. Vůdce ulehl v dobré náladě. Neprozradili mu, že útok Tschechei ze severu od Slavonic vráží pomalu a jistě klín mezi von Leeba a von Lista, když před tím smetl slabou 4. lehkou divizi.

Ale v té době již také byla k dispozici zpráva o tom, že nápor na Brno vázne a v oblasti se vyskytuje příliš mnoho silně vyzbrojených československých jednotek v obranných liniích a silné dělostřelectvo. Přesto nikdo nenařídil informovat vůdce. Generálové doufali, že během noci přijdou lepší zprávy, jenže pak se již hrnula jedna egyptská rána za druhou.

20.00 hod. Od Prešpurku zaútočila československá obrněná divize a zaskočila nepřipravenou 3. horskou divizi, která právě dokončovala přesun přes Dunaj a nebyla rozvinuta k boji. České tanky se hnaly na Vídeň spolu s obrněným vlakem, po silnicích, po železnici i po Dunaji.

20.25 hod. Mohutné české tankové svazy, nastupující od Slavonic a Drosendorfu, prolomily obranu záložních německých divizí a obsadily Krems, aniž čekaly na pěchotu, čímž definitivně přerušili spojení se XIV. armádou a odřízly ji od zbytku Říše. Pak se tanky Tschechei rychle valily údolím Dunaje k západu a zahnaly dvě další německé divize do horských masivů Greinského lesa.

21.15 hod. Úplným vrcholem Jobových zvěstí bylo zachycené zoufalé volání o pomoc ze štábu 2. lehké divize, která se doslova topila. Vyšlo najevo, že Tschechei explozemi protrhli hráze Vranovské přehrady a přívalová vlna o 15 kilometrů níže po proudu zastihla 2. lehkou divizi právě při dokončování násilného přechodu přes řeku Dyji. Vzápětí se celá zatopená divize, která přišla o většinu své těžké techniky, ocitla pod ničivou dělostřeleckou palbou.

22.30 hod. přišla zpráva o útoku pěších divizí Tschechei severně od Prešpurku, směrem na západ. Byla identifikována 15. pěší divize a její rozvinuté jednotky začaly uzavírat ústupovou cestu německým motorizovaným jednotkám bijícím se u Břeclavi.

23.00 hod. Byl znovu bombardován Linz, tentokráte moderními ruskými bombardéry SB-2 s československými identifikačními znaky.

00.30 hod. První československé tanky byly hlášeny z předměstí Vídně a další kolony vjížděly do ulic městeček na Dunaji, aniž je kdo mohl zastavit nebo zabrzdit. To vyvolalo ve štábu hotový šok.

03.00 hod. Rudá armáda obsadila Vilno (jakýsi generál Žukov).

05.00 hod. Československý rozhlas hlásil obsazení Vídně a vyzýval místní obyvatele, aby se zapojili do bojů za obnovení svobodné Rakouské republiky. Byl zajat Seyss-Inquart. Do zajetí padl sám generál von List, generál Guderian je nezvěstný, stejně jako mnoho jiných důstojníků, velitelů divizí a stranických předáků v oblasti…

Nyní bylo 6.00 hodin a XIV. armáda byla zčásti beznadějně obklíčena na Moravě, bez vrchního velení, zbytek prchal ve zmatku k západu. Vojska Tschechei zaplavovala Rakousko severně od Dunaje.

Telegrafista z vedlejší kanceláře právě přinesl čerstvý dálnopis. Letky Luftwaffe, které za svítání vzlétly, aby zastavily československou protiofenzívu, narazily na nepředvídanou přesilu ruských stíhaček typu I-16 a utrpěly těžké ztráty. V boji pravděpodobně zahynul sám generál Lohr, bývalý velitel rakouského letectva a nyní velitel letecké skupiny Ostmark. Útočící stroje, zřejmě dodané Sovětským svazem, způsobily velké potíže ustupujícím německým jednotkám. Šířila se šeptanda o divizích Rudé armády postupujících východním Slovenskem na Vídeň.

Celé OKW bylo na nohou. Generálové pobíhali sem a tam a hledali způsob jak zastavit postup Tschechei na Linz. Nejtěžší divize sevřené na Moravě již byly zřejmě ztraceny a s nimi vzácná těžká výzbroj. Generální zálohu však nebylo možno uvolnit bez führerova svolení. Nakonec se generál Jodl odhodlal a nechal Hitlera vzbudit.

Plukovník Hossbach se zoufale díval na velkou nástěnnou mapu Říše. Československo zde tvořilo směšnou a protáhlou nudli, žížalu, kterou je možno kdekoliv přeštípnout napůl. Jakmile si však plukovník odmyslel Slovensko, spatřil něco docela jiného. Byl tím, co uviděl a rozpoznal, šokován. Böhmen und Mähren tvořily horami uzavřený útvar, k západu vysunutý velkým kosočtvercem, takovým, jakým se v uplynulém století osazovaly bastiony pevností. Toto celé byla pevnost s plně obsazenými předprsněmi. Wehrmacht nepřeštípávala žížalu, jak se někdy vtipkovalo, wehrmacht se snažila dobíjet ozbrojenou a mobilizovanou pevnost a dělala to způsobem, jakým se přeštípává žížala.

Plukovník Hossbach byl také především vojákem a rozuměl taktice boje. To, nač se díval, jej naplnilo děsem. V hlavě mu proběhla řada čísel a dostupných informací. Němci se pokoušeli dobít hájenou pevnost stejným počtem vojáků, jakým byla bráněna! Ale to je šílenství! Každý nedouk ví, že hradby a opevnění, zde hory a obranné linie, umožní obránci hájit je s pouhou polovinou vojsk, počtů, jakými útočí nepřítel. Německá vojska krvácí a Tschechei si někde vzadu ulévají početné zálohy, snad plnou polovinu svých vojsk. Na německé straně krvácí všichni nasazení lidé a na české straně se ušetřená polovina k něčemu chystá. Jistě, Říše má pětinásobnou převahu v počtu mobilizovatelného obyvatelstva, ale výcvik trvá nejméně půl roku a v současné době nelze stavy doplnit. Ještě několik měsíců to nebude možné. Navíc wehrmacht tuto pevnost ani neobklíčila, ale ponechala celou jednu stranu, tu východní, otevřenou a bez možnosti kontroly. Nelze je tedy vyhladovět, nedojde jim munice a benzín! Není možno kontrolovat a předvídat připravované výpady z pevnosti. Vnitřní spoje v pevnosti jsou mnohanásobně kratší a nočním přesunům nelze zamezit, i když bude Luftwaffe ničit komunikace. Nechali jsme se zmást tím, že jsou malí.[158]

Jen šílence mohlo napadnout dobíjet takovou pevnost jediným útokem, z chodu, bez dlouhodobého obléhání a bez zajištění takového obléhání. Hossbachovi prostá matematika napověděla, že toto je nesmysl. A Německo do takto zoufalého podniku vrhlo téměř všechny své bojeschopné síly, aniž se připravilo na dlouhou válku. Tschechei také dokázali počítat a toto museli mít dávno propočteno. Zpočátku vypadalo jako šílenství, že se chtějí ubránit, ale oni vždy věděli, že při daném stavu věcí se ubránit mohou. Spolehli se na svůj vlastní rozum a na své počty, ne na propagandu. A oni nejen, že se mohou ubránit, oni mohou i zvítězit, protože jsme vedeni šílencem, který v tom hrozném podniku nechává hlavní bojovou sílu Německa naprosto vykrvácet a zničit.

– Pro Kristovy rány, někdo ho musí zastavit!

Hossbach se k ránu pokoušel dovolat generálu Stüpnagelovi. K telefonu jej dostal až na několikátý pokus. Vylíčil mu celou, zle se vyvíjející situaci.

– Pro Boha živého, na co ještě chcete čekat? Vždyť ten šílenec nepřestane, dokud Německo docela nevyčerpá a nezničí. Je nutno okamžitě zakročit. Je zde v Berlíně, ještě spí.

– Uklidněte se, nabádal Stüpnagel. – Budeme jednat. Je třeba nechat celou situaci uzrát. Je třeba, aby si národ nejprve uvědomil, jaká je situace, pak nastane ta chvíle. Je třeba také vyčkat, jak dopadne jednání ministra zahraničí s Francií a s Brity. Vpád rudých je vyděsil, stejně jako celou Evropu. Kdyby se vůdci podařilo sjednat s Francouzi nějakou alianci, pak by se naše divize mohly nadále soustředit proti Československu. Čechoslováci jsou nyní v očích Evropanů spojenci rudých a národ by nás nepodpořil. Vyčkejme ještě pár hodin…

– Stále budou čekat. Stále jen čekat, opakoval si zoufale Hossbach. – Zbabělci. Tolik příhodných situací už promarnili a stále chtějí jen čekat, až bude definitivně pozdě. Nikdy se neodhodlají. Nikdy…

Dveře kanceláře se rozlétly a dovnitř vešel rychlým a rázným krokem Adolf Hitler, následován Ribbentropem. Hossbach se vymrštil do pozoru.

– Heil Hitler!

Führer mávl rozmrzele rukou.

Hossbach by se byl raději neviděl. Jsem jako idiot. Nenávidím ho a vyskočím jako stlačené péro, jakmile se jen objeví. Co je to jen za ďábla? Čím to jen je, že mu všichni slouží a zachovávají poslušnost?! Za chvíli před ním bude takhle panáčkovat celý svět.

– Máte přehled nočních zpráv? Ukažte… Natáhl führer energicky ruku a vzal si list papíru.

Hitler odstoupil k oknu a četl. Plukovník Hossbach mu neviděl do obličeje, ale sledoval ruku držící papír, která se stále výrazněji začínala třást. Musel to být pro něho strašlivý šok. Uléhal s myšlenkou na své divize bijící se o Brno a probudili ho, aby mu řekli, že Tschechei stojí bezmála u Linz, u jeho rodiště. Za jedinou noc ztratil celé Rakousko a nejméně 8 divizí.

Hitler zdvihl hlavu, hleděl z okna a prudce polykal. Pak se otočil na Ribbentropa.

– Moje Vídeň! Jak jste jen mohli dopustit…? Nadechl se. – Jak pokračují jednání s Francií a s Brity?

– Jsou vystrašení z ruského nástupu, můj vůdče, konstatoval ministr zahraničí.

Británie odesílá expediční sbor do finských přístavů a Paříž vyhlásila částečnou mobilizaci.

– Ptám se na jednání, odsekl netrpělivě Hitler. – Co říkají odposlechy? Budou ochotni uzavřít s námi protibolševickou alianci?

Ribbentrop svěsil hlavu.

– Obávám se, můj vůdče, že budou vyčkávat. – Vyslanci dostali v noci pokyn oficiálně se vymlouvat na současnou vládní krizi. Ve Francii se stávkuje kvůli Tschechei a v Londýně se Chamberlainova vláda ocitla v těžké pozici. Zítra zasedá parlament. Prý hlasování o důvěře. Opozice je nyní silná a zítra může být premiérem jmenován Churchill. Není to vyloučeno. Zřejmě doufají, že se Rudí zastaví v Polsku.

– Já vám řeknu, v co doufají, rozohnil se Hitler. – Doufají, že zabijí dvě mouchy jednou ranou a nebudou při tom muset hnout ani prstem. V to doufají, že odejdeme z Tschechei, což by uklidnilo jejich domácí opozici, a také doufají, že se s rudými porveme my sami a vyřídíme se navzájem. Tím by oni získali v Evropě ztracenou převahu. Ale tu radost jim neuděláme. Řeknu vám, jak to bude probíhat nyní. Předvoláte si jejich vyslance a sdělíte jim, že je mým nezměnitelným rozhodnutím skoncovat s Tschechei tak, nebo tak. Rozumíte? Řekněte jim, že my s Rusy bojovat nebudeme. Jestli chtějí vpustit rudé hordy na kontinent, tak je tady budou mít. My se z Československa nestáhneme. Nikdy! Za žádnou cenu! Ne, dokud budu žít! Jděte a zařiďte to. A nebojte se, oni se pohnou, jen je musíme vystrašit.

V plukovníku Hossbachovi se téměř zastavilo srdce. Ten šílenec to myslí vážně. Ohrozí i Berlín, aby se zmocnil Prahy. On nedokáže prohrávat. Nedokáže nic vzdát. Úplně ztratil soudnost.

– A ať sem přijdou Jodl, Keitel, Brauchitsch a Göring, ať se sejde štáb, jedeme do Zossen! křikl vůdce za odcházejícím Ribbentropem. – A předvolejte mi na večer sovětského vyslance.

Ribbentrop se prudce zastavil ve dveřích a pomalu se otočil.

– Sovětského vyslance? Mein Führer!? Chcete jim vyhlásit válku?

– Válku?! rozkřikl se Hitler. – Jste blázen, Ribbentrope? Jakou válku? Musíme dohodnout demarkační linii. Přece jim Polsko nenecháme celé?

Hossbach měl dojem, že se mu to jen zdá. Vůdce se právě chystal zradit Poláky, kteří bojovali spolu s wehrmachtem na stejné frontě? Prodat je rudým? Hitlerovi bylo zřejmě úplně lhostejné, s kým a proti komu se spojí, jen když tím získá momentální převahu. Přitom by byl v kterémkoliv okamžiku ochoten spojit se s tím druhým. Kromě Tschechei, samozřejmě. Ty nenáviděl více než komunisty.

Schmundt nebyl k nalezení. Hitler se znovu zahleděl do přehledu zpráv a celý se opět roztřásl. Úplně ztratil povědomost o tom, že není v místnosti sám.

– Zrádci. Jsem obklopen samými zrádci a zbabělci! vykřikoval a přebíhal po místnosti jako šelma v kleci. – Ale já se nevzdám. Povedu Německo k jeho největší velikosti a slávě. A Německo půjde se mnou, nebo se mnou padne. Ano, padne slavně a do jednoho. Nezbude kámen na kameni. Nic pro rudé, nic pro ty hordy méněcenných Asiatů, Slovanů, Židů… Německo je povoláno k vítězství, nebo ke zkáze a ta zkáza bude úplná, protože jestli Německo nedokáže zvítězit,

nezaslouží si žádný Němec, aby žil…!

Plukovník Friedrich Hossbach pociťoval z těch slov téměř fyzickou bolest. Führer zešílel. V jednu chvíli chtěl jednat s Rusy a vzápětí jim vyhrožoval válkou zničením. Před tím chtěl jednat s Brity a Francouzi a vyhrožoval, že vpustí na kontinent, tedy i do Německa, Rudou armádu. Vydával protismyslné příkazy a nikdo si toho nevšiml. Ostatní nic nepochopili a jeho příkazy plnili. Hossbach udiveně sledoval svou vlastní ruku, jak otevírá zásuvku psacího stolu a bere z ní matnou těžkou hmotu revolveru Walter 7,65 mm. Náhle prozřel a s děsem si uvědomil, že Hitlerovi na Německu a na Němcích vůbec nezáleží. Jde mu jen o zkázu a o krev. Ten nenávistný bastard by nechal vykrvácet celý svět, a kdyby to nevyšlo, nechal by pobít svůj vlastní národ, jen aby mohl působit nějaké zlo a prolévat nějakou krev. Nikdy mu na Němcích nezáleželo a celá léta jen podvádí. Nyní jeho šílenství propuklo naplno. Musí být zastaven! To před ním musí být Německo zachráněno.

– Ne, řekl, vstal a namířil na svého vůdce. – To ty jsi zradil Německo.

– Coo…?! Otočil se Hitler varovaný svým instinktem a tónem hlasu vlastního zapisovatele, ještě dříve než pochopil význam slov.

Hitlerovy oči se údivem rozšířily, pootevřel ústa a nechal je otevřená.

– Je to nutné, můj vůdče! Konstatoval Hossbach. – Pro Německo. Sám jste před týdnem v Zossen řekl, že kdokoliv by dospěl k názoru, že vedete Německo do zkázy, má právo vás zastřelit.

– Hossbachu! zařval Hitler. – Vy jeden…

Stejně jsem ztracen, pomyslel si zapisovatel a stiskl spoušť.

V Hitlerově čele se objevila skvrna a krev postříkala nástěnnou mapu za jeho hlavou. Adolf Hitler se prudce zvrátil nazad, jako by mu kdosi podrazil nohy a ještě ve vzduchu se jeho tělo otočilo do horizontální polohy. Byl mrtev dříve, než dopadl na zem.

Hossbach chvíli zíral na krvavý koláč, který zakryl prostředek mapy kdesi v souřadnicích hlavního města Říše, pak se otřásl, vykročil k telefonu a vytočil Stüpnagelovo číslo.[159]

– To jste zase vy, Hossbachu, copak se děje?

– Führer je mrtev. Jednejte! Rychle!

Na druhém konci drátu se ozvalo zděšené zajíknutí.

– Co to říkáte?!

– Ten skřet je mrtvý. Zastřelil jsem ho. Teď! Tady! Jste druhý na světě, kdo o tom ví. Za chvíli mne zatknou a Gestapo si mne podá. Nezbývá vám, než jednat. Nejsem si jist svou odvahou. Dostanou ze mne všechno. Vaše jména, spojení, plány… Už kvůli sobě musíte jednat. Teď, hned! Další šanci už nedostanete. Nikdy.

Hossbach upustil sluchátko nezavěšené a stanul nad Hitlerovou mrtvolou, ještě s revolverem v ruce. Náhle už to nebyl všemocný führer. Jen mrtvý šílenec, uzlíček nervů a ztělesnění všech chorob světa. Pod jeho hlavou se rozlévala kaluž krve a tekutina se vsakovala do koberce. Bylo to směšně lehké, odpravit takového velikána.

– Jsem proklet, pochopil Hossbach. – Ale zachránilo to milióny lidí.

Na chodbě zazněl dupot běžících nohou a z telegrafní místnosti vyběhl

gauleiter Below, který zděšeně zíral na Hossbacha stojícího s revolverem v ruce nad mrtvolou vůdce. Hossbach se k němu otočil a řekl klidným hlasem.

– Jste třetí muž na světě, který to ví. Potom odhodil zbraň a sedl si.

Maršál letectva, ministr letectva a bývalý pilot Hermann Göring měl dojem, že stále ještě sní. Pozdě dopoledne jej vzbudil pobočník generál Karl Bodenschatz a zasypal jej, ještě rozespalého, těmi strašnými zprávami z jižního bojiště. 3. Luftflotte – SudOst utrpěla neuvěřitelné ztráty a tlusťoch Speerl si rval z hlavy poslední zbytky vlasů. K tomu všemu ten neúprosný postup Rusů. Prý padlo Vilno. Všechno se obrací proti Německu, které ještě před několika dny triumfovalo.

– Jedeme na ministerstvo, rozhodl se a zapínal si uniformu. Rádio hrálo Wagnerův Soumrak bohů.

– To už pohřbívají wehrmacht? rozčílil se. – Copak jsme už prohráli válku, že musí od rána hrát takovou ponurost?! Ten Goebbels nemá rozum. Jedeme na ministerstvo a potom na OKL.

Před budovou ministerstva na Wilhelmstrasse zastavil Göringův Horch čtvrt hodiny nato. Z budovy vyběhl strážný a zasalutoval.

– Neumíte zdravit?! rozzuřil se maršál již doopravdy.

– Promiňte, pane ministře, ale to se jaksi teď nehodí.

– Cože? zařval Göring rozpálený již do běla. – Zdravit Heil Hitler se nehodí?!

– Pane ministře, führer je mrtev, oznámil suše strážný.

Göringovi bylo, jako by dostal palicí do hlavy. Náhle mu bylo jasné, že tohle není žert. Ta hudba v rádiu, ten Wagner. Teď to dostávalo smysl…

– To není přece možné… hlesl úplně tiše a poklesla mu ramena. – Jak se to…?

– Je to pravda, pane ministře. Před hodinou byl zastřelen. Rádio hlásí, že to prý bylo spiknutí z nejvyšších stranických kruhů. Myslel jsem… Abyste to věděl, než půjdete do úřadu.

Göring se nahrbil, jako by nesl nesmírnou tíhu. Bez vůdce! Znělo mu hlavou jako poplašný zvon. Bez vůdce! Bez vůdce nejste nic! Bez vůdce jste nuly! Bez vůdce nemáte ani sílu, ani energii, ani nápady, ani odhodlání… On byl všechno, vy nejste nic. Bez vůdce…!

– Ne, otočil se pomalu k pobočníkovi. – Jedeme ke kancléřství. Chci vůdce vidět na vlastní oči!

V ulicích se srocovali lidé a bylo vidět uniformy Schupo. Šofér otočil vůz, neboť nové říšské kancléřství bylo vzdáleno pouhé dva bloky. V tom okamžiku se na křižovatce s Unter den Linden objevily tanky a transportéry*. Kolona zatáčela na Wilhelmstrasse. Řidič prudce zastavil.

– Co je zas tohle? zaklel Bodenschatz. – Tanky v Berlíně? To se snad…

A Hermann Göring si vybavil slova strážného před ministerstvem. Konečně pochopil, stejně jako jeho pobočník. Náhle bylo oběma mužům úplně jasné, co se děje. Vůdcova vražda, to nemohla být žádná náhoda. Generálové kuli pikle již dávno, ale vůdce je zatím vždycky přesvědčil. Nyní vůdcův génius selhal a armádě hrozila porážka. Německo se dostalo do mezinárodní izolace a blížili se rudí. Vojenský převrat! Armáda uchopí moc. Jestliže to mají připravené, ani věrné jednotky SS nic nezmohou. Jestliže jsou tanky v berlínských ulicích, musela být

již Seppova Leibstandarte SS zneškodněna. Göring se ohlédl na Wilhelmplatz. Říšské ministerstvo propagandy lemoval kordon šedých uniforem a před vchodem stála policejní auta.

Domyslel si, že generálové, aby získali skutečnou moc, musí useknout hlavu draka a pozatýkat pohlaváry NSDAP…

– Svedou to na nás! Jistě už zatkli Goebbelse, protože jinak by dávno mečel do rádia. Otočte to. Jedeme na letiště Rangsdorf. Válka je stejně v háji…

Göring věděl, že tak hbití nebudou, aby na něho čekali na letišti. A pilotovat ještě dovede sám.

Joseph Goebbels skutečně nebyl tak rychlý ani tak důvtipný jako Göring a Bodenschatz. Jeho měli pučisté na seznamu k zatčení hned jako prvého. Ještě než vešla ve známost führerova smrt, obklíčila policejní kolona ministerstvo propagandy. V prvých hodinách byl zatčen ještě Rudolf Hess, Himmler a další významní nacisté. Historie nezachovala mnoho dokumentů, ze kterých by bylo možno provést věrohodnou a jasnou rekonstrukci těchto zmatených hodin a dnů. Známe jen útržky. Víme tolik, že pučisté oprášili téměř dohotovený plán z posledních zářijových dnů před podpisem mnichovské dohody. Nejprve byla zalarmována policie a vojsko berlínské posádky. Od samého začátku převratu razili pučisté verzi esesáckého spiknutí proti vůdci, a to se stoprocentním úspěchem. Jediný Goebbels mohl být varován, neboť Hitlerův gauleiter Below správně usoudil, že pro pučisty bude obsazení ministerstva propagandy klíčové a pokusil se jej varovat. Josef Goebbels však nebyl v budově ministerstva k nalezení. V kritickou dobu se schovával kdesi v objektu filmových ateliérů s českou herečkou Lídou Baarovou a za žádnou cenu si nepřál být nalezen, zvláště ne svou zákonnou manželkou Magdou. Ta také o dva dny později udala vyděšeného a schovávajícího se kulhavého ministra Canarisovu pátracímu komandu.

Po obsazení ministerstva podřízená rozhlasová studia i vysílačky převzaly připravenou zprávu o smrti milovaného führera i s celou pučistickou verzí naprosto bezelstně. Po obsazení ministerstva války a ministerstva vnitra byly vydány příslušné rozkazy pro jednotlivé branné okrsky a okrskové policejní služebny v celé říši. Při západní hranici působili zcela nezávisle důvěrníci generála Ludwiga Becka, velitele I. armády a celé Siegfriedovy linie. Beck velel nejméně 5 divizím, z nichž některé byly připraveny k tažení na Berlín, kdyby toho bylo potřeba. S okamžitou platností bylo na celém území Říše vyhlášeno stanné právo.

Tanky v Berlíně patřily 3. motorizovanému praporu Rathenow 23. pěší divize. Tato divize byla doposud dislokována jako záloha pro VIII. armádu v okolí Postupimi, pod přímým velením generála Busche a spadala pod III. armádní sbor, kterému velel jeden ze spiklenců, generál Witzleben. Měla se přesouvat do prostoru Drážďan, ale gen. Witzleben její přesun zdržoval pod záminkou nedozbrojeného dělostřelectva. V 7.00 byl zastřelen Adolf Hitler a informován generál Stüpnagel. Již v 7.30 hod. telefonoval Witzlebenovi sám generál Halder a dohodl se s ním na okamžitém zahájení vojenského puče. V 9.00 hod. vyrazily první motorizované oddíly 23. divize okolo jezera Wannesse a 20 km do vnitřního

Berlína urazily v několika minutách.

Snad pouze jediný generál Josef Seep Dietrich byl včas informován přímo z říšského kancléřství o tom, kdo skutečně zabil jeho milovaného vůdce, a vydal povel k pochodu na Berlín. Padl v boji, když byla jeho Leibstandarte SS sevřena mezi útvary 1. pancéřové divize v Durynském lese.[160] Generálové Hoepner a Witzleben si již předem zajistili dostatečnou loajalitu svých podřízených. Na straně spiklenců stál náhle také admirál Canaris, který osobně a přímo v jeho posteli zastřelil svého souseda gruppenführera Heydricha, v němž viděl hlavního konkurenta a soupeře. Na jeho rozkaz Abwehr paralyzoval celou síť i spojení ozbrojených formací SS. Po obsazení a zajištění Berlína byly vyslány spolehlivé volné vojenské jednotky k obsazení řádových hradů SS, zvláště Wewelsburgu a koncentračních táborů.

Generálové wehrmachtu známí svým respektem k Adolfu Hitlerovi byli se svými armádami zaměstnáni na československé frontě a nemohli si v kritické situaci dovolit uvolnit ani jedinou divizi k potlačení protinacistického puče. Mnoho velitelů divizí by jejich rozkazy tak jako tak neuposlechlo. Československá válka, paradoxně, zabránila vzniku občanské války v Německu.

Velitel VI. armádního sboru generál Hans Günter Kluge usoudil již 12. října večer, že Německo vede bezperspektivní válku za podmínek, které neumožňují zvítězit, zvláště ne poté, kdy Rudá armáda obsadí celé Polsko. Pokusil se spojit s Halderovými spiklenci, ale také on byl vyzýván, aby vyčkával, až bude německá veřejnost na převrat připravena. Generál Kluge vyčkávat nehodlal. Zajistil si loajalitu svých podřízených a jakmile byl informován o Hitlerově přítomnosti v hlavním městě, v noci ze 16. na 17. října plánoval otočit 16. pěší divizi, opustit československou frontu a bez varování táhnout na Berlín. Dopoledne 16. října, těsně před vydáním příslušných rozkazů, se dozvěděl o převratu v Berlíně. Generál Kluge přikázal svým jednotkám držet pozice, ale nevyvíjet žádnou ofenzivní aktivitu. Pak se rozjel sám do Berlína.

Dále byl zatčen Joachim Ribbentrop a Ernst von Weizsäcker okamžitě převzal funkci ministra zahraničních věcí. S ním úzce spolupracoval umírněný Neurath. Martin Bormann se zabarikádoval v Berghofu.

Jedinou významnější šarvátku způsobil Hitlerův hýčkaný chráněnec, velitel führerova transportního praporu, čerstvý generál Erwin Rommel, který se po zprávě o rozprášení Leibstandarte SS opevnil se svými vojáky v postupimských kasárnách. Rommel se vzdal teprve po týdenním odporu, kdy byla situace v Německu již konsolidována. Jako velitel tankové divize vstoupil pak do služeb vojenské vlády a prokázal Německu významné služby ve válce proti Sovětskému svazu. Padl u Varšavy v roce 1943, když jeho vůz najel na minu.

Do otevřené vzpoury proti nacistické organizaci se zapojili mnozí civilisté a civilní úřady organizované bývalým starostou Lipska Carlem Goerdelerem. O klid v ulicích Berlína se velkou měrou postarali velitelé policie hrabě Heldorf a generál Artur Nebe. Civilní správu v Porýní převzal na žádost vojáků bývalý starosta Kolína Konrád Adenauer.

Plukovník Hossbach, Hitlerův vrah, byl později, když vyšel najevo skutečný průběh událostí a skutečný smysl převratu, odsouzen vojenským soudem za vraždu k šesti letům vězení, ale již roku 1940 byl omilostněn a penzionován.[161]

Zatímco Německo zpravené bez milosti o násilné smrti svého führera strnulo ohromením, zatímco stovky a tisíce hlasů a peticí žádalo smrt zrádcům Himmlerovi, Goebbelsovi a dalším, sešli se, ještě k večeru téhož dne, v budově vrchního velitelství v Berlíně, velitelé a generálové štábů všech druhů vojsk.[162]

Werner von Fritsch byl připraven skoncovat se vším. Velmi litoval toho, že se nezastřelil ihned onoho 26. ledna, poté, kdy mu führer ve své osobní knihovně vyjádřil tak potupným způsobem nedůvěru a dal přednost tvrzení nastrčeného kriminálníka před tvrzením generála německé armády. Fritsch právě balil kufry ve svém berlínském bytě, aby se připojil ke 12. dělostřeleckému pluku při 12. pěší divizi, jehož čestným velitelem byl jmenován po své rezignaci, když do dveří vstoupil generál von Beck.

– Chystáte se na frontu? Čestně padnout?

Ludwig von Beck byl možná tím jediným mužem, se kterým byl Fritsch ještě ochoten ztratit slovo. Svého času bývali silnou dvojicí v nejvyšších armádních kruzích.

– Můj milý Becku, co jiného ještě zbývá? Co jiného, než ještě posloužit Německu. Ne jemu, Německu. Jemu sloužit nemohu, i kdyby mi nabízel nejvyšší funkce a prosil. Nikdy nezapomenu, jak se mnou jednal. Nikdy nezapomenu na tu frašku, na ten hnusný podvod a na ten sehraný tribunál. Mé slovo, slovo starého německého důstojníka, smetli se stolu, jako by neznamenalo nic, jako by bylo bezvýznamné proti té Himmlerově a Göringově špíně, proti nějakému recidivistovi. Neslýchané mne urazili. Nemám na vybranou.

– Intrika Gestapa, ozřejmil Beck. – Potřebovali se jen zmocnit velení vojsk, aby mohli celý wehrmacht nakazit tím černým morem.

– Tak vidíte, pokračoval Fritsch. – Sám jste rezignoval. Na vaši odbornou expertízu nebrali ohled, a jak to s nimi dopadá? Namísto blitzkriegu se plahočí horami jako šneci a němečtí muži tam umírají po tisících… Kam tohle povede?

– Potřebujeme vás, požádal tiše von Beck. – Potřebujeme vás v generálním štábu. Pojeďte se mnou do Zossen.

Von Fritsch se na Becka zadíval nechápavýma zarudlýma očima a posléze vybuchl.

– Kdo mne potřebuje? Ten skřet? Abych po něm uklízel mapy, nebo k čemu mne potřebuje? A vás snad také potřebuje?

– Nemáte rádio? podivil se von Beck. – Ten skřet je mrtvý. Zastřelil ho Hossbach dnes ráno, když chtěl vyjednávat s Rusy o rozdělení Polska. Witzleben s Halderem se konečně rozhýbali k akci. V Berlíně jsou již postupimské tanky. Oficiálně je vše sehráno tak, aby se věřilo, že Hitlera nechali zavraždit nacisté v touze po moci. Probíhá převrat a od rána jsou zatýkáni pohlaváři strany!

Fritschův vzteklý pohled se měnil v užaslý. Bez slova otevřel sekretář a vytáhl odsud láhev brandy. Generál Beck svému bývalému nadřízenému stručně a v několika minutách vylíčil události poslední noci a dne. Von Fritsch si mnul umíněné čelo.

– Vídeň? Tschechei obsadili Vídeň?!

– Nejen to. Zničili a obklíčili celou von Listovu XIV. armádu a pobrali její výzbroj. Mají ruská letadla a postupují na Linz. Je to katastrofa. Říkal jsem jim to, ale

neposlechli mne. Ten šílenec nás zavedl do propasti. Nahnal von Lista do předem ztraceného útoku, bez zajištění, bez rekognoskace, bez odpovídajícího složení armády, bez logistiky. Tak to je, když komandují diletanti. Generále, potřebujeme vás v OKW. Musíme dát Německo zase dohromady… Je přece nemyslitelné kapitulovat před Tschechei! A rudí se blíží.

Generál Werner von Fritsch pomalu kývl.

– Ano. Říkáte, že Göring utekl a Himmlera jste zatkli? Heydrich je mrtev? Vy víte, jaký je můj názor na státní převrat prováděný vojskem. Německý důstojník by se k něčemu takovému propůjčit neměl. Ničí to smysl pro loajalitu sboru. Ale stalo se a takto… za těchto okolností ano. Ale jen pokud bude shoda. Pokud budu mít podporu, abychom odstavili jeho nohsledy, Keitela, Brauchitsche, Jodla…

Shromáždění generálů svolané do Bendlerstrasse bylo jen s velkou nadsázkou možno nazývat jednáním vrchního velení armády.

Teprve nyní se ukazovalo, jak je německá generalita rozeštvána působením nacistů a rozdělena do několika zájmových skupin. Byla zde skupina včerejších pronacistických nohsledů a patolízalů, byli zde staří a nedávno odstrčení a byli zde frontoví velitelé, jejichž jednání bylo motivováno především strachem z hrozící války na dvou nebo i více frontách. Zcela chyběla nová politická doktrína. Na bedrech armády ležela historická vina za to, že dopustila nástup nacistů a Hitlera k moci. Bylo nutno smířit se s nevyhnutelným, pokud německé divize měly být schopny postavit se postupujícím Sovětům, případně postoupit na polské území. Byla zde otázka rekonstrukce štábu a velení na všech vyšších stupních a byla zde otázka samotné války. Většina generálů se ještě nevzdávala myšlenky na podržení dobytého sudetského území. Vše záleželo na postojích západních spojenců, jejichž podporu si Německo nutně muselo zajistit, mělo-li čelit náporu z východu.

– Musíme být jednotní, navrhl k všeobecnému překvapení sám Keitel. – Vraťme se prostě před leden letošního roku a pokračujme bez nacistické strany.[163]

Bylo zřejmé, že Keitel a mnozí další mají strach ze zatčení. Nekompromisní a důsledná likvidace celého nacistického vedení je vyděsila. Organizátoři převratu do krajnosti využívali efektu, kterým zapůsobil bleskový a dobře připravený puč, k nátlaku na své kolegy ve zbrani. Jednání skončilo v pozdních nočních hodinách usnesením podpořit civilní vládu dle seznamů připravených ministrem Schachtem. V čele vlády stanul Schacht sám, dobře si vědom, že skutečnou moc doposud třímají v ruce generálové.

Generálové jednomyslně povolali do funkce vrchního velitele branné moci generála Wernera von Fritsche, jakožto symbol německého ducha očišťujícího se od nacismu. Halder sám nabídl své místo von Beckovi a spokojil se s funkcí šéfa operačního oddělení.

Západní spojenci měli pochopit, co tím nové Německo sděluje světu. Všichni zúčastnění složili novou přísahu Německé říši a usnesli se na několika základních bodech a doporučeních nově ustavené vládě.

1. Nová vláda je ustavena dočasně, po dobu, než bude ukončena válka proti Československu a než pomine nebezpečí ruské invaze do Evropy.

2. V Německu se povoluje působení dalších politických stran, vyjma komunistických a vyjma NSDAP.

3. Jednotky SS se tímto rozpouštějí a budou transformovány v řádnou policejní a armádní organizaci.

4. S československou armádou bude okamžitě zahájeno jednání o příměří a budou vyjednány výhodné podmínky ukončení války, vzhledem k nebezpečí, které říši aktuálně hrozí z východu.

5. Vláda zahájí jednání o spolupráci s Anglií a Francií při společném postupu proti Sovětskému svazu.

16. říjen 1938 – Budapešť

Admirál–regent Miklós Horthy pozoroval z okna parlamentního paláce mlhu stoupající od Dunaje a ranní provoz na Széchehyi rákpart. Budapest se probírala do dalšího zamračeného mrzutého dne. Nalevo na protějším břehu zahlédl prosvítající bělavá cimbuří Halázsbásty, sbíhající se po svahu od královského paláce k řece. Jenže Maďarsko nemělo krále, od té doby, co on sám zradil a „zastoupil“ právoplatného krále Zemí koruny svatoštěpánské a císaře Karla Habsburského. A stále ještě zde byl jen on, admirál regent Miklós Horthy. Prosadil se a získal téměř postavení monarchy. Svět patří schopným, nikoliv idealistům. Maďaři nebyli na demokracii připraveni a stejně jako Němci i oni stále vyžadovali a potřebovali vůdce. A on se jím stal. Mohl sám vládnout, ale nyní také musel nést veškerou tíhu marnosti a sám musel čelit tlakům, kterým byla země v podunajské nížině vystavována.

Za jeho zády otevřel livrejovaný sluha masivní, intarzované dveře pracovny.

– Generál Lájosz Keresztes-Fischer…

– Ať vejde, pokynul admirál.

Náčelník generálního štábu maďarské armády vpochodoval téměř předpisovým krokem.

– Posaďte se, generále. Omluvte mne, příliš jsem nespal. Noc byla plná neuvěřitelných zpráv. Náčelník německého generálního štábu mne prostřednictvím Sztójaye od půlnoci bombarduje výzvami ke vstupu do války. Vy víte, že bych byl první, kdo by velel jít do toho, ale v Berlíně je prý nějaký zmatek. Jak víte, je tam mezi generály jistá opoziční protinacistická skupina. Není jasné, jak Němci přijímají takovou porážku. Zkrátka potřebuji si udělat nějakou ucelenou představu o tom, co se to vlastně děje na frontách.

– Nikdo nemá ucelenou představu, co se děje, zamračil se generál Fischer. Nejméně ze všech ji mají sami Němci, pane regente. Vypadá to, že v Rakousku dostávají pořádný výprask. Nejprve zaútočil von List na Brno od jihu, ale zastavili ho a vypadá to, že na něho nalíčili nějakou past. Od půlnoci jsou Češi ve Vídni a zřejmě se ženou dál na západ. Musí tam mít úžasné soustředění vojsk, tanky a motory. Zahájili ofenzívu ještě večer od Poszony (Bratislavy), ale také o něco severněji. Pravděpodobně obkličují celou Listovu XIV. armádu. Jestli se nestane zázrak, tak o ni wehrmacht přijde. Zdá se, že současně zahájili leteckou ofenzívu.

Admirál regent si přejel zpocené čelo dlaní, zatímco druhou rukou nervózně popotahoval střapečky na převislém okraji vyšívaného karmínového ubrusu. XIV.

armáda představovala ekvivalent téměř celé maďarské branné moci.

– Právě o to jde, generále, vzhlédl. – Ten zázrak čeká generál Keitel od nás. Čeká, že vpadneme Čechům do zad.

Generál Fischera se zatvářil užasle.

– My? Ohromné! To my jsme přece čekali, že nám wehrmacht pomůže proti Malé dohodě. Jestliže čekají tohle, pak skutečně nemají představu o situaci. Za prvé, přesto, že se československá armáda vrhla tak razantně na západ, zůstávají v okolí Poszony ještě celé divize jejich vojska. Oni zde soustředili úžasnou převahu sil. Vídeň byla obsazena pravděpodobně 3. rychlou divizí, ale tato divize stála ještě před týdnem v pevné dislokaci zde, mezi Nitrou a Topolčany, proti nám. Další dvě československé divize se nám z prostoru Lučenec přesunuly k Poszony. Nepřítel prý uvedl do činné bojové služby stovky ruských letadel I-16 a SB-2, které dostal na začátku války. I přesto, že má nyní vzdušný prostor nad Horními Uhry plně pod kontrolou, vůbec neútočí na naše zvědná a pozorovací letadla. Admirále, oni chtějí, abychom to viděli!

– Ale pak musí být přesvědčeni o naší neutralitě, vždyť prostor Horních Uher, východně od Komárom, ponechávají oslabený a nekrytý…! žasl Horthy.

– Zdaleka nikoliv, oponoval generál Fischera. – Naše případná ofenzíva k severu by narazila na čtyři opevněná obranná pásma, z nichž každé má větší bojovou hodnotu nežli běžná divize. Zejména v dělostřelectvu je zde soustředěna větší palebná síla něž jakou disponuje celá naše armáda. Zvědné a pozorovací letky hlásí, že do těchto míst směřují desítky vlaků z Podkarpatské Rusi.

– Ale tam nepřítel žádné divize nedislokoval? Vytřeštil oči admirál. – Myslíte… že to jsou rudí?

– Nikoliv, Čechoslováci jsou příliš mazaní na to, aby na své území pustili Rudou armádu. Tím by si proti sobě poštvali dokonce i Rumuny, nemluvě o Britech a o Francii.

– Kdo tedy?

– Myslím, že tu hranici pokrývají interbrigadisty. Rumunští, jugoslávští, řečtí a dokonce i polští dobrovolníci. V Rachově a v Humenném jsou pro ně výzbrojní sklady a výcvikové tábory. Začali s výcvikem ještě dříve, než byli napadeni. A interbrigadisté jsou když ne rudí, tak alespoň růžoví. Nenávidí nás jako mor. Řekl bych, že tam bude i takový Imre Nagy a celá ta jeho bolševická banda. Uvažujme dále. Když zaútočíme na sever a i když prorazíme, čekají nás zde horské hřebeny, jeden za druhým. Bude nás to stát mnoho mrtvých, mnoho munice a půjde to nesmírně pomalu. Podívejte se, jak dopadá silný wehrmacht v českých horách. Zatímco budeme těžce a pomalu postupovat do prázdna, poženou Češi wehrmacht čím dále, tím více na západ, možná až do Bavorska, kde vyrovnají svoji frontu. To by znamenalo, že nám Němci budou stále méně schopni přijít na pomoc, až se v Karpatech srazíme s Rudou armádou. Nikdo neví, zda Rakušané nepovstanou jako spojenci Čechoslováků.

– To máte pravdu generále uvážil Horthy. – Svatou pravdu. Rudá armáda za několik dnů obsadí Lvov a narazí na hradbu Karpat. Když tam na hranici najde československé vojsko, zastaví se a dál požene Poláky k západu. Kdyby tam ale našla maďarské vojsko, bude útočit přes Karpaty. To je zřejmé! Ale co takhle vyhovět Keitelovi a zaútočit na Poszony, do zad té české ofenzívy?

– Promiňte, pane admirále, vysvětloval generál Fischer opatrně. – 1. smíšená brigáda kryje od severu Budapest. 7. smíšená brigáda kryje severovýchod. K použití by pro takovou ofenzivní akci zbývala pouze 3. smíšená brigáda, kterou jsme před začátkem války posílili tím, že jsme rozdělili 2. brigádu mezi tuto 3. brigádu u Gyoru a 1. brigádu na severu u Komárom. Zbytek armády musíme držet na východě proti Satu Mare a Careli Mare na rumunských hranicích. Samotná 3. brigáda, byť je posílena, by neměla šanci takovou operaci provést dosti rychle a úderně. Už jen přeprava přes Dunaj pod palbou je nepředstavitelná. A to ještě nevíme, jak se zachová Jugoslávie[164] nyní, když wehrmacht dostává na frak. Máme zprávy, že i tam dochází k soustředění vojsk proti našemu velmi slabému krytu.

– Takže, zaútočit nyní by bylo příliš riskantní? Pokoušel se Horthy o sumarizaci informací.

– Riskantní a pravděpodobně neúčinné. Pohleďte, admirále. S Polskem jako se spojencem nelze počítat, ti budou rozdrceni. O Německu, těžko říct. Rozhodně již nyní je wehrmacht značně pocuchán a i kdyby zvítězili, do bojeschopnosti budou mít nejméně rok či dva velmi daleko. Itálie se bude angažovat ve Středomoří a vyčká, jak se věci vyvinou. Z východu máme nepřátelsky orientované rudé a Rumuny. Jestliže se Němcům něco nepovede, máme zde opět svobodné Rakousko a to na nás vděkem také nebude plýtvat. Naše vlastní armáda je teprve v první fázi přezbrojení a reorganizace. Jsou to samí stateční vlastenci, to ano a největší pokrok jsme zaznamenali v letectvu, tam jsme na velmi dobré evropské úrovni, ale letectvo samo války nevyhrává, to si maršál Göring myslel také, a jak to dopadá? Co s naším chorobně slabým dělostřelectvem? Co s nedostatkem munice a materiálu vůbec? Ze Škodovky už neuvidíme ani dělo, ani náboj. Němci sami spotřebují veškerou vlastní produkci a stejně nebudou mít za pár dnů čím střílet. Nemáme tankové sbory, ba ani prapory. Čechoslováci uvedli do chodu prý celé 4 tankové divize. Kdyby sem poslali jedinou z nich, nic jí nezabrání, aby nedošla až do Budapešti.

– Takže vy doporučujete nezaútočit.

– Doporučuji rezervovanou politiku, dokud nebudeme v lepší pozici, nebo dokud se neukáže, jak jsou na tom sami Němci. Myslím, že naše poslední realistická možnost, pokud jsme chtěli zasáhnout s úspěchem, byla v té chvíli, kdy zaútočili Poláci na Těšín,[165]

– Rezervovanou politiku, přemílal admirál regent.

Na rokokovém stolku zazvonil zdobený telefon a admirál Horthy zvedl sluchátko.

– Co to říkáte? zbledl. – A kdo to…? Zapisovatel? Děkuji.

Admirál Horthy ztěžka usedl a na čele se mu vyrazily kapičky studeného potu. Jestliže již na začátku audience vykazoval známky nervozity, nyní to bylo naprosté zděšení.

– Pane admirále, stalo se něco?

Horthy zíral na svého náčelníka štábu nepřítomnýma očima.

– Stalo se… něco. Adolf Hitler je mrtev. Ráno byl zastřelen ve své kanceláři vlastními lidmi. To je konec. Prý je v Berlíně povstání a zatýkají stranické gauleitery. Rozhlas hlásí, že se jedná o spiknutí SS proti führerovi. Ale

atentátníkem je prý písař. Je to zmatek. Jižně od Berlína se bije wehrmacht s divizí SS.[166] To je konec. A ještě nevíme všechno… Aby z toho tak byla v Německu občanská válka!

Generál Lájos Keresztes-Fischer pocítil, jak na něho přechází cosi z té hrůzy, která již zcela ovládala a paralyzovala admirála.

– Nyní, jestliže je führer mrtev, bych tedy opravdu na nikoho neútočil, řekl a vztáhl třesoucí se ruku po sklence koňaku. – Ty přestřelky na rumunské hranici musí okamžitě skončit.

Také admirál regent Horthy dospěl konečně k vážnému závěru.

– Vyrozumím československou a rumunskou vládu, že od nás se nemusí ničeho obávat. Maďarsko bude dělat velmi rezervovanou politiku. Chci mluvit s Ducem. A pošlete sem ministra Kolomana von Kányu…

16. říjen 1938 – Londýn

Rozednilo se a s novým dnem začaly přicházet nové, nesmírně závažné zprávy. Winston Churchill se je dozvídal během snídaně. Obrat na československé frontě. Během noci podnikli obránci Moravy protiofenzívu, zcela obklíčili von Listovu XIV. armádu a k ránu prý dokonce obsadili Vídeň. Něco tak úžasného nečekal nikdo. Winston nadskakoval nadšením a živě si představoval tu bitvu.

– Odveta za Moravské pole! uvědomil si coby znalec vojenské historie a zasmál se nahlas. – To jsou ale válečníci, tihle Češi!

Nalil si sklenku Bourbonu a připil na vítězství statečným Czech wariors. Druhá zpráva o obsazení Vilna nebyla už tak příznivá.

– Ach ti Poláci jsou ale tupci! Zastaví se Rusové, jestliže budou Němci v Čechách odraženi na celé čáře?

Winstonovi, aniž musel mnoho počítat, vyšlo, že nikoliv.

– Ne, nezastaví se. Museli by být pod tlakem celé spojené Evropy. Museli by mít proti sobě Němce, Francii i Británii. Musela by být de-iure i de-facto uznána Curzonova linie jako východní hranice Polska. A válka s Čechy by musela skončit čestným mírem, aby ztratili oficiální argument pro tenhle mizerný loupežnický vpád. Mír s Čechy by muselo uzavřít také Polsko a omluvit se jim. Jenže Německo žádný mír neuzavře, dokud bude u moci ta nacistická svině, ten šílenec, který patří do psychiatrického ústavu a ne na říšské kancléřství. Takže to nejspíš dopadne tak, že se Češi a Němci do sebe teprve teď pořádně zakousnou a navzájem vykrvácí. A kdo potom zastaví Rusy, když Němci budou na lopatkách? Hitler se nepochybně pokusí vydírat západ, hlavně Paříž. Prohlásí, že vpustí rudé do Evropy, když Francie nezasáhne a když ho budeme nutit, aby zastavil svou München war. Také by se mohl pokusit domluvit s Rusy a rozdělit si Polsko. To by bylo teprve zle. Vlastně se takové řešení přímo nabízí. První úkol nové vlády bude vyvinout nekompromisní tlak na Hitlera. A nějak se ho zbavit. Jakkoliv. Třebas atentátem. A zastavit tu nesmyslnou válku. Británie bude muset jednat ve prospěch Prahy, ať chce, nebo nechce. Jakoby si to ti Češi takhle spočítali. Jako by se se Stalinem dohodli předem. Pozoruhodný národ. Skutečně. Nejprve byli v úplné a beznadějné izolaci a nakonec budou diktovat největším

mocnostem evropskou politiku.

Dopoledne přišel vzkaz od ministerského předsedy. Churchill byl povolán na Downing Street. Zastihl zde již Lorda Halifaxe. Bavili se o rychle se měnící situaci a bylo jim oznámeno, že se za několik minut dostaví ke konzultaci pánové z opozice, Attlee a Greenwood. Winston Churchill cítil, že jeho chvíle se blíží.

Jenže byl zklamán. Bláznivý Chamberlain se přes noc nějak vzpamatoval a nyní se snažil zjistit, zda by labouristická strana byla ochotna působit ve vládě pod jeho vedením. Byl jsem příliš měkký, vyčítal si Churchill v duchu své včerejší manévrování.

Rozhovor byl zdvořilý, ale rezervovaný a bylo až příliš jasné, že labourističtí předáci se k ničemu, za těchto okolností, nezaváží. V závěru naznačili dostatečně jasně, že výsledná reakce stranického grémia bude negativní.

Bylo zamračené odpoledně a Churchill se vracel domů. V ulici narazil na dav, který vypadal jako demonstrace, ale při bližším pohledu Winstonův šofér zjistil, že ti lidé jsou rozjásaní. Winston vystoupil a zapálil si doutník. Kdesi od Notting Hillu začaly vyzvánět zvony. Dav zpíval a cosi vykřikoval. Ti lidé se chovali tak, jak by si Winston představoval chování obyvatelstva po vítězné bitvě, v den osvobození, nebo tak nějak…

– Hej, copak se stalo? Mávl šofér na muže v čele rozjásaného průvodu. Dav si všiml Churchilla a okamžitě ho obklopil.

– Vy to nevíte? Ta svině je mrtvá! vykřikoval ošuntělý muž a mával láhví laciné whisky. – Hitler je v pekle!

– Zastřelili ho, prý je tam vojenský puč! Doplnila informaci mladá žena. – A Češi vyhrávají válku! Hurá!

– Ať žije Churchill!

Winstona náhle uchopily desítky rukou a ocitl se na ramennou davu, který ho nesl ulicemi zpět k sídlu ministerského předsedy. Před Downing Street č. 10 byl opět složen na chodník. Za skandování svého jména vešel do domu. Dav zaplnil ulici.

– Pojďte, Winstone, vyšel mu vstříc Chamberlain. – Chtěl jsem vás hned zavolat zpátky, ale stalo se to jinak.

– Pana předsedo, je ta informace pravdivá?

– Zřejmě je. Obdržel jsem tu zprávu od Sira Phippse po vašem odjezdu, netroufali si nás vyrušit při jednání. Hitler je skutečně mrtvý.

– Vražda?

– Zřejmě politická. Možná atentát. V Berlíně je vojsko, prý postupimská divize. Vyhlásili výjimečný stav. Generálové se konečně domluvili. Ovládli sdělovací prostředky a roztrubují do světa, že vůdce zavraždili sami straničtí bossové. Jsou zatýkáni nacističtí pohlaváři a vypadá to, že to na ně chtějí před národem shodit. To by byl chytrý tah. Ještě jsme nebyli vyrozuměni oficiálně. Nejprve si dělají pořádek doma. Ale pojďte do pracovny.

Winston si pomyslil, že tím se mnohé řeší samo od sebe.

V Chamberlainově soukromé kanceláři opět, nebo ještě, seděl lord Halifax. Churchill se posadil naproti němu a do čela stolu si přisunul židli Chamberlain.

– Pánové, situace se nenadálým způsobem komplikuje a my se musíme rozhodnout. Trvám na tom, že nejsem schopen sestavit novou vládu. Opozice

přijme jen nového člověka. Jde tedy o to, koho mám doporučit králi jako onoho nového muže, který sestaví národní vládu. Myslím tím, koho z vás dvou?

Nastalo hrobové ticho a pouze přes okna kanceláře zaznívalo volání ulice, která vemlouvavě skandoval a jméno Winstona Churchilla. Winston sám cítil, že ho intuice dnes po ránu nezklamala. Toto byl největší den jeho života. Toto byl cíl, ke kterému spěl ta dlouhá léta svého parlamentního působení, meta, k níž nikdy nedospěl ani jeho otec, ani jiný muž rodu.

Odmlka trvala celé dvě minuty, rozhodně to bylo déle než doba ticha, která se při každém výročí první války držívá za padlé. Nakonec to již Winston nevydržel.

– Myslím, že bychom se zde měli zavázat, že nevstoupíme ve styk ani s jednou ani s druhou opoziční stranou, dokud neobdrží jeden z nás pověření přímo od krále, k sestavení nové vlády.

Oba politikové souhlasili a s tím se rozešli domů.

Winston zastihl rodinu u oběda. Probíraly se poslední politické zprávy.

– Otče, je pravda, že je Hitler mrtev?

– Ano, je to pravda. Už se nemusíme bát války s Němci.

Kývl, omluvil se a zašel do ložnice. Převlékal se a před očima mu probíhal celý jeho dosavadní život. Služba u jezdectva, dobrodružství v Burské válce, světová válka a on jako první Lord admirality, pak dlouhá léta nepochopení a život v politickém ústraní. Až nyní, znovu je potřeba vojevůdce…

Do dveří nahlédla dcera Sarah a užasle hleděla na otce oblečeného ve svém nejlepším obleku, stojícího zasněně před portrétem vévody Marlborougha

– Čekáš nějaké pozvání?

– Čekám, vydechl Winston. – Čekám pozvání do královského paláce. Telefon zazvonil o pouhých pět minut později. Nadechl se a zvedl sluchátko.

– Zde Halifax. Winstone, právě jsem obdržel předvolání ke králi. Chtěl jsem se vás zeptat, přijal byste v novém kabinetu úřad ministra války?

Násilím se ovládl.

– A… ano, jistě. Můžete se mnou počítat.

Winston Churchill položil sluchátko a splaskl jako balón. Měl dojem, že se rozpláče. Všechno bylo tak blízko.[167]

16. říjen 1938 – Praha

Krátce po rozednění se ozvaly výstražné sirény a zvony. Nálet. Praha již uvykla těmto poplachům, neboť německé bombardéry téměř denně nalétávaly nad městem, ale svůj náklad pum shazovaly většinou do areálu Kolbenky, do Kbel, do Ruzyně a na četná tovární i vojenská letiště v okolí města. Jeden nálet již také postihl hlavní pražská nádraží a pumy zde zasáhly několik okolních domů. V samotné Praze nebyl dostatek krytů pro všechny obyvatele velkoměsta a většina těch obyvatel, kteří ve městě zůstávali i přes přibližující se frontu, spoléhala spíše na sklepy a nejrůznější provizorní kryty budované v parcích a prolukách. Ve městě zůstávali jen ti, kdo zde měli práci a své nezastupitelné úkoly. U mnoha domů byla vidět prkny zatlučená okna a dveře. Policie procházela ulicemi i v noci a několik zlodějů snažících se v takových dočasně prázdných domech loupit či rabovat, bylo bez milosti na místě zastřeleno. Stále vycházely noviny, stále ve

většině čtvrtí tekla voda a v síti byl elektrický proud. Praha byla i pro Luftwaffe příliš velikým soustem.

Na vrchu Petříně rozmístila své 83,5 mm kanóny 1. a nejstarší československá protiletadlová baterie systému TOPL (teritoriální obrana proti letadlům). Kromě 8 kusů těchto znamenitých děl s výtečným balistickým výkonem a kadencí 12 ran/min. disponovala baterie ještě čtyřmi veterány ze světové války, 8cm polními kanóny vz. 5/8, které zde byly napevno zabetonovány již od vzniku baterie v roce 1919. Kromě těchto děl zaujala postavení ještě rota 20 mm kanónů Oerlikon vz. 36. Baterie chránila především pražskou oblast, Hrad a velkou vojenskou radiostanici. Ve staré kapli, v poustevnách a pod petřínskou zdí rozmístilo velení baterie své povelové a měřící přístroje. Rozhledna sama skýtala útočícím stíhacím letadlům příliš dobrý terč, aby v ní bylo umístěno více vojáků a materiálu než pouze hlásná služba.

Desátník Stogr vyběhl od telefonního aparátu v tutéž chvíli, kdy z města zazněl zvuk první sirény.

– Pane poručíku, letí sem a vypadá to na těžké stroje. Koordináty se teprve vyhodnocují.

– Zůstaňte u telefonu a hlaste vše, co zjistí, křikl poručík Šafránek a vzdychl. – Tentokrát to bude jiné. Připravte všechno, co máme, včetně Oerlikonů.

Bombardovací eskadry směřující na pražské podniky nebo letiště se Petřínu zpravidla vyhýbaly kvůli balónové baráži nad Pohořelcem, takže je při průletu mohla znepokojovat pouze modernější dalekonosná děla. Poručík Šafránek správně vycítil, že dnes bude všechno jinak. Něco se změnilo. Němce rozzuřila porážka na Moravském poli. Dnes si nebudou brát žádné servítky. Letí sem. Na Prahu, na Hrad, na obydlené centrum. Stanoviště zaměřovačů a vyhodnocovačů bylo umístěno v malém domku poblíž pohořeleckého kláštera. Spojení zajišťovala zdvojená telefonní linka a ještě navíc vysílačka, pro případ přerušení.

– Jsou to Heinkely i Dorniery, vykřikl desátník od telefonu. – Centrum identifikovalo dvoumotorové He-111 a Do-17. Jsou těžké. Zřejmě velký náklad. Vzdálenost deset kilometrů.

V té chvíli začala signalizovat hláska na vrchu rozhledny. Za moment byly drobné tečky prodírající se pod základnou mraků viditelné již pouhým okem.

– Výška 1500 metrů!

– Výborně, kvitoval spokojeně poručík Šafránek. – Výš se nedostanou kvůli mrakům. Budeme je mít na dosah ruky a Stuky letí na nás. Dnes půjde do tuhého chlapci. Připravit k palbě!

Velitelé dělových obsluh začali štěkat nacvičené povely. Při předchozích náletech zaznamenali dělostřelci úspěch jen výjimečně, ale byli několikrát napadeni stíhacím či střemhlavým doprovodem a byli již sehraní.

Hned na maximální vzdálenost přivítaly nepřítele předpisové salvy a přinutily jej uhýbat a měnit směr. Těžké bombardéry byly nuceny manévrovat, neboť při stávajícím počasí a nízké oblačnosti nemohly stoupat do větší výšky, dokud neshodí náklad. Piloti si byli vědomi toho, jak jsou dnes zranitelní. Hned v prvních okamžicích byl zaznamenán jeden zásah, ale na obzoru se vějířovitě objevovala jedna letka za druhou. Byl to skutečně nezvykle těžký nálet.

Obsluhy nabíjely a zpocení vojáci obíhali okolo svých stanovišť, připravovali

munici, zaměřovali. S přehradným vějířem baterie příliš dlouho nevystačila. První letadla byla zde.

– Zahájit palbu s přímým zacílením! velel poručík a překřikoval temné děsivé dunění leteckých motorů i hluk neustávající palby. – Dělovod! Kde jste, člověče?!

Dvoumotorové štíhlé Dorniery přelétly nad Hládkovem, minuly pozorovací balón a vypustily svůj náklad do malostranských ulic. Dělostřelci neměli čas sledovat dopady a následky výbuchů. Stuky se v rojích snažily zasáhnout baterii. V těsné blízkosti rozhledny trhaly 200 kilogramové pumy travnatý koberec a rvaly stromy z půdy i s kořeny. Každým okamžikem bylo lze čekat přímý zásah. Štěkaly zdvojené dvacetimilimetrové Oerlikony. Jedna ze Stuk dostala zásah a pilot nebyl schopen stroj zdvihnout. Letoun vybuchl kdesi dole na břehu Vltavy. Mířiči tiskli oči k objektivům tak zoufale, že jim chrániče z tvrdé gumy vytlačily do čela krvavé pruhy.

Jedna letka se vzdálila, přilétala druhá. Dvoumotorové Heinkely nesoucí každý 1500 až 2000 kg pum. Ty však baterii minuly a směřovaly kamsi nad Dejvice. Tím ovšem dostala baterie příležitost a boční salvy nadělaly mezi těžkopádnými stroji paseku. V silách baterie nebylo, aby zadržela nálet a zachránila střed Prahy, ale dělostřelci se snažili nepřítele alespoň co nejvíce poškodit a vzít mu chuť na podobné atrakce za bílého dne, v nízké letové výšce. Čím více nutila palba piloty kličkovat, tím hůře mohly posádky zaměřovat. V těchto podmínkách byla palba s přímým zacílením velmi úspěšná a Němci museli být nesmírně rozvzteklení, jestliže hodlali potrestat Československo za tuto cenu. Z okrajů Prahy se přidaly jiné, většinou tovární protiletadlové baterie. Kolbenka ihned zpočátku náletu vypustila celý mrak plynových balónů s minami na dlouhých drátech, což nyní v letové výšce bombardérů vytvořilo vzdušné minové pole. Někteří piloti zmatkovali a bylo znát, že náklad odhazují předčasně, pak prudce mění kurz a vzdalují se. Útočník se snažil kobercovitě bombardovat prostor Starého Města. Měl to tedy být skutečně trest. Piloti Luftwaffe zřejmě dostali za úkol zničit oblast historických památek a masakrovat civilní obyvatelstvo. Do ulic města pršel déšť horkých střepin z vybuchujících šrapnelů.

– Do krytu! zařval poručík Šafránek a rozběhl se k nejbližšímu okopu, když spatřil Stuku nalétávající téměř kolmo shora na baterii.

Dvousetkilogramová puma vybuchla uprostřed prostranství, vyrvala v něm velký kráter a vyřadila dvě děla. Jedna z obsluh však neuposlechla a střílela dál. Hned po výbuchu pumy se ozvala další detonace. Poručík s úžasem hleděl na pokroucenou konstrukci rozhledny, do které zasažený letoun narazil. Shora padaly trosky a kapal hořící benzín. Obsluhy zůstaly většinou nezraněny, ale od hořícího paliva chytily bedny se šrapnely.

– Hasit!

Uprostřed explozí se vojáci vrhali na bedny a utloukali plameny s nasazením vlastního života. Baterie unikla o vlas katastrofě. Ostatní pozice neustávaly v palbě.

Konečně vřava pominula. Nálet trval plných 15 minut. Z ulic pod Petřínem vystupovaly sloupy dýmu a kdesi dole vyskakovaly plameny. Také Hrad hořel a budova arcibiskupství úplně zmizela, přestože měla na své střeše velký znak červeného kříže. Pohořelecký klášter byl těžce poškozen. Ozvaly se první požární

houkačky.

– Provést údržbu, rychle! velel Šafránek. – Připravit munici, to byla jenom první vlna! Dnes mají lepší počasí…

Poručík Šafránek se nemýlil. Luftwaffe si vylila toho dne na Praze svůj vztek ve třech početných vlnách náletů. Ztráty na životech nebyly tak hrozné, jak se očekávalo. Přesto zahynulo téměř 2000 civilistů a další tisíc byl nezvěstných. Nejcitelnější ztráty, a to bylo zřejmé od prvního okamžiku po skončení barbarského náletu, se týkaly historických památek. Němci se snažili zasáhnout Československo přímo do srdce.[168] To se jim sice do značné míry podařilo, ale zamýšlený účinek, totiž paralyzování odporu, se zvrhl v pravý opak. Nyní byl téměř každý Čech odhodlán zabíjet Němce za všech okolností a při každé příležitosti.

Luftwaffe přišlo toto zuřivé gesto, nálet provedený za nevýhodných podmínek, velmi draho. Poslední vlna se již musela utkat se stíhací obranou. Některé letky ztratily plnou třetinu svých letounů a 162. letka střemhlavých bombardérů z Breslau ztratila plnou polovinu strojů. Při návratu byly bombardéry bez stíhacího krytí napadeny zbytky československých stíhacích perutí. Avie útočící z mraků se objevily jako zjevení, neboť velení Luftwaffe přesvědčovalo letce i samo sebe, že Československo již žádné stíhací stroje nemá a nasadilo své stíhačky k podpoře pěších jednotek na jižní frontové linii. Generál Fajfr byl spokojen, neboť změna cílů sice poškozovala civilní sektor, ale zároveň ulevila, za pět minut dvanáct, polním letkám československého letectva, které mohly nyní konsolidovat své stavy a opravit některá letiště. Ostatně, velitel čs. letectva správně předpověděl, že takových náletů bude nyní již ubývat, neboť Luftwaffe trpí nedostatkem munice a musí své letky co nevidět převelet na svoji východní hranici, k podpoře Polska. Tento nálet byl skutečně prvním, ale i posledním svého druhu. Počínaje touto labutí písní, byla Luftwaffe příliš zaměstnána na jiných bojištích.

Třetí vlna se zdála být poslední. Praha měla dost a nepřítel zřejmě také. Dělostřelci hlásili téměř třicet zasažených nepřátelských bombardérů, ale dalo se počítat s určitým procentem přehánění. Trosky některých byly odsud z Petřína dokonce vidět, jiná letadla spadla na druhé straně Vltavy nebo až na předměstí.* Rozzuření Pražané pořádali doslova lov na posádky zasažených letadel, kterým se podařilo seskočit na padácích.

Dělostřelci se starali o raněné a o své kanóny. Byla vyřazena a z betonu vyrvána dvě starší 8 cm děla a nejméně polovina třiaosmdesátek potřebovala nutnou opravu. Sami dělostřelci vypadali jako vrátní od bran pekelných. Začouzení, zkrvavení, zmazaní od prachu, hlíny a potu.

V serpentinách vycházkového chodníku se na vrchol kopce vyšplhala vojenská sanita a vyskočili lapiduši s nosítky. Šofér vyběhl také.

– Dneska jsem to já, kdo má nejlepší medicínu, kasal se.

– Neříkej, že jsi přivezl pivo, usazoval ho svobodník Jína.

– Něco lepšího. Pánové, před chvíli to hlásili v rádiu. Hitler je mrtvej. Vojáci zrozpačitěli. – A naše tanky jsou prej u Dunaje.

– Dělej si srandu z někoho jinýho, odbyl zprávu desátník Štogr raněný střepinou do ramene. – To má bejt novej vtip?

– Ne, to není vtip. Doopravdy je po něm. A víte jak? Hlásil to Londýn. Zastřelili ho prej sami náckové a vojáci teď povstali proti těm náckům nebo co… V Německu je převrat. Řežou se tam mezi sebou a vojáci zatýkají ty nácky. Jo, a naši jsou už pár kilometrů od Lince. Na Moravě je plno novejch ruskejch stíhaček, startujou prej už i z Vídně a ženou skopčáky od Vltavy.

– Jestli si děláš srandu, vyhrožoval Štogr lapiduchovi, ale již tomu začínal věřit. Tenhle vtip neměl pointu. – Takže ten hajzl je kaput. No to mě podržte. To je nejlepší zpráva tohohle století.

– Hitler je mrtev, konstatoval sám pro sebe poručík Šafránek. – Takže tenhle binec dneska, to bylo vlastně requiem.

16. říjen 1938 – Turčianský Sv. Martin

Štíhlá bílá věž kostela jako by hrozila výhružně klesajícím mrakům. Této hrozby však nebylo zapotřebí, neboť údolí řeky Turiec chránila od severu a od západu hradba hřebenů Malé Fatry a od východu zdvíhající se horstvo Velké Fatry. Hřebeny se nyní v mracích zcela ztrácely, ale udržovaly oblačnost v dostatečné výši.

Městem v ospalé atmosféře pozdního odpoledne mlčenlivě a tiše, nedbajíc drobného vytrvalého deště, pochodovaly vojenské oddíly patřící k zadnímu voji 16. pěší divize doposud ubytované jižně od městečka. Vojáci pochodovali v zástupech okolo naložených povozů k severu, aby se v údolí Váhu připojili k hlavnímu tělesu divize, která se celá přesouvala kamsi do Beskyd, na Oravu nebo k Jablunkovu.

Velící důstojník náhle vyběhl ke kraji silnice a zavelel.

– Vpravóóó hleď! K poctěééé zbraň!

Od budovy Matice slovenské, v níž dočasně sídlila vláda Československé republiky, přijely tři civilní vozy a zastavily u silniční odbočky.

– Zastavit stáááť! Pozóóór! Vpravóóó vbok!

Užaslí vojáci strnuli, když spatřili vystupovat z automobilů celou suitu tváří doposud vídaných pouze z fotografií v novinách. Pro veřejnost zůstávalo utajeno, kde je ukryto politické vedení státu. Také tito vojáci doposud neměli tušení, koho v městečku chrání. Z hloučku vykročila postava samotného prezidenta republiky Edvarda Beneše. Prezident jako by shodil z ramen velké břímě, které ho tížilo poslední měsíce a roky. Zářil, usmíval se a mával na pozdrav.

Od jednoho z automobilů vykročil důstojník v generálské uniformě a nechal si od velícího poručíka podat hlášení. Pak převzal velení.

– Četoó póóóhov!

Pažby pušek udeřily do bláta u cesty. Prezident Beneš roztáhl do široka náruč, jakoby hodlal obejmout celou divizi naráz.

– Vojáci. Přišel jsem vám říct, že jsem hrdý na vás, na naši armádu. V minulých dnech a týdnech se československá armáda pokryla slávou, které nebude nikdy zapomenuto. Jste potomci táboritů, bratříků a všech dávných Božích bojovníků. Nejen, že tato armáda dokázala účinně bránit republiku a zadržuje doposud nacistickou přesilu, tato armáda působí nacistickému nepříteli nesmírné ztráty na lidech i na materiálu. Ba co víc, tato armáda předčila všechna očekávání a k

úžasu celého světa nyní porazila nepřítele na našich jižních hranicích a žene jeho zmatené hordy zpět na západ. Této noci byla obsazena Vídeň a Kremže na Dunaji. Byly obsazeny československým vojskem.

Vojáci se sice nafukovali pýchou, ale tato informace pro ně nebyla nová. Tato informace se ještě v noci bleskově šířila po všech jednotkách armády od nejzazších záloh až po čelní roty a družstva ležící pod palbou v zákopech první linie. Sami důstojníci se starali o co nejrychlejší rozšíření té zprávy. Mnohde byl její elektrizující účinek podepřen mimořádným přídělem rumu, kávy a cigaret. Bylo třeba posílit ducha vzdoru. Ale prezident měl na srdci zřejmě ještě něco navíc.

– Vojáci, vaše divize se do bojů, pokud vím, teprve chystá. Ale také vy patříte k naší slavné a velké armádě, a proto jsem chtěl vaším prostřednictvím poděkovat všem za to, co jste vykonali a ještě vykonáte pro naši svobodu.

– Ťahaj, pobízel kdesi v zadní řadě, šeptem, vojín Čižmár. – Už aj sa vyhováraj alebo ide dážď.

– Vojáci, nadechl se prezident jako by vojína Čižmára slyšel. – Mám pro vás ještě jednu zprávu. Je to nejlepší zpráva, jakou jsem slyšel od 28. října 1918. Před hodinou jsem tu zprávu obdržel potvrzenou. Je to úžasná zpráva. Adolf Hitler je mrtev!

Vojínu Čižmárovi poklesla čelist a jeho sousedovi upadla ručnice do bláta. Řadami nastoupených vojáků proběhl šum a výrazy jejich tváří vyjadřovaly údiv. Oči se dožadovaly podrobností.

– Stalo se to dnes ráno, pokračoval prezident Beneš. – Je téměř jisté, že Hitler byl zastřelen ve své kanceláři, když nařizoval další beznadějný útok wehrmachtu proti vám, československé armádě. Němečtí generálové konečně prohlédli, že se nechávali po celá léta vést šílencem. Pokud je nám známo z posledních zpráv, jedna z německých polních divizí obsadila Berlín a vojáci zahájili rozsáhlé zatýkání nejvyšších nacistů. Ne, neradujte se, tato válka tím ještě nekončí, Němci to ještě budou zkoušet i bez Hitlera. Vědí, že dříve či později musí uzavřít mír, ale budou se pokoušet udržet doposud obsazené území Sudet. Já vám za sebe i za vrchní velení armády slibuji, že my republiku nezradíme. Neustoupíme a nepřestaneme bojovat, dokud poslední německý voják neopustí historické území Československé republiky. Neustoupíme, dokud nebude odčiněna potupná smlouva mnichovská, dokud ji neodčiní Británie i Francie, Itálie i Německo a dokud ji neprohlásí za neplatnou. Chtěl jsem vám to jen říci, aby se vám lépe pochodovalo, ať již pochodujete vstříc čemukoliv. Vaše děti ani vnuci nikdy nezapomenou, co jste vykonali. Buďte sbohem a jděte k vítězství. Zdar!

– Pane prezidente, nazdar! zahřměla rota a poručík převzal opět velení. Když se záložní kolona vzdalovala na sever, bylo slyšet hlasitý zpěv.

Pokop Drtina nemohl prezidenta poznat. Skepse a malomyslnost posledních týdnů, projevující se jako zákeřně postupující nemoc, byla rázem tatam. Prezident čile pobíhal z jedné vládní kanceláře do druhé a svolával jednání tu s ministrem dr. Kamilem Kroftou, tu se svým vojenským poradcem generálem Emanuelem Moravcem. Telefonoval do Prahy, ptal se na následky bombardování, na stav Pražského hradu, sháněl Gottwalda a dlouze s ním projednával způsob, jakým by se měly nové události na frontách prezentovat zahraniční veřejnosti. Nyní, když

se československá armáda ukázala silnější a wehrmacht slabší, než se před válkou soudilo, nabyl prezident Beneš odvahy a z jeho úvah i závěrů se vytratily veškeré kompromisy. Nehodlal přistoupit na žádné polovičaté řešení s Berlínem a už vůbec ne se západem. Dokonce se zdálo, jako by mu Němci nyní, když se s nimi utkal, byli pochopitelnější a bližší než zrádní spojenci.

Ministr Klement Gottwald měl i tak plné ruce práce. Do nového hlavního města státu se co chvíli měli začít sjíždět akreditovaní váleční korespondenti, neboť Evropa znovu objevila Československo a zjistila, že ještě dýchá, že dokonce ještě kouše. Bylo třeba zařídit ubytování pro desítky zájemců, bylo třeba přijmout zahraniční vojenské mise Francie a Británie. Novináři potřebovali konferenční sál a výkonnou telefonní ústřednu. Projevovali zájem o zájezdy k vojsku a k frontovým liniím, co nevidět se budou chtít podívat na místa nedávných bojů.

Na okamžik Gottwalda navštívil po poledni sám Beneš.

– Pane ministře, oslovil známého komunistu. – Přišel jsem vás informovat o důležitém aspektu naší současné politiky, jak by se nyní měla vyvíjet.

Ten starý pavouk už zase souká sítě, pochopil v duchu Gottwald.

– Vy jste komunista a tíhnete k Sovětskému svazu. Ve vládě jste odvedl a stále odvádíte velmi dobrou práci. Vašemu ministerstvu vděčíme za mnohé, co se týká obrazu naší země ve světě, a proto bych vás rád i do budoucna podržel ve vládě.

– Není třeba to celé nijak složitě obcházet, vyšel mu Gottwald vstříc. – Sovětský svaz nám pomohl a vy se ho nyní budete snažit hodit přes palubu, abychom před světem nevypadali jako bolševici, že?

– V podstatě ano, zamrkal Beneš chytrácky. – Ale…

– Ano, ale vlastně ne, i když ano, přeložil si prudce Gottwald.

– Ale s malým upřesněním, nenechal se Beneš vyvést z rovnováhy. – Vaše názory chápu, jen se mi jeví být příliš jednostranné. Sovětský svaz pomohl především sám sobě. Využil téhle války pro své účely a zájmy. Dá se říci, že si ji tak trochu přál dávno.

– Sovětský svaz nám dodal více než 600 kvalitních letadel a několik desítek vlaků zásob. Sovětský svaz nás jako jediný od začátku podporoval a stavěl se na naši obranu. Podpořil nás i nekompromisním postojem ve Společnosti národů. Jeho současná ofenzíva má odlehčovací charakter a díky ruskému postupu budeme moci snad ukončit válku, specifikoval svůj pohled Gottwald.

– Sovětský svaz by, pane ministře, především nikdy nemohl zahájit svoji ofenzívu, kdybychom před tím zásadním způsobem nevázali a neoslabili nacistické Německo. To je můj výklad té události. Použili nás k tomuto účelu, a proto nás také Moskva podpořila vojenským materiálem. To ostatní je jen mocenská hra. To, co jsme od Sovětů dostali, jim také zaplatíme, jakmile se postavíme na nohy, na to se spolehněte.

– Ale nyní se spojíme s Němci a budeme proti Sovětům válčit, že? odhadl Gottwald.

– Zase se mýlíte, zamrkal Beneš podruhé. – Tak velcí a bezcharakterní oportunisté nejsme. Pouze jsem vám chtěl naznačit, že nebudeme nikdy bojovat na straně Sovětů proti zbytku Evropy a že nikdy nepřipustíme, pokud tomu budu schopen zabránit, přítomnost Rudé armády na našem území. Ale mohu vás ujistit, že také nebudeme bojovat proti Rudé armádě, pokud se ona nepokusí

prorazit na naše území. A určitě nenecháme vojenské jednotky dalšího státu operovat proti Sovětům z našeho území. To by vás mohlo poněkud smířit se situací. O zbytek všeho, oč usilujete, pane ministře, se vaše strana může pokusit ve volbách.

– Takže to bude ozbrojená neutralita, odhadl Gottwald.

– Řekl jste to přesně, pochválil jej Beneš. – Prosím vás, abyste, jako loajální člen této vlády v oficiálních jednáních také zastával tuto linii. Mohu se na to spolehnout?

– Jistě, odtušil Gottwald. – Až do voleb se můžete spolehnout, pane prezidente.

Předseda vlády doktor Ladislav Rašín přijal v podvečer toho dne docela zvláštní návštěvu. Ohlásili mu důležitého muže, který právě přijel z Vídně, a návštěvy důležitých mužů z Vídně, pouhý den po obsazení tohoto města, nebylo radno podceňovat.

Do pracovny byl uveden starý muž, který si, i přes nepřízeň posledních měsíců svého života, uchoval nesmazatelný aristokratický zjev.

– Jsem rád, že mohu osobně poznat syna významného československého finančníka. Je mi skutečně ctí, pane doktore.

– Baron Louis Rothschild?[169] napřáhl Rašín ruku. – Buďte nám vítán! Jak jste se sem, pro Boha živého, dokázal dopravit za jediný den?

Baron se nakysle usmál a mohl to být stejně dobře úsměv nad stavem cest, jako nad Rašínovou němčinou.

– Vaše silnice jsou dobré, jakmile se člověk jednou dostane mimo hlavní trasy pro přepravu vojska, dodal baron na vysvětlenou. – Na východ od Vídně bomby nedopadaly. Od Trnavy už to bylo dobré, kromě toho vaše jednotky, jak jsem si všiml, se za světla na silnicích neobjevují.

– Riskoval jste, že vás napadne nějaká německá stíhačka! uvědomil si Rašín.

– Jsem připraven riskovat mnohem víc, posadil se host do měkké klubovky v rohu místnosti, u malého konferenčního stolku. – Po pravdě řečeno, nemám já a má rodina téměř co ztratit.

Rašín přikývl.

– Chápu, jste Žid. Nacisté mají zálusk na váš majetek, a i kdybyste žádný majetek neměl, stejně byste nebyl ve Vídni v bezpečí.

Baron Rothschild se usmál podruhé, ještě smutnějším úsměvem.

– O můj majetek v Rakousku už nejde. O ten jsme přišli hned po anšlusu. Jak možná víte, Deutscher Bank přebrala Österreichische Kreditanstalt i se všemi přidruženými podniky. SA-mani si podali lidi ze správní rady. Jednoho vyhodili z jedoucího auta, další byl ukopán k smrti. To se těžko vzdoruje. Mne samotného drželi ve vězení, dokud má rodina nesouhlasila s vyvlastněním majetku.

– Chápu, zamyslel se Rašín. – Očekáváte, že naše okupační armáda tento vynucený obchod zruší a že vám naši vojáci navrátí váš majetek?

– Ne, takhle jednoduše to nejde, odpověděl baron okamžitě. – Udělali to chytře. Provedli to smluvně za jakousi směšnou cenu, aby podrželi zdání legálního prodeje. Cesta k majetku mé rodiny vede jen přes popření legitimity těch, kdo si transakci vynutili.

– Jestli tomu rozumím dobře, mluvíme o svobodném a nezávislém Rakousku,

pochopil Rašín.

– Rozumíte tomu velmi dobře. Ale nemylte se, nejde jen o Rakousko. Jde také o vás. Má rodina doposud vlastní poměrně značný majetek v československém těžkém průmyslu. Když padnete vy, přijdeme o ten majetek. Přijdeme o všechno. My i vy. Chci říct, že naše zájmy jsou nyní shodné.

– Jste obchodník, usoudil Rašín. – Pokud mám vaši návštěvu chápat jako jistý druh obchodního jednání, měli bychom se dobrat toho, co nabízíte a co požadujete.

– Bravo, odtušil baron. – Jste synem svého otce, pane Rašíne. Vaše divize obsadily Vídeň, ale to nestačí k tomu, abyste Vídni porozuměli. Vaši vojáci rekvírovali auta a zbraně, to je v pořádku, to chápu, ale je třeba vidět mnohem více. Především je třeba vidět, že Vídeň má nacistů již plné zuby. Nezávislé Rakousko má dnes mnohem více příznivců a zastánců, než tehdy v březnu. Nemluvím jen o civilistech, ale také o zajatých vojácích a důstojnickém sboru těch horských divizí, protože většinu jejích kádrů tvoří bývalí vojáci rakouské armády. To platí i o té lehké a pěší divizi více na západě. Wehrmacht je zklamal. Obětovali je a nechali na holičkách. Jako zajatci jsou vám jen na obtíž. Jako vojáci nové armády svobodného Rakouska by dnes mnozí z nich rádi bojovali proti nacistům. Dále je zde půlmiliónová česká menšina ve Vídni. Menšina, která si velmi dobře uvědomuje, co se s ní stane, když nacisté zvítězí a upevní svoji moc. Říká se tomu arizace prostoru. Když jsem dnes k ránu odjížděl, viděl jsem některé z vídeňských Čechů na ulici v lidových krojích.

– Jistě, kývl Rašín, kterému začínalo svítat. – Nyní chápu váš úmysl. Ale jeho provedení…? S jakým konkrétním návrhem jste přijel? Chcete, abychom dosadili do vašeho hlavního města své vlastní správní orgány a zahájili nábor dobrovolníků?

– Ne, usmál se potřetí Rothschild. – Chci pouze tolik, abyste tomu nebránili. Zorganizovat náborové kanceláře a správu města dokážeme sami. Má rodina a mnozí jiní to můžeme financovat. Potřebujeme pouze to, aby vaše vojenské správní orgány nebránily vytváření regulérní rakouské armády. A také vytvoření prozatímní rakouské vlády, která by anulovala anschluss. Tím i všechny právní kroky učiněné po anschlussu.

– Kdo zaručí nám, že se tato nová rakouská armáda vzápětí neobrátí proti nám a nevpadne našim bojujícím jednotkám do zad? vyjednával Rašín. – Kde chcete vaše ozbrojené dobrovolníky nasadit do bojů? Na frontě u Lince je nyní značná hustota vojska a zásobovací i přesunové trasy jsou přeplněné.

Baron zavrtěl hlavou.

– Počkejte, pane předsedo vlády. Rozhodně se vašim vojákům nebudeme plést do řemesla. Na jih od Dunaje je také Rakousko. Je to území, které bude třeba zajistit až k bavorské a švýcarské hranici. Je potřeba obsadit a držet italskou hranici, kdyby se Duce rozhodl podpořit prohrávající říši. I když si myslím, že se s ním dohodneme. Bude třeba vykonávat policejní a správní službu…

– Kdo by byl v čele takové prozatímní vlády?

– Pan Schuschnigg je nyní volný a také většina členů bývalé legální vlády.

– Takže republika. Kvůli právní kontinuitě. Kývl spokojeně Rašín, když se dozvěděl, co vědět potřeboval.

Rothschild se rozesmál.

– Takhle je to. Máte strach, že obnovíme monarchii a odevzdáme trůn jeho právoplatnému majiteli? Ale jděte… Ačkoliv co by na tom bylo špatného? Otto von Habsburk je pro nás stále Jeho Výsost. A pokud jde o kontinuitu práva, tak tahle legalita sahá až do 12. století. Jako aristokrat bych si to měl přát, jenže to nejde. Řekněme, že doba ještě neuzrála. Dolfus o tom přemýšlel již ve čtyřiatřicátém roce, ale měl příliš velký strach z Mussoliniho. Schuschnigg s Jeho Výsostí jednal těsně před anslussem, ale měl tentýž strach z Hitlera. Pravda je, že obsazení trůnu by nám zcela jistě umožnilo pacifikovat to, co zbylo z Uher. Ale znervóznilo by to Rumuny, Srby a především vás. Vás nyní potřebujeme mít na své straně. Dosti nostalgie, pane doktore. Vraťme se k republice, k vládě a armádě.

Doktor Rašín se na několik dlouhých minut zamyslel.

– Je to zajímavý nápad, pane barone, ale jistě chápete, že o něm nerozhodnu sám. Musí k tomu říci své celá vláda a především prezident Beneš. A také náš hlavní štáb, nyní za války. Ale čistě mezi námi, nezávazně, opakuji, velmi zajímavý nápad. Těžko si představit, co by mohlo Němce postrašit více než takový rychlý rozpad tisícileté Říše. Sám za sebe si dovedu představit dohodu, která by obsahovala na jedné straně náš souhlas s vaší akcí a na straně druhé okamžité prohlášení nové rakouské vlády. Ta by totiž mohla provést cosi jako oficiální uvítání československých osvoboditelských vojsk v Rakousku a deklaraci o spolupráci ve společném boji proti nacistickým okupantům. Taková vláda by se pochopitelně, pro náš klid, musela zavázat i k tomu, že neobnoví monarchii. Čistě jen formálně. Pánové od armády by asi vyžadovali bezpodmínečné přenechání operačního prostoru na sever od Dunaje pod jejich správou do konečného vítězství našich společných zbraní. Vídeň bychom mohli prohlásit za otevřené město, co říkáte?

– Je to víc než jsem čekal, zalhal baron Rothschild. – Ještě je tu poslední věc, která mne trápí.

– Prosím… pokynul Rašín.

– Totiž, co kdyby nastala taková situace, ve které by Německo pod tlakem okolností anulovalo výsledky Mnichovské dohody a uznalo nezávislost Československa. Rozumíte? Co když bude podepsán mír mezi říší a Československem, aniž se při tom bude jednat také o nezávislosti Rakouska na říši?

– Měli bychom uzavírat pouze realistické obchody, pane barone, nabádal Rašín. – Obávám se, že v tomto ohledu vám nikdo nic slibovat nemůže. Ani já, ani vláda, ani prezident, ani armáda. Mezi námi a podle mého osobního názoru, kdyby Říše anulovala Mnichov a stáhla své divize za historickou hranici státu, pravděpodobně by naše armáda učinila totéž a opustila by Vídeň. Vše ostatní by byla jen vaše starost.

– Jistě, uznal Rothschild sarkastickým tónem. – Nejsem v pozici, která by mi dovolovala vyžadovat příliš velké zisky.

– Ale, napadlo Rašína, – Není vyloučeno, že by svobodná rakouská armáda, po odchodu okupačních československých jednotek, nalezla na svém území určité dostatečné množství zbraní a munice, které bychom při odsunu prostě nestihli

pobrat. Snad by se, jako prevence vznikajících nepokojů, mohl objevit spojenecký požadavek plebiscitu.

Baron se rázem napřímil a plácl se zcela nearistokratickým gestem rukou do kolen.

– Víte, že s vámi je radost obchodovat, pane premiére?

– Obchod ještě není uzavřen, upozornil svůj protějšek Rašín. Zítra touto dobou budu možná znát odpověď kompetentních osob. Dříve těžko.[170]

– Budete nás potřebovat, ujistil sebe i Rašína Rothschild. – Zaznamenali jste pozoruhodný úspěch, ale ta nacistická stvůra se nevzdá. Nikdy, dokud on bude žít, bych na vašem místě se žádným příměřím nepočítal.

Rašín se na svého hosta podíval zmateným pohledem, ale pak pochopil.

– Vy jste vyjel nad ránem, že? Tak vy to ještě nemůžete vědět. Mám pro vás radostnou zprávu, pane barone. Hitler je od dnešního rána mrtev. A v Berlíně je, podle posledních zpráv, protinacistický převrat.

Baron samým překvapením zamžikal.

– To myslíte vážně? To… Jistě. Potom vše dává smysl. Potom jste se mnou uzavřel méně riskantní a více výhodný obchod, než jsem si před chvilkou ještě myslel… Stále platí, že informace mají cenu zlata.

K večeru se Benešovi konečně ozval generál Krejčí z hlavního velitelství.

– Obklíčené divize složily zbraně, pane prezidente. Zajali jsme generála Lista, K. H. Franka, generála Guderiana a spoustu dalších důstojníků SS a wehrmachtu. Nyní posilujeme hlavní obrannou linii a operace LEVÝ HÁK se úspěšně rozvíjí. Jak postupují čelní divize k západu, uvolňuje se nám stále více jednotek pro aktuální nasazení před Prahou a na Vltavě. Některé jsou již na přesunu. Z první linie hlásí, že na severozápadní frontě nepřátelský tlak slábne. Některé jednotky byly zřejmě odveleny do vnitrozemí. Také vrchní velitelé méně exponovaných úseků asi opouští bojiště. Nyní se nesmíme zastavit!

– Je to úžasné, řekl prezident. – Bratře generále, mám pro vás strategicky významnou informaci. Právě mne osobně zpravil pan admirál regent Horthy, že ze strany Budapešti se nemáme obávat žádných potíží. Byl jsem dlouze ujišťován, že Maďarsko vůbec nemá žádných agresivních plánů vůči svým sousedům. Rumunsko bylo vyrozuměno v podobném duchu a maďarská armáda se prý stahuje od hranic do vnitrozemí.

– Hleďme, to je zajímavé, zasmál se Krejčí. – Tím nám na východě vznikají další zálohy. Co s rakouským prostorem? Informoval mne doktor Rašín, že prý byl u vás vyjednávat baron Rothschild…

– Bratře generále, pošlu někoho do Vídně, aby tam organizoval civilní správu města. Ve spolupráci s Rakušany, pochopitelně. Pokud jde o ten nápad s obnovou nezávislého Rakouska, musí se Rakušané rozhodnout sami. Proti nacistům je tam prý v opozici hlavně venkov. My jim jen pomůžeme, pokud bude zájem dost velký, pokusíme se jim nabídnout plebiscit. Ale jako prostředek nátlaku na Německo ten nápad přijímám a podporuji. Myslím, že by se to mělo vyhlásit do tisku a do rozhlasu, to Němce vyděsí. Prozatímní rakouská vláda také oficiálně uvítá československou armádu na svém území jako sousedskou výpomoc v nouzi. To Němce vyděsí ještě víc.

– Už jsou vyděšení, vrátil se generál Krejčí k tématu. – Ve Vídni už byly otevřeny náborové kanceláře a verbují dobrovolníky do jakési pořádkové milice. Co se týká oficiálního požadavku na nezávislost Rakouska na říši, to je váš resort. Máme zde od Němců oficiální nabídku k jednání o příměří na úrovni generálních štábů.

– Výborně, zatleskal prezident. – Okamžitě k vám do štábu posílám Kroftu s nějakými vyjednavači.

– A chceme příměří? dožadoval se Krejčí jasné odpovědi.

– Chceme anulovat mnichovský diktát. Příměří se dostaví samo, jakmile Němci opustí zemi. Kdybychom přistoupili již dnes na nějaký klid zbraní, přijdeme o Sudety, to mi prosím věřte. Jestli již Němce nebaví válčit, pak ať udělají čelem vzad a začnou stahovat své jednotky z našeho území. Můžete jim zaručit, že nebudeme střílet na ty jednotky, které se odpoutají a začnou se stahovat. Pokud se někde zastaví, dojdeme je a začneme znovu bojovat, pokud zcela neopustí poslední metr našeho území. Teprve až se to stane, můžeme jednat o mírových podmínkách. A kdyby mírová jednání selhala, můžeme využít rakouskou kartu a požadovat nezávislost pro Vídeň. Zatím tam vyhlásíme třebas protektorát.

– Co když budou Němci vyžadovat koridor pro přechod svých divizí do Polska přes naše území jako podmínku stažení vojsk?

– Ne! odsekl kategoricky Beneš. – Nezastavujte boje. Němci to budou zkoušet, ale pro nás existuje jen tato varianta: úplný odchod, nebo válka. Modifikujte si Fochovu větu, v osmnáctém u Compiégne. Asi takto: Nám se válčení zalíbilo, ale jestli vy už nemůžete, dovolíme vám v klidu odejít. Nic více, nic méně.

– Budou-li požadovat přímo vyklizení Vídně?

– To může být součástí mírové smlouvy teprve, až poslední německý voják opustí Československo. Dříve o tom vůbec nebudeme jednat. S pouhým příměřím tato otázka do souvislosti kladena nebude.

– A co německé obyvatelstvo Sudet?

– Budou muset odejít. Bezpodmínečně.

Na druhé straně drátu nastalo ticho. Pak generál zlostně zafuněl.

– Ve všem, o čem jsme dnes hovořili, s vámi souhlasím, ale s tím, co bylo řečeno naposledy, nikoliv.

– Postavili se proti státu, řekl nekompromisně Beneš. – Musí být dána lekce slušného chování. Nikomu nebude dovoleno rozbíjet stát. Nikdy. Do budoucna by to nedělalo dobrotu, 3 miliony Němců na našem území. Máme historickou příležitost změnit národnostní poměry Sudet, příležitost, která se nemusí opakovat po celá staletí. A nikoho se nyní nemusíme prosit o dovolení.

– Nebudou jich 3 miliony[171], soudil Krejčí. – Myslím, že v tomto punktu se, pane prezidente, setkáte s odporem většiny členů vlády. Nesmíme Němce odsunout jako národní celek. Princip kolektivní viny by se nám vrátil jako bumerang. Musíme soudit a potrestat všechny, kterým můžeme prokázat nějaký podíl viny. Ale individuálně. Takové můžeme vyhnat. Všechny členy Freikorpsu můžeme vyhnat, to uzná každý. I tak jich bude více než dost. Mnoho se jich z Říše vůbec neodváží vrátit domů, ale slušní by měli zůstat a neměly by se jim klást překážky, co se týče té slíbené autonomie. To je můj názor.

– Je jich více než Slováků, trucoval Beneš, jako by mu brali oblíbenou hračku. –

Dejte na mne, nezůstane při autonomii. Budou chtít být dalším národem.

– Já vám říkám, že po válce jich tu nezůstane víc než Slováků, odporoval Krejčí tvrdým a rezolutním hlasem. – Pane prezidente. Proti kolektivnímu vyhnání Němců se armáda zcela jistě ohradí. To není jen otázka politiky. A nejen armáda. Prosím, abyste nevydával žádná prohlášení v tomto duchu, zvláště ne, dokud bojujeme. Ještě jsme nevyhráli.

Generál Krejčí se na rozhovor pečlivě připravil a své otázky si promyslel předem, to musel Beneš v duchu uznat. Ten člověk má politický talent a skutečně mu to myslí.

– No dobrá, ukončil Beneš rozhovor, který se začal vyvíjet v tak vrcholně nepříjemnou záležitost jako je nesouhlas. – Do mírových jednání ten poslední bod nezahrnujte. Tím bychom vše jen zkomplikovali. O tomhle zřejmě rozhodne konsensus politických stran. A parlament, pochopitelně.

Generál Krejčí zavěsil a zakroutil hlavou.

– Už je zase na koni, prevít mrňavá.

16. říjen 1938 – Paříž

Paříž, která se ode dne ruského vpádu do Polska ocitla v úžasu nad naprostou neschopností své vlády cokoliv učinit, jakkoliv na nastávající situaci zareagovat, byla od rána šokována přívalem dalších informací převratného významu. Již předchozího dne padla v Londýně Chamberlainova vláda a vypadalo to, že za kanálem bude vytvořena vláda národní jednoty v čele s Winstonem Churchillem.

Ministr financí Paul Reynaud si velmi dobře uvědomoval, co to znamená. Přemýšlel o tom po celou noc ve svém bytě na tichém náměstí u Palais Bourbon, kde bydlel se svou milenkou hraběnkou de Portes. Churchill premiérem, to znamenalo válku. Skutečnou válku, ne jen hru na ni. Winston byl jako buldok, rváč, pro něhož vše bylo výzvou. Ten se zakousne někomu do masa, jakmile mu sundají náhubek. Ten nebude jenom ňafat a trhat nohavice. Generála Gamelina prý již kontaktoval Duff Cooper ohledně rychlé výstavby společného expedičního sboru do Finska, aby byla zajištěna Skandinávie proti bolševickému vpádu.

Bylo více než jasné, co přijde nyní. Britský tlak na to, aby Francie mobilizovala. Jenže proti komu? Londýn bude chtít vyhrožovat Němcům, aby uzavřeli mír s Čechoslováky.[172] Jenže Gamelin ani Daladier toho nejsou schopni. Ulice je vzrušena. Pro Brity zde v Paříži existuje jen jediný muž, který by byl schopen jednat v souladu s jejich rychle se proměňující politikou, totiž on sám. Paul Reynaud.

Paul Reynaud věděl, že tentokrát má doopravdy šanci. Věděl, že jeho cesta k premiérskému křeslu je připravována také jinými metodami. Věděl, že před několika dny navštívil jeho družku starý přítel z vyšších kruhů, Angličan jménem Arthur William Pearls, muž pohybující se okolo britského velvyslance Sira Erica Phippse, muž, jenž se vyskytoval u všech významných událostí, aniž se vlastně vědělo, co má v Paříži na práci.

Pan Pearls považoval hraběnku de Portes za poněkud přepjatou, hysterickou ženskou, ale nedával jí to v nejmenším najevo. Právě její povaha slibovala velmi dobré výsledky jeho podivné mise konané v zájmu britské koruny, stejně jako v

zájmu Paula Reynauda. Skutečně stačilo několik dní, aby v nejvyšší pařížské společnosti začaly kolovat fantastické historky o katastrofální neschopnosti ministerského předsedy Daladiera i generálního štábu francouzské armády. Hovořilo se již docela otevřeně o tom, že pan Daladier, namísto řešení kritické evropské situace, se dnes a denně utápí v alkoholu, o čemž ostatně svědčí jeho nejnovější zranění. Podvrknul si prý kotník, když v opilosti spadl ze schodů. Daladierovi se v pařížských salonech a kuloárech začalo přezdívat Triplepaw, což byla postava z moderní francouzské veselohry představující člověka notoricky neschopného se rozhodovat. Markýza de Crussol, roztomilá plavovláska sdílející tou dobou lože naopak právě s ministerským předsedou Daladierem, čelila těmto pomluvám svým vlastním líčením Paula Reynauda jako muže s pávím ocasem, což mělo vystihovat jeho pýchu a sebestřednost, ale bylo to marné. Její milenec byl den ode dne neoblíbenější a navíc, na rozdíl od markýzy, neměl čas ani náladu navštěvovat pařížské salony.

Ráno 16. října se zdálo být Paulu Reynaudovi obzvláště příznivě nakloněno. Odpoledne se mělo konat mimořádné zasedání sněmovny. U pozdní snídaně vyrušil politika hluk v ulicích. Jindy tiché náměstí, stejně jako celý střed Paříže, se plnilo davy lidí.

Něco se muselo stát. Hraběnka zapnula rádio. Mimořádné zpravodajství přinášelo jednu šokující informaci za druhou. Československé tanky v noci obsadily Vídeň! Celá jedna německá armáda v totálním obklíčení, druhá německá armáda ohrožena útokem na Linec. Letecká bitva a ztráty Luftwaffe! Přední a osvědčení generálově nezvěstní nebo v zajetí. Rusové prolomili polskou frontu na dvou místech, na severu ve směru na Grodno, na jihu ve směru na Luck. Během jediné noci se změnilo doslova vše.

A k poledni přišla ta nejúžasnější zpráva. Adolf Hitler je mrtev, zastřelen. Vojenský převrat v Berlíně. Horthyovské Maďarsko vytrubuje do světa svoji neutralitu. Co ještě se mohlo stát, aby to stálo za zaznamenání?!

Major letectva a zároveň poslanec Robbe nastoupil ke svému pluku ihned po vyhlášení částečné mobilizace leteckých záloh, kterou francouzská vláda reagovala 9. října na vyplutí britské Home Fleet k Baltu, aby tak demonstrovala své spojenectví s ostrovním impériem.

Major Robbe se nemohl zbavit podezření, že částečná mobilizace byla nařízena v neposlední řadě také proto, že si vláda dokázala spočítat, kolika se takové mimořádné nasazení bude týkat důstojníků s poslaneckým mandátem. Vláda se nenápadně zajišťovala proti narůstající kritice ve sněmovně. Sotvaže převzal své místo velitele letky, napsal major Robbe, z titulu poslance a politika, dopis Daladierovi.

„Pane ministerský předsedo,

ve chvíli, kdy přebírám své velitelské stanoviště na letišti, nechci opomenout upozornit Vás na to, že čísla, jež Vám předložil ministr letectva Guy la Chambre se schůzi 26. září, jsou nesprávná. Mám pro to důkazy. Konstatuji dále, že nyní, den po vyhlášení mobilizace letectva, nemáme stále ještě letoun, který by odpovídal německým střemhlavým Stukám a nemáme bombardovacích letadel,

která by v dostatečném množství mohla konkurovat moderním sovětským bombardérům. Přípravné práce pro to leží již tři léta pochovány v zelených obálkách akt ministerstva letectví…“

Následovalo množství technických podrobností. Daladier si mohl přečíst, že v letectvu panuje neskutečný zmatek, že vůbec není možno dostat kdesi záhadně uskladněné součásti a zbrojní doplňky letadel, potřebné náhradní díly přijdou prý až za čtyři měsíce a munice leží ve skladech, které nelze nalézt, neboť se ztratily seznamy.

„…*Chystáme se na válku s postupující bojeschopnou armádou, ačkoliv zdaleka nemáme letectva, které by mohlo dělat cokoliv více, než pouze strašit civilisty a shazovat letáky. Vyvodit z toho důsledky nechávám Vám.“*

Na tento dopis nedostal major a poslanec Robbe žádnou odpověď. Znal však francouzský zákon, který nařizoval každému poslanci momentálně osvobozenému od vojenských povinností, vykonávat svůj poslanecký mandát. Znal také datum svolání schůze sněmovny, a jakmile na tyto dny získal od svého nadřízeného dovolenou, mohl se směle dostavit do sněmovny, aby si odpověď vynutil. Robbe byl neústupný, neboť zastával funkci místopředsedy výboru pro letectví. Ihned 15. října se setkal s předsedou výboru pro letectví, panem Boussotrotem, a vyzval jej k neprodlenému svolání výboru.

– Pojďme do mého pokoje, uvedl majora Robbeho Boussotrot.

K majorovu překvapení se v pokoji svého známého a přítele setkal s ministrem letectví Guy la Chambrem, na jehož nesprávné počty si před tím stěžoval. Ministr hovořil bez skrupulí.

– Pane majore, nebudu trpět vaši přítomnost ve schůzi výboru.

– A jakým právem, pane ministře? ohradil se Robbe. – Odpusťte, ale zákon mně dává nejen právo, ale dokonce i povinnost, abych splnil své úkoly jakožto poslanec.

– Nebudu se s vámi přít, odvětil blahosklonně ministr. – Ale to si dejte říct. Já vykládám zákon tak, jak já mu rozumím. Zde je na vybranou, jestli vy, nebo já.

– Dobrá, pane ministře, pokud mi vyhrožujete, pak musím přednést svůj dotaz přímo ve sněmovně. Ať se tedy celá Francie dozví, jaký pácháte podvod a proč se vám vlastně nechce do války. Ať se všichni dozví, proč tato vláda tak zbaběle kapitulovala před Hitlerem a proč se nyní chystá, stejně ostudně, nechat rudé, aby pohltili Evropu. Je na čase, aby se vlády v zemi chopil někdo, kdo by měl alespoň přehled, ve kterém skladišti leží ten nepatrný zbytek zbraní, který ještě nebyl zpronevěřen.

Guy la Chambre zbledl jako stěna.

– Ještě slovo a budete přeložen do Afriky, zasyčel a opustil místnost.

– Vidíš to, člověče? lomil rukama nešťastný Boussotrot. – Copak já mohu takto svolat schůzi výboru? Vždyť je to i v tvém zájmu. On tě doopravdy nechá přeložit.

– Do zítřka to nestihne, usoudil výbojný Robbe. – A po zítřku už si bude leda překládat nohu přes nohu v nějakém vězení pro šmelináře a defraudanty. A mohlo by se mu dostat i oprátky za sabotáž.

Následujícího dne se skutečně celá situace, ihned od rána, začala prudce měnit pod přívalem šokujících zpráv ze zahraničí.[173] Německo už nebylo nebezpečím číslo jedna a naopak, ožila stará bolševická hrozba. Ulici ovládly davy, které žádaly mobilizaci armády proti rudému nebezpečí. Částečná mobilizace letectva, která na pár dnů ukonejšila národ, již nestačila. Odbory vyhlásily 24 hodinovou generální stávku.

Odpoledne si Daladier stěží razil cestu do zasedací síně sněmovny, tak byly ochozy plné. A protože do těchto míst nesměl vstoupit žádný poslanec v uniformě, zaměnil také major Robbe blůzu stejnokroje za civilní kabát. Huissiers (dveřníci), kteří měli za úkol odmítnout každého vojáka již ode dveří, přimhouřili oko nad tím, že major i někteří další mobilizovaní poslanci, ponechali na nohou důstojnické boty a kalhoty. Civilní kabát jim stačil.

Daladier zaujal své místo na lavici ministrů. Držel hlavu skloněnou vlevo.

– To dělá pokaždé, když je melancholický, povšiml si kdosi v síni.

Schůze sama byla pro ministerského předsedu utrpením a on se rozhodl ji podstoupit, i když před tím projížděl ulicemi a znal dobře svoji pozici v této době. Dlouho se vyhýbal otevřené rozpravě, ale nyní se celá opozice semkla a naléhala nemilosrdnými útoky.

– Pane ministerský předsedo. Všichni víme, že nyní již budeme muset podstoupit válku. Polsko a Německo nezadrží rudé. Němci se k tomu zatím ani nechystají. Říkáte, že vítězství máme jisté, ale jakým způsobem se to stane? Kdy něco podnikneme? Kdy budeme konečně mobilizovat? Jak jsme na mobilizaci a na válku připraveni? Budeme jen čekat za Maginotovou linií, nebo půjdeme do Polska a do Německa? Jedná se vůbec s Němci? S Poláky? Co bylo již podniknuto? Kdy vyšleme expediční sbor do Finska? Co vlastně zamýšlíte? Budeme posílat francouzské vojáky do Polska, jen aby Němci mohli dále vraždit Čechoslováky?

Daladier odpovídal, ale ta tam byla jeho plamenná řeč. Odpovídal chabě, neboť námitky opozice se nedaly vyvracet.

Pan ministr Guy la Chambre se dostavil s výhružným pohledem ve tváři a v doprovodu dvou převlečených generálů a jednoho plukovníka. Jenže v nastalé atmosféře již výhrůžky ztratily svou váhu. Předseda sněmovny musel nakonec udělit slovo také kazimírovi majoru Robbemu. Ten hovořil více než půl hodiny, ale klidně mohl hovořit dvě hodiny. Disponoval spoustou strašlivých informací a nemilosrdně předkládal svoje čísla. Popisoval, jak letec, který dostane rozkaz vyletět do větší výšky, musí si od osmi svých druhů vypůjčit pulover, rukavice, dýchací přístroj a další výstroj, aby neumrzl. Pak přešel na počty letounů a srovnal je v počty udávanými pro Luftwaffe a pro útočící Rudou armádu. Zakončil větou:

– Jakmile s tímto letectvem vyjdeme do války, pak jsme ztraceni! A když nepůjdeme do války, pak jsme ztraceni tím spíše! Někdo by měl zjistit, kam se poděly prostředky, které byly schváleny pro zbrojní program Francie. Někdo za to musí být zodpovědný!

Sněmovna naslouchala se zatajeným dechem. Toto již byly konkrétní otázky a interpelace. Toto mohlo někoho vysoce postaveného stát nejen křeslo, ale i pobyt v pracovních táborech v pralesích Guayany.

Tři převlečení důstojníci, které si do sněmovny přivedl ministr Guy la Chambre, seděli mlčky a nepohnutě, vypadali jako nepřítomní duchem. Majora Robbeho to vydráždilo k poslednímu výbuchu.

– Pane generále, řekl. – Vy jste přece o těchto záležitostech dobře zpraven. Nepovažujete nyní za svoji povinnost, abyste zde také promluvil?

Tu se již generál Vuillemin nezdržel, pochopil, že nastala hodina pravdy. Povstal a před ztichlou sněmovnou prohlásil vášnivým hlasem.

– Pánové, varuji vás. Kdybych měl odpovědět na nějakou otázku, kterou byste mi snad zde nyní položili, musel bych předložit čísla, vůči kterým by katastrofální výklad pana poslance Robbeho vypadal ještě poměrně optimisticky.

Guy la Chambre byl zdrcen a musel usednout. Sněmovna vybuchla řevem. Předseda řídící schůzi zvolil jediné možné řešení a vyhlásil přestávku na večeři.

V přestávce přešel Paul Reynaud k hloučku svých politických přátel a spojenců. Tázali se ho, jak to vypadá ve sněmovně.

– Chudák pan Daladier, má dnes velmi špatný den. Bojím se, aby jej neměla také Francie.

– Jste si vědom, Reynaude, připomněl kdosi, že stanete-li se zítra ministerským předsedou vy, musíte Daladiera podržet v nové vládě? Pro část národa je stále ještě nenahraditelný.

– Podržím, slíbil Paul Reynaud. – A bude to takový Daladier, jak si ho představuje lid. Země ho nezná. Říkají mu Býk z Carpentrasu a jeho popularita je popularitou prostého venkovského pekaře. Ale jeho nerozhodnost již nabyla chorobných forem. To všechno můžeme napravit. Vím, že radikálové půjdou za ním. Strana nikdy nepřizná, že leader za nic nestojí. Potřebuji jeho voliče na své straně.

Paul Reynaud si byl dobře vědom faktu, že po Daladierově pádu zde nebude nikdo, kromě něho, kdo by se odhodlal převzít státní záležitosti v tak strašném stavu. Pan Lebrun, prezident republiky, jeho, Paula Reynauda, bude ještě mnoho prosit, aby jen, pro Boha, řekl ano.

Po přestávce byly oficiálně ohlášeny sněmovně nové informace. O Hitlerově smrti se již vědělo. O pádu nacistického režimu a vytvoření Schachtovy vlády věděli zatím jen zasvěcení. Úplně čerstvou informací pak bylo jmenování nového britského premiéra, kterým se stal lord Halifax.

Poté proběhlo hlasování o důvěře vládě a hlasovací lístky byly spočteny v půl čtvrté ráno. Daladier seděl tu dobu v knihovně a bolavou nohu, kterou si narazil při pádu z koně a nikoliv ze schodů v opilosti, jak tvrdily pomluvy, měl nataženou rovně pod stůl. Kouřil cigaretu. Nikdo se u něho nezastavil, všichni se mu vyhýbali. Potom předseda sněmovny Herriot vyhlásil výsledky hlasování. 239 stranických hlasů pro vládu a jen jediný hlas, majora Robbeho, otevřeně proti. Ale 300 poslanců se zdrželo hlasování. Byl to ještě poměrně slušný způsob, jak vládu vyřídit nadobro.

Ráno byl Paul Reynaud předvolán k prezidentovi a ihned po svém jmenování do úřadu roztančil ukázkový politický kvapík.[174] V prioritách měl jasno. Nejprve bylo nutno sjednotit zahraniční politiku Francie s politikou britskou. Trochu jej překvapilo, že král jmenoval britským premiérem Halifaxe, jednoho z Mnichovanů a Chamberlainovců, ale Anglie byla vždy o poznání konzervativnější. O Halifaxovi

bylo známo, že bude vždy dělat takovou politiku, která jej udrží v sedle. A nyní to musela být politika energická, nekompromisní, velmocenská. Tím, že učinil Churchilla ministrem války, to dal najevo dosti jasně. Jaký byl Halifax před měsícem appeasser, takový bude nyní militarista. Francouzská ani anglická vláda se již nemuseli obávat nárůstu dělnických a odborových sympatií k bolševickému Rusku, neboť SSSR, za současných okolností, nepřipadal v úvahu coby případný spojenec proti Německu.

Jedním z prvních úkonů, který Reynaud ve své nové roli a funkci učinil, bylo vyreklamování majora Robbeho. Takového muže je škoda zahrabat na nějakém zapadlém letišti. K útvaru se již nevrátí. Robbemu bude slušet nějaký přiměřený úřad vojenského inspektora. Jen ať se zaměstná tím, že bude hledat své ztracené součásti pro letadla. Tím bude daleko užitečnější.

17. říjen 1938 – jižní bojiště

Německá fronta na jihu Čech se hroutila. Von Leebova XII. armáda zde v uplynulých více než dvou týdnech bojů zaznamenala určité nezanedbatelné úspěchy. Průlom do nepřátelských linií to sice nebyl, ale územní zisky ano. 7. pěší divize wehrmachtu se probila přes Boletice, zachránila před zničením zbytky 1. horské divize a obsadila již 10. října Český Krumlov. 45. pěší divize postupovala zatopeným a rozbahněným údolím Vltavy na sever k Budějovicům, kde se jí do cesty stavěly ustupující jednotky HO-31 a vedly zadržovací boje. 14. října došlo k definitivnímu prolomení německých linií u Slavonic českými rychlými divizemi. Východně od 45. PD postupovala na sever, na Jindřichův Hradec, ještě 27. PD wehrmachtu, ale ta měla nyní, po zahájení československé akce KLÍN, obnažený pravý bok a na svém čele byla zastavena protiútokem částečně motorizované 14. PD od Nové Bystřice. Zatím spořádaně ustupovala na jih do kopců. 15. října se náhle pěchota Tschechei ve středu fronty přestala bránit a uvolnila prostor, ze kterého proti unaveným infanteristům vyrazilo 130 tanků odpočinuté a doposud čerstvé československé 4. RD od Soběslavi. Útok tankových formací frontu doslova rozrazil, i když zde nedošlo k tak katastrofálnímu průlomu jako u Slavonic. Na západ od postupující 7. divize se za cenu velkých ztrát probila přes šumavský hřeben 17. pěší divize, která již patřila k X. Reichenauově armádě a mířila na Vimperk a na Strakonicko. Tomuto náporu se však postavila do cesty část 5. pěší divize přesunutá sem od Písku, doplněná zbytky hraničářských praporů a posílená 4. vojskovou skupinou,[175] která překročila Vltavu směrem k západu. Do prostoru se také urychleně přesouvala československá 13. PD, částečně motorizovaná divize zálohy HVOA od Jihlavy. 16. října ráno byl střed von Leebovy fronty rozražen a uveden do zmatku, jeho levé křídlo postupovalo obtížně nebo bylo zastaveno a pravé křídlo se doslova hroutilo v důsledku operace KLÍN.

13. října začaly generála von Leeba znepokojovat první zprávy o náporu českých rychlých divizí od Slavonic a Želetavy. Tyto zprávy jej den ode dne znepokojovaly stále více, neboť tímto manévrem byl obnažován pravý bok jeho armády. 14. října se fronta levého křídla XIV. armády zhroutila. Neuspořádané zbytky tří von Listových divizí (4. LD, 44. PD a 2. HD) v širokém oblouku

ustupovaly před českou ofenzívou k jihozápadu a bojem v horách znemožňovaly přímý útok jednotek Tschechei do boku 27. PD a von Leebova pravého křídla. Namísto toho se Tschechei hnali přímo na jih k Dunaji. Von Leeb převzal nad těmito skupinami přímé velení, neboť ztratily spojení se štábem XIV. armády. Nedobré tušení však nepolevilo. Von Leeb byl nucen vydat velmi rozumný rozkaz k ústupu 27. pěší divize od Třeboně na linii Nové Hrady – České Velenice a k otočení této linie pravého křídla čelem k severovýchodu. Dobře učinil. Když 15. října v noci narazila do 7. divize wehrmachtu ve směru od Budějovic silná sestava československých tankových jednotek a vrhla příliš vysunutý přední sled divize zpět na Kaplice a Český Krumlov, dosáhly tanky Tschechei velkou rychlostí postavení divizních dělostřeleckých baterií, které vyřadily z boje, a tím značně oslabili obranyschopnost vytvořeného nárazníku. Kdyby se tou dobou nacházela fronta 27. PD ještě na severu u Třeboně, byla by celá divize nejspíše odříznuta a obklíčena. Takto střed a pravé křídlo ústupem vyrovnaly frontu.

K ránu 16. října se generál von Leeb dozvěděl šokující informaci o zkáze celé von Listovy armády a byl zpraven o skutečnosti, že do jeho pravého boku pravděpodobně míří nespecifikovaná přesila československých divizí nastupujících od Vídně i od horního roku Dyje. Podle dostupných zpráv se tankovým kolonám Tschechei podařilo proniknout od Hornu do Krems, kde se otočily k západu, a podél Dunaje ve valily na Linz. Torza 44. PD a 2. HD zatlačená do Weinsbergerwaldu pozbyla jakékoliv bojové hodnoty a měla jedinou naději na záchranu, totiž co nejrychleji projít horami k útvarům 27. pěší divize ustupující na Gmünd.

Generálu von Listovi nedalo práci si domyslet, že nejméně dvě třetiny všech československých tanků jdou nyní po krku právě jeho XII. armádě. Od severu a od západu se k němu řítilo, dle hrubých odhadů, dohromady dvě až tři stovky československých pancířů organizovaných v silných skupinách, s veškerou patřičnou podporou infanterie i artilerie.

Vzápětí proběhla éterem informace o führerově smrti, která generálem neméně otřásla. V tu dobu již Luftwaffe sváděla dosti vyrovnaný boj s nově vystrojenými nepřátelskými letkami a zvědná letadla dostala jakousi šanci identifikovat počet a lokalizaci útočících jednotek. Uskutečněná pozorování potvrzovala, že na východ od Leebovy XII. armády neexistuje žádná organizovaná síla německých vojsk schopná klást účinný odpor. Na postupu k Linci byla hrozivá moc nejméně pěti, ale spíše šesti nepřátelských divizí se všemi ohlášenými tanky. Ke všemu se Maďaři otevřeně vyslovili pro vlastní neutralitu, čímž zajistili útočícím vojskům týlový prostor.

Na rozhodování zbývaly jen minuty, na protiopatření snad ještě hodiny. Nejprve bylo třeba soustředit a reorganizovat ustupující zbytky XIV. armády prchající z Moravského pole všemi cestami k Linci. Generál von Leeb, po rychlé poradě se svým štábem, realisticky usoudil, že divize držící severní linii probíhající právě na čáře Suchdol – Krumlov – Prachatice není možno v žádném případě obrátit a přeskupit tak, aby stanuly k útočníkovi čelem. Kromě toho, že tyto divize bojovaly pod značným tlakem nepřítele ze severu, nebyl na takový manévr dostatek času. Generál vydal proto rozkaz, aby levé křídlo jeho armády podrželo linii u Volyně a u Prachatic, zatímco pravé křídlo se mělo rychle odpoutat od nepřítele a

ustupovat v 90° oblouku zpět k Vltavě, což již asi dva dny stejně probíhalo, takže by byla vytvořena linie orientovaná k západu, zachycující nápor na čáře Český Krumlov – Linec. Prchající vojáci z rakouského bojiště byli, podle hlášení hlídek, příliš demoralizováni na to, aby mohli být ihned nasazeni do bojů na nově vytvářené linii obrany. Štáb tedy povolil jejich propouštění do týlu, kde z nich měly být sestavovány a vyzbrojovány nové jednotky k doplňování ztrát aktivních divizí.

Krátce po 18.00 hodině večer padla naděje, že by se zbytky 2. HD a 44. PD stačily probít na novou linii odporu. Jednotky 14. PD Tschechei rychle vrážely klín do uvolněného prostoru podél zemské hranice směrem na Nové Hrady a odřezávaly tak pozůstatkům obou rozprášených divizí cestu ke spojení s 27. PD wehrmachtu u Českých Velenic. Tito vojáci zůstali uvězněni v horách mezi Dunajem a Novohradskými vrchy. Československé divize byly připraveny a zčásti motorizovány, nedovolily von Leebovým silám odpoutat se a přecházely okamžitě do rychlého protiútoku. Ústup se místy měnil ve zmatek a probíhal za neustálých zadržovacích bojů. Tou dobou 13. PD překročila u Zvíkova Vltavu, posílila vyčerpanou obranu severně od Písku a tím také zesílila tlak obránců ze severozápadu na levé německé křídlo. V noci na 17. října byl Čechoslováky znovu dobyt a obsazen Písek. Ve dne pak padly Strakonice. Na účinnou podporu Luftwaffe nebylo ani pomyšlení.

Ani generál von Leeb, ani jeho armádní štáb, ani velitelé divizí, neměli nejmenšího tušení, co se zatím děje za jejich zády v Berlíně. Z pochopitelných důvodů se generál Leeb nemohl rozjet do hlavního města Říše k jednání generálů o konsolidaci poměrů. Nemohl odjet, neboť si nebyl jist, zda by svoji armádu při návratu ještě nalezl. Prudký obrat ve válce a rychlý ústup demoralizoval i vojáky doposud úspěšně bojujících útvarů. Překvapení z nástupu Tschechei bylo tak velké, až němečtí důstojníci začínali věřit, že je již možné doslova vše. Na prahu noci, o které generál tušil, že bude velmi zmatená a těžká, byl odvolán k telefonu.

– Pane generále, je to Zossen, OKW, šeptl operační důstojník.

– Zde Leeb. Co se tam u vás pro všechno na světě děje?

– Zde Fritsch. Zdravím vás, Herr General. Na přání důstojnického sboru jsem se opět ujal vrchního velení armády. Ale co se děje u vás? Jak to tam u vás vypadá? Doléhají k nám strašlivé a neuvěřitelné zvěsti.

Generál Wilhelm von Leeb se zajíkl překvapením. Sama tato změna na nejvyšší funkci vysvětlovala vše, co potřeboval vědět.

– Herr General, přiznám se, že jsem poněkud překvapen, ale musím dodat, že příjemně. Uklidňuje mne, že se vrchní velení po všech těch zmatcích ocitlo v osvědčených a povolaných rukou.

Generál von Leeb v rychlosti a co nejstručněji vysvětlil svoji situaci.

– V noci očekáváme zmatky. Přeskupování jednotek se zřejmě bude dít pod tlakem nepřítele. Odpoutání není možné. Během zítřka se pokusíme zastavit nepřátelskou ofenzívu ve směru od Vídně. Snad již budeme připraveni. Bylo to úplně nečekané. Doposud jsme se bili s vědomím, že nás z východu kryje XIV. armáda. Všechno se mění, ne během dnů, ale během hodin. Myslím, že za tohoto stavu věcí se neudržíme ani v Linci déle než několik dnů…

– Co navrhujete, Herr General? zeptal se stručně Fritsch.

Generál von Leeb se krátce zamyslel, ale na druhé straně drátu již nestál Hitler a po pravdě mohl říci jen jedno:

– Jednejte o míru. Jednejte o míru, dokud máme alespoň něco, co bychom mohli postavit do cesty rudým.

– Vážím si vaší upřímnosti, ocenil Fritsch. – Stalo se mnoho chyb a nesmyslů, ale ještě není vše ztraceno. Jednáme s Angličany a s Francií. S Tschechei také, ovšem. Ráno k vám dorazí pověření vyjednavači. Zařiďte prosím, aby mohli projet bez úhony bojovou linií. S Tschechei je zatím dohodnuto dočasné příměří mezi 7.00 až 8.00 hodin ráno a toto příměří se týká pouze silnice z Lince do Vídně. Jednat se bude večer v Brně. Ale nemyslete si, že to je konec. Boje budou pokračovat jako doposud, dokud se nám nepodaří dospět k uspokojivému řešení. Je to na vás a na vaší armádě, Herr General, abyste Tschechei zadrželi co nejlépe a co nejdéle to půjde. Nečekám od vás zázraky. Jen je co nejdéle zdržte. A nebojte se, ještě zdaleka nekapitulujeme. Nasazujeme zálohy od Ulmu, ale je to jen landwehr…

– Rozkaz Herr General! zahřměl Wilhelm von Leeb řízně po junkersku a položil sluchátko. Jak by mohl rozkazy splnit, to ovšem netušil.

Kolona vyjednavačů dorazila do Lince 17. října před šestou hodinou ráno. Důstojníci se v rychlosti občerstvili, vykouřili cigaretu, vypili kávu, krátce se pozdravili s velitelem XII. armády a informovali jej o posledních událostech v říši. Pak spěchali dále, aby využili dohodnuté hodinové příměří, neboť nebylo zcela jasné, kde přesně mohou narazit na čelo postupujících československých jednotek.

Generál Wilhelm von Leeb byl překvapen rozsahem a důsledností převratu, který proběhl v Berlíně v tak krátkém čase. Nebyl žádným zaníceným nacistou. Byl silně věřícím křesťanem. Vždy uvažoval o tom, že by armáda mohla převzít moc v říši, ale nebyl schopen si představit takovou úplnou likvidaci nacistické moci, jíž bylo Německo prolezlé jako plísní, ani takto pohotovou internaci stranických kádrů. Bylo mu jasné, že esesácké spiknutí proti vůdci je bluf a pohádka pro národ. Hitlera zastřelil někdo z pučistů a všechno shodili na nacisty. Jednoduché a geniální, kdo tohle vymyslel? Jistě v tom měl prsty i Abwehr. Bylo mu jasné, že v týlu jde všechno dále, že nyní budou odstraňováni nacističtí pohlaváři na nižších úrovních mocenského aparátu a postupně bude NSDAP zahnána do role jedné z mnoha bezzubých politických sil. Vřed je třeba nejen vyříznout, ale také vypálit. Ale to se mělo stát ještě před Mnichovem a nemuselo dojít k téhle katastrofě.

Misi vyjednavačů vedl generál Ludwig von Beck. K vidění zde byl také Witzleben, dále Canarisův muž Hans Oster, Stüpnagel, Zeitzler a dokonce bývalý Hitlerův překladatel z Godesbergu, zkušený ve vyjednávání, dr. Schmidt.[176] S těmito muži cestoval doprovod několika nižších důstojníků, expertů a překladatelů.

Již v Linci spatřili členové mise následky československých náletů na zásobovací železniční uzel. Na okraji města pak řidiči vozů umístili do držáčků nad blatníky bílé praporky.

Na brněnský hrad dorazila delegace až večer po setmění. To již bylo všem v

automobilech jasné, proč si československá strana vymínila jednání právě zde v Brně a zamítla například Vídeň, která se nabízela jako relativně neutrální město. Tschechei si přáli, aby Němci viděli vše, co jim hodlali předvést. Nejprve mohutnou sílu postupujícího vojska. Automobily musely stát téměř hodinu na okraji silnice, než kolem projela neuvěřitelně dlouhá kolona tanků a obrněných automobilů.

Při další jízdě potkávali zástupy pochodujících českých vojáků. Ti většinou zpívali a byli na pohled velmi dobře vyzbrojeni. Otáčeli se za auty a dělali posměšná gesta. Pochodovali nadšeně, na rozdíl od strhané chůze uprchlíků, které potkávali hned ráno za Lincem. V kolonách byla tažena spousta kanónů, houfnic a děl nejrůznějších ráží. Všechno se přesouvalo v horečném chvatu, ale v naprostém pořádku, k západu. Potom se vyjednavačům dostalo možnosti spatřit ohromné kolony zajatých německých vojáků. Ti pochodovali netečně, odzbrojení, bez opasků a přileb, s očima upřenýma do země.

Generál von Beck během čekání provedl hrubý výpočet poměru obou armád v tancích na začátku konfliktu. Z německé původní převahy 1:1,6 odečetl ztracené a zničené tanky[177], jejichž jisté procento musel připočítat československé armádě, neboť ta od začátku bojů několik desítek tanků ukořistila, protože donutila ke kapitulaci nejlépe vyzbrojené divize Říše. V koloně, která projížděla okolo, viděli několik moderních PzKpfw III. s přimalovanými československými znaky i několik kolopásů. Postupující jednotky Tschechei se ve stanici Stockerau zmocnily kompletního železničního transportu, který konečně vezl stroje pro těžké prapory tankových pluků 2. pancéřové divize. Celkově generálu Beckovi vycházelo, že poměr v tankovém vojsku je nyní vyrovnán.

Nejhorší pohled však měli teprve před sebou. Ve Vídni vlály československé a staré rakouské vlajky na každém rohu. Obyvatelé města vůbec nepůsobili tím dojmem, že by byli z příchodu Tschechei traumatizovaní. Na ulicích se potácelo množství opilců a objevovaly se protiněmecké nápisy. Oslavovalo se. Tschechei dovolili rakouským úřadům organizovat policejní a domobranecké hlídky v původních rakouských uniformách a tyto hlídky bylo nyní vidět jak ozbrojeny udržují pořádek v ulicích města. Vídeň již zdaleka nebyla neutrálním městem. Smrtí Adolfa Hitlera se sice armádě ulevilo a generálové mohli opět bojovat podle osvědčených principů války, ale smrtí vůdce jako by vše ztrácelo bývalou soudržnost, jako by povoloval tmel sjednocující všechny Němce a vše německé v Eine Volk a Eine Reich.

Úplnou tragédií pak byl přejezd po improvizovaném pontonovém mostě přes dosud vzedmutou Dyji na československou stranu. Hladina do značné míry již opadla a odhalila celé shluky utopených, nafouklých mrtvol vojáků, koní i částí vojenského materiálu. Vše napůl zabořeno do řídkého tmavého páchnoucího bahna, jehož nános svědčil o tom, jak široce se řeka rozlila. Všude se pohybovali českoslovenští vojáci a spolu se skupinkami civilních dělníků, vyprošťovali z bahna uvízlé tanky, automobily i kanóny, tahali je na pevný břeh k improvizovaným dílnám a opravnám. Jiní hledali speciálně jen bedny s municí. Tschechei se zdaleka nepřipravovali na nějaký brzký konec války. Naopak. Dvacet kilometrů před Brnem stála vojenská technika wehrmachtu seřazena na velkých odstavných plochách, jak ji odevzdaly kapitulující jednotky XIV. armády.

Zajatí vojáci zde byli stále, nuceni tuto techniku čistit a uvádět do provozu. Odsud směřovala na frontu.

V Brně samotném již bylo československého vojska jen pomalu. Vše, co mělo pušku a nohy, odtáhlo k jihu a k západu. Kolona aut s bílými praporky se, za podmračených pohledů okolojdoucích, blížila ke Špilberku.

Za českou stranu vyjednávali důstojníci generálního štábu včetně vrchního velitele generála Ludvíka Krejčího. Ten představil přítomné, mezi jinými náčelníka československé rozvědky plukovníka Františka Moravce a ministra zahraničí doktora Kamila Kroftu, jenž také narychlo přicestoval ze slovenského zázemí s několika dalšími civilisty.

Jednání zahájil generál Krejčí:

– Pánové, jste našimi hosty a vaše bezpečnost zde je plně zaručena, ačkoliv naše země se nachází ve válečném stavu. Okolnosti se však změnily a vy jste požádali o jednání. Je tedy na vás, abyste vznesli jako první své návrhy a požadavky.

Generál Beck si odkašlal.

– Jak bylo řečeno, naše země jsou ve válce. Tuto válku většina z nás, německých důstojníků, nechtěla. Byli jsme však vázáni přísahou a museli jsme uposlechnout. Ti, kdo uvedli armády do chodu, jsou mrtvi, zbaveni moci, nebo uvězněni. Německo se očišťuje od nich, jako od zhoubné nemoci. Zatímco jsme spolu bojovali a ztráceli síly svých armád i národů, zneužil situace zákeřný nepřítel na východě a zaútočil, nikoliv jen na Polsko, jak nyní deklaruje, ale na celou Evropu. Vy i my víme, že tomu tak je. Ruští bolševici se nezastaví, pokud si nebudou jisti, že se jim do cesty postavila dostatečně velká a odhodlaná síla a dokud budou mít záminku, kterou jim dává tato naše válka. Před komunistickou hrozbou, a Německo před ní vždy varovalo, se naše spory zdají být malicherné. Jsem si jist, že by je nová německá vláda dokázala řešit dohodou, nebo pomocí mezinárodní arbitráže. Proto jsme vám, našim protivníkům, přišli nabídnout v hodině dvanácté pro Evropu čestný mír a odklad našeho sporu na dobu, až bude spojenými silami Evropy zažehnáno děsivé nebezpečí z východu.

Povstal generál Witzleben.

– Jsme si jisti, že bychom vás nakonec dokázali porazit, i přes některé vaše dílčí úspěchy, které, mimochodem, vzbuzují náš obdiv. Vy jste jistě přesvědčeni, že byste nás dokázali odrazit a ubránit se. Tuto otázku však již nyní nemohou rozhodnout armády a zbraně. Potřebujeme mír, pro jinou, ještě horší válku.

– Jaká je vaše představa o míru, který navrhujete? vyzval Němce generál Krejčí. Dr. Schmidt vytáhl z kožených desek list papíru a podal jej generálu Beckovi. Ten pomalu a zřetelně předčítal jednotlivé body návrhu.

– V hrubém obrysu takto:

1. V určenou hodinu vstoupí v platnost příměří, vojska se odpoutají, bude ukončena dělostřelecká a letecká aktivita včetně zvědných a průzkumných letů.

2. V určený datum se obě armády vzdálí z linie dotyku, kterou od této chvíle bude střežit jen předem dohodnutý počet vojáků za pomoci přesně určeného množství techniky. Pozorovací letectvo obou stran bude kontrolovat klid na

demarkační linii do hloubky 50 kilometrů nad území obsazeně druhou stranou.

3. Německá armáda opustí město Plzeň, naproti tomu československá armáda opustí Vídeň.

4. Německo se zavazuje přesunout hlavní část své armády na východní hranici nebo do Polska a zasadit se zde o zastavení postupu Rudé armády dále na západ…

5. Československo se zavazuje přesunout hlavní část své armády na linii Karpat a nevpustit Rudou armádu na území státu.

6. Německo se Československé republice zaručuje za okamžité ukončení nepřátelských postojů ze strany Maďarska, Polska a zemí Římského protokolu.

7. Československo se Německu zavazuje působit na země Malé dohody ve smyslu neutrality nebo odporu proti útoku ze strany Sovětského svazu.

8. Souběžně budou v Praze a v Berlíně probíhat mezi vládami obou zemí rozhovory, které vyústí v podepsání mírové smlouvy.

Generál Beck dočetl návrh a němečtí vyjednavači tázavě vzhlédli k české straně stolu. Generál Krejčí vzal beze slova ze stolu podobný list papíru, aniž dal najevo jakékoliv pobouření nebo jiné podobné pocity.

– To je bezpochyby zajímavý návrh, ale náš návrh se, přece jen, poněkud liší.

1. Pokud si německá armáda přeje ukončit boj, postačí, když jednotky wehrmachtu začnou opouštět území Československé republiky. To bude pro československou armádu znamením, aby ukončila bojové akce a zastavila palbu.

2. Pokud budou jednotky wehrmachtu pokračovat v ústupu z území Československa, bude československá armáda dodržovat klid zbraní. Jakmile se jednotky wehrmachtu pokusí zaujmout nové pozice na území Československa, obnoví československá armáda bojové akce.

3. Československé jednotky budou v odstupu sledovat ustupující německé jednotky, zastaví se na historických hranicích země a nebudou postupovat dále na území Říše. Historickou hranici Československa považujeme za jedinou možnou a přijatelnou alternativu demarkační linie.

V tomto okamžiku si vyžádal slovo československý ministr zahraničí Dr. Kamil Krofta.

– Jsem zmocněn vládou republiky doplnit k návrhu toto:

4. Československá vláda se, v souladu s požadavkem německé strany, zavazuje nevpustit na území státu pravidelné vojsko Sovětského svazu a ihned po podpisu mírově smlouvy s Německem vyhlásí stav ozbrojené neutrality. Vojska budou částečně přesunuta do Karpat.

5. Československá vláda považuje vpád Rudé armády na polské území za akt agrese, v žádném případě pak tento vpád nepovažuje za formu pomoci RČS (neboť byl zahájen až po porážce polského sboru u Těšína) a prohlašuje, že v tomto smyslu neexistují mezi RČS a SSSR žádné písemné ani ústní dohody To znamená, že v žádném případě nebude československá armáda své akce koordinovat s operacemi Rudě armády, ani se nebude považovat za spojence Sovětského svazu, neboť se necítí této zemi být ve výše zmíněném smyslu slova

zavázána. Materiální podpora SSSR byla Československu poskytnuta obchodní formou za úplatu a není pro RČS zavazující v politickém slova smyslu.

6. Československá vláda se zavazuje zahájit jednání o míru mezi Československem a Německem, jakmile poslední německý voják opustí území státu a jakmile nová německá vláda veřejně anuluje Mnichovskou dohodu (bez ohledu na mínění ostatních signatářů).

7. Československá armáda nepřekročí hranice Bavorska a opustí území Rakouské republiky ihned poté, kdy se Německo veřejně distancuje od mnichovského paktu čtyř velmocí a kdy se veřejně zaváže vyhlásit na rakouském území plebiscit o příslušnosti tohoto území k Říši. Výsledky plebiscitu bude RČS respektovat.

– Jak vidíte, pánové, shodujeme se hned ve dvou bodech, a sice že je pro Evropu důležité ukončit tuto válku a také v tom, že Československá republika nevpustí na své území Rudou armádu. To je pro začátek velmi nadějný základ k jednání. Dokud se nedohodneme, budou boje na všech frontách pokračovat.

Witzleben udeřil rukou do stolu a vybuchl.

– Tento diktát je nepřijatelný! Jednáte s námi jako s poraženou armádou. Ale my nejsme poraženi a nepřišli jsme sem kapitulovat!

– Pak jej nepřijímejte, opáčil generál Krejčí se záludným úsměvem na rtech. – Toto jednání jste si vyžádali vy sami. Nebudeme vás nutit k něčemu, co byste nechtěli nebo nemohli splnit. My ještě také můžeme a vydržíme bojovat. Dokonce se nám to začíná líbit.

– Je to vše velmi jednoduché, upřesnil dr. Krofta. – Československá republika se nikdy nevzdá území Sudet. Uzákonili jsme pro německé obyvatelstvo žijící na tomto území autonomii a samosprávu v ještě větším rozsahu, než ji požadoval pan Henlein, ale bylo by nelogické se tohoto území vzdávat, když jsme právě kvůli němu šli do války a když si v této válce poměrně slušně vedeme. Mnoho našich vojáků a občanů pro historickou hranici státu položilo život. Už proto se tohoto území nevzdáme. Byli jsme rozhodnuti spíše zemřít, než se sudetského území vzdát a na tomto rozhodnutí se nic podstatného nezměnilo, naopak. Německá vláda si může vybrat, zda je pro ni výhodnější akceptovat celistvost Československa, nebo vykrvácet v bojích s námi a nakonec ztratit nejen Sudety a Rakousko, ale i vlastní nezávislost, až Rudá armáda vstoupí do Berlína.

– To je vydírání, zamračil se Witzleben.

– Je-li toto vydírání, otázal se sarkasticky Krofta, – čím potom byla politika Německa vůči nám i celé Evropě od dubna tohoto roku? Je-li toto vydírání, pak jsme s ním nezačali my. Německo vydíralo proto, aby získalo něco, co mu nikdy nepatřilo. Jestliže vydíráme nyní my, pak pro to, abychom podrželi to, co bylo od věků naše. Nezávislost, respekt a stát v jeho historických hranicích.

– Pochopte, že Říše nemůže jen tak, ze dne na den, opustit své německé soukmenovce v oblasti Sudet, naléhal vemlouvavým hlasem Hans Oster.

– Pak ale vy musíte pochopit, že Československo nemůže jen tak opustit své české soukmenovce ve Vídni a v Linci, usmál se plukovník Moravec. – Československo nehodlá bránit Německu, aby v budoucnu podporovalo své sudetské soukmenovce, kterým bude uzákoněna autonomie, pokud to bude

podpora kulturní, finanční nebo materiální a pokud nepůjde například o podporu zbraněmi, o podněcování ke vzpouře nebo dokonce o vnější ozbrojenou hrozbu.

V tomto okamžiku navrhl dr. Kamil Krofta, aby obě zúčastněné strany přerušily jednání, vyměnily si písemné návrhy a odebraly se k separátním jednáním do přichystaných salonků, v nichž se bude za okamžik podávat večeře. O průběhu těchto separátních oddělených porad se nedochovaly žádné písemné dokumenty a pravděpodobně nebyly žádné ani pořizovány. Doktor Schmidt se ve svých pamětech zmiňuje o depresivní atmosféře, která ovládla celou německou misi poté, kdy generálové i civilisté pochopili, že jakékoliv myšlenky na podržení alespoň části Sudet byly jen iluzí. Naproti tomu byl Hans Oster přesvědčen, že Tschechei budou ochotni vyklidit Vídeň a rakouské území, jakmile by byla anulována Mnichovská dohoda. Generálové se však ještě přece jen nedokázali smířit s myšlenkou na vyklizení sudetského území, neboť, jak tvrdil generál Kurt Zeitzler:

– Kvůli obsazení Sudet Německo do války vstoupilo a jejich vyklizení by znamenalo faktickou porážku. Je třeba jednat a docílit alespoň kompromisu ve smyslu předchozích Benešových ústupků před Godesbergem.

– Je to strašná myšlenka, usoudil generál Beck. – Ve světové válce bylo Německo poraženo silnou aliancí zahrnující téměř celý zbytek světa, a to až po dlouhém několikaletém boji. Nyní by mělo být Německo poraženo jediným malým národem po třech týdnech války? To je strašná myšlenka! Další existence RČS je vůbec strašnou myšlenkou.

Po večeři učinil vrchní velitel československé armády nezvyklé gesto a pozval generála von Becka do mapové místnosti. Zde mu, v poměrně důvěrném rozhovoru ukázal vše, co se stane na frontách příštího dne ráno. Teprve nyní si mohl překvapený von Beck udělat úplnou představu o celé situaci. Bylo naprosto zřejmé, že 18. října v ranních a dopoledních hodinách narazí československé divize, které nyní zpomalily svůj postup, aby se mohly přeskupit a koncentrovat, do improvizované obranné linie wehrmachtu, kterou mohou hájit čtyři již prořídlé divize od Českého Krumlova po Linec. Za normálních okolností by se dalo říci, že jde o hustě obsazenou linii s koncentrací jedné divize na dvacet kilometrů obranného pásma. Nyní se von Bock mohl dozvědět, že do této linie narazí z východního směru nejméně osm rozběhnutých československých divizí, z nichž jedna na úrovni výzbroje tankové divize. Koncentrace československého dělostřelectva zde dosáhne hustoty známé jen z vrcholných bojových operací světové války na francouzské frontě. Další tři až čtyři československé divize zahájí ofenzívu ze severu a severovýchodu, kolmo na tuto linii a do jejího týlu, jedna z nich také již v síle tankové divize. Při tom všem zbudou československé armádě ještě nejméně tři volné záložní divize, jimiž posílí západní frontu proti Reichenauově X. armádě, která tak jako tak musela zastavit postup na Křivoklátsku a přes Plzeň. Až bude von Leebova XII. armáda zcela vyřazena ze hry, Tschechei rozvinou ofenzívu do nitra Bavorska, na Mnichov a do týlu X. Reichenauovy armády.

Generál Krejčí dobromyslně sděloval svému protihráči, že doplněná 1. a celá 18. PD již nyní obchází město Plzeň ze severu, neboť VIII. armáda úplně přestala

vyvíjet tlak na československé linie na Bílině a další vojsková skupina je přesouvána z jihu, aby obnovila postavení na takzvané plzeňské čáře.[178] Na severní Moravě, kde pominulo polské nebezpečí, se nyní čerstvá 16. pěší divize přesouvá do výchozích postavení u Opavy, odkud, spolu s jinými československými jednotkami, zahájí obchvatný manévr proti východnímu boku deprimované a vyčerpané Rundstedtovy II. armády ve Slezsku. Nepřestane-li Německo bojovat a bude-li poraženo Sovětským svazem, pokusí se československá armáda opět ke svému území připojit historické území Kladska a Lužice. Ze Slovenska bude nyní také možno přisunout čerstvé síly, když jej Maďarsko přestalo ohrožovat. Také ještě nebyly nasazeny dvě připravené divize zahraničních dobrovolníků a do výcvikových táborů se hlásí desetitisíce nových zájemců, zejména z Jugoslávie.

Generál von Bock měl co dělat, aby se ovládl a nedal najevo své zděšení. Československý generál ho, samozřejmě, mínil vystrašit, to si uvědomoval, ale přesto se nemohl zbavit onoho ostudného pocitu léta nepoznaného, totiž strachu. Bylo jisté, že Tschechei doposud hájili opevnění a bojovali jen malou částí svých sil, čímž po třech týdnech opotřebovávacího boje dosáhli strategické manévrovací převahy na bojišti a chystali se svést generální bitvu v daleko větším rozměru a na mnohem větším prostoru, než doposud předpokládalo OKW. Nejen na vltavské či moravské linii, ale od Slezska po Dunaj. Generál si také uvědomil, že česká převaha na jejich levém křídle je dost velká, aby umožnila Tschechei obejít Linec jižním směrem a obchvátit zde celou von Leebovu XII. armádu. Kdyby OKW uvolnilo některé divize Reichenauovy X. armády na pomoc Leebovi, zhroutí se západní fronta a střed celé německé linie bude pravděpodobně prolomen. Sudety budou osvobozeny tak jako tak a wehrmacht bude pak muset jednat o míru za ještě daleko horších podmínek. Tschechei jistě nebudou nesmyslně postupovat do Bavorska, ale využijí situace a obchvatnými manévry začnou likvidovat jednu německou armádu po druhé. Nejprve XII., pak západní X. a konečně VIII., která stejně jevila známky samovolného rozpadu. Pravým obchvatem mezitím upoutají oslabenou a vyčerpanou II. armádu na severu.

Generál von Bock si uvědomil ještě cosi horšího. Německá armáda upadala do chaosu a zmatku, neboť postrádala novou vojenskou doktrínu, která by reagovala na rychlé změny situace. Von Rundstedt na severu nevěděl, zda má dále krvácet na pevnostech Tschechei, nebo raději odvelet divize od hranic, reorganizovat je a postavit na slezsko-polskou hranici. Od Ratibor po Zwickau tlak na Tschechei výrazně a asi i nenapravitelně polevil. Ať se na to generál díval z jakékoliv strany, tato válka se nedala vyhrát.

Navzdory tomuto zjištění opustili němečtí vyjednavači o třetí hodině ranní Brno bez uzavření příměří. Generál Witzleben trval na tom, že delegace není oprávněna dát záruky a sliby požadované československou stranou bez další konzultace s vrchním velení wehrmachtu a bez souhlasu prozatímní vlády Říše a kancléře Schachta.

Plukovník František Moravec sledoval z okna Špilberku odjezd německé kolony s vlajícími bílými praporky poněkud zklamán.

– Takže budou bojovat dál?

– Dlouho už ne, uklidnil jej s vnitřní jistotou generál Krejčí. – Nemohou bojovat dále, jen si na tu myšlenku ještě nezvykli. Nevědí, jak prohrát, aby to alespoň vypadalo, že zvítězili. Už brzy bude konec, uvidíte.

17. říjen 1938 – Londýn, velvyslanectví RČS

V době, kdy německá a československá delegace zahajovaly na hradě Špilberku jednání, která vstoupila do dějin jako Brněnské protokoly, ohlásila se na československém velvyslanectví v Londýně neméně významná návštěva. Unavený Jan Masaryk, který se již téměř chystal do postele, se okamžitě oblékl a odešel do přijímacího salónku, aby osobně přijal dva velmi významní muže. Současného britského premiéra Lorda Halifaxe a Winstona Churchilla, nově jmenovaného ministra války.

– Promiňte nám tak pozdní vpád na výsostné území Československé republiky, vtipkoval jindy suchý Halifax. – Je nám známo, jak jste na to alergičtí, a snad pro to nedostaneme výprask.

– Kdo ví? ušklíbl se Masaryk. – Mohli bychom třebas obsadit Edinburgh a osvobodit Skotsko.

– Nebudeme zdržovat. Máme v podstatě jeden, prozatím neoficiální, dotaz.

– Nerušíte, řekl Masaryk rychle, – Obvykle stejně pracuji v noci a je mi velkou ctí přijmout tak významnou návštěvu. Už tu chybí jen král.

– Než tento dotaz vzneseme, usmál se Churchill, – dovolte, abych vám poblahopřál k významným úspěchům vašeho vojska na válečném poli, pane velvyslance. Poslední události jsou skutečně impozantní. Jak že se jmenuje ten váš geniální vojevůdce? To je pozoruhodný muž a rád bych ho jednoho dne poznal.

– Děkuji za poklonu, naznačil Masaryk diplomatické pukrle. – Pánové, ještě jsme zdaleka nezvítězili. Bitva není válka. Naše úspěchy jsou dílem obou našich národů, i když je generál Krejčí jistě výjimečný muž. Ale ptejte se, prosím.

– Jde o to, jaké podmínky si, podle vašeho názoru, bude klást československá vláda, aby byla ochotna ukončit válku s Německem.

– Odpověď je téměř stejně tak stručná, ušklíbl se Masaryk labužnicky. – Záleží to vlastně na Němcích samotných a právě v tom smyslu probíhají vojenská jednání v Brně. Aby nastalo příměří a klid zbraní, musí přestat bojovat, musí udělat čelem vzad a opustit celé území republiky. Zdůrazňuji, celé území! Do posledního centimetru. Druhá podmínka se týká případné mírové dohody. Aby mohla být uzavřena, musí být naprosto anulován mnichovský diktát a smluvně zaručena historická hranice RČS. Můžete to považovat za oficiální odpověď. Jsem zmocněn svou vládou ji takto předložit. Mohu ji potvrdit oficiálním memorandem, bude-li vznesen oficiální dotaz.

Oba pozdní návštěvníci působili zamyšleným dojmem a souhlasně pokyvovali hlavami.

– Ještě se tedy odvážím položit jednu otázku, řekl váhavě Churchill.

– Ptejte se, prosím. Jen do toho.

– Pokud by byly tyto podmínky ze strany Německa splněny a pokud by mezi Německem a Československem byla podepsána mírová dohoda v tomto

řečeném smyslu, za jakých podmínek bude československá vláda ochotna vstoupit do celoevropské protikomunistické koalice?

Jan Masaryk se zasmál.

– Pánové, zklamu vás. – To by se stalo pouze tehdy, kdyby se sovětská vojska pokusila o násilný vstup na československé území. Jinak zachováme jen ozbrojenou neutralitu.

– Nespojujete tedy svůj osud s osudem civilizované Evropy? užasl a zároveň zaútočil Halifax.

Výraz tváře rozšafného bonvivána Jana Masaryka náhle neuvěřitelně zpřísněl a jeho hlas řízl jako nůž.

– O jaké Evropě mluvíte, pane premiére? O té Evropě, která před půl měsícem Československo zradila a zaprodala Hitlerovi? Vždyť vy sami jste stále ještě signatáři Mnichovské dohody. V Ženevě jste zablokovali rezoluci Spojených národů, která nazývala německý útok agresí. Čeho se na nás nyní dovoláváte? Tato Evropa nás ze své takzvané civilizace sama vyvrhla a klidně by byla přihlížela naší celkové likvidaci… Obávám se, že se bude muset stát ještě mnoho, abychom se my, Češi i Slováci, opět cítili být Evropany. Pokud vás to uklidní, tak znovu opakuji, že Československo žádným způsobem není a nebude spojencem Sovětského svazu. Podle mého soukromého mínění se Rudá armáda zastaví někde na Curzonově linii, pakliže do té doby Němci vyklidí území mého státu a pakliže vy mezitím anulujete Mnichov. Jinak těžko předvídat. Jedno vám mohu říci již nyní s jistotou. Území, které dovolíte Rudé armádě zabrat, již Polsko nazpět nedostane.

– Yes, zamyslel se Churchill. – vyslanec Majskij tvrdí něco velmi podobného.

Poté se pánové rozloučili a vyslanec Jan Masaryk se odhodlal zburcovat spícího sekretáře. Bylo třeba informovat vlast, že Albionu povolují nervy.

18. říjen 1938 – Berlín

Z ulic hlavního města Říše překvapivě rychle zmizely nacistické vlajky a standarty s hákovými kříži. Z balkónu budovy říšského kancléřství visela zplihle, v bezvětří, stará zmoklá císařská vlajka s černou orlicí uprostřed kříže na bílém poli, jako by tím noví vůdci Německa naznačovali národu, že s nacismem je konec, ale návrat k odkazu výmarské republiky zatím také není myslitelný.

Byly urychleně obnovovány a znovu zakládány zárodečné buňky některých starých politických stran, například přímo v Berlíně Deutsche Staatspartei. Další stranu – Sozialistischepartei Demokratische začal organizovat bývalý poslanec za tuto stranu Kurt Schumacher, který burcoval staré členy a pomalu obnovoval organizační struktury.

SPD začala dokonce již jednat s KPD o těsné spolupráci. V Kolíně nad Rýnem bylo ohlášeno založení Christlich Demokratische Partei a ve Frankfurtu se hovořilo o budoucí roli programově spřízněné Christlich Demokratische Volkspartei. Velkým zastáncem slučování těchto stran v bývalé křesťanské Centrum se již v prvních dnech relativní svobody stal bývalý a znovu instalovaný starosta Kolína Konrád Adenauer. V Hamburku byla zakládána Partei der Freien Demokraten, zatímco přímo v Berlíně ještě vznikala Sozialistische Einheitspartei

Deutschlands, která se hned v úvodním manifestu distancovala od komunistických idejí, ale tajně doufala v získání hlasů skalních komunistů, kteří svoji stranu založit nesměli, ani se toho zatím neodvažovali. Do čela SED byl jmenován politik Otto Grotewohl. Ze starých republikánských stran prožívala znovuvzkříšení Deutsche Vaterlandspartei a další, o nichž se zatím nic nevědělo.

Současní členové prozatímní vlády se zabývali přechodem země na novou politickou linii a vykořeněním posledních hnízd nacismu. Bylo jasné, že jim nezbývá čas na vybudování vlastních politických stran. Takový Gisevius, Schacht, Neurath a Weizsäcker zmizí v politickém propadlišti hned po prvních svobodných volbách, pokud se nebudou moci opřít o žádnou z reálných politických sil v zemi. S vojáky to jistě bude jiné. Generálů se volby v takové míře netýkají.

Obyvatelé Říše dále chodili disciplinovaně do práce, studovali, věnovali se vědecké práci i svým povinnostem, ale změna se pomalu začínala prosazovat i nenápadnou proměnou některých denních listů. Němci věděli, že i nadále bude třeba podporovat válečné úsilí Říše, ale začínali se uvolňovat v běžném hovoru. Z uniforem vojáků i policistů zcela zmizely některé odznaky a červené pásky s hákovými kříži. Skupinky fanatických vyznavačů nacionálního socialismu se čím dál častěji dostávaly do ostrých sporů a konfrontací s obyvateli města. Zbytky nacistických organizací zastrašil způsob, jakým vojáci zatočili s pohlaváry celého hnutí. I nejfanatičtější nacisté byli velmi rozpačití z vývoje situace na československé frontě. Organizace Hitlerjugend byla pokrokovými učiteli a vůdci zbavována všech nacistických indicií včetně svého názvu a proměňována v řádnou skautskou organizaci a vlasteneckým zaměřením. Noví vládci Německa dali dostatečně jasně najevo, že jim záleží na tom, aby byla mládež nadále vedena v centralisticky řízené masové organizaci a aby neztratila nic ze svého militantního obsahu. Nikdo však nezakazoval nově vznikajícím politickým stranám organizovat vlastní mládežnické organizace a spolky.

SS jako instituce zmizela, byla postavena mimo zákon a na esesáky padla hanba jako na Hitlerovy vrahy, i když se brzy začínalo pochybovat, že vysvětlení Hitlerovy smrti je takto jednoduché. Plukovník Hossbach byl vším možným, jen ne esesákem a fanatickým nacistou.

Nový předseda vlády a říšský kancléř Horace Greeley Hjalmar Schacht seděl ve své pracovně a probíral se zprávami o politické obnově Německa v souvislosti s aktuálními reakcemi v zahraničí.[179] Věděl, že vojenská moc, na níž stála jeho vláda, ještě dlouho nebude ohrožena a wehrmacht dostane všechny šance vybojovat důležité války, uzavřít důležitá spojenectví a konsolidovat Říši, ještě před tím, než jednotlivé politické strany zesílí a prosadí svůj vliv na politiku státu. I potom zůstane armáda rozhodujícím činitelem politického života. Osobně se domníval, že ze všech objevujících se jmen jediným skutečným politikem, který, jestliže dostane příležitost vyzrát, bude v budoucích letech v Německu něco znamenat, je tento Konrád Adenauer.[180] Katolík ze západu. Muž s kontakty. Antikomunista pronásledovaný nacisty. Hospodář. On najde cestu, jak se dohodnout s armádou, již proto, že před Hitlerovým nástupem k moci zastával funkci prezidenta pruské státní rady. Schacht si vzpomněl, že tento muž kdysi propagoval vznik zvláštního rýnského státu, který by byl usmířil Francii s

Německem a zároveň vyřešil příslušnost i statut tohoto sporného území k oboustranné spokojenosti. Ano, ten člověk dovedl nalézat vhodné kompromisy. A příští Evropa bude nutně Evropou kompromisů. Schacht se rozhodl, že si jednoho dne na Adenauera vsadí a poradí von Fritschovi, aby si na něho vsadil také on i celá armáda.

Tajemník ohlásil příchod vyslanců, na které čekal. Stihl si ještě upravit kravatu, dříve než vešli britský vyslanec Newille Henderson a francouzský vyslanec Francois Poncet. Oba byli muži, kteří pomáhali organizovat mnichovskou zradu na vlastních spojencích. Henderson s radostí, Poncet vystrašený. Oba se však stali symboly zrady. Schachtovi se jevilo jako pozoruhodné, že nové vlády Francie a Británie ponechaly oba muže na tak reprezentativních místech svých velvyslanců. Téměř to vypadalo, jako by obě západní velmoci nehodlaly na svém postoji vůči Československu nic měnit. Ale to nebylo možné, vždyť kvůli Mnichovu a kvůli Československu právě padly obě vlády, v Londýně i v Paříži. Co tedy velmoci naznačovaly tímto gestem? Co se nezměnilo? V čem jsou nadále s Říší zajedno?

Již během úvodních formalit si Henderson stihl všimnout nastalých změn. Ačkoliv byl Schacht jmenován kromě své funkce předsedy vlády také zastupujícím říšským kancléřem, zřejmě odmítl obývat honosnou Hitlerovu pracovnu a zařídil se v daleko skromnějších místnostech. Rozhodně to nebylo z piety.

– Prosím, pánové, pokynul Schacht k malému konferenčnímu stolku s prohnutýma nohama. – Jste zmocněni vašimi vládami jednat o ustavení protikomunistické aliance?

Henderson se záhadně usmál.

– Jak se přesvědčíte, pane kancléři, naše vlády mají v těchto otázkách poměrně jasná, vyhraněná a společně sdílená stanoviska. Avšak prosím, abyste toto naše setkání ještě nepovažoval za oficiální záležitost. Navrhuji, abychom ho považovali za zcela soukromý, předběžný rozhovor, který by vnesl do našich vzájemných vztahů dostatek světla na to, abychom spatřili již nyní a zde, případné slabiny našeho, a o tom prosím nepochybuji, příštího spojenectví.

– Dobrá, kývl prudce Schacht. – Ještě jste nehovořili s vrchním velitelem, chápu. Vaše ujištění o budoucím spojenectví mne uklidňuje, protože právě k takovému ujištění jsem doufal dospět na konci našich rozhovorů. Hovořme tedy o způsobu a o podmínkách.

– Naše vlády, převzal iniciativu Francois Poncet, – s nesmírnou radostí a úlevou vítají očišťování Německa od nacistické diktatury. S radostí konstatujeme, že s takovýmto Německem dovedeme a můžeme jednat otevřeně, neboť toto Německo, po mnoha letech, konečně opět poznáváme. Je to, jako bychom potkali starého známého přítele, se kterým jsme sice měli někdy nějaké potíže, ale který vždy patřil do okruhu blízkých známých. Naše vlády proto s lítostí sledují, jak se německá vojska vyčerpávají ve zbytečné válce, do níž, jak víme, byly vehnány proti své vůli politickými eskamotéry, zatímco skutečný protivník vchází do našeho společného domu a bere si, co se mu zlíbí.

– Je to tak, přešel Henderson k věci, – že Londýn i Paříž si nyní přejí ukončení

války a zachování Československa jako nezávislého státu v jeho původních hranicích. Pouze tak budou Čechoslováci ochotni vojensky střežit karpatský hřeben. Jejich vyslanec na to přísahal. Jen v tom případě, že uznáme nezávislé Československo, získáme na svoji stranu také celou Malou dohodu. A toho nyní bude opravdu zapotřebí.

Schacht svěsil na okamžik hlavu.

– Ještě v Mnichově vaše vlády a vaši premiéři, hovořili jinak, připomněl neomaleně a zdvihl oči. – Pánové, Německo, armáda, nemůže uznat porážku v této válce, i když, jak říkáte, je zbytečná a armáda do ní byla vehnána proti své vůli. Avšak porážka, nebo snad kapitulace, to by mohlo mít nedozírné důsledky. Nová vláda by se tím zdiskreditovala, aniž vůbec začala úřadovat. Celé útvary vojska by odmítly poslušnost. V Německu by pak hrozila restaurace nacistického nebo velmi podobného režimu.

– Čestný mír! vykřikl Henderson. – Proč hned hovořit o kapitulaci? Německo stojí na jejich území, oni stojí na území Říše. Čechoslováci se stáhnou na své území a Němci také. Obě armády učiní v dobré vůli totéž. Nikdo nebude prohrávající stranou. Jsme ochotni zajistit zprostředkování kompromisu, ale jedno je naprosto nutné veřejnosti sdělit. Naše vlády se již rozhodly, samy za sebe, třebas i proti vůli a bez účasti Německa, anulovat Mnichov. Čechoslováci s námi bez tohoto nezbytného aktu vůbec nebudou jednat.

– Anulovat Mnichov? rozhořčeně vykřikl předseda vlády. – Já sám jsem byl proti Mnichovu i proti této válce, stálo mne to moji funkci i kariéru, ale byl-li jednou takový pakt podepsán, nelze ho jen tak anulovat, aniž by to národ…

– Počkejte, prosím, zapředl sametově francouzský vyslanec. – Domnívám se, že to možné je. V Německu, v Anglii i ve Francii došlo ke změně vlády. Všechny vlády za Mnichov odpovědné, padly. Můžeme přece konstatovat, že nacistický režim i předchozí naše vlády padly právě proto, že signovaly Mnichovskou dohodu. Protože byla, řekněme, neetická a protože pošlapávala principy evropského soužití národů. Naše nové vlády, a zvláště nová německá vláda, se nyní rozhodly tuto křivdu napravit a nadále ji nepodporovat. Takový výklad přece pochopí a přivítá celá Evropa. Německo si tím vůbec neublíží, právě naopak.

– A co sudetští Němci? Pokusil se argumentovat kancléř. Henderson zakroutil hlavou.

– Buďme realisté. V Sudetech mnoho Němců nezůstalo a mnoho se jich tam už nevrátí. Ti, kteří tam páchali zločiny a násilnosti, by byli chyceni a odsouzeni českou justicí k vysokým trestům spojeným s propadnutím majetku. Češi se určitě postarají, aby jich bylo co nejvíce. Věřím, že podle práva, ale bez milosti. Zbudou tam Němci, to jistě, ale nebudou jich 3 miliony. Zůstanou tamní socialisté a umírnění. Dostanou slíbenou autonomii, o tom jsem přesvědčen. S Henleinem a SdP je konec. Natrvalo. Znám československé politiky. Herr Benesch, no jistě, ten se bude chtít revanšovat nějakým zákonem o vyhnání, ale on dnes nemá tu pozici jako před Mnichovem. Vojáci mu to nedovolí. A pak, Říši přece zůstane Rakousko. V opačném případě, když ještě připustíme dva, tři dny bojů, ve Vídni se ustaví nějaká demokratická vláda Rakouské republiky pod československým protektorátem, o to se vsadím. Maďarsko zůstane mimo hru. Mussolini, jakmile pochopí, že je Hitler opravdu mrtev a že se Říše zbavila fašistů, bude chtít

nezávislé Rakousko opět podporovat a přivede vojsko k Brennerskému průsmyku. Čestný mír je jedinou šancí, jak tomu zabránit. Baron Rothschild již jednal s Rašínem. Už takto se zřejmě nevyhnete plebiscitu. Ale bez československých divizí, ty se budou muset stáhnout zpět na Moravu. A pak… Německo nebude škodné. Poláci se sami neubrání, to je již jisté. Wehrmacht bude muset vejít do Polska, francouzská armáda asi také. Spojené království vyslalo loďstvo na Balt i expediční sbor do Finska. Kancléř Schacht pochopil…

– Jistě, Polsko již nikdy nebude takové jako před tím. Henderson přikývl.

– Polsko se neustále přelévá dějinami od východu na západ a neustále mění tvar, velikost, spojenectví. Nemá žádné přirozené hranice, jako Tschechei. Jednou ho z větší části vytváří Litevci, jindy Prusové, pak zase Vlaši a Ukrajinci, Slezané a kdesi uprostřed je cosi neurčitého, čemu můžeme říkat Velkopoláci, ale stejně to nemá jasné hranice. Vůbec nemluvím o početné židovské komunitě, která je ostře protipolsky naladěna. Nyní se dějiny opakují. Polsko přijde o celé Bělorusko. Rusové pohltí celý východ minimálně po Curzonovu linii. Naším úkolem bude přinutit je k nějakým ústupkům na Baltském pobřeží. Anglie i Německo zde budou muset zaručit svobodu malých národů vybudováním nějakých vojenských základen. Po Německu, které se stane zárukou evropské bezpečnosti před bolševismem, nikdo nebude moci vyžadovat, aby vyklidilo gdaňský koridor, má-li plnit nadále tuto funkci. Dokonce ani Poláci ne. Polsko se zmenší a podrží pouze symbolické území, bude-li chtít přežít bouři. Polsko přestane být mocenským faktorem v tamním prostoru. Naproti tomu, prestiž Československa v Podunají velmi zesílí. V horizontu deseti let se možná dočkáme nějaké nové podunajské federace vedené Prahou. Rozhodně tam vznikne celní unie.

Schacht již začínal chápat, proč má být tento rozhovor neoficiálním sezením. Byla to porada loupežníků o tom, jak si rozdělit kořist.[181] Tschechei jako národ dospěli a složili maturitu. Osvědčili se. Jsou příliš tvrdí, na těch by si Evropa vylámala zuby, a i potom by ji tlačili v žaludku. S Tschechei se ode dneška počítá. Z Polska si půjde ukousnout. Jsou v nouzi a za záruky se platí vlastním tělem. Přecenili se, na rozdíl od Tschechei a potom, dějiny ukazují, že ukousneme-li kus Polska, ono nezahyne, přežije. Kdybychom ukousli jen kousek Československa, nepřežilo by jako stát. Tschechei to vědí, proto se budou zoufale rvát o každý metr. A Hitler to měl vědět také.

– A když se německá vláda rozhodne bojovat s Tschechei až do úplného vítězství? pokusil se Schacht o sondu.

– Pak s německou armádou již nemůžeme počítat, konstatoval příkře vyslanec Neville Henderson. – Nemůžeme, neboť i kdyby se jí podařilo nakonec zvítězit, bude při tom sama téměř úplně zničena. Francie sama nemůže bránit Německo proti rudým. Francie a Británie se potom budou muset starat o vlastní obranu na vlastních hranicích. Máte šanci ponechat Československo celé, ale neutrální. Anebo jej porazit a obsadit, ale jen proto, abyste pak museli přenechat jak Československo, tak celé Německo rudé záplavě.

Schacht kývl a povstal, čímž dal najevo přání ukončit rozhovor.

– Předložím vaše podmínky vládě. Ještě dnes, pánové. A o výsledku budete neprodleně informováni.

Na odchodu Schacht ještě jednou spojenecké vyslance zastavil.

– Víte, Neville co mne nyní trápí? Za posledních několik let v politice jsem si udělal takový obrázek o našich národech. Připadalo mi, že Francouzi a Britové jsou z nějakého neznámého důvodu náhle zbabělé a podlé národy, které ve strachu o vlastní pohodlí zrazují spojence a porušují smlouvy, ačkoliv v první válce se chovali poctivě a čestně. A o nás Němcích jsem si myslel, že jsme se stali nesmírně lstivým a dravým národem… Ale teď nevím, jestli nejsme, my Němci, přece jen ještě příliš mladým, idealistickým a naivním národem. Neustále se rveme, ale zisky z toho shrabují jiní, ti pohodlní a nestateční, aniž hnou prstem.

Henderson se pobaveně usmál.

– Něco vám řeknu, pane říšský kancléři. A řeknu vám to jen proto, že vlastně vy sám nejste původem Němec, ale Dán. Lstivost je něco úplně jiného než pouhé porušování spojeneckých smluv a zrazování malých spojenců. Jak jste si mohl myslet, že se Britové stali někdy čestným a morálním národem, když uvážíte celá ta staletí, po která krok za krokem budujeme své impérium? Statečnost a odvaha, nebo dravost, to je jiná věc, ale copak bychom jen se ctí a s poctivostí mohli vybudovat koloniální říši?[182]

Pouhých několik vteřin po odchodu obou vyslanců se zavlnil těžký gobelín na stěně a do kancléřovy pracovny vstoupil admirál Canaris oblečený v civilním společenském oděvu. Bez ptaní se usadil do křesla, ve kterém ještě nestihl vystydnout důlek po francouzském vyslanci a sáhl po láhvi na pracovním stole.

– Jak to myslel ten Angličan? svraštil Schacht obočí a počkal, až si šéf Abwehru podá a nalije čistou sklenku.

– Anulování Mnichovské dohody? opáčil Canaris. – Obávám se, že přesně tak, jak to řekl. Tentokrát neblufují. Ocitli se ve velmi výhodné pozici vůči nám. Teď teprve poznáte Brity, jací opravdu jsou.

– Ne, tomu jsem rozuměl, ale ty řeči o lstivosti a impériu.

– Ach tak, pochopil Canaris. – To je jednoduché. Musíte být Britem abyste to plně pochopil. Chamberlain je v podstatě politikem staré imperiální školy. Od počátku jednal v souladu s onou velmi starou politickou ostrovní doktrínou, která vznikla někdy na konci stoleté války. Víte, co myslím?

– Ach, tu zásadu, že britská Grand Fleet má být vždy stejně silná jako loďstva všech evropských mocností dohromady? odtušil kancléř.

– Kdepak, zavrtěl Canaris nesouhlasně hlavou. – Jde o kontinentální doktrínu. Britové, aby zůstali na svých ostrovech bezpeční, museli vždy usilovat o to, aby na kontinentě panovala rovnováha sil. Museli zasahovat do evropské politiky tak, aby zde každé silné kontinentální mocnosti co nejrychleji vyrostla odpovídající protiváha. Oni pak mohli rozhodovat, na čí stranu se přidají. Churchillův slavný předek Malborough pomáhal kdekomu proti Francouzům, aby tuto doktrínu naplnil. Ve světové válce se pak postavili po bok Francie proti Německu. Svého času podporovali Turky proti ruskému carovi a Italy proti Rakousku. Takových příkladů by se našlo mnoho.

Hjalmar Schacht vytřeštil oči.

– Chcete říct, admirále, že Britové v podstatě podporovali führera?

– Jistě, zasmál se Canaris. – Pravdou je, že jim šlo spíše o podporu Německa jako takového, ale pozdě pochopili, že nepodporují Německo, nýbrž Hitlera a nacisty a že to není totéž. Po světové válce se Francie stala na kontinentě příliš silnou na jejich vkus. Přišly smlouvy s východoevropskými státy, a když Paříž podepsala spojeneckou smlouvu s Moskvou, to Brity vyloženě vyděsilo. Proto Francii odepřeli pomoc v případě Rheinlandu i v případě Rakouska. Chamberlain se od počátku chtěl s Hitlerem domluvit, že mu přihraje Sudety. Politika appeasementu byla jen kamufláží pro naplnění doktríny. Německo mělo být stejně silné jako Francie, ale nemělo být silnější, proto náš starý pán s deštníkem nechtěl dopustit obsazení celých Tschechei. Sudety se mu zdály právě tak akorát.

– A führer to od počátku věděl, že? domýšlel si novopečený kancléř.

– Věděl, potvrdil smutně Canaris. – Snažil jsem se Brity varovat, jak víte, ale marně. Obávám se, že v tomto ohledu ještě dlouho nenalezneme v celém Německu za pana Hitlera odpovídající náhradu. Bez urážky, pane kancléři, ale Hitlerův instinkt a jeho úžasná schopnost prohlédnout v politice protihráče byly bez nadsázky projevem geniality. Kdyby byl Benesch po Mnichovu kapituloval, Hitler by byl tak jako tak do půl roku anektoval zbytek Tschechei, pronikl by na Balkán a zvrátil by rovnováhu sil na kontinentu. Jak říkám, Chamberlain byl politik staré školy a neodhadl současnou situaci. Myslel si, jak je prohnaný, ale neodhadl a nezakalkuloval ani další proměnné v této rovnici. Polsko, Rusko, Finsko a malé státy na Balkáně i s jejich ambicemi. Myslel jen na velmoci. Vyvinul velký tlak na Paříž, aby zradila své spojence, neváhal dokonce rozbít Společnost národů, ale Tschechei se nevzdali a Rusové se hnuli na západ. Rovnice se stala nerovnicí. Nerovnici lze řešit pouze za použití diskriminantu. Tschechei byli chybným diskriminantem. Polsko bude tím správným. Jenže dosažení tradiční franko-německé rovnováhy již nestačí k nastolení rovnováhy na celém kontinentu. Věci se mění rychle.

– Takže ta führerova myšlenka na dohodu s Británií nebyla scestná! pochopil Schacht.

– Nebyla, ale jen do okamžiku, kdy by byl Hitler získal víc než pouze Sudety Po obsazení Prahy by se byl i ten naivní Chamberlain postavil proti Německu a divili bychom se, jak důsledný by to byl obrat. Bez ohledu na britskou nepřipravenost k válce. Sám vidíte nyní obrat Halifaxův.

– Ale my stále ještě můžeme Tschechei obsadit, domýšlel se Schacht odvážně.

– Už nám to nedovolí, posmutněl Canaris. – Opět se budou snažit budovat rovnováhu. Vy sám nejlépe víte, co bychom byli získali obsazením Prahy, kdybychom to dokázali provést včas…

– Výzbroj pro 30 až 40 divizí, vypálil bez přípravy Schacht, bývalý ministr financí. – To je dvouletá produkce celého německého zbrojního průmyslu. Velmi kvalitní tanky a nejkvalitnější dělostřelectvo v Evropě. Zlato jejich národní banky odhaduji na více než 100 miliónů dolarů. Devizové prostředky za 300 miliónů dolarů. Suroviny a průmyslové produkty téměř za miliardu. Zásoby nafty, mědi, hliníku, zinku, železnou rudu a uhlí, prvotřídní zbrojovky, technickou inteligenci a potenciál kvalifikovaného umírněného dělnictva…

– Tak vidíte. To nám nemohou dovolit. Když si nedáme říci, nebudou bránit

Rusům ani v pochodu na Berlín.

– Ale, zvedl náhle Schacht hlavu, – Když se stáhneme z Tschechei, necháme ty drzé husity na pokoji a postavíme se rudým, pak…

– Pak se Británie i Francie postaví za Německo celou svou mocí, prohlásil Canaris důrazně. O tom jsem přesvědčen. Protože tohle je nová rovnice rovnováhy. Německo, které se stane spojencem Francie, bude tvořit dostatečnou rovnováhu proti Rusům. Spolu se všemi malými státy tam na východě a s Británií v zádech. Rusko velmi zesílilo. Je silnější, než jsme si mysleli, než si mysleli Francouzi i Britové. Dokonce si myslím, že nám Britové kvůli tomu otevřou cestu i do zámoří. Snad budou ochotni ustoupit nám i v otázce kolonií, aby v Německu nedošlo ke státnímu bankrotu. Britové hrají vysokou hru a my, bohužel, musíme nyní hrát s nimi a podle nich. Tschechei se musíme vzdát, ať se nám to líbí, či nikoliv.

Říšský kancléř sklonil hlavu a zamyšleně si promnul bradu.

Jakmile dorazila vracející se mise německých vyjednavačů z Brna do Passau, okamžitě byl odeslán telegram pro velitelství Zossen.

Gen. Blomberg generálu von Fritschovi. 18. 10. 1938.:

Tschechei neústupní. Znají naše potíže. Podmínky míru – anulovat Mnichov. Podmínka příměří – opustit území státu. Bezpodmínečně. Výzva ke spojenectví odmítnuta, slíbena neutralita. Na jihu katastrofa. XIV. armáda zničena úplně, XII. armáda nevydrží. Zhroucení do 48 hodin. Ve Vídni protiněmecké nálady, vzniká Landwehr. Tschechei získávají převahu, nasazují nedotčené zálohy. Ochota zavázat se k nevpuštění rudých do země. Budou bránit Karpaty. Příjezd do B. v noci, konec.

Generál von Fritsch pocítil naléhavou potřebu hovořit s politiky. Netušil nic o návštěvě diplomatů u Schachta, ani o tom, že nový říšský kancléř po jejich odchodu absolvoval školení v problematice britské vysoké politiky.

– Není zbytí, Německo se musí smířit s nevyhnutelným. K čertu s Mnichovem i s generály. Konečně ty správné argumenty pro armádu.

19. říjen 1938 – Hvožďany u Rožmitálu

Vrchol Třemšína, nejvyšší hory jižních Brd, nebyl z lesů u leletického rybníka vidět již od začátku října. Z temných, lesnatých strání stoupaly cáry mlhy a par. Hory na sebe braly výhružnou tvář, jako by hrozily tomu, co se sem pomalu blížilo od jihozápadu, nejprve temným duněním, sotva slyšitelným, později sílícím. Po nepomucké silnici na Plzeň začaly jezdit sanitní vozy ve stále hustějším sledu. V noci osvětlovala vzdálené kopce mihotavá záře. Raněné vojáky přivážené z fronty vozily již i selské povozy a umisťovali je po chalupách a statcích. Od Rožmitálu a od Březnice se občas opačným směrem přesouvaly vojenské transporty, kanonýři a vozy s municí. Stále častěji nad krajem přelétala letadla a stále řidčeji to byla česká letadla.

Anna Volfová při přeletu letadel myslela na Janova bratrance Miroslava, který

byl kdesi na Moravě u letectva. Bůh ví, co je s nimi, s Jendou, s Mirkem, s Karlem a dalšími členy početného mužského potomstva blovických Volfů. Válka je oddělila a zprávy sem do lesů nepřicházely. Když, tak ty špatné.

Uprchlíci zde v lesích nikomu nepřekáželi. Naopak, dostali práci v lese. Bylo třeba kácet a oklestit stromy pro armádu. Vesničané je znali dobře, vždyť ještě v červenci tu na louce u rybníka stálo v půlkruhu přes dvacet podsadových stanů plzeňských jednotám. Ještě v létě zde pomáhali vesnickým při žních a osadní kapela vyhrávala ve zdejší hospodě. Toto byl český kraj, ne již Sudety. Vesničtí jim poskytli jídlo i oblečení. Sena do slamníků bylo víc než dost a dřeva na topení plný les. V horách bylo v noci slyšet řvát jeleny v říji, než se válka příliš přiblížila až sem. Armáda sice za práci neplatila, ale jedno z nákladních aut zde pracujícím uprchlíkům vyložilo několik desítek nových dek, stanové dílce, vojenské boty a pláštěnky a také něco potravin v konzervách. Vesničané z Leletic byli naopak najímáni na kopání nové zákopové linie.

Uprchlíci tentokrát nestavěli stany. Plachty byly naloženy na přistaveném žebřiňáku, kdyby museli znovu utíkat, aby alespoň stany vzali sebou. Nikomu nepřekáželi. Byli zkušení táborníci a dovedli si poradit. A kdyby nebyla válka, brali by svou situaci jen jako o něco delší prázdniny. Bydleli i s dětmi ve velké dřevěné boudě postavené již v šestatřicátém u lesa jako skladiště na podsady. Bez elektřiny, bez rádia, bez spojení se světem. Topili v kamnech a vařili si sami. Samé ženské a děti. Všehovšudy tři staří chlapi. Ti někdy zavítali na korbel piva a na kus řeči do leletické hospody na náves, kde se daly odposlechnout alespoň nějaké chmurné novinky.

Nejprve přicházely zvěsti o hrozných bojích v šumavských horách. Němci měli prý strašné ztráty, ale vrhali do bojů stále nové a nové pluky a pomalu postupovali. Nejprve padla Sušice, pak Domažlice a Klatovy. To již v noci viděli odsud shora, z brdského úpatí, záblesky a výbuchy blížící se kanonády. Za dne pak stoupaly na obzoru k zamračené obloze sloupy hustého dýmu. Když byl dým šedý a bílý, hořely vesnice a domy, když byl černý, hořela auta či tanky. Před dvěma dny viděli padat aeroplán. To se již bojovalo o Horažďovice a do Leletic vtáhli první ustupující českoslovenští vojáci. Dělostřelecká baterie s hrubými 105 milimetrovými kanóny. Byli špinaví, zpocení, k smrti unavení a mnozí ovázaní, ale oči jim stále hořely. Ustupovali, ale ustupovali pomalu a věděli, kolik obětí taková válka Němce stojí. Věděli, že tohle nemohou Němci vydržet věčně. Na srázu za vesnicí urychleně hloubili okopy a rozmisťovali kanóny. Celý kraj jižně odsud před nimi ležel jako na míse.

Neustávající deště proměnily zemi v nasáklou houbu. Při každém pohybu se travnatý povrch terénu trhal a těžší povozy vázly v blátě. Pole a cesty se již dávno proměnily v mazlavé pasti. Žádný těžší vůz nebyl schopen projet po jiné než asfaltové cestě, aniž by zapadl po loukotě do řídké břečky. Potoky a řeky se rozvodnily a dostaly kalnou okrovou barvu a v jakékoliv terénní nerovnosti stály zrádné hluboké louže. Ani lesy již nebyly s to zadržovat vlhkost. Zákopy na frontě musely být nyní plné vody a přeprava většího nákladu se stávala mnohahodinovým utrpením. To vše jistě vadilo více útočníkovi, nežli obráncům.

Před čtyřmi dny ustal provoz na nepomucké silnici a pak kdosi přinesl zprávu, že padla Plzeň. Ale vojsko prý se opevnilo v kopcích za městem a nyní se již

nebude ustupovat. Nyní se to již vybojuje. Nějaký důstojník navštívil uprchlíky a vyzval je, aby se raději připravili na přesun do vnitrozemí. Očekával se nepřátelský nápor na kasejovickou silnici. Včera ten nápor začal. Ráno je probudily mocné dunivé rány. Baterie začala postřelovat příjezdové komunikace. Anna se byla podívat ve vsi a odvážila se ke srázu za poslední domy, stranou od vojska. Viděla všechno jako na divadle. Několik tanků a rojnice vojáků postupující rozblácenými, nezoranými poli proti zákopům, proti palbě z kulometů. I na tu dálku viděla, nebo se jí to alespoň zdálo, padající postavy, obláčky malých výbuchů, viděla jak do nepřátelských formací dopadají dýmotvorné granáty, jak se rojnice rozpadají a oslepená vozidla bloudí v mlze, ale za nimi nastupují nové a nové, stále dál. Včera nepřítel ještě neprorazil.

Dnes se od rána střílelo nanovo, ale nebyla to žádná změna, protože se tu a tam střílelo také v noci. Děti se stále budily s pláčem. Jeden z nepřátelských granátů dopadl do vsi a rozmetal Proškův statek. Hořelo a vesničané hasili. Přicházeli další vojáci a zesilovali obrannou linii na svahu. Ženisté zatloukali kůly uprchlíky před tím nařezané a osekané v lese. Na ty pak natahovali ostnaté dráty. Na cestu, která stoupala z údolí k vesnici, přivezl nákladní automobil velké železné ježky smontované z ocelových traverz a kolejnic. Byl vykopán veliký příkop na cestě, prý překážka pro tanky, past, kterou nemohou projet ani objet kvůli vysokému úvozu cesty. Okamžitě se naplnil vodou, takže vypadal jen jako větší louže mezi jinými loužemi.

Odpoledne se Anna radila s ostatními uprchlíky. Bylo rozhodnuto, že časně ráno vyrazí dále do vnitrozemí, na Příbram a pak podél Vltavy. Večer se ale cosi změnilo. Za soumraku se na silnici od Rožmitálu ozval sílící a neustávající rachot. Vyběhli z boudy v úleku, že nepřátel prorazil frontu a hrne se ku Praze.

– To jsou naši! rozpoznal užaslý starý kamnář Bártl.

Ukazoval na silnici za loukou, po které přijížděla celá kolona náklaďáků a malých tanků. Byly to české tančíky a bylo jich jistě více než deset. Přijely i 3 skutečné velké tanky a několik obrněných automobilů. Pásové stroje k údivu všech odbočily ze silnice k lesu, točily se v blátě přímo před boudou na tábornické louce a řadily se na lesní cestu, tak, aby zůstaly ukryty v lese před nepřátelskými letadly. Mladý kapitán seskočil z pancíře a kráčel čvachtavými kroky k boudě, neboť spatřil dým stoupající z komínové roury. Cestou sundal kuklu a stahoval z rukou dlouhé kožené rukavice.

– Brý večer ve spolek, pozdravil, překvapen, že zde, tak blízko bitevní linie, nachází civilisty. – Jste z vesnice?

– Ne, uprchlíci z Plzně.

– Plzeň, zamyslel se. – Ta to schytala hrozně. Ale byla posledním městem, které skopčáci dostali do spárů. A brzy bude zase svobodná. K Plzni postupuje od Prahy čerstvá pěší divize. Až se spojí s obránci a odříznou město, nastane tam tanec.

– Volfová, představila se Anna. – Máme kávu, dal byte si? Kapitán zalapal po dechu.

– Máte kávu? Království za kávu, matko. Promiňte, nepředstavil jsem se, já jsem kapitán Hošek z Jičína. Motorizovaný předzvědný oddíl 13. divize. V noci za námi přijede spousta dalšího vojska. Divize je na utajeném přesunu od Tábora.

Zítra se pustíme do skopčáků a do dvou dnů je poženeme zpátky.

– Zůstanete zde na noc? zeptal se starý Planeta.

– Musíme, přiznal kapitán. – Němci nesmí mít tušení, že je zde ukryta taková síla vojska.

– Za vesnicí jsou kanonýři, připomněli mu.

– Já vím, řekl kapitán. – Vyslal jsem k baterii spojku a pojedu se tam podívat. Mám pro ně nějaké rozkazy na zítřek.

– Zítra jdete kupředu? zajímal se Planeta. – To aby začali práskat hned od rána.

– Uvidíme, odtušil kapitán a usrkával kávu z plechového hrnku. Pak se rozhodl prozradit cosi z vojenské kuchyně. – Ti Němci tam dole, to je 10. pěší divize, wehrmacht. Dobrá jednotka, ale už jsou dost opotřebovaní. Už jsou v boji moc dlouho, vlastně od začátku. O nás zatím nic nevědí. Pokusíme se vylákat je sem k horám, a pokud rozvinou větší útok, vezmeme je do kleští od Blatné a od Kasejovic. Máme zde nyní převahu.

Náhle se kapitán zarazil.

– Vy tady nemáte rádio?

– Leda bychom ho zapojili do myší díry, zasmála se Anna. Kapitán se plácl do čela.

– Tak vy tady vůbec nic nevíte…

Nyní zpozorněli uprchlíci a okolo kamen se jich namačkal celý chumel. Kapitán položil hrnec na plotnu, aby měl volné ruce.

– To ani nevíte… Hitler je mrtvý! A Rusové vpadli do Polska.

V boudě se rozhostilo ticho, jako by uhodil hrom a uprchlíci ztratili dech.

– Opravdu, přesvědčoval kapitán. – Ten prevít se už dobré tři dny smaží v pekle. Zastřelili ho vlastní lidé v Berlíně v kanceláři, prý protože hnal vojska bezhlavě proti opevněním. Generálové se tam vzbouřili a prý zatýkají SS-many a nacisty. Německá armáda je na tom zle. To, co zde vidíte, tím se nenechávejte mýlit. Wehrmacht je vyčerpaný, nemají střelivo ani benzín, přišli o hodně tanků a lidí. Mají tisíce mrtvých a…

Kapitán se znovu zarazil.

– To ani nemůžete vědět… Zvítězili jsme pod Brnem. Gajda vyhrál velkou bitvu na Moravském poli. Obklíčili jsme tam celou jednu jejich armádu, pět divizí. Padesát tisíc Friců se vzdalo do zajetí a přišli o nejlepší tanky i děla. Už patnáctého obsadila 3. divize Vídeň od Bratislavy a dnes ovládáme celý Dunaj až k Linci. Proto jsme sem přišli my. Začínáme mít konečně navrch. Přesouvají se sem všechny naše uvolněné divize od Brna a z Moravy. Wehrmacht se rozpadá. Padlo rozhodnutí vybojovat to zde na západě.

Kapitán se rozohnil a máchal ve vzduchu rukama před tváří rudě ozářenou od kamen.

– Jedna armáda tlačí skopčáky od Budějovic a od Krumlova, my zde je začneme už zítra tlačit od Písku a od Blatné. Další armáda posiluje plzeňskou oblast. Jo a Němci bombardovali Prahu, i Hrad a prý rozbili Karlův most, ale máme už nová letadla, stíhačky i lehké bombardéry poslané z Ruska. Bombardujeme německá města. Vracíme jim to za Škodovku. Rusové postupují do Polska, Maďaři vyhlásili neutralitu a Němci teď neví, kam dřív skočit. Pěkně si

to zavařili a teď jim nikdo nechce pomáhat. Ani jim, ani Polákům. V Londýně a v Paříži padly vlády. Byly tam demonstrace. Chamberlain i Daladier jsou v háji…

– Kapitáne, řekl starý Bártl podezřívavě. – Měl jste přijet dříve, než usnuly děti. Na takové krásné pohádky už nás staré báby a dědky nenachytáte.

Kapitán se usmál.

– Vy jste nevěřící Tomáš. Ale ráno vám seženu rádio.

Celou noc bylo slyšet rachot přijíždějícího vojska, které se rozmisťovalo po okolních lesích. Tmou zněly povely a hlasy. 20. října, dvě hodiny po půlnoci, náhle, přestala střílet těžká děla. Po rozednění zírali osadníci na záplavu uniforem přišedších v noci. V lesích tábořily celé regimenty vojska. Před boudou za svítání zastavil vojenský automobil řízený kapitánem od tankistů.

– Tak kde je ten nevěřící Tomáš? Nasedat a jede se do vsi. Něco vám ukážu, lidičky. Bártl spal, ale Anna vařila snídani. Přemohla ji zvědavost. V noci nemohla usnout z těch zpráv.

– Já pojedu. Stejně se potřebuji ve vsi poohlédnout po nějakém mléku.

Popadla syna a nasedla. Za ní si přisedl starý Planeta. Vůz uháněl ke vsi a zpod kol rozstřikoval řídké bláto. Do Leletic to bylo necelých deset minut po úzké silnici. Na obloze nelátala žádné letadla a Anna postřehla, že utichá i dříve neustávající, vzdálená kanonáda.

Dělostřelci od velkých stopětek již nepobíhali okolo kanónů a nepřipravovali je k boji. Kouřili, postávali v hloučcích, spolu s přicházejícími vesničany. Vojáci si ukazovali dolů do rozednívajícího se kraje. Toho dne Anna nespatřila již žádné útočící rojnice, výbuchy granátů a přerušované čáry světelných střel a dýmové clony. Jen světlice vyletovaly po celém obzoru, kam dohlédla. Vojska se těmi signály dorozumívala, zákopy byly prázdné. Po cestě na Lnáře se řadily kolony německých povozů i pochodujících vojsk a dávaly se do pohybu zpět k jihu. Střelba utichala. Anna pochopila. Němci vyklízejí dobytá území.

– Příměří, vysvětlil kapitán. – Už se do nich nemusíme pouštět. Požádali o příměří, aby mohli v klidu odejít. Vzdali to a udělali dobře. Kdyby se zdrželi ještě o jediný den, hodně by se jich už nikdy nevrátilo domů. Mají strach z Rusa. Francouz s Angličany jim prý přikázali ukončit válku proti nám, kvůli Rusům. Zvítězili jsme. Nyní půjdeme pomalu za nimi až na hranice a tam pořádně zabouchneme dveře.

20. říjen 1938 – Braunau na Inu

Motorizovaný předzvědný oddíl 5. praporu 3. rychlé divize pod velením kapitána Miloty dorazil do městečka na hranicích Bavorska krátce po svítání. Byl to nejzazší bod postupu. Dále Milota postupovat neměl, tam leželo Německo. Šlo pouze o to zjistit, zda na jihozápadním směru nedochází k nějakému soustředění větších německých jednotek. Zprávy získané od zajatců naznačovaly, že záložníci landwehru jsou shromažďováni v okolí Mnichova a Ulmu. Přesun byl uskutečněn v noci, kvůli velké aktivitě Luftwaffe, a jednotka musela v městečku zůstat opět až do setmění.

Českoslovenští vojáci obsadili hostinec, ale nebránili místnímu obyvatelstvu,

aby gasthaus navštěvovalo také. Po dlouhé době se jim dostalo teplého jídla. Obyvatelstvo se zdálo být neutrální a netečné ke světodějným událostem, ačkoliv, nutno přiznat, jevilo značné překvapení nad přítomností právě československého vojska. Stejně by byli přijali i Napoleona nebo cara Alexandra. Kalný a bouřlivý Inn rychle protékal svým korytem tak, jako po celá tisíciletí před tím. Na jihu se rýsovaly horské hřbety navrchu lehce pocukrované prvním sněhem.

– Víte, že obědváte v Hitlerově rodišti? otázal se Miloty s nevinným úsměvem zavalitý poručík Šmíd.

Kapitán strnul a klobása se zelím mu poněkud zhořkla.

– Děláte si legraci, Šmíde? Myslel jsem, že pochází z Lince…[183]

– Ale ne, bratře kapitáne. Braunau je skutečně rodištěm Adolfa Hitlera. Do Lince se odsud jeho rodina přestěhovala. Je tady jeho rodný dům s pamětní tabulí.

Pak si poručík Šmíd uvědomil, že udělal chybu. Milotova rodina zahynula při posledním náletu na Prahu. Měl raději mlčet.

– Ale ti lidé zde za to nemohou…

Kapitán Milota odhodil příbor a vztyčil se za stolem, což vyvolalo polekané pohledy personálu.

– Krucinál, kde je ten dům? Kde je?

Kapitán vyběhl před gasthaus a vrhl se k prvnímu domorodci, kterého potkal. Šmíd viděl, že je zle. Domorodec ustupoval před kapitánovou více než živou gestikulací a pak kamsi ukazoval. Kapitán se rozeběhl k jednomu ze tří lehkých tanků vz. 35, kterými jeho oddíl disponoval. Za moment se pancéřové monstrum již hnalo rozblácenými uličkami Braunau. Kapitán Milota stál na pancíři vedle věže a hulákal do otevřeného poklopu instrukce.

Tank zastavil před rohovým dvoupatrovým domem a vypnul motor. Jeho současným obyvatelům nedělalo potíže domyslet si, co znamená zastavení československého tanku před rodným domem Adolfa Hitlera. Jakýsi muž vyběhl z vedlejšího domu a ukazoval Milotovi na okno, kde nějaká freulain držela rádio.

– Říká, že je mír, přeložil Milotovi desátník Vopěnka, který se vysoukal z poklopu tanku. – Prý to hlásili v rádiu. Wehrmacht opouští Československo a byly prý zastaveny boje na celé frontě. Je konec! Je mír!

– Ještě ne, usoudil Milota a desátník zaznamenal skelný pohled připomínající pohled šílence. – Válka skončí až za půl hodiny. Desátníku, vylezte ven, jděte tam do toho domu s tou ozdobnou cedulí, obejděte všechny partaje a řekněte těm lidem, že mají přesně půl hodiny na to, aby opustili ten dům. Ať si s sebou vezmou, co chtějí, ale do půl hodiny ať jsou pryč!

Přesně za půl hodiny vlezl kapitán Milota do tanku a osobně rozstřílel a rozmetal rodný dům Adolfa Hitlera až na hořící trosky. První granát 4,7 cm kanónu zasáhl mosaznou tabuli nad dveřmi. Pak se Milota chopil řadící páky a Vopěnkovi dalo mnoho přemlouvání, aby svého velitele odradil od úmyslu celou hromadu trosek rozjezdit a rozdrtit svým těžkým strojem. Dům byl přece jen příliš mohutný a jeho zdi doposud stály pevně, i když střecha již hořela a v čelní zdi domu se černaly velké díry způsobené kanonádou. Byly to možná opravdu poslední výstřely česko-německé války.

Odpoledne předzvědný oddíl opustil Braunau a odjel tam, odkud přijel, na

severovýchod.

20. říjen 1938 - Vyškov

Důstojníci Hlavního velitelství československé armády se v průběhu posledních několika dnů a nocí nevzdalovali od svých map a výpočtů. Nejvíce vytížen se cítil brigádní generál Josef Dvořák, zodpovědný za spojení a telegrafní vojsko. Hlavní bojiště se posouvalo k západu příliš rychle a nastávaly nezanedbatelné problémy se spojením, s příjmem a vyhodnocováním zpráv, stejně jako s doručováním rozkazů jednotlivým velitelům na úrovni pluků a divizí. Zmatek také způsobovalo nutné přeřazování některých divizí pod velení jiných armádních či sborových velitelství, které si vynutilo posilování západní fronty. Některé divize doposud příslušné ke IV. armádě generála Prchaly musely být rychle převeleny na území, kde operovala výhradně I. armáda generála Vojcechovského. Při překotném přesunu k západu a v bojích o Linec se nepředvídaně mísily jednotky Gajdova samostatného sboru a IV armády. Do všeho toho zmatku musely být integrovány divize hlavní zálohy vržené nyní již také téměř všechny do generální bitvy, která se nakonec odehrávala úplně jinde a úplně jinak, než jak byla plánována před 1. říjnem.

Generál Krejčí se rozhodl riskovat zmatek ve velení a raději přeskupit celou armádu za pochodu, než aby riskoval zastavení ofenzívy. Němcům nesmělo být dovoleno, aby popadli dech a reorganizovali svou neméně zmatenou, v nepořádku prchající armádu. Kdyby se postup zastavil, bylo by těžké jej znovu obnovit. Bylo třeba vytěžit maximum z překvapení na jižním křídle a zároveň vyztužit střed fronty, zastavit tam ústup. Heslem dne již nebylo – Zastavíme je na Vltavě, ale – Zpátky na plzeňskou čáru.

Informace docházely se zpožděním, ale stále ještě vyvolávaly nadšení a skvělou náladu. 18. října byla zahájena mohutná dělostřelecká příprava proti Linci a okolí. Od civilistů evakuované město bylo téměř srovnáno se zemí a celý kraj vypadal jako pole po hluboké orbě. Dělostřelci se v této době dozvěděli o bezohledném bombardování Prahy a za německé linie létaly granáty s křídovými nápisy *Za Prahu, Do Říše,* nebo *Es kommt der Tag!*

19. října byl dobyt a obsazen Český Krumlov, od severu pak Písek a Strakonice. Ve večerních hodinách obsadila 3. rychlá divize, zesílená německými tanky, Linec od jihu a projela Wels. 1. RD před sebou hnala zbytky 45. PD wehrmachtu směrem na Passau. XII. Leebova armáda se, stejně jako před tím Listová XIV. armáda, nevyhnutelně dostávala do obklíčení československých motorizovanějších a rychleji manévrujících útvarů s těžší výzbrojí. Vojáci wehrmachtu proudili v kolonách i zástupech z šumavských průsmyků a hor, aby se dostali ven z pasti, než tankové kolony Tschechei odříznou jihozápadní svahy šumavského hřebenu po pohodlných silnicích pod nimi směrem na Regensburg. Na západě se ustoupivší jednotky koncentrovaly za těžce ostřelovanou Plzní, obešly ji a pak znovu bez boje obsadily. Pěší prapory tlačily nepřítele na tepelskou a stříbrskou plošinu, kterou wehrmacht ještě zcela nestihl ovládnout, kde v povodí říček a potoků, v hlubokých roklích a lesích, stále ještě bojovaly

velké skupiny československého vojska Němcům v zádech. Znovu postupující československé jednotky vkročily opět na půdu Sudet a vyvolaly další hromadný útěk zdejšího německého obyvatelstva.

Štáb X. armády uvažoval o tom, zda má proti Plzni opět nasadit nedotčenou 1. pancéřovou divizi, ale sám generál Reichenau prohlásil, že na ofenzivní akci je nyní již pozdě. Za podmínek, kdy obě motorizované divize vykrvácely na plzeňské linii a pěší divize vyčerpané nepřetržitým nasazením utíkají k západu, aniž se, na rozdíl od Tschechei, mají oč opřít k obraně, bude 1. pancéřovou možno nasadit leda defenzivním způsobem. Tanky musí nahradit chybějící opevnění, za které se zachytí zbytky pěších divizí na Tachovsku. Tak může být udržen alespoň Böhmerwald a Eger.

VIII. armáda, stojící proti linii na říčce Bílině, téměř přestala bojovat, neboť její velitelé, vesměs spiklenci, odjeli do Berlína starat se o politiku a záložní divize odvelel štáb 1. skupiny armád na východ do Polska.

Nyní bylo třeba ve sklepích račického zámku rozhodnout, co s tímto úspěchem. Co podniknout dále, jak rozvíjet slibnou jižní ofenzívu, jakmile bude poražena XII. von Leebova armáda.

– Jsem proti jakékoliv ofenzivní akci větších rozměrů do nitra Bavorska, předesílal kategoricky zkušený generál Fiala, náčelník štábu. – Máme těžké ztráty. Původní hraniční oblasti přestaly prakticky existovat a zbytky jejich mužů byly zařazeny jako doplňky k polním divizím. Ty jsou již také na 60% stavů, v těch lepších případech.

– Souhlasím, kývl vrchní velitel. – Tam v Německu bychom postrádali podporu obyvatelstva. Také to odporuje deklarovaným cílům bránit jen území republiky. My nejsme agresor.

– Od Ulmu se soustřeďují zálohy wehrmachtu, upozornil plukovník Moravec. Nejsme agresor, ale měli bychom být nyní stále ještě dostatečně agresivní.

Generál František Krátký upozornil na prodlužující se zásobovací trasy a na narůstající logistické obtíže ofenzívy.

– V případě postupu do nitra Německa by se komunikace ještě více prodloužily a jejich střežení by odčerpalo mnoho bojových útvarů.

Generál Netík hlásil rychle se ztenčující zásoby dělostřelecké munice, kterou vyčerpala jak úporná obrana závisející především na činnosti baterií, tak překotný jižní útok a zvláště ostřelování Lince. Naštěstí bylo možno zásobovat jednotky Levého háku již přímo z území jižních Čech opravenou tratí přes České Velenice a Gmünd. Dodávky z Dubnice však docházely se zpožděním přes Bratislavu a Vídeň.

– Luftwaffe je stále velmi aktivní a přes setrvale špatné počasí ničí železniční zásobovací trasy rychleji, než je stihneme opravovat.

Generál letectva Fajfr předložil meteorologickou studii svého experta kapitána Hrozy, podle níž měla v dalším týdnu, již za několik dnů, ustoupit nízká souvislá oblačnost a mělo se nad územím státu začít vyjasňovat. To by byla velká šance pro Luftwaffe.

– Já, mínil podnáčelník operačního oddělení generál Miklík, – bych postupoval stále podél našich hranic k severozápadu. Von Leeb je vyřízený. Uvidíme, jestli

jsou Němci dostatečně hloupí na to, aby nám umožnili zničit jedním tahem i Reichenauovu armádu. Tažení na Regensburg by odlehčilo Vojcechovskému, aby mohl své muže vrhnout na sever k Ohři a k Liberci.* Jakmile znovu obsadíme hlavní obranné linie, je třeba vyčistit zbytek území republiky a přeskupit vojska za liniemi. Reorganizovat armádu a zaměřit se na výrobu i na transport materiálu ze zahraničí. Část záloh by se měla vrátit na Slovensko. Pánové, zničili jsme 2 celé armády. Zůstaly jim jen 2 tankové divize a ještě pocuchané. Na mnoha úsecích jim evidentně začíná docházet munice. Polevuje i bombardování. Když nepolevíme a dokončíme, co jsme začali, jsou vyřízení. My sice nepotáhneme do Německa, ale jim bude trvat celá léta, než si budou moci dovolit nějaké bu, bu, bu… Do té doby tu bude spojenecké Rakousko a nová armáda na Dunaji.

– Je zde ještě jeden nový aspekt, mírnil generál Krejčí vzletné vize svých generálů. – Ruské divize stojí u Lvova a pro nás to znamená zajistit karpatskou hranici, zvláště pak Podkarpatskou Rus. Ani my se již nesmíme příliš oslabit v této válce. Bojujeme generální bitvu. To znamená, že už nemáme téměř žádné zálohy. I my vsázíme vše na jednu kartu a všechno vrháme do bitvy. Co ještě zbylo, musíme brzy odeslat na východ. Beneš a vláda nepřipustí, aby rudí vkročili na naše území. Já s nimi souhlasím, Rašínovi a Benešovi jsem to slíbil.

Po poledni začaly docházet nové příznivé zprávy. Generál Krejčí znovu svolal náčelníky jednotlivých oddělení.

– Pánové, nastala zřejmě opět změna v situaci. Ještě to není jisté, ale z předních linií dostáváme hlášení po celé délce fronty. Vypadá to, že wehrmacht zastavuje boj. Na některých úsecích se prý již od svítání vůbec nestřílí. Němci se odpoutávají, řadí se do kolon a stahují se zpět. Vydal jsem příkaz, aby také naše jednotky přerušily boj všude tam, kde se nepřítel stahuje. Vojska dostala příkaz odcházející německé kolony z bezpečné vzdálenosti sledovat, ale nebojovat. Luftwaffe vysílá již pouze průzkumná letadla.

– Kdyby to byla past, přemýšlel generál Kohoutek, – nedělo by se tak po celé délce fronty.

– Vyvěšují prý bílé prapory a dorozumívají se opticky, světlicemi, doplnil generál Fiala. – Pánové, tohle vypadá na ten čestný mír, jak říkali ti jejich vyjednavači. Upalují odsud s mírem v patách.

– Bylo právě načase, vydechl generál Netík.

Generál Krejčí se obrátil na generála Fajfra s tím, aby zbylé zvedné letectvo zajistilo pozorování a zvláště se zaměřilo na zjištění případných ukrytých německých záloh, pokud by se snad nepřítel skutečně snažil Čechoslováky pouze vylákat z pozic do otevřeného terénu.

– Ať naše vojska obsazují uvolněné území od linie k linii, navrhl generál Miklík a spěchal svou úvahu uvést v život, jakmile vrchní velitel kývl.

– Navrhuji přesun generálního štábu zpět do Prahy, nebo alespoň do Kutné Hory, řekl energicky generál Fiala.

– Ještě s tím počkejme, odtušil Krejčí. – Nevíme, jak se vyvine situace na východě. Vyškov je strategicky dobře položen pro obě varianty války, západní i východní… A nyní mi vypracujte návrh urychleného obsazení Karpat od Liberce po Jasinu. Vezměte to s prioritou od východu a ať se to hýbe, než se tam Ivani

vyškrábou z druhé strany. A pryč s těmi interbrigadisty. Pokud šlo o Němce, bojovali by jako čerti, ale pokud jde o Rudou armádu… Zkrátka nechci mít v zádech nůž. Okamžitě je odzbrojit a pěkně jim poděkovat. Nyní je III. armáda tou nejdůležitější!

Pak byl vrchní velitel odvolán k telefonu. Intendant jej upozornil, že volá prezident.

– Zde Krejčí, zdravím vás, pane prezidente.

Benešův hlas přeskakoval vzrušením. Krejčí ještě nikdy neslyšel prezidentův hlas takto. Ten starý suchý pavouk již vůbec nedokázal své emoce držet na uzdě. Kontroloval se jen stěží.

– Bratře generále. Je to zde! Zvítězili jsme. Máme z Berlína potvrzeno příměří. Musíte zastavit palbu. Odpoutejte jednotky.

– Už se stalo, pane prezidente. Němci se stahují, víme to a učinili jsme opatření.

– To je dobře, to je báječné, bratře generále. Musím vám sdělit ještě jednu závažnou informaci. Brzy poletím do Mnichova.

– Cože? Vy!? Do Mnichova!? vykřikl zaskočený generál a zatvářil se, podle později zveřejněných svědectví intendanta četaře Lukáše, velmi nejapně.

– Ano, do Mnichova! jásal Beneš a vychutnával svůj triumf. – A teď se generále něčeho podržte. Byl jsem dnes oficiálně vyzván, ministerskými předsedy Velké Británie, Francie a říšským kancléřem Německé říše Schachtem, abych se pozítří dostavil do Mnichova. A víte proč? Bude jednáno o oficiálním anulování Mnichovské dohody z 29. září tohoto roku. Byl prý vyzván také Duce, ale ještě se nevyjádřil. Do Berlína odletí jako prvý vyslanec Mastný, jakmile poslední německý voják opustí území republiky. Rozumíte? To je přece náš triumf! Obnovujeme diplomatické styky s Německem. Spojení již také funguje. Volal jsem Beranovi a představte si, omluvil se mi! Beran! Řekl, že pravdu jsem měl já, a ne on. Dostane svoji orientaci na silné Německo, protože to v budoucnu nebude v rozporu s orientací, jak jsem ji vždycky prosazoval já, na silnou Británii a Francii. A v Německu, tam se vše rychle mění. Tam snad, dokonce, časem bude obnovena jakási forma demokracie.

Když generál Krejčí položil telefon, usedl na prázdnou židli a hleděl upřeně do stěny. Vybavoval si onu scénu z 26. září, kdy přijel do Zátiší, rozhodnut zabránit kapitulaci a internovat prezidenta, kdyby byl nesouhlasil. I on, vrchní velitel, byl tehdy přesvědčen, že válka skončí porážkou Československa, ale přesto je třeba bojovat. Protože kdyby národ kapituloval…? Stačilo tak málo a všechno by bylo dopadlo úplně jinak a úplně špatně. Zdálo se to být tak dávno. Tolik úsilí, aby ho tehdy zlomili, a nyní ten trpaslík opět přijímá díky a gratulace politiků i státníků. Jemu nyní budou blahopřát za to, že neustoupil nacistickému tlaku, on nyní sklidí slávu za to, že republika odmítla vydat Sudety a raději bojovala. A jednoho dne to budou oni, generálové, muži 26. září, kteří zde budou nepohodlnými svědky, neboť vědí, jak se vše doopravdy seběhlo. Ale nyní…

– To je k nevíře, užasl, když si uvědomil, co se to vlastně stalo. – My jsme to dokázali. My jsme vyhráli válku s Němci! Kdo by to byl řekl?! Tohle nám přece nikdo nikdy neuvěří!

21. říjen 1938 – Turčianský Sv. Martin

Ministr propagandy Klement Gottwald seděl za stolem v sále knihovny Matice slovenské, který se v posledních dnech proměnil v zasedací sál vlády a zíral ohromeně na předložené fotografie a dokumenty. Všechen materiál přivezl do Svatého Martina sám šéf rozvědky plukovník František Moravec. Nyní zde seděl s ním, s Gottwaldem a s prezidentem Benešem. Stráž na chodbě měla rozkaz nevpustit do místnosti žádnou další osobu až do odvolání.

– Víte, co je to, pane ministře? tázal se netrpělivě Beneš.

Na fotografiích bylo vidět jakési spalovací pece, zbytky lidských kostí, kachlovanou mučírnu s elektrickými přístroji, vanu se zbytky zaschlé krve, sady řeznických nožů, pilek na kosti, sekery a dokonce cosi jako popravčí špalek. Byly zde obrázky strašlivě zmučených a znetvořených obětí, nahých žen i mužů pokrytých ranami a krustou zaschlé krve, detailní záběry lidských údů s usekanými prsty a vytrhanými nehty, hlav s vypíchanýma očima a další a další bestiální zvěrstva. Byly zde také fotografie celého arzenálu zbraní, výbušnin a celé apatykářské regály s vybranými jedy. I z pouhých fotografií se chtělo zvracet…

– To jsou záběry z fašistických koncentračních táborů? rozzářil se Gottwald. Moravcův i Benešův výraz tváře mu napověděl, že neuhodl.

– Nebo nějaké henleinovské mučírny?! To bychom mohli výtečně propagandisticky využít. To je úžasný materiál. Odkud to pochází? Taková hrůza!

– Promiňte, pane ministře, natáhl plukovník Moravec ruku s další fotografií. – Zapomněl jsem vám k tomu přiložit tento obrázek.

O Gottwalda se pokusily mdloby. Na jasné a zřetelné fotografii nade vší pochybnost rozeznal budovu velvyslanectví SSSR v Praze obklopenou ze všech stran četníky.

– To chcete říci…?!

Ano, přisvědčil prezident.

– Vy jste nařídil prohlídku sovětského velvyslanectví? To je přece porušení mezinárodního práva!

– Od lidské bytosti bych očekával poněkud jinou reakci, usoudil prezident. – Je to už několik týdnů, co francouzská Sûreté zachytila čerstvou stopu zločinecké bandy unášející lidi. Mizeli dospělí lidé, někdy bývalí emigranti z předrevolučního Ruska, někdy socialisté a dokonce i komunisté. Stopy vedly na pařížskou ambasádu SSSR. Jelikož Sovětský svaz napadl neutrální státy na Baltu a též neutrální Finsko a stal se tak prvním rušitelem mezinárodního práva, povolila francouzská vláda před třemi dny provedení prohlídky sovětské ambasády v Paříži. A víte, co tam našli, pane poslance? Našli tam totéž, co my v Praze. Totéž v Londýně, ve Washingtonu a na tuctu dalších míst. Teprve poté, co jsme obdrželi příslušné informace, nařídili jsme prohlídku také v Praze. A věřte tomu, že nám ji nikdo vyčítat nebude. Můžete si domýšlet, kdo bude veřejností považován za zločince, který porušil mezinárodní právo.

– Ty zmučené oběti, přisadil si Moravec, – jsou převážně porevoluční emigranti z bývalého Ruska, ale dnes plnoprávní občané Československé republiky,

soudruhu předsedo komunistické strany.

Gottwaldovi bylo ve vteřině jasné, oč se zde hraje.

– Co řekl soudruh… vyslanec Alexandrovský?

– Ten odcestoval do Moskvy těsně před sovětskou invazí do Polska. Na ambasádě v Praze zůstali pouze příslušníci NKVD. Na znamení protestu jsme stáhli také naši diplomatickou misi z Moskvy.

– Chcete tohle snad zveřejnit?

– Všude na západě jsou toho již plné noviny, potvrdil Beneš. – Je to hnus a hrůza. Celé národy požadují v ulicích na svých vládách vytvoření protibolševické koalice. V Německu padl fašismus, a jakmile se Němci rozkoukají, nic nezabrání jejich spojenectví s Francií a Británií. Hádejte proti komu.

– A proč… Já? domýšlel se Gottwald. – Chcete snad po mně, abych to svinstvo zveřejnil? Jak mám vědět, že to není podvrh?

Plukovník Moravec nevěřícně zakroutil hlavou. Slovo však převzal prezident.

– Kdo jiný by to měl zveřejnit, než ministr informací? Pane ministře, jste přece komunista. Jestliže jste si zachoval zbytek soudnosti, jistě uvážíte, že k tomuhle se ani vy, ve své nynější situaci, nemůžete veřejně přihlásit před celým národem. Jak to vidím já, máte v podstatě dvě možnosti. Buďto tyto materiály osobně opublikujete a veřejně se ihned distancujete za celou svoji stranu od spojení s Kominternou a se sovětským komunismem, nebo abdikujete na svoji vládní funkci.

Tak o tohle tedy jde, zděsil se Gottwald v duchu. O poválečné volby. Tohle celou KSČ, největší složku Kominterny po KSSS, definitivně před celým národem zdiskredituje. Po válce se takové svinstvo objeví znovu, a to těsně před volbami. Je to špatné. Katastrofa! Beneš připravuje národ na možnou válku proti SSSR, kdyby Rudá armáda překročila Karpaty.

– Uvažte sám, domlouval Gottwaldovi Moravec. – Po tomhle zbude v KSČ jen několik skalních příznivců a národ na ně bude plivat. Nemůžeme vyloučit ani násilné akty proti vaší osobě a osobám vedení strany. Je to konec myšlenky na jakoukoliv revoluci. Nejen u nás, ale v celém světě. Spojenci již také získali důkazy o tom, co vaši sovětští soudruzi páchají na polském území. Je to ještě strašnější než tohle, ačkoliv tomu dost těžko uvěřit.

– Osobně vidím jedinou možnost, jak byste mohl zachovat při životě svoji stranu, naznačil Beneš zlomyslně. – Kdybych já byl vámi, distancoval bych se od celého sovětského komunismu, za celou stranu, veřejně a rychle. Prohlásil bych, že myšlenka komunismu a socialismu v Československu je založena na zcela jiných, občanských a humanistických základech a hodlá svým spoluobčanům ukazovat cosi jako lidskou tvář komunismu. Francouzští komunisté to udělali již včera. Pokud byste byl ochoten učinit takové prohlášení a sám zveřejnit tyto dokumenty, nebude vláda vyžadovat vaši abdikaci na funkci ministra propagandy. Západu i Německu bychom tím nade vší pochybnost dokázali, že nejsme letadlovou lodí komunismu, jak tvrdil nebožtík Hitler.

Beneš i Moravec povstali a odcházeli ze sálu.

– Vaše rozhodnutí očekávám do dnešního večera a zveřejnění dokumentů se uskuteční zítra. S vámi, nebo bez vás, pane ministře, otočil se ještě ve dveřích prezident.

Klement Gottwald osaměl s horou fotografií a dokumentů před sebou na jednacím stole. Bylo mu naprosto jasné, že tohle je na dlouhou dobu konec všem nadějím. Přece jen se měl v politice ještě co učit. Podcenil své politické soupeře a Sověti je podcenili také. Dostali ho do kouta a zařídili to dokonale. KSČ příští volby docela jistě nevyhraje, a i kdyby udělal to, co mu navrhoval Beneš, bude mít strana problémy dostat se vůbec do parlamentu, natož pak do vlády. A on to učinit musí. Tyhle materiály by mu srazily vaz. Jediná alternativa k Benešovým návrhům je okamžitá emigrace komunistických předáků do SSSR a vstup KSČ do ilegality. Sovětský svaz nemůže v dohledné době zvítězit proti spojenému zbytku Evropy. Teď ještě ne. KSČ musí přežít, než přijde čas. A kromě toho, ty fotografie jsou opravdu deprimující.

Klement Gottwald vzdychl a kopnul do sebe sklenku. Otřásl se odporem. Zjistil, že mu přestala chutnat i vodka.

22. říjen 1938 – Cheb

Četař Jan Volf seděl na grošované klisně a zkušeně ovládal zvíře koleny. Dnes by se mu již nestalo, jako kdysi v šestadvacátém na vojně u klatovských dragounů, aby s ním kůň splašený mlékařským vozem vjel do výkladní skříně hokynářství. Jan neměl na hlavě přílbu, ale jen čepici a na ramennou se mu blýskaly četařské proužky. Vykonával se svou rotou pořádkovou službu na nádraží. Před jeho očima projížděl jeden vlak za druhým všechny k zemské hranici. Němci odváželi domů vše, co jim ještě zůstalo. Již to nebyly ty pyšné divize vítané lesem vzpažených rukou henleinovců.

V jednom z nákladních vagónů, ležíc na vrstvě slámy, odjížděl také Max Verner, který před třemi týdny překročil blízko odtud československou hranici ve střelecké věži svého tanku. Tank neměl ani on, ani většina jeho spolubojovníků. Zato měl střepinu českého dělostřeleckého šrapnelu v noze, stejně jako jeho otec před dvaceti lety u Bachmače. Také pro něho skončila válka a věděl, že může mluvit o štěstí. Ostatně ani příliš dobře nechápal, co se zde vlastně stalo. Jeho divize utrpěla strašlivé ztráty, ale navzdory tomu stále postupovala a nakonec obsadila Plzeň. Pak zabili führera a nebyly žádné zálohy. Ale tam na jihu se prý odehrávaly strašné věci. Celá divize utopená v jakési řece, čtyři další divize rozbity, obklíčeny a zajaty. Tschechei prý obsadili Vídeň a probili se až do Lince. Hlavní město Praha zůstalo vzdálené jako kdykoliv před tím a betonové pevnosti na severu zůstaly netknuty. Max si umínil, že si hned v nejbližším lazaretu na německém území vyžádá mapu a bude hloubat nad tím, co se vlastně stalo, že wehrmacht, armáda které se polekaly i velká Francie s Anglií, nyní ustupuje poražena a zdecimována tak nepatrným, směšným národem Tschechei, národem pijáků piva, těch žroutů knedlíků a vepřového, národem tak pohodlným, rozhádaným a nehrdinským. Dobrý voják Max Verner netušil, že nyní prožívá přibližně týž údiv, jaký před ním během dlouhých staletí, prožívaly již stovky a tisíce německých rytířů, knížat, králů, žoldnéřů a vojevůdců.

Po silnici okolo chebského nádraží pochodovali další vojáci wehrmachtu. Zadní voj zbytku slavné 2. motorizované divize, která obsadila před několika dny Plzeň. Nyní to byla necelá brigáda bez motorů a hnedle i bez mužů. Pěšáci táhli

unavení, na selských povozech vezli své raněné a na každém voze vlál bílý praporek. Dívali se potupně do země. Za vojskem klopýtal nekonečný zástup civilistů s vozy naloženými nábytkem a peřinami. Sedláci ženoucí stádečko krav, muž vedoucí koně. Civilisté byli ubrečení a zarudlými pohledy se loučili s rodným krajem.

– Kam chtějí jít, všichni, takhle…? žasl vojín Pazderka jaksi do prázdna, neadresně.

– Tam, kam chtěli vždycky, usmál se drsně četař Volf. – Přece domů, do Říše.[184]

22. říjen 1938 – Jasinský průsmyk

Brigádní generál Josef Oleg Svátek se nechal vyvézt z městečka Jasiny do horského sedla po úzké vojenské silnici vybudované v dlouhých serpentinách československou armádou začátkem třicátých let. Na cestu se vydal okamžitě poté, kdy zvedný letoun ohlásil vojenské kolony postupující údolím Prutu do Worochty na druhé straně hraničního hřebene. Na travnatých zelených svazích Karpat spatřil nevzrušeně pobíhat bílé obláčky ovčích stád poháněných pastevci. Tohoto kraje se válka nedotýkala. Zatím.

Ještě před dvěma dny seděl generál Svátek ve svém štábu v Užhorodu a kousal si nehty, neboť na jemu svěřeném úseku Hraniční oblasti 42 se nic zvláštního nedělo, kromě přejímky sovětské materiální pomoci. Občas se přiblížilo maďarské, občas rumunské letadlo a kromě celkem třech neúspěšných pokusů narušit severní rumunský železniční koridor byl klid. Právě před dvěma dny dostal generál Svátek urgentní rozkaz přímo z generálního štábu, v němž se vojskům oznamovalo, že válka s Němci je u konce a končí úplným odchodem okupantů z území státu. Taktéž hranice s Maďarskem nebylo třeba střežit oddíly na plných válečných počtech. Rozkaz však, speciálně pro HO-42, určoval nové úkoly. Především odzbrojit a demobilizovat zahraniční dobrovolníky. Pak se s rozkazy a depešemi roztrhl pytel. Všechno přísně tajné a urgentní. Vypadalo to, jako by se poslední a nejbezvýznamnější obranný úsek republiky náhle změnil ve frontové pásmo.

Generál Svátek zvedl okamžitě na nohy a do zbraně veškeré vojáky, které bylo možno uvolnit z bezprostřední služby na hranici. V postavení zůstaly pouze nejnutnější osádky a obsluhy. Ostatní vojsko převážely místní lokálky a nákladní vozy kyvadlovým systémem na východ přes Chust a pak na sever, přes Rachov do Jasiny. Odsud vojákům nastalo vysilující stoupání do hor. Ověšení výstrojí a zásobami, v dlouhých zástupech, stoupali vojáci husím pochodem stále vzhůru. Ti šťastnější směli asistovat při přepravě dělostřeleckých baterií II. praporu 42. pluku a jiných nákladů pozvolnější, ale delší vojenskou silnicí. Generál Svátek věděl, že na cestě sem, přes celé Slovensko, největší možnou rychlostí a s nejvyšší prioritou, je 16. pěší divize a další jednotky odvelené z Moravy. Rumunská vojska se také odpoutávala od maďarských hranic a pochodovala na východ do Bukoviny. Generál zpočátku nechápal rozkaz k odzbrojení interbrigadistů právě ve chvíli, kdy potřebovali každého volného muže.

– Mohou mezi nimi být rudí, vysvětlil mu náčelník štábu plukovník Lang.[185] –

Vlastně určitě tam jsou.

Generál Svátek konečně pochopil, proti komu jde zajišťovat státní severní hranici. Rozkaz to nespecifikoval a toto byla přece vždycky hranice s Polskem.

V širokém sedle průsmyku byl již postaven vojenský stan s československou vlajkou. Generál si prohlédl rozmístění jednotek a dělostřeleckých baterií. Pak nechal vynést ze stanu vojenský stolek a dal ho postavit těsně vedle žulového patníku s vytesanými písmeny, z jedné strany symbolem propleteného CS, z druhé prostého R (Rzeczpospolita). Ti, kdo přicházeli z druhé strany, však nebyli Poláci. U skal na okraji louky si generál všiml starých trouchnivějících kůlů omotaných loknami rezavých ostnatých drátů. Byl to však jiný typ drátů, než jaký nyní sériově vyráběly fabriky v Československu, dokonce jiný typ, než jaký používali Poláci. Země v okolí ještě nestačila skrýt zpola zanesené, nyní mělké a zarostlé krátery a jámy.

– Tady to v patnáctém roce muselo být horké, ohodnotil generál dávné a slavné bojiště světové války.

Velitel dělostřelectva plukovník Tyrna ukázal na skupinu vojáků v lehkých jakoby plátěných uniformách, která právě do sedla vyšplhala z druhé strany horského hřebene.

– Tehdy to byli jejich tátové.

– A nedokázali to, řekl generál. – Tenkrát.

Skupinka vojáků se zastavila a směrem ke stolečku instalovanému před hraničním sloupkem vykročili pouze tři důstojníci v dlouhých pláštích. nejvyšší z nich nesl na náramenících plukovnické distinkce. Zatavil u sloupku a zasalutoval.

– Zdrávstvujtě. Ja palkovnik Škorov, pjataja divizija armiji Sovětskogo sojuza. Vinickaja grupa.

– Spasibo, odpověděl generál. – Ja generál Svatek. Graničnyj vokrug čechaslavackoj armiji noměr sorok dva.

Plukovník Skorov lehce pokývl hlavou a generálův pobočník rozlil vodku z lahve stojící na stolečku do několika skleniček.

– Ja pazdravljaju Krasnuju armiju. Da zdravstvujet paběda!

Důstojníci uchopili své sklenky a rázně je převrhli do úst. Rusové pak odmrštili sklenice do trávy, českoslovenští důstojníci je napodobili. Plukovník se rozhlédl a nadechl se.

– My prijechali pamagať čechoslovackym gerojam v borbě protiv germánským okupantom. Nam vazmožno idti prjamo vojevať na front.

Generál Svatek se pobaveně usmál.

– Mně nado skazať vam tolko – Spasibo, tovaryšči. No, ně nado vam pamagať čechoslovackoj armiji. Uže nět eto nado. Germanskaja armija, odin děn tomu nazad, kapitulirovala. Germanci proigráli vajnu. Oni odchodit‘ sejčás domoj i čechoslovackaja armija okružala germanskuju armiju i sejčas zanimajeť svaju zemlju. Čechaslavackaja armija zanimala tože gorod Vídeň, stolicu avstrijskoj zemlji.

Sovětský plukovník, kterému zřejmě chyběly informace o dění několika posledních dnů, během řeči ztratil dech a vykulil nevěřícně oči. Také jeho soudruzi vypadali chvílemi jako Lotova žena. Že by československá armáda mohla porazit ve válce nebezpečný a mocný wehrmacht? Československá

armáda byla přece armádou buržoazního typu a Němce mohla porazit pouze lidová armáda rolníků a dělníků a ta je na světě zatím jen jediná. Rudá armáda.

– Germanci proigráli vajnu? opakoval bezmocně. – Čechoslovackaja armija okružala germanskuju armiju i zanimala stolicu avstrijskoj zemlji?! Vy pabědili nad Germanci?

– Da. My uže pabědili, potvrdil generál Svatek. – V Čechaslovakiji uže pokoj i poběda. Uže něstreljajet se. Věngri nevojevali, tolko Polskije.

Plukovníkův údiv ve výrazu tváře se změnil v rozmrzelou podmračenost.

– My prichadili očeň pózdno. No, u meňja nakaz idti v Čechaslovakiju! Plukovník nyní promluvil ostře a tvrdě. Generál Svátek pochopil, že toto je zlomový bod rozhovoru. Nyní se rozhoduje o tom, zda se bude v průsmyku střílet, nebo Rusové odtáhnou po dobrém. Rozhodující je tón hlasu. Pomyslel si, že je to jako u psů. Cenit zuby a výhružně vrčet. Přesvědčit druhého, že ho to bude bolet a já nestáhnu ocas.

– U meňja nakaz što ja by skazai Polskim i Ruskim, zděs zabráněno idti. Zděs Čechoslovackaja razpublika. U nas něnado pamagať uže. Něnado pomošči. My nevojevajem s germanskimi, něvoevajem s Ruskimi, nevojevajem s kakimi ni buď armijami. Vy voevajetě, no, eto nět naša vojna, eto vaša vojna. A eto zděs naša granica!

Ruský plukovník jako by nemohl stále pochopit podivný a podezřelý postoj československého buržoazního generála. Ale generálská hodnost v něm vzbuzovala jakousi povinnou úctu k autoritě. Cítil se poctěn, že s ním cizí generál hovoří jako rovný s rovným.

– Počemu vy něvojevaetě uže s Polskimi vmestě s Krasnoj armijej?

Generál pokrčil rameny a generálův pobočník, poučen o zvláštnostech ruského stolování, přinesl nové sklenky a dolil je, aniž by ony odhozené sbíral.

– Na zdoróvie! Na vašu vajnu! Na naš pokoj!

– Kak vy skazal! připil ruský plukovník a tentokrát se mu povedlo mrštit sklenkou o kámen tak zdařile, že se rozletěla na drobné střípky.

– Ob etom nado razrešiť našim pravítělstvam. My tolko bajci. Da svidaňja, tovaryšči. Pak si otřel mohutný knír střižený podle Čapajeva, zasalutoval, udělal čelem vzad a odkráčel ke svým. Cestou se pilně rozhlížel, on i jeho soudruzi důstojníci, po dělových hlavních trčících za skalami a po čerstvě vykopaných okopech. Generál Svátek před tím vydal příkaz, že celý Jasinský průsmyk má vypadat, jako by se zde československá armáda chystala na nový Verdun. Do průsmyku se na jeho rozkaz musely vyškrábat všechny tři lehké tanky LT-34, kterými HO-42 disponovala. Jediné 3 tanky na 150 kilometrech československého území však vytvářely dojem, že jsou pouze hlídkou nějaké pancéřové divize dole v údolí.

Plukovník Škorov pochopil. Ruští důstojníci sestupovali z hřebene a otáčeli celé řady vystupujících vojáků zpět do údolí. Sám se svou jednotkou by Československo neobsadil, a jestliže je pravda, jak řekl český generál, že Němci kapitulovali předevčírem, budou již nyní mnohé československé divize na cestě do Karpat. K tomu, aby je Rudá armáda překročila, by bylo třeba dlouhých a těžkých bojů. Pozdě. O několik dnů pozdě, možná jen o jediný den. Bude třeba vyžádat si nové rozkazy.

V ten okamžik se poprvé po třech týdnech protrhla oblačnost nad krajinou a na několik minut se ukázalo chrpově modré nebe. Teplé, zažloutlé podzimní slunce zalilo hory. Na jihu se proti světlému obzoru ukázala dvoutisícová homole Hoverly a ještě dále za ní mlhavý tesák Popa Ivana. Obě hory vymezovaly nejvýchodnější hranici republiky v tomto karpatském oblouku. Dále na východ se již hory snižovaly do údolí Dněstru a do ukrajinských rovin. Tam, odkud přišli nyní Rusové, jen o necelých sto kilometrů dále, ležel slavný Zborov a Tarnopol.

Generál přikázal postavit polní ležení a vyslat ozbrojené hlídky s kulomety co nejdále po československé hranici v obou směrech.

– Rachov bude třeba přeměnit v internační tábor pro polské uprchlíky, obracel se na zdravotního podplukovníka Ulmana. – Jakmile odejdou interbrigadisté. A ostatní tábory také, až z nich budou eskortováni všichni němečtí zajatci.

Pak se otočil na Langa.

– Pošlete tam III. prapor od 45. pluku, ať v Rachově zabaví co nejvíce kulometů a děl. Vojenskou silnicí to všechno dostrkají nahoru na Pop Ivan a obsadí tamní hvězdárnu. Kdysi jsem tam byl. Je to velká kamenná stavba, mohutná jako tvrz a podsklepená. Ta něco vydrží.

Mezitím se opět zatáhlo a nebe ještě o poznání více ztemnělo. Generál spatřil v ostrém horském vzduchu tančit první sněhové vločky.

– A dovezte sem nahoru zimní výstroj. A taky rum. Kdo ví, jak tady budeme dlouho trčet?!

Zrychlil krok a zamířil k polní kuchyni. Doufal, že nebude muset čekat příliš dlouho, než dolů do údolí dorazí první polní divize pravidelného vojska ze západu. Tenhle bluf by mu Rusové nemuseli spolknout nadlouho.[186]

Tentýž den překročila československou hranici v Jasinském průsmyku skupina dvou tisíc polských vojáků pod velením generála Wladyslawa Sikorského.[187] Byl to zbytek divize obklíčené Sověty a zahnané ke slovenské hranici. Generál Svátek rozhodl vpustit Poláky na vlastní odpovědnost na československé území a poskytl jim první pomoc. Sovětská vojska již podruhé do průsmyku nevyšplhala a Sikorského muži opustili o týden později území republiky směrem na Zakopané.

25. říjen 1938 – Vyškov

– Sluší vám to, bratře generále, posmíval se vrchní velitel československé armády, když vystoupil z nové služební Tatry před jednou z konspiračních vilek II. oddělení, kdesi na okraji Brna.

– Já vím, konstatoval neskromně čerstvě povýšený generál František Moravec. – Díval jsem se už na ty výložky do zrcadla.

Generál Fiala se zasmál nahlas a za ním zakašlal generál Dvořák.

– Tak nám ukažte ten zázrak, vy špióne.[188]

Moravec vedl celou skupinu šesti mužů, z nichž čtyři byli civilně oblečení pánové, do haly, kde čekal také čerstvě povýšený plukovník Emil Strankmüller a několik pomocníků, které Moravec pohybem ruky poslal pryč.

– To je ono? Něco nám k tomu povíte?

Na širokém, zvlášť nainstalovaném stole ležela šestice otevřených dřevěných kufříků, v nichž bylo vmontováno cosi jako psací stroje s klávesnicí a nějakými

ozubenými pastorky.

– To, co zde vidíte, je nejmodernější šifrovací přístroj na světě, šokoval přítomné novopečený generál. – Jste od této chvíle vázáni povinností mlčenlivosti. Vlastně je to šest přístrojů, ale povím vám celý příběh. Začíná v roce 1931, kdy se německý agent Schmidt odhodlal za peníze prodat agentům francouzské Deuxième Bureau tento nově vyvinutý německý šifrovací přístroj i s návodným materiálem pro jeho použití. Jmenuje se Enigma. Němci ho odkoupili jako komerční šifrovací přístroj a značně ho vylepšili. Kód na tomto přístroji se dá měnit každých 24 hodin a mají-li dvě stanoviště totožnou datovanou sadu klíčů, máme zde astronomický počet variací pro každé písmeno. Jistě si dovedete představit, co to znamená pro bojující armádu, když po mnoha měsících války vyluští nepřátelský šifrovací klíč a když druhá strana tento klíč náhle změní. Znamená to další dlouhé měsíce luštění, hádání a věštění. Tento přístroj umožňuje provádět takovou změnu klíče v celé velké armádě každý den!

– Ale to je… To by bylo nerozluštitelné…! vydechl užaslý generál Dvořák. – Klíče by bylo možno měnit rychleji než luštit depeše.

– Pak je dobré, že to máme, usoudil generál Krejčí. – Naučíme se to vyrábět a ačkoliv máme jistotu, že nepřítele, který tohle vlastní, nemůžeme odposlouchávat, víme, že ani on neporozumí nám…

– Pánové… sjednal si Moravec ticho rozmáchlým gestem.

Hračka na stole nyní poutala více pozornosti přítomných. Popocházeli a okukovali přístroje.

– Pozor, toto zde je šest přístrojů, nikoliv jeden. Je to skladné a lehce přenosné pro jakékoliv velitelství. Ale navázal bych, když dovolíte, na příběh tohoto přístroje.

– Naposledy se ve vašem příběhu zmocnili tajemství Francouzi, připomněl jeden z civilistů.

– Ano, to se psal rok 1931. Service de Renseignement obchod schválila a posléze dospěla ke stejnému závěru jako zde bratr generál Dvořák. Je dobré to vlastnit, ale co s tím, když zachycené zprávy nelze dešifrovat? Britové zájem neprojevili vůbec. Francie tedy nabídla celou záležitost dalšímu spojenci a to byli Poláci.

– Přihořívá, pochopil Krejčí.

– Poláci si, tak jako francouzští lingvisté a kryptoanalytikové, nemysleli, že je zbytečné pokoušet se řešit problematiku matematické kryptoanalýzy. Měli a mají vynikající matematiky a pochopili to jako otázku národní cti. Jejich velení bylo dokonce natolik šílené, že zadržovalo většinu příslušných materiálů k této hračce, neboť hodlalo dosáhnout triumfu pouze polskými mozky, bez přispění cizího materiálu. Za dva roky Enigmu reprodukovali a pochopili její systém. Jak Němci zlepšovali šifrovací systém, stavěli a zlepšovali Poláci své dešifrovací stroje. Nakonec postavili toto. Nazývají to „Bomba“ a propojením vznikl jakýsi počítací stroj, který snižuje počet možných kombinací prý o stovky trilionů.

– Děláte si legraci? pohoršil se generál Dvořák. – I sto, i deset možností je mnoho. Jestliže je kód změněn každého dne za jiný, potřebujeme ho umět vyluštit za hodinu, každý den znovu, jen co odposlechneme první relace…

– Máme nejen stroj, chlácholil přítomné generál Moravec. – Máme také

nejlepšího polského kryptologa pana Mariana Rajewského. Přístroj i matematik se nacházeli v jednom z vojenských automobilů v koloně generála Sikorského, když před třemi dny přecházel přes naše území se zbytkem svých mužů z Jasiny k Dukelskému průsmyku. Sám Sikorski přesvědčoval pana Rajewského, aby u nás zůstal a pokračoval ve svém díle, protože se prostě ještě neví, jak to s celým slavným Polskem dopadne. A pan Rajewski věří, že problém rozlousknout půjde. Zatím vám toho pána nebudu představovat. Tvrdí, že taková práce vyžaduje čas, klid, nějaké menší finanční prostředky, dílnu, pár techniků a tým odborníků. Sám doporučuje zaangažovat nejlepší národní šachisty a matematiky. Pan Rajewski má jedinou podmínku. Pokud přežije Polsko jako svobodný stát tuto válku, podělíme se s jejich tajnou službou o výsledky jeho práce.[189]

Generál Moravec ukončil výklad. Pak dva z asistentů přinesli ještě dva samostatné přístroje a plukovník Strankmüller s jakýmsi Polákem v civilu předvedli přítomným pánům názorné užití přístroje k běžnému šifrování.

Na odchodu před vilou se generál Krejčí vážně zadíval na generála Moravce a za loket jej odvedl stranou.

– Promiňte, bratře, že jsem se posmíval. Ty výložky si zasloužíte. Vedete jednu z nejlepších rozvědných armádních služeb v Evropě a…

– Všichni si je zasloužíme, odtušil Moravec. – Víte, veliteli, měl jsem na Němce vztek, vnímal jsem je jako soupeře a nesnášel ty drzé nácky. Vzal bych si byl sám pušku do ruky a šel s nimi bojovat, kdyby bylo třeba, ale nikdy, opakuji… nikdy jsem se nedomýšlel, že bychom je kdy mohli porazit. Rozumíte, takto úplně porazit. Vždycky jsem byl přesvědčen, že je třeba jen čestně umřít a nedat se lacino, ale že jim sami, bez Francie a Británie, uštědříme takovou lekci, že s naším levým hákem a s ruskou kartou zničíme nacisty i s Hitlerem, to zní ještě stále příliš neuvěřitelně. A lacino jsme z toho vyšli, velmi lacino…

– Měli jsme nejlepší informace, připomněl generál Krejčí. Také díky vašemu II. oddělení jsme mohli tu kartu takhle zahrát. Proto… víte… napadlo mne, že by si tahle naše malá rozvědka zasloužila v novém státě o něco mladší sestřičku. Nemohu o tom pochopitelně rozhodnout sám, ale my vlastně vůbec nemáme něco takového, jako je britská SIS. Rozumíte mi? Nemáme civilní samostatnou a výkonnou tajnou službu se vším, co k ní patří. Takovou organizaci, která by byla pouze pod kontrolou parlamentu. Například… měla by vlastní rozpočet a její varování a informace by měly větší váhu pro všechna ministerstva i pro vládu a pro prezidenta. Prezident by tuhle službu nemohl kontrolovat. Jen parlamentní komise. Rozumíte?[190]

Generál Moravec ohromeně zíral na bitvou zestárlého generála.

– Vy byste něco takového podporoval? To bychom ale museli…

– Já vím. Ještě před volbami. Dokud má armáda nějakou politickou moc.

26. říjen 1938 – Praha, Dejvice

Četař Jan Volf se v mohutné budově dejvického ministerstva národní obrany necítil příliš dobře. Stále jej cosi nutilo kontrolovat čistotu a bezchybnou úpravu své uniformy. Co chvíli automaticky a nenápadně přeleštil špičku některé své boty o nohavice druhé nohy. Nicméně, povšiml si, že vojáci strážní roty u vchodu do

budovy i potom na širokých a vysokých vojensky stroze zařízených chodbách ministerstva, se k němu i k ostatním pozvaným chovají s úctou, a to i v případech, kdy se jednalo o hodnostně výše postaveného vojáka.

Překvapila jej puntičkářsky udržovaní čistota panující v celé budově, přestože sám mohl při příchodu vidět ohořelé trámy trčící ze střechy zasažené zápalnou pumou a z oken bylo možno spatřit pobořený zadní trakt budovy, který dostal plný zásah za posledního náletu. Ze širokých oken stále ještě nikdo neodstranil pytle s pískem a matná tělesa kulometů stála pouze odložena ke zdem.

Jan se rozhlédl po zasedací místnosti. Dlouhé bytelné stoly, tabule a křídy jako ve škole, po stěnách množství map. Ulevilo se mu, neboť spolu s ním sem bylo pozváno několik dalších mužů v uniformách. Většinou to byli poddůstojníci, jeden rotný, několik prostých vojínů a nejvyšší hodností se zde mohl pyšnit kapitán od XXI. ženijního praporu.

– Četař Krsek, natáhl k němu ruku muž s červenými výložkami, který usedl po jeho levé ruce. – 2. hraničářský prapor. Také jste spáchal něco hrdinného pro vlast?

– Četař Volf, já jsem od dragounů. Náhradní eskadrona 4. pluku. Klatováci. Tak vy myslíte, že jsme sem pozvaní kvůli hrdinství?

– Dá se to odvodit ze složení na tomhle veselém potlachu, ušklíbl se Krsek. – Podívejte, támhle je poručík Hora od III. praporu 18. pluku. Vyznamenal se v pouličních bojích v Chebu a prý má se svými muži na svědomí desítku německých panzerů. Bojovali v ulicích Chebu ještě čtvrtý den po jeho obsazení a pak se probili do Císařského lesa.

– Přesto si nejsem jist, jestli jsme tady kvůli hrdinství, zapochyboval Jan. To by museli pozvat tisíce mužů. Tahle válka udělala hrdiny i z kuchtíků a pradlen.

Četař Krsek pokrčil rameny.

– Možná, ale určitě to s tím má co společného. Co vy jste dělal před válkou?

– Skladníka ve Škodovce, odtušil Jan. Ale vedu dvojí život. Všechen volný čas dělám s mládeží. Skauti Jednoty…

Četaři Krškovi zasvítily oči.

– Tak to jsme něco jako bratranci, šedý vlku, přešel okamžitě na tykání. – Já jsem trampoval. Brdská zimní brigáda. Jezdil jsem do Halounů a pak nahoru pod hřebeny na Zlaté dno.

– Brdy znám, kývl spokojeně Jan Volf. – Ale spíš dole na jihu, pod Třemšínem… Nové téma oba poddůstojníky rozehřálo. Válečná epizoda byla rázem zapomenuta a oba vskočili zpět do civilního světa, jako by se probudili z hloupého snu. Jan Volf již dostal zprávy o úniku své rodiny z Plzně a o jejím nynějším pobytu v Blovicích.

Do zasedací síně byla přinesena várnice s horkou kávou a obložené chleby. Jinak se nedělo nic, pouze intendant u vchodu čas od času vyvolal jednoho se sedících hrdinů na chodbu a odvedl jej do některé blízké kanceláře.

Jan Volf naplněný teplou kávou, chlebem a příjemným rozhovorem, bezelstně vstoupil do dveří kanceláře a vzápětí se vypjal do předpisového postoje. Jeho ruka vystřelila ke štítku čepice s třemi kovovými peckami. Pocítil náznak paniky. U stěny seděl nějaký neznámý generál a za stolem, bezpochyby, sám velitel I.

armády, generál Vojcechovský.

– Pohov, četaři, zarazil jej Vojcechovský dříve, než ze sebe stihl vyplivnout hlášení. – Sedněte si.

Dveře za nám se zavřely a generál se zadíval do papíru, který vzal z leštěné desky stolu.

– Vy jste četař Volf, konstatoval. – Jste navržen na Řád Bílého lva I. třídy.

Tak přece jen hrdinství? uvědomil si Jan a zatvářil se přihlouple. Vojcechovský mluvil s patrným ruským přízvukem.

– Oficiálně vám bude vyznamenání předávat prezident na Hradčanech za dva dny, ale o to nám tady teď nejde. Podle vašeho vlastního hlášení jste zneškodnil nějakého vysokého důstojníka wehrmachtu v těch lesích před plzeňskou obrannou linií. Víte, koho jste zastřelil?

– Nevím, pane generále. Pocit paniky zesílil.

– Zlikvidoval jste generála Badera, velitele 2. motorizované divize. A tím, bratře četaři, jste zdržel německý útok na linii více než celý zbytek ZLO čety, která hájila úsek. Podle hlášení velitele čety jste to byl vy, kdo přišel s návrhem nasadit družstva záškodníků na území před linií, ještě před příchodem německé armády. Je to tak?

– Nechtěli jsme jen sedět za linií a čekat, až nás dostanou Stuky, vysvětlil Jan. – Nás dragouny v zákopech zatím nepotřebovali.

– A to je právě ono, vstoupil do hovoru neznámý druhý generál. – Vysvětlím vám, proč jste byl dnes pozván. Nevím, zda si to uvědomujete, ale dělal jste v podstatě totéž, oč se před tím pokoušeli ordneři v pohraničí proti nám. Je to velmi účinný způsob boje, který jsme v naší armádě doposud zanedbávali. Někteří z vás, pod tlakem okolností vyvinuli účinnou metodu, jak způsobit nepříteli značné škody v organizaci, velení i v materiálu a zásobování. Někteří v lesích, někteří ve městech. Škody, které jste způsobili, dalece převyšovaly naše náklady na tyto akce. Jde o to, že nepatrný počet mužů s lehkou výstrojí a výzbrojí, může nepříteli způsobit větší ztráty a potíže, než na frontě způsobí celé vycvičené a těžce vyzbrojené jednotky. A co je pozoruhodné, téměř všichni, kteří něco takového dokázali, jste byli před válkou aktivní ve Skautu, v Sokole, nebo jen jako divocí trampové.

Janu Volfovi začínalo svítat. Slovo převzal opět Vojcechovský.

– Přemýšlíme o zřízení nového typu vojska. Profesionální záškodníci. Skupiny složené z pyrotechniků, radistů, ostřelovačů, ženistů a podobně. Skupiny, které budeme moci časem vysazovat do týlu nepřítele i na padácích z letadel.

– Ale já nejsem voják z povolání, pípl zděšeně Jan Volf. – Mám rodinu, bydlím v Plzni. Nemohu se uvázat k službě v…

– Nepotřebujeme vás jako vojáka z povolání, usmál se Vojcechovský. Vycvičíme ty nové jednotky z mladých mužů, kteří teprve narukují.[191] Vás budeme potřebovat jako instruktory. Přemýšlejte o tom, četaři. Armáda se o své lidi postará. Byl byste prostě civilista zaměstnaný u armády. Samozřejmě se slušným platem a s bydlením k tomu. O své lidi se postaráme. Jste ještě mladý. Nabízíme vám kariéru, možná na celý život, definitivu a potom penzi. Vy jste Plzeňák a brdský vojenský prostor je vynikající terén k zahájení takového lesního výcviku. Své skauty byste mohl vést samozřejmě dál k tomu… Skauti jsou náš kádr.

Jan Volf pocítil osten strachu. Generál jej přivedl k myšlence na své předválečné svěřence. Kde jsou? Kolik z nich přežilo válku, bombardování? Jistě nezůstali stranou, když to začalo! Chtěl domů, ke svým. Ale to, co mu nabízel generál, se mu líbilo. Bylo to dokonce větší vyznamenání něž nějaká placka od prezidenta.

28. říjen 1938 – Praha

Prezident – obránce projížděl v otevřeném voze Hispano-Suiza rozjásanou a vyzdobenou Prahou. Krátce se zastavil na hoře Vítkově a u sochy svatého Václava na Václavském náměstí položil děkovný věnec za vítězství. Ukázněný dav Pražanů lemoval ulice a vládní kolonu zasypávalo moře pozdních podzimních květů. Nad městem svítilo rozesmáté slunce a obloha vymetená větrem ukazovala daleké obzory s neobvyklou jasností kontur.

Úžasný den, úžasné výročí. Prezident Beneš tušil, že toto je vrchol jeho života. Už nikdy nedosáhne více. Úmyslně načasoval svůj příjezd do hlavního města a na Hrad právě na tento den, na den dvacátého výročí vzniku svobodného Československa. Právě kulaté výročí a tak impozantním způsobem potvrzovaná samostatnost. Osmnáctý rok bude navždy spojen se jménem prvního prezidenta osvoboditele, Tomáše Masaryka. Tento, osmatřicátý rok zůstane právě tak navždy spojen se jménem jeho žáka Edvarda Beneše. Prezident – obránce. Ten doživotní titul jej nemůže minout, ulice ho již nyní provolávala v souvislosti s jeho osobou.

Vládní autokolona zamířila přes jediný nepoškozený Most Legií, rozbombardovanou Malou Stranou nahoru na Letenskou pláň k improvizované tribuně. Na mostě přikázal prezident zastavit a ještě jednou vystoupil. Dav mu bez okolků uvolnil místo u zábradlí. V pohnutí hleděl přes řeku na siluetu bombami rozbitého Karlova mostu. Pak smekl klobouk a prostovlasý se vrátil do auta.

V automobilu nabyl prezident opět civilního výrazu.

– Co naši přátelé z agrární strany? zeptal se věcně svého tajemníka. – Očekávám, že Beran bude nyní tlačit na nové volby.

– Ještě nemáme žádný náznak, odvětil Prokop Drtina. – Zřejmě se hodlají nejprve starat o své peníze. Bankéř Preiss přišel o mnoho v rozbité Škodovce i jinde. Prý se nyní intenzívně zajímá o těžbu surovin v sudetské oblasti. Jeho banka nakupuje mnoho pozemků a důlních práv v oblasti Jáchymova. Prý do toho investují veliký kapitál a vše udržují v naprostém utajení.

– Třeba se chce nyní věnovat lázeňství, pokrčil rameny Beneš.

Na Letenskou pláň vjížděly s rachotem tanky 3. rychlé divize, té divize, která si v čele útoku na Moravském poli vydobyla nehynoucí slávu, když v jediné noci bojů obsadila Vídeň.[192] Jásot a řev stotisícových davů na pláni úplně přehlušil hluk silných motorů. Nad městem přelétalo několik posledních letek československého letectva. Stroje, které se zachovaly po nerovném boji s mnohonásobnou přesilou Luftwaffe a dokázaly až do posledního dne klást nepřáteli odpor. Tankisté seděli vzpřímeně v poklopech svých pancířů a zdravili vládní představitele na tribuně. Na tancích dosud svítila vápnem a kostrbatými písmeny načmáraná válečná hesla. Po dlažbě tu duněla i těžká hmota

ukořistěných PzKpfw III s přemalovanými československými znaky. Ve voze před kolonou stál vzpřímený velitel slavné divize, brigádní generál Julius Fišera vedle ještě slavnějšího velitele úderného a vítězného sboru Přemysl Otakar, sibiřského hrdiny generála Radoly Gajdy, a oba salutovali.

Za tanky následovaly otevřené vojenské automobily vezoucí strůjce vítězství, generalitu Hlavního štábu československé armády, velitele všech čtyř armádních celků, a také ovšem velitele prezidentovy vojenské kanceláře generála Emanuela Moravce. Tyto automobily po průjezdu odbočily z tvaru, neboť i pro generály byla připravena čestná místa na vládní tribuně. Dále projížděla dělostřelecká technika, pluky dragounů zvonící kopyty koní o dláždění a o tramvajový svršek a nakonec, jako při pověstném triumfálním průvodu vítězného římského vojevůdce, přehlídka ukořistěné bojové techniky wehrmachtu. Německé tanky, kolopásové tahače a další ukázky nejmodernější bojové techniky nepřítele.

Prezident Beneš stál na tribuně a čekal na příležitost k tomu, aby pronesl k národu pečlivě připravovaný projev. Vítězné výročí, vítězný den, vítězný národ. Potomci Prokopa Holého a Jana Žižky z Trocnova a oprášené tradice husitských Božích bojovníků, probuzení Blaničtí rytíři svatého Václava. Opět se Němci třesou hrůzou, kdykoliv pohlédnou k českým horám. Malé a bezvýznamné Československo opuštěné a zrazené svými spojenci udělilo Evropě lekci a nastartovalo svým odporem proces očišťování od moru nacismu a appeasementu. V Norimberku se připravuje proces s nacistickými zločinci, Mnichov je anulován a hanba odčiněna. Ani s Ruskem Evropa nemusí do války, neboť rudí se disciplinovaně zastavili na Curzonově linii tak, jak to již kdysi doporučovali státníci ve Versailles. Pobaltské státy budou svobodné, jakmile poskytnou Sovětskému svazu možnost vybudovat na baltském pobřeží několik námořních základen (povídali, že mu hráli). Jugoslávie se znovu hlásí ke své roli člena Malé dohody a fašistická Itálie je zcela izolována.[193] Zástupce armády věrného Rumunska generál Antonescu stojí zde na tribuně mezi čestnými hosty hned vedle generála Fauchnera, který obdrží čestné občanství tohoto státu a zastupitelský úřad, neboť on jediný se od Mnichova distancoval hned od počátku. Ve španělské válce nastal obrat, Italové stáhli své divize a republikánské armády osvobozují Valencii. Společnost národů plánuje zmrtvýchvstání a Francie se chystá navrhnout Německé říši grandiózní dohodu o regulaci obchodu s uhlím a ocelí pod dozorem mezinárodní kontrolní komise. Cílem je zřejmě nadnárodní kooperace a koordinace v průmyslu základních surovin, nadnárodní unie vylučující do budoucna spory, které by mohly přerůstat do ozbrojené konfrontace. Londýn, Paříž a Berlín uvažují o podepsání velkého celoevropského vojenského paktu, který by navěky zajistil spravedlivý mír tomuto kontinentu a zaručil bezpečnost malým národům. Jakési celoevropské a definitivní Locarno. Rudá armáda je urychleně přesouvána na daleký východ, neboť japonské císařství zděšené Hitlerovým neúspěchem a skonem přerušilo proces obsazování čínského Wu-chanu a přesunulo svůj intervenční sbor k hranicím Sovětského svazu. Již propukly nějaké přestřelky v Mongolsku a vypadá to, že rudí budou mít do budoucna dost starostí na to, aby jim ještě zbývaly síly na celoevropský konflikt.

To vše hodlal Beneš do svého projevu zahrnout, neboť situace se jevila

skutečně nadmíru optimisticky. V ohnisku všeho světového dění spatřoval jako hybatele všeho dobrého svoji zemi. Ze zkušenosti věděl, že další dny tak světlé a rozjásané nebudou. Jistě, ještě se zúčastní slavnostního odhalování několika pomníků v různých městech státu. Ještě zasedne v předních lavicích pobořeného svatovítského chrámu, v němž kardinál Kašpar neopomene celebrovat slavnostní mši a díkuvzdání. Ještě bude dostatek slávy. Ale republiku čekaly první mírové volby, hospodářská obnova zničeného průmyslu, nezaměstnanost desetitisíců mužů demobilizované armády, několik let zásobovacích problémů, snad dokonce i přídělový systém, určitě měnová reforma. Plzeň vypadá jako město duchů, ale je to hrdinské město a bude se hlasitě dožadovat státních subvencí na obnovu, neboť zachytilo německý úder na Prahu. Bude třeba uvést v život tak politicky choulostivou záležitost, jako je nový zákon o federalizaci státu a zajistit skutečnou národnostní autonomii i samosprávu. Plebiscity, rekonstrukce Sudet, dosídlování vylidněných oblastí, pozemková reforma Sudet a vyvlastňovací procedury. Národní soud se zrádci. O slovo se budou hlásit komunisté a socialisté patřící k vítězné straně radikálních odpůrců Mnichova. Beneš se musel připravit na mnohá obvinění z kapitulantství, která proti němu jistě budou vznesena. Také armáda sama již nikdy nebude tak striktně politicky neutrální a poslušná jako před mobilizací. Role armády je nyní nezpochybnitelná a příští vládu postaví ten, kdo bude mít na své straně uniformy. Vydrží jeho pakt s generály, nebo se bude armáda orientovat výrazně pravicově? Bude je muset uspokojit, to ale znamená stamilionové výdaje na dobudování pohraničního opevnění, na vývoj a výrobu moderní techniky a výzbroje. Praha se nyní musí zhostit vedoucí role v rámci Malé dohody, integrovat ji po vojenské a po hospodářské stránce. Vznikne tlak na zrušení celních dovozních bariér pro zemědělské výrobky, čemuž se budou bránit zejména agrárníci. Sovětské nebezpečí vyvolá požadavky na výstavbu karpatské linie opevnění. Přijdou další a další starosti, objeví se nové a netušené problémy, neboť staré pořádky jsou pryč. Válka celou zemi změnila od základu a všechno je v pohybu. Ne, budoucí měsíce a roky nebudou ve znamení oslav. Ale dnešek ještě ano.

Ještě pravnuci těchto vojáků a lidí budou vzpomínat na tento den slávy. Ve všech světových učebnicích dějepisu budou otištěny fotografie dnes pořízené početnými zástupci světového tisku. A nikdo po létech nebude moci pochopit, jak se malá československá armáda mohla ubránit hrozivé síle Německa, které se lekala celá Evropa včetně západních velmocí. Na jedné straně nepochopitelná zbabělost a ustrašenost, na druhé straně stejně nepochopitelný a zatvrzelý vzdor. A nikdy a nikomu se tato armáda již nevzdá, před nikým se tento stát již neskloní, neboť Češi a Slováci konečně dospěli, přestali naříkat a stěžovat si, přestali trucovat a přijali zodpovědnost, zaujali své místo v pořádku světa. Tato zkušenost je nezpochybnitelná. Bůh, který žehná odvážným. Vojáci, kteří pochodují a zpívají legionářské písně, nad nimiž by kdekterý slavný dobyvatel a vojevůdce ohrnul nos.

Kde je moje máma
Kde je kdo jižná
Někde za horama

Na mne vzpomíná
Někde za horama
Pro mne pláče snad
Kde je moje máma
K té se vždycky vrátím rád…

EPILOG

1. listopadu roku 1938 bylo již nad Prahou opět zataženo a těžké mraky s temnými břichy voněly sněhem a deštěm. Oslavy skončily. Náhle a nečekaně skončila také válka, která se již zdála nabývat na síle, kynout a vtahovat do svého víru nové a nové země a národy, přesně tak, jako před čtyřiadvaceti lety. Evropa si oddechla.

Na 10. hodinu dopolední svolal armádní generál Ludvík Krejčí v budově dejvického hlavního velitelství armády, z podnětu ministra národní obrany generála Syrového, zvláštní poradu. Byl na ni pozván z politiků pouze současný předseda vlády RČS doktor Ladislav Rašín, muž, který sjednotil národ k obraně, ale nyní také muž, který si začínal dělat starosti s kandidaturou v blížících se prvních poválečných volbách.

Na schůzku byli pozváni velitelé všech druhů zbraní a velitelé armád, významný vojenský teoretik generál Emanuel Moravec a náčelník vojenské rozvědky generál František Moravec. Tato schůzka se stala základem k vypracování obsáhlé utajované zprávy MNO pro vládu a prezidenta republiky doktora Edvarda Beneše. Nedílnou částí objednané zprávy měla být prognóza možností obrany republiky v nastávajícím období do roku 1945, vyhodnocení možných ohrožení a vzniku konfliktů ve střední Evropě v tomto období.

Generál Emanuel Moravec, zodpovědný za prognostickou část zprávy, popsal později ve svých pamětech atmosféru schůzky jako ponurou a neveselou. Po náhlém a nečekaném vítězství v rychlé a krátké válce nastalo kruté vystřízlivění a po opojení oslav následovala realistická kocovina. Moravec hodnotí vystupování účastníků schůzky jako „velmi sebekritická a obecně kritická“ a netají se obdivem k mužům, kteří si po takto hektickém triumfu „dokázali sundat růžové brýle a bez skrupulí přiznat pravý stav věcí“.

Ze všech zbraní se ve zdaleka nejhorším stavu nacházelo československé letectvo. Generál Fajfr odhadl stav na pouhých 230 bojeschopných letounů a konstatoval, že celá mimořádná dodávka několika set sovětských stíhaček a bombardérů stačila ledva k tomu. aby kryla operaci LEVÝ HÁK. V těchto bojích byla většina dodaných strojů i pilotů ztracena. Naproti tomu německá Luftwaffe, i přes značné ztráty, zůstávala ještě bojeschopnou silou a výroba i vývoj modernách typů letadel v Německu gradovala. Naštěstí pro další válku s Československem neměla Luftwaffe dostatek munice a pohonných hmot. Německý průmysl zůstal nepoškozen a veškeré válečné ztráty svého letectva by byl pokryl za jediný měsíc, kdyby nehrozil státní bankrot. To samé bylo možno konstatovat i o stále agresivněji se chovajícím SSSR disponujícím zřejmě několika tisíci moderními stroji a také dobré maďarské letectvo zůstávalo nedotčeno. Výroba bojových typů letadel ve vítězném Československu stagnovala a setrvávala na velmi nízké úrovni kvantitativní i kvalitativní. Bylo naprosto nezbytné okamžitě přejít na výrobu modernějších typů, přičemž se odborníci shodovali na tom, že dokonce i teprve zalétávaná špičková stíhačka Avia B-35 pouze dotahuje technologický náskok evropských velmocí (mocnosti již podobné stroje vyráběly v masovém měřítku) a nepředstavuje nyní žádný

výjimečný počin na poli letectví. Bylo nezbytně nutno sjednotit roztříštěnou a chaoticky dobrodružnou výrobu letadel do dvou nebo tří perspektivních podniků podporovaných státem. Generál Fajfr se zmínil o svých kontaktech s Angličanem Frankem Whittlem, který ihned po podepsání příměří navštívil přední konstruktéry Avie (ing. Františka Novotného a ing. dr. Nebesáře) s návrhem na vývoj a výrobu jakýchsi supermoderních letadel budoucnosti na bázi proudového motoru. Frank Whittle tvrdil, že Němci již takový pohon vyvíjejí a co nevidět budou schopni vyzkoušet první prototypy. Nová letadla měla disponovat úžasným výkonem a dosahovat rychlosti přes 800 km/h. Angličan, který na vývoji a konstrukci nového motoru pracoval již od konce dvacátých let, se rozhodl nabídnout své služby vítěznému a bojovnému Československu, neboť zde očekával mnohem větší pochopení armádních kruhů, než jakého dosáhl v Anglii, kde celou armádu stále ovládali konzervativní a byrokratičtí důstojníci koloniálního jezdectva. Zde Whittleho také lákala velká výzkumná i technologická základna státu. Generál Fajfr prosazoval sestavení kombinovaného týmu a využití zkušeností ing. Šmolíka z továrny Letov, který již od roku 1934 vyvíjel spolu s vynálezcem Václavem Kolářem v Příbrami raketový proudový motor pro samonaváděcí střelu TRUL (technické raketové útočné letadlo). Střela měla být naváděna na cíl hlukem motoru nepřátelského letadla a jednou z verzí slibného vývoje bylo použití motoru pro konstrukci vlastních proudových letadel. Československá armáda měla, podle Fajfrova mínění, velkou šanci v dohledné době získat vlastní proudové letadlo a k tomu i velmi účinnou protiletadlovou zbraň do značné míry nahrazující zaostalé protiletadlové dělostřelectvo. Ladislav Rašín usoudil, že bude nutno ihned v zárodku eliminovat intriky a odpor škodovácké dělostřelecké lobby, která se bude obávat o ztrátu zakázek v této oblasti.

Výsledná prognóza doporučila vládě využít dočasného míru k překonání nutného poklesu výroby, ke kterému dochází vždy při přechodu na novou kvalitu výrobku, k uskutečnění kvalitativního skoku, který by umožnil získat československému leteckému průmyslu znovu náskok a vypracovat se na světovou špičku. Bylo doporučeno podpořit vládní zakázkou ty letecké továrny, které se specializují na jednotnou výrobu, přičemž by Avia měla pokračovat v hromadné produkci již objednané vrtulové dolnoplošné klasické stíhačky B-35, vojenská továrna Letov měla zahájit vývoj nových proudových stíhaček a od firmy Aero se očekávala konstrukce moderního celokovového bombardéru s velkým doletem a nosností, nejspíše zalétávané Aero-300. Baťova otrokovická firma měla být pověřena vývojem a výrobou kluzáků pro budoucí paradesantní jednotky. V každém případě bylo třeba vyrábět typ stíhačky, která by dokázala vyvíjet větší rychlost než všechny zahraniční typy bombardérů. Protože se jevilo stále jasněji, že bombardéry nebudou moci konkurovat rychlostí moderním stíhačkám, bylo třeba řešit jejich palebnou obranu. Vývojový trend ukazoval na velké stroje s několika střeleckými věžemi, přitom dostatečně silné a lehké, aby unesly posádku i náklad pum. Německé He-111 ani další typy i při značné frekvenci náletů nenadělaly v této válce zdaleka tolik škody, kolik se očekávalo. Generál Fajfr usuzoval, že pro skutečné bombardování z velkých výšek bude zapotřebí flotila, která by dokázala podnikat nálety stovkami strojů naráz, aby nepřítel následky bombardování pocítil To by vyžadovalo dálkové čtyřmotorové stroje. Současné

čs. letectvo potřebovalo spíše taktické bombardéry využitelné k bezprostřední podpoře pozemních jednotek, zejména ekvivalent německé střemhlavé Stuky. Problém bezpečných letišť při malé rozloze státu mohl být řešen pouze ve spolupráci s celou Malou dohodou.

Na této poradě nebyla ještě řešena ani zmíněna otázka vlastního radaru, spojení a navádění strojů, ale ve zprávě MNO se již tyto konkrétně rozpracované návrhy objevily, neboť mezitím dostala čs. armáda zajímavé nabídky ohledně radaru ze strany Velké Británie, která projevovala zájem o investice do jáchymovských dolů.

Protiletadlové dělostřelectvo se nacházelo, ve srovnání s Německem, snad v ještě zoufalejším stavu než letectvo samo, a to i před válkou s Němci, tím spíše po ní. Válečná zkušenost ukazovala jako správný vývojový trend v této oblasti orientaci na vícehlavňové systémy s velkou kadencí a rozptylem střelby. Jako účinnější se proti stále rychlejším letadlům ukazovala nepřímo řízená palba. Protiletadlový kanón 8,35 cm, do jehož dalšího vývoje vkládala československá generalita velké naděje, se paradoxně ukázal jako výtečná protitanková zbraň a naznačil budoucí vývoj i v této oblasti, neboť samotná wehrmacht si československý objev pohotově osvojila a aplikovala svůj vlastní 8,8 cm protiletadlový kanón na protitankovou zbraň ještě lepších parametrů. Zástupci dubnické Škodovky již dali najevo, že tento kanón bude možno vyrábět v univerzální verzi a s pancéřovým krytem, tak, aby jej obsluha mohla užívat jak proti útočné vozbě, tak proti letadlům. Pro výrobu děl, kanónů a palebných dělostřeleckých systémů mělo Československo naštěstí tradičně dobrou průmyslovou základnu, která byla, díky válečnému ohrožení a díky zakládání náhradních výrobních komplexů na východě země, ještě znásobena. Bylo zřejmé, že jakmile se strojírenské podniky zkonsolidují, budou schopny pokračovat ve své slavné zbrojařské tradici. Otázkou zůstávalo financování samotné konsolidace takových gigantů, jako byla například úplně rozbombardovaná plzeňská Škodovka, otázkou zůstával přechod podniků na mírovou výrobu a získání investic zahraničního kapitálu. Obnova plzeňské Škodovky ovšem přinášela i pozitiva. Bylo například jisté, že podnik bude vybaven a výstavěn úplně nově, za použití nových technologií, moderních strojů a výrobních linek, se zaměřením na nové požadavky výroby.

Protiletadlové dělostřelectvo mělo v budoucnu přejít plně do kompetence a pod velení letectva.

Československé tankové složky vyšly z hodnocení zdaleka nejlépe ze všech druhů zbraní. Tanky obstály proti většině německých strojů a prokázaly schopnost operovat po jistou dobu samostatně v týlu nepřítele. Co do kvantity byla nyní tato zbraň rovnocenná všem sousedním armádám a co do kvality zatím mírně nadřazena (viz špičkový LT-38 právě zaváděný). Studie však přes zmíněná konstatování předpokládá neudržitelnost daného stavu, pokud Škodovy závody a ČKD nedosáhnou v nejbližším období produkce srovnatelné se sousedním Německem, které, jak se zdálo, nehodlalo ani po pádu nacistického režimu své zbrojení zastavit, pouze je z hospodářských důvodů omezovalo a chystalo se hrát

v Evropě nadále roli garanta východní protibolševické fronty. Škodovy závody a ČKD by měly být, namísto škodlivého soupeření, přinuceny k podepsání dohody o rozdělení výroby nových typů obrněnců tak, aby každý produkoval to, v čem dosahuje mistrovských výsledků. Škodovka by měla nadále vyrábět věže a dělové systémy tanků, ČKD by se měla soustředit na podvozky a motory.

Bojové nasazení tanků jasně ukázalo, kam má směřovat další vývojový trend. Především k delšímu rychlopalnému kanónu větší ráže umístěnému v kupoli s odměrem celých 360 stupňů. Dále k výkonnějšímu motoru a širším pásům s lepším řešením podvozků. Bylo nutno vyvinout tanky schopné překonávat široké vodní toky se schnorklem a pod vodou, tanky nízké konstrukce s šikmými plochami pancíře. Armáda žádala vývoj středního a těžkého tanku, což předpokládalo nemalé zvýšení motorového výkonu při celkovém snížení výškového profilu tanku. Odborníci na tankové zbraně doporučili urychlený vývoj nebo získání licence na výrobu silného dieselového motoru, neboť benzinový motor byl slabý, příliš snadno zranitelný a při zásahu vybuchoval.

Byly doporučeny také změny v celkové taktické doktríně nasazování tankové zbraně ve specializovaných divizích, ve velkém množství a s plně zajištěným, také pancéřovaným, servisem dle německého vzoru. Německá taktika průlomů obranných linií byla navzdory jejímu neúspěchu vyhodnocena jako správná, pouze nešťastně aplikovaná v případě Československa. Celkově byla doporučena úplná motorizace pěchoty a vývoj obrněných transportérů pro převoz pěchoty na bojiště, stejně tak samohybných děl umístěných přímo na pásových podvozcích. Tím by mohly vznikat pohyblivé pancéřové divize schopné rychlého pohybu i s vlastní pěchotou a dělostřelectvem. Všechny čtyři rychlé divize zpráva doporučovala co nejrychleji přebudovat na klasické tankové divize o 2 tankových plucích a 2 plucích motorizované pěchoty.

Pěchota uspěla v právě ukončené válce proti přesile nepřítele všude tam, kde se mohla opřít o vybudované linie opevnění. Generál Husárek, náčelník ŘOP, naléhavě požadoval dokončení a modernizaci celého plánovaného opevnění republiky. Navrhoval zlepšit kvalitu opevnění hromadnou výrobou protitankových min a pokládáním minových polí, instalací technických doplňků jako je ventilační systém, systém včasného varování, spolehlivé spojení mezi jednotlivými objekty a koordinace obrany, dále násobením linií do hloubky a budováním oboustranně hájitelných příček. I tento nadšený obhájce opevňovací obranné doktríny však přiznával, že je pouze otázkou času, kdy bude některým z potenciálních nepřátel RČS vyvinuta zbraň schopná železobetonové stěny obranných objektů prostřelit, nebo je jinak likvidovat. Opevnění mělo v budoucnu sloužit pouze jako zadržovací opěrný systém umožňující nasazení menšího množství klasické pěchoty na delších úsecích. Při průniku nepřítele měly být jednotlivé části linie soběstačné, schopné kruhové obrany a vytváření ostrovů odporu v boku a v zádech útočníka.

Pěchotu bylo nutno především plně motorizovat a vybavit ručními zbraněmi proti tankům a v budoucnu snad i proti letadlům. Bylo nutno přezbrojit na automatické zbraně, zvyšovat palebnou sílu pěchoty a schopnost zadržet pěchotu útočníka i po průniku jeho obrněných útvarů. Bylo žádoucí vycvičit a vytvořit specializované oddíly pro záškodnický boj v týlu nepřítele, oddíly pro boj v plně

urbanizovaném terénu velkých měst a konečně také celé jednotky pro takzvanou vertikální strategii, tj. paradesantní divizi operující s vlastní přidělenou leteckou složkou.

Opevnění se nacházelo teprve ve stavu rozpracování a jeho obrana byla ve většině případů připravena pouze provizorně. Chyběly zbraně, zejména účinné protitankové zbraně, neboť před Mnichovem nebylo tankové vojsko považováno za průlomovou zbraň, ale jen za podpůrnou. Katastrofální nedostatek protitankových pušek a min byl vyrovnáván pouze dočasnými nedostatky v pancéřování německých tanků. Říjen 1938 byl posledním obdobím, kdy bylo ještě možno prostřelit z boku pancíř německého tanku těžkým kulometem, nebo jej zastavit jinými prostředky. Jakmile by byly do výzbroje wehrmachtu zařazeny těžší a silněji pancéřované stroje s oboustranně cementovaným pancířem, pronikaly by tyto tanky až k objektům opevnění a ničily by je z bezprostřední blízkosti. Zjevné nedostatky byly ve spojení objektů a jejich vzájemné komunikaci. Přesto prokázalo československé opevnění a zvláště objekty LO obdivuhodnou odolnost a schopnost zadržet útočníka i za podmínek improvizace. Nyní mohlo být dočasně upuštěno od překotného opevňování jižní hranice s Rakouskem a prostředky použity na jiných exponovaných úsecích. Naproti tomu se ukázala nutnost silně opevnit celý severovýchodní hřeben Karpat, zvláště pak novou hranici se SSSR. To se mělo dít nejprve výstavbou pevnostních systémů a úseků v oblasti klíčových průsmyků, výstavbou vojenských silnic k hřebenům hraničních hor, později propojováním liniemi malých objektů na hřebenech. Terén Slovenska nabízel možnost vybudování několikařadé linie s využitím paralelních horských hřebenů od severu k jihu. Z hlediska síťové elastické obrany se osvědčilo spíše budování několikařadých linií malých objektů, lacinějších, a tedy ve větším množství.

Generál Jan Syrový oznámil jako novinku, že také Rumunsko projevilo zájem o vybudování pevnostních linií v oblasti severovýchodních Karpat, a tyto rumunské linie by mohly přímo navazovat na linie v cípu Podkarpatské Rusi.

Velitel československé armády generál Ludvík Krejčí projevil, dle Moravcova náhledu, vrcholně realistický pohled na věc, když zachmuřeně konstatoval, že tuto válku s nacistickým Německem by Československo bylo velmi rychle prohrálo, kdyby nedošlo k pozoruhodné shodě mnoha šťastných okolností nesouvisejících se schopností republiky bránit se a s odhodláním lidu.

„Především i takto krátká válka vedená z výhodných obranných pozic přinesla čs. armádě obrovské ztráty, zvláště na západní frontě. Většina divizí západní Vojcechovského armády ukončila boje na 50% stavu mužstva a mnohé prapory SOS úplně zanikly. Z celkového počtu 1 250 000 mobilizovaných mužů zaujímají zranění, nezvěstní a mrtví statistickou položku 27%. Je to téměř 330 000 z boje vyřazených mužů po pouhých dvaceti dnech války, ačkoliv konečné počty mrtvých budou daleko nižší, odhadem asi 30 až 50 000 mužů. Německé ztráty nejsou v době zpracování zprávy ještě známy, ale musely být ještě mnohem větší než československé ztráty. Ustup z obranných pozic na další záložní linie se dál rychleji, než bylo plánováno, zvláště překvapující bylo rychlé prolomení plzeňské

čáry.“

Kdyby bývala byla wehrmacht lépe připravena na skutečnou válku a kdyby německé štáby nespoléhaly na mírové řešení sudetské krize, padla by republika skutečně ve třech, čtyřech dnech. Kdyby nebylo sovětského vpádu do Polska a v důsledku toho i protinacistického převratu v Berlíně, nepomohla by Československu ani úspěšná operace LEVÝ HÁK, neboť postup do nitra německé Říše nepřicházel v úvahu a při zachování průmyslové a mobilizační základny by Německo velmi rychle všechny své ztráty na technice i lidech nahradilo. Čas by začal pracovat ve prospěch útočníka. Jakýkoliv výraznější úspěch německých zbraní by pak nutně vyprovokoval vpád Maďarska na Slovensko a nápor Bortonowského Poláků na severu by byl dostal posily, přičemž by se brzy začal dít ve spolupráci s reorganizovanou Rundstedtovou II. armádou. Obsazení Vídně a vytvoření svobodné rakouské armády by vedlo v konečném důsledku jen k občanské válce v Rakousku, v níž by pronacistický živel rychle získal převahu s pomocí Říše. Již po jediném měsíci války by se byly projevily zásobovací potíže ve vyživování obyvatelstva i armády a v zásobování municí, neboť systematicky bombardované zázemí by nebylo schopno produkovat v dostatečném množství, nehledě k úplné izolaci státu a zastavení dovozu důležitých surovin. Také je třeba vzít v úvahu, že Hitler z nějakého zatím neznámého důvodu nepovolil wehrmachtu použití a nasazení chemických bojových látek.

„Krátce řečeno, toto nezasloužené vítězství nelze nazvat jinak než zázrakem.“

Doktor Ladislav Rašín promluvil na schůzce teprve po vyslechnutí všech konkrétních závěrů, připomínek a návrhů armádních velitelů. Řekl, že si nedovede představit, kde by mohla republika v krátké době získat finanční a materiální zdroje na zajištění byť jen desetiny zde vyslovených armádních požadavků. Pak pohovořil o nestabilní politické situaci, o blížících se volbách, o nebezpečí posílení komunistické strany v těchto poválečných volbách. Naznačil kolik zdrojů a prostředků zhltá nejnutnější poválečná obnova hospodářství, průmyslu, zemědělství, infrastruktury státu, nemluvě o splátkách válečného zadlužení. Nutná federalizace a celková decentralizace státu se jistě, alespoň po nějakou dobu, projeví politickou destabilizací a méně jednotným vystupováním navenek.

Ladislav Rašín a nikdo jiný z přítomných mužů neměli nejmenší tušení, jak vydatné finanční zdroje leží pod zemí v sudetském pohraničí, netušili, že jakmile se vývoz uranové rudy stane skutečností, obnova hospodářství stejně jako realizace vývojových a vyzbrojovacích programů armády překonají i ty nejdivočejší sny generálů a politiků. Nemohli tušit ani to, jak moc se bude ochotna bít za československou neutralitu celá civilizovaná Evropa právě kvůli této důležité surovině. Nemohli tušit, a proto byly jejich prognózy chmurné.

Celkovou geopolitickou a strategickou situaci Československa ve středu Evropy zhodnotil sám Emanuel Moravec. Především poukázal na skutečnost, že RČS již v budoucnu neobstojí v žádném větším konfliktu bez spolehlivého a silného

spojence.

„Moderní válka se stává natolik rychlou a ničivou, že stát jako je RČS nedisponuje ani centimetrem území, které by se dalo nazvat zázemím. Omezená mobilizační kapacita vylučuje déletrvající konflikt přinášející podobné procento ztrát, jako tomu bylo v této válce. Válečná a průmyslová výroba, při zvyšujícím se dosahu bombardovacího letectva, bude rychle zničena kdekoliv na území státu včetně Slovenska. Jistou naději by skýtalo umístění důležitých provozů do podzemních, předem vybudovaných továrních komplexů, což by si vyžádalo nesmírně finanční investice. Žádné komunikace po celém území republiky již nikdy nebudou bezpečné. V budoucí válce bude velmi rychle decimováno civilní obyvatelstvo, pro které není prakticky možné vybudovat spolehlivé kryty, zvláště při použití nových bojových otravných plynů a chemických látek. Vývoj radaru znemožní provoz jakéhokoliv sebeutajenějšího letiště. Tankové jednotky a zásoby benzínu i nafty budou vbrzku spolehlivě likvidovány ze vzduchu. Československá armáda sama nemá, i při vítězném nástupu, žádnou možnost obsadit celé území kteréhokoliv svého souseda s výjimkou Maďarska či zmenšeného Polska a donutit nepřítele k úplné kapitulaci. Může se jen bránit, dokud jí nedojdou síly.“

Generál Moravec přirovnal novou evropskou situaci k době, kdy přestalo mít smysl budovat hradby okolo měst, neboť obléhací prostředky dosáhly takového stupně ničivosti, jakému nemohla čelit a odolat sebedokonalejší opevnění. Tehdy se pevnostmi staly namísto měst celé státy. Nyní nadchází čas, kdy ničivost, rychlost a dosah válečných prostředků vylučuje úspěšnou obranu menších, sebevíce opevněných států. Generál odhadl, že budoucí války budou již bez výjimky válkami celých mocenských bloků a při současném vývoji techniky a válečných prostředků se tatáž charakteristika, co do možností obrany, může za několik desetiletí týkat celé Evropy.

„*Celá Evropa se může za dvacet let jevit jako příliš malé a izolované prostředí bez nutného zázemí a dostatečného operačního prostoru. A připomeňme si, že celý evropský bezpečnostní systém včetně Společnosti národů leží v troskách. Do jisté míry se opakuje situace z konce 16. století, kdy malé Evropské státy ohrožené velkými říšemi, jako bylo carské Rusko a Turecko, nemohly obstát samostatně a byly proto sjednoceny do větších komplexů, jakými se stala například habsburská monarchie nebo polsko-litevská unie. Pro nejbližší léta bude nutno orientovat se politicky i vojensky na úzkou spolupráci s novým Německem, Maďarskem a zbytkem Polska. Bude nutno upevnit vnitřní vazby Malodohodových států, sjednotit celní a hospodářskou politiku v podunajském prostoru a vytvořit z těchto států pevný, dobře vyzbrojený a kooperující mocenský blok. Bude nutno nabídnout členství například Maďarsku a Polsku. Bude nutno vytvořit společný vojenský štáb Malé dohody, zdokonalit komunikační systém, společný systém protivzdušné obrany a opevnění. Bude nutno zaměřit tyto spojenecké státy na rozvoj určitého typu a druhu zbraně v souladu s jeho polohou a základnou. Československo se zřejmě stane výrobcem a organizátorem úderných jednotek útočné vozby schopných zasahovat od Plzně až po Bukurešť.*

Rumunsko začne produkovat horskou pěchotu. Maďarsko by mohlo být ideální leteckou základnou, zvláště pro dálkové bombardovací letky. Jugoslávie a Rumunsko budou dle potřeby poskytovat masu klasické pěchoty, atakdále. Pro Německo samotné již bude příliš velkým přepychem vytvářet nepřátelské vztahy s Francií nebo s Itálií. Karpatský hřeben tvořící severní přirozenou hranici RČS se stane skvělou obrannou linií proti případnému náporu z východu, ovšem pouze za předpokladu bezvýhradné podpory všech západních a jižních sousedů, za předpokladu bezpečné hranice s Německem a s Maďarskem a Bulharskem. Krušné hory a šumavský hřeben se mohou stát taktéž skvělou obrannou linií proti náporu ze západu, ovšem nikoliv bez spolupráce s Poláky a svobodným Rakouskem, s bezpečnou Maďarskou hranicí a podporou Rumunska i SSSR. Bez těchto předpokladů nemá smysl pouštět se do jakékoliv budoucí války. Při tom všem bude nezbytně nutné vystříhat se přímého vstupu wehrmachtu nebo Rudé armády na československé území, byť by tyto armády vstupovaly jako spojenci, neboť by se s největší pravděpodobností taková pomoc protáhla na věčné časy. Československo, má-li bojovat, musí být schopno bojovat na svém území samostatně, ale jen v koordinaci, jako člen většího, strategicky vhodně rozloženého spojeneckého bloku.“

Celková zpráva byla vládě a prezidentovi RČS předána 15. března 1939. Ani generál Emanuel Moravec netušil, jak brzy se jeho prognóza naplní a jak málo při tom bude chybět k celoevropské tragédii.

V Plzni, zima 2001 – jaro 2002.

KONEC

Galerie osobností

Alexandrovskij Sergej Sergejevič – Sovětský diplomat. Roku 1933 vyšetřován NKVD. Od r. 1934, po navázání diplomatických styků, velvyslanec v Praze. Za mnichovské krize se upřímně snažil o vyjednání pomoci SSSR a měl zásluhu na dodání letadel pro čs. armádu. Po vypuknutí války odvolán do Moskvy. Pro skandál s prohlídkou sovětských ambasád se mohl vrátit do Prahy teprve v roce 1940, po znovunavázání styků. V prosinci 1941 požádal o politický azyl v rámci hromadné emigrace Litvinovova dipl. sboru. Varoval čs. tajné služby před agresivními plány SSSR. V březnu 1942 při přesunu do USA zastřelen v Paříži na letišti agenty NKVD.

Amery Lord Leopold Charles – Churchillův spolužák, politik a publicista (Times) za bůrské války. Konzervativec, od 1910 člen Dolní sněmovny. Člen tajné královské rady a předseda strany. Od r 1937 v opozici proti Chamberlainovi. Proslul nekompromisní řečí pro změnu vlády v říjnu 1938. Nespokojen s výměnou premiéra a v opozici i proti Halifaxovi. Přesto přijal v jeho vládě místo ministra pro kolonie. Při vytváření Churchillovy vlády v červenci 1942 pro stáří rezignoval.

Astor Lady (Nancy Witcher Langhorn) – Narodila se r. 1879 v USA, žurnalistka. Sňatek s Viscountem Astor of Hower Castle. Spolumajitelka listu Observer. První žena v Dolní sněmovně. Zpočátku smýšlela levicově, ale po návštěvě SSSR se přiklonila k pravici a postupně začala podporovat ultrapravicové pronacistické kruhy v Británii. Roku 1937 v RČS jednala s henleinovci. Organizovala schůzky germanofilsky smýšlejících osob na zámku Cliveden Mauer = clivedenská klika. Po pádu nacismu v Německu vytrvale varovala před nebezpečím ze strany SSSR.

Atlee Clement Richard (Earl Prestwood Viscount of Walthamstow) – Narozen r. 1883, JUDr. a univerzitní docent historie. Člen Labour Party. Patřil mezi první důstojníky tankového sboru za světové války. Od r. 1922 člen Dolní sněmovny, člen několika vlád a v letech 1935 až 1955 předseda strany. Bojoval ve Španělsku na straně republikánů (velitel britské brigády). 1937 odvolán vládou. Jeden z nejzásadnějších odpůrců appeasementu v r. 1938. Neuznal mnichovskou smlouvu a chystal se jako dobrovolník do Československa, válka však skončila dříve, než odejel. Roku 1942 vstoupil do Churchillovy koaliční vlády. Převedl stranu od levicových myšlenek na platformu britského vlastenectví. Od r. 1947 člen Výboru pro spojenou Evropu, povýšen do šlechtického stavu. Literárně činný.

Badoglio Pietro gen. – narozen 1871. Od 1891 v armádě. R. 1896 bojoval v Etiopii a r. 1911 proti Turecku v Tripolisu. Za světové války generálmajor, krátce u čs. legií, spolupráce s M. R. Štefánikem. V letech 1919 až 21 náčelník gen. štábu italské armády. 1925 maršál. 1923 až 25 vyslancem v Brazílii. Od 1925 znovu náčelník gen. štábu a guvernér v Lybii. 1935 až 36 vedl invazi do Etiopie a stal se tam krátce vicekrálem. S Mussolinim se názorově rozešel v období Mnichova,

neboť neschvaloval spojenectví s Německem. Po pádu nacismu, když se Mussoliniho režim dostal do mezinárodní izolace, začal připravovat vojenský převrat ve spojení s monarchistickými kruhy. Úspěšně ho provedl 15. března 1939. Od r. 1940 předseda vlády. Neshody s levicovými kruhy vyvrcholily v létě r. 1942. Po sovětské invazi do Polska prosadil zrušení komunistické strany a řídil represivní opatření. Politicky se přikláněl ke spojenectví s Británií. Až do své smrti r. 1956 podporoval monarchii.

Bárta Miroslav gen. – Narozen 1896. Absolvoval reálku v Praze a pěchotní c. k. kadetku. 1895 velitelem čety 1. praporu tyrolských myslivců, velitel průzkumného lyžařského odd., velitel poddůstojnické školy, velitel roty. 1914 nasazen na ruské frontě a raněn. 1917 velitelem pluku polních myslivců. 1918 majorem. V republice jmenován posádkovým velitelem v Terezíně. 1919 zást. velitele Ústředí voj. škol. 1921 vel. XII. horského praporu. 1923 vel. 45. pěšího pluku. 1924 vel. 4. horského pluku. 1926 vel. 24. pěší brigády. 1927 vel. 23. pěší brigády. 1928 generálem. 1930 zást. velitele ZVV Košice, rok nato penzionován. V září 1938 převzal velitelství cizích dobrovolníků na Podkarpatské Rusi. Pak opět penzionován.

Beck Ludwig von gen. – Narozen u Wiesbadenu, studoval humanitní gymnázium a pak vojenskou školu v Nisae. 1899 poručík dělostřelectva, studium na další škole dělostřelectva a inženýrství v Charlottenburgu. Pokračoval Válečnou akademií. V březnu 1912 se stal nadporučíkem ve velkém generálním štábu v Berlíně. Světovou válku prožil ve štábních službách armádní skupiny a zakončil ji v hodnosti majora generálního štábu v Berlíně. Spolupracoval s jinými na znovuvytvoření německé armády. V roce 1929 v hodnosti plukovníka a od února 1931 generálmajor. V období nástupu nacistů k moci byl náčelníkem Truppenamtu a od roku 1935 náčelníkem generálního štábu pozemní armády. Roku 1937 vedl v Paříži rozhovory s generály Pétainem a Gamelinem a s ministrem války Daladierem. Snažil se bránit politizaci a pronikání nacistů do armády. Proslul svou nenávistí vůči Československu a vášnivou touhou RČS zničit. Pokládal RČS za „slepé střevo na německé půdě.“ Zároveň však, jako profesionál, pokládal za nemožné zničit RČS vojenským útokem za daného stavu wehrmachtu v říjnu 1938. Po ignoraci svých varovných memorand Hitlerem na svoji funkci rezignoval a byl nahrazen generálem Halderem. Během Mnichovské války se jeho varování potvrdila. Spolu s opozičními kruhy se podílel na protinacistickém vojenském puči 16. října 1938. Znovu náčelníkem gen. štábu wehrmachtu. Ještě se pokoušel v rámci příměří s Čechoslováky vyjednat odtržení Sudet, ale pod politickým tlakem rezignoval a 20. 10. 1938 přijal příměří. Po federalizaci RČS cestoval po sudetských župách. Politicky podporoval Konráda Adenauera. Na jaře 1942 po rezignaci gen. Fritsche jmenován vrchním velitelem německé branné moci. V této funkci vedl obranu Německa a válku proti SSSR až do roku 1947, kdy krátce po vítězství zemřel.

Beck Józef plk. – Narozen 1894. Od r. 1914 příslušník Pilsudského polské legie na straně c. k. armády. Od r. 1919 plukovník, budovatel nové polské armády

a aktivní účastník války s bolševismem a s RČS na Těšínsku. Roku 1923 vojenský atašé ve Francii. 1926 absolvoval Válečnou školu v Paříži. Jako člen plukovnické kliky se podílel na vojenském puči v r. 1926. Spolupracovník Pilsudského, od 1930 náměstek předsedy vlády. Od 1932 ministr zahraničí do porážky Polska v říjnu 1938. Před Mnichovem otevřeně kolaboroval s Německem. Jeden z hlavních viníků katastrofy. V lednu 1939 penzionován. Po sovětské invazi v létě 1942 znovu povolán do armády jako člen gen. štábu pod gen. Sikorským. Po obsazení Polska znovu založil ve Francii Polskou legii a podílel se na vyhnání Sovětů z Polska i na výstavbě nové polské armády. Roku 1944 zemřel.

Bechyně Rudolf – Narozen 1881 v Nymburce. Zámečník a od r. 1905 člen sociální demokracie. Redaktor Práva lidu a brněnské Rovnosti. Od r. 1911 poslanec rak. parlamentu. Za světové války v opozici proti radikálnímu Smeralovu křídlu. Zastánce austroslavismu. Perzekuován a koncem války mobilizován na frontu. Od 1918 poslanec čs. parlamentu. Vlivný představitel soc. demokracie, preferoval zájmy čs. státnosti před zájmy strany. Od 1920 člen partokratického neoficiálního orgánu tzv. vládní pětky. 1922 až 1924 ministr školství, 1925 až 1926 ministr železnic a náměstek předsedy vlády, 1929 až 1932 ministr zásobování, 1932 až 1938 ministr železnic. V Rašínově válečné vládě nebyl. Po volbách v r. 1939 znovu ministrem železnic. Zasloužil se o rozvoj spojů v rámci Malé dohody. Během vládní krize po sovětské invazi do Polska r. 1942 stál na straně prezidenta E. Beneše. Poté odešel do ústraní a r. 1948 zemřel.

Beneš Edvard Dr.

Narozen 28. 5. 1884. Syn rolníka z Kožlan. Studoval v Praze a v Paříži. Aktivní hráč SK Slávia. Po maturitě studoval u TGM filosofii a sociologii. Od r. 1905 navštěvoval přednášky na univerzitě v Paříži, Dijonu, Londýně a Berlíně. 1906 PhDr., 1909 JUDr., profesor národního hospodářství a sociologie na Čs. obchodní akademii v Praze. 1913 docent sociologie na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze, od 1923 řádný profesor tamtéž. 1915 odjel do Francie za TGM. Od října 1917 sekretář ČNR v Paříži, Itálii a USA. 1918 až 1935 ministr zahraničí, 1921 až 1922 současně předsedou vlády. 1935 po abdikaci TGM prezidentem RČS. Hlavní tvůrce systému kolektivní bezpečnosti. Práce u SN v Ženevě, člen, místopředseda a r. 1935 i předseda Rady SN.

Roku 1938 za mnichovské krize projevil kapitulační tendence, 26. září přinucen ke změně názoru generálskou klikou, setrval ve funkci po celou dobu krátké války s Německem. V poválečných podmínkách musel čelit tlakům pravicových politických sil a armády ačkoliv se stal neoficiální hlavou Malé dohody a zachráncem Evropy od nacismu. Pociťoval ztrátu moci způsobenou krachem své předválečné politiky, federalizací a restrukturalizací státu. Pokoušel se prosadit masový odsun sudetských Němců, ale neuspěl pro odpor armády a agrární i křesťanské opozice. V letech 1941 až 1942, v období vzrůstající hrozby bolševického vpádu SSSR do Evropy, jevil opět vychytralé tendence ustupování. Po invazi DRRA do Polska se pokusil zabránit mobilizaci čs. armády a pokusil se udržet Malou dohodu mimo konflikt. Koncem července 1942 donucen k rezignaci,

poté kdy bylo tajnou službou prokázáno jeho spojení s Moskvou skrze agenta NKVD Fierlingera. Definitivně odešel z politiky a roku 1948 zemřel.

Beran Rudolf – Rolník z Pracejovic u Strakonic, absolvoval vyšší hospodářskou školu. Jednatel ústředí agrárnického dorostu, organizátor zemědělských podniků. Za světové války člen ústředního výboru Českého srdce podporujícího chudé děti a československou státnost. Od 1918 člen revolučního národ. shromáždění, předák agrární strany přejmenované 1918 na Republikánskou stranu českého venkova. Od 1935 předseda strany. 1918 až 1937 nepřetržitě poslancem, pragmatický politik. Zájmy strany, vlastníků půdy a podnikatelů chtěl uplatňovat i za cenu ústupků Němcům. V opozici k Benešově hradní politice. Přesto, jakmile pochopil, že Němcům jde o celou zemi, zapojil se v období mnichovské války svými návrhy na hospodářské sabotáže v Německu. 1939 ministr zemědělství poválečné vlády. Střetl se s Hodžou kvůli otázce celních bariér v rámci Malé dohody. Prosazuje stále orientaci na Německo. V roce 1942 člen opoziční skupiny proti Benešovi, kvůli vstupu RČS do protibolševické koalice.

Birula Jindřich Jiří gen. – Narozen 1895. Absolvoval voj. učiliště ve Vilnu. Od 1914 u 157. carského pěšího pluku. Velitel čety, roty a vel. granátnického oddílu. 1917 náčelníkem operační kanceláře štábu 17. pěší divize, pak ve stejné funkci u 13. armádní skupiny jako podkapitán pěchoty. Po bolševickém převratu roku 1918 odejel na Sibiř, kde vstoupil do čs. legií. Zde náčelníkem operační kanceláře velení. 1919 náčelník štábu 2. divize legií. Vystudoval kurz generálské akademie v Tomsku. V RČS podplukovník pěchoty. Od 1920 náčelník štábu 6. divize. Vystudoval válečnou školu. 1922 přednostou skupiny 5. odd. Hlavního štábu. 1925 velitel 1. hraničářského praporu. 1929 velitel 8. pěšího pluku, pak velitel Válečné školy. 1933 generál, velitel 1. jezdecké brigády. 1935 velitel 1. horské brigády. 1936 velitel 8. divize. Po mobilizaci roku 1938 velitel 37. hraniční oblasti. Úspěšně zachytil a odrazil Mansteinův pokus o průnik tankových kolon skrze Jeseník. Po válce 5. odd. MNO, 1941 penzionován.

Bláha Silvestr gen. – Narozen 1887 v Brně, inženýr c. a k. státních drah. Začátkem sv. války mobilizován na východní frontu. Roku 1915 v posádce Przemyslu zajat Rusy. Od 1916 v čs. legiích, ve skupině odcházející do Francie. Od února 1918 u legií ve Francii, do vlasti se vrátil v hodnosti majora. Koncem 1918 velitel 21. pěšího pluku. 1919 velitel kombinované brigády v bojích na Slovensku a na Těšínsku. 1920 až 1925 čs. vojenský atašé ve Francii. 1925 až 1929 velitel 3 3. pěší ho pluku v Chebu. 1929 až 1938 přednosta vojenské kanceláře prezidenta Beneše. 29. 9. 1938 odvolán pro selhání nervů a ztrátu odvahy, nahrazen gen. Emanuelem Moravcem. Penzionován.

Blaskowicz Johannes gen. – Narozen 1883. Od 1900 v císařské armádě. 1914 kapitán pěchoty. Během války se stal důstojníkem gen. štábu na západní frontě. Od 1921 v Reichswehru. 1929 zemským velitelem v Bavorsku. 1932 generálmajor, inspektor voj. škol. Po zřízení wehrmachtu velitel II. voj. okruhu a 3. armádní skupiny. Kampaně proti Československu se účastnil jako velitel divize v

sestavě 1. armádní skupiny von Bočka, do bojů příliš nezasáhl. Do protinacistického převratu nezapojen, přesto nesympatizoval s nacisty. Po mobilizaci v roce 1942 velel opět 3. armádní skupině v Pomořansku, za ústupu převzal a řídil obranu Berlína. Z obleženého města evakuován letadlem, velitel obrany v Porúří. V roce 1943 velitel 3. armády v Polsku a v tažení na Minsk.

Blomberg Werner E. F. von gen. – Narozen 1878. Ve světové válce velel rotě na záp. frontě, později na Marně ve štábu 7. armády. 1918 major, důstojník Reichswehru. 1925 plukovník, šéf odd. pro výcvik. 1928 generál, velitel voj. okruhu Ostpreussen. 1931 vyslán na studijní cestu do USA. 1932 šéf německé delegace v Ženevě při odzbrojovacích jednáních. Od 1935 říšský ministr války, o rok později maršál wehrmachtu. V únoru 1938 odstaven ve skandalizujícím procesu kvůli manželství s bývalou prostitutkou, ve skutečnosti proto, že bránil nacizaci armády. Války proti Československu ani protinacistického puče se neúčastnil. Od 1939 voj. velitel vých. Pruska.

Blum Leon – francouzský literární kritik a právník, státní rada Nejvyššího soudu. Levicový politik, v roce 1902 spoluzakládal socialistickou stranu. V letech 1936-1937 ministerský předseda vlády Lidové fronty. Prosadil znárodnění a tím i destabilizaci a pozdější selhání leteckého průmyslu. Do roku 1938 místopředseda vlády v březnu a dubnu 1938 předseda vlády, a ministr financí. Odpůrce Německa a zastánce zájmů RČS. Byl to právě pád jeho vlády co umožnilo Hitlerovi obsazení Rakouska. V otázce Španělska nerozhodný. V březnu 1939 obviněn ze sabotáže leteckého průmyslu, později osvobozen. V politice se již neangažoval, pracoval pouze ve Výboru pro soc. otázky OSN.

Bock Fedor von gen. – Od 1913 důstojník císařské armády. Ve světové válce ve štábu I. armádní skupiny. V druhé polovině války spolu s von Beckem ve štábu Skupiny korunního prince, jehož byl přítelem. Od 1922 v Reichswehru, podplukovník, náč. štábu III. voj. okruhu ve Štětině. 1936 generál pěchoty. Ve válce proti Československu velel VIII. armádě proti Krušnohoří. Jeho jednotkám se nepodařilo proniknout přes obranné linie. Protinacistického puče se nezúčastnil. Od 1939 opět velitel Štětina. V roce 1942 velitel VII. armády, bránil gdaňský koridor, vedl ústupové boje k Labi a později se zbytky armády ustoupil do Dánska. Na podzim 1942 velel jednotkám vyloděným v Litvě. Od jara 1943 členem Spojených náčelníků štábů. V roce 1955 až 1962 náč. štábu wehrmachtu.

Bodenschatz Karl plk. – Narozen 1890. Bojoval ve světové válce, roku 1918 již jako kapitán velel pěší rotě. Po válce majorem Reichswehru v tajném odd. Min. války pro znovuvýstavbu Risiko-Flotte skrytých jednotek vojenského letectva. Od roku 1935 plukovník Luftwaffe, od 1936 náč. štábu u říšského Min. letectví. Od prosince 1937 šéf min. úřadu. V roce 1938 generálmajor, pobočník velitele JG Richthofen, pak pobočníkem Göringa. 16. října 1938 unikl protinacistickému převratu a odletěl spolu s Göringem do Španělska, kde sloužil jako Francův poradce v otázkách letecké války. Po porážce frankistů odletěl z Maroka neznámo kam, pravděpodobně s Göringem do Jižní Ameriky.

Bonnet Georges – Nar. 1889. Právník, od 1913 ve státních službách. 1919 šéf právní sekce pro demobilizaci armády. Od 1924 poslanec za Radikálně soc. stranu. 1926 až 1932 nepřetržitě člen různých vlád. 1936 vyslanec v USA. 1937 ministr financí a současně hospodářství v Daladierově vládě. Na podzim 1938 ministr zahraničí. V této funkci se dopouštěl zjevných podvodů s úmyslem dosáhnout francouzské zrady na spojenecké smlouvě s RČS. 1939 zatčen a souzen pro kolaboraci s nacismem a defraudace. Odsouzen na 12 let nucených prací a deportován do táborů ve Fr. Guayaně, kde roku 1946 zemřel.

Bortonowski Wladyslaw Gen. – Nar. 1891. Byl velitelem staré školy. Zprvu důstojník c. a k. armády, později příslušník I. brigády polských legií pod velením plukovníka Pilsudského po boku Rakouska-Uherska proti Rusku. V roce 1918 až 1920, při utváření nezávislého polského státu, již velel části jedné z polských armád v boji proti Rudé armádě. Absolvoval válečnou školu v Paříži a po návratu domů se postupně vypracoval na velitele divize a těsně před mnichovskou krizí působil jako inspektor armády Pomoří. 19. září byl náhle samotným Rydz-Śmigłym pověřen velením armádní skupiny Ślask (Waclaw). Tento muž byl, jako většina polských důstojníků, velmi ambiciózním důstojníkem a pravděpodobně vnímal druhý Těšínský konflikt jako jedinečnou možnost vysloužit si válečné ostruhy a nehynoucí slávu nápravou „křivd“ z roku 1920. Demokratické Československo, jako mnozí jiní, považoval jen za jinou, skrytější formu bolševického nebezpečí. 5. října 1938, na základě provokace komanda FS v čs. uniformách, nařídil útok na Těšínsko dle dříve připraveného plánu. Plán neodpovídal skutečnosti a čs. obrana byla varována předem. Ve dvou dnech byla polská invaze odražena s velkými ztrátami a incident vedl k napadení Polska Rudou armádou. 8. 10. 1938 se generál Bortonowski zastřelil.

Brausitsch Walter von gen. – Narozen 1881. Od 1900 v císařské armádě. Za sv. války v generálním štábu. Po válce v různých funkcích v Reichswehru. Od 1930 náč. odd. bojové přípravy. 1932 generální inspektor dělostřelectva. 1933 velitel 1. pěší divize. 1937 velitel arm. sboru. Od 2. 8. 1938 vrchní velitel OKH (poz. vojsk). V březnu 1938 nařídil obsazování Rakouska. Na podzim souhlasil se závěry Beckova memoranda, přesto 28. září vydal povel k útoku na Československo. Po protinacistickém převratu 16. 10. 1938 zatčen a začátkem roku 1939 souzen pro porušení ústavy (vydal povel bez souhlasu vlády a říšského sněmu). Odsouzen k 6 letům vězení, kde psal vynikající díla vojenské historie. V červnu 1942 omilostněn a po sovětském útoku jmenován velitelem 11. pěší divize. 25. října 1942 padl při obraně Kielu.

Bullit William Christian – Narozen 1891. 1908 až 1912 studia na univ. v Yale, práva v New Yorku. Korespondent Philadelphia Public Ledger. Od 1917 ve službách State Department, člen amerických delegací na mírových jednáních. 1919 šéf zvláštní mise USA v SSSR Zpočátku obdivovatel Lenina, prošel deziluzí za nástupu Stalina k moci. Oženil se s vdovou po komunistovi Johnu Reedovi, cestoval a psal romány. Stále sympatizant sovětského zřízení. 1920 až 1933

zaměstnanec v různých podřízených vládních funkcích. Doporučoval uzavření paktu mezi Německem a Francií. 1933, po uznání SSSR, prvním velvyslancem USA v Moskvě. 1936 až 1938 velvyslancem v Paříži. Doporučoval zřízení Spojených států Evropských, ale spolupracoval s Clivedenskou klikou v Británii. Na podzim 1938 vyvíjel nátlak na francouzskou vládu ve smyslu odepření pomoci RČS. Poté z Paříže odvolán. V roce 1941 jmenován poradcem prezidenta Roosevelta pro SSSR. Po invazi SSSR do Evropy postaven mimo službu. Poté pověřen diplomatickými úkoly v Tichomoří. Zvláštní dopisovatel listu Time. Po roce 1945 se z politiky stáhl pro nedůvěru voličů.

Burger Friedrich – Sudetský Němec, aktivní člen SdP a nacista. Vedoucí berlínské kanceláře SdP. V září velitel IV. skupiny FS při operacích z Rakouska na jižní Moravě, 10. října 1938 při obsazování Vídně jednotkami 3. rychlé divize čs. armády zastřelen při pokusu probít se z obklíčeného Schönbrunnu.

Canaris Wilhelm gen. – Narozen 1887. Za sv. války důstojník císařského válečného námořnictva. Zajat při potopení křižníku Emden. Uprchl a působil v tajné službě zejména ve Španělsku. Po válce opět v námořnictvu. 1924 velitel řad. lodi Schlessien a velitel nám. základny ve Swinemünde. Od 1935 šéf Abwehru. Dosahoval pozoruhodných úspěchů, ale byl zásadním odpůrcem nacismu. Pravděpodobně spolupracoval s britskou SIS. Varoval před silou čs. opevnění a spolupracoval s opozičními kruhy v armádě. Bránil snahám SS o kontrolu nad Abwehrem. 16. října 1938 v rámci protinacistického převratu osobně zastřelil Reinharda Heydricha. Po Mnichovské válce plně rozvinul činnost Abwehru proti SSSR a NKVD. Snažil se o spolupráci s tajnými službami Malé dohody a zejména usiloval o usmíření Říše s RČS. Spolu s generálem Fr. Moravcem ustavil v roce 1941 zpravodajskou skupinu Blíženci namířenou proti SSSR. V čele Abwehru do roku 1947. Pak penzionován. Napsal Dějiny tajných služeb.

Ciano di Cortellazzo Galeazzo – Nar. 1903 jako italský hrabě. Sloužil v letectvu. Politicky neaktivní, začal se angažovat teprve po sňatku s Mussoliniho dcerou. Od června 1936 ministr zahraničí. Zúčastnil se bojových letů v Etiopii z propagačních důvodů. V roce 1938 získal averzi vůči nacismu. V roce 1939 spolupracoval s opozičními kruhy gen. Badoglia pod podmínkou, že Mussolini nebude uvězněn. Ve funkci ministra zahraničí setrval do r. 1946, poté předseda vlády.

Crutzescu Radu – Narozen 1892 v bohaté statkářské rodině. Studia v Bukurešti a právnická fakulta i politické vědy v Paříži. 1918 složil diplomatické zkoušky. Stal se sekretářem vyslanectví Rumunska ve Varšavě, pak v Bruselu. 1924 až 1930 chargé ďaffaires v Praze. 1930 – 1936 legační rada. Začátkem 1938 vyslancem v Sofii, téměř ihned přeložen do Prahy. Zde uplatnil velký vliv na uvolnění severního koridoru pro přepravu letectva přes Rumunsko. Od 1939 člen koordinačního výboru integraci států Malé dohody a stále vyslanec v Praze. Od roku 1943 ministr zahraničí v rum. vládě.

Čapek Karel – Narozen 1890. Studia na řadě středních škol, filozofická fakulta v Praze, PhDr. Za sv. války vychovatelem u hrabat Lažanských v Manětíně, pak žurnalista. Redaktor Lidových novin, kritik, spisovatel, dramaturg, přítel TGM. Vedoucí činitel PEN-Clubu, oženil se s Olgou Scheinpflugovou. Bohatá literární tvorba postupně zaměřená proti totalitním tendencím, romány překládány v zahraničí. 1938 navržen na Nobelovu cenu, pozval do RČS představitele PEN-Clubu, zprostředkovával jim kontakt s politiky a vojáky. 28. září 1938 spoluorganizoval odchod čs. inteligence do zahraničí a koordinoval na západě působení na veřejnost a politiky ve prospěch Československa, proti appeasementu. 1939 vyznamenán Nobelovou cenou za literaturu. Roku 1941 se zasadil o smíření s Němci, podporoval literární a kulturní tvorbu sudetských Němců. Roku 1942 přesvědčoval Beneše o nutnosti připojit se k celoevropskému ozbrojenému odporu proti agresi SSSR a poté se s ním rozešel a organizoval kulturní opozici proti hradu. Do 1955 šéfredaktor Lidových novin, poté pouze spisovatel. Zemřel roku 1965.

Čatloš Ferdinand gen. – Nar. 1895. Činný v evangelických slovenských kroužcích, měl potíže na střední škole. Za sv. války zajat na ruské frontě, vstoupil do legií. 1918 hodnost kapitána, velitel praporu, pak velitel Slovenského střel. pluku č. 7. Po návratu organizoval čs. jednotky v Komárně. 1925 působnost v gen. štábu. 1926 zástupce čs. voj. atašé v Budapešti, pro účast na schůzi slov. důstojníků organizace Domobrana podezřelý ze spolupráce s HSĽS, pro vynikající vojenské kvality nebyl suspendován. 1927 až 1930 absolvoval vysokou válečnou školu. Přednosta oper. odd. ve štábu 2. horské brigády, pak náč. štábu této brigády. Náčelník štábu 8. pěší divize v Hranicích na M. 1938 za mobilizace náčelník štábu HO-37, pak pplk. ve štábu 16. PD proti Polsku. Autor železničního projektu, který umožnil přesouvat děl. jednotky podél severomoravské hranice na ohrožená místa obrany. 1939 generál, velitel sboru na stř. Slovensku. 1940 až 1942 vojenský poradce v malodohodových armádách. 1942 po mobilizaci velitel II. armády na stř. Slovensku. 1943 velitel ofenzivního sboru při výpadu do Polska. 1945 až 1949 náč. generálního štábu čs. armády. 1952 penzionován.

Černák Matúš – Narozen 1903. Původně středoškolský profesor. Příslušník HSĽS. Zastánce slovenské autonomie známý radikalismem. Po federalizaci státu usmířen s existencí republiky. Po rozpadu strany se přiklonil spíše ke středu a setrval v HSĽS. Působil v lokálních zeměsprávných funkcích, usiloval o užší spojenectví s Polskem. Po sovětské invazi vedl kampaň za vstup Malé dohody do války.

Černý Jan – Narozen 1874. Právník. Od 1899 úředník okr. hejtmanství v Prostějově, organizátor vlastenecké mládeže. 1909 správce hejtmanství. 1911 prac. zemské politické správy v Brně. 1920 pověřen sestavení první úřednické vlády RČS. Příslušník Republikánské strany, antikomunistický zaměřený. 1929 prezident tzv. Zemské moravsko-slezské vlády. 1926 opět min. předseda. 1932 až 1938 min. vnitra. Tvrdě zakročoval proti dělnickým nepokojům a v souladu s

politikou strany prosazoval benevolenci proti henleinovské SdP. 22. září 1938 nucen rezignovat i s celou vládou následkem přijetí bertechsgadenského ultimata. Na poslední chvíli usiloval o zákaz KSČ. Po volbách 1939 opět min. vnitra. Z podnětu tajných služeb vedl v roce 1942 represivní tažení proti ilegálním strukturám KSČ.

Daladier Edouard – Narozen 1884 v rodině pekaře v Carpenteras v jižní Francii. Profesor v Grenoblu na gymnáziu. 1914 vstoupil do armády jako vojín, do konce války se stal kapitánem a nositelem Čestné legie. Od 1919 poslanec za Radikální soc. stranu, mluvčí v branném výboru sněmovny. Docent historie na univerzitě v Paříži. Vyženil bohatství. 1924 ministr kolonií. Od 1927 předseda strany. 1933 předseda vlády, ale jen 4 dny. Pak ministr zemědělství. 1936 až 1937 ministr národní obrany. 1938 předseda vlády. Měl snahu dodržet spojeneckou smlouvu s RČS, ale neprosadil se proti vládě a zbytku strany. Následné lidové bouře a neochota mobilizovat i po vpádu SSSR do Polska přivodily jeho pád. Zůstal ministrem zemědělství v Reynaudově vládě. 1941 odešel do důchodu.

Dietrich „Sepp“ Josef gen. – Narozen 28. 5. 1892 v Hawangenu. 1908 učedník v hotelu. 1911 dobrovolník 4. bavorského polního děl. pluku König. 1912 poddůstojnická škola. 1914 v první linii u 6. záložního polního děl. pluku. 1916 desátník 10. pěší děl. baterie. 1917 u 1. praporu 8. pěš. pluku a u 2. úderného praporu. 1918 u 13. úderné tankové detašované jednotky, prošel tankovým střetem u St. Quentinu a bojem u Villers-Cotterets. 1919 poddůstojník u 1. ochranného pluku Freikorpsu Mnichov. 1920 šikovatel u 1 bavorské národní policie. 1921 účastnil se s Freikorpsem osvobozování Horního Slezska od Poláků u Annabergu. 1923 vstoupil do NSDAP. 1927 vedoucí čerpací stanice a doručovatel nakladatelství. 1928 přijat do SS, jmenován SS-Sturmbannführerem. 1929 SS-Standartenführerem a velitelem SS brigády v Bavorsku. 1930 SS-oberführerem a velitelem SS skupiny Jih, zvolen za NSDAP poslancem do Reichstagu. 1931 SS-Gruppenführer. 1933 sestavil SS Wachtbatallion Berlín, záhy přejmenováno na Leibstandarte SS Adolf Hitler. 1934 SS-Obergruppenführerem. V září 1938 v záloze v Mnichově. 16. října po zprávách o generálském puči na vlastní zodpovědnost velel SS Leibstandarte AH v síle brigády k postupu na Berlín. V Durynském lese zastaven jednotkami odvelenými pučistickými generály z fronty X. Reichenauovy armády, mimo jiné také 2. tankovým plukem 1. tankové divize. Jednotka rozprášena. 17. října v boji padl.

Drtina Prokop Dr. – Nar. 1900. Absolvoval právnickou fakultu. 1924 až 1929 zaměstnanec finanční prokuratury v Praze a předseda organizace nár. socialistických studentů do 1928. 1926 až 1938 předseda debatního klubu Přítomnost. Do 1939 pracovník Nejvyššího správního soudu. 1938 až 1939 tajemník kanceláře prezidenta Beneše. Sloužil Benešovi, ale nesouhlasil s jeho kapitulačními postoji. 1939 až 1943 ministr spravedlnosti v české vládě, současně poslanec čs. fed. shromáždění za nár. socialisty. Autor mnoha publikací a pamětí.

Dvořák Josef gen. – Nar. 1892. Absolvent Vysokého učení tech. v Praze. Jednoroční dobrovolník u c. k. telegrafního pluku v St-Pölten. Zajat Rusy v Haliči r. 1915, ihned se přihlásil do čs. legií. U 5. střeleckého pluku, 1917 odeslán do Francie. V únoru 1918 podporučík u 22. pěšího pluku, bojoval u Vouziers. 1918 kapitán Ing. 1919 pověřen organizací telegrafního odd. MNO. 1929 plukovník Ing., přednosta IV/2 odd. technického odboru MNO. 1938 brigádní generál, za mobilizace jako vynikající odborník hlavním velitelem telegrafního a telefonního vojska u HVOA ve Vaškově. Vyznamenal se rychlým zajištěním spojení s jednotkami postupujícími Rakouskem k Linci. Po válce opět přednosta IV/2 odd. technického odboru MNO. Zasloužil se o dokonalé vybavení tankového vojska a letectva radiovým spojením. Od roku 1940 přednostou IV. odboru koordinačního štábu Malé dohody. V této funkci vybudoval síť radarových stanic v oblasti Karpat od Ostravy k Černému moři.

Eminger Jaroslav gen. – Za sv. války důstojník c. a k. dragounského pluku, národnostně nevyhraněný. 1918 s výhradami přijat do čs. armády. 1923 plk. jezdectva, velitel 1. drag. pluku TGM v Hodoníně, kontakty s českou šlechtou, organizátor jezdeckých útvarů. Velitel 3. jezdecké brigády v Bratislavě, organizátor smíšených rychlých divizí. 1938 za mobilizace velitel 3. RD v prostoru Nové Zámky – Štúrovo. 14 až 22. 10. 1938 s divizí v čele útoku na Vídeň a na Linec. Po válce vedle gen. Ingra hlavní organizátor tankových divizí v RČS i v Malé dohodě

Fajfr Jaroslav gen. – Narozen 1883. Ing. geometr, záložní poručík c. a k. armády. 1916 přeběhl k Rusům, vstoupil do čs. legií. Do r. 1918 majorem. 1919 velitel 1. dělostřeleckého pluku legií. Velitel 2. dělostřelecké brigády legií, nositel řádu Čestné legie a dalších. 1920 návrat do vlasti jako podplukovník. Absolvoval vyšší dělostřelecký kurs v Paříži a v r. 1922 kurz pro generály. 1923 brig. generál. 1928 divizní generál, jmenován velitelem čs. letectva. 1928 až 1930 absolvoval kompletní vojenský pilotní a pozorovatelský výcvik. Přednosta let. odboru MNO, přední budovatel čs. letectva. 1938 v mobilizaci vrchní velitel čs. letectva. Preventivní nálety na Linec a slezská letiště byly jeho nápadem. Zvládl rozmístění čs. letectva a jeho využití v oslabení s minimem ztrát. Organizoval přeškolení pilotů na sovětská letadla a koordinoval leteckou protiofenzívu s pozemním protiútokem do Rakouska. Po válce znovu budovatel moderního čs. letectva, zastánce myšlenky vyzbrojení států MD moderními typy. Zkracoval dobu uvádění nových typů do sériové výroby. 1940 prosadil přidělení PL obrany k letectvu. 1941 vrchní velitel letectva v generálním štábu Malé dohody. Prosadil budování letišť a soustředění dálkových bombardérů v Maďarsku. Řídil nasazení letectva MD po vstupu aliance do války proti SSSR. 1944 na vlastní žádost penzionován.

Fauchner Louis Eugene gen. – Nar. 1874. Velitel pluku za sv. války. 1918 divizní generál, spolupracovník gen. Pellé. 1919 člen fr. vojenské mise v RČS. Náčelník štábu skupiny gen. Mittelhausera v bojích na Slovensku. Od 1920 2. zástupce náč. hl. štábu čs. armády. Pak do r. 1938 náč. symbolické voj. mise. Oženil se s Češkou a stal se naturalizovaným Čechem. Doktor vys. učení

technického v Praze, znalec čs. literatury. Po mnichovské dohodě vrátil všechna vojenská vyznamenání Francii a účastnil se války jako tech. odborník HVOA. Po válce penzionován, zůstal v Čechách.

Fiala Bohuslav gen. – Narozen 1890. Absolvoval nižší reálku a voj. akademii ve Vídeňském Novém Městě. 1910 poručík zeměbraneckého pluku č. 35 v Zloczově. 1914 nadporučík na ruské frontě, zajat. Do čs. legií se dostal až počátkem roku 1918. Boje s 9. plukem v Povolží a na Sibiři. Zde se projevil organizační a vůdcovský talent. Po válce absolvoval válečnou školu v Paříži. 1920 až 1923 a pak 1925 až 1929 profesorem válečné školy v Praze. 1929 až 1931 přednostou operační skupiny Hlavního štábu. 1931 přednosta 3. odboru MNO. Podnáčelník hlavního štábu a 1. zástupce arm. generála Krejčího. Byl duší příprav na válku s Německem, jedna z největších kapacit čs. armády. 1938 za mobilizace brig. generál a náčelník hlavního štábu HVOA nepřetržitě až do 1949.

Fiala Emil gen. – Narozen 1886. Studoval karlínskou reálku a pěchotní kadetku v Praze. 1905 velitel čety 11. pěšího praporu. 1911 až 1914 studoval v Praze. 1914 důstojník gen. štábu, pak náč. štábu 36. brigády landwehru na ruské frontě. Raněn a pak náč. štábu garnizóny v Litoměřicích. 1915 ve štábu 2. armády na ruské frontě, operační důstojník štábu. Pak stejná funkce arm. skupiny Böhm Ermolli. 1916 velitel II. praporu 64. pěšího pluku v Itálii. 1917 styčný důstojník u německé jižní armády na rumunské frontě. 1918 etapní důstojník štábu 5. armády na italské frontě. Na konci války kapitán. Přijat do čs. armády jako přednosta operačního odd. odboru MNO. Studia na École supérieure de guerre. 1920 profesorem Válečné školy. 1925 zástupce a 1926 velitel 38. pěšího pluku. Zást. velitele a ředitel studií Velitelské školy. Od října 1929 velitel školy. 1930 velitel 9. pěší brigády. 1933 generál. 1934 profesor taktiky v Kursu pro vyšší velitele. 1936 zást. vel. VI. sboru, 1937 velitel IV. sboru. Po mobilizaci 1938 velitel XIII. hraničního pásma. Po válce opět velitel IV. sboru. Roku 1942 opět velitel XIII. hraničního pásma. 1944 penzionován.

Fierlinger Zdeněk – Narozen 1891. Syn profesora z Olomouce, po maturitě na gymnáziu zástupce firmy International Harvester Company na Donu v Rusku, také zástupce firmy Laurin a Klement. 1914 v Rusku. Od začátku války v České družině a v legiích. 1915 poručík, jeden z nejlepších rozvědčíků, vyznamenáván za hloubkové průzkumy v týlu rak. armády. 1917 až 1918 údajně odeslán do USA, ve skutečnosti ale působil v řadách rumunských rudoarmějců. 1918 kapitán, zástupce velitele 21. pěšího pluku čs. legií ve Francii. 1920 až 1921 náčelník čs. vojenské mise ve Francii. Dobrý vztah k TGM a k E. Benešovi. Zaměstnanec ústředí Ministerstva zahraničí. 1921 až 1924 čs. vyslanec v Holandsku. 1924 až 1925 vyslanec v Rumunsku. Od 1924 člen čs. soc. dem., patřil k levému křídlu s úzkými vztahy ke KSČ. 1925 až 1928 vyslanec v USA. 1928 až 1932 vyslanec ve Švýcarsku + čs. zástupce u SN v Ženevě. 1932 až 1936 vyslanec v Rakousku. 1934 povýšen na plukovníka v záloze. 1936 až 1937 na ústředí ministerstva zahraničí. 1937 až 1942 vyslanec v SSSR, tajný agent NKVD, neznámo od kdy. Tajnou Inf. službou odhalen Benešův kanál do Moskvy přes Fierlingera. Po

odhalení a po Benešově rezignaci 1942 odvolán domů, zůstává v SSSR. V červenci 1942 vyslanectví zrušeno. 1943 v nepřítomnosti v RČS odsouzen pro vlastizradu na doživotí. V SSSR beze stopy mizí.

Fiker Eduard – Narozen roku 1902. Zvaný „český Wallace“, jeden ze zakladatelů domácího detektivního žánru. V Praze studoval matematiku a strojní inženýrství. Ve 30. letech stáž v Anglii, dočasně šéfredaktor časopisu Rozruch. Celkově napsal okolo 60 detektivních a dobrodružných románů, spolupracoval na scénářích ke 12 filmům. 1938 mobilizován k 13. pěšímu pluku. Účastník bojů o Jeseník. Své zážitky z Mnichovské války shrnul v později zfilmovaném detektivním románu z tohoto krizového období s názvem Když zemřít, tak čestně (děj románu paroduje tuto okřídlenou větu generála Krejčího a aplikuje ji na zákeřnou vraždu spáchanou v jedné z betonových pohraničních pevností). Fiker zemřel roku 1961.

Frank Karl Hermann – Narozen 1897 jako syn německého učitele v K. Varech. Po maturitě krátce studia práv. Aktivní v mládežnickém hnutí Wanderwogel – bevegung. Práce ve Vítkovicích, stoupenec Othmara Spanna. Knihkupec a nakladatel v K. Varech. Od 1933 přední funkcionář SdP, resident Abwehru. Poslanec čs. NS za SdP. V září 1938 zástupce velitele FS. 16. října 1938 na inspekční cestě ve Vídni zajat čs. vojáky 3. rychlé divize v Schönbrunnu, převezen do Bratislavy a po válce do Prahy. Odsouzen k trestu smrti pro vlastizradu. Popraven 21. 3. 1940 v pankrácké věznici.

Fritsch Werner von gen. – Narozen 1880. Od 1901 v císařské armádě. Za sv. války kapitán gen. štábu, na frontě zraněn. 1919 náčelník štábu VI. náhr. sboru Reichswehru. Pak velitel oddílu u 5. děl. pluku. 1924 náčelník štábu I. voj. okruhu. 1925 na Ministerstvu války. 1929 velitel 2. děl. pluku. 1931 velitel dělostřelectva II. voj. okruhu, koncem roku velitel tohoto okruhu. Pro neshody s nacisty dočasně odvolán, pak jmenován velitelem 1. jezdecké divize. 1932 po dohodě s nacisty velitel III. voj. okruhu v Berlíně. 1934 generál dělostřelectva a velitel pozemního vojska. 1936 generálplukovník a vrchní velitel wehrmachtu. Kladl překážky nacizaci armády. Začátkem roku 1938 odstraněn intrikou Gestapa, obviněn z homosexuality. Na nátlak generality před řádným soudem očištěn. Odsunut na formální místo velitele 12. děl. pluku. Do opozičního hnutí se nezapojil, odsuzoval převrat jako nedůstojný. Po 16. říjnu respektoval přání generality a vrátil se na místo vrchního velitele wehrmachtu. 1941 na vlastní žádost penzionován. V červenci 1942 odcestoval jako soukromá osoba do Paříže za gen. Gamelinem žádat Francii o vojenskou pomoc proti SSSR. Zemřel r. 1951.

Gajda Radola gen. – Narozen 14. 2. 1892 v Kotoru jako Rudolf Geidl, syn c. a k. poddůstojníka. Nedokončil gymnázium. Od 1908 v armádě u sanitní služby. 1909 důstojnický zástupce. 1912 ve Skadaru správcem obchodu s léčivými bylinami. V srpnu 1914 mobilizován jako prap. v záloze. 28. 11. 1915 přeběhl k Srbům, sloužil v milici Černé Hory jako kapitán. Ustoupil se Srby do Albánie. 9. 1. 1916 dostal se přes Kofru se srbskou divizí do Ruska. 14. 3. vstoupil do srbské

armády jako kapitán. 25. 12. 1916 – propuštěn ze srbské armády. 30. 11. 1917 přestoupil k čs. legiím jako št. kapitán. Sloužil u 2. děl. pluku, velel rotě, pak praporu. U Zborova projevil statečnost a akceschopnost. Pro nejasnosti okolo vzdělání podstoupil čestný soud. 12. 7. 1917 velitel 2. pěšího pluku, zařazen k transportu do Francie a opět vyřazen. 20. 3. 1918 velel 7. pěš. pluku, pak Východní sk. legií jako plukovník, velel Jekatěrinburské skupině po vystoupení proti bolševikům. 16. 8. 1918 generálmajor, zastánce intervence proti bolševikům, přesvědčený monarchista. Od 23. 12. 1918 velel 2. divizi legií. 31. 12. 1918 odešel k ruské Kolčakově armádě, v čs. legiích mu byla udělena dovolená na neurčito. Od 1. 1. 1919 velel Sibiřské armádě. Vysoká britská a francouzská vyznamenání. 16. 5. 1919 vyškrtnut ze seznamu čs. vojska na Rusi. 7. 7. vedl odvážná tažení na velké vzdálenosti. Po neshodách s Kolčakem zbaven velení. 17. 11. 1919 po pokusu o puč ve Vladivostoku internován, 28. 11. odejel z Ruska. 11. 2. 1920 se vrátil do Prahy, kde o něho nebyl zájem. Udělena repatriační dovolená. Teprve na přání fr. voj. mise aktivován. 23. 11. 1922 dokončil válečnou školu v Paříži, generál. Od 9. 10. 1923 velitel 11. PD v Košicích. Od 1. 12. 1924 první zástupce náč. gen. štábu. Založil Čs. obec fašistickou. 20. 3. 1926 zastupce náč. hl. štábu v Praze. Zapleten do pokusu o převrat 2. 7. 1926, odeslán na dovolenou a 13. 8. propuštěn, 21. 12. degradován. 27. 10. 1929 vůdcem českých fašistů, poslanec NS. 29. 11. 1930 zbaven poslaneckého mandátu. 1. 10. 1931 vymazán z vojenské penzijní evidence. 20. 3. 1932 místopředseda Družiny dobrovolců. 1933 zapleten do pokusu o obsazení brněnských kasáren a o převrat. Souzen pro špionáž ve prospěch SSSR, důkazy prokazatelně vykonstruovány, ale soud ovlivňován hradní stranou a E. Benešem. 19. 5. 1935 poslancem NS za Národní obec fašistickou. V září 1938 nabídl Benešovi své služby proti Německu. Vrátil západním vládám vyznamenání. Po rozhodnutí bránit se jmenován velitelem výcvikových táborů pro zahr. dobrovolníky na vých. Slovensku. 11. 10. 1938 jmenován velitelem ofenzivního sboru Přemysl Otakar, velel úspěšnému výpadu na Vídeň a Linec. Po válce rozpustil fašistickou stranu, zůstal v armádě jako zást. náčelníka gen. štábu. Od 1. 5. 1940 náčelník koordinačního gen. štábu vojsk Malé Dohody. Roku 1942 vyvíjel nátlak na vedení států MD, aby spolupracovaly s wehrmachtem, organizoval opozici vojenských štábů proti politickým centrům a usiloval o vstup MD do války po boku Německa. Do 1946 náč. štábu MD, od 1943 zastánce intervence na Ukrajinu. Pak penzionován.

Gamelin Maurice Gustave gen. – Narozen 1872. Absolvoval voj. učiliště v Saint Cyr. Od 1914 na frontě. 1916 velitel brigády, následně divize a operační skupiny. Nakonec náč. operačního odd. Joffrova štábu. Po válce náč. voj. mise v Brazílii. 1925 až 1928 velitel fr. vojsk v Sýrii. Od 30. 1. 1928 zástupce hl. velitele armády. 1931 náčelník gen. štábu fr. armády. Od 1935 také místopředseda Nejvyšší voj. rady a hlavní velitel armády. Na podzim 1938 uznával bojeschopnost čs. armády, ale nevěřil, že by se mohla ubránit a nevěřil v úspěšnou pomoc SSSR nebo Francie. Byl zodpovědný za zanedbávání modernizace armády. Od června 1942 zbaven hlavního velení a ponechán jako náč. gen. štábu. 1944 penzionován.

Gašpar Tido Josef – Narozen 1893 ve Starinách ve slovensko-maďarské rodině. 1911 – 1918 v c. a k. válečném námořnictvu. Po válce župní tajemník HSĽS v Turč. Sv. Martině. Publikoval v maďarských a slovenských časopisech. Od 1922 referent Min. pro správu Slovenska. Radikální člen promaďarské frakce HSĽS, 1. října 1938 při pokusu o demonstraci ve SV. Martině proti příjezdu vlády RČS zatčen a vězněn po dobu války. Jeden ze strůjců rozpadu HSĽS na frakční strany. Po federalizaci RČS úředníkem autonomní vlády maď. župy. Po připojení Maďarska k Malé dohodě smířen s existencí RČS. Nepřestal usilovat o spojeneckou smlouvu s Německem. V roce 1942 opět vyzýval k odtržení Slovenska poté, kdy prezident Beneš odmítl vstup MD do války proti SSSR po boku napadaného Polska a Německa.

Goerdeler Carl Friedrich – Narozen 1884. Od 1911 advokát v Solingenu. Za sv. války v císařské armádě. V roce 1918 vedl finanční správu okupačního úřadu pro Litvu a Bělorusko. 1919 politický pověřenec na velitelství XVII. sboru v Gdaňsku. Člen Nacionální lidové strany. 1930 až 1937 starosta Lipska a současně od 1931 komisař cenové kontroly. Po roce 1933 nejprve spolupracoval s NSDAP, později se s nacismem názorově rozešel. Podnikal zahraniční cesty a záhy se připojil k opozičnímu kruhu, k jeho civilní části. Aktivně se účastnil protinacistického převratu 16. října 1938. Za Schachtova kancléřství ministrem financí.

Göring Hermann – Narozen 1893 v Mariánských Lázních, vyrostl v Bavorsku. Absolvoval důst. školu. 1912 poručíkem pěchoty. 1914 přestoupil k letectvu. 1915 špičkový vojenský stíhací pilot. 1918 sestřelen, po uzdravení velitelem letky Richthoffen. Po válce reklamní pilot a akrobat v Dánsku i dopravní pilot ve Švédsku. Obchodoval a studoval práva v Mnichově. Od 1920 člen NSDAP. Těžce raněn při Pivním puči 9. 11. 1923. Uprchl do Rakouska. Žil v Itálii, oženil se s bohatou švédskou šlechtičnou Karin von Fock, získal bohatství a styky ve velkopodnikatelských kruzích. Po amnestii v roce 1927 se vrátil do Německa. Od 1928 poslanec říšského sněmu. 1933 po nástupu nacistů k moci ministr vnitra, pruský min. předseda a zakladatel Gestapa. Ještě v roce 1933 ministrem letectví, budovatel Luftwaffe. Od 1935 oficiálně její velitel, generál letectva, od 1938 maršál. Na podzim 1938 při útoku na Československo osobně nekoordinoval akce Luftwaffe, jen v pozadí dohlížel, 16. října 1938 při protinacistickém puči unikl zatčení, odletěl z Berlína ke generálu Francovi do Španělska a po porážce frankistů zmizel z Maroka neznámo kam, nejspíše do Jižní Ameriky.

Gottwald Klement – Narozen 1896 v Dědicích u Vyškova. Truhlářský dělník na Moravě a ve Vídni. Člen soc. demokratické strany. 1915 odveden k dělostř. štýrskému pluku. 1916 raněn na ruské frontě. Poté svobodník na italské frontě, vyznamenán. Koncem války dezertoval. Od 30. 10. 1918 desátník čs. 6. děl. pluku v Brně. Účastnil se bojů proti Polákům na Těšínsku a proti Maďarům na Slovensku. Od 1920 pracoval v továrně, spolupracoval s dělnickým tiskem a aktivitami. Patřil k radikálnímu marxistickému křídlu soc. dem. a roku 1921

spoluorganizoval založení KSČ. Redaktor komunistického tisku na Slovensku. Od 1926 vedoucí propagačního odd. KSČ. Od 1928 člen Kominterny, od té doby bezpodmínečný vykonavatel příkazů Moskvy. 1929 provedl převrat ve straně, bolševizoval ji, nechal se zvolit generálním tajemníkem a přetvořil KSČ na agenturu NKVD. Od 1934 tajemník Kominterny. Od 1929 poslanec čs. Nár. shromáždění. V září 1938 se na pokyn Moskvy zapojil do protifašistického a antikapitulantského hnutí, spolupracoval s Výborem na obranu republiky a po generálském převratu se v Rašínově válečné vládě stal 27. září 1938 ministrem informací. V této funkci setrval jediný měsíc, ale výrazně prospěl věci obrany republiky řízením Úřadu propagandy. Koncem října po podpisu příměří, v souvislosti se skandálem při odhalení mučíren na sovětských ambasádách, postaven před požadavek distancovat se za KSČ od sovětského typu komunismu. Zvolil odchod z vlády a zůstal věrný Moskvě. Ve volbách 1939 KSČ propadla. V roce 1941 začal připravovat ilegální síť KSČ a v březnu 1942 emigroval do Moskvy. Jako člen Kominterny působil v SSSR do roku 1947. Po porážce SSSR zmizel neznámo kam.

Guderian Heinz gen. – Narozen 1888. Bojoval již ve světové válce u mysliveckého praporu. Do 1918 na západní frontě, pak kapitán okupační armády v severní Itálii. Po válce důstojníkem Reichswehru. 1927 major. Od 1930 velitel motorizovaného oddílu v Lankwitz. 1931 plukovník. De facto stvořil německé tankové vojsko, údernou pěst blitzkriegu. Nadchl vůdce pro tento ostře nabroušený meč německé politiky, když mu roku 1935 na polygonu v Kummersdorfu předvedl možnosti této nové zbraně. 1936 generálmajor, 1938 generálporučík. Vedl tanková vojska do Rakouska při anschlussu. V politických otázkách byl Heinz Guderian poněkud naivním mužem, zajímaly jej pouze tanky. Stranickým intrikánům v Berlíně připadal hloupý a neotesaný, ale Hitler si byl velmi dobře vědom, že tohoto muže potřebuje a chránil ho. Guderian byl také mužem podle Hitlerova gusta. Imponoval mu svou radikálností a svým nesmlouvavě revolučním, přímočarým myšlením. Na jakýkoliv revoluční, riskantní a odvážný plán Heinz vždy odpověděl svým chlapecky nadšeným – Ja! V září a říjnu 1938 velel úderným tankovým jednotkám von Listovy XIV. armády v rámci operace proti Brnu. Zavedl 2. tankovou, 29. motorizovanou a 1. lehkou divizi do připravené pasti na jižní Moravě a sám byl zajat u Židlochovic. Po příměří propuštěn, pokračoval v budování tankových vojsk. V roce 1942 velel 1. tankové armádě a vedl protiútoky proti ofenzívě DRRA z oblasti Gdaňsku na jih. Po ústupu reorganizoval tankové jednotky v Belgii a na podzim 1942 vedl 3. tankovou armádu v Mansteinově obchvatu Ardenami z Francie do boku sovětských vojsk. V létě 1943 se vyznamenal útokem na Kyjev. Roku 1944 velel spojeneckým tankovým vojskům při dobytí Stalingradu a při postupu na Kujbyšev. Po válce roku 1947 na vlastní žádost penzionován v hodnosti maršála. Publikoval paměti a taktické příručky.

Halder Franz gen. – Narozen 30. 6. 1884 ve Wurzburgu v důstojnické rodině. 1902 maturita v Mnichově a vstup do 3. kr. bavorského pol. děl. pluku tamtéž. 1904 ukončen výcvik, poručík. Studia na děl. škole v Mnichově. 1911 studia na

štábní koleji v Mnichově. 1912 nadporučík. 1914 důstojník štábu III. bavorského sboru. 1915 důstojník štábu 6. pěší divize, povýšen na kapitána. 1917 u štábu 2. armády, pak 4. armády, nakonec ve štábu XV. zál. sboru a štábu sk. armád korunního prince Rupperta na západní frontě. 1918 pobočník v bavorském gen. štábu. Od 1919 v Reichswehru velitelství Mnichov, instruktor taktiky, vel. 4. horské baterie 7. děl. pluku. 1924 major, náčelník výcvikového odd. štábu VII. voj. oblasti. 1927 operační důstojník štábu této oblasti. 1929 podplukovník. 1931 náč. štábu VI. voj. oblasti v Münsteru, plukovník. 1934 generálmajor, velitel 7. děl. pluku Mnichov. 1935 velitel 7. divize, o rok později generálporučík. 1937 velitel výcvikového štábu wehrmachtu, pak ubytovatel II. výcvikového odd. OKH. 1938, po odstoupení gen. Becka náč. armádního gen. štábu OKH. Hlásil se ke generálské protihitlerovské opozici, ale jeho schopnost činu se jevila jako sporná. 16. října se k puči spontánně připojil. Poté uvolnil funkci opět gen. Beckovi a stal se jeho zástupcem. 1941 znovu velitelem OKH. V této funkci řídil válečné akce v druhé polovině roku 1942 a v roce 1943.

Halifax Lord Edward Frederick Lindeley Wood – Narozen 1881 pod jménem Edward Wood. Konzervativec, od 1910 člen Dolní sněmovny. Za světové války sekretář National Service. 1922 ministr školství. 1924 ministr zemědělství. 1926 až 1931 místokrál Indie. Povýšen do šlechtického stavu jako Lord Irwin. 1935 až 1938 vůdce Horní sněmovny. Psal mystická díla. 1932 až 1935 znovu min. školství, 1935 min. války. 1935 až 1937 Lord strážce pečeti. Tvrdý zastánce imperiální politiky. V Chamberlainově vládě Lord-prezident státní rady. V únoru 1938, po Edenově odchodu, ministr zahraničí. Jeden z hlavních zastánců apeassementu a jednání s Hitlerem. Nepřítel existence RČS ovládaný strachem z bolševismu. Po pádu nacismu v Německu a pádu Chamberlainovy vlády dne 17. 10. 1938 jmenován předsedou vlády. Pod dojmem informace o významu uranové rudy na Jáchymovsku se smířil s existencí RČS. Snažil se organizovat odpor proti SSSR silami jiných evropských zemí. V červenci 1942 z důvodu neochoty okamžitého zásahu Británie na straně Německa jeho vláda padla. Nahrazen Churchillem. Jmenován velvyslancem v USA. 1945 odešel z politiky.

Heidrich Arnošt – Narozen 1889 v pražské důstojnické rodině. Od 1908 studoval práva na české právnické fakultě. 1919 přijat do čs. diplomatického a konsulárního kursu. Od října 1920 ve službách Ministerstva zahraničí. Od srpna 1921 legační tajemník II. třídy u čs. vyslanectví v Bernu, referent u SN v Ženevě. Od 1922 v Praze na 4. polit. odd. Ministerstva zahraničí v referátu u SN. Blízký spolupracovník Beneše. 1935 měl důležitou roli aplikaci čs. sankcí vůči Itálii. 1936 se účastnil za RČS jednání SN po německé okupaci Porýní, dále jednal za RČS při projednávání sudetoněmecké stížnosti u SN kvůli čs. zákonu na obranu státu z dubna 1936. Vyvíjel aktivitu při jednání o uzavření spojenecké smlouvy mezi Francií a MD, které selhala v důsledku postoje Jugoslávie. Jednal s Rumunskem o možnost průletu sovětských letadel a urychlení prací na strategické trati. V září 1938 naposledy jednal v Ženevě na XIX. zasedání SN. V říjnu 1938 se na popud vlády pokusil dosáhnout označení Německa za agresora a po nezdaru realizoval vystoupení RČS ze SN, spolu s Litvinovem za SSSR, na protest proti nečinnosti

SN v otázce německé agrese proti RČS. Zastupoval RČS při zakládání OSN v roce 1939, stálý zástupce do 1945. Od 1945 do 1947 přednostou politické sekce Min. zahraničí do 1954 jeho gen. tajemník. Pak zaměstnanec České královské společnosti nauk.

Henderson Newille Meyrick – Narozen 1882. Po studiích v diplomatické službě. Od 1915 tajemník britského velvyslanectví v Petrohradu, pak postupně diplomatem v Tokiu, Římě, Moskvě, Paříži, Cařihradu, Káhiře, Bělehradu a v Argentině, v září 1938 v Berlíně. Nenáviděl RČS a projevoval se jako germanofil. Dodával zkreslené informace a zavinil jednání v Mnichově. Po pádu Chamberlainovy vlády odeslán jako diplomat do Bagdádu. Roku 1942 zemřel.

Henlein Konrád – Narozen 1898 v Rychnově n. Nisou. Vystudoval obchodní akademii v Jablonci. 1916 vstoupil jako dobrovolník do c. a k. armády. Praporčík na italské frontě. 1917 zajat. V zajetí se stýkal s českými Sokoly, okopíroval systém a organizaci. 1918 bankovní úředník v Jablonci. Poručík v záloze 33. pěš. pluku. Nepřijat do čs. vojenské akademie v Hranicích n. Moravě. Vybudoval turnerské hnutí po vzoru Sokola a navazoval styky s velkoněmeckými spolky a hnutími. 1925 učitel tělocviku v Aši. 1931 vedoucí sudetoněmeckého Turnvereinu. 1933 založil Sudetendeutsche Heimatsfront. Zprvu předstíral loajalitu k republice, ale přijímal hmotnou podporu od NSDAP. Budoval organizaci na vůdcovském principu. 1933 na Turnerských slavnostech v Breslau přijat Hitlerem. 1935 mění název strany na Sudetendeutsche Partei (SdP) a ve volbách dosahuje 44 křesel. Postupně stupňuje požadavky na autonomii Sudet, dle pokynů z Berlína tak, aby byly pro vládu vždy nepřijatelné. Sjednocuje roztříštěná politická uskupení Němců v RČS a stupňuje napětí až k otevřené vzpouře v září 1938. Po potlačení povstání prchá a Německa, kde organizuje ozbrojené bojůvky FS. Po porážce nacismu zůstává v Německu, kde zakládá revanšistickou organizaci. V roce 1942 ve spolupráci s Abwehrem buduje divizi Brandenburg pro záškodnický boj proti SSSR. V srpnu 1942 zajat Sověty a předán NKVD, mizí beze stopy.

Heydrich Reinhardt – Narozen 1904. 1920 pomocnou spojkou Freikorpsu. 1922 maturita na gymnáziu v Halle, pak kadet námořnictva. 1926 námořní poručík. 1928 nadporučík a zpravodajský důstojník-spojař u admirálského štábu Baltské moře. Přítel Canarise. Po společenském skandálu propuštěn od námořnictva, vstoupil do NSDAP. 1932 na Canarisovo doporučení a na Himmlerův příkaz založil Sicherheitsdienst, zpravodajskou službu SS v hodnosti Standartenführer. 1933 SS Oberführer, vedoucí pol. odd. prezidia policejního ředitelství tajné policie v Prusku. 1936 šéfem říšské policie, člen říšského sněmu a pruské státní rady. Absolvoval vojenský i letecký výcvik. Původce komplotu s podvrženými dokumenty o zradě sovětských generálů, který vedl ke Stalinovým čistkám v armádě. 1938 organizoval teroristické bojůvky v Sudetech a 3. října, bez vědomí Hitlera, vydal příkaz k přepadení vlaku na polské straně Těšínská s cílem vyprovokovat polský útok na Československo. V této době již SD soupeřila s Abwehrem a Heydrich usiloval o podřízení Canarisovy rozvědky sobě. Canaris, který cítil nebezpečí ze strany svého bývalého přítele a souseda a který patřil ke

kruhu opozice proti Hitlerovi, Heydricha již v prvních hodinách protinacistického puče 16. října 1938 zastřelil v jeho vile.

Himmler Heinrich – Narozen 1900. Zúčastnil se dobrovolně v závěru sv. války bojů jako aspirant bavorského pluku. Studia na VŠ zemědělské, věnoval se chovu slepic a působil jako učitel. Vstoupil do NSDAP a účastnil se Pivního puče r. 1923. Od 1926 vysoký funkcionář strany. 1929 založil oddíly SS k ochraně stranických špiček. 1934 náčelník Gestapa v Prusku a od 1936 velitel všech policejních složek v Německu. Hlavní organizátor koncentračních táborů. Organizoval SS jako mystický starogermánský řád. Přímý nadřízený R. Heydricha. 16. října 1938 zastřelen při zatýkání během protinacistického převratu.

Hitler Adolf – Narozen 1889 v Braunau na Irmu v Rakousku. 3. dítě z otcova 3. manželství. Jeho předky byli šumavští Hillerové. Otec celník c. k. finanční správy. 1900 až 1904 reálka, pro špatný prospěch zanechal studia. 1907 až 1908 se neúspěšně pokoušel o přijetí na malířskou akademii. Živil se jako pomocný dělník, malíř pohlednic a tapetář. Četl a zajímal se o politiku. Pohyboval se ve Vídni a od 1913 v Mnichově. Okouzlen pangermánskými idejemi, nenáviděl zejména Židy a Čechy. 1914 v Rakousku nebyl uznán schopným voj. služby. V Bavorsku se žádostí u krále domohl služby v 1. pěším pluku. 1916 raněn na Sommě, 1917 svobodník u Arrasu a u Yprů. 1918 přiotráven plynem, přechodně oslepl. Vyznamenán, těžce dotčen kapitulací Německa, kterou připisoval podvratným živlům, bolševikům a Židům. Od 1919 v Mnichově donašečem kontrarozvědky protirevolučního VII. arm. sboru kapitána Röhma. 1920 z Reichswehru odešel a začal se angažovat propagandou pro malou stranu DAP, později NSDAP. Stranu postupně ovládl. 1921 uvězněn pro politický delikt, 1923 po nezdařeném Pivním puči zatčen, 1924 na několik měsíců uvězněn v Landsbergu, kde napsal programový pamflet Main Kampf. Po propuštění získával podporu velkopodnikatelů a precizoval své rétorické umění. Měnil stranu dle vůdcovského principu na masovou organizaci zaštítěnou ozbrojenými složkami SA (Röhm). Ve volbách do říšského sněmu 1932 získala strana 37%. Od 30. 1. 1933 s podporou podnikatelských kruhů a armády říšským kancléřem. Rychle proměnil stát na totalitní nacistickou diktaturu jedné strany, zahájil perzekuce proti komunistům a Židům. Vyvedl Německo ze SN, obratně manévroval v evropské politice, využíval nešvarů, strachu a obav státníků z bolševismu. Provedl čistku ve straně a od 1935 začal budovat pravidelnou útočnou armádu wehrmacht. 1936 remilitarizoval Porýní a v únoru 1938 provedl anschluss Rakouska. Dokázal politicky izolovat Československo a v Mnichově 29. září 1938 získal souhlas velmocí k anexi Sudet. 1. 10. 1938 nařídil útok na Československo, které se rozhodlo k obraně. Armády wehrmachtu ztroskotaly na pohraničních opevněních a polský útok vyprovokoval Stalina k invazi do Pobaltí a do Polska. Neúspěchy a spěch vedly Hitlera k nařízení ukvapeného útoku z Rakouska na Brno, který vedl ke zničení XIV. armády a ke ztrátě celého Rakouska. Ignoroval výzvy velmocí k ukončení války a ke společné obraně před Sověty. Tvrdošíjným lpěním na nasazení nejlepších německých armád proti RČS vyprovokoval opoziční hnutí generálů k protinacistickému puči. 16. 10. 1938 byl ve své vojenské kanceláři

zastřelen zapisovatelem plk. Hossbachem.

Hlinka Andrej – Narozen 1864 pod jménem Sidor v Černové jako syn rolníka. 1899 vysvěcen na kněze. Od 1892 člen maďarské lidové strany Ferdinanda Zichy. 1905 založil Slovenskou ľudovou stranu. Redaktor a zakladatel slovenských časopisů a člen Matice slovenskej. 1906 pro vlasteneckou činnost suspendován biskupem. 1908 odsouzen na dva roky vězení. Za sv. války politicky pasivní. V říjnu 1918 podepsal Martinskou deklaraci a obnovil činnost Ľudovej strany = HSĽS. Poslancem a senátorem až do r. 1938. Zklamán českou politikou, která nesplnila sliby federalizace státu a vytvořila umělý konstrukt národa československého, stejně jako českým atheismem a omezováním církve, začal usilovat o autonomii Slovenska. Snažil se na vlastní pěst ovlivnit mírová jednání ve Versailles, později sjednocoval slovenské katolíky i luterány do jedné fronty. Krajní frakce HSĽS se pokoušely o kolaboraci s polskými a maďarskými šovinisty. Od 1935 byl otevřeným odpůrcem soužití s Čechy. Krátce před smrtí začátkem roku 1938 vedl tajná jednání i s K. H. Frankem o koordinaci akcí s henleinovským hnutím.

Hodža Milan – Narozen 1870. Vystudoval SŠ a filozofii. 1905 až 1910 jako jediný Slovák členem uherského sněmu za Slovenskou národní stranu. Patřil k čelním spolupracovníkům následníka trůnu arcivévody Ferdinanda ďEste. Pomáhal organizovat tzv. Belvederský kruh, sdružení národních stran v Rakousku-Uhersku, které připravovaly federalizaci říše. Za sv. války mobilizován, pracoval v cenzurním odd. ve Vídni a navázal styky s českou Maffií. 1918 spoluautor Martinské deklarace. Diplomat v Budapešti, odvolán pro neshody při vytyčování jižní slovenské hranice. 1919 až 1920 ministr unifikací. 1922 až 1926 ministr zemědělství za Republikánskou stranu. Usiloval o integraci čs. národnostních menšin na pragmatické hospodářské bázi agrární politiky. 1935 až 1938 předseda vlády RČS. 21. září 1938 s celou vládou rezignoval po přijetí bertechsgadenského ultimata. Po volbách 1939 ministr pro autonomní oblasti. V této funkci se snažil obnovit Belvederský kruh a sdružovat národnostní strany Malé dohody za účelem opětovné integrace podunajského prostoru. Dostal se do konfliktu s předsedou agrární strany Beranem o likvidaci celních bariér v rámci Malé dohody. Po odchodu z Rep. strany v r. 1940 založil vlastní monarchistickou stranu neboť většinu MD tvořily monarchie a RČS jako jediná republika se stala překážkou sjednocení bývalých habsburských zemí. Hledal jednotící prvek. Roku 1942 poukazoval na selhání republikánství v otázce pomoci spojeneckému Polsku napadenému Rudou armádou (Praha se jako jediná postavila proti vstupu do války). V srpnu 1942 vážně onemocněl a 27. 6. 1944 zemřel.

Hoepner Erich gen. – Narozen 1896. Za sv. války důstojník císařské armády. Po válce v Reichswehru. Velitel vyšších jednotek a přední budovatel lehkých divizí. 1938 generálmajor a jeden z hlavních členů protinacistické opozice. V létě 1938 jmenován velitelem XVI. armádního sboru. Pod jeho velení spadala 23. divize, která 16. 10. 1938 obsadila na Witzlebenův pokyn z Postupimi Berlín a Hlavní štáb v Zossen. V roce 1942 velel 4. tankové armádě v Sasku, se kterou

pod tlakem Sovětů ustoupil do Bavorska a uhájil přístupy v Durynském lese. Této armádě vele i v roce 1943 v hlavním tažení na Smolensk. Roku 1949 maršál a náčelník štábu pozemních vojsk.

Höpner gen. – 1938 velel 3. tankové divizi, která se 1. až 4. října neúspěšně pokoušela prolomit severomoravská obranná postavení československé armády. Také člen protinacistické generálské opozice, pod přímým velením gen. Rundstedta, jenž převrat neschvaloval.

Horthy Miklós adm. – Narozen 1868 v Maďarsku. Důstojník c. k. válečného námořnictva. 1914 velitel křižníku Navarra. Námořní pobočník císaře Františka Josefa I. 1918 viceadmirál a poslední velitel c. k. válečné flotily. 1919 hlavní velitel maďarských vojsk bojujících na Slovensku proti čs. jednotkám. Ministr války a velitel Národní armády v Szegedu po potlačení bolševické revoluce v Maďarsku. 1921 zradil císaře Karla I. a zabránil mu v převzetí trůnu z mocenských důvodů, neboť se sám stal v březnu 1920 regentem. 1937 inicioval změnu ústavy a získal de facto panovnické pravomoci. Orientoval se na spojenectví s fašistickou Itálií. V roce 1938 vyvíjel nátlak na čs. vládu k odstoupení oblastní na Slovensku a celé Podkarpatské Rusi Maďarsku. S přímou vojenskou intervencí nespěchal ani po napadení RČS wehrmachtem, zvláště kvůli hrozbě mobilizované rumunské armády, spojence RČS. Po Hitlerově smrti vyhlásil ozbrojenou neutralitu. V březnu 1939 po Mussoliniho pádu se dostal do mezinárodní izolace a v srpnu 1939 souhlasil se vstupem Maďarska do spolku Malé dohody s podmínkou změny obranné orientace MD na východ proti SSSR.

Hossbach Friedrich plk. – Narozen 1884. Ve světové válce nižším důstojníkem císařské armády a pak reichswehru. Od 1933 ve wehrmachtu. Plukovník byl původně pobočníkem a styčným důstojníkem Adolfa Hitlera pro wehrmacht. Koncem ledna 1938, v rámci tzv. Fritschovy aféry, kdy Gestapo vykonstruovalo falešná obvinění z homosexuálních styků, aby odstranilo generála von Fritsche z místa velitele pozemních sil a aby zabránilo jeho jmenování na místo maršála Blomberga, Hossbach von Fritsche telefonicky varoval a ztratil tak Hitlerovu důvěru. 27. ledna požádal Hitler generála Keitela, aby mu našel nového pobočníka. Tímto novým pobočníkem se stal major Rudolf Schmundt. Hitler namísto Fritsche dosadil loajálního generála Brauchitsche a sám podržel funkci vrchního velitele veškeré branné moci Německa. Vrchními veliteli všech tří složek německé armády se stali Brauchitsch, Göring a Raeder, náčelníkem celého hlavního štábu wehrmachtu (OKW) se stal generál Wilhelm Keitel a celé OKW od této chvíle sloužilo jen jako Hitlerův poslušný vojenský sekretariát a zároveň nahradilo ministerstvo války. Armáda ztratila nezávislost a byla zcela přimknuta k nacistickému státu. Plukovník Hossbach byl přeřazen do funkce zapisovače Hitlerovy vojenské kanceláře. Poté byla provedena čistka, během níž bylo na 60 starších, konzervativních a nespolehlivých generálů propuštěno nebo přeřazeno na nevýznamná místa. Hossbach byl členem Beckovy skupiny protinacistické vojenské opozice. 16. října pod dojmem porážky wehrmachtu v Rakousku a postupující Rudé armády v Polsku podlehl dojmu, že Hitler vede Německo do

zkázy a v jeho vojenské kanceláři svého führera zastřelil, čímž odstartoval generálský puč. V roce 1939 byl odsouzen na 4 roky vězení a již v roce 1941 propuštěn a penzionován. V červnu 1942 znovu povolán do služby v gen. štábu wehrmachtu, kde sloužil po celou dobu války ve SSSR. Roku 1947 opět penzionován. Jeho opisy z jednání nacistických pohlavárů a soukromé záznamy posloužily v Norimberském procesu jako důkazy proti zatčeným nacistům.

Husárek Karel gen. – Narozen 1893. Za sv. války zajat na ruské frontě, ihned vstoupil do legií. Absolvoval všechny boje od Zborova po Vladivostok. Po válce absolvoval válečnou školu v Paříži. 1935 až 1938 zástupce náč. hl. štábu pověřený vedením ŘOP, prokazoval vynikající organizační schopnosti. 1938 div. generál, v září jeden z mála, kteří poukazovali na slabost čs. armády, nehotové opevnění a selhání spojenců. Přesvědčoval o tom i prezidenta Beneše. Po vítězství nad Němci pro projevenou slabost a selhání v krizové situaci nahrazen ve vedoucí funkci gen. Hubálkem, zůstával v podřízených funkcích do léta 1939, kdy byl jmenován Ředitelem opevňovacích prací v rámci koordinačního štábu Malé dohody. Významnou měrou se zasloužil o dokončení hlavních částí karpatské linie.

Chamberlain Newille – Narozen 1869. Přední konzervativec již před sv. válkou. Majitel loděnic a železáren. 1918 až 1940 nepřetržitě člen Dolní sněmovny a člen různých vlád. Významně se podílel na poválečné stabilizaci britské ekonomiky. Představitel appeasementu a odpůrce systému kolektivní bezpečnosti. Od 1937 předseda vlády Jeho Veličenstva. V roce 1938 se pokusil využít zesílení Německa k naplnění britské kontinentální doktríny a nastolit v Evropě mocenskou rovnováhu Francie a Německa. Neprozíravě pomohl Hitlerovi obsadit Rakousko a pokusil se jej posílit ještě o Sudety. Neodhadl skutečné úmysly nacistů. Ochota Československa bránit se a vstup SSSR do války jej připravili o autoritu a posílily vnitrostranickou opozici. 16. října 1938 abdikoval na svoji funkci a doporučil za předsedu vlády Lorda Halifaxe. 9. 9. 1940 zemřel.

Chautemps Camille – Narozen 1885. Advokát, člen radikální strany. 1914 až 1934 poslanec francouzského nár. shromáždění. 1924 ministr vnitra, 1925 až 1930, ministr spravedlnosti a opět vnitra. 1934, 1937 – březen 1938 předseda vlády. Pád jeho vlády vedl ke zmatkům a oslabení, za nichž Hitler vojensky připojil k říši Rakousko. Byl protikomunisticky zaměřený, byl odpůrcem smlouvy se SSSR a kritikem smlouvy s RČS. Od října 1938 ministr vnitra.

Choltitz Dietrich Mjr. – Narozen ve Slezsku. Vojenskou službu prožil jako kadet a páže u dvora saské královny. Ve světové válce bojoval od r. 1916 a po válce přešel do Reichswehru. V roce 1931 převelen k wehrmachtu. Jako major pověřen velením 1. výsadkového pluku u 7. výs. divize gen. Karla Studenta. V předvečer operace Unternehmen Freudenthal koncem září 1938 měl pochybnosti o možnosti úspěchu. 1. října 1938 za svítání seskočil s I/1. praporem nad severomoravským územím v týlu čs. obranné linie. V průběhu operace, která neuspěla, byl zabit.

Churchill Winston – Narozen 1874 jako člen významného rodu. Potomek vévody Marlborougha. 1895 dokončil voj. učiliště v Sandhurst. Jako jezdecký důstojník se účastnil v koloniálních válkách. 1896 až 1900 válečným zpravodajem v Indii, na Kubě a v Súdánu. Od 1905 korespondentem v Bůrské válce, zajat, uprchl dobrodružným způsobem a získal popularitu. Od 1900 člen Dolní sněmovny za konzervativce. 1905 přešel k liberálům. 1908 ministr obchodu a 1910 min. vnitra. 1914 až 1915 první lord admirality. Prosazoval útok na Turecko a obsazení Dardanel. Nezískal podporu, akce byla provedena liknavě a skončila neúspěchem. Po odvolání důstojníkem na záp. frontě ve Francii. Od 1917 ministrem zbrojení, projevil organizační a vůdcovský talent. Prosazoval motorizaci a výrobu tanků i letadel. Po válce rezignoval na funkce a věnoval se literatuře. Byl proimperiálním a vždy důsledně protikomunistickým politikem, upozorňoval na rozpínavost Německa a nebezpečí nacismu. Od 1924 opět v konzervativní straně, ale v opozici vůči Chamberlainově politice. Koncem 30. let bez politického vlivu. V létě 1938 ve Francii vyzýval k vytvoření protinacistického nadnárodního spojenectví. Jeho pozice v Británii sílila po zradě Československa v Mnichově a ještě více po přepadení Polska Rudou armádou. Po pádu vlády a jmenování Halifaxe premiérem jmenován ministrem války a roku 1939 i prvním lordem admirality. Po vpádu SSSR do Evropy 20. července 1942 jmenován premiérem válečné vlády. Vládl nepřetržitě do roku 1948. Ve válce dbal o důslednou likvidaci komunismu v SSSR a organizoval mezinárodní spojenectví. Zasadil se o zachování koloniálního systému. Po válce odstaven liberální vládou, ale povýšen do šlechtického stavu. 1953 získal Nobelovu cenu a sepsal řadu historických prací. Zemřel roku 1965.

Chvalkovský František – Narozen 1885. Roku 1908 ukončil právnickou fakultu a studoval v Londýně obchodní vědy. Advokát v Praze, Bolzanu a Krakově. Od 1914 vedoucí právního odd. krakovské Živnobanky. Od 1919 v prezidiu Ministerstva vnitra. Od 1923 šéf politického odd. Min. zahraničí. Mimořádným vyslancem v Tokiu a v USA, pak v Německu a od 1932 do března 1939 v Římě. Nekriticky obdivoval pravicové režimy a pro sympatie k Mussolinimu po jeho pádu odvolán. Práce na Min. zahraničí, kde vyvíjel činnost zaměřenou proti Benešově politice. Od podzimu 1939 vyslancem v Maďarsku nepřetržitě do 1947. Člen Gajdovy a Hodžovy dunajské federace.

Ingr Sergej Gen. – Narozen 1896. Po gymnáziu v Kyjově nastoupil jako jednoroční dobrovolník u 49. c. a k. pěšího pluku. 1915 na ruské frontě zajat. Od 1916 dobrovolník v srbské divizi v Oděse, pak odvelen k 1. čs. brigádě legií. 1917 odeslán na francouzskou frontu, zde nasazen. Po válce velel praporu italských legionářů proti Polákům na Těšínsku a proti Maďarům na Slovensku. 1923 na Hl. velitelství, pak přednosta oper. odd. ZVV Praha. Absolvoval válečnou školu. 1938 brigádní generál, zástupce velitele III. arm. sboru. Za mobilizace divizní generál, velitel III. arm. sboru na jižní Moravě, patřil k rozhodným odpůrcům kapitulace, byl dokonce ochoten provést vojenský puč a zahájit boj s Němci. 10. až 14. 10. 1938 způsobil včasným zasazením tankových brigád u Slavonic průlom do německé

fronty a odříznutí XIV. německé armády. Možnosti tankových koncentrovaných formací jej zaujaly a stal se propagátorem tohoto druhu vojsk. Zasadil se o přezbrojení rychlých divizí na tankové a zasloužil se o vývoj nových typů. V únoru 1939 velitelem nově sestavovaného tankového mech. sboru. 1942 v opozici k Benešovu politickému vedení usiloval o spolupráci s pancéřovými sbory wehrmachtu. Po napadení Německa Rudou armádou usiloval o uvolnění průchodu wehrmachtu Moravskou branou do Polska. 1943 velel tankovému sboru při ofenzívě do Moldavska a Ukrajiny. Od jara 1944 velitelem tankového arm. sboru Malé dohody v bojích na Ukrajině.

Initzer – kardinál ve Vídni. Ve strachu z převahy luteránů, kteří se pro Hitlera nadchli, uvítal v březnu 1938 vstup wehrmachtu do Rakouska a nechal vyzvánět zvony.

Jodl Alfred gen. – Narozen 1890. Za sv. války v císařské armádě, po 1918 důstojník Reichswehru. Stal se členem NSDAP a po roce 1933 rychle postupoval ve funkcích. 1935 plukovník, šéf odd. na říšském Min. války. Od 1938 náčelník operačního odd. gen. štábu wehrmachtu. Účastnil se příprav útoku na Československo. Po 16. říjnu 1938, coby pronacisticky orientovaný důstojník, odstaven. 1939 šéf operačního odd. štábu I. armády a v červenci 1942 generálmajor, šéf operačního odd. OKH. V říjnu 1942 zahynul při letecké evakuaci štábu do Francie.

Juriga Ferdiš – Narozen 1874 v Gbelích. Studoval maďarskou SŠ v Ostřihomi, seminář a po studiích ve Vídni promován na dr. teologie. 1905 až 1918 farářem ve Vajnorech a v Povážské Stredě. Slovenský národovec. 1905 až 1918 poslanec za slovenskou klerikální stranu. 1906 na dva roky uvězněn za národovecké články. 18. 10. 1918 přednesl v maďarském parlamentu návrh na odtržení Slovenska od Uher a jako prvý doporučil přijetí Martinské deklarace. Od 1918 člen čs. NS a místopředseda SĽS.

Karvaš Imrich – Narozen 1903 ve Varšanech, Vystudoval SŠ a práva. Od 1935 profesorem na Komenského univerzitě v Bratislavě. Vynikající národohospodář a ekonom.

Od 1936 tajemník Svazu slovenských bank a člen vlivných hospodářských organizací. Zastánce čs. jednoty a v roce 1938 člen Syrového i Rašínovy válečné vlády. Od března 1939 ministr hospodářství slovenské vlády. V HSĽS vedl křídlo spolupracující s Hodžovým Belvederským kruhem na hospodářské integraci Malé dohody a na odstranění celních bariér. Od roku 1945 šéf integrační komise MD a od roku 1948 ministr hospodářství Podunajské federace.

Kašpar Karel – Narozen 1870. Studoval práva a teologii, absolvoval českou kolej Nosticovského Nepomucena v Římě a po návratu do Čech se stal kaplanem ve Svojšíně, později u sv. Mikuláše v Praze. Přijal též profesorské místo na akademii hraběte Straky (pro šlechtickou mládež). Od roku 1907 byl kanovníkem svatovítské kapituly, v roce 1920 světící biskup, v roce 1931 pražský metropolita.

V listopadu 1935 byl jmenován kardinálem. Politicky poměrně aktivní, snažil se nejprve o zachování křesťanského míru, ale v roce 1938 působil na politiky ve smyslu neustupování násilí. Vedl v tom smyslu osobní rozhovory s Benešem. Sepsal a publikoval nejméně 20 knih o dějinách Evropy, z oblasti církevního práva a také několik cestopisů. Byl osobním přítelem papeže Pia XI. Od r. 1939 usiloval o sjednocení českých, moravských a slovenských katolíků. Zemřel 1941.

Keitel Wilhelm gen. – Narozen 1882 v junkerské rodině. Od 1911 v dělostřeleckém pluku. V roce 1914 kapitán dolnosaského děl. pluku č. 46. Od 1918 št. důstojník Reichswehru. 1929 podplukovník a šéf organizačního štábu v říšském min. války. V roce 1931 plukovník. Několikrát vedl vojenské delegace do SSSR a byl zde na stáži. Po 1933 velitelem dělostřelectva v Postupimi. 1935 šéf dělostřel. odd. v ministerstvu války. 1937 generálporučík a v únoru 1938 velitel OKH, nejbližší Hitlerův vojenský spolupracovník, oddaný a loajální. Hlavní organizátor Fall Grün. Po vojenském převratu 16. 10. 1938 zbaven funkce. Od 1939 náč. štábu III. armády wehrmachtu.

Kennedy Joseph – Narozen 1888. Americký bankéř a průmyslník. 1913 prezidentem banky v New Yorku, současně studoval Harward. Během sv. války zbohatl v loďařském průmyslu. 1932 kandidoval za demokratickou stranu. Od 1937 velvyslanec USA v Londýně. Přátelské vztahy s Chamberlainem. Aktivní člen Clivedenské kliky provádějící proněmeckou politiku, ačkoliv hodnotil nacismus co do nebezpečnosti rovnocenný komunismu. Věřil, že nacisté zaútočí na východ. V listopadu 1938 odvolán. Vrátil se do USA a vystupoval zde pro tvrdý kurz vůči SSSR. V roce 1942 po vypuknutí války se SSSR přesvědčoval vládu USA k přímé podpoře Velké Británie a organizoval konvoje s dodávkami válečného materiálu. Do politiky se již nevrátil.

Kesselring Albert gen. – Narozen 1885 v Bavorsku. Důstojnický čekatel 2. pluku dělostřelectva v Metz v Lotrinsku. Výcvik pro pevnostní a obléhací dělostřelectvo. Získal cenné zkušenosti ve světové válce. Od r. 1917 převelen ke štábní práci na velitelství divize a u armádního sboru. Po válce uvězněn bavorskými bolševiky. Dal před bolševismem přednost fašizmu a pořádku. 1922 převelen k vojenskému velitelství v Berlíně a pomáhal organizovat Reichswehr, později jako technický kádr také Truppenamt, tajný budoucí mozek armády. Pracoval jako nejmenovaný náčelník von Seecktova štábu. Velký talent pro zjednodušení administrativy. V roce 1933 opět plukovník dělostřelectva a velitel pluku. Penzionován, zaujal funkci na ministerstvu letectva. Roku 1936 jej Göring jmenoval velitelem letecké oblasti. V roce 1938 velitel Luftflotte 1, jímž zůstal až do r. 1943.

Kleist Ewald von gen. – Narozen 8. 8. 1881 v Braunfelsu v Hessensku. 1900 důst. aspirant 3. kr. polní děl. pluk. 1901 poručík. 1904 pobočník velitele praporu. 1907 pob. vel. pluku. 1908 nastoupil jezdeckou školu v Hannoveru. 1910 nadporučík. 1911 důst. gen. štábu 14. jezd. pluku. 1914 kapitán jezdectva u 1. princova husarského pluku. 1915 důst. štábu 85. pěší divize. 1916 zástupce

velitele divize, pak děl. důst. XVII. sboru. 1917 v dělostřelecké škole ve Wahnu, náč. štábu gardové jezdecké divize. 1918 ve štábu 225. pěší divize. 1919 ve štábu 13. jezdeckého pluku. 1922 major. 1923 instruktor taktiky v jezd. škole v Hannoveru. 1926 podplukovník. 1927 ve štábu 2. jezdecké divize, 1928 jeho náčelník. 1929 náč. štábu 3. pěší divize a plukovník. 1931 velitel 9. pěš. pluku, velitel 2 jezd. divize, generálmajor. 1933 generálporučík. 1936 velitel voj. okresu VIII. 1938 v únoru penzionován. Podpořil pučisty. 1942 opět povolán jako velitel 1. tankové skupiny. Účastnil se průlomu z Francie přes Ardeny a postupu až do Polska. 1943 polní maršál, velitel 1. tankové armády v postupu na Kyjev. 1944 opět penzionován.

Klofáč Václav – Narozen 1868 v Pohledu u Havl. Brodu. Maturoval na gymnáziu a studoval univerzitu v Praze, medicínu a filosofii. Učil v Dobrnici. Jako student se zapojoval do politiky a publikoval v časopisech. Člen Politického dělnického klubu. Od 1890 redaktor Národních listů. 1893 jednoroční dobrovolník c. k. armády. Od 1897 člen mladočeské strany a člen národoveckých spolků. 1901 až 1918 poslanec Říšské rady ve Vídni. 1908 zemský poslanec. 1897 založil Národně socialistickou stranu. 1914 obžalován z velezrady a uvězněn. 1917 císařem Karlem I. podmínečně propuštěn. Jeden z předních organizátorů převratu 28. 10. 1918. Ministr nár. obrany. 1919 až 1938 senátor za Nár. socialisty a člen politické pětky. Několikrát se stal místopředsedou vlády a předsedou senátu. Po volbách 1939 se již politického života neúčastnil.

Kluge Hans Gunter von gen. – Narozen 1882. Od 1914 příslušník císařské armády u 46. děl. pluku na záp. frontě, koncem války v gen. štábu. Vyšší důstojník Reichswehru, inspektor zpravodajských oddílů. 1930 až 1935 velitel 2. děl. pluku, pak III. voj. okruhu. Pak velitel 6. dělostř. divize. 1935 až 1938, i za mnichovské krize, velitel VI. armádního sboru v sestavě Reichenauovy X. armády. Člen generálské opozice. Po vpádu SSSR do Polska usoudil, že Německo vede sebevražednou válku, a když si ověřil, že opozice váhá s převratem, naplánoval obrat svých jednotek na Berlín. Mezitím vypukl protinacistický puč 16. 10. 1938 v Berlíně. Kluge rezignoval na válečné události v Československu a odejel do Berlína. Od ledna 1939 velel IV. armádě wehrmachtu ve Slezsku.

Koechling plk. – V září 1938 převelen Hitlerem jako vojenský poradce k vznikajícím jednotkám Freikorpsu. 16. října na inspekční cestě ve Vídni zajat spolu s K. H. Frankem čs. jednotkami. Při převozu na východ uprchl a přešel hranici do Maďarska.

Köllner Fritz – Narozen 1904 v K. Varech. Činovník Wandervögel, od 1932 v Kameradschaftsbundu. JUDr., zaměstnanec Zemské banky v Liberci. 1927 až 1934 v centrále banky v Praze. 1933 spoluzakládal henleinovskou SHF, pak SdP, postupně třetí nejaktivnější nacista v republice. Vzal si první ženu K. H. Franka. Důvěrník spolku Volksbund für das Deutschtum in Ausland. Spolupracovník Abwehru, vedl SdP v Chebu. Od 1935 poslanec čs. NS. V červnu 1938 na

turnerských slavnostech ve Vratislavi, zde seznámen s Hitlerem. V září účastník sjezdu NSDAP v Norimberku. 14. 9. 1938 uprchl do Říše, organizoval bojůvky FS a velel 1. skupině Schlesien. V nepřítomnosti v RČS odsouzen pro vlastizradu k doživotnímu vězení. Od 1939 velitel roty v divizi Brandenburk. Zabit při výsadkové akci v Polsku v říjnu 1942.

Kopecký Václav – Narozen 1897. Přerušil studia práv, zajímal se o politiku, pracoval v žurnalistice. Komunista a spolupracovník K. Gottwalda. Poslanec čs. NS. Redaktor Rudého práva. Označoval RČS za žalář národů a vykonával protichůdné direktivy Kominterny. V roce 1938 patřil k Výboru na obranu republiky, po válce kritizoval imperialismus v Československu. Od 1939 znovu poslanec, po zákazu KSČ v roce 1942 uprchl s vedením KSČ do Moskvy. Nikdy se nevrátil a jeho osudy nejsou známy od r. 1944.

Krejčí Ludvík gen. – Narozen 1890 v Tuřanech na Brněnsku. Záložník c. k. armády, vyznamenáván v Rumunsku, zajat na ruské frontě. Příslušník čs. legií, účast na všech bojích od Zborova. 1918 jako plk. velel 2. divizi legií. 1919 velitel všech částí na západ od Irkutska. Vynikající velitel, velké improvizační schopnosti. 1919 velel 6. PD v Brně, pak 4 PD v Hradci Králové a velitel ZVV v Košicích. Absolvoval válečnou školu v Paříži a školu pro generály ve Versailles. Od prosince 1933 náč. gen. štábu, přední budovatel čs. armády. 1938 po mobilizaci vrchní velitel čs. armády. Odpůrce kapitulantských tendencí a zabýval se vyhlášením vojenské diktatury. Nakonec se pod vlivem antikapitulační generality spojil s Výborem na obranu republiky. 26. 9. 1938 postavil Beneše před možnost internace a donutil jej jmenovat Vládu nár. obrany. 1 až 22. 10. 1938 vedl úspěšnou obrannou válku s wehrmachtem, která skončila protinacistickým pučem v Německu a vpádem RA do Polska. Po vítězství zabránil Benešovi uskutečnit vyhnání sudetských Němců dle principu kolektivní viny. Dále velitel čs. armády v rámci armád MD. Od 1941 se snažil přimět Beneše ke koordinaci obrany armád MD s wehrmachtem proti očekávané agresi RA. Od napadení Polska a Německa Sověty roku 1942 se snažil přimět Beneše ke vstupu do války. Po internaci Beneše a vstupu MD do války vedl čs. armádu v útoku na Ukrajinu a do Haliče. Roku 1947 ministr nár. obrany a od 1950 penzionován na vlastní žádost. Byl nejúspěšnějším velitelem, kterého kdy čs. armáda měla. Zemřel 1972.

Krofta Kamil dr. – Narozen 1876 v měšťanské rodině v Plzni, člen Národní demokracie K. Kramáře. 1898 až 1909 pracoval ve státním archivu v Prusku, pak jako historik ve vatikánském archivu dějin náboženství. 1901 až 1902 pracoval v archivu země české. Od 1912 profesor dějin na Karlově univerzitě v Praze. 1920 vstoupil do diplomatických služeb, vyslanec ve Vatikánu. 1921 až 1925 vyslancem v Rakousku. 1925 až 1927 vyslancem v Německu. 1927 až 1935 náměstkem min. zahraničí E. Beneše. 1934 vystoupil z Národní demokracie po jejím spojení s fašisty. Benešův přítel, autor řady historických publikací. Od 1935 ministr zahraničních věcí RČS. Roku 1938 se velmi angažoval proti kapitulaci, po generálském puči zůstal min. zahraničí Rašínovy vlády. 1939 min. zahraničí v nové vládě. Od roku 1941 se zasazoval o spojenectví s novým Německem a vedl

spory s Benešem o vztahy se SSSR. 1943 onemocněl a rezignoval na funkci. Autor vědeckých historických publikací, nadšený pro myšlenku Podunajské federace. Zemřel 1945.

Krsek Karel – český tramp známý jako Generál Packard, velitel tzv. Zimní brdské brigády, průkopnické osady pěstující zimní táboření v horách. V roce 1938 mobilizován, četař. Osvědčil se při zvedných úkolech. V r. 1939 přijal místo civilního výcvikového instruktora speciálních paradesantních jednotek. V červnu 1942 mobilizován jako poručík u 11. praporu 25. paradesantní divize. Bojoval při výsadkových operacích v Polsku a na Ukrajině jako velitel 3. paradesantního pluku. Zraněn podstoupil dobrodružnou cestu nepřátelským územím 300 km k vlastním liniím. 1944 penzionován, vyznamenán řádem Bílého lva.

Kubka František – Sekretář YMCy, nadaný žurnalista. Od r. 1927 redaktorem hradního listu Prager Presse, od června 1937 pracovník tiskového odboru ministerstva zahraničních věcí RČS. Představitel hradního politického křídla, ale Benešův kritik. Přítel Karla Čapka a účastník setkávání Pátečníků. V září 1938 jmenován přidělencem velvyslanectví RČS v Moskvě. Velmi dobré osobní vztahy s vyslancem Alexandrovským, později s Litvinovem a s Potěmkinem. V roce 1942, po podezření, že Fierlinger pracuje pro Sověty, zapojen Moravcovou TIS. Opatřil usvědčující materiály a odeslal je do Prahy. V červenci po začátku války zatčen v Moskvě NKVD a internován s ostatními členy zahraničních ambasád. V roce 1947 objeven v jednom z táborů Gulagu na Urale. Podal svědectví o zločinech komunismu před Varšavským soudem. 1948 založil Svaz bojovníků proti komunismu.

Kundt Ernst – Narozen 1897. Němec z České Lípy. Absolvoval právnickou fakultu, domácí učitel v rodinách německých průmyslníků. Od května 1926 vedoucí Deutschpolitisches Arbeitsamt v Praze. Člen mnoha sudetských spolků, studoval národohospodářství v Marburgu, radikální poslanec SdP v čs. národním shromáždění, předseda klubu poslanců. V roce 1938 pověřencem AdP pro jednání s čs. vládou. Po válce vypovězen, směl Čechy navštěvovat pouze jako turista, i když nebyl souzen českými soudy pro žádné zjevné zločiny.

Laval Pierre – Narozen 1883. Advokát a právní zástupce velkých francouzských podniků. Zbohatl, skupoval provinční malé listy a zahájil politickou kariéru jako poslanec za socialistickou stranu. Ve Světové válce zastával poraženecké postoje. Stal se advokátem odborové organizace GGT a od r. 1926 ministrem spravedlnosti. Od r. 1930 ministrem práce, dále pak ministrem zahraničí až do r. 1936. Navzdory cynické povaze na nátlak generálního štábu podepsal v r. 1935 spojeneckou smlouvu se SSSR, vzápětí se postavil proti ní a pod tlakem veřejného mínění byl odvolán. Sabotoval hospodářské sankce nařízené SN proti Itálii po agresi v Etiopii. V září a říjnu 1938 zastával proněmecké postoje. Zdráhal se podporovat polské zájmy, neboť mu byl znám Hitlerův úmysl zaútočit na Polsko ihned po obsazení RČS. Po válce odsouzen za kolaboraci a rozkrádání majetku státu.

Lebrun Albert – Narozen 1871. Důlní inženýr, poslanec francouzského národního shromáždění od r. 1900, politicky přívrženec pravice. Několikrát ministrem, senátorem, místopředsedou senátu. Od r. 1932 prezident Francouzské republiky. Jeho vládu poznamenal trend rezignace na zásady systému evropské kolektivní bezpečnosti. Série vládních krizí oslabila Francii a dovolila Německu znovuvyzbrojení i agresi. V listopadu 1938 prezident Lebrun abdikoval a již se do politiky nezapojil.

Leeb Wilhelm von. gen. – Narozen 1876. Od 1895 v bavorském pluku. Za sv. války kapitán ve štábu I. bavorského armádního sboru. Po válce důstojníkem Reichswehru. 1925 velitel pěšího pluku. 1927 velitel dělostřelectva V. voj. okruhu. 1930 velitel VII. voj. okruhu a zemský velitel v Bavorsku. Ve válce proti Československu velel XII. armádě a vedl útok na jižní Čechy. Po selhání sousední XIV. armády musela jeho armáda zachytit boční úder čs. divizí útočících na Linec a zároveň čelní úder tankových praporů od Soběslavi. Podařilo se mu útok zpomalit, ale od zničení jeho armádu zachránil pouze protinacistický převrat v Německu a ukončení války. Po válce opět velitelem v Bavorsku a od 1942 velitel skupiny NORD ve Finsku. Úspěšně čelil sovětské ofenzívě do Finska a spolu s Finy v březnu 1943 dobyl Leningrad. Obsazoval severní sovětské přístavy a roku 1945 vedl tažení od severu na Kazaň.

Líčka Otakar František gen. – Narozen 1889. Absolvent reálky v Moravské Ostravě. Berní úředník. Ve sv. válce velitel čety, pak u 56. pěšího pluku na ruské frontě. 1916 zajat. 1917 vstoupil do čs. legií. 1918 velitel kulometné roty 8. pluku. 1919 přednosta odd. štábu 3. divize legií, pak styčný důstojník u srbských jednotek na Sibiři. Ve vlasti absolvoval Kurz pro důst. gen. štábu a Válečnou školu. 1922 náč. štábu 2. horské brigády. 1924 náč. štábu 11. divize. 1927 náč. štábu ZVV Košice. 1929 velitel 11. pěšího pluku. 1932 velitel 10. pěší brigády. 1934 generál, velitel 20. pěší brigády. 1936 velitel 7. pěší divize. Po mobilizaci velitel 36. hraniční oblasti. Jeho zásluhou byl zastaven nápor polských jednotek na Moravskou bránu. Po válce náč. štábu ZVV Olomouc a v roce 1942 po mobilizaci velitel V. sboru. Účastnil se tažení 2. armády na Krakov.

List Wilhelm von gen. – Narozen 1880. Od 1898 v císařské armádě. 1918 velitel praporu na záp. frontě. Od 1919 v Reichswehru, 1922 podplukovník, 1927 plukovník. Velitel 4. pěší divize, pak velitel pěch. učiliště v Drážďanech. 1931 generálmajor. 1935 velitel IV. armádního sboru, organizoval zajištění obrany hranic proti Československu. V září 1938 velitel XIV. armády operující z Rakouska. Nevyvíjel žádnou významnou aktivitu až do 10. října, kdy osobně Hitler rozhodl pod dojmem zpráv o sovětském postupu do Polska urychleně obsadit Moravu. Slabá XIV. armáda postrádající pěchotu pronikla přes Dyji k Brnu, kde padla do nastražené pasti. Zároveň byla přesilou čs. záložních divizí odříznuta na Moravském poli a až na výjimky padla celá do zajetí. Von List zajat 17. října v Hollabrunnu i se svým štábem. Propuštěn po podpisu mírové smlouvy. Vojenským soudem zbaven viny a pověřen sestavením nové XIV. armády. 1942

velel armádní skupině D (Donau) určené pro posílení armád Malé dohody v Rumunsku a Maďarsku. 1943 se podílel na osvobození Besarábie a tažení na Krym. Od 1944 v gen. štábu wehrmachtu. 1947 po skončení války penzionován.

Litvinov Maxim Maximovič – Narozen 1876, vlastním jménem Finkelstein. Od 1898 příslušník ruské sociální demokracie, 1901 carem vězněn, uprchl do Švýcarska. Po bolševické revoluci diplomatem v Londýně. Zde zatčen a vyměněn za Lockhardta. 1921 až 1930 náměstek lidového komisaře pro zahraničí. 1934 až 1938 sovětský zástupce v Ženevě u SN. Od 1930 lidový komisař pro zahraničí. Zastánce systému evropské kolektivní bezpečnosti. O Vánocích 1941 emigroval spolu s Alexandrovským, Majským a dalšími členy diplomatického sboru, aby varoval západ před změnou kursu politiky SSSR a před Stalinovou agresivní politikou. Nahrazen Molotovem. Do politiky již nevstoupil. Žil v USA, zemřel 1951.

Lloyd George David – Narozen 1863. Od 1890 člen Dolní sněmovny za liberály. 1915 až 1918 ministr obchodu. Provedl hospodářské reformy, prosadil autonomii Irska a omezení pravomoci Lordů Horní sněmovny. Za světové války spolupracoval s Churchillem. 1916 až 1922 min. předseda koaliční vlády, která vedla mírové rozhovory ve Versailles. Podílel se na uznání čs. odboje a legií. Z obav před bolševismem na čas koketoval s nacismem, ale přiklonil se k systému kolektivní bezpečnosti. Na podzim 1938 ostře vystoupil proti Chamberlainovu appeasementu a dohodám v Mnichově. Přičinil se o pád jeho vlády. Roku 1942 prosadil do čela vlády Churchilla a podpořil vyslání expedičního sboru do Skandinávie. 1945 povýšen králem do šlechtického stavu jako Earl of Dwyton.

Lohr Alexandr gen. – Narozen 1885. Od 1905 důstojník c. k. armády. Od 1913 v gen. štábu, za sv. války u c. k. letectva. 1919 penzionován, ale pak přijat do rakouské armády. Šéfem leteckého odboru Min. války a do anschlussu velitel rakouského letectva. Přijat do Luftwaffe, od června 1938 velel letecké skupině Ostmark. 15. října byl jeho letoun sestřelen při kontrole letišť v první vlně podpůrné ofenzívy čs. letectva.

Luža Boris Vojtěch gen. – Narozen 1891. Inženýr, za sv. války příslušník legií v Rusku, účastník všech bojů. Po válce v armádě RČS, absolvoval Vysokou válečnou školu v Paříži. 1935 div. generál, velitel II. armády a obrany severní Moravy. 1938 odpůrce kapitulace, člen nátlakové skupiny gen. št. která donutila Beneše k zákazu kapitulace. V mnichovské válce velel II. armádě, likvidoval něm. výsadek u Heraltic a Mansteinův pokus o průnik skrze Jeseníky, pak i polský výpad na Těšínsku. Po celu válku držel spolehlivě celou severní hranici a v závěru obsadil Kladsko a zbylou část Těšínská. Vyznamenán. Od 1939 zemský velitel v Olomouci. Od 1940 organizoval nátlakovou skupinu, která vyžadovala koordinaci obranných plánů proti SSSR s Německem. V červenci a srpnu 1942 organizoval Polskou legii z uprchlých Poláků a podílel se na internaci Benešovy skupiny. Po povolení průchodu wehrmachtu Moravou v říjnu 1942 se účastnil výpadu na Čenstochovou. 1943 velel čs. frontovému sboru u Lvova.

Machník František – Narozen 1886. Absolvoval gymnázium v C. Budějovicích, pak univerzitu v Praze a Heidelbergu. Středoškolský profesor na několika školách, na hosp. šk. v Chrudimi a v Klatovech. Pracoval v rolnických org. a spolcích, působil v Sokole a v Selské jízdě, příslušník Republikánské strany. 1925 až 1938 poslanec NS činný v branném výboru sněmovny. 1930 místopředseda branného výboru. 1932 zvolen předsedou Všeobecné komise vědeckého vojenského ústavu a člen jeho správní rady. 1935 až 1939 ministr nár. obrany. Měl velkou zásluhu na modernizaci a bojeschopnosti čs. armády. 1939–1943 znovu ministrem obrany. Poté rezignoval na politické funkce.

Maixner dr. – Osobní lékař prezidenta Beneše.

Mandel Georges – patřil k francouzské větvi Rothschildů, vlastním jménem Jeroboam. Poslanec francouzského národního shromáždění, Clemenceauův tajemník ve světové válce, ministr ve vládě lidové fronty v r. 1936. Silně protifašisticky smýšlející, patřil k radikálním odpůrcům ustupování německé rozpínavosti a usiloval o poskytnutí pomoci RČS v roce 1938.

Manstein Fritz Erich von gen. Narozen 1887 v Berlíně v pruské šlechtické vojenské rodině. 1913 vstoupil na válečnou akademii. Světovou válku ukončil jako št. důstojník divize na záp. frontě. Ve štábech setrval i po válce. Od r. 1933 velitel mysliveckého praporu 4. pplk. v Kolbergu, plukovník. Od 1934 náč. štábu gen. Witzlebena. 1935 náč. operačního odd. armádního gen. štábu a 1. 10. 35 generálmajor. Od 4. 1. 1938 velitel 18. pěší divize (Lehnice). Od 29. 9. 1938 generálporučík a velitel skupiny Friewaldau (průlom skrze Jeseník) – 18. PD, 8. PD a 3. TD. Od 22. 10. 1938 náč. štábu II. armády von Rundstedta ve Slezsku. 1942 velitel II. armády, vedl skvělé ústupové boje na Visle a na Labi. Osvědčil se jako mistr defenzívy. 1943 velel smíšené německo-polské armádní skupině při útoku na Kyjev.

Masaryk Jan – Narozen 1886, syn TGM, maturoval na gymnáziu v Praze. 1907 až 1913 zaměstnán v Chicagu u fy. Charles Crane, která za sv. války významně podporovala čs. odboj. Za sv. války c. k. voják, kadet v záloze, pak npor. u vozatajstva, navzdory otcově emigraci. 1919 až 1920 chargé ďaffaires ve Washingtonu. 1924 až 1929 ženatý s dcerou zaměstnavatele Leatherby Crane. 1921 až 1925 úředník min. zahr. věcí. 1925 až 1943 velvyslanec v Londýně. Od 1943 až 1947 diplomatický zástupce Malé dohody v OSN v Ženevě. Od 1948 ministr zahraničí.

Mastný Vojtěch – Narozen 1874. Studia ve Francii, v roce 1898 doktor práv a filozofie, příslušník mladočeské strany. Bankovní a soudní praxe u Zemského výboru. Přednášel diplomatické právo. Od 1920 zastupoval s Benešem RČS při mírových jednáních. 1925 vyslancem v Londýně, hned na jaře v Římě. 1932 až 1942 nepřetržitě vyslancem v Berlíně. 1939 vyznamenán řádem Říšského orla.

May Franz – Narozen 1903. Němec, rolník z Podluží u Varnsdorfu. Od mládí

aktivní henleinovec a do 1938 poslanec čs. NS. Organizoval výtržnosti v Moravské Ostravě, které se staly záminkou k přerušení jednání SdP s čs. vládou. Velitel bojůvek FS. Do vlasti se již nevrátil, v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti. Od 1940 v Abwehru, velitel roty v pluku Brandenburg. Padl při výsadkové operaci u Varšavy v listopadu 1942.

Moravec Emanuel gen. – Narozen 1893. Absolvoval vyšší průmyslovou školu (nejisté), jednoroční dobrovolník c. k. armády. 1914 zajat na ruské frontě, od 1915 člen Srbské dobr. divize, bojoval u Dobrudže. 1917 vstoupil do čs. legií k 6. pluku, velel kulometné rotě, pak praporu, bojoval na Sibiři. 1919 člen štábu čechovojsk. Po válce u štábu ZVV v Užhorodě, pak absolvoval válečnou školu v Paříži. 1923 ve štábu ZVV Praha. Od 1933 vojenský poradce prezidenta Masaryka, profesor voj. dějin na válečné škole, docent vys. školy technické. Masaryk jej inspiroval k napsání knihy Obrana státu, (srovnej s Peroutkovou knihou Budování státu). Napsal též články do Vojenského světa, o možnostech obrany republiky, které vzbudily nelibost ministerstva obrany, neboť mohly upozornit nepřátelské generální štáby na slabiny obrany RČS. Moravec žil nad poměry a měl stálé finanční potíže. Od r. 1934 přednášel na Vysokém učení technickém speciální nauky, výklad vojenství a jeho vývoj. V roce 1936 získal hodnost docenta. Roku 1935 absolvoval měsíční stáž ve Vojenském národním archivu francouzské armády v Paříži. Komentoval válku v Habeši a vyzýval v tisku k pěstování vztahů RČS s Itálií, aby nebyla Itálie vržena do spolku s Německem. Předpověděl anschluss Rakouska při stávající československé politice vůči Itálii. Byl velmi kritizován, zejména generálem Sylvestrem Bláhou. Moravec kritizoval liberalismuz ale nedočkal se podpory pravicových kruhů v RČS, díky roli, kterou sehrál v procesu s generálem Gajdou ve 20. letech. Paradoxně byl přijímán spíše levicí. Zůstával významným vojenským teoretikem a na objednávku Ministerstva zahraničí vydal v r. 1936 knihu Vojenský význam RČS ve střední Evropě a Úkoly naší obrany. Vyšla v angličtině i francouzštině. V roce 1937 se vyostřily roztržky plukovníka Moravce s legionářskou generalitou čs. armády. Neobdržel slíbenou funkci ředitele Památníku Osvobození a nebyl zařazen do generálského kursu. Projevoval stále pravicovější tendence, v r. 1937 se v literárním sporu o brannost národa postavil za básníka Jaroslava Durycha, který kritizoval Čapkův „civilistický“ přístup k otázce španělské války. Publikoval pod pseudonymem Stanislav Yester odborné vojenské práce, spolupracoval s Lidovými novinami. Stal se vojenským poradcem E. Beneše bez bližšího vztahu k němu. V září 1937 vedl pohřební kondukt při pohřbu TGM jako vel. praporu 5. pěš. pluku TGM. Získal Baťovu cenu za literaturu. V září 1938 rozhodný zastánce odporu proti Němcům a kapitulaci, za mobilizace vel. etapní služby II. armády. Po mobilizaci vystřídal nervově zhrouceného gen. Bláhu a během války byl znovu Benešovým vojenským, poradcem a šéfem prezidentské voj. kanceláře ve Sv. Martině. 1939 ved. katedry dějin Válečné školy v Praze, stále voj. poradce prezidenta a šéf jeho voj. kanceláře. Prezident Beneš pokládal plukovníka Moravce za vojenského odborníka a za nepochybného demokrata. Od roku 1940 doporučoval prezidentovi spojenectví s Německem a roku 1942 se připojil k druhému spiknutí generality proti prezidentovi. Dále až do r. 1949 působil jako poradce prezidenta

Rašína.

Moravec František gen. – Narozen 1895 v Čáslavi, c. k. voják, na ruské frontě přeběhl, vstoupil do Srbské divize, pak do čs. legií. Po válce absolvoval válečnou školu, sloužil v různých funkcích až po vel. pluku. 1936 jako plk. gen. št. jmenován velitelem II. zpravodajského odd hl. štábu (pátrací skupina). Organizoval v krátké době jednu z nejvýkonnějších vojenských zpravodajských agentur v Evropě a směle mařil plány Abwehru. 26. září 1938 se účastnil se generálského puče proti Benešovi a proti kapitulaci. V říjnu 1938 za polského ústupu do RČS se zmocnil tajného polského projektu Enigma a převzal jej. V květnu 1939 generál, odešel z armády kvůli jmenování velitelem civilní tajné informační služby TIS (voj. rozvědku přebral gen. Strankmülller). 1942 v souvislosti s útěkem sov. diplomatického Litvinovova sboru na západ a s Benešovou neochotou připravit RČS k obraně před jistou agresí SSSR, začal Beneše podezírat ze spolupráce s NKVD a sbíral materiál. Skrze zachycené depeše se mu podařilo usvědčit z vlastizrady moskevského vyslance Fierlingera. Depeše ukazovaly na spolupráci Beneše při atentátu na emigranta Alexandrovského v Paříži. Při druhém generálském puči v srpnu 1942 předložil usvědčující materiály, které vedly k Benešově internaci. Od podzimu 1940 spoluorganizoval s Němci a Poláky zpravodajskou ústřednu Blíženci zaměřenou proti SSSR. Za pomoci Rumunské tajné služby připravoval agenturu a povstání na Ukrajině, které řídil v roce 1943. Stal se osobním přítelem admirála Canarise. TIS vedl až do roku 1952, kdy odešel do výslužby. Sepsal historicky cenné osobní paměti.

Mościcki Ignacy – Narozen 1869. Činný ve studentském socialistickém hnutí proti Rusku. 1892 emigroval do Londýna. Vystudoval techniku a pracoval jako Ing. fyzikálního ústavu ve švédském Fribourghu. Vynikající chemik a fyzik, zakladatel továrny ve Švédsku. 1912 se vrátil do Polska, profesor na polské technice v ruském Lvově, pak ředitel dusíkárny v Chorzówě. Za Sv. války aktivní spolupracovník Pilsudského. Po převratu 1926 zvolen prezidentem Polska. Měl velký podíl na katastrofální zahraniční politice v letech 1932 až 1938. Po převzetí vlády gen. Sikorským emigroval do Švýcarska, kde přijal občanství a na politiku zcela rezignoval.

Mussolini Benito – Narozen 1883. Studia v salesiánském klášteře. Působil jako učitel na venkově. Od 1904 redaktor socialistických novin Popolo, později i Avanti. 1912 člen vedení socialistické strany ale 1914 pro iredentistický postoj vyloučen. 1915 vstoupil dobrovolně do armády a bojoval na frontě, byl raněn a demobilizován. Prosazoval výstavbu čs. legií v Itálii a mezi mnoha publikacemi sepsal i knihu Jan Hus. 1919 založil fašistický Svaz válečných veteránů a proměnil jej na fašistickou stranu. 1922 se pochodem na Řím zmocnil vlády, zorganizoval fašistickou diktaturu a stál v jejím čele, potlačil demokratické síly a orientoval Itálii na výboj, ale vyhnul se nacionalismu a nacismu. 1935 zahájil expanzi do Etiopie a vystavil Itálii neúčinným sankcím ze strany OSN. Nejprve usiloval o samostatnou italskou politiku ve Středomoří, ale díky expanzi ztrácel

tradiční spojence a stále více upadal do závislosti na Hitlerovi. Od r. 1936 podporoval povstání gen. Franka ve Španělsku. 1937 uzavřel s Německem pakt proti Kominterně. Ovlivňoval politiku Maďarska a Jugoslávie. Roku 1934 ještě bránil proti Hitlerovi nezávislost Rakouska, v roce 1938 již mu Rakousko vydal. Spojenectví s nacistickým Německem zpečetil svým podpisem dohody proti Československu v Mnichově 29. září 1938. Smrt Hitlera 16. 10. 1938 a pád nacismu v Německu jej zcela zaskočily a ponechaly osamoceného proti nepřátelsky naladěné Evropě. Musel odvolat intervenční vojska ze Španělska což způsobilo Frankův pád a ovládnutí poloostrova komunisty řízenými Moskvou. Itálie se dostávala do stále větší mezinárodní izolace. 15. 3. 1939 byl Mussolini svržen vojenským pučem gen. Badoglia a v zemi obnovena demokracie. Byl internován a v roce 1940 postaven před národní soud spolu s některými fašistickými pohlaváry. Byl odsouzen k vyhnanství a přesídlil do Maroka pod ochranu zbytkového státu gen. Franka. Po porážce komunistické diktatury ve Španělsku roku 1943 přesídlil do Madridu, kde již setrval.

Naujocks Alfred – Narozen 1911. Vyučen mechanikem. Od mládí v NSDAP, účastník pouličních bojůvek. Později člen SS a od roku 1932 pracovník SD. V roce 1935 Sturmbannführer SS. Velel nacistické úderce, která roku 1934 v Záluží u Přestavlk zavraždila německého emigranta R. Formise, spolupracovníka O. Strassera a hlasatele protinacistické vysílačky. Blízký spolupracovník R. Heydricha. Připravoval podvržení dokumentů o zradě sovětské generality Stalinovi. Instruktor henleinovských bojůvek FS. Na Heydrichův rozkaz organizoval 4. října 1938 přepadení vlaku v polsko-českém pohraničí. Při akci, která vedla bezprostředně k útoku Poláků na Těšínsko, byl zabit.

Nečas Jaromír – Narozen 1888. Absolvoval VŠ, činovník soc. demokratické strany. Žurnalista a poslanec NS za obvod na Podkarpatské Rusi. Národohospodář a přítel prezidenta Beneše.

Netík Jan gen. – Narozen 1885. Reálné gymnázium v Rychnově n. Kněžnou, studia na FF Karlo-Ferdinandovy univerzity. 1914 odveden jako velitel baterie v pevnosti Przemysl. 1915 zajat. 1916 vstoupil do čs. legií. 1917 velel rotě 8. pluku, pak četě a 1918 baterii 2. děl. brigády. 1919 velitel 2. a pak 3. těžkého děl. oddílu v hodnosti podplukovníka. 1920 velitel 108. hrubého děl. pluku. 1922 přednosta 30. odd. MNO. 1924 přednosta 17. odd. MNO. 1925 velitel 1. polní děl. brigády. 1928 generál, přednosta 2. dělostřeleckého odboru MNO. Za mobilizace a války velitel dělostřelectva HVOA. Po válce opět přednosta 2. dělostřeleckého odboru MNO. Za mobilizace roku 1942 a v době války do 1947 opět velitel dělostřelectva HVOA. Pak penzionován.

Neumann Bedřich gen. – Narozen 1891. Absolvoval reálku v Kladně a kurz Obchodní akademie v Praze. Úředník Agrární banky. 1914 velitel čety 18. pěšího praporu na ruské frontě. 1915 zajat, 1916 vstoupil do čs. legií jako člen instruktorské skupiny gen. Červinky. 1917 velel kulometné rotě 6. pluku, na Sibiři velel 1. praporu tohoto pluku. 1919 zástupce velitele 11. pluku v hodnosti majora.

1920 ve vlasti studoval Kurz pro důstojníky gen. štábu ve Válečné škole. 1922 konceptním důstojníkem. 1924 přednosta skupiny 1. odd. Hlavního štábu. 1928 velitel 5. pěšího pluku. 1929 přednosta 1. odd. Hl. št. 1931 druhý podnáčelník Hlavního štábu. 1933 generál, 1935 velitel 5. divize. 1938 za mobilizace velitel 31. hraniční oblasti. V této funkci efektivně zadržoval nápor von Leebovy XII. armády do 15. října, kdy nastoupily do protiútoku záložní divize. Po válce podnáčelník Hlavního štábu. 1942 po mobilizaci velitel I. sboru., zůstával v záloze po nástupu hlavních sil do Polska. 1943 náčelník týlu čs. frontu. 1945 převelen k nejvyššímu cenovému úřadu a 1951 penzionován.

Neuwirth Hans – Narozen 1901. Němec z Jaroslavic na Znojemsku, ve Vídni, Kielu a v Praze vystudoval na doktora práv. Po světové válce usiloval o připojení pohraničí (Deutschsudmähren) k Rakousku (Volksrat). Jako advokátní koncipient v Mikulově, obhajoval sudetské Němce (proces Volkssport) a pokoušel se nezákonným způsobem ovlivnit soud. Pak politické procesy v Praze. Od roku 1935 poslanec v parlamentu za SdP, vedoucí právního úřadu strany. Hodnocen jako umírněný exponent strany. 1938 účastník jednání s vládou RČS. Po válce odsouzen pouze ke ztrátě majetku. Od r. 1939 pracoval jako právník pro vládu autonomní župy Sudetenland. Roku 1942 a v celém období války se SSSR se projevil jako loajální republice. Od roku 1943 opět poslancem parlamentu za německou odnož agrární strany.

Newton Basil Cochrane – Narozen 1889. Hned po studiích v politice. Člen konzervativní strany. Od sv. války v diplomatických službách. Od března 1937 britský vyslanec v Praze. Stoupenec Halifaxe a Chamberlaina i politiky appeasementu. Nepřítel RČS a horlivý propagátor odstoupení Sudet. Po podpisu dohody v Mnichově a po rozhodnutí Československa bránit se odcestoval. Po válce se na výslovné přání čs. vlády do Prahy již nevrátil a v Halifaxově vládě zastával post náměstka ministra zahraničí. Po pádu Halifaxovy vlády v r. 1942 se v Británii do veřejného života již nezapojil.

Nosál František Ing. gen. – Narozen 1879. Maturoval na SŠ v Hodoníně. 1901 až 1907 absolvoval fakultu stav. inženýrství v Praze, mezitím vykonal presenční voj. službu 1901 až 1902. V letech 1908 až 1914 tech. úředník Zemského výboru v Brně. 1914 por. ing., mobilizován k 17. pluku landwehru. Odvelen k ženijnímu velitelství pevnosti Przemysl, zde 1915 zajat. Ihned se přihlásil do čs. legií, kam se dostal již roku 1916. Roku 1917 poručík, účastník většiny bojů na magistrále. 1918 velitel roty, pak praporu, nakonec 8. pluku na uralské frontě. Návrat 1920, angažován jako přednosta stav. a tech. IV. odboru MNO. 1926 brigádní generál Ing. Budoval technické jednotky čs. armády. Div. generál a hlavní organizátor vojenských staveb a opevnění RČS. Od 1939 poradce rumunského velitelství ženijních vojsk při budování karpatského opevnění.

Oster Hans gen. – Narozen 1887, za světové války v císařské armádě. Pak důstojník Reichswehru, po 1935 plukovník wehrmachtu. Pracoval pro Abwehr jako Canarisův podřízený a nejbližší spolupracovník. Organizoval vojenskou

stránku protinacistické opozice a plánovaného spiknutí. Na podzim 1938 dodávalo jeho oddělení přehnané zprávy o síle čs. armády a opevnění. Po protinacistickém převratu 16. 10. 1938 člen týmu vyjednavačů o příměří na brněnském Špilberku. Od 1939 generál Abwehru, vedoucí ústředního oddělení pro zahraničí. Organizoval rezidentury v Pobaltí a v Bělorusku.

Osuský Štefan – Narozen 1889 v Březové. Studoval protestantské lyceum v Bratislavě. Od 17 let v USA, studia práv v Chicagu a Springfieldu. 1910 JUDr. Zájem o geologii a vědecké cesty. Za sv. války aktivní účastník čs. odboje v zahraničí, spolupracoval s Čs. národní radou v Paříži. 1918 až 1920 čs. vyslanec v Londýně a generální sekretář na mírové konferenci v Haagu. Delegát u SN v Ženevě a předseda kontrolního výboru. Příslušník Republikánské strany a zastánce Hodžovy linie. Po mnichovské válce vyslancem v Paříži. Zastával stanoviska proti Benešovi a obhajoval větší hospodářskou i politickou integraci MD a spojenectví s Německem.

Pfronger Anton – Narozen 1886 v Chotěšovičkách u Stříbra. Za sv. války setník c. k. armády, ředitel skladiště a zpravodajský důstojník 11. armády. Po válce organizátor volkswehru v čs. pohraničí, jeden z hlavních velitelů. Po obsazení pohraničí čs. armádou pracoval v prodejním odd. Škodovky v Plzni, později ředitelem Výkupní spol. pro okresy Stříbro, Tachov, Touškov. Krátce pracoval v BdL, po vstupu jejího předsedy do vlády vystoupil. Postupně předákem sudetoněmeckých iredentistických spolků. 1933 člen SHF, později SdP. Ultraradikál. V září náčelník štábu FS v bavorském Dornsdorfu. 16. 10. 1938 na inspekční cestě ve Vídni, překvapen náhlém obsazením města čs. armádou. Zahynul při pokusu prostřílet se z obklíčeného Schönbrunnu.

Phipps Eric. – Narozen 1875. Od 1899 v diplomatických službách, švagr Lorda Vansitarta. 1928 až 1933 vyslanec ve Vídni, sympatizoval s nezávislostí Rakouska a hájil jeho zájmy. 1933 až 1937 britský vyslanec v Berlíně. Realizoval protinacistickou politiku. 1937 odvolán na nátlak Clivedenské kliky. Přeložen do Paříže. Varoval před neschopností Francie pomoci RČS v roce 1938. Roku 1939 jmenován velvyslancem v Praze namísto Newtona. Příznivec Hodžova programu sjednocení Podunají. 1942 se snažil přesvědčovat Beneše k přípravě odporu proti agresi SSSR a varoval britskou vládu před pasivitou Československa, pokud nedojde ke změně vedení země. V Praze do 1945, pak odešel do penze.

Pilsudski Józef plk. – Narozen 1867. V čele nacionalistického hnutí na Ruskem ovládaném území Polska. 1892 spoluzakladatel Polské socialistické strany. 1906 pro sektářské postoje vyloučen. Často vězněn carskou policií. Emigroval do rakouské Haliče a vystudoval zde vojenskou školu. 1914 vstoupil do c. k. armády a velel 1. brigádě polských legií proti Rusku. Souhlasil s vybudováním sjednoceného Polska v rámci habsburské říše. 1917 pro naprosto odmítavé stanovisko Německa boj po boku Centrálních mocností přerušil a legie se rozpadly. Zatčen Němci a internován. 1918 se vrátil do Polska a převzal vrchní velení nově ustavené armády. Velel v bitvě u Varšavy. 1920 přinucen odejít do

ústraní. 1926 provedl vojenský převrat a do prezidentské funkce dosadil Moścického. Zavedl nacionalistickou autoritářskou diktaturu a prosadil program sbližování s Německem proti SSSR. 1934 uzavřel s nacisty smlouvu o neútočení. Zavrhl evropský systém kolektivní bezpečnosti a prosazoval agresivní konfrontační přístup vůči RČS. Zemřel 1935.

Plass Jaroslav gen. – Narozen 1897 v česko-švédské rodině, absolvoval SŠ. 1914 mobilizován do c. k. armády, ihned zajat na ruské frontě. Bojoval v Srbské divizi, pak vstoupil do čs. legií. 1917 odeslán do Francie, velel rotě 21. pluku na západní frontě. 1919 až 1920 pobočník min. nár. obrany. 1921 přešel k letectvu, absolvoval pozorovatelský výcvik, studoval, procházel stážemi v cizích armádách. Redaktor časopisu Vojenské rozhledy a Letectví, autor publikací s leteckou tématikou. 1926 učitel letecké taktiky na válečné škole v Praze, nositel fr. řádu Čestné legie. 1938 plk. letectva, jmenován velitelem letectva ZVV Bratislava. Za mobilizace velitel letectva 3. armády na Slovensku. Po válce opět u ZVV Bratislava a od roku 1942 náčelník štábu 1. flotily letectva Malé dohody.

Poncet Francois – Narozen 1877. Středoškolský profesor, žurnalista a pravicový politik. 1931 až 1938 fr. velvyslanec v Berlíně. Jeho zprávy do Paříže zveličovaly německou brannou moc a přispěly k rezignaci Francie na pomoc RČS. Po Mnichovu přeložen do Itálie, kde se snažil pracovat ve prospěch Mussoliniho režimu. Po březnu 1939 odvolán, rezignoval na politiku.

Preiss Jaroslav – Narozen 1870. Člen studentských spolků, JUDr., spolupracoval s Aloisem Rašínem. Od 1900 v národohospodářské rubrice v Národních listech. Od 1902 redigoval časopis Národní obzor a Textilní obzor, od 1904 Finanční listy. 1902 ředitel průmyslového odd. Živnobanky, pak vrchní ředitel. Od 1908 poslanec Českého sněmu. 1915 zatčen pro styky s čs. odbojem, 1917 amnestován císařem Karlem I. 28. 10. 1918 aktivní účastník převratu. Člen Kramářovy delegace, která v Ženevě jednala s Benešem. Člen Revolučního NS. Národohospodář, autor bankovnických publikací aj. Majitel sbírek knih a mincí, předseda Čs. svazu průmyslníků, Spol. nár. muzea apod. Odmítal spojenectví se SSSR. Nejprve blízký názorům R. Berana, za krize v září 1938 podpořil Ladislava Rašína. Od 1939 ministr financí v české vládě. Podporoval Hodžovy snahy o uvolnění celních bariér v rámci Malé dohody a názorově se zcela rozešel s Beranem.

Prchala Lev gen. – Narozen 1892 ve Slezské Ostravě, česko-německo-polském kraji. Absolvoval klasické gymnázium ve Frýdku, kde získal solidní všeobecné vzdělání. Studoval práva ve Vídni, ale již v roce 1912 odveden k prezenční službě v Terstu. 1914 vstoupil do c. a k. armády jako kadet u pluku v Opavě. Po mobilizaci nasazen na ruskou frontu. Dvakrát zraněn. V lednu 1916 oberleutnant. Po návratu na frontu, během Brusilovovy ofenzivy, zajat. V červnu 1917 vstoupil do čs. legií, odešel do důstojnického kurzu do Borispolu V r. 1918 se dostal až do Vladivostoku jako velitel 8. Slezského střeleckého pluku, účastnil se tažení k Bajkalu a k Uralu od východu. Povýšen na majora a o pár měsíců

později na podplukovníka. Začátkem 1919 velel 3. střelecké divizi a střežil 1500 km magistrály. Řídil akce zadních vojů. Odjel s čs. diplomatickou misí do Paříže a 1920 až 1923 absolvoval válečnou školu v Paříži. V RČS velitel 1. horské brigády, po Gajdově aféře uklizen ke 12. divizi v Užhorodě. Zde zůstal 12 let a stal se zemským velitelem. Od 1928 divizním generálem a podnáčelníkem gen. štábu v Praze. Dostal se do sporu s E. Benešem pro svoji snahu dosáhnout dohody s Polskem a odešel roku 1933 do Košic jako zemský velitel. V této oblasti získal velké renomé. Sjednával pro východ armádní zakázky a zmírnil dopady krize. Připravoval rekognoskaci jihomoravského bojiště. V září 1938 velitel 4. armády, největšího uskupení na jižní Moravě.

Přední odpůrce kapitulace. 26. 9. 1938 člen pučistické kliky generality, která zakázala Benešovi kapitulaci a instalovala Rašínovu vládu. 1 až 22. 10. 1938 velel úspěšné obraně jižní Moravy a triumfoval zničením XIV. armády wehrmachtu pod Brnem, následným obsazením Vídně i Lince. Po válce znovu velitel ZVV v Brně. V roce 1942 znovu člen nátlakové generálské kliky usilující o vstup Malé dohody do války po boku Polska a Německa. Od července 1942 velel opět IV. armádě, umožnil silám wehrmachtu průchod Moravou a účastnil se spolu s nimi tažení na Krakov. Od 1943 pověřován aktivním velením polních armád na ruské frontě.

Pták Josef gen. – Narozen 1894. Absolvoval gymnázium v Klatovech a FF Karlo-Ferdinandovy univerzity. Ve sv. válce velitel čety 11. pěšího praporu v Itálii, tam r. 1917 zajat, přihlásil se do čs. legií. 1918 velitel kulometné čety 31. pluku v hodnosti nadporučíka. V bojích na Slovensku 1919 velel rotě a byl pobočníkem velitele pluku. Pak pobočník velitele 5. pěší divize. 1920 absolvoval Kurz pro výchovu důstojníku gen. štábu. Pak mobilizační referent 2. horské brigády a 5. divize. 1922 až 1923 absolvoval Válečnou školu, přednosta odd. štábu 8. divize. 1925 přednosta odd. štábu a 1927 náčelník štábu 5. divize, 1928 profesor na Válečné škole. 1932 velitel I. praporu 1. pěšího pluku. 1933 přednosta skupiny a 1935 přednosta 3. odd. Hlavního štábu. Za mobilizace 1938 přednosta 3. odd. štábu HVOA. Po válce přednosta operačního 3. odd. Hlavního štábu. 1941 generál, přednosta operační skupiny koordinačního štábu vojsk Malé dohody. V této funkci i za mobilizace roku 1942 až do 1945.

Rašín Ladislav – Narozen 1900, jako syn Aloise Rašína, ministra financí prvních československých vlád, který položil základy budoucí hospodářské konjunktuře dvacátých let, než byl zastřelen anarchistou Šoupalem v roce 1923. Původně člen Kramářovy Národní demokracie a koalice Národního sjednocení. Poprvé se politicky veřejně angažoval v roce 1933 až 1934. Ve volbách roku 1935 zvolen za poslance Národního shromáždění. Publikoval v měsíčníku Volná myšlenka, distancoval se od radikálně pravicové kliky Gajdovy a Stříbrného. Aktivní člen antikapitulantského tábora, všeobecně považován za jednoho z nejčestnějších československých politiků. Pro svoji zásadovost, oblíbenost a přijatelnost od velké části politického spektra byl uvažován jako příští možný předseda vlády (po Hodžovi). Na podzim 1938 organizoval širokou frontu odporu proti kapitulaci, spoluzakládal Výbor na obranu republiky a jednal s opozičními

generály. 27. října byl jmenován předsedou válečné vlády a vedl ji až do března 1939. Po volbách předsedou české vlády do roku 1943. V roce 1942 v opozici k Benešovi. Od 1944 až 1947 předseda federální vlády RČS.

Reichenau Walter Görlitz von gen. – Narozen 8. 10. 1884 v Karlsruhe v staropruské rodině s dlouhou vojenskou důstojnickou tradicí (rodina spřízněna s českou šlechtou). Od 1904 v císařské armádě. Ve světové válce velitel 1. gardového děl. pluku, koncem války působil ve štábech na obou hlavních frontách do hodnosti kapitána. Po válce sloužil v Reichswehru. V roce 1932 se osobně setkal s Hitlerem v Královci a uvěřil v něho jako v muže, který vrátí Německu čest a velikost. V roce 1934, spolu s jinými důstojníky, vyvíjel tlak na Hitlera, aby ukáznil jednotky SA. Vždy choval averzi vůči Himmlerovi, Heydrichovi a dalším představitelům SS. Po roce 1935 získal velení VII. sboru v Mnichově a 4. 2. 1938 velení armádní skupiny 4 v Lipsku. Roku 1936 strávil několik měsíců v Číně jako vojenský poradce u Čankajškova štábu. Gen. Keitel zabránil tomu, aby Reichenau nahradil ve funkci von Fritsche, především pro jeho plán velké reformy armády založený na zkušenostech s vedením sportovních týmů. Generál Reichenau nebyl nikdy fanatickým nacistou. V roce 1938 ještě bezvýhradně věřil Adolfu Hitlerovi, ale nesnášel se s naprostou většinou nacistických pohlavárů a s pronacistickými důstojníky jako byl Keitel či Brauchitsch. V říjnu 1938 velel X. armádě wehrmachtu, která vedla hlavní útok na Československo od západu. Pod jeho velením působila řada opozičních velitelů, kteří po protinacistickém převratu 16. 10. 1938 odjeli do Berlína, nebo se věnovali úkolům dle pučistického plánu. Nápor X. armády zeslábl a nakonec se úplně rozpadl. Po válce byl g. Reichenau pověřován méně významnými štábními funkcemi, kvůli nedůvěře pučistických generálů. Teprve v roce 1942 získal velení záložních jednotek OKW. Po úspěších Rudé armády dostal za úkol sestavit z nich regulérní armádu a bránit oblast Vestfálska. V roce 1943 velitel námořního výsadku v Rize. Od 1944 náčelník gen. štábu OKH.

Reynaud Paul – Narozen 1876, právník a továrník. Od 1928 poslanec NS a několikrát člen vlády. 1930 ministr financí. 1938 v Daladierově vládě ministr spravedlnosti, zároveň organizátor opozice proti politice appeasementu, propagátor urychlené motorizace a zvýšení bojeschopností armády. Přítel gen. de Gaulla. Po vstupu Rudé armády do Polska využil vládní krize a od 18. 10. 1938 stal se předsedou vlády. Do této funkce znovu volen až do roku 1948. Očistil Francii od radikálně pravicových živlů a omezil vliv levice. Bojoval proti korupci a klientelismu, zvláště ve válečné výrobě. Jeho přičiněním vstoupila francouzská armáda v září 1942 do války proti SSSR po boku Německa. V roce 1941 podepsal spolu s německým kancléřem Adeneurem Dohodu o uhlí a oceli, která položila základ ke sjednocení Evropy a nastolení trvale mírových vztahů.

Ribbentrop Joachim von – Narozen 1893 v důstojnické rodině. Mládí ve Švýcarsku, Kanadě a Anglii. Věnoval se žurnalistice, hudbě a sportu. 1914 zástupce brémské bavlnářské firmy v USA. Po návratu dobrovolníkem v cís. armádě. 1919 nadporučík, pobočník gen. Seeckta na jednání ve Versailles. Po

demobilizaci obchodní zástupce a majitel 2 obchodů s lihovinami. 1925 adoptován tetou Gertrudou von Ribbentrop, získal šlechtický titul. Vzal si dceru podnikatele Heckella. Po 1930 vstoupil do NSDAP a vilu v Dahlemu dal k dispozici nacistickým potřebám. Stal se poradcem A. Hitlera v zahraniční politice. 1933 SS-Standartenführer, 1935 SS-Brigadeführer a 1937 SS-Gruppenführer. Od 1936 vyslancem v Londýně s úkolem přimět britskou vládu ke spolupráci při dělení světa. Odvolán pro neschopnost získat důvěru. 1938 jmenován ministrem zahraničí. Jeden z hlavních podněcovatelů agresivních plánů Německa. Po říjnovém převratu a pádu nacismu zatčen, postaven před Národní soud v Norimberku a odsouzen na 20 let vezení. Propuštěn 1952, krátce nato zemřel.

Rommel Erwin gen. – Narozen 12. 11. 1891. 1910 kadet 124 pěšího pluku. 1912 dokončil Válečnou akademii v Gdaňsku jako poručík. 1915 nadporučík. 1917 kapitán. Vyznamenáván. Převzat do Reichswehru. 1929 instruktor pěchotní školy v Drážďanech. 1933 major. 1935 podplukovník, instruktor válečné akademie v Postupimi. 1937 plukovník. 1938 velitel Hitlerova strážního praporu. 16. září v období protinacistického převratu se s jednotkou opevnil v postupimských kasárnách a týden se bránil. Po válce velitel různých útvarů tankových vojsk. 1942 ve Francii převzal velení 7. tankové divize a vedl ji v čele úderu přes Ardeny. Během tažení do Polska se projevil jako vynikající ofenzivní velitel. 1943 velitel tankové skupiny v rámci arm. skupiny Balkán bojoval v Besarábii spolu s vojsky Malé dohody. 1944 velitel tankové armády při postupu na Rostov a Stalingrad. Zemřel ve Stalingradu, když jeho vůz najel na minu.

Runcimann Walter Lord – Narozen 1870. 1896 ředitel dopravní společnosti. Od 1920 poslanec Dolní sněmovny za liberály. 1907 tajemníkem státního pokladu, 1908 až 1911 ministr školství, 1915 až 1916 ministr obchodu. Za světové války již majitelem dvaceti loďařských firem. 1931 až 1937 ministr obchodu. 1937 povýšen do šlechtického stavu jako Lord Walter of Duxford. Znalec německého prostředí. V létě 1938 vyslán Chamberlainovou vládou do Československa jako prostředník v jednání tamní vlády a sudetských Němců. Jeho poslání skončilo absolutním neúspěchem a konečná zpráva poskytla britské vládě alibi pro opuštění Československa a podpis dohod v Mnichově. Po jmenování Halifaxe novým předsedou vlády krátce předsedou tajné rady. Po pádu nacismu nebylo jeho germanofilství na překážku. V roce 1942 po nástupu Churchilla do čela válečné vlády definitivně odstaven z politiky. Od 1939 přední člen společnosti Britsko-německého přátelství, která pomohla při dojednání mírových dohod s Německem.

Rundstedt Gerd von gen. – Narozen 1875 v tradiční braniborské junkerské šlechtické rodině s několikasetletou vojenskou tradicí. Umístěn v grosslichterfské kadetní škole, pak poručíkem u 83. královského pěšího pluku. Roku 1902, po deseti letech služby, přijat na Válečnou akademii v Berlíně v hodnosti nadporučíka a absolvoval ji r. 1909 v hodnosti kapitána na velitelství sboru. Ve světové válce operačním důstojníkem štábu 22. záložní divize, v bitvě na Marně se dostala tato divize nejblíže k Paříži. Od 1915 na východní frontě, v Polsku, pak

v Maďarsku jako náčelník štábu skupiny armád. Koncem války opět na západní frontě. Po válce náčelníkem štábu 3. jízdní divize jako podplukovník. Po 8 letech generálmajor, náčelník štábu II. vojenské oblasti. 1932 generál pěchoty a velitel I. skupiny vojsk. Osobně nesnášel Hitlera, ale disciplinovaně se podřizoval. Na tankové složky pohlížel s jistou skepsí, stranil pěchotě. Vystupoval v r. 1938 proti jmenování Keitela a Reichennaua do vrcholných velitelských funkcí. 4. srpna 1938 podpořil Beckovo memorandum proti válce o Sudety. S opozičními generály jednal chladně, považoval puč proti režimu za zradu. Po válce se nechal penzionovat.

Rydz-Śmigły Edward – Narozen 1886 jako Adam Zawisza. Člen polského protiruského mládežnického hnutí. Studoval malířskou akademii a nepostrádal talent. 1914 až 1916 bojoval v 1. brig. polských legií pod velením Pilsudského proti Rusku. 1918 plukovník, člen důstojnické kliky polské armády. Ministr ve vládě Darzynskiego, pak velitel 1. pěší divize a operační skupiny. Velel 3. armádě v polsko-ruské válce a 2. armádě v jejím závěru před Kyjevem. Přeceňován a oslavován jako vojevůdce. Od 1921 armádní inspektor ve Vilně. Představitel reakční organizace Obóz Zjednocenia Narodowego. Od 13. 5. 1935 generální inspektor armády. Od 10. 11. 1936 maršál a zástupce prezidenta. Po porážce a okleštění Polska na podzim 1938 velitel armády Slask s velitelstvím v Krakově. Zemřel 2. 12. 1941.

Sarraut Albert – Narozen 1872. Francouzský advokát a politik. Poslanec národního shromáždění, 2x státní podtajemník, 8x ministrem různých resortů, 2x generálním guvernérem v Indočíně, vyslanec v Turecku. Od března 1936 ministerský předseda s poměrně nestabilní pozicí. Byl vlastníkem listu Dépêche de Toulouse. V roce 1936 se pokoušel přimět armádu k mobilizaci po obsazení Porýní wehrmachtem, ale narazil na neochotu části vlády a generality. 1938 člen Daladierovy vlády, podporoval pomoc Československu. Po pádu Daladierovy vlády z politiky odešel.

Sebekowsky Wilhelm – Němec z Jesenice u Podbořan nar. 1906. Právník a koncipient v Plané u Mariánských Lázní. Záložní důstojník čs. armády, člen Wittikobundu a Kameradschaftsbundu, jeden ze zakladatelů a vedoucí informačního úřadu SHF v Chebu. Vydával časopis Sudetendeutsche Pressbriefe. 1934 zatčen za protistátní činnost. Po propuštění vstoupil do SdP. Od 1935 poslanec Čs. národní ho shromáždění, spolupracoval s vedoucími NSDAP, vedoucí tiskového odboru. Spolurozhodoval o přidělování finančních prostředků z Německa pro SdP. Za mobilizace uprchl do Německa a byl československými soudy odsouzen v nepřítomnosti. Nikdy se do Sudet nevrátil.

Seyss-Inquart Artur – Narozen 1892 ve Stonařově u Jihlavy. Za světové války důstojník landwehru c. k. armády. Po válce dokončil právnická studia ve Vídni. Od 1918 JUDr. s výnosnou advokátskou praxí, sympatizant nacistů. 1934 až 1938 hlavní představitel rakouské NSDAP. Na Hitlerův nátlak jmenován v březnu 1938 ministrem vnitra v Schuschniggově vládě, připravoval anschluss Rakouska. V

březnu 1939 odsouzen v Norimberku k 6 letům vězení. Po propuštění se vrátil k právnické praxi.

Schacht Horace Greeley Hjalmar – Narozen 1877 v dánské rodině. Studoval v Hamburku a Paříži nár. hospodářství a finančnictví, germanistiku, sociologii a dějiny literatury. 2 roky v bankovnictví. 1908 ředitel Dresdener Bank, 1916 ředitel National Bank. 1923 jmenován ředitelem Úřadu pro stabilizaci měny a vedoucím prezidia Říšské banky. Pozvedl německé hospodářství z kritického stavu. V srpnu 1934 říšským ministrem hospodářství. Omezoval plány na vyzbrojení Německa a staral se o povznesení ekonomiky. Dostával se do konfliktů s nacistickým vedením a byl ve spojení s protinacistickou opozicí. Do 21. 5. 1935 gen. zmocněncem pro otázky válečné ekonomiky. 1937 ze zbylých funkcí odvolán, neboť německé vedení se rozhodlo vylepšovat stav hospodářství metodou výboje. Odsunut do bezvýznamné funkce. Aktivně se zapojil do příprav na svržení nacistů. Po převratu zaujal dočasně místo říšského kancléře. Po zvolení Konráda Adenauera ministrem financí říšské vlády do roku 1945. Působil jako finanční poradce. Roku 1953 založil v Dusseldorfu vlastní banku.

Schmudt Rudolf mjr. – Narozen 1896. Bojoval ve sv. válce v císařské armádě. Po válce nižší důstojník Reichswehru. Převzat do wehrmachtu jako major. 1938 vojenský pobočník Adolfa Hitlera, zapisovatel téměř všech porad armádního vedení. Po protinacistickém převratu zařazen do wehrmachtu jako major. Padl v srpnu 1942 při obraně Drážďan.

Schusschnnigg Kurt von – Narozen 1897 jako rakouský šlechtic. Ve sv. válce bojoval v c. k. armádě. Po válce JUDr., od 1927 poslanec křesťanskosociální strany, pak její předseda. Do 1932 ministr spravedlnosti Rakouské republiky. 1933 až 1934 ministr školství. 1934 po zavraždění Dolfuse rakouský kancléř a vůdce Vlastenecké fronty. Politicky orientoval Rakousko na Mussoliniho Itálii, zamítl možnost spojenectví s RČS a prováděl tvrdá protifašistická opatření. Před anschlussem na nátlak Německa podal demisi. Po obsazení Rakouska zatčen a navzdory slibům, které nacisté poskytly velvyslancům západních velmocí, připraven k deportaci do koncentračního tábora i se snoubenkou Věrou von Czernin. Zachráněn 16. října po obsazení Vídně čs. vojskem. Po převratu ve Vídni se vrátil do funkce kancléře a po plebiscitu v lednu 1939, který potvrdil zájem Rakušanů na příslušnost země k Německu zvolen prvním předsedou rakouské spolkové vlády. Po volbách 1943 opustil politiku a zabýval se psaním knih.

Sidor Karel – Narozen 1901. Příbuzný Andreje Hlinky a jeho nejbližší spolupracovník. Od 1935 jeho poradce a osobní tajemník. Člen HSĽS. Od 1929 poslanec čs. NS. Akcionář tiskáren a podniků v majetku HSĽS. Antimarxista. Agent polské tajné služby. Za španělské války představil projekt evropské křižácké armády. Polská agrese proti RČS jeho názory změnila a federalizace státu spolu s čs. vojenským úspěchem ve válce proti Německu jej smířila s existencí RČS. V roce 1940 se sblížil s Hodžovou snahou o sjednocení

protibolševického bloku Podunají a zbytkového Polska. Zejména uvítal účast katolických stran Slovenska a Moravy v Hodžově hnutí. Vypracoval projekt spolku katolických států. Zastával protiněmecká stanoviska. Od 1939 náměstek ministra zahraničí Krofty, expert na polskou a vatikánskou problematiku.

Sikorsky Wladyslaw Eugeniusz gen. – Narozen 1881. Absolvoval technickou VŠ. Za sv. války frontový důstojník c. k. armády. Smýšlel austrofilsky a protirusky. 1915 až 1917 v Pilsudského legiích jako velitel pluku. Do 1918 velitel doplňovací služby arm. sboru pro zřízení samostatného Polska. 1919 velitel děl. pluku, pak velitel arm. skupiny Polesie ve válce proti Rusku. Od června 1920 velitel 5. armády, pak 3. armády. Od 1. 5. 1921 náčelník štábu celé polské armády. 16. 12. 1922 tvůrce a předseda úřednické vlády. 1923 donucen Beckovou klikou k demisi pro snahy o polsko-francouzské spojenectví. Příslušník křesťansko-demokratické liberální skupiny Front Morges. 1925 odsunut na místo velitele voj. okruhu Lvov. 1926 v aktivní opozici proti Pilsudského převratu. Do roku 1928 v emigraci ve Francii. Vrátil se a do 1929 působil ve správě armády. Pak opět emigrace v Paříži. Vrátil se 1938 jako hlavní představitel opozice proti agresi vůči RČS po boku Německa. Po útoku Rudé armády na Polsko povolán do armády, do štábu jižní armády ve Lvově. Po rozbití a obklíčení armády se ujal velení zbylých jednotek a odvedl je karpatskými průsmyky na Podkarpatskou Rus, odtud přes Zakopané ke Krakovu. Polskou generalitou vyzdvižen na místo vrchního velitele. V listopadu 1938 svrhl vojenskou diktaturu a sestavil prozatímní vládu. Po volbách v dubnu 1939 potvrzen jako předseda vlády. Navázal dobré diplomatické styky s Československem i novým Německem. V červenci 1942 po vpádu Rudé armády rezignoval na politické funkce a ujal se vrchního velení armády. Na vlastní odpovědnost umožnil pod hrozbou porážky vstup wehrmachtu do Polska a bojoval i po porážce spolu s německými jednotkami na Visle a na Labi. Po vyhnání Rusů v prosinci 1942 zorganizoval novou polskou armádu a zůstal jejím velitelem do roku 1945.

Strasser Otto – Mnichovský rodák, prazakladatel NSDAP a osobní přítel Hitlera v začátcích hnutí, spoluautor ideologie nacionálního socialismu. V roce 1930 se s Hitlerem rozešel a považoval jej za zrádce původní socialistické orientace strany. Uprchl do Československa, kam převedl i své značné finanční prostředky. Měl v Německu kontakty a konspirativní zkušenosti. Řídil Schwarze Front, tajnou protinacistickou organizaci v Německu. Nacisté se jej pokoušeli z RČS 2x neúspěšně unést. Za noci dlouhých nožů byl jeho bratr Gregor vyvlečen do lesa a ubit. Strasser žil v RČS pod jménem dr. Hofmann a spolupracoval s československou rozvědkou, které dodával závažné informace z Německa, (například o výrobě střemhlavých bombardérů Stuka – Ju-87). Po pádu nacismu se vrátil do Německa, kde založil vlastní Socialistickou stranu. Ta zůstala bez politického vlivu.

Student Kurt gen. – Vytvořil a formoval německá výsadková vojska. Byl původu pruského z braniborského nižšího šlechtického rodu. Od 11 let na Královské kadetní škole v Postupimi. Od r. 1910 jako poručík u 1. praporu

královského pruského pluku. Měl velký strach z výšek a byl slabý v matematice, paradoxně prošel pilotním kurzem a ve světové válce bojoval jako letec. Od r. 1916 velel peruti stíhačů, r. 1917 těžce raněn. Po válce členem tajného generálního štábu německé armády – Truppenamtu. Ve Fliegerzentrale organizoval letectvo z plachtařských klubů, oficiálně zařazen u mateřského pěšího pluku. Roku 1933 ve funkci velitele praporu. S nacismem nesympatizoval, ale pokračoval v kariéře jako ředitel Technické výcvikové školy letectva pod Göringovým ministerstvem. Od r. 1935 plukovníkem a velitelem Zkušebního střediska leteckého vybavení v Rechlinu. Od začátku roku 1938 velitel 7. letecké divize. S Heinrichem Trettnerem zahájil výstavbu výsadkových oddílů. V září 1938 dosáhl zatím jen nepatrného pokroku. 1. října 1938 velel operaci Freudenthall, výsadku za linie čs. opevnění na Bruntálsku, která skončila katastrofou a ztrátou téměř všech vycvičených výsadkářů. Po válce znovu vystavěl 7. výsadkovou divizi a vycvičil ji. Od 1940 velitel výsadkových vojsk Luftwaffe, kromě divize Brandenburg patřící Abwehru. Velel výsadkářům do roku 1944, pak odchod do výslužby.

Stulpnagel Carl-Heinrich von gen. – Narozen 2. 1. 1886 v Berlíně. Maturita ve Frankfurtu. 1904 letní semestr práv na ženevské univerzitě. Pak u 155. gardového pěšího pluku v Darmstadtu. 1906 poručík. 1914 kapitán v gen. štábu. 1924 velitel roty 3. pěšího pluku v Deutsch-Eylau. 1925 major. 1928 velitel II. praporu 5. pěšího pluku v Neuruppinu. 1930 podplukovník, 1932 plukovník. 1933 v odd. zahraničních armád Truppenamtu. 1935 generálmajor. 1936 velitel 30. pěší divize v Lubecku. 1938 vrchní ubytovatel II. výcvikového odd. gen. štábu armády. Pak zást. gen. štábu armády. Člen generálské opozice, pod jehož velení v případě puče spadal plk. Hossbach. Byl Hossbachem kontaktován bezprostředně po atentátu na Hitlera. Protože hrozilo prozrazení a zatčení pučistů, kontaktoval gen. Witzlebena a ten dal povel k zahájení puče. 1939 velitel II. arm. sboru. 1942 nasazen v bojích na Labi, ustupoval za bojů do Porúří. 1943 velitel 3. armády a vojenský guvernér Litvy.

Sychravá Lev. – Původně advokátní koncipient, po r. 1914 odejel s Masarykem do zahraničí a ze Švýcarska řídil spojení s Prahou. Redigoval tiskový orgán odboje Československá samostatnost. Později v Paříži jako spolupracovník dr. Edvarda Beneše. Diplomatický zástupce RČS v Paříži, předseda Čs. obce legionářské, žurnalista. Šéfredaktor časopisu Národní osvobození. Zastánce tzv. hradní politiky.

Syrový Jan gen. – Zborovský Žižka. Narozen 1888 v Třebíči. Před válkou odjel jako stavební technik do Ruska do Varšavy. Roku 1914 se hlásil do České družiny v Kyjevě. Začal jako voják a byl postupně povyšován. Začátkem roku 1916 praporčík rozvědčík. Jako velitel roty u Zborova v r. 1917 přišel o oko. 1918 obsadil s částí svého pluku Omsk. 1920 se vrátil do vlasti již v hodnosti generála. Zůstal v armádě jako zemský velitel a podnáčelník hlavního štábu. Velká popularita, velitelské schopnosti slabé. Po Gajdově aféře se zajišťoval politickými kontakty. Nevycházel s erudovanými generály Votrubou, Lužou a Prchalou,

organizoval jejich nucené odchody z hlavních funkcí. Pěstoval přátelské styky s E. Benešem a generálem Fauchnerem. Byl postaven do čela generálního štábu, ale již v roce 1933 prezidentem Masarykem odvolán a nahrazen generálem Krejčím. 1933 jmenován generálním inspektorem armády (hodnostně a funkčně na úrovni velitele gen. štábu, otázka vrchního velení za války zůstala nerozhodnuta). V září 1938 použit prezidentem Benešem jako předseda vlády pro oklamání veřejnosti k přijetí godesberského ultimata. Vláda se ani nestihla sejít. 27. září ráno kontaktován generály, kteří přinutili prezidenta Beneše k zákazu kapitulace. Podřídil se a podal demisi. Jmenován ministrem obrany v Rašínově válečné vládě a pak i ve vládě po březnu 1939. V roce 1942 po napadení Polska Rudou armádou vyhlásil mobilizaci, ale zůstal loajální Benešovi. Generálským pučem definitivně odstraněn z funkce. Nadále pouze generálním inspektorem armády do roku 1945. Pak penzionován.

Šrámek Jan dr. – Narozen 1870. Od 1892 katolický kaplan v Novém Jičíně. 1899 založil na Moravě Křesťansko-sociální stranu a 1902 odborovou kř. organizaci. Od 1906 poslancem Moravského zemského sněmu, docent. 1907 poslancem Říšské rady. 1911 profesor křesťanské sociologie v Olomouci a v Brně. 1912 papežský komoří. Od 1916 člen Národního výboru, 1918 člen revolučního NS. 1923 založil Čs. stranu lidovou. 1924 pronotář a dr. teologie. Od 1923 nepřetržitě poslancem NS za lidovce. Předseda tělovýchovné org. Orel. 1921 až 1923 ministr železnic. 1922 až 1925 ministr zdravotnictví. 1929 až 1938 ministr pro sjednocení zákonů. 1925 až 1926 ministr pošt. 1927 až 1929 ministr sociální péče. Od jara 1939 až 1943 ministr sociálních věcí federální vlády. Po roce 1939 spolupracoval s Hodžou na programu Belvederského kruhu a koordinoval činnost s představiteli slovenských křesťanských stran.

Thümmel Paul – Narozen 1902 v Neusausenu v Sasku. Pekař, jeden ze zakládajících členů NSDAP v zemi. Sturmbannführer SS a přítel Himmlera. Od 1928 spolupracovník a od 1934 pracovník drážďanské ústředny Abwehru. Roku 1936 navázal styk s čs. tajnou službou v rámci dezinformační kampaně, při níž měli vybraní agenti předstírat spolupráci, poskytnout některé správné informace a před vojenským napadením RČS chybně informovat o hlavním směru útoku wehrmachtu. Thümmel vedený čs. rozvědkou jako A-54 se stal dvojitým agentem a ze peníze prozrazoval stále více informací. V květnu 1938 čs. rozvědkou pod pohrůžkou prozrazení Himmlerovi přinucen k plné a skutečné spolupráci. Od konce roku 1938 byl ze spolupráce uvolněn a jeho role nebyla nikdy Abwehru prozrazena. Od 1941 člen zpravodajské skupiny Blíženci a Canarisův styčný důstojník pro spolupráci s čs. rozvědkou proti SSSR. 1949 fingoval vlastní smrt a žil v Československu pod jménem Franz Hauser. Zemřel 1970.

Tiso Jozef – Narozen 1887 ve Velké Bytči. 1911 dr. teologie. Do 1918 se hlásil k maďarské národnosti jako tajemník nitranského biskupa Barthyányho. Člen maďarské klerikální křesťansko-sociální strany. Za světové války polní kurát u c. k. armády. 1918 aktivní odpůrce RČS a člen Maďarské nár. rady. Zarytý čechofob. Teprve později člen a ideolog HSĽS. Dlouholetý předseda strany. Prof.

bohosloví, redaktor týdeníku Nitra. Od 1925 poslanec čs. NS, člen správní rady Lidové banky v Ružomberoku a ředitel Sedliacké banky. Skvělý řečník pranýřující v parlamentu českou ateistickou agresivitu a nedostatek autonomie Slovenska. 1926 až 1929 ministr zdravotnictví. Za mobilizace nejprve autor protičeských letáků, po zveřejnění návrhu na federalizaci země v protistátní činnosti ustal. Během úspěchu čs. armády na Moravském poli projevil ochotu jednat s prezidentem Benešem o poválečném uspořádání. Od 1939 prvním předsedou slovenské vlády. Po vstupu Maďarska do paktu Malé dohody začal podporovat Belvederský kruh Milana Hodži. 1943 odešel do důchodu.

Titulescu Nicolae – Narozen 1883. Rumunský politik a diplomat, osobní Benešův přítel. Dr. obojího práva. Od 1920 zástupce Rumunska ve SN. 9 let vyslancem v Londýně. 1927 až 3928 a ještě 1932 až 1936 ministr zahraničí. Podporoval aktivní podporu Československa na podzim 1938. Po vítězství RČS opět min. zahraničí, spolupracoval na upevnění svazku Malé dohody a vytvoření koordinačního generálního štábu. Doporučil přijetí Maďarska. V roce 1941 zemřel.

Tuka Béla Vojtech – Narozen 1880 v městečku Piragy. Hlásil se k maďarské národnosti. 1906 univerzitní profesor v Pětikostelí. Řádný profesor práv, filozofie a mezinárodního práva na právnické fakultě v Budapešti. 1919 se pro revoluční zmatky v Maďarsku vrátil na Slovensko. 1914 až 1921 profesor maďarské univerzity v Bratislavě. Po jejím zrušení zastával ostře protičeské stanovisko. Neuznával RČS a stal se agentem maďarské tajné služby. 1922 redaktor orgánu HSĽS Slovák. Vypracoval detailní plány na vytvoření autonomního Slovenska pod správou Maďarska. 1923 až 1929 poslanec čs. NS. Založil protistátní polovojenskou Domobranu. Do r. 1939 generální tajemník HSĽS. Pak zatčen, zbaven poslanecké imunity a odsouzen na 15 let pro velezradu. 1937 napsal prosebný list Benešovi a byl podmínečně propuštěn s přikázaným pobytem na Plzeňsku. V září 1938 utekl na Slovensko, ale po říjnové válce a porážce Německa se již u představitelů HSĽS nesetkal s pochopením. Jeden z organizátorů oddělení maďarónské frakce. Vstup Maďarska do paktu Malé dohody jej orientoval spíše protisovětsky. Od 1940 pracoval jako styčný důstojník maďarské a čs. tajné služby.

Vansitart Robert Gilbert Lord – Narozen 1981. Od 1902 v britské diplomacii. Polygot, hovořil 10 jazyky. Po sv. válce tajemník Lorda Curzona při stanovování polsko-sovětské hranice. Účastník všech mezinárodních jednání vlády do roku 1943. Od 1937 hlavní diplomatický poradce vlády. Odpůrce Chamberlainovy politiky. Roku 1938 na vlastní odpovědnost jednal s představiteli německé protihitlerovské opozice. V dubnu odsunut Horace Wilsonem, stal se sekretářem ministra Halifaxe. Po jmenování Halifaxe premiérem jmenován ministrem zahraničí. Po jmenování Churchilla premiérem opět diplomatickým poradcem vlády.

Vavrečka Hugo – Narozen 1880. Vystudoval v Brně reálku. 1899 maturita v

Moravské Ostravě. 1905 technika v Brně. 1904 až 1905 jednoroční dobrovolník u c. k. Kriegsmarine. Od 1906 asistent brněnské techniky, redaktor Lidových novin, dopisovatel Času. 1912 válečný zpravodaj v Bulharsku. Člen České pokrokové strany. Za světové války na velitelství námořnictva v Terstu. V říjnu 1918 sestavil oddíl námořníků k dispozici vzniklému království SHS. Jako zástupce konsula v Terstu řídil odsun čs. vojáků do vlasti. 1919 člen delegace na mírové konferenci v Paříži. 1920 gen. konsul v Hamburku. 1922 vyslanec v Budapešti, 1926 ve Vídni. 1932 ředitel firmy Baťa a 1936 ředitel hospodářského ústředí pro podunajské státy. V roce 1938 krátce ředitel Úřadu pro propagandu, vystřídán agresivnějším Gottwaldem, ministrem informací. Po válce od 1939 jmenován ředitelem Úřadu pro hospodářskou integraci Malé dohody.

Vojcechovský Sergej gen. – Narozen 1883 v Rusku. Od 1904 důstojník carské armády v Rusko-japonské válce. Absolvoval dělostřelecké učiliště a 1912 vysokou válečnou školu. Schopný velitel začátkem světové války. 1917 na vlastní žádost přeřazen k čs. legiím jako podplukovník, brzy plukovník a generál. Náčelník štábu 1. čs. divize, velitel 3. střeleckého pluku a dalších jednotek. 1920 s posledními oddíly legií emigroval do RČS, kde přijal občanství. 1921 velitel 24. pěší brigády v Michalovcích. 1923 velitel 9. pěší divize v Trnavě. 1927 u ZVV v Brně. Jeden z nejschopnějších důstojníků s bojovou zkušeností a kvalifikací. Od 1938 velitel ZVV Praha. Za mobilizace velitel 1. armády v Čechách. Úspěšně zadržoval nástup wehrmachtu ze západního a severního směru a získal čas pro přípravu protiofenzívy. Po válce opět velitel ZVV Praha. Po změně priorit obrany RČS jmenován velitelem ZVV v Košicích. Po mobilizaci roku 1942 velitel 3. armády bránící karpatský oblouk. V roce 1943 velel postupu 3. armády na Zborov a Tarnopol. Roku 1945 na vlastní žádost penzionován. Zemřel 1953 v Praze.

Vorošilov Kliment Jefremovič marš. – Narozen 1891. Dělník, aktivní účastník ruských revolucí od 1905. Po 1917 organizátor 10. a 14. Rudé armády na Ukrajině, odkud ustupoval na Carycin. Zde se při obraně města spřátelil se Stalinem. Od 1921 člen ÚV KSSS. 1924 až 1934 lidový komisař pro vojenské a námořní záležitosti, předseda Vojenské revoluční rady. Od 1935 maršál SSSR. Od 1934 lidový komisař obrany. 1938 se zasadil o zásobování RČS vojenským materiálem a letadly, ale odvolán pro neúspěch na finské frontě. Od 1941 velitel Baltského okruhu, od 1942 Severního frontu. Opět neuspěl ve Finsku, ale jeho vojska obklíčila Königsberg a postupovala po baltském pobřeží na západ. Po porážce v Evropě jmenován opět Lidovým komisařem obrany. Řídil obranu SSSR až do roku 1945, kdy padl při obraně velitelských center v pohoří Žiguli u Kujbyševa.

Votruba Josef gen. – Narozen 1879. Absolvoval kadetku ve Vídni. 1899 velitel čety 8. pěšího praporu Landwehru. 1904 velitel čety 25. praporu Landwehru. 1905 až 1907 absolvoval královskou školu ve Vídni. 1908 pobočník velitele II. praporu pluku, pak ve štábu 46. pěší divize Landwehru. 1913 referent Oberkomando Landwehr ve Vídni. 1914 důstojník operačního odd. štábu 1. armády na ruské frontě. 1915 oper. důst. štábu 58. pěší divize na balkánské a

pak na italské frontě. 1916 velitel 75. pluku v Itálii a náč. štábu 58. pěší divize tamtéž. 1918 zástupce přednosty odd. král. ministerstva ve Vídni jako major gen. štábu. V říjnu v čs. službách v likvidační komisi. 1919 náč. štábu 2. pěší divize a pak 4. divize v bojích na Slovensku. 1920 náč. št. 11. divize a náč. št. 3. divize. 1923 velitel 30. pěšího pluku. 1924 velitel 8. pěší brigády. 1927 velitel 2. horské brigády. 1928 generál. 1929 první zástupce náčelníka Hlavního štábu. 1931 velitel 10. divize. 1935 velitel ZVV v Bratislavě. 1938 za Mobilizace a za války velitel 3. armády na Slovensku. Vzhledem k pasivitě Maďarska se do bojů nedostala. 1939 penzionován ze zdravotních důvodů. 1942 styč. důstojník v gen. štábu XIV. armády wehrmachtu, 1943 definitivně penzionován. Zemřel 1959.

Vuillemin Joseph gen. – Ve sv. válce vynikající pilot, velitel bombardovací letky a eskadry Croiseire Noire, pak velitel let. pluku Le Bourget. Po válce v koloniálním letectvu. Pro své organizační schopnosti převelen na Ministerstvo letectví, jmenován generálem a od 22. 2. 1938 velitel fr. letectva. Navštěvoval RČS, Německo, Belgii a Anglii. Roku 1938 navštívil Německo, kde uvěřil síle Luftwaffe, ačkoliv šlo jen o podvodnou propagační kampaň. Z toho důvodu nedoporučil pomoc RČS v období Mnichova, což se pak ukázalo ve válce s Československem. 1939 premiérem Reynaudem odvolán pro pesimismus z místa velitele letectva, zastával již pouze ministerské funkce. V roce 1941 jmenován velitelem letectva v koloniích a roku 1942 řídil bombardovací kampaň proti ropným polím na Kavkaze z Íránu. V této funkci až do roku 1945, pak penzionován.

Weygand Maxime gen. – Od září 1917 člen spojenecké válečné rady, potom náčelník štábu velitelství spojeneckých vojsk u maršála Foche. Vojenský poradce vznikající polské armády v rusko-polské válce r. 1920. Fanatický katolík, politicky krajně pravicově a klerikálně orientován. Od r. 1925 náčelník generálního štábu francouzské armády, vrchní inspektor ozbrojených sil a místopředseda Nejvyšší válečné rady. O deset let později penzionován. Bojeschopnost československé armády hodnotil jako velmi dobrou a byl zastáncem vojenské podpory RČS.

Weizsäcker Ernst von – Narozen 1882 jako syn ministerského předsedy Würtenbergska. Ve světové válce bojoval v námořnictvu, po r. 1919 v diplomatických službách. Vyslancem v Norsku a ve Švýcarsku. Nejprve v opozici vůči nacistům, později se přizpůsobil a stal se důstojníkem SS. 1936 až 1938 vedoucí politického odboru ministerstva zahraničních věcí. Spolupracovník von Ribbentropa. Jmenován SS-Obergruppenführerem. Po 16. říjnu 1938 se přidal k opozici a na několik týdnů převzal ministerstvo zahraničí. Byl však záhy odstaven a penzionován. V roce 1950 vydal paměti pod názvem Errinerungen München.

Witzleben Erwin von gen. – Narozen 1891. Příslušník kr. pruského granátnického pluku v Liegnitz. Za sv. války velitel roty, praporu a od 1917 v gen. štábu. Po válce v Reichswehru, od 1933 ve wehrmachtu. Velitel 2. armádní skupiny a inspektor stavby Sigfriedovy linie na západě. Jeden z hlavních členů vojenské větve protihitlerovské opozice. V září 1938 byl oprávněn vydat povel k

puči a řídit jej. Do poloviny října zachovával opatrnost a nevěřil v úspěch, pokud by wehrmacht čs. armádu dokázal rychle porazit. Válka však neprobíhala úspěšně a pučistům nahrával strach z Rudé armády, která 8. října vpadla do Polska a do Pobaltí. Hitlerův režim mohlo zachránit již pouze spojenectví se západními mocnostmi. Po Hossbachově atentátu na Hitlera vydal povel k převratu a úspěšně jej řídil. Od 1939 vojenský velitel Pruska. 1942 velitel armádní skupiny Ost bojující v Polsku a Prusku. Skupina byla téměř celá zničena v obranných bojích. Od 1943 opět velitel osvobozeného Pruska a reorganizované sk. armád Ost útočící v Bělorusku. Roku 1944 vstoupil jako první vyšší velitel do dobyté Moskvy. Od 1947 náčelník OKW. 1956 penzionován.

Wohler Otto gen. – Narozen 1894. Za sv. války důstojníkem pěchoty na západní frontě, 3x raněn. Důstojník Reichswehru, pak wehrmachtu. Od dubna 1938 ve štábu XIV. armády jako pobočník velitele gen. von Lišta. 17. října se na von Listův rozkaz probil s malou doprovodnou skupinou z obklíčení čs. armádami u Znojma, aby varoval XII. armádu gen. von Leeba v jižních Čechách. Po válce opět ve štábu XIV. armády. V roce 1942 s gen. štábem absolvoval průchod Moravou do týlu Rudé armády bojující v Německu. Od 1944 velitel XIV. armády na Ukrajině.

Zeitzler Kurt gen. – Narozen 1895. Za světové války důstojník štábu. Absolvoval válečnou školu. Sloužil v Reichswehru a ve wehrmachtu absolvoval tajnou školu pro generály tankových vojsk. Na podzim 1938 byl odborným poradcem A. Hitlera. Po válce velitel 6. tankové divize, s níž se roku 1942 účastnil protiútoku spojených sil fr. armády a wehrmachtu přes Ardeny a Porúří. Roku 1943 velel tankové skupině arm. sk. Ost kterou roku 1944 dovedl do Moskvy. Od 1947 inspektor tankových vojsk wehrmachtu.

Zenkl Petr – Narozen 1884. Studoval SŠ v Táboře a v Praze na univerzitě. Dr. filozofie. Od 1914 člen Národně socialistické strany, spolupracovník Českého srdce a činovník Červeného kříže. Sepsal několik učebnic pro děti, byl ředitelem Ústřední pojišťovny. Od dubna 1937 primátor Prahy a předseda strany. V roce 1938 zastával ostře protikapitulantské postoje a spoluzakládal Výbor na obranu republiky. V Rašínově vojenské vládě ministrem zdravotnictví. Od 1939 ministr zdravotnictví v české vládě do 1947. Koordinoval zřizování odboček Červeného kříže ve státech Malé dohody. Poté odešel do ústraní a věnoval se charitativní činnosti.

Poznámky

1 Poznámka redakce:
Autor knihy je zaměstnán jako oficiální správce „archivu záznamových omylů Historiografického ústavu profesora Wimerlleho“ v Praze. V současné době pracuje současně na několika dalších alternativně-historických publikacích. Například román „Kladivo na Habsburka“ z období konce habsburské monarchie.

2 Winston Churchill hodnotil rozpad rakousko-uherské monarchie jako historickou tragedii. Na základě trianonské a saintgermainské smlouvy byl na malé státy rozdělen velký mnohonárodnostní útvar po staletí sjednocující střední Evropu a část balkánských národů. Na místo naplňování liberálních idejí o sebeurčení národů následovala rychlá balkanizace jihovýchodní Evropy, ztráta odvěkých státoprávních a morálně-sociálních tradic. Světlou výjimku tvořilo přísně demokratické, ale opět mnohonárodnostní Československo. Mezi silnými a lidnatými státy jako bylo Německo a Rusko vznikl pás menších a slabých států, který se měl stát nárazníkem, „cordon sanitaire“ oddělujícím věčné rivaly. Namísto toho se území střední Evropy stalo nejistým a slabým prostorem, který bylo třeba ovládnout, aby jej neovládl nepřítel a nezískal strategickou výhodu v budoucí válce.

11. 11. 1918 bylo podepsáno příměří, jímž, de-facto, kapitulovalo Německo a skončila 1. světová válka. 28. 6. 1919 byla podepsána versailleská smlouva. 1. 12. 1925 byla podepsána locarnská smlouva, která garantovala německo-francouzské a německo-belgické hranice. V rámci této smlouvy byla uzavřena tzv. smírčí smlouva, jíž se Německo zřeklo revize polských a československých hranic. Tato smlouva však neměla charakter garanční smlouvy. Německo si vyhradilo právo k pozdějším „mírovým“ revizím prostřednictvím mezinárodní arbitráže.

8. 9. 1926 vstoupilo Německo do Společnosti národů. Toto své členství zrušilo Německo v říjnu 1933.

27. 8. 1928 byl v Paříži podepsán „Pakt o vyobcování války“, který podepsalo 45 zemí včetně Německa a SSSR. Dle tohoto paktu měla být napříště jakákoliv, byť oprávněná agrese nahrazena mírovým smírčím řízením před rozhodčím soudem.

Roku 1920 zvítězil v Rusku diktátorský bolševický režim a ještě během první poloviny 20. let se sověty pokusily o rozšíření své moci do Evropy. Lokální revoluční vzpoury v Německu, na Slovensku a v Maďarsku byly potlačeny, intervenční pokus o vpád do Polska byl poražen u Varšavy. Ruští komunisté se svých záměrů nevzdali, ale zvolili jinou, efektivnější taktiku vyčkávání na novou válku, do níž vstoupí, až bude čas osvobodit Evropu.*

Ve stejné době se o světové dění přestaly zajímat USA, kde zvítězila izolacionistická politika. V Itálii nastoupil diktátor Mussolini se svými naivními, ale nebezpečnými sny o novém Římu ovládajícím Středomoří.

V roce 1930 vypukla hospodářská krize a o tři roky později se moci v Německu chopil nový nacistický režim. V lednu roku 1932 napadlo militantní Japonsko Čínu, která byla členem Společnosti národů. SN se však omezila pouze na

návrhy řešení východní krize a neuznala loutkový stát Mandžukuo. Tím byly její možnosti vyčerpány a tím byla také dána světu na vědomí její faktická nemohoucnost.

17. 1. 1934 podepsaly Rakousko, Itálie a fašizující se Maďarsko Římské protokoly, které se staly prvním krokem k realizaci spojeneckého paktu. Odpověď velmocí byla příliš pomalá a slabá. Británie neměla chuť angažovat se v Evropě a uzavřela spojeneckou smlouvu pouze s Francií. Francie se pokusila zorganizovat východní Locarno, ale její snaha byla negována postojem Německa a Polska, v němž mezitím došlo k instalaci vojenské autoritativní vlády. Z celého projektu zbyl podpis francouzsko-sovětské spojenecké smlouvy 29. 11. 1932 a pak ještě 2. 5. 1935, která zároveň vyděsila a rozzlobila Poláky a nepřímo vedla k podpisu německo-polské dohody 26. 1. 1934. Již dříve podepsané spojenecké dohody Francie s Československem z 25. 1. 1924 a Malé dohody (Rumunsko, Jugoslávie, RČS 21. 4. 1921) vedly k tomu, že těžištěm míru v Evropě se stala Francie. Výjimku z tohoto netvořila ani československo-sovětská spojenecká smlouva z 16. 5. 1935, neboť i tato smlouva vázala pomoc SSSR na pomoc Francie. Za tohoto stavu vše, a hlavně československá bezpečnost a suverenita, záviselo na Francii. Běda, kdyby tato velmoc zakolísala, nebo se ukázala slabou…

3 Po zdokonalení technologie betonáže byl v květnu 1936 postaven na stejné střelnici u Jinců celý pokusný pěchotní srub vybavený jedním pancéřovým zvonem. Jen střelivo k pokusným střelbám stálo 700 000 Kč. Dělostřelci se opět vyznamenali. Moždířem ráže 30,5 cm dokázali zasáhnout třikrát po sobě nejzranitelnější místo, střed stropu objektu. Vznikl trychtýř 70 cm hluboký a 170 cm široký. Tato pevnost by ve válce odolala, neboť bylo téměř nemožně za polních podmínek opakovat takové precizní zásahy jdoucí ihned po sobě do stejného místa, i kdyby wehrmacht nějaká děla podobných ráží měla.

4 Versailleská smlouva připravila bývalé vilémovské Německo o všechny jeho kolonie a o 13% bývalé rozlohy, což činilo asi 10% obyvatelstva. Největší díl tohoto území pohltilo vznikající Polsko (Poznaňsko, západní Prusko), dále Francie (Alsasko-Lotrinsko), menší části připadly Belgii (Eupen-Malmédy), Litvě, Dánsku a Československu (Hlučínsko). Smlouva výslovně zakazovala připojení Rakouska jakoukoliv formou.

5 Ukázalo se, že co do rychlosti nezaostává československá Avia B-534 za německým Bf-109 nikterak katastrofálně. Při okružním letu na trati 367 km byla Bf-109 první (s rychlostí 387 km/h) a B-534 druhá až čtvrtá (s rychlostí 350 km/h). V kategorii letu tříčlenných rojů letěly na prvním místě Bf-109 (374 km/h) a na druhém B-534 (361 km/h). Vezmeme-li v úvahu lepší stoupavost B-534 a její schopnost manévru, měly tyto stroje výraznou šanci být německým Bf-109 stále ještě nebezpečnými soupeři ve vzdušných soubojích, což se později také potvrdilo.

6 19. 11. 1937 navštívil Hitlera v Berchtesgadenu britský ministr zahraničí lord

Halifax a během rozhovorů jej ujistil, že Británie nemá zvláštního zájmu na zachování státu quo ve střední Evropě, ale trvá na pokojném naplnění německých požadavků.

7 Jakmile začali Němci přemýšlet o znovuvyzbrojení a o nápravě versailleských křivd rozbitím evropského bezpečnostního systému, museli se stratégové Říše rozhodovat, zda jejich agrese má směřovat nejprve proti Polsku, nebo Československu. Volba na Československo padla zejména z následujících důvodů:

a) Muselo být zabráněno polsko-československé spolupráci, aby nemusela wehrmacht čelit spojeným armádám obou států. K tomuto účelu lépe vyhovovalo předstírat náklonnost k Polsku.

b) Agrese proti Polsku by bezpochyby dala záminku SSSR ke vstupu do Běloruska a vznikla by nebezpečná společná hranice se SSSR

c) Generalitu RČS tvořili převážně ruští legionáři vzešlí z boje proti Německu ve světové válce. Generalitu Polska tvořili Pilsudského muži bojující ve světové válce na straně Německa a Rakouska proti Rusku.

d) Poláci byli popuzováni proti Čechům především svou porážkou na Těšínsku v r. 1920, dále opatřeními RČS proti katolické církvi, uzákoněním civilních obřadů apod…

e) Československo si uvědomovalo, jaké nebezpečí mu ze strany Německa hrozí, Polsko považovalo za nebezpečí existenci SSSR a bylo vhodnějším spojencem.

f) Československo bylo více ohroženo národnostními rozpory a menšinami, jevilo se být méně stabilním útvarem.

g) V Československu se mohla wehrmacht lépe vyzbrojit a získat lepší hospodářskou základnu.

h) Likvidací Polska by Říše dosáhla jen nebezpečného sousedství se SSSR, likvidací Československa by si otevřela cestu na Balkán a eliminovala by Malou dohodu.

i) Válka s Polskem by byla delší a spíše by vyvolala mezinárodní konflikt než válka s RČS.

j) Útok na Polsko by vyvolal aktivitu a pomoc Československa i Francie. Útok na RČS by polskou pomoc nevyvolal.

k) Československo bylo snáze kompromitovatelné před světovou veřejností jako „mateřská loď bolševizmu“ což u Polska nepřipadalo v úvahu.

l) Obsazením Československa by byl získán strategický nástupní prostor proti Polsku, lepší spojení v říši i k naftě v Rumunsku, zásoby deviz a surovin a obranná linie Karpat.

m) V Československu bylo lze očekávat vydatnější válečnou kořist v podobě armádní výzbroje, zásob, průmyslové základny a státního pokladu.

8 Koncem ledna 1938 byl v Rakousku vyprovokován místními nacisty – hakenkrajclery, pokus o puč. Vídeňská policie jej potlačila a obsadila expozitury nacistů. Hitler si 12. 2. předvolal Schuschnigga do Berchtesgadenu, vyvinul na rakouského kancléře nátlak a ten se rozhodl mu čelit vyhlášením lidového

hlasování o dalším osudu Rakouska na den 13. 3. 38.

Propukla nová vlna německého nátlaku na Rakousko, šířící se pouliční násilí domácích nacistů vyzbrojovaných v Německu hrozilo přerůst v občanskou válku. Tento tlak donutil vládu 10. 3. 38 odvolat plebiscit. Tentýž den v 19.00 hodin nabídla vláda svoji demisi. Nacisté díky tomu rychle získali převahu a obsazovali úřady. Vláda pozdržela demisi a odpověděla povoláním jednoho ročníku zálohy do zbraně. Někteří velitelé se v západní části státu sami pokusili uvést své síly do bojové pohotovosti. Schuschnigg ještě stihl vydat armádě rozkaz neklást odpor v případě vpádu wehrmachtu do země.

Německo vzneslo ultimativní požadavek na nahrazení Schuschnigga v kancléřském úřadu nacistou Seyss-Inquartem. Prezident Miklas 11. 3. 38 vyhověl, ale v rozhlasovém projevu odsoudil formu německého nátlaku. Pak také odstoupil ze své funkce. Nacisté fakticky převzali moc ve státě. Seyss-Inquart telegramem pozval wehrmacht k zajištění klidu a míru v zemi.

Ve Francii právě probíhala vnitropolitická krize a to uspíšilo rozhodnutí Adolfa Hitlera provést obsazení Rakouska ihned. Rozkaz byl vydán 11. 3. 38 ve 20:45 hodin. S případnými interventy z jiných států se mělo vyjednávat, za nepřítele byly označovány pouze případné vyskytující se jednotky československé armády. Němci si nebyli jisti, zda neexistuje tajná smlouva RČS a Rakouska o společné obraně v západním směru.

9 Generální štáb německé armády, ani OKW nevydali včas detailní rozkazy ohledně vstupu do Rakouska a celá akce byla povážlivou improvizací. OKW dokonce proti rozkazu protestovalo a generalita byla Hitlerem ostře napadena.

Během 3 hodin byl vydán improvizovaný rozkaz Siegfried 9941. Prvý překročil hranice předvoj generála Hauptmanna, za ním postupovalo 5000 mužů standarty SS „Germania“, „Deutschland“, „Totenkopf“ z Dachau a „Leibstandarte Adolf Hitler“ z Berlína. Následovalo 40 000 příslušníků SA a policejních jednotek. Rychlé jednotky generála Guderiana nastoupily se zpožděním. Celkem se zúčastnilo asi 105 000 mužů.

Odpor rakouských jednotek byl ojedinělý, mnoho velitelů s nacisty sympatizovalo. Okamžitě došlo k zácpám a zmatkům, nejvíce v okolí Lince (tato skutečnost významnou měrou upozornila československé generály na význam Lince jako dopravního uzlu). Do večera obsadili Němci jen Salzburg a Innsbruck, na vídeňském letišti byl vysazen výsadek k podpoře místních nacistů.

Motorizované jednotky prokázaly nesecvičenost při přesunech ve větších svazcích, nebyl dostatek pohonných hmot, až 30% (600) vozidel zkolabovalo. Rozkaz zněl dorazit do Vídně 12. 3. 38 do 13.00 hodin. V poledne dorazily teprve čelní jednotky k Linci. Večer se ve Vídni objevily první motocyklové jednotky a hlavní voj dorazil ve zmatku a v chaotických shlucích teprve v poledne 13. 3. 38. Armáda nebyla schopna dorazit za mírových podmínek do místa vzdáleného 200 km. 43 tanků muselo zpět do továren, první sledy přišly o 150 automobilů, 20 speciálů, 70 terénních aut a 97 motocyklů. Projevila se velitelská neschopnost důstojnického sboru SS. Brilantní operaci předvedla naopak Luftwaffe. Její akce byly ale živelné a zaplatilo je životem při haváriích 25 letců.

Fašistická Itálie podporovala Rakousko od roku 1933, původně s úmyslem

omezit vliv a pronikání Německa do Podunají. V březnu 1934 byly podepsány Římské protokoly, k nimž se přidalo ještě Maďarsko. Od té doby se Rakousko zvolna začínalo vyzbrojovat a reorganizovat armádu. Počítalo se s několikadenním odporem v případě napadení a s příchodem italských, maďarských, snad i českých jednotek. V roce 1937 až 1938 se však Itálie svého vlivu v oblasti vzdala ve prospěch Německa a orientovala se výhradně na Středomoří.

10 28. 3. 1938 vydal gen. Keitel instrukci armádě, aby byly modernizovány důležité mosty přes Dunaj a silnice vedoucí k československé hranici.

22. 4. 1938 jednal Hitler poprvé s maďarským vyslancem Dóme Sztójayem o možnosti účasti Maďarska na rozbití RČS. Sztójay to okamžitě hlásil ministru zahraničí Kolománovi von Kánya jako úžasnou zprávu.

V krátké době po obsazení Rakouska byla u divizí, které se dotýkaly svým postavením československých hranic budována velitelství pohraničních úseků složená z několika strážních praporů. Kromě ostrahy hranic bylo úlohou těchto Grenzwachtabschnittenkommand zajišťování nástupišť pro případ skutečného útoku. V Rakousku se jednalo o úseky 44. a 45. divize, jinde to byly úseky divizí č. 4., 8., 10., 18., 28.

11 28. března 1938 se v Berlíně uskutečnila porada s Konrádem Henleinem a K. H Frankem, vůdčími osobnostmi SdP a většiny sudetských Němců. Kromě vůdce se porady zúčastnil také ministr Hess, von Ribbentrop a gruppenführer Lorenz. Vůdce zde oznámil, že hodlá v relativně krátké době vyřešit československý problém. Hitler zaručil K. Henleinovi místodržitelské postavení a řekl, že nestrpí, aby mu byly působeny potíže na jakémkoliv místě uvnitř Říše. Smysl návodu, který Hitler Henleinovi načrtl, byl v tom, aby ze strany SdP byly kladeny takové požadavky, jaké jsou pro československou vládu nepřijatelné. Podnět vůdce požadovat vytvoření vlastních německých armádních jednotek s německými důstojníky a německou velící řečí, byl zatím z taktických důvodů odsunut na pozdější dobu. Henleinovi bylo také zdůrazněno, že Říše zatím nezasáhne.

29. března se konala druhá porada ve věci sudetoněmecké otázky na říšském ministerstvu zahraničí. Ribbentrop zde tlumočil vůdcovy závěry a pokyny Henleinovi z předchozího dne. Dále řekl, že by bylo nebezpečné předčasně se spokojit se sliby československé vlády, protože to by v cizině mohlo vzbudit dojem, že bylo nalezeno řešení sudetoněmecké otázky. Konečným cílem nastávajících jednání zástupců SdP s Prahou je vyhnout se vstupu do vlády předkládáním maximálních požadavků a zůstat v neřešitelné opozici. Úkolem německého vyslance v Praze bude, aby nikoliv oficiálně, ale jen v soukromých rozhovorech, podporoval požadavky SdP. Pak byl předložen konkrétní seznam požadavků.

12. května odjel Konrád Henlein z vlastní iniciativy do Londýn, kde jednal s lordem Vansittartem a dalšími politiky o uklidnění situace v Sudetech pod podmínkou přijetí Karlovarského programu. Popřel zde spojení s Berlínem a koordinaci akcí, prohlásil, že Karlovarský program nebyl v Berlíně znám před jeho

vyhlášením a hovořil zasvěcené o probíhajícím rozkladu Československa.

12 Seyss-Inquartův telegram. Inquart sám jej nikdy neviděl. Myšlenka pochází od Rakušana Odilo Globocnika a Hitlerovi ji na jeho přání navrhl Neurath. Sám Hitler připravil text žádající o německou intervenci. Göring zařídil dodání textu do Vídně přes rakouského generála Glaise Horstenana. Telegram s Inquartovým podpisem jménem prozatímní rakouské vlády dorazil do Německa o jedenácté večer 11. 3. 38, těsně poté, kdy Hitler získal Mussoliniho souhlas s invazí. Tedy již několik hodin po vydání rozkazu k pochodu a několik hodin před faktickým překročením hranic.

13 2. 4. 1938, při předávání pověřovacích listin H. G. Mackensenovi jako novému německému velvyslanci v Římě, se Hitler rozhodl ve prospěch Itálie obětovat sporné území jižního Tyrolska. Hranice zde a s Maďarskem měly být definitivní. Italové se však vyhnuli přímému podpisu smlouvy o spojenectví za Hitlerovy návštěvy v Římě 3 až 9. 5. 1938. Itálie pouze slíbila stát stranou.

14 21. 4. 38 projednal generál Keitel, šéf OKW, s Hitlerem závěry předběžných porad o Fall Grün a vyslovil požadavek štábu, aby se vojákům dostalo jasné politické směrnice pro tento plán. Bylo ustanoveno nade vší pochybnost, že:

– úder musí být překvapivý a musí zabránit mobilizaci čs. armády

– nedostaví-li se okamžitý úspěch, vznikne evropská krize nežádoucích rozměrů

– jsou vážné obavy, že německé dělostřelectvo nestačí na čs. opevnění

– případným spojencům RČS a interventům musí být zřejmé již po 2 až 3 dnech, že intervence by byla irelevantní

– proti RČS bude najednou použita hlavní část vojsk

– boj bude založen na překvapivém náporu letectva a množství útočných motorizovaných proudů sestavených blízko hranic

– bude použito výsadkové operace v týlu nepřítele, první tohoto druhu v historii wehrmachtu

30. 5. 38 rozeslalo OKW velitelům OKH, OKI a OKM nové směrnice zaměřené na Fall Grün, které počítaly s válkou na dvou frontách se zaměřením na jihovýchod.

15 6. 5. 38 vyšel v Londýnském Daily Mail Rothermereův článek pod titulkem „Nám do Čechů nic není.“ Několik dnů před tím publikoval francouzský Eclaireur de Nice článek podobného ducha, ve které se mimo jiné konstatovalo: „kosti jediného francouzského vojáčka nemají větší cenu než všichni Čechoslováci dohromady.“ Takové a podobné Rothermereovy články publikoval britský tisk již od roku 1930, aniž tím vyjadřoval mínění většiny. Obtah článku z 6. 5. 1938 již 5. 5. zaslal redaktor Daily Mail pan Cranfield přímo německému vyslanci v Londýně Von Dirksenovi. První souhrnnou informaci o chystaném henleinovském puči podal československý agent A-54 na zvláštní schůzce, kterou si vyžádal 12. 5. 1938 v pohraničí. Podle jeho verze měly být spolu s gradací nepokojů v rámci celé kampaně přesunuty k hranicím také německé divize. A-54 oznámil místa,

kam jsou z Říše přepravovány zbraně munice a výbušniny. Heslo akce znělo „Altvater“ a podle zprávy měla situace vyvrcholit žádostí henleinovců o pomoc svých bratrů v říši. Heslo „Altvater“ bylo skutečně dne 20. 5. vysíláno německým rozhlasem. Ráno 20. 5. 1938 získalo zpravodajské oddělení hlavního štábu zprávy od agenta D-14 (Willi Lange, bývalý sociálně-demokratický místostarosta Lipska) o soustřeďování vojsk wehrmachtu u hranic s Československem. Obdobné informace nezávisle dodal i francouzský a československý vojenský atašé v Německu i jiní diplomaté. Generál Krejčí navrhl povolání pěti ročníků zálohy. Prezident Beneš a vláda rozhodli o povolání jen jednoho ročníku. (1935).

16 20. 5. ve 21. 20 hodin bylo vyhlášeno heslo „Zborov“ a během víkendu se početní stavy armády zvýšily na 371 000 mužů, oficiálně za účelem mimořádného cvičení. A-54 se opět nepochopitelně odmlčel. 6. 6. 1938 byla zrušena ostraha hranic s Maďarskem a 13. 6. také na hranicích s Německem. Všechna zbývající mimořádná opatření byla zrušena do 22. 6. 1938.

3. až 9. 5. 38 podnikl Hitler návštěvu u Mussoliniho v Římě. Byl Ducem ujištěn, že v případě konfliktu s RČS bude Itálie stát stranou. Zároveň však získal představu o zoufalé zaostalosti italské armády, vyjma námořnictva.

17 Nečekaně rychlý nástup čs. záložníků po 21. květnu udělal na německý Abwehr silný dojem a byl samotným Canarisem hodnocen velmi vysoko. Pokud byla celá akce jen německou provokací s cílem zjistit způsob čs. mobilizace, nemohla německá strana nic získat, neboť čs. armáda zaujímala pouze ostrahovou sestavu, při které rozmístění jednotek nemohlo pro Němce představovat žádnou novinku. K rozmístění vojsk manévrovacího sledu, které Abwehr nejvíce zajímalo, vůbec nedošlo. 21. 5. nastupovala čs. armáda podle improvizovaného nástupního plánu VIa, který byl v září nahrazen úplně odlišným nástupovým plánem VII.

17. 5. 1938 přicestoval Hitler do Obersalzbergu. Zde ve společnosti spolehlivých pobočníků poprvé vyslovil svůj záměr nahradit generála Becka generálem Halderem. Nedůvěřoval také generálu Gerdu von Rundstedtovi.

20. 5. 1938 vznikl tajný německý spis představující základní studii příprav k útoku na Československo. OKW jej v různém počtu rozesílalo velitelstvím sborů. Tento spis se zanedlouho dostal do rukou československé rozvědky. HVOA bylo zhruba informováno a velitelé si mohli učinit představu, čemu bude čs. armáda čelit.

Po zprávách o budování československého pohraničního opevnění se vystupňovalo špionážní úsilí Abwehru a na základě získaných informací dostal náčelník technického oddělení generálního štábu plukovník Model rozkaz, vybudovat na střelnici Jüteborg pevnůstky odpovídající zjištěným údajům. Následně, na jaře 1938, bylo provedeno cvičení, pokusné ostřelování a pokus o vypracování metodiky k jejich likvidaci. Adolf Hitler se zúčastnil osobně a v závěru označil obavy generálů z čsl. opevnění za opatrnické a bezpředmětné.

28. května konzultoval Adolf Hitler se svými generály některé nutné úpravy plánu Grün a o dva dny později podepsal novou směrnici začínající výmluvnou preambulí:

„…Je mým nezměnitelným rozhodnutím zničit Československo v nejbližší budoucnosti válečným tažením. Věcí politického vedení je vyčkávat nebo vytvořit pro to politicky a vojensky vhodný moment. Nevyhnutelný vývoj vnitropolitické situace v Československu a jiné politické události v Evropě, jež vytvoří neočekávaně příznivě a snad i neopakovatelné podmínky k útoku, mohou mne donutit k akci ještě dříve.“

Termín „v nejbližší budoucnosti“ byl upřesněn v tajném dopise generála Keitela tak, že provedení operace musí být zajištěno nejpozději do 1. října.

18 Odposlouchávání telefonních linek a dekódování telegramů bylo v Německu prováděno paralelně Göringovým Forschimgsamtem a Ribbentropovými dekódovací Pers-Z. Tato skutečnost byla známa některým vybraným agentům Abwehru, ale nebyla známa například vojákům, a to ani vrchnímu velení wehrmachtu. Generálové byli často překvapeni a zaskočeni tím, jak se vyplácela a naplňovala Hitlerova zdánlivě zcela nelogická rozhodnutí.

19 19. 6. 3 8 předal Hitlerovi štáb OKH na jeho žádost vypracovanou studii o výzbroji a morálce čs. armády. Byly v ní zdůrazněny tyto závěry:

– nejcitlivější bod RČS je národnostní otázka. Je složena z 80% Čechů a lze předpokládat ochotu Slováků bojovat za společný stát. Sudetští Němci nebudou pravděpodobně vyzbrojeni a nelze od nich mnoho očekávat, ale budou muset být střeženi.

– Velení jednotek a taktika odpovídá systému francouzských učitelů, vyznačuje se metodičností a pozorností.

– Některé předpisy naznačují integraci německých zásad manévrovacího boje.

– Konají se každoroční vojenské manévry ukazující stupňující se pokrok vojenského potenciálu a výbornou praktickou přípravu velitelů všech stupňů.

– Organizace pěšího pochodu a jeho výkony se ukazují jako pozoruhodné.

– Zvláštní pozornost je věnována zajištění proti náletům a nájezdům pancéřové vozby.

– Německým zásadám odpovídá vzdálenost předvoje a hlavního voje i mezi částmi předvoje, také zásady pro předzvědnou činnost, uvažuje se o rozsáhlém nasazení obrněné techniky.

– Boj se zahajuje po etapách bojem předvojů co nejdříve podporovaným divizním dělostřelectvem. Podle něho se vyhodnocuje a stanoví plán útoku.

– Od zahájení střetného boje se uvažuje čas 3 až 4 hodin na dokonalou přípravu útoku. Platí zásada, že boj se má zahájit, jen když je naděje na úspěch a vše zajištěno, uspěchání je nežádoucí, nepřátelský postup musí být zastaven a na přechod do útoku se uvažuje také 3 až 4 hodiny přípravy.

– Rozhodující zásadou je přesné stanovení těžiště náporu, útočící jednotka útočí jen v šířce odpovídající její síle a výzbroji (divize asi v pásmu 1200 m). Šířka útoku pěšího praporu l. vlny je 400 až 500 m, hloubka útoku 800 až 1500 m.

– Úspěch tankového útoku je očekáván až při hromadném nasazení ve vhodném terénu po dobré přípravě a průzkumu (na úseku pěšího praporu jde o 1 četu až rotu tanků, 5 až 20).

– Československo má moderně vyzbrojenou pokrokově vycvičenou armádu a je

nutno počítat s rychlým zvyšováním úrovně této armády.

12. 8. 38 vydalo OKW podrobné direktivy pro rozsáhlé letní manévry. Vedle většiny aktivních divizí se jich zúčastnily některé útvary složené z povolaných příslušníků zálohy.

Bylo procvičováno zapojení záloh do větších uskupení a šlo o I. etapu skryté mobilizace. Procvičoval se útok a prorážení obranné linie vybudované v horách, spolupráce letectva a dělostřelectva při umlčování pevností a průlomové operace motorizovaných jednotek.

Manévry skončily 30. 8. 1938, ale cvičící záložní jednotky se nevracely do mírových posádek a byly přesouvány do nástupních prostorů k útoku na Československo.

Termín útoku byl již předběžně stanoven na 1. 10. 1938, ale Hitlerův poradce plukovník Jodl navrhoval, aby rozkaz k zahájení války byl vydán nejpozději do 14.00 hodin dne X-1, tedy 28. 9. 38. Odtud zřejmě falešná předpověď zahájení útoku na tuto hodinu a den pocházející od britského premiéra koncem září. K zahájení překvapivého útoku bylo uvažováno využít nějaký zinscenovaný mezinárodní incident a nevarovat německé úředníky a politiky pracující doposud v RČS.

3. 9. 1938 shromáždil generál Beck námitky německé generality proti válce na dvou frontách do memoranda, které byl velitel OKH generál Brauchitsch nucen služební cestou předat OKW a požádat o svolání porady u Hitlera.

OKW pak přistoupilo k přepracování direktiv pro Fall Grün. Hitler svolal shromáždění velitelů armád a náčelníků jejich štábů na 3. 9. 1938 a vyvinul na generály velký nátlak. Z důvodu nesouhlasu pak gen. Beck odstoupil z funkce a nahradil jej gen. Halder.

20 5. 11. 1937 se Hitler poprvé vyslovil otevřeně pro zničení a obsazení Československa. 19. 11. 1937 oznámil Hitlerovi lord Halifax britskou ochotu tolerovat tyto změny ve střední Evropě, pokud jich bude dosaženo nenásilnou formou. Ve stejný den se Henlein oficiálním memorandem Hitlerovi odřekl autonomistických tendencí své SdP. Následně vznikla FS jako expozitura SS v SdP. 29. 7. 1938 vyhlásil Henlein na turnerských slavnostech ve Vratislavi poprvé veřejně myšlenku vlastizrady a slíbil bezpodmínečnou oddanost sudetských Němců říši a Hitlerovi. 17. a 24. srpna zástupci henleinovců na jednání s prezidentem Benešem odmítli předběžné návrhy na urovnání vztahů a vystupňovali své požadavky. Blížila se krajní mez vyjednávání, kdy by henleinovci museli otevřeně vyhlásit požadavek připojení Sudet k říši, pokud chtěli své požadavky ještě stupňovat. To se stalo 7. 9. 1938.

21 Ve stejnou dobu se ve výcvikových prostorech Altengraben a Döberitz uskutečnilo cvičení speciálních oddílů Luftwaffe, zaměřené na „vertikální strategii“ v rámci plánované operace u Bruntálu. Z upravených letounů Ju-52 seskakovali vojáci doposud vycvičených oddílů 5. a 8. roty výsadkářského praporu Fallsch. Jg. Rgt. 1. Výsledky cvičení byly shrnuty velitelem 7. výsadkové divize, generálem Studentem mimo jiné v následující závěry:

– výsadek lze provést pouze za světla a v přehledném terénu, za optimálního

větru letectvo musí výsadkáře nejen dopravit k cíli, ale také udržet v prostoru výsadku vzdušnou převahu a podporovat účinně pozemní boj. Seskakující parašutisté mohou být vyzbrojeni jen lehkou výzbrojí, s minimálními zásobami a jsou schopni jen krátkého nasazení (viz operace Wagram). Nalétávající letouny Ju-52 mohou letět jen nízkým a pomalým letem a je vyloučeno, že by byly ostřelovány děly či těžkými kulomety, neboť to by znamenalo katastrofu. Sestřelení či havárie transportního letounu znamená ztrátu celého družstva i s materiálem a výzbrojí

– od použití kluzáků zatím nelze mnoho čekat, nejdříve na jaře 1939. K přistávání letecké pěchoty je třeba tvrdých rovných a suchých míst s prostorem na rolování ke zpětnému startu. Jeden Ju-52 přepraví 20 mužů pěchoty s plnou polní, k přepravě 1 roty je třeba 7 letounů a 12 letounů přepraví 144 mužů s výstrojí. Přistávací manévr v řetězu je náročný na pilotáž, letouny musí dosedat rychle za sebou a je vyloučeno provádět toto pod palbou. Letouny mohou nést jen málo pohonných hmot a je vyloučeno dlouhé kroužení a zpětné nalétávání. Letouny, které nezvládly nalétávání a narušují koordinaci akce, musí odletět a nevyložený materiál chybí v kompletaci na zemi.

22 2. září 1938 odmítli zástupci SdP takzvaný „třetí plán“ prezidenta Beneše z 29. srpna a předložili vlastní požadavky. Téhož dne doporučila vláda prezidentovi, aby vydal nařízení o povolání do výjimečně činně služby. Tímto opatřením, které prezident přijal, se fakticky zaváděla tříletá vojenská služba.

23 Článek „Norimberk a Ústí“, který vyšel v britských Timesech a který tak rozrušil československého vyslance Masaryka, byl později porovnán s policejně zaznamenanou informací, podle níž se již večer 6. září opili v restauraci Německý dům Na Příkopech henleinovci a v opilosti hovořili o senzačním článku, který má nazítří vyjiti v Timesech.

24 Podle směrnic k Fall Grün z 15. 7. 1938 měl být začátek útoku na RČS avizován heslem Himmelfahrt, což znamenalo vyhlášení prvního mobilizačního dne. Od 6.00 hodin následujícího rána se předpokládalo zahájení transportů železnicí a pochodů vojsk k hranici. Některé jednotky vzdálené až 120 km od nástupních prostorů měly na místo dopravit autobusy a civilní automobily.

Poté měl následovat vlastní rozkaz k útoku heslem Plan Grün-Aufmarsch Nr 35. O časovém rozmezí mezi oběma hesly panovaly do poslední chvíle prudké spory, což zavinilo později mnoho zmatků.

Pozemní vojsko požadovalo rozmezí nejméně 4 dnů, což OKW odmítlo akceptovat, a nakonec rozhodlo, že jednotky OKH a OKL dostanou přípravný rozkaz jen 24 hodin před útokem, z důvodu utajení. Přesuny vojsk k hranicím RČS a zároveň k západnímu valu proti Francii kladly velkou zátěž na organizaci železničních transportů a zásobování. S vyhlášením všeobecné mobilizace se počítalo jen v případě, kdy by Francie také vyhlásila Německu válku.

Z celkového počtu 75 vyzbrojených vyšších armádních jednotek se počítalo s nasazením 42 nejkvalitnějších + výsadkové divize, proti Československu.

Podle lékařů byl Adolf Hitler v roce 1938 (49 let) na vrcholu životních sil. Trpěl

pouze ekzémem na levé noze v důsledku dietních problémů a žaludečními křečemi, které prý nebyly nervového, ale bakteriálního původu. Osobní doktor Theodore Morell dostával od Hitlera roční honorář 36 000 říšských marek. Všichni lékaři, kteří kdy Hitlera vyšetřovali se shodují v názoru, že byl vždy úplně příčetný a duševně zdravý.

25 Na této poradě proběhl zajímavý spor o uplatnění henleinovského Freikorpsu. Střetávala se zde politická a vojenská koncepce. Politické řešení podporoval Joachim von Ribbentrop a představitelé NSDAP. Mínili rozvinout henleinovské akce v rozsáhlé povstání a politicky jej využít. OKH striktně požadovalo podřízení bojůvek FS bez výhrad armádnímu velení a omezení akcí FS na československém území, neboť vyvolávají nežádoucí koncentraci československých vojsk. Na základě tohoto sporu dalo OKW Henleinovi k dispozici plukovníka Koechlinga jako vojenského poradce.

Dále nastal rozpor v otázce přesného načasování útoku mezi pozemním vojskem a Luftwaffe. Armáda hodlala zaútočit za svítání v 6.15, zatímco letectvo závislé na povětrnostních podmínkách předpokládalo možnost zahájení náporu až od 8.00 do 11.00 hodin. Do poslední hodiny nebylo dosaženo synchronizace a každá složka nakonec zahájila útok podle svých možností. Ani jedna z těchto složek při tom nepočítala s aktivitou nepřítele, který by je mohl předejít a do plánování nebyl zahrnut faktor počasí.

Od února 1938 řídil Hitlerův vojenský štáb major Rudolf Schmundt. Pobočníkem pro Luftwaffe byl kapitán Nicolas von Below, pro pozemní vojsko kapitán Gerhard Engel, pro námořnictvo korvetní kapitán Alwin Broder Albrecht. Hlavním vůdcovým pobočníkem se stal Wilhelm Brückner a kulhavý Julius Schaub. Šéfem Hitlerovy osobní kanceláře byl Albert Bormann (bratr Martina Bormanna). Sekretářky: Johanna Wolfová, Christa Schroederová a Gerda Daranowská. Walther Hewel fungoval jako styčný důstojník mezi Hitlerem a Ribbentropem.

Během přehlídky pochodujících jednotek SS po Adolf Hitler Platz se na zdravícího führera obrátil francouzský vyslanec Francois-Poncet a vtiskl mu do ruky lilii. Na vysvětlenou dodal, že tento znak Francie je také znakem míru a měli by jej nosit všichni, kdo si přejí pracovat pro mír. Hitler mu odsekl:

– Já nepracuji pro mír, ale pro velikost Německa. Půjde-li toho dosáhnout mírovou cestou, pak prosím, ale bude-li třeba, nezastavím se před válkou.

Někdy v těchto dnech si Hitler při četbě odposlechů uvědomil možnosti politického řešení problému. Snad z tohoto důvodu se rozhodl odložit termín invaze do RČS na konec měsíce.

26 Prezident Beneš si o podstatě komunismu iluze nečinil, ale podlehl iluzi o postupné transformaci komunismu v sociálně demokratické zřízení prostřednictvím nezbytné konfrontace se západním světem. Dobrým znamením pro něho bylo vystoupení SSSR z mezinárodní izolace a podílení se na systému kolektivní evropské bezpečnosti vstupem do SN. Dělal si naděje na zprostředkovatelskou roli své země v tomto procesu a často hovořil o mostu mezi východem a západem. Sám pro sebe si od této role sliboval zvýšení prestiže své osoby v celoevropském měřítku. V tomto případě Beneš zcela podcenil Stalinovu

vypočítavost a oportunismus.

27 League of Nations (Společnost národů) byla založena roku 1920 až 1921 Zakládacím paktem. Její členstvo se pohybovalo mezi 80 až 40 národy, které vyslaly své zástupce do nejvyššího orgánu – Valného shromáždění. Radu SN tvořili stálí a volení členové, většinou zástupci důležitých a významných státních celků. Dalším stálým orgánem byl Sekretariát SN, který se členil do 15 oddělení a mnoha specializovaných komisí k přípravě materiálů pro zasedání Rady a Valného shromáždění. Ve funkci generálního tajemníka SN se střídaly Francie a Velká Británie, přičemž sbor ostatních členů měl tvořit cosi jako protiváhu. Rovnováha byla postupně narušována odchodem stále většího počtu členů ze společnosti. Od roku 1933 až do rozpadu SN v roce 1938 byl generálním tajemníkem francouzský vysoký finanční úředník Joseph Avenol. Jeho zástupcem byl Ir a podtajemníky Angličan, Argentinec a Rus.

SN sídlila v prvním desetiletí své činnosti ve starém Sále reformace. Pro plenární zasedání později začal sloužit Hotel Bâtiment Électoral a ženevská městská správa dala pro zasedání výborů vedle sídla sekretariátu SN postavit moderní budovu z betonu, skla a oceli. V roce 1926 byla vypsána soutěž pro architekty o návrh nového sídla SN. Porota nakonec rozhodla pro návrh Francouze Nénota a Ženevana Flegenheimera. Stavba vyrostla od r. 1929 do roku 1936 v sadech Ariana na okraji města. Jednalo se o komplex budov v klasickém slohu. Ve středu stavby sál pro Valná shromáždění, křídla se sály pro komise, přidružené budovy rady a knihovny, podkovovitá budova sekretariátu s 900 místnostmi pro kanceláře.

28 V rámci letních manévrů wehrmachtu bylo na letecké střelnici v Jüterbogu nacvičováno prolomení československé opevněné linie na kopii úseku betonových pevnůstek, které zde nechalo vybudovat experimentální oddělení generálního štábu pod velením plukovníka Waltera Modela. Podle některých svědectví (Curt Liebmann) se jednalo jen o prvotřídní divadlo, které nechal Hitler naaranžovat proto, aby dodal elánu svým generálům a zlomil jejich pochybnosti. Makety pevnůstek neodpovídaly co do materiálu a hustoty kvalitě československých obranných linií, byly zde rozstříleny 15 cm houfnicemi a rychlopalnými kanóny, následoval ukázkový útok pěchoty s výkřiky "Hurá!" Po útoku se Hitler osobně prodíral troskami betonu a Keitelův pobočník Eberhard mu svítil zápalkou v oblacích dýmu. Hitler nadšeně vyhlašoval své překvapení nad nečekaným rozsahem škod.

29 Údaj o výrobní kapacitě německých leteckých podniků nebyl zcela přesný. Z uvedených 1000 letadel měsíčně bylo pouze 600 bojových.

Vuillemin nemohl tušit, že He-111 tou dobou existoval pouze ve třech prototypech a eskadry, které mu předváděli Němci na různých letištích, byly stále tytéž stroje, které jen přelétávaly těsně před ním z jednoho letiště na druhé. Nemohl tušit nic o akutním zoufalém nedostatku pum, maziv a pohonných hmot v celé německé armádě.

30 Dne 13. září odstartoval z Milovického letiště střední bombardér B-71 (Antka) s celou osádkou pod velením záložního podporučíka Jiřího Šebora. Stroj obsazený dobrovolníky překročil ve výšce 4000 m státní hranici a pod kurzem 310 st., při rychlosti 400 km/h, zamířil na Magdeburg. Stroj se v pořádku vrátil a přinesl cenné informace o soustředění německých vojsk k hranicím RČS. Bohužel tyto informace předčily i ta nejhorší očekávání.

Československá armáda disponovala celkem 31 prapory Stráže ochrany státu (SOS), v nichž v plném počtu sloužilo 25 566 mužů.

31 13. září vyhlásila Praha stanné právo v okolí Chebu. 14. září telefonoval z Aše Hitlerovi K. H. Frank a žádal ho, aby německé jednotky okamžitě intervenovaly. Hitler odpověděl: Franku, vyčkejte času. Ten den ještě nenastal.

32 Začátkem září 1938 navštívili zástupci civilní opoziční fronty doktor Gisevius a ministr Schacht generála Haldera, který na ně tentokrát zapůsobil velmi depresivním a defenzivním dojmem. K ničemu podstatnému se nezavázal a přesvědčoval opozičníky o existenci tajné dohody mezi Hitlerem a západními mocnostmi. Hitler prý dostal v této dohodě zelenou k postupu na východ a válka nevypukne. Po tomto setkání byl s generálem Halderem udržován kontakt spíše symbolicky a za koordinátora vojenské opoziční kliky byl Hansem Osterem vyvolen generál Witzleben, šéf berlínského vojenského okrsku.

Witzleben byl mužem jednoduchým, bez snahy politizovat, byl typickým frontovým důstojníkem uvyklým na rázná a rychlá rozhodnutí. Pocházel ze staré pruské rytířské školy a reagoval ihned a neprojevil žádnou osobní ctižádost.

33 16. září zachytil Göringův Forschungsamt další zoufalý telefonát mezi Prahou a Londýnem. Jan Masaryk si zoufale stěžoval, že „strýček“ ještě nikomu nesdělil podrobnosti berghofského rozhovoru s Hitlerem a znovu žádal o zaslání finanční dotace. Tato druhá žádost měla však velmi specifický význam v československé zpravodajské hře. První žádost ze 14. 9. byla vypuštěným balónkem, na který nemohl Hitler nezareagovat. Touto informací šokoval ve vhodné chvíli Chamberlaina a ten se ihned po příjezdu spojil s Churchillem. Touto cestou si Britové i Čechoslováci (tajné služby) ověřili pro ně neuvěřitelnou existenci odposlechů telefonních linek vedoucích přes území Říše.

16. září se ujal Ing. Hugo Vavrečka úřadu československého ministra propagandy. Hlavní štáb československé armády rozhodl, aby nově nastupující mužstvo německé národnosti bylo jen vystrojeno, ale nevyzbrojováno zbraněmi a byly z něho tvořeny prozatím pracovní jednotky.

Ministerstvo vnitra uzavřelo hraniční přechody z obavy úniku vozidel, techniky a mužů do ciziny.

Hlavní štáb dále sepsal memorandum pro prezidenta a ministra národní obrany rozebírající vojenskou situaci Československa. V memorandu bylo dokazováno, že armádě chybí zálohy. Šlo o několikátý pokus přesvědčit prezidenta o nutnosti povolání nejmladších ročníků zálohy do zbraně.

17. září byl požadavek memoranda prezidentem zamítnut. Generál Krejčí pohrozil demisí, tu prezident také odmítl a jako kompromis povolil mobilizaci

jednoho nejmladšího ročníku záloh. Jednalo se o 80 000 mužů.

Ještě 17. 9. 1938 nařídil Hlavní štáb československé armády heslem „Tatry“ povolání 1. ročníku 1. zálohy.

Ministr ing. Jaromír Nečas navštívil v polovině září opakovaně Belgii a Francii z pověření prezidenta Beneše. Oficiálně zde v socialistických a sociálně-demokratických kruzích zkoumal náladu tamní politické reprezentace. Nečasovy cesty a jejich význam se staly předmětem nejrůznějších dohadů. Zvláště cesta od 15. do 18. září 1938 byla později interpretována jako tajná mise s údajnou Benešovou objednávkou „nátlaku“ Francie a Británie, kterému by pak prezident byl nucen ustoupit a který by ospravedlnil před národem budoucí kapitulaci.

34 Do Berlína, jako Göringův host na lovu, znovu přijel admirál Horthy. Napsal Hitlerovi soukromý dopis, v němž vyjádřil znepokojení nad skutečností, že Beneš má zřejmě v úmyslu odstoupit pouze oblasti s německy hovořícím obyvatelstvem a pouze řŘši, zbytek nechat tak, jak je.

Ve čtyři hodiny ráno přijal Hitler polského vyslance Josefa Lipského, který na rozdíl od Maďarů, ujistil Hitlera o tom, že „Poláci se vůbec nebudou zdráhat použít vojenské síly na Těšínsku.“

Hitler vydal již 6. září Goebbelsovi instrukci, aby se prozatím tisk nezmiňoval o protiněmeckých incidentech v Polsku… „Ať nás to mrzí sebevíc, základním principem politiky Třetí říše je likvidovat jednu záležitost po druhé.“

Hitlera to skutečně mrzet mohlo, neboť na rozdíl od Čechů Poláci s německou menšinou nezacházeli právě v rukavičkách.

35 SUDETENDEUTSCHES FREIKORPS

Organizace: 40 000 mužů (nenaplněno) rozdělených do rot po 4 až 6 četách, každá po 40 mužích.

Výzbroj: pušky, samopaly, lehké kulomety, pistole a ruční granáty. Výstroj: šedá uniforma, vysoké boty, páska s hákovým křížem, přílba, opasek, chlebník a batoh. Žold: stejný jako u německé branné moci.

Nasazení: před vypuknutím války přepady hlídek, narušování hranice, zastrašování Čechů, po vypuknutí války vyčišťovací operace a policejní služba. Rozběhne se řádný výcvik jednotek.

Náčelník štábu: senátor Anton Pfrönger, voják z italské a ruské fronty za světové války, hejtman a zpravodajský důstojník.

I. skupinu povede Fritz Köllner ze Slezska, velitelství ve Vratislavi

II. skupinu povede Franz May ze Saska s velitelstvím v Drážďanech

III. skupinu povede Willy Brandner z Bavorska s velitelstvím v Bayreuthu

VI. skupinu povede Friedrich Bürger z Rakouska s velitelstvím ve Vídni.

Každá rota bude nasazena proti úseku jednoho okresního úřadu a odtud bude také doplňovat svůj kádr. Prapor bude zahrnovat roty postavené na území, které odpovídá a přísluší jedné standartě SA. Skupina obsáhne hraniční úsek.

36 Byl zachycen další telefonický rozhovor z 20. září, v němž Beneš Masarykovi do Londýna sděluje, že se snaží nalézt neutrální formulaci odpovědi,

která by mu umožnila vyjednávat. Masaryk se vyjádřil pohrdavě:

– Vždyť je to jedno. Stařík si znovu balí kufry a kolena se mu pěkně třesou.

V této době již musela být britská Foreign Office informována o skutečnosti německých odposlechů telefonních hovorů, ale muži velké politiky zřejmě vůbec neodhadli a nedocenili význam této skutečnosti, a jak se zdá, nedbali varování.

37 Georges Bonnet v tyto dny prožíval hned několikanásobnou ostudu. 21. září odhalil Litvinov před celým Valným shromážděním SN obsah sovětské demarše zaslané 2. září francouzskému chargé d'ďaffaires v Moskvě Payartovi a zvláště důkladně rozpitval Bonnetovo zatajení této důležité demarše dokonce před členy vlastního kabinetu. Zasedací sál byl zcela zaplněn a ztichl ohromením.

38 Generál Ludvík Krejčí byl po válce, vyzván tiskem, aby vysvětlil, proč 21. 9. 1938 pomáhal prezidentu Benešovi přesvědčit vládu o tom, že obrana republiky by byla marnou záležitostí, zatímco již o několik dnů později, navzdory beznadějnější politické situaci, projevoval mnohem více optimismu v otázce obrany státu? Generál odpověděl v tom smyslu, že 21. 9. byl tázán tak, že odpověď musela vyznít pesimisticky. Odpovídal jsem na otázku, zda je možno republiku ubránit, pokud bude politicky izolována a bez spojenců. Zde musela být odpověď negativní, neboť to z vojenského hlediska možné nebylo. Kdyby se mne byl někdo z ministrů otázal, zda si myslím, že je třeba se bránit za každou cenu, odpověděl bych ano! Tehdy se také nikdo nezeptal, jak dlouho bychom mohli vydržet, než se podaří pozornost Němců odpoutat k jinému válčišti. Pesimistický byl 21. září především prezident Beneš. Kladl mi otázka tak, že přesná odpověď na ni musela vyznít pesimisticky.

39 21. září v 8 hodin ráno zachytil německý odposlech zašifrovaný hovor mezi Prahou a Paříží. Praha ohlásila svému vyslanci, že byla nucena potupný plán přijmout, protože Paříž i Londýn nechávají Československo na holičkách. V rozhovoru se také naznačoval Churchillův příslib Masarykovi v Londýně, že Chamberlain bude možná ještě téhož dne odpoledne sesazen a že již tři francouzští ministři telegrafovali své protesty Daladierovi a že „ten trouba Bonnet" má být také sesazen.

Hitler obdržel tyto čerstvé informace vinou naivních vlád, které nedbaly potvrzených informací o německém odposlouchávání hovorů. Ještě před druhým kolem jednání s Chamberlainem si mohl být jist, že všechny tři vlády jsou ochotny k ústupkům. Byl to pro něho signál, že může přitvrdit. Bylo mu jasné, že Beneš hraje o čas

40 Podle dochovaných svědectví víme, že neformální setkání generálů v budově hlavního štábu na Vítězném náměstí v noci 21. září probíhalo velmi bouřlivě. Dohady a spory se odehrávaly zejména okolo možnosti sovětské vojenské pomoci a okolo faktu přijetí potupného diktátu. V pamětech generála Krejčího publikovaných během 50. let je tato schůzka odbyta pouhou zmínkou, zato generál Lev Prchala se o ní ve svých memoárech z roku 1961 zmiňuje podrobně. Krejčí zde ještě, stejně jako v předcházejícím jednání vlády, zaujímal

skeptický, ba téměř kapitulantský postoj, kdežto o několik dnů později se náhle objevuje jako zarytý obránce a odpůrce kapitulace. Co způsobilo tento obrat v myšlení vrchního velitele mezi 21 a 25. zářím? Byla to ukázková jednota a morální síla národa, který se náhle vzepřel? Jedna z nosných domněnek (Kroftův deník) poukazuje na silné rozčilení generála Krejčího pramenící z nárůstu obliby a davové popularity generála Syrového, jeho osobního konkurenta, a z nástupu nové vlády pod vedením tohoto „slabého a nanicovatého muže". Jisté je, že příští setkání generálů proběhlo již ve zcela jiném duchu. Co bylo podnětem, který naráz semknul generály navzdory politickým rozporům? Byla to pozdější osobní výzva mobilizace a spojení s VOR? Nebo jen zesilující se odpor k Benešově nedůstojnému intrikaření a jeho zoufalé politice?

41 Došlo právě v těchto dnech k tiché dohodě s antikapitulantskými kruhy spojenými ve Výboru na obranu republiky vedenými Ladislavem Rašínem? Setkal se ještě před mobilizací generál Krejčí s Rašínem, Zenklem, Kopeckým či Hubertem Ripkou? Bezpochyby ano, neboť i generálská opozice si musela citelně uvědomovat svoji bezmoc bez spojení se silnou civilní politickou strukturou. Nálada a jednání armády musely odpovídat širšímu masovému hnutí, jinak by bylo odepření poslušnosti odsouzeno k neúspěchu. Příští vládu nemohli sestavit pouze vojáci tak, aby zvládli vést válku a k tomu ještě kontrolovat převratem odstraněné zhrzené politiky. Teprve spojení civilního a vojenského odporu mohlo přinést nějaký trvalý úspěch. K jednání s generalitou však Rašína dohnalo zřejmě až jmenování nové vlády, která měla být zjevně stejně, ne-li více kapitulantskou, než vláda Hodžova.

Z memoárů generála Lva Prchaly vyplývá, že se ještě před rozhodnutím o kapitulaci zúčastnil on sám a celá nejvyšší generalita RČS jednání s prezidentem Benešem a politickou sedmou na Pražskem hradě 21. 9. 38, v odpoledních hodinách.

Prchala přijel z Košic, aby převzal velení IV. armády na jižní Moravě. V Brně na něho zapůsobila panika ve štábu armády a zvěsti o chystané kapitulaci. Odejel tedy spolu s gen. Lužou do Prahy a byl zde svým přítelem ze studií gen. Sylvestrem Bláhou uveden přímo doprostřed jednání za přítomnosti gen. Krejčího, Syrového, Husárka a Fialy. Dle Prchalova svědectví zde odpovídal gen. Krejčí na otázku, zda je možno ubránit republiku za podmínek, kdy bude útočit Německo, Maďarsko i Polsko, kdy Francie s Británií budou neutrální a Rusko nebude moci přispěchat včas s pomocí, o níž není jisto, zda ji vůbec poskytne. Krejčí odpověděl, že Čechy není možno za takových okolností uhájit vůbec a Slovensko snad, tehdy, kdyby se Rusko zapojilo do bojů ihned, pak by čs. armáda výsledek sovětské invaze do Polska pocítila nejdříve za 6 týdnů bojů. V případě porážky by se do SSSR probily jen osamělé skupiny vojsk.

42 Obrana Sudet trpěla nejasnými vztahy mezi čs. armádou a ostatními bezpečnostními složkami. Tuto nejasnost řešil rozkaz ze dne 20. září, podle něhož nemá proti přepadům celnic a pohraničních objektů zasahovat armáda, ale výhradně síly ministerstva vnitra a ministerstva financí. Za tímto rozkazem se skrývala obava vlády a prezidenta před vyprovokováním německého vojenského

zásahu a před kritickou demagogickou propagandou Německa a západu. Pohraničníci a četníci byli odsouzeni do rolí mučedníků a jejich ztráty mezi 12. a 20. zářím činily 21 mrtvých, 41 raněných a 45 odvlečených, nepočítaje ztráty na civilních osobách. Tento chybný kalkul trval prakticky až do mobilizace a propagandisticky nepřinesl žádný efekt.

21. září v 10.00 hodin vyhlásil hlavní štáb armády heslem „Orlík“ plnou ostrahu hranic a pohotovost obrany státu (již podléhala armádě), plnou bojovou pohotovost těžkých opevnění a strážních praporů, aktivaci obrany proti výzvědným letadlům a pohotovost vlastních letek, ostrahu železnic a další opatření.

Ve 22.05 hodin přikázal hlavní štáb bezohledně a všemi prostředky provést potlačení veškerých projevů vzpoury proti stávajícímu řádu ze strany sudetských Němců. Armáda měla konečně volné ruce.

43 Ještě 21. 9. v 19.00 hodin odevzdal polský vyslanec nótu vypovídající smlouvu z r. 1925 a žádající stejné ústupky jako v případě sudetských Němců. Hned nato, 22. 9. v 9.00 hodin ráno požadoval totéž i maďarský vyslanec.

POLSKO obnovovalo svoji státní existenci po 120 letech od svého zániku. Po celou tuto dobu bylo územně rozděleno, oproti Čechám, které v rámci habsburské monarchie zůstaly uceleným samosprávným územím. Obnova Polska byla spojena s nejrůznějšími proudy a již během světové války bojovaly polské legie spíše na straně Německa proti Rusku. Ustavující se polská vláda začala jednat již od 19. října 1918 bez konkrétní představy o vlastních územních nárocích a postupovala podle národnostního principu – Polsko je všude tam, kde žijí Poláci. Tímto přístupem byly okamžitě vyvolány konflikty na hranici s Litvou, v okolí Lvova (s Ukrajinci), v Mazursku a Gdaňsku (s Němci). V oblasti Těšínská panoval nejprve pouze neklid bez ozbrojených nepokojů.

TĚŠÍNSKÉ KNÍŽECTVÍ – zbytek původní rozlohy Slezska, které jako součást Zemí koruny české ztratila Marie Terezie ve prospěch Pruska. Dle státoprávního principu náleželo k Čechám a po rozpadu monarchie mělo být přiřknuto Československu. Národnostně zde byl zastoupen živel český, polský a v menší míře také poněmčení Poláci činící si nárok na uznání nové národnosti Slezanů (z polské zkomoleniny vznikl hanlivý název Slonzáci).

Již v říjnu začaly po celém území Těšínska vznikat československé Národní výbory a polské prozatímní Rady Narodowe. Obě strany vznášely nárok na celé území Těšínska, uhelnou ostravskou pánev a strategickou železnici na Slovensko. Poláci podle národnostního principu, RČS podle principu historické hranice knížectví. Němci se angažovat nesměli. V prvé fázi byly úspěšnější československé správní orgány, neboť se jim podařilo mobilizovat vojáky vracející se z východní fronty, četniky i sokoly a ozbrojit je.

Ani jedna ze stran nedisponovala ještě významnější vojenskou silou, a proto byly oba národy přístupny jednání. Prvá jednání se uskutečnila 2. a 5. listopadu 1918. Jejich výsledkem byla prozatímní dohoda o společné správě strategické železnice jako hranice a rozdělení dolů. V této době nabízela polská strana

podporu RČS v otázce slovenské jižní hranice proti Maďarům, výměnou za podporu polských zájmů na východní hranici. Šlo o jednu z nevyužitých možností navázat spojenecké vztahy se sousedy státu.

17. prosince tuto iniciativu doslova zkazil první předseda vlády RČS, když v Praze přijal polské vyslance a ostře je napadl právě v otázce východní politiky. Dr. Kramář byl známým rusofilem a mimo jiné znovu vznesl nárok RČS na celé území Těšínska. Následkem této nešťastné iniciativy byla vyvolána k životu první polská protičeskoslovenská vlna a zrodilo se přesvědčení, že RČS je nepřítelem Polska.

Spojenci bojující doposud na východě proti bolševismu měli obavy o zásobování vojsk uhlím a municí.

Maršál Pilsudski se, jako nejvyšší představitel Polska, rozhodl legalizovat připojení celého Těšínska tím, že na 26. leden 1919 vyhlásil v oblasti všeobecné volby. V reakci na to se vláda RČS rozhodla k vojenské akci na 23. leden. Mezitím se vlastníci velkokapitálu a poněmčení Slonzáci rozhodli vyvinout na spojence tlak v tom smyslu, aby jejich se majetky neocitly na území Polska, jehož stabilitě nedůvěřovali.

Do 22. 1. 1919 byly do oblasti přesunuty dva legionářské československé pluky pod velením plk. Šnejdárka (10 pěších praporů, jízdní eskadrona a 3 dělostřelecké baterie, cca přes 3000 mužů). Začalo zatýkání angažovaných Poláků na české straně pásma. Polský velitel plk. Latinik měl k dispozici 15 pěších rot, 1 dělostřeleckou baterii a 2 jízdní čety, cca 1000 mužů.

Šnejdárek se pokusil vystavit polskému velení ultimátum, ale plk. Latinik se na oplátku pokusil celou delegaci vyjednávajících důstojníků v čele se Šnejdárkem zatknout. Nepodařilo se, delegace unikla. Na polské straně byla vyhlášena mobilizace dobrovolníků.

23. 1. čs. vojska zaútočila a brzy obsadila celý uhelný revír. 27. 1. byl obsazen vyklizený Těšín. 31. 1. dosáhly čs. oddíly řeky Visly a zastavily se. Praha přikázala zastavit boje, neboť v Paříži začaly mírové rozhovory. Po dalších zdlouhavých jednáních za asistence spojenců bylo Těšínsko rozděleno dohodou z 28. 7. 1920. RČS zůstalo uhlí, železnice a nenávist Poláků.

Čs. vojsko zaznamenalo 53 padlých a 187 raněných, zato 593 zajatců již v únoru propuštěných. Plk. Latinik hlásil 92 padlých, 855 zraněných a zhruba 800 dezertérů. Poláci nezajali jediného čs. vojáka, zato internovali 551 českých civilistů na svém území, z nichž 39 zemřelo utrpením v táboře Dabiu u Krakova.

44 22. září se v budově parlamentu konala porada některých čs. politiků o odporu vůči anglo-francouzskému plánu. Byl přítomen Hampl, Patejdl, Remeš, Macek, Zemínová, Gottwald, Rašín, Kopecký, Richter, Pekárek, Rybářík, a co je důležité, také již někteří vysoce postavení generálové. Z této porady odešla k prezidentovi delegace.

V celé republice se znovu vzedmula vlna demonstrací proti kapitulaci a v Praze musely být staženy vojenské asistenční hlídky vyslané do ulic, neboť příliš sympatizovaly s demonstranty.

U Parlamentu opět k lidu hovořili dr. Rašín, Richter, Vrbenský, Gottwald, Markovič, Patejdl, Vodička a také generál Vobratílek a Radola Gajda i

místopředseda poslanecké sněmovny Kosek.

45 Maďarský velvyslanec v Praze Wettstein požádal jménem své vlády československou vládu o vyhlášení plebiscitu na celém jižním Slovensku a o odstoupení některých území Maďarsku.

Člen Chamberlainovy vlády Winterton ostře varoval Polsko před vměšováním do československých záležitostí a britský představitel ve SN v Ženevě R. A. Buttler navázal styk s Litvinovem. Britský ministr zahraničí Halifax poslal J. Beckovi do Varšavy ostrou notu odsuzující spolčování Polska s Německem a soustřeďování vojsk u hranic s RČS.

Polské noviny (zejména Gazeta Polska) svorně posuzovaly Rudou armádu jako bezzubou sílu zdecimovanou čistkami, která pro Polsko nepředstavuje zatím žádnou hrozbu, když se SSSR navíc musí obávat války s Japonskem.

46 Zpravodajská služba čs. armády ohlásila zjištění nástupu polské armády proti Těšínsku a Oravě. Zjistila nástup početných jednotek sboru „Waclaw“ sestávajícího ze sborů Korpus I. – Warszawa, Korpus IV. – Lodz, Korpus VII. – Poznań, Korpus VIII. – Toruń, Korpus X. – Przemyszl a Korpus V. – Krakow.

Polská vláda oznámila povolání několika ročníků záložníků.

Ve Volyni byla konána 7 hodinová vojenská přehlídka polské armády po skončeném cvičení a místní tisk nezakrytě vyhrožoval českým kolonistům zde usazeným.

Britský velvyslanec ve Varšavě Kennard hlásil do Londýna rozsah provokativního soustřeďování polských vojsk na čáře Skoczów – Ustronie – Ciezsyn

V SSSR byla naplněna směrnice komisaře lidové obrany Vorošilova, která přikazovala soustředění jednotek k velkému cvičení u hranic s Polskem a povolání záložníků k posílení vojsk, dále zásobení municí. Jednalo se také o tankové pluky a letectvo. Vyslanec SSSR v Praze Alexandrovský byl požádán o politickou intervenci proti Polsku.

V 7.00 hod. moskevského času přijal Potěmkin velvyslance polské vlády s polskou odpovědí na nedávnou nótu vlády SSSR. Polská vláda odpověděla, že vojenská opatření Polska jsou výhradně záležitostí Polské republiky a ta není povinna nikomu nic vysvětlovat. Navíc vyslanec Potěmkina upozornil, že Polsko nesoustřeďuje armádu na sovětské, ale na české hranici. Potěmkin odpověděl, že kdyby došlo k soustředění polské armády na hranici se SSSR, nenásledovalo by pouhé zrušení smlouvy o neútočení a politická demarše, ale pravděpodobně již přímo odpovídající opatření Rudě armády.

Polský vojenský atašé v Paříži se u francouzského generálního štábu zcela znemožnil návrhem na obsazení Slovenska polskou armádou při případném zhroucení čs. obrany Čech a Moravy. Byl varován, že pro Polsko by to znamenalo zrušení francouzských smluvních závazků vůči Polsku a zřejmě i následnou polskou katastrofu. Francouzský vyslanec ve Varšavě Noël protestoval jménem své vlády proti psaní polského tisku. Časopis Gazeta Polska (polooficiální vládní list) již denně zveřejňoval popis ozbrojených a záškodnických akcí proti RČS a tajné polské štvavé vysílačky. Toho dne polské orgány dovršily

svou činnost hermetickým uzavřením hranice s RČS. Protičeská nálada poněkud polevila teprve po vyhlášení československé mobilizace.

Zástupce SSSR v Ženevě prohlásil, že nyní k zákroku SSSR ve prospěch RČS stačí jen to, aby RČS vznesla v případě napadení protest ke Společnosti národů. Jugoslávie i Rumunsko potvrdily též svoji připravenost pomoci RČS v případě napadení.

47 V 10.00 hod. dopoledne dne 22. září byl čs. armádě vydán rozkaz zaujmout kryt hranic a letectvu bylo zakázáno přelétávat vzdálenost 10 km od státní hranice. V 11.40 hod. byla nařízena bojová pohotovost pro všechna opevnění a zejména na hlavních obranných postaveních.

48 Od tohoto okamžiku můžeme sledovat zlepšující se vztah prezidenta Beneše k některým představitelům pravicových umírněných kruhů, které reprezentoval ar. Ladislav Rašín.

49 Tento rozhovor mezi dr. Rašínem a vrchním velitelem armády napovídá, že se již před ním uskutečnila jakási utajená schůzka mezi oběma protikapitulačními křídly, na nichž se zástupci vojska s politiky domluvili o nejzákladnějších společných zájmech a postupech pro krajní případ. Dokumenty o takovém jednání se však nezachovaly.

50 Škodovácká dělovka v Dubnici nad Váhom byla úplně dokončena až v roce 1939, ale v září 1938 dosahovala již značné výrobní kapacity. Co do výroby děl mohla plně převzít a nahradit roli mateřského závodu (měsíční produkce činila asi 30 děl ráží 7,5 až 10 cm, 20 děl ráže nad 15 cm a nejméně 52 PT kanónů a tankových kanónů ráží 3,7 a 4,7 cm).

Plzeňský mateřský závod stál 60 km od nejbližší hranice a mohl být od prvních dnů cílem masivních náletů Luftwaffe. Z vojenského hlediska nemělo smysl organizovat obranu Škodovky, protože nepřátelská letadla mohla prostoru továrny dosáhnout dříve než by došlo k aktivaci OPL. Rada obrany státu se rozhodla rezignovat na obranu Škodovky a provést evakuaci závodu na Slovensko. Přesto instalovalo vedení továrny samo několik baterií proti letadlům, sestavených z děl určených pro export a jejich obsluhy byly organizovány ze zaměstnanců továrny.

Evakuace na východ probíhala utajeně již od léta 1938, a to nejprve speciální stroje, dokumentace a zbrojní linky. Zařízení byla v Dubnici instalována často v nedokončených halách, někde i pod pouhou jednoduchou střechou, ale okamžitě zahajovala výrobu. Potom přišly na řadu sklady speciálních materiálů a polotovarů.

51 MOBILIZACE

Byla vyhlášena 23. 9. 1938 ve 22.30 hodin večer. Do činné služby byla povolána okamžitě celá řada generálů a důstojníků ve výslužbě. Z německých oblastí nastoupilo jen 10 až 30% záložníků, také chyběly osobní a nákladní automobily ze Sudet. Hlavní velitel generál Krejčí se rozhodl uskupit branné síly podle pozměněné varianty XII., nástupového plánu VII. Podle těchto rozkazů se

na území státu zformovaly celkem 4 armády.

***I. Armáda pod velením g. Vojcechovského** měla hájit proti náporu nepřítele západní směr a střed Čech, krýt provedení mobilizace a nástup ostatních sil, postupně měla při aktivní obraně vyčerpávat nepřítele a ustupovat na linii Vltavy a na Českomoravskou vysočinu.*

***II. Armáda pod velením g. Luži** měla za úkol udržet se v severním sektoru těžkých opevnění.*

***III. Armáda pod velením g. Votruby** byla rozmístěna na území Slovenska a Podkarpatské Rusi, obrácena proti maďarské i polské hranici měla za úkol zejména udržet spojení s Rumunskem, přijímat pomoc ze SSSR a budovat dobrovolnické oddíly.*

***IV. Armáda pod velením g. Prchaly** měla bránit jižní moravskou hranici a zde operativně čelit náporu z Rakouska.*

Kromě těchto armád disponovalo vrchní velení ještě velkou mobilní zálohou 17 elitních divizí. Hraniční pásma byla posílena na počty a výzbroj odpovídající samostatným divizím. Na úrovni divize disponovala armáda 18 jednotkami k obraně státní hranice a 23 jednotkami určenými k manévrovacímu boji. Generální štáb se přesunul do připravených objektů v okolí Vyškova na Moravě.

Z civilního sektoru bylo doplněno 170 500 koní a 18 000 automobilů. Celkově vypadal poměr bránících se a útočících vojsk takto:

Druh vojska	**Celkový počet**		**Na frontě proti Československu**	
	Německo	**RČS**	**Německo**	**RČS**
Divize	47	45	39	3
Počet letadel	2 500	1 562	2 400	1 50
Počet tanků	720	469	720	40
Celkem vycv. vojáků	2 200 000	2 000 000	1 825 000	1 645 00

– Počty německých divizí byly neúplné, pluky mnohdy o dvou praporech a bez kulometných rot. Mnohé divize sestaveny z veteránů světové války, tzv Landwehr

– Většina německých pilotů měla jen 3 až 4 měsíční výcvik.

– 90% manévrovací schopnosti divizí wehrmachtu zajišťovaly ještě koňské povozy a potahy. Čs. armáda na tom byla o poznání lépe.

– RČS disponovala kratšími vnitřními spoji pro přesuny vojska a logistické zajištění.

– Německo disponovalo modernějšími a výkonnějšími letadly, na straně RČS tuto skutečnost poněkud a dočasně vyvažovalo přicházející špatné počasí.

– Německá Luftwaffe trpěla nedostatkem pohonných hmot, mazadel, pum i jiné munice.

– Čs. opevnění představovalo samo o sobě hodnotu několika divizí.

– Maďarsko bylo blokováno rumunskou hrozbou a slovenské divize mohly být případně nasazeny na západě.

Na celém území Sudet probíhalo hromadné zabavování radiových přijímačů ve prospěch armády a také ve vnitrozemí občané dobrovolně odevzdávali radioamatérské vysílačky.

52 Také členové krajní frakce HSĽS rozšířili na Slovensku plakáty proti odchodu slovenských mužů do československé armády. Vzdor tomu byly případy odepření povinnosti narukovat ojedinělé.

53 V dalším zachyceném telefonátu mezi Prahou a Londýnem si mohl Hitler přečíst skutečné mínění československých politiků o snahách britské vlády, vyjádřené ústy Jana Masaryka:

– Němci z něho nadělali takovou fašírku, že dnes ráno nebyl schopen ani koktat. Beneš vyjádřil jasné stanovisko nevzdávat se svých nynějších pozic a neustupovat Německu ani o krok.

Tato Benešova pozice Hitlerovi vyhovovala, neboť mu umožňovala získat bojem celé Československo a ne jen Sudety. Poněkud jej znejistěla pouze částečná francouzská mobilizace, se kterou počítal až po zahájení války. Také část britského válečného loďstva vyplula. Vůdce si uvědomil, že nejprve musí být eliminována hrozba ze západu, a to politickou cestou.

V Británii proběhlo na 2000 protestních schůzí a shromáždění na podporu RČS. Na větších z nich mluvili W. Churchill, Atlee, Citin, Greenwood a Sinclair.

54 Polský ministr J. Beck zaslal vyslanci Lipskému do Berlína instrukce k prosazování požadavků polské vlády vůči RČS. Polsko mělo žádat odstoupení celého Slezska, včetně Moravské Ostravy

Gazeta Polska napsala: „…dráha, kterou prošla naše zahraniční politika vytyčená maršálem Pilsudskim a uskutečněná ministrem J. Beckem, zachránila nás před všemi úklady, o které se v průběhu let opírala politika západu. Jedině Polsko provádělo politiku sdostatek jasnozřivou, čehož důsledkem je, že zatímco se Československo rozpadá, Polsko sílí…“

Jugoslávská vláda sdělila v Římě prostřednictvím svého velvyslance Cianovi tajnou informaci, že v případě války Německa nebo Maďarska s RČS zůstane neutrální. Naproti tomu probíhaly po celé Jugoslávii demonstrace na podporu RČS a bělehradský vyslanec Lípa hlásil, že okolo 50 000 dobrovolníků se zajímá o možnost vstupu do československé armády. Hlásily se dokonce důstojnické kádry jugoslávské armády a několik vysokých i štábních důstojníků se dohadovalo se svým velením, neboť generální štáb armády je odmítl uvolnit. Dobrovolníci opouštěli zemi a tajně se dostávali přes Rumunsko na Zakarpatskou Rus.

Rumunský vyslanec v Berlíně Copescu-Pascani ujistil německou vládu, že Rumunsko doposud nepovolilo transfer materiálu či vojska ze SSSR do RČS a nic takového ani nezaručuje.

55 Hlavní velitelství československé armády se přesunulo z Prahy do Klánovic v době od 22.00 hodin 23. 9. do 6.00 hodin 24. 9. Toto umístění bylo dočasné. Divize a sbory telegraficky hlásily nástup a průběh mobilizace. Generálové ve výslužbě, kteří nastoupili znovu službu, byli posláni převážně na Českomoravskou vrchovinu řídit výstavbu vnitrozemských obranných příček a postavení.

V okamžiku vyhlášení mobilizace převzaly 4 čs. armády do své podřízenosti 3 letecké pluky ze 7 existujících. Ostatní pluky podléhaly velení zálohy HVOA. Řízení protiletadlové obrany státu převzalo II. odd. leteckého odboru MNO.

Gen. Alois Vicherek velel také protiletadlovému dělostřelectvu a stal se inspektorem civilní protiletadlové obrany.

Gen. Karel Janoušek velel letectvu I. armády

Plk. Jaroslav Skála velel letectvu II. armády

Plk. Karel Plass velel letectvu III. armády (Slovensko)

Plk. František Sazima velel letectvu IV. armády

Gen. Karel Procházka velel letecké záloze HVOA

Do 24 hodin po vyhlášení mobilizace bylo letectvo rozptýleno na polní letiště, letouny zajištěny palivem, pumami, municí a technickým servisem, vše zamaskováno. Přibylo dalších 11 letek postavených ze záložníků. K dispozici bylo přibližně 80 až 90 letišť, dalších 20 ve stádiu budování.

56 17. září vyzval hlavní štáb III/1. oddělení ministerstva národní obrany, aby připravilo podrobný plán nasazení vojenského letectva proti tankovým a motorizovaným divizím nepřítele, které proniknou na československé území. Další bod vypracovávaného plánu se týkal mohutného úderu všeho letectva v součinnosti s pozemními jednotkami za účelem rozbití formací německých vojsk ve směru Köniksbruck - Hof – Chemnitz a Zwettl – Linz. Důležitým cílem plánu bylo zničení komunikací a přerušení železničního spojení v oblasti Lince, tedy jediné zásobovací trasy celého jižního křídla německých kleští.

Plán byl hotov 19. září a propracoval leteckou sestavu pro tři varianty úderu. Severozápad-západ (proti tankovému průniku), jihozápad - jih (k přerušení komunikací u Lince) a kombinovaný úder v obou směrech.

Na poradě 25. 9. 1938 rozhodl generál Krejčí o dodatečné změně varianty XIII. nástupového plánu, tj. soustředění vybraných záložních divizí blíže obranným liniím a předpokládaným bojištím ve směru západ-východ.

57 Velitelství cizích dobrovolníků při velitelství VI. sboru v Košicích převzal znovu povolaný brigádní generál ve výslužbě Miloslav Bárta. Náčelníkem štábu byl jmenován plk. Ladislav Preininger.

K 26. září 1938 již probíhal výcvik zhruba 3000 prvních dobrovolníků, mezi nimiž bylo zatím nejvíce rumunských Židů a Jugoslávců. Byli zde však již také Poláci, několik Belgičanů a podle posledních zpráv českého konzulátu ve Washingtonu se na cestu přes oceán vydávalo velké množství krajanů z USA. Dobrovolníci se hlásili u jednotlivých okrskových velitelství a byli odesílání z rajonu I. až III. sboru do Humenného, od IV. až VII. sboru do Rachova.

25. září generální štáb armády upustil od původního záměru přidělovat

dobrovolníky k pravidelným vyšším jednotkám polní armády a bylo rozhodnuto stavět z těchto mužů samostatné pěší prapory a pluky, kterým budou velet českoslovenští důstojníci. Od úrovně čet a rot níže měli velet důstojníci z řad dobrovolníků. Pro dobrovolníky bylo připraveno 80 000 pušek značky Mannlicher s dostatkem munice i jiná výzbroj.

Proti budování těchto dobrovolnických útvarů protestovala polská vláda. Nový předseda vlády generál Syrový na Benešův nátlak připravil rozkaz ke zmrazení výstavby dobrovolnických jednotek, podle něhož měl být zastaven výcvik a pořízen toliko soupis přihlášených. Tento rozkaz však již nestihl uvést v platnost. Po instalaci skutečné vojenské vlády byl rozkaz nalezen a stornován. Výcvik dobrovolníků pokračoval.

58 25. září uskutečnil bulharský král Boris demonstrační návštěvu u Adolfa Hitlera. Rozhlasové stanice Breslau, Dresden a Wien začaly pod kuratelou říšského ministerstva propagandy přímo dirigovat akce henleinovců.

Byla zahájena školení zvláštních útvarů Sicherheitsdienstu určených k okupaci částí RČS.

25. září Polsko přerušilo telefonní a telegrafické spojení s RČS a polská vláda vyzvala k podobnému opatření i Maďarsko. Doprava zatím přerušena nebyla.

Čs. vyslanec ve Varšavě jednal s generálem Sikorskim, který označil Beckovu politiku za slabomyslnou a mínil, že Německo nemůže nastávající válku vyhrát, což povede i k polské katastrofě a k dělení Polska. Dále Sikorski upozornil na práci opozičních kruhů v Polsku.

59 Překlad částí Hitlerova projevu ve Sportpalastu v Berlíně 26. 9. 1938. „… Nyní je před námi problém poslední, který musí býti rozřešen a který rozřešen bude! Je to poslední územní požadavek, který musím předložit Evropě. Je to však požadavek, od něhož neustupuji a na němž trvám…

… bez zřetele k dějinám, bez zřetele k původu národů, byla v roce 1918 střední Evropa atomizována, byly svévolně utvořeny tzv. nové státy. Tomu vděčí Československo za svoji existenci. Tento stát započal jednou velkou lží, jedinou a první. Otec této lži se jmenoval Beneš. Beneš tehdy vystoupil ve Versailles a ujišťoval, že existuje československý národ. Musel si vymyslet tuto lež, aby skrovnému počtu vlastních soukmenovců dal větší a tím i oprávněnější rozsah. A anglosasští státníci, kteří se dostatečně nevyznali v otázkách zeměpisných a národnostních, nepovažovali tehdy za nutné prozkoumat tato tvrzení pana Beneše, jinak by mohli zjistit, že neexistuje československý národ, nýbrž že jsou jen Češi a Slováci a Slováci s Čechy nechtějí nic mít. A tak tito Češi, prostřednictvím pana Beneše, Slovensko anektovali. Poněvadž však bylo zřejmé, že tento stát není schopen života, vzalo se zkrátka a dobře třem a půl miliónům Němců jejich právo na sebeurčení. Poněvadž ani to nestačilo, musel přijít k tomu ještě milión Maďarů, potom Podkarpatská Rus a několik set tisíc Poláků. Tak vznikl tento slepenec, který se potom nazval Československem.

… Víte všichni, jak pan Beneš slib kantonizace státu rozřešil. Začal se svým režimem teroru. Již tehdy se sudetští Němci pokoušeli protestovat proti tomuto svévolnému znásilňování, ale byli postříleni a od té doby začala vyhlazovací

válka…

… Vím, že i všechny ostatní národnosti nechtějí zůstat u Beneše. Jsem však v prvé řadě mluvčím Němců a za tyto Němce jsem nyní promluvil a prohlásil, že nehodlám nečinně a pokojně přihlížet, jak tento šílený pan Beneš se zde domnívá, že může prostě týrat tři a půl miliónu Němců. Nenechal jsem již žádných pochybností o tom, že německá trpělivost je u konce, že je vlastností naší německé mentality dlouho a trpělivě něco přijímat, jednou že však přijde okamžik, kdy s tím je konec.

… Jednoho dne muselo z Československa utéci 10 000 Němců, příštího dne 20 000, dalšího dne jich bylo 43 000, potom 78 000, nyní je to 90 000, 107 000, 137 000 a dnes 214 000. Celé pruhy země jsou vylidněny, granáty a plynem se tam pokoušejí Němce vyhladit a pan Beneš sedí v Praze a říká si, mně se nemůže nic stát, protože za mnou stojí Francie a Anglie. Ale nyní, milí spoluobčané, myslím, že nadešla ta chvíle, kdy se musí Praze domluvit. Jestliže někdo přes 20 let snášel takovou hanbu, takovou potupu, takové neštěstí, pak nikdo nemůže doopravdy popírat jeho mírumilovnost. Když někdo osvědčil takovou trpělivost, jako my, nikdo nemůže říkat, že štveme do války. Pan Beneš má sedm miliónů Čechů, ale zde stojí národ pět a sedmdesáti miliónů lidí…

… Pan Beneš nyní doufá ve svět, netají se tím a také jeho diplomaté se tím netají a prohlašují: Doufáme, že Chamberlain bude poražen a Daladier odstraněn, že všude proběhnou převraty a máme naději v pomoc bolševického Ruska. On stále ještě doufá, že se bude moci vyhnout splnění svých povinností. Tu mohu říci jen jediné: Nyní vystupují proti sobě dva muži. Tam je pan Beneš a tu jsem já. A my jsme dvě různé osoby.

… Nechceme vůbec žádné Čechy, ale právě tak chci nyní před německým národem prohlásit, že moje trpělivost, se zřetelem k sudetoněmeckému problému, je již vyčerpána. Učinil jsem panu Benešovi nabídku a není to nic více než provedení toho, co již před tím přijal. On má nyní ve svých rukou rozhodnutí, bude-li válka, nebo mír. Buď tuto nabídku přijme nyní a dá konečně Němcům jejich svobodu, nebo půjdeme my a tu svobodu jim přineseme. V této hodině je celý německý národ sjednocen se mnou.

… Nikdy jsem nepochyboval o svém konečném úspěchu a o vítězství.

… Jsme rozhodnuti, pan Beneš ať nyní volí.“

60 Po celý den 26. září pokračovaly většinou neúspěšné pokusy oddílů FS o nájezdy na objekty obrany RČS.

V Jablunkově byli zatčeni 3 polští teroristé a zabaven sklad zbraní polského původu (24 granátů a 78 kg trhavin).

Pražský diplomatický sbor se připravil k odjezdu do Turčianského Sv. Martina, kde mělo být organizováno náhradní sídlo vlády za války. Města byla zatemněna a budovaly se provizorní kryty.

Británie ohlásila mobilizaci loďstva a jeho přesun na výpadové válečné základny. Chamberlain jednal s představiteli britských dominií o možnosti války. Na nátlak opozice zveřejnil britský tisk stručné varování Německu a Hitlerovi.

Prezident USA F. D. Roosevelt zaslal vládám Maďarska, Polska a RČS i Adolfu Hitlerovi nabádavý dopis ke konstruktivnímu jednání a také varování před

sociálními otřesy, které by způsobila válka. Na mysli měl zřejmě posun veřejného mínění doleva a příklon lidu ke komunismu.

Obdobná memoranda obdržel prezident Beneš od většiny jihoamerických států.

Vojenský atašé SSSR v Paříži Vasilčenko sdělil francouzské vládě, že je v proudu přesun 30 divizí Rudé armády k polským hranicím a vyhlášena pohotovost tankových i leteckých jednotek.

Polská vláda předala čs. vládě ultimátum požadující okamžité odstoupení Karviné. J. Beck požádal maďarskou vládu, aby připravila svoji armádu ke společné akci proti RČS a aby Maďarsko veřejně vyhlásilo svůj nárok na Podkarpatskou Rus.

Čs. vyslanec z Budapešti hlásil neochotu Maďarska předat RČS obdobné ultimátum jako Polsko, neboť je zde patrný strach ze zásahu Malé dohody, zvláště Rumunska.

Uskutečnila se rumunsko-jugoslávská jednání, ze kterých vzešlo vážné varování Maďarsku před útočnou akcí vůči RČS. Maďarská vláda zřejmě tato varování brala velmi vážně, neboť se k všeobecné blokádě Československa připojila jen slovy, nikoliv činy. Nebylo přerušeno spojení ani doprava, nebyli odvoláni velvyslanci.

Téhož dne, při rozhovoru o případném dělení Československa, adresoval zklamaný Adolf Hitler maďarskému velvyslanci v Berlíně vše vysvětlující štiplavou poznámku:

– Bude to švédský stůl. Nebudou tam žádní číšníci a každý se bude muset obsloužit sám.

61 Zde se generál Prchala zjevně uchýlil k myšlence uveřejněné několik dnů před tímto jednáním v Peroutkové Přítomnosti.

62 V tomto ohledu se generál Vojcechovský zřejmě mýlil. Československá armáda byla příliš disciplinovanou silou, než aby neuposlechla rozkazů svých nadřízených a prezidenta státu. Generál zřejmě použil tohoto argumentu účelově, k nátlaku na prezidenta.

63 Po tomto jednání s prezidentem republiky se delegace nejvyšších armádních důstojníků přesunula do Prahy, kde absolvovala jednání v podobném duchu s novým premiérem, generálem Syrovým. O tomto jednání se nezachovalo žádné svědectví. Nikdo z důstojníků, prezident, ani generál Syrový, se později ve svých pamětech nezmiňovali o jednání jinak, pouze jako o „neformálním rozhovoru“. Co se ve skutečnosti přihodilo za zavřenými dveřmi, se historikové mohou jen dohadovat.

Sám generál Syrový přiznal, že se mu ulevilo, když mohl složit úřad premiéra, který přijal jen z nouze a na výzvu národa, a přijmout ministerstvo, jehož problematice dobře rozuměl.

Dr. Edvard Beneš ve svých poválečných pamětech „Mnichovské dny“ popisuje tato jednání s generály jen velmi obecně. Přiznává, že (pod dojmem návštěvy arcibiskupa Kašpara) se v noci z 25. na 26. 9. dlouhé hodiny v soukromí modlil a prosil Boha o pomoc a o to, aby mu ukázal cestu… V přítomnosti generálské elity

si prý uvědomil, že jejich naléhání je právě oním ukazatelem cesty seslaným shůry a otevřely se mu oči. Následkem tohoto podivného vnuknutí se prý rozhodl změnit své původní umírněné smýšlení a důvěřovat Bohu, neboť i když situace vyhlížela zoufale a neřešitelně, Stvořitel, který ví vše, jej poslal správnou cestou. Ve chvíli, kdy ono rozhodnutí bojovat učinil, se mu prý také jasně a zřetelně, jakoby zázrakem, ukázalo jediné správné řešení krize, totiž rozbít kruh obklíčení a osamocení vyprovokováním polského zásahu a uvedením SSSR do války. Od této chvíle prý přestal spoléhat na západní spojence a spolehl se na Prozřetelnost.

64 Ve svém deníku z roku 1938 popisuje Josef Goebbels vojenskou přehlídku 2. motorizované divize dne 27. září jako fantastický úspěch, jako akci, která rozhodně udělala dojem.

Mírový přesun 2. motorizované divize do nástupních prostor u českých hranic stál tankový prapor jednotky celých 8% porouchaných a dočasně odstavených motorových vozidel včetně několika tanků.

27. 9. 1938 bylo přerušeno veškeré spojení mezi RČS a Německem, včetně tranzitní dopravy a mezinárodních spojů. Než došlo k přeorganizování jízdních řádů ve vnitrozemí, určité oblasti pohraničí nebyly zásobovány.

Německé úřady zakázaly obyvatelstvu v pásmu podél československých hranic ubytovávat sudetoněmecké uprchlíky. Jejich soustřeďování probíhalo v zázemí ve zvláštních táborech, kde byli vybíráni muži schopní vojenské služby odesílaní k útvarům FS.

Generál Keitel vydal 27. 9. 1938 tajný rozkaz k provedení částečné mobilizace německé branné moci:

„…vůdce nařídil, aby v důsledku politické situace provedla branná moc opatření pro mobilizaci, ale zveřejněním mobilizačního rozkazu se nesmí zatěžovat politická situace…“

Dále vydalo OKW rozkaz, jímž podřídilo všechny prapory 2. a 3. pluku SS-Totenkopf (Brieg – Slezsko, Radebeul – Drážďany, Aš) velitelství pozemního vojska OKH.

65 Francouzské ranní listy většinou otiskly oznámení vlády o povinnosti jít Československu na pomoc v případě útoku Německa.

V 10.30 předal britský vyslanec v Paříži E. Phipps francouzskému ministru zahraničí návrh anglické vlády, aby v případě útoku na RČS byla reakce spojenců pozdržena do té doby, než se projeví obranyschopnost Československa.

Gazeta Polska nadšeně komentovala Hitlerovu řeč ve Sportpalastu a představila národu Polsko a Německo již jako spojence.

Prezident Polska Mościcki v odpovědi na Benešův osobní dopis znovu ultimativně vyžadoval provedení úpravy hranic a plebiscitu ve sporných oblastech.

Von Ribbentrop se setkal v Berlíně v polským vyslancem Lipským a ubezpečil jej o německo-polském spojenectví v protibolševické frontě. Byly dohodnuty rámcově podmínky pro případ společného útoku na RČS.

Polská vláda zaslala maďarské vládě znovu notu, ve které napadla Maďarsko,

že svým benevolentním přístupem oslabuje společnou blokádu Československa.

Prezident USA zaslal Hitlerovi druhé poselství s vybídnutím ke svolání mezinárodní konference, v němž se domníval, že Francie a Británie zaujaly příliš tvrdé postoje vůči Německu.

V bojujícím Španělsku vydala vojenská vláda generála Franka prohlášení o vlastní neutralitě v případě války Německa s Československem.

66 Tato schůze vlády byla svolána oficiálně k projednání podrobností Godesbergského memoranda a nejnovějšího Chamberlainova dopisu.

67 Ministr Kamil Krofta použil Čapkovu populární metaforu.

68 Ve své první poválečné knize „Na hraně zrady“ se, tehdy již generál Emanuel Moravec, přiznal:

„…a v oněch kritických dnech, tváří v tvář nekonečnému kapitulantství, zradě, krátkozraké zbabělosti a prospěchářství, uprostřed bezbřehé servilnosti a zaslepenosti našich vládních a politických představitelů, zahrával jsem si mnohokrát s myšlenkou, že než se smířit s takovým úpadkem, raději bych se byl spojil se samotnými Němci, nebo i s ďáblem, pokud by to skýtalo naději k povznesení mého národa a k uchování jeho cti.“

69 Československá vláda neobdržela nikdy žádná konkrétní ujištění z Moskvy, vyjma ujištění, která byla podmiňována pomocí Francie. Čs. vláda si však byla vědoma sovětského zájmu o východní polské území. Od července 1938 byly v Moskvě činěny některé předběžné přípravy pro možnou dohodu s Německem o rozdělení Polska. Tato dohoda by se však nebyla dala uskutečnit, kdyby Polsko zůstalo německým spojencem. Poražené Polsko a zdecimovaná německá armáda by pro Moskvu byly dobrým výchozím bodem pro uzavření takové dohody, zvláště pokud by Německu mohlo být poražené západní Polsko nabídnuto darem.

Na sovětskou nótu hrozící vypovězením paktu o neútočení v případě, že polský voják vstoupí na čs. území, reagovala polská vláda zprvu pohrdavě a arogantně. Teprve když Varšava získala informaci o konzultacích takového kroku mezi SSSR a Francií, následoval okamžitý příkaz zastavit přesuny jednotek k čs. hranici.

Ze zprávy zástupce SSSR v Praze lidovému komisariátu zahraničních věcí v SSSR z 27. září 1938:

„Rychlý vývoj událostí neumožňuje důsledně zachycovat vše, co se děje. Jsem nucen omezit se na hlášení nejpodstatnějších momentů.

Především jde o Beneše. Stále jsem pociťoval, že Beneš, pokud jde o sovětskou pomoc, by ji chtěl, ale zároveň se bojí uchýlit se k tomuto prostředku ochrany zájmů Československa. V posledních rozhovorech se mnou se pokaždé křečovitě chytal možnosti naší pomoci a volal mne k rozhovorům pokaždé, když dostával těžkou ránu od spojenců A + F. Jakmile se trochu vzpamatoval, nebo si myslel, že našel východisko ze situace prostřednictvím nového diplomatického tahu, okamžitě projevoval podstatně menší zájem o náš postoj. Tento suchý

pedant a prohnaný diplomat počítal s tím, že vytěží maximum z pouhé hrozby, kterou SSSR představuje. Pochopitelně jsem se zdržel veškeré kritiky Beneše a dále jsem hrál úlohu prostředníka pro sdělování jeho informací do Moskvy. Prezidentovo chování vysvětluji týmž sociálním strachem, kterým jsou nakaženi i jiní mírotvůrci v Evropě. Beneš se bojí mas, bojí se radikální pravice, ale dnes již také levice. Je osamělý a chybí mu síla, na kterou by se mohl spoléhat.

Nyní, však, zdá se, došlo k nějakým utajeným změnám. Umírněná pravice donutila prezidenta k ustavení víceméně vojenské vlády, jejímž členem je také předseda KSČ, soudruh Gottwald. Prezident sám ustupuje do pozadí každou hodinou… Vláda vykazuje značnou a nezvyklou samostatnost ve svém jednání a dá se očekávat, že, vzhledem k radikálním protikapitulačním postojům nové vlády, bude konflikt rychle gradovat a československý požadavek vojenské pomoci SSSR se nyní stane jednoznačným. Vláda dr. Rašína je ve své nynější situaci jistější a opírá se o souhlas celého politického středu, KSČ a všeho lidu. Očekávám oficiální žádost v nejbližších hodinách.

S. Alexandrovskij“

70 Gajdův případ – 21. ledna 1933 v noci byla přepadena kasárna 43. pěšího pluku v Židenicích u Brna. Přepad provedlo více než 60 mužů, civilistů a příznivců Národní obce fašistické, z podnětu činovníka této strany Ladislava Kosinka. Účelem přepadu bylo získání zbraní a odstartování fašistického puče v celém státě. Akce skončila fiaskem vzhledem k organizovanému odporu absolventů zdejší poddůstojnické školy a posléze i zásahu četnictva. Následovalo zatýkání účastníků, viníků a vyšetřování pozadí celé akce.

Výslechy odhalily stopy k vedení Národní obce fašistické a jejímu vůdci generálu Radolovi Gajdovi. Gajda byl ještě 22. 1. 1933 večer zatčen, neboť se ukázalo, že krátce před akcí projížděl Brnem. Generál byl osvobozen, ale v únoru 1934 začal případ projednávat Nejvyšší soud v Praze. Zde byl Gajda odsouzen k 6 měsícům vězení, neboť bylo prokázáno, že o akci věděl a neinformoval úřady. Bývalý generál byl degradován a krátce uvězněn, s ním byli potrestáni i jeho sympatizanti v armádě, kterým žádná spolupráce s fašisty prokázána nebyla. Došlo k degradacím, finančním postihům a převelením.

Již v roce 1935 byl Radola Gajda zvolen poslancem do parlamentu.

71 Při studiu materiálů o československém opevnění, které vypracoval Abwehr, dospěli armádní odborníci a analytici I. rozvědného odd. MNO k vymezení hlavních oblastí, v nichž Němci funkci a připravenost opevnění podcenili. Tyto poznatky umožnily připravit útočící wehrmacht mnohá ošklivá překvapení.

– patrný zmatek v označení jednotek a velitelství určených k obraně hranic a objektů opevnění

– konstrukční řešení TO a LO bylo posuzováno podle informací o Maginotově linii, která však čs. armáda nikterak zásadně nepřebírala a když, tedy s inovacemi, které Abwehr nepostřehl.

– některé izolované pěchotní a děl. sruby spojované podzemními chodbami zaznamenávala dokumentace Abwehru jako jediný objekt, zatímco šlo o 2 i více objektů (například MO-S 5 Na trati).

– v oblasti severních Čech a jižní Moravy chyběly v německých materiálech záznamy o téměř 400 objektech LO, naopak v oblasti severní Moravy a jihozápadních Čech byl počet pevnůstek LO Abwehrem přeceňován. Na Slovensku byl počet LO přeceňován o 150 objektů.

– původní názvy objektů TO a těžkých tvrzí byly začátkem roku 1938 přejmenovány kvůli utajení, neboť před tím nesly skutečné místní názvy. To způsobovalo na německé straně zmatek při identifikaci vyzbrojování a další výstavby.

– Abwehr se mýlil v počtu pevnostních věží, neboť čs. strana označovala pojmem věž pouze pancéřové otočné kupole, kdežto Abwehr také vysunuté střílny.

– v úseku Hlučín – Opava bylo osazeno 131 pancéřových bojových a pozorovacích stanovišť (72 pěch. zvonů, 5 kupolí pro dvojkulomet, 5 kupolí pro těžký kulomet a 5 děl. zvonů). Abwehr věděl jen o 120 z nich.

– v úseku Králíky - Komáří vrch bylo osazeno 189 pancéřových bojových a pozorovacích stanovišť (150 pěch. zvonů, 20 kupolí pro dvojkulomet, 8 kupolí pro těžký kulomet a 11 děl. zvonů). Abwehr věděl jen o 173 z nich.

– skutečný celkový počet osazených pancéřových kupolí a věží byl 396. Ve výrobě se nacházelo ještě více než 150 věží, z nichž některé byly osazeny i během bojů.

– Ukázky a fotografie demoličních prací čs. ženistů byly zneužívány oběma stranami. Německý tisk je vydával za řádění čs. nacionalistů v Sudetech, Gottwaldovo ministerstvo propagandy je použilo jako ukázky řádění Freikorpsu.

– analytici Abwehru nepochopili čs. rozlišení odolnosti objektů arabskými a římskými číslicemi a vesměs přikládali objektům TO a LO jiný stupeň odolnosti, než jaký byl ve skutečnosti.

– některé atypicky řešené objekty vyšší kvality Němci omylem řadili k objektům nižší kvality.

– některé typy dělostřelecké výzbroje a plamenomety označoval Abwehr jako umístěné uvnitř pevností, zatímco byly umístěny vně, v obranném pásmu, což bylo pro útočníky později nečekaným překvapením.

– agenti Abwehru dodali mylné zprávy o dřevěném vnitřním zařízení objektů, zřejmě proto, že objekty viděli těsně po betonáži i s bedněním. Ve skutečnosti bylo veškeré vnitřní zařízení objektů kovové a stěny bez obkladu.

– pod pojmem „stavba započata“ si Němci představovali datum zadání, zatímco šlo o datum skutečného zahájení prací. Proto byl počet úplně dobetonovaných objektů vyšší a v pokročilejším stádiu výstavby, než Abwehr předpokládal.

– některé pancéřové zvony disponovaly více střílnami (až 4) než Abwehr předpokládal.

– odvodnění TO bylo vyspádováno, zatímco Abwehr předpokládal všude instalaci čerpadel.

– agenti Abwehru se dopustili omylu, když při stavbě TO pokládali pracovní šachty za vchodové. Způsobili tím chybnou lokalizaci vchodů v německé dokumentaci. Pracovní šachty byly totiž opět zasypány.

– agenti Abwehru čerpající informace o opevnění z katastrální pozemkové dokumentace způsobili mnoho závažných omylů. Na popud čs. rozvědky byly v

katastrech zaznamenány falešné informace. Skutečná dokumentace opevnění nebyla v čs. pozemkových katastrech nikdy zanesena.

– letecké snímky Abwehru ukazovaly lesní průseky okolo objektů a vedly k mylnému vyhodnocení střeleckých úhlů a perimetrů objektů, neboť mnohé z nich ve skutečnosti sloužily jiným účelům a jiné, skutečné střelecké průseky byly vykáceny až na poslední chvíli.

Tyto popsané a jiné skutečnosti, drobné i velké omyly vedly ve svém souhrnu k závažným chybám v hodnocení schopností a možností čs. obrany, stejně jako k chybám ve výcviku jednotek určených k průlomu čs. opevněného pásma.

72 Čs. velvyslanec v Londýně Jan Masaryk sdělil jménem prezidenta RČS Edvarda Beneše ministerskému předsedovi Chamberlainovi, že československá vláda a priori neuzná žádnou dohodu vzešlou z mezinárodní konference, na které by nebyla rovnoprávně zastoupena RČS. Ve stejném duchu intervenoval v Paříži u Daladiera vyslanec Osuský.

Oba vyslanci též sdělili, že návrhem „Zákona o federalizaci státu a vytvoření autonomních oblastí“ padá jakákoliv myšlenka na odstoupení sebemenšího území jinému státu, tedy i starší návrh na odstoupení území Sudet před československými obrannými liniemi. Nový zákon řeší otázku národního sebeurčení menšin v dostatečné míře, včetně samosprávního zřízení.

73 Podle zpráv rozvědky sestávala polská intervenční skupina Slask (krycí název Waclaw) z 28 pěších praporů, 24 hulánských eskader, 47 nedozbrojených dělostřeleckých baterií, oddílu obrněných aut, 7 rot lehkých tanků Wickers a tančíků, ze 2 ženijních praporů, 4 telefonních a telegrafních rot a útvarů služeb. Byla hlášena též činnost letectva a 1 obrněný vlak na východním břehu Olše. Většina z těchto jednotek však byla od hranice vzdálena více než den pochodu, některé pluky byly dislokovány poměrně daleko ve vnitrozemí.

Rumunský velvyslanec v Praze Crutzescu požádal čs. ministra zahraničí Kroftu o schůzku a doporučil mu, aby RČS odevzdala do 30. 9. 1938 Polsku těšínský a fryštácký okres, protože podle přesných informací rumunské vlády by se Polsko zavázalo zachovat v případě války s Německem neutralitu.

Tato rumunská spekulace se nikdy nepotvrdila.

Maďarský vyslanec v Berlíně Stojany ujistil Göringa, Ribbentropa a Weizsäckera o tom, že maďarská armáda zahájí boj proti RČS ihned poté, jakmile se wehrmachtu podaří dosáhnout rozsáhlejšího průlomu do nitra Čech nebo Moravy.

Čs. rozvědka tuto maďarskou opatrnost předpovídala.

Československý zástupce u Společnosti národů v Ženevě dr. Arnošt Heidrich dostal od ministra Krofty pokyn, aby v případě zahájení německého útoku na RČS ihned odevzdal notu, která zdůrazňuje stav jednání s německou menšinou a předběžný návrh „Zákona o federalizaci státu a o vytvoření autonomních národnostních oblastí“, podepsaný předsedy většiny parlamentních stran RČS. Nóta dále zahrnovala metody zneužití německé a maďarské menšiny k rozvracení státu, včetně důkazů o financování tohoto rozvratu, důkazy o organizování rozvratu z Berlína a důkazy o konkrétních teroristických činech. Byly

zde zahrnuty důkazy o faktickém napadení státu jednotkami SS již před zahájením otevřené agrese. Nóta se měla na Radu SN obrátit na základě článků 11, 16 a 17, žádat o okamžité svolání Rady SN a dr. Heidrich měl s pomocí Litvinova dosáhnout jasného označení útočníka a označení německé agrese coby zločinu proti mezinárodnímu právu, neboť se předpokládalo, že na tomto aktu závisí ochota SSSR k vojenské pomoci RČS i v případě neochoty Francie a Británie.

74 Na Himmlerův pokyn zahájila zvláštní skupina SS vedená Reinhardem Heydrichem tajné vyšetřování vyšších důstojníků Abwehru kvůli vyzrazení odposlechu. Skutečným cílem vyšetřování však bylo zdiskreditování admirála Canarise a převzetí kontroly nad celým Abwehrem.

75 Zachovaly se doklady svědčící o tom, že samotný Hitler si nepřál úplné a definitivní vítězství generála Franka ve španělské válce. Obával se toho, že kdyby tento diktátor zcela ovládl poloostrov, stal by se příliš mocným konkurentem Itálie v oblasti Baleár a celého Středomoří. Na tuto skutečnost by Itálie reagovala agresivně a to by Franka vehnalo do spojenectví s Brity. Pro Hitlera byla výhodnější donekonečna protahovaná občanská válka oslabující celou oblast a destabilizující francouzský jih.

76 Generál Fajfr s podplukovníkem gšt. V. J. Rosíkem byli na počátku září na odborné konzultaci v Moskvě, kde jednali s velitelem letectva gen. Loktionovem a vyššími důstojníky štábu. Obavy sovětských velitelů ze špatného stavu čs. letišť zde byly vyvráceny, pravděpodobně se jednalo o cílenou dezinformaci Abwehru. V době mobilizace přijela do RČS odborná sovětská komise leteckých důstojníků vedená interbrigadistou gen. Šmukševičem. Komise na místě zhodnotila stav letišť jako vyhovující a gen. Fajfr obdržel rady ohledně maskování a obrany letišť na základě zkušeností bojů ve Španělsku.

Přelet sovětských letadel byl v r. 1938 uvažován ze tří možných směrů.

1. Převozem do Francie a přeletem Německa, tato varianta by vyloučila dolet nejvíce potřebných stíhacích letounů.

2. Přeletem z Polska, který by se mohl uskutečnit bez mezipřistání (asi 500 km) na trase Vinica – Košice.

3. Přeletem rumunského území, který by byl komplikován nutností jednoho mezipřistání.

Ačkoliv bylo v době čs. mobilizace již jasné, že Polsko přelet ani přesun letadel Rudé armády přes své území nepovolí, zatímco jednání s Rumunskem probíhala ve značně příznivějším duchu, Sovětský svaz soustředil své jednotky na linii polských hranic (nikoliv rumunských). Tato skutečnost musela být II. oddělení čs. rozvědky známa a odtud bylo usuzováno na skutečné záměry SSSR napadnout Polsko a Československo podpořit nanejvýše materiálně, aby co možno nejvíce vázalo útočící wehrmacht. Základní směrnice lidového komisaře obrany Vorošilova ze dne 21. září 1938 nařizuje přesun vyčleněných jednotek k polským hranicím (30 střeleckých, 12 jezdeckých divizí a tankový sbor o 7 brigádách) a přípravu k odletu do Československa pro některé letecké útvary. Jednalo se (dle

Vorošilovova hlášení ze dne 28. září.) o 4 letecké brigády, celkem o 548 bojových letadlech. Konkrétně šlo o 16. let. brig. z letiště Sečinskaja, části 56. a 54. bombardovacího pluku, 3 eskadry se 123 bombardéry typu SB-2. Dále o 10. let. brig. z letiště Belaja Cerkev, 33. bomb. pluk s 62 těžkými bombardéry TB-3 a ještě o 61 bombardérů z Lebedina. Celkem 246 bombardérů.

Stíhací letectvo pro RČS měl poskytnout 21. a 31. pluk z letiště Orša – 151 Polikarpovů I-16, k tomu 17. stíhací pluk z letiště Skoromochy a 43. pluk z Vasilkova, dohromady 302 letadel typu I-16.

Stíhacích letadel bylo dohromady 453 a všech letadel dohromady 699, tedy více než uváděla původní Vorošilovova směrnice z 21. září. Je nasnadě, že s postupující krizí byl počet letadel připravených pro přesun do Československa zvyšován.

Vorošilovova směrnice byla útvarům určeným k přesunu předána 22. září. Přesun byl maskován velkým ohlášeným cvičením v okresech přiléhajících k polské hranici.

23. září byla vyhlášena pro zmíněné útvary bojová pohotovost, což koresponduje s datem mobilizace čs. armády.

77 Německý generální štáb si den před útokem na Československo zřejmě plně uvědomoval vážnost situace. Politické vedení Říše se příliš spolehlo na připravované diplomatické vítězství a ovlivnilo vojenské velení v tom smyslu, že byly pozdrženy a místy dokonce přerušeny válečné přípravy. Ani po československé mobilizaci 23. září nebylo rozhodnuto o přechodu na válečnou sestavu wehrmachtu. Rozmístění armád a divizí proti Československu nasvědčovalo spíše záměru mírového obsazování odstoupených Sudet. Rozhodnutí Československa bojovat osamoceně generální štáb přivedlo do nesnází. Velení si tuto skutečnost uvědomilo ještě den před mnichovskou konferencí, ale bylo Hitlerem ujišťováno o mírovém řešení. Zároveň Adolf Hitler trval na tom, že pokud by se Československo nepřizpůsobilo mírovému řešení, musí být napadeno již 1. října. OKW se tím ocitlo v neřešitelné situaci. Generálové Keitel, Blomberg, Jodl i Brauchitsch se neodvážili vůdci odporovat. Německé velení muselo splnit vůdcovu direktivu a zaútočit již 1. října a zároveň získat čas na přípravu generálního útoku. Proto se rozhodlo vsadit na útok Luftwaffe a na útok části Rundstedtovy armády, podporovaný výsadkovou operací u Bruntálu. Takto probíhající boje mohly být úspěšné a v opačném případě měla 11. armáda získat alespoň několik dnů času na přípravu útoku X. a XII. armády z jihozápadu. VIII. a XIV. armáda tím mohly získat pro přechod na bojovou sestavu až celý týden či dokonce dva, zatímco požadavek vůdce zahájit válku měl být takto uspokojen.

Ve skutečnosti tím wehrmacht ještě více oslabil svoji údernou sílu, neboť poskytl československému velení možnost vypořádat se s jednou armádou nepřítele po druhé.

78 Do 1. října mohl generál Rundstedt, dle svých hlášení OKH, nasadil do bojů pouze 30. motorizovanou, 3. obrněnou a 8. pěší divizi, tedy 3 divize. V den X+1 mohl počítat se 4 divizemi, v den X+3 se 6 divizemi, v den X+5 se 7 divizemi a

teprve v den X+9 mohl nasadit 9 divizí a v polovině měsíce plných 11 divizí. Teprve 11. října měly mít všechny divize předepsané válečné stavy. Z toho divize landwehru, 70. a 72. pěší, mohly být užity jen k méně náročným akcím a pravděpodobně byly vyčleněny ke krytu levého boku ze strany polské hranice.

Plnou bojovou pohotovost nahlásila k 29. 9. 38 jen 7. výsadková divize (podléhající Luftwaffe), která, ovšem, ve skutečnosti připravena nebyla.

Československá armáda, na rozdíl od německé, stála již v plných stavech a ve válečné sestavě několik dnů na bojových pozicích, které bez ustání zdokonalovala a opevňovala. Disponovala krátkými komunikačními spoji a mohla lépe přesouvat své zálohy na ohrožená místa. Československé velení získalo dostatek času k tomu, aby provedlo doplnění a dozbrojení všech, i těch nejpomaleji se shromažďujících divizí, aby dokončilo eliminaci a výměnu národnostně nespolehlivého mužstva. Rozvědka a policejní síly stačily podchytit, dostat pod kontrolu a v některých případech vysídlit celé kritické oblasti sudetského území, pozatýkat a zastrašit radikální skupiny i osobnosti v těchto oblastech.

Hlavní štáb československé armády o potížích wehrmachtu informován nebyl a připravoval se na zachycení plného náporu připraveného nepřítele ve všech směrech.

79 V noci z 28. na 29. září 1938 hlásila řada služeben, celnic a četnických strážnic pozorování ohňů zapalovaných na německé straně. Ohně vytvářely zřetelné linie a spojnice. Pracovníci rozvědky zjistili, že bylo zřejmě odzkoušeno speciální opatření Luftwaffe pro noční nálety při současné nízké oblačnosti a tvorbě mlh. Světelné linie měly navádět německé bombardéry na některá vybraná česká a moravská města.

Přizvaní letečtí odborníci usoudili, že by na tyto německé světelné linie musely v den X navazovat také další úseky takových ohňových řad na československém území. Důkladný a rychlý průzkum skutečně zjistil několik desítek zamaskovaných hranic připravených k zažehnutí na exponovaných vrcholcích některých kopců, zvláště na sudetském území. Tento objev přispěl k identifikaci hlavních cílů a náletových koridorů Luftwaffe, takže mohly být vhodněji a účelněji rozmístěny baterie protiletadlového dělostřelectva TOPL a AOPL. Generální štáb vydal příkaz, aby již postavené hranice nebyly likvidovány, ale aby byly střeženy hlídkami a aby bylo znemožněno jejich zapálení. Zároveň byly vybudovány jiné, poněkud odchýlené linie falešných ohňových hranic navádějící nepřátelské bombardéry do venkovských oblastí s nízkou koncentrací obyvatelstva.

Mostečtí horníci vyslali k nejbližším armádním útvarům deputaci žádající zbraně pro vytvoření domobraneckých oddílů v okolí Mostu proti nájezdům henleinovců. Bylo jim vyhověno poté, co se s velením místní posádky shodli na schématu velení, na vzájemném spojení a vizuálním označení hlídek. Horníci souhlasili s podřízeností hlídek vojenskému velení.

V roce 1937 zakoupila Škoda Aero za podpory vlády RČS licenční práva a podklady na výrobu bombardovacího letounu SB-2 (Tupolev, Archangelský),

výměnou za podklady k výrobě horského kanónu Škoda. Letoun měl v čs. armádě nahradit zastaralé střední bombardovací dvouplošníky Aero Ab-101. SSSR přímo dodal 54 letounů SB-2 armádě. Avia poslala do SSSR vlastní motory Hs 12 Ydrs, které pak byly namontovány do hotových draků, a českoslovenští piloti stroje po skupinách přeletovali na domácí letiště přes rumunské území. V RČS dostaly nové stroje označení B-71 (Antky či Katušky). Letoun byl v Avii značně vylepšen, vybaven a vyzbrojen moderními systémy, ale k realizaci výroby již do 1. září 1938 nedošlo a do prvních bojů zasáhly pouze letouny dodané ze SSSR.

80 Velitelství československé armády převzalo na celém území státu řízení a zajištění provozu ČSD. Doprava civilní a zásobovací byla omezena, zvláště do oblastí Sudet. Toto zřejmě záměrné opatření přimělo německé obyvatelstvo Sudet k urychlení hromadného exodu do Říše. Naproti tomu například doprava uhlí a surovin do vnitrozemí nebyla narušena vůbec.

Během 29. 9. 38 došlo k několika teroristickým útokům polských nacionalistů na hlídky SOS na Těšínsku. Tyto incidenty byly ihned zdokumentovány a důkazy posílány vyslanci Fierlingerovi do Moskvy.

Velitel oddílu SS Totenkopf, SS-gruppenführer Eicke, předal říšskému vedoucímu SS Himmlerovi rozbor příčin neúspěchu a velkých ztrát bojůvek FS. Ztráty narůstaly navzdory podpoře oddílů SS-Totenkopf.

Belgická vláda nařídila postupnou mobilizaci 250 000 záložníků a opakovaně vyhlásila, že nepovolí pohyb cizích vojsk přes své území, a to jak německých, tak francouzských. Pohrozila vystoupením ze SN.

Po zvýšeném československém a sovětském nátlaku na Rumunsko byl urychleně dobudováván 60 km úsek zatím nedokončeného železničního koridoru přes Vatra – Dornet. Rumunsko souhlasilo s dobudováním trati, ale prozatím nevydalo povolení k transferu surovin, techniky či osob. Armádní generál Syrový referoval vládě o postupu prací a o dokončení úprav východoslovenských letišť k přijetí sovětských letadel.

V poledne žádal polský vyslanec v Praze ministra Kroftu o okamžitou odpověď na notu z 27. 9. 38 a snažil se vynutit si audienci u prezidenta republiky. Dr. Krofta velvyslanci předal zápornou odpověď a důrazně mu vysvětlil, že polská ozbrojená intervence proti RČS je nyní z hlediska obrany státu žádoucí, neboť by okamžitě uvedla do pohybu Rudou armádu a to by zvrátilo situaci i poměr sil na východním bojišti.

Po této odpovědi vyvolal polský ministr zahraničí J. Beck okamžitě jednání s německým vyslancem Moltkem, který nedovedl Beckovy obavy z intervence Rudé armády zcela vyvrátit, pouze poukazoval na domnělou slabost Rudé armády a neschopnost jejího velení. K jednání byli přizváni ještě maršál Rydz-Śmigły, předseda vlády Slawoj Sadkowski a viceprezident Kwiatkowski.

Právě tyto události zřejmě zvrátily polské rozhodnutí zapojit se po boku Německa do války již od prvních hodin ve vyčkávavý postoj.

Do RČS přicestovala první skupina 26 britských pilotů, kteří jako dobrovolníci nabídli své služby československé armádě.

Čs. vyslanec v Moskvě Fierlinger informoval prezidenta o svém rozhovoru s

Litvinovovým náměstkem Potěmkinem, který potvrdil ochotu SSSR angažovat se v Ženevě v zájmu Československa a potvrdil také, že i kdyby procedura v radě SN proběhla v neprospěch Československa, SSSR by se již necítil být vázán žádnou mezistátní smlouvou a jeho jednání by bylo vedeno autonomním rozhodnutím sovětské vlády. Sovětský vojenský zmocněnec v Paříži byl pověřen kdykoliv zahájit jednání s francouzským generálním štábem.

81 Dr. Schmidt si později stihl poznamenat:

„Führer řečnil více než půl hodiny. Původně byl připraven krátký projev, ale nechal se strhnout. Nemůže odolat pokušení. Je to zřejmě tajemství jeho úspěchu a je to silnější než on. Diagnóza souvisí s jeho sexuálním životem. Je nebezpečný, fantastický senzitiv femininních darů. Dokáže nasát atmosféru okamžiku třebas i pokožkou, náladu, naděje i úzkost, zná všechna tajná přání okolostojících, lhostejno jestli dvou lidí, nebo plného stadionu. Řídí davy a hraje si s jednotlivci podle libosti, podle své potřeby. V jeho blízkosti nelze zůstat neutrálním pozorovatelem. Buďto ho začnete zbožňovat, nebo nenávidět.“

Hitler se při této poslední konferenci musel obejít bez poznatků vyčtených ze svých hnědých stránek. Politici si po Moravcově skandálním zveřejnění odposlechu dávali pozor. Bylo však pozdě. Hitler shromáždil tolik informací a rozehrál tuto hru tak důmyslně, že, jak se později vyjádřil, ji mohla nyní bez problémů uzavřít i jeho fena Blondie.

Francouzi i Britové považovali za netaktní a neetické tuto trapnou odposlechovou causu v průběhu jednán í jakkoliv otevírat a připomínat.

82 Maďarský ministr zahraničních věcí zaslal rumunské vládě demarši oznamující, že Maďarsko okamžitě otevře své hranice jednotkám wehrmachtu a vpustí je na své území, jestliže rumunská vláda povolí transfer jednotek Rudé armády přes své území. Rumunský vyslanec o dvě hodiny později předal v Budapešti ujištění rumunské vlády, že tato nemá v úmyslu povolit přímo transfer jednotek Rudé armády, ale pokud by Maďarsko naplnilo své hrozby, nezbude Rumunsku, než otevřít své hranice a povolit průchod Rudé armády přímo přes své území k maďarské hranici. Bylo by tedy lépe, kdyby se Maďarsko přestalo vměšovat do záležitostí rumunsko-sovětských vztahů, neboť otevření hranic jednoho či druhého z obou států by bezpochyby vyvolalo celoevropský konflikt, v němž by byla území Rumunska i Maďarska zcela zpustošena.

Polsku byly oznámeny první známky politického a hospodářského bojkotu v řadě států s demokratickým zřízením. Na několika místech ve Francii, v Británii i v Norsku a Holandsku byly zaznamenány případy spontánního fyzického napadání polských občanů a státních příslušníků místními občany.

83 Generál Walter von Brauchitsch byl postaven před norimberský soud v roce 1939 a odsouzen na 12 let vězení pro porušení ústavy a vlastizradu. V roce 1942 byl propuštěn, když německá armáda ustupovala z Berlína před náporem Rudé armády. Přijal místo štábního důstojníka u 36. pěší divize a padl v prosinci téhož roku při obraně Kielu.

84 Generální štáb československé armády byl rozmístěn v mnoha objektech a obcích ve Vyškově i jeho okolí, což znesnadňovalo jeho vyřazení z činnosti očekávanými nálety

1. odd. (organizační) sídlilo v Pistovicích.

2. odd. (zpravodajské) ve Vyškovské vojenské škole

3. odd. (materiální) v Lulči

4. odd. (dopravní) bylo dislokováno v Přerově.

Velitelství letectva se rozložilo v Nemojanech a intendanční služba v Drnovicích. Ve Vyškově sídlila ještě služba silniční dopravy, velitelství hlavního stanu, pomocná kancelář a hlavní ústředna hlásné služby.

3. odd. (operační) spolu s vrchním velitelem generálem Krejčím sídlilo na račickém zámku. Přímo v obci v budově školy bylo velitelství telegrafního vojska a v hotelu Střelec polní pošta.

Z věží i okolních lesů trčely hlavně protiletadlových kanónů a kulometů. Kanceláře štábu byly v druhém patře zámku a v předhradí, neboť první patro mělo být ušetřeno pro unikátní řezbářskou výzdobu stěn. Jídelna byla zřízena v přízemí a vyšší důstojníci ubytováni na habrovanském zámku. Ze zámku Račice byla probourána přes hradby evakuační chodba. Hlavní spojení ze zámku vedlo k mlýnu Chobot u Nemojan, kde byla rozmístěna velká plastická mapa celé republiky.

Hlavní velitelství čítalo bez štábních a přidělených útvarů okolo 1000 osob. Válečný počet činil 349 důstojníků, 45 rotmistrů a 5 občanských zaměstnanců, 10 civilních úředníků a 578 příslušníků mužstva.

Do Račic přijel generál Krejčí 26. září ráno, odpoledne odejel do Prahy, kde s ostatními generály vedl konfrontaci s prezidentem Benešem v Zátiší. 28. září, po urovnání politické a vládní krize v Praze, se vrátil a setrval zde po celou dobu války.

85 Generál Fajfr nehodnotil situaci letectva jako beznadějnou. Kdyby tak učinil, nemohl by být generálem letectva. Podle jeho odhadů mohlo Německo postavit proti RČS až 2 400 strojů, z nichž zdaleka ne všechny byly moderní typy. V plánu však nebylo nasazení tak velkého počtu, jen asi 1200 strojů. Československá armáda vlastnila okolo 1 000 strojů a právě probíhající přesun sovětských moderních stíhaček a bombardérů mohl početní nerovnost do značné míry nejen vyrovnat, ale i převýšit. Piloti nechyběli a spolu se stroji cestovali na slovenská letiště také sovětští instruktoři a zahraniční dobrovolníci – piloti.

Záleželo na tom, do jaké míry českoslovenští piloti nové stroje zvládnou. Nebyl čas na zkoušky, všechno se mělo dít za pochodu a pravděpodobně naostro. Generál Fajfr počítal s tím, že v prvních dnech bojů pravděpodobně Luftwaffe ovládne vzdušný prostor, ale vydrží-li špatně počasí, nemuselo by bombardování být tak zlé. Později se němečtí piloti mohou dočkat nepříjemného překvapení. Vybraní piloti již si v posledních měsících tohoto roku začínali osvojovat nové techniky. Zvláštní bombardovací letky se stroji B-71 nacvičovaly bombardování ze střemhlavého i horizontálního letu a stíhači se stroji B-534 se školili v útocích na pozemní cíle a v podpoře pěchoty. Vše nasvědčovalo tomu, že letectvo bude v budoucnu stále více nahrazovat a doplňovat dělostřelectvo přímo na frontové linii.

K tomu pak generál Fajfr posmutněle dodával, že nemůže zatajit svou lítost a vztek, nad rozhodnutím expertů MNO z roku 1936, kterým byl zamítnut projekt ing. Smolíka z továrny Letov. Ing. Smolík již od roku 1934 vyvíjel spolu s vynálezcem Václavem Kolářem v Příbrami raketový proudový motor pro samonaváděcí střelu TRUL (technické raketové útočné letadlo). Střela měla být naváděna na cíl akusticky, hlukem motoru nepřátelského letadla a jednou z verzí slibného vývoje bylo použití motoru pro konstrukci vlastních proudových letadel. Expertům MNO se tehdy projekt zdál být příliš dobrodružným, a tak byla československá armáda připravena o možnost vlastnit v roce 1938 velmi účinnou protiletadlovou zbraň.

86 Bylo vyzkoušeno, že ačkoliv takto přímou palbou nelze střílnu zničit, rozstřikující se olovo tuhne a střílnu zalepuje včetně toho, že uvnitř znehybní lafetaci kulometu.

Vyklizení předpolí obranných linií čs. vojskem umožňovalo nepozorovaný přesun úderných oddílů 3. divize za noci až k linii.

87 Zde se generál Student mýlil. O jmenovaných skupinách, jakož o celém výsadku, byla česká strana dobře informována a ve chvíli, kdy připíjel majoru Choltitzovi, zahájila čs. armáda rozsáhlé zatýkání a prakticky vyklidila od civilního obyvatelstva celou oblast seskoku. Kontejnery s materiálem a zbraněmi, které byly krátce po půlnoci shozeny z letadel, již henleinovci do rukou nedostali a výsadkáři neobdrželi až do své akce žádný signál o přítomnosti silných vojenských jednotek nepřítele po celém území. Tušeni majora Choltitze bylo správné.

88 K nasazení do týlu nepřítele bylo připraveno celkem přibližně 8000 vojáků letecké pěchoty. K převezení takového počtu mužů v jedné vlně by muselo být použito 400 až 600 letounů. Transportní skupiny však disponovaly jen 250 letouny Ju-52 a asi 100 letouny druhé vlny. Ve vyhlédnuté oblasti se tolik letounů nemohlo v žádném případě příliš dlouho zdržovat a řadit na přistání. Celkově mohlo po omezenou dobu prodlévat nad cílem jen asi 100 letounů. Major Choltitz měl pod svým velením asi 1200 vycvičených skokanů schopných alespoň seskočit na zem, což předpokládané stovce letadel právě tak odpovídalo. To byly ovšem jen teoretické kalkulace. Takové množství by muselo k seskoku nelétávat ve 33 vlnách a celý takto řazený svaz poskytoval nepříteli terč dlouhý 16 km. Zbylých 150 letounů bylo teoreticky schopno dopravit na zem ještě 3000 mužů letecké pěchoty, pokud by mohly přistát. Přistávající proud musel být rozdělen řetězovitě na jednotlivě letouny a nesměl být žádným z nich narušen. Letadla před přistáním na úzkých a špatných plochách snižovala maximálně rychlost, mimo jiné i otevíráním dveří, a stávala se snadnými terči. Pokud by se stala chyba v nalétávání, musel letoun místo přeletět v minimální výšce a obloukem znovu vystoupat do potřebné výšky. Radiové spojení bylo přísně omezeno a letouny se nemohly dost dobře dorozumívat o vznikajících zmatcích. Letecký most byl proto sestaven z několika menších útvarů seřazených do rojů. V rojích měla letadla přistát, vyložit náklad a opět odstartovat. Teprve po odbavení celého

roje nastupovat další. Takový manévr byl bezpečnější, ale nesmírně celou akci prodlužoval. Luftwaffe proto musela nad místem po dlouhou dobu udržet leteckou převahu i přes omezený dolet stíhaček. OKL určilo k ochraně výsadku zesílený pluk se 14 letkami (160 letouny), které se měly nad místem výsadku často střídat. Jiné letky zajišťovaly konvoj po trase. Většina stíhaček byla moderního typu Bf-109, 3 letky užívaly dvojplošníky Ar-68F. Pro útok na pevnůstky ze vzduchu bylo k dispozici jen velmi málo moderních Ju-87A (asi 100 celkem), proto bylo 17 bombardovacích střemhlavých perutí vyzbrojeno dvouplošníky He-51, He-50 a Hs-123. Tyto však nesly jen lehké pumy, pevnůstkám neškodné. Útok měl mít na obránce převážně psychologický dopad.

89 Ranní nálet na slezská letiště, z nichž byl vypravován výsadek pro operaci Freudenthal, provedla 71. a 72. letka (Kotlář a Hálek) pod velením kapitána J. Tesaře. Protože II. armádě, na jejíž pozice byl útok výsadkářů veden, nebyla přidělena ani jedna bombardovací letka, rozhodlo o jejich nasazení velitelství let. brigády v Čáslavi. Letky startovaly z polních letišť Zlosyň a Zbraslavice, vyzbrojené moderními sovětskými bombardéry SB-2, převzatými československým letectvem pod označením B-71. Z každé letky bylo nasazeno po 9 letounech B-71 a po 5 starších dvouplošnících A-101. Celkem se zúčastnilo akce 28 letadel, z nichž každé neslo asi po 500 kg pum. Na každý z vybraných cílů bylo shozeno zhruba 10 t výbušnin, jejichž účinek mnohokrát umocňovala hořlavost samotných zasahovaných cílů.

90 Hitlerovou první pomocí generálu Frankovi bylo 20 třímotorových dopravních Ju-52. Tato letadla dopravila z marockého Tetuánu do španělské Sevilly 3000 mužů cizinecké legie během jediného dne (námořnictvo stálo na straně republikánů a blokovalo Gibraltar).

Za první akce letecky převážené pěchoty v SSSR lze považovat nouzové nasazení sovětských vojsk proti přepadu Basmačů v jižní Turkménii koncem roku 1928. O rok později podnikalo sovětské vojsko tyto operace již se zřejmým záměrem. V létě a na podzim 1930 bylo na vojenských cvičeních předváděno klasické schéma: seskok – zajištění prostoru – přistání letecké pěchoty. V dubnu 1932 vzniklo konstrukční oddělení se zaměřením na přesun a shoz bojové techniky – Oskonprobjuro. V roce 1933 byla přerušena tajná spolupráce mezi nacisty a Sověty ve vývoji nových zbraní. A v roce 1934 byli Sověti schopni uskutečňovat výsadky o síle několika set mužů. Uzpůsobené letouny TB-3 byly schopny nést mezi koly podvozku nákladní automobil nebo lehký tank. V roce 1936 byla letecky přepravena z Moskvy do Vladivostoku celá výsadková divize včetně motorových výsadkových prostředků. V roce 1939 měla Rudá armáda ve výcviku 1 000 000 parašutistů!

91 K cílové oblasti se letouny přibližovaly rychlostí 240 km/h, ve výšce 2500 m. 10 km před cílem musely sestoupit do výšky jen asi 120 až 200 m nad terén. Horizontální rychlost byla uměle snížena na 150 km/h, což znamenalo pokles ovladatelnosti letounu na minimum. V tomto případě letouny těsně míjely vrcholy vyhlédnutých kót. Výsadkáři vyskakovali v takových intervalech, že jejich padáky

tvořily při pádu výškový rozestup 5 m a délkovou vzdálenost 50 m od sebe. Sestupovali rychlostí asi 5 m/s, ale ve větru byly rozestupy větší a některé muže větrné proudy odnášely hodně daleko od cílových prostorů. Při této rychlosti trval sestup 30 až 40 sekund, při větší výšce či větru i celou minutu.

92 První dva transportní roje, které se musely vrátit pro vyčerpání paliva, dostaly jen slabou stíhací ochranu zastaralých dvouplošníků Ar-68F, neboť moderní stíhačky Bf-109 byly užity se střežení přilétávajících rojů. Část Bf-109 byla stažena k pročesávání vzdušného prostoru a pátrání po československých bombardérech. Vracející se roje Junkersů byly napadeny československými stíhači na strojích Avia B-534 ze skrytého polního letiště a po kratší potyčce se tři Ju-52, každý s nákladem 20ti mužů, zřítily. V souboji byla sestřelena také 1 československá a 2 německé stíhačky.

93 Němečtí armádní experti hodnotili palebné vějíře pevností především podle průseků viditelných na fotografiích, ale ve skutečnosti některé průseky vůbec nesouvisely s opevněním. Právě v napadeném úseku proběhlo koncem srpna 1938 cvičení čs. armády, při kterém 5. pěší pluk zkoušel průchodnost v linii VOP, a to také z týlu. Podle vyhodnocených výsledků se do linie dodatečně vsouvaly další objekty a palebné vějíře byly proměřovány velmi pečlivě. Velká pozornost posledních polních prací před výsadkem byla věnována spojení s týlem a prvky polního opevnění doplňovala četná klamná a záměnná stanoviště či různé doplňky, které se do německých plánů již nedostaly. Kosá a čelní palba z pevnůstek byla zaměřena nejen do mezer mezi pevnůstkami, ale také do prostorů za objekty, takže neexistovala prakticky žádná bezpečná zadní stěna, ke které by se dalo přilnout. Byly zaměřeny přístupové směry ze zázemí a i tato pouze záchytná linie byla schopna bojovat prakticky na všechny strany. Navíc o operaci výsadkářů již československé velení vědělo předem, a ačkoliv pomalu nalétávající Junkersy tvořily cíl, který nemohl uhnout, a byl sestřelitelný z malé výšky každým těžkým kulometem, rozhodl se štáb II. československé armády nechat co největší počet výsadkářů přistát a teprve na zemi výsadek zničit, aby byly protivníkovi způsobeny odstrašující ztráty.

Navzdory skutečně nedokončenému vybavení obranné linie v oblasti útoku parašutistů zde stála dvojitá ucelená linie vybetonovaných a maskovaných pevnůstek LO, doplněná záchytnou linií. Šachovnicově rozmístěné objekty se vzájemně kryly palbou a palebné vějíře se prostíraly do boků a zejména do zadních prostor linie. Všechny pevnůstky byly vybaveny zadními střílnami. Parašutisté útočili do svahu po přehledných lánech polí přeťatých systémem zákopů a zátarasů. K proražení linie by jim v žádném případě nepomohlo vyřazení 3 až 4 pevnůstek, jak bylo plánováno. K průniku motorizovaných vojsk po silnici od Malých Heraltic východně od Skalky by muselo být vyřazeno nejméně 10 nejbližších objektů LO, vzhledem k jejich dostřelu.

94 Kdyby byli mohli těsně před uskutečněním operace Freudentahl provést němečtí plánovači detailní rekognoskaci plánovaného bojiště, zděsili by se. Večer 30. září se do prostoru začaly přesouvat poměrně silné československé jednotky

a obsazovat zde připravená polní postavení. Necelé 3 km od Lestkovce stál smíšený předzvědný oddíl (SPO-8) ze sestavy 8. pěší divize disponující četou tančíků. Dva prapory pěšího pluku č. 58 se soustředily pouhé 4 km odsud a necelé 3 km od klíčově křižovatky Slezská Harta – Dvorce. Záložní prapor tohoto pluku se nacházel v Cahové 6 km jihozápadním směrem a útvary 90. pěšího pluku byly ukryty a rozloženy v okolí Lomnice a Karlovce, 4 km od Brunzejfu (tyto útvary také zničily zdejší výsadek). Dělostřelecký pluk č. 8 měl pohotovostní baterie vysunuty do prostoru Křižanovice – Valneřice. zhruba 5 km západně od Dvorců. Ráno jim stačilo ujet s 10,5 cm houfnicemi sotva 10 km a byly schopny prostor pohodlně ostřelovat.

Přesun některých částí 2. rychlé divize (původně k vyčištění javornického výběžku a pak zpět na jižní Moravu) vytvářel u plánovačů operace koncem září 1938 dojem naprosté bezhlavosti čs. velení, ale náhle se ukázalo, že tyto motorizované jednotky jsou v dobrých pozicích na to, aby v noci z 30. září na 1. říjen vyčistily celou oblast budoucího bojiště od henleinovců. Blízko byl i motorizovaný prapor doprovázený rotou tanků LT-35, rotou obrněných aut a dělostřeleckým oddílem 8. jezd. pluku. Pak se 2. rychlá divize přesouvala jižním směrem do prostoru Vyškov-Slavkov a byla zde podřízena ústřední záloze EVO A. V prostoru bojiště se celkem nacházelo nejméně 10000 dobře vyzbrojených a rychle přemístitelných vojáků, nepočítaje stálé posádky pohraničního opevnění. Ve druhém sledu stály na severní Moravě připraveny prapory 7. divize severně od Zábřehu a 8. pěší divize v okolí Moravského Berouna. Zvláštní vojsková skupina 34. pěšího pluku zaujímala pozice těsně u HOP na čáře Horní Benešov – Bruntál jako styčná jednotka HO-36 a HO-37. Německá výsadková akce, ani jakýkoliv pokus o proražení průchodu v slabě opevněné záchytné linii HOP, ve skutečnosti neměly šanci na úspěch. Pro čs. armádu to bylo laciné a snadné vítězství, pro wehrmacht šok.

95 Velitel 33. stíhací letky, poručík Karel Mrázek, nechal v předvečer bitvy přesunout svých 10 strojů z tovačovského letiště blíže k hranici a rozmístil lehké dvouplošníky do stodol a statků vysídlených sudetských Němců. K tomuto kroku jej vedl správný předpoklad, že Luftwaffe bude vázána rozkazem šetřit majetek svých soukmenovců. Letouny byly umístěny vždy tak, aby po odstranění maskování mohly startovat přímo na nejbližší pevné louce. 33. letka byla do vzdušných bojů nasazena teprve poté, kdy výsadková akce nepřítele skončila fiaskem a kdy se Luftwaffe pokoušela bombardovat československé pozemní jednotky přesouvající se v prostoru a obkličující výsadek. O dva dny později se zbylých 7 letounů 33. letky podílelo na zastavení Mansteinovy ofenzívy u Vrbna pod Pradědem.

96 Ihned po zahájení bojů přidělilo HVOA k velitelství XIII. hraničního pásma všech 5 existujících těžkých dělostřeleckých pluků. Těžké dělostřelectvo se pro moderní válku příliš nehodilo, neboť bylo určeno k obléhání silně opevněných míst a k palbě na velké vzdálenosti (až 20 000 m). V předpokládané mobilní a manévrovací válce se toto dělostřelectvo nemohlo uplatnit, neboť nebylo schopno rychlých přesunů a do jisté míry jej nahrazovalo taktické bombardovací letectvo.

Pluky těžkého dělostřelectva disponovaly převážně houfnicemi a kanóny nad 15 cm ráže a moždíři ráže 21 cm a 30,5 cm. Proto bylo všech 5 pluků zařazeno v nástupové sestavě do zálohy HVOA. Válka na severní hranici vedená zpoza těžce opevněné stabilní linie však poskytovala možnost uplatnění těžkých děl, a sice při postřelování přísunových komunikací, nástupních a soustřeďovacích prostor nepřítele hluboko za linií boje. Generál Netík navrhl vyslat 301. kanónový (32 kanónů ráže 15 cm a 16 kanónů ráže 24 cm) a 303. moždířový (9 moždířů ráže 21 cm a 9 moždířů ráže 30,5 cm) pluk na Těšínsko k případnému postřelování nástupních prostor očekávaného polského útoku. Dále byly vyslány 302. houfnicový (48 houfnic ráže 15 cm), 304. houfnicový (také 48 houfnic ráže 15 cm) a 305. moždířový (9 moždířů ráže 21 cm a 9 moždířů ráže 30,5 cm) k postřelování celého kladského výběžku.

97 Nálet na račický zámeček 1. října byl uskutečněn jen střemhlavými Ju-87 (Stukami) z letiště Kottingbrunn u Vídně, neboť počasí nedovolovalo nálety těžších bombardérů z velkých výšek a zámeček sám byl jen malým objektem. Budova byla zasažena několika 200kg pumami a po zbytek války přijala podobu ruiny. Vyztužené sklepy i přízemí však zůstaly nepoškozeny a důstojníci 3. (operačního) oddělení generálního štábu stihli opustit objekt včas připravenou únikovou štolou pod hradbami. Nálet nebyl uskutečněn cíleně, neboť OKW se stále ještě domnívalo, že československé velení sídlí v Kroměříži. Přesto však zcela zničil horní patro renesančního zámku a velmi poškodil historicky cenné první patro. Oblastní veleni Luftwaffe překvapené silnou protileteckou obranou zámečku a okolí usoudilo, že zasáhlo štáb nějaké místně dislokované vyšší jednotky. Generální štáb československé armády pokračoval ve své práci v nejspodnějších patrech a vyztužených sklepích račického zámku i nadále, kryt dokonalým maskováním ruin.

V dalších hodinách a dnech byl bombardován také samotný Vyškov a přilehlé obce. Jednotlivé části a oddělení generálního štábu nebyly nálety příliš zasaženy vzhledem k rozmístění do mnoha malých roztroušených objektů v okolí Vyškova. Plný zásah dostala pouze polní pošta GŠ umístěná v budově hostince v Račicích.

98 Od doby vzniku řecko-bulharské války v roce 1925 byla zřízena stálá noční služba v tiskovém sekretariátu SN pro příjem náhlých telegrafických zpráv o vzniku nových válek a konfliktů. Informační sekce byla úřadem o 34 členech 20 národů s pobočkami v Londýně, Paříži, Delhi a dalších místech světa. Kromě informační služby novinářům podával odbor nepřetržitý proud oficiálních communiqués o dění ve Společnosti národů.

99 Habeš byla v roce 1936 primitivní monarchií s doposud legalizovaným otrokářstvím. Podle stanov Společnosti Národů neměla být vůbec jejím členem. Británie a Francie se k italskému agresorovi chovaly zdrženlivě, protože v této době se Mussolini ještě nerozhodl pro spojenectví s Hitlerem a Itálie se mohla, právě tak jako ve světové válce, postavit na stranu spojenců. Sankce se ukázaly záměrně neúčinné, neboť Francie nesouhlasila se zastavením dodávek nafty a USA sankce vůbec nevyhlásily. Británie odmítla uzavřít Italům Suezský průplav.

Mezitím Hitler využil situace a remilitarizoval Porýní. Dokonce i polovičatá sankční opatření urazila Mussoliniho a způsobila jeho příklon k Německu.

100 Dle směrnic čl. 16 paktu se na člena, který proti závazkům paktu sáhne k válce jako k prostředku dosažení vlastního cíle, hledělo zásadně tak, jakoby se dopustil válečného činu proti všem ostatním členům. Tím se otevírala členům paktu možnost považovat se za státy jsoucí ve válečném stavu s tím, kdo byl označen za viníka a agresora. Při provádění sankcí si měli členové paktu navzájem pomáhat, aby tím umenšili škody vyplývající jim ze sankcí. Sovětský delegát Litvinov navrhoval opatření proti nečlenům paktu, kteří by se zdráhali zúčastnit se sankcí. O jeho návrhu nebylo vůbec diskutováno ani hlasováno.

101 Československo nedisponovalo dostatečným počtem bombardovacích perutí, aby mohlo zničit a zapálit všechna slezská letiště Luftwaffe. Teprve po přistání němečtí piloti podali hlášení. Půl hodiny po zahájení útoku na linii HOP se velitel 3. tankové divize wehrmachtu dozvěděl, že podpůrná operace z týlu nepřítele i útok jeho motorizovaných jednotek skončily fiaskem v nastražené pasti a celá oblast je, v důsledku selhání a prozrazení operace, zaplněna nepřátelským vojskem. Síly shromážděné v lesích u Sosnové musely být staženy, neboť se ocitly v těžké dělostřelecké palbě a bylo třeba je přeskupit.

102 *Při mobilizaci byly dle připravených plánů urychleně přestavěny na bombardéry 4 civilní dvoumotorové letouny Airspeed Envoy, 3 dvoumotorové DC-2 a 3 DC-3. Dále 5 třímotorových Savoia Marchetti S-73.*

B-71, lehký dvoumotorový třímístný bombardér, vyráběný v licenci dle sovětského Tupolevova SB-2. Rychlost v 5000 m až 400 km/h, větší než u většiny soudobých stíhaček, proto nebyl vždy nutný stíhací doprovod. Celokovový trup a konstrukce omezovaly ztráty následkem palby. Pryží obalené nádrže zamezovaly ztrátě paliva při průstřelu. Vpředu pozorovatel a bombometčík s dvoukulometem v jedné osobě. Dále 1 pilot v kryté kabině a v polovině trupu za pumovnicí zadní střelec rovněž s dvoukulometem.

V dubnu 1938 SSSR dodal (přelet přes Rumunsko uskutečnili čs. piloti v civilu) 61 draků SB-2, vybavených předem dodanými čs. motory a palubními přístroji. V RČS pod typovým označením B-71 vmontovány moderní zaměřovače, spodní zadní kulomet, radiostanice, fotokamery pro zvednou verzi, pumové závěsy apod. Licenční výroba 161 dalších kusů vázla kvůli nedostatku duralu. Typ B-71 měl být, a po válce také byl, nahrazen tuzemským typem Aero-300, nebo také B-72, celokovovým dolnoplošným lehkým bombardérem vynikajících vlastností, vyrobeným z domácích materiálů.

Sověty dodané B–71 provedly nálet na slezská letiště připravující výsadkovou operaci na Bruntálsku.

103 Aero MB-200 – Marcel Bloch, francouzský bombardér zaváděný od r. 1934. 3 otočné kulometné věže s kruhovým odměrem. Schopný několikaletého provozu bez hangárování. Díky obranné výzbroji se obešel bez stíhacího doprovodu. Jednoduchá dolnoplošná konstrukce s možností rychlého náběhu výroby. V RČS

licenční výroba od r. 1935. Řada konstrukčních úprav v továrně Aero - zesílení draku, modernější rádiové vybavení, 2 motory Gnome Rhóne přestavěné na směs Biboli, větší počet nádrží obalených pryží proti průstřelům, dokonalejší pumové závěsy a lafetace kulometů. Celkově těžší a pomalejší než francouzský originál. Max. rychlost 235 km/h, stoupavost přes 20 minut na výšku 5000 m. Schopný denních i nočních letů, dokázal letět i mírně stoupat jen s jedním funkčním motorem. Noční lety podle přístrojů. Radiostanice RP-25 a vz. 35. Osádka: v přední kupoli velitel, navigátor, pozorovatel a bombometčík v jedné osobě a dva piloti vedle sebe, dále horní a dolní střelec (současně radista). V přední věži kulomet vz. 30 a pásové střelivo. V zadní horní věži dvoukulomet vz. 30, v dolní věž taktéž, otáčení elektromotorem. Nosnost pum do hmotnosti 1400 kg. Pumy po 50, 100, 200 i 500 kg. Dvě letky shodily na linecká nádraží naráz 24 tun pum. U 5. a 6. leteckého pluku se nacházelo celkem 58 strojů MB-200

104 13. pěší pluk zatím nahrazoval v pozicích doposud stavěný 5. hraniční pluk.

105 5. vojsková skupina – měla být kompletována ke konci mobilizace, pod velením HVOA, jako styčná jednotka mezi úseky HO–36 a HO–37 s velitelstvím v Bruntále. K jejímu vzniku v sestavě II. armády však nedošlo. Roli styčné jednotky převzala narychlo zformovaná Zvláštní skupina 34. pěšího pluku podřízená veliteli HP-XIII.

106 Potlach – indiánská, trampská či skautská slavnost spojená se zapalováním posvátného očistného ohně.

107 45., 49. a 53. letka V. perutě 3. leteckého pluku byly nově vytvořeny rozhodnutím gen. štábu z 19. 9. 1938. 53. letka podléhala velení HVOA.

108 Hlavní obranná linie na úseku HO-36 začínala od západu k východu dokončeným a plně vyzbrojeným hrotem kladského výběžku, v němž stály dělostřelecké tvrze Adam a Bouda. Dokončené opevnění směřovalo na severovýchod před vsí Králíky k dělostřelecké tvrzi Hůrka a končilo u vsi Velká Morava. Dále k severovýchodu běžela již pouze záchytná druhá linie malých objektů a polního opevnění, směrem na Sušinu. Zde se linie lámala k západu. Údolí nad Starým Městem a zdejší silnici chránily tři čerstvě vybetonované a provizorně vyzbrojené větší objekty. Záchytná linie pokračovala k Ramzovskému sedlu, kterým procházela silnice a železniční trať. Sedlo střežily další dva tvrzové objekty, také čerstvě vybetonované a provizorně vyzbrojené, poslední v této západní části hor. Záchytná provizorní opevnění pokračovala na západ k Šeráku a přes Adolfovice ke střelnici Orlík. U Adolfovic linie křižovala hlavní silnici z Frývaldova na Šumperk. Za Orlíkem se linie lámala k jihozápadu podél údolí říčky Opavy, přes Vrbno a Karlovice. U Skrbovic linie opět pokračovala k západu do prostoru Košetic a Heraltic (místo, kde došlo k výsadku a k útoku 3. obrněné divize), dále pak k Sádku, kde navazovala na linii těžkého opevnění až k Opavě a Bohumínu, již v prostoru HO-37.

HO-36 byla bráněna od západu k východu hraničními pluky č. 6 a 5,

ustoupivšími oddíly SOS, strážními pluky č. 51, 13 a 12, a pravidelnými pěšími pluky č. 6, 13 a 34. V prolukách opevnění byl rozmístěn dělostřelecký pluk č. 36. Stavy doplňovala jízdní divizní eskadrona č. 36, týlové a doplňkové jednotky, dvě čety tančíků a četa lehkých tanků, četa pancéřových automobilů a obrněný vlak 10V-36. 4 strážní prapory doplňovaly neúplné stavy 6. hraničního pluku. 2. rychlá divize, původně nasazená k vyčištění Javornického výběžku, byla po mobilizaci předisponována k jihu do prostoru IV. armády (její zadní voj zasahoval ještě proti výsadku). Mezi HO-36 a HO-37 dokončovala svoji formaci Zvláštní skupina 34. pěšího pluku a doplňující jednotky. Tato skupina dostala 5. října ještě dělostřelecký prapor.

Ve druhém sledu stála na levém křídle ohroženého směru na Olomouc 7. pěší divize soustředěná mezi Zábřehem a Šumperkem, na pravém křídle 5. pěší divize soustředěná v oblasti Moravského Berouna.

109 Jedním z důvodů britského zaostávání ve zbrojení byla snaha konzervativní vlády udržet nízké daně. V předchozí vládě zastával Newille Chamberlain funkci strážce pokladu (ministra financí) a dobře věděl, jak je výše daní úzce spojena s otázkou popularity vlády.

110 Clivedenská klika – politická skupina vlivných osobností, která se scházela na zámku Lady Nancy Astorové v Clivedenu. Tato společnost se orientovala na spolupráci s nacistickým Německem a prosazovala politiku appeasementu. Charakterizovalo je úsilí o zachování míru za každou cenu. Mezi návštěvníky patřili také americký vyslanec Joseph Kennedy a slavný letec Charles Lindbergh. Kennedy se silně angažoval proti podpoře případného vojenského protinacistického puče v Německu, protože se jako finančník obával komunismu. Lindbergh vyzbrojil Chamberlaina těsně před cestou do Mnichova detailním rozborem bojeschopnosti Luftwaffe, v němž německé letectvo popisoval jako nepřemožitelné. Tato zpráva značně ovlivnila rozhodnutí Francie. Byl také přesvědčeným antisemitou. Dalším obdivovatelem Hitlera byl sám anglický král Eduard VIII., přinucený k abdikaci v roce 1936 pod záminkou nerovného sňatku s 2x rozvedenou Američankou. Ve skutečnosti pro svoji politickou orientaci na Německo. Eduard VIII. byl vévoda z Windsoru. Ke společnosti patřil také sir Oswald Mosley idol britských fašistů, dále Charles Bedaux, svého času také Lloyd George a Halifax.

111 Hlavní nápor wehrmachtu v pásmu Jeseníku byl veden do oblasti hájené vyšší jednotkou čs. armády HO-36 a částečně i HO-37. V druhém sledu za těmito jednotkami, uchycenými na opevněné linii, stály 7. PD a 8. PD, dále ještě zvl. skupina. HO-36 byla standardní jednotkou mírně přesahující bojovou hodnotu pěší divize a měla ve výzbroji 36 protitankových kanónů, ale východněji umístěná HO-37 byla vůbec nejlépe vyzbrojenou vyšší jednotkou armády. Čítala 35 540 mužů a v jejím stavu se nacházelo 122 protitankových kanónů, 75 děl, 2326 lehkých kulometů a 534 těžkých kulometů, dále 39 protiletadlových kulometů, 74 minometů. Velkou část z toho stačil štáb II. armády předisponovat do ohrožené oblasti a spolu s tím i další prostředky z výzbroje ostatních jednotek II. armády,

která měla dohromady jen 18 lehkých tanků, zato 347 protitankových kanónů, 1 523 těžkých kulometů a 208 minometů k hájení linie od Králíků po Jablunkov z níž byla ve dnech 2. až 3. října Mansteinovým útokem bezprostředně ohrožena část linie v šířce jen asi 50 km, tedy přibližně jedna třetina. K boji proti kolonám došlo toho dne pouze na čtyřech místech a nikde v úseku širším než 1 km.

112 V Ramzovském sedle byly ještě v září 1938 přednostně vybudovány dva objekty těžkého opevnění, sruby StM-S 52 (betonáž 19. 9. 1938) a StM-S 50 (betonáž 22. 8. 1938). Teprve po mobilizaci byly tyto objekty přednostně vybaveny 4cm protitankovým kanónem vz. 36 spřaženým s těžkým kulometem vz. 37. Objekt č. 50 stál ve stráni za horizontem sedla a pokrýval čelní palbou silnici i železnici směrem k severu. Objekt č. 52 stál ve stráni východně od obou komunikací a postřeloval údolí i obě komunikace příčně v celém úseku Ostružná – Ramzovské sedlo. U obou objektů byla jen provizorně natažena elektroinstalace. Chyběla vodoinstalace, vzduchotechnika, dieselagregát a další zařízení nutné k dlouhodobému přebývání stálé osádky (15 a 33 mužů). Přesto byly oba objekty schopné boje v kritický okamžik

113 Desátníka Krebse překvapil československý dvouplošník, který se choval jako střemhlavý bombardér.

Jednalo se o víceúčelový Š-328 příslušný k 5. nebo 14. letce pozorovacího letectva 11. armády. Výrobcem byla továrna Letov, která letectvu dodala od r. 1934 více než 450 kusů tohoto univerzálního stroje použitelného jako pozorovací, stíhací a lehký bombardovací prostředek boje. Od začátku roku 1938 byli piloti právě na Š-328 cvičeni k provádění střemhlavých náletů. Letoun byl vyzbrojen 2 až 4 pevnými kulomety na křídlech, pohyblivým a zatažitelným kulometem v zadním prostoru pozorovatele. Pumové závěsy mohly nést až 500 kg pum. Ke střemhlavým náletům proti tankovým kolonám pronikajícím horským pásmem Jeseníku vzlétaly letouny upravené pro nesení jediné 500 kg pumy a většinou bez zadního střelce či pozorovatele, přičemž pumu pouštěli ze střemhlavého náletu na cíl. Od roku 1935 vlastnilo letectvo Š-328 také ve verzi nočního stíhače schopného letu bez vnější viditelnosti, se 4 kulomety. Dále byla vyrobena vodní verze s plováky a zimní verze s lyžinami. Několik strojů bylo dodáno do Turecka a odtud do Španělska. Bombardovací verze měla dolet 700 až 1250 km, podle zatížení. Zásah tanku z výšky byl ovšem, stejně jako u Ju 87, pouhou náhodou.

114 Otázku, jak je možné, že generál Manstein neuspěl při pokusu o průlom pohořím Jeseník v roce 1938, zatímco v roce 1943, při podobné operaci v belgických Ardenách předvedl grandiózní a stoprocentně úspěšnou vojenskou akci, zodpovídají někteří lidoví znalci tak, že do nebe vychvalují bojové vlastnosti československého vojáka a vysmívají se nacistické nadutosti, která vždy měla tendenci přeceňovat sama sebe. Toto vysvětlení je ryze laické. Odpověď na danou otázku je pro vojenského odborníka podstatně složitější a také prozaičtější. Zní – 5 let. 5 let vojenského pokroku, vývoje taktiky a techniky tankové i pozemní války.

Kdyby byl generál Manstein mohl nasadit do bojů o průchod Jeseníkem o něco

více, než jen jedinou pěší divizi doplněnou jedním tankovým a jedním motorizovaným plukem, měl by i v takto hornatém terénu šanci uspět. Německá pěší divize z podzimu 1938 neměla ve svém stavu téměř žádné tanky a tanková divize z téže doby operovala jedinou tankovou brigádou o dvou plucích, tedy čtyřech praporech. Celkový počet strojů čítal 330 tanků, většinou lehkých typů PzKpfw I. (vyzbrojen pouze dvojitým kulometem) a PzKpfw II. (vyzbrojen pouze 20 mm dělem) Oba tyto typy neměly žádnou šanci překonat obrannou protitankovou palbu vzdáleného dělostřelectva či vážněji poškodit betonové pevnosti. Teprve PzKpfw III. disponoval 37 mm kanónem, ale ten byl proti pancéřování československých tanků vz. 35 a vz. 37 také neúčinný. Těchto typů však měla německá tanková divize k dispozici jen jedinou rotu, tedy 22 strojů. Jestliže tento tankový pluk nastupoval proti celému pásmu útoku ve třech směrech, plnou silou, připadala na každý směr kolona zhruba o 40 až 60 tancích, z čehož jen 5 strojů bylo typu II. Kolony roztažené v úzkých údolních zářezech v dlouhých zástupech byly neustále zastavovány mnoha zátarasy a překážkami, od počátku se přesouvaly pod palbou československého dělostřelectva zastříleného na každý metr území a byly vystaveny útokům ukryté pěchoty. Tankové kolony téměř úplně postrádaly součinnost s vlastní pěchotou a kromě ženijních rot (které zaznamenaly 80% ztráty) postrádaly také vlastní podpůrné jednotky. Protitankové dělostřelectvo tankové divize disponovalo jediným druhem protitankového děla PAK 35/36 ráže 37 mm, kterému se pro jeho neúčinnost posměšně přezdívalo „klepadlo na dveře“. Pro naprostý nedostatek mechanizace byla tato děla většinou tažena hipotrakcí a spřežení, i kdyby mohla držet krok s pomalu se sunoucí tankovou kolonou, by se byla stala hned první obětí kulometně palby obránců z okolních strání a kopců. Pokud by horský terén měla nejprve obsadit a vyčistit německá pěchota, tankové kolony by neměly šanci uskutečnit rychlý a překvapivý průlom. Německé baterie dalekého dostřelu neměly v souboji se stejným druhem československého dělostřelectva naději na úspěch, neboť obránce bojoval na vlastním hřišti a útočník musel jeho baterie teprve složitě a zdlouhavě zaměřovat metodou pokusu a omylu. V roce 1943 se ardenská operace odehrávala za docela jiných podmínek. Generál Manstein velel celé VI. armádě sestávající ze sedmi pancéřových divizí. Ardenami se do boku rozptýlených divizí Rudé armády přesouvaly dlouhé kolony 2500 tanků moderního typu PzKpfw III, PzKpfw IV. a francouzské Somua. Celá oblast byla pod kontrolou spojeneckého letectva. Hory, jimiž probíhal přesun, se nacházely beze zbytku pod kontrolou francouzské a belgické pěchoty a během přesunu nebyly kolony vůbec vystaveny ostřelování. Po překonání Arden se rozvinuly do útoku v krajině, která byla snem každého tankisty. Tehdejší německé divize byly již plně mechanizovány a účinné protitankové a protiletadlové dělostřelectvo se pohybovalo spolu s tanky taženo pancéřovanými tahači. Pro generála Mansteina byl český Jeseník tvrdou a hořkou lekcí, ze které si vzal řádné ponaučení. Lze se jen dohadovat, jak by pro spojence dopadla klíčová ardenská operace nebýt Mansteinova dílčího neúspěchu a zároveň ostré zkoušky v prvních hodinách mnichovské války.

115 V československé armádě existovaly obrněné vlaky stálé (OV) a

improvizované (IOV). Stálé tvořily rotu sestávající z pěti pancéřových vagónů s 8 kanóny ráže 7,5 cm. Dále 4 pancéřové vagóny velitelské a 5 pancéřových vozů kulometných s celkem 56 kulomety. OV-1 byl přidělen k HO-32 na Plzeňsku, ostatní operovaly na Slovensku mimo OV-5, který zůstával v záloze v Milovicích. Za mobilizace stavěla každá hraniční oblast svůj improvizovaný obrněný vlak. Každý IOV vezl materiál na opravu trati, dále měl 2 vagóny kulometné a 1 dělový, vyzbrojený 8 cm dělem a dvěma kulomety. Pro střetnutí s wehrmachtem byla tato sestava zranitelná a postrádala protiletadlové zbraně. Na chebské trati bojoval IOV-18.

116 Tanky PzKpfw II byly po zkušenostech z prvních ostrých válečných střetů urychleně doplňovány přídavným bočním deskovým pancéřováním připevňovaným na kryty pásu.

117 Nálet na Plzeň z 2. října byl vlastně náletem na Škodovy závody. Luftwaffe se mstila za překvapení, která jí uchystalo československé letectvo předchozího dne. Bombardování poškodilo tovární komplex, který byl již tak jako tak vyklizen a z něhož se poslední vlaky snažily odvážet na Slovensko zbytek použitelného materiálu. Při tomto náletu neztratily bombardovací perutě Luftwaffe ani jediné letadlo a téměř se nesetkaly s protiletadlovou palbou ani s nepřátelskou stíhací ochranou.

Při náletu byly, vzhledem k nepřesnosti bombardování, zasaženy nejvíce k továrně přilehlé dělnické čtvrti Skvrňany a Karlov a také jižní nádraží na chebské trati. Oběti mezi civilním obyvatelstvem byly větší než oběti vojska dislokovaného přímo v Plzni. Nebylo zasaženo ani jedno zde umístěné velitelství divize, či hraniční oblasti. Část obyvatel, kteří přišli o domov, byla vojáky odvezena do blízkých statků a usedlostí ve vsích za národnostní hranicí vysídlených uprchnuvším německým obyvatelstvem.

118 V uličkách Chebu byly pěšáky 18. pluku velkou měrou uplatněny improvizované prostředky v boji proti tankům a osvědčily se zejména hořlavinou plněné láhve. Tento prostředek později v bojích na východě získal název Litvinovovy koktejly. Zápalná láhev byla utěsněna zátkou a omotána hořícím hadrem. Po roztříštění skla se benzínové výpary mísily okamžitě se vzduchem a ve zlomku vteřiny vytvářely silně třaskavou a prudce se rozpínající směs. V případě zasažení tanku docházelo k rychlému vyhoření vzduchu v okolí dopadu, což narušovalo skryté nasávání do motoru a vedlo k jeho zastavení. Vznícená hořlavina zatékala do nitra stroje.

Ze vzpomínek veteránů byla po válce zaznamenána zajímavá historka ilustrující zmatek prvních dnů bitvy. Sudetoněmečtí povstalci, kteří se zmocnili části obranných postavení chebského hradu, zde zmasakrovali četu příslušníků SS útočících a pronikajících do města v převleku do československých uniforem.

Po bojích v ulicích Chebu byl 4. motorizovaný pluk opotřebován takovým způsobem, že 1. lehká divize mohla být nasazována nadále již pouze jako podpůrná jednotka (ani ne v síle brigády) a jen v koordinaci s akcemi 9. pěší divize. Tyto jednotky společně obsazovaly Chebsko a obcházely Slavkovský les

ve směru na K. Vary.

Lehké divize se staly pro wehrmacht všeobecně zklamáním a všechny při svém nasazení selhaly. Do konce roku 1938 byly rozpuštěny a zbytky jejich techniky a výzbroje byly doplněny poškozené tankové divize.

119 Luftwaffe koncem roku 1938 disponovala pouze několika desítkami kusů bombardéru, který byl schopen vyvinout větší rychlost než československá standardní stíhačka Avia B-345. Heinkel He-111 (360 km/h) a Do 17 (400 km/h). Ostatní starší typy tuto podmínku nesplňovaly. Čs. letectvo naproti tomu nemělo žádný bombardér rychlejší než německá stíhačka Me-109. Mělo však sedm desítek kusů licenčního bombardéru B-71 s obdobnými vlastnostmi jako He-111 a Do-17, navíc dostatek pum, pohonných hmot a munice. Převahu ve vzdušném boji tedy Luftwaffe zajišťovala pouze stíhačka Me-109.

120 Baterie KPUV nasazované zejména v oblasti obrany severní moravské hranice, v bojích o Jeseník a později také na jihu při zastavení Guderianových tanků pod Brnem, byly vybaveny protitankovým kanónem vz. 37 A-4, ráže 37 mm. Tyto kanóny vynikaly schopností prostřelit 30 až 40 mm oboustranně cementovaný pancíř ze vzdálenosti 1 km, to znamená také pancíř nejmodernějších německých tanků PzKpfw III a IV. Československá armáda vlastnila 1679 kusů těchto špičkových protitankových zbraní k 30. 9. 1938. Zbrojovky, zvláště Dubnice, rozbíhaly výrobu ještě modernějšího typu vz. 38.

121 V pouličních bojích proti tankům byla pěšáky 18. pluku s úspěchem užívána tzv. česká facka, improvizovaná přísavná mina. Jednalo se o výbušninu s roznětkou zabalenou v onuci nebo ponožce a obalenou tlustou vrstvou vazelíny. Českou facku bylo možno přilepit na kola či slabý boční pancíř projíždějícího tanku a stroj vyřadit či alespoň zastavit. Mnoho německých panzerů bylo likvidováno právě tímto způsobem pouhými pěšími vojáky skrývajícími se v domech nebo jejich troskách po stranách úzkých uliček Chebu.

122 5. července 1938 předložila britská vláda návrh o částečném odvolání cizích dobrovolníků ze španělských bojišť, který mezinárodní Výbor neintervence přijal.

21. září ve Společnosti národů přednesl předseda vlády republiky Negrín prohlášení o okamžitém odvolání zahraničních dobrovolníků z front. Toto bylo prakticky učiněno v nejžhavějším úseku fronty na Elbru. Protože Itálie své závazky nesplnila a své jednotky odvolala jen částečně (odsun raněných, nemocných, dovolené a rodinné záležitosti), přičemž nadále zásobovala frankistickou armádu materiálem a podporovala letecky, odvolal předseda španělské vlády Negrín 2. října své rozhodnutí a reorganizované dobrovolnické brigády byly opět nasazeny na ohrožená místa bojů. Návrat do vlasti byl doporučen pouze československým interbrigadistům, soustředěným převážně v okolí Valencie. Při nebezpečné noční plavbě odpluli do Barcelony. Odtud byli Čechoslováci odvezeni sovětskou obchodní lodí Poběda do rumunského přístavu Constanca a okamžitě odcestovali na Podkarpatskou Rus do výcvikových táborů

Rachov a Humenné. Generál Gajda hodlal tyto zkušené bojovníky využít při výstavbě dobrovolnických divizí.

Do vlasti interbrigadisté dorazili až 22. října 1938, takže do samotných bojů již nezasáhli. Nikdo však nemůže těmto mužům upírat jejich oprávněný podíl na boji za svobodu a proti fašismu. Díky svému předčasnému odjezdu ze Španělska se českoslovenští interbrigadisté vyhnuli tomu, aby byli jako ostatní dobrovolníci spojováni s nechutnými zločiny, kterých se dopouštěli španělští komunisté na bezbranném obyvatelstvu při své vítězné ofenzívě v lednu roku 1939. Dobrovolník Karel Hofman se stal prvním předsedou Obce španělských interbrigadistů a v roce 1953 publikoval knihu „Levanta rudá a hnědá.“

123 Všechny evropské deníky přinesly během několika dnů na titulních stránkách šokující fotografie rozstřílených německých tanků a automobilů podél úzkých horských silnic, o které se postarali váleční zpravodajové Úřadu propagandy.

124 Jmenování Fr. Kubky kulturním atašé v Moskvě bylo vyžádáno samotným Potěmkinem na doporučení velvyslance Alexandrovského.

125 Tido Gašpar, známý turčianský Maďar se pokusil již 2. října zorganizovat demonstraci na protest proti obsazení budovy Matice slovenské vládními orgány RČS. Akce se zúčastnilo pouze třicet nejaktivnějších členů HSĽS. Sám Gašpar byl zatčen a internován do konce války na východním Slovensku. Aktivní odpor v Turčianskom Svatom Martině tím zcela ustal. Separatistické síly vyjednávaly a čekaly na výsledek války. Hlasisté, kteří byli v Martině doma, zastávali profederalistické smýšlení. Po válce se Gašpar přestěhoval do maďarské autonomní enklávy kde vyvíjel politickou a vydavatelskou činnost v místní samosprávě.

126 HSĽS se v dubnu roku 1939 rozštěpila na radikální křídlo a umírněné autonomistické křídlo, které založilo vlastní stranu SĽS. V nově vzniklé straně byly sdruženy politické síly, které postavily své kandidáty ve volbách do Slovenské národní rady. HSĽS se dopustila politické chyby, když se od voleb do federalistických orgánů distancovala a její vliv v následujících letech zeslábl.

127 Protože bylo předpokládáno zničení překladových nádraží a železničních tratí, organizovalo HVOA již před válkou náhradní systém rozvážení munice a zásob. Dvě velké dopravní skupiny po 10 kolonách nákladních automobilů byly doplněny desítkami vozatajských kolon a jezdily v noci. Na dvě ústřední přísunové a dvě odsunové trasy východ-západ (od slovenských hranic po tok Vltavy) navazovaly boční trasy k hlavním armádním uskupením. Pro tuto činnost byla vyčleněna dispečerská a regulační služba vybavená rádiovým a telefonním spojením. Na trasách fungovala shromaždiště skrytá v lesích a jištěná bateriemi AOPL. Na shromaždištích bylo možno doplňovat pohonné hmoty a krmení i zaopatření pro koně, kteří se zde také vyměňovali. Postup kolon od jednoho bodu k druhému probíhal podle pokynů a hlášení hraniční a frontově hlásné služby. K

silniční přepravě bylo kromě 130 kolon nákladních aut zajištěno ještě 35 kolon autobusů, 140 kolon vozatajských a na horských trasách 8 soumarských kolon.

128 Domněnka, že podvržené důkazy o zradě sovětské vojenské elity byly objednány samotným Stalinem, nebyla prokázána ani po přezkoumání sovětských tajných archivů v r. 1947. Historikové se vesměs přiklánějí k názoru, že armádní čistky v SSSR z let 1937 až 1938 byly výsledkem Stalinových příprav na válku v Evropě. Většina popravených a zatčených důstojníků ve skutečnosti nebyla vojenskými odborníky, ale příslušníky NKVD a pracovníky hospodářských sektorů, kteří ve zmilitarizovaném komunistickém Rusku zůstávali nositeli vojenských hodností získaných za revoluce, i když s armádou neměli mnoho společného. Stalin se především zbavoval politických komisařů NKVD umístěných v generálních štábech, neboť tito lidé mohli díky svým pravomocem nevhodně zasahovat do vedení a plánování vojenských operací, ačkoliv nebyli odborníky. Stalin se naopak neodvážil postihnout skutečné vojevůdce a specialisty, i když mu přímo odporovali a nesouhlasili s ním. Neoprávněně držené hodnosti postižených zkreslovaly pohled na provedenou čistku tak, že z pohledu zahraničí akce vyhlížela jako sebevražedná likvidace důstojnického sboru. Opak byl pravdou.

129 V oblasti Náchodská se v roce 1866 podařil kombinovaný průlom pruské armádě před bitvou u Hradce Králové. Československé velení ŘOP, vědomé si tohoto historického faktu, celou oblast důkladně opevnilo a HVOA zde umístilo i silné zálohy. Náchodská linie navazovala svými křídly na Trutnovskou a Rokytnickou linii. Jednalo se o 40 km těžkých objektů doplněných dvěma sledy lehkého opevnění. Linie přehrazovala všechny důležité komunikace u obcí Polom, Olejnice, Borová, Česká Čermná, Běloves, Velké a Malé Poříčí a Stárkov. Úsek byl stavebně nedokončen co do těžkého opevnění. Tvrz Skutina měla dokončenou betonáž dvou pěchotních srubů a urychleně instalovány protitankové kanóny. Důležitý byl také objekt Jeřáb u tvrze Dobrošov. Útok na Náchodskou linii byl veden po celou dobu války dlouhodobým náporem bez soustředění na průlom. Wehrmacht nepočítala s překonáním opevnění, ale hodlala vázat zde československé síly.

130 V celém úseku II. armády, od Liberce po Opavu, byla 1. až 3. října nasazena do přímého boje jen 8. PD., 3. OD., v prostoru Jeseníku, 30. MD v kladském výběžku, ta se však ukázala nevhodnou pro útok v horském terénu a utrpěla ztráty na technice poté, co československé dělostřelectvo zahájilo postřelování celého Kladska. Byla stažena a vystřídána 4. října 28. PD. Teprve 4. října, v prostoru Krkonoš a Jizerských hor, vstoupily do bojového kontaktu s obránci linie ještě 3. PD. a 18. PD. V době Rundstedtova líčení pokrývalo severomoravskou hranici celkem 5 divizí a jen 4 se účastnily přímého boje (3. OD. musela být stažena a reorganizována po fiasku z 2. října). 12. října vstoupily do proluky mezi 18. a 3. PD. ještě pěší prapory 96. pplk 32. PD. proti obraně nejvyššího hřebene Krkonoš. V druhém sledu Rundstedtovy armády se připravovaly ještě 3. LD (měla bojovou hodnotu pouhé brigády), 12. PD, divize

landwehru č. 72, 70, 30 a 16, dále reorganizující se 3. OD., a 30. MD. K jejich nasazení však již nedošlo, neboť situace po 8. říjnu vyžadovala jejich převelení na jinou frontu.

131 Ženevským protokolem byla nazývána úmluva o pokojné úpravě mezinárodních sporů. Signatářské státy se měly zavázat k přijetí závazných výroků haagského mezinárodního soudního dvora a k přijetí soustavy smírčích rozhodnutí v případech, k nimž by tento soudní dvůr nebyl příslušný. Protokol měl vstoupit v platnost okamžitě po přijetí odzbrojovacího plánu. Baldwinova labouristická vláda, která nastoupila vzápětí v Londýně, protokol odmítla. Austen Chamberlain varoval před proměnou SN v organizaci, která by svými nátlakovými a sankčními akcemi nebezpečí války spíše zvětšovala a přibližovala. Ženevský protokol podepsalo pouze 20 členů SN. Británie razila spíše myšlenku doplnění zakládajícího paktu SN o integrované zvláštní mezinárodní dohody a smlouvy jako byla Locarnská dohoda nebo Malá dohoda.

132 Z významnějších států opustilo Společnost národů během jejího trvání: Japonsko 1933, Německo 1935, Itálie 1937, Španělsko 1939, Československo 1938, SSSR 1938. Dále Rakousko, Maďarsko, Albánie a 9 latinsko-amerických států. USA neratifikovaly zakl. pakt a 5. září 1938 zbývalo jen několik dnů do faktického zániku dalších členských států SN.

Dožívající torzo Společnosti národů se usneslo na oficiálním ukončení činnosti organizace 14. března 1939 a 5. listopadu téhož roku, na popud Francie, Německa, Velké Británie, USA, dalších 68 zemí a také Československa, byl podepsán a vyhlášen v Ženevě zakládací pakt nové společnosti Organizace spojených národů (OSN). Během prvních dvou let existence OSN byl vypracován velmi účinný a pružný systém uplatňování sankční politiky a v roce 1948 zřídilo Valné shromáždění OSN zvláštním výnosem (Statut ozbrojených sil OSN) první mezinárodní vojenskou jednotku OSN pro zajišťování systému kolektivní bezpečnosti silou.

133 Projekt Magistrála byl původně návrhem, který rozpracoval a předložil ruský legionář pplk. F. Čatloš, v době krize náčelník štábu HO-37. Pplk. Čatloš byl nesmlouvavým odpůrcem polských agresivních požadavků na Těšínsku a předvídal ozbrojený konflikt za nevýhodných podmínek, uprostřed obranných bojů s Němci. S využitím zkušeností z mobilní války na sibiřské magistrále vypracoval projekt rychlých přesunů vojenských záloh, zásob munice a těžké výzbroje na nejvíce ohrožená místa obrany severní moravské hranice. Projekt zahrnoval využití hlavní železniční trati Ostrava – Bohumín – Žilina i bočních vedlejších tratí v kraji. Vyžadoval stálou pohotovost ženijních útvarů k opravám železnic, pojízdné servisní a opravárenské dílny zvláštní dispečerskou skupinu Českých drah.

134 Není známo, zda Heydrichova a Naujocksova akce provedená v česko-polském pohraničí dne 4. října 1938 za účelem zatažení Polska do války proti Československu, byla vůbec kdy projednána s Adolfem Hitlerem. Nic této verzi

nenasvědčuje. Vůdce by si byl, za stávajících okolností jistě rozmyslel riskovat zatažení Rudé armády do války ve chvíli, kdy selhal první generální nápor na Československo, začínal se zřetelně jevit neúspěch taktiky blitzkriegu a nutnost přechodu ke zdlouhavé obléhací válce. Naopak, podle některých známých dokumentů, se Adolf Hitler v říjnu 1938 již zabýval myšlenkou na případnou dohodu se SSSR. Rozhodně by si byl nepřál vpád Rudé armády do Polska ve chvíli, kdy sám wehrmacht nebyl připraven ukousnout svůj díl této kořisti a zastavit Sověty na rozumné demarkační čáře. Kromě toho byl Hitler až pozoruhodně málo informován o vývoji konfliktu od podpisu Mnichovské smlouvy, po němž odejel do Berghofu, až do jeho návratu do Berlína 8. října. Byly mu sdělovány pouze nejzákladnější skutečnosti a sám Hitler, kterého překvapil neúspěch politického řešení sudetské otázky, se zřejmě obával následků války v samotném Německu a výjimečně přenechával řízení operací generalitě wehrmachtu, aby jeho osoba nemohla být spojována s případným neúspěchem.

135 Generál Rundstedt nemohl v této chvíli nabídnout více. Po celé hranici severní Moravy se již několik dnů bez ustání pokoušely proniknout pěší prapory všech nasazených divizí k obranné linii nepřítele, ale útoky zatím beznadějně vázly již v předpolí opevnění, rozdrobeny ve stovkách malých šarvátek s hraničními pluky Čechoslováků. Zvláště krvavé boje byly vedeny v lesním masivu Jeseníku, kde 8. PD. rychle opotřebovávala své síly, aniž zaznamenala výrazný úspěch. Obě motorizované jednotky (3. OD a 30. MD) se ještě vzpamatovávaly z posledního pokusu o prolomení obrany a nebyly připraveny na náhlou akci podobného rozsahu. K možnému průlomu soustředěným útokem pancéřované a motorizované vozby se v celém úseku nabízelo jen několik vhodných míst přerušených několikařadými uzávěrami. Počasí vylučovalo větší podporu Luftwaffe a Poláci sami vylučovali možnost vpustit německé jednotky na své vlastní území, kde se k tankovému útoku naskýtal podstatně vhodnější terén Moravské brány.

Podpůrný útok 28. PD podniknutý z Kladska proti opevnění v Orlických horách ráno 7. října, podle očekávání neuspěl, nebyl dostatečně připraven a pravděpodobně se ani nepočítalo s nějakým výraznějším úspěchem. Pro Poláky by tak jako tak přišel jakýkoliv úspěch pozdě.

136 Novým způsobem boje rozuměli sovětští poradci a instruktoři především zásadní zkušenost z bojů ve Španělsku a tou bylo opuštění tradiční bojově sestavy tříčlenného roje ve tvaru V. Tato V-sestava vznikla v dobách, kdy se piloti mohli dorozumívat pouze opticky a museli mít vizuální kontakt. V boji však takováto sestava manévrovala těžkopádně a pomalu se otáčela proti útokům, které přicházely ze zadní polosféry. Ve Španělsku se Němci i jejich protivníci rychle naučili létat ve dvojicích (velitelský stroj a „číslo“), přičemž přední stroj mohl útočit, zatímco zadní bez ustání manévroval a zajišťoval dvojici proti útoku zezadu. Při manévru skupin (zpravidla o 2 dvojicích) docházelo v sestavě V ke zpomalování strojů na vnitřní straně oblouku a naopak zrychlování strojů na vnějším poloměru. V nové sestavě mohly všechny stroje udržovat stejnou rychlost a výkon s tím, že se v *zatáčce dvojice vzájemně vykřížovaly a vyměnily si pozici.*

Instruktoři interbrigadisté se také nenechávali omezovat zákazy manévrů s vysokými násobky přetížení a ponechávali na pilotech, aby sami vyzkoušeli, jak těžkého manévru jsou schopni a při jakém přetížení ještě dokážou mířit a střílet, aniž ztrácejí zrak nebo dokonce vědomí.

K výuce pilotů na nových stíhacích strojích patřilo neustálé zlepšování schopnosti orientovat se v prostoru a zahlédnout včas nepřátelské stroje. Byl cvičen čelní útok, který útočníka psychicky stresoval a také jej nutil mířit s velkým předsazením, a tudíž méně přesně. Takový útok se nedoporučoval pouze proti těžkému stíhací Bf-110 Zerstörer, protože tento německý stroj vynikal stabilitou a palebnou silou palubních kanónů umístěných v přídi. Piloti se učili využívat slabin klasických Bf-109 a chránit se před jejich výhodami. Bf-109 byl poměrně malý stroj, a proto jej piloti často rozeznali v prostoru pozdě, navíc se rychle přibližoval. Byl rychlejší než československé či sovětské stíhačky, ale nevynikal lepší stoupavostí. Rychle přecházel do střemhlavého letu, aniž by to narušilo chod motoru. Široké rámování kokpitu však snižovalo německým pilotům rozhled a kabina se nedala otevřít za letu, což mohli někdy dělat českoslovenští piloti, aby svůj rozhled radikálně zlepšili. Bf-109 byl náročný na pilotáž a úzkorozchodný podvozek způsoboval časté havárie při startu a přistání.

Luftwaffe se v těchto dnech pokoušela uvést v praxi kyvadlový systém náletů, při němž bombardovací svazy startující ze slezských letišť shazovaly svůj náklad pum na cíle na území Československa a přistávaly na letištích v Rakousku. V opačném směru se dělo totéž. V praxi byla tato aktivita silně omezována počasím a po 15. říjnu již byla zcela znemožněna.

Od náletů za špatné viditelnosti a v noci bylo upuštěno. Německé bombardéry byly několikrát uvedeny v omyl předstíranou činností specializovaných československých ženijních a dělostřeleckých protiletadlových jednotek, které v pustých liduprázdných lokalitách demonstrovaly bojovou činnost vystřelováním signalizačních světlic a rozsvěcením světlometů. V období polské kampaně se takto (vystřelováním světlic za polskou linií) podařilo zmást nalétávající bombardovací perutě natolik, že v oblasti Těšína a Horních Tošonovic bombardovala Luftwaffe polské jednotky namísto československých.

Zbytky československého stíhacího letectva nyní, po týdnu bojů, operovaly pouze v malých skupinách a rojích, které se po ohlášených německých náletech schovávaly v mracích poblíž slezských a rakouských letišť Luftwaffe a útočily na vracející se bombardéry v okamžiku, kdy tyto již klesaly na přistání. Po rychlé akci československé stíhačky nabíraly výšku a unikaly.

137 Staršina Kowalewski se o několik dnů později dostal do sovětského zajetí a teprve po konečné porážce Rudé armády v roce 1947 byl osvobozen v jednom z pracovních táborů Gulagu poblíž Murmanska. Jeho výpověď před Varšavským tribunálem přispěla ke konečnému objasnění událostí z října 1938.

138 Polsko mohlo postavit do pole přibližně 39 pěších divizí, ale kompletní výzbroj mělo zajištěnu jen asi pro 24 divizí, které ještě zdaleka nebyly mobilizovány všechny. Polsko mělo k dispozici asi 4000 děl různých ráží. Po těšínské kampani zbylo kolem 600 LT a tančíků, včetně obrněných vozidel.

Polské letectvo disponovalo 700 letadly zastaralých typů, z nichž zhruba polovina byla schopna boje. Nejlepší jednotky polské armády, skupina Slask (krycí název Waclaw), byly již poškozeny a demoralizovány střetem s Čechoslováky a teprve se k východu přesouvaly. Území východní polské hranice se po neustávajících deštích proměnilo v bažinu a téměř zde nebylo možno nalézt schůdné cesty, o silnicích nemluvě, ale takový terén nebyl pro sovětské vojáky a důstojníky žádnou novinkou, neboť zcela odpovídal poměrům panujícím v celém Rusku i na Ukrajině a Rudá armáda byla vycvičena se v takovém terénu nejen pohybovat, ale i v něm bojovat.

139 Hitlerova poznámka o ochotě západních velmocí k dohodě, vycházela z pravidelného studia „hnědých stránek“, záznamů Göringová Forschungsamtu, pokračujících odposlechů telefonních a telegrafních spojení mezi vyslanci a ministerstvy Británie a Francie. Čilá korespondence napovídala, že jak Bonnet, tak Halifax se budou snažit realizovat nějakou formu mírové dohody s Německem dříve, než by mohlo v Paříži nebo v Londýně dojít k politickým zvratům. Hitler očekával 9. října návštěvu Francoise Ponceta v Obersalzbergu. Chtěl jej vyvézt do čajového pavilónku na vrcholu hory Kehlstein a nabídnout mu spojeneckou smlouvu s Francií. Cílem jeho snahy bylo vrazit klín do britsko-francouzského spojenectví.

140 Pobyt Adolfa Hitlera v Berghofu po celý první týden války proti Československu je jednou z nevysvětlitelných záhad tohoto složitého období. Vůdce, který se po celý čas vytváření Fall Grünnu snažil být přítomen poradám generálního štábu a doslova nahlížel generálům do kuchyně, opravoval, radil a měnil, se ihned po vydání rozkazu k útoku, v osudový okamžik Říše, vzdálil na celý týden všemu dění a spoléhal se pouze na dálnopisem mu zasílané zprávy ze Zossen. Je známa spekulace s Hitlerovým strachem z protinacistického puče. Byl si dobře vědom, že celý bombastický úspěch Mnichovské dohody spočívá pouze v diplomatickém vyšachování západních velmocí. Československo nekapitulovalo a úspěch nedostatečně připravených armád byl od počátku sporný. Hitler mohl doufat pouze v zázrak, v náhlé zhroucení nepřátelské obrany a rychlý úspěch. Pak by se byl jistě urychleně vrátil do Německa a triumfálně by vstoupil do dobyté Prahy. Jakákoliv válka trvající delší dobu by nutně přinášela ztráty a oběti, které obyvatelstvo nebylo připraveno akceptovat. Hitler zřejmě tušil, že každým dnem se odpor Němců k této válce bude zvyšovat a s ním i pravděpodobnost generálského převratu. Snad se dokonce domníval, že jeho nepřítomnost v generálním štábu zapůsobí jako alibi a vinu za neúspěchy bude moci v budoucnu připsat neschopným generálům. Snad se chtěl objevit teprve ve chvíli vítězství, kdy zavládne euforie a oběti budou zapomenuty. Celá akce, při podrobnějším zkoumání, byla pro Hitlera nesmírně riskantním podnikem, také pro zvyšující se pravděpodobnost změny postoje velmocí. Poté, co se vůdce dozvěděl o sovětské invazi do Polska a do Pobaltí, byl si náhle jist plnou podporou západu i domácí opozice a urychleně se vrátil do Berlína, neboť nyní doufal stanout v čele celoevropské koalice v boji proti konkrétní hrozbě bolševismu a v rámci této velké a svaté války dokončit obsazení Československa, které považoval za stejně rudé*

jako Rusko.

Kromě jiných, praktických důvodů se Hitler v prvním týdnu války uchýlil na Berghof kvůli naléhavým konzultacím s týmem svých osobních astrologů a mystiků. Podle pozdějšího svědectví Martina Barmana se v těchto dnech na Berghofu objevil vůdcův prorok profesor Hörbiger.

Profesor Hörbiger byl představitelem paravědeckého mystického myšlenkového proudu, jenž se již od 20. let snažil v Německu podřídit a ovládnout celou klasickou scientisticky orientovanou inteligenci. Proti takzvaně židо-liberalní západní vědě stavěl teorii věčného zápasu ohně a ledu, teorii vycházející z tajných společností rosekruciánského Zlatého úsvitu, společnosti Vrilu a skupiny Thüle, teorii předpokládající existenci nadřazených bytostí nadlidí a obrů, kteří mají zájem povýšit a zasvětit vyvolenou nordickou rasu. Tato společnost vnímala klasickou vědeckou tradici jako spiknutí duchovně nízkých hmotných sil omezující využití možností magie a paravědeckých metod. Podle různých svědectví Hitler sám věřil, že je ve spojení s těmito tajemnými bytostmi a je jimi povolán uskutečnit mystické pozdvižení nordické rasy ke světovládě nad civilizací úpadku. Hitler jmenoval esoterika Hörbigera zmocněncem pro matematiku, astronomii a fyziku. Profesor Hörbiger získal tolik příznivců a zastánců, že podle některých politologů a sociologů se již v roce 1938 v Německu zcela etablovala civilizace naprosto odlišná od tradiční západní civilizace a vytvářela společnost s naprosto odlišným pohledem na svět a člověka. Tato nová civilizace se již ve svých intelektuálních vrstvách naprosto míjela s evropským humanismem a racionalismem.

141 Za Hitlerovým rozhodnutím pro nedostatečně připravený útok z jižního směru od Vídně na Moravu, pravděpodobně nestála pouze deklarovaná snaha o zastavení rudých hord v Karpatech. Dle pozdějšího Hossbachova svědectví byl führer po příjezdu do Berlína, zhruba 2 hodiny před poradou generálního štábu, seznámen s nejnovějším úlovkem Abwehru. Hitler dostal do ruky list papíru s rozvrhem železničních transportů, které měla z Prahy do Košic uskutečnit československá dráha. Šlo o transfery s prioritním významem a se silnou vojenskou a zejména protiletadlovou ostrahou. Trasy přesunů se měly vyhnout ohroženému severnímu koridoru přes Jablunkovský průsmyk a měly probíhat složitější, jižněji položenou tratí. Dle tvrzení vysoce postaveného důstojníka drážďanské centrály Abwehru šlo o evakuaci československého státního pokladu a devizových rezerv daleko na východ, možná do SSSR, výměnou za zbraně a pomoc. Také z tohoto důvodu Hitler požadoval absolutní zničení železnic v této oblasti a znemožnění pohybu vlaků. Pokud by byl Hitler připustil uskutečnění těchto transportů a následně i ústup celé československé armády k východu, nezískal by v Čechách prakticky nic, co by stálo za námahu, vyjma draze zaplacené strategické polohy země. Válka proti Československu by zůstala nezaplaceným ztrátovým podnikem a Německo by se ocitlo ještě blíže k hospodářskému bankrotu. Hitler musel za každou cenu zabránit uskutečnění vývozu československého bohatství ze země a také ústupu armády s veškerou bojovou technikou, kterou potřeboval k rychlému znovu vyzbrojen í válkou otřesené wehrmacht.

Dle dochovaných materiálů byl československý státní poklad vyvezen na Slovensko již v prvních dnech války a po 8. říjnu se žádné podobné transporty neuskutečnily, ani nebyly plánovány. Taktéž byl z Prahy vyvezen veškerý zpravodajsky a politicky důležitý materiál. Zásoby surovin a průmyslové zařízení bylo evakuováno průběžně již od začátku léta 1938. Pracovníkem Abwehrstelle Dresden, který získal a ověřil klíčovou informaci o přesunu státního pokladu na východ, byl jistý Hauptmann Paul Thümmel. Český agrárník Rudolf Beran se později chlubil svým nápadem, který se prý stal podnětem k tomuto zpravodajskému komplotu.

142 Jen v úseku Stříbro – Kladruby stálo na 30 km třířadých drátěných zátarasů a jižně od Kladrub se táhlo pásmo 5 km protitankových zátarasů, betonových jehlanů, rozsocháčů, protitankových příkopů a nejrůznějších pastí. Jen přechody přes říčku a uzávěry silnic zatarasilo 1220 ocelových zábran. Všude se dokončovala provizorní minová pole a již několik dnů sami vojáci bez přestávky celý obranný systém vylepšovali.

143 Velkou bojovou připravenost prokázaly ihned po vyhlášení mobilizace motorizované ženijní prapory. Pro destrukci jednotlivých objektů byly připraveny speciální, kódy označené soupravy, které obsahovaly vypočtené množství trhavin, veškeré potřebné nářadí a materiál i návod k destrukci. Ke každé bedně a objektu byl připraven zapečetěný rozkaz. Díky tomuto uspořádání byli ženisté schopni připravit všechny vytipované objekty k likvidaci již do několika hodin po vyhlášení mobilizace a umístit k nim roznětné hlídky.

Nástražné miny umisťované před a do zátarasů i překážek nedodával ještě průmysl, ale připravovali je sami ženisté, což mělo za následek několik úrazů.

Obrana jihozápadních Čech byla zajištěna, kromě hraničářských, četnických a jiných pomocných jednotek následovně:

Velitelství a štáby HO-32 a 2. pěší divize sídlily v Plzni. Jednotky byly před 1. říjnem rozmístěny následovně:

18. pěší pluk měl své prapory rozmístěny ve Stříbře, v Tachově, v Chebu a IV. prap. rozptýlen v Českém lese.

35. pěší pluk (Foligno) stavěl tři prapory na Klatovsku a zde byl umístěn také 4. dragounský pluk.

153. pluk ZLO (určen k zajištění LO) měl posádky v Domažlicích, ve Staňkově, v Kladrubech a v Krsech. Velitelství sídlilo ve Stodě.

154. pluk ZLO na Plzeňsku.

32. dělostřelecký pluk jehož velitelství sídlilo ve Stříbře zajišťoval linii LO před Plzní. Měl tři oddíly a byl doplněn dělostřeleckým plukem č. 42 z Užhorodu.

21. ženijní prapor měl velitelství na Přimdě a 5 hraničních praporů bylo rozmístěno od Domažlic po Falknov (26. hran. prap. v Dobřanech).

Dále sem patřil telegrafní prapor č. 32 a mnohé doplňkové a služebné roty a čety, včetně čety tančíků vz. 33, čety LT a čety obrněných aut vz. 30, jeden obrněný vlak OV z Milovic a jeden IOV u 18. pěš. pluku.

144 Linie LO se táhla od Soumarského mostu kolem Teplé Vltavy přes Lenoru,

až k vrchu Ptáčník ve dvou sledech, pak jednoduše až k Zátoni, kde se opět zdvojila. První linie běžela na Kubovu Huť při železniční trati. Zde byl nedostavěný úsek až k Lipce, kde se od železniční zastávky táhla řada objektů údolím Medvědího potoka a ke kótě 1057 m (Kamenná hora). Navazovala uzávěra silnice Nová Huť – Vimperk tvořená třemi objekty vz. 37. Další uzávěra pak v Novém Dvoře. Linie navazovala 7 km odtud údolím Zlatého potoka směrem ke Ždánovu, kde stálo 6 objektů poblíž Řetenic. Za Kašperskými horami u obce Tušov byla vybudována uzávěra silnice do Bohdašic, ve dvou sledech. Přístup do vnitrozemí údolím Otavy byl silně opevněn u Anína. Další uzávěra stála v obci Loučová.

Klatovy samy byly chráněny valy betonových pevnůstek vz. 37 ve čtyřech sledech s největší koncentrací na směru Vrhaveč, Malá Víska, Luhy. Protipěchotní a protitankové doplňující překážky byly zadány k instalaci až 14. září, ale dříve, než se bojující jednotky přiblížily k městu, byly instalovány. Linie navazovala jedním sledem přes Lipovou horu, Lomeč a Beňovy k Červenému mlýnu, dále pod vlakovým nádražím k údolí Drnového potoka a podél Úhlový k Malechovu. Řetěz LO se stáčel ke kopci Běleč a přes Ježovy na Biřkov, Křenice, Merklín, Staňkov a k Holýšovu, který byl bodem strategického významu na ose Domažlice – Plzeň. První linie zde běžela podél Radbuzy a bránila přístup od Staňkova. Druhá linie na opačně straně města uzavírala silnici na Plzeň. Od vrchu Hořina pokračovala linie LO přes Žďár k Jivjanskému rybníku ve dvou sledech a před silnicí Jivjany – Hradišťany. Pak pokračovala čára opevnění jedním sledem k obci Zhoř a zde byla ztrojena. Linie se sbíhaly v jednu při silnici na Milevo až k soutoku s Úhlavkou. Tok říčky byl linií kopírován až do Kladrub, kde stály dva objekty přímo v klášterní zahradě a kde větší koncentrace starších pevnůstek vz. 36 uzavírala strmé stoupání silnice Kladruby – Heřmanova Huť. V tomto místě zůstala linie v roce 1938 nedostavěna a celý úsek údolí Uhlavky od kladrubské Kalvárie do Stříbra zůstal nepokryt. Od Stříbra se linie lomila k severu na Pernarec.

5. pěší divize se sídlem v Písku byla po mobilizaci stažena k doplnění stavů (nenarukovali sudetští Němci) a úsek Sušice – Teplá Vltava, připadl HO-31. 7. října již byla 5. divize na plných stavech a zapojila se do bojů ve svém úseku obrany.

145 Americký novinář a historik akreditovaný v Berlíně, William Shirer, charakterizoval ve svých pamětech Nevilla Hendersona takto:

„Snažil jsem se být k Nevillu Hendersonovi co možná nejobjektivnější, ale bylo to těžké. Od okamžiku, kdy přijel do Berlína, se mi zdálo, že sympatizuje nejen s nacismem, ale i s nacistickými cíli. Vyslanec se nesnažil skrývat, že osobně schvaluje Hitlerův zábor Rakouska, ale i celého Československa. Zdálo se, že nenávidí Čechy stejně jako Hitler. Horší než Hendersonovy předsudky však byly jeho osobní nedostatky. Plně souhlasím s Nemierovým hodnocením. Henderson je ješitný, marnivý, samolibý, zarytě se držící předpojatých názorů. Chrlí telegramy, depeše a dopisy v neuvěřitelném množství a o nevídané délce. Stokrát v nich opakuje tytéž nepodložené názory a představy. Je dosti tupý na to, aby byl hrozbou, a nikoliv dostatečně hloupý, aby byl neškodný. Je zkrátka un

homme n éfaste. Zdá se však, že vpád rudých do Polska Hendersona vyděsil stejné jako všechny západní demokraty. Tento šok mu pomohl změnit pohled na význam německé agrese proti Československu. Zdá se, že nyní začíná nazírat Hitlerovu fanatickou zarputilost z jiného úhlu a s náznakem pochybností. Jistě by Hitlera podpořil, kdyby se wehrmacht přesunula do Polska a kdyby Němci zahájili boj s bolševiky kdesi na Visle, ale také Henderson se nyní musí zamýšlet nad tím, zda Hitler skutečně dbá o záchranu evropské civilizace před bolševismem, nebo zda mu jde jen o vlastní, krátkozraké, ješitné a nenasytné cíle v Československu.“

146 První hrabě z Halifaxu, bývalý místokrál Indie, byl na rozdíl od Hendersona představitelem britské elity staré školy. Hluboce věřící muž hrozící se byť jen pomyšlení na skutečnou demokracii. Jeho důvody, pro které se stal zapřisáhlým zastáncem politiky appeasementu, byly ryze snobské. Byl to právě Halifax, kdo doporučoval Chamberlainovi, aby si naklonil Hitlera předáním některých koloniálních držav Německu. Před vpádem Rusů do Polska se Halifax snažil nedemokratickými metodami usměrnit některé britské listy stavějící se k Hitlerově politice kriticky. Také jeho by byl vpád vojsk SSSR do Polska v proněmeckých postojích pouze utvrdil, kdyby nebylo oné závažné okolnosti, totiž Hitlerovy zjevné neochoty dohodnout se s Čechoslováky a odložit svoji malou soukromou a loupeživou válku kvůli skutečnému a aktuálnímu ohrožení celé Evropy. Dokonce i tací slepci, jakými byli Halifax s Hendersonem, nemohli nevidět prostou skutečnost, že Hitler není oním velikým mužem, který zachrání evropskou civilizaci před bolševismem a před slabošskou demokracií, skutečnost, že Hitlerovi na hodnotách evropské civilizace vůbec nezáleží.

147 V krátkém úseku silnice stoupající od mostku přes Úhlavku ke klášteru byla vozovka přehrazena uzávěrou složenou z železných rozsocháčů a podél celého stoupání od Kláštera na svažující se pláně nad ním (asi 1 km) stálo několik nových betonových objektů LO vz. 37. Pouze dva z těchto objektů však byly vybaveny těžkým kulometem s pouhou provizorní dřevěnou lafetací konstruovanou vojáky na místě. Objekty nebyly doposud vybaveny ventilátorem a po každých třech dávkách musela být palba na několik minut přerušena kvůli koncentraci oxidů. Protitanková děla přisunuta nebyla. V době tankového útoku obstarávali spojení se štábem praporu ve Vlkýši jen jízdní kurýři. Za těchto okolností musel velitel úseku nutně dojít k závěru, že soustředěný nápor tankové kolony při soustavné letecké podpoře pravděpodobně, za přiměřených ztrát, pronikne obrannou linií do týlového prostoru. Zásah a vyřazení tanku boční palbou těžkého kulometu z pevnůstky by byl spíše dílem náhody a kolonu postupujících tanků by ani takový zásah nezastavil.

148 Oba protiletadlové 8,35 cm kanóny byly zničeny. Jeden již 12. října dělostřeleckou palbou nepřítele, druhý teprve 15. října při ústupovém přesunu do zázemí, zásahem střemhlavého bombardéru Ju-87 Stuka. Svoji roli však splnily a překvapivý účinek jejich palby, spolu se smrtí generála Badera, pravděpodobně odradily německé stratégy od úmyslu prorazit plzeňskou obrannou linii silným tankovým útokem přes městečko Kladruby na nýřanskou silnici. Linie byla

proražena až 15. října, a to nikoliv u Kladrub, ale přímo přes město Stříbro, teprve po masivním zapojení jednoho panzerregimentu 1. tankové divize wehrmachtu, severním obchvatem městečka. Plzeňská čára zadržela německý postup na Prahu o celý týden prudkých bojů a značně oslabila údernou sílu špičkových divizí útočníka, které zde ztratily několik desítek tanků, nepočítaje další techniku a tisíce německých vojáků. Po průlomu u Stříbra zůstal zbytek linie aktivní a to i v úseku Kladrub.

Využívání protiletadlových 8,35 cm kanónů jako provizorní protitankové zbraně se rychle rozšířilo v celé československé armádě a osvědčilo se zejména v polovině října, při zastavení Guderianova tankového blitzu na Brno. Němci nápad nadporučíka Dolejšího po válce převzali a modifikovali úpravou a změnou využívání podobného 8,8 cm protiletadlového kanónu FLAK v boji proti tankům. Ve válce o Československo tuto novou zbraň využít již nestihli.

149 Záznamy z porady jasně vypovídají o tom, že v této fázi plánování ofenzivy ještě nebyla předvídána možnost úderu tankových svazů 1. a 2. RD jižním směrem od Slavonic k Dunaji, souběžně s nasazením VIL sboru proti Vídni a s likvidací nepřátelského útoku na Brno. Generál Krejčí sice tyto rychlé záložní divize šetřil pro úder jižním směrem, který měl ale přijít teprve po porážce wehrmachtu pod Brnem.

150 V rámci tohoto počtu pilotů určených pro létání na ruských I-16 bylo také 21 britských pilotů, kteří se přihlásili jako dobrovolníci. 8 z nich za naši republiku padlo v boji.

Sovětské I-16 se německému stíhací Bf-109 nikdy plně nevyrovnaly, jak ukázaly již souboje ve Španělsku. Bf-109 vykazoval větší stabilitu při střelbě a lepší stoupavost. První typy se od I-16 příliš nelišily rychlostí letu, ale Bf-109 měly více havárií a technických poruch. V září 1938 procházelo přezbrojovaní Luftwaffe krizí. Nové Bf-109 ještě zdaleka netvořily páteř stíhacího letectva Říše a staré dvouplošníky He-51 a Ar-68 nestačily na čs. Avie-534. Střemhlavé moderní bombardéry Ju-87 Stuka v září 1938 také ještě nedokázaly nahradit zastaralé dvouplošníky Hs-123. Luftwaffe mohla Ju-87 nasadit pouze omezený počet a nácvik bombardování pevnůstek ve střemhlavém letu nepřinesl žádné přesvědčivé výsledky.

Bombardovací letectvo mohlo nasadit 2 moderní typy, a sice He-111, u něhož právě nastala výrobní krize, byl poruchový a existoval asi ve 200 kusech. He-111 byl doposud pomalý a Aviím 534 nedokázal unikat. Druhý typ Do-17 byl lehčí, ale při zatížení také pomalý a bezbranný. Existoval v 470 kusech vč. prototypů a proti RČS mohlo být nasazeno asi jen 200 ks. Vše ostatní byly zastaralé typy.

151 V záznamech z této štábní porady naráží vojenští historikové na zřejmý rozpor. Generál Gajda zde již 12. října popisuje úder západně postavených rychlých divizí jako zřejmý plán. Ze záznamů porady HVOA z 10. října však vyplývá předpokládaná činnost rychlých divizí u Slavonic jako „činnost pouze na linii obrany“. Existoval tedy plán masivního útoku tankových svazů od Slavonic k Dunaji, nebo se tento rozhodný a překvapivý průlom německé fronty rozvinul

spontánně jako důsledek rychlé a správné reakce nižších, zřejmě sborových velitelství? Věděl generál Gajda o nějakém konkrétním plánu, nebo činnost západní skupiny pouze předjímal?

Plán úderu 4. rychlé divize od Soběslavi ke Krumlovu Gajda nemusel předjímat, neboť takový plán byl skutečně vypracován a uskutečňován, pouze byl dodatečně časově synchronizován s protiofenzívou na východě. Přesun 14. motorizované divize na západ je v tomto plánu popsán pouze hypoteticky.

152 Souboj německé 4. lehké a 1. československé rychlé divize v oblasti Slavonice – Vranov byl nerovný, neboť československá rychlá divize byla velmi dobře vyzbrojena a vybavena a patřila k předním jednotkám zálohy HVOA speciálně pro ofenzivní úkoly. Kromě dvou dragounských pluků disponovala motorizovanou brigádou o třech praporech tanků vzor LT-35, dvěma prapory motorizované pěchoty a dělostřelectvem včetně PL kanónů ráže 8,35 cm. Obě rychlé divize disponovaly více než 150 tanky, které navzdory předpokladům německých štábů nebyly rozptýleny u pěších divizí, ale naopak koncentrovány k protiúderu.

Wehrmacht nasadil 4. LD, která byla vytvořena z druhořadých ex-rakouských jednotek s nedokončeným výcvikem a postrádala dělostřelectvo. Bojovou hodnotu měl pouze 1 tankový prapor a 1 neúplný prapor tančíků L-33. 4. LD byla československou špičkovou jednotkou zaskočena z boku a doslova převálcována. Ještě horší byla okamžitá ztráta PT dělostřelectva. Již během tohoto útoku získala 1. RD několik německých tanků jako válečnou kořist a zcela rozbila sestavu německé lehké divize, takže ta přestala existovat jako samostatná vyšší jednotka.

153 Nastupující jednotky sboru Přemysl Otakar rozděloval hřeben Malých Karpat. Komunikace vhodné pro vpád vojenských kolon západním směrem do Rakouska byly tímto horstvem také rozděleny. Nižší jednotky 15. a 9. PD užívaly pro svůj nástup komunikační uzel v Malackách, kde se rozdělovaly po cestách k hraniční řece Moravě na Gajary, na Záhorskou Ves a na Zohar. Uskupení, které mělo útočit na Vídeň, muselo všechny své jednotky nechat procházet přes Bratislavu, z níž vedly dobré silnice i železnice po obou březích Dunaje. Předzvědné oddíly 15. PD postoupily k řece Moravě již v noci ze 14. na 15. října, aby zajistily mosty přes řeku, které se německá armáda doposud neodhodlala zničit, neboť jich sama hodlala v budoucnu využít ke svému nástupu. Německé roznětné hlídky byly rychle překvapeny a likvidovány po půlnoci 15. října družstvy, která v noci přeplula řeku, a pouze jedné z hlídek se podařilo poškodit most u Záhorské Vsi. Armáda však při nástupu zorganizovala přepravu vojska přes blízký železniční most, který zůstal nepoškozen. Jakmile ráno 15. října přešly první čety vojska na druhou stranu, byly vybudovány ještě dva další pontonové mosty. Po železničním mostě pak projel obrněný vlak, aby podpořil nápor na Vídeň.

154 Ze zabavené výzbroje 3. HD wehrmachtu získaly dragounské eskadry množství přenosných a rozebíratelných německých minometů, kterých byl v

československém vojsku obecně nedostatek, čímž tyto jezdecké útvary znásobily svoji palebnou sílu. Československá armáda byla v hojné míře vybavena staršími typy minometů rakouské výroby vz. 17 a 18, ráže 9 cm a 14 cm, což usnadňovalo vojákům manipulaci s minomety stejných typů ukořistěnými horským divizím wehrmachtu (jádra horských divizí byla tvořena z původně rakouských jednotek horských myslivců). Výcvik minometných rot čs. armády dosahoval obecně velmi dobré úrovně.

155 15. října v ranních hodinách se z doposud utajených či opravených letišť na západním Slovensku a na Moravě zdvihlo na 450 moderních dolnoplošných stíhaček I-16 a na 140 dvoumotorových bombardérů SB-2. Mohutné československé stíhací svazy nejprve smetly z oblohy roje německých bombardérů nastupující k pravidelnému bezstarostnému kyvadlovému náletu na území Moravy od severu i od jihu. Překvapená Luftwaffe ztratila toho dne více než 60 strojů všech typů. Mezitím se 10 letek moderních bombardérů SB-2 pustilo do devastace spojů a komunikací v prostoru mezi Vídní a Lincem (platil zákaz náletů na Vídeň a východně od Vídně, aby nebylo vzbuzeno podezření na chystající se úder od Bratislavy) a také k podpoře pozemních jednotek zastavujících nápor Guderianových tanků. Část stíhacích letek číhala v záloze na německé stíhače vzlétající proti československým bombardérům a Raty způsobily v jejich řadách druhý masakr onoho dne. V příštích dnech vzlétly také zbylé, doplněné a reorganizované letky 4. československé armády (Neruda) dislokované na jižní Moravě a zbylé letky zálohy HVOA. Ze 453 stíhacích a 140 bombardovacích strojů dodaných SSSR bylo sestaveno 30 stíhacích letek pod novým označením č. 101 – 131 a 11 lehkých bombardovacích letek pod novým označením č. 78 – 80 a č. 91 – 98. Nové letky se přesouvaly od 13. října na uvolněná západoslovenská a jihomoravská letiště tak, aby nevzbudily pozornost nepřítele. Všechny tyto letky byly nasazeny k podpoře operace LEVÝ HÁK. Jejich úkolem bylo způsobit Luftwaffe hned prvním a nečekaným úderem co největší ztráty a udržet převahu ve vzdušném prostoru alespoň po několik nejbližších dnů nutných k dosažení úspěchu pozemní ofenzívy. Tohoto taktického úkolu bylo dosaženo a Luftwaffe, ačkoliv se brzy vzchopila k odporu, již do konce války nezískala v tomto vzdušném prostoru jasnou a přesvědčivou převahu a ztrácela denně více letadel, než mohlo Německo vyrábět. Na východ od Vltavy již také po 15. říjnu nedocházelo k žádným masovým náletům Luftwaffe, navzdory zlepšujícímu se počasí a větší výšce mraků.

156 Velitelé FS Pfrogner a Bürger padli při pokusu prostřílet se z obklíčené budovy Schönbrunnu. Oba se bránili zatčení, neboť věděli, že jako občané republiky budou v Československu souzeni vojenským tribunálem pro vlastizradu. Plukovník Koechling se vzdal dobrovolně do zajetí a během transportu na východní Slovensko se mu podařilo uniknout a přejít hranici do Maďarska. Karl Hermann Frank byl zatčen přímo v paláci a jeho zatčení představovalo pro československou rozvědku nečekaný úlovek. Vzácný vězeň byl okamžitě eskortován do Bratislavy a odsud do Vyškova. Po válce byl K. H. Frank odsouzen čs. vojenským soudem k trestu smrti a v červnu 1940 byl v pankrácké věznici

oběšen s několika svými soukmenovci.

Při obsazování Vídně byli také osvobozeni bývalý kancléř Schuschnigg (českého původu – Zužník) a prezident Miklas, které nacisté zamýšleli odeslat do koncentračního tábora Dachau.

157 16. října se nenacházela v zoufalém stavu jen 2. MD wehrmachtu. Také 9. PD, 1. LD a 13. MD tvořící čelo náporu Reichenauovy západní X. armády vykrvácely na polovinu svých početních stavů, nemluvě o ztrátách techniky při průchodu horskými hraničními pásmy. Přitom se podařilo prorazit hlavní opevněnou linii v západních Čechách zatím jen v úzkém koridoru města Stříbra. 2. MD neměla již sama dost sil, aby průnik do vyklizené Plzně změnila v průlom. Nedisponovala již jednotkami schopnými obchvátit doposud se bránící souvislé části obranné linie a proměnit je v uzavřené kapsy. 1. PD se k takovému úkolu svým složením nehodila. Byla OKH šetřena pro pozdější úder na Prahu. Historie však kráčela svou vlastní cestou zvratů a překvapení.

158 Ve svých poválečných pamětech vydaných roku 1958 přirovnává Hossbach útok wehrmachtu na Československo k bezhlavému útoku rytířské těžké jízdy na husitskou vozovou hradbu:

„Husitští stratégové také uzavírali své poměrně dobře vyzbrojené jednotky do hradby z těžkých vozů, takže se tyto pohyblivé pevnosti mohly jevit útočícím křižákům jako slabé ostrůvky, které brzy utonou v moři oceli. Opak byl pravdou. Ocelový sevřený útok železných pánů se zpravidla vyčerpal a rozdrobil na pokusech o zdolání hradby, a když byl útočník unaven, otevřeli husité bok své vozové sestavy a teprve nyní vypustili do boku nekoordinované sestavy útočníka odpočatou a připravenou jízdu. Češi mají tento způsob válčení odjakživa v krvi a pouze jej vždy modifikují na moderní úroveň taktiky a výzbroje…“

159 Generál Stüpnagel byl v říjnu 1938 ve funkci vrchního ubytovatele přímým podřízeným náčelníka štábu generála Haldera.

160 16. října po poledni se odpoutala od dotyku s československými obránci západních Čech také motorizovaná brigáda, která zbyla z 1. LD po bojích na Chebsku a pod velením generála Hoepnera na Witzlebenův rozkaz se přesouvala k západu, do prostoru Durynského lesa, aby zde zablokovala možný přesun Hitlerovy Leibstandarte SS z Mnichova k Berlínu.

V původním plánu převratu počítali pučisté ještě s účastí 1. PD, ale její 1. pluk se v těchto dnech právě přesouval ze Stříbra do Plzně, aby zaujal pozice pro výpad ku Praze a posílil oslabenou 2. MD. Proto byl z Chebu odvelen pouze její 2. tankový pluk. Leibstandarte SS (měla v té době stavy jediného pluku) postupující čelně proti slabě vyzbrojené brigádě 1. LD, měla jistou šanci probít se k Berlínu. 2 prapory 2. panzerregimentu Würzen 1. PD však dorazily včas a učinily těmto nadějím konec. Po likvidaci nacistům oddané divize zahájil Hoepner postup na Norimberk a tanky 1. PD otočily své kolony nazpět ke Stříbru, aby byla celá divize k dispozici pro nasazení v Německu.

Tyto operace a uvolnění divizí věrných pučistům znamenaly zároveň naprosté

ochromení bojových aktivit VIII. a zčásti i X. armády proti severozápadním Čechám a ustrnutí příprav německého náporu na Prahu v Plzni. Zbytky 2. MD zdecimované předchozími boji v západních Čechách nebyly s to udržet svá postavení v Plzni, ani zcela dokončit vyčištění doposud aktivní části opevněné linie západně před Plzní. Plzeň byla evakuována 18. října a již 20. října došlo k obnovení obranyschopnosti plzeňské linie.

Jakmile byl pověřeným praporem z Postupimi obsazen Zossen a OKW (10.00 hod.), nechal generál Haider internovat Keitela i Brautschische a vojenská kancelář začala, pod kódovým názvem Valkýra, vysílat velitelům vojenských obvodů příkazy k vyhlášení stavu pohotovosti a oznámení o tom, že vrchní velení wehrmachtu přebírá dočasně generál Erwin von Witzleben. Dalším následujícím rozkazem byl generál Erich Hoepner jmenován velitelem záložních vojsk dislokovaných na území Říše.

Hermann Göring odletěl do frankistického Španělska, kde nabídl své služby generálu Frankovi. Po porážce frankistických sil v roce 1940 zmizel neznámo kam, zřejmě do Argentiny.

161 Zatčení a tříleté uvěznění plukovníka Hossbacha lze z dnešního zorného úhlu hodnotit spíše jako „uklizení“ Hitlerova vraha před fanatickými ctiteli führera a jejich případnou pomstou.

162 V 11.00 hodin 16. 10. 1938 promluvil generál Witzleben do rádia:

„Vůdce Německé říše, Adolf Hitler, je mrtev. Padl zradou, padl v boji. Byl zákeřně zastřelen svými nejbližšími spolupracovníky dnes ráno, ve své vojenské kanceláři v Berlíně. Bezohledná klika stranických představitelů odstranila vůdce v okamžiku, kdy jim situace na frontě vzala naději, že by se mohli dále vyhýbat boji. Ti, jimž vůdce tolik důvěřoval, využili situace a vrazili dýku do zad obětavě bojujícím německým vojákům v touze po moci, kterou hodlali zneužít pro své sobecké cíle. Mými ústy na tento zločin armáda odpovídá – To nikdy nedovolíme!“

Následovaly pokyny k vyhlášení stanného práva a udržení pořádku, instrukce o začlenění Waffen SS do rámce branné moci a odzbrojení formací Gestapa.

V Berlíně byla celá vládní čtvrť uzavřena vojenským kordonem a pokračovalo zatýkání. Pouze generálové Keitel a Brauchitsch byli po zajištění hladkého průběhu převratu znovu propuštěni, když podepsali slib, že se nepokusí o protiakci a zůstanou ve městě k dispozici.

Odpoledne 16. 10. se z Berghofu pokusil Martin Bormann, za pomoci dálnopisného spojení, burcovat věrné gauleitery v jednotlivých stranických župách, ale bylo již pozdě. Pokud nebyli zatčeni, byli zastrašeni nebo na útěku. Berghof byl obsazen a Bormann zatčen 18. října. Později H. B. Gisevius přiznal, že dálnopisný systém nebyl včas vyřazen a tato hrubá chyba se mohla stát spiklencům osudnou, kdyby byl dálnopis použit dříve než spiklenci ovládli vrchní armádní velení a klíčová ministerstva.

163 V době protinacistického převratu veleli armádám bojujícím na československé frontě generálové různého založení a smýšlení.

Gen. von List byl již v zajetí a nemohl situaci nikterak ovlivnit.

Gen. von Leeb byl zásadovým a přesvědčeným katolíkem, věřil v německou velikost, ale nebyl nacistou. Jeho jednotky právě zachycovaly československou protiofenzívu a nebylo myslitelné, aby je opustil.

Gen. Reichenau věřil v Hitlera, ale nesnášel nacistické pohlaváry a patolízalské pronacistické generály. Když se dozvěděl, že byla bez jeho souhlasu odvelena část 1. PD z fronty do zázemí, spojil se s generály Klugem a Hoepnerem, kteří vyjádřili potřebu silně jednotky v říši, aby nedošlo k občanské válce. Jejich rozkazy nezrušil, ani nepotvrdil. Neměl žádný důvod pomáhat nacistům a snažil se zacelit mezeru na levém křídle jinými jednotkami. Důsledně setrval mimo děj celého převratu.

Gen. von Rundstedt neměl v lásce ani Hitlera, ani nacisty, ale odmítl se přidat k pučistům, neboť takové jednání považoval za zradu na Německu a porušení zásad vojenské cti. V době převratu se mu právě dostávalo zadostiučinění, neboť neúspěch v této válce předvídal a předem upozorňoval na nepřipravenost wehrmachtu. Rundstedt vyčkával u své armády a pouze hleděl zabránit obsazení Slezska Čechoslováky.

Gen. Fedor von Bock byl podobného názoru jako Rundstedt, ale jeho situace byla horší, neboť jemu podřízení sboroví velitelé, např. gen. Witzleben, patřili přímo k pučistům a bez jeho vědomí byla 23. PD (zatím soustředěná u Postupimi) a pak i 14. PD použita k převratu. Witzleben a někteří další velitelé jednotek odcestovali okamžitě do Berlína „dělat politiku“ a koordinace akcí VIII. armády se začala rozpadat.

164 Maďarská a německá tajná služba identifikovaly (navzdory jugoslávské váhavosti podpořit Malou dohodu) při rakouských a maďarských hranicích na 150 jugoslávských vojenských táborů.

165 K pokusu o koordinaci útoku maďarských sil s polským útokem u Těšína skutečně došlo, a to 8. října. Z opatrnosti a pod vlivem obav z rumunské akce nebylo použita pravidelná maďarská armáda, ale silná teroristická bojůvka nacionalistické organizace Szabadczapatok. Bojůvka překročila hranice v oblasti Sabanky, 20 km východně od Berehova, vybudovala zde postavení na území RČS a pokoušela se kladením odporu zjistit sílu slabých prvosledových jednotek. Užhorodské velitelství HO-42 v té době postrádalo dělostřelectvo, a proto vyzvalo k zásahu přidělenou 13. letku. Po provedení vzdušného průzkumu shodil jediný letoun Š-328 šest lehkých 10 kg pum a vypálil tři kulometné dávky na postavení teroristů, které uvedl do takového zmatku, že nebyli schopni odolat náporu pozemní jednotky podpořené jedním LT-34. Většina Maďarů se vzdala až na jedinou četu v síle 25 mužů, která se nakonec probila na sever k polské hranici. Na místě zůstalo 8 mrtvých a 16 těžce raněných Maďarů, celkem 295 mužů bylo zajato, z toho 27 důstojníků a 63 poddůstojníků. Po tomto zásahu organizace Szabadczapatok omezila svoji činnost a maďarská vláda upustila od úmyslu nasadit do případných průlomů vytvořených nacionalisty jednotky pravidelné armády.

166 SS Leibstandarte Adolf Hitler byla, i přes svoji prvotřídní výzbroj, poražena a likvidována překvapivě rychle. Příslušníci zbraní SS zcela postrádali zkušenosti ze skutečného boje, nezúčastnili se pravidelných manévrů wehrmachtu, postrádali schopnost bojového manévru a jednotlivé složky nedokázaly efektivně koordinovat svoji činnost. SS byli však vychováni jako fanatičtí bojovníci a kapitulace pro ně byla nepřijatelnou alternativou, což vysvětluje jejich beznadějný odpor a 75% ztráty. Z ukořistěné těžké výzbroje Leibstandarte Adolf Hitler byly nahrazovány ztráty 2. MD, které utrpěla při nasazení tankového praporu na plzeňské čáře a v samotné Plzni.

167 Winston Churchill se stal britským premiérem v červenci roku 1942, v okamžiku vpádu Rudé armády na kontinent a vedl v této válce svou zemi i celou evropskou obrannou alianci, až ke konečnému vítězství.

168 V poslední vlně náletu na Prahu 16. října zasáhla 500 kilogramová puma také levý okraj starobylého Karlova mostu a rozmetala jeden z pilířů. Následkem výbuchu se zbortily dva oblouky mostu při levé straně řeky. V troskách nalezl ještě téhož dne občan Jiří Fairaizl podivný předmět, který tento vltavský majitel půjčovny loděk považoval zprvu za zbytek letecké pumy. Ukázalo se, že jde o staré olověné pouzdro ukryté v dutině stavby. Starý loďař odnesl pouzdro do Národního muzea, kde bylo otevřeno. Kromě šperků a stříbrných pražských grošů zde byla ukryta velmi stará a v kůži vázaná kniha. Tak byl nalezen rukopis takzvané Parléřovy kroniky, jedinečného dokumentu z doby Karla IV. Nacistický barbarský nález paradoxně obohatil českou historii o vzácný dokument, který dnes našemu státu mohou závidět všechna muzea Evropy. Nález sám byl v nejtěžší chvíli našich dějin veřejností vnímán jako osudové či Božské znamení.

169 Baron Louis Rothschild z rodové větve vídeňských Rothschildů. Byl židovským finančníkem podnikajícím, mimo jiné, hlavně v oblasti těžkého průmyslu. Vlastnil železárny a ocelárny v Rakousku a významný kapitálový podíl na třineckých i vítkovických železárnách a jiných podnicích na území RČS. Příslušník francouzské větve Jeroboam Rothschild byl pod jménem Mendel ministrem francouzské vlády.

170 18. října v odpoledních hodinách dorazil do Vídně československý diplomat dr. František Chvalkovský, aby baronu Rothschildovi sdělil neoficiální souhlas čs. vlády s mobilizací a vyzbrojením rakouských dobrovolných miličních oddílů. Verbování dobrovolníků bylo umožněno i v *zajateckých táborech na Slovensku a dobrovolníci museli podepsat slib, že neobrátí své zbraně proti čs. armádě. Miliční oddíly zůstaly závislé na dodávkách čs. munice a výzbroje. Do podpisu mírových dohod mezi RČS a Německem nepřesáhl jejich počet 50 000 mužů, ale rychle se zvyšoval. Jejich kádr tvořili vycvičení bývalí rakouští vojáci, zejména zajatci rozprášených divizí XIV. armády. Tyto oddíly se nezúčastnily bojové činnosti proti wehrmachtu, byly nasazovány zejména k likvidaci nacistických bojůvek na jihu Rakouska, Štýrska a Salcburku.*

Po odchodu československé okupační armády vyhlásila prozatímní rakouská

vláda plebiscit, jehož výsledkem bylo částečné zklamání, neboť drtivá většina obyvatel Rakouska se vyslovila pro zachování příslušnosti k říši očištěné od nacismu, s podmínkou zachování rozsáhlé autonomie a regionální vlády. V rámci procesu nápravy křivd, jichž se dopustili nacisté v Rakousku, byl baronu Rothschildovi navrácen rodinný majetek a funkcí se opět ujali jak bývalý kancléř Schuschnigg, tak i prezident Miklas. Po rozsáhlé rekonstrukci poválečné Německé říše v Německou spolkovou republiku se Rakousko stalo regulérní spolkovou zemí s vlastní samosprávou a vlastní spolkovou vládou. Rakouská vláda nikdy závazně neslíbila, že se nepokusí obnovit monarchii a předat trůn nazpět habsburské dynastii.

171 Nejdůležitějším argumentem, který nakonec Edvarda Beneše přesvědčil, aby upustil od svých plánů na očistu Sudet masovým odsunem Němců, byly blížící se poválečné volby, v nichž mohly německé hlasy silně srazit očekávaný nárůst komunistických preferencí směrem dolů.

Dle sčítání obyvatelstva z roku 1939 se v Československé republice hlásilo k německé národnosti 1 236 415 obyvatel, z čehož 872 993 obyvatel žilo na území Sudetoněmecké autonomní oblasti. Přibližně 280 000 bývalých sudetských Němců bylo československými soudy v nepřítomnosti odsouzeno k různě vysokým trestům pro velezradu a pro kriminální delikty v období let 1937 až 1938 a ke ztrátě majetku. Na dosídlování pohraničí se až do 50. let podíleli také Slováci a po roce 1942 i polští a lužičtí emigranti.

172 17. října, po jmenování lorda Halifaxe britským ministerským předsedou, byl Halifax zasvěcen Churchillem do tajemství československého uranu a navzdory Halifaxovu nepřátelství vůči Československu se na základě těchto skutečností orientovala politika nově britské vlády k záchraně a obnovení RČS v původních hranicích. Strategický význam Sudet vylučoval spojenectví s novým Německem za cenu obětování Československa. V první fázi této politické orientace byl vyvinut tlak na klíčové osobnosti francouzské politiky.

173 V těchto dnech přicházely první zprávy o bestialitě a zvěrstvech páchaných sovětským i jednotkám i pod vedením rudých komisařů na obsazeném území Polska a baltských států. Zprávy hovořily o deportacích tisíců obyvatel na východ, o umělém vylidňování celých oblastí, znásilňování žen, o takzvaných lidových soudech a hromadném brutálním vyhlazování veškeré nekomunistické inteligence počínaje učiteli základních škol.

174 Nový francouzský premiér Paul Reynaud dal záhy najevo, že v politických poměrech země nastává prudká změna. Především byl zatčen ministr zahraničí Georges Bonnet. Bylo mu prokázáno zneužití tajných fondů ministerstva, z nichž financoval některé projevy germanofilské propagandy ve vysokých politických kruzích a v redakcích rozšířených ultrapravicových tisků (Epoque, Ordre, Echo de Paris). S okamžitou platností byla zakázána činnost Abetzemova francouzsko-německého výboru. Z tisku byl stažen a zničen výtisk Doriotova upraveného francouzského vydání Mein Kampfu. Bonnetův proces předznamenal řadu

dalších skandálních zatčení a soudů, například Lavalův.

175 4. vojsková skupina byla původně určena k obraně přechodů přes Vltavu od Orlíku k jihu. Disponovala 207. pěším plukem, 208. pěším plukem, 506 děl. oddílem a doplňkovými rotami služeb. 1. října byly oba pěší pluky pouze na 75% stavu, děl. pluk měl pouze 8 děl a ostatní jednotky 50% stavu. Do 10. října byly stavy skupiny doplněny. Vzhledem k nečekaně úspěšné obraně západních Čech na plzeňské linii rozhodl generál Vojcechovský vytrvat v obraně prachatické a strakonické oblasti a povolil přesun 4. VS spolu s 13. PD zálohy HVOA západním směrem, kde byla použita k posílení pozic 5. PD (Bezruč) a přešla pod její velení.

13. PD se zapojila do bojů na linii dotyku mezi jednotkami 2. a 5. PD proti postupujícím oddílům 5. a 10. PD wehrmachtu a jako čerstvá síla doposud neopotřebovaná bojem zvrátila situaci na bojišti, kam dorazila v noci ze 16. na 17. října. Její bojová hodnota byla ovšem oslabena neuskutečněnou motorizací. 13. PD mobilizovala jako pěší a byla přesouvána uvolněnými automobily zásobovacích kolon.

176 Většina podrobností týkajících se jednání na Špilberku 17. října pochází z pera dr. Schmidta, bývalého Hitlerova překladatele. Tento muž byl také, jako jediný, přítomen soukromě diskusi generálů Krejčího a Becka v nočních hodinách. Po válce vydal dr. Schmidt knihu memoárů z temného období Třetí říše, pod názvem „Překládal jsem masového vraha?“

177 Jednotky von Listovy XIV. armády nastupující 11. října od Dyje proti Brnu disponovaly:

2. Ld. – 1 tankový prapor
4. Ld. – 1 prapor tančíků Fiat (neúplný)
2. Od. – 4 prapory stř. tanků
Celkem asi 240 PzKpfw I., 120 PzKpfw II. a 72 tančíků Fiat Ansaldo.

Z tohoto počtu převzaly československé rychle postupující jednotky asi 30% v bojeschopném stavu a celkem asi 55% i s později dokončenými opravami. Československé tankové brigády mohly své stavy na rakouském bojišti za pochodu doplnit přibližně 100 až 120 lehkými a středními tanky a 20 - 30 tančíky.

Jednotky Lužovy IV. armády + zálohy HVOA útočící od Vranova, Brna a Soběslavi k jihu a disponovaly:

1. RD – 3 prapory LT-35 (127 LT)
2. RD – 2 prapory LT-35 (76 LT)
4. RD – 3 prapory LT-35 (126 LT)
2. VS – 1 četa LT-35 (3 LT)
14. PD –1 četa LT-35 (3 LT)
VI. Sb – 6 tančíků vz. 33
Celkem 335 LT-35 a 6 tančíků.

Jednotky Gajdova sboru Přemysl Otakar disponovaly:
15. PD – 1 četa LT-34 (3 LT) předáno 3. RD

9. PD – 1 četa LT-34 (3 LT) předáno 3. RD
11. PD – 1 četa LT-34 (3 LT) předáno 3. RD
10. PD – 1 četa LT-34 (3 LT) předáno 3. RD
3. RD – 1 pluk LT-35 (32 LT 1 praporu + 49 LT od HP-XIV.)
VII. sbor dodal LT-35 (6 LT) předáno 3. RD
Celkem 81 LT-35 a 18 LT-34

Generál Gajda i generál Luža převeleli k čelům útočných skupin všechny dostupné malé tankové jednotky ostatních pěších a motorizovaných útvarů. Při ofenzivních akcích utrpěly tankové jednotky zhruba 20% ztráty.

Použitelné stroje z válečné kořisti představovaly: 120 PzKpfw a 30 tančíků C33 z toho 32 PzKpfw III.

Celkem 530 až 550 tanků a 36 tančíků zapojených v operaci LEVÝ HAK, v úseku fronty Prešpurk – Strakonice.

Ve výzbroji zbylých jednotek XII. a X. armády se k 17. říjnu nacházelo sotva několik desítek lehkých německých tanků PzKpfw-I. a PzKpfw-II. Vzhledem k tomu, že elitní 1. obrněná divize do přímých bojů nevstoupila a stahovala se nazpět do Říše a 2. motorizovaná divize přišla o 60% těžké výzbroje, než se probojovala k Plzni, dosáhly československé jednotky na západním a jižním směru jasné taktické převahy v těžkých a pancéřových zbraních. Tankové a motorizované jednotky pronikaly improvizovanou obranou zadních vojů ustupujících jednotek wehrmachtu, předháněly pěší kolony a zmocňovaly se především pomalých dělostřeleckých baterií nepřítele, čímž čs. armáda získávala významnou převahu také v dělostřelectvu, které bylo od počátku války v rovnováze či dokonce s mírnou kvalitativní převahou na československé straně.

178 Do 16. října stála 1. PD. mezi Prahou a Rakovníkem, 18. PD. severně od ní. 3. VS byla dislokována na levém břehu Vltavy od Orlíku na sever. Všechny tyto jednotky disponovaly množstvím kompletních pěších pluků a byly vrženy na západ k obnovení plzeňské obranné linie, poté, kdy německý nápor na Plzeň uvázl a některé divize wehrmachtu byly 16. října odveleny do vnitrozemí k zajištění vnitrostátního převratu (1. TD., 14. PD., 23. PD.) a jiné do Slezska k zajištění polské hranice (16. PD., 19. PD., 12. PD., torzo 3. TD. a záložní divize landwehru č. 30, 70, 72, 16) V důsledku tohoto oslabení a absence záloh muselo německé vojsko dne 19. října vyklidit Plzeň i Stříbro a ustoupit zpět na Tachovsko.

179 V ranních hodinách 18. října zachytila německá odposlechová služba Forschungsamt depeši nového britského ministra zahraničí Antonyho Edena britskému vyslanci v Berlíně N. Hendersonovi. Z tohoto odposlechu byl říšský kancléř Schacht v předstihu informován o nové politické linii Velké Británie, která si kladla za cíl využít současných německých potíží a dosáhnout podepsání mírové dohody mezi Německem a Československem všemi prostředky. Henderson byl v depeši informován o faktickém rozhodnutí své vlády anulovat Mnichovskou dohodu a byl vyzýván, aby v *tom smyslu spolupracoval s vyslancem Francie F. Poncetem, který bude vyrozuměn v podobném duchu. Kancléř*

Schacht si nemohl dělat nejmenších iluzí o tom, že by spojenci opět pouze blufovali.

17. října se v londýnském hotelu Berkeley uskutečnilo utajené setkání nového ministerského předsedy Velké Británie lorda Halifaxe s bývalým králem Eduardem VIII., nyní vévodou z Windsoru. Halifax, jako dřívější návštěvník clivedenského zámku, zde v soukromém rozhovoru důrazně varoval vévodu i s jeho chotí před projevy sympatií k nacismu. Naznačil změnu britské zahraniční politiky a postrašil vévodu tvrzením, že nynější vlivné osobnosti pronikající do vládních kruhů chystají sérii obvinění z velezrady a procesů s bývalými mírotvorci jako s kolaboranty. Halifax vévodu varoval před dalšími styky s italskými či španělskými fašisty a poradil mu, aby se na určitou dobu vzdal aktivity s tím, že jeho angažovanost pro Německo bude později vítána, jakmile Británie otevřeně vystoupí na straně nové francouzsko-německé protibolševické koalice.

18. října odvolal americký prezident Roosevelt z Londýna vyslance Josepha Kennedyho. Kennedyho později vyšetřoval Hooverův úřad, stejně jako Charlese Lindbergha. Oba exponenty zachránil před soudním procesem pouze jejich otevřený antikomunismus a ochota respektovat nové evropské uspořádání.

18. října, deset dnů po zahájení sovětské invaze na západ, rozhodla vláda Francie o vypovězení spojenecké smlouvy se SSSR. Zároveň dostala francouzská policie povolení k prohlídce budov sovětského velvyslanectví v Paříži. Tento akt porušení mezinárodních dohod byl zamýšlen jako varovné gesto, které mělo Sovětům naznačit, že napadením baltských států a Finska překročili veškeré akceptovatelné meze. Záminkou k prohlídce se stalo zmizení několika významných ruských emigrantů, nyní francouzských občanů, jejichž stopa vedla právě do této budovy. Výsledek prohlídky předčil veškerá očekávání. Do budovy násilím vniklo policejní komando následováno týmem zpravodajských specialistů. V budově se nacházelo celkem 25 Rusů, z nichž 5 se zamklo do velkých opancéřovaných trezorů, kde se věnovali urychlenému ničení dokumentů ve 4 speciálně konstruovaných pecích. Trezory byly násilně otevřeny až po několika hodinách a pracovníci ambasády tak jako tak nestihli spálit ani třetinu nejdůležitější dokumentace. V celém komplexu bylo nalezeno nejmodernější radiové vybavení, ale také ohromující množství výbušnin, časových zapalovačů a vybavení k teroristickým akcím. Rozborem popela a zbytků v pecích byl nade vší pochyby prokázán ohromující fakt, že NKVD používala tyto pece v izolovaném křídle vyslanectví ke spalování lidských těl. Vedle pecí se nacházely místnosti určené k mučení a k popravám. Tyto místnosti byly obklopeny zvukotěsnými stěnami a uzavřeny ocelovými, elektricky ovládanými dveřmi. Ve stěnách byly nalezeny otvory určené ke střelbě do místnosti a vana k rozřezávání mrtvol. Dále celý inventář vražedných a řeznických nástrojů, soupravy nářadí k vykrádání bytů, arzenál nejrůznějších jedů a podobně. Tak bylo nalezeno místo, kde po celá léta mizely známé osobnosti z řad porevolučních ruských emigrantů a antikomunistů.

Okamžitě byly prohledány objekty sovětských vyslanectví v Londýně, ve Washingtonu a v dalších zemích. Všude bylo nalezeno totéž uspořádání a vybavení. Po krátké dohodě představitelů vlád evropských zemí byly zajištěné sovětské ambasády předvedeny zástupcům tisku a propagandy a zastupitelské mise SSSR zrušeny.

180 V roce 1940 inicioval Konrád Adenauer ve funkci nového říšského kancléře takzvaný Rýnský ocelový pakt, německo-francouzskou smlouvu o kontrole produkce oceli a uhlí. Pakt se stal základem ekonomické spolupráce a národního smíření ve střední a západní Evropě a úhelným kamenem budoucí Hospodářské unie (Industry Union of Europe) IUE.

181 Německo si po anulování Mnichovské dohody podrželo obsazené demilitarizované pásmo v Porýní a jako autonomní území také Rakousko. Po podpisu gdaňské dohody z 15. ledna 1939 připojilo ke svému území gdaňský koridor (Gdaňsk zůstal otevřeným městem a Polákům bylo zaručeno pozemní spojení s tímto přístavem) a dále na východě byl zabrán Memel.

SSSR se v Gdaňsku zavázal uznat nezávislost baltských republik za podmínky vybudování několika vojenských základen na baltském pobřeží. Přítomnost Rudé armády však fakticky ovlivnila politickou orientaci Pobaltí. Ve všech 3 republikách se k moci postupně dostaly vlády s převahou komunistů, ale až do roku 1942 nebyly tato státy prohlášeny sovětskými republikami. SSSR dále připojil ke svému území východní část Polska až po tzv. Curzonovu linii vytýčenou původně ve Versailles na řekách San a Bug a získal tak společnou hranici s RČS v délce přes 200 km.

182 Ve 40. a 50. letech Velká Británie i Francie zvolna rezignovaly na nákladné udržování svých koloniálních držav a přetvářely své říše ve společenství svobodných národů spojené s mateřskou zemí méně nákladným a spolehlivějším předivem kapitálových vazeb a investic. V bývalých koloniálních územích bylo investováno do průmyslu, neboť tyto země nabízely levnější pracovní sílu. Mateřské firmy a společnosti nabývaly stále více nadnárodního charakteru a cítily se být hranicemi omezovány. Moc přestávala užívat zbraní a prosazovala se pomocí peněz. Zárodky tohoto procesu pociťovala Velká Británie již ve 30. letech v Indii, v Jižní Africe a v Austrálii.

183 Adolf Hitler se narodil 20. 4. 1889 v Braunau na Inu jako nejmladší výhonek starého rodu šumavských Hillerů. Jeho otec byl celníkem ve službách rakouské celní správy. Rodina patřila společensky ke střednímu stavu a finančně byla poměrně dobře zajištěna. Po několikerém stěhování se Adolfův otec Alois Hitler usadil na důchod v Leondingu na předměstí Lince. Zde Adolf navštěvoval střední školu a žil až do svých 18 let, kdy odešel do Vídně. Linec však považoval vždy za svůj pravý domov. Hned první den anšlusu Rakouska navštívil v Leondingu hrob svých rodičů.

Ničivé bombardování Prahy Hitler nařídil bez ohledu na nepřízeň počasí ještě před svou smrtí poté, co se dozvěděl o československých náletech na linecký dopravní uzel, jako odvetu za zničení milovaného města. Při náletu ze 14. října byl zasažen také Hitlerův dům v Leondingu pumami z československých bombardérů, které se po přeletu nad svými cíli v oblouku obracely a odhazovaly zbytek smrtonosného nákladu před návratem.

184 Ihned po rozhodnutí OKW odpoutat vojska wehrmachtu z Československa zahájily jednotlivé armády přesun na polské hranice.

1. armádní skupina, tj. von Bockova VIII. a von Rundstedtova II. armáda, pouze obrátila své jednotky a po zajištění krytu československé severní hranice se přeskupily v oblasti Ratiboře a Vratislavi čelem k východu a severovýchodu.

Reichenauova X. armáda byla urychleně převážena železničními transporty do oblasti východně od Frankfurtu n. Odrou a odtud postupovaly jednotlivé divize na polské území až k Poznani.

Zbytek von Leebovy XII., armády vytvořil kryt na Innu i v oblasti Šumavy a připravoval se zachytit případný nápor Rudé armády, kdyby prorazila přes Karpaty na Slovensko a do Rakouska.

I. armáda, jejíž velení po gen. Beckovi převzal gen. Georg von Appel, setrvala na Rýně a převzala úkol zasáhnout v případě pokusu nacistů o destabilizaci situace v Německu.

III. armáda gen. Kuchlera setrvala v obranné linii východního Pruska a pouze 21. PD postoupila k severu na litevské území a obsadila Memel. 11. PD vyslala předsunuté oddíly k jihovýchodu a postoupila do Polska k Suwalki.

IV. armáda gen. Hammersteina vyslala veškeré své zatím aktivované jednotky (22. PD a jedna tanková brigáda budoucí 4. pancéřově divize) z Pomořanska k obsazení Gdaňska a přilehlého koridoru na polském území až po řeky Vislu a Noteč. K doplnění urychleně přicházely záložní jednotky od VII. a V. armády.

185 Po uzavření příměří mezi RČS a Německem odešla část interbrigadistů přes bývalou polskou hranici na území obsazené Rudou armádou, kde levicové orientovaní dobrovolníci očekávali pokračování boje proti fašismu. Téměř 6.000 těchto nadšenců bylo ke svému překvapení pozatýkáno NKVD a odsunuto do pracovních táborů za Ural. Mnozí byli odsouzeni za špionáž. Po roce 1949 se jich zpět ze SSSR vrátilo pouze 320.

186 Po anulování Mnichovské dohody 24. 10. 1938 (pouze Itálie se nezúčastnila a učinila tak o týden později samostatným prohlášením) se Rudá armáda zastavila na tzv. Curzonově linii na čáře Sambor – Chelm – Brest – Grodno. Tato linie se stala po brestské mezinárodní konferenci v prosinci 1938 oficiální polsko-sovětskou hranicí až do roku 1942 (Polsko podepsalo se SSSR pouze dohodu o příměří a nikdy se zabraných území oficiálně nevzdalo). Baltské republiky si zachovaly formální nezávislost na SSSR, když souhlasily s vybudováním vojenských a námořních základen Rudé armády na baltském pobřeží (vliv SSSR však v dané oblasti vzrůstal natolik, že do roku 1940 došlo ve všech 3 republikách ke komunistickému převratu a z baltských států se staly sovětské satelity). Finsko svoji hranici s britskou pomocí ubránilo a Rudá armáda zastavila svůj nápor 1. 11. 1938.

Německá branná moc se, po podepsání polsko-sovětského příměří, stáhla pouze z oblasti Poznaňska. Německá říše ke svému území znovu připojila celý gdaňský koridor (Polsku byl zaručen přístup k moři a Gdaňsk zůstal otevřeným městem) a výběžek Pruska s městečkem Suwalki. Německo dále natrvalo připojilo ke svým državám baltský přístav Memel s přilehlou oblastí, na úkor Litvy.

187 Po pádu Beckovy vlády se generál Wladyslaw Sikorski stal vrchním velitelem armády Rzeczpospolity a jeho prostřednictvím byly normalizovány vztahy mezi Československou republikou a poválečným Polskem. V roce 1942 se Sikorski se zbytky své armády znovu uchýlil za hranici Československa a tisíce jeho mužů pomáhalo hájit karpatskou obrannou linii, tentokráte již důkladně opevněnou, před marnými a krvavými pokusy Rudé armády obsadit Československo. Generál Sikorski se stal v roce 1945 prezidentem obnovené Polské republiky.

188 Pravděpodobně od 22. září se někteří specialisté československé rozvědky začali zabývat návrhem bankéře Preisse a několika dalších finančníků na uskutečnění delikátní záškodnické operace pod krycím názvem ŘEDIDLO. Bankéři přišli s nápadem, který vycházel z předpokladu blížícího se německého hospodářského státního bankrotu, způsobeného zbrojením. Plán spočíval v myšlence uspíšit takový destruktivní vývoj v německém zázemí vytištěním kvalitních říšských bankovek a jejich rozšířením přímo v Německu. Plán předpokládal, že Německo, i kdyby wehrmacht dokázal zatlačit československou armádu až ke slovenské hranici, nezíská žádné československé devizové či zlaté rezervy. Vybraní agenti rozvědky z řad sudetských Němců měli dopravit vytištěné bankovky na území Říše a zde je vypustit v co největším množství do oběhu, což by nastartovalo inflační spirálu urychlující zhroucení měny. Tato operace se měla uskutečnit i v případě porážky a kapitulace RČS. 23. října byla operace ŘEDIDLO, stále jen ve stádiu příprav, odvolána.

Daleko úspěšnější operací uskutečněnou z podnětu finančníků z okruhu agrární strany byla operace ŽEBRÁK. Tato operace spočívala ve fingovaném úniku informací o vývozu státního pokladu a devizových rezerv ze země. Ve vhodnou dobu se Adolf Hitler dozvěděl o chystaném úniku bohatství, kterého se v Československu potřeboval nutně zmocnit. Lokalizací vývozu pokladu po jihomoravských železničních spojích mohl být v pravý čas vyprovokován předčasný úder XIV. armády wehrmachtu a tato armáda bez dostatečné přípravy zavedena do pasti. Tento manévr zřejmě umožnil likvidaci XIV. armády, uvolnění levého křídla československé obrany a přechod zde připravených jednotek do protiofenzivy.

189 V červenci roku 1941 byla čelním představitelům TISu předvedena možnost dešifrace zakódovaných zpráv v systému Enigma. V týmu Mariana Rajewského pracovali českoslovenští odborníci, matematici a šachisté. Tyto matematické a kryptologické práce položily základ k vyvinutí prvního skutečného elektronkového počítače na světě v roce 1942 v Matemoatickofyzikálním institutu v Praze. Tento počítač měl být představen na světové výstavě v Berlíně, čemuž zabránilo jen vypuknutí druhé světové války.

190 V únoru roku 1939 byla rozhodnutím parlamentu RČS zřízena nezávislá československá Tajná Informační Služba (TIS) a generál Moravec se stal jejím prvním ředitelem, poté co byl penzionován a propuštěn z armády na vlastní

žádost. TIS do své struktury včlenila již také ryze útočné složky, jako oddělení aktivní propagandy a oddělení zvláštních operací.

191 V roce 1942 disponovala československá armáda již celou 25. paradesantní divizí, jejíž nižší jednotky byly nasazovány na slezském a polském území tak, aby působily v týlu Rudé armády pokoušející se o průlom pevnostními liniemi karpatského hřebene. Jejich úkolem bylo narušovat zásobování a koordinaci útočících vojsk. Českoslovenští parašutisté byli speciálně vycvičeni k manévru a boji v malých skupinách v nepřítelem obsazených městech a proslavili se likvidací velkého počtu sovětských velících důstojníků. V Rudé armádě získali přezdívku „český mor“.

192 Pocta 3. RD byla jistě zasloužená, ale hodnotit její postup jako klíčovou operaci pro československé vítězství se dnes, z odstupu půl století, jeví přinejmenším přehnané.

Daleko větší zásluhy o konečné vítězství měly divize a pluky hájící severní moravskou hranici a jednotky zadržující po celé týdny německý postup ze západního směru. Do skutečných bojů se 3. RD zapojila prakticky až při dalším postupu na západ od Vídně, před Lincem, od 16. do 20. října. Obsazení Vídně z této jednotky však učinilo jakýsi symbol úspěchu, symbol přechodu z obrany do protiútoku.

193 15. března roku 1939 byla Mussoliniho vláda svržena vojenským pučem generála Badoglia, který jednal na popud a s podporou krále Viktora Emanuela.